

ΙΟΥΝΙΟΥ 15. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟΣ 11.

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

ΣΥΓΓΡΑΜΜΑ ΕΚΔΟΘΗΣΟΜΕΝΟΝ ΠΕΡΙΟΔΙΚΩΣ

ΚΑΙ ΠΕΡΙΛΑΜΒΑΝΟΝ ΤΑΣ ΜΕΘΕΡΜΗΝΕΥΣΕΙΣ

ΤΩΝ ΔΟΚΙΜΩΤΕΡΩΝ ΠΟΙΗΤΩΝ ΚΑΙ ΠΕΖΟΓΡΑΦΩΝ

ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΑΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΙΣ ΤΗΝ ΝΕΩΤΕΡΑΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗΝ.

—

Τριάκοντα αἰῶνες εἰσὶν οἱ διαπρύσιοι κήρυκες τοῦ μεγαλείου τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας, τοῦ Ἑλληνικοῦ πολιτισμοῦ. Τοὺς λαβυρίνθους καὶ τὰς πυραμίδας κατέλιπον μνημεῖα τῆς ἑαυτῶν ἀκμῆς οἱ βασιλεῖς τῆς Αἰγύπτου, χώρας τῶν μυστηρίων, τῆς Θεοκρατίας καὶ σκοτεινῆς τινος καὶ ἐγωϊστικῆς ἐπιστήμης καὶ μισανθρώπου ξενηλασίας. Ἀλλ' οἱ βασιλεῖς τῆς Ἑλλάδος, τῆς ἱερᾶς ταύτης πατρίδος τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, τῆς χώρας τῶν φώτων, τοῦ πολιτισμοῦ καὶ τῶν φιλανθρώπων κοσμοπολιτιστικῶν ἰδεῶν, ὡς πνευματικοὶ καθηγεμόνες λαοῦ ἐλευθέρου, οἱ Πυθαγόραι, οἱ Θάλητες, οἱ Ἀναξαγόραι, οἱ Ὅμηροι, οἱ Πίνδαροι, οἱ Αἰσχύλοι, οἱ Εὐριπίδαι, οἱ Θουκυδίδαι, οἱ Σωκράται, οἱ Πλάτωνες, οἱ Ἀριστοτέλεις, ἔκτισαν διὰ τὴν αἰωνιότητα μνημεῖα ὑπέρλαμπρα τῆς ἐξόχου αὐτῶν διανοίας καὶ τοῦ πνεύματος, πηγὰς ἀνεξαντλήτους ὕδατος ζῶντος, ἐξ οὗ καὶ ἐχορτάσθησαν καὶ χορτασθήσονται εἰς αἰῶνα τὸν ἅπαντα οἱ τὰ φῶτα καὶ τὴν σοφίαν διψῶντες υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων. Ἐκ τῶν συγγραφῶν τῶν ἀθανάτων προγόνων ἡμῶν ἐφωτίσθησαν, ἐπολιτίσθησαν τὰ ἔθνη τοῦ Βορρᾶ, τὰ ἔθνη τῆς Μεσημβρίας, τὰ ἔθνη τὰ Ἑῷα, τὰ ἔθνη τῆς Δύσεως, οἱ λαοὶ τοῦ τε ἀρχαίου καὶ τοῦ νεωτέρου κόσμου, δι' ὃ καὶ πρὸς τὴν γῆν τῆς Ἑλλάδος εὐγνώμονα καὶ ἔστρεψαν καὶ στρέφουσι καὶ θέλουσι στρέφει τὰ ἑαυτῶν βλέμματα, διότι παρὰ τῶν μητρικῶν αὐτῆς μαστῶν ἐθήλασαν τὸ γάλα τοῦ ἀνθρωπισμοῦ καὶ ἔπιον τὸ ὕδωρ τὸ ζῶν, ἵνα μὴ διψήσωσιν εἰς τὸν αἰῶνα.

Ἡ διαθρυλλουμένη ἐπιστήμη τῶν Αἰγυπτίων ἱερέων, τῶν σοφῶν Χαλδαίων, καὶ Βαβυλωνίων, τῶν μάγων τῆς Περσίας καὶ τῶν γυμνοσοφιστῶν τῆς Ἰνδικῆς, ὡς καπνὸς διελύθη καὶ ὡς πομφόλυξ διερράγη, μόλις δὲ ἔγνω ὁ κόσμος ὀνόματά τινα σοφῶν τινων λεγομένων ἀνδρῶν ἐκ τῶν ἐθνῶν τούτων, καὶ ταῦτα χάρις εἰς τοὺς συγγραφεῖς τῆς κλεινῆς Ἑλλάδος. Διὰ τοῦτο δὲ καὶ πρὸ δισχιλίων περίπου ἐτῶν εἷς τῶν διακεκριμένων τῆς Ῥώμης λυρικῶν ποιητῶν, ὁ Ὁράτιος, συνεβούλευε τοὺς συμπατριώτας ἑαυτοῦ Ῥωμαίους «τῶν Ἑλλήνων τὰ συγγράμματα νύκτωρ τε καὶ μεθ' ἡμέραν νὰ σπουδάζωσιν». Καὶ τῆς νεωτέρας δὲ Εὐρώπης καὶ τῆς Ἀμερικῆς οἱ λαοί, τὰ ἀθάνατα ταῦτα ἀρχέτυπα μελετῶντες, σοφοί, εὐνομούμενοι καὶ εὐδαίμονες κατέστησαν. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πρωτότυπα εἰς ὀλίγους ἦσαν προσιτά, ἄνδρες σπουδαῖοι καὶ περφωτισμένοι ἀτρύτοις πόνοις εἰς τὴν μητρικὴν ἕκαστος ἐφιλοτιμήθησαν νὰ τὰ μεθερμηνεύσωσι γλῶσσαν, οὗς ὀφείλομεν βεβαίως νὰ μιμηθῶμεν καὶ ἡμεῖς. Διότι δὲν εἶναι κυρίως μόνη ἡ καλλονὴ τοῦ ὕφους καὶ τῆς γλώσσης τῶν ἀθανάτων ἡμετέρων προγονικῶν συγγραμμάτων ἐκεῖνο, ὅπερ ἐφώτισε τὰ ἔθνη τοῦ κόσμου. Ἀλλὰ τὸ κυρίως ἐκπολιτίσαν τὰ ἔθνη εἶναι αἱ σοφαὶ ἰδέαι καὶ ὁ ἐκπολιτιστικὸς τρόπος τοῦ σκέπτεσθαι, καὶ τὸ διάπυρον καὶ εὐγενὲς τῶν αἰσθημάτων, ἐπανθοῦντα καὶ ὁσημὴν εὐωδίας ἐκπνέοντα ἐκ τῶν περικαλλῶν λειμώνων τῆς Ἑλληνικῆς παιδείας.

Οἱ Ἕλληνες συγγραφεῖς, ἀναγιγνωσκόμενοι ἐν τοῖς πρωτοτύποις, εἶναι ὡς αἱ ἀρχέγονοι πηγαὶ τῶν ὑδά-

των, τῶν ἐκ τῶν ἐγκάτων τῆς γῆς ἐκβλυζόντων, τῶν ὁποίων ἡ μυστηριώδης ἀρχὴ διεγείρει εἰς τὰ ἔγκατα τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας τὴν ἰδέαν τοῦ ἀπείρου καὶ ἀνάρχου τῶν ἁπάντων δημιουργοῦ· εἶναι ὡς ὁ θεσπέσιος τοῦ Διὸς ὄμβρος, ὁ ἐν μέσῳ βροντῶν καὶ ἀστραπῶν καταῤῥέων ἐπὶ τῆς γῆς, καθαίρων τὴν ἀτμοσφαῖραν καὶ γονιμοποιῶν τὰ ἐδάφη, ὅτε οἱ υἱοὶ τῶν ἀνθρώπων ἐκπεπληγμένοι καὶ μονονουχὶ δειλιῶντες βλέπουσιν ἀνοιγομένους τοὺς ἀχανεῖς τοῦ οὐρανοῦ καταῤῥάκτας καὶ δύναμιν τοῦ Θεοῦ καταβαίνουσαν ἐπὶ τῆς γῆς.

Ὅπως δὲ τὸ ἄρδην τοῦ θεσπεσίου ὄμβρου ὕδωρ, δι' ὁμιλῆς τὸ πλεῖστον καταῤῥεόμενον, ῥέει πρὸς τὸν ἀχανῆ Ὠκεανόν, πληροῖ δὲ τὰς κοίτας ἀεννάων ποταμῶν καὶ χορηγεῖ τροφὴν εἰς τὰς πηγὰς ἐπιγείων κρηνῶν καὶ ῥειθρων, δι' αὐτῶν ποτίζον καὶ γονιμοποιοῦν τὰς φυτείας καὶ τοὺς ἀγροὺς τῶν ἀνθρώπων, οὕτω πηγαὶ καὶ ῥεῖθρα, ἐξ ὧν ἐποτίσθησαν ἅπασαι αἱ πνευματικαὶ φυτείαι τῶν νεωτέρων ἐθνῶν, ὑπῆρξαν αἱ εἰς τὰς μητρικὰς αὐτῶν γλώσσας μεταῤῥάσεις τῶν ἀθανάτων ἡμετέρων προγονικῶν συγγραφῶν, διὰ τὸν λόγον ὅτι τὰ πρωτότυπα καὶ εἰς ὀλίγους ἦσαν προσιτὰ, καὶ εἰς τοὺς ὀλίγους δὲ τούτους οἰκειότεραι καθίσταντο αἱ ἰδέαι, εἰς τὴν μητρικὴν αὐτῶν ἐκῤῥαζόμεναι γλῶσσαν. Ἵνα δὲ ἔθνος τι ἐκπολιτισθῇ καὶ ἐκπαιδευθῇ, δὲν ἀρκεῖ ὀλίγοι τινὲς νὰ βλέπωσι τὸ φῶς, ὅπως καὶ ὕδωρ οὐχὶ μόναν τοῦ θεσπεσίου ὄμβρου, ἀλλὰ τοῦ Νείλου, ὑπάρχει ἡ Αἴγυπτος, καὶ ὅπως χώρα τις μεγάλη καὶ ἀχανὴς δύναται κατὰ τὸ πλεῖστον νὰ ἦ ἔρημος καὶ ἄγονος καὶ ἀμμώδης, ὅταν ἐσχατιαί τινες μόνον αὐτῆς καὶ ἀκρώρειαι ποτίζωνται ὑπὸ τοῦ θεσπεσίου ὄμβρου.

Δεῦτε λοιπὸν ἤδη ποτίσωμεν καὶ ἡμεῖς σήμερον τὴν θηλάσαν νέαν φυτείαν τοῦ Ἑλληνισμοῦ διὰ τῶν ζωογόνων ῥείθρων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ἀπὸ τῶν εἰς ἐσχατιάς τινας ῥεόντων ἀεννάων ποταμῶν ἂς μετοχετεύσωμεν ζῶν καὶ γόνιμον ὕδωρ εἰς τοὺς ἀγροὺς τοῦ ἔθνους! Τὸ αἷμα ὀφείλει νὰ κυκλοφορῇ δι' ὅλων τῶν ῥεβδῶν ἵνα μὴ ἐκλείπῃ ἡ ζωὴ ἀπὸ μηδενὸς τοῦ σώματος μέλους. Τοὺς διὰ τὸ πλεῖστον μέρος τοῦ ἔθνους τεταριχευμένους νεκροὺς τοῦ θεσπεσίου τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος κύματος μὴ ἀνεγείρωμεν νὰ βλέπωμεν ἐγκεκλεισμένους εἰς μυστηριώδεις νεκροπόλεις, πρὸς ἃς ὀλίγοι τινὲς δύνανται νὰ εἰσδύσωσιν, ἀλλ' ἀνακαλέσωμεν αὐτοὺς εἰς ζωὴν καὶ αἴσθησιν, καὶ εἴπωμεν αὐτοῖς, ἆρατε ὑμῶν τὸν κράββατον καὶ περιπατεῖτε. Καὶ αὐτῶν πορευομένων, διαλυθήσονται τὰ σκότη τῆς ἡμετέρας πατρίδος, καὶ ἀντὶ σελληνοφώτου νυκτὸς, ἡλιόφωτος θέλει ἀναλάμψει ἡμέρα.

Ἀλλ' οὐ παντὶς τὸ εἰπεῖν, « Ἔγειραι, ἆρον τὸν κράββατόν σου καὶ περιπάτει». Ὁπόταν ἀδέξιαι χεῖρες ἐγγίξωσι τὰς θήκας τῶν τεταριχευμένων τινῶν ζώντων νεκρῶν, καὶ ἄψωνται τῶν κατατετμημένων τελαμώνων τῆς βυσσίνης σινδόνος, δι' ἧς κατειλίσσεται τὸ τοῦ νεκροῦ σῶμα (Ηρόδ. Β' 86), εἰς ἄμορφον φεῦ! κόνιν παρίσταται ἡμῖν τὸ θεσπέσιον δέμας, διότι πολλοὶ ἐφαντάσθησαν, ὅτι μετάφρασις τῶν ἀριστουργημάτων τῆς Ἑλληνικῆς διανοίας εἶναι εὐχερέστατον πρᾶγμα, μηδὲν διαφέρουσα τῶν εἰς τὰ σχολεῖα διὰ τοὺς μαθητὰς γυμνομένων κατὰ λέξιν ἐξηγήσεων! !!

Ἐκ βαθέων λοιπὸν καρδίας συναισθανόμενοι τὴν ἀλγεινὴν ἔλλειψιν, ἣν τὸ ἡμέτερον ἔθνος πάσχει εὐδοκίμων καὶ ἐπιτυχῶν μεταφράσεων τῶν ἀθανάτων ἡμῶν προγονικῶν συγγραφῶν, καὶ τὸ δυσχερὲς τῆς ἐπιχειρήσεως καλῶς συνειδότες, δὲν ἀπεφασίσαμεν νὰ ἐκδυθῶμεν εἰς τὸν μέγαν τοῦτον ἀγῶνα, εἰμὴ ἀφοῦ ἐπείσθημεν, ὅτι δυνάμεθα νὰ προσφέρωμεν ἐπιτυχεῖς μεταφράσεις τῶν προγονικῶν συγγραφῶν. Ἀλλὰ τὰ μεγάλα ἔργα ἀπαιτοῦσι καὶ μεγάλας θυσίας, ἡμεῖς δὲ κατεδαπανήσαμεν τὰ ἡμέτερα, προμηθευθέντες νέα καὶ κομψὰ στοιχεῖα ἐξ Ἀθηνῶν, νεωτάτης κατασκευῆς πιεστήριον ἐκ Λονδίνου, καὶ πρὸ πάντων προπαρασκευάσαντες ἐπιτυχεῖς μεταῤῥάσεις, ἔργον μακρᾶς ἐντριβοῦς περὶ τὴν μελέτην τῶν πρωτοτύπων. Ἀλλ' ἐπικαλούμεθα καὶ προσδοκῶμεν ἀγωνοθέτας καὶ βραβευτὰς, Ζωσιμάδας καὶ Καπλάνας, οἵτινες νὰ χορηγήσωσι ζωὴν εἰς τὰ νεκρὰ ἡμῶν χειρόγραφα. Ἐπικαλούμεθα τὴν γενναίαν συνδρομὴν τοῦ φιλομούσου Κοινοῦ τῆς πατρίδος καὶ τῶν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς ἀποικιῶν αὐτῆς, ἀείποτε ἐνδοξα ἀνδρειξαμένων δείγματα πατριωτισμοῦ καὶ φιλομαθείας. Παρὰ τῶν βαθυπλούτων ὁμογενῶν μας, παρὰ τῶν σεβασμίων ἀρχιερέων καὶ τῶν αἰδεσίμων κληρικῶν, τῶν περφωτισμένων διδασκάλων, τῶν φιλομαθῶν μαθητῶν, τῶν φιλομούσων ἐμπόρων καὶ τεχνιτῶν, καὶ ἐν γένει παρὰ τῶν τέκνων τοῦ λαοῦ ἐλπίζομεν γενναίαν συνδρομήν. Μετὰ τούτων δυνάμεθα τὸ πᾶν, ἄνευ τούτων οὐδὲν κατορθοῦται. Ἀνελάβομεν τὸν ὑπὲρ πάντων ἀγῶνα, παρὰ τῶν πάντων ἐλπίζομεν ἀντίληψιν καὶ βοήθειαν, ὅπως ἀνιδρύσωμεν λαμπρὸν τὸ μνημεῖον τοῦ προγονικοῦ κλέους. Ἂς παύσῃ ἡ ἀκατανόητος καὶ ἀκατονόμαστος γλισχρότης τινῶν, ὅταν μέλλωσι νὰ δαπανήσωσι διὰ τὸν φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν των. Ἂς ἐλλείψωσιν πολλαὶ παράλογοι δαπάναι, ὅπως δαπανήσωμεν ὑπὲρ τῆς αἰωνιότητος, ὑπὲρ τῆς πνευματικῆς εὐκλείας τοῦ Ἔθνους μας. Οὐδεὶς ἐνθυμεῖται ὅσα οἱ Ζωσιμάδαι καὶ οἱ Καπλάναι ἐδαπάνησαν πρὸς ἀνέγερσιν ἰδιωτικῶν μεγάρων (ἂν τι τοιοῦτον ἐπεχείρησαν), ἢ εἰς θέατρα καὶ χορούς καὶ συμπόσια. Ὅσα ὅμως μεγαλοψύχως κατέβαλον ὑπὲρ τοῦ φωτισμοῦ τῶν ὁμογενῶν καὶ τῆς εὐκλείας τοῦ ἔθνους των, ταῦτα μνημονεύονται καὶ μνημονευθήσονται εὐγνωμόνως ἐφ' ὅσον ὑπάρχῃ ὁ κόσμος! Ἰδοὺ ἡ ἀληθὴς δόξα! Ἰδοὺ εὐγενὴς φιλοτιμία! Πάντα δὲ τὰ λοιπὰ δαπανήματα, ὡς ὁ χνοῦς ὃν ἐκρίπτει ὁ ἄνεμος ἀπὸ προσώπου τῆς γῆς. Δαπανήσατε πρὸς φωτισμὸν τῶν ὁμογενῶν σας, ἵνα τὸ κλέος ὑμῶν ἦ ἄρθιτον! Μὴ ἐξοδεύητε δὲ μόνον εἰς ἀγορὰν ῥαθτῶν κτημάτων, ἵνα μὴ, ὡς ἄλλοι ἀσύνετοι Ἀλκιβιάδαι, εἰς μάτην ζητῆτε τὰ ὀνόματα αὐτῶν εἰς τοὺς γεωγραφικοὺς χάρτας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους!

Ἐκ τούτων τῶν σκέψεων ὁρμώμενοι οἱ ὑποφαινόμενοι, καὶ βλέποντες μετὰ λύπης ὅτι τὰ ἀθάνατα κείμενα τῶν νομοθετῶν τῆς ἠθικῆς, τῆς ἀρετῆς, τῆς φιλοπατρίας, τὰς συγγραφὰς τῆς φιλοσοφίας, τῶν ἐπιστημῶν καὶ τῆς παλιγγενεσίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους,

τοὺς ἀθανάτους στίχους τῶν ἐπικῶν, τραγικῶν καὶ λυρικῶν ποιητῶν τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος μελετᾷ καὶ κατανοεῖ ἀναγινώσκων ἐν μεταφράσεσιν ὁ Γάλλος, ὁ Ἄγγλος, ὁ Ἰταλός, ὁ Γερμανός, ὁ Ἱσπανός, ὁ Ἀμερικανός, καὶ ἀρύεται ἐξ αὐτῶν μεγαλουργοὺς ἰδέας, ἐνῷ ὁ λαὸς τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, καίτοι πρὸς τὰ γράμματα καὶ τὴν παιδείαν ὀργῶν καὶ διατηρῶν τὸν εὐγενῆ τύπον τῶν προγόνων αὐτοῦ καὶ τὸ χρῶμα τῆς ζωῆς ἐπὶ τῶν παρειῶν, ἀγνοεῖ ὅμως κατὰ μέγα μέρος τὸ ἠθικὸν μεγαλεῖον τῶν προγόνων αὐτοῦ, ἐλλείψει μεθερμηνεύσεων τῶν συγγραμμάτων αὐτῶν, ἐσυστήσαμεν Ἑταιρίαν, σκοπὸν ἔχουσαν τακτικὴν περιοδικὴν ἔκδοσιν μεταφράσεων τῶν ποιητῶν καὶ συγγραφέων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

Πρὶν ἢ ὅμως δώσωμεν ὑποσχέσεις εἰς τὸ Κοινόν, ὀφείλομεν ἐν τῇ εἰλικρινείᾳ ἡμῶν νὰ εἴπωμεν, ὅτι ἀπαιτοῦνται ἡμῖν ὀκτακόσιοι ἐτήσιοι συνδρομηταί, πληρόνοντες τὸ ἀντίτιμον ἑκάστου φυλλαδίου τοὐλάχιστον ἀμέσως μετὰ τὴν παραλαβὴν τοῦ βιβλίου. Ἐπειδὴ δὲ τότε μόνον ἀρξόμεθα τῆς ἐκτυπώσεως τῶν μηνιαίων φυλλαδίων, ὅταν ἔχωμεν ὀνόματα ὀκτακοσίων τοιούτων συνδρομητῶν, πᾶσα δὲ ἀθέτησις τῆς τοιαύτης ὑποσχέσεως ἐκ μέρους ἀριθμοῦ τινος συνδρομητῶν αὐτοὺς μὲν μεταβάλλει εἰς καταδρομητὰς καὶ καταδιώκτας, ἡμᾶς δὲ φέρει εἰς τὴν δυσάρεστον καὶ πικροτάτην ἀνάγκην νὰ ἀθετῶμεν τὰς πρὸς τὸ Κοινὸν ὑποσχέσεις μας, παρακαλοῦμεν καὶ, ἐν ὀνόματι τῆς ἐθνικῆς ἡμῶν προόδου καὶ τιμῆς, ἀπαιτοῦμεν, ὥστε μηδεὶς, οὔτε παρακλήσεσιν ἐλιδῶν, οὔτε ἄλλαις ὑποσχέσεσι πιστεύων, νὰ μὴ ἐγγράφηται συνδρομητὴς, ἐὰν δὲν μέλλῃ νὰ πληρόνῃ τακτικῶς καὶ ἀπροφασίστως τὴν συνδρομήν του. Ἐφ' ᾧ καὶ ἐθέσαμεν ἀπαράβατον ὅρον τοῦ καταστατικοῦ τῆς ἑταιρίας μας, ἵνα διὰ τῆς ἐπὶ τοῦ ἐξωφύλλου, εἶτα δὲ καὶ εἰς τὸ τέλος τοῦ βιβλίου δημοσιεύσεως τοῦ ὀνόματος τοῦ δυστροποῦντος ἢ καθυστεροῦντος τὴν συνδρομήν του, ἐκθέτωμεν τὸν τοιοῦτον, καταδρομητὴν πλέον καὶ οὐχὶ συνδρομητὴν τῆς κοινωφελοῦς ἡμῶν ἐπιχειρήσεως, εἰς τὴν καταδίκην καὶ ἀγανάκτησιν τοῦ Κοινοῦ. Τὸ σύγγραμμα ἡμῶν ἔστιν ἔργον ἐθνικῆς κοινωφελείας· ἡμεῖς ἐσμὲν ἁπλῶς οἱ ἐνώπιον τοῦ κοινοῦ ὑπόλογοι ἐκτελεσταί. Τὸ Κοινὸν ἄρα ὀφείλει νὰ γνωρίζῃ τί καὶ πῶς ἕκαστος συνετέλεσεν εἰς εὐόδωσιν ἢ (ὁ μὴ γένοιτο!) ἀποτυχίαν αὐτοῦ.

Ἰδοὺ δὲ ἤδη οἱ ὅροι καὶ αἱ συνθῆκαι τῆς ἐκδόσεως τῆς Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης.

1. Ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη θέλει ἐκδίδεσθαι κατὰ μῆνα εἰς φυλλάδια, συγκείμενα ἐκ δέκα ὁλοκλήρων τυπογραφικῶν φύλλων, ἐν 8ῳ σχήματι, καὶ περιέχοντα, χάριν ποικιλίας, μεθερμηνεύσεις συγγραφῶν 4—5 συγγραφέων, πεζῶν τε καὶ ποιητῶν, τηρουμένης ἐν τούτοις καὶ ἰδιαιτέρας ἀριθμήσεως τῶν σελίδων ἑκάστου συγγραφέως, ἵνα ὁ βουλόμενος δύνηται ἐν ἰδίῳ τεύχει νὰ περιλάβῃ τὰ ἑκάστου συγγραφέως πονήματα.

Εἰς τὸ τέλος τοῦ Α' ἤδη φυλλαδίου θέλει προστεθῆ καὶ ἰδιαίτερον τυπογραφικὸν φύλλον, περιέχον τὸν ὀνοματικὸν κατάλογον ἁπάντων τῶν ἐγγραφέντων ἐτησίων συνδρομητῶν, τῇ καταταξει αὐτῶν ἀναλόγως τῆς συνδρομῆς των.

Σύμπασα ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη ἓξ ἕκαστος ἰδίᾳ συγγραφεὺς ἀφιερωθήσεται εἰς τὸν ὅστις ἐκ τῶν φιλομούσων ἀξιώσῃ νὰ προστατεύσῃ γενναιοψύχως τὴν ἐπιχείρησίν μας.

Εὐεργέται δὲ τῆς ἐκδόσεως ἀναγραφήσονται καὶ οἱ προπληρόνοντες 5—10 ἀντιτύπων ἐτησίαν συνδρομήν.

2. Ἡ συνδρομὴ ἑκάστου φυλλαδίου ὡρίσθη διὰ μὲν τὸ ἐσωτερικὸν, εἰς δύο πεντάρια, διὰ δὲ τὸ ἐξωτερικὸν, ἐμπεριλαμβανομένων τῶν ταχυδρομικῶν τελῶν, εἰς δύο ἑξάρια.

3. Ἡ Ἑταιρία προσδοκᾷ οὐ σμικρὰν ἀνακούρισιν ἐκ τῆς προπληρωμῆς ἐτησίων καὶ ἑξαμήνων συνδρομῶν, καθ' ὅσον μάλιστα ἀποβαίνει λίαν ὀχληρὸν καὶ δυσάρεστον εἰς τοὺς πολυασχόλους ἐμπόρους ἐντός τε καὶ ἐκτὸς τῆς πρωτευούσης τὸ νὰ ἀποτίωσι καθ' ἕκαστον μῆνα τὴν ἀνάλογον συνδρομήν των. Αἱ προπληρωμαὶ τῶν τοιούτων προκαταβάλλονται ἐπὶ ἐντύπῳ καὶ ἐνσφραγίστῳ ἀποδείξει τῆς Ἑταιρίας. Ὁ καταγραφόμενος συνδρομητὴς παρακαλεῖται νὰ λάβῃ ὑπ' ὄψιν ὅτι ἡ συνδρομή του εἶναι ὑποχρεωτικὴ δι' ἓν ἔτος, ἤτοι διὰ 12 κατὰ συνέχειαν φυλλάδια, καὶ ὅτι ἅμα τῇ παραλαβῇ ἑκάστου φυλλαδίου, ἐν περιπτώσει καθ' ἣν δὲν προεπλήρωσε, θέλει ἀποτίει τὸ ἀντίτιμον αὐτοῦ.

Τὰ ὀνόματα τῶν ἐτησίους ἢ ἑξαμήνους προπληρονόντων συνδρομὰς θέλουσι δημοσιεύεσθαι καὶ ἐν τῷ ἐξωφύλλῳ τοῦ κατὰ καιρὸν συμπίπτοντος φυλλαδίου, ἀναδημοσιευόμενα καὶ ἐν τῷ τέλει τοῦ βιβλίου τοῦ ἀνήκοντος ἔτους, ὅτε θέλουσι δημοσιεύεσθαι καὶ τὰ ὀνόματα ἁπάντων τῶν συνδρομητῶν.

4. Ἡ Ἑταιρία ἐσύστησεν ἀπὸ τοῦδε Γραφεῖον τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης», κείμενον ἐν Γαλατᾷ, κατὰ τὰ Φερμελεδζίδικα, ἀρ. 90, ἐν τῷ χανίῳ Χαδζῆ Φώτη, ἔνθα κεῖται καὶ τὸ Γραφεῖον τῆς «Ν. Ἑπταλόφου». Πᾶσα δ' αἴτησις ἀπευθυντέα, ὡς ἄνω, εἰς παραλαβὴν τῆς Διευθύνσεως τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης».

Διὰ ταῦτα ἡ Ἑταιρία ἀπευθύνεται καὶ πάλιν πρῶτον μὲν πρὸς τὸ ἐνταῦθα φιλόμουσον ὁμογενὲς Κοινόν, εὐελπις ὅτι θέλει τῇ προσενέγκει τὸν ὀβολόν του πρὸς πραγματοποίησιν τοιούτου μνημείου φιλολογικοῦ καὶ ἐθνικοῦ· ἔπειτα δὲ πρὸς τὸν ἁπανταχοῦ τῆς γῆς Ἑλληνισμὸν καὶ ἰδίως πρὸς τοὺς ἐν Ἑλλάδι, Λονδίνῳ, Πετρουπόλει, Παρισίοις, Ἀλεξανδρείᾳ, Σμύρνῃ, Θεσσαλονίκῃ, Σέρραις, Βελιγραδίῳ, Φιλιππουπόλει, Γαλαζίῳ, Βραΐλᾳ, Βουκουρεστίῳ καὶ ταῖς λοιπαῖς τῶν Παραδουναβείων Ἡγεμονειῶν πόλεσι· τρίτον πρὸς τοὺς τέσσαρας Πατριαρχικοὺς θρόνους καὶ πάντας τοὺς ἐξ αὐτῶν ἐξαρτωμένους Σεβαστοὺς Μητροπολίτας καὶ λοιποὺς Ἀρχιερεῖς, ὅπως συστήσωσι τὴν ὑποστήριξιν τῆς ἐθνικῆς ταύτης ἐπιχειρήσεως τοῖς ἑαυτῶν παιμνίοις, καὶ τελευταῖον πρὸς ἅπαντα τὸν Καθηγητικὸν καὶ Διδασκαλικὸν Σύλλογον, τὰς διαφόρους Φιλεκπαιδευτικὰς καὶ Φιλοκάλους Ἀδελφότητας, καὶ πρὸς πάντας ἐν γένει τοὺς φιλομαθεῖς καὶ φιλέλληνας.

Οὕτως ἡ πρὸς ἔκδοσιν τῆς ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗΣ Ἑταιρία, τῶν νομίμων αὐτῆς προσδοκιῶν καὶ

ἐλπίδων πραγματοποιουμένων, θέλει προβῆ εἰς τὴν ἔναρξιν τῶν ἐργασιῶν αὐτῆς.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 1 Ἰουνίου 1867.

ΤΑ ΜΕΛΗ ΤΗΣ ΕΤΑΙΡΙΑΣ.

Δ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ, Ἰδιοκτήτης καὶ Διευθυντὴς τοῦ Πολιτικοῦ Δελτίου καὶ τοῦ Περιοδικοῦ «Νέα Ἑπτάλοφος».

Ν. ΑΡΓΥΡΙΑΔΗΣ, Μεταφραστὴς καὶ ἐκδότης τοῦ «Περικλέους», τοῦ «Ἱππολύτου», τοῦ «Θωμᾶ Σιατερτῶνος» καὶ τῶν «Ἀποκρύφων τοῦ Οὐατικανοῦ».

Χ. ΓΡΗΓΟΡΑΣ, Γραμματεὺς, Διεκπεραιωτὴς καὶ Ταμίας τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης».

ΑΝΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΔΡΟΜΗΣ

ΜΙΚΡΑ ΒΟΤΑΝΙΚΗ ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

(Συνέχεια ἀπὸ τοῦ παρελθόντος φυλλαδίου.)

II

ΓΕΝΝΗΤΙΚΑ Η ΠΑΡΑΓΩΓΗΣ ΟΡΓΑΝΑ ΤΟΥ ΑΝΘΟΥΣ.

Α'. ΣΤΗΜΟΝΕΣ (*ETAMINES*).

Ῥοδοδάφνη, ἡ ον, ἐλελίσφακος, ῥόδον.

Οἱ στήμονες, τουτέστι τὰ ἓξ νηματοειδῆ ὄργανα (ἐν τῷ δενδρολίῳ), τὰ ἐξόγκωσίν τινα ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῶν φέροντα, ἀποτελοῦσιν, ὡς γινώσκομεν, τὴν τρίτην ἀπὸ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον σειρὰν τῶν τοῦ ἄνθους ὀργάνων· εἰσὶ δὲ διατεθειμένοι ἐναλλὰξ πρὸς τὰ πέταλα τῆς στεφάνης, ἤτοι ἀντιστοίχως πρὸς τὰ σέπαλα, ἤγουν δύο μὲν βραχύτεροι ἀντιστοίχως πρὸς τὰ δύο σέπαλα (ἅτινα ἐξωθεν φαίνονται οἱονεὶ πλέον κεκυρτωμένα), τὰ δὲ λοιπὰ δύο ζεύγη πρὸς τὰ ἄλλα δύο. Ἡ διάταξις αὕτη μᾶλλον διακρίνεται εἰς τὰ λοιπὰ τῆς ἀνθοδέσμης ἄνθη· εἰς δὲ τὸν κρῖνον οἱ ἓξ στήμονες διάκεινται οὕτως, ὥστε οἱ μὲν τρεῖς ἐξώτεροι εἰσὶν ἐναλλὰξ πρὸς τὰ τρία πέταλα, οἱ δὲ τρεῖς ἐσώτεροι πρὸς τὰ τρία σέπαλα.

Εἰς τὸν στήμονα μερικώτερον διακρίνομεν τὸ λεπτὸν καὶ μακρὸν (συνήθως) μέρος, ἤτοι τὸ νῆμα, καὶ τὴν ἐπ' αὐτοῦ ἐξόγκωσιν, ἤγουν τὸν ἀνθῆρα.

Καὶ περὶ μὲν τοῦ νήματος, ὅπερ φαίνεται ὡς στήριγμα τοῦ ἀνθῆρος χρησιμεῦον, λέγομεν μόνον, ὅτι δυνατὸν νὰ ᾖ μακρότερον, ἢ βραχύτερον, πλατὺ, ἢ νηματῶδες κτλ. καὶ ὅτι πολλάκις δυνατὸν καὶ νὰ ἐκλείψῃ, ὅτε, τῶν στημόνων ἀλλοίαν ἐν τῷ ἄνθει διευθέτησιν ἐχόντων, δὲν φαίνεται ἀναγκαία ἡ τοῦ ἀνθῆρος ὑποστήριξις· ὁ δὲ ἀνθὴρ, τῶν ζῳων οὐκ ἄνευ τοῦ στήμονος μέρος ὤν, δέον ὅπως ἐξετασθῇ λεπτομερέστερον. Οὗτος ἐν τῷ δενδρολίῳ ἀποτελεῖται ὑπὸ σώματός τινος ὠοειδοῦς καπως πεπλατυσμένου, ὅπερ αὖλαξ ἐπιπολαίως διαγράφουσα χωρίζει καταμεσῆς εἰς δύο ἴσα μέρη πλάγια, ὧν ἕκαστον, φέρον ἐν τῷ μέσῳ σχισμὴν, παριστᾷ σάκκον, οὗ ἡ κοιλότης (1) πληροῦται κιτρίνης κόνεως, ἥτις ἐκχεῖται διὰ τῆς σχισμῆς (2) ἔξω, διαῤῥηγνυμένου τοῦ ἐνέχοντος αὐτὴν σάκκου· τὰ μὲν δύο ἡμίσεα λοβοὺς, τὰς δὲ κοιλότητας αὐτῶν χώρους, τὸ δὲ μεταξὺ τούτων μεσότοιχον μεσάνθηρον, ἢ συνεκτικὸν σῶμα, καὶ τὴν κόνιν τέλος γῦριν οἱ βοτανικοὶ ἐκάλεσαν.

Καὶ τοιοῦτος μέν ἐστιν ὁ κοινότερος τοῦ ἀνθῆρος τύπος· ἀλλὰ καθὼς τὰ περιγραφέντα ἄρτι τοῦ ἄνθους μέρη, ὁ κάλυξ δηλαδὴ καὶ ἡ στεφάνη, μεγίστην τὴν ποικιλίαν ἐμφαίνουσι κατά τε τὰ μέρη καὶ τὸ ὅλον, οὕτω καὶ οἱ στήμονες οὐ μόνον κατὰ τὸ νῆμα, ἀλλὰ καὶ κατὰ τὸν ἀνθῆρα ταμάλιστα δυνατὸν νὰ ποικίλλωσιν· οὕτως οἱ μὲν χῶροι δυνατὸν νὰ ὦσι δύο, τρεῖς, τέσσαρες, πολλοὶ, ὅτε μερικώτερον δίχωρος, τρίχωρος καὶ πολύχωρος ὀνομάζεται. Τὸ δὲ μεσάνθηρον δύναται νὰ λάβῃ ποικίλας διαστάσεις· ἐν τῇ ἀνθοδέσμῃ ἡμῶν δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν τινὰς τῶν ποικιλιῶν τούτων· ἰδίας προσοχῆς ἄξιοι εἰσὶν οἱ δύο τῶν πέντε στημόνων τοῦ τριχρόου ἴου, ὧν τὸ μεσάνθηρον ἐκτείνεται δίκην πτερυστῆρος καὶ εἰσέρχεται ἐντὸς τῆς κερατοειδοῦς προεκτάσεως τῆς στεφάνης· ἀναφέρομεν περιεργείας χάριν τὴν ῥοδοδάφνην (*laurier-rose*), ἥτις αὐτοφυὴς ἐν τοῖς θερμοτέροις τόποις ἀνθοκομεῖται ἐντὸς ὑαλίνων στεγασμάτων ἐν τοῖς ψυχροτέροις· ἐν ταύτῃ ἐπὶ τοῦ ῥοπαλοειδοῦς κατὰ τὴν καρυφὴν νήματος στηρίζεται ὁ ἀνθὴρ, οὗτινος οἱ μὲν δύο χῶροι, ἐλεύθεροι, κατέρχονται ἐν σχήματι κεράτων κατὰ μῆκος τοῦ ῥοπάλου, τὸ δὲ μεσάνθηρον προμηκύνεται πρὸς τὰ ἄνω, ὡς νῆμα τριχρόρον· οὐχ ἧττον περίεργον παρέχει τὴν κατασκευὴν αὐτοῦ καὶ ὁ ἀνθὴρ τοῦ τοσοῦτον κοινοῦ ἐν τοῖς κήποις ἡμῶν ἐλελισφάκου (κοινῶς φασκομηλιᾶς *Sauge*), οὗτινος ἐκ τῶν 4 στημόνων, τῶν δύο ἐξαμβλωθέντων, οἱ λοιποὶ δύο φέρουσιν ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτῶν ζυγόν τινα, ἢ διακλάδωσιν, ἧς ὁ μὲν εἷς βραχίων ὑψούμενος φέρει λοβὸν, γῦριν ἔχοντα, ὁ δ' ἕτερος, βραχύτερος, ὁριζοντίως προήκων, εἰς μικρόν τι πεταλοειδὲς ἔλασμα λήγει· οἱ δύο βραχίονες εἰσὶν αὐτὸ τὸ μεσάνθηρον, μέγιστον λαβὸν μῆκος, ἐκ δὲ τῶν δύο τοῦ ἀνθῆρος λοβῶν ὁ μὲν ἀνεπτυγμέ-

(1) Ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἀναπτύξει ὁ ἀνθὴρ ἐστὶ σῶμα πλῆρες (ἄνευ κοιλοτήτων)· καθότου δὲ προβαίνει ἐν τῇ ἀναπτύξει, μέρος τῆς κεντρικῆς αὐτοῦ οὐσίας ἐκατέρωθεν τῆς αὔλακος καταῤῥέφεται, σχηματιζομένων οὕτω κοιλοτήτων, ἃς ἤδη πληροῖ ὕλη τις γλοιώδης ἐκ τῆς κατ' ἀρχὰς καταστραφείσης σχηματισθεῖσα, ἥτις πάλιν μεταμορφοῦται βαθμηδὸν εἰς δύο εἰδῶν κυστίδια, τὰ μὲν ἐλάσσονα, ἀποτελοῦντα τὰς παρειὰς τῶν κοιλοτήτων, τὰ δὲ μείζονα ἐν αὐταῖς ταῖς κοιλότησιν· ἐν τούτοις τοῖς κεντρικοῖς κυστιδίοις ἀναπτύσσεται ἡ λεπτοτάτη κόνις, τουτέστιν ἡ γῦρις.

(2) Ἡ διῤῥῆξις τοῦ ἀνθῆρος κατὰ σχισμὴν ἢ διὰ βαλβιδοειδῶν ἀνοιγμάτων κτλ. ἐστὶν ἰδιαιτέρας μελέτης ἀντικείμενον παρὰ τοῖς Βοτανικοῖς.

νος καὶ ἀκέραιος ἐπὶ τοῦ ἑνὸς βραχίονος τοῦ μεσανθήρου ἐστὶ, ὁ δ' ἕτερος ἐξαμβλωθεὶς εἰς πεταλοειδὲς ἔλασμα μετεβλήθη.

Ἐξετάσαντες τοὺς στήμονας καθ' ἑαυτοὺς ἐν τοῖς οὐσιωδεστέροις αὐτῶν συστατικοῖς κεφαλαιωδῶς πως, ὑπολείπεται ἵνα ῥίψωμεν ἓν βλέμμα καὶ ἐπὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὰ λοιπὰ τοῦ ἄνθους μέρη, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν ὕπερον σχέσεων αὐτῶν.

Παραλείποντες τὸν ἀριθμὸν αὐτῶν, ὅστις δυνατὸν νὰ ᾖ εἷς, ὑο, τρεῖς, πολλοὶ (1), εἴτε ἴσος πρὸς τὸν ἀριθμὸν τῶν πετάλων, εἴτε ἄνισος (πολλαπλάσιος ἢ πολλοστὸς), ὥσπερ δυνάμεθα νὰ λάβωμεν ἰδέαν τινὰ ἐκ τῆς ἐξετάσεως τῶν ὡς τύποι ληφθέντων ἀνθέων ἡμῶν, ἀναφέρομεν μόνον, ὅτι, ὁπόταν ὑπάρχωσιν ἓξ στήμονες, ὧν τέσσαρες μακρότεροι, δύο δὲ βραχύτεροι, ὠνομάσθησαν τ ε τ ρ α δ ύ ν α μ ο ι, ὧν παράδειγμα ἔχομεν τὸ δενδρόϊον· δ ι δ υ ν ά μ ο υ ς δὲ (διδυναμίαν) ἐκάλεσεν ὁ περίφημος Λινναῖος τοὺς τέσσαρας στήμονας, ὧν δύο μακρότεροι καὶ δύο βραχύτεροι· τὸ ἀντίῤῥινον τῆς ἡμετέρας ἀνθοδέσμης παρέχει τούτων παράδειγμα.

Καθὼς δ' ἐν τῷ κάλυκι καὶ τῇ στεφάνῃ εἴδομεν, ὅτι τὰ μέρη αὐτῶν εἰσιν ἐλεύθερα, ἢ ἡνωμένα, οὕτω καὶ οἱ ἀποτελοῦντες τὸν τρίτον τοῦ ἄνθους σπόνδυλον στήμονες εἰσὶν ἢ κεχωρισμένοι ἀλλήλων, ὡς ἐν τῷ δενδροΐῳ, τῷ κρίνῳ κτλ., ἢ πολλαχῶς συνηνωμένοι, μερικώτερον δὲ ἡ μὲν διὰ τῶν ἀνθήρων σύζευξις τούτων καλεῖται σ υ γ γ έ ν ε ι α, καθ' ἣν οἱ στήμονες ὀ ν ο μ ά ζ ο ν τ α ι σ υ γ γ ε ν ε ῖ ς, ὥσπερ ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἴῳ, ἡ δὲ διὰ τῶν νημάτων κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἕνωσις αὐτῶν, ἐλευθέρων μενόντων τῶν ἀνθήρων, ἀποτελεῖ τὴν ἀ δ ε λ φ ό τ η τ α, καθ' ἣν οἱ στήμονες μερικώτερον ὀνομάζονται μ ο ν ά δ ε λ φ ο ι, δ ι ά δ ε λ φ ο ι... π ο λ υ ά δ ε λ φ ο ι, ὁπόταν διὰ τῶν νημάτων ἑνούμενοι ἀποτελῶσι μίαν, δύο... πολλὰς δεσμίδας· παράδειγμα διαδελφων στημόνων ἔχομεν τὸ πίσον, ἐν ᾧ οἱ ἐννέα τῶν δέκα στημόνων εἰσὶ συνηνωμένοι ἐν μιᾷ δεσμίδι, ἑτέραν δ' ἀποτελεῖ ὁ τῶν λοιπῶν κεχωρισμένος μείνας δέκατος.

Παρατρέχοντες τὰς μετὰ τῆς στεφάνης κτλ. κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἑνώσεις τῶν στημόνων (ἴδε τὸ συρίγγιον τῆς ἡμετέρας ἀνθοδέσμης, ἐν ᾧ τὰ δύο νήματα συγκεκολλημένα μετὰ τοῦ σωλῆνος τῆς στεφάνης ἐπὶ τῆς ἐσωτερικῆς αὐτοῦ παρειᾶς ἐκ τῶν δύο ἐξεχουσῶν γραμμῶν ἀπεικάζονται) ἀναφέρομεν τὴν σχετικὴν ἔκφυσιν τῶν στημόνων πρὸς τὸν ὕπερον· ἐν ταύτῃ διέκριναν οἱ βοτανικοὶ τρεῖς περιστάσεις· πρῶτον ἐκείνην, καθ' ἣν οἱ στήμονες φύονται ἀπὸ τοῦ βάθους τοῦ ἄνθους κάτωθεν τοῦ ὑπέρου, ὅτε ὀνομάζονται ὑ π ό γ υ ν ο ι, δεύτερον ὁπόταν φύωνται ἐκ τῆς περιφερείας τοῦ κάλυκος, τουτέστιν ἀπὸ ἐπιπέδου, πέριξ τοῦ κάτω μέρους τοῦ ὑπέρου διαγραφομένου, ὅτε καλοῦνται π ε ρ ί γ υ ν ο ι· καὶ τρίτον τέλος ὁπόταν φαίνωνται φυόμενοι ἄνω τοῦ ὑπέρου, ὅτε λαμβάνουσι τὸ ὄνομα ἐ π ί γ υ ν ο ι (1)· ἐννοεῖται δὲ ὅτι οἱ τρεῖς οὗτοι τῆς ἐκφύσεως τῶν στημόνων τρόποι δὲν ἔχουσιν οὐδὲν ὡρισμένον ὅριον καὶ διὰ διαφόρων βαθμῶν εἰσέρχονται εἰς ἀλλήλους συγχεόμενοι.

Ὀργανογραφικῶς δ' οἱ στήμονες εἰσὶ τροποποίησις τῶν πετάλων τῆς στεφάνης, τουτέστι φύλλα ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον μεταμορφωμένα. Τί ἄλλο ἐστὶ τὸ νῆμα, εἰ μὴ ὁ ὄνυξ, ἤτοι μίσχος; τί δὲ τὰ ἐπὶ τῆς κορυφῆς αὐτοῦ δύο σακκίδια καὶ τὸ ἐν τῷ μέσῳ τούτων μεσάνθηρον, εἰ μὴ τοῦτο μὲν τὸ μεσαῖον τοῦ φύλλου νεῦρον, ἐκεῖνα δὲ τὰ ἑκατέρωθεν τοῦ νεύρου πεπλατυσμένα πλάγια, ἤτοι ὁ ἄντυξ, μεῖζον πάχος (2) λαβὼν καὶ ὠοειδὴς ἕνεκα ὑπερτροφίας καταστάς; Τί δ' ἄλλο καταφαίνεται ἐναργῶς εἰς τὰ διὰ τῆς καλλιεργείας διπλανθῆ καταστάντα ἄνθη, εἰ μὴ, ὅτι πολλοὶ τῶν στημόνων, ἕνεκα τῆς μείζονος τροφῆς, τὰ χρώματα καὶ τὰς διαστάσεις τῶν πετάλων λαμβάνοντες, βαθμηδὸν, τῇ πλατύνσει τοῦ νήματος καὶ ἐξαμβλώσει τοῦ ἀνθῆρος, μετατρέπονται εἰς πέταλα; Λάβωμεν τὸ ὡραῖον τοῦτο ῥόδον (τὸ ἑκατόμφυλλον)· ἐν τούτῳ δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν πᾶσαν σχεδὸν τὴν βαθμολογικὴν σειράν, καθ' ἣν οἱ στήμονες μετατρέπονται εἰς πέταλα· βλέπομεν ὅτι νῦν μὲν ὁ ἀνθὴρ πλατύνεταί πως, ἔχων κεχρωματισμένον τὸν ἕνα λοβὸν, νῦν δὲ τὸ μεσάνθηρον διανοίγεται εἰς ῥόδινον ἔλασμα, ὅπερ φέρει ἐπί τινος τῶν πλαγίων αὐτοῦ μερῶν λεπόριόν τι ὠχρὸν, ἐξ οὗ ἀπεικάζομεν, ὅτι ἐστὶ λοβὸς ἀνθῆρος ἐξαμβλωθεὶς, συνηθέστερον δὲ πλατύνεται προφανῶς εἰς τέλειον πέταλον· ἐνίοτε μάλιστα ἡ μεταμόρφωσις προβαίνει πλειότερον· νεῦρόν τι μεσαῖον δηλαδὴ, ὡς τὸ τῶν ἁπλῶν φύλλων, διαγράφει τὸν κεχρωματισμένον ἄντυγα οὕτως, ὥστε ὁ μεταμορφωθεὶς οὕτω στήμων παρεμφέρει σεπάλῳ κατὰ τὸ μέσον, πεταλώδης κατὰ τὰ πλάγια ὤν. Ἐν τῇ ἐρεύνῃ τῆς φύσεως παρατηροῦμεν πολλάκις, ὅτι ὁ δημιουργὸς ἐν τῇ ἀπείρῳ αὐτοῦ σοφίᾳ ἐμόρφωσεν ἐκ τῶν αὐτῶν στοιχείων τὴν ἄπειρον τῶν ὄντων ποικιλίαν, ἐκ τῆς μονάδος τὸ ἄπειρον ἐσχημάτισεν.

Οἱ στήμονες, ὧν πολλάκις ἐμνήσθημεν ὡς οὐσιωδεστάτου τοῦ ἄνθους μέρους, ἀποτελοῦσιν ἀληθῶς τὰ ἄῤῥενα τοῦ φυτοῦ ὄργανα, ἄνευ τῶν ὁποίων δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ γείνῃ γονιμοποίησις ἐν τῷ ἄνθει, ὡς θέλομεν ἴδει ἐν τῷ περὶ γάμου τῶν ἀνθέων, ἀλλὰ τούτων τὸ οὐσιωδέστερον μέρος ἐστὶν ἡ γῦρις.

Ἡ γῦρις, ἣν διὰ τῶν ἁπλῶν ὀφθαλμῶν μόνον τὸ χρῶμα (3) ἀντιλαμβανόμεθα, ἐξεταζομένη ὑπὸ τὸ μι-

(1) Τὸν ἀριθμὸν τῶν στημόνων (ἰσομήκων ὄντων) ὁ μέγας Λινναῖος ἔλαβεν ὡς βάσιν τῆς συστάσεως τῶν πρώτων κλάσεων τῆς τεχνητῆς βοτανικῆς αὐτοῦ ταξινομήσεως, καλέσας Μοναν δρίαν, διανδρίαν .... δεκανδρίαν τὰς κλάσεις, ἐν αἷς κατέταξε τὰ ἕνα, δύο, τρεῖς ... δέκα στήμονας ἔχοντα ἰσομήκεις.

(ΝΕΑ ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ).

(1) Οἱ ὅροι οὗτοι ἐφαρμόζονται καὶ ἐπὶ τῶν πεταλων καὶ σεπάλων ἀναλόγως τῆς σχέσεως αὐτῶν πρὸς τὸν ὕπερον, ὅστις ὡς μέλλομεν νὰ ἴδωμεν κατωτέρω ἐστὶ τὸ θῆλυ ὄργανον (ἡ γυνή).

(2) Ἐν τινι σημειώσει εἴδομεν, ὅτι ὁ ἀνθὴρ ἐστι σῶμα πλῆρες, ὅπερ μετέπειτα κατὰ τὴν ὡρίμανσιν αὐτοῦ κοιλοῦται καὶ πληροῦται γύρεως.

(3) Τὸ χρῶμα τῆς γύρεως ἐστὶ συνήθως κίτρινον, ἀλλ' ἐ-

κροσκόπιον, φαίνεται ὡς κόνις συγκειμένη ἐκ μικροτάτων κόκκων (1), οἵτινες ἐν τῇ ὡριμάνσει αὐτῶν συνίστανται ἐν γένει ἐκ μικροσκοπικῆς τινος κύστεως, ἐκ δύο μεμβρανῶν ἀποτελουμένης, τῆς μὲν ἐξωτερικῆς παχυτέρας, λείας, ἢ κοκκώδεις ἀνωμαλίας, ὡς τὸ δέρμα τοῦ ὀνάγρου, παριστώσης, τῆς δ' ἐσωτερικῆς λεπτῆς, διαφανοῦς καὶ λίαν ἐκτατῆς· ἐν τοῖς ἐκ τῶν δύο τούτων μεμβρανῶν συγκειμένοις κυστιδίοις ἐγκλείεται ὑγρόν τι παχύρρευστον καὶ κοκκίδια πολυάριθμα, πολλάκις ἐλαιώδεσι σταγόσι μεμιγμένα καὶ ζωϊκάς τινας κινήσεις ὑπεμφαίνοντα· τὴν ἐν τοῖς κυστιδίοις ἐγκλειομένην παχύρρευστον ὕλην ἐκάλεσαν οἱ βοτανικοὶ *fovilla* (λατινιστί)· θεωρεῖται δὲ αὕτη ἡ πρώτη καὶ οὐσιωδεστάτη τῆς γονιμοποιητικῆς δυνάμεως τῆς γύρεως αἰτία. Διὰ τῆς ὑγρασίας τῶν κυστιδίων ἐξοιδουμένων, διαρρήγνυται ἡ ἐξωτερικὴ μεμβράνη, κατά τινα μέρη, ἡ δ' ἐσωτερική, ὡς ἐκτατή, προήκει διὰ τῶν ῥηγμάτων δίκην ἐντέρου (ἔντερον τῆς γύρεως ἢ σωλήν).

Β'.) ΥΠΕΡΟΣ (*PISTIL*)

Ἶρις, Μήκων ἡ ῥοιάς.

Τὸ κέντρον τοῦ ἡμετέρου δενδροΐου κατέχει, ὡς εἴπομεν, σῶμά τι πράσινον ἐπίμηκες καὶ πλαγιόθεν συμπεπιεσμένον καὶ δισχιδές πως κατὰ τὴν κορυφὴν καὶ τὸ ὁποῖον ὠνομάσαμεν ὕπερον· ὅπως δ' εὐχερέστερον ἐν τοῖς καθέκαστα τὸ ὄργανον τοῦτο ἐξετάσωμεν, δέον ἵνα ποιήσωμεν τὰς παρατηρήσεις ἡμῶν ἐπὶ ἄνθους ἀρχομένου ἤδη νὰ παρακμάζῃ, ἔνθα βλέπομεν αὐτὸ μᾶλλον ἀνεπτυγμένον. Καὶ ἡ μὲν δισχιδὴς τοῦ ὑπέρου κορυφὴ, σπογγώδης τὴν σύστασιν, φαίνεται ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς ἀνθήσεως νενοτισμένη ὑπὸ γλοιώδους τινὸς ὑγροῦ· ἡ κορυφὴ αὕτη χωρίζεται, ἢ μᾶλλον ἑνοῦται μετὰ τοῦ λοιποῦ σώματος τοῦ ὑπέρου διὰ στενωτέρου τινὸς μέρους δίκην λαιμοῦ βραχέος, ᾧ παρέπεται πρὸς τὰ κάτω τὸ κύριον σῶμα· κατὰ μῆκος τῶν ὀξέων πλαγίων μερῶν τούτου διήκει περιῤῥαφή τις, ἑνοῦσα δύο κατὰ μέτωπον κείμενα καὶ διὰ τῶν ἄκρων αὐτῶν συμφυόμενα φυλλώδη ἐλάσματα· τρώντι ἐκ τῆς βάσεως τοῦ κεντρικοῦ σώματος τὸ μαχαιρίδιον διωθοῦντες καὶ μετὰ προσοχῆς χειριζόντες, δυνάμεθα νὰ χωρίσωμεν δύο ἐλάσματα ἔθεν καὶ ἔνθεν, μεταξὺ τῶν ὁποίων μένει διάφραγμά τι διαφανὲς, ῥέρον ἐν τοῖς ἄκροις αὐτοῦ περιῤῥαφὴν διπλῆν, μέχρι τοῦ βραχέος λαιμοῦ διήκουσαν, ἐπὶ δὲ τῶν δύω ἐπιφανειῶν τοῦ διαφράγματος, βλέπομεν σωμάτιά τινα στρογγύλα καὶ πεπλατυμένα χρώματος φαιοπρασίνου, ἐπικρεμάμενα διὰ λώρων σκολιῶν, διηκόντων ἀπὸ τῆς περιῤῥαφῆς δεξιὰ καὶ ἀριστερά.

Ἐκ τῆς περιγραφῆς ταύτης ἐμάντευσας βεβαίως, ἀναγνῶστα, ὅτι καὶ ὁ ὕπερος σύγκειται ἐκ τροποπεποιημένων φύλλων· ἐν τῷ δενδροΐῳ ἡμῶν ἀποτελεῖται ἐκ δύο φυλλαρίων μέτωπον πρὸς μέτωπον διακειμένων καὶ διὰ τῶν ἄκρων αὐτῶν συγκεκολλημένων, ἐν ταῖς κοιλότησι τῶν ὁποίων ἐκλείονται τὰ στρογγύλα σωμάτια· καὶ τὰ μὲν ἄκρα τῶν φυλλαρίων τούτων σχηματίζουσι τὴν περιῤῥαφὴν μετὰ τοῦ διαφράγματος, αἱ δὲ κορυφαὶ τὸν βραχὺν λαιμὸν μετὰ τῆς δισχιδοῦς κορυφῆς· ἐν τῇ ἀνωτέρω διὰ τοῦ μαχαιριδίου ἐγχειρίσει διεχωρίσαμεν μόνον τὴν ῥάχιν τῶν δύο συγκεκολλημένων φυλλαρίων μεινάντων ἐν τῷ διαφράγματι, τῷ λαιμῷ καὶ τῇ κορυφῇ τῶν περιφερικῶν ἄκρων καὶ τῶν κορυφῶν αὐτῶν.

Καὶ τὰ μὲν ἀποτελοῦντα τὸν ὕπερον φυλλάρια καλοῦνται μερικώτερον καρπίδια, τὸ δὲ πλατὺ ἑκάστου φύλλου μέρος ὠοθήκη, τὸ ἄκρον τὸ τὰ στρογγύλα σωμάτια φέρον πλακοῦς, τὰ δὲ σωμάτια ὠάρια (1), ἅτινα ἔσονται τὰ μέλλοντα τοῦ φυτοῦ σπέρματα· ἡ δὲ σπογγώδης καὶ ἔφυγρος κορυφὴ τοῦ ὑπέρου ὀνομάζεται στίγμα καὶ ὁ ἑνῶν τέλος τὸ στίγμα μετὰ τῆς ὠοθήκης λαιμὸς καλεῖται στύλος.

Ὁ ὕπερος ἢ σύγκειται ἐξ ἑνὸς καρπιδικοῦ φύλλου, ὅτε καλεῖται ἁπλοῦς, ἢ ἐκ πολλῶν, ὅτε σύνθετος ὀνομάζεται· ὅπως δὲ τὰ μέρη τοῦ κάλυκος καὶ τῆς στεφάνης κλ. εἰσὶν ἡνωμένα ἢ κεχωρισμένα, οὕτω καὶ ὁ σύνθετος ὕπερος, ἢ ἔχει τὰ συνθετικὰ αὐτοῦ κεχωρισμένα, ἢ, ὅπερ συνηθέστερον, ἡνωμένα, ἀλλ' ἀντὶ νὰ σχηματίζωσιν, ὡς ἐκεῖνα, κοτύλην, ἢ σωλῆνα ἀνοικτὸν, ἀποτελοῦσι κοῖλον ὄργανον, ὑφ' ὅλων τῶν ὀργάνων τοῦ ἄνθους περιστοιχούμενον.

Ἐξετάσωμεν ἤδη διὰ συντόμων τὰ συστατικὰ τοῦ ὑπέρου μέρη, τουτέστι τὴν ὠοθήκην, τὸν στύλον καὶ τὸ στίγμα, παραλείποντες τὴν περιγραφὴν καὶ ἐξέτασιν τῶν ὠαρίων κτλ. ὡς ἐκφεύγουσαν τῶν ὁρίων τῆς παρούσης στοιχειωδεστάτης ἀνθολογικῆς μελέτης.

Ὠοθήκη. Αὕτη, κατέχουσα ἀείποτε τὸ κατώτερον τοῦ ὑπέρου μέρος, ἐστὶ συνήθως ὠοειδοῦς, ἢ σφαιροειδοῦς σχήματος, ὡς δυνάμεθα νὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ὑπέροις τῶν ἀνθέων ἡμῶν, ἄλλοτε ὅμως ἐστὶν ἐπιμήκης καὶ πεπλατυσμένη ὡς ἐν τῷ δενδροΐῳ, ἐν τῇ κοιλότητι δὲ, ἢ ταῖς κοιλότησι κεῖνται τὰ ὠάρια, ἤτοι τὰ σπέρματα. Ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῆς ἐπιφάνεια συνήθως εἶναι ὁμαλὴ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις ἐμφαίνει αὔλακας, κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον βαθείας, διηκούσας ἐκ τῆς βάσεως πρὸς τὴν κορυφὴν καὶ τὴν ἐνωτικὴν τῶν καρπιδίων γραμμὴν ὑπεμφαινούσας· ὁπόταν δὲ τὰ μεταξὺ τῶν αὐλάκων μέρη λίαν προέχωσι, τότε ἡ ὠοθήκη καλεῖται ἔλλοβος, μερικώτερον δὲ δίλοβος, τρίλοβος κτλ., ὁπόταν τὰ ἐξέχοντα μέρη ὦσι δύο, τρία κλ.— Ἡ σχέσις τῆς θέσεως τῆς ὠοθήκης πρὸς τὰ λοιπὰ τοῦ ἄνθους σπονδυλώματα ἐστὶν ἀξία ἰδίας συμειώσεως. Ἡ κεῖται δηλαδὴ αὕτη ἐλευθέρα ἐν τῷ βάθει τοῦ ἄνθους ἐπὶ ἐπιπέδου ὑψηλοτέρου τοῦ τῆς ἐκφύσεως τοῦ περιαν-

---

κίστε καὶ διάφορον· εἰς τὸ λίριον π. χ. ἤτοι τὸ Ταυρκ. λαλὲ, ἐστὶ βαθὺ ἰῶδες κλπ.

(1) Ἐνίοτε οἱ κόκκοι τῆς γύρεως συνηνωμένοι πρὸς ἀλλήλους ἀποτελοῦσι σῶμά τι στερεὸν (στερεὰ γῦρις).

(1) Οἱ ὅροι οὗτοι ἐλήφθησαν ἐκ τῆς ζωϊκῆς ἀνατομίας, ὡς σημαίνοντες καὶ ἐν τοῖς φυτοῖς ὄργανα ἀνάλογα πρὸς τὰ τῶν ζώων.

θίου κτλ. καὶ τότε καλεῖται ἐλευθέρα, ἡ ὑπερτέρα, ἡ εὑρίσκεται κάτωθεν τοῦ ἐπιπέδου, ἐξ οὗ καταφύονται τὰ συνιστῶντα τὸ ἄνθος περιβλήματα, καὶ τότε καλεῖται προσπεφυκυῖα, ἡ συνεχομένη.

Στύλος. Οὗτος, ὢν νηματώδης τῆς ὠοθήκης ἐπέκτασις, ἐφ' ἧς στηρίζεται τὸ στίγμα, φαίνεται σωλὴν κοῖλος, ἄγων ἀκωλύτως εἰς τὸν χῶρον τῆς ὠοθήκης, ἡ πληρούμενος ὑπὸ ἰδιαιτέρου τινὸς ἱστοῦ, χαλαροῦ καὶ σπογγώδους, ὅστις ἰδίως ἱστὸς ἀγωγὸς καλεῖται. Καίτοι δὲ νηματοειδὴς καὶ κυλινδρικός, ποικίλας δύναται νὰ λάβῃ καὶ οὗτος μορφὰς καὶ διαστάσεις· δύναται δὲ καὶ νὰ ἐκλείψῃ, ὅτε τὸ στίγμα ἐπίκειται κατ' εὐθεῖαν ἐπὶ τῆς ὠοθήκης· οὕτως ἐὰν παρατηρήσωμεν τὴν μήκωνα, ἣν ἄρτι ἠνθολογήσαμεν, βλέπομεν, ὅτι ἐπὶ τοῦ σφαιροειδοῦς ὑπέρου, ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῆς πεπλατυσμένης αὐτοῦ κορυφῆς, 8 μέχρι 12 λοφοειδῶν σειρῶν, ἀκτινοειδῶς διακειμένων καὶ πρὸς τὴν περιφέρειαν λαγουσῶν· αἱ σειραὶ αὗται εἰσὶ τὰ ἐπιφυῆ ἐπὶ τῆς ὠοθήκης στίγματα· ὁ στύλος ἐστὶν ἁπλοῦς, ὁπόταν καὶ τὸ καρπίδιον ἓν τυγχάνῃ, πολλαπλοῦς δὲ, ὅταν ταῦτα ὦσι πολλά· ἐν γένει δὲ ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν ἰσοῦται πρὸς τὸν τῶν καρπιδίων. Καθάπερ δὲ τὰ νήματα τῶν στημόνων, πολλῷ πλέον οἱ στύλοι δύνανται πολλαχῶς νὰ ὦσι συμπεφυκότες.

Στίγμα. Τὸ στίγμα τέλος, ἤτοι ἡ κορυφὴ τοῦ ὑπέρου ἐστὶ σπογγώδους φύσεως· ἡ σπογγώδης αὕτη ὑφὴ ἐστὶ συνέχεια καὶ ἐπέκτασις τοῦ ἀγωγοῦ ἱστοῦ τοῦ πληροῦντος τὸν σωλῆνα τοῦ στύλου· νενοτισμένον ὑπάρχει ὑπὸ γλοιώδους ὕλης, ἐκκρινομένης ἐν καιρῷ τῆς ἀκμῆς τοῦ ἄνθους ἐκ τοῦ χαλαροῦ ἱστοῦ· κατωτέρω θέλομεν ἰδεῖ ὁπόσον εἰς τὴν γονιμοποίησιν συντελεῖ ἡ γλοιώδης αὕτη ὕλη. Τὸ στίγμα ἐστὶν ἁπλοῦν, ἢ πολλαπλοῦν, καθὼς καὶ οἱ στύλοι· ἐν γένει δὲ εἰσὶν ἰσάριθμα τὰ στίγματα τοῖς καρπιδίοις, ὁπόταν ταῦτα ὦσιν ἐλεύθερα· δυνατὸν δὲ καὶ τοῦτο νὰ λάβῃ ποικίλας μορφὰς καὶ διαστάσεις· ἀναφέρομεν ἐνταῦθα τὰ πτεροειδῆ τοῦ ἄνθους τοῦ σίτου στίγματα καὶ τὰ τρία πεταλοειδῆ τῆς ἴριδος.

Ὁ ὕπερος ἀποτελεῖ τὸ οὐσιωδέστατον τοῦ ἄνθους μέρος, ἤτοι τὸ θῆλυ ὄργανον, ὅπερ τῇ ἐπιδάσει τῶν ἀρρένων ἤγουν τῶν στημόνων γονιμοποιεῖται, κυοφορεῖ καὶ παράγει καρπὸν, ἐγκλείοντα τὰ σπέρματα δι' ὧν διαιωνίζονται τὰ φυτά. Καὶ ἐνταῦθα λοιπὸν καθὼς καὶ παρὰ τοῖς ζώοις ἡ διαιώνισις γίνεται διὰ ζεύγους ἄρρενος καὶ θήλεος.

Τὸ ἄνθος, οὗτινος τὰ κυριώτερα ὄργανα ἐν τοῖς ἔμπροσθεν κατ' ἰδίαν καὶ ἐν τῇ πρὸς ἄλληλα σχέσει κεφαλαιωδῶς ἐγνωρίσαμεν, φύεται ἐπὶ τῆς κορυφῆς φυτικοῦ τινος ἄξονος, ἢ κλωνίου, ὅπερ ὀνομάζεται ποδίσκος· ἐν τῷ ποδίσκῳ διακριτέα ἰδίως ἡ ἐκ τῶν ἄνω πρὸς τὰ κάτω κατὰ τὸ μᾶλλον, ἢ ἧττον πεπλατυσμένη πολλάκις κορυφὴ αὐτοῦ, ἐκ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ὁποίας φύονται τὰ τοῦ ἄνθους ὄργανα· αὕτη καλεῖται ἀνθοδόκη. Τῆς δὲ ἀνθοδόκης ἡ περιφέρεια, ἡ πρὸς ἔκφυσιν τῶν σεπάλων, τῶν πετάλων καὶ τῶν στημόνων μόνον ὡρισμένη, ἀποκαλεῖται μερικώτερον κλίνη· ὁπόταν ὁ ποδίσκος ἐκλείπῃ, τὸ ἄνθος λέγεται ἐπιφυές.

III

ΓΑΜΟΙ ΑΝΘΕΩΝ.

Εἴπομεν ἤδη, ὅτι οἱ μὲν στήμονες, ἰδίως δ' οἱ ἀνθῆρες εἰσὶ τὰ ἄῤῥενα ὄργανα, διὰ τῆς κόνεως τῶν ὁποίων γονιμοποιεῖται τὸ θῆλυ, τοὐτέστιν ὁ ὕπερος, οὗτινος ἡ ὠοθήκη, γονιμοποιηθεῖσα, ἀναπτύσσεται καθὼς καὶ τὰ ἐν αὐτῇ ὠάρια, ἅπερ δυνάμει εἰσὶ φυτὰ ὅμοια τῇ φυσάσῃ αὐτὰ μητρὶ καὶ δι' ὧν τὸ εἶδος διαιωνίζεται· ἀλλὰ πρὸς τὴν γονιμοποίησιν ταύτην ἐστὶν ἐκ τῶν ὧν οὐκ ἄνευ ἡ ἐπίδρασις τῆς γύρεως, εἰδικώτερον δὲ τῆς *rovilla*, ἐπὶ τῶν ὠαρίων. Πρὶν ἢ λεπτομερέστερον ἐξετάσωμεν τὴν μυστηριώδη ταύτην λειτουργίαν, λοξοδρομήσωμεν πρὸς μικρὸν, ἀναγνῶσα, ἐρευνῶντες τίνι τρόπῳ μεταφέρεται ἡ γῦρις ἐπὶ τοῦ στίγματος κατὰ τὰς διαφόρους περιστάσεις.

Ἡ τὰ πάντα προνοοῦσα φύσις ἔθεσεν ἐν τοῖς φυτοῖς, ἄτινα, στερούμενα τῆς ἰδίας τοῖς ζώοις κινήσεως, μένουσιν οἱονεὶ καθηλωμένα ἐν ᾧ τόπῳ ἐρύησαν, ἔθεσε, λέγομεν, ἐν τοῖς φυτοῖς τὰ ἄῤῥενα καὶ θήλεα ὄργανα ὁμοῦ συμφυῆ ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἀτόμου, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἔθεσεν ὡς κοινότατον καὶ τέλειον τῶν γενῶν τύπον τὸν ἑρμαφροδιτισμὸν (ὅστις τοσοῦτον σπάνιος καὶ τερατώδης ἐστὶ παρὰ τοῖς ζώοις), ὅπως διευκολύνῃ τὴν γονιμοποίησιν· ἐν οἷς δὲ φυτοῖς τοῦ ἄῤῥενος καὶ θήλεος γένους ὄντων ἀλλήλων κεχωρισμένων ἐπὶ δύο διακεκριμένων ἀτόμων, εἴτε ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ῥίζης, εἴτε καὶ ἐπὶ δύο (1), θὰ θίστατο ἀδύνατος ἡ ἐπίδρασις τῆς γύρεως πρὸς τὸν ὕπερον, εὗρεν ἄλλα μέσα δι' ὧν αὕτη κατορθοῦται. Ἐν μὲν οὖν τοῖς ἑρμαφροδίτοις, ὁπόταν οἱ στήμονες ὦσι τοῦ ὑπέρου μακρότεροι, ἅμα τῇ διαῤῥήξει τῶν περισταμένων ἀνθήρων ἡ γῦρις καταπίπτει δυνάμει τοῦ βάρους αὐτῆς ἐπὶ τοῦ στίγματος, ἐφ' οὗ ἐπικολλᾶται δυνάμει τῆς γλοιώδους τούτου ὕλης· ὁσάκις δὲ τύχωσι βραχύτεροι, τότε ἡ προνοητικὴ φύσις διέθεσε τὰ ἄνθη ἐν τῷ φυτῷ κεκλιμένα, νεύοντα ἢ καὶ ἀνεστραμμένα ἐπὶ τοῦ ἄξονος αὐτῶν· ἐν δὲ τοῖς κεχωρισμένα ἀλλήλων τὰ φύλλα ἔχουσι φυτοῖς, τὰ πτερωτὰ ἔντομα, ἡ πνέουσα αὔρα κτλ. εἰσὶν οἱ φορεῖς τῆς ἀρθονώτατα ἐν τούτοις ἰδίως παραγομένης γύρεως (1). Ὁ Γερμανὸς Κορράδος Σπρέγγελος (*Conrad Sprengel*) μετὰ γερμανικοῦ ὅλως φλέγματος διήρχετο ὅλας ἡμέρας ἐν τῇ ἐξοχῇ κατακεκλιμένος παρὰ τὴν ῥίζαν δένδρου τινὸς, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ τῶν ἀνθέων προσηλωμένους ἔχων· ἐνῷ δὲ σιγηλὸς καὶ ἀκίνητος ἐπὶ πολλὰς ὥρας προσεδόκα, αἴφνης ἔβλεπε

(1) Ὁπόταν τὸ ἄῤῥεν καὶ τὸ θῆλυ εὑρίσκωνται ἐπὶ δύο διακεκριμένων ἀνθέων, ἀλλ' ἐπὶ τῆς αὐτῆς ῥίζης, τότε ὀνομάζονται τὰ ἄνθη μονοϊκα· παράδειγμα ἡ καρυὰ, ἡ πίτυς, ἡ κολοκυνθὶς· ὁπόταν δ' ἐπὶ δύο ῥιζῶν, διοϊκα καὶ δίκλινα, ὡς ἡ κνίδη κτλ.—Ἀναφέρονται βρυχαὶ ἐκ θείου, αἵτινες ἀληθῶς ἦσαν βρυχαὶ, ὧν τὸ ὕδωρ συμπαρέσυρεν ἄφθονον γύριν ἀπὸ δασῶν ἐκ πιτυῶν, ὀρυῶν κτλ. διότι παρετηρήθη, ὅτι ἐν τοῖς μονοϊκοις καὶ διοϊκοις ἡ γῦρις ἐστὶν ἀφθονωτάτη, ὥστε πολλάκις σχηματίζει περὶ ἄνθος οἱονεὶ νεφίδιον.

πτερωτὰ ἔντομα προσερχόμενα, ἄτινα μετά τινας προεισαγωγικὰς οὕτως εἰπεῖν περιπτήσεις ἐπεκάθηντο ἐπὶ τῶν ἀνθέων, εἰς τὸ βάθος τῶν ὁποίων εἰσέδυον πρὸς ἐκμύζησιν τοῦ ἐν αὐτῷ νέκταρος· μετὰ δὲ τὴν ἔξοδον τῶν ἐντόμων παρατηρῶν καὶ αὖθις τὸ ἄνθος ὁ ἀκάματος τῆς φύσεως ἐραστὴς Γερμανὸς ἔβλεπε πολλάκις κόνιν γύρεως ἐπὶ τοῦ στίγματος προσκεκολλημένην. Πρὸς ἀμυδρὰν λοιπὸν τῆς τροφῆς, ἣν ἐκ τῶν ἀνθέων λαμβάνουσι τὰ ἔντομα, ἐξυπηρετοῦσι ταῦτα, μεταφέροντα ἐπὶ τοῦ σώματος αὐτῶν μέρος τῆς γύρεως, ἣν ἀποτινάσσουσιν ἐπὶ τοῦ θήλεος ὀργάνου· οὕτω δυνατὸν νὰ γονιμοποιηθῶσιν ἄνθη θήλεα κείμενα ἐπὶ ῥίζης λίαν ἀπεχούσης ἐξ ἑτέρας, ἄνθη ἄῤῥενα φερούσης.

Περὶ τὰ μέσα τοῦ παρελθόντος αἰῶνος ὁ Βερνάρδος *Jussieu* ἐπιθεωρῶν ἡμέραν τινὰ τὰ δένδρα τοῦ βοτανικοῦ κήπου τῶν Παρισίων, ἐξεπλάγη, ἰδὼν ὅτι δύο ῥίζαι θηλειῶν πιστακεῶν, αἵτινες ἐτησίως ἀνθοφοροῦσαι οὐδέποτε ἐκαρποφόρουν, ἔδωσαν τέλος καρπόν· ἄῤῥεν δένδρον τοιούτου εἴδους δὲν ὑπῆρχεν ἕτερον ἐν τῷ κήπῳ· ἐγένοντο εἰς τὰ πέριξ ἀναζητήσεις, ἀλλ' εἰς μάτην· καὶ ὅμως ὁ περιώνυμος βοτανικὸς διεβεβαίου, ὅτι εἴτε ἐν τῇ πόλει, εἴτε ἐν τοῖς περιχώροις ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ ἄῤῥεν τοῦ εἴδους τούτου δένδρον. Καὶ ἀληθῶς μετὰ νέας πολυειδεῖς ἀναζητήσεις καὶ ἐρεύνας παρὰ τῶν ἀνθρώπων τῆς Κυβερνήσεως εἰς τὰ πέριξ, ἀνεκαλύφθη ἓν τινι γωνίᾳ τοῦ φυτωρείου *des chartreux* παρὰ τὸ Λουξεμβοῦργον μία μικρὰ πιστακέα (φιστικιά) ἄῤῥην, ἥτις πρώτην ἤδη φορὰν αὐτὸ τὸ ἔτος εἶχεν ἀνθήσει.

Ἐν τοῖς ὑελίνοις στεγάσμασι τοῦ βοτανικοῦ κήπου τοῦ Βερολίνου θήλειά τις ῥίζα φοίνικος ἤνθει μὲν κατ' ἔτος ἐπὶ ὀγδοήκοντα ἔτη, οὐδαμῶς ὅμως ἐκαροφόρει· ὁ καθηγητὴς τῆς Βοτανικῆς *Gleditsch* ἔφερεν ἀνθύλλας ἄῤῥενος φοίνικος, ἃς ἐτίναξεν ἐπὶ τῶν θηλειῶν, αἵτινες ἐκαρποφόρησαν τότε ἐντελεῖς καρπούς· ἐγκατελείφθη πάλιν ἐπὶ 18 ἔτη ἀγονιμοποίητος, μεθ' ἃ πάλιν τεχνητῶς, ὥσπερ πρότερον, ἐγονιμοποιήθη. Οἱ δὲ Βαβυλώνιοι ἀπὸ τῶν χρόνων τοῦ Ἡροδότου ἐγονιμοποίουν τεχνητῶς τοὺς φοίνικας, ὅπως καὶ τὴν σήμερον ἐν Αἰγύπτῳ, ἔνθα κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνθήσεως ἀνέρχονται, ἀναῤῥιχώμενοι μέχρι τῶν κορυφῶν τῶν θηλέων, ἐπὶ τῶν ἀνθέων τῶν ὁποίων ἐκτινάσσουσι κορύμβους ἀῤῥένων ἀνθέων, ὧν ἡ γῦρις διασκορπιζομένη, γονιμοποιεῖ αὐτά. Ὁ δὲ Δελίλλης ἀναφέρει, ὅτι, κατὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείαν τῶν Γάλλων, μὴ δυνηθέντων τῶν ἐγχωρίων ἕνεκα τῶν πολεμίων νὰ πράξωσι τοῦτο, ἡ συγκομιδὴ τῶν φοινίκων ὁλοσχερῶς ἔλειψε.

Δὲν δυνάμεθα νὰ δώσωμεν πέρας εἰς τὴν παρέκβασιν ταύτην χωρὶς νὰ ἀναφέρωμεν τὸ περιεργότατον φαινόμενον, ὅπερ ἐμφαίνει κατὰ τὴν γονιμοποίησιν φυτόν τι ὑδρόβιον, ἡ *Vallisneria Spiralis*. Τὸ φυτὸν τοῦτο, ὅπερ ἔχει τὸ ἄῤῥεν καὶ θῆλυ φύλλον ἐπὶ δύο κεχωρισμένων ῥιζῶν, ζῇ κατακεκλυσμένον ἐντὸς τῶν ὑδάτων, ἔνθα τὰ ἄῤῥενα καὶ θήλεα φύονται ἀναμίξ. Τὰ μὲν θήλεα σηριζόμενα ἐπὶ διποδιαίων, ἢ τριποδιαίων τὸ μῆκος ποδίσκων σπειροειδῶς συνεστραμμένων, ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων (ἀνελισσομένων καὶ εὐθυνομένων τῶν ποδίσκων) ὅπως διανοιχθῶσι, τὰ δὲ ἄῤῥενα, κεκλεισμένα ἀθρόα ἐντὸς μεμβρανώδους φύλλου, ἐπικάθηνται ἐπὶ ποδίσκων λίαν βραχέων· ἐν τοιαύτῃ περιπτώσει φαίνεται ἀληθῶς ἀδύνατος ἡ μεταφορὰ τῆς γύρεως ἐπὶ τοῦ ὑπέρου· ἀλλ' ὅμως κατὰ τὴν ἐποχὴν τοῦ ὀργασμοῦ τὰ ἄῤῥενα ἄνθη, ἐξοιδαινόμενα, διαῤῥήγνυσι τὴν περιβάλλουσαν αὐτὰ μεμβράνην καὶ ἀποκολλώμενα παραδόξως ἐκ τοῦ κοινοῦ αὐτῶν ὑποστηρίγματος καὶ τῆς μητρὸς αὐτῶν ῥίζης, ἀνέρχονται ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῶν ὑδάτων, ἔνθα διανοιγόμενα γονιμοποιοῦσι τὰ θήλεα, παρ' οἷς ἐπιπλέουσι. Τελεσθέντων δ' οὕτω τῶν γάμων, τὰ θήλεα διὰ τῆς συστολῆς τῶν ἑλικοειδῶν αὐτῶν ποδίσκων κατέρχονται πάλιν ὑπὸ τὸ ὕδωρ, ἔνθα οἱ καρποὶ αὐτῶν λαμβάνουσι τὴν τελείαν αὐτῶν ὡριμότητα.

Ἄλλοτε ἡ μεταφορὰ τῆς γύρεως τελεῖται διὰ παραδόξου καὶ οἱονεὶ ζωϊκῆς τῶν στημόνων κινήσεως· τοῦ πηγάνου οἱ ὀκτὼ, ἢ δέκα στήμονες, οἵτινες ὁριζοντίως ἁπλωμένοι διάκεινται, κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γονιμοποιήσεως ἐν τῇ ὥρᾳ τῶν ἐρώτων ἀνορθοῦνται ἀλληλοδιαδόχως ὅπως δώσωσι τὸν διάπυρον ἀσπασμὸν (1) πρὸς τὸ στίγμα, ἐφ' οὗ ἐναποθέτοντες τῆς κόνεως μέρος, πάλιν τὴν ὁριζοντίαν αὐτῶν θέσιν ἀναλαμβάνουσιν. Ἡ κνίδη φέρει στήμονας, οἵτινες εἰσὶ περὶ ἑαυτοὺς δίκην ἐλατηρίων περιεστραμμένοι, ὁ δὲ ἀνθὴρ, ὅστις ἕνεκα τῆς ἕλικος ἔκλινεν εἰς τὸ βάθος τοῦ ἄνθους, ὀρθοῦται, διὰ βελώνης ἐρεθιζόμενος, ἐκχέων μικρὸν γύρεως νεφέλιον· ἄλλοτε πάλιν ὁ στύλος μετὰ τοῦ στίγματος κινοῦνται πρὸς τοὺς στήμονας, ὅπως δεχθῶσι τὸ ἐρωτικὸν φίλημα τῶν στημόνων.

Ἀλλ' ἔλθωμεν ὅθεν τοῦ λόγου ἐξετράπημεν.

Γονιμοποίησις.

Μεταφερθείσης τῆς γύρεως ὅπως δήποτε ἐπὶ τοῦ στίγματος, ἄρχεται τοὐτεῦθεν ἡ μυστηριώδης τῆς γονιμοποιήσεως λειτουργία, καὶ δὴ οἱ ἐπὶ τοῦ στίγματος ἕνεκα τῆς γλοιώδους ὕλης ἐπικολλώμενοι κόκκοι τῆς γύρεως, οἵτινες, ὡς ἔφθημεν εἰπόντες, εἰσὶ κυστίδια ἐκ δύο μεμβρανῶν ἐξωτερικῆς καὶ ἐσωτερικῆς συγκείμενα, ἐξοιδαίνονται ἕνεκα τῆς ὑγρασίας τῆς γλοιώδους ὕλης, καὶ ἡ ἐξωτερικὴ μεμβράνη, ὡς μὴ ἐκτατὴ, διαῤῥήγνυται, ἡ δὲ ἐσωτερικὴ, ὡς ἐκτατὴ, προήκει τοῦ ῥήγματος δίκην ἑντέρου, ἐπιμηκυνομένου ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον· ἡ ἐντερειδὴς αὕτη προέκτασις διαπερᾷ μικρὸν κατὰ μικρὸν τὸν σπογγώδη τοῦ στίγματος ἱστὸν, κατέρχεται ἐντὸς τοῦ σωλῆνος τοῦ στύλου, ἢ διὰ τοῦ σπογγώδους καὶ ἀραιοῦ ἀγωγοῦ ἱστοῦ αὐτοῦ, βαθμηδὸν μηκυνομένη μέχρι τῆς ὠοθήκης, μετὰ τῶν ὠαρίων τῆς ὁποίας ἔρχεται εἰς ἐπαφήν. Ἐκεῖ δὲ τῇ ἐπιδράσει τῆς *fovilla* ἐπὶ τῶν ὠαρίων δυνάμει τινὶ ἀγνώστῳ ἡμῖν τελεῖται τὸ τῆς γονιμοποιήσεως μυστήριον!

Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γονιμοποιήσεως τὸ ἄνθος ἐφικνεῖται εἰς τὸ ἀνώτατον τῆς ἀκμῆς αὐτοῦ σημεῖον· Τὰ μὲν χρώματ' αὐτοῦ εἰσὶν ἤδη εἴ πέρ ποτε ζωηρότε.

---

(1) Κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς γονιμοποιήσεως παρετήρησαν καὶ αὔξησιν θερμοκρασίας, ἥτις εἰς τινα εἴδη φυτῶν καὶ μέχρι 22^0 ὑπεράνω τῆς ἀτμοσφαιρικῆς θερμοκρασίας ἀφικνεῖται.

ρα καὶ λαμπρότερα, τὰ δὲ ἀρώματα διαπεραστικώτερα καὶ μᾶλλον αἰθέρια, τὰ πάντα ἐμφαίνουσι τὸ τῆς νεανικῆς καὶ ἀκμαίας ζωῆς σφρῖγος καὶ κάλλος· ἀλλὰ τῆς γονιμοποιήσεως τελεσθείσης ἄρχονται τὰ μέρη τοῦ ἄνθους ἓν πρὸς ἓν νὰ παρακμάζωσι, νὰ μαραίνωνται καὶ νὰ νεκρῶνται, τοσοῦτον ἕκαστον πρωϊαίτερον, ὅσον ἀμεσώτερον καὶ ἐνεργότερον εἰς τὴν γονιμοποίησιν μέρος ἔλαβε· καὶ δὴ οἱ στήμονες μετὰ τῶν ἀνθήρων, ὁ στύλος μετὰ τοῦ στίγματος μαραίνονται κατὰ πρῶτον, τὸν μαρασμὸν δὲ τούτων συνοδεύει, ἢ εὐθὺς παρέπεται ἡ στεφάνη καὶ ὁ κάλυξ, τελέσαντα τὸν προορισμὸν αὐτῶν. Μόνη ἡ ὠοθήκη οἱονεὶ νέαν ζωὴν καὶ τροφὴν ἐκ τῆς φθίσεως τῶν λοιπῶν ἐξαντλήσασα προοδεύει ταχέως εἰς τὴν ἀνάπτυξίν καὶ ὡρίμανσιν αὐτῆς, ἀποτελοῦσα τὸν καρπὸν καὶ τροφοδοτοῦσα τὰ ἐν αὐτῇ ὠάρια, ἐν οἷς ἀναγενεηθήσεται ἐν τῷ μέλλοντι καὶ διαιωνισθήσεται τὸ παραγαγὸν αὐτὰ φυτόν. Τοιοῦτος ὁ ἀΐδιος τῶν ὀργανικῶν ὄντων νόμος, κύκλος αἰωνίας κινήσεως καὶ μεταβολῆς, τοὐτέστι γέννησις, ἀνάπτυξις, κύησις καὶ νέκρωσις.

Ἀφιχθέντες ἤδη εἰς τὸ τέρμα τῆς ἐκδρομῆς ἡμῶν, φίλε ἀναγνῶστα, δὲν φρονοῦμεν ἄπο σκοποῦ, ὅπως προσθέσωμέν σοι ἐν τέλει καὶ ὀλίγα τινὰ περὶ ἀνθήσεως καὶ τῆς ἐν τῷ φυτῷ τῶν ἀνθέων διατάξεως.

(ἔπεται τὸ τέλος).

ΠΕΛΑΣΓΙΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ.

Ὑπὸ Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΟΥ.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ

(Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ.)

(Συνέχεια ἀριθ. 9.)

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΠΙΝΑΞ Γ'.

Δοικῶ (*duco*)—ἵστημι — ἵσταμαι=ἱστῶ (*sto*) — Ἄρης—μάρναμαι—(*Mars*)—δι(δάκσκω (*doceo*)—Ὅς — οὗ (*is*) — ὑπὸ (*sub*) — σὺν (*cum*) — σιγὴ — σιγηλὸς (*silentia*) —μνῆμα, μνημεῖον (*monumentum*), — ἄλλος (*alius*) — φραγμὸς, ῥήγω, ῥήγνυμι (*frango*) — μορμύρω (*murmuro*)— γλῶσσα (*gloria* = ἡ διὰ τῆς γλώσσης ἀνύψωσίς τινος)—ἄμφω (*ambo*)—οὐδέτερος (*neuter*) — φήμη (*fama*) — βαδίζω (*vado*) — —ταῦρος (*taurus*) — αἰπόλος (*capella*)— γηθόσυνος (*gaudens*)—ἐγὼ (*ego*)—σὺ (*tu*=τῇ διαφορᾷ τοῦ ἀρχικοῦ συμφώνου) — νώϊ (*nos*)— εἰμὶ (*sum*) — ἐστὲ (*estis*)—νικῶ (*vinco*)— τείνω (*tendo*)— ῥόδον (*rosa*) —φύλλον (*folium*)— ζυγὸς (*jugum*)— νὺξ (*nox*) — —ἐν (*in*) — ἀγείρω (*agger*)—αἰτῶ—ἀπαιτῶ (*peto*) —πῦρ (*purus*=ὁ διὰ τοῦ πυρὸς καθαρισθεὶς ἴσως, ἁγνὸς)—κολώνη, κολωνὸς (*columna*)—σύζυγος (*conjux*) — ἐμὸς (*meus*) — γάλα (*lac*) — αὐξάνω (*augeo*)— πρὸς (*pro*) —ᾄδω (*ca(n)o*) —πρηνὴς (*pronus*)—κάρ *cap(ut)* — ὕδωρ (*sudor*=ἱδρώς) — ὕπνος (*somnus*).

ΠΙΝΑΞ Δ'.

Κῦμα (*cumulus*=ὄγκος, ἐπισώρευμα) — ἀὴρ (*aer*) — τείρω (*terno*) — καρδία, κῆρ (*cor*) — ἄργυρος, ἀργὸς (*argentum*) — τάφω, τέθηπα (*tupeo*) — ἕρπων (*serpens*) — τρέμω, τρέμων (*tremo, tremens*) — ὄμβρος (*imbres* = νέφος, βροχὴ, συγγενὲς τοῦ *umbra* σκιὰ) — ἀλαλάζω, ἀλαλαγμὸς (*ululatus*) — πλάζω (*plango*) — νέρτερος (*nerus* = μέλας) —ἄρτος, συγγενὲς ἴσως τοῦ *ars* = τέχνη, τὸ τὴν τοῦ ἄρτου ἐντεχνον κατασκευὴν ὑποδηλοῦν) — ὥριμος (*m)urus*) — Βάκχος, συγγενὲς ἴσως τοῦ *u)va* = σταφυλὴ) — λούω (συγγενὲς ἴσως τοῦ *fluo*—μακρὸς, μακὼ,μᾶκος= μῆκος (*macus*) — τέγος, στέγη, τέγω, τεγάζω (*iego*) — σῦκον (*ficus*) — ἀκέων (*taceo, taciturnus*)— ἥκιστα (συγγενὲς τοῦ *vix*) — ὥρα (*floro, floresco*) — ῥίζα (*radex*) — σῦς (*sus*) — μῦς (*mus*) — πατρὶς (*patria*) — *se* (σφὲ) — μόρσιμος (*mors*) — ἕσπερος (*vesper*) —φύω (συγγενὲς τοῖς *fui* — *fuisti, futurus*) — δάκρυον (*lacrymum*) — ὀδοὺς, ὀδόντος (*dens - dentis*) — κεφ)αλὴ (συγγενὲς τῷ *ceps*, ὅπερ εὑρίσκεται ἐν συνθέσει *biceps* = δικέφαλος, *anceps* κτλ.) — κλίνω (*declino*) — μύρομαι (συγγενὲς τῷ *mornus*).

ΠΙΝΑΞ Ε'.

Ὑπὲρ (*super*) — ὕπτιος (*supinus*) — λυγρὸς (*lugeo*) — κύπτω, κ ὺ β δ (*curbo*) —βέλος, (συγγενὲς ἴσως τοῦ *bellum*) — ὅποι (*ubi*) —βολβὸς (συγγενὲς ἴσως τοῦ *volvo*) — πρὶν (εὕρηται εἰς τὴν λέξιν *prin* — *ceps* = προκεφαλὴ = ἀρχηγὸς) — ἶς (*vis* = δύναμις) — ἀνὴρ (*vir*, τῇ διαφορᾷ τοῦ ν καὶ ν)— μάρμαρον (*marmor*) — αἰδὼς (*p)udor*) —δειμαίνω (*timeo*) — οἶνος (*vinum*) — ῥίσσω (*frigor*) — πρύτανις, πρῶτος (*primus*) — ἄρω, ἁρμόζω (*ars*) — προφήτης (*vates*) — διαλύω (*dissolvo*) — δῖος (*divinus*) — σπουδάζω (*studeo*).

ΠΙΝΑΞ ΣΤ'.

Αὐθάδης (*audax*) — νῦν (*nunc*) — ἐμπειρία (*experientia*) — μορφὴ (*forma*) — ἐμπίπλημι (*impleo*) — δίδωμι, διδῶ (*do*) —δύσκολος (*difficilis*) —μείων (*minor*) —μείζων (*major*, συγγενὲς τῷ μ ε γ α ς) — οὖς (*auris*) — ἔτι (*etiam*) — δῶρον (*donum*) — κέλης (*celer*) — ἐκμάσσω, ἐκμαγεῖον (*imago*).

ΠΙΝΑΞ Ζ'.

Δαὴρ (*levir*, ἴσως = τῷ δαὴρ, τροπῇ τοῦ δ εἰς λ, κατὰ τὰ *lacryma, Ulysses* = δάκρυα, Ὀδυσσεὺς) — λεῖος (*levis*) — φροῦδος (*frudo - fraudo*) — φῶς

(*fucus*) — φόνος (*funus* = νεκρὸς) — φύω (*fuo*) — γαίω, γαθέω (*gaudeo*) — κάλυμμα (*galumma*) — βιβρώσκω (*voro*) — κρίμα (*crimen*) —θρὶξ (*crines*· ἴσως τῇ διαφόρῳ προφορᾷ τοῦ ἀρκτικοῦ) — αὔξω, αὐξάνω (*augeo*) — ἀσπάζομαι (*basio*) — πῦρ (*uro, buro*) — ἁλέα (*caleo*) — σπόγγος (*fungus*) — χάω, χάσκω (*hio*) — χυμὸς (*humor*) — ἥκιστος (*paucus*).

ΠΙΝΑΞ Η'.

Ἄκτωρ, πράκτωρ (*actor*) — ἄχυρον (*acus -eris*) — ἄκη, ἀκωκὴ (*acus*) — ποικίλω (*picto*) — ἄγω (*ago*) — ἀναγινώσκω (*agnosco*) — ἄγχω (*ango*) — ἀγκὼν (*angulus*=γωνία)—ἄντα=πρὸ (*antea*) —ἔνος· ἐνιαυτὸς (*annus*) — εἴργω, ἀρκέω (*arceo*) — ποινὴ (*poena*) — ἄκρον (*arx*) — καὶ (*que*) — αὐστηρότης (*austeritas*) —ἕτερος (*ceterus*).

ΠΙΝΑΞ Θ'.

Δόλος (*dolus*)— δάμω, δαμάζω (*domo*) — δοιάζω (*dubito*) —δαρθάνω (*dormo*· τῇ συναλλαγῇ τοῦ α καὶ ο) — ἐκλέγω (*eligo*) —πόω, ποτὸν, πότος (*poto, potus*) — πόρω (*porta*) — ὀπίσω, ὄπισθεν, ὀπίσθιος (*post, posticus*) —φάω (*fatum, for* (μετὰ τῆς *prae* συνήθως) — πεῖρα, πείραμα (*periculum*)—λούω (*luo*) — πλάγος (*plaga*) — πληθὺς, πλέες (*plebs*) — πλέκω (*plecto*) — πλήρης (*plenus*) — πλύω, φλύω, (*pluo*, τριτοπροσώπως =ὔει, βρέχει) —ποινὴ (*poena*) —ὀχῶ (*veho*)— ἥβη (*pubes*)— τοι (*pt*)*e* — αἰδοῦμαι (*pudeo*) — πόϊρ (λακωνικῶς ὁ παῖς) = *puer* — πύκτης (*pugil*) — πῶλος (*pullus*) — πλεύμων, πνεύμων (*pulmo*) — ἐρωτῶ (*quaero*) — ῥάβδος (*radius*) — ῥάδιξ, ῥίζα (*radix*) — ἁρπάζω (*rapio*) — ἀραιὸς (*rarus*) — λίστραν (*rustrum*) — βραγχὸς (*ravus* —λείπω (*linquo*) — ῥέω, ἐρῶ, ῥητὸς (*reor, ratus sum*) — ἕρπω (*repo*)—πτύω (*spuo*)—κρίδδω· λέξις τῶν βοιωτῶν = γελῶ (*rideo*) —ἐρωτῶ (*rogo*) — δρόσος (*ros*) — ἱερῶ, ἀφιερῶ (*sacro*) — σίελος (*saliva*).

(Ἕπεται συνέχεια).

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ
ΣΥΓΧΡΟΝΩΝ ΕΛΛΗΝΙΔΩΝ.

I
ΕΥΦΡΟΣΥΝΗ ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΟΥ.

Ἡ Εὐφροσύνη ἐγεννήθη κατὰ τὸ 1821 ἐν τῇ νήσῳ Σκύρῳ, μιᾷ τῶν βορείων σποράδων, ἐκ πατρὸς μὲν Δημητρίου Μαράκη (Πάλλη), Εὐβοέως τὴν καταγωγήν, μητρὸς δὲ Μαρίας Μαλατέστα.

Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ φοβεροῦ πολιτικοῦ σάλου, ὅστις συνετάραξεν ἐπὶ ἐννέα ἔτη τὸ Αἰγαῖον παρήρχοντο τὰ παιδικὰ τῆς Εὐφροσύνης ἔτη, καὶ ὁπόταν κατὰ τὰ 1830 ὁ σάλος ἐκόπασεν, ὁ φιλόμουσος καὶ ἁπλοϊκὸς αὐτῆς πατὴρ ἀπεφάσισε, παρὰ τὸ τότε ἐπικρατοῦν ἔθιμον, νὰ πέμψῃ αὐτὴν εἰς τὸ διδασκαλεῖον τῶν ἀῤῥένων, ὅπως διδαχθῇ τὴν πάτριον καὶ προγονικὴν γλῶσσαν καὶ ἀναπτυχθῇ νοερῶς, τρυφῶσα εἰς τὰς ἰδέας καὶ τὰ συγγράμματα τῶν συγγραφέων τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος.

Δύω ἔτη μετὰ τὴν εἴσοδον αὐτῆς εἰς τὴν σχολὴν, ἀνεγίνωσκε καὶ ἔγραφεν εὐχερῶς, καὶ κατὰ τὸ τέταρτον ἔτος ἤρξατο τὰς σπουδὰς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων συγγραφέων.

Οἱ νεκρικοὶ τοῦ Λουκιανοῦ διάλογοι, ὁ «Οἰκονομικὸς» τοῦ Ξενοφῶντος, τὸ κείμενον τῆς Καινῆς Διαθήκης, ἐλλειπής τις ἱστορία τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος, σημειώσεις τινὲς ἀριθμητικῆς καὶ μία ἀτελεστάτη γραμματικὴ ἀπετέλουν τὸ σύνολον τῆς βιβλιοθήκης τῆς νεάνιδος.

«Πολλάκις» λέγει ἡ ἰδία «πολλάκις κατὰ τὰς μακρὰς χειμερινὰς νύκτας ἀπεκοίμισα τὸν ἀγράμματον μὲν, ἀλλὰ φιλόμουσον καὶ φιλομαθῆ πατέρα μου ἐξηγοῦσα αὐτῷ τὰ κείμενα τοῦ Λουκιανοῦ, τοῦ Ξενοφῶντος, καὶ ἀποκρινομένη εἰς τὰς ἐρωτήσεις, ἁρμοὶ ἀπηύθυνεν. Ἡ μήτηρ μου δυσανασχετοῦσα πολλάκις ἐμέμφετο τὸν πατέρα μου, λέγουσα ὅτι πέμπων με εἰς τὸ σχολεῖον παραβαίνει τὰ ἤθη καὶ ἔθιμα τῆς πατρίδος, ἀλλ' ἡ μόνη καὶ στερεότυπος τοῦ πατρός μου ἀπάντησις ἦτο ἡ ἑξῆς· «Μὴ ἀναμιγνύεσθε εἰς πράγματα, τὰ ὁποῖα δὲν γνωρίζετε· ἄφετέ με νὰ ἀναθρέψω ὅπως θέλω τὴν θυγατέρα μου».

Κατὰ τὸ δέκατον πέμπτον ἔτος τῆς ἡλικίας της ἠδύνατο νὰ κατανοῇ εὐχερῶς τοὺς Ἕλληνας συγγραφεῖς καὶ ἡ χαρὰ αὐτῆς ὑπῆρξε μεγάλη, ὁπόταν ὁ ἐκ μητρὸς θεῖος αὐτῆς καὶ πλοίαρχος Φραγκίσκος Μαλατέστας τῇ ἐδώρησεν, ἐκ Σύρου ἐλθὼν, παλαιάν τινα ἔκδοσιν τῶν Ἔργων τοῦ Ξενοφῶντος καὶ τόμον τινὰ ἐκ τῶν Ἁπάντων τοῦ Χρυσοστόμου. Ὁ διδάσκαλος αὐτῆς ἐδακτυλοδείκτει αὐτὴν εἰς τοὺς ἄῤῥενας συμμαθητάς της καὶ ἐθαύμαζε τὴν εὐμάθειαν, ἐπιμέλειαν καὶ εὐφυΐαν τῆς παιδός. Ἐν τούτοις πῦρ ἱερὸν ἐγκρυπτόμενον μέχρι τῆς ἡλικίας ταύτης εἰς τὰ στήθη τῆς νεάνιδος ἀνεφλέχθη· τὸ ἱερὸν τοῦτο πῦρ ἤναψεν ἐν αὐτῇ ἡ Μοῦσα τῆς ποιήσεως. Ἁπλοϊκὴ καὶ ἀφελὴς παρθένος, ἡ Εὐφροσύνη, οὔτε ξένας ἀναγνοῦσα ποιήσεις, καὶ τὰ κείμενα τῶν ἀρχαίων λυρικῶν ἐν μέρει διελθοῦσα, ᾐσθάνετο ἀλλόκοτόν τινα ῥοπὴν πρὸς τὴν ποίησιν.

Ἄνωθεν τῆς πόλεως ὑψοῦται βράχος γρανίτου ἀποτόμως κατερχόμενος πρὸς τὸν αἰγιαλόν· ἡ ἄκρα αὕτη ὀχυρωθεῖσα παρὰ τῶν Βενετῶν ἐχρησίμευεν ὡς κρησφύγετον εἰς τοὺς κατοίκους κατὰ τὰς ἐποχὰς τῆς ἀκμῆς τῶν πειρατικῶν ἐπιδρομῶν ἐν τῷ Αἰγαίῳ καὶ τῇ Μεσογείῳ. Ἕκαστος δὲ οἰκογενειάρχης ἐκτὸς τῆς οἰκίας, ἣν εἶχεν ἐν τῇ πόλει, εἶχε καὶ ἔχει καὶ δωμάτιον ἰδιόκτητον ἐντὸς τοῦ φρουρίου, διαφυλάττων ἐντὸς αὐτοῦ τὰ κειμήλια καὶ τὰς ἐσοδίας.

Ἐπὶ τοῦ ὕψους τῆς ἄκρας ταύτης καθημένη ἡ Εὐφροσύνη καὶ ἀναπολοῦσα τὰς δόξας τοῦ παρελθόντος, ἐ-

γραψε ποιημάτιον ἀνέκδοτον μέχρι τοῦδε διαμεῖναν, ὅπερ παραδίδομεν σήμερον εἰς τὴν δημοσιότητα, παραδαίνοντες τὴν δοθεῖσαν πρὸς αὐτὴν ὑπόσχεσιν περὶ τῆς μὴ δημοσιεύσεως αὐτοῦ, ἐπ' οὐδεμιᾷ προφάσει. Τὸ ποιημάτιον τοῦτο καὶ διὰ τὴν ὠφέλειαν καὶ διὰ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν ἐγράφη καὶ ὡς πρῶτον ἔργον τῆς ποιητρίας εἶναι ἄξιον ἀναγνώσεως.

Ἀκρόπολις, τὸ ὕψος σου ὁσάκις ἀναβαίνω
ἐνθουσιῶ ἐκστατικὴ καὶ τελλιμμένη μένω·
Τοῦ Λυκομήδους ἔπεσεν ὁ Παρθενὼν; ποῦ εἶναι
οἱ καλλιμάρμαροι ναοί; αἱ ἐποχαὶ ἐκεῖναι;
καθ' ἃς ἡ Θέτις ἤρχετο μετὰ τοῦ Ἀχιλλέως,
καθ' ἃς ἀντήχουν βήματα ἐνταῦθα τοῦ Θησέως,
καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἄρχοντος Ἰθάκης Ὀδυσσέως;

—

Ποῦ εἶν' ἡ δάφνη ἡ γλωρά, ἡ δροσερὰ μυρσίνη,
ἔνθα ἡ Δεηδάμεια προσήρχετο νὰ κλίνῃ
καὶ νὰ λαλήσῃ τρυφερῶς μετὰ τοῦ ἐρωμένου,
πρὶν ἢ ὁ ἔρως των σβεσθῇ ὑπὸ τοῦ πεπρωμένου;
Ὦ παρελθὸν τρισένδοξον, αἰὼν τῆς εὐτυχίας,
παρῆλθες ἀνεπιστρεπτεὶ καὶ μόνον τὰς καρδίας
μαστίζεις, ὅσας φῶς γλυκὺ κοσμεῖ εὐαισθησίας!

—

Ἂς θραύεται λοιπὸν πενθοῦν τὸ κῦμα νὰ γογγύζῃ!
Εἰς τὰ ἐρείπια ἐδῶ ἡ γλαὺξ ἂς κικκαβίζῃ!
Ὁ ἄνεμος τὴν πένθιμον ἰτέαν ἂς σαλεύῃ,
διότι εἶναι τὸ παρὸν, τοῦ παρελθόντος χλεύη!
Τὰ κύματα γογγύζοντα, ἡ γλαὺξ ἡ θρηνφδοῦσα
καὶ ἡ ἰτέα πενθηρῶς τοὺς κλώνους της κινοῦσα
παρηγορίαν χέουσιν ἐντός μου, θεία Μοῦσα!

—

Τὸ ποιημάτιον τοῦτο, ὡς καὶ ἄλλα τινὰ συντομώτερα, ἔγραφε τότε ἡ νεᾶνις, οὐδόλως φανταζομένη ὅτι ἤθελεν ἔλθει ἐποχὴ, καθ' ἣν ὁ Ἑλληνικὸς κόσμος ἤθελε τὰ ἀναγινώσκει. Καὶ πῶς ἦτο δυνατὸν νὰ φαντασθῇ τοιοῦτόν τι κόρη μήπω ἐξελθοῦσα τοῦ πατρίου ἐδάφους καὶ ὅλως ἀγνοοῦσα ὁποῖον ἦτο τὸ μεγαλεῖον τοῦ φυσικοῦ δώρου τοῦ ποιητικοῦ πυρός;

Καὶ εἰς μεθερμηνεύσεις δὲ ἀρχαίων ποιητῶν κατεγίνετο καὶ μαρτύριον τούτου εἶναι ὅτι μεταξὺ τῶν ἀνεκδότων αὐτῆς χειρογράφων ἀνεύρομεν ἓν τμῆμα χάρτου φέρον χρονολογίαν 30 Μαΐου 1836, καὶ περιέχον τὰ ἑξῆς τοῦ Ὁμήρου καὶ τῆς Σαπφοῦς.

Τοῦ Πηλείδου Ἀχιλλέως, Μοῦσα, ψάλλε τὴν ὀργὴν,
τὴν ὀργὴν τὴν ὀλεθρίαν, ἥτις εἰς τοὺς Ἀχαιοὺς
δυστυχίας πλείστας ὅσας συνεπήνεγκε καὶ πάθη,
καὶ πολλῶν ἀνδρῶν ἡρώων εἰς τὸν Ἅδην τὰς ψυχὰς
ἔπεμψε, τὰ σώματά των καταστήσασα βορὰν
τῶν κυνῶν καὶ τῶν ὀρνέων (ἡ ἀπόφασις δὲ οὕτω
τοῦ Διὸς ἐξετελεῖτο) . . . . . .

Καὶ κατωτέρω·

εἶπε καὶ τὰς ὀφρῦς συσπῶν κατένευσεν ὁ Ζεύς·
πρὸς τὰ ἐμπρὸς δ' ἐκύλισαν οἱ μέλανές του βόστρυχοι,
καὶ ἔσεισε κ' ἐδόνησε τὸν Ὄλυμπον τὸν ὑψηλόν.
. . . . . .
Εἶπεν αὐτὰ εὐχόμενος, ὁ δὲ λαμπρὸς Ἀπόλλων
τὴν προσευχὴν εἰσήκουσε τοῦ ἱερέως Χρύσου.

Ὀργίλος δὲ τὴν κορυφὴν ἀφῆσας τοῦ Ὀλύμπου
κατέβη, τόξ' ἐθάνατα ἐπὶ τῶν ὤμων φέρων
καὶ τοξοθήκην σκεπαστὴν· ἐκλάγγασαν τὰ βέλη,
ὅταν αὐτὸς ἐκίνησε νὰ καταβῇ ὀργίλος.
Ἐστάθη δὲ πολὺ μακρὰν τῶν πλοίων καὶ κατόπιν
ἓν βέλος ῥίπτει· φοβερῶς ἐσύριξε τὸ βέλος
τὸ ἀργυροῦν· καὶ πρῶτον μὲν κτυπᾷ τοὺς ἡμιόνους
καὶ κύνας τοὺς ὠκύποδας . . . . . .

Καὶ κατωτέρω·

Ἡ καθημένη ἐπὶ θρόνου χρυσοστερεώτου καὶ λαμπροῦ
Διὸς ἡ κόρη, Ἀφροδίτη, ἀθάνατός μου σὺ θεὰ!
Μὴ τὴν ψυχήν μου βασανίζεις μὲ λύπας καὶμὲ ξεναγμοὺς,
σεπτὴ βασίλισσά μου, μή!

—

Κατὰ τὴν συμπλήρωσιν τοῦ δεκάτου ἕκτου ἔτους τῆς ἡλικίας αὐτῆς συνεζεύχθη μετὰ τοῦ ἐκ Σκύρου τυχαίως διαβάντος ἰατροῦ Σπυρίδωνος Σαμαρτσίδου, Ζακυνθίου τὴν πατρίδα. Ὁ δὲ γάμος καὶ ἡ ἀπὸ τῆς πατρίδος ἀναχώρησις τὰ μέγιστα συνέτειναν πρὸς ἀνάπτυξιν τῶν ἠθικῶν πλεονεκτημάτων τῆς Εὐφροσύνης.

Τὰ πρῶτα πέντε ἔτη τοῦ συζυγικοῦ βίου διῆλθε μὲ τὰ κείμενα τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων καὶ ποιητῶν καὶ τὰ λεξικὰ ἀνὰ χεῖρας. Αἱ δὲ πρῶται αὐτῆς ποιήσεις, ἃς τὸ δημόσιον εἶδεν, ἐδόθησαν εἰς τὰ πιεστήρια ὑπὸ τοῦ συζύγου της ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς.

Ἡ Εὐφροσύνη ἐθέλγετο καλλιεργοῦσα τὰ ἄνθη τῆς ποιήσεως ὑπὸ τὸν ταπεινὸν πέπλον τῆς μετριοφροσύνης καὶ μετὰ λύπης εἶδεν ἔντυπα τὰ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς δημοσιευθέντα ποιημάτιά της. Ἡ δημοσίευσις ὅμως αὐτῶν ἐχειροκροτήθη ὑπὸ τῶν πεπαιδευμένων τοῦ γένους καὶ πολλοὶ τούτων ἔσπευσαν νὰ τὴν συγχαρῶσι δι' ἐπιστολῶν. Τούτων εἷς εἶναι καὶ ὁ τῆς Τεργεσταίας «Ἡμέρας» ἐκδότης Κ. Ι. Ι. Σκυλίτσης.

Κατὰ τὸ ἔτος 1845 ἐπεχείρησε τὴν ἔκδοσιν γυναικείου περιοδικοῦ ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τὸν τίτλον «Κυψέλη». Ἐλλείψει ὅμως μέσων καὶ ἕνεκα τοῦ παλυδαπάνου τῆς ἐπιχειρήσεως παρήτησε μετ' ἓν ἔτος τὸν δημοσιογραφικὸν κάλαμον καὶ ἐπεδόθη εἰς τὰς οἰκογενειακὰς ἀσχολίας.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 1850 παραλαβοῦσα τὰ τέκνα αὐτῆς διηυθύνθη εἰς Σύρον, ὅπου ἐπὶ ἔτη ὁλόκληρα, ὡς καλὴ ἀντιπρόσωπος τοῦ ἐν τῇ ἀλλοδαπῇ, χάριν τῶν σπουδῶν τῶν τέκνων του, ἐργαζομένου συζύγου της, ἐπεδόθη εἰς τὴν ἀνατροφὴν αὐτῶν, οὐδόλως λησμονοῦσα καὶ τὴν καλλιέργειαν τῶν ἀνθέων τοῦ Ἑλικῶνος.

Ὁ Κωνσταντῖνος Πῶπ, ὁ Γεώργιος Ζαλακώστας, ὁ Γεώργιος Παράσχος, ὁ Ἰταλὸς ποιητὴς Ἐδουάρδος Φοῦσκος καὶ οἱ πλεῖστοι τῶν συγχρόνων πεπαιδευμένων διετήρουν ἀλληλογραφίαν μετὰ τῆς ποιητρίας καὶ πολλὰ ἔγραψαν περὶ αὐτῆς καὶ τῶν ποιήσεών της ἐν τῷ περιοδικῷ τῆς Εὐτέρπης, ἐν τῇ Σφαίρᾳ καὶ ἐν ἄλλαις διαφόροις Ἑλληνικαῖς ἐφημερίσιν. Ἐν τῷ μεταξὺ δὲ τούτῳ κατεγίνετο καὶ εἰς τὴν ἐκμάθησιν τῆς Ἰταλικῆς γλώσσης παραλαβοῦσα ὡς διδάσκαλον τὸν εὐμαθῆ λεξικογράφον Μ. Π. Περίδην.

Κατὰ τὸ ἔτος 1854, τοῦ συζύγου αὐτῆς διορισθέντος ὑποπροξένου Ἄγγλου ἐν Λαρίσσῃ, παραλαβοῦσα τὰ

θυγάτρια αὐτῆς καὶ ἰδιαιτέραν δ.δάσκαλον ἐγκατέλειψε τὸ ἔδαφος τῆς ἐλευθέρας Ἑλλάδος καὶ κατηυθύνθη εἰς Θεσσαλίαν, ἀφεῖσα τὸν υἱὸν αὐτῆς εἰς Ἀθήνας, ὅπως ἐξακολουθῇ τὰς σπουδὰς αὐτοῦ.

Κατὰ τὸ ἔτος 1857 τῇ προτροπῇ τοῦ Γ. Χ. Ζαλακώστα καὶ πολλῶν λογίων, ἐν οἷς ὁ ἀοίδιμος Θεόκλητος Φαρμακίδης, ἐξέδωκεν ἕνα τόμον λυρικῶν ποιήσεων τῆς φιλογενοῦς Κας Ἑλένης Τοσίτσα, ἀναδεχθείσης τὴν δαπάνην. Ἐν ἔτει 1859 ἐπεσκέφθη ἐκ νέου τὴν Ἑλλάδα καὶ κατῴκησε μέχρι τοῦ 1861 εἰς Ἀθήνας, περιθάλπουσα τὸν εἰς τὰς Πανεπιστημιακὰς σπουδὰς καταγινόμενον υἱὸν αὐτῆς. Κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1862, τοῦ συζύγου αὐτῆς ἀποθανόντος, μετέβη εἰς Ἄρταν πρὸς διεύθυνσιν τοῦ ἐκεῖσε Παρθεναγωγείου καὶ ἐπὶ τῇ προσκλήσει τῶν κατοίκων. Ἐκεῖ, βοηθουμένη ὑπὸ τῶν τελειοδιδάκτων αὐτῆς θυγατέρων Ἀγλαΐας καὶ Ἐλπινίκης, διέμεινεν ἐπὶ δύω ἔτη ἀναπτύσσουσα τὰς Ἠπειρώτιδας παρθένους διὰ τῆς σπανίας αὐτῆς ἐπιμονῆς καὶ ὑπομονῆς καὶ τῆς μητρικῆς ἐκείνης περιπαθείας, ἥτις ἀποτελεῖ ἓν τῶν κυρίων αὐτῆς γνωρισμάτων.

Προσκληθεῖσα κατόπιν ὑπὸ τῆς κοινότητος Θεσσαλονίκης ὅπως ἀναλάβῃ τὴν Διεύθυνσιν τοῦ παρθεναγωγείου τῆς τῶν Μακεδόνων πρωτευούσης, ἐγκατελειψε τὴν Ἄρταν, προπεμφθεῖσα ὑπὸ τῶν εὐγνωμόνων καὶ δακρυρροούντων ἐπὶ τῇ στερήσει αὐτῆς κατοίκων, καὶ μετέβη εἰς Θεσσαλονίκην.

Δυστυχῶς ὅμως ἡ ὅρασις τῆς ποιητρίας ἐβλάβθη ἐπαισθητῶς καὶ τούτου ἕνεκα αὐτὴ μὲν διευθύνει μόνον, αἱ δὲ φιλόστοργοι καὶ πεπαιδευμέναι θυγατέρες αὐτῆς Ἐλπινίκη καὶ Μαρία ἀναπληροῦσι τὸ διδακτικὸν αὐτῆς μέρος. Ἡ κοινότης Θεσσαλονίκης συναισθανομένη ὁποίας διευθυντρίας ἔτυχε τὸ παρθεναγωγεῖον, παρέσχε καὶ παρέχει τῇ γεραρᾷ ποιητρίᾳ δείγματα βαθυτάτου σεβασμοῦ, ὁ δὲ σεβασμιώτατος Μητροπολίτης πολλάκις διεβίβασεν αὐτῇ τὰς εὐγνωμοσύνας τῆς κοινότητος.

Σήμερον ἡ Εὐφροσύνη Σαμαρτσίδου εἶναι 48 ἐτῶν, χωρὶς ἐν τούτοις ν' ἀπολέσῃ τὴν μετριοφροσύνην τῆς πρώτης ἡλικίας. Τρία πεζὰ αὐτῆς συγγράμματα: «Δανάη», «Περὶ ἀνατροφῆς γυναικῶν» καὶ «Οἱ Ἀσκηταὶ τοῦ Ἄθω», μένουσιν ἀνέκδοτα· ἓν δὲ ποίημα ἐπικὸν «Ψυχὴ θανοῦσα» τὴν αὐτὴν ὑρίσταται τύχην μετὰ τινων ἄλλων ὑποδεεστέρων ποιημάτων.

Ἡ Διεύθυνσις τοῦ Περιοδικοῦ τῆς «Ν. Ἑπταλόφου» ἐπεθύμει νὰ δωρήσῃ εἰς τὸ δημόσιον τὴν εἰκονογραφίαν τῆς ποιητρίας, ἀλλ' οἱ πόροι αὐτῆς δὲν ἐπιτρέπουσιν ἐπὶ τοῦ παρόντος τὸ τοιοῦτον. Οὐχ' ἧττον ὅμως, τοῦτο δὲν δύναται νὰ ἐλαττώσῃ τὴν ἀκρίβειαν τῶν βιογραφικῶν τούτων σημειώσεων, ἃς ἐνομίσαμεν καλὸν νὰ παραδώσωμεν εἰς τὸ δημόσιον. Ἓν μόνον λυπούμεθα, ὅτι, τοιούτων ὑπαρχουσῶν γυναικῶν, ὡς τὴν Κ. Εὐφροσύνην Σαμαρτσίδου καὶ τὴν Κ. Σαπρὼ Λεοντιάδα, αἱ διευθύνσεις τινῶν Ἑλληνικῶν Παρθεναγωγείων εἰσὶν ἀνατεθειμέναι εἰς ἀλλοτρίας.

ΘΕΛΙΤΗΤΟΣ.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΕΛΕΦΑΣ.

Πολλοὶ τῶν Ἰνδῶν ἔχουσι τὴν ἰδέαν, ὅτι ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἐνοικεῖ εἰς τὸ σῶμα τοῦ ἐλέφαντος. Ἐν Σιάμῃ καὶ Πεγοῦ θεωροῦσι τοὺς λευκοὺς ἐλέφαντας ὡς ζώσας ψυχὰς τῶν Ἰνδῶν αὐτοκρατόρων. Τὰ δὲ ζῶα ταῦτα, εἰς οὐδεμίαν ὑποκείμενα ὑπηρεσίαν, κατοικοῦσιν ἐντὸς παλατίων, ὑπηρετοῦνται ὑπὸ πολυαρίθμων θεραπόντων, τρώγουσιν ἐκ χρυσῶν ἀγγείων ἐκλεκτὴν τροφὴν καὶ εἶναι κεκοσμημένα μὲ πολυτελῆ στολίσματα. Κάμπτουσι τὰ γόνατα μόνον ἐνώπιον τοῦ αὐτοκράτορος, ὅστις ἀνταποδίδει αὐτοῖς τὸν χαιρετισμόν των. Μετὰ τοσαύτας θεραπείας καὶ κολακείας, μένουσιν ἥμερα καὶ πειθήνια. Ἐὰν οἱ Ἰνδοὶ ἐλάμβανον τὸν κόπον ν' ἀναλογισθῶσι τοῦτο, ἡ τελευταία αὕτη περίπτωσις ἤθελε καταδείξει αὐτοῖς, ὅτι οἱ ἐλέφαντες δὲν ἔχουσιν ἐν ἑαυτοῖς ἀνθρωπίνην πνοήν.

Οἱ ἐλέφαντες εἶναι ζῶα, ἀλλὰ τὰ σοφώτατα πάντων. Ἡ νημοσύνη, ἡ ἐπιτηδειότης, ἡ δύναμις καὶ ἡ εὐπείθεια αὐτῶν χαρακτηρίζουσιν αὐτοὺς μᾶλλον παρὰ τὰ ἄλλα ζῶα, καὶ ἐν ᾧ τοσαῦτα εἴδη ζώων ὑπάρχουσι, τοῦ ἐλέφαντος τὸ σῶμα εἶναι τὸ μᾶλλον περιζήτητον καὶ τιμαλφέστερον. Ἰδοὺ λοιπὸν ἀρκετὰ αἴτια διὰ νὰ εὑρίσκηται ὁ ἄνθρωπος εἰς ἀκατάπαυστον μετὰ τοῦ εἴδους τούτου πόλεμον.

Ἐν Ἰνδίᾳ ἡ ἐλεφαντοθηρία σκοπὸν ἔχει ὁτὲ μὲν τὴν χρῆσιν τῶν ζώων τούτων διὰ τὴν ὑπηρεσίαν, ὁτὲ δὲ τὴν χρῆσιν τοῦ ὀστοῦ των. Ἀλλ' ἐν τῇ νοτίῳ Ἀφρικῇ ὁ ἐλέφας θηρεύεται μόνον διὰ τὸ πολύτιμον τοῦ ὀστοῦ αὐτοῦ, ὅπερ παρὰ πᾶσι καλεῖται ἐλεφαντόδοντον (φὶλ-δισί). Ἐν δὲ τῇ Ἰνδίᾳ μεταχειρίζονται τὸν ἐλέφαντα εἰς τοὺς πολέμους, εἰς τὴν θήραν καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ἐργασίας, ἐν ᾧ τανῦν εἰς οὐδὲν χρησιμεύει ἐν Ἀφρικῇ· ἄλλως τε οἱ ἐν τῇ τελευταίᾳ ταύτῃ χώρᾳ ἐλέφαντες εἶναι κατὰ πολὺ μικρότεροι καὶ ἀσθενέστεροι τῶν τῆς Ἰνδίας. Ἄξιον σημειώσεως εἶναι, ὅτι παντοῦ τὸ κρέας τοῦ ἐλέφαντος χρησιμεύει καὶ πρὸς τροφὴν τῶν βαρβάρων καὶ ἀπολιτίστων ἢ ἀγρίων λαῶν, οἵτινες διαιτῶνται εἰς μέρη ἔνθα εὑρίσκονται ἐλέφαντες. Μέλη τινὰ μάλιστα αὐτοῦ θεωροῦνται ὑπὸ τῶν γευσαμένων αὐτῶν Εὐρωπαίων ὡς ἐκλεκτά.

Τοῦ ἐλέφαντος τὰ εἴδη εἰσὶ δύω: ὁ τῶν Ἰνδιῶν καὶ ὁ τῆς Ἀφρικῆς.

Καὶ τοῦ μὲν ἐλέφαντος τῶν Ἰνδιῶν τὸ μέτωπον εἶναι κοῖλον, οἱ ἀμυντῆρες εἴτε χαυλιόδοντες καὶ τὰ ὦτα μικρά, οἱ ὀδόντες ἐσχηματισμένοι ἀπὸ πυκνὰς λεπίδας, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἀναβαίνει μέχρι τῶν εἰκοσιέξ· ἔχει δὲ πέντε ὄνυχας εἰς τοὺς ἐμπροσθίους πόδας καὶ τέσσαρας εἰς τοὺς ὀπισθίους. Τὸ ἀνάστημα αὐτοῦ, μετρούμενον ἐκ τοῦ μεταξὺ ὤμων καὶ λαιμοῦ μέρους, φθάνει ἐνίοτε τὰ πέντε μέτρα καὶ περισσότερον. Εὑρίσκεται δὲ ἐπὶ τῆς ἠπείρου, ἀπὸ τοῦ Ἰνδοῦ μέχρι τῆς Ἀνατολικῆς θαλάσσης, καὶ εἰς τὰς μεγάλας νήσους τῆς νοτίου Ἀσίας.

Ὁ δὲ ἐλέφας τῆς Ἀφρικῆς ἔχει τὸ μέτωπον κυρτὸν, μεγάλους ἀμυντῆρας, ἔχοντας μῆκος περίπου 7—8 ποδῶν, ὥτα τοσοῦτο εὐρέα, ὥστε νὰ καλύπτωσι μέρος τοῦ ὤμου, καὶ ὀδόντας ἐσχηματισμένους ἐκ δέκα μόνον λεπίδων· οἱ ἐμπρόσθιοι αὐτοῦ πόδες εἰσὶν ὠπλισμένοι διὰ τεσσάρων ὀνύχων, οἱ δὲ ὀπίσθιοι διὰ τριῶν. Εὕρηται δὲ εἰς τὰς χώρας τὰς μεταξὺ Σενεγάλης, Νίγηρος καὶ τοῦ Εὐέλπιδος Ἀκρωτηρίου.

Ἀμφότερα τὰ εἴδη ζῶσιν ἀγεληδὸν ἐντὸς τῶν μονήρων δασῶν. Τὴν ἀγέλην ὁδηγεῖ εἷς ἄρρην, ὅστις τίθεται ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ, ἀκολουθούντων τῶν θηλέων καὶ τῶν μικρῶν, ὁσάκις ἀπειλεῖ αὐτοὺς κίνδυνος. Οὐδέποτε προσβάλλουσι τὸν ἄνθρωπον ἢ τὰ λοιπὰ ζῶα· ἀλλ' ὅταν προκληθῶσιν, ἀμύνονται τρομερὰ, τὸ δὲ ὀγκῶδες σῶμα, ἡ ταχύτης καὶ οἱ ἀμυντῆρες αὐτῶν καθίστανται οἱ φοβερώτεροι ἐχθροὶ, ἀφ' ὅσους δύναται θηρευτὴς ν' ἀπαντήσῃ.

Ὑπάρχει ἐν τοσούτῳ ἐξαίρεσις εἰς τὰ περὶ τοῦ ἀβλαβοῦς χαρακτῆρος τοῦ ἐλέφαντος λεχθέντα. Ἐν ᾧ ὁ ἄρρην ὁ ὁδηγῶν τὴν ἀγέλην δὲν συγχωρεῖ εἴς τινα νὰ πλησιάσῃ, ὑπάρχουσιν ἐλέφαντές τινες γηραλέοι, οἵτινες ἔστιν ὅτε καθίστανται κακεντρεχῆ ζῶα. Κατά τινας τοῦ ἔτους ὥρας καταλαμβάνονται ὑπὸ μανίας καὶ ἐπὶ μίαν ἢ δύω ἑβδομάδας κακοποιοῦσι πάντας τοὺς προσερχομένους.

Παραδείγματά τινα τούτου μᾶς δίδει ὁ γνωστὸς Δυνλὸπ, κατὰ τὰ λεγόμενα τοῦ ὁποίου ὑπάρχει μάλιστα ἐν Δούνῃ εἷς ἐλέφας τοῦ εἴδους τούτου, γνωστὸς ὑπὸ τὸ ὄνομα Γκιουνὲς καὶ εὑρισκόμενος πρότερον εἰς βασιλικὸν θηριοτροφεῖον. Φονεύσας τὸν φύλακά του, ἔφυγεν εἰς τὰ δάση, φέρων εἰς τὸν πόδα τμῆμα τῆς ἁλύσεως, δι' ἧς ἄλλοτε ἦν δεδεμένος. Ὁ ἐλέφας λοιπὸν οὗτος ἀναγνωρίζεται εὐκόλως. Λέγουσι δέ τινες, ὅτι ἐντὸς δεκαπέντε ἐτῶν ἐφόνευσε δεκαπέντε ἀνθρώπους.

Πεζός τις ταχυδρόμος τοῦ ἀγγλικοῦ ταχυδρομείου, ἀναχωρήσας ἐκ Βαγδάτης, ἔτρεχε φέρων ἐπὶ τῶν ὤμων του τὸν φάκελλον τῶν ἐπιστολῶν του. Εἷς μονάζων ἐλέφας τὸν κατεδίωξε, τὸν ἔφθασε καὶ τὸν κατέθρασεν ὑπὸ τοὺς πόδας του.

Καθ' ὃν χρόνον διωρύσσετο ἡ Βιζαπόρη, τρία μίλλια μακρὰν τῆς Δέχρας, ἐλέφας τις, παραμενεύων ὄπισθεν θάμνου τινὸς ἀκανθώδους, ὥρμησε κατὰ τῶν αὐτοχθόνων ἐργατῶν. Ἀνατρέψας δὲ τὸν ἕνα ἐξ αὐτῶν, ἐκράτησεν ὑπὸ τὸν βαρὺν πόδα του τὰς κνήμας τοῦ δυστυχοῦς, ἀπέσπασε τὸ ἀνώτερον μέρος τοῦ κορμοῦ, περιτυλίξας τὴν προβοσκίδα περὶ τὴν μασχάλην, καὶ ἐξηκολούθησε τὴν πορείαν του κρατῶν τὸ αἱματηρὸν τοῦτο τρόπαιον.

Δύο ὑλοτόμοι τῶν δασῶν τῆς Σιάδνη-Δούνης, ὑποκύψαντες μίαν ἡμέραν εἰς ἐλαφρὰν ἀσθένειαν, ἀντὶ ν' ἀκολουθήσωσι τοὺς συντρόφους των εἰς τὴν ἐργασίαν, ἔμειναν ἐν τῇ καλύβῃ μετά τινος βραχμίνου, ὅστις ἐξετέλει καθήκοντα μαγείρου. Ὁ εἷς τῶν δύω ὑλοτόμων, λαβὼν χρείαν ὕδατος, μετέβη εἰς παρακειμένην πηγὴν· ἀλλὰ δὲν ἐπανῆλθε πλέον. Ὁ δεύτερος, μεταβὰς εἰς εὕρεσιν του, δὲν ἀνεφάνη ὡσαύτως. Τῇ ἐσπέρᾳ, βήματά τινα μακρὰν τῆς πηγῆς, εὑρέθησαν τὰ πτώματα ἀμφοτέρων. Ἐκ δὲ τῶν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους ἰχνῶν, εὐκόλως ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσι τὸν τρόπον τοῦ θανάτου των. Ἀμφότεροι ἐγένοντο θύματα μονάζοντός τινος ἐλέφαντος· τὰ σώματά των οὐδεμίαν ἐξωτερικὴν πληγὴν ἔφερον· μόνον δὲ ὀλίγος κονιορτὸς ὑπῆρχεν ἐπὶ τοῦ στήθους των· ἀλλ' ὅτε ἤγγισαν τὸ μέρος τοῦτο διὰ τῆς χειρὸς, εἶδον ὅτι τὰ ὀστᾶ των ἦσαν καθ' ὁλοκληρίαν τεθραυσμένα. Ἁπλῆ πίεσις τοῦ ποδὸς τοῦ θηρίου ἔσβεσε τὴν ζωὴν τῶν ταλαιπώρων ἐκείνων (1).

Οἱ ἐλέφαντες ὑπερπολάζουσιν εἴς τινα μέρη τῆς Ἀφρικῆς καὶ Ἀσίας.

Ὁ προμνησθεὶς θηρευτὴς ἦν ἐστρατοπεδευμένος παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Σοόσβας. Εἰς τὸ στρατόπεδον εὑρίσκοντο ἱκανοὶ ἐλέφαντες, οἵτινες κατὰ τὸ μεσονύκτιον ἐφάνησαν ἀνήσυχοι· καὶ κατὰ πρῶτον μὲν ἤρχισαν ν' ἀφίνωσιν ὀξείας κραυγὰς, εἶτα ἀντήχησαν τὰ δάση ἀπὸ τοὺς βρυχηθμούς των, εἰς τοὺς ὁποίους ἀπήντησαν ἕτεροι βρυχηθμοὶ ἐκ δύω μερῶν, μέχρις οὗ ἡ νὺξ ἐπληρώθη ὅλη ἐκ τῶν κραυγῶν αὐτῶν.

Πάντες ἠγέρθησαν τότε περίτρομοι. «Προσπαθήσαντες νὰ παρατηρήσωμεν διὰ μέσου τοῦ σκότους, εἴδομεν μίγματα προβοσκίδων, ποδῶν καὶ ἄλλων ἀμυδρῶν ἀντικειμένων, ἅτινα μᾶς ἔδωκαν νὰ ἐννοήσωμεν τὴν παρουσίαν ἐλεφάντων. Αἴφνης τὸ κύριον σῶμα τῆς ἀγέλης ἐφάνη κινηθὲν, καὶ ἠκούσαμεν μικρόν τινα κυματισμὸν, ἐν ᾧ οἱ ἐλέφαντες διευθύνοντο πρὸς τὰ μέρη ἡμῶν διὰ τῶν ὑδάτων τῆς Σοόσβας. Πλησίον τῶν σκηνῶν ἡμῶν ὑπῆρχε ῥῆγμά τι, καὶ ἐπειδὴ οἱ ἐλέφαντες, ὡς φαίνεται, αὐτὴν τὴν ὁδὸν εἶχον ἐκλέξει, εἴδομεν τὴν μέλαιναν στήλην ὁλόκληρον, διολισθαίνουσαν πλησίον ἡμῶν. Ἐν τῇ ἀγέλῃ ἠριθμοῦντο περίπου, ἂν δὲν μᾶς ἠπάτησεν ἡ ὅρασις, περὶ τοὺς ἑβδομήκοντα ἐλέφαντας· τῇδε κἀκεῖσε ἔβλεπον τὴν ὠχρὰν λάμψιν τοῦ ἐλεφαντοδόντου.»

Τοιαῦταί εἰσιν αἱ εἰκόνες, τὰς ὁποίας ὁ περιηγητὴς βλέπει πρὸ αὐτοῦ ἀνελισσομένας ἐν Ἀσίᾳ. Ἐν Κεϋλάνῃ, εὑρίσκουσι κοινῶς ἑκατὸν ἐλέφαντας καὶ περιπλέον ἐν μιᾷ κυνηγεσίᾳ.

Καὶ ἐν Ἀφρικῇ δὲ τὰ αὐτὰ περίπου θεάματα ἀπαντῶνται. Εἰς Οὐνιόρον, ὁ Σπέκης ἀπήντησεν ἀγέλην ἐξ ἑκατὸν θηλέων. Ὁ Λίβιγκστον γράφει, ὅτι «ὁ ἀριθμὸς αὐτῶν εἶναι τεράστιος» εἰς τὸ μέρος ἔνθα ὁ Ζόγγας χύνεται εἰς τὴν λίμνην Νγάμην. Ὁ Δελεγόργ λέγει, ὅτι εἶδε περὶ ἑαυτὸν περὶ τοὺς ἑξακοσίους. Ἀλλαχοῦ γίνεται λόγος περὶ θηρευτοῦ διατεινομένου, ὅτι εἶδε τρισχιλίους ἐλέφαντας ταυτοχρόνως.

(1) Περιηγήσεις καὶ θῆραι εἰς τὰ Ἱμαλάϊα ὄρη.

ΜΙΑ ΕΥΡΕΘΕΙΣΑ ΕΠΙΣΤΟΛΗ.

ΠΑΥΛΟΣ ΠΡΟΣ ΠΕΤΡΟΝ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Ἐξῆλθον τότε ἀμέσως, καὶ ἐντὸς ὀλίγου τὰ πάντα ἡτοιμάσθησαν. Ἡ νοσοκόμος τάχιστα εὑρέθη, ἡ καλὴ δὲ γυνὴ ἔδειξε τοιαύτην προθυμίαν, ὥστε μ' ἔκαμε νὰ τῇ ὑποσχεθῶ, πλὴν τοῦ ὡραίου μισθοῦ της, καὶ πεντήκοντα δολλάρια, ἂν διὰ τῶν φροντίδων καὶ τῶν περιποιήσεών της ἀναλάβῃ ὁ τραυματίας ἐντὸς δεκαπέντε ἡμερῶν. Προσεκάλεσα πρὸς τούτοις καὶ τὸν ξενοδόχον καὶ τῷ ἔδωκα τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας, προσθεὶς ὅτι ἤθελε δώσει λόγον πρὸς τὸν στρατηγὸν Γρὰντ ἐὰν ὁ ὑπασπιστής του δὲν ἐφροντίζετο καλῶς.

Κατὰ τὸ μεσονύκτιον εἰσῆλθον εἰς τὸ δωμάτιον τοῦ λοχαγοῦ, καὶ, ἰδὼν αὐτὸν κοιμώμενον ἡσύχως, ἐξετάθην κ' ἐγὼ σιγὰ ἐπὶ ἑνὸς ἀνακλίντρου. Ἀληθῶς, εἶχον μεγάλην ἀνάγκην μικρᾶς ἀναπαύσεως. Ὁ Μορφεὺς ἐφάνη εὔνους καὶ ταχέως ἀπεκοιμήθην.

Κατὰ τὰς τρεῖς ἤμην ἐπὶ ποδός. Ὁ λοχαγὸς Σμὴθ ἐκοιμᾶτο. Ἔλαβον ἄνευ θορύβου τὴν στολήν του καὶ τὸ ξίφος του καὶ μετέβην εἰς τὸ δωμάτιόν μου, ὅπου εὑρίσκετο ἡ νοσοκόμος. Τὴν ἀφύπνισα καὶ, δώσας αὐτῇ ἐκ νέου τὰς ἰδίας ὁδηγίας, τὴν ἀπέστειλα πρὸς τὸν ἀσθενοῦντα. Ἤναψα κατόπιν πολλὰ κηρία περὶ τὸν καθρέπτην καὶ ἐν ὀλίγαις στιγμαῖς, δυνάμει ξυραφίου ἀγγλικοῦ, ἡ γενειάς μου ὅλη ἔπιπτεν ἐν ὀδυρμοῖς. Ἤμην ἄλλος ἀντ' ἄλλου· μοὶ ἐφάνη ὅτι εἶχον ὁμοιότητά τινα μὲ τὸν Ἀμερικανόν μου. Ἔδεσα ἐπὶ τὸ στρατιωτικώτερον τὸν λαιμοδέτην μου καὶ ἐνεδύθην τὴν στολὴν τοῦ λοχαγοῦ, μὴ λησμονήσας νὰ βαρύνω τὴν ζώνην μου διὰ τοῦ πολυκρότου μου (*revolver*)· δὲν ἤμην ἄσχημος. Ἔλαβον τὰ ἔγγραφα τὰ πρὸς τὸν στρατηγὸν Γρὰντ καὶ ἔβαλον αὐτὰ εἰς τὰ ἔσω θυλάκια τοῦ ἐπενδύτου μου· θεὶς δὲ ὑποκάμισά τινα καὶ ἄλλα ἐν τῷ μαρσίππῳ μου, ἐξῆλθον ταχέως πρὸς τὸν σιδηρόδρομον κατευθυνόμενος, στρεφόμενος δὲ πολλάκις καὶ προσβλέπων τὸ ξενοδοχεῖον « τοῦ Σταυροῦ τοῦ Πατριάρχ », τὸ κρατοῦν τετραυματισμένον τὸν νέον ἀξιωματικόν, μεθ' οὗ τοσαύτη μὲ συνέδεεν ἤδη συμπάθεια, καὶ δὶ ὃν ἔμελλον μακρὰν νὰ τρέχω, εἰς τόπον ἄγνωστον, νὰ εὑρεθῶ δ' ἐν μέσῳ ζωῆς, ἣν οὐδέποτε εἶχον ὀνειρευθῆ, ἐν μέσῳ ἀτρατίας πολεμούσης, πρὸ στρατηγοῦ πανισχύρου, ὀφείλοντος νὰ ἐκλάβῃ, πρὸς στιγμὴν κἂν, ὡς ὑπασπιστήν του ἐμὲ τὸν Ἕλληνα.

Τὰ πράγματα, καλέ μου Πέτρε, ὡς βλέπεις, δὲν ἦσαν ἢ περίεργα. Καὶ ἔπειτα, νὰ εἶχέ τις γένεια καὶ νὰ μὴ τὰ ἔχῃ πλέον, νὰ εἶχε μύστακας καὶ νὰ αἰσθάνηται μετ' ὀλίγον ψύχος εἰς τὸ ἄνω χεῖλος, νὰ ἐφόρει ἀνοικτὸν ἐπενδύτην, στολὴ δὲ τώρα νὰ τὸν σκεπάζῃ κομψωμένη ἀπ' ἀρχῆς μέχρι τέλους, νὰ ἦτο πολιτικός, ἰδιώτης, ἀστός, καὶ νὰ εὑρεθῇ ἐν μιᾷ στιγμῇ στρατιωτικός, καὶ μάλιστα ὑπασπιστὴς τοῦ στρατηγοῦ Γρὰντ, νὰ ὠνομάζετο τέλος Παῦλος Σωκράτης, Ἕλλην, καὶ ν' ἀναγκάζηται τώρα νὰ λέγηται Οὐασιγκτὼν Σμὴθ, Ἀμερικανός, καὶ νὰ τρέχῃ ἐπὶ ἀτμαμάξης, θὰ ὁμολογήσῃς, ἀγαπητέ μοι, ὅτι ταῦτα πάντα θὰ ἐκίνουν τὸν γέλωτα καὶ τοῦ σοβαρωτέρου σωκρατικοῦ. Κ' ἐν τούτοις ἐγὼ δὲν ἐγέλασα τὴν στιγμὴν τῆς ἀναχωρήσεως· σήμερον ὅμως, ὅτε καιρὸς ἀρκετὸς παρῆλθε καὶ σοὶ χαράσσω τὰς γραμμὰς ταύτας, γέλως εὐθυμίας μὲ κατέχει σφοδρός, ἐνθυμοῦμαι δὲ καθαρώτατα καὶ τὰς ἐλαχίστας λεπτομερείας, τὰς ὁποίας ἐὰν δὲν σοὶ ἀναφέρω, τὸ κάμνω ἵνα μὴ σὲ βαρύνω πολὺ καὶ κουρασθῇς, τὸ βεβαιότερον δὲ ἵνα φθάσω εἰς τὸ τέλος ταχύτερον.

ΣΤ'.

Ὁ σιδηρόδρομος ἐσύριζε τὸ σημεῖον τῆς ἀναχωρήσεως, καὶ ἔσπευσα ν' ἀναβῶ εἰς ἅμαξαν τῆς πρώτης τάξεως. Μετ' ὀλίγον διετρέχομεν ὡς φρενητιῶντες, διερχόμενοι ἀστραπηδὸν χωρία, πεδιάδας ἀπεράντους γεωργημένας, ποταμοὺς καὶ βάκκας καὶ ὄρη οὐχὶ τόσῳ χαμηλά. Πρὸς τὸ ἑσπέρας ἠρχίσαμεν διαβλέποντες τὸ στρατόπεδον τοῦ Γρὰντ, καὶ ὡς ἐν νέφει τὴν Ῥιχμόνδην, ἥτις πρὸ τόσου καιροῦ ἀνθίστατο κρατερῶς ἐναντίον τῶν μυριάδων τῶν Βορείων.

Πῶς διῆλθον κατὰ τὸ ταξείδιον τοῦτο, δύσκολον νὰ σοὶ τὸ εἴπω. Ὅπου σταθμός, ἐκεῖ καὶ κατέβαινον καὶ ἔτρωγον, τοῦτο δὲ ἵνα ἐνθαρρύνωμαι διὰ τὴν μετὰ τοῦ ἀρχιστρατήγου συνέντευξιν, τὴν ὁποίαν ἐξελάμβανον ὡς μὴ εὔκολον. Ὅπερ ὅμως μὲ δυσηρέστει πολὺ εἶναι ὅτι δὲν κατώρθουν νὰ φαίνωμαι στρατιωτικὸς ὅσον ἤθελον. Ἀκαταπαύστως ἔφερον τοὺς δακτύλους ἐπὶ τοῦ προσώπου, νομίζων ὅτι εἶχον ἀκόμη τὴν γενειάδα καὶ τοὺς μύστακας, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ στολὴ τοῦ λοχαγοῦ μ' ἐστενοχώρει πολύ, καὶ, κατά τινας στιγμάς, μετὰ τὸ πρόγευμα μάλιστα, ἐθερμαινόμην ἐπὶ τοσοῦτον καὶ ἀπέκτων τοιαῦτα ἐρυθροειδῆ χρώματα, ὥστε, μακρόθεν βλέπων με, θὰ μ' ἐξελάμβανες ἀναμφιβόλως ὡς πῖλον καρδιναλίου.

Ἐν τῇ ἁμάξῃ ὑπῆρχον καὶ ἄλλοι, καὶ πολλάκις βλέμματά τινα διασταυρούμενα μοὶ ἔδωκαν νὰ καταλάβω ὅτι δὲν ἦτο ἄλλος τις ἢ ὁ φίλος σου, Πέτρε, ἡ αἰτία. Ἀλλὰ τί ἠδυνάμην νὰ κάμω; Ἄλλως τε, ἐγνώριζον ὅτι καὶ ὁ μεγαλείτερος βαθμοφόρος ἐν Ἀμερικῇ εἶναι ὡς ὁ ἁπλούστερος πολίτης. Περᾶς πλησίον αὐτοῦ καὶ ἐν ἀνάγκῃ καὶ νὰ τὸν ὠθήσῃς δύνασαι ἵνα διέλθῃς· δύνασαι δὲ νὰ τῷ ἀποτείνῃς τὸν λόγον ὡς πρὸς οἰκεῖόν σου, καὶ ἔσο βέβαιος ὅτι θὰ σ' ἀπαντήσῃ ἂν οὐχὶ πάντοτε προθύμως, τοὐλάχιστον οὐχὶ μετὰ μεγάλης δυσαρεσκείας. Ἐδῶ ἡ δημοκρατία καθ' ὅλην τῆς λέξεως τὴν σημασίαν.

Τέλος εὑρέθην εἰς τὰς προφυλακὰς τοῦ στρατοπέδου. Ἐνθαρρύνθην ὅσον ἠδυνάμην καὶ εἶπον ἀρκετὰ ἐντόνως τὸ νέον ὄνομά μου: λοχαγὸς Οὐασιγκτὼν Σμὴθ, ὑπασπιστὴς τοῦ στρατηγοῦ Γράντ. Οἱ σκοποὶ μοὶ παρουσίασαν τὰ ὅπλα, πολλοὶ δ' ἀξιωματικοί, γνώριμοι τοῦ Ἀμερικανοῦ μου, προσέτρεξαν δίδοντές μοι τὴν χεῖρα, ἐρωτῶντές με περὶ τῆς πρωτευούσης τῶν Πολιτειῶν καὶ ἕτοιμοι νὰ μ' ὁδηγήσωσιν. Ἀλλ' αἱ ἀποκρίσεις μου,

φαίνεται, ἔκαμαν ν' ἀπολέσω ὅτι ἡ ἐξωτερική μου μορφὴ εἶχε κάμει νὰ κερδίσω.

— Ἀλλὰ δὲν εἶναι ὁ Σμὴθ, ἔλεγεν ὑπολοχαγός τις πρὸς ἄλλον ἀξιωματικὸν, ὀλίγον μακρὰν μου.

— Τῷ ὄντι, ὅσῳ τὸν παρατηρῶ. . .

— Δὲν ἀκούεις τὴν φωνήν του;

— Ὁ Σμὴθ εἶχε τρίχας τινὰς κατὰ τὸν μύστακα ἐπάνω κάτω.

— Ἐνῷ ὁ κύριος οὗτος εἶναι ἐξυρισμένος σήμερον.

— Κάτι τι θὰ τρέχῃ.

— Πολλὰ ὑποπτεύομαι.

— Λοιπὸν προσοχή.

Ἐνόσῳ προυχώρουν, αἱ ὁμιλίαι ηὔξανον, καὶ παρετήρησα ὅτι ἤμην μᾶλλον περιπεφρουρημένος ὡς κατάδικος ἢ ὅτι προυχώρουν ὡς ὑπασπιστής. Εὐτυχῶς ὅσῳ ἐπλησίαζον πρὸς τὸ οἴκημα τοῦ στρατηγοῦ, τόσῳ τὸ θάρρος μου παραδόξως πως ἐκρατύνετο· ἔλεγον κατ' ἐμαυτὸν ὅτι ἡ κωμῳδία ἔπρεπε νὰ λάβῃ τὴν λύσιν ἐνώπιον τοῦ στρατηγοῦ, πρὸς ὃν ἤθελον εἰπεῖ τὰ πάντα.

Ὁ στρατηγὸς, ἀκούσας ἀναγγελλόμενον τὸ νέον ὄνομά μου, ἄρηκε τὸν διαβήτην του ἐπὶ τοῦ γεωγραφικοῦ χάρτου καὶ ἐστράφη ταχέως πρὸς τὴν θύραν.

— Ἄ! τέλος πάντων, κύριε λοχαγὲ, ἀνεφώνησε προχωρῶν πρός με. Ἀλλά . . . ὁμιλήσατε, κύριε, προσέθηκε μετ' ὀλίγον συνοφρυούμενος καὶ παρατηρῶν με ἀσκαρδαμυκτί.

— Εἶμαι εἰς τὰς διαταγάς σας, στρατηγέ.

— Ἀλλὰ δὲν εἶσθε ὁ ἀναγγελθεὶς ὑπασπιστής μου, ἀνέκραξεν ὀργίλος ὁ Γράντ, τί ζητεῖτε λοιπὸν; πῶς φορεῖτε τὴν στολὴν ταύτην;

— Συγχωρήσατέ με νὰ σᾶς ὁμιλήσω.

— Σᾶς ἀκούω, ἀλλὰ ταχέως· δὲν ἔχω καιρόν· λέγετε.

— Ἡ στολὴ τὴν ὁποίαν φορῶ . . .

— Τὸ βλέπω· εἶναι ἡ τοῦ ὑπασπιστοῦ μου Σμὴθ . . Δύο στρατιῶται εἰς τὴν θύραν, ἐφώνησεν ὁ Γράντ κτυπῶν τὸν πόδα του, καὶ εἰς τὸ ἐλάχιστον σημεῖον. . .

— Ὅλα περιττὰ, στρατηγέ· λάβετε κάλλιον αὐτὰ τὰ χαρτία.

Ὁ στρατηγὸς τὰ ἥρπασε μᾶλλον ἢ τὰ ἔλαβεν, ἰδὼν δὲ ὅτι ἐπιγεγραμμένα ἦσαν εἰς ὄνομά του, μὲ παρετήρησε μετὰ μεγαλειτέρας προσοχῆς. Ἀφοῦ τὰ ἀνέγνωσεν ἅπαξ καὶ δίς, ἐστράφη πρός με καὶ μ' εἶπεν ὀργίλως πάντοτε·

— Πῶς αὐτὰ τὰ χαρτία εἰς χεῖράς σας; πῶς αὐτὴ ἡ στολὴ ἐπὶ τῶν ὤμων σας; ποῖος εἶσθε;

— Ἀπαντῶ· εἶμαι φίλος τοῦ λοχαγοῦ Οὐασιγκτῶνος Σμὴθ, ὑπασπιστοῦ τοῦ στρατηγοῦ Γράντ, ὃν σέβομαι καὶ ἐκτιμῶ· ὁ λοχαγὸς Σμὴθ εὑρίσκεται ἀσθενὴς ἐν Οὐασιγκτώνῃ . . .

— Εἶν' ἀσθενής; τί ἔχει;

— Μίαν πληγὴν εἰς τὴν δεξιὰν πλευράν.

— Ἔπεσεν ἀπὸ τοῦ ἵππου; ἤθέλησαν νὰ τὸν δολοφονήσωσιν;

— Ὄχι, ἔπεσεν ἐπὶ τοῦ χόρτου τοῦ κήπου τοῦ ὄπισθεν τοῦ Βουλευτηρίου· ἐμονομάχησεν.

— Ἄ! ὁ τρελλός! καὶ ἔπειτα; μήπως εἶναι φόβος τις . . . τίς ὁ ἀντίπαλός του; ποία ἡ αἰτία;

— Ἐντὸς 15 ἡμερῶν, ἐὰν δὲν δυσαρεστηθῇ, θὰ ἦναι πάλιν πλησίον σας.

— Καὶ ποῦ εὑρίσκεται ἐν Οὐασιγκτώνῃ;

— Εἰς τὸ Ξενοδοχεῖον τοῦ Στρατοῦ τοῦ Ποτομάκ.

— Σᾶς εὐχαριστῶ πολὺ διὰ τοῦτο, στρατηγέ· μὲ ἀπαλλάττετε τρομερᾶς στενοχωρίας· δὲν θὰ μὲ ὑποπτεύσθε πλέον· δὲν θὰ τρέχω πλέον τὸν κίνδυνον νὰ τουφεκισθῶ ὡς σκύλος ἢ τὸ πολὺ ὡς ξεβράκωτος.

— Ὡραῖα, προσεῖπεν ὁ Γράντ μειδιῶν· εἴπατέ μοι ὅλα. Ἔλθετε ἐδῶ πλησίον καὶ καθήσατε· θὰ μετανόουν πολὺ ἂν σᾶς περιεποιούμην κακῶς· ὁ ἀγαπητός μοι Σμὴθ θὰ ἐλυπεῖτο κατάκαρδα· ἤρχισα νὰ σᾶς λαμβάνω εἰς εὔνοιαν.

— Σᾶς εὐγνωμονῶ, στρατηγέ· φαίνεται ὅτι τὸ ἐξωτερικόν μου ὁμιλεῖ ὑπὲρ ἐμοῦ· ἀλλὰ κάμετέ μοι τὴν χάριν νὰ τηλεγραφήσητε τὸ ταχύτερον πρὸς τὸν φίλον μου ὑπασπιστήν σας· ἕως οὗ δὲ φθάσῃ ἡ ἀπάντησις, ἔχετέ με ὑπὸ φύλαξιν ὡς λαθρέμπορον, ὡς κατάσκοπον.

— Ἂς ἀφήσωμεν αὐτά· τὸ βέβαιον εἶναι ὅτι δὲν εἶσθε ὁ ὑπασπιστὴς Σμὴθ, ἀλλὰ δύνασθε κάλλιστα νὰ ἦσθε ὁ ὑπασπιστής . . . τὸ ὄνομά σας;

— Παῦλος Σωκράτης.

— Παῦλος Σωκράτης! τί ὄνομα! ἀλλ' αὐτὸ εἶναι ἀρχαῖον, νομίζω.

— Εἶμαι Ἕλλην, στρατηγέ.

— Ἕλλην! . . Ἕλλην! πῶς νὰ σᾶς γνωρίσῃ τις! ἀλλ' εἶσθε διττῶς ὑπασπιστής μου.

Καὶ ὁ στρατηγὸς τείνας μοι τὴν χεῖρα.

— Θὰ πεινᾶτε, ὑπασπιστά, μοὶ εἶπεν.

— Ὄχι, στρατηγέ.

— Θὰ πεινᾶτε, σᾶς λέγω, γλήγορα τὸ δεῖπνόν μου, Φρίτζ.

Τὸ δεῖπνον ἔφθασεν, αὐγὰ βραστὰ, χοιρομήριον, τεμάχιον ἑψητοῦ κρέατος, ὀλίγος τυρὸς καὶ δύο φιάλαι οἴνου ἐκ τῶν παρὰ τὸν Μισσισιπὴ ἀμπέλων. Ἐκαθίσαμεν καὶ ἐδειπνήσαμεν ἄριστα· θὰ ἐνθυμῶμαι πάντοτε τὸ δεῖπνον ἐκεῖνο τοῦ στρατηγοῦ Γράντ, ὅστις ἀγαπᾷ τοὺς περὶ αὐτὸν ὡς υἱούς του. Τῷ διηγήθην τὰ καθ' ἕκαστα τῆς μετὰ τοῦ λοχαγοῦ Σμὴθ γνωριμίας μου, τὴν μονομαχίαν, τὴν πληγὴν τοῦ φίλου μου, τὸ ξυράφισμα τῆς γενειάδος καὶ τοῦ μύστακός μου, τὴν ἀναχώρησίν μου, τὴν στενοχωρίαν ἣν μοὶ ἔδιδεν ἡ στολὴ καὶ τέλος τὸν φόβον μὴ τουφεκισθῶ πρὶν ἢ κατορθώσω νὰ παρουσιασθῶ αὐτῷ. Ὁ στρατηγὸς ἐκάγχαζε γελῶν καὶ μοὶ ἔλεγεν ὅτι τὸ κατ' ἀρχὰς μ' ἐνόμισε κατάσκοπον τῶν Νοτίων καὶ ὀλίγου δεῖν διέταττε νὰ μὲ κρεμάσωσιν εἰς ἓν δένδρον ἐν μέσῳ τοῦ στρατοπέδου. Μοὶ προσέθετε δὲ ὅτι τὰ ἔγγραφα ἦσαν μεγάλης ἀξίας, ὅτι μ' εὐχαρίστει πολὺ διὰ τὴν ἐμπιστοσύνην, ἣν ἠδυνήθην νὰ ἐμπνεύσω εἰς τὸν λοχαγὸν Σμὴθ, τὸν ὁποῖον θὰ ἐτιμώρει ἐν ἄλλῃ περιστάσει παραδειγματικῶς διὰ τὴν διαγωγὴν του ταύτην, τὸν ὁποῖον ὅμως θὰ ὠφείλησε, εὐθὺς ὡς ἀναλαβὼν παρουσιασθῇ εἰς τὸ στρατόπεδον.

— Ἄ! εἶναι προμερὸς στρατιώτης αὐτὸς ὁ Σμὴθ,

εἶπε μετὰ μικρὰν παῦσιν ὁ στρατηγὸς ἐγειρόμενος. Πρέπει νὰ τὸν ἰδῆτε εἰς τὰς μάχας πῶς ὁρμᾷ ἄφοβα, πῶς ἐκτελεῖ τὰς ἐντολὰς δι' ὧν ἐπιφορτίζω αὐτόν, πάντοτε δ' εἶναι κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον πληγωμένος· οὐδόλως φροντίζει διὰ τὴν ζωήν του. Τὸν εἴδετε πῶς δι' ἕνα λόγον ἀπεφάσισε νὰ διακινδυνεύσῃ τὰς ἡμέρας του· εἶναι νέος, ὅστις θὰ προοδεύσῃ, ἐὰν ὁ Χάρων δὲν τὸν λάβῃ ταχέως . . . Δὲν ἠθέλησα νὰ μάθω ποῖοι ἦσαν οἱ ἐναντίον τοῦ Γρὰντ ὁμιλήσαντες· ἐὰν ἤλθον εἰς τὴν ἐνταῦθα στρατιάν, θὰ μὲ ἰδωσιν εἰς τὸ ἔργον. Ἐδῶ τὸ φῶς δὲν δύναται νὰ ὑπολη ῇ ὡς σκότος καὶ τ' ἀνάπαλιν. Αὔριον ἡ μεθαύριον θὰ στενοχωρήσωμεν πάλιν τὴν Ῥιχμόνδην, ἥτις δὲν θὰ βραδύνῃ νὰ μᾶς δεχθῇ.

Τὴν στιγμὴν ἐκείνην εἰσήρχετο εἷς νέος ὑπασπιστής,

— Κύριε Μὸγγ Γολσμὴθ, ἰδοὺ ὁ συνάδελφός σας ὑπασπιστὴς μου Παῦλος Σωκράτης· λάβετέ τον μαζύ σας καὶ συστήσατέ τον πρὸς ὅλους τοὺς ἐπιτελεῖς. Αὔριον θ' ἀναχωρήσῃ πρὸς τὴν Οὐασιγκτώνην, ὅθεν ἔρχεται, ἵνα μᾶς φέρῃ τὸν τρελλὸν Σμὴθ. Ὁ νέος φίλος σας διηγεῖται εὔμορφα· πρὶν ἢ κοιμηθῇ, περικυκλώσατέ τον καὶ ἂς σᾶς διηγηθῇ τὰ κατὰ τὸν λοχαγόν σας.

Καὶ ὁ στρατηγὸς μᾶς ἄφῆκε νὰ ἐννοήσωμεν ὅτι ἤθελε ν' ἀποσυρθῶμεν.

Ὁ ἀξιωματικὸς μὲ ἔλαβεν ἐκ τοῦ βραχίονος καὶ ἐξήλθομεν γελῶντες.

— Καλὰ μᾶς περιεπαίξατε μὲ τὴν στολὴν τοῦ Σμὴθ· ἐπὶ στιγμάς τινας σᾶς ἐξελάβομεν ὡς αὐτὸν τὸν ἴδιον.

— Μετ' οὐ πολὺ δὲ εἴπετε ὅτι ἤμην λῃστής τις δολοφόνος ἢ κατάσκοπός τις τολμητίας.

— Καὶ ἐνομίζομεν ὅτι ὁ στρατηγὸς θὰ διατάξῃ νὰ σᾶς κρεμάσωσιν.

— Ἄ! τί ὡραῖον θὰ ἦτο τὸ θέαμα, ὑπασπιστά! Ἀληθῶς εὐθηνὰ τὴν ἐπέρασα.

— Ἰδοὺ ὁ Τζὼν Πλακβλὶκ λοχαγός, ὁ Μὰρκ Νοθομβὺ λοχαγός, ὁ Σαμουὴλ Βρὰντ ὑπολοχαγός, ὁ Δανιὴλ Μίρλιτον ὑπολοχαγός, Ἰονάθαν Πέτερσον ὑπολοχαγός, ὅλοι ἀξιωματικοὶ τῶν ἐπιτελῶν καὶ φίλοι τοῦ Σμὴθ. Ὑπάγωμεν πρὸς αὐτούς· θὰ χαρῶσι πολύ.

Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη διῆλθεν ἐν μεγάλῃ εὐθυμίᾳ. Αἱ ἡμέραι τῆς μάχης, ἔλεγον πάντες, θὰ ἀρχίσωσιν ἀπὸ τῆς αὔριον ἴσως, περιέμενον δ' αὐτὰς μετ' ἀγαλλιάσεως, καὶ μὲ συνελυποῦντο ὅτι ἔμελλον ν' ἀναχωρήσω πρὶν ἢ ἴδω κατὰ πρῶτον ποῖον μέρος λόγου εἶναι μία μάχη.

Ἀργὰ πολὺ μοὶ ἔδειξαν τὴν σκηνὴν τοῦ λοχαγοῦ μου, ἐνῇ εἰσώρμησα παραφόρως· ᾐσθανόμην ὅτι εἶχον μεγάλην ἀνάγκην ὀλίγων ὡρῶν ἡσυχίας, ὅτι ἂν δὲν ἐκοιμώμην μικρὸν θὰ ἤμην τὴν ἐπιοῦσαν ὡς ἀσθενὴς κολοκύνθη.

Ἐν τῇ στρατιωτικῇ μου κλίνῃ εὑρεθείς, ἤρχισα ν' ἀνακυκλῶ ἐν τῷ νῷ τὰ τῆς ἡμέρας συμβάντα, ὅτι τὴν πρωΐαν ἀφῆκα τὸν Ἀμερικανόν μου ἐν Οὐασιγκτώνῃ, ὅτι ἔτρεξα δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ὅτι μ' ἐξέλαβον ὡς κατάσκοπον ἢ λῃστὴν καὶ ὀλίγου δεῖν ἔβλεπον τὰ ἄστρα δι' ὀρθαλμῶν κρεμαμένου ἀνθρώπου, ὅτι εἶδον τὸν στρατηγὸν Γρὰντ καὶ μοὶ ἤρεσεν, ὅτι μ' ἔδωκε τὴν χεῖρά του καὶ ἐδειπνήσαμεν ὁμοῦ, ὅτι ἤμην ὑπασπιστής του μεταξὺ τόσων ἄλλων ἀνδρείων ἐγὼ ὁ ἄπειρος πολέμων καὶ τῶν συμπαροιμαρτουσῶν κακουχιῶν καὶ στερήσεων, ὅτι ὁ ὕπνος θὰ μοὶ ἔλθῃ ἐξαπλωμένῳ ἐπὶ στρατιωτικοῦ μανδύου, ἐν σκηνῇ μικρᾷ, ἐνῷ χθὲς, προχθὲς ἀκόμη ἐκοιμώμην συβαριτικῶς ἐπὶ κλίνης εὐπτίλου καὶ εὐώδους, ἐν δωματίῳ εὐαέρῳ πεντορώρου ξενοδοχείου.

Ἀλλ' αἱ σκέψεις αὗται μικρὸν μόνον διήρκεσαν. Ὁ Μορφεὺς, θεὸς ὢν πολὺ ἀγαπᾷς, φίλε, μὴ φοβηθεὶς τὸ παράπαν τὰς ἀγρύπνους κανονοστοιχίας καὶ τὰ διασταυρούμενα τί ς εἶ τῶν περιπόλων, κατέβη γλυκὺς, παρήγορος ἐν τῇ σκηνῇ μου καὶ, βαυκαλήσας με θωπευτικῶς, ἐν μιᾷ στιγμῇ μ' ἀπεκοίμισεν. Ὁποῖα ὅμως ῥητὰ ὄνειρα μοὶ ἐπεράνησαν, Πέτρε, ῥητὰ ὡς ἀσυνήθη εἰς ἐμὲ τὸν περιπλανώμενον ἀστόν! Ὁ Ἄρης μ' ἐλάμβανεν ἐκ τῆς χειρὸς καὶ, δεικνύων μοι φλόγας καὶ περιρλεγεῖς σιδήρους καὶ ἵππους χρεμετίζοντας ῥικαλέως, μοὶ ἔλεγε συνορρυούμενος καὶ κινῶν τὴν λόγχην του. — Ἀκούεις τοῦ τηλεβόλου τὸν μηκυθμὸν, τὴν βοὴν τῆς συμπλοκῆς; Βλέπεις τὰς φλόγας ἐκείνας καὶ τὸν ὡς νέφος ὑψούμενον κονιορτόν; Ἐκεῖ σφάζονται, κατακρεουργοῦνται, ἀποθνήσκουσι βλασφημοῦντες· ἐκεῖ ὕπαγε· ἐκεῖ τὸ στάδιόν σου· ἐκεῖ φόνευσον ἢ θὰ σὲ φονεύσωσι! — Καὶ τ' ὄναρ τοῦτο ἐτελεύτα ὡς ὅλα τὰ ὄνειρα, ἀρίνον τὴν σειρὰν εἰς ἄλλο ὄναρ.

Ἦτο πέμπτη ὥρα τῆς πρωΐας ὅτε ἠγέρθην τὴν ἐπαύριον· ἀντήχουν αἱ σάλπιγγες καὶ ἐκρότουν τὰ τύμπανα. Ἐκτενιζόμην ὅτε εἰσῆλθεν ὁ ὑπασπιστὴς Μὸγγ Γολσμὴθ.

— Αἴ! αἴ! πῶς τὴν ἐπεράσαμεν, κύριε Ἕλλην;

— Ὡραιότατα· ἀρχίζω νὰ συνηθίζω τὰ ὄνειρά σας.

— Τὰ ὁποῖα εἶναι πεποικιλμένα μὲ σιλφίδας καὶ νηρηίδας· αἴ;

— Βέβαια, βέβαια . . . . Θὰ γίνω ἐντελὴς στρατιώτης.

— Σᾶς ἀρέσκει ἡ ζωή μας αὐτή;

— Πῶς ὄχι; ἡ ἰδική μας εἶναι μονότονος, χλιαρὰ, ἐνῷ ἐδῶ, τοὐναντίον, τόση κίνησις, τόση ζωηρότης· ἔπειτα ἀποθνήσκει τις διὰ μίαν ἀρχὴν μεγάλην, τὴν ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου.

— Λοιπὸν θὰ σᾶς ἔχωμεν μεταξύ μας;

— Ἐλπίζω· θέλω νὰ περάσω καὶ ἀπ' αὐτὸ τὸ χωνευτήριον, ν' ἀνανεωθῶ ὀλίγον ἐν μέσῳ τοῦ καπνοῦ καὶ τῶν συγκινήσεων τῶν μαχῶν σας.

— Ἐμπρὸς, ἐμπρὸς, κροτήσατε τύμπανα, ἠχήσατε σάλπιγγες! Χαρὰ εἰς ἡμᾶς ὅλους! Θὰ ἔχωμεν καὶ ἄλλον καλὸν συνάδελφον· πόσα θὰ μᾶς διηγῆται ὅταν ἐπιστρέφωμεν ἀπὸ τὰς μάχας, θὰ μᾶς λέγῃ διὰ τὴν πατρίδα τοῦ Λεωνίδου καὶ Ἐπαμεινώνδα . . . . . Ἀλλὰ λησμονῶ ὅτι σᾶς ζητεῖ ὁ στρατηγός . . . . Ὑπάγωμεν. Φαίνεται ὅτι σήμερον θ' ἀναχωρήσητε. Χαιρετᾶτέ μου πολὺ τὸν Σμὴθ. Σύρατέ τον ἐκ τῆς ῥινὸς ὀλίγον δι' ἐμὲ, καὶ εἴπατε αὐτῷ ὅτι θὰ κρατῶ ἀνοικτὸν τὸ στόμα μου ἕως οὗ ἔλθῃ, καὶ, ἂν τύχῃ ταραχὴ παρὰ τὴν Ῥιχμόνδην, θὰ κάμω οὕτως ὥστε νὰ ἐκτελέσω καὶ τὸ χρέος μου καὶ τὸ χρέος του καὶ τὸ χρέος σας. Ὁ καλός μας Σμὴθ!

Μετ' ὀλίγον ἤμην πρὸ τοῦ στρατηγοῦ.

— Ἔλαβον ἀπάντησιν εἰς τὸ τηλέγραμμα, μοὶ εἶπεν ὡς εἰσῆλθον.

— Σᾶς λέγει βεβαίως, στρατηγέ, νὰ μὲ τουφεκίσητε, νὰ μὲ κρεμάσητε, νὰ μὲ κόψητε μεληδόν.

— Τοιοῦτόν τι, ὑπασπιστά. Ἡ καταδίκη σας ὅμως εἶναι αὕτη· προσέξατε καλῶς εἰς ὅσα σᾶς εἶπω. Ὁ σιδηρόδρομος ἀναχωρεῖ μετὰ μίαν ὥραν. Λάβετε τὸν φάκελλον τοῦτον, φυλάξετέ τον καλῶς. Ὁ πρόεδρος Λίγκολν τὸν περιμένει, ὡς περιέμενον ἐγὼ τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα μοὶ ἐφέρατε. Αὐτὴ εἶναι ἡ πρώτη ἐπίσημος ἐντολή, βεβαίως δὲ θὰ φανῆτε ἄξιοι αὐτῆς. Θὰ προσπαθήσητε νὰ ἦσθε ὑπασπιστὴς τοῦ στρατηγοῦ Γράντ· οἱ ὑπασπισταί του γνωρίζονται, δακτυλοδεικτοῦνται. Τώρα πλέον λέγεσθε ἰδικός μου. Θὰ συνηθίσητε εἰς αὐτὸν τὸν βίον. Ἔπειτα ἔχετε ὡς φίλον καὶ ὁδηγὸν τὸ καλὸν ἐκεῖνο τέκνον μου, τὸν Οὐασιγκτῶνα Σμήθ. Κυτάξατε νὰ γίνῃ καλά. Σᾶς περιμένω ἀμφοτέρους μετὰ δέκα, τὸ πολὺ μετὰ δέκα πέντε ἡμέρας. Ἡμεῖς θ' ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῆς αὔριον, ἴσως ἀπὸ τῆς σήμερον, τὰ παλαιά μας παιγνίδια. Δότε μοι τὴν χεῖρα καὶ ὑπάγετε· ἔχετε ὅλην τὴν ἀγάπην μου.

Ὁ στρατηγὸς ἐσιώπησεν· ἔλαβον τὴν χεῖρά του καὶ ἔσφιγξα αὐτήν, ψιθυρίσας κατ' ἐμαυτὸν ὅτι θὰ ἐπροσπάθουν νὰ φανῶ εἷς τῶν καλλιτέρων ὑπασπιστῶν του. Βαλὼν δ' ἐπὶ τοῦ στήθους μου τῶν φάκελλον·

— Στρατηγέ, ἀπεκρίθην, σᾶς ἀρίνω ὑγείαν· συντόμως θὰ ἔχητε εἰδήσεις μου· ἐντὸς δέκα πέντε ἡμερῶν θὰ ἦμαι μετὰ τοῦ Σμήθ εἰς τὸ στρατόπεδον.

— Μὴ λησμονήσετε νὰ εἰπῆτε ἓν ε ὐ χ α ρ ι σ τ ῶ ἐκ μέρους μου εἰς τὸν Σμήθ. Ὁ πρόεδρος περιμένει τὸν φάκελλόν μου . . .

Ἄ! ὁ στρατηγὸς Γράντ, ἀγαπητέ μοι Πέτρε, γνωρίζει νὰ κατακτᾷ τὰς καρδίας καὶ εἶναι εἷς τῶν καλλιτέρων στρατηγῶν. Σήμερον, ὅτε οὐδὲν ἀγνοῶ τῶν κατὰ τὸν μέγαν ἐκεῖνον ἀγῶνα τῶν Βορείων πρὸς τοὺς Νοτίους τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, σήμερον κ' ἐγὼ προθύμως θὰ προσκάλουν, θὰ ἐρράπιζον τὸν τολμῶντα νὰ ἐκστομίσῃ τι ἐναντίον τοῦ στρατηγοῦ Γράντ, ὃν αἱ Πολιτεῖαι πᾶσαι ἐπευφημοῦσι καὶ οὗτινος τὸ ὄνομα ἐνεγράφη ἤδη φαεινῶς εἰς τὰς σελίδας τῆς ἀψευδοῦς ἱστορίας.

Ὁ στρατηγός, φίλε, εἶναι ὑψηλοῦ ἀναστήματος, δὲν δύναταί τις δὲ νὰ εἴπῃ ὅτι εἶναι ἄσχημος ἀνήρ· ἄνευ τῆς ἀραιᾶς καὶ ὀξείας γενειάδος του θὰ ἦτο ἀληθῶς ὡραῖος. Συνηθίζει πολὺ νὰ κλείῃ ἑκάστοτε τὸν ἀριστερὸν ὀφθαλμόν, ἡ δὲ δεξιά του χεὶρ κρατεῖ ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον βαρὺ μαστίγιον. Ἡ στολή του εἶναι ἁπλῆ μὲν, ἀλλὰ κομψή· τὰ κινήματα του δὲ καὶ ἄλλα σοὶ λέγουσιν ὅτι ὁ στρατηγὸς θὰ ἦτο πολὺ φιλάρεσκος, νεώτερος ὤν, καὶ δὲν θὰ δυσαρεστῆται πολὺ ὁσάκις εὑρίσκεται μεταξὺ ὡραίων γυναικῶν. — Ἄλλως τε, οἱ πολεμισταὶ πάντες ἔκλιναν πάντοτε τὸ γόνυ πρὸ τῆς καλλονῆς· ἡ ἱστορία δὲν κατακρίνει τοιαύτας ἀδυναμίας.

Ζ'.

Ἡ ἡμέρα ἦτον ὡραία. Ἔσφιγξα καλῶς περὶ τὴν ὀσφὺν τὸ ξίφος, παρατηρήσας δὲ ἐὰν τὸ πολύκροτόν μου εἶχεν ὡς ἔδει, ἐξῆλθον τῆς σκηνῆς πρὸς τὸν σιδηρόδρομον βηματίζων. Καθ' ὁδὸν οἱ στρατιῶται μοὶ ἐπαρουσίαζον τὰ ὅπλα, οἱ δὲ ἀξιωματικοὶ μὲ παρετήρουν μετὰ περιεργείας. Ὁ μικρά μου ἱστορία εἶχεν ἤδη διαδοθῆ καθ' ὅλον τὸ στρατόπεδον. Ἤμην *le lion du jour*, καὶ, μαντεύων αὐτὸ, ἐκολακευόμην πολὺ ἐνδομύχως.

Ὁ σιδηρόδρομος μετ' ὀλίγον μὲ μετέφερε μακράν. Περὶ τὴν μεσημβρίαν ἐφθάνομεν εἰς τὸν σταθμὸν τοῦ Βαδιτοὺν, εἶδος κωμοπόλεως μικρᾶς μέ τινας οἰκίσκους διὰ καλάμων κεκαλυμμένους, περικυκλωμένους δὲ ὑπὸ κηπαρίων κομψῶν λίαν. Ἐνόησα ἀμέσως ὅτι Γερμανοὶ ἄποικοι κατώκουν ἐκεῖ· τὰ τέκνα τῆς Τευτωνίας, ὅπου ἂν εὑρίσκωνται, κατ' οὐδὲν παραλλάσσουσι.

— Τρεῖς ὥρας μένομεν ἐνταῦθα, ἠκούσθη ἡ φωνὴ ὁδηγοῦ· ὁ στρόφιγξ μιᾶς μηχανῆς ἔχει ἀνάγκην ἐπιδιορθώσεως.

Ἐν γενικὸν Οὔρ! Πᾶ! Πῶ..! κἄ! ὦ! ἀντήχησεν ἐξ ὅλων τῶν ἀτμαμαξῶν.

Τὸ κατ' ἐμὲ, ἐκτύπησα διὰ τοῦ ποδὸς ἓν κάθισμα καὶ συνέτριψα αὐτό· ἦτο ἡ ἔκσπασις τῆς ὀργῆς μου. Εἰ καὶ ἡ τῶν ἀμερικανικῶν σιδηροδρόμων ἀταξία εἶναι παροιμιακὴ, δὲν ἐπίστευον, ἀναχωρῶν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ὑπασπιστὴς κατὰ πρῶτον, ὅτι ἤθελε μοὶ συμβῆ τοιαύτη τις ἀργοπορία, ἥτις ἠδύνατο κάλλιστα οὐχὶ μετὰ τρεῖς, ἀλλὰ μετὰ ἓξ ὥρας νὰ παύσῃ.

— Τρεῖς ὥρας, ἓξ ὥρας εἰς τὸ χωρίον τοῦτο! ἔλεγον κατ' ἐμαυτόν· ἀλλ' εἶναι πολύ· τί νὰ κάμω διὰ νὰ σκοτώσω αὐτὰς τὰς ὥρας; Εἰς τὸν σταθμὸν ὑπάρχει ἀναμφιβόλως ἓν τεμάχιον ἄρτου καὶ ὀλίγον ξυνόγαλον. Φαγὼν καὶ περιπατήσας κατόπιν μικρόν, θ' ἀναβῶ πάλιν εἰς τὴν ἁτμάμαξαν, κοιμῶμαι ἐὰν εἰμπορῶ, καὶ τὴν νύκτα ἢ τὴν ἐπαύριον ἴσως εὑρεθῶ εἰς Οὐασιγκτώνην.

Ὅλος συνωφρυωμένος ἔφερα τὰ βήματά μου πρὸς τὸν σταθμόν· ἐν τῇ στρατιωτικῇ μου ὀργῇ, ἐὰν εἶχον ὑπὸ χεῖρας τὸν μηχανικόν, θὰ ἐτίλλον αὐτοῦ τοὺς κροτάφους. Ἀλλ' ἔστω συγκεχωρημένος. Ἐκ τῶν συνοδοιπόρων ἄλλοι μὲν ἔπραττον ὡς ἐγὼ, ἄλλοι δὲ προὐτίμων τὰς ἁτμαμάξας.

Ὁ πρῶτος, ὃν συνήντησα προχωρῶν πρὸς τὸν σταθμὸν, ἦτο ὑπολοχαγός τις τοῦ ἱππικοῦ· τοιοῦτόν τινα μοὶ ἐδείκνυεν ἡ στολή του. Ὁ ἀξιωματικὸς οὗτος ὡς μὲ εἶδε μ' ἐπλησίασε καὶ, γελόεις κατά τι, στρατιωτικῶς μ' ἐχαιρέτησε.

— Καλῶς ἤλθατε, ὑπασπιστά, μοὶ εἶπε κατόπιν.

— Χαίρετε, κύριε, ἀπήντησα· πρέπει νὰ σᾶς ἐρωτήσω πῶς περᾶτε τὰς ὥρας σας εἰς τὴν μεγαλούπολιν ταύτην, ἢ ἂν διέλθετε καλῶς κατὰ τὴν ἀπὸ τοῦ στρατοπέδου μέχρις ἐνταῦθα ὁδοιπορίαν μας;

— Δὲν ἤμην μαζύ σας, ὑπασπιστά, οὐδ' εἶμαι κάτοικος τῆς μεγαλουπόλεως ταύτης· φθάνω ἐκ τοῦ ἐσωτερικοῦ καὶ πηγαίνω πρὸς τὸ στρατόπεδον· εἶμαι ἐκ τοῦ σώματος τοῦ Σέριδαν.

— Πολὺ καλά· ἡ συναπάντησίς σας μ' εὐχαριστεῖ

ἀρκετά· θὰ συνομιλήσωμεν τοὐλάχιστον· τὸ ὄνομά σας;

— Ἰούλιος Βλαγχάουθ, ἀπεκρίθη ὁ ἀξιωματικὸς προσεκτικῶς παρατηρῶν με.

Τὸ βλέμμα του ἐκεῖνο τὸ περίεργον οὐδόλως μοὶ ἤρεσε. Μικρὰ σιωπὴ ἐπεκράτησε.

— Καὶ πῶς νὰ περάσωμεν τὰς ὥρας μας ἐνταῦθα; ἠρώτησα μετ' ὀλίγον.

— Ἐὰν θέλετε, γευματίζομεν, ἀπήντησεν ἀμέσως ὁ ὑπολοχαγός.

— Πεινῶ, ὑπολοχαγέ, καὶ εἶμαι τῆς γνώμης νὰ μὴ περιμένωμεν. Εὑρίσκομέν τι εἰς τὸν σταθμόν;

— Καὶ ναὶ καὶ ὄχι· ἀλλ' ἐὰν δὲν βαρύνεσθε, δυνάμεθα νὰ ἐπιτύχωμέν τι κάλλιον ὀλίγον μακρύτερον.

— Μακρύτερον; ἀλλὰ μήπως ὑπάρχουσιν ἀληθῶς ξενοδοχεῖα ἐν μέσῳ τῶν πέριξ δασῶν;

— Ξενοδοχεῖα ὄχι, ἀπήντησε ταχέως ὁ ἀξιωματικὸς στρέψας τὴν κεφαλὴν πρὸς τὴν μικρὰν κωμόπολιν καὶ ἐκβαλὼν τὸ μανδύλιόν του· ὑπάρχουσιν ὅμως καλύβαι φιλόξενοι, εἰς τὰς ὁποίας περᾷ τις περίφημα. Εἰς μίαν τοιαύτην κατοικῶ ἀπὸ τῆς χθές . . .

— Μόνος; ἠρώτησα περιέργως.

— Μετὰ δύο συστρατιωτῶν· ἐὰν θέλητε σᾶς παρουσιάζω αὐτούς· θὰ προσπαθήσωμεν νὰ σᾶς διασκεδάσωμεν, θὰ εὐχαριστηθῶμεν δὲ κ' ἡμεῖς ἀκούοντες τὰς ἐκ τοῦ στρατοπέδου εἰδήσεις.

— Ὑπάγωμεν λοιπόν, ἀπεκρίθην ἀκουσίως μᾶλλον, καὶ ἀνεχωρήσαμεν.

Εἰ καὶ ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ ἐφαίνετο καθ' ὅλα ὡς πρέπει, εἰ καὶ ἡ ἐξωτερική του μορφὴ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ κατακτήσῃ ταχέως τὴν εὔνοιάν μου, ἀγνοῶ διατί ἠσθάνθην εἴδός τι ἀπεχθείας εὐθὺς ὡς προὐχώρησεν ὁμιλῶν καὶ προτείνων μοι νὰ συμπεριπατήσωμεν καὶ συγγευματίσωμεν, εὐθὺς ὡς συνέλαβον βλέμματά του τινὰ ἐπ' ἐμοῦ περιέργως ῥιφθέντα. Καὶ ἐν τούτοις ἐδέχθην τὴν πρότασιν, καὶ θὰ ἴδῃς, φίλε Πέτρε, ὅτι κάκιστα ἔπραξα.

Μετὰ ἡμισείας ὥρας ὡραῖον περίπατον, ἀφοῦ διήλθομεν τὴν κωμόπολιν καὶ ἀνέβημεν λοφίσκους τινὰς καὶ εἰσήλθομεν εἰς δασύλλιον πυκνότατον, ἐφθάνομεν πρὸ οἰκίσκου κομψοῦ, κεκρυμμένου εἰς δρῦς γηραλέας. Πέντε ἵπποι ῥωμαλέοι ἐξερρίζουν κύκλῳ τὴν χλόην.

— Εἶναι οἱ ἵπποι μας καὶ οἱ τῶν δύο ἀκολούθων μας, μοὶ εἶπεν ὁ ἀξιωματικός. Πηγαίνω νὰ σᾶς φέρω τοὺς φίλους μου, νὰ δώσω δὲ καὶ τὰς ἀναγκαίας ὁδηγίας.

Ἔμεινα μόνος. Περιήγαγον πέριξ τὸ βλέμμα· ἡ θέα ἦτο ὡραιοτάτη. Ἐν τούτοις μικρὸν ἐπρόσεξα· ἀλλόκοτόν τι συνέβαινεν ἐντός μου· ἠσθανόμην ἐν ταραχῇ τὰ νεῦρά μου ὅλα, παραδόξως δὲ ἡ χείρ μου ἐζήτει τὸ ἐν τῇ ζώνῃ πολύκροτόν μου ἢ τὴν λαβὴν τῆς μεγάλης μου σπάθης.

Δευτερόλεπτά τινα εἶχον παρέλθει μόνον, ὅτε μοὶ ἐφάνη ὅτι τὰ κύκλῳ μου χόρτα ἐθορύβουν οὐχὶ ὡς ὑπὸ αὔρας τινὸς πεπλανημένης θωπευόμενα. Ἕτεινον τὸ οὖς προσεκτικὸν καὶ ἔστρεφον τοὺς ὀφθαλμούς μου πρὸς τὸ μέρος, ἐξ οὗ ὁ θροῦς οὗτος ἐφαίνετο ἐξερχόμενος, ὅτε αἱ λέξεις αὗται, σιγαλότατα προφερθεῖσαι, μ' ἐκόλλησαν οὕτως εἰπεῖν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους·

— Μὴ κινεῖσθε· μὴ ἀποδείξατε τὸ παραμικρόν· εἶμαι ἐκ τῶν περιχώρων. Ἐνεπέσατε εἰς ἔνεδραν· εὑρίσκεσθε μεταξὺ μιᾶς ἐμπροσθοφυλακῆς τῶν Νοτίων, οἵτινες προχωροῦσι πρὸς τὴν Οὐασιγκτώνην ὑπὸ τὸν στρατηγόν . . .

Ἡ φωνὴ δὲν ἐτελείωσε, τὰ δὲ χόρτα ἐκινήθησαν πάλιν· ὁ εἰπών μοι τὰ ἄνω ἀνεχώρει. Τὸ αἷμά μου συνέρρευσεν ὅλον εἰς τὴν κεφαλήν. Ἆχ, Πέτρε, πῶς δὲν ἐμάνην τὴν στιγμὴν ἐκείνην! Τί ἔπρεπε νὰ κάμω; Ἐσκέφθην καὶ εἶδον ὅτι δὲν ἠδυνάμην ἄλλο νὰ πράξω ἢ νὰ προσπαθήσω νὰ πωλήσω ἀκριβὰ τὴν ζωήν μου, τιμωρῶν ὅσῳ τὸ δυνατὸν περισσότερον τὴν προδοσίαν. Ἤμην βεβαίως περικυκλωμένος. Ἀλλ' ὁ στρατηγὸς Γράντ τί θὰ ἔλεγε μανθάνων ὅτι τόσον εὐκόλως ἐσαγηνεύθην, ὅτι μετά τινας ὥρας μόνον ἀπὸ τῆς ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἀναχωρήσεώς μου δὲν ἦμην πλέον ὁ σφριγῶν πρὸς δόξαν καὶ ἀγῶνας ὑπασπιστής του, ἀλλ' ἁπλοῦς τις, ἀλλ' ὁ ἁπλούστερος τοῦ κόσμου ἄνθρωπος; Ν' ἀφεθῶ τόσον εὐκόλως, ὡς ἀθῷα περιστερά, νὰ ἐμπέσω εἰς παγίδα! Ἀλλ' ὅλα ἔπρεπε νὰ μοὶ δώσωσι νὰ ἐννοήσω ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς ἐκεῖνος δὲν ἠδύνατο νὰ ἦναι ἐκ τῶν ἰδικῶν μας. Ἆ! σὺ καρδία μου τὸ προησθάνθης! . . .

Εἶχον ἀποφασίσει· ἔπρεπε νὰ ἐκδικηθῶ τρομερά· ὀλίγ μὲ κατέκαιεν ὅλον· ἡ ἑλληνικὴ ὀργή μου ὑπερεξεχείλιζεν.

Ὁ ἀξιωματικὸς τοῦ ἱππικοῦ ἐφάνη ἐξερχόμενος τοῦ ἀγροτικοῦ οἰκίσκου καὶ ἀκολουθούμενος ὑπὸ δύο ἄλλων ἀξιωματικῶν· καὶ οἱ τρεῖς ἦσαν ὑψηλοί, εὐκίνητοι, γενειοφόροι, ὡπλισμένοι. Ἐφρικίασα ἀπὸ κεφαλῆς μέχρι ποδῶν· σχεδὸν δὲν ἔβλεπον πλέον. Ἀκαταμαχήτου τινὸς δυνάμεως ὠθούσης με, ἔσπευσα πρὸς τοὺς ἐρχομένους ταχέως, ὁρμητικῶς. Φαίνεται, ἤμην ἀπαίσιος τὴν στιγμὴν ἐκείνην, καθότι ὁ ἀξιωματικός, σπεύσας καὶ αὐτὸς πρός με, μοὶ εἶπε ζητῶν νὰ λάβῃ τὴν χεῖρά μου·

— Ἀλλὰ τί ἔχετε, πρὸς Θεοῦ, ὑπασπιστά;

— Τί ἔχω! ἀνέκραξα βροντωδῶς· τί ἔχω, στρατιῶτα τῆς δουλείας; ἰδού, ἰδού. . .

Καὶ ἐν ῥιπῇ ὀφθαλμοῦ, ἀστραπηδόν, τῷ συνέτριψα τὸ κρανίον. Ὁ ἀξιωματικὸς ἔπεσεν ἄπνους· χωρὶς δὲ νὰ σταθῶ, πρὶν ἢ καλῶς ἐννοήσωσι τὸ συμβὰν οἱ δύο ἄλλοι, ὥρμησα ὡς μαινόμενος ἐπὶ τοῦ ἑνὸς καὶ τῷ ἔστειλα ἐν μέσῳ τοῦ στήθους τὴν δευτέραν σφαῖραν τοῦ πολυκρότου μου. Καὶ οὗτος ἐξετάθη νεκρὸς ἐπὶ τῆς γῆς, βλασφημῶν καὶ συστρεφόμενος. Ὁ τρίτος ἀξιωματικὸς ἐπήδησεν ἐπ' ἐμοῦ θηριώδης, κραυγάζων·

— Ἆ! ὑπασπιστὰ τοῦ Γράντ, θὰ πληρώσῃς ἀκριβὰ τὸ αἷμα τῶν συντρόφων μου. Λάβε τώρα. . . .

Καὶ τὸ πολύκροτόν του ἐβρόντησεν, ἀλλ' ἡ σφαῖρά του τὸ ἄκρον μόνον τοῦ βραχίονός μου ἤγγισε· μία χεὶρ, ὠθήσασα τὸ ὅπλον, μ' ἔσωσε.

— Κατάρα! ἐβόησεν ὁ ἀξιωματικὸς τῶν Νοτίων.

— Κακοῦργοι! ἀνέκραξα τότε ἀπαλλαττόμενος· οἱ ὑπασπισταὶ τοῦ Γράντ δὲν συλλαμβάνονται τόσον εὐκόλως.

Καὶ λέγων ταῦτα ἐκένωσα τρίτην φορὰν τὸ πολύκροτόν μου.

— Ἐφονεύθην, ὠλόλυξεν ὁ ἀξιωματικὸς γονατίζων· Μὰκ, Φρὶτζ, βοήθεια! βοήθεια! οἱ ἀξιωματικοί σας ἔπεσον.

— Φύγετε, ὑπασπιστά μου, φύγετε! ἠκούσθη πλησίον μου φωνή.

Ἐστράφην καὶ εἶδον παρ' ἐμοὶ νέον εἰκοσαετῆ περίπου, ἐσκονισμένον, μεμαυρισμένον, ἀσθμαίνοντα.

— Φύγετε, σᾶς λέγω, ἐπανέλαβε λαμβάνων τὴν δεξιάν μου· πρὸ ὀλίγου σᾶς εἰδοποίησα, πρὸ μικροῦ ἀπέστρεψα τὴν χεῖρα, ἥτις ἄλλως σᾶς ἐφόνευε· τώρα σᾶς λέγω φύγετε, διότι ἐντὸς ὀλίγου θὰ ῥθάσωσι πολλοί· φεύγω κ' ἐγὼ μαζύ σας· τρέξωμεν· ἴσως σωθῶμεν.

— Σ' εὐχαριστῶ, φίλε μου, σ' εὐχαριστῶ ἀπὸ καρδίας, ἀπήντησα. Ἐμπρὸς, ἐμπρὸς λοιπὸν, πρὸς τὸν σιδηρόδρομον, προσέθηκα κατόπιν, καὶ ἠρχίσαμεν τρέχοντες πρὸς τὸν σταθμὸν, τρέχοντες μὲ τὰ τέσσαρα, ἀγαπητὲ Πέτρε.

Δὲν εἴχομεν κάμει διακόσια βήματα, ὅτε φωναὶ δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἡμῶν ἀντήχησαν.

— Νά! αὐτοὶ εἶναι, αὐτοὶ εἶναι. Ἐμπρὸς, περικυκλώσατέ τους. Αἴ! σταθῆτε, ἢ μὰ ὅλους τοὺς διαβόλους σᾶς σκοτόνω ὡς σκύλους.

Ἡμεῖς ἐτρέχομεν οὐδόλως στρεφόμενοι. Αἴφνης εἰς καμπήν τινα τῆς ὁδοῦ παρουσιάσθησαν ἐνώπιόν μας ἓξ ἄνδρες ξιφήρεις, οἵτινες εὐθὺς ὥρμησαν ἐναντίον μας.

— Κτυπᾶτε, ὑπασπιστά, ἐφώνησεν ὁ σύντροφός μου, κτυπᾶτε ὅσον τὸ δυνατὸν περισσότερον· ἂς διασχίσωμεν αὐτοὺς καὶ σωζόμεθα.

— Παραδοθῆτε, παραδοθῆτε, ἔκραζον οἱ ἀντίπαλοί μας ἐφ' ἡμῶν ἤδη ὄντες.

Ἡ συμπλοκὴ ὑπῆρξε τρομερά, σπαθῶν κλαγγαὶ καὶ βολαὶ πολυκρότων. Τρὶς ἠδυνήθην νὰ πυροβολήσω καὶ εὑρέθην ὡς δεδεμένος· δέκα βραχίονες στιβαροὶ μ' ἐκράτουν πανταχόθεν· ἄλλοι τόσοι ἐκράτουν τὸν ἀνδρεῖόν μου σωτῆρα. Τὸ αἷμα ἡμῶν ἔῤῥεεν ἄφθονον· πρὸ ποδῶν μας ἔκειντο χαμαὶ πέντε ἄνδρες τετραυματισμένοι ἢ νεκροί.

Ἤμεθα περικυκλωμένοι ὑπὸ τριάκοντα ὡς ἔγγιστα στρατιωτῶν ποικιλοτρόπως ἐνδεδυμένων, ἀγρίως βλεπόντων, ὧν εἷς ἐφαίνετο ἀρχηγὸς φέρων διακριτικόν τι ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ σημεῖον· πανταχόθεν εἶχον σπεύσει.

— Ἄ! σεῖς εἶσθε οἱ ἀνδρεῖοι, κύριοι ἰανκῆ, τέκνα τῆς ῥινὸς τοῦ Γρὰντ καὶ τῶν γενεῶν τοῦ Λίγκολν, ἠκούσθη ἡ φωνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ. Δέσατέ τους καλὰ καὶ φορτώσατέ τους ἐπὶ τῶν ἵππων. Ἄ! ἄ! ἀκούσατέ με καλὰ, παλληκάρια· οἱ σκύλοι οὗτοι ἐσκότωσαν τόσους ἀδελφούς μας, μὲ τοὺς ὁποίους πρὸ μικροῦ ἀκόμη ἐγελῶμεν· οἱ σκύλοι οὗτοι θὰ κρεμασθῶσι, ναὶ, θὰ κρεμασθῶσιν ὡς σκύλοι. Μὴ ἀνυπομονῆτε· ὑπάγωμεν ὀλίγον μακρύτερον, ὅπου θὰ εὕρωμεν καὶ ἄλλους ἰδικούς μας.

Ἐνῷ ταῦτα ἔλεγεν ὁ ἀρχηγὸς, οἱ στρατιῶταί του μοῦ ἔδενον τὰς χεῖρας, παρ' οὐδὲν λογιζόμενοι τὰ τραύματά μου· τὸ αὐτὸ δὲ ἔπραττον καὶ εἰς τὸν νέον μου σύντροφον.

— Σταθῆτε, παλληκάρια, ἠκούσθη ἡ ὀξεῖα φωνὴ τοῦ ἀρχηγοῦ· ἐλησμόνησα· ἐξετάσατε καλὰ τὸν ὡραῖον ἐκεῖνον ὑπασπιστήν· ἂς ἴδωμεν τί παγαίνει πρὸς τοὺς ἰανκῆ τῆς Οὐασιγκτώνης.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας παραῤῥησύνη σχεδὸν μοὶ ἦλθεν. Αἱ διαταγαὶ τοῦ στρατηγοῦ μου ἔμελλον ν' ἀναγνωσθῶσι· τὰ σχέδιά του, αἱ σκέψεις του θὰ ἐγνωρίζοντο ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν του. Συνήθροισα τὰς ἐναπολειπομένας μοι δυνάμεις καὶ ἐπειράθην νὰ διαῤῥήξω τὰ δεσμά μου· πλὴν εἰς μάτην· αἱ πληγαί μου μόνον ἐτραχύνθησαν περισσότερον.

Ὁ ἀρχηγὸς ἔλαβε τὰ ἔγγραφα καὶ βαλὼν αὐτὰ εἰς τὸν κόλπον του, ἐφώνησεν· — Ἐμπρός!

Η'.

Ἄχ! φίλε Πέτρε, ἦμην ὁ δυστυχέστερος τῶν ἀνθρώπων καὶ ὁ μᾶλλον ἀξιολύπητος τῶν ὑπασπιστῶν. Μόλις ἔλαβον τὸν βαθμόν μου, μόλις ἐπεφορτίσθην παρὰ τοῦ στρατηγοῦ μου διά μικρᾶς τινος ἐντολῆς καὶ ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ ἵππου, αἰχμάλωτος, δεδεμένας ἔχων ὄπισθεν τὰς χεῖρας, ὅλος ἡματωμένος, ἐν μέσῳ συνοδίας δὶ ἐμὲ ἀγριωτάτης καὶ ὁδηγούσης με μετὰ τὰ ἄνω συμβάντα εἰς βέβαιον θάνατον, εἰς θάνατον αἰσχρότατον.

Λύσσα μεγάλη μὲ κατεῖχεν. Ἡ εἰκὼν τοῦ στρατηγοῦ Γρὰντ ἀκαταπαύστως ἐνώπιόν μου περιέπτατο ὡς φλογερά τις ῥομφαία καὶ μοῦ κατέκαιε τὸ πρόσωπον· μία δ' ἰδέα, ἰδέα τρομερωτάτη, μ' ἐβασάνιζε, τί θὰ εἴπῃ ὁ στρατηγὸς ἀκούων τὴν ἀποτυχίαν μου, πληροφορούμενος ὅτι ὑπῆρξα ἐπὶ τοσοῦτον ἁπλοῦς, ὥστε διὰ δύο λέξεων νὰ μ' ἀπατήσῃ ὁ ἔσχατος ἴσως τῶν ἀξιωματικῶν τῶν δουλοφρόνων Νοτίων. Θεέ μου, τί θὰ ἐφρόνει πλέον διὰ τοὺς Ἕλληνας, τοὺς ὁποίους ἐπὶ τοσοῦτον συμπαθοῦσιν οἱ Ἀμερικανοὶ, καὶ διὰ τὰς προπατορικάς των ἀρετὰς, τὰς ὁποίας αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι διδασκαλίαν παραδειγμάτων προσφέρουσιν εἰς τὰ τέκνα των! Ὁ δὲ Σμὶθ, ὅστις μὲ περιέμενε! Καὶ τὰ ἐμπιστευθέντα μοι ἔγγραφα, ἐξ ὧν ὁ Λῆ θὰ ἐμάνθανε ὅ,τι ἐπόθει!

Ἀλλ' ἂς διηγηθῶ, ἀγαπητέ μοι, κατὰ σειρὰν τὰ πάντα, ὡς ἐν ἀρχῇ τῆς μικρᾶς μου ταύτης ἐπιστολῆς σοὶ ὑπεσχέθην, καὶ ἐξ ἑνὸς μὲν λυποῦ με, ἐξ ἄλλου δὲ γέλα ὅσῳ θέλεις.

Ἐπὶ ὥρας ὁλοκλήρους ἐτρέξαμεν ἐν βίᾳ διὰ μέσου δασῶν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον καὶ κεκρυμμένων δρόμων· οἱ φύλακές μου ἐφαίνοντο λαμβάνοντες μυρίας προφυλάξεις. Ἦτο ὡς ὀγδόη ὥρα καὶ ἡμίσεια τῆς ἑσπέρας, ἡ δὲ σελήνη ἀνήρχετο ἡσύχως εἰς τὸν ὁρίζοντα, ὅτε ἡ συνοδία ἔστη εἰς ἐπιτακτικόν τι κίνημα τοῦ ἐπὶ κεφαλῆς αὐτῆς βαίνοντος.

— Τίς εἶ! ἠκούσθη ἐν μέσῳ τῆς γενομένης σιωπῆς φωνή τις βαρεῖα.

— Οὐασιγκτώνη! ἀπήντησεν ὁ ἀρχηγὸς τῆς συνοδίας.

— Ἐμπρὸς, προχωρεῖτε, ἐπεῖπεν ἡ φωνὴ τοῦ σκοποῦ.

Καὶ διασχίσαντες θάμνους τινὰς πυκνοτάτους εὑρέθημεν, προχωρήσαντες, ἐν μέσῳ ἑστρατοπεδευμένων ἀνθρώπων. Τρεῖς στρατιῶται ἔμειναν παρ' ἐμοὶ ξιφήρεις καὶ τρεῖς ἄλλοι πλησίον τοῦ συντρόφου μου. Εἶχον καταβιβάσει ἡμᾶς ἀμφοτέρους ἀπὸ τῶν ἵππων

σωρὸς μᾶλλον σαρκῶν καὶ κοκκάλων, ἢ ἀνθρώπους· πληγαὶ πολλαὶ καὶ μεγάλαι μηδόλως περιποιηθεῖσαι, δρόμος βίαιος τοσούτων ὡρῶν, δὲν ἠδύναντο ἢ νὰ συντείνωσιν εἰς τὴν οὕτως εἰπεῖν ἀποσύνθεσίν μας. Ἤμην ἀδύνατος λίαν, μόλις ἀνέπνεον, αἱ αἰσθήσεις μου πᾶσαι ἦσαν νενικημέναι· δὲν θὰ ἠδυνάμην ν' ἀρθρώσω λέξιν· νομίζω ὅτι ἐκοιμήθην.

Ἐπὶ πόσον ἔμεινα εἰς τὴν κατάστασιν ταύτην, ἀγνοῶ. Ἀλλ' ἦτο αὐγὴ δροσερὰ καὶ ὡραία, ὅτε, αἰσθανθεὶς ἐμαυτὸν ἰσχυρῶς σειόμενον, ἤνοιξα τοὺς ὀφθαλμούς καὶ περιέφερα αὐτοὺς περὶ ἐμὲ ὡς ἐν ἀμηχανίᾳ. Εὑρισκόμην ἐπὶ ἀχύρων ἐξαπλωμένος, περιπεφορυρημένος δὲ ὑπὸ τριῶν πάντοτε ξιφηρόρων, ἐν μέσῳ ἀνδρῶν ἐγειρομένων ἐν ὁμιλίαις καὶ ταραχῇ. Τέταρτός τις στρατιωτικὸς ἵστατο ὀρθιος πλησίον μου· ἦτο ὁ κινήσας με ὀλίγον πρότερον.

— Ξύπνα δὰ, κὺρ κατεργάρη, μοὶ εἶπε· δὲν φαίνεσαι τόσον ἀνδρεῖος ὡς χθές.

Καὶ ἐπειδὴ δὲν ἠδυνάμην νὰ κινηθῶ·

— Σηκώσατέ τον σεῖς, προσέθηκεν ἀποτεινόμενος πρὸς τοὺς φυλάττοντάς με· ὁ κόμβος τοῦ σχοινίου θὰ τοῦ δώσῃ ζωηρὰς καὶ νέας δυνάμεις μετ' ὀλίγον.

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας ἠγέρθην ὁρμητικῶς ὡς ὑπὸ ἐλατηρίου τινὸς ὠθηθείς— ἡ σὰρξ ἦτο εἰς ἐπανάστασιν· ἀλλ' εὐθὺς ἐπανέπεσον μᾶλλον ἐξησθενημένος. Οἱ τρεῖς στρατιῶται μὲ ἔλαβον, καὶ στηριζόμενος ἐπ' αὐτῶν ἠδυνήθην νὰ στερεώσω τὸ βῆμά μου καὶ ἐν τῇ στάσει ταύτῃ προύχώρουν, ὅτε ἔστην καὶ ἐρρικίασα καθ' ὅλα μου τὰ μέλη, διακρίνας εἴκοσι βήματα μακράν μου, ἀπὸ δένδρου ὑψηλοῦ ἀπηωρημένον τὸν δυστυχῆ μου σύντροφον παμμέλανα ἐκ τῆς ἀγωνίας καὶ σχεδὸν ἀγνώριστον.

— Ἆ! ἆ! σοὶ προξενεῖ ἐντύπωσιν τὸ θέαμα, κύριε ὑπασπιστὰ τοῦ Γρὰντ, μοὶ εἶπε, σαρδονικῶς γελῶν, ὁ πρὸ ὀλίγου ὁμιλήσας μοι· ἀλλὰ χθὲς ὅτε ἐφόνευες ὡς ὄρνιθας τοὺς ἀξιωματικούς μας ἦσο τρομερός, ἥρως, ἡρίθης! Ἀλλὰ βλέπεις ὅτι τὰ πρόσωπα τῆς κωμῳδίας ἀλλάζουσιν, ὅτι ἐνῷ χθὲς ἔτρεχες ὡς μαινόμενος ταῦρος καὶ συνέτριβες στήθη καὶ κεφαλὰς, σήμερον θὰ εὑρεθῇς εἰς ἐκεῖνο τὸ ὑψηλὸν δένδρον μὲ ἓν μικρὸν σχοινίον εἰς τὸν λαιμὸν, μὲ πονοκέφαλον σφοδρὸν, καὶ ἐκεῖθεν θὰ μᾶς τραγῳδήσῃς γλυκά τί σκοπεύει νὰ κάμῃ ὁ θυλακοκλέπτης στρατηγός σου ἐναντίον τῆς Ῥιχμόνδης . . .

— Ἐμπρὸς, ἐμπρὸς, ἀπήντησα ἐνδυναμούμενος, βεβαίως δὲν θὰ φοβηθῶ ν' ἀποθάνω . . .

— Εὖγε, εὖγε! οἱ πετεινοὶ φωνάζατε, ἀνέκραζεν ὁ εἴρων. Πᾶ! πρέπει νὰ ἦναι εὔμορφον πρᾶγμα νὰ εὑρίσκεταί τις εἴκοσι ὀργυιὰς ὑψηλὰ, καὶ νὰ ἔρχωνται κόρακες πρὸς τὸ ἑσπέρας νὰ τοῦ θωτεύουν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ τὴν μύτην.

Δὲν ἀπεκρίθην, ἀλλ' ἔνδον μου ἡ ὀργὴ, ἡ λύσσα ἐκόχλαζον ῥικτά. Ἐκάμομεν βήματά τινα καὶ, διασταυρωθέντες μετὰ τοῦ διοικητοῦ τῆς συλλαβούσης με συνοδίας, ἐστάθημεν. Στρατιῶται πολλοὶ ἦσαν περὶ αὐτὸν καὶ οἱ πάντες ἐραίνοντο περιμένοντές με. Ἐκεῖ που ἐγγύτατα ἐκινεῖτο ἐν ἀέρι τὸ σῶμα τοῦ νέου μου φίλου ἀπαίσιον τὴν θέαν. Ἡ αὐτὴ τύχη μὲ περιέμενεν, ὁ αὐτὸς ἐπονείδιστος θάνατος. Τὸ στρατόπεδον τοῦτο τῶν Νοτίων ἦτο παράφορον ἐναντίον μου· αἱ σφαῖραί μου εἶχον ἀφήσει νεκροὺς τρεῖς τῶν τολμηροτέρων ἀξιωματικῶν των, ἐφ' ὧν ὁ διοικῶν στρατηγὸς τὴν τολμηρὰν ἐκείνην κατὰ τῆς Οὐτσιγατώνης ἐκστρατείαν εἶχε πολλὰς τὰς ἐλπίδας. Ἡ ἀγχόνη ἦτο ἡ καταδίκη μου. Μετ' ὀλίγον θὰ ἤμην ἐκεῖ ὑψηλὰ, ἡ μαύρη δὲ τῆς Μασκάτης ἡγεμονίς μου θὰ ἐσκίρτα ἤδη ἐκ συγκινήσεως εἰς τὰς σκηνὰς τῶν μακάρων. Χαῖρε πλέον τὸ ὕστατον, Ἑλλὰς μου περιλημένη! . .

— Προσοχή! ἔκραξεν ὁ ἀρχηγός· καὶ ἀποταθεὶς πρός με ἠρώτησεν·—Ἔχεις νὰ εἴπῃς τι, κύριε; ἔχεις καμμίαν παραγγελίαν; Πῶς σιωπᾷς; . . . Λοιπὸν ἂς μὴ χάνωμεν καιρόν. Δώδεκα στρατιῶται ἐμπρός!

Δώδεκα στρατιῶται ἐξῆλθον.

— Τὰ ὅπλα σας εἶναι ἕτοιμα;

— Ἕτοιμα, συνταγματάρχα.

— Θὰ μὲ τουρεκίσωσιν, ἐψιθύρισα· κάλλιον τοῦτο· Θεέ μου, συγχώρησόν μοι!

— Οὔρ! διατὶ νὰ μὴ τὸν κρεμάσωμεν; ἐψέλλισεν ἡ εἴρων φωνὴ τοῦ ἐγείραντός με.

— Δέσατέ του τοὺς ὀφθαλμούς, ἐρώνησεν ἰσχυρότερον ὁ συνταγματάρχης, καὶ γλήγωρα.

Μοὶ ἔδεσαν τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ ἠσθάνθην ἐμαυτὸν συρόμενον πρὸς τὰ δεξιά. Ἐκάμομεν εἴκοσι βήματα καὶ ἐστάθημεν.

— Ἂς τὸν στηρίξωμεν εἰς τοῦτο τὸ δένδρον, εἶπε φωνή τις πλησίον μου. Ἔχεις μαζὺ τὸ σχοινίον;

— Νάτο· λάβε τὴν μίαν ἄκραν· καλὰ ἐτελειώσαμεν.

— Ἂς ἀπομακρυνθῶμεν.

Ἤμην δεδεμένος σφιγκτὰ εἰς τὸ δένδρον. Ὅταν ἦναι ν' ἀποθάνῃ τις ἐκ τοιούτου θανάτου . . . . . .

— Προσοχή, ἀνέκραξεν ὁ συνταγματάρχης.

Ἤρχισα νὰ ξηροκαταπίνω· ἡ καρδία μου ἔπαλλε τρελλά.

— Στρατιῶται, σκοπεύσατε! ἠκούσθη ἐκ δευτέρου ἡ ψυχρὰ φωνὴ τοῦ ἀξιωματικοῦ.

Ἤρχισα νὰ παγόνω· ἱδρὼς ψυχρὸς μὲ περιέῤῥεε.

— Πῦρ! ἐρώνησε τὸ τρίτον ὁ συνταγματάρχης.

Ἐν μ π ο ὺ μ τρομερώτατον ἀντήχησε καὶ ἐξύπνησα, ναὶ, ἐξύπνησα, ἀγαπητέ μοι Πέτρε, ναὶ, ναὶ, ἐξύπνησα, καλέ μου φίλε, καὶ ἔτριψα ἐπὶ πολὺ τοὺς κεκμηκότας ὀφθαλμούς μου.

— Ὦ! ὦ! ἀλλὰ πῶς ἐξύπνησας, θ' ἀνακράξῃς, ἐνῷ σ' εἶχον εἰς δένδρον δεδεμένον, ἐνῷ σ' ἐτουφέκιζον, ἐνῷ ἀπεχαιρέτας τόσον ἀνδρείως τὸν κόσμον;

— Ἡ βοὴ ἐκείνη τῶν δώδεκα ἐκπυρσοκροτησάντων τουφεκίων μοῦ διέκοψε τὸν ὕπνον, καλέ μου Πέτρε.

— Ἀλλὰ πῶς ἐκοιμᾶσο καταπληγωμένος, κατάδικος, περικυκλούμενος ὑπὸ ἀνθρώπων ζητούντων σοι ἐκδίκησιν;

— Ναὶ, ἐκοιμώμην καὶ ὠνειρευόμην γλυκύτατα.

— Ἆ! εἶναι περίεργον· λοιπὸν ὁ θάνατός σου;

— Ἀροῦ σοὶ γράφω, βεβαίως δὲν ἀφῆκα τὸν κόσμον.

— Εἶμαι ἀνόητος, Παῦλε, καὶ οὐδὲν ἐννοῶ.

— Δὲν σ' εἶπα, φίλε Πέτρε, ὅτι θὰ συγκινηθῇς κρατῶν κατόπιν ἐκ γέλωτος τὰς πλευράς;

— Λοιπὸν ἡ ἱστορία σου αὐτὴ δὲν εἶναι ἡ ψεῦδος;

— Δὲν εἶναι ψεῦδος, εἶναι ὄνειρον.

— Καὶ τὰ ἔγγραφα, τὰ ὁποῖα συνέλαβον οἱ Νότιοι, καὶ οἱ τρεῖς ἀξιωματικοὶ τοὺς ὁποίους ἐφόνευσας, καὶ ὁ εἰκοσαετὴς σωτήρ σου;

— Ὄνειρον, Πέτρε, ὄνειρον.

— Καὶ ὁ σταθμὸς τοῦ Βάδιτοὺν, καὶ ὁ στρατηγὸς Γρὰντ, καὶ ὁ ὑπασπιστής του Γολσμήθ, καὶ ὁ ὕπνος σου εἰς τὸ στρατόπεδον, καὶ αἳ τόσαι ὁμιλίαι;

— Ὄνειρον, ἀκριβέ μοι, ὄνειρον.

— Ἀλλ' ὁ λοχαγὸς Σμὴθ καὶ ἡ μονομαχία του, ἀλλ' ἡ Οὐασιγκτώνη, οἱ περίπατοί της, τὰ γεύματά σου;

— Ὄνειρον, ὄνειρον.

— Λοιπὸν δὲν ἦσο εἰς τὴν Ἀμερικήν;

— Δὲν ἀφῆκα ἀκόμη τὸ Λονδῖνον.

— Καὶ ἡ Μαύρη ἡγεμονὶς τῆς Μασκάτης, ὁ ἔρως της, τὰ πλούτη της, ὁ θάνατός της, ἡ κληρονομία της; λοιπὸν ἡ Γῆ τοῦ Πυρὸς, τὸ Μεξικὸν, ὁ στρατάρχης Φορέϋ, ἡ Ἰνδική, ἡ Κίνα καὶ οἱ ποιηταί της;

— Ὄ ειρον, καλέ μου Πέτρε, ναί, ὡραῖον ὄνειρον ἐξ ἐκείνων τῶν ὀνείρων, τὰ ὁποῖα σπανίως ἔρχονται, τὰ ὁποῖα, ἂν ἔλθουν ἅπαξ, σπανιώτατα ἐπαναβλέπει τις. Ἂχ! τί δυστυχία! ὅλα ὀνείρων ἀπάτη!.. Πόσον συνεκινήθην, πόσον κατεγοητεύθην! Τὸ ὄνειρόν μου τοῦτο δὲν ἔπρεπε νὰ τελειώσῃ ποτέ. Ἰδοὺ τώρα ἡ πραγματικότης ἐμπρός μου ξηρά, ἀηδὴς, πλήρης ὀμίχλης!

Μὴ θυμώσῃς ἐναντίον μου πολὺ, ἐὰν ἐπὶ ὀκτὼ φύλλα χάρτου σ' ἠπάτησα· βλέπεις ὅτι ἐπὶ τέλους σοὶ εἶπον τὴν ἀλήθειαν. Ἀλλὰ πρὸ τόσου καιροῦ δὲν σ' εἶχα γράψει, ἀγαπητέ μοι, ὥστε εὑρὼν σήμερον ἐμαυτὸν εἰς διάθεσιν, εἰ καὶ τὰ πλούτη μου ἠσυχάζουσι κατὰ τὸ παρὸν πλησίον τῶν τριῶν δυσυλλάβων προθέσεων τῶν σχηματιζουσῶν κατὰ τὸν διάσημον Σοφοκλῆ Καρύδην μίαν ἠχήεσσαν ἐκ τῆς ἰσχνότητός της λέξιν, ἠθέλησα νὰ σὲ διασκεδάσω διὰ τῆς διηγήσεως πολυποικίλου ὀνείρου, ἐπελθόντος μοι κατὰ νύκτα σπανίως ὡραίαν διὰ τὰ μέρη ταῦτα, καὶ οὕτω νὰ καταπραύνω τὴν διὰ τὴν μακρὰν σιωπήν μου φοβερὰν ὀργήν σου. Στοιχηματίζω τοὺς κροκοδείλους ὅλους τοῦ μεγάλου σας Νείλου ἐναντίον μερικῶν θυλακοκλεπτῶν καὶ βαλαντιοτόμων τῆς παρὰ τὸν Τάμεσιν μητροπόλεώς μας, ὅτι ἐγέλασας ἀρκετὰ μὲ τὸ γράμμα μου τοῦτο, θὰ εἶπες δ' ἀναμφιβόλως ὅτι τὸ ζοφερὸν κλίμα τῆς Ἀλβιῶνος δὲν κατώρθωσε νὰ δώσῃ τὴν σπλῆνα, ἀσθένειαν ἀγγλικὴν, εἰς τὸν ἀγαπῶντά σε πάντοτε

Παῦλον.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

Ο ΓΑΜΟΣ

Ἢ

Η ΑΛΗΘΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ.

Φεγγοβολοῦσιν αἱ λαμπάδες αἱ φαιδραὶ
Τοῦ Ὑμεναίου, ὅστις χαριτόβρυτος
Τοὺς νεονύμφους ἤδη περιπτύσσεται,
Καὶ θυμηδίας τὴν καρδίαν των πληρῶν
Τοὺς κάμνει ὥστε ν' ἀπαιτῶσιν ἄφθονοι
Λέξεις καὶ ἦχοι μόνον εἰς τὰ ὦτά των
Τερψιθυμίας ν' ἀντηχῶσι καὶ χαρᾶς·
Ἐν ᾧ τὸν πόδα ἤδη οὗτοι ἔθεσαν
Εἰς τὸν οὐδὸν βίου οἰκογενειακοῦ.
Διὸ καὶ πάντες φίλοι τε καὶ συγγενεῖς
Προσέρχονται κἀπέρχονται τῆς ἱερᾶς
Ταύτης τοῦ γάμου καὶ ἁγίας τελετῆς,
Μὲ ἀγαθὴν φιλοτιμίαν σπεύδοντες
Τίς τοῦ ἑτέρου μᾶλλον νὰ συμμερισθῇ
Τὸ αἴσθημα τοῦ ζεύγους τοῦ περιχαροῦς.
Κι' αὐτὴ ἀκόμη ὢν περ φέρει καίριον
Ἓν' ἡ καρδία τραῦμα οὔπω οὐλωθὲν
Ὑπὸ τῆς χρόνου ἰαματικῆς χειρὸς
Ἐπὶ προσφάτῳ οἴμοι δυστυχήματι!
Οὕτως οἱ πάντες ἀπαγγέλλουσι φαιδροὶ
Θελξικαρδίους λέξεις καὶ προσλαλιὰς
Καὶ εὐλογίας καὶ εὐχὰς προσφθέγγοντες·
Ὅλα δ' αὐτὰ τὰ εὐμενῆ κἀγαπητὰ
Προσρήματα οὐδέν τι ἄλλο ἔχουσι
Κέντρον, εἰς ὃ κυρίως περιστρέφονται,
Καὶ οὐδὲν ἄλλο προευαγγελίζονται
Ἐν τῇ τοῦ γάμου ὥρᾳ ταύτῃ τῇ καλῇ,
Ἢ τὴν εἰς ὅλας τὰς καρδίας ποθητὴν
Εὐδαιμονίαν τὴν οἰκογενειακὴν,
Τὴν ἀληθῆ βεβαίως κἀμετάβλητον,
Καὶ διαρκοῦσαν εἰς ζωὴν ἀτέρμονα!
Ἐν τούτοις δὲ ἡ μὲν νεόζυγος δυὰς
Περιπετῶντας τόσους περὶξ οἰωνοὺς
Εὐδαιμονίας βλέπουσα κατὰ θυμὸν,
Καὶ ταύτης τόσον θωρουμένης δαψιλῶς
Ὑπὸ προσώπων πάντων προσφιλῶν αὐτῇ,
Οὔτε καιρὸν ἔχει, οὔτε διάθεσιν
Ἴσως, ἢ μᾶλλον εἴπωμεν, καὶ βέβαιας
Ὅπως ἐπάνω τούτου τοῦ θωρήματος

Φιλοσοφήσῃ τοῦ τοσοῦτον ἀγλαοῦ
Καὶ πολυτίμου, κ' εἰς αὐτὴν μετὰ σπουδῆς
Προσφερομένου, κἀφθονίας περισσῆς
Ἐκ καρδιῶν, στομάτων καὶ γλωσσῶν πασῶν.
Κἀυτοὶ δ' οἱ ταύτην ῥῆσιν τὴν Εὐάγγελον
Λέγοντες, κἀυθις ἐπαναλαμβάνοντες,
Καὶ ἐν τῷ λέγειν ταύτην ὑπερχαίροντες,
Ἴσως χαρᾶς καθίστανται ἀνάπλεοι
Οὐχὶ διὰ τὴν ὄψιν τὴν εὐάρεστον
Τῆς δύο ὄντων προσφιλοῦς ἑνώσεως
Κατὰ τοὺς θείους τῆς συζεύξεως θεσμούς·
Διότι τούτων ἕκαστος καὶ εἷς καὶ τρὶς
Καὶ πλεονάκις ταύτης ἴσως ἔτυχε
Τῆς ὄψεως· αὕτη δ' ἡ ἐπανάληψις
Ἀπὸ τὸ πρᾶγμα τοῦτο ἀποβάλλουσα
Πᾶν τὸ καινὸν, κ' ἐν ταυτῷ εἰσάγουσα
Τὸ σύνηθες καὶ ἐγνωσμένον, ἀφαιρεῖ
Πᾶσαν αὐτοῦ ἐντύπωσιν ἐγερτικὴν
Αἰσθήματος ἡδονικοῦ· ἀλλὰ χαρᾶς
Ἴσως πληροῦνται, κ' ἐν τῇ καρδίᾳ των
Ἀναγεννᾶται ἡ χαριόσυνος ἐλπὶς
Ἐκ τῆς ἰδέας τοῦ ὅτι θὰ ἴδωσιν
Ἐπὶ τοῦ ζεύγους τούτου τοῦ νεοζυγοῦς
Ἐκπληρουμένην πράγματι καὶ ἀκριβῶς
Καθ' ὅλην τὴν ὡραίαν αὐτῆς ἔννοιαν
Τὴν εἰς ἁπάσας τὰς ἀνθρώπων γενεὰς
Τόσον εὐκταίαν, τόσον περισπούδαστον
Εὐδαιμονίαν τὴν οἰκογενειακὴν,
Σπανίως δὲ τυγχανομένην ὑπ' αὐτῶν,
Ἵνα μὴ εἴπω κ' ἐντελῶς οὐδέποτε.

Ἐντεῦθεν πάντες τελουμένων τέρπονται
Τῶν γάμων οὕτω κἀξουσι μελιεδῶς,
Οὐδ' ἀναγκαῖον θεωροῦσι μάλιστα
Τὴν φύσιν τούτου νὰ ἀνερευνήσωσι
Τοῦ προσφιλοῦς ἀντικειμένου, περὶ ὃ
Ὅλη αὐτῶν ἀφοσιοῦται ἡ ψυχὴ,
Κἀ ὅπερ μὲ χεῖλη θιφαλὲ' ἀποκαλοῦν
Εὐδαιμονίαν τὴν οἰκογενειακήν.
Διότι πᾶν ὅ,τι ὁ πόθος καὶ ἡ ἐλπὶς
Εἰς τῶν ἀνθρώπων τὴν ψυχὴν προσφέρουσι,
Τὴν τῆς ἐρεύνης ὑπεκφεύγει βάσανον,
Καὶ κεκρυμμένον ὑπὸ πτέρυγας χρυσᾶς
Τὴν φαντασίαν σαγηνεύει μαγικῶς,
Καὶ τὴν ἐξαίρ' εἰς ὕψος θελκτικώτατον
Κ' ἐπικρατοῦσαν τοῦ νοὸς τὴν καθιστᾷ
Τοῦ δυναμένου τ' ἀληθὲς νὰ ἐρευνᾷ.
Ἀλλ' ὅμως χάριν ἐάν τις τοῦ εὐτυχοῦς
Νέου μας ζεύγους, κἀμα χάριν τῶν λοιπῶν
Περιξ αὐτοῦ οἵτινες καταγίλλονται,
Ἐάν τις, λέγω, τρίβωνα ἀναδυθεὶς
Φιλοσοφίας, (κἂν εἰς γάμον ἅπρεπον)
Τὸ πρᾶγμα τοῦτο τῆς οἰκογενειακῆς
Εὐδαιμονίας τὸ περιῤῥόμενον
Σπουδάσῃ, καὶ τὴν ἀληθῆ αὐτοῦ ἀρχὴν
Καὶ τὴν οὐσίαν ὑποδείξῃ, ἐμβριθῶς
Ἀναζητήσας ταύτην ὅσον δυνηθῇ

Ἤθελεν ἔργον πράξει, ὡς μοὶ φαίνεται,
Λυσιτελὲς μᾶλλον καὶ χρησιμώτερον
Διὰ παντὸς, ἢ ἂν ἐπιθαλάμιον
Ἄσμα τονίσῃ τὸ ἡδυμελέστερον;
Καὶ πῶς οὐχί; — τὸ ἆσμα τοῦτο, ὅπερ τις
Ἤθελ' ἐμπνεύσει πνοὴ Ἑλικώνιος
Ἐνθουσιώδης 'ς τὴν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ,
Ἀναβιβάζον τὴν οἰκογενειακὴν
Εὐδαιμονίαν εἰς τὴν πλέον μαγικὴν
Τῆς μουσοπλήκτου φαντασίας σκοπιὰν,
Ὁλάκληρον φεῦ κόσμον μυθολογικὸν
Πρὸ τῶν ὀμμάτων ἀναπτύσσει εὐρυῶς,
Κἀ ὡς εἴδωλον τὸ φαντασιῶ ἕτερον
Ὑπὸ τὴν στέγην τὴν οἰκογενειακὴν
Εἰσάγει τὴν τοσοῦτον ὑμνουμένην του
Εὐδαιμονίαν, ἐδῶ μὲν πετίζουσαν
Μέλι καὶ γάλα ζεῦγος τὸ νεόζυγον,
Ἐκεῖ δ' αὐτὸ ῥαίνουσαν μὲ χρυσῆν βοχὴν
Καὶ τώρα ῥόδα κἄνθη καλλιχρούστατα
Στρωννύουσαν 'ς τὸν νυμφικὸν των θάλαμον.
Ἔπειτα δὲ τηλεφανεῖς ἀδάμαντας
Καὶ χρυσὸν στίλβοντ' ἄφθονον ἐκχέουσαν
Σ τοὺς κόλπους των, κ' ἐνδεδυμένην οὕτωσὶ
Πέπλον θελγήτρων μυστηριωδέστατον.

Ἡ ἐμβριθὴς πλὴν καὶ σπουδαία ζήτησις
Τοῦ πράγματος τῆς δὲ οἰκογενειακῆς
Εὐδαιμονίας ὑπὸ τ' ὄμμα τῆς ψυχῆς
Ἐκτίθησι τὴν ἀληθῆ εἰκόνα του
Καὶ συγκινοῦσα τῆς καρδίας τὰς πτυχὰς
Τὰς σεμνοτέρας, πληροῖ ταύτην σεβασμοῦ,
Συγκεκραμένου μετ' ἀγαλλιάσεως,
Τὸν νοῦν τερπούσης πρὸς τὴν θέαν τὴν σεπτὴν
Τῆς ἀληθείας, ἣν ὁ νοῦς μας ἀγαπᾷ,
Καὶ ἑνταυτῷ προτρέπει τὰ νεόζυγῆ
Πρόσωπα, τὰς κρηπῖδας τῆς ἀρτιπαγοῦς
Οἰκογενείας, ἵνα ταύτην προσδεχθῶσ'
Τὴν ἀληθῆ εἰκόν' ὡς τὸ παλλάδιον
Τοῦ βίου τοῦ συζυγικοῦ, ὃν ἄρχονται,
Καὶ μετὰ ζήλου καὶ ἀφοσιώσεως
Θρησκευτικὴν λατρείαν τῇ προσφέρωσιν.
Φίλτρῳ λοιπὸν συγκινηθεὶς' ἀδελφικῷ,
Κἀγὼ προθέμην τὴν εἰκόνα τὴν σεπτὴν
Ταύτην τῆς ἀληθοῦς οἰκογενειακῆς
Εὐδαιμονίας, ὅση μοὶ ἦν δύναμις,
Νὰ διαγράψω περιβάλλουσα αὐτὴν
Τὸν κόσμον τῆς μουσοφιλοῦς ποιήσεως,
Δι' οὗ ἡ γλῶσσα καλλιῤῥύθμως φθέγγεται.

(Ἕπεται τὸ τέλος.)

ΣΑΠΦΩ ΛΕΟΝΤΙΑΣ.

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Κατὰ τὰς πρώτας τοῦ ἰουνίου ἡμέρας, πέπλος γαλήνης καὶ χάριτος ἐνέδυσε τὴν περὶ ἡμᾶς φύσιν. Παρῆλθεν ἀνεπιστρεπτεὶ ἡ ἐπώδυνος ἐκείνη ἐποχή, καθ' ἣν αἱ ἀπαχαὶ τοῦ θερμοῦ τούτου μηνὸς προεσημάνθησαν διὰ πολυκλαύστων ὡρῶν καὶ γοερῶν θρήνων, οἵτινες κατηφείας καὶ σκυθρωπότητος κατεπλήρωσαν τὰ τῶν ἀνθρώπων πρόσωπα! Ὡσανεὶ δ' ὁ οὐρανὸς μᾶς ἔδωκεν ὑπόσχεσιν, ὅτι οὐδέποτε πλέον θὰ μᾶς ἐξαποστείλῃ τὴν μάστιγα ἐκείνην, ἐπέχυσεν ἐπὶ τῶν ἡμερῶν τούτων ζωηρότητα ἅμα καὶ λαμπρότητα, σπανίαν τῷ ὄντι εἰς ἄλλων ἐτῶν ὁμωνύμους μῆνας.

Καὶ εἶναι λοιπὸν ἡ ἐποχὴ τῆς εὐθυμίας· πάντες φιλοτιμοῦνται τίς νὰ φανῇ τοῦ ἑτέρου διαχυτικώτερος, τίς νὰ φανῇ τοῦ ἑτέρου ἐλευθεριώτερος εἰς τὰ τῆς διαχύσεως ἔξοδα, καὶ ἕκαστος (ἐκτὸς, ἐννοεῖται, τῶν σοβαρῶν, ἐν οἷς συγκαταριθμεῖται καὶ ὁ ὑποφαινόμενος) τρέχει νὰ διέλθῃ τὰς στιγμὰς τῆς ἀνέσεώς του ὅπου ὑπάρχει διασκέδασις, ὅπου ὑπάρχει πλῆθος εὔθυμον, ὅπου ὑπάρχουσι χείλη μειδιῶντα καὶ. . . κόραι καλλιπάρειοι. Φεῦ! τὸ ἄλας τοῦτο τὸ τελευταῖον ἂν λείπῃ, ἀφίπταται καὶ ἡ εὐτυχία, φεύγει ἡ εὐθυμία καὶ οἴχεται ἀπιοῦσα ἡ χαρά! Εἶναι ὡς ἡ αὔρα ἡ ζωογονοῦσα τὴν φύσιν, εἶναι ὡς ὁ ἥλιος ὁ ζωογονῶν τὰ φυτά, εἶναι ὡς ἡ μοῦσα ἡ τὸν ποιητὴν ἐμπνέουσα! Τὸ μελανοδοχεῖον ἡμῶν ἤθελεν ἐξαντληθῆ, ἂν ἀπεπειρώμεθα νὰ ἐξιστορήσωμεν ὅσα συμβαίνουσιν εἰς πάντα τὰ μέρη τῆς τερπνῆς τοῦ Βύζαντος πόλεως· τότε μάλιστα ἔπρεπε νὰ ἔχῃ τις καὶ πόδας ἐκ χάλυβος διὰ νὰ παρευρίσκηται εἰς ὅλας τὰς διασκεδάσεις, ἐν ᾧ τοὐναντίον εἶμαι ὁ μᾶλλον βαρυκίνητος ἄνθρωπος ἀφ' ὅσου εἶδες εἰς τὴν ὑφήλιον, ἀναγνῶστα! Τούτου ἕνεκα ἐπεφόρτισα ἕνα τῶν φίλων μου νὰ πληρώσῃ ἀντ' ἐμοῦ τὴν ἀποστολὴν ταύτην, ὁ δὲ ὑποχρεωτικὸς οὗτος φίλος, δούς μοι τὴν ὑπόσχεσιν νὰ τέρψῃ κάποτε τὰς ὡραίας ἀναγνωστρίας τῆς «Ν. Ἑπταλόφου», ἤρξατο ἀφηγούμενός μοι τὰ τῆς ἐκδρομῆς, ἣν ἔκαμεν εἰς τὴν γλυκύθυμον τῶν Ταταούλων ἐξοχὴν τῇ 11 ἰουνίου.

« Εὑρισκόμην ἐν τῇ κλεινῇ ταύτῃ γῇ, ὅτε ὁ ἥλιος ἐπέχεεν ἐπ' αὐτῆς τὰς τελευταίας αὐτοῦ ἀκτῖνας. Φαντάσθητι πεδιάδα εὐρεῖαν, ἧς ἡ φυσικὴ χροιὰ μετετράπη εἰς ποικίλα χρώματα, καθότι ἀντὶ χλόης καὶ χαλικίων βλέπεις τῇδε κἀκεῖσε τὰς ποικιλοχρόους τῶν περιδιαβαζουσῶν νεανίδων ἐνδυμασίας. Βλέπεις φύρδην μίγδην ἄνδρας καὶ γυναῖκας, νέους καὶ νεάνιδας συμμεμιγμένους, καὶ δὲν δύνασαι μακρόθεν νὰ ἐννοήσῃς ἂν αὐτὸ τὸ πρόσωπον ἀνήκῃ εἰς ἐκεῖνο τοῦ φίλου σου ἢ καμμιᾶς φίλης σου (ἂν ἔχῃς τοιαύτας). Βλέπεις ἐνταῦθα δύω λευκωλένους, στηριζομένας εἰς τὸν βραχίονα ἀλλήλων καὶ ὄπισθεν αὐτῶν δύο νέους, οἵτινες ἀπὸ τοὺς ὀφθαλμούς των φαίνονται νὰ ἔχουν μακρινήν τινα συγγένειαν μὲ τὰς προβαδιζούσας νεάνιδας. . . . Ἄλλη ἐκεῖθεν πολυθέλγητρος, κρατουμένη εἰς τὸν βραχίονα καπελλοφόρου Ἀδώνιδος, βαδίζει βῆμα βασιλίσσης καὶ φαίνεται μὴ παρατηροῦσα τὰ λαμποκοποῦντα βλέμματα ἄλλου Γανυμήδου, ὅστις δὲν παύει ἐκχέων τὸ ἡδὺ νέκταρ τῶν χαρίτων του, διὰ νὰ ἐνθρονισθῇ εἰς τὰ πλάγια καλλιχρόου τινὸς ἀετοῦ.

» Πόρρω, λαμπρὰ ἡ μουσικὴ παιανίζει ἤχους, οἵτινες παλμοὺς φέρουσιν εἰς τὰ ἐρωτύλα τῶν νέων στήθη· τὰ ἐνθουσιώδη ἄσματα, οἱ χορευτικοὶ ἦχοι ἡδονὴν ἄφατον ἐμποιοῦσι ταῖς καρδίαις, καὶ δὲν θὰ παραξενευθῇς πολὺ βεβαίως ἂν ἴδῃς νεάνιδά τινα μηχανικῶς ἡ ἀκουσίως κάμπτουσαν τὸ γόνυ, καθ' ἣν στιγμὴν ἀκούεται τὸ ἐρεθιστικὸν τέλος τῆς γ'. φιγούρας τῶν *quadrilles - lancier*. . . Ὅταν δὲ παύσῃ ἡ μουσική, δὲν ἀκούεις ἄλλο ἢ τὸν θροῦν τῶν μεταξωτῶν καὶ ἐνίοτε τὸν ψιθυρισμὸν δύω εὐθύμων νεανίδων, αἵτινες εὗρον ἐλάττωμά τι εἰς τὸ βάδισμα ἑτέρας, ἢ νεωτερισμὸν εἰς τὴν ἐνδυμασίαν ἄλλης.

» Εἰς τὴν θέσιν μου, πᾶς τις, ὀλίγον ἂν ἀπέστρεφε τὰ ὄμματα ἀπὸ τῆς γηΐνου ταύτης τερπωλῆς, ἤθελεν ἀφεύκτως αἰσθανθῆ ἐν ἑαυτῷ γεννωμένην τὴν ἐρώτησιν : τί ἆρα σημαίνει τοῦτο ; πρὸς τί ὁ συρφετὸς οὗτος τῶν δύω φύλων ; Ὁμολογῶ, ὅτι ἀπηύθυνα πρὸς ἐμαυτὸν τὴν ἐρώτησιν ταύτην καὶ τῇ ἀληθείᾳ οὐδεμίαν ἀπάντησιν ἠδυνήθην νὰ δώσω· μάλιστα δὲ ἐνόησα, ὅτι τὸ φιλοσοφεῖν εἰς τοιαύτας περιστάσεις ἔχει τοὺς κινδύνους του, διότι, ἐν ᾧ μ' ἐκυρίευεν ἡ ἀλλοφροσύνη, ὀλίγον ἔλειψε νὰ συγκρουσθῶ μὲ ἓν λευκόστιλπνον μέτωπον. . .

» Μετά τινας στιγμὰς ἐπῆλθεν ἡ νύξ· ἀλλὰ νομίζεις, ὅτι ὁ ἄνεμος ἐκόπασε ; πολλοῦ γε καὶ δεῖ! τοὐναντίον τώρα πρέπει νὰ παρατηρήσῃς τὴν ἔντασιν, εἰς τὴν ὁποίαν εὑρίσκεται! Ἡ ἑσπερινὴ αὔρα ἔτι μᾶλλον ἐνισχύει τὸ τολμηρὸν τῶν φιλοδόξων νέων. Ἀπορεῖ τις πῶς ἄνθρωποι πολυάσχολοι, μέλλοντες τῇ ἐπαύριον πρωΐαίτατα νὰ μεταβῶσιν εἰς τὰς ὑποθέσεις των ἕκαστος, εὑρίσκουσιν ἀρκετὴν δύναμιν ὥστε ν' ἀνθέξωσιν ἐπὶ πέντε, ἓξ καὶ ἐνίοτε ἑπτὰ καὶ ὀκτὼ ὥρας εἰς ἀϋπνίαν, μόνον καὶ μόνον. . . . διὰ τὸν περίπατον. Ναὶ μὲν, εἰς τὸ λάθος τοῦτο ὑπέπεσον καὶ ἐγώ· ἀλλ' ὁμολογῶ, ὅτι σπανίως ἡ μεσημβρία δὲν μ' εὑρίσκει κλινήρη.

» Τὸ ἐκτὸς τοῦ χωρίου καζῖνον βρίθει ἀπὸ θαμώνας, ὧν ἡ πλάστιγξ κλίνει ἀδιαφιλονεικήτως εἰς τὰς ἀπογόνους τῆς Εὔας. Οἱ garçons δὲν προφθάνουσι νὰ προσφέρωσι καθίσματα καὶ λεμονάδας καὶ ἀψινθίτην καὶ λουκούμια. Ἐν ᾧ δ' αἱ νυκτεριναὶ νύμφαι ἐξακολουθοῦσι σαρόνουσαι τὸν κονιορτὸν τοῦ βουνοῦ (ἐλησμόνησα νά σοι εἴπω, ὅτι ἡ ἐν λόγῳ συνοικία ἐκπληροῖ κατὰ γράμμα τὴν διαταγὴν ταύτην τῆς κομμισιόνας) καὶ ἐν ᾧ ἡ μουσικὴ συναυλία πληξικαρδίως ἀντηχεῖ εἰς τὰ ὦτα, τὰ εὐώδη μαϊτάπια ἀναπτόμενα ἀποκαλύπτουσι τὰ ὕπουλα μειδιάματα καὶ τὰ πονηρὰ βλέμματα, ἅτινα αἱ νεάνιδες ῥίπτουσι. . . Καὶ ὁ περίπατος ἐξακολουθεῖ.

» Ὦ! ἡ ἑσπέρα αὕτη μοῦ ἦρπασε καὶ τὸν ὀλίγον νοῦν τὸν ὁποῖον ἔχω· εἰς πάντα τὰ ἐλαττώματα αὐτῆς ὑπέκυψα, καὶ οὔτε ἔλειψα ἀπὸ τὴν γελοιώδη σκηνὴν

τοῦ καραγκιόζη τὴν παριστανομένην ἐκεῖ που, παρόντος πολυπληθοῦς καὶ φίλου τῶν καλῶν ἀκροατηρίου. Ἐνταῦθα ἡ εἴσοδος μετὰ τῶν ποτῶν ἔχει (καὶ τοῦτο μεταξύ μας) γρ. 2· φθηνὰ κερδοσκοπία!

Τέλος πάντων αἱ συνεδριάσεις διελύθησαν καὶ ἕκαστος ἀρσενικοῦ τε καὶ θηλικοῦ γένους ἀπῆλθεν εἰς τὰ ἴδια, ὅπως παραδοθῇ εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ Μορφέως, τοῦ γλυκυτάτου καὶ τερπνοῦ τῆς νεότητος φίλου. Τὴν ἀποχώρησιν ταύτην, ἣν δὲν θὰ ἔσφαλες πολὺ ἂν παρωμοίαζες μὲ ἐκείνην ἑνὸς στρατεύματος, εἶδον κἀγὼ ἐμαυτὸν ἐν τῇ ἀνάγκῃ νὰ τὴν μιμηθῶ, καθότι μόλις καὶ μετὰ μεγίστης δυσκολίας ἠδυνήθην μέχρι τοῦδε ν' ἀντιπαλαίσω κατὰ τῆς σκληρᾶς καὶ ἀμειλίκτου βίας, μεθ' ἧς ἀπό τινων ὡρῶν κατεβίβαζεν ὁ ὕπνος τὰ βλέφαρά μου. Κατεκλίθην καὶ, ὢ τοῦ θαύματος! μόλις ἔκλεισα τοὺς ὀφθαλμούς, καί μοι παρουσιάσθησαν (φεῦ! κατ' ὄναρ. . .) σιλφίδες καὶ νύμφαι καὶ νηρηίδες καί. . . ὅλαι αἱ πραγματικαὶ καὶ ἰδανικαὶ θεότητες, ἃς δύνασαι νὰ φαντασθῇς.

Ἀλλὰ τὰ ἐπίλοιπα δὲν τὰ διηγοῦμαι πλέον, διότι ἦν κυριακή, καὶ καθὼς λέγει ὁ λαός: ὅστις φυλαχθῇ καὶ δὲν διηγηθῇ τὸ τῆς κυριακῆς ὄνειρόν του, εἰς τρεῖς ἡμέρας θὰ τὸ ἴδῃ ἀφεύκτως ἐκπληρούμενον.»

Πᾶς τις εἰς τὴν θέσιν μου δὲν ἤθελεν ἀντιστῇ εἰς τὸ ὄντως ἀκαταμάχητον θέλγητρον, ὅπερ ἔχουσι τοιαῦτα ῥομαντικὰ συμβεβηκότα· καὶ πραγματικῶς ἡ ἀνωτέρω τοῦ φίλου μου διήγησις τοσοῦτῳ μ' ἐγαργάλισεν, ὥστε ἀμφιβάλλω ἂν θὰ κρατήσω τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ τὸν ἀκολουθήσω κυριακήν τινα εἰς τοιοῦτου εἴδους ἐκδρομήν, διὰ νὰ τὴν διηγηθῶ πλέον ὡς αὐτόπτης εἰς τὰς συγκαταβατικὰς τῆς «Ν. Ἑπταλόφου» ἀναγνωστρίας.

ΕΥΘΥΦΡΩΝ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Μίαν ἡμέραν, ὅτε ὁ γνωστὸς ἐπιστήμων Κονταμίνης ὑπῆγε νὰ ἐπισκεφθῇ τὴν Κυρίαν *** τὴν εὗρεν εἰς τὸ γραφεῖόν της γράφουσαν ἐπιστολὴν εἰς μίαν ἀπὸ τὰς φίλας της. Τῷ ἐζήτησε τὴν ἄδειαν νὰ ἐξακολουθήσῃ ὅπως προρθάσῃ τὸ ταχυδρομεῖον. — Ἐξακολουθήσατε, ἐξακολουθήσατε, Κυρία, τῇ εἶπεν ὁ Κ. Κονταμίνης μὲ εὐγενέστατον τρόπον. Παρακινούμενος ὅμως ὑπὸ ἀκαταγνικήτου περιεργείας, ὑπῆγεν ὄπισθεν τῆς ἕδρας τῆς Κυρίας, ὁπόθεν ἀνεγίνωσκεν ἑκάστην φράσιν, τὴν ὁποίαν ἔγραφεν ὁ κάλαμός της. Μία κηλὶς, πεσοῦσα εἰς τὸ ἄκρον τοῦ χάρτου, τὴν ἔκαμε νὰ ἀνεγείρῃ ὀλίγον τὴν κεφαλήν, καὶ ἐννοήσασα τὸν περίεργον συνέλαβε τὴν πνευματώδη ἰδέαν νὰ ἐξακολουθήσῃ ὡς ἑξῆς. «Θὰ σοὶ ἔγραφον καὶ ἄλλα ἀκόμη, ἀγαπητή μου φίλη, ἂν ὁ Κ. Κονταμίνης δὲν ἀνεγίνωσκεν ὄπισθέν μου.»

*

Εἰς πολλὰ μέρη τῆς Εὐρώπης ὑπάρχουσι λογισταὶ ἄξιοι θαυμασμοῦ, μηδέποτε παιδευθέντες εἰς τὴν ἀριθμητικήν. Ἐν Γαλλίᾳ ἦτο τοιοῦτος ὁ Ἐρρῖκος Μονδέσιος, ἁπλοῦς βοσκὸς ἐν Μακῶνι, ὅστις οὐδέποτε οὐδὲ ἓν μάθημα ἤκουσε, καὶ ὅστις κατέπληττε τοὺς σοφωτέρους καὶ ἐμπειροτέρους μαθηματικούς. Τὸ ἁπλοϊκὸν τοῦτο τέκνον τῆς φύσεως δὲν ἦτο μόνον θαυμάσιος λογιστής, ἀλλὰ καὶ εὐφυὴς ἑτοιμολόγος. Εἰς μίαν τῶν παραστάσεών του βωμολόχος τις τὸν ἠρώτησε· — Τρία ἐπὶ τέσσαρα πόσα κάμνουν; — Κύριε, τῷ ἀπεκρίθη ἀμέσως ὁ βοσκὸς, προσθέσατε τὸ ὄνομά σας εἰς τὸ τέλος καὶ ἔχομεν ἑκατὸν εἴκοσιν.

*

Ἡμέραν τινὰ, ἐνῷ ὁ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ὑπουργὸς Κ. Δουρουῖ ἐπεσκέφθη σχολήν τινα, ὁ διδάσκαλος ἠγέρθη καὶ ἤρξατο διὰ μακροσκελοῦς λογιδρίου προσφωνῶν αὐτὸν καὶ διὰ ῥητορικωτάτης δεινότητος ἐξυμνῶν καὶ ἐγκωμιάζων τὰ πλεονεκτήματα τοῦ προστάτου τῆς παιδείας. Ἀλλ' ὁ Κ. Δουρουῖ ἐν μέσῳ τοῦ λόγου διέκοψεν αὐτὸν εἰπών: «Ἀναγνώσατε, σᾶς παρακαλῶ, τὴν φράσιν, ἥτις εἶναι εἰς τὸν πρὸ ὑμῶν πίνακα!» Ὁ διδάσκαλος κατ' ἀρχὰς δὲν ἐνόησε τὴν σημασίαν τῶν λόγων τοῦ ὑπουργοῦ· ἀλλὰ δὲν ἐβράδυνε νὰ ἐρυθριάσῃ, καθότι ἡ φράσις, ἣν τὸν ἐβίαζον νὰ ἀναγνώσῃ μεγαλοφώνως, ἦν αὕτη: «Πρώτη τῶν κακιῶν ἡ κολακεία.»

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Εἰς τὰς ὄχθας τῶν λιμνῶν σας, τῶν ἐλῶν, τῶν ποταμῶν σας
Ἐγὼ φύω·
Εἰς τὰς χεῖρας μὲ κρατεῖτε, τῶν πτωχῶν δὲ χωρικῶν σας
Τὰς ἁπλοϊκὰς καλύβας καὶ θερμαίνω καὶ ἐνδύω.
Ἂν τὸ πρῶτόν μου τὸ γράμμα ἀντικαταστήσῃ ἄλλο,
Εἰς τὸν οἰκόν σου θὰ μ' εὕρῃς·
Ἂν τοὺς πρώτους δὲ ζυγούς μου ἂν θελήσω ν' ἀποβάλω
κ' εἰς τοὺς μείναντας ἓν γράμμα ἂν θελήσω νὰ προσθέσω,
Τί θὰ γίνω τὸ εἰξεύρεις;
Εἰς τὸ κάτοπτρον θὰ τρέξω μὲ κομψότητα νὰ θέσω
Τὸν λαιμοδέτην μου.

ΑΝΘΟΚΛΗΣ.

ΛΥΣΙΣ

τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ αἰνίγματος.

Θρῆνος. — Ῥῆνος.

ΙΟΥΝΙΟΥ 30. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟΣ 12.

ΑΝΘΟΛΟΓΙΚΗΣ ΕΚΔΡΟΜΗΣ

ΜΙΚΡΑ ΒΟΤΑΝΙΚΗ ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

IV

ΑΝΘΗΣΙΣ.

Ἄνθησιν καλοῦσιν οἱ βοτανικοὶ τὸ σύνολον τῶν φαινομένων, ἅτινα ἐκδηλοῦνται, καθ' ἣν ἐποχὴν ἅπαντα τὰ μέρη τοῦ ἄνθους, λαβόντα ἤδη τὴν τελείαν αὐτῶν ἀνάπτυξιν, διανοίγονται καὶ διίστανται. Οὐδεμία ἀμφιβολία, ὅτι τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον ζωηρὸν φῶς ἐστὶ μᾶλλον συντελεστικὴ αἰτία τῆς τῶν ἀνθέων διανοίξεως· τῳόντι ἡ ἔλλειψις τούτου ἐπιφέρει ἐπὶ τῶν ἀνθέων εἶδος νυσταγμοῦ· ἐπί τινων δ' εἰδῶν φυτῶν, τῶν τροπικῶν, ὧν τὰ ἄνθη οὐδέποτε φυσικῶς διηνοίγοντο ἐν τῷ κλίματι τῆς Εὐρώπης, κατώρθωσαν οἱ βοτανικοὶ τεχνητῶς τοῦτο, φωτίζοντες αὐτὰ ἰσχυρῶς διὰ φακῶν· ἅπαντες δ' ἠκούσαμεν, ὅτι τὰ ζωηρότερα καὶ ἀρωματικώτερα ἄνθη φύονται ἐν χώραις, ἐν αἷς ὁ ἥλιος λάμπει δι' ὅλης τῆς ἰσχύος τοῦ φωτὸς αὐτοῦ καὶ τῆς θερμότητος.

Κατὰ μὲν τὰς ὥρας τοῦ ἔτους ἀναμφιβόλως τὸ ἔαρ, μᾶλλον δὲ τὸ θέρος, τὰ πλεῖστα τῶν ἀνθέων ἀνθοῦσιν, ὀλιγώτερα δὲ τὸ φθινόπωρον, ὀλίγιστα δὲ εἰσὶ τὰ χειμερινά. Ἐν τῇ κατὰ τὰς ὥρας τοῦ ἔτους διατάξει τῶν ἀνθέων ἡ φύσις κατέδειξε τὴν τερπνὴν ποικιλίαν αὐτῆς· ὁποία μονοτονία ἀληθῶς θὰ ὑπῆρχεν, ἂν ἅπαντα τὰ ἄνθη ἐν μιᾷ μόνῃ ἐποχῇ ἤνθουν! Ἐπὶ τῇ παρατηρήσει τῶν ἐποχῶν τῆς ἀνθήσεως τῶν διαφόρων φυτῶν κατεσκεύασεν ὁ μέγας Λινναῖος τὸ ποιητικὸν μᾶλλον ἢ ἀκριβὲς ἀνθολογικὸν αὐτοῦ ἡμερολόγιον (*calendrier de flore*)· οὐ μόνον δὲ αἱ διάφοροι ἐποχαὶ τὰ ἑαυτῶν ἄνθη ἔχουσιν, ἀλλὰ τὸ περίεργον ὅτι καὶ πολλὰ ἐν ὡρισμέναις μόναν ὥραις τοῦ ἡμερονυκτίου διανοίγονται· οὕτω τὸ φιλέσπερον (*belle-de-nuit*) καὶ εἴδη τινὰ κάκτων μόνον τὴν νύκτα διανοιγόμενα, εἰσὶ νυκτόβια κλ. ἐπὶ τῇ βάσει τῆς τοιαύτης ἀνθήσεως ὁ Βοτανικὸς, οὗτινος ἀνωτέρω ἐμνήσθημεν, ἐσύστησε τὸ ἀνθολογικὸν αὐτοῦ ὡρολόγιον, καθ' ὃ τὰ φυτὰ εἰσὶ κατατεταγμένα κατὰ τὰς ὥρας, καθ' ἃς ἀνθοῦσιν· αἱ δὲ συμβαίνουσαι ἀλλοιώσεις ἐπὶ τῆς ἀνθήσεως ἄλλων ἀνθέων ἕνεκα ἀτμοσφαιρικῶν παραλλαγῶν (ὑγρομητρικῆς τῆς ἀτμοσφαίρας καταστάσεως κλ.) ἔδωκαν ἀφορμὴν εἰς τὴν κατασκευὴν τοῦ ἀνθολογικοῦ βαρομέτρου· οὕτως εἴδη τινὰ συμπτυσσόμενα ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ προαναγγέλλουσι βροχὴν, ὡς ἡ *calendula pluvialis*· ὁ δὲ *sonchus sibiricus* δὲν διανοίγει τὰ ἑαυτοῦ ἄνθη, εἰ μὴ ἐν καιρῷ ὁμίχλης καὶ νεφελώδει ἀτμοσφαίρᾳ. Ἡ παράδοξος αὕτη ἀλληλοδιάδοχος διάνοιξις καὶ σύμπτυξις τῶν ἀνθέων ἀνέβαλαν εἰς πλείστας ἀναζητήσεις τοὺς περιέργους βοτανικοὺς, οἵτινες ἠδυνήθησαν ἔν τισι τούτων ν' ἀνεύρωσι τὸν λόγον τοῦ φαινομένου τούτου. Τὸ συμπέρασμα τῶν ἐξετάσεων αὐτῶν εἶναι, ὅτι τοῦτο ἀποτελεῖται διὰ τῶν νεύρων τῶν πετάλων, ἅτινα, ὁπόταν ἀπορροφῶσιν ὑγρασίαν, ἐξοιδαίνονται καὶ στρέφονται πρὸς τὰ ἔξω (τοῦ κέντρου τοῦ ἄνθους), ἐξ οὗ προκύπτει τὸ διάνοιγμα, ἡ δὲ σύμπτυξις τελεῖται διὰ τῆς ἀπορροφήσεως ὀξυγόνου· ἀληθῶς ἄνθος μηκέτι διανοιγὲν, βυθιζόμενον ἐν ἀερούχῳ ὕδατι, δὲν βραδύνει νὰ

διανοιγῇ, διότι τὰ νεῦρα τῶν πετάλων ἀπερρόφησαν ὑγρασίαν, ἀλλὰ μετά τινας ὥρας συμπτύσσεται· διότι ἀπερρόφησαν ὀξυγόνον ἐκ τοῦ ἀέρος· διανοιγμένον ἦδη ἄνθος, βυθιζόμενον ἐν ὕδατι, παρ' οὗτινος ἀφῃρέθη ὁ ἀήρ, ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας δὲν συμπτύσσεται, διότι δὲν εὑρίσκει ὀξυγόνον, ὅπως ἀποροφήσῃ.

Καὶ ἡ διάρκεια δὲ τῆς ἀνθήσεως παρέχει πλείστην ποικιλίαν· εἰσί τινα ἄνθη, ὧν ἡ ζωὴ δὲν διαρκεῖ πλέον μιᾶς ἡμέρας· διανοιγόμενα ταῦτα κατὰ τὴν ῥοδίνην τοῦ ἀνατέλλοντος ἡλίου ἀκτῖνα, μαραίνονται φεῦ! θνήσκοντα αὐτοῦ δύοντος. Ταῦτά εἰσι τὰ ἐφήμερα· ἄλλα τοὐναντίον διατηροῦσι τὴν λαμπρότητα αὐτῶν ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας καὶ ἑβδομάδας· ὑπάρχουσι δὲ καί τινα, ὄντως προνομιοῦχα τῆς φυτικῆς φύσεως τέκνα, ἅτινα διατηροῦνται ζωηρὰ καὶ θαλερὰ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀλλοιώσεως ἐπὶ πλέον τῶν δύο μηνῶν.

Ἡ παραλλαγὴ τῆς χροιᾶς ἔν τισι τῶν ἀνθέων ἐστὶ λίαν περίεργος· αὕτη παραλλάσσει κατὰ τὰς διαφόρους τῆς ἀναπτύξεως αὐτῶν ἐποχάς, ἢ τὰς ὥρας τοῦ ἡμερονυκτίου· ἡ *hortensia* ἔχει κατ' ἀρχὰς ἄνθη πράσινα, ἅπερ μετέπειτα καθίστανται ῥόδινα καὶ πρὸ τοῦ τελείου αὐτῶν μαρασμοῦ λαμβάνουσι μᾶλλον, ἢ ἧττον βαθὺ κυανοῦν χρῶμα. Αἱ δὲ ἐν τοῖς ἀνθῶσιν ἀνθοκομούμεναι περιπλοκαὶ (*convulvulus versicolor*, τουρ. τσαδὶρ τσιτσὲ) ἔχει τὴν στεράνην αὐτῆς ὠχρορροδίνην, καθ' ἣν διανοίγεται στιγμὴν, μετέπειτα δεικνύει αὐτὴν ζωηρῶς ἐρυθρὰν κατὰ τὴν μεσημβρίαν, καὶ περὶ δυσμὰς ἡλίου φέρει αὐτὴν σχεδὸν λευκήν.

V

ΔΙΑΤΑΞΙΣ ΤΩΝ ΑΝΘΕΩΝ.

Οἱ μηδὲν ἀπαρατήρητον ἀφίνοντες βοτανικοὶ εὗρον, ὅτι ἐν τῇ μεγίστῃ κατὰ τὴν διάταξιν τῶν ἀνθέων ἐπὶ τῶν φυτῶν ποικιλίᾳ, ἥτις κατὰ πρώτην ὄψιν φαίνεται ἡμῖν ὅλως τυχαία καὶ ἀκανόνιστος, ὑπάρχουσι τύποι τινὲς κανονικοί, ὧν ἡ σπουδὴ δὲν εἶναι βεβαίως τοῦ παρόντος λόγου, ἀλλὰ χάριν περιεργείας ἀναφέρομεν τοὺς κοινοτέρους τούτων.

Τὸ μέρος τοῦ καυλοῦ ἐτησίων φυτῶν, ἢ ἑκάστου κλώνου πολυετοῦς φυτοῦ, τὸ φέρον τὰ ἄνθη καλεῖται πρωτεύων, ἢ κεντρικὸς ἄξων· ὁπόταν δ' οὗτος, ἀντὶ νὰ ᾖ ἁπλοῦς, ὑποδιαιρῆται εἰς κλωνία ἐκ τῆς μασχάλης (1) τῶν φύλλων αὐτοῦ φυόμενα, τὰ ὁποῖα φέρουσιν ἄνθη, τὰ κλωνία ταῦτα καλοῦνται δευτερεύοντες ἄξονες, ὁπόταν δὲ οἱ δευτερεύοντες ἄξονες φέρωσι φύλλα, ἐν ταῖς μασχάλαις τῶν ὁποίων φύονται κλωνίσκοι ἀνθοφοροῦντες, οἱ κλωνίσκοι οὗτοι ὀνομάζονται τριτεύοντες ἄξονες κτλ. ἀλλ' ἐπέρχεται πάντοτε βαθμός τις ὑποδιαιρέσεως, καθ' ὃν οἱ κλωνίσκοι παύουσι τοῦ νὰ φέρωσι φύλλα ἀληθῆ, οἵτινες ἑπομένως τελευτῶσιν εἰς ἓν, ἢ πλείονα ἄνθη. Ἐδομεν ἀνωτέρω, ὅτι ἑκάστου ἄνθους τὸ στήριγμα, οἱαδήποτε κἂν ᾖ ἡ ὑποδιαίρεσις, ἐστὶν ὁ ποδίσκος· φυσιολογικῶς λοιπὸν ἐξετάζοντες τὸ πρᾶγμα, παρατηροῦμεν ὅτι τὸ ἄνθος εἶναι βλαστὸς, ἐσχηματισμένος ὑπὸ τεσσάρων φυλλωδῶν σπονδύλων (τοῦ κάλυκος, τῆς στεφάνης, τῶν στημόνων καὶ τοῦ ὑπέρου), λίαν ἀλλήλοις προσεγγιζόντων, ὁ δὲ ποδίσκος ἐστὶ μικρὸν κλωνίον.

Τὴν μεγίστην περὶ τὴν διάταξιν τῶν ἀνθέων ἐπὶ τῶν φυτῶν ποικιλίαν ἀνήγαγον οἱ Βοτανικοὶ εἰς τρεῖς τύπους, τὸν ὡρισμένον, τὸν ἀόριστον καὶ τὸν μικτόν.

Κατὰ μὲν τὴν ὡρισμένην διάταξιν, ὁποιαδήποτε καὶ ἂν ᾖ ἡ ποικιλία αὐτῆς, ὁ πρωτεύων ἄξων τελευτᾷ εἰς ἄνθος, ὁμοίως δὲ καὶ οἱ δευτερεύοντες καὶ οἱ τριτεύοντες· ἐν ταύτῃ, ἐπειδὴ ἡ ἄνθησις, ἤτοι τὸ διάνοιγμα τῶν ἀνθέων ἄρχεται ἀπὸ τοῦ κεντρικοῦ ἄξονος, ἤτοι τῆς κορυφῆς, προβαίνουσα πρὸς τοὺς δευτερεύοντας, τριτεύοντας κλ. ἤτοι πρὸς τὴν βάσιν, ἢ τὴν περιφέρειαν, διὰ τοῦτο καλεῖται καὶ κεντρόφυξ διάταξις· ἐν τῇ ὡρισμένῃ διατάξει ἡ τὸ ἐπάκριον ἄνθος ἔσεται ἓν μόνον καὶ τὸ φυτὸν καλεῖται μονανθὲς, ἢ διχοτομουμένου, τριχοτομουμένου τοῦ κεντρικοῦ ἄξονος εἰς βαθμηδὸν μικροτέρους, σχηματίζεται ἡ διάταξις ἡ καλουμένη διὰ τοῦ περιληπτικοῦ ὀνόματος κορυφὴ, ἥτις πολλαχῶς ποικίλλει.

Κατὰ δὲ τὴν ἀόριστον διάταξιν ὁ πρωτεύων ἄξων ἀντὶ νὰ λήγῃ εἰς ἄνθος ὡρισμένως, ἐξακολουθεῖ μηκυνόμενος καὶ ἀναδίδων ἐκ τοῦ πλαγίου δευτερεύοντας, τριτεύοντας κτλ. ἄξονας, μεχρισοῦ παύσῃ τοῦ νὰ μηκύνηται, ἐξαντληθείσης τῆς δυνάμεως αὐτοῦ· ἐν ταύτῃ τὸ διάνοιγμα τῶν ἀνθέων γίνεται πρῶτον ἐπὶ τῶν κατωτέρων δευτερευόντων ἀξόνων, προβαίνουσα εἶτα πρὸς τοὺς ἀνωτέρους, ἤτοι τὴν κορυφὴν τοῦ φυτοῦ, ἐν ἄλλαις λέξεσιν ἐκ τῆς βάσεως πρὸς τὴν κορυφὴν ἢ ἐκ τῆς περιφερείας πρὸς τὸ κέντρον· διὰ τοῦτο ὠνομάσθη καὶ κεντρομόλος· ἐν ταύτῃ αἱ ποικιλίαι εἰσὶ πλεῖσται. Ὁ μὲν βότρυς (*grappe*) ἀποτελεῖται ἐξ ἀνθέων διατεταγμένων ἐπὶ δευτερευόντων ἀξόνων ἴσων τὸ μῆκος· ὁ κρῖνος, τὸ ἀντίῤῥινον κτλ. ἀποτελοῦσι βότρυν. Ὁ δὲ κόρυμβος (*corymbe*) σύγκειται ἐκ δευτερευόντων ἀνθοφόρων ἀξόνων, ἀλλ' ἀνισομήκων οὕτως, ὥστε οἱ κατώτεροι, ἐπιμηκέστεροι, ἀφικνοῦνται ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου μετὰ τῶν ἀνωτέρων. Τὸ δενδρόϊον ἐν τῇ πρώτῃ αὐτοῦ ἀνθήσει παριστᾷ κόρυμβον· ἂν δὲ οἱ ἀνθοφόροι δευτερεύοντες ἄξονες, φυόμενοι ἐκ τῆς κορυφῆς τοῦ πρωτεύοντος, διίστανται δίκην ἀλεξιβροχίου, ἀποτελεῖται οὕτως ἡ ἁπλῆ σκιὰς (*ombelle*) ὁ στάχυς (*épi*) ὁ Ἰουλος (*chaton*) ὁ σρόβιλος ἢ κῶνος κτλ. εἰσὶ τροποποιήσεις τοῦ βότρυος, καθ' ἃς οἱ ἀνθοφόροι δευτερεύοντες ἄξονες εἰσὶ βραχύτατοι καὶ πυκνῶς διακείμενοι· ἂν δὲ φαντασθῶμεν, ὅτι ὁ στάχυς συμπιεσθεὶς ἄνωθεν ἀπώλεσε τὸ ὕψος αὐτοῦ πλατυνθεὶς, τότε ἔχομεν τὸ κεφάλιον (1)· ὁπόταν

(1) Μασχάλη ὀνομάζεται ἐν τῇ βοτανικῇ ἡ μεταξὺ τῆς βάσεως τοῦ μίσχου καὶ τοῦ ἄξονος, ἐξ οὗ φύεται, γωνία.

(1) Παράδειγμα σκιάδος ἔχομεν εἰς τὸ μάραθρον κτλ. ζ-τινα ὠνομάσθησαν ἕνεκα τούτου σκιαδοφόρα, στάχυος ἐν τῷ σίτῳ, ἰούλου ἐν τῇ καρυᾷ, στροβίλου ἐν τῇ πίτυϊ, κεφαλίου ἐν τῷ χαμαιμήλῳ. Τὰ κεφάλια πολλάκις σύγκεινται ἀπὸ ἄρρενα,

δ' ἐπὶ τριτευόντων ἀξόνων κορυφῶν φύωνται, τότε σχηματίζουσι μᾶλλον συνθέτους διατάξεις· τὴν ἀνθήλην (*panicule*) παράδειγμα ἡ σταφυλὴ, τὸν θύρσον, παράδειγμα τὸ συρίγγιον (*lilas*), τὸν σύνθετον κόρυμβον, τὴν σύνθετον σκιάδα κτλ.

Ἡ δὲ μικτὴ ἐστὶ σύνθετος ἐκ τῆς ὡρισμένης καὶ ἀορίστου· παράδειγμα ταύτης ἐστὶν ὁ ἐλελίσφακος.

Ὅπως δ' ἐξ ἀποσκοπῆς, οὕτως εἰπεῖν, τὰ εἰρημένα πάντα ἴδωμεν καὶ συγκεφαλαιώσωμεν, εἴπωμεν, ὅτι ἐν μὲν τῷ πρώτῳ κεφαλαίῳ ἐξετάσαντες τὰ τοῦ ἄνθους περιβλήματα (τὸ περιάνθιον), τουτέστι τὸν κάλυκα καὶ τὴν στεφάνην, καὶ ἐρευνήσαντες μερικώτερον, τοῦ μὲν τὰ σέπαλα, τῆς δὲ τὰ πέταλα, εὕρομεν καὶ ἐν ταύτῃ καὶ ἐν ἐκείνῳ τὴν διαφορὰν τὴν ἐκ τῆς ἑνώσεως κατὰ διαφόρους βαθμοὺς ἢ τοῦ χωρισμοῦ τῶν μερῶν αὐτῶν, ἐξ οὗ διεκρίναμεν τὸν μὲν κάλυκα εἰς μονοσέπαλον καὶ πολυσέπαλον, τὴν δὲ στεφάνην εἰς πολυπέταλον καὶ μονοπέταλον, ἀνηγάγομεν δ' ἀμφότερα ὡς πρὸς τὸ σχῆμα αὐτῶν εἰς δύο γενικοὺς τύπους, τὸν κανονικὸν καὶ τὸν ἀκανόνιστον, ἀνερέραμεν περὶ τοῦ χρώματος αὐτῶν, περὶ τῆς ἀνατομικῆς, ἢ ἱστολογικῆς αὐτῶν ὑφῆς, ἥτις εἶναι ἡ αὐτὴ πρὸς τὴν τῶν φύλλων, ἐμάθομεν τὴν φυσιολογικὴν ἀμφοτέρων σημασίαν, ἣν εὕρομεν ἐπουσιώδη καὶ δευτερεύουσαν, καθὸ ἀποτελούντων προφυλακτικὰ μέρη τῶν κεντρικωτέρων καὶ οὐσιωδεστέρων ὀργάνων, καὶ τέλος τὴν διάρκειαν αὐτῶν καὶ τὸν μαρασμόν· ἐν δὲ τῷ δευτέρῳ σπουδάσαντες τὰ κυρίως τὸ ἄνθος ἀποτελοῦντα ὄργανα, τουτέστι τοὺς στήμονας καὶ τὸν ὕπερον, εἴδομεν τὰ συστατικὰ τῶν μὲν μέρη, ἤτοι τὸ νῆμα καὶ τὸν ἀνθῆρα, ἰδίως δὲ τὴν γῦριν, τοῦ δὲ τὴν ὠοθήκην μετὰ τῶν ἐν αὐτῇ ὠαρίων, τὸν στύλον μετὰ τοῦ στίγματος καὶ μετὰ κεφαλαιώδη ἑνὸς ἑκάστου τούτων σχετικὴν πρὸς ἄλληλα παρατήρησιν, ἀνεύρομεν καὶ ἐν τούτοις τὴν φυλλώδη ὑφὴν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τροποποιημένην. Καὶ ἐν μὲν τοῖς στήμοσιν, ὧν τὸ οὐσιῶδες μέρος ἐστὶν ὁ ἀνθὴρ μετὰ τῆς γύρεως, διεκρίναμεν τὸ ἄρρεν γένος, ἐν δὲ τῷ ὑπέρῳ, ἰδίως δὲ τῇ ὠοθήκῃ, ἀνεύρομεν τὸ θῆλυ, ἅπερ ἀμφότερα ἀποτελοῦσι τὸ φυτικὸν τῆς παραγωγῆς ζεῦγος, ὅπερ διαιωνίζει τὸ εἶδος· ἐν τῷ τρίτῳ κεφαλαίῳ ἐμάθομεν τὰ κατὰ τοὺς γάμους τῶν ἀνθέων, ἐν οἷς εὕρομεν πολλὰ τὰ περίεργα καὶ θαυμάσια τῆς προνοίας, ἐν τῷ τετάρτῳ ἐζητάσαμεν τὴν ἄνθησιν καὶ ἐν τῷ πέμπτῳ καὶ τελευταίῳ ἐρρίψαμεν ἓν βλέμμα ἐπὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν διάκεινται ἐπὶ τῶν φυτῶν τὰ ἄνθη, ἤτοι ἐπὶ τῆς διατάξεως αὐτῶν.

Θέσαντες ἤδη, ἀναγνῶστα, ὑπ' ὄψιν σου τὴν τῆς παρούσης ἡμῶν ἀνθολογικῆς ἐκδρομῆς μικρὰν ταύτην βοτανικὴν ἀνθοδέσμην, ἐν ᾗ δὲν ἀπηξιώσαμεν νὰ τάξωμεν καὶ τὸ πενιχρὸν τοῦ ἀγροῦ ἀνθύλλιον, οὐχὶ ἀνοικείως, μὰ τὸν Δία, οὐδ' ἀνωφελῶς καθ' ἡμετέραν γνώμην, θέλομεν φιλοτιμηθῆ ἐς ἄλλοτε ἔν τινι καρπολογικῇ ἡμῶν ἐκδρομῇ ὅπως σοὶ παραθέσωμεν καὶ εὐχύμους τινὰς καρποὺς, δι' ὧν ἐπιδορπίων δίκην ἀποπερατώσωμεν τὴν λιτὴν μὲν, ἀλλ' ἐκ τῶν ἐόντων προθύμως παρασκευασθεῖσαν καὶ προσφερομένην σοι διανοητικὴν ταύτην εὐωχίαν.

Ἐν Ἀδριανουπόλει τῇ 10 Μαΐου, 1867.

Κ. ΔΗΜΗΣΣΑΣ.

θήλεα καὶ ἑρμαφρόδιτα ἄνθη. Τὸ τοιοῦτον ὁ Δινναῖος ὠνόμασε πολυγαμίαν.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

ΠΕΡΙ ΕΚΛΕΙΨΕΩΝ.

Τοῖς πᾶσι βεβαίως εἶναι γνωστὸν ὅτι αἱ μὲν ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου γίνονται παρεμπιπτούσης τῆς σελήνης μεταξὺ τοῦ ἡλίου καὶ τῆς γῆς, αἱ δὲ τῆς σελήνης παρεμπιπτούσης τῆς γῆς μεταξὺ ἡλίου καὶ σελήνης, ἐμποδιζομένου οὕτω κατ' ἀμφοτέρας τὰς περιστάσεις τοῦ φωτὸς τοῦ μόνου αὐτοφώτου τῶν τριῶν αὐτῶν σωμάτων, τοῦ ἡλίου, νὰ φθάσῃ εἰς τὴν γῆν μὲν κατὰ τὰς ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου, εἰς τὴν σελήνην δὲ κατὰ τὰς τῆς σελήνης. Ἐπειδὴ ὅμως φαινόμενά τινα τῶν ἐκλείψεων εἶναι ἴσως εἷς τινας ὀλίγον γνωστὰ, θὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἐκθέσωμεν αὐτὰ δι' ὀλίγων.

Ὅπως γίνῃ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου, ἀπαιτεῖται ἵνα ἡ σελήνη κεῖται σχετικῶς πρὸς τὴν γῆν πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος, πρὸς τὸ ὁποῖον κεῖται καὶ ὁ ἥλιος· ἵνα δὲ γίνῃ ἔκλειψις σελήνης, ἀπαιτεῖται ἡ θέσις τῆς σελήνης νὰ ἦναι σχετικῶς πρὸς τὴν γῆν ἐκ διαμέτρου ἀντίθετος τῆς τοῦ ἡλίου. Τοιαύτας θέσεις σχετικῶς πρὸς τὴν γῆν καὶ τὸν ἥλιον ἔχει ἡ σελήνη καθ' ἑκάστην νέαν σελήνην καὶ κατὰ πᾶσαν πανσέληνον, δηλαδὴ κατὰ τὰς συζυγίας. Ἐντεῦθεν θὰ συνέβαινον ἐκλείψεις ἡλίου καθ' ἑκάστην νέαν σελήνην καὶ σελήνης καθ' ἑκάστην πανσέληνον, ἐὰν τὸ ἐπίπεδον τῆς περὶ τὴν γῆν τροχιᾶς τῆς σελήνης ἔκειτο ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ ἐπιπέδου μετὰ τῆς περὶ τὸν ἥλιον τροχιᾶς τῆς γῆς, διότι τότε τὰ τρία σώματα θὰ ἔκειντο καθ' ἑκάστην συζυγίαν ἐπ' εὐθείας· ἐπειδὴ ὅμως ἡ τροχιὰ τῆς σελήνης δὲν κεῖται ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς τροχιᾶς τῆς γῆς, ἀλλ' ἔχει πρὸς αὐτὸ κλίσιν 5 περίπου μοιρῶν, διὰ τοῦτο κατὰ μὲν τὴν νέαν σελήνην κεῖται πρὸς τὸ αὐτὸ μέρος μὲ τὸν ἥλιον, κατὰ δὲ τὴν πανσέληνον πρὸς τὸ ἀντίθετον, ἀλλὰ κεῖται ἢ πρὸς Β. ἢ πρὸς Ν. αὐτοῦ. Ἐντεῦθεν ὅμως δὲν ἕπεται πάλιν ὅτι οὐδέποτε δύναται νὰ γίνῃ ἔκλειψις, ἀλλὰ μόνον ὅτι αἱ ἐκλείψεις εἶναι σπανιώτεραι καὶ ἰδοὺ πῶς.

Δύο ἐπίπεδα τέμνουσιν ἄλληλα κατὰ μίαν εὐθεῖαν γραμμήν· οὕτω λοιπὸν καὶ τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς τῆς σελήνης τέμνει τὸ ἐπίπεδον τῆς τροχιᾶς τῆς γῆς κατὰ μίαν εὐθεῖαν γραμμὴν, ἥτις συναντᾷ τὴν τροχιὰν τῆς γῆς εἰς δύο σημεῖα, τὰ ὁποῖα καλοῦμεν δεσμούς. Ἡ σελήνη διατρέχουσα τὴν περὶ τὴν γῆν τροχιὰν αὐτῆς εἰς διάστημα 27 ἡμ. καὶ 8 ὡρῶν, (μή τις συγχύσῃ τὴν περίοδον ταύτην μετὰ τοῦ συνοδικοῦ

μηνός, ἔχοντος διάρκειαν 29 ἡμ. καὶ 13 ὡρῶν) διέρχεται καθ' ἑκάστην τοιαύτην περίοδον ἅπαξ δι' ἑκάστου τῶν δεσμῶν αὐτῶν. Ἐὰν λοιπὸν συμπέσῃ νὰ γίνῃ νέα σελήνη ἢ πανσέληνος, ἐνῷ ἡ σελήνη διέρχεται δι' ἑνὸς τῶν δεσμῶν, συμβαίνει ἔκλειψις. Ἐκ τούτου ἡ τροχιὰ τῆς γῆς (ἢ, ὅπερ ταὐτὸν, ἡ φαινομένη ἐτησία τροχιὰ τοῦ ἡλίου περὶ τὴν γῆν) ὠνομάσθη ἐκλειπτική, διότι ἐκλείψεις δύνανται νὰ συμβῶσι μόνον ὅταν ἡ σελήνη εὑρίσκηται εἰς ἕνα τῶν δεσμῶν τῆς τροχιᾶς αὐτῆς, οἵτινες κεῖνται ἐπὶ τῆς ἐκλειπτικῆς. Εὐκόλως κατανοεῖ ἕκαστος ἐντεῦθεν ὅτι αἱ ἐκλείψεις συμβαίνουσι πολὺ σπανιώτερον παρ' ἐὰν ἡ τροχιὰ τῆς σελήνης ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἐπιπέδου τῆς ἐκλειπτικῆς, ὅτε θὰ συνέβαινον καθ' ἑκάστην συζυγίαν· νῦν ὅμως, ὅπως τὰ πράγματα ἔχουσι, κατ' ἔτος συμβαίνουσι δύο ἐκλείψεις σελήνης καὶ δύο ἡλίου (ἐνίοτε καὶ τρεῖς).

Ὡς πρὸς τὴν διάρκειαν καὶ τὸ μέγεθος τῆς ἐκλείψεως, ταῦτα ὡς ἕκαστος εὐκόλως ἐννοεῖ, ἐξαρτῶνται ἐκ τῆς μικροτέρας ἢ μεγαλητέρας ἀποστάσεως τῆς σελήνης ἀπὸ τοῦ δεσμοῦ κατὰ τὴν ὥραν τῆς συζυγίας· ὅσῳ δηλαδὴ μικροτέρα ἡ ἀπόστασις αὕτη, τοσούτῳ διαρκεστέρα καὶ μεγαλητέρα ἡ ἔκλειψις.

Ὡς πρὸς τὴν ὁρατότητα ἐκλείψεώς τινος διά τινα τόπον, αὕτη, ἐὰν μὲν ἦναι τῆς σελήνης, εἶναι ὁρατὴ εἰς πάντας τοὺς τόπους, εἰς τοὺς ὁποίους ἡ σελήνη κεῖται ὑπεράνω τοῦ ὁρίζοντος, καὶ ἡ ἔκλειψις ἔχει διὰ πάντα τὸ αὐτὸ μέγεθος καὶ ἀρχίζει συγχρόνως ἅμα ἡ σελήνη εἰσέλθῃ εἰς τὸν κῶνον τὸν σχηματιζόμενον ὑπὸ τῆς σκιᾶς τῆς γῆς· ἐὰν ὅμως ἡ ἔκλειψις ἦναι τοῦ ἡλίου, ἐπειδὴ ἡ διάμετρος τῆς σελήνης εἶναι μικροτέρα τῆς διαμέτρου τῆς γῆς, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ σκιασθῇ ὁ ἥλιος δι' ὅλον τὸ πρὸς τὸν ἥλιον ἐστραμμένον ἡμισφαίριον τῆς γῆς, ὅθεν, ἐνῷ ὁ ἥλιος ἔχει ἀνατείλει εἰς πολλοὺς τόπους, οὗτοι δὲν βλέπουσιν αὐτὸν ἐκλείποντα, ἐὰν κεῖνται ἐκτὸς τοῦ χώρου τῆς ὁρατότητος τῆς ἐκλείψεως. Στρεφομένης ὅμως τῆς γῆς περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα, βλέπουσι τὴν ἔκλειψιν διαδοχικῶς διάφοροι τόποι, ὑπὸ διαφόρους ὅμως φάσεις καὶ κατὰ διαφόρους στιγμάς.

Ἐὰν διά τινα τόπον τὰ κέντρα τῆς σελήνης καὶ τοῦ ἡλίου συμπέσωσι νὰ κεῖνται ἀπ' εὐθείας, τότε εἰς τὸν τόπον αὐτὸν θὰ συμβῇ ἔκλειψις τοῦ ἡλίου κεντρική, ἥτις θὰ ἦναι δακτυλιοειδὴς μὲν ἐὰν συμπέσῃ ἡ φαινομένη διάμετρος τῆς σελήνης νὰ ἦναι μικροτέρα τῆς τοῦ ἡλίου (ὅπως ἡ τελευταία τῆς 22 Φεβρουαρίου διὰ τὴν Ἀλγερίαν, μεσημβρινὴν Ἰταλίαν, Μολδαυΐαν καὶ μέσην Ῥωσσίαν), ὁλικὴ δ' ἐὰν ἡ φαινομένη διάμετρος τῆς σελήνης ἦναι μεγαλητέρα τῆς τοῦ ἡλίου. Τὸ ὅτι δ' ἑκάστη τῶν διαμέτρων αὐτῶν δὲν φαίνεται εἰς ἡμᾶς πάντοτε ἴση κατανοεῖ ἕκαστος εὐκόλως, ἐὰν ἀναλογισθῇ ὅτι ἥ τε γῆ περὶ τὸν ἥλιον καὶ ἡ σελήνη περὶ τὴν γῆν δὲν διαγράφουσι κύκλους, ἀλλ' ἐλλείψεις, ὅθεν αἱ ἀπὸ τῆς γῆς ἀποστάσεις τῶν σωμάτων αὐτῶν δὲν εἶναι πάντοτε αἱ αὐταὶ ἀλλὰ διάφοροι, ἑπομένως καὶ αἱ φαινόμεναι διάμετροι, οὖσαι μεγαλήτεραι μὲν ὅταν τὰ σώματα ταῦτα εὑρίσκωνται πλησιέστερον, μικρότεραι δ' ὅταν ἀπωτέρω, οὕτως ἡ φαινομένη διάμετρος τοῦ ἡλίου ἄλλοτε μὲν ἔχει μέγεθος 31′ 30″ (περὶ τὰ τέλη Ἰουνίου), ἄλλοτε δὲ 32′ 35″ (περὶ τὰ τέλη Δεκεμβρίου), ἡ δὲ τῆς σελήνης ἄλλοτε μὲν 29′ 28″, ἄλλοτε δὲ 33′ 9″.

Αἱ δακτυλιοειδεῖς καὶ ὁλικαὶ ἐκλείψεις τοῦ ἡλίου δὲν εἶναι ἐν γένει πολὺ σπάνιαι διὰ πᾶσαν τὴν γῆν· εἶναι ὅμως σπανιώταται δι' ἕνα ὡρισμένον τόπον τῆς γῆς, διότι, ὅταν συμβῇ κεντρικὴ ἔκλειψις, αὕτη εἶναι ὁρατὴ ὡς τοιαύτη μόνον ἐντὸς στενῆς ζώνης. Καὶ εἰς μὲν τὰς δακτυλιοειδεῖς φαίνεται ὁ ἥλιος μόνον ὡς στενὸς δακτύλιος περιξ τοῦ σκοτεινοῦ δίσκου τῆς σελήνης· κατὰ δὲ τὰς ὁλικὰς ὁ δίσκος τοῦ ἡλίου ἐκλείπει ὅλος καὶ φαίνεται περιξ αὐτοῦ στέφανος ἀκτίνων ὁμοίων τῶν μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου ὡς ἐκ τοῦ ὁρίζοντος ἐξερχομένων. Ἐντεῦθεν τὸ κατὰ τὰς ὁλικὰς ἐκλείψεις ἐπερχόμενον σκότος δὲν εἶναι ἐντελὲς καὶ οὕτω μόνον οἱ τυχὸν ὑπεράνω τοῦ ὁρίζοντος εὑρισκόμενοι λαμπρότεροι ἀστέρες ἀναφαίνονται, ἐνῷ ἡ ἀτμοσφαῖρα, κατὰ τὴν μαρτυρίαν αὐτοπτῶν τοῦ σπανίου αὐτοῦ φαινομένου, λαμβάνει διαζοντά τινα σταχτόχρουν χρωματισμόν. Πλὴν ταῦτα δὲν εἶναι τὰ διὰ τὴν ἐπιστήμην σπουδαῖα φαινόμενα τῶν ὁλικῶν ἐκλείψεων, τῶν λοιπῶν μὴ ἐχουσῶν ἰδιαίτερον ἐπιστημονικὸν ἐνδιαφέρον, ἀλλ' ἡ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ὁλικῆς ἐκλείψεως περιξ τοῦ δίσκου ἀναφαινομένη ἐρυθρὰ στεφάνη καὶ ἐρυθραὶ προεξοχαί. Καὶ τὴν μὲν στεφάνην τινὲς ἐθεώρησαν ὡς ἀτμοσφαῖραν τοῦ ἡλίου, ἀναφαινομένην μόνον κατὰ τὰς ὁλικὰς ἐκλείψεις, τὰς δὲ προεξοχὰς διάφοροι διαφόρως ἐξήγησαν κατὰ τὴν θεωρίαν ἣν περὶ τῆς φύσεως τοῦ ἡλίου δέχονται· ἐνόσῳ ὅμως δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν θετικόν τι περὶ τῆς τελευταίας, καὶ τὰ ἄνω ῥηθέντα κατὰ τὰς ἐκλείψεις παρουσιαζόμενα φαινόμενα δυσκόλως ἐξηγοῦνται τοσούτῳ μᾶλλον, καθόσον αἱ ὁλικαὶ καὶ διαρκεῖς ἐνταυτῷ (ἡ μεγίστη διάρκεια ὁλικῆς ἐκλείψεως τοῦ ἡλίου μόλις δύναται νὰ ἦναι 5 λεπτῶν, ἐνῷ ὁλικαὶ τῆς σελήνης ἐκλείψεις δύνανται νὰ διαρκέσωσιν ἐπὶ δύο ὥρας) εἶναι σπάνιαι καὶ ἑπομένως ὀλίγαι παρατηρήσεις ἐγένοντο ἄχρι τοῦδε ἐπὶ τῶν φαινομένων αὐτῶν.

Ἐπίσης κατὰ τὰς ὁλικὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης παρουσιάζεται τὸ περίεργον φαινόμενον ὅτι ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἡ σελήνη, εἰ καὶ ἐκλιποῦσα, φαίνεται ἐρυθρά. Ἡ αἰτία τοῦ φαινομένου αὐτοῦ δὲν εἶναι γνωστὴ μετὰ βεβαιότητος· πιθανὸν ὅμως, ὡς τινες εἰκάζουσι, νὰ ἔχῃ τὴν πηγὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἀτμοσφαίρᾳ, θλωμένων αὐτόθι τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων.

Ὁ ὑπολογισμὸς τῶν ἐκλείψεων δὲν περιέχει τι τὸ ὑπεράνθρωπον, ἀφοῦ εἶναι γνωσταὶ αἱ κινήσεις τῶν δύο σωμάτων, τῆς γῆς δηλαδὴ καὶ τῆς σελήνης· ἡ μεγαλητέρα ἢ μικροτέρα ἀκρίβεια τοῦ ὑπολογισμοῦ ἐξαρτᾶται ἐκ τῶν μᾶλλον ἢ ἧττον ἀκριβῶν πινάκων τῶν κινήσεων αὐτῶν, τοὺς ὁποίους μεταχειρίζεται ὁ ὑπολογιστής. Τελευταῖον διὰ τῆς χρήσεως τῶν ἀκριβῶν πινάκων τοῦ ἐπισήμου τῆς Γόθης ἀστρονόμου Χάνσεν, ὅστις ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐξηκρίβωσε τὴν θεωρίαν τῆς κινήσεως τῆς σελήνης, δύναταί τις νὰ ὑπολογίσῃ μὲ μεγάλην ἀκρίβειαν τὰ φαινόμενα ἑκάστης ἐκλείψεως. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ ἰδιαίτεροι πίνακες, περιέχοντες διὰ μακρὸν χρόνον τὰ γενικὰ δεδομένα μελλουσῶν ἐκλεί-

ψεων, ἐξ ὧν δύναταί τις λαμβάνων τὰ ἀπαιτούμενα στοιχεῖα νὰ ὑπολογίσῃ ἀκριβῶς τὰ φαινόμενα τῆς ἐκλείψεως. Διὰ τὰς ἐκλείψεις τῆς σελήνης δὲν ἔχει τις νὰ ἐκτελέσῃ πολλοὺς ὑπολογισμούς, τοῦ φαινομένου γινομένου ὁρατοῦ συγχρόνως εἰς πάντας τοὺς τόπους τοῦ πρὸς τὴν σελήνην ἐστραμμένου ἡμισφαιρίου τῆς γῆς καὶ μὲ τὸ αὐτὸ μέγεθος· διὰ τὰς ἐκλείψεις ὅμως τοῦ ἡλίου πρέπει νὰ ὑπολογίσῃ τις τὰ ὅρια ἐντὸς τῶν ὁποίων ἡ ἔκλειψις εἶναι ὁρατὴ ἐν γένει καὶ τὰς φάσεις αὐτῆς δι' ἕκαστον τόπον. Ἐπίσης ὑπάρχουσι πίνακες δίδοντες τὰ πρῶτα στοιχεῖα τῶν ἐκλείψεων, αἵτινες ἐγένοντο εἰς παρελθόντας αἰῶνας καὶ τοῦτο διὰ τὰς ἱστορικὰς ἐρεύνας. Ἐπίσης ἐπὶ τῇ βάσει τῶν στοιχείων αὐτῶν δύναταί τις νὰ ὑπολογίσῃ τὰ φαινόμενα τῆς ἐκλείψεως ἀρκούντως ἀκριβῶς καὶ συγκρίνων τὰ ἐξαγόμενα ταῦτα πρὸς τὰς ἱστορικὰς παραδόσεις νὰ εὕρῃ ποῖα ἔκλειψις ἀντιστοιχεῖ πρὸς τὴν ὑπὸ τῆς ἱστορίας ἀναφερομένην καὶ ἐντεῦθεν νὰ εὕρῃ τὸν χρόνον καθ' ὃν ἐγένοντο ἄλλα ἐπίσημα ἱστορικὰ συμβεβηκότα, σύγχρονα τῆς ἐκλείψεως. Τοιαῦται ἔρευναι ἐγένοντο περὶ τῆς ἐκλείψεως, ἣν ἀναφέρει ὁ Ἡρόδοτος, περὶ τῶν ἐκλείψεων, ἃς ἀναφέρουσιν ὁ Θουκυδίδης, Διόδωρος, Πλούταρχος κλ., αἱ δὲ ἔρευναι αὗται χρησιμεύουσι τὰ μέγιστα διὰ τὴν χρονολογίαν.

Δ. Κ. ΚΟΚΙΔΗΣ.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ.

ΕΣΣΑΙΟΙ Ἢ ΕΣΣΗΝΟΙ.

Ἐσσαῖοι ἢ Ἐσσηνοὶ ἦσαν αἵρεσίς τις Ἰουδαϊκή, μία τῶν τριῶν αἱρέσεων, εἰς ἃς διῃροῦντο οἱ Ἰουδαῖοι κατὰ τοὺς χρόνους τῆς ἐπιφανείας τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ. *Ase* σημαίνει Χαλδαϊστὶ ἰατρὸς, οὕτω δὲ ἐκαλοῦντο οἱ τῆς αἱρέσεως ταύτης, διότι, καθὼς θὰ ἴδωμεν ἐν τοῖς ἑπομένοις, ἠσχολοῦντο κυρίως περὶ τὴν θεραπευτικήν.

Πότε συνέστη ἡ αἵρεσις αὕτη παρ' Ἰουδαίοις, δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὁρισθῇ ἀκριβῶς. Ὡς ἔγγιστα ὁρίζεται ὁ χρόνος τῆς συστάσεώς των περὶ τὰ μέσα τῆς δευτέρας πρὸ Χριστοῦ ἑκατονταετηρίδος. Ὁ Ἰώσηπος (Ἀρχ. Ἰουδ. ιή, 1, 2) λέγει, ὅτι ἐπὶ τοῦ ἀρχιερέως Ἰωνάθαν (159—143 π. Χ) ὑπῆρχον ἤδη «ἀπὸ πάνυ ἀρχαίου» χρόνου τρεῖς Ἰουδαϊκαὶ αἱρέσεις τῶν Φαρισαίων, τῶν Σαδουκαίων καὶ τῶν Ἐσσαίων.

Περὶ τῆς αἱρέσεως ταύτης ἐγράφησαν πολλὰ, ἀφ' ὅτου τινὲς τῶν πολεμίων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας ἠθέλησαν ἕνεκα τῆς ὁμοιότητος διδασκαλιῶν τινων τῶν Ἐσσαίων πρὸς διδασκαλίας τοῦ χριστιανισμοῦ, νὰ θεωρήσωσι τὸν χριστιανισμὸν ὡς προϊόν, ὡς γέννημα τῆς αἱρέσεως τῶν Ἐσσαίων. Τοῦτο διϊσχυρίσθησαν οἱ θεῖσται ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ οἱ Γάλλοι ἐγκυκλοπαιδισταὶ τοῦ παρελθόντος αἰῶνος. Καὶ αὐτοὶ δὲ οἱ Μασῶνοι ἐνόμισαν ὅτι ἀνεῦρον ἐν τοῖς Ἐσσαίοις τοὺς προγόνους των, λασμονήσαντες, φαίνεται, ὅτι οἱ Ἐσσαῖοι ἦσαν ἄγαμοι.

Ἡ ἁπλῆ ἔκθεσις τῶν κατὰ τὴν αἵρεσιν τῶν Ἐσσαίων, νομίζομεν, ἀρκεῖ νὰ διαψεύσῃ τὴν γνώμην τῶν πολεμίων τῆς χριστιανικῆς θρησκείας.

Περὶ τῶν Ἐσσαίων ἔχομεν δύο κυρίας πηγὰς, τὸν Φίλωνα καὶ τὸν Ἰώσηπον. Ὁ Φίλων, ὅστις, ὡς γνωστὸν, ἐπλατώνιζε, ζητεῖ νὰ ἐκθειάσῃ τοὺς Ἐσσαίους, καὶ νὰ παραστήσῃ τούτους εἰς τοὺς Ἕλληνας ὡς τὰ πρότυπα πρακτικῆς σοφίας. Εἶναι γνωστὸν, πῶς ὁ Φίλων διαστρέφει τὴν μωσαϊκὴν θρησκείαν, ἵνα δείξῃ τὴν συμφωνίαν αὐτῆς πρὸς τὰς πλατωνικὰς θεωρίας. Δικαίως ὁ Νέανδρος *Kirchengeschichte*, I. 56 ἑπ.) νομίζει διὰ τοῦτο, ὅτι ὡς πρὸς τὰ τῶν Ἐσσαίων εἶναι πολὺ ἀξιοπιστότερος ὁ Ἰώσηπος τοῦ Φίλωνος. Ὁ Ἰώσηπος γράφει ὡς ἀμερόληπτος ἱστορικὸς, ἐνῷ ὁ Φίλων, γράφων περὶ αὐτῶν, ἀπέβλεπεν εἰς τὸ νὰ παραστήσῃ, ὅπως εἴπομεν, εἰς Ἕλληνας τοὺς Ἐσσαίους ὡς φθάσαντας τὸ ἰδανικὸν τοῦ Πλατωνισμοῦ, ἔτρεχεν ἄρα κίνδυνον νὰ παραστήσῃ τὰ κατ' αὐτοὺς οὐχὶ ὅπως εἶχον ἀληθῶς, ἀλλ' ὅπως ἀπῄτει ὁ σκοπὸς αὐτοῦ. Ἐκτὸς τούτου ὁ Ἰώσηπος, ζῶν ἐν Παλαιστίνῃ καὶ ἀποπειραθεὶς νὰ γίνῃ μέλος τοῦ ὁμίλου τῶν Ἐσσαίων, ἠδύνατο καὶ νὰ γνωρίζῃ τὰ κατ' αὐτοὺς ἀκριβῶς, ἐνῷ ὁ Φίλων ἔζη ἐν Αἰγύπτῳ, ὅπου δὲν ἐξετάθη ποτὲ ἡ αἵρεσις τῶν Ἐσσαίων, ἐκτὸς ἐὰν θεωρήσωμεν τοὺς θεραπευτὰς, τοὺς κατὰ τοὺς αὐτοὺς χρόνους ἐν Αἰγύπτῳ ἀναφανέντας καὶ πολλὰ ὅμοια ἔχοντας πρὸς τοὺς Ἐσσαίους, ὡς ἰδιαίτερόν τινα κλάδον τούτων. Ἀλλ' ἡ μεταξὺ τῶν αἱρέσεων τούτων συγγένεια δὲν εἶναι τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε νὰ θεωρήσωμεν αὐτὰς ὡς δύο κλάδους τῆς αὐτῆς αἱρέσεως. Ἡ γένεσις τῶν θεραπευτῶν τῆς Αἰγύπτου δύναται, ὅπως παρατηρεῖ ὀρθῶς ὁ Νέανδρος (αὐτόθι), νὰ ἐξηγηθῇ εὐκόλως ἐκ τῆς θεοσοφικῆς ἀσκητικῆς τάσεως, τῆς ἀναφανείσης μεταξὺ τῶν Ἰουδαίων τῆς Ἀλεξανδρείας, ἧς ὀπαδὸν ἔχομεν τὸν Φίλωνα. Τινὲς ἠθέλησαν νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ταυτότητα τῶν δύο αἱρέσεων διὰ τῆς ταυτότητος τῆς σημασίας τῶν ὀνομάτων των. Οἱ Ἐσσαῖοι ὠνομάσθησαν οὕτως, ὡς εἴδομεν, ἐκ τοῦ χαλδαϊκοῦ *ase*, ὅπερ σημαίνει ἰατρός. Οἱ θεραπευταὶ τῆς Αἰγύπτου ἐκλήθησαν οὕτως ἐκ τοῦ θεραπεύειν τὴν ψυχὴν, ἢ μᾶλλον ἐκ τοῦ θεραπεύειν τὸν Θεὸν, ἤτοι λατρεύειν αὐτόν.

Οἱ Ἐσσαῖοι ἔζων ἀπομεμονωμένοι εἰς τὴν ἔρημον πρὸς τὸ δυτικὸν μέρος τῆς νεκρᾶς θαλάσσης, εἰς κεχωρισμένας κοινότητας. Ἦσαν δὲ ἄγαμοι, ἐκτὸς μιᾶς τάξεως αὐτῶν· διότι διῃροῦντο εἰς 4 τάξεις. Ὁ γάμος ἐθεωρεῖτο λοιπὸν εἰς τοὺς πλείστους αὐτῶν ὡς ἀκάθαρτος. Ὁ θέλων νὰ γίνῃ μέλος τοῦ ὁμίλου αὐτῶν, ἔπρεπε νὰ ὑποστῇ τριετῆ δοκιμασίαν. Ἵνα γίνῃ δεκτὸς, ἔπρεπε δι' ὅρκου νὰ ὑποσχεθῇ, ὅτι θὰ τηρήσῃ ἐντελῆ μυστικότητα καὶ ὅτι θὰ διάγῃ συμφώνως πρὸς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς αἱρέσεως.

Οἱ Ἐσσαῖοι ἠσχολοῦντο περὶ τὴν γεωργίαν καὶ τὰς εἰρηνικὰς τέχνας, ἰδίως δὲ περὶ τὴν θεραπευτικὴν, ὅθεν κατὰ τοὺς πλείστους καὶ ἐκλήθησαν Ἐσσαῖοι. Ἀλλ' ἡ θεραπευτικὴ αὐτῶν δὲν ἐστηρίζετο ἐπὶ ἐμπειρικῶν μὰ-

ναν γνώσεων. Οἱ Ἐσσαῖοι ἐφαντάζοννο ὅτι εὑρίσκοντο εἰς ἄμεσον συνάφειαν μετὰ τοῦ κόσμου τῶν πνευμάτων, ἰδίως μετὰ τῶν ἀγγέλων, καὶ ἐπίστευον ὅτι διὰ τῶν μεταδόσεων τοῦ ἀνωτέρου τούτου κόσμου ἠδύναντο νὰ θεραπεύσι πολλὰ νοσήματα, ἅτινα διὰ τῶν φυσικῶν μέσων δὲν ἠδύναντο νὰ θεραπεύσωσιν. Ἡ θεραπευτικὴ λοιπὸν αὐτῶν εἶχε θεοσοφικόν τινα χαρακτῆρα, καθὼς ἐν γένει ἡ αἵρεσις αὕτη δὲν ἦτο ἁπλῶς πρακτικὴ καὶ ἀσκητική, ἀλλὰ συνάμα καὶ μυστική, ὁμοία πρὸς τὰς μυστικὰς τοῦ μεσαίωνος αἱρέσεις.

Τὰ προϊόντα τῆς ἐργασίας των ἦσαν κοινὸν πάντων κτῆμα, καὶ ὡς πρὸς τοῦτο, ἀλλὰ μόνον τοῦτο, εὑρίσκομεν πραγματικῶς ὁμοιότητα τῶν Ἐσσαίων πρὸς τὰς πρώτας χριστιανικὰς κοινότητας, παρ' αἷς ἀπαντῶμεν τὴν κοινοκτημοσύνην.

Ἡ διδασκαλία τῶν Ἐσσαίων ἦτο παράδοξος καὶ ἀπέκλινε πολὺ τῆς διδασκαλίας τῆς Π. Διαθήκης. Οἱ Ἐσσαῖοι παρεδέχοντο μόνον τὰ βιβλία τοῦ Μωϋσέως, ὃν μετὰ Θεὸν ὑπὲρ πάντα ἄλλον ἐτίμων, ὡς ἀποκάλυψιν θείαν. Ὁ Θεὸς κατὰ τοὺς Ἐσσαίους εἶναι φωτεινή τις οὐσία, ἧς σύμβολον εἶναι ὁ ἥλιος. Διὰ τοῦτο ἐτίμων τὸν ἥλιον τοσοῦτον, ὥστε πρὸ τῆς ἀνατολῆς αὐτοῦ οὐδὲν ἐτόλμων νὰ εἴπωσιν ἢ πράξωσι «τῶν βεβήλων». Τὸν Θεὸν ἐτίμων οἱ Ἐσσαῖοι διὰ τῆς ἐγκρατείας, ἰδίως δὲ ἀποφεύγοντες πᾶσαν ἐπίκλησιν τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ ἐπὶ ματαίῳ. Τὸ «ναὶ» καὶ τὸ «οὐ» ἐχρησίμευε παρ' αὐτοῖς ἀντὶ παντὸς ὅρκου. Ὁ ὅρκος ἐνόμιζον, καὶ δικαίως, ὅτι προϋποτίθησιν ἀμοιβαίαν δυσπιστίαν, ἥτις ἔπρεπε νὰ ἐκλίπῃ ἀπὸ τοῦ ὁμίλου ἀδελφῶν, ὅπως ἐθεώρουν ἀλλήλους οἱ τῆς αἱρέσεως ταύτης. Ὁ ὅρκος ἐπετρέπετο ἅπαξ μόνον, ὅτε δηλ. νέον μέλος ἔμελλε νὰ προσέλθῃ εἰς τὸν ὅμιλον.

Κατὰ τὸν Φίλωνα ἀπέρριπτον οἱ Ἐσσαῖοι τὰς θυσίας, λέγοντες, ὅτι ἡ μόνη ἀληθὴς θυσία εἶναι νὰ ἁφιερωθῇ τις τῷ Θεῷ. Κατὰ τὸν Ἰώσηπον ὅμως, ὃν ἀκολουθοῦμεν, οἱ Ἐσσαῖοι ἐθεώρουν τὰς θυσίας ὡς ἱεράς, ἀλλ' ἐνόμιζον, ὅτι αὗται ἐβεβηλοῦντο ὑπὸ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἐν τῷ ναῷ, ὅτι παρ' αὐτοῖς μόνον ἐτελοῦντο αἱ ἀληθεῖς θυσίαι. Καὶ παρὰ τῇ μυστικῇ ταύτῃ αἱρέσει, ὅπως καὶ παρ' ἄλλαις αἱρέσεσι τοῦ μεσαίωνος, παρατηροῦμεν ὅτι κλίνουσι νὰ ἐξαρτῶσι τὴν ἀξίαν τῶν θρησκευτικῶν τελετῶν ἀπὸ τῆς ἠθικῆς ἀξίας τῶν τελούντων αὐτάς.

Ἐν τῇ ὑπερακριβεῖ καὶ δεισιδαίμονι τηρήσει τοῦ σαββάτου ὑπερέβαλλον οἱ Ἐσσαῖοι τοὺς λοιποὺς Ἰουδαίους. Ἡ μόνη ἐξαίρεσις μεταξὺ αὐτῶν ἦτο, ὅτι οἱ μὲν Ἐσσαῖοι ἔπραττον εἰλικρινῶς, ἐνῷ οἱ φαρισαΐζοντες Ἰουδαῖοι ἦσαν κατὰ τὰς περιστάσεις καὶ πρὸς τὸ ἴδιον συμφέρον ποτὲ μὲν αὐστηρότεροι ποτὲ δὲ ἐλευθερώτεροι.

Οἱ Ἐσσαῖοι οὐ μόνον ἀπέφευγον πᾶσαν ἐπαφὴν, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι, μετὰ μὴ περιτετμημένου, ἀλλὰ καὶ οἱ Ἐσσαῖοι ἀνωτέρου τινὸς βαθμοῦ ἀπέφευγον πᾶσαν ἐπαφὴν μετὰ τῶν Ἐσσαίων κατωτέρου τινὸς βαθμοῦ, ὡς εἰ ἔμελλον νὰ μολυνθῶσι δι' αὐτῶν· ἀπεπλύνοντο δὲ, εἰ τυχαίως ἥπτοντο αὐτῶν. Ἐν γένει δὲ ἀπέβλεπον, ὅπως καὶ οἱ ἄλλοι Ἰουδαῖοι, μεγίστην σημασίαν εἰς τὰς διὰ ψυχροῦ ὕδατος καθάρσεις. Ἡ ἐν τῇ ἀνατολῇ τοσούτῳ ἐν χρήσει οὖσα καὶ εἰς τὴν ὑγείαν συμβάλλουσα χρῖσις δι' ἐλαίου ἐθεωρεῖτο παρὰ τῶν Ἐσσαίων ὡς ἀνίερος. Ἀπέφευγον δὲ καὶ τὸ νὰ λαμβάνωσιν ἄλλας τροφὰς ἢ τὰς ἐν τῇ αἱρέσει των παρεσκευασμένας, προτιμῶντες νὰ ἀποθάνωσι μᾶλλον ἢ νὰ φάγωσι παρ' ἄλλων!

Τοσούτῳ περιδεὲς περὶ τὴν τήρησιν τῶν τύπων, καὶ τοσούτῳ περιωρισμένον ἦτο τὸ πνεῦμα τῆς αἱρέσεως ταύτης, τὸ ὁποῖον ἠθέλησαν νὰ συγκρίνωσι πρὸς τὸ καθολικὸν κοσμοπολιτικὸν πνεῦμα τοῦ χριστιανισμοῦ!

Οἱ Ἐσσαῖοι παραδέχονται τὴν εἱμαρμένην. Ἐπίστευον δὲ εἰς τὴν ἀθανασίαν τῆς ψυχῆς, καὶ ὅτι τὸ σῶμα, ἡ «εἱρκτὴ» αὕτη τῆς ψυχῆς διαμένει ἐν τῇ φθορᾷ. Εἰς τοὺς ἀγαθοὺς ὑπισχνοῦντο οἱ Ἐσσαῖοι χώραν τινὰ πέραν τοῦ Ὠκεανοῦ, ὅπου ἀδιαλείπτως πνέει ζωογόνος ζέφυρος. Οἱ κακοὶ τουναντίον ἐξορίζονται εἰς τὸν «μυχὸν», ἀπομεμακρυσμένον τινὰ σκοτεινὸν τόπον, πλήρη ἀθλιότητος.

Τοὺς Ἐσσαίους περιγράφει ὁ Φίλων ἰδίως ὡς ἀνθρώπους ἐναρέτους. Καὶ αὐτὸς δὲ ὁ Ἰώσηπος ἐξυμνεῖ αὐτῶν τὴν ἀρετὴν καὶ γενναιότητα εἰς τοὺς κινδύνους, ἣν ἰδίως κατὰ τὸν πρὸς Ῥωμαίους πόλεμον ἐπεδείξαντο. Ἦσαν φιλάνθρωποι καὶ παρ' αὐτοῖς δὲν ὑπῆρχον δοῦλοι. Πρὸ πάντων δὲ ἐξυμνεῖται αὐτῶν ἡ φιλοξενία. Κατὰ τὰς μαρτυρίας τοῦ Φίλωνος καὶ τοῦ Ἰωσήπου συνεποσοῦτο ὁ ἀριθμὸς τῶν Ἐσσαίων εἰς 1,000 καὶ πλέον.

Ὁ Πλίνιος γινώσκει τὴν αἵρεσιν ὑφισταμένην ἐπὶ τῶν ἡμερῶν του.

Οἱ Ἐσσαῖοι ὡς τάγμα ἐξέλιπον ἀπὸ τοῦ δευτέρου μ. Χ. αἰῶνος, ἂν καὶ ἀπαντῶνταί τινες καὶ μετὰ ταῦτα, ζῶντες συμφώνως πρὸς τοὺς κανόνας τῆς αἱρέσεως.

Ὁ *Cfroerer (Philo und die alexandrinisch Schule II, 384)*, ἀκολουθῶν ἀρχαιοτέρους συγγραφεῖς, συνταυτίζει τὴν παρ' Ἐπιφανίῳ (Αἱρ. 19. 53.) αἵρεσιν τῶν Ὀσσηνῶν ἢ Ὀσσαίων μετὰ τῆς αἱρέσεως πῶν Ἐσσηνῶν, ἀλλ' ἐσφαλμένως. Ὁ Ἐπιφάνιος λέγει περὶ τῶν Ὀσσηνῶν ὅτι ἔζων ἀνατολικῶς τοῦ Ἰορδάνου, ἰδίως ἐν ταῖς ἐπαρχίαις τῆς Ναβαταίας καὶ τῆς Περαίας, ὅτι ἐν τῇ συγγενεῖ τοῖς Ὀσσηνοῖς αἱρέσει τοῦ Ἠλξαΐ ἐπετρέπετο ὁ ὅρκος, ὅτι οὐχὶ μόνον ἐπετρέπετο παρ' αὐτοῖς ὁ γάμος, ἀλλὰ καὶ ἐπεβάλλετο, ἡ δὲ παρθενία τουναντίον κατερρονεῖτο. Ἀλλὰ ταῦτα πάντα εἶναι ὅλως ἐναντία πρὸς ὅσα γνωρίζομεν περὶ τῶν Ἐσσαίων. Τὸ μόνον κοινὸν μεταξὺ αὐτῶν εἶναι, ὅτι ἀμφότεραι αἱ αἱρέσεις ἐθεώρουν ἱερὸν τὸ ὕδωρ.

Τοιαύτη ἦτο ἡ αἵρεσις τῶν Ἐσσαίων. Ἀναντιρρήτως ἀπαντῶμέν τινα ἐν αὐτῇ, τὰ ὁποῖα ἀνευρίσκομεν ἐν τῷ χριστιανισμῷ. Αἱ ἐλλείψεις ὅμως τῆς αἱρέσεως, τὸ ὅλον αὐτῆς πνεῦμα, τὸ ὁποῖον δύναταί τις νὰ χαρακτηρίσῃ ὡς μυστικὸν φαρισαϊσμὸν, δὲν ἐπιτρέπει ἡμῖν νὰ ἐξαγάγωμεν τὸ συμπέρασμα, ὅτι ὁ θεῖος χριστιανισμὸς, ὅστις ἐνίκησε τὸν κόσμον καὶ μετέβαλε τὴν ὄψιν τῆς ἀνθρωπότητος, ἔχει τὴν κοιτίδα του εἰς τὰ ἀπομεμακρυσμένα σημεῖα τῶν μυστικῶν τούτων ἀνα-

χωρητῶν πρὸ τοῦ χριστιανισμοῦ. Συγγένειάν τινα μεταξὺ τοῦ Ἐσσαϊσμοῦ καὶ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἀναγνωρίζομεν, ὅπως ἀναγνωρίζομεν καὶ τὴν συγγένειαν τοῦ Χριστιανισμοῦ πρὸς τὸν Ἰουδαϊσμόν. Ἀλλ' ὅπως διαφέρει ὁ χριστιανισμὸς οὐσιωδῶς τοῦ ἰουδαϊσμοῦ, οὕτω διαφέρει, καὶ κατὰ πολὺ μείζονα λόγον, τοῦ Ἐσσαϊσμοῦ.

Δ. Δ. ΚΥΡΙΑΚΟΣ.

ΠΕΡΙ ΤΙΜΑΡΙΩΤΙΣΜΟΥ.

Ὑπάρχουσι πράγματα, ἅτινα ἡ πολύτιμος τῶν ἐθνῶν ἱστορία παρουσιάζει ὡς ἐξασκήσαντα σημαντικὴν ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπότητος ἐν γένει. Μεταξὺ τῶν γεγονότων τούτων δυνάμεθα νὰ κατατάξωμεν καὶ τὸν «τιμαριωτισμόν», οὗτινος ἡ ἐπιρροὴ σχεδὸν ἐξισοῦται πρὸς τὴν τοῦ μοναρχικοῦ ἢ ἑτέρου περὶ τὸ ἄρχειν συστήματος. Θεωρεῖται δὲ ἄξιον λόγου τὸ σύστημα τοῦτο, καθ' ὅσον συνετέλεσεν οὐ μικρὸν εἰς τὴν ἐν τῇ Εὐρώπῃ προοδοποίησιν τῆς μοναρχικῆς ἑνότητος, ἧς τὰ σπέρματα παρήγαγον ἔντε τῷ μεσαίωνι καὶ ἐν τοῖς μεταγενεστέροις χρόνοις τὴν ἀνάγκην τῆς ὑπάρξεως καὶ ἑτέρων συστημάτων, συμπαρομαρτούντων αὐτῇ καὶ περιοριζόντων τὰ τυχὸν ἐκ τῆς ἐπεκτεινομένης διασάσεως αὐτῆς προερχόμενα ἄτοπα.

Γνωστὸν, ὅτι μετὰ τὸν θάνατον Καρόλου τοῦ Μεγάλου (κατὰ τὸν Θ'. αἰῶνα) ὁ θρόνος τοῦ ἐνδόξου καὶ δορυκτήτορος τούτου ἡγεμόνος διενεμήθη εἰς τέσσαρας αὐτοῦ διαδόχους. Ἐκ τῆς ἐποχῆς τῶν διαδόχων τούτων ἐτελειοποιήθη τὸ λεγόμενον σύστημα τοῦ «τιμαριωτισμοῦ», ὅπερ πρότερον ἦν ἔτι εἰς τὰ σπάργανα· συνίστατο δὲ τοῦτο κυρίως εἰς τὸν ὁρισμὸν τῶν ὑπουργημάτων καὶ τῶν ὑπηρεσιῶν, αἵτινες ἀκολούθως κατήντησαν τίτλοι καὶ εἰκόνιζον δικαιώματα ἀντὶ καθηκόντων. Ἰδοὺ δὲ τίνι τρόπῳ, κατὰ τὴν ἱστορίαν, ἐγένετο ἡ μεταβολὴ αὕτη.

Κατὰ πρῶτον οἱ δοῦκες ἦσαν διοικηταὶ ἐπαρχιῶν, ἤτοι νομάρχαι, καθήκον ἔχοντες τὴν τῶν βασιλικῶν διαταγῶν ἐκτέλεσιν, τὴν εἴσπραξιν τῶν φόρων, οὓς ὥριζεν ὁ μονάρχης ἢ ἡ ἐθνοσυνέλευσις, καὶ τὴν ἔνοπλον διοίκησιν. Οἱ δὲ κόμητες ἐξετέλουν καθήκοντα δικαστῶν ἐν ταῖς κώμαις ἢ ἐν ταῖς ἐπισκοπαῖς, αἵτινες ἦσαν διαπεπιστευμέναι αὐτοῖς, εἰσέπρασσον τοὺς φόρους, ἐκυβέρνων τοὺς πολεμιστὰς τῆς ἰδίας ἐπαρχίας καὶ ἐξηρτῶντο ἀπὸ τῶν δουκῶν (*)· ὅτε ἐγίνετο χρεία ἵνα προσκληθῶσιν εἰς ὑπεράσπισιν ὁρίων, ἐπωνομάζοντο *mark-grafs* (ἤτοι ὁδεπίτροποι ἢ ὁροφύλακες), ἐξ οὗ κατὰ παραφθορὰν ἔμεινε τὸ ὄνομα μαρκίσιος ὡς τίτλος εὐγενείας. Κατὰ τὰ δικαστικὰ αὐτῶν καθήκοντα εἶχον παρέδρους ἢ δημάρχους καὶ κατωτέρους ἀξιωματικοὺς, καλουμένους κεντηρίονας, ὡς ἐκ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν ἐλευθέρων ἀνδρῶν, ὧν ἦρχον· εἰς αὐτοὺς ἐνεπιστεύοντο οἱ κόμητες ἰδιοκτησίαν τινὰ ἢ δικαίωμά τι.

Ἐπὶ τῶν ῥαθύμων λεγομένων βασιλέων τῆς πρώτης γενεᾶς (*), οἱ μεγάλοι οὗτοι ἀξιωματικοὶ τοῦ στέμματος ἐπεξέτειναν τὰς δικαιοδοσίας καὶ ηὔξησαν τὴν ἰσχὺν αὐτῶν· τινὲς δ' αὐτῶν εἶχον ὑπηρεσίαν ἀμετακίνητον καὶ ἀναφαίρετον. Πιπῖνος, Καρόλου τοῦ Μεγάλου ὁ πατὴρ, ὑπεβοήθει τοὺς σρετερισμοὺς αὐτῶν, ἐλπίζων ἵνα οἰκειοποιηθῇ αὐτὸς τὰ ἐκ τούτου ὠφελήματα, καὶ ἐπὶ τέλους Κάρολος ὁ Φαλακρὸς διὰ διατάγματος (877) κατέστησε τὰ δουκάτα καὶ τὰς κομητείας κληρονομικὰ καὶ μετέβαλεν οὕτω τὸ κῦρος καὶ τὴν οὐσίαν τοῦ παλαιοῦ συστήματος. Τὰ ὑπουργήματα τῶν δουκῶν καὶ τῶν κομήτων ἐγένοντο ἀληθῆ τιμάρια, ἅτινα εἶχον ὑπὸ τὴν ὑποτέλειαν αὐτῶν τὰ παλαιὰ, καὶ τοιούτῳ τρόπῳ συνέστη τὸ τιμαριωτικὸν σύστημα. Τὰ παλαιὰ ἐκεῖνα τιμάρια κατεῖχοντο ὑπὸ τῶν βαρόνων, αἵτινες ἴσχυον πολὺ ὡς ἐκ τῶν γαιῶν, τῶν εἰλώτων καὶ τῶν πελατῶν αὐτῶν. Ἦσαν δ' αἱ ἰδιοκτησίαι αὐτῶν δύω εἰδῶν. Α'. τὰ κτήματα, ἅπερ κυρίως ἀνῆκαν εἰς αὐτοὺς ἄνευ οὐδεμιᾶς ὑποχρεώσεως ἢ ἰδιαιτέρου τινὸς ὅρου, ὠνομάζοντο «ἐλεύθερα κτήματα» ἢ «ἀνεξάρτητα τιμάρια» (*francs-alleux*), οἱ δὲ κάτοχοι αὐτῶν λεῦδαι, ὅπερ σημαίνει: ὑπήκοοι πιστοί. Β'. τὰ κτήματα, ἅπερ ὑπήγοντο εἰς ὁρκωμοσίας καὶ δασμοὺς καὶ εἰς διαφόρους ἄλλας ὑπηρεσίας, ἐκαλοῦντο ἁπλῶς τιμάρια καὶ οἱ τούτων ἄρχοντες *vassaux* (ὑποτελεῖς). Μόνον δὲ τὸ πρῶτον εἶδος ἦν τὸ κληρονομικόν.

Τὰ τιμάρια ταῦτα ἔλαβον τὴν ἀρχὴν αὐτῶν κατὰ τοὺς χρόνους τῶν ἐπιδρομῶν, ὅτε οἱ μαχηταὶ ἐλάμβανον ἀπὸ μέρους τοῦ ἀρχηγοῦ κτῆμά τι εἰς ἀνταλλαγμα στρατιωτικῆς ὑπηρεσίας. Βαθμηδὸν τὰ τιμάρια ταῦτα ὑπερηυξήθησαν, καὶ Κάρολος ὁ Μάρτελος διένειμε πρὸς τοὺς λεύδας ἢ ἐθελοντὰς αὐτοῦ, ὑπὸ τὸ ὄνομα τιμάρια, τὰ κτήματα τῶν ναῶν, οὓς διήρπασε. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν τὰ τιμάρια ταῦτα ἦσαν ἐφήμερα, ἀκολούθως ἰσόβια καὶ ἐπὶ τέλους ἐγένοντο κληρονομικά, ὅπως καὶ τὰ «ἀνεξάρτητα τιμάρια». Οἱ ὑποτελεῖς τοῦ βασιλέως ἐδωρήσαντο ὡσαύτως τιμάρια πρὸς ἀνθρώπους ἐλευθέρους ἢ ἄλλως ἀπελευθέρους, οἵ-

(*) Ἡ μὲν λέξις δοῦξ ἀπὸ τοῦ τῆς λατινίδος *dux*, σημαίνει ἀρχηγὸς, ἄγων, ἡγεμών· ἡ δὲ κόμης, ἀπὸ τοῦ *comes*, συνοδοιπόρος (κυρίως τοῦ βασιλέως), ἑπόμενος ὑπασπιστὴς κτλ.

(*) Οἱ ἱστορικοὶ διὰ τῆς φράσεως «βασιλεῖς ῥάθυμοι» σημαίνουσι μακρὰν σειρὰν βασιλέων ἀδυνάτων, οἵτινες, καταλείποντες τὴν ἐξουσίαν καὶ τὴν διοίκησιν τῶν πραγμάτων εἰς τοὺς αὐλάρχας (*maires du palais*), ἦρχον ἐπὶ ψιλῷ μόνον ὀνόματι. Ἀλλ' ἀδίκως ἀπονέμουσιν οἱ ἱστορικοὶ τοιαύτην ὀνομασίαν εἰς τοὺς ῥηθέντας βασιλεῖς· καθότι ἀνέβαινον εἰς τὸν θρόνον ἀνήλικες ἔτι, ὅθεν ἐπάναγκες ἦν νὰ δίδηται ἡ κυβέρνησις πρὸς τοὺς αὐλάρχας. Οἱ οὕτω λεγόμενοι ῥάθυμοι βασιλεῖς τῆς πρώτης γενεᾶς εἶσιν οἱ ἀπὸ τοῦ 673—752 βασιλεύσαντες.

τινες ἀνεγνώρισαν τὴν κυριαρχίαν αὐτῶν καὶ ὑπεχρεώθησαν ἵνα πληρόνωσι φόρον ἐτησίως καὶ παρέχωσι στρατιωτικὴν βοήθειαν· ἢ μᾶλλον ἔλαβον παρ' ἀνθρώπων ἐλευθέρων, οὓς κατεδυνάστευον ὡς ἀναφέρει ὁ Σιωδιέν, τὴν δικαιοδοσίαν τῶν κτημάτων αὐτῶν ἐπὶ λόγῳ ὑπερασπίσεως. Ἀκολούθως ἀπέδωκαν αὐτὰ ὑπὸ τοῦτον τὸν ὅρον, ὅτι ἤθελον λάβει τὰ ὅπλα ὑπὲρ τῶν προστατῶν αὐτῶν ἐν ἀνάγκῃ, καὶ ἐντεῦθεν ἐσχηματίσθησαν τὰ ὑποτιμάρια. Ἐκ τῆς διατάξεως ταύτης τῶν πραγμάτων ἐγεννήθησαν μεταξὺ τῶν τιμαριωτῶν καὶ τῶν ὑποτελῶν δικαιώματα καὶ καθήκοντα ἀμοιβαῖα, καὶ ὁ τιμαριωτισμὸς ἀπετέλει οὕτως ἅλυσιν ὑποχρεώσεων, ἐκτεινομένην ἀπὸ τοῦ βασιλέως μέχρι τοῦ τελευταίου τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ. Τοῦτο ἀκριβῶς ἐκφράζει καὶ ἡ λέξις Φέουδον, ἀπὸ τοῦ λατινικοῦ *feodus*, ὅπερ σημαίνει συμμαχίαν. Ἀλλὰ, τοῦ χρόνου προϊόντος, τὸ σύστημα τοῦτο ἐξηχρειώθη πολὺ ἕνεκα τῶν ἀδικιῶν καὶ τῆς ὠμότητος τῶν ἀρχόντων πρὸς τοὺς ἀρχομένους.

Διηροῦντο δὲ τὰ κτήματα εἰς τρεῖς τάξεις· 1ον «ἀνεξάρτητα τιμάρια», ἤτοι ὅσα δὲν ὑπεῖκον εἰς τὸν τιμαριωτισμόν· 2ον «κτήματα τῶν εὐγενῶν», ἤτοι τὰ ἁπλᾶ τιμάρια καὶ τὰ τιτλοφόρα, τουτέστι: δουκάτα, κομητεῖαι, βαρονεῖαι, ἀντιπροσωπεῖαι· καὶ 3ον «ἀγροικίαι» ἢ «κτήματα τῶν ἀγενῶν»· ταῦτα ἀνεγνώριζον τὴν κυριαρχίαν ἀρχόντων, οἵτινες ἐκαλοῦντο ῥηξίχθονες, ἤτοι ἀγενεῖς. Αἱ δὲ τάξεις τῶν ἀτόμων ἦσαν τέσσαρες· 1ον οἱ ἐλεύθεροι, ἄρχοντες τῶν ἀνεξαρτήτων τιμαρίων καὶ ἀπολαύοντες ἁπάντων τῶν ἀστυκῶν καὶ πολιτικῶν δικαιωμάτων. 2ον οἱ ἄρχοντες (*seigneurs*), κατέχοντες τιμάρια, ὧν ἦρχον κόπτοντες νομίσματα, φορολογοῦντες καὶ ἐκπληροῦντες καθήκοντα δικαστῶν. 3ον οἱ ἄποικοι καὶ οἱ ἀπελεύθεροι, οἵτινες ἐπλήρονον πρὸς τὸν ἄρχοντα φόρον ἐτήσιον διὰ τῶν προϊόντων τῶν γαιῶν αὐτῶν, ἀλλὰ δὲν εἶχον οὔτε τὴν λεγομένην ὑπόκλισιν (*hommage*), οὔτε στρατιωτικὴν δι' ἐκεῖνον ὑπηρεσίαν· 4ον οἱ δουλοπάροικοι. Ἡ τελευταία αὕτη τάξις ἦν τροποποίησίς τις τῆς γαλατορωμαϊκῆς δουλείας, τοῦτο τὸ διάφορον ἔχουσα, ὅτι ὁ μὲν δοῦλος ἐξηρτᾶτο ὁλοσχερῶς ἀπὸ τῆς θελήσεως ἢ τῆς ἰδιοτροπίας τοῦ δεσπότου καὶ ἀνῆκεν αὐτῷ ἄνευ μισθοῦ τινος, ὡς εἰπεῖν ψυχῇ καὶ σώματι, ὁ δὲ δουλοπάροικος ἀνῆκε μᾶλλον εἰς τὸ κτῆμα, εἴτε εἰς τὴν ἔπαυλιν, ἢ εἰς τὸν ἄρχοντα, καὶ ἐσυνθηκολόγει πολλάκις ὅρους τινὰς πρὸς τὸ συμφέρον ἑαυτοῦ.

Ἡ συνεχὴς ὁπλασκία ὑπερηφάνων, ἀτρομήτων, δραστηρίων καὶ ἀείποτε ἑτοιμοπολέμων εὐγενῶν, οἱ τοὺς τιμαριώτας συνδέοντες δεσμοί, παρήγαγον τὰ λεγόμενα Ἱπποτικὰ τάγματα· τὸ ἀβροδίαιτον ἐβοήθησε τὴν ἀνάπτυξιν τοῦ οἰκιακοῦ βίου, συνέσφιγξεν ἔτι μᾶλλον τοὺς οἰκογενειακοὺς δεσμούς, καὶ τότε τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς προσεκτήσατο σημαντικότητα, ἥτις, τοῦ χρόνου προϊόντος, κατέστη μείζων. « Ὁ Θεός μου, ἡ κυρία μου καὶ ὁ βασιλεύς μου », ἦσαν τὰ ἀξιώματα τῶν εὐγενῶν. Ἀλλὰ τὸ σπουδαιότερον εἶναι, ὅτι ἐκ τοῦ τιμαριωτικοῦ συστήματος ἐγεννήθη ἡ μοναρχικὴ ἑνότης. Τῷ ὄντι, ἐπειδὴ οἱ ἄρχοντες ἦσαν καθυποβεβλημένοι κανονικῶς καὶ γενικῶς εἰς τοὺς νόμους τῆς ὑποταγῆς καὶ τῆς πίστεως, ἡ μεταξὺ τοῦ ὑποτελοῦς καὶ τοῦ τιμαριώτου ὑποχρέωσις ὑπῆρξε κατ' ἀρχὰς ὁ ἀμοιβαῖος δεσμός· ἀλλὰ βαθμηδὸν οἱ βασιλεῖς, προσκτώμενοι τιμάρια διὰ κληρονομίας ἢ διὰ δημεύσεως, ἀπηλευθερώθησαν τῆς ἐνοχλήσεως ταύτης καὶ ἐξηκολούθησαν ἀπαιτοῦντες τὴν τιμαριωτικὴν πίστιν καὶ ὑποταγήν. Ἐκ τούτου παρήχθη ἡ ἀπόλυτος μοναρχία.

Γ. Λ. Ξ.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΘΗΡΑ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ.

Εἰπόντες ὀλίγα τινὰ σκιαγραφικῶς περὶ τοῦ ἐλέφαντος, ἐκτιθέμεθα ἤδη καὶ τὰ περὶ τῆς θήρας τοῦ ζώου τούτου, ἥτις ἀρκούντως περίεργον μέρος τῆς φυσικῆς ἱστορίας συγκροτεῖ.

Πολλοὺς καὶ ποικίλους τρόπους μεταχειρίζονται ἐν Ἰνδίᾳ πρὸς σύλληψιν τῶν ἐλεφάντων (κατωτέρω γενήσεται λόγος περὶ τοῦ τρόπου, καθ' ὃν τοὺς φονεύουσιν).

Οἱ ἀνατολικοὶ ἡγεμόνες ἀνεχώρουν εἰς τὰς τοιαύτας ἐκδρομὰς μετὰ μεγαλοπρεπεστάτης πομπῆς. Ἡμέραν τινά, καθ' ἣν ὁ κόμης Φερβὲν, τότε ἀρχιναύαρχος καὶ στρατάρχης τοῦ βασιλέως τῆς Σιάμης, παρευρίσκετο εἰς τοιοῦτου εἴδους θήραν, ὁ βασιλεὺς ἠρώτησεν αὐτὸν: τί ἐρρόνει περὶ τῆς πολυτελοῦς συνοδίας καὶ συσκευῆς, ἥτις τοὺς περιεστοίχει. «Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ Φερβὲν, βλέπων τὴν Υ. Μ. περικυκλουμένην ὑπὸ τοιαύτης πολυτελείας, νομίζω ὅτι βλέπω τὸν βασιλέα καὶ κύριόν μου ἐπὶ κεφαλῆς τῶν στρατευμάτων του, δίδοντα διαταγὰς καὶ τὰ πάντα διαθέτοντα διὰ μίαν ἡμέραν μάχης». Ἡ ἀπάντησις αὕτη, προστίθησιν ὁ ἴδιος, τὸν ηὐχαρίστησε μεγάλως, ὡς προεῖδον, διότι ἐγνώριζον ὅτι οὐδὲν τόσον τὸν ἤθελεν, ὅσον τὸ νὰ συγκρίνῃ τις αὐτὸν πρὸς Λουδοβίκον τὸν Μέγαν· ἀληθῶς δ' εἰπεῖν, ἡ σύγκρισις αὕτη, ἥτις περιεστρέφετο εἰς τὸ ἐξωτερικὸν μεγαλεῖον καὶ τὴν πολυτέλειαν τῶν δύω ἡγεμόνων, ἐπλησίαζέ πως εἰς τὸ ὀρθὸν, καθ' ὅσον ὀλίγα θεάματα ἐν τῷ κόσμῳ ὑπῆρχον τοσούτῳ ἀξιοπερίεργα, ὅσον αἱ ἐκδρομαὶ καὶ ἐκστρατεῖαι τοῦ βασιλέως τῆς Σιάμης».

Ἤδη δὲ ἴδωμεν τίς εἶναι ταῦν ὁ κοινότερος καὶ συνηθέστερος τρόπος τῆς ἐλεφαντοθηρίας.

Εἴς τινα μέρη καταδιώκουσι τοὺς ἐλέφαντας μὲ ἄλλους ἡμέρους, ἐξησκημένους εἰς τοῦτο καὶ ἐλαφροτάτους εἰς τὸν δρόμον. Ὅταν οἱ ἥμεροι ἐλέφαντες καταφθάνωσιν ἕνα τῶν ἀγρίων, ὁ θηρευτὴς μετὰ πολλῆς τῆς ἐπιτηδειότητος ῥίπτει βρόχον ἐκ χονδροῦ σχοινίου, ὅστις

ἐμπλέκει τὸν ἕνα πόδα τοῦ ζώου καὶ ῥίπτει τοῦτο κατὰ γῆς· πρὶν δ' ἡ λάβῃ τὸν καιρὸν ἡ δυνηθῇ ν' ἀνεγερθῇ, τὸ δεσμεύουσι καὶ κρατοῦσιν αὐτὸ εἶτα μεταξὺ δύω εὐρώστων ἡμέρων ἐλεφάντων, οἵτινες κτυπῶσι τὸν δέσμιον διὰ τῶν προβοσκίδων αὐτῶν ἐπανειλημμένως ἐὰν δὲν ἡσυχάζῃ καὶ βιάζουσιν αὐτὸν νὰ περιπατήσῃ μετ' αὐτῶν μέχρι τοῦ σταύλου.

Ἐν Κεϋλάνῃ ἡ ἐλεφαντοθηρία εἶναι πρᾶγμα σημαντικώτατον. Ἡ κυβέρνησις συναθροίζει πολλοὺς Εὐρωπαίους καὶ Σχιγγούλους, οἵτινες μεταβαίνουσιν εἰς τὸ δάσος, ἐντὸς τοῦ ὁποίου διαιτᾶται ὁ ἐλέφας. Οἱ θηρευταὶ σχηματίζουσιν εὐρὺν περίβολον, οὗ τινος προχωροῦντες συστέλλουσι τὴν περιφέρειαν, βάλλοντες μεγάλας κραυγάς. Οἱ ἐλέφαντες, περίτρομοι, ἓν μόνον μέρος ἔχουσι πρὸς φυγήν, ὅπου εὑρηται ἡ Ῥέδδα· ἐκεῖ λοιπὸν τοὺς βιάζουσιν οἱ θηρευταὶ νὰ εἰσέλθωσιν. Ἡ δὲ Ῥέδδα αὕτη οὐδὲν ἄλλο εἶναι ἢ περίβολος ἐκ πασσάλων, ἀπολιγόντων ἐν εἴδει λαιμοῦ στενοῦ, ἐντὸς τοῦ ὁποίου ἅπαξ εἰσελθόντες, οἱ ἐλέφαντες δὲν δύνανται πλέον νὰ στραφῶσι. Διὰ νὰ τοὺς βιάσωσι δὲ νὰ εἰσέλθωσιν ἐκεῖ, οἱ θηρευταὶ διπλασιάζουσι τὰς κραυγάς των καὶ τοῖς παρουσιάζουσιν ἀνημμένας δᾷδας, καὶ τότε ὁ τρόμος των αὐξάνει, καὶ πίπτουσιν εἰς τὴν παγίδα, ἥτις ἐπανακλείεται ὄπισθεν αὐτῶν. Ἡ πρώτη μετὰ τὴν σύλληψίν των φροντὶς τῶν θηρευτῶν εἶναι νὰ τοὺς ἐξημερώσωσι· τοῦτο δὲ κατορθοῦσι τοποθετοῦντες ἕνα ἢ δύω ἡμέρους ἐλέφαντας εἰς τὴν ἔξοδον, ὁπόθεν ἐξάγουσι τοὺς ἀγρίους, δεσμεύοντες αὐτοὺς ὁμοῦ, ὡς εἴρηται. Ἀφ' ἑνὸς δὲ ἡ πεῖνα, καὶ ἀφ' ἑτέρου αἱ διὰ τῶν προβοσκίδων προσβολαὶ τῶν ὁμοφύλων αὐτῶν, ἐμπνέουσιν αὐτοῖς καρτερίαν καὶ εὐπείθειαν.

Ἄλλοτε μεταχειρίζονται πρὸς σύλληψιν τοῦ ἐλέφαντος παγίδα. Ἐκλέγουσι πρὸς τοῦτο ἀτραπόν τινα, ἐξ ἧς πολλάκις κατὰ τὸ διάστημα τοῦ ἔτους διῆλθον οἱ ἐλέφαντες καὶ ἥτις πιθανῶς τοῖς χρησιμεύει ὡς ἡ συνήθης ὁδὸς πρὸς τὰς πηγὰς τῶν ὀρέων· διορύσσουσι διὰ μέσου τῶν ὁδῶν πολλοὺς λάκκους ἔχοντας πλάτος εἴκοσι ποδῶν καὶ βάθος δεκαπέντε ἢ εἴκοσι, τοὺς ὁποίους ἀκολούθως καλύπτουσι διὰ κλάδων καὶ χόρτων.

Πολλάκις συμβαίνει νὰ μὴ πέσωσιν οἱ ἐλέφαντες εἰς τὸν λάκκον, ἂν καὶ οὗτος ἦναι ἐπιμελῶς κεκρυμμένος, διότι οὐ μόνον ψηλαφῶσι προσεκτικῶς διὰ τοῦ ποδὸς τὸ ἔδαφος, ὅπερ φαίνεται αὐτοῖς ὕποπτον, ἀλλὰ καὶ μεταχειρίζονται τὴν προβοσκίδα των διὰ νὰ ἐξετάζωσι τὴν στερεότητα τοῦ ἐδάφους, ἢ ν' ἀπαλλάττωσι τὴν ὁδόν των ἀπὸ πᾶν ὅ,τι δύναται νὰ ὑποκρύπτῃ παγίδα.

Ὅπως δὲ ἀνελκύσωσι τὸν ἐλέφαντα, ἀφ' οὗ ἐμπέσῃ εἰς τὸν λάκκον, ὑπάρχει οὐ μικρὰ δυσκολία· κατορθοῦται δὲ πάλιν τὸ πρᾶγμα σχεδὸν τῇ βοηθείᾳ μόνῃ τῶν ἡμέρων ἐλεφάντων, διότι ἄλλως πρέπει νὰ δαμάσωσι τὸ ζῶον διὰ τῆς πείνης πρὶν ἢ σκεφθῶσι περὶ τῆς ἐξαγωγῆς του. Ἀλλοίμονον εἰς τὸν ὅστις πλησιάζει τὸν ἐλέφαντα εἰς θέσιν, καθ' ἣν ῥθάνει αὐτὸν ἡ προβοσκίς του· ἀλλὰ, πρᾶγμα παράδοξον, ὁδηγός τις καθήμενος ἐπὶ τοῦ λαιμοῦ ἡμέρου ἐλέφαντος δύναται ἀφόβως νὰ πλησιάσῃ τὸν νεήλυδα καὶ νὰ περιπλέξῃ τὸν πόδα ἢ τὸν λαιμὸν τούτου ἐντὸς βρόχων, καὶ νὰ σφίξῃ ἢ νὰ ξεσφίξῃ τοὺς βρόχους τούτους κατὰ τὸ δοκοῦν. Τὰ ἐπὶ τῶν κνημῶν τεθειμένα σχοινία ἐμπήγνυνται ἐνίοτε μέχρις ὀστοῦ καὶ ἀφίνουσι σημεῖα διαρκοῦντα καθ' ὅλην τὴν ζωὴν τοῦ ζώου. Ἐφ' ἱκανὰς ἡμέρας ὁ μέλλων νὰ ἐξημερωθῇ ἐλέφας ἀφίνεται ἄσιτος· ἡ ἔλλειψις δ' αὕτη τῆς τροφῆς βαθμηδὸν ἐξασθενεῖ τὸ σῶμά του, ἀλλὰ τότε ὁ ἄνθρωπος, ὅστις ἐπιφορτίζεται τὴν ὁδηγίαν του, προσέρχεται εἰς τὸν ἐλέφαντα, τῷ δίδει τροφὴν καὶ χαλαρόνει τὰ δεσμὰ τῶν κνημῶν του.

Ἅπαξ ἐξημερωθέντες, γίνονται λίαν εὐπειθεῖς καὶ χρησιμεύουσι διὰ τὰς ὁδοιπορίας, τὴν θήραν καὶ τὸν πόλεμον, εἶναι δ' ἱκανοὶ νὰ φέρωσι σημαντικὰ βάρη, ὑπακούοντες εἰς τὴν φωνὴν καὶ τὴν χειρονομίαν. «Εἰς τοὺς Σιαμίους, λέγει ὁ Φορβὲν, τὰ ζῶα ταῦτα ἀπονέμουσι σημαντικωτάτας ὑπηρεσίας χρησιμεύουσι δὲ ἀντὶ ὑπηρετῶν, πρὸ πάντων διὰ νὰ ἐπιμελῶνται τὰ μικρὰ παιδία, καθότι λαμβάνουσι ταῦτα διὰ τῆς προβοσκίδος των, τὰ ἐξαπλόνουσι, τὰ κινοῦσιν ὡς ἐν τῇ κοιτίδι καὶ τὰ ἀποκοιμίζουσιν· ὅταν δὲ ἡ μήτηρ λάβῃ χρείαν τῶν παιδίων, ζητεῖ ταῦτα παρὰ τοῦ ἐλέφαντος, ὅστις μεταβαίνει εἰς ζήτησίν των καὶ μετ' ὀλίγον τὰ φέρει».

Πλεῖστ' ὅσα ἀνέκδοτα ἱστοροῦνται περὶ τῆς νοημοσύνης καὶ τῆς εὐπειθείας τοῦ ἐλέφαντος. Ἰδού τί βασιλεύς τις τοῦ Σιὰμ ἀνέφερε περὶ ἐκείνου, ἐφ' οὗ ἐπωχεῖτο. «Ὁ ἐλέφας οὗτος εἶχε πρὸ ὀλίγου χρόνου ἕνα ὁδηγὸν ἢ ἐλεφαντοκόμον, ὅστις τὸν καθυπέβαλλεν εἰς νηστείαν, λαμβάνων αὐτὸς τὸ ἥμισυ τῆς τροφῆς, ἥτις ἐχορηγεῖτο εἰς τὸν ἐλέφαντα. Τὸ ζῶον, μὴ δυνάμενον ἄλλως νὰ παραπονῆται διὰ τὴν ἄτιμον διαγωγὴν τοῦ ὁδηγοῦ του εἰμὴ διὰ κραυγῶν, ἔκαμε τόσον θόρυβον μὲ τοὺς βρυχηθμούς του, ὥστε ὁλόκληρον τὸ παλάτιον ἤκουσεν αὐτούς. Μὴ δυνάμενος νὰ ἐννοήσω διατί ἐκραύγαζε τόσῳ ἰσχυρῶς, ὑπωπτεύθην τὴν αἰτίαν καὶ διέταξα νὰ τῷ δώσωσι νέον τινὰ ἐπιμελητήν, ὅστις, πιστότερος ὤν, τῷ ἔδωκεν ὁλόκληρον τὴν ἐξ ὀρυζίου τροφήν του, ὁ δὲ ἐλέφας, διαχωρίσας ταύτην εἰς δύω διὰ τῆς προβοσκίδος του καὶ φαγὼν μόνον τὸ ἐν ἥμισυ, ἤρχισε πάλιν νὰ κραυγάζῃ, δεικνύων οὕτω πρὸς ὅλους, ὅσοι ἐδράμομεν εἰς τὸν θόρυβον, τὴν ἀπιστίαν τοῦ πρώτου ἐπιμελητοῦ του, τὸν ὁποῖον, ὁμολογήσαντα τὸ ἔγκλημά του, διέταξα νὰ τιμωρήσωσιν αὐστηρῶς.»

Ὁ κόμης Βάρρεν ἀφηγεῖται τὸ ἑπόμενον γεγονὸς, λαβὼν χώραν ἐν Ἰνδίᾳ κατὰ τὸν πόλεμον τῆς Κοόργης, καθ' ἣν στιγμὴν τὸ τάγμα, οὗτινος μέρος ἀπετέλει καὶ αὐτὸς, διέμενεν εἰς τὸ στρῶμα στειρεύσαντος χειμάρρου.

«Ἠδυνήθημεν κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν ἀποχρώντως νὰ ἐκτιμήσωμεν τὴν νοημοσύνην τῶν ἐλεφάντων καὶ τὴν κατὰ τὰ ὄρη ὠφελειαν αὐτῶν. Ὅτε ἐφθάσαμεν εἰς μέρος ἔνθα τὸ τοῦ χειμάρρου στρῶμα ἔπιπτεν ἐν καταῤῥάκταις, προὔκειτο νὰ ἀναβιβασθῶσι τὰ τηλεβόλα ἐκ τῆς σχεδὸν καθέτου κατωφερείας γρανιτικοῦ τινος βράχου, οὗτινος ἡ ἐπιφάνεια ἦν τετριμμένη καὶ ἐστιλβωμένη ὑπὸ τῶν ὑδάτων. Οἱ τὰ τηλεβόλα σύροντες βόες, μετὰ μίαν ἢ δύω ἀποπείρας, ἀνεγνώρισαν

τὸ μάταιον τῶν προσπαθειῶν των καὶ ἐξηπλώθησαν χαμαί, ὡς συνήθως κάμνουσιν εἰς τὰς ἀπηλπισμένας θέσεις. Ἀπεφασίσθη τέλος νὰ κομισθῶσιν ἐκεῖσε ἐλέφαντές τινες ἐκ τῆς συνοδίας. Δύω λοιπὸν μᾶλλον πειθήνιοι ἀπηλλάγησαν τῶν φορτίων των καὶ ἤχθησαν πλησίον τῶν τηλεβόλων. Ἀφ' οὗ δὲ οἱ ὁδηγοί τοῖς ἔδειξαν διά τε τοῦ λόγου, τοῦ παραδείγματος καὶ τῆς χειρονομίας τί περιέμενον ἐκ τῆς γενναιότητος αὐτῶν, ὁ εἷς τῶν κολοσσῶν ἐκείνων, λαβὼν ἓν τηλεβόλον διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ ὠθῶν αὐτὸ πάντοτε πρὸ αὐτοῦ, ἐν ᾧ οἱ πυροβολισταὶ περιωρίζοντο εἰς τὸ νὰ ὁδηγῶσιν αὐτό, τὸ ἀνεβίβασαν δι' ὅλης ἐκείνης τῆς ἀνωφερείας τῶν βράχων· ὀλίγον μακρύτερα, τοῦ τηλεβόλου κυλισθέντος εἰς χαράδραν καὶ ἀνατραπέντος, οἱ δύω ἐλέφαντες τὸ ἀνήγειραν διὰ τῶν προβοσκίδων των καὶ τὸ ἐπανέθηκαν εἰς τὸν ὑποστάτην τοῦ. Οὕτω μετεκομίσθησαν καὶ τὰ λοιπὰ τηλεβόλα. »

Περιστατικόν τι ἔτι μᾶλλον ἄξιον σημειώσεως συνέβη κατὰ τὴν τρομερὰν ἐκείνην ἰνδικὴν ἐπανάστασιν. Ἡμέραν τινὰ τοῦ μαρτίου 1858, κατὰ διαταγὴν τοῦ στρατηγοῦ Οὔτραμ, βαδίζοντος πρὸς τὴν Λουκνόβην, τρία κανόνια καταβιβασθέντα ἐκ τῶν νώτων τοῦ φέροντος αὐτὰ ἐλέφαντος, ἐτοποθετήθησαν εἰς τὴν κανονοστοιχίαν ἐπὶ μικροῦ ὑψώματος ἐπὶ σκοπῷ τοῦ ν' ἀνησυχάσωσι τὰ πλευρὰ τοῦ ἐχθροῦ. Ὁ ἐλέφας οὗτος φέρει ὄνομα σημαντικὸν ἐν Ἰνδίᾳ, ὄνομα δοξασθὲν ὑπὸ τῆς μητρός του καὶ ἄξιον ἤδη αὐτοῦ, ὡς μέλλομεν νὰ ἰδωμεν: Κουδαβὰρ-Μόλλ. Μετ' οὐ πολὺ οἱ πλεῖστοι τῶν πυροβολιστῶν ἔπεσον ἀποδεκατισθέντες ὑπὸ τῶν βολῶν τοῦ ἐχθροῦ· τοῦτο ἰδὼν ὁ Κουδαβὰρ-Μόλλ Β' παρενέβη καὶ λαβὼν διὰ τῆς προβοσκίδος του τὰ φυσέκια τῶν τηλεβόλων ἐκ τῆς ῥερούσης αὐτὰ φορτηγοῦ ἁμάξης, μετεβίβαζεν αὐτὰ ἀνὰ ἓν πρὸς τοὺς σπανίους ἐπιζῶντας. Ἦλθεν ἡ στιγμή, καθ' ἣν τρεῖς μόνον ἔμειναν Ἄγγλοι. Οἱ ἀνδρεῖοι δὲ οὗτοι ἐπέτυχον μὲν νὰ πληρώσωσιν ἐκ νέου τὰ κανόνιά των, ἀλλά, πρὶν ἢ προφθάσωσι νὰ θέσωσι τὸ πῦρ, ἔπεσον θανατηφόρως πληγωθέντες. « Ἐδῶ, ἀνδρεῖέ μου Κουδαβάρ! » ἀνεβόησεν ὁ τὴν θρυαλλίδα κρατῶν. Ὁ ἐλέφας ἐπλησίασεν, ἥρπασε τὴν θρυαλλίδα, ἔθηκε τὸ πῦρ εἰς τὸ πρῶτον τηλεβόλον καὶ ἠσυμάζετο νὰ ἐξακολουθήσῃ τὴν ἐργασίαν, ὅτε ἀνεχαιτίσθη ὑπὸ δύω λόχων πεζικοῦ, καταφθασάντων κατ' ἐκείνην τὴν στιγμήν.

Πολλάκις ὅμως καὶ οἱ ἐξημερωθέντες ἐλέφαντες ἐνθυμοῦνται τὰς στιγμὰς τῆς ἐλευθερίας των καὶ παρεκτρέπονται εἰς βιαιοπραγίας.

Ἀρσενικός τις ἐλέφας, ἀνήκων εἰς τὸ ἐ π ι μ ε λ η τ ή ρ ι ο ν, μετέβη ὅπως σβέσῃ τὴν δίψαν του εἰς ῥεῦμα διερχόμενον ἐκ τῆς πόλεως Δέχρας. Γραϊά τις ἐπλησίασε διὰ νὰ πληρώσῃ ὕδατος τὴν στάμναν της. Τὸ ζῶον, καταληφθὲν ὑπὸ ἀνεξηγήτου πρὸς κακοποίησιν ἐπιθυμίας, ἥρπασε τὴν γυναῖκα διὰ τῆς προβοσκίδος του, ἀνήγειρεν αὐτὴν ὑψηλὰ καὶ θέσαν αὐτὴν ὑπὸ τοὺς πόδας του τὴν ἐρόνευσεν ἡσύχως· μεθ' ἃ ἤρξατο σεῖον τὰ ὦτά του καὶ πίνον, ὡσεὶ τὸ μικρὸν τοῦτο περιστατικὸν ἦν ἀθῶα τῆς φαντασίας του παρεκτροπή.

Ἐνίοτε συμβαίνει νὰ δραπετεύωσιν ἥμεροι ἐλέφαντες. Τινὲς δὲ ἀηδιάζουσι τὴν ἐλευθερίαν μετ' οὐ πολὺ καὶ ἔρχονται πάλιν ἵνα ἐπαναλάβωσι τὴν ὑπηρεσίαν των. Παχύς τις ἐλέφας, καλούμενος Ῥὰμ-Κουλὲ καὶ περιβόητος ἐν Οὐρδβάρῃ διὰ τὴν περὶ τὴν γύμνασιν καὶ ἐξημέρωσιν τῶν εἰς τὰς παγίδας συλλαμβανομένων ἐλεφάντων ἐπιδεξιότητά του, διέφυγε δὶς καὶ τρὶς τοὺς φύλακάς του καὶ ἐπανῆλθεν ἐκουσίως.

Ο ΚΑΤΟΥΛΛΟΣ

Ἢ

ΤΡΑΓΙΚΗ ΚΩΜΩΔΙΑ.

Εἶναι καλὸν αἱ κυρίαι καὶ ὅσοι νομίζουσιν ὅτι θὰ γίνωσιν ἐπίσκοποι ζῶντες ἢ τεθνεῶτες νὰ μὴ ἀναγνώσωσι τὴν ἑξῆς διήγησιν, διότι αἱ μὲν κυρίαι δυνατὸν νὰ παύσωσιν ἀλλοιθωρίζουσαι τοῦ συρμοῦ, οἱ δὲ μελλόνυμφοι τῆς ἐκκλησίας εἶν' ἐνδεχόμενον νὰ φροντίσωσι περὶ νύμφης ὑλικωτέρας κατασκευῆς.

Ὅσοι ἄλλοι ἀναγνώσωσι τὸ ἀθυρματικὸν τοῦτο ἱστόρημα καὶ ἐννοήσωσι διατί προετάχθη ἡ ἀνωτέρω εὐλάβεια καὶ προφύλαξις, δὲν χρειάζονται πειστικωτέραν ἀπόδειξιν ὅτι ὁ μὲν δεξιὸς αὐτῶν ἐγκέφαλος πιέζεται ὑπὸ πυμελῆς, ὁ δὲ εὐώνυμος κατέστη σικωώδης.

Ὁ παρὼν λόγος εἶναι περὶ τοῦ Κατούλλου, ῥωμαίου ποιητοῦ τῆς ποιότητος τοῦ Ὀβιδίου καὶ τοῦ νευρικοῦ συστήματος τοῦ Τιβούλλου, περὶ ὧν ἐν μακαρίᾳ λήξει εὐκαιρίαις ἐγράψαμεν.

Πατὴρ τοῦ Κατούλλου ὑπετίθετο γενικῶς ἐν Ῥώμῃ ὅτι ἦτο ὁ Οὐαλέριος φίλος καὶ συνήθης τῆς Λυτοῦ ὑψηλότητος, τοῦ Ἰουλίου Καίσαρος. Μήτηρ αὐτοῦ οὐδεμία τῶν γυναικῶν τοῦ ῥωμαϊκοῦ ἢ τοῦ ἄλλου κόσμου ἀναφέρεται, ὅθεν ἀγνοοῦμεν ἂν ἔτεκεν αὐτὸν μήτηρ καὶ τίς αὕτη, ἐν ᾧ συνήθως τῶν τότε ποιητῶν εἶναι γνωστότεραι αἱ μητέρες ἢ οἱ πατέρες, καὶ ἐν ᾧ συνήθως πάλιν μητέρες τίκτουσι τοὺς ἀνθρώπους, καὶ αὐτοὺς ἀκόμη τοὺς ποιητάς.

Οἱ φίλοι καὶ συνομιληταὶ τῶν Καισάρων, οἷος ἦτο ὁ τοῦ Κατούλλου πατὴρ Οὐαλέριος, δὲν ἀφίνουσι συνήθως (ἐκ τρίτου) τὰ τέκνα των ἄνευ περιουσίας, ἀλλ' ὅμως καὶ ἡ τοιαύτη περιουσία δὲν προφθάνει νὰ καταβῇ εἰς τοὺς ἐγγόνους τῶν πατέρων τῶν Κατούλλων, οὐδὲ παρέχει τὴν ἐνόχλησιν τῆς συγγραφῆς διαθηκῶν εἰς τὰ τοιαῦτα τέκνα τῶν τοιούτων πατέρων. Φθείρει τὸν κάτοχον πρῶτον, εἶτα φθείρουσιν ἐξ ὑπαμοιβῆς ὑπ' αὐτοῦ, καὶ ἀφοῦ φθείρουσι καὶ διαφθείρουσιν ἀλλήλους, χωρίζονται διὰ παντὸς, καὶ ἡ μὲν περιουσία τίθεται σαγηνευθεῖσα ὑπὸ ἄλλου κύριον ἐν δέσμαις σιδηραῖς, ὁ δὲ Κάτουλλος ποιεῖ ποιήματα αἰνετικὰ τῆς πτωχείας καὶ τοῦ ἀραχνίου κεκοσμημένου βαλαντίου.

Tui Catulle

Plenus sacculus est aranearum.

Ἀρ' οὖ ἔσχε τὴν οὐχὶ ἀπροσδόκητον εὐτυχίαν ὁ Κάτουλλος νὰ καταταχθῇ εἰς τὴν τάξιν τῶν ἄλλων Κατούλλων, δηλονότι τῶν ἐλαίῳ λογοκλοπίας ἐξ ἑλληνικῶν πρωτοτύπων κλασικῶν ποιητῶν τῆς Ῥώμης, ἦτο ἐπόμενον ὅτι ἡ φιλολογία ἤθελε φέρει ὑπὸ συζήτησιν καὶ τὸν πασίγνωστον τόπον καὶ τὸν χρόνον τῆς γεννήσεώς του καὶ τὴν διάρκειαν τῆς ζωῆς του, δηλαδὴ οὐχὶ τῆς αἰωνίου, ἀλλὰ τῆς ἐν τῷ δε τῷ κόσμῳ. Καὶ οἱ μὲν βαρβάτοι ἀρχαῖοι συγγραφεῖς, Ὀβίδιος ὁ μεγαλομύτης, Πλίνιος ὁ κωνοκέφαλος, ὁ ἐξοχώτατος κόμης Αὐσόνιος καὶ ὁ αὐλοκόλαξ τοῦ Δομιτιανοῦ Μαρσιάλης βεβαιοῦσιν ὅτι ὁ ὁμοιός των Κάτουλλος ἐγεννήθη ἐν Βερώνῃ, οἱ δὲ ἐκτομίαι φιλολόγοι ἰσχυρίζονται ὅτι ἐγεννήθη ἐν Σιρμιώνῃ τὸ 87 ἔτος π. Χ. διότι ἔτυχε νὰ μάθωσιν ὅτι εἶχεν ἔπαυλιν ἐν Σιρμιώνῃ καὶ ὕμνησεν αὐτὴν διὰ ποιήματος ἰδίου, δηλαδὴ πρέπει νὰ εἴπωμεν τὸν . . . . . Τροιζήνιον, διότι ἔτυχε ν' ἀποκτήσῃ ἔπαυλιν ἐν Τροιζῆνι, κατὰ τὰς φρενοτροπίας τῆς φιλολογίας καὶ ἄλλης νεωστὶ γεννηθείσης κυρίας, τῆς κριτικῆς.

Ἐν τούτοις εἶναι καιρὸς ν' ἀφήσωμεν τὰς φιλολογικὰς ψυχραλουσίας καὶ νὰ θερμάνωμεν ὀλίγον τὸ αἷμα τοῦ ἀναγνώστου διὰ τοῦ ἐρωτολογικοῦ μέρους τοῦ βίου τοῦ ἀμήτορος Κατούλλου.

Ἐν Ῥώμῃ καὶ πάντοτε, ἀλλ' ἰδίως κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀκμῆς τῶν μεγάλων της ποιητῶν, ὑπῆρχεν ἐγκατεστημένη καὶ τρόπον τινὰ νομοποιημένη ἡ νενομοποιημένη ἐν πᾶσιν ἀκολασία. Πᾶσα δὲ παρεκτροπὴ ἀπὸ τῶν τριβῶν τῆς ἀρετῆς, πᾶν ἔγκλημα, ὅταν κοινωνία τις ἐκφαυλίζηται, τὸ θεωρεῖ ἀσκανδάλιστον συνήθειαν καὶ αὐτὸ παύει φαινόμενον ἐν τῇ φυσικῇ αὐτοῦ ἀσχημίᾳ καὶ βδελυρίᾳ. Εἶχον ἐν Ῥώμῃ γυναῖκας νομίμους, εἶχον καὶ παλλακίδας νομίμους, καὶ ἑταίρας καὶ πάντας τοὺς βαθμοὺς τῆς ἀφροδιτικῆς ἱεραρχίας νομίμους καὶ θεσμοὺς διέποντας τὰς ἐκ τοιούτων ἀνηθίκων συνδυασμῶν καρποφορίας. Εἰς τοιαύτην ἀνάγκην καὶ ἄλλαι εὑρέθησαν κοινωνίαι, μολύνασαι τοὺς ἑαυτῶν νόμους δι' ὅρων κανονιζόντων τὰς τῆς ἠθικῆς τῶν πολιτειῶν λύμας. Ὅθεν, ἐν Ῥώμῃ πάντοτε, οἱ Κάτουλλοι, ὅταν μάλιστα ἦσαν καὶ μονογενεῖς, καὶ ἡ πατρικὴ ἀδυναμία ἐχορήγει αὐτοῖς προώρως αὐτονομίαν, δὲν ἠρώτων τὴν φρόνησιν, τὸ συμφέρον τῆς κοινωνίας εἰς τὰς πράξεις των, ἀλλὰ τὰς κλίσεις τῆς ἑαυτῶν καρδίας, καὶ τὰς κλίσεις ταύτας ἐκράτυνε καὶ ἐδημιούργει μάλιστα ἡ γενικὴ παραλυσία. Ὁ ἡμέτερος Κάτουλλος, γεννηθεὶς καὶ τραφεὶς ἐν μέσῳ τοιαύτης παραλυσίας, ἤρχισεν ἐκ παιδικῆς ἡλικίας νὰ πάσχῃ ὑπὸ μυριηκιάσεων ὁσάκις προσέβαλλον αὐτὸν λοξὰ βλέμματα θηλυκοῦ γένους. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἠγνόει τί ἐσήμαινε τὸ εὐάρεστον αὐτὸ ῥῖγος καὶ διὰ τί ἐπήρχετο εἰς αὐτὸν ὁσάκις προσέβαλλον αὐτὸν συμπίπτοντες εἰς ὃ ἴστατο σημεῖον οἱ ἑκατέρωθεν ὡραίας ῥινὸς φωστῆρες, ὡς καὶ τώρα εἰς τὰ παιδία συμβαίνει. Ὅταν ἔρθασεν εἰς τὴν ἡλικίαν τῆς ἐπιγνώσεως τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ πονηροῦ εὑρέθη ἱκανῶς παρεσκευασμένος εἰς τὴν ἀπώλειαν, καὶ, εὔφλεκτος, ἀμέσως ἔγεινε παρανάλωμα τοῦ πυρὸς ἐν τῇ καμίνῳ τῆς καρδίας του.

Αἱ κυρίαι πάσης τάξεως καὶ περιωπῆς, ἀντιφιλοτιμούμεναι τίς περισσοτέρους νὰ ἀριθμῇ ἐραστας, ηὔξανεν ἑκάστη τὸν κατάλογόν της καὶ μὲ τὸ ὄνομα τοῦ νεαροῦ ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς πεδίοις ἥρωος Κατούλλου· οὗτος δὲ κοῦφος, ὡς οἱ ποιηταί, οἱ ποιηταὶ δηλονότι καὶ *nota bene* τοῦ καιροῦ ἐκείνου, διότι οἱ νῦν εἶναι καὶ μολύβδου βαρύτεροι, εἶχε νομίσει ὅτι ἦτο νεοσύλλεκτος ἑκάστης αὐτῶν καὶ ἠρίθμει ἐραστὰς οὐκ ὀλίγους καὶ ἐξεθύμαινε γράφων ποιήματα καὶ στίχους καὶ δαπανῶν ἀφειδῶς τὴν περιουσίαν του, ἕως οὗ κατήντησε νὰ γράψῃ τὸ παρατεθὲν δίστιχον, ὅτι εἰς τὸ ταμεῖόν του ἔστησαν αἱ ἀράχναι τὸ ἱστουργεῖόν των.

Πάντες οἱ ἄνθρωποι, οἱ καθαυτὸ δηλαδὴ ἄνθρωποι, ὅσοι κατάγονται ἀπὸ τὸ πλαστουργηθὲν τὴν ἕκτην τῆς δημιουργίας ἡμέραν ζεῦγος καὶ οὐχὶ ἐκ τῶν διὰ λόγου μόνον ποιηθέντων καὶ ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι παραχθέντων τὰς προτέρας τῆς ἕκτης ἡμέρας, εἶναι μὲν ὑποκείμενοι εἰς πληγὰς πάντοθεν ἀπὸ τῶν θυγατέρων τῆς Εὔας, ἀλλὰ μία πάντοτε τῶν πληγῶν τούτων εἶναι ἡ καιριωτέρα, ἧς ὁ πόνος ἦτον ἐπαισθητὰς καθίστησι τὰς τῶν ἄλλων ἀμυχὰς ἀλγηδόνας. Οὕτω καὶ ὁ Κάτουλλος, ἀφ' οὗ διῆλθε τὴν ἀνοητόν του ἡλικίαν καὶ ὁπωσοῦν ἐνηνθρωπίσθη, ἠσθάνθη βαθύτερα εἰς τὴν καρδίαν του εἰσκεχωρημένον τὸ κατ' αὐτοῦ ἐκτοξευθὲν βέλος ἀπὸ τῶν ὡραίων ὀφθαλμῶν τῆς παγκάλου καὶ ἐρατινῆς Κλωδίας, ἀδελφῆς τοῦ περιβοήτου Κλωδίου Καλοῦ, προσονομασθέντος οὕτω διότι, φαίνεται, οἱ τοῦ οἴκου τούτου ἦσαν ὡραῖοι ὡς καὶ ἡ ἀδελφή του Κλωδία, ἥτις χάριν τοῦ ἀσώτου Κατούλλου ἐλησμόνησε, (καὶ ποία τότε ἐν Ῥώμῃ τὸ ἐνθυμεῖτο;) ὅτι ἦτο νόμιμος ἄλλου σύζυγος. Ἦτο δὲ φαίνεται οἰκεῖον τῇ οἰκογενειακῇ ὡραιότητι τὸ τοιαῦτα ποιεῖν, διότι, ὡς μαρτυρεῖ Δίων ὁ Κάσσιος, καὶ ὁ ἀδελφὸς τας Κλώδιος Καλὸς ἱμάτια αὐλητρίδος ἐνδυθεὶς εἰσῆλθεν ὡς γυνὴ εἰς τὸν οἶκον τοῦ Καίσαρος χάριν μηχανορραφίας τινὸς ἐρωτικῆς πρὸς τὴν χαριτωμένην καισαρίναν Πομπηΐαν· γνωσθεὶς δὲ ἐκ τῆς φωνῆς του μόλις ἐσώθη διὰ τῆς βοηθείας τῆς εἰσαγαγούσης αὐτὸν πρὸς τὴν κυρίαν της θεραπαινίδος, ὡς ἄλλοτε θὰ ἱστορήσωμεν ἴσως ἐν τῷ βίῳ καὶ τοῖς κατωρθώμασι τοῦ πολιτικοῦ τούτου ἀνδρός. Ὁ ἡμέτερος δέ, κυρίαι, Κάτουλλος ὡς ποιητὴς ἤθελε καὶ ποιητικὸν νὰ δώσῃ ὄνομα εἰς τὴν κραταιοτάτην τῶν δεσποινῶν τῆς καρδίας του Κλωδίαν, ὅθεν ὠνόμαζεν αὐτὴν Λεσβίαν καὶ, ὁ πανοῦργος, ἵνα κρατῇ διὰ τῆς ζηλοτυπίας δεσμευμένας πρὸς ἑαυτὸν καὶ τὰς ἄλλας ἐπηρεασάσας τὴν καρδίαν του ὡραίας, μόνην τὴν Λεσβίαν ὕμνει διὰ τῶν ποιημάτων του, εἰς μόνην αὐτὴν ἀπενθύνοντο οἱ στεναγμοί του. Πῶς δὲ ἡ μέθοδος αὕτη, ἀντὶ νὰ παροργίσῃ τὰς ἄλλας ἐρωμένας του, ἐπηύξανε τὸν πρὸς αὐτὸν πόθον των, τὸ ἐννοεῖτε καλῶς ὅσαι κυρίαι ἔτυχε νὰ γνωρίσητε τὸν ἀβροκόμην καὶ μυρόπαστον νεανίαν τοῦ πεζοδρομίου τοῦ Σόλωνος καὶ τῆς πλατείας τοῦ συντάγματος, τὸν ἔχοντα πεπληρωμένην τὴν φαντασίαν του ἀναθυμιάσεων, κενὴν δὲ τὴν κεφαλήν, καὶ τὸ θυλάκιον *plenus aranearum.*

Μεταλλάξας τὸ ὄνομα τῆς Κλωδίας ὁ μόνον ἐν τοῖς ἐρωτολογήμασι καὶ τοῦ φένακος καθηγητοῦ σοφώτερος Κάτουλλος εἶχε καὶ τὸν δεύτερον σκοπόν, ἵνα ἐν τῇ ματαιορροσύνῃ της νομίζῃ ἑκάστη τῶν κυριῶν τοῦ ἔρωτός του ὅτι αὐτὴν εὐνοεῖ, ἀλλ' ἡ πονηρία αὕτη ἠδυνήθη νὰ λάβῃ πέρασιν, νὰ γίνῃ δηλαδή, ὡς λέγουσιν οἱ λεξιφάνεις διδάσκαλοι, ἀγώγιμος, παρ' ἐκείναις μόνον, ὧν ὁ ἐγκέφαλος ἔπασχεν ἐκ λιθιάσεως καὶ ἡ καρδία ἐξ ὑπερφιλίας. Ἡ Λεσβία καὶ μόνη ἡ ἐκ Κλωδίας μετονομασθεῖσα Λεσβία ἦτο ἡ κυρία εἰς ἣν κατεστάλαξεν ὅλος του ὁ ἔρως, διότι αὕτη καὶ μόνη αὕτη ἐγνώρισε πῶς νὰ κρατῇ αὐτὸν δέσμιον εἰς τὰς ἁλύσεις της ἀῤῥήτως.

Ἐφάνη παράδοξον εἴς τινα τῶν μεταφραστῶν τοῦ Κατούλλου, τὸν γαλάτην Δεγουέρλην, διὰ τί ὁ Κάτουλλος τὴν μὲν Λεσβίαν ἐξύμνει, τὸν δὲ σύζυγον τῆς Κλωδίας δεινῶς ὑβριζε καὶ ἄλλως καὶ δι' ἐπιγραμμάτων, καὶ τὴν τοιαύτην τοῦ Κατούλλου διαγωγὴν λαμβάνει ὡς ἐπιχείρημα νὰ ἐπαινέσῃ τὸν νῦν αἰῶνα, καθ' ὃν συνήθως οἱ Κάτουλλοι τὴν ἀντίθετον μεταχειρίζονται μέθοδον. Δὲν εἶναι πρώτη φορὰ αὕτη καθ' ἣν οἱ μεταφρασταὶ τῶν Κατούλλων φαίνονται ἁπλοῖ, ἢ ὑποκρίνονται τὸν ἀνόητον. Τὸ ζήτημα τοῦτο θέλομεν ἐξετάσει ὅταν δὲν θὰ ἔχωμεν καιρὸν νὰ ἀπασχολώμεθα εἰς σπουδαιότερα πράγματα καὶ μάλιστα ἐν τῷ περὶ ἑλληνικῶν ἐπισκόπων πονηματίῳ ἡμῶν.

Οἱ ἄνθρωποι εἶναι καὶ ἦσαν πάντοτε τῆς αὐτῆς κατασκευῆς ὑλικῆς τε καὶ πνευματικῆς· ὅ,τι ἦτο ὁ Ἀδάμ, ὁ πρωτόπλαστος δηλονότι Ἀδάμ, ταὐτὸ εἶναι καὶ ὁ υἱός του, καὶ οἱ αὐτοὶ πάντες οἱ μεταξὺ ἐκείνου καὶ τούτου γεγονότες, καὶ ὄχι μόνον ὅσοι κατάγονται ἀπὸ τοῦ Ἀδάμ, ἀλλὰ καὶ ὅσοι ἔγειναν ἐκ ζώων διὰ μετεμψυχώσεως εἰς βροτοὺς μεταπεποιημένων, διὰ ταῦτα μάλιστα φαίνονται οἱ τοιοῦτοι ὅτι εἶναι τῷ ὄντι ἄνθρωποι, ἀλλ' *au fond*, δηλαδὴ μυχόθεν, ἔχουσι τὴν ῥιζικὴν φύσιν. Πάντες λοιπὸν καὶ γοῦν οἱ ἄνθρωποι ἦσαν καὶ εἶναι οἱ αὐτοὶ καὶ ὑπὸ τῶν αὐτῶν διέπονται ἰδεῶν, προλήψεων, αἰσθημάτων, ἀνοησιῶν, μωριῶν καὶ τῶν τούτοις ὁμοίων, ὅπως ἀπὸ καταβολῆς κόσμου καὶ ἄχρι τοῦδε κατ' οὐδὲν διαφέρει τῆς πρωτορρύτου καὶ ἡ χθὲς ῥυτευθεῖσα καστανέα καὶ μηλέα εἰς τὸν ἀνόητον, δηλαδὴ τὸν χωρὶς νόημα, κῆπον ἑνὸς πρώην ὑπουργοῦ. Ὁ Ἰούλιος Καῖσαρ, ὁ φίλος καὶ οἰκεῖος τοῦ πατρὸς τοῦ ἡμετέρου Κατούλλου, ἦτο πάνω κάτω ἄνθρωπος καὶ τοῦ Ἀδὰμ καὶ τῆς Εὔας γνήσιος ἀπόγονος. Οὗτος λοιπὸν ἠρνήθη, φαίνεται, εἰς τὸν ποιητὴν κάποιαν χάριν ἣν εἶχεν ὑποσχεθῆ εἰς αὐτὸν ἐν ὥρᾳ ἀπροσεξίας, ὅπως συνήθως εὑρίσκονται οἱ γραφεῖς τῶν διαβατηρίων ὅταν ζητῇ τοιοῦτον κανένας Καρπάθιος κτίστης, ἵνα δείξωσι τὸ μεγαλεῖόν των· ἠρνήθη δὲ τὴν χάριν, διότι ὁ Κάτουλλος τέως ἐξύμνει τὸν Καίσαρα, τοῦ πατρός του τὸν φίλον.

Ὁ Κάτουλλος τότε ἐνεθυμήθη ὅτι ὁ Καῖσαρ ὡς ἄνθρωπος θέλει ἐνδώσει εἰς τὴν αἴτησίν του ἂν τὸν προσβάλῃ, ἂν τὸν ὑβρίσῃ, καὶ τὴν συνταγὴν ταύτην μεταχειρισθεὶς ἐπέτυχεν ἄριστα· ἄρα ὁ Καῖσαρ ἀνέγνωσε τὰ κατ' αὐτοῦ προσβλητικὰ ἐπιγράμματα τοῦ πρότερον τιμῶντος αὐτὸν Κατούλλου, παρευθὺς οὐ μόνον ἐνέδωκεν εἰς τὴν αἴτησιν αὐτοῦ, ἀλλὰ καὶ τὴν αὐτὴν ἡμέραν, ὡς λέγει ὁ Σουετώνιος, τὸν ἐκάλεσεν εἰς τὴν καισαρικήν του τράπεζαν, ὡς ἔπραττε καὶ πρὸ ὀλίγων ἢ μᾶλλον πολλῶν ἐτῶν ἐν Ἑλλάδι εἷς τις ὑποκαίσαρος καὶ ὁ σχινοκέφαλος Περικλῆς τὸ πάλαι καὶ πολλοὶ δημοκόλακες νῦν. Ὁ Καῖσαρ ἀπέβλεπε τότε εἰς τὴν μονοκρατορίαν, ὁ δὲ Κάτουλλος ἔγεινε δημοκρατικός, δηλαδὴ ἤθελε τὸ ἀνόητον εἰς τὰ θερμὰ κλίματα πολίτευμα, ὅθεν ὁ Καῖσαρ τοῦ ἔκλεισε τὸ ποιητικόν του στόμα, ἐνδοὺς εἰς τὰς αἰτήσεις του καὶ ὁμοτράπεζόν του αὐτὸν ποιήσας. Ἐγνώρισα κἀγὼ ὑπουργούς τινας παλαιοὺς (περὶ τῶν νεωτέρων οὐδεὶς λόγος), οἵτινες κολακευόμενοι ἠρνοῦντο τὰς ζητουμένας χάριτας, ὑβριζόμενοι δὲ καὶ ἀπειλούμενοι τὰς παρεῖχον ἑτοίμως καὶ ἀφειδῶς. Τοῦτο δὲ τὸ φαινόμενον ἔχει τὴν φιλοσοφίαν του· Οἱ ἄδικα ζητοῦντες ἔχουσιν ἀνάγκην διὰ θωπειῶν νὰ ὑποστηρίξωσι τὴν ἀδικίαν, οἱ δὲ δίκαια, δὲν ἔχουσι χρείαν κολακειῶν, διότι τὸ δίκαιον φωνάζει, καὶ ἀρνούμενος τὴν ἀπόδοσιν αὐτοῦ ὑβρίζεται καὶ τ. λ. Κάλλιον ὅμως ν' ἀφήσωμεν ἡμεῖς τὴν περὶ τῶν τοιούτων συζήτησιν τώρα, ὡς ξένων καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς θέσεως καὶ τῆς προαιρέσεως καὶ τῶν περιστάσεων ἡμῶν.

Ἐν τούτοις ὁ Κάτουλλος ὡς ποιητὴς καὶ ὡς νέος τοῦ συρμοῦ ἔζη πολυτελῶς καὶ ἐδαπάνα ἀφειδῶς καὶ εἰς τοὺς ἔρωτάς του τοὺς κυρίους καὶ εἰς τὰ παρακλάδια αὐτῶν, ὡς δὲ πάντες οἱ ὅμοιοί του δὲν ἤξευρεν ὁ δείλαιος νὰ διευθύνῃ καὶ οἰκονομῇ τὴν περιουσίαν του ἵνα ἐκ τῶν προϊόντων αὐτῆς ἀπαντᾷ τὰς δαπάνας του, καὶ διὰ τοῦτο προσέφευγεν εἰς χρέη δι' ὑποθηκῶν καὶ οὕτω βαθμηδὸν κατεστράφη καὶ ἐξ εὐπόρου κατέστη πένης καὶ ὑμνητής, ὡς ἔφθημεν διαλαβόντες, τῆς πτωχείας καὶ τοῦ ἀραχνιασμένου ταμείου του.

Ἐπειδὴ ὅμως δὲν συναπέβαλε μετὰ τῆς περιουσίας καὶ τὰς ἕξεις του, καὶ εἶδεν ὅτι καὶ αἱ πιστώσεις ἤρθησαν, καὶ οἱ συμπόται καὶ συγκωμασταί του ἀραιώθησαν, καὶ τὰ μαῦρα μάτια δὲν τὸν ἔβλεπον πλέον μὲ τόσην ἀφοσίωσιν καὶ ἔρωτα, καταμαθὼν δὲ ὅτι πάντων τούτων αἰτία ἦτο ἡ ἀνέχεια, ἀπεφάσισε νὰ γίνῃ πάλιν πλούσιος, καὶ τοῦτο ἐνόμισε, καὶ εἶχε δίκαιον, ὅτι ἠδύνατο νὰ κατορθώσῃ ταξειδεύων εἰς τὴν Ἀνατολὴν εἰς ἐπαρχίαν τινὰ ἐκεῖ ὑποτελῆ τοῖς Ῥωμαίοις.

Ἡ ἀείποτε ταλαίπωρος Ἀνατολή, ἡ μήτηρ τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, ἡ πρώτη τῆς ἀνθρωπότητος κοιτὶς κατέστη ἡ θεραπαινὶς τῶν ἐκ τῶν κόλπων αὐτῆς ἐκπεπορευμένων ἐθνῶν, ἅτινα μεγαλυνθέντα εἰς δύναμιν καὶ εὐγενισμὸν ἀγνωμόνως καὶ ἀνοικείως φέρονται πρὸς αὐτήν, καὶ ἡ καρδία των λίθου σκληροτέρα καὶ χιόνος ψυχροτέρα πρὸς αὐτὴν διάκειται, καὶ μόνον τὴν ἐνθυμοῦνται ὅταν πρόκειται νὰ τὴν ἐκσπλαχνίσωσι πρὸς χορτασμὸν τῆς ἀπληστίας των.

Μόνη ἡ Ἑλλάς, ἡ εἰλικρινὴς φίλη τοῦ ἀληθοῦς εὐγενισμοῦ καὶ φιλόστοργος θυγάτηρ ἀξιαγάστου μητρός, συνειδυῖα τῆς Ἀνατολῆς τὴν δυστυχῆ κατάστασιν, ἐπεζήτησε φιλανθρώπως νὰ χύσῃ ἔλαιον καὶ οἶνον εἰς τὰς πληγὰς αὐτῆς εἰς λῃστὰς περιπεσούσης, ἐξαπέ-

στειλε δὲ τὰ τέκνα της καὶ ἐκόμισαν ἐκεῖ παρηγορίαν καὶ λύτρωσιν καὶ ἐφύτευσαν πολιτισμὸν διὰ μεγάλων θυσιῶν, ἀλλ' ὁ πολιτισμὸς αὐτὸς ἐξέπνευσε θνησιτόκιος, διότι βαρεῖα ἐπῆλθε κατ' αὐτοῦ ἡ Δύσις καὶ ἔκτοτε ἐξακολουθεῖ νὰ ὑποφέρῃ ἡ τὴν ἀγνώμονα ταύτην Δύσιν παραγαγοῦσα Ἀνατολή.

Ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς εἶπεν ὅτι ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν βιάζεται καὶ βιασταὶ ἁρπάζουσιν αὐτὴν (Ματθ. ια. 12). Καὶ ἡ Ἀνατολὴ τὸ αὐτὸ ἔκτοτε πάσχει· ἴσταται δὲ ὡς ἡ σώφρων Πηνελόπη ἀπέναντι τῶν πολλῶν της μνηστήρων, πιστευόντων ὅτι ὤλετο ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, μόνη δὲ αὕτη πιστεύει ὅτι ζῇ καὶ ὑπάρχει ὁ νυμφίος της, καὶ ἐλεύσεται ἡ ἡμέρα ὅτε θέλει ἀπολαύσει καὶ ἐναγκαλισθῇ αὐτόν. . . . . Ὁ πολύαθλος Ἰώβ, ἡ προφητικὴ αὕτη εἰκὼν τῆς Ἀνατολῆς, στερηθεὶς πάντων καὶ ἕλκεσι βρύων ἐπὶ τῆς κοπρίας κατακείμενος δὲν ἀπηλπίσθη, ἀλλὰ μὲ πόνον τῆς καρδίας καὶ μὲ πίστιν ἔλεγεν· «Οἶδα γὰρ ὅτι ἀεννάως ἐστὶν ὁ ἐλκύειν με μέλλων ἐπὶ γῆς· ἀναστήσει δέ μου τὸ δέρμα, τὸ ἀναντλοῦν ταῦτα» (Κεφ. ιθ. § 25) Ἀλλὰ θαῤῥῶ ὅτι τὸ ἀνατολικὸν ζήτημα μὲ ἀπεπλάνησε, καὶ τοῦτο ἀκόμη ξένον καὶ τοῦ λόγου τοῦ παρόντος καὶ ἐμοῦ ὄν· ὅθεν ἐπιστρέφω εἰς τὸν ἡμέτερον Κάτουλλον, ὅστις ἕως νὰ εἴπωμεν τὰ ἀνατολικὰ ταῦτα ἰδοὺ μετέβη ἤδη εἰς τὴν Ἀνατολὴν ἀκολουθῶν τὸν ἐξαπέλεκυν στρατηγὸν (πραίτοτα) Μέμμιον εἰς Βυθινίαν ἐπὶ σκοπῷ νὰ πλουτήσῃ γυμνόνων τοὺς ἄλλους, τοὺς δυστυχεῖς ὑποτελεῖς καὶ ὑπηκόους τῆς κοσμοκράτορος πόλεως. Ἀλλὰ κατὰ δυσμοιρίαν ἡ αὐτοῦ ἐξοχότης, ὁ ἐξαπέλεκυς πραίτωρ Μέμμιος εἶχεν ἰδίας ἀνάγκας πλείους τοῦ Κατούλλου καὶ διὰ τοῦτο ἀπορροφήσας πᾶσαν ἰκμάδα τῆς ἀρκετὰ ἤδη ἐκ προτέρων θηλάσεων λειποσάρκου γενομένης Βυθινίας, ἀφῆκε τῷ παρακολουθήσαντι αὐτῷ ἀνοήτῳ ποιητῇ τὴν τιμὴν μόνην τοῦ ἀκολούθου, τὸ τίμημα ἅπαν αὐτὸς καρπωσάμενος. Ὅθεν ὁ ταλαίπωρος Κάτουλλος ἀπελπισθεὶς ἐπανῆλθε κάκιστα ἔχων εἰς Ῥώμην, ἐκ δανείου βαρυτόκου πληρώσας τῆς καθόδου αὐτοῦ τὸ ναῦλον. Φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν τὸν ἐθλιβεν ἡ πενία, εἰμὴ καθ' ὅσον ἐπέτρωνεν αὕτη τὰς διὰ τοῦ χρυσοῦ ἀνοιγομένας καρδίας, ἃς ὁ πάλιν ἀνόητος Κάτουλλος ἐνόμιζε πρότερον ὅτι τὰς ἤνοιγεν εἰς αὐτὸν ὁ ἔρως καὶ ἡ ἀγάπη, οἱ στίχοι του καὶ τὰ μαῦρά του τὰ ματία, ἀλήμων ὦ! (τοῦτο εἶναι τὸ παρ' ἡμῶν τῶν χυδαϊζόντων λεγόμενον καὶ γραφόμενον ἀλλοίμονον), καμμία δὲν ἤθελε νὰ τὸν ἠξεύρῃ καὶ ὁ Κάτουλλος, ἀπελπισθεὶς ἀπὸ τὰς ζώσας Κυρίας, ἐγράφη πρὸς τὰς κεκοιμημένας, τὰς ἐν σκότει καὶ ἀναισθησίᾳ πρὸ πολλοῦ παραδεδομένας, καὶ ταύτας ὕμνει καὶ κηλόγει· διὰ τῶν ποιητικῶν του δὲ πτερῶν ἐπέταξε καὶ ὑψηλὰ εἰς τὸν αἰθέρα καὶ ἐκεῖ εὗρεν εἰς τοὺς οὐρανοὺς κατηστερισμένην τὴν ὡραίαν κόμην ποτὲ ὡραίας βασιλίσσης τῆς Αἰγύπτου Βερενίκης, περὶ ἧς πολλὰ ἄλλοτε εἴπαμεν, ὅταν πᾶσαι αἱ Βερενῖκαι ὡσεὶ μέλισσαι περὶ κηρίον κυκλώσασαι ἡμᾶς ἐβόμβουν εἰς τὰς βεβυσμένας ἡμῶν ἀκοάς.

Φαίνεται ὅτι περὶ τῆς αὐτῆς περιωνύμου κόμης ἐσώζετο τότε, ἐπὶ Κατούλλου δηλονότι, ποίημα τοῦ Ἕλληνος ποιητοῦ Καλλιμάχου, καὶ ἐπειδὴ Μοῦσαι φωτίζουσαι πάντας τοὺς Ῥωμαίους ποιητὰς ἦσαν οἱ Ἕλληνες ποιηταί, ὅπως τανῦν Μοῦσαι πολλῶν συγχρόνων Ἑλλήνων ποιητῶν εἶναι οἱ ἐπιτηδειότεροι τούτων λογοκλόποι Φράγκοι, ὁ Κάτουλλος ἀντέγραψε σχεδὸν τὸν Καλλίμαχον, δηλαδὴ ἔκοψε τὴν φουστανέλλαν του καὶ τὴν ἔκαμε πανταλόνι καὶ τὸ πανταλόνι αὐτὸ θαυμάζεται.

Ἡ κόμη γυναικὸς ἔχει τι ποιητικὸν, ἔχει τι ἐπαγωγὸν, ἐννοοῦμεν τὴν φυσικὴν καὶ ἰδιόφυτον αὐτῆς κόμην, οὐχὶ δὲ τὰς νῦν ἐν χρήσει περιθέτους κόμας, τοὺς ἀηδεῖς καὶ ἀποθαμμένων γυναικῶν κορύμβους, προσκολλουμένους εἰς τὸν αὐχένα τῶν δεσποινῶν τοῦ περιπάτου καὶ τοῦ ἔρωτος τῶν δρόμων, μὴ δυναμένων νὰ ἐννοήσωσιν ὅτι εἰς τὰς εὐαισθήτους καρδίας καὶ τὰ καθαρὰ πνεύματα βδελυγμίαν προξενεῖ οὐχὶ δέ ποτε γόητρον ἡ προσθήκη δύο καὶ τριῶν κομῶν εἰς μίαν καὶ τὴν αὐτὴν κεφαλὴν, κεφαλὴν κενὴν ἐγκεφάλου καὶ πλήρη βορβορώδους γενέσεως. Ἡ κόμη τῆς Βερενίκης ἦτο ὡραία καὶ πολυθρύλητος καὶ θελξικάρδιος, διότι ἦτο ἰδική της καὶ οὐχὶ χολέρα θανούσης ἄλλης Αἰγυπτίας· ἦτο σεβαστὴ καὶ ἀξιολάτρευτος τῆς Βερενίκης ἡ κόμη, διότι ἔκοψεν αὐτὴν ἰδίᾳ βουλήσει καὶ θελήσει καὶ ἀφιέρωσεν εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀφροδίτης διὰ τὴν σωτηρίαν τοῦ ἐν πολέμῳ ὄντος ἐν Συρίᾳ βασιλέως ἀνδρός της Πτολεμαίου. Τὴν γνησίαν τῆς Βερενίκης κόμην, διὰ τὸν εὐσεβῆ σκοπὸν, πρὸν ἢ ἔκειρεν αὐτὴν ἡ φιλάνθρωπος αὕτη κυρία, ἠξίωσαν οἱ θεοὶ νὰ κοσμήσῃ τοῦ οὐρανοῦ τὸ στερέωμα καταστερίσαντες αὐτὴν καὶ ἰδοὺ ἄχρι τοῦδε καὶ τοῦ ψυχροτέρου τῶν ἀστρονόμων ἡ καρδία θερμαίνεται καὶ συγκινεῖται καὶ ἔρωτι ἀοράτῳ καταλαμβάνεται ὅταν τὸ βλέμμα του πέσῃ ἐπὶ τὸν ἀστερισμὸν τῆς κόμης τῆς Βερενίκης. Τὴν ὑπὸ τοῦ Κατούλλου καταερμπερδευθεῖσαν χρυσῆν καὶ στιλπνὴν κόμην ταύτην, τὸ εἰς τὰς πέδας τῆς Ῥωμαϊκῆς ποιήσεως ὑποβληθὲν καὶ βασανισθὲν ὡραῖον ἐν τῇ Ἑλληνικότητι ἔργον τοῦ Καλλιμάχου μετήνεγκον εἰς τὴν πάτριον μορφὴν, καλῶς κτενίσαντες καὶ μυρώσαντες καὶ στιλπνώσαντες δύο ἔξοχοι τῆς Ἑλληνικῆς Μούσης γνήσιοι παῖδες, δηλαδὴ πρώην παῖδες, νῦν δὲ σεβαστοὶ καὶ εἰς τὸν ὁρίζοντα τῆς ἐθνικῆς φιλοτιμίας κατηστερισμένοι καὶ ἱλαρὸν λάμποντες ἄνδρες, ὅ,τε Χ. Φιλητᾶς καὶ ὁ Φίλιππος Ἰωάννου, καὶ ἰδοὺ ἡμεῖς, χάρις εἰς αὐτοὺς, ἔχομεν ἀγλαὴν καὶ Ἑλληνικὴν μ' ὅλην της τὴν χάριν καὶ τὴν δύναμιν τὴν γνησίαν τῆς Βερενίκης κόμην κατηστερισμένην παρ' αὐτῶν εἰς τὸν πάτριον ὁρίζοντα. Βλέπομεν ὅτι πολὺ ἀπεπλάνησεν ἡμᾶς τοῦ προκειμένου καὶ πλεῖον τῶν δύο γερόντων ἡ τῆς νέας κυρίας κόμη, ἴσως διότι δὲν βλέπουσι πλέον οἱ ὀφθαλμοὶ ἡμῶν γνησίας κόμας εἰ μὴ ἐκείνας, ὧν αἱ ἰδιοκτήτριαι ἀναπαύονται ἐν χῳῷ κεκαρμέναι εἰς τὰ κοιμητήρια τῆς Εὐρώπης, ὑπὸ ἄλλης κυρίας, τῆς χολέρας, ἐκεῖ προπερφθεῖσαι καὶ κατευοδωθεῖσαι. Ἀφίνοντες τὰς ξενοκόμους κυρίας εἰς τὸν κοινὸν περίγελων, ἐπανερχόμεθα εἰς τὸν Κάτουλλον, ὅστις εἶχε τοιαύτην ταύτην τὴν εὐτυχίαν, νὰ χαδεύῃ γνησίας τὰς κόμας τῶν κυριῶν, ἃς ἐλάτρευεν ἡ καρδία του, ἂν καὶ ἦτο ξένη καὶ κλοπιμαία ἡ εὐαισθησία του, ὡς οἱ μικροὶ καὶ λευκοὶ ὡς μαργαρῖται ὀδόντες τοῦ νωθροῦ φίλου μου. . .

Ὁ Κάτουλλος ἐπανῆλθεν ἐκ τῆς Ἀνατολῆς πτωχότερος ἑαυτοῦ, καὶ ὡς εἴπαμεν, ἡ πτωχεία του τὸν ἐλύπει μόνον διότι τοῦ κατέστρεψε τοὺς ἔρωτάς του, ἄλλως τοῦ ἠκόνισε τὴν ποιητικήν του φαντασίαν καὶ τὸν κατέστησε πλέον εὐαίσθητον. Ὅταν ἡ κοιλία μένῃ κενή, καὶ ὁ στόμαχος κοῦφος, τότε τὸ πνεῦμα χορεύει καὶ οἱ ὀδόντες τρίζουσι· τοῦτο ἠνείχετο ὁ Κάτουλλος, ἔστεργε τὰ παρόντα, κατὰ τὸν πρὸς παρηγορίαν τῶν δυστυχῶν Κατούλλων ἐπινοηθέντα κανόνα. Συνέβη ὅμως αὐτῷ ἄλλο δυστύχημα, ὅπερ ἀληθῶς ᾐσθάνθη κατάκαρδα, ὁ θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ του ἐν Τρωάδι, ὅπου εἶχε μεταβῆ, ἴσως διὰ νὰ πλουτίσῃ καὶ αὐτός, διότι καὶ ἡ Τρωὰς Ἀνατολὴ ἦτο καὶ εἶναι νομίζω. Ἀνατολὴ καὶ πάλιν Ἀνατολή, ἐνδιαίτημα προβάτων προωρισμένων εἰς τροφὴν λύκων ἐν αὐταῖς ταῖς ὄψεσι τοῦ πολιτισμοῦ, ὃν ὁ ἑλληνισμὸς ἐφύτευσε καὶ ὁ χριστιανισμὸς ἐκαλλιέργησε καὶ ἐτελειοποίησε καὶ τὸ συμφέρον καὶ ὅλα τὰ διαβολικὰ αἰσθήματα τὸν κατέστρεψαν, τὸν ἐνόθευσαν καὶ ἀντ' αὐτοῦ κατεσκεύασαν φιλαυτίαν καὶ ζηλοτυπίας καὶ ἀπανθρωπίας, καὶ ταύτας ὠνόμασαν πολιτισμόν, ὅπως ὀνομάζουσιν ἴα καὶ ῥόδα ἀντὶ τῶν φυσικῶν τὰ ἐκ χάρτου κεχρωματισμένου κατασκευαζόμενα φιλοτέχνως, ὡραῖα τὴν ὄψιν, ἐστερημένα δὲ πάσης ζωῆς καὶ εὐωδίας. Τοιοῦτος κατέστη ὁ κυβερνητικὸς ἢ διπλωματικὸς πολιτισμός, τοῦ γνησίου σωζομένου μόνον ἔν τισι καρδίαις τῶν εὐαισθήτων λαῶν καὶ τοῦ ἐπισκόπου τοῦ Λονδίνου.

Ὁ θάνατος τοῦ ἀδελφοῦ τοῦ Κατούλλου ἔφερεν εἰς ἀπόγνωσιν τὸν ποιητὴν ἡμῶν καὶ οὐδέ ποτε παρηγορήθη, καθ' ὅσον μάλιστα δὲν ἠδυνήθη νὰ θέσῃ τὰ λείψανα αὐτοῦ ἐν τοῖς πατρικοῖς του ἠρίοις, ἀλλ' ἔμειναν εἰς τὸν τόπον ὅστις ἐγένετο κοινὸς τῆς Εὐρώπης καὶ Ἀσίας τάφος· ὅλα τὰ πράγματα ἐπιδέχονται τροπολογίας, πάσης ζημίας τὴν ἀποζημίωσιν ἐλπίζουσιν οἱ κουφότεροι τῶν ἀνθρώπων καὶ πάσης ἀπωλείας τὴν ἐπανόρθωσιν προσδοκῶσιν οἱ τὰ παρόντα στέργοντες καὶ τὰ βελτίω ζητοῦντες· μόνος ὁ θάνατος δὲν ἔχει ἰατρείαν, διὰ τοῦτο καὶ δικαίως ὁ ταλαίπωρος Κάτουλλος, θρηνῶν τὸν θανόντα ἀδελφόν του, ἔλεγε, πρὸς Ὄρταλον γράφων ποιητικὴν ἐπιστολήν· « Ἡ καταβιβρώσκουσά με καὶ ἀδιαλείπτως πάσης ἀναπαύσεως στερροῦσά με θλῖψις ἄμουσον μὲ καθιστᾷ· δὲν δύναμαι νὰ αἰσθανθῶ τὰς γλυκείας τῶν ἐκ Πιερίας ἀδελφῶν ἐμπνεύσεις ἐν μέσῳ τῶν σκληρῶν συγκινήσεων τῆς ψυχῆς μου. Ὀλίγαι παρῆλθον ἡμέραι, ἐξ ὅτου τὰ ὕδατα τῆς Λήθης βρέχουσι τοὺς παγωμένους τοῦ ἀδελφοῦ μου πόδας, ἐξ ὅτου ἡ ἄμμος τῶν ἀκτῶν τοῦ Τρωϊκοῦ Ῥοιτείου καλύπτει τὰ ποθεινά μοι λείψανά του καὶ ἀποκρύπτει αὐτὰ ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν μου· ὦ ἀδελφέ μου! δὲν θὰ σ' ἀκούσω λοιπὸν ποτὲ πλέον διηγούμενον τὰς μεγαλουργίας σου, δὲν θὰ σὲ ἴδω πλέον, ὦ καὶ τῆς ζωῆς μου αὐτῆς φίλτερε· ἀλλ' ὅμως τοὐλάχιστον θὰ σὲ ἀγαπῶ πάντοτε, καὶ πάντοτε ἐν ποιήμασι θὰ στενάζω ἐπὶ τοῦ τάφου σου, ὅπως εἰς τὰς βαθείας σκιὰς τῶν λοχμῶν καὶ δρυμῶν στοναχοῦσα θρηνεῖ ἡ Πρόκνη τοῦ ποθεινοῦ αὐτῆς Ἴτυος τὸν θάνατον». Τοιαῦτα καὶ ἄλλα ὁ Κάτουλλος θρηνῶν ἔψαλλε διὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του, καὶ ὁ μή ποτε τὴν τοιαύτην αἰσθανθεὶς θλῖψιν, ὁ ἄγευστος τοιούτου ποτηρίου, δὲν ἐννοεῖ πόσον κατακαίει τὰ σπλάγχνα τοῦ ἀνθρώπου ἡ ἐκ τοῦ θανάτου οἰκείων ἀναπτομένη φλόξ. Οὕτω λοιπὸν οἱ πολλοὶ ἡμεῖς πληρόνομεν μὲ δάκρυα τὴν πρὸς θανόντας οἰκείους ἀγάπην ἡμῶν καὶ τὸ χρέος μένει πάντοτε ἀνεξόφλητον, διότι ἡ ἀληθὴς ἀγάπη οὐδέποτε εἰλικρινῶς ἐξαλείφεται ἀπὸ εἰλικρινῶς ἀγαπώσης καρδίας, διὰ τοῦτο καὶ ἡ ἐμὴ καρδία χαίρει μόνον ὅταν λησμονῇ ἑαυτήν, ὅταν λησμονῇ τὸ κοιμητήριον καὶ τοὺς κευθμῶνας τῶν νεκρῶν, «ἵν' ᾅδης χωρὶς ὤκισται θεῶν» κατ' Εὐριπίδην.

Ταῦτα εἶχα γράψει ἕως χθὲς εὑρισκόμενος ἐν ταῖς εὐαισθησίαις μου. Σήμερον μοὶ φαίνεται ὁ κόσμος παρηλλαγμένος καὶ ἀπορῶ τί ζητεῖ ἡ θλῖψις εἰς τὴν παράστασιν τῆς παγκοσμίου κωμῳδίας, εἰς ἣν ὀφείλομεν νὰ «παίζωμεν ἁβρὰ γελῶντες.»

Παύομεν, διότι καὶ ὁ Κάτουλλος ἔπαυσε παρέχων εἰς ἡμᾶς ἀφορμὰς λόγων. Δὲν φαίνεται καὶ δὲν ἀκούεται, καὶ ὅταν τις δὲν φαίνεται καὶ δὲν ἀκούεται, οἱ φιλόσοφοι λέγουσιν ὅτι ἀποθνήσκει, καὶ ὅταν οἱ Κάτουλλοι ἀποθνήσκωσιν, οἱ φιλολόγοι ψάλλουσι τὴν νεκρώσιμόν των ἀκολουθίαν, καὶ οἱ ποιηταὶ λέγουσι τὸν ἐπιτάφιον λόγον των, καὶ οἱ διδάσκαλοι τὸν κηδεύουσιν εἰς τὰ κενοτάφια, δηλονότι τὰ κρανία, τῶν ὁμιλητῶν των, καὶ μόνον οἱ κωφοὶ γελῶσιν εἰς τὴν θέαν τῆς ἄλλης ταύτης κωμῳδίας.

Αἰωνία σου ἡ μνήμη τῆς ἀθλίας Λεσβίας κοῦφε ἐραστὰ Κάτουλλε, καὶ χαίρετε τῆς ὁδοῦ τῶν Πατησίων πελάτιδες δέσποιναι τῶν ἐν κεκρυφάλοις θνησιμαίων κορύμβων· χαίρετε καὶ σεῖς ἄνδρες τῆς νεκρικῆς φενάκης, καὶ καλοκἀγαθοι νέοι τῆς χωρίστρας καὶ τοῦ μόσχου καὶ τῶν προθύρων τοῦ Σολωνος·

«Αὐτὰρ ἐγὼν ὑμέων τε καὶ ἄλλης μνήσομ' ἀοιδῆς».

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

Η ΑΗΔΩΝ.

Τῶν ᾠδικῶν πτηνῶν οὐδὲν βεβαίως δύναται νὰ παραβληθῇ πρὸς τὴν ἀηδόνα, τὸν δραματικὸν κατὰ τὸν *Michelet* πτερωτὸν τῶν δασῶν ἀοιδόν, οὗ τινος τὸ ἐξαίσιον ᾆσμα ὁλόκληρον δάσος πληροῖ· ἀληθῶς ἡ ἔκτακτος τῆς φωνῆς αὐτῆς ἰσχὺς ἐκτείνεται εἰς σφαῖραν, ἧς ἡ ἀκτὶς δὲν εἶνε ἐλάσσων τῶν 1600 μέτρων. «Ἀλλά, λέγει ὁ *Bechstein*, οὐχὶ τοσοῦτον ἡ ἰσχύς, ὅσον ἡ ἔκτασις, ἡ εὐστροφία, ἡ ἐξαισία ποικιλία καὶ τὸ ἁρμονικὸν τῆς φωνῆς τέλος ἀποκαθιστῶσιν αὐτὴν πολύτιμον εἰς πᾶν οὖς εὐαίσθητον πρὸς τὸ ὡραῖον· νῦν μὲν παρατείνουσα ἐπὶ ὅλας στιγμὰς ῥοφὴν συντεθειμένην ἐκ δύο ἢ τριῶν μόνον μελαγχολικῶν τόνων, ἧς ἄρχεται διὰ σιγανῆς φωνῆς καὶ ἀνιοῦσα μικρὸν κατὰ μικρὸν δί ὡραιοτάτης ἐπιτάσεως εἰς τὸν ὕπατον τῆς ἐντάσεως βαθμόν, περαίνει αὐτὴν περιπαθέστατα· νῦν δὲ γοργὴν ὀζυτέρων ἤχων σειρὰν ἐκβάλλουσα, ἀποπερατοῖ αὐτὴν καθάπερ καὶ πολ-

λὰς ἄλλας τοῦ ἄσματος αὐτῆς στροφὰς, διά τινων τόνων διακεκριμένων ἀλλήλων, ἐν ἁρμονίᾳ ἀνιούσῃ. Δύναταί τις νὰ ἀπαριθμήσῃ μέχρις 24 στροφῶν διαφόρων ἐν τῷ ἄσματι τῆς ἀηδόνος, μὴ ὑπολογιζομένων τῶν μικρῶν καὶ λεπτῶν ποικιλῳδιῶν».

Ἡ ἀηδὼν, ὀρνιθολογικῶς ὑπαγομένη εἰς τὸ γένος τῶν ὑπολαΐδων (τῆς οἰκογενείας τῶν λεπτορράμφων ἐν τῇ τάξει τῶν ὀδοντωτορράμφων στρουθίων *), ἐστὶ στρουθίον, ὡς γινώσκομεν, ἄνωθεν μὲν μελάγχρουν ὑπόπυρρον, φαιὸν δὲ λευκωπὸν κάτωθεν μετ' οὐρᾶς μικρόν πως πυρροτέρας· πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Εὐρώπης ζῶσα, δὲν ἔχει σταθερὰν καθ' ὅλον τὸ ἔτος διαμονὴν, ἀποδημοῦσα ἀπὸ τοῦ Ἰβρίου μηνὸς κατὰ τὰς ψυχρὰς τοῦ ἔτους ὥρας εἰς θερμότερα κλίματα καὶ ἐπανερχομένη κατὰ τὸν ἀπρίλιον εἰς τοὺς τόπους τοῦ ἡμετέρου κλίματος. Ἅμα τῇ ἐπανόδῳ κατὰ τὸ ἔαρ συζεύγυται τὸ ἄρρεν μετὰ τοῦ θήλεως φύλου καὶ ἐν ταύτῃ τῇ τῶν ἐρώτων ἐποχῇ καὶ κατὰ τὴν ἐπώασιν τὸ ἄρρεν ἀναπτύσσει ἅπαν τὸ μελῳδικὸν τῆς φωνῆς αὐτοῦ θέλγητρον· ἀλλὰ τῶν νεοσσῶν ἐκλεπισθέντων, ἀποκαθίσταται σιγηλόν· διότι σπουδαιότερα χρέη προσκαλοῦσιν αὐτὸ εἰς βίον ἐνεργητικώτερον, τὸν τῆς ἄγρας, πρὸς προμήθειαν τροφῆς διὰ τὰ τεκνία. Τὸ θῆλυ κατασκευάζει τὴν ἑαυτοῦ φωλεὰν ἔξωθεν μὲν διὰ ξηρῶν φύλλων, ἔσωθεν δὲ διὰ χόρτων ἢ ῥιζιδίων μετὰ τριχῶν ζώων μεμιγμένων ἐντὸς κήπων, ἢ ἐν τοῖς φυλλώμασι θάμνων, ἢ ἐπὶ τοῦ κεκομμένου κορμοῦ δένδρου ὑπὸ βάτων περιτετειχισμένου παρὰ τὴν ἐπιφάνειαν τῆς γῆς, ἢ καὶ ἐπ' αὐτῆς ταύτης, ὁπόταν δύναται νὰ ᾖ ἐκεῖ κεκρυμμένον ὑπὸ χόρτων ἱκανῶς ὑψηλῶν, ἢ πυκνῶν θάμνων. Ἐκεῖ δὲ ὠοτοκεῖ τέσσαρα μέχρις ἓξ ὠαρίων φαιοῦ πρασινωποῦ χρώματος κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἧττον βαθέος. Οἱ νεοσσοὶ ἀποδημοῦσι μετὰ τῶν γεννητόρων αὐτῶν, ἀλλὰ τὸ ἐπερχόμενον ἔαρ ἐπανέρχονται εἰς τὸν τόπον τῆς γεννήσεως αὐτῶν. Ὡς ἐνδιαίτημα δὲ ἡ ἀηδὼν ἐκλέγει τοὺς δασυσκίους καὶ δροσεροὺς τόπους, ὧν ὅμως ἡ θερμοκρασία οὐδέποτε ἐστὶ λίαν ταπεινή· οἱ θάμνοι, αἱ πυκναὶ παρὰ τοῖς λειμῶσι καὶ τοῖς ἀγροῖς βάτοι εἰσὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν τῆς ἐκλογῆς αὐτῆς διαμονητήρια, ὥσπερ καὶ οἱ διὰ ζυγιοφύτων πεφυτευμένοι καὶ παρημελημένοι κῆποι· ἀναζητεῖ δὲ τὰ παρυδάτια μέρη, καθὰ ἀρθονωτέραν τὴν τροφὴν αὐτῆς εὑρίσκουσα. Καίτοι δ' ἐντομοφάγος κατ' ἐξοχὴν καὶ σκωληκοφάγος, δὲν ἀπαναίνεται ὅμως καὶ τὰς ῥάγας τῆς σταφυλῆς τῆς ἀκταίας, ἢ τῆς ἀγριοσταφυλῆς, καὶ τὰ συκάμινα.

Κ. ΔΗΜΗΣΣΑΣ.

(*) Ὁ μέγας ζωολόγος Γεώργιος Κυβέριος ἐν τῇ ζωολογικῇ αὐτοῦ ταξιθετήσει ἀνήγαγε τὰ πτηνὰ εἰς 6 τάξεις: α') τὴν τῶν ἀρτακτικῶν, β') τὴν τῶν στρουθίων, γ') τὴν τῶν ἀναῤῥιχωμένων, δ') τὴν τῶν ἀλεκτρυονοειδῶν, ε') τὴν τῶν μακροτάρσων καὶ ς') τὴν τῶν παλαμοπόδων (μεμβρανοπόδων). Ἡ τῶν στρουθίων τάξις ἐστὶν ἡ πολυαριθμοτέρα, ὑποδιαιρεθεῖσα εἰς πέντε τμήματα, ὧν ἓν τὸ τῶν ὀδοντωτορράμφων, οὗ τινος οἰκογένεια ἐστὶ καὶ ἡ τῶν λεπτορράμφων, ἧς ἐν τῷ τῶν ὑπολαΐδων γένει τὰ ἄῤῥενά εἰσι μελῳδικώτατα.

Η ΔΗΜΟΣΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΙΣ ΕΝ ΤΑΙΣ ΗΝΩΜΕΝΑΙΣ ΠΟΛΙΤΕΙΑΙΣ.

Ἔκτινος πραγματείας τοῦ ἐπὶ τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως ἐφόρου τῶν Ἡνωμένων Πολιτειῶν τῆς Ἀμερικῆς, συνοψίζομεν τὰ ἑπόμενα, ἅτινα διδοῦσιν ἰδέαν τινὰ τῆς ἐκεῖ καταστάσεως τῆς δημοσίας ἐκπαιδεύσεως.

« Ἐν τῇ ἐπικρατείᾳ τῆς Νέας Ὑόρκης ἐδαπανήθησαν τῷ 1856 διὰ τὴν δημοσίαν ἐκπαίδευσιν 6,682,935 δολλάρια, ὧν τὰ ἥμισυ μὲν διὰ τὰς πόλεις, τὰ δὲ ἕτερα ἥμισυ διὰ τὰς κώμας. Ὀσημέραι καταβάλλονται δυναταὶ προσπάθειαι, καθ' ὅσον ἡ Ἐπικράτεια αὕτη δὲν φείδεται οὐδεμιᾶς χρηματικῆς δαπάνης πρὸς διάδοσιν τῆς παιδείας. Τῷ 1866 ὑπῆρχον σχολαὶ 11, 547, δι' ἃς ἐδαπανήθησαν 12, 254,957 δολλ.

» Ἀριθμεῖ ἡ Ἐπικράτεια περὶ τὰ 1,264,675 παιδία καὶ νέους 5—21 ἐτῶν. Ἐφοίτων δὲ τῷ 1866 εἰς τὰ δι' ἐξόδων τοῦ Κράτους συντηρούμενα σχολεῖα 919, 309 μαθηταί· 61,754 ἠκολούθησαν τὰ μαθήματα εἰς τὰ ἰδιωτικὰ λεγόμενα σχολεῖα, εἰς ἃ πληρόνουσι δίδακτρα· εἰς δὲ τὰ ἀνώτερα σχολεῖα (τὰ γυμνάσια) εὑρίσκοντο 1541 σπουδασταί.

» Εἰς τὰ δημοτικὰ σχολεῖα φοιτῶσι καθ' ἡμέραν 408, 093 παῖδες καὶ νέοι. Ὡς ἐκ τούτου δὲ ἀπαραίτητος θεωρεῖται ἡ καθίδρυσις νέων εὐρυχωροτέρων καταστημάτων. Εἰς τὰ σχολεῖα ταῦτα ἐδίδαξαν τῷ 1866 καθηγηταὶ 26,494, δηλ. 21 492 τοῦ γυναικείου φίλου καὶ 4,452 τοῦ ἀνδρικοῦ. Ὁμοῦ δὲ οἱ μισθοὶ τῶν καθηγητῶν καὶ τῶν διδασκαλισσῶν ἀνέβησαν τῷ 1865 μέχρι τῶν 8,978,093 δολλ. καὶ τῷ 1866 εἰς 4,558, 890 δολλ.

» Τὸ κατάστημα, ἐν ᾧ διδάσκονται οἱ κωφάλαλοι, περιεῖχε τῇ 31 δεκεμβρίου 1865, 235 ὑποτρόφους ἄῤῥενας καὶ 171 κοράσια, ἤτοι 406 μαθητάς. Ἡ σχολὴ αὕτη εὑρίσκεται ἐν ἀκμαίᾳ καταστάσει καὶ ἐφημοσθησαν ἐν αὐτῇ οἱ νέαι μέθοδοι· ἀλλ' οἱ διευθυνταὶ τοῦ καταστήματος δὲν πιστεύουσιν ὅτι θὰ δυνηθῶσί ποτε ν' ἀναλάβωσιν οἱ κωφάλαλοι τὴν χρῆσιν τοῦ λόγου, ἕως καὶ ἀτελῆ.

» Ὑπάρχει ἐπίσης κατάστημα καὶ διὰ τοὺς τυφλοὺς ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἀναλαμβάνουσιν ἄλλοι τὴν συντήρησίν των, καὶ ἐπειδὴ αὐτοὶ δὲν ἔχουσι πόρους ζωῆς, διὰ τοῦτο ζῶσιν ἐκ τῆς ἐλεημοσύνης.

» Ὁ διάσημος τραπεζίτης Γεώργιος Πεάβοδυ προσήνεγκε 2,100,000 δολλάρια πρὸς θεμελίωσιν σχολῶν, ἀνοικτῶν εἰς ὅλους ἄνευ διακρίσεως φυλῆς ἢ χρώματος. Ἀνέλαβε δὲ τὴν φροντίδα ὅπως βάλῃ εἰς πρᾶξιν τὰ γενναῖα αὐτοῦ σχέδια ἐπιτροπὴ, μεταξὺ τῶν μελῶν τῆς ὁποίας εὑρίσκονται καὶ ὁ στρατηγὸς Γρὰντ καὶ ὁ ναύαρχος Φαῤῥοῦτ. Ἡ ἐπιτροπὴ αὕτη ἐσκέφθη, ὅτι τὸ καλλίτερον πρᾶγμα ἦν ν' ἀφιερωθῶσι τὰ κεφάλαια ταῦτα εἰς τὴν διάδοσιν τῆς προκαταρκτικῆς παιδείας, ἐκτὸς μικροῦ τινος μέρους, προσδιορισθησομένου διὰ τακτικὰ σχολεῖα, ἐν οἷς νὰ συναθροίζηται σῶμα διδασκαλικὸν εὐπαίδευτον καὶ ἔχον ἱκανότητα. Εἰς δὲ τῶν σημαντικωτέρων βιβλιοπωλῶν τῆς Νέας Ὑόρκης εἰδοποίησε τὴν

ἐπιτροπὴν, ὅτι εἶχεν ὑπὸ τὴν διάθεσίν του 100 χιλ. ἀντίτυπα στοιχειωδῶν τινων βιβλίων, ἅτινα μεταχειρίζονται συνήθως τὰ προκαταρκτικὰ σχολεῖα. Τὸ ἀξιέπαινον τοῦτο παράδειγμα εὑρήσει πιθανῶς πολλοὺς τοὺς μιμητάς».

Ο ΓΑΜΟΣ

Ἢ

Η ΑΛΗΘΗΣ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΕΥΔΑΙΜΟΝΙΑ.

(Συνέχεια καὶ τέλος).

Τίς λοιπὸν εἶναι ἡ οἰκογενειακὴ
Εὐδαιμονία, ἣν ζητεῖτ', ἡ ἀληθής;
Εἶναί τις πλοῦτος ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ;
Καὶ οἶκων τίς κλεινὴ μεγαλοπρέπεια;
Εἶναι ἐπίπλων πολυτέλεια κομψή;
Τέχνην καὶ πλοῦτον ἐνδεικνύουσα δεινόν;
Εἶν' γυναικός τις καλλονὴ ἐπίφθονος;
Καὶ ἀφθονία ἐνδυμασιῶν αὐτῆς
Σηρικοτεύκτων, κἀγων καλλιτεχνικῶν;
Ἐσκευασμένων πρὸς τὸν ἔσχατον συρμόν;
Εἶν' κοσμημάτων γυναικείων συρροή,
Ἀπὸ χρυσὸν, κἀστράπτοντας ἀδάμαντας,
ἐξειργασμένων μ' ἔντεχνον ὡραϊσμόν;
Εἶναί τις τέλος εὐτυχὴς καὶ ἄλυπος
Κτῆσις υἱῶν καὶ θυγατέρων εὐπρεπῶν;
Πολλοῦ γε δεῖ, ταῦθ' ὅλα ἀποφαίνομαι
Νὰ συγκροτῶσι τῆς οἰκογενειακῆς
Εὐδαιμονίας τὴν σεπτὴν ἀλήθειαν —
Εἶν' ὅλα ταῦτα ἀγαθὰ φαινόμενα!
Οὐδ' ἐξαρτῶνται τῆς θελήσεως ἡμῶν!
Ἀλλ' ἐπὶ τῆς φορᾶς καὶ ἰδιότητος
Τῶν ἔξωθεν ποικίλων περιστάσεων
Ἐρείδονται. — Εἶν' οἰδαμῶς πραγματική!
Ἡ δὲ βεβαία τῆς οἰκογενειακῆς
Εὐδαιμενίας καὶ σεπτὴ ἀλήθεια
Βασίζεται οὐχὶ ἐπὶ τὰ πράγματα,
Ἅπερ εὐκόλως, καὶ ὁμοῦ μὲ τοὺς καιροὺς
Συναλλοιοῦνται καὶ συμμεταβάλλονται.
Καθὼς ὁ οἶκος ἐπὶ τὰ θεμέλια
Πηλοῦ καὶ λίθων φαίνετ' ἐρειδόμενος,
Διότι κἀυτὸς εἶν' ἐξ ὕλης τῆς αὐτῆς·
Ἀλλ' ἡ ἐντὸς τοῦ οἴκου περιζήτητος
Εὐδαιμονία εἶν' τι πρᾶγμα ἠθικὸν,
Καὶ δι' αὐτὸ ἐφ' ὑλικῶν δὲν δύναται
Εὐτυχημάτων στερεῶν νὰ βασισθῇ.
Στηρίζεται λοιπὸν ἐπὶ τὰ πρόσωπα
Τὰ εἰς τὴν οἰκογένειαν πρωτεύοντα,
Καὶ ζεῦγος ἓν ἀποτελοῦντα ἱερόν.
Ἀλλ' ἄραγε τόσος ἢ τόσος τις βαθμὸς
Μορφώσεως αὐτῶν διανοητικῆς,
Τίς ποικιλία ἄφθονος τῶν γνώσεων,
Τίς φωτισμὸς περιφανὴς τοῦ πνεύματος,
Καὶ μέγας τις καὶ θαυμαστὸς πολιτισμός;
Ἀρά γε ἤθους κόσμησις περικαλλὴς
Μὲ τ' ἄνθη τῆς Εὐγενεστάτης Ἀρετῆς
Τὰ εὔκοσμα, εὐώδη, καὶ καλλίχροα,
Ταῦτα ἀρκοῦν ἵνα θεμελιώσωσιν
Ὑπὸ τὴν στέγην τὴν οἰκογενειακὴν
Τὸ τῆς Εὐδαιμονίας περιπόθητον
Καὶ ἁγλαὸν ἐκεῖνο οἰκοδόμημα;
Ὢ! ναὶ, οὐδόλως τοῦτο ἀμφιβάλλει τις
Ὅτ' εἶν' ἀνάγκη πρὸς τὴν στερεότητα
Καὶ ἁρμονίαν τὴν ἀρχιτεκτονικὴν,
Καὶ πρὸς τὸ σχῆμα ἅμα τὸ κανονικὸν
Τῆς περὶ ἧς ὁ λόγος μας οἰκοδομῆς,
Δηλαδὴ ταύτης τῆς οἰκογενειακῆς
Εὐδαιμονίας, ὅπως συνεργήσωσι
Κ' ἡ ἀδελφότης τῶν Ἱερῶν μουσῶν
Κ' ἡ τῶν Χαρίτων ἁγλαόμορφος Τριάς·
Αἱ μὲν ὅπως ἐμφρόνως συμπηγνύωσι
Καὶ συναρμολογῶσιν ὑπὸ τὸν φανὸν
Τὸν ἅγιον τῶν ἱερῶν ἀληθειῶν
Τὴν εὐτυχῆ κ' εὐδαίμονα συμβίωσιν
Τῶν ἀρχικῶν προσώπων τῆς οἰκιακῆς
Κοινότητος· αἱ δὲ γλυκεῖαι χάριτες
Ἵνα αὐτὴν μὲ νάματα τὰ διαυγῆ
Ἀρδεύωσι τῶν ζωηρύτων ἀρετῶν,
Ἐκ τῶν ἁγίων αἵτινες πηγάζουσι
Καὶ μακαρίων κόλπων τῆς Θεότητος·
Κατὰ τοὺς χρόνους μάλιστα τοὺς καθ' ἡμᾶς,
Καθ' οὓς τρανῶς ἐδείχθη κ' εὐκρινέστατα
Ὁπόσην καὶ ὁποίαν πολυτίμητον
Εὐεργεσίαν εἰς τὴν ἀνθρωπότητα
Περιποιεῖ ὑπὸ Θεοῦ καταπεμφθεὶς
Ἐπὶ τῆς γῆς μὲ τὸν Σωτῆρά μας Χριστὸν
Ὁ πνεύματος καὶ ἤθους ἐκπολιτισμός.
Ἀλλ' ὅμως ἡ εὐδαιμονί' ἡ ἀληθὴς
Ἀποτυγχάνει, ἐὰν ἀπορρέουσα
Ἐκ τούτων μόνον εἰς τὴν οἰκογένειαν
Ὑπάρχῃ· ἐπειδὴ ὑπόκειται
Εἰς διαφόρους τύχας πάλης, ἂν αὐτὴν
Μόναι αἱ Μοῦσαι, κ' αἱ ὡραῖαι Χάριτες
Ὑποστηρίζωσι. — Τίς ἄλυσις χρυσῆ
Συμπεπλεγμένη ἀπὸ τὴν ὑπέρτιμον
Στερρὰν ἀγάπην, κι' ἀπὸ τὴν πεποίθησιν
Πρὸς τὸν Θεὸν καὶ τὴν ὑψίστην πρόνοιαν,
Καὶ ἀπὸ τὴν ἀγάπην τὴν εἰλικρινῆ
Καὶ ἀμοιβαίως σταθερὰν τῶν ἀρχικῶν

Προσώπων τῆς οἰκογενειακῆς
Ὁλομελείας, λέγω, ἅλυσις χρυσῆ
Συνδέουσα κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον
Καὶ τὰς καρδίας τούτων διασφίγγουσαν
Ἐξασφαλίζει τε καὶ μονιμοποιεῖ
Εὐδαιμονίαν τὴν οἰκογενειακὴν
Ἐπ' ἀληθῶν κι' ἀμεταβλήτων βάσεων.

Αὕτ' ἡ ἁγί' ἀγάπη καὶ θεοστερὴς
Μετ' οὐ πολὺ ἀνταναπλᾶται γλυκερῶς
Ἐκ τῆς καρδίας τούτων, κι' ἀναπτύσσεται
Ἐν τῇ στοργῇ τῇ σώφρονι καὶ συνετῇ
Τῇ πρὸς τὰ τέκνα. Ἀληθῶς ὁ ἀγαπῶν
Τὸν ὕψιστον καὶ τὸν μεθ' οὗ συνδέεται
Ἀδιασπάστως ἐν τῇ ἐπὶ γῆς ζωῇ
Καὶ ἀγαπᾷ καὶ πάντας τοὺς ὁμοίους του
Τοὺς ἀπωτέρω καὶ τοὺς πλησιέστατα·
Τὰ τέκνα δὲ πάντων τὰ πλησιέστατα
Ὑπάρχουσι τῇ γυναικὶ καὶ τῷ ἀνδρί·
Καὶ πρῶτ' αὐτὰ τὴν ἀπαρχὴν τῆς ἱερᾶς
Ἀγάπης τῶν γονέων ἀπολαύουσιν·
Ἔπειτα δ' αὕτη ἡ ἀγάπη ἡ διττὴ
Μετ' ἀρεμίας καὶ πολλῆς γλυκύτητος
Καθοδηγεῖ πρὸς πᾶσαν θείαν ἀρετήν·
Καὶ τοὺς συζύγους κάμνει νὰ ἐργάζωνται
Τά τε κοινὰ καὶ ἴδια καθήκοντα,
Μὲ ζῆλον πάντοτ' ἀγαθὸν καὶ σταθερόν.
Ἐκ τῆς τοιαύτης δ' ἐκτελέσεως αὐτῶν
Μετὰ ἀγάπης θείας καὶ συζυγικῆς
Γεννᾶται ἠδὴ ἡ οἰκογενειακὴ
Εὐδαιμονία, ἥτις εἶν' τὸ κεντρικὸν
Σημεῖον ὅλων τῶν τοῦ Γάμου ἐπευχῶν·
Καὶ ἡ ὁποία εἶν' ἡ μόνη ἀληθής,
Καὶ σπουδὴν πᾶσαν καὶ φροντίδ' ἀξίζουσα,
Καὶ καθὼς ὅταν ἔφλεγ' ἔρως ἱερὸς
Τῶν δύο ἤδη συζευχθέντων τὰς ψυχὰς
Πρὶν τοὺς συνδέσῃ ἱερὸς Ὑμέναιος,
Ἤρέσκετο εἰς περιβόλους ἀνθηρούς
Καὶ καταφύτους αὐτοὺς νὰ καθοδηγῇ,
Ὅπου ζεφύρου αὔρα γλυκυπνέουσα
Σείει τῶν δένδρων μαγικῶς τὸ φύλλωμα·
Ὅπου μελίζουν ἀηδόνες εὔστομοι,
Καὶ ὅπου ῥεῦμα διαυγὲς ἀπὸ πηγῆς
Ἀναβρυούσης ὑπὸ τὴν τερπνὴν σκιὰν
Καλῆς πλατάνου κελαρύζει μαγικῶς,
Καὶ ὅπου τι μυστηριῶδες λάλημα,
Ἐγείρεται εἰς τῆς καρδίας τοὺς μυχοὺς
Καὶ μεταβάλλει' εἰς Παράδεισον ἡ γῆ·
Οὕτως ὁπόταν τὸν σεμνόν των ἔρωτα
Διαδεχθῇ ἀγάπη ἡ συζυγικὴ
Εἰς τὸν λειμῶνα νὰ τοὺς ὁδηγῇ πιστῶς
Ἀρέσκεται τῶν τερψινόων ἀρετῶν,
Ὅπου τὰ δένδρα τούτων τ' ἀγλαόφυλλα
Σκιὰν ἁπλοῦσι 'ς τὴν ἀνθρώπινον ζωὴν
Ἱλαρωτάτην καὶ οὐράνιον τροφὴν
Εἰς τῶν ἀνθρώπων τὴν ψυχὴν προσφέρουσι
Καὶ τὴν ἐκτρέφουν καὶ τὴν μεγαλύνουσι.

Ὅπου τὰ εὔχρο' ἄνθη καὶ ἀειθαλῆ
Τῶν ἀρετῶν κατακαλλύνουν θελκτικῶς
Τῶν ἀνθρωπίνων καρδιῶν τὰ μύχια·
Καὶ ὅπου νᾶμα θείας ἁγιότητος
Παρὰ τὸν θρόνον ἀναβλύζον τοῦ Θεοῦ
Ἀρδεύει τὸ περ καλλὲς φυτώριον
Τῆς γλυκερᾶς ἀγάπης, ἥτις κυβερνᾷ
Βιωτικήν μας πᾶσαν περιπέτειαν.

Ὦ! πόσα καὶ ὁποῖα νέφη θλίψεων
Ἡ ἀμοιβαί' ἀγάπη κ' ἡ πρὸς τὸν Θεὸν
Ἀπομακρύνει ἀπὸ τῆς συζυγικῆς
Στέγης, ἐκ τῆς φορᾶς τῶν περιστάσεων
Ἐπάνω τοῦ ὁρίζοντος ὑψούμενα
Ὁρμητικῶς τῆς σφαίρας τῆς βιωτικῆς!
Ἡ Ἔρις, εἶπεν ὁ ὑψίνους Ὅμηρος
Τὴν κεφαλὴν ἐστήριξεν εἰς οὐρανὸν
Κ' ἐπὶ τῆς γῆς βαδίζει· πολλῷ μᾶλιστα
Ἡ θεί' ἀγάπη τὴν καλήν της κεφαλὴν
Εἰς τοὺς ἁγιωτάτους κόλπους τοῦ Θεοῦ
Στηρίζει, καὶ τὸν πόδα της τὸν ἄμωμον,
Εἰς τοὺς μυχοὺς βυθίζει τῆς εὐδαίμονος
Ταύτης καρδίας, ἐξ ἧς ἀναπέμπεται.
Πρὸ τῶν ὀμμάτων δ' ἀληθῶς λογίζεται,
Τῶν δὲ συζύγων τῶν φιλούντων τὸν Θεὸν
Καὶ πεποιθότων εἰς τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ,
Τῶν ὑλικῶν ἡ ἀφθονία ἀγαθῶν,
Ὧν δωρουμένη παρ' αὐτοῦ χορήγησις
Μέσων πρὸς ἔργον ἀγαθῶν ἐκτέλεσιν,
Καὶ ἀρετῶν κοινωνικῶν ἐξάσκησιν·
Κ' ἡ τούτων δ' αὖθις στέρησις κ' ἐπέλευσις
Δυστυχιῶν καὶ συμβαμάτων δυσχερῶν
Λογίζεται δοκιμασία ἱερὰ
Τῆς καρτερίας καὶ τῆς γενναιότητος
Τῆς τε καρδίας καὶ τοῦ πνεύματος αὐτῶν,
Καὶ ὡσάν τις Ἰώβειος παρασκευὴ
Πρὸς εὐτυχίας μείζονος ἐπίτευξιν.
Ἡ δὲ ἁπλότης καὶ ἡ εἰλικρίνεια
Τοῦ ἀμοιβαίου τῆς ἀγάπης πνεύματος
Τοῦ τῶν συζύγων τὰς ψυχὰς κατέχοντος
Συγκεντρουμένη εἰς τὰ προτερήματα,
Καὶ εἰς τοὺς δύο ἁπερδιακρίνονται,
Τὸ πῦρ ἐκ τούτων γεννᾷ τὸ οὐράνιον
Τῆς συμπαθείας, ἐξ οὗ κατακαίονται
Ὡς φρύγανα ξηρὰ τὰ ἐλαττώματα
Τὰ δυσειδῆ εἰς ἑκατέρου τὴν ψυχήν,
Καὶ κατ' ὀλίγον πάντ' ἐξαφανίζονται.
Ἡ Ἁρμονία ἀπὸ τοῦδ' ἡ ἱλαρὰ
Ἐν μέσῳ τούτων τῶν συζύγων μελῳδεῖ
Τὸ ἅγιον μελισταγές της λάλημα,
Ἡ δ' ἀληθὴς εὐδαιμονία πρὸς αὐτὸ
Τῆς λύρας της τῆς μυρτοπλέκτου τὰς χορδὰς
Τὰς ἀῤῥαγεῖς κρούει, κι' ἀνταποκρίνεται
Τοῦ Αἰωνίου ἡ φωνή, καὶ ἀντηχοῦν
Τὰ τῶν συζύγων στήθη τ' ἀγαπώμενα.
Ἐνώπιόν των διαβαίνει δ' ἡ ζωὴ
Ἀνάπλεως γλυκύτητος καὶ ἐλαφρᾶ,

Καὶ αἱ στιγμαὶ ἀλλήλας διαδέχονται
Χαρίεσσαι, καὶ ἴλαρ' εἰς τὸ μέτωπον
Ἐπειδὴ λάμπει τῶν συζύγων καθαρὰ
Ὡς κρύσταλλος λαμπρὸς ἡ εἰλικρίνεια
Καὶ ἡ ἀγάπη, κ' εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῶν
Ἡ τοῦ Ὑψίστου χάρις σπινθηροβολεῖ,
Φωτίζουσα τὸν νοῦν καὶ τὴν καρδίαν των,
Ἀπὸ δικαιοσύνην κι ἀγαθότητα
Πλουτίζουσα, καὶ ἀπὸ πᾶσαν ἀρετὴν
Οἰκιακὴν, καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς.

Ἐν τούτοις δὲ αἱ μέριμν' αἱ οἰκιακαὶ
Ὀλίγον κατ' ὀλίγον ἀναπτύσσονται,
Καὶ αἱ φροντίδες αἱ οἰκογενειακαὶ
Πρὸ τῶν συζύγων, ὁσημέρ' αὐξάνουσι,
Καὶ πολυτρόπως διαπικιλλόμεναι
Περικυκλοῦν καὶ περισφίγγουσιν αὐτούς.
Ἀλλ' ὅμως αὗται δὲν εἶν' καταστρεπτικαὶ
Εὐδαιμονίας τῆς οἰκογενειακῆς·
Προαγωγοί της μᾶλλον κ' ἐλατήρια
Εἶν' ἅγια· γλυφεῖα καλλιτεχνικὰ
Εἰσὶ, δι' ὧν ἡ τῶν συζύγων φρόνησις
Ἡ φωτισμένη, κ' ἦθός των τὸ εὐγενὲς
Ἐπὶ τῶν τοίχων τοῦ οἰκοδομήματος
Τῆς συζυγίας ἐκλαξεύει τῶν λευκῶν
Τὰ στοιχειώδη πάντα περιστατικὰ
Εὐδαιμονίας τῆς οἰκογενειακῆς·
Ἡ πρὸς Θεὸν δὲ ζωηρὰ πεποίθησις
Κ' ἡ πρὸς αὐτὸν καὶ πρὸς ἀλλήλους ἀκραφνὴς
Πίστις κι' ἀγάπη, κ' ἡ σφιγκτὴ συνάφεια
Διὰ χρωμάτων χρωματίζει πάντοτε
Θελξικαρδίων καὶ παρηγορητικῶν.
Τέλος ἀκτῖνες εἶν' τοσαῦται γλυκεραὶ
Κινήσεως κι' ἁγίας ζωτικότητος,
Ἀπὸ τοῦ κέντρου αὗται ἐκπεμπόμεναι
Τῆς ἱερᾶς συζυγικῆς ἑνότητος,
Καὶ πέριξ των τὸν κύκλον σχηματίζουσι
Τοῦ ὅλου βίου τοῦ οἰκογενειακοῦ.

Ὦ! ναί, ὑπὸ τὴν στέγην πάσης ἐν τῇ γῇ
Οἰκίας νύκτα καὶ ἡμέραν μέριμναι
Ποικίλαι ὅσαι καὶ φροντίδες πολλαπλαῖ
Διασταυροῦνται καὶ περιελίσσονται!
Καὶ ἄλλαι τόσαι ἵστανται πρὸ τῶν θυρῶν,
Καὶ πρὸς ἑκάστην ὁδὸν τοῦ κοινωνικοῦ
Ὁρμῶνται βίου· κ' ἐν μὲν ταῖς οἰκιακαῖς
Ἔχει τὴν ἕδραν ἑαυτῆς ἡ σύζυγος
Καὶ προνοεῖ καὶ διευθύνει, ἐξ ἑνὸς
Τῶν τέκνων τὴν τροφήν τε καὶ ἀνατροφὴν
Ἐκεῖθεν δὲ φροντίζει καὶ ἐπιστατεῖ
Τοὺς ὑπηρέτας, καὶ παρέκει μεριμνᾷ
Τῶν ἀσθενούντων τὴν πιστὴν νοσήλευσιν.
Καὶ πανταχοῦ καὶ πανταχόθεν κήδεται
Τὴν τῆς οἰκίας συνετὴν κυβέρνησιν
Κ' οἰκονομίαν, σπουδὴν πᾶσαν χρῄζουσαν.
Αἱ δὲ θυραῖαι μέριμν' ἁρπάζουσι
Τὸν σύζυγον τοῦ οἴκου ἄμ' ἐκβαίνοντα,
Καὶ ἄγουσιν αὐτὸν εἰς τὰ διάφορα
Τῆς κοινωνίας στάδια, ἐν οἷς πολλαὶ
Παντοειδεῖς τοσαῦται περιπέτειαι
Ἀλλεπαλλήλως τὸν καταλαμβάνουσι
Κατὰ τὰ ἔργα τὰ βιοποριστικά.
Καὶ πρὸς αὐτὰ μόνον οὐχ' ἱκανότητα
Νὰ ἀναπτύξῃ χρεωστεῖ καὶ φρόνησιν,
Ἀλλὰ κι' ἀγάπην ἄφθονον πρὸς τὴν τιμὴν
Καὶ ἀγαθοῦ ὀνόματος ἀπόκτησιν·
Κι' ἀρετῆς πᾶσαν ἀξιόλογον ψυχῆς.

Ἀλλ' αἱ καρδίαι ἀμφοτέρων φλέγονται
Ἀπὸ τὸ πῦρ τὸ ἅγιον τῆς ἀκραιφνοῦς
Ἀγάπης πρὸς ἀλλήλους, καὶ τῆς ἱερᾶς
Πρὸς τὸν Θεὸν τῶν πάντων πεποιθήσεως·
Κ' ἐντεῦθεν μὲν τὸ τῆς συζύγου τρυφερὸν
Στῆθος γλυκεῖαν ἀποκτᾷ ὑπομονήν,
Καὶ μὲ ἰσχὺν ὁπλίζεται θεοσεβῆ,
Καὶ καρτερίαν διαρκῶς γαλήνιον,
Πρὸ τῶν τοσούτων τῆς οἰκίας μεριμνῶν.
Εἰς τοῦ συζύγου τ' ὄμμα δ' ἀκτινοβολεῖ
Ἡ γενναιότης τῆς ψυχῆς ἀπὸ τὸ φῶς
Τὸ ἱερὸν αὐγαζομένη πάντοθεν
Τῆς εὐσεβοῦς προνοίας καὶ τῆς ἰσχυρᾶς
Εἰς τοῦ Θεοῦ τὸ θέλημα τὸ ἅγιον
Καὶ τὴν αὐτοῦ κυβέρνησιν τὴν πάνσοφον
Πίστεως καὶ ἀφοσιώσεως. Λοιπὸν
Οὐδὲ στιγμὴν εὐαιμονεῖ ἡ ἀληθὴς
Τὸ ἀγλαὸν καὶ χάριέν της πρόσωπον
Δὲν ἀποστρέφει ἀπὸ ταύτης τῆς καλῆς
Οἰκογενείας. — Εἰσὶν οὖτ' οἱ σύζυγοι
Εὐδαίμονες καὶ ἐν τῷ μέσῳ τῶν δεινῶν
Καὶ δυσχερῶν τοῦ βίου περιπετειῶν,
Διότ' ἀλλήλους ἀγαπῶσι, κ' ἐπειδὴ
Ἀνυποκρίτως ἀγαπῶσι τὸν Θεὸν
Καὶ ὁ Θεὸς ἐπίσης τούτους ἀγαπᾷ!

ΣΑΠΦΩ ΛΕΟΝΤΙΑΣ.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Ἡμέραν τινὰ ὁ Κ. Θιὲρς περιεπάτει ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος, συνδιαλεγόμενος μετά τινος ὑπουργοῦ. « Τοὐλάχιστον, εἶπεν ὁ διάσημος ἱστοριογράφος, ἡ αὐτοκρατορία τοῦ Ναπολέοντος ἔχει ἀξίαν καὶ δόξαν, τὴν ὁποίαν οὐδεὶς διαμφισβητεῖ· αὕτη δὲ εἶναι, ὅτι παρήγαγεν ἕνα μέγαν ὑπουργόν. » Ὁ συνομιλητὴς τοῦ Κ. Θιὲρς, ἐκλαβὼν τὸν ἔπαινον δι' ἑαυτὸν, προσέκλινε. « Θέλω νὰ εἴπω δύω μεγάλους ὑπουργούς », προσέθετο ὁ Κ. Θιέρς. Ὁ δὲ ὑπουργὸς, ἔτι μᾶλλον βέβαιος, ὅτι ἐν τῷ ἐπαίνῳ ἐπρώτευε τὸ ὑποκείμενόν του, προσέκλινεν ἐκ νέου, ὅτε ὁ συγγραφεὺς τῆς « Ἱστορ. τῆς ἐπαναστάσεως » ἐξηκολούθησεν εἰπὼν ψυχρῷ τῷ ἤθει: « Ναί, δύω μεγάλους ὑπουργούς· τὸν Καβοὺρ καὶ τὸν Βίσμαρκ. » Ἡ Α. Ἐξοχότης δὲν προσέκλινε πλέον.

* * *

Σκῶτος ἰατρὸς ἐπεδόθη ποτὲ εἰς περιέργους ἐρεύνας, ὅπως καταμάθῃ ὁποίαν ὁ γάμος ἐξασκεῖ ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς ἀνθρωπίνης ζωῆς. Διὰ πολυετοῦς δὲ μόχθου ἀνεκάλυψεν, ὅτι ἀπὸ τῆς εἰκοσαετοῦς ἡλικίας μέχρι τοῦ τέλους τῆς ζωῆς, ἡ μέση ἡλικία διὰ τοὺς ἐγγάμους εἶναι 59 ἔτη καὶ 1/2, ἐν ᾧ οἱ ἄγαμοι φθάνουσι μέχρι τῶν 40. Ἐν ἄλλαις λέξεσι, παρελθούσης τῆς εἰκοσαετοῦς ἡλικίας, οἱ ἔγγαμοι ἔχουσι τὴν καλὴν τύχην νὰ ζῶσι 19 ἔτη καὶ 1/2 περισσότερον τῶν ἀγάμων. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὰς γυναῖκας, ἡ διαφορὰ δὲν εἶναι τόσῳ μεγάλη· οὐχ ἧττον ὅμως εἶναι ἀρκούντως ἐπαισθητή.

Μετὰ τοσαύτας ἀποδείξεις, ἂς μὴ μεμψιμοιρῶσι πλέον οἱ εἰς τὸν ζυγὸν ὑποκύψαντες.

* * *

Πολλὰ ἀνέκδοτα εἴδομεν περὶ τῆς ἐπιδεξιότητος λωποδυτῶν ἢ βαλαντιοτόμων· ἀλλ' ὀλίγα εἶναι τόσῳ περίεργα ὅσον τὸ τῆς κλοπῆς, ἧς θῦμα ἐσχάτως κατέστη ὁ Κ. Ζ. . . Διέβαινεν οὗτος ἔκ τινος τῶν πολλάκις ἐρήμων ὁδῶν, αἵτινες κεῖνται πλησίον τοῦ Βουτ-Σωμόν, ὅτε χαμινιόν τι τῶν Παρισίων, παρατηρῆσαν τὸν παχύσαρκον διαβάτην, συνέλαβε κατὰ νοῦν τὴν ἀστείαν ἰδέαν νὰ κλέψῃ τὸν πῖλον τοῦ Κ. Ζ. . καὶ νὰ φύγῃ· τοῦθ' ὅπερ καὶ ἔπραξεν. Ὁ παχύσαρκος Κ. Ζ. . . ὁρμᾷ, ἐφ' ὅσον φεῦ! τῷ συγχωρεῖ ἡ βαρύτης τοῦ σώματός του, εἰς καταδίωξιν τοῦ νέου κλέπτου· ἀλλὰ μετά τινα ἀγῶνα ἠναγκάσθη νὰ σταθῇ. Πνευστιῶν καὶ καθιδρος, ἐστηρίχθη ἐπί τινος τοίχου. Κατ' εὐτυχίαν του κύριός τις διήρχετο ἐκεῖθεν κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ὅστις καὶ ἠρώτησε προθύμως διὰ τὸ αἴτιον τοῦ ἐρεθισμοῦ, ἐν ᾧ εὑρίσκετο ὁ Κ. Ζ. . . .
— Τὸν πῖλόν μου, τὸν πῖλόν μου ἔκλεψεν ἕνας κατεργάρης καὶ ἔφυγε! Τὸν κατεδίωξα χωρὶς νὰ 'πάρω ἀναπνοήν· ἀλλ' αἱ κατηραμέναι μου δυνάμεις ἐξητλήθησαν καὶ δὲν ἠδυνήθην οὔτε ἓν βῆμα νὰ προχωρήσω. Καὶ ἐγὼ ἐνόμιζον, ὅτι εἶχον στερεωτέρους τοὺς πόδας! . . — Ἄ! πᾶ! εἶπεν ὁ ἄγνωστος· ὥστε λοιπὸν ἂν κάνεις σᾶς ἔκλεπτε τὸ ὡρολόγιόν σας. . . . .
— Αὐτὴ ἡ παχυσαρκία μου μὲ κάρνει ὅλως διόλου ἀνίκανον. . . . .— Τότε, προσέθετο ὁ ἕτερος, θὰ ὠφεληθῶ ἀπὸ τὴν περίστασιν.

Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ὁ τολμηρὸς βαλαντιοτόμος ἥρπασε τῷ ὄντι τὸ ὡρολόγιον τοῦ Κ. Ζ . . . ὅστις ἔμεινεν ἄναυδος! Ὅτε δὲ συνῆλθεν ἐκ τῆς ἐκπλήξεώς του, ὁ κλέπτης εὑρίσκετο ἤδη μακράν.

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

Τὰ τοῦ Καίσαρος Καίσαρι. Ἂν ἀρχίσωμεν ἀπὸ τοῦ Θάλητος, αἱ ἀναγνώστριαι ἡμῶν θὰ εἴπωσι βεβαίως ὅτι δὲν πράττομεν κακῶς. Ὁ Θαλῆς ὑπῆρξε μέγας τῆς ἀρχαιότητος φιλόσοφος, καὶ δέον νὰ κύπτωμεν πρὸ αὐτοῦ ἐν σεβασμῷ τὴν κεφαλήν. Πολλὰ τῶν ἀξιωμάτων του διεσώθησαν μέχρις ἡμῶν· ἐκ τούτων συλλέξωμεν τινά·

— Εἷς κόσμος ὑπάρχει μόνον· εἶναι ἔργον ἑνὸς Θεοῦ· ἄρα τέλειος.

— Ὑπάρχει εἷς Θεὸς, ὅστις δὲν ἔχει οὔτε ἀρχὴν οὔτε τέλος.

— Ὁ Θεὸς εἶναι ἀκατάληπτος, οὐδὲν κρυπτὸν αὐτῷ, βλέπει εἰς τὸ βάθος τῶν καρδιῶν μας.

— Ἡ ψυχὴ ἡμῶν εἶναι ἀθάνατος.

— Ἡ ἀνάγκη διοικεῖ τὸ πᾶν, ἀλλ' ἡ ἀνάγκη εἶναι ἡ ἀναλλοίωτος δύναμις καὶ ἡ σταθερὰ θέλησις τῆς Προνοίας.

— Μάνθανε τοὺς ἄλλους ὅ,τι γινώσκεις καλλίτερον, καὶ προσπάθει πρὸ πάντων νὰ γινώσκῃς σεαυτόν.

— Ἔχε πρὸς τὸν πατέρα σου καὶ τὴν μητέρα σου τὸ αὐτὸ σέβας, ὅπερ ἤθελες ἀπαιτήσει παρὰ τῶν τέκνων σου.

— Τὸ ταχύτερον εἶναι ὁ νοῦς, τὸ σοφώτερον ὁ καιρὸς, τὸ σπανιώτερον ὁ γηράσκων τύραννος.

— Μὴ πράττε ἐκεῖνο, ὅπερ ἤθελες κατηγορήσει ἂν ἄλλος ἔπραττε.

— Ἵνα ᾖ τις φρόνιμος καὶ εὐλαβὴς, ἔστω πεπεισμένος ὅτι ἡθεότης ὑπάρχει πάντοτε παροῦσα, οὐδὲν δὲ διαφεύγει τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτῆς.

* * *

Ὁ ἠθικολόγος *Pascal* λέγει που·

— Ὑποθέτομεν πάντοτε τὸν Πλάτωνα καὶ Ἀριστοτέλη ὡς τοὺς σοβαρωτέρους ἀνθρώπους, ἐνῷ ἦσαν μόναν καλοκἀγαθοι ἄνδρες, ἀγαπῶντες τὴν μετὰ τῶν φίλων των συνομιλίαν.

* * *

Ὁ Πλάτων εἶπεν.— Ὁ ἔρως εἶναι υἱὸς τῆς πενίας καὶ τοῦ Θεοῦ τοῦ πλούτου,— τῆς πενίας, διότι αἰτεῖ πάντοτε,— τοῦ Θεοῦ τοῦ πλούτου, διότι εἶναι ἐλευθέριος.

* * *

Τὰ περὶ τοῦ ἔρωτος δὲν ἔχουσι τέλος· διὰ τοῦτο καὶ ἡμεῖς ὁμιλοῦμεν ἑκάστοτε περὶ τούτου· δικαιοῦτε ἡμᾶς, ὦ ἐράσμιοι ἀναγνώστριαι;

Γεωργία Σάνδη, ἡ ἐνθουσιώδης τῆς Λελίας συγγραφὶς, λέγει· Ἀδύνατον ἡ γυνὴ ν' ἀγαπήσῃ ἐρωτικῶς ἄνδρα, ὃν αἰσθάνεται κατώτερον αὐτῆς· ὁ ἄνευ σεβασμοῦ καὶ ἐνθουσιασμοῦ ἔρως δὲν εἶναι ἢ ἁπλῆ φιλία.

* * *

Ὁ ἔρως εἶναι ἀφοσίωσις ἀπέραντος, θυσία παντοτεινὴ εἰς τὴν ἀγαπωμένην ψυχήν.

* * *

Ἡ γυνὴ δὲν εἶναι βεβαιοτέρα περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς ὅτε ἡ καλλονή τις ἐμαράνθη, ἢ ὁ ἀνὴρ περὶ τῆς ἀγάπης τοῦ φίλου αὐτοῦ ὅτε ἡ περιουσία του ἠφανίσθη.

* * *

Ὁ Βαλζὰκ εἶπεν. — Ὅτε ἡ γυνὴ προφέρει δὶς τὸ ὄνομα ἀνδρός τινος καθ' ἑκάστην, ὑπάρχει ἀμφιβολία ἐπὶ τῆς φύσεως τοῦ αἰσθήματος, ὅπερ τρέφει δι' αὐτόν· ἀλλ' ὅτε τὸ προφέρει τρίς. . . . . ὦ! ὦ! . . .

* * *

Καὶ ὁ Κάρολος Βερνάρδος· — Ἐν τῷ ἔρωτι ἡ ἐνάρετος γυνὴ λέγει ὄχι, ἡ περιπαθὴς ναὶ, ἡ ἰδιότροπος ναὶ καὶ ὄχι, ἡ δὲ φιλάρεσκος οὔτε ναὶ οὔτε ὄχι.

* * *

Ἡ μήτηρ, ἡ ὁδηγοῦσα εἰς χορὸν τὴν θυγατέρα, εἶναι συμβολαιογράφος μετημφιεσμένος, λέγει ὁ εὐφυὴς Λεών Γοζλάν. Ἐννοεῖται βεβαίως ὅτι πρόκειται περὶ τῶν πρώτων ἀκροβολισμῶν τοῦ Γαμηλίου.

* * *

Τὸ συνηθέστερον, κλαίοντες τὴν νεότητα ἡμῶν, ἀναμιμνησκόμεθα μετὰ λύπης ὡραίαν γυναῖκα ἀπατήσασαν ἡμᾶς.

* * *

Ἡ δυστυχία ἡμᾶλλον ἀξία ἐλέους εἶναι ἡ τῆς ὑπερηφάνου ἐκείνης ψυχῆς ἡ τῆς αἰσθανομένης τὴν ἔκπτωσίν της. Νὰ φαντάζηται ὅτι εἶναι σταθερὰ καὶ ἀξία μεγάλης αὐταπαρνήσεως, νὰ κρίνῃ αὐστηρῶς τὰς ἀδυναμίας τῶν ἄλλων, καὶ αἴφνης νὰ εὑρεθῇ αὐτὴ ἀξία κατακρίσεως! ἰδοὺ ἀληθὴς κόλασις.

ΑΝΘΟΒΑΛΗΣ.

Η ΛΕΞΙΣ ΣΟΥΛΤΑΝ. — Ἡ λέξις Σουλτὰν παράγεται ἀπὸ τοῦ ἀραβικοῦ Σελατὰτ (= ἰσχυρὸς, ἄρχων) καὶ ἐκφράζει τὴν ἰσχὺν κατ' ἐξοχήν. Πρῶτος ἔλαβε τὸν τίτλον τοῦτον ὁ Μαχμοὺδ Ἐμὶρ, ἐκ τῆς ταρταρικῆς μουσουλμανικῆς δυναστείας, τῷ 997 Μ. Χ. Οἱ ἀντιπρόσωποι τῶν Καλιφῶν καὶ ἐν γένει οἱ τὴν ἀπόλυτον ἀνεξαρτησίαν ἀντιφιλοτιμούμενοι, ἀπὸ τοῦ Ι' μέχρι τοῦ ΙΓ' αἰῶνος, ἔφερον ὡσαύτως τὸν τίτλον τοῦ Σουλτάνου.

Αἱ γυναῖκες, αἱ ἀδελφαὶ καὶ αἱ θυγατέρες τῶν ὀθωμανῶν ἡγεμόνων λέγονται Σουλτάναι. Ἡ μήτηρ τοῦ Σουλτάνου καλεῖται Βαλιδὲ - Σουλτάνα (= βασιλομήτωρ). Τὸ δὲ ὄνομα Σουδὰν, ὅπερ πολλάκις ἀπαντῶμεν ἐν τῇ ἀνατολικῇ ἱστορίᾳ, ἐγένετο κατὰ παραφθορὰν τῆς λέξεως Σουλτὰν καὶ ἐδίδετο εἰς τοὺς Σελδζουκίδας ἀντιπροσώπους τῶν Καλιφῶν τῆς Αἰγύπτου καὶ εἰς τοὺς Ἀταβέκας.

* * *

ΠΑΤΙΣΣΑΧ. — Ἡ λέξις Πατισσὰχ εἶναι σύνθετος ἐκ τῶν περσικῶν λέξεων Πὰχ ἢ Πὰδ (προστάτης) καὶ Σὰχ (βασιλεὺς ἢ ἡγεμών). Εἶναι δὲ ἐνχρήσει ὅπως ἐκφράσῃ τὸν ἐν Τουρκίᾳ βασιλεύοντα μονάρχην. Τὸ πάλαι ἡ Ὑ. Πύλη ἀπένεμε τὸν τίτλον τοῦτον μόνον πρὸς τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, ἀλλὰ σήμερον δίδεται ὁ τίτλος καὶ πρὸς τοὺς αὐτοκράτορας Ρωσσίας καὶ Αὐστρίας.

* * *

ΣΕΡΔΑΡ ΕΚΡΕΜ. — Ἡ λέξις αὕτη εἶναι τίτλος στρατιωτικὸς, ἰσοδυναμῶν τῷ ἀρχιστράτηγος· καὶ τὸ μὲν Σερδὰρ εἶναι λέξις ταρταρικὴ, σημαίνουσα ἀρχηγὸς, τὸ δὲ Ἐκρὲμ τουρκικὴ, σημαίνουσα ὑπέρτατος, ὁ κατ' ἐξοχήν. Τοῦ Σερδὰρ Ἐκρὲμ ἡ ἐξουσία εἶναι ἀπεριόριστος· αὐτὸς ἀντιπροσωπεύει τὸν αὐτοκράτορα ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης. Ἐν καιρῷ δ' εἰρήνης διοικεῖ πάντοτε μέγα στρατιωτικὸν σῶμα, σταθμεῦον εἰς τὰ σύνορα τῆς Αὐτοκρατορίας. Τοιοῦτος, λόγου χάριν, εἶναι ἤδη ὁ Ὀμὲρ πασᾶς. Ὁ ταύτην τὴν ἐπωνυμίαν φέρων ἀξιωματικὸς ἐξαρτᾶται ἀμέσως ἀπὸ τοῦ Σουλτάνου. Τὸ πάλαι Σερδάροι ἐκαλοῦντο οἱ ἀρχηγοὶ τῶν Γενιτσάρων, οἱ ἐπιτετραμμένοι τὴν φύλαξιν τῶν μεθορίων.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ.

Εἰς τὴν ἠὼ γεννώμενον, εἰς τὴν αὐγὴν ἐκπνέει·
πλὴν πρῶτον ἀναφαίνεται καὶ μὲ τὸν ἥλιον μαζῆ,
καὶ μ' ὅλον ὅ' εἰς τὸν βυθὸν τῆς λίμνης ὑποπλέει,
θνήσκ' εἰς τὸ κῦμα παρευθὺς· πλὴν . . . κ' ἐν τῷ θνήσκειν [πάλιν ζῇ.

—o—

Ἡ Ῥέα μ' ἔχει στέμμα της καὶ ζώνην του ὁ Ἄρης,
ἡ Ἀφροδίτη κόλπον της καὶ μέσην της ἡ Χάρις.

Π. ΘΩΜΑ.

ΛΥΣΙΣ

τοῦ ἐν τῷ προηγουμένῳ φυλλαδίῳ αἰνίγματος.

—

Μὲ καλάμους ἐὰν θέλῃς τοὺς θαλάμους σου νὰ κτίσῃς,
τὸν λαιμόν μου κόψτω τώρα ἂν ἐντὸς των κατοικήσῃς.

* * *

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΠΡΩΤΟΥ ΕΞΑΜΗΝΟΥ.

ΙΟΥΛΙΟΥ 15. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟΣ 13.

ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΠΟΙΗΤΙΚΗΣ ΤΟΥ ΚΑΛΟΥ ΔΥΝΑΜΕΩΣ.

Παναγιώτατε Δέσποτα!

Ἁγία καὶ Ἱερὰ Σύνοδος καὶ λοιπὴ φιλόμουσος ὁμήγυρις!

Ψήφῳ τῆς Σεβαστῆς Σχολαρχίας καὶ τῆς περὶ αὐτὴν τῶν ἄλλων ἀξιοτίμων μοι συγκαθηγητῶν χορείας, κληθεὶς ἐγὼ ὁ ἐλάχιστος ἵνα σήμερον κατὰ τὴν ἔναρξιν τῶν ἐνιαυσίων ἐξετάσεων τῆς Μεγάλης ταύτης τοῦ Γένους Σχολῆς προανακρούσωμαι ταύτας, μετὰ τὰ ἄλλα νενομισμένα, συνῳδὰ τῷ καθεζῶτι, διὰ πραγματείας τινὸς συνοπτικῆς ἅμα καὶ προσφόρου, ἀνελογιζόμην κατ' ἐμαυτὸν τίς ἂν ἄρα εἴη τοιαύτη. Διὸ καὶ παραστάντος μοι ὅτι σκοπὸς κυριώδης παντὸς ἐκπαιδευτηρίου, ὑψηλὸν ἔχοντος τὸν προορισμόν, ἐστὶν ἡ διεπιστημονικῆς μαθήσεως προοδευτικὴ μεταρσίωσις τῆς νεολαίας πρὸς τὸ τέλειον ἰδανικὸν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ, ἤτοι πρὸς τὸ ὄντως καλόν· καὶ ὅτι ἡ μὴ κατὰ τὸ ἐνὸν πραγματοποίησις τοῦ ἀληθοῦς καλοῦ τὰ πάντα στεῖρα καὶ ἄγονα ἀποκαθίστησιν, ἐξελεξάμην ὡς τοιαύτην τὴν περὶ τῆς ποιητικῆς τοῦ καλοῦ δυνάμεως πραγματείαν, τῆς δυνάμεως ταύτης, δι' ἧς ὁ ἄνθρωπος, χαμαιπετὴς καὶ χαμαίζηλος σωματικῶς ὑπάρχων, ἐντρυφᾷ ἐν τῇ τοῦ τελείου ἐνοράσει ὑπὸ τὰ αἰσθητὰ αὐτοῦ σύμβολα, τύπον καὶ ὑπογραμμὸν ἐν τῷ βίῳ τούτῳ αὐτὸ ἑαυτῷ καθορίζων. Διὸ καὶ ἐξαιτούμενος τὴν ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς εὐμενῆ ἀκρόασιν τῆς γεραρᾶς ταύτης καὶ περισπουδάστου συνάξεως ἐπιλαμβάνομαι ἀμέσως τοῦ κυρίου ἀντικειμένου.

Προτιθέμενος ἵνα περὶ τῆς ποιητικῆς τοῦ καλοῦ δυνάμεως πραγματευθῶ, θεωρῶ ἀναγκαῖον ἵνα, πρὶν ἢ ὁρίσω τὴν φύσιν αὐτὴν καὶ οὐσίαν τῆς δυνάμεως ταύτης, ὑποδείξω προηγουμένως τὴν ὕπαρξιν αὐτῆς καὶ ἑπομένως ἐπιλάβωμαι καὶ τοῦ τρόπου τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς. Ἡ ἐν τῇ ἀνθρωπίνῃ φύσει ὕπαρξις τῆς δυνάμεως ταύτης ἐξάγεται συλλογιστικῶς ἐκ τῶν ὁσημέραι πειραματικῶς διατρανουμένων καὶ ἐκδηλουμένων ἀποτελεσμάτων αὐτῆς, ὑπό τε τῆς ἀτομικῆς ἑκάστου πείρας καὶ ὑπὸ τῆς ἱστορίας αὐτῆς ἀναμφρίστως μαρτυρουμένων. Τὰ ἀποτελέσματα τῆς μεγαλουργοῦ ταύτης δυνάμεως, εἰ καὶ πολυειδῆ καὶ ποικίλα κατ' ἐπίφασιν καὶ κατὰ τύπον, κατ' οὐσίαν ὅμως ταυτίζονται πρός ἕνα καὶ τὸν αὐτὸν σκοπὸν κατατείνοντα καὶ ἀπὸ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς ἀρχῆς ἀπαυγάζοντα. Τὸ ταὐτὸν καὶ ἑνιαῖον τοῦτε σκοποῦ, πρὸς ὃν κατατείνουσι, καὶ τῆς ἀρχῆς, ἀφ' ἧς ἀπορρέουσιν, σημαίνει ἀριδήλως ἡ κοινὴ τούτων προσωνυμία διατυπουμένη διὰ τῆς λέξεως τέχνη. Τέχνη, οὗτός ἐστιν ὁ κοινὸς περίβολος, ἐν ᾧ περιέχονται τὰ πολλαπλᾶ τῆς δυνάμεως ταύτης προϊόντα· τοῦτό ἐστι τὸ σύνθημα τῆς ἑνότητος αὐτῶν· τοῦτό ἐστι τὸ σύμβολον τοῦ τρόπου τῆς παραγωγῆς αὐτῶν καὶ ἐκδηλώσεως.

Ἡ τέχνη οὐσιώδης καὶ ἀπαραιτήτως ἀναγκαία τῇ προαγωγῇ καὶ τῇ ἀληθεῖ προόδῳ τοῦ ἀνθρώπου καταφαίνεται, ἐν τῶν κυριωδεστέρων τοῦ ἀνθρωπίνου πολιτισμοῦ στοιχείων συνιστᾶσα. Ὁ ἄνθρωπος, εἴτε ἀτομικῶς, εἴτε κοινωνικῶς, ἐξεταζόμενος, εὑρίσκεται πάντοτε

ΣΗΜ. ΕΠΤΑΛ. Ἀνεγνώσθη τῇ 18 λήξαντος εἰς τὴν ἔναρξιν τῶν δημοσίων ἐξετάσεων τῆς Μ. τοῦ Γ. Σχολῆς, ἐπὶ παρουσίᾳ τῆς Α. Θ. Π. τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου μετὰ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου.

καὶ παντοχοῦ εὐμοιρῶν πνευματικῆς τινος ἀναπτύξεως ἐν τῶν ἀναποσπάστων τῆς ἀναπτύξεως ταύτης στοιχείων καταδείκνυται καὶ ἡ τέχνη, ἤτοῦ Καλοῦ δηλονότι ποίησις· ἅπαντες οἱ ἄνθρωποι, καὶ αὐτοὶ οἱ παῖδες ἐν τοῖς ἀθύρμασιν αὐτῶν καὶ ταῖς παιδιαῖς, πολλὴν ἐπιδείκνυνται τὴν πρὸς τὴν ποίησιν τοῦ καλοῦ τάσιν, φιλοτιμούμενοι ἐναμίλλως, καὶ περιγίγνονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰς τὴν τούτου ἔκφρασιν μᾶλλον ἢ ἧττον εὐστόχως, καθ' ἣν ἕκαστος ἔλαχε φυσικὴν δεξιότητα· οὐδέποτε ὁ ἄνθρωπος, γενόμενος ὁλοσχερῶς εἴλως τῆς ὕλης καὶ τοῦ ἐγωϊσμοῦ, καὶ παντελῶς ἐκστὰς τῆς φύσεως αὐτοῦ, ἀπεβάλλετο τὴν τοῦ καλοῦ αἴσθησιν, στεῖρος καὶ ἀνίκανος πρὸς τὴν τούτου παραγωγὴν παντάπασι καταστάς. Τοιαύτη ἀπάνθρωπος κατάστασις οὐδόλως μνημονεύεται ἐν τῇ ἱστορίᾳ· οὔτε ἦν δυνατὴ ἡ ὕπαρξις ταύτης, διότι ἔκστασις παντελὴς τοῦ ἀνθρώπου ἀπὸ τῆς οἰκείας αὐτῷ φύσεως καταστροφὴ ἦν καὶ ἐξόντωσις αὐτοῦ. Ἐν ἅπασι τοῖς ἔθνεσι, καὶ αὐτοῖς τοῖς ἀρχαιοτάτοις, ἀπαντῶνται καλλιτεχνικὰ μνημεῖα, ἐξαγγέλλοντα κατὰ βαθμοὺς διαφόρους τὴν πρὸς τὴν ποίησιν τοῦ Καλοῦ εὐρυΐαν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως. Ἀρχιτεκτονική, Γλυπτική, Ζωγραφική, Μουσική, Ποίησις, πάντοτε καὶ παντοχοῦ καὶ ἐν πᾶσι τοῖς λαοῖς ὑπῆρχον καὶ ὑπάρχουσι, πληροῦντα μέγα καὶ ἀξιόλογον μέρος τῆς ἱστορίας αὐτῶν. Ταῦτα πάντα, ὑπὸ τῆς μερικῆς πείρας καὶ τῆς ἐν γένει, ὡς διειλῆφται, βεβαιούμενα, καταδεικνύουσιν ὁριστικῶς ὅτι μία τῶν θεμελιωδῶν ἀναγκῶν τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ὑπάρχει καὶ ἡ τοῦ Καλοῦ ποίησις, ἐξ αὐτῆς ταύτης τῆς φύσεως τοῦ ἀνθρώπου ἀναποδράστως προϊοῦσα, διὰ πάντων τῶν αἰώνων καὶ τῶν κοινωνικῶν περιπετειῶν ἀκαταμαχήτως διερχομένη, καὶ ἔχουσα ἀείποτε ἴδιον κύκλον ἐνεργείας, ἔμπεδον καὶ καθωρισμένον.— Ἀλλ' ὑποῖα τὰ προϊόντα ταῦτα τῆς ποιητικῆς τοῦ Καλοῦ δυνάμεως; τίνα εἰσὶ τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνίστανται; τίς ἡ ἀπ' ἀλλήλων διαφορὰ τούτων; τίς ἡ σχέσις; τίνες δ' οἱ νόμοι, καθ' οὓς ταῦτα παράγονται; Ἰδοὺ ὅ,τι ἐπάναγκες ἵνα ὁρισθῇ κατὰ τὸ ἐνόν, πρὸς ἐξακρίβωσιν τῆς φύσεως τῆς ποιητικῆς τοῦ Καλοῦ δυνάμεως.

Πᾶν καλλιτεχνικὸν προϊὸν ὑπάρχει ἐνιαῖον συνάμα καὶ πολλαπλοῦν. Δύω στοιχεῖα ὀργανικῶς συνημμένα ἀποτελοῦσι τοῦτο. Καὶ τὸ μὲν συνίστησι τὴν μορφὴν αὐτὴν, ἐν ᾗ ἐνσαρκούμενον, οὕτως εἰπεῖν, τὸ ἕτερον ἐκδηλοῦται· τὸ δέ, ἐστὶν ἡ οὐσία αὐτὴ καὶ ἡ βάσις τοῦ ὅλου φαινομένου, οὗτινος εἶδος καὶ τύπος ὑπάρχει τὸ πρῶτον· ἐκεῖνο μὲν παρίστησι τὴν πολλαπλότητα, τοῦτο δὲ τὴν ἑνότητα· τὰ δύο ταῦτα συνδέονται πρὸς ἄλληλα οὐχὶ διὰ τῆς παραθέσεως τοῦ ἑνὸς πρὸς τὸ ἕτερον, ὡς ἄν τις ὑπολάβοι, ἀλλὰ κατὰ τοιοῦτόν τινα τρόπον, ὥστε ἐν τῇ μορφῇ αὐτῇ ἐνοπτρίζεταί τις τὴν οὐσίαν τοῦ καλλιτεχνικοῦ ἐκείνου φαινομένου. Καὶ ἡ μὲν μορφὴ, πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ποικιλλομένη, πολλὰς τὰς παραλλαγὰς καὶ τὰς ἀποχρώσεις ὑφίσταται· ἡ δὲ οὐσία, διαμένουσα ἀείποτε ἡ αὐτὴ, ὑπὸ διαφόρους ἐμφανίσεις διατρανοῦται.

Τὸ πρῶτον τῶν διαληφθέντων στοιχείων παντὸς καλλιτεχνήματος συνίσταται ἐκ μορίων ὅλως ὑλικῶν, λαμβανομένων παρὰ τοῦ ἐξωτερικοῦ κόσμου, μεθ' οὗ συγκοινωνοῦμεν διὰ τῶν αἰσθήσεων. Ταῦτα δὲ εἰσί: ἀ. ἡ στερρὰ καὶ ἀνόργανος ὕλη μετὰ τῶν γραμμῶν καὶ τῶν διαφόρων τούτων συνδυασμῶν· β'. τὰ ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τῆς ὕλης χρώματα, καὶ αἱ ποικίλαι τούτων παραλλαγαί· γ'. οἱ ἦχοι, καὶ αἱ πολυειδεῖς τούτων συμφωνίαι· δ'. αἱ ἔναρθροι φωναὶ, ἐκπεμπόμεναι πολυτρόπως ἐκ τῶν πνευστικῶν τοῦ ἀνθρώπου ὀργάνων· ἅπαντα σημεῖα ὑλικὰ, σύνθετα, ὁρατὰ, πεπερασμένα, ὑποπίπτοντα τῇ αἰσθήσει. Καὶ ἡ μὲν Ἀρχιτεκτονικὴ καὶ ἡ Γλυπτικὴ, ἐν χώρῳ ἐνεργοῦσαι, ποιοῦνται χρῆσιν τῶν γραμμῶν καὶ τῶν σχημάτων, ἐφαρμόζουσαι ταῦτα ἐπὶ τῶν τριῶν διαστάσεων τῆς ὕλης· ἡ Ζωγραφικὴ, καὶ αὐτὴ ἐν χώρῳ ἐνεργοῦσα, πρὸς ταῖς γραμμαῖς καὶ τοῖς σχήμασι, τῶν χρωμάτων καὶ τῶν διαφόρων αὐτῶν παραλλαγῶν χρῆσιν ποιουμένη, ἐφαρμόζει ταῦτα ἐπὶ τῶν δύο διαστάσεων τῆς ὕλης, ἤτοι τοῦ πλάτους καὶ τοῦ μήκους· ἡ δὲ Μουσικὴ καὶ ἡ Ποίησις, ἑκάτεραι ἐν χρόνῳ ἐνεργοῦσαι, ποιοῦνται χρῆσιν ἡ μὲν τῶν ἤχων, ἡ δὲ τοῦ προφορικοῦ λόγου. Γραμμαὶ, ἄρα, σχήματα, χρώματα, ἦχοι, λέξεις, ἰδοὺ ἡ ὕλη τοῦ πρώτου στοιχείου, ἤτοι τῆς μορφῆς παντὸς καλλιτεχνήματος. Ἐνὶ λόγῳ, ὅ,τι ἀποτελεῖ τὴν ὑλικὴν σύστασιν τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, τοῦτο συνίστησι τὴν μορφὴν αὐτὴν παντὸς καλλιτεχνήματος. Ἐντεῦθεν ἕπεται ὅτι πᾶν καλλιτέχνημα καθ' ὕλην μὲν οὐκ ἔστι δημιούργημα τοῦ ποιητοῦ αὐτοῦ, ἀρυομένου ταύτην ἐκ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου· λαμβανομένου ὅμως ὑπ' ὄψιν τοῦ τρόπου τῆς διοργανώσεως καὶ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὑλικῶν στοιχείων τῆς μορφῆς τοῦ καλλιτεχνήματος, τρανῶς καταφαίνεται ἐλευθέρα τις καὶ ἀνεξάρτητος ἀπὸ τῆς ὕλης ἐνέργεια τοῦ πνεύματος τοῦ καλλιτέχνου. Καὶ πρῶτον τὸ καλλιτέχνημα ἐνίοτε ἅπερ προσλαμβάνει ὑλικὰ στοιχεῖα παρὰ τοῦ πραγματικοῦ παρίστησι κατὰ τρόπον ἑτερόϊον, ἢ ὅπως ἐν αὐτῷ ἐμφαίνονται· ὑπάρχουσι δ' ἕτερα στοιχεῖα τοῦ πραγματικοῦ κόσμου, ὧν τὴν παράστασιν ἐν οἱῳδήτινι καλλιτεχνήματι καθίστησιν ἀφανῆ ὁ ποιητής· καὶ ταῦτα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ εἰσὶ τὰ ζωωδέστερα καὶ παχυλώτερα τῆς ὕλης· ἔστιν ὅτε τὰ ὑλικὰ στοιχεῖα ἀποσυντιθέμενα συνδυάζονται μετὰ προσθαφαιρέσεων ἐν τῷ καλλιτεχνήματι καθ' ἕτερον εἶδος συνθέσεως, ἢ ὅπως ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ δείκνυνται. Μὴ αἱ μουσικαὶ ἁρμονίαι εἰσὶν ἁπλῆ ἀντιγραφὴ τῶν ἐπιφωνημάτων τῆς ψυχῆς; εἴπερ τοιαύτη ἦν ἡ μουσικὴ, ἤθελεν ἐκλίπει παντελῶς ἡ τέχνη αὕτη· καὶ τελευταῖον, μὴ ἡ τέχνη δύναται ἵνα δημιουργήσῃ ὄντα ὀργανικὰ, ἔμψυχα, ἀπομιμουμένη οὕτω τὴν φύσιν; πολλῷ τούτου αὕτη ἀφίσταται καὶ ἀπέχει. Ταῦτα δεικνύουσιν ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν στοιχεῖον παντὸς καλλιτεχνήματος κατὰ μὲν τὴν σύστασιν ἐστὶν ὅλως ὑλικὸν, λαμβανόμενον ὁλοσχερῶς ἐξ αὐτοῦ τοῦ πραγματικοῦ· κατὰ δὲ τὸν τρόπον τῆς συνθέσεως καὶ τῆς διοργανώσεως διίσταται ἐκείνου, διατυπούμενον οὐχὶ κατ' ἀπαράλλακτον τοῦ πραγματικοῦ μίμησιν. Ὁ καλλιτέχνης ἄρα ὑπάρχει ποιητὴς καὶ δημιουργὸς οὐχὶ τῆς ὕλης τῆς μορφῆς τοῦ καλλιτεχνήματος, ἀλλὰ τοῦ τρόπου τῆς συνθέσεως αὐτῆς καὶ τοῦ συνδυασμοῦ. Καὶ ὑπὸ ταύτην τὴν ἔποψιν κατὰ πόσον δύναται ἵνα θεω-

ρηθῇ τοιοῦτος, ἐκ τῶν ἑπομένων διαγνωσθήσεται. Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τοῦ ἐξωτερικοῦ στοιχείου παντὸς καλλιτεχνήματος.

Τὸ ἐσωτερικὸν στοιχεῖόν ἐστιν ὅλως διάφορον τοῦ ἐξωτερικοῦ· καὶ τὸ μὲν πρῶτον ὑποπίπτει, ὡς εἴρηται, τῇ αἰσθήσει, ἐκ τοῦ πραγματικοῦ κόσμου προσλαμβανόμενον· τὸ δεύτερον, ἄληπτον τῇ αἰσθήσει τυγχάνον, διὰ τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου γνωρίζεται· ἐκεῖνο ὁρατόν, τοῦτο ἀόρατον· ἐκεῖνο ἔμβλημα τῆς λογικῆς τάξεως, τοῦτο αὐτὴ ἡ λογικὴ τάξις· ἐκεῖνο αἰσθητικόν, ὑλικόν, τοῦτο ἄϋλον, ἰδανικόν· ἐκεῖνο σύνθετον, τοῦτο ἁπλοῦν· ἐκεῖνο ἐμφάνισις τοῦ ἀτελοῦς, τοῦτο ἰδεώδης παράστασις τοῦ τελείου. Ἀλλὰ παρὰ τίνος πηγῆς ἀρύεται τὸ ἰδανικὸν τοῦτο ὁ καλλιτέχνης; Ὡς τὸ ἐξωτερικὸν στοιχεῖον ἐκ τοῦ πραγματικοῦ προσλαμβάνει, οὕτω, φήσειεν ἄν τις, καὶ τὸ ἰδανικὸν αὐτὸ ἐκ τοῦ αὐτοῦ. Καὶ γὰρ ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ, οὐ μόνον ὑφίσταται ὕλη ἐκτατὴ, πολυμερὴς, καὶ σύνθετος, αἰσθητικῶς ἐμφανιζομένη, ἀλλὰ καὶ δυνάμεις ἐν αὐτῇ ὑπάρχουσι καθ' ὡρισμένους νόμους ἐνεργοῦσαι καὶ πρὸς ὡρισμένον σκοπὸν κατατείνουσαι, διὰ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῶν ἐκδηλούμεναι, διὰ τοῦ λόγου νοούμεναι, καὶ τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ πραγματικοῦ στοιχεῖον ἀποτελοῦσαι. Τὰ συστατικὰ ἄρα παντὸς καλλιτεχνήματος ἀνταποκρίνονται πρὸς τὰ τοῦ πραγματικοῦ· ἑπομένως ὡς τὸ πρῶτον τῶν τοῦ καλλιτεχνήματος στοιχείων ἐκ τοῦ πραγματικοῦ λαμβάνεται, ἐκ τοῦ αὐτοῦ ὑπολάβοι τις ἂν καὶ τὸ δεύτερον· καὶ οὕτω τὸ καλλιτέχνημα κινδυνεύει κατ' ἄμφω ἐκ τοῦ πραγματικοῦ συνίστασθαι· ἀλλ' οὐχ οὕτως ἔχει τὸ πρᾶγμα· τὸ ἐσωτερικὸν στοιχεῖον παντὸς καλλιτεχνήματος συνίσταται ὑπὸ τοῦ ἰδανικοῦ, ὑπὸ τῆς λογικῆς τάξεως· κατὰ τοῦτο, τὸ καλλιτέχνημα συμπίπτει τῷ πραγματικῷ· ἀλλὰ τοῦ μὲν πραγματικοῦ τὸ ἰδανικὸν ἐστὶν ἀτελὲς, ἀτελῶς ἐκφραζόμενον· τοῦ δὲ καλλιτεχνήματος ἐστὶ τὸ τέλειον ἰδανικὸν, τελειότερον ἐκφραζόμενον· καὶ κατὰ τοῦτο φύσις καὶ τέχνη διίστανται ἀπ' ἀλλήλων καὶ διαφέρουσιν. Ἐκ τίνος ἄρα πηγῆς ὁ καλλιτέχνης ἀρύεται τὸ τέλειον τοῦτο ἰδανικόν; παρὰ τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου· τῆς δυνάμεως ταύτης, ἥτις, ὅρον τῆς ἀναπτύξεως αὐτῆς ἔχουσα τὸ πραγματικὸν, παρέχει ἡμῖν τὴν ἰδέαν τοῦ τελείου ἰδανικοῦ, τὴν ἰδέαν τοῦ τελείου τῆς λογικῆς τάξεως. Ἐκ τούτων πάντων συγκεφαλαιωδῶς ἔπονται πρῶτον ὅτι τὸ μὲν ἐξωτερικὸν στοιχεῖον παντὸς καλλιτεχνήματος ἐκ τοῦ πραγματικοῦ προσλαμβάνεται, τὸ δὲ ἐσωτερικὸν ἐκ τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου· δεύτερον, ὅτι εἰ καὶ τὸ ἐξωτερικὸν στοιχεῖον ἐκ τοῦ πραγματικοῦ λαμβάνεται, διαφέρει ὅμως ἐκείνου κατὰ μορφὴν καὶ εἶδος, ὑφιστάμενον ἑτεροίας συνθέσεις καὶ συνδυασμούς· τρίτον, ὅτι εἰ καὶ τὸ ἐσωτερικὸν στοιχεῖον τοῦ τε πραγματικοῦ καὶ τοῦ καλλιτεχνήματος ὑπάρχει τὸ ἰδανικὸν, τὸ τοῦ καλλιτεχνήματος ἐστὶν αὐτὸ τὸ τέλειον· ὥστε κατ' ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα, τὸ καλλιτέχνημα, εἰ καὶ πολλὴν ἔχει τὴν ἀναφορὰν πρὸς τὸ πραγματικὸν, οὐκ ἔστιν ὅμως μίμησις ἀπαράλλακτος τούτου. Τοιαῦτά εἰσι τὰ στοιχεῖα παντὸς καλλιτεχνήματος κατά τε τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν σύστασιν.

Ἀλλὰ τίς ἡ πρὸς ἄλληλα τούτων σχέσις;

Ἐξ αὐτῆς τῆς πείρας ὁδηγούμενοι, ἐξάγομεν ὅτι τὸ ἐξωτερικὸν στοιχεῖον ἐστὶ σύμβολον, εἰκὼν, ὁμοίωμα καὶ ἔκφρασις τοῦ ἐσωτερικοῦ· μόλις ἀντιλαμβανόμεθα ἐκείνου, καὶ ἀμέσως κατοψίως ἐρικνούμεθα εἰς τὴν ἔννοιαν τοῦ ἰδανικοῦ, ὅπερ ἐνοῦται λογικῶς ἐν τῷ ὑλικῷ στοιχείῳ ὑπ' αὐτοῦ ἐκφραζόμενον. Κρύπτεται, οὕτως εἰπεῖν, ὡς ἐν ἐσόπτρῳ, τὸ ἰδανικὸν ἐν τῷ αἰσθητῷ στοιχείῳ· ὁ ποιητὴς, ὁρμώμενος ἀπὸ τῆς ἐνοράσεως τῆς ἐν τῷ λόγῳ ἰδέας τοῦ τελείου ἰδανικοῦ, διαπλάττει καὶ διαμορφοῖ τὴν ὕλην δυνάμει τῆς δημιουργοῦ φαντασίας, καθιστὰς αὐτὴν πιστὴν, ὅσον ἔνεστι, τοῦ νοουμένου ἔκφρασιν· καὶ διὰ τοῦ ὀργανικοῦ συνδυασμοῦ τῶν δύο τούτων στοιχείων ἐναποτίθησιν ἐν τῷ ὑλικῷ τὸν τύπον τοῦ ἀΰλου· ἐν τῷ πεπερασμένῳ τοῦ ἀπείρου· ἐν τῷ ἀτελεῖ τοῦ τελείου· ἐν τῷ αἰσθητικῷ τοῦ ἰδανικοῦ· συνάπτει τὸν ὁρατὸν κόσμον μετὰ τοῦ ἀοράτου, καθόσον τὸ ἀτελὲς δύναται ἵνα ἐκφράσῃ τὸ τέλειον, ἐξαίρων τὸν νοῦν εἰς ὅ,τι μέγα, ἐπίζηλον, πνευματικὸν καὶ θεῖον· ὕλην ἐμφανίζει, καὶ ἄϋλον ἐκφράζεται· τὴν γῆν κατεργάζεται, καὶ τὸν οὐρανὸν ἐξεικονίζει· ἐν χρόνῳ ἐργάζεται, καὶ τὴν αἰωνιότητα διατυποῖ καὶ ἀπεικάζει. Τοιαύτη ἡ μεταξὺ τῶν δύο στοιχείων παντὸς καλλιτεχνήματος σχέσις. Ἱεροφάντης ἀληθῶς καὶ μύστης τῶν ἀπορρήτων ὁ ποιητὴς ἐκεῖνος, ὅστις ἑνορᾷ ἐν τῷ λόγῳ τὸ τέλειον ἰδανικὸν ἀπεικονίζει αὐτὸ ἐν τῇ αἰσθητῇ μορφῇ τοῦ καλλιτεχνήματος. Κατόπιν τούτων δυνάμεθα ἵνα ἐννοήσωμεν τίνος ἕνεκα καὶ κατὰ πόσον ὁ καλλιτέχνης ὑπάρχει καὶ προσονομάζεται ποιητὴς, δημιουργός· οὐκ ἔστι ποιητὴς τοῦ ἐξωτερικοῦ στοιχείου, ὡς τοῦτο ἐδείχθη· οὐκ ἔστι ποιητὴς τοῦ ἐσωτερικοῦ στοιχείου, διότι τοῦτο ἀρύεται ἐκ τοῦ λόγου, δωρήματος θείου· ποιητής ἐστι μόνου τοῦ τρόπου τοῦ συνδυασμοῦ τῆς ὕλης καὶ τῆς διαμορφώσεως αὐτῆς, οὐχὶ δὲ ἀπολύτως καὶ ταύτης, ἀλλὰ συνῳδὰ τῷ ὑπὸ τοῦ λόγου ἐν αὐτῷ διατρανουμένῳ τύπῳ τοῦ τελείου ἰδανικοῦ.

Τοιαύτη οὖσα ἡ μεταξὺ τοῦ ἐξωτερικοῦ καὶ ἐσωτερικοῦ στοιχείου σχέσις, ὥστε ἀπὸ τοῦ πρώτου μεταρσιοῦσθαι νοερῶς εἰς τὸ ἕτερον, πῶς αὕτη ἑρμηνεύεται; τίνες εἰσὶν οἱ διέποντες ταύτην νόμοι; πῶς δύο φύσεις οὕτως ἑτεροῖαι πρὸς ἀλλήλας τοιαύτην ἔχουσι τὴν ἀναφοράν, ὥστε τῆς μιᾶς ἐμφανισθείσης νοεῖται ἐποπτικῶς ἡ ἑτέρα; τί κοινὸν μεταξὺ ὕλης καὶ πνεύματος; μεταξὺ αἰσθητοῦ καὶ ἰδανικοῦ; μεταξὺ τοιούτου συνδυασμοῦ τοῦ ὑλικοῦ καὶ τοιαύτης παραστάσεως τοῦ ἰδανικοῦ; περὶ τῆς σχέσεως ταύτης οὐδεὶς ἀμφιβάλλει. Ἡ πεῖρα καὶ ἡ συνείδησις ἑκάστου ὑπάρχουσι τὰ τρανώτερα ταύτης μαρτύρια. Ὑπάρχουσα ἄρα πράγματι ἡ σχέσις αὕτη, ἢ συνθηματικῶς ὑφίσταται, ἢ φύσει ἐνυπάρχει. Καὶ ἐὰν μὲν ὑποτεθῇ ὅτι ἐκ συνθήκης καθώρισται, ἕπεται πρῶτον ὅτι ἀδύνατον ὅπως αὐτοδιδάκτως περιγένηται ὁ ποιητὴς ταύτης ἄνευ προηγουμένης διδασκαλίας· καὶ ὅμως, τοὐναντίον, ὡς ἑπομένως ἐροῦμεν, οἱ ποιηταὶ γίγνονται τοιοῦτοι φύσει καὶ οὐχὶ τέχνῃ· δεύτερον τὸ συνθηματικὸν κατὰ χώρας, χρόνους καὶ λαοὺς παραλλάσσει, ὡς αἱ τεχνηταὶ γλῶσσαι· ἐν τῇ σχέσει ὅμως ταύτῃ τῶν δύο στοιχείων τοῦ καλλι-

τεχνήματος ἀνάπτυξις μὲν καὶ ἀρμονιωτέρα ταύτης ἐνόρασις ἐπέρχεται διὰ τοῦ χρόνου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, οὐδεμία ὅμως διακρίνεται παραλλαγὴ κατὰ τὰς γενικὰς αὐτῆς ἀρχάς· φύσει ἄρα ἡ σχέσις αὕτη ὑφίσταται. Ἀλλ' ὁποῖον τοίνυν τὸ ἐρεισμα ταύτης; τίς ὁ ἀποχρῶν λόγος τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς; Ἡ σχέσις αὕτη ὑφισταμένη ὁριστικῶς καὶ ἀναντιῤῥήτως, μυστηριώδης παρίσταται ἡμῖν· τίς ἡ μεταξὺ ἐπιφωνήματός τινος π. χ. καὶ πάθους ψυχικοῦ σχέσις; οἱ πάντες ἐνωτιζόμενοι τοῦ ἐπιφωνήματος Ἀχ, νοοῦμεν τὸ ἐν τῇ ψυχῇ ἄλγος τοῦ ἐπιφωνοῦντος· οἱ πάντες καθορῶντες τὸ ἐπὶ τῶν παρειῶν τῆς παρθένου ἐρύθημα νοοῦμεν τὴν καταλαβοῦσαν ταύτην αἰδώ· εἰ μὴ μεταξὺ τοῦ ὑλικοῦ ἐκείνου φαινομένου τοῦ ἐρυθήματος καὶ τοῦ πνευματικοῦ φαινομένου τῆς αἰδοῦς ἦν φυσική τις σχέσις, οὐκ ἂν ἀνεπιλογίστως, ἀντιλαμβανόμενοι τοῦ πρώτου, ἐνοοῦμεν τὸ ἕτερον· ἀλλὰ κατά τινα νόμον ἡ σχέσις αὕτη ὑφίσταται, τοῦτο μυστηριῶδες καὶ ἀπόῤῥητον· μυστηριώδους οὔσης τῆς σχέσεως ταύτης, εἰ καὶ θετικῆς, βεβαίας καὶ πειραματικῶς ἀδιαρίλονεικήτου, τὸν ἀποχρῶντα λόγον τῆς ὑπάρξεως αὐτῆς εὑρίσκομεν ἐν μόνῳ τῷ Δημιουργῷ, ἐπιθεμένῳ τὸν τύπον τοῦ πνεύματος ἐπὶ τῆς ὕλης καθ' ὅσον αὕτη ἐστὶν ἐπιδεκτική.

Ἐνταῦθα γενόμενόν με τοῦ λόγου ἐρωτήσειεν ἄν τις· καὶ τί ἐστι τὸ τέλειον τοῦτο ἰδανικόν, ἡ τελεία αὕτη λογικὴ τάξις, ἧς τὴν ἔννοιαν ἀπὸ τοῦ λόγου ὁ ποιητὴς ἀρυόμενος, οὐσίαν καὶ ὑπόστασιν τοῦ καλλιτεχνήματος αὐτοῦ καθίστησιν; Πρὸς εὐχερῆ διάγνωσιν τοῦ τί ἐστι τέλειον ἰδανικὸν καὶ τί τελεία λογικὴ τάξις, ζητητέον πρῶτον τί ἐστιν ἐν γένει ἰδανικὸν καὶ τί λογικὴ τάξις· ἡ τούτων γνῶσις ἄξει ἡμᾶς εἰς τὴν ἐπίγνωσιν τοῦ χαρακτῆρος τῆς ἐν αὐτοῖς τελειότητος.

Πᾶν ὂν ἔχει φύσιν ὡρισμένην καὶ σταθερὰν, καθ' ἅπαντα τὸν χρόνον τῆς διαρκείας αὐτοῦ τὴν αὐτὴν διαμένουσαν· τὸ ὡρισμένον τοῦτο καὶ σταθερὸν τῆς φύσεως παντὸς ὄντος συνίστησι τὴν ἀτομικότητα αὐτοῦ, δι' ἧς διακρίνεται ἀπάντων τῶν ἄλλων· ἀλλ' εἰ καὶ κατ' οὐσίαν πᾶν ὂν διαμένει τὸ αὐτὸ, μὴ δυνάμενον ἵνα, ἀπεκδυόμενον ἣν ἔχει φύσιν, περιβάληται ἑτέραν, οὐχ ἧττον ὅμως κέκτηται διαφόρους δυνάμεις, ποικίλας περαινούσας τὰς ἐνεργείας, καὶ διὰ τῶν ποικίλων τούτων ἐνεργημάτων διατρανούσας καὶ ἐξωτερικευούσας, οὕτως εἰπεῖν, τὴν οὐσίαν αὐτὴν τοῦ ὄντος. Τὸ ἐγὼ π. χ., εἰ καὶ διαμένει ἀείποτε τὸ αὐτὸ, χαρακτηριζόμενον διὰ τῆς προσωνυμίας ἄνθρωπος, οὐχ ἧττον πολυειδῶς καὶ πολυτρόπως ἐμφανίζεται, νοοῦν, αἰσθανόμενον καὶ βουλόμενον. Προσέτι, πᾶν ὄν, ἔχον φύσιν ὡρισμένην, ὁρίζουσαν τὸ παρὸν τοῦ ὄντος ἐκείνου, ἔχει καὶ ἀρχὴν, δι' ἧς συνδέεται μετὰ τοῦ παρελθόντος, συνάμα δὲ ἔχει καὶ σκοπὸν, πρὸς ὃν κατατείνει, καὶ δι' οὗ συνάπτεται μετὰ τοῦ μέλλοντος· ὁ συνδυασμὸς τῆς ἀρχῆς παντὸς ὄντος μετὰ τῆς ὡρισμένης αὐτοῦ φύσεως καὶ τοῦ σκοποῦ συνίστησι τὴν τάξιν τοῦ ὄντος· αὕτη δὲ καλεῖται λογικὴ, καθότι τὰ στοιχεῖα, ἐξ ὧν συνίσταται, μηδαμῶς ταῖς αἰσθήσεσιν ὑποπίπτοντα, διὰ τοῦ ἐν ἡμῖν λόγου μόνον νοοῦνται.

Τοιαύτην νοοῦντες τὴν τάξιν, δέον ἵνα σημειώσωμεν ὅτι αὐστηρὰ ἁρμονία καὶ ἀναφορὰ ἀπαιτεῖται ἵνα συγκρατῇ καὶ συναρμολογῇ ἐν ἑκάστῳ ὄντι τὰ τρία ταῦτα τῆς τάξεως αὐτοῦ στοιχεῖα· ἡ φύσις τοῦ ὄντος δέον πρῶτον ἵνα ἔχῃ ἅπαντα τὰ στοιχεῖα, ἅτινα δύνανται ἵνα ὁδηγήσωσι τὸ ὂν εἰς τὸν ὡρισμένον αὐτῷ σκοπόν· δεύτερον, ἵνα ταῦτα τὰ στοιχεῖα ἐνεργῶσι μεθ' ἁπάσης τῆς δραστηριότητος καὶ εὐχερείας, τῆς ὡρισμένης τῷ γένει, ᾧ περ τὸ ὂν ἐκεῖνο ὑπάγεται, περιλαμβάνοντα συνάμα ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτῶν ἅπασαν τὴν ὡρισμένην τῷ γένει τοῦ ὄντος ἐκείνου ἔκτασιν· τρίτον, ἵνα μηδὲν ἐξωτερικὸν κώλυμα παρεμβάλληται ἀποτρέπον τὸ ὂν ὁπωσδήποτε τῆς ὡρισμένης αὐτῷ ἀναπτύξεως. Ἄλλως, πᾶσα δυσαναλογία μεταξὺ τοῦ ὄντος καὶ τοῦ σκοποῦ αὐτοῦ εἴτε περὶ τὴν διεύθυνσιν τῶν ἐνεργημάτων, εἴτε περὶ τὸν τρόπον τῆς ἐνεργείας, ἀρίστησι τὸ ὂν κατά τι τοῦ σημείου τῆς σκοπιμότητος, ἢ τέτακται, ἢ ἀναβάλλει ἐπ' ἀόριστον τὴν ἐπίτευξιν ταύτης. Καὶ κατὰ τὰς δύο περιπτώσεις ἡ τάξις τοῦ ὄντος ἐκείνου οὐ πληροῦται ὁλοσχερῶς καὶ τελείως. Ἐν τῷ πραγματικῷ κόσμῳ ἀντιλαμβανόμεθα πολλῶν ὄντων· ἕκαστον τούτων ὑπόκειται τῇ λογικῇ τάξει· διότι ἕκαστον ἔχει ἀναφορὰν πρὸς τὸ παρελθόν· ἔχει φύσιν ὡρισμένην, ἔχει καὶ σκοπὸν πρὸς ὃν κατατείνει· ἑπομένως, καὶ ἑκάστου τούτων ἡ φύσις δέον ἵνα συμβιβάζηται δυνάμει τε καὶ ἐνεργείᾳ πρός τε τὴν ἀρχὴν καὶ τὸν σκοπὸν αὐτοῦ· ὑφ' ἑκάστου τούτων τῶν ὄντων ἡ τάξις πληροῦται, ἀλλὰ κατὰ βαθμοὺς διαφόρους καὶ ἐλαττωματικῶς. Καθόσον τὸ ὂν ἐν τῇ ἐνεργείᾳ αὐτοῦ φαίνεται προσεγγίζον πρὸς τὴν τελειωτικὴν τῆς τάξεως αὐτοῦ πλήρωσιν, κατὰ τοσοῦτον ἡ ὑπεροχὴ τῆς ὀντότητος αὐτοῦ ἐπιδεικνυμένη συνίστησι τὸ Καλὸν τοῦ ὄντος ἐκείνου· ἀλλὰ τὸ τέλειον τῆς λογικῆς τάξεως ἑκάστου ὄντος, μὴ πραγματοποιούμενον ἐν τῷ πραγματικῷ τούτῳ κόσμῳ, νοεῖται ὑπὸ μόνου τοῦ λόγου, ὅστις ἀνυψοῦται εἰς τὴν ἔννοιαν ταύτην τοῦ τελείου, ἀφ' οὗ ὅραν ἔχων τὴν ἐν τῷ πραγματικῷ ἐποπτείαν τῆς τάξεως, ἔστω καὶ μὴ τελειωτικῆς· διότι τοιαύτη ἡ τοῦ ἡμετέρου λόγου φύσις καὶ ὁ διοργανισμός· τοῦτο τοίνυν τὸ τέλειον τῆς λογικῆς τάξεως ἑκάστου ὄντος, ὅπερ οὐ διατρανοῦται ἐν τῇ ὁλοσχερεῖ αὐτοῦ τελειότητι ἐν τῷ πραγματικῷ, ἀρυόμενος ὁ ποιητὴς ἐκ τοῦ λόγου, ἐκφράζεται δι' ὑλικῶν συμβόλων ἐν τῷ καλλιτεχνήματι αὐτοῦ, ἔστω καὶ κατὰ βαθμοὺς διαφόρους· τοῦτό ἐστι τὸ τέλειον τῆς λογικῆς τάξεως τοῦ ὄντος, τοῦτό ἐστι τὸ τέλειον ἰδανικὸν αὐτοῦ· πλὴν ἡ τελειότης αὕτη οὐκ ἔστιν ἀπόλυτος, ἀλλὰ σχετική· ἀπόλυτος τελειότης τῆς λογικῆς τάξεως, ἤτοι τὸ ἀπολύτως τέλειον ἰδανικὸν, νοεῖται ἐν ἐκείνῳ τῷ ὄντι, ὅπερ οὐδὲν τῶν στοιχείων τῆς τάξεως ἐκτὸς ἑαυτοῦ ἐπιζητεῖ, ὡς ἄλλα· διότι οὔτε ἡ ἀρχὴ ἐν ἑτέρῳ ὄντι ἐκτὸς αὐτοῦ ὑφίσταται· οὔτε ἡ φύσις αὐτοῦ ὑπέστη, ἢ ὑφίσταται, ἢ δύναται ὑποστῆναι οἱανδήτινα μεταβολήν· (διότι παρ' αὐτῷ οὐκ ἔστι παραλλαγὴ, οὐδὲ τροπῆς ἀποσκίασμα)· οὔτε ὁ σκοπὸς αὐτοῦ ἐκτὸς αὐτοῦ ἐστιν· ἀλλ' αὐτὸ ὂν πηγὴ τῆς λογικῆς τάξεως τοῦ παντὸς συνίστησι τὴν ἀπόλυτον τῆς τάξεως τελειότητα· καὶ πᾶσα ἑτέρα τελειότης λογικῆς τάξεως διατρανουμένη ἐν ἑτέρῳ ὄντι προσονομάζεται τοιαύτη ὡς ἐκ τῆς κατὰ βαθμοὺς διαφό-

ρους παρεμφερείας αὐτῆς πρὸς τὴν ἀπόλυτον τελειότητα τῆς λογικῆς τάξεως· καὶ ὡς ἡ σχετικὴ τελεία λογικὴ τάξις συνίστησι τὸ σχετικὸν καλόν, οὕτως ἡ ἀπόλυτος λογικὴ τάξις συνίστησι τὸ ἀπόλυτον καλόν, ἤτοι τὸ αὐτόκαλον. Ἕνεκα δὲ τῆς σχέσεως τῆς ὑφισταμένης μεταξὺ τῆς σχετικῆς τελείας λογικῆς τάξεως καὶ τῆς ἀπολύτου τελείας, ἡ σχετικὴ τελειότης τῆς λογικῆς τάξεως τοῦ ὄντος, ἐκφραζομένη ὑπὸ τοῦ ποιητοῦ ἐν τῷ καλλιτεχνήματι, μεταρσιοῖ τὸν νοῦν διαδρομικῶ εἰς τὴν ἀπόλυτον τελειότητα τῆς λογικῆς τάξεως. Ἰδοὺ πῶς ἀπὸ τοῦ πεπερασμένου τὸ καλλιτέχνημα ἐξαίρει τὸν νοῦν εἰς τὸ ἄπειρον, καὶ ἀπὸ τοῦ ἀτελοῦς εἰς τὸ τέλειον· πρὸς τὸ καλὸν τοῦτο ἐνατενίζων τὸ νοερὸν αὐτοῦ ὄμμα ὁ ἀληθὴς ποιητὴς ἀγωνίζεται ἵνα ἐκφράσηται τοῦτο ὑπὸ αἰσθητὴν μορφὴν, καθόσον αὕτη δύναται. Αὐτὸ τοῦτο καὶ ὁ δαιμόνιος Πλάτων διορῶν, ἐν τῷ Συμποσίῳ ἀποφαίνεται: « πρῶτον μὲν (αὐτὸ τὸ » καλὸν) ἀεὶ ὂν καὶ οὔτε γιγνόμενον οὔτε ἀπολλύμε» νον, οὔτε αὐξανόμενον, οὔτε φθῖνον· ἔπειτα οὐ τῇ μὲν » καλόν, τῇ δ' αἰσχρόν· οὐδὲ τοτὲμὲν, τοτὲ δ' οὔ· οὐδὲ πρὸς » μὲν τὸ καλὸν, πρὸς δὲ τὸ αἰσχρόν· οὐδ' ἔνθα μὲν κα» λόν, ἔνθα δὲ αἰσχρόν, ὡς τισὶ μὲν ὂν καλὸν, τισὶ δὲ » αἰσχρόν· οὐδ' αὖ φαντασθήσεται αὐτῷ τὸ καλὸν οἷον » πρόσωπόν τι, οὐδὲ χεῖρες, οὐδὲ ἄλλο οὐδὲν ὧν σῶ» μα μετέχει, οὐδέ τις λόγος, οὐδέ τις ἐπιστήμη, » οὐδὲ που ὂν ἐν ἑτέρῳ τινὶ, οἷον ἐν ζώῳ ἢ ἐν γῇ, ἢ » ἐν οὐρανῷ ἢ ἔν τῳ ἄλλῳ· ἀλλὰ αὐτο καθ' αὐτὸ » μεθ' αὑτοῦ μονοειδὲς ἀεὶ ὄν, τὰ δὲ ἄλλα πάντα κα» λὰ ἐκείνου μετέχοντα τρόπον τινὰ τοιοῦτον, οἷον » γιγνομένων τε τῶν ἄλλων καὶ ἀπολλυμένων, μηδὲν » ἐκεῖνο μήτε τι πλέον μήτε ἔλαττον γίγνεσθαι μηδὲ » πάσχειν μηδέν. » Τοῦτό ἐστι τὸ ὄντως τέλειον ἰδανικόν.

Ἀλλὰ τίνι τρόπῳ ἐνεργοῦσα ἡ φαντασία ἐν τῷ καλλιτέχνῃ ἀναβιβάζει τοῦτον εἰς αὐτό; τίς ἡ βαλβὶς καὶ οἱ σταθμοί, οὕτως εἰπεῖν, τῆς πρὸς τὸ τέλειον τοῦτο ἰδανικὸν ὑπερκοσμίου σταδιοδρομίας τοῦ καλλιτέχνου, δι' ἧς καὶ μόνης τὸ καλλιτέχνημα παράγεται;

Πρὸς ποίησιν ἐν γένει τοῦ καλοῦ, ἀπαιτεῖται προηγουμένως ἡ ἀντίληψις τοῦ καλοῦ. Ἡ ἀντιληπτικὴ τοῦ καλοῦ δύναμις ἐστὶν ὁ ἀφ' οὗ ὅρος καὶ ἡ ἀφετηρία τῆς ποιητικῆς τοῦ καλοῦ δυνάμεως· οἱονδήποτε ἀντικείμενον, ἢ φαινόμενον, καλὸν, εἴτε διὰ τῶν αἰσθήσεων διαγιγνωσκόμενον, εἴπερ αἰσθητὸν, εἴτε διὰ τῆς συνειδήσεως, εἴπερ πνευματικὸν, ἐπιδρᾷ ἀμέσως ἐπὶ τῆς ψυχῆς τοῦ ἀνθρώπου. Ὡς τὰ ἄνθη διανοίγονται καὶ ἐκχέονται πρὸς τὰ ἔξω ὅπως εἰσδέξωνται τὰς ζωογόνους τοῦ Ἡλίου ἀκτῖνας, ἅμα τῇ ἀνατολῇ αὐτοῦ, οὕτω καὶ ἡ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἐκχέεται ἀμέσως πρὸς τὰ ἔξω, ἅμα τῇ τοῦ καλοῦ ἐμφανίσει, ποθοῦσα ἵνα ἀπολαύσῃ τῶν ἀκτίνων αὐτοῦ· ἀλλ' ἐκεῖνα μὲν, ἄμοιρα λόγου καὶ ἐλευθερίας, καταναγκαστικῶς βαίνουσιν, ἐν ἀγνοίᾳ ἧς ἀπολαύουσι λαμπρότητος· ἡ δὲ ἀνθρωπίνη ψυχὴ ἐλευθέρα καὶ λογικὴ, φέρεται πρὸς τὸ καλὸν ἐν συναισθήσει καὶ ἐπιγνώσει αὐτοῦ καὶ κατ' ἐλευθέραν βούλησιν· μόλις αὕτη ἀντιλαμβάνεται τοῦ καλοῦ ἀντικειμένου, καὶ ἀμέσως, ὡς διὰ πτερύγων, μετεωριζομένη, φέρεται πρὸς αὐτό· ἡ τοιαύτη πρὸς τὸ καλὸν πτῆσις αὐτῆς οὐδόλως ἐστὶ δεσποτικὴ καὶ τυραννικὴ· διότι οὐδὲν δύναται ἵνα κωλύσῃ αὐτὴν ὅπως ἀποστρέψῃ ἑαυτὴν ἀπὸ τῆς θεωρίας τοῦ ἀντικειμένου· ἀλλ' ὅμως, διατηροῦσα πλήρη τὴν ἐλευθερίαν αὐτῆς, ἐκχέεται πρὸς τοῦτο, ἵνα ἐθελουσίως δεσμευθῇ ὑπ' αὐτοῦ· ὁ θαυμασμὸς ἀπέναντι τοῦ ἀντικειμένου διεγείρεται ἐν αὐτῇ, ἀλλ' ἄνευ πόνου καὶ ἀγῶνος· ἐφίστησιν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὴν προσοχὴν αὐτῆς ἐπ' αὐτοῦ· ἀλλ' ἡ προσοχὴ αὕτη οὐδεμίαν συνεπάγει πίεσιν τῶν νοερῶν αὐτῆς δυνάμεων καὶ μογερὰν συγκέντρωσιν αὐτῶν πρὸς τοῦτο· ὁ νοῦς ἐρίσταται ἐπ' αὐτοῦ ἀπονητεὶ καὶ καθόσον ἡ πρὸς τὸ καλὸν ἐκεῖνο ἀντικείμενον ἐπιστασία αὐτοῦ ἐπιρρώννυται, κατὰ τοσοῦτον εὐκρινέστερον νοούμενον τὸ καλὸν τοῦ ἀντικειμένου καταγοητεύει τὴν ψυχὴν καὶ μεταρσιοῖ συγκινοῦσα αὐτὴν αἰσθητικῶς· οὕτως ἡ ἐκ τοῦ καλοῦ ἀντικειμένου προσγινομένη εὐάρεστος ἐντύπωσις καὶ ἡ ζωηροτέρα τοῦ κάλλους αὐτοῦ παράστασις αὔξει, καθόσον ὁ νοῦς ἐπὶ μᾶλλον καὶμᾶλλον γνωρίζει αὐτὸ καθαρώτερον καὶ διαφανέστερον, ἕως οὗ τούτου πληρωθέντος γνώσεως ἐκείνου, ὁ θαυμασμὸς ἐφικνεῖται εἰς τὸ ἄωτον, ἔτι μᾶλλον ἐξάπτων τὸν νοῦν διὰ τῆς αἰσθητικῆς συγκινήσεως, ὃς τότε, ὡς ἀπὸ πολυχεύμονός τινος πηγῆς, δι' ἐπιπνοίας, σχηματίζει κρίσεις τινὰς περὶ τοῦ κάλλους τοῦ ἀντικειμένου διαυγεστάτας καὶ ἐναργεῖς· ἡ ψυχὴ τότε ὑποχωρεῖ ἄνευ τῆς ἐλαχίστης ἀντιστάσεως· συναισθάνεται ἐν ἑαυτῇ κατάστασιν ἀληθῶς ἔνθεον· νέα τις ζωὴ ἐν αὐτῇ ἐμφαίνεται ὑπερεκχειλίζουσα πρὸς τὰ ἔξω, καὶ διαμορφοῦσα, συμφώνως τῇ νοερᾷ τοῦ Καλοῦ ἀντικειμένου εἰκόνι, τὸ πρόσωπον, τὰς χειρονομίας καὶ ἐν γένει τὰς κινήσεις τοῦ σώματος· εἶναι ὅλη θερμότης, εἶναι ὅλη οἶστρος· τὸ ὅραμα σπινθηροβολεῖ· ἡ γλῶσσα προφέρει διαφόρους λέξεις λίαν εὐστόχους καὶ εὐφραδῶς συνηρμολογημένας· ἐπιφωνήματα τῆς ψυχῆς ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐκφράζονται· τὴν ἐσωτερικὴν ταύτην κατάστασιν· τὸ χρῶμα τοῦ προσώπου γλυκὺ καὶ ἱλαρόν· ἐν γένει ἅπας ὁ ἐξωτερικὸς ἄνθρωπος ἀγωνίζεται ἵνα ἐκφράσηται καὶ διαζωγραφίσῃ ὅ,τι ἐν τῷ ἐσωτερικῷ διαδραματίζεται· καὶ τότε ὁ ἄνθρωπος καθίσταται ὄντως καλὸς, περιβαλλόμενος τὸ κάλλος, καθ' ὅσον ἐφικτὸν, μεθ' οὗ συγκοινωνεῖ καὶ ὅπερ θαυμάζει ἀντικειμένου. Ἀλλ' εἰσέτι δὲν ὑψώθη εἰς τὴν νοεράν ἀντίληψιν τοῦ ὑλικοῦ κάλλους, οὔτινος ἐστὶν ἐπιδεκτικὸν τὸ ἀντικείμενον ἐκεῖνο· ἀντελήφθη μὲν τούτου, ἀλλὰ μέχρι βαθμοῦ τινος· καὶ τοῦτό ἐστι τὸ πρῶτον προϊὸν τῆς δημιουργοῦ φαντασίας· οὐκ ἔστιν ὅμως τὸ πλήρωμα τῆς ἐνεργείας αὐτῆς· ὑπεράνω ταύτης κεῖται ἑτέρα ἐνέργεια ἐπιστέφουσα ταύτην καὶ συνιστᾶσα τὰ ἄωτον τῆς δημιουργοῦ φαντασίας. Ἀλλ' ἡ πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέργειαν μεταρσίωσις, οὐ τοῦ παντὸς, ἀπαιτοῦνται ἕτεραι φυσικαὶ δεξιότητες, θεῖαι χάριτες, ἀγῶνες μείζονες καὶ γενναιότεροι· Ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ ὑπάρχουσιν ἄνθρωποι, οἵτινες κέκτηνται τὰς δυνάμεις αὐτῶν λίαν ἐπιτηδείας εἰς τὴν πλήρη ἀντίληψιν τοῦ ἑνὸς τινι ἀντικειμένῳ ἐνυπάρχοντος κάλλους, ἐνορῶντες κατοψίως τοῦτο ἐν τοῖς αἰσθητοῖς αὐτοῦ συμβόλοις· ἀλλ' ἐπειδὴ πᾶν καλὸν ἀντικείμενον ἀποτελοῦν μέρος τοῦ πραγματικοῦ οὐκ ἔστι τέλειον,

ἐξαντλοῦν τὸ κάλλος τοῦ γένους, ᾧπερ ὑπάγεται, τούτου ἕνεκα ἡ παράστασις τοῦ ἐν τῷ ἀντικειμένῳ κάλλους ἐστὶν ἡ παράστασις τοῦ ἀτελοῦς ἰδανικοῦ· ὁ καλλιτέχνης ἄρα, ὅστις περιορίζεται ἵνα παραστήσῃ αὐτὸ τὸ πραγματικὸν καλὸν, ἐκφράζεται μὲν τὸ ἰδανικὸν, ἀλλ' οὐχὶ τὸ τέλειον ἰδανικὸν, μέχρις οὗ δύναται ἵνα ἀνυψωθῇ τὸ γένος, ᾧπερ τὸ ἀντικείμενον ὑπάγεται. Ἓν ἅλμα ὑπεράνω τούτου, καὶ ὁ καλλιτέχνης ὑψοῦται εἰς τὸ τέλειον ἰδανικόν. Ἐνορᾷ τὸ ἰδανικὸν τοῦ καλοῦ ἀντικειμένου, οὐχὶ ὡς ἐν αὐτῷ ἐγκρύπτεται ἐλαττωματικὸν, ἀλλὰ τέλειον ἀποκαλυπτόμενον αὐτῷ ἐξ ἐπινοίας ὑπὸ τοῦ λόγου. Ἀμέσως τότε ἡ φαντασία σχηματίζει ἰδανικῶς τὰ ἐπιτηδειότερα πρὸς ἔκφρασιν τοῦ ἐνορωμένου τούτου τελείου ἰδανικοῦ σύμβολα. Ἐνταῦθα ἕκαστος ἐννοεῖ ὅτι αἱ κατά τε τὸ ἐσωτερικὸν καὶ τὸ ἐξωτερικὸν στοιχεῖον τοῦ τελείου ἰδανικοῦ ἐνοράσεις οὐδόλως εἰσὶ τῷ πραγματικῷ ἀντικείμεναι, ἀλλ' εἰσὶν αὐτὸ τὸ πραγματικὸν, ὑψωμένον ὅμως εἰς τὴν δύναμιν τῆς δυνατῆς αὐτῷ τελειότητος. Εὐθὺς κατόπιν τῶν νοερῶν τούτων ἐνοράσεων, γεννᾶται ἐν τῇ ψυχῇ νέα τις ἀνάγκη, ἥτις ἐστὶ καὶ τὸ ἐπισφράγισμα τῆς ὅλης αὐτῆς ἐνθέου ἐνεργείας· τὰ πρὸς παράστασιν τοῦ τελείου ἰδανικοῦ αἰσθητὰ σύμβολα, ἅτινα διατυπωθέντα ὑπὸ τῆς φαντασίας νοερῶς μόνον ἐν τῇ ψυχῇ ἐνωρῶντο, τείνουσιν ἤδη ἵνα αἰσθητοποιηθῶσιν· ὁ Καλλιτέχνης ὅλος ἔνθους, ὑπέρτερος πάσης ἐξωτερικῆς περιπετείας, καὶ ἔχων τὸ νοερὸν αὐτοῦ ὅραμα προσηλωμένον ἐπὶ τοῦ προτύπου ἰδανικοῦ, ἀντιγράφει αὐτὸ μετὰ τοιαύτης εὐχερείας, μεθ' ἧς τὸ πραγματικὸν αὐτό· καὶ οὕτω τελειοῖ ὅπερ ἤρξατο ἔργον, φέρων εἰς φῶς τὸ καλλιτέχνημα αὐτοῦ. Ἰδοὺ τίνι τρόπῳ ὁ ἀληθὴς καλλιτέχνης, ἀφ' οὗ ὅραν ἔχων τὴν ἀντιληπτικὴν τοῦ καλοῦ δύναμιν, καὶ κατὰ τὴν ὑπέργειον ταύτην πνευματικὴν αὐτοῦ πτῆσιν σταθμὸν ἔχων τὸν θαυμασμὸν, καὶ τὴν τοῦ ἀτελοῦς ἰδανικοῦ αἰσθητὴν παράστασιν, μετεωρίζεται ἐξ ἐπινοίας εἰς τὰς ὑψίστας καὶ οὐ τοῖς πᾶσι προσιτὰς τῆς νοήσεως χώρας, ἐν αἷς, κατοπτεύων ἐνθουσιωδῶς τὸ τέλειον ἰδανικὸν, αἰσθητοποιεῖ αὐτὸ καὶ ἐκφράζεται, σκιρτῶν καὶ ἀλλόμενος· καὶ τὸν ἐνθουσιασμὸν αὐτοῦ μετοχετεύει πᾶσιν, ὅσοι ἐγένοντο μάρτυρες τῶν προϊόντων αὐτοῦ. Ἅπας οὗτος ὁ τρόπος τῆς ἐνεργείας τοῦ καλλιτέχνου, ἔξοδον ἔχων τὸν πραγματικὸν κόσμον, κατάντημα ἔχει τὸ ὕψιστον τῆς νοήσεως σημεῖον.

Ἐκ τῶν ἀνωτέρω πάντων καταφαίνεται ὁποία τίς ἐστιν ἡ ποιητικὴ τοῦ καλοῦ δύναμις· εἴτε ἔμπνευσιν ποιητικὴν ἠθέλομεν ἀποκαλέσει ταύτην, εἴτε οἶστρον ποιητικὸν, τὸ ἀληθές ἐστιν ὅτι, εἰ καὶ ἀπαιτεῖ ἀγῶνας καὶ καμάτους πολλοὺς, παρατήρησιν καὶ μελέτην ἐνδελεχῆ ἐπί τε τοῦ φυσικοῦ καὶ ἠθικοῦ κόσμου, ἐλευθερίαν πνεύματος, ἀνατροφὴν διαπλάττουσαν τὴν ψυχὴν περί τε τὴν ὑγιᾶ τοῦ καλοῦ κρίσιν καὶ τὴν καλαισθησίαν, οὐχ ἧττον ὅμως ἐστὶν ἀνεξάρτητος τῆς βουλήσεως, προνόμιον νόων τινῶν ἐπὶ τούτῳ ἄνωθεν κεκλημένων, οὔτε ἐν πᾶσιν ἀτόμοις, οὔτε πάντοτε ἐν τῷ αὐτῷ ἀτόμῳ ἐκδηλουμένη. Ἐν λόγῳ, ἔνθεός τις κατάστασις ἀτόμων τινῶν ἔν τισιν αὐτῶν στιγμαῖς, ἐν ᾗ ἀποκαλύπτονται αὐτοῖς μυστηριωδῶς αἱ ὕψισται τῆς νοήσεως χῶραι, ἀντιγραφόμεναι ἀμέσως ὑπ' αὐτῶν ἐν αἰσθηταῖς εἰκόσι κατὰ τρόπον ὁμοίω μυστηριώδης καὶ ἀνερμήνευτον· καὶ διὰ τῆς λογικῆς ταύτης ἐκδηλώσεως τὸ τεχνητὸν καλὸν, εἰ κατὰ τὰ πραγματικὰ αὐτοῦ στοιχεῖα φαίνεται ὑποδεέστερον τοῦ φυσικοῦ, καθότι ἕκαστον ἐκείνων ἐν τῷ φυσικῷ εὐμοιρεῖ ἰδίας ζωῆς, κατὰ τὰ ἰδανικὰ ὅμως ὡς πρὸς τὴν τοῦ τελείου ἔκφρασιν τὸ τεχνητὸν δύναται ἵνα ὑπερτερήσῃ τοῦ φυσικοῦ, γινόμενον ἐκτύπωμα τοῦ ἰδανικοῦ δεύτερον μὲν τῇ τάξει, καθαρώτερον ὅμως καὶ διαυγέστερον τοῦ φυσικοῦ.

Ἀλλὰ πρὸς τὴν κατὰ τὸ δυνατὸν τελειοτέραν κατάληψιν τῆς ποιητικῆς τοῦ καλοῦ δυνάμεως προσαπαιτεῖται καὶ ἡ λύσις ἑτέρων τινῶν ζητημάτων, πολλὴν τὴν ἀναφορὰν πρὸς ταύτην ἐχόντων· οἷα εἰσί: ἀ. τὸ περὶ καλλιτεχνικῆς πρωτοτυπίας κατ' ἀμφότερα τὰ στοιχεῖα τοῦ καλλιτεχνήματος ζήτημα· β'. τὸ περὶ ποικιλίας τῶν ἰδανικῶν προτύπων· γ'. τὸ περὶ ἐξακριβώσεως τοῦ ὑπὸ τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ εἰσαχθέντος ἰδανικοῦ προτύπου· δ'. τὸ περὶ ἐπιδράσεως ἐν τῇ καλλιτεχνίᾳ τῆς αὐθαιρέτου καὶ ἰδιοτρόπου φαντασίας· ε. τὸ περὶ διαφόρου ἀξίας ἑκάστου τῶν κλάδων τῆς καλλιτεχνίας ὡς πρὸς τὴν τοῦ ἰδανικοῦ ἔκφρασιν. Ταῦτα πάντα, εἰ καὶ θεωρῶ ἀντικείμενα ἐμβριθοῦς μελέτης ἄξια, παραλείπω ὅμως ὑπὸ τοῦ χρόνου ἐπειγόμενος, ἀρκούμενος ὅτι ὑπέδειξα κατὰ τὸ ἐνὸν ὁποία ἐστὶ τῇ φύσει ἐν γένει ἡ ποιητικὴ τοῦ καλοῦ δύναμις, ἐκδηλουμένη ἐκ τῶν ἀποτελεσμάτων αὐτῆς.

Ὑπὸ ταύτης τῆς θείας δυνάμεως ἐμπνεόμενοι ἀληθῶς Ὅμηροι, Πίνδαροι, Αἰσχύλοι, Σοφοκλεῖς, Εὐριπίδαι, Φειδίαι, Πραξιτέλεις, Μύρωνες καὶ Πολύγνωτοι ἀπηθανατίσθησαν. Δι' αὐτὴν Ῥακῖναι, Κορνήλιοι, Σίλλεροι, Γαῖθαι, Ῥαφαῆλοι, Μιχαηλάγγελοι, Δάνται, Πετράρχαι, Τάσσοι, Ἀλφιέραι, Σακεσπῆροι καὶ Μίλτωνες ἐθαυμάσθησαν. Διὰ ταύτην Ῥοσσίναι, Δονιζέται καὶ Βέρδαι ἐκλείσθησαν. Διὰ ταύτην καὶ γόνοι τῆς νεωτέρας Ἑλλάδος, Σολωμοί, Ζαλακῶσται, Σοῦτσοι, Ὀρφανίδαι καὶ Βαλαωρῖται ἐπηνέθησαν.

Τῆς ποιητικῆς τούτων μεγαλονοίας τὰ προϊόντα μαρτύριον τῶν εἰρημένων μοι ἐπικαλούμενος ἐπιλέγω.

Ἡ ποιητικὴ τοῦ καλοῦ δύναμις πολλὰς καὶ ἀνεκτιμήτους παρέχει τὰς ὠφελείας. Αὕτη, ἀνελίσσουσα ἀπέναντι τῆς ἀνθρωπότητος, ὑφισταμένης τὰς τῆς πραγματικότητος ἀλγεινὰς περιπετείας, τὸ ἰδανικὸν τοῦ αἰωνίου αὐτῆς μέλλοντος, ἐνισχύει αὐτὴν, ἐπιῤῥωννύουσα τὴν ἐν τῇ πολυταράχῳ βιωτικῇ σταδιοδρομίᾳ ἀθλητικὴν αὐτῆς ὁδοιπορίαν. Αὕτη, τὸ ἰδανικὸν τοῦ ἀνθρωπίνου προορισμοῦ διαζωγραφοῦσα, μοχλὸς τῆς γενικῆς προόδου καθίσταται. Ὑπ' αὐτῆς, δίκην πολικοῦ ἀστέρος, ἡ ἐπιστήμη ὁδηγουμένη, ὡς ἀταρβὴς θαλασσοπόρος, διὰ τοῦ σάλου τῶν κυμάτων τῆς πλάνης καὶ τοῦ ψεύδους ἀπτοήτως καὶ καρτερικῶς διέρχεται, ὑποφώσκοντος τοῦ ἰδανικοῦ τῆς ἀληθείας μέλλοντος. Αὕτη τοὺς λαοὺς ἐν σκότει ἀγνωσίας διατελοῦντας πρὸς τὸν ἀγῶνα τῆς ἠθικῆς καὶ διανοητικῆς αὐτῶν διαπλάσεως ἐξεγείρει, οὔτε πόνων, οὔτε θυσιῶν φειδομένους, ἐξεικονίζουσα αὐτοῖς ὅ,τι ὑψηλὸν καὶ μέγα ἀπεκδέχεται τούτους. Αὕτη, τὸ ἔνδοξον παρελθὸν τῶν ὁπωσδήποτε

ὑπεκκλινάντων προδιατυποῦσα, νέον στάδιον αὐτοῖς διαχαράττει πρὸς μέλλον ἐφάμιλλον ἐκείνου. Αὕτη, ἐνὶ λόγῳ, τρέφει πνευματικῶς καὶ στηρίζει σύμπασαν τὴν ἀνθρωπότητα ἐν τῇ κοιλάδι ταύτῃ τοῦ κλαυθμῶνος τὸ ἐφ' ἑαυτῇ, ἀντιγράφουσα ἀπέναντι ταύτης τὸ τέλειον, ἤτοι τὴν ἐν τῷ μέλλοντι πνευματικὴν μακαριότητα καὶ εὐδαιμονίαν. Τὸ τέλειον τοῦτο, τὸ ὄντως καλὸν, δέον ἵνα ᾖ ὁ ἀληθὴς σκοπὸς πάσης μαθήσεως καὶ παιδεύσεως· πᾶσα γὰρ γνῶσις, μὴ ὑπέρτερον τοῦ πεπερασμένου ἀνιοῦσα, ἀλλ' ἀφωρισμένη τοῦ συνεκτικοῦ αὐτῆς στοιχείου διαμένουσα, γνῶσις ἀτελὴς ἀποβαίνει πολὺ τὸ δηλητήριον ἐν αὐτῇ περιέχουσα. Πρὸς τὸ τέλος τοῦτο ἀφορῶντες κλῆρος καὶ λαὸς, φιλοτιμώμεθα ἐναμίλλως, ὅπως, τὸ ἐθνικὸν τοῦτο ἐκπαιδευτήριον ἡμῶν ἀνάγοντες βαθμηδὸν εἰς περιωπὴν ὑψηλοτέραν, εὑρύνωμεν τὸν κύκλον τῆς ἐν αὐτῷ ἐπιστημονικῆς σπουδῆς καὶ μαθήσεως, καταρτίζοντες αὐτὸ ὁσημέραι τελειότερον καὶ συνῳδὰ τῇ κλήσει ἡμῶν. Ἔχοντες ἀείποτε τὸν νοῦν πρὸς τὸ ἀπόλυτον τοῦτο ἰδανικὸν, τὸ ὡς ἀληθῶς καλὸν, καὶ μὴ ὑπὸ τοῦ ἐξωτερικοῦ συμβολικοῦ καλοῦ ἐξαντλούμενοι, ἀγωνιζώμεθα ἀεννάως ἵνα πρὸς τοῦτο ἀφομοιώμεθα θεωρίᾳ τε καὶ πράξει· διότι αὕτη ἐστὶν ἡ ἀληθὴς ἐν τῷ ἀνθρώπῳ πραγματοποίησις τοῦ καλοῦ, καὶ διὰ ταύτης τύχοιμεν ἂν τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ, ὥπερ ἐσμὲν προωρισμένοι, ὃν ἡ προγονικὴ ἡμῶν ἐπιστήμη ὑπεφήνατο, καὶ ὁ χριστιανισμὸς διετράνωσεν: Ὁμοίωσις τῷ Θεῷ.

Ι. Δ. ΑΡΙΣΤΟΚΛΗΣ.

ΠΕΡΙ ΤΩΝ ΕΛΛΗΝΩΝ ΜΟΥΣΙΚΩΝ.

(Ἡ διατριβὴ αὕτη, συγγραφεῖσα λατινιστὶ ὑπὸ Ι. Φραντζίου, μετεφράσθη εἰς τὴν Ἑλληνικὴν ὑπὸ Π. Κουπιτώρη, γυμνασιάρχου Πατρῶν).

Περὶ τῆς μουσικῆς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων τοσοῦτον ποικίλαι καὶ ἀπ' ἀλλήλων διαφέρουσαι εἰσὶν αἱ δοξασίαι, ὥστε εὑρέθησάν τινες, οἵτινες ἐνόμισαν ὅτι μετὰ τῆς ἐλπίδος τοῦ εὑρεῖν τι ἔπρεπε νὰ συναποβάλωσι καὶ τὴν πρόθεσιν τῆς ἐρεύνης. Τούτου δὲ καί τοι δύναταί τις νὰ δώσῃ τὸν λόγον, δὲν εἶναι ὅμως τοιοῦτος, ὥστε ἀνθρώπους οὐχὶ νωθροὺς νὰ ἀποτρέψῃ μᾶλλον ἢ νὰ διεγείρῃ τὴν ἐπιθυμίαν αὐτῶν εἰς ἐνίσχυσιν τῆς ἀληθείας. Διότι, ἐνῷ τῶν ἄλλων τεχνῶν διεσώθησαν τὰ λείψανα, ὥστε νὰ ἐννοήσωμεν ἐξ αὐτῶν εἰς ποῖον βαθμὸν προόδου εὑρίσκοντο παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, τῆς μουσικῆς καθὼς ὁ ἦχος ἀπέπτη, οὕτω σχεδὸν ἐσίγησαν τὰ παραγγέλματα τῆς τέχνης. Καὶ περὶ αὐτῶν δὲ τῶν εἰονεὶ σπαργάνων τῆς ἐπιστήμης ὀλίγα παρεδόθησαν εἰς τὴν μνήμην. Γνωρίζομεν ὅτι πρῶτος ὁ Τέρπανδρος διέγραψε μελῳδίαν τινὰ ὡρισμένην διὰ τῶν μουσικῶν νόμων, Λάσος δὲ ὁ Ἑρμιονεὺς, ποιητὴς παλαιότατος, λέγουσιν ὅτι καὶ βιβλία συνέταξε περὶ μουσικῆς· ὅθεν ἠδύνατό τις νὰ συμπεράνῃ ὅτι ἡ μουσικὴ πρῶτος ἐσχεδιάσθη διὰ τῶν κανόνων τῆς ἐπιστήμης. Ἀλλὰ καθὼς οἱ μουσικοὶ, ὧν τὰ συγγράμματα διεσώθησαν, καταναλίσκονται ἑρμηνεύοντες τὰ στοιχεῖα τῆς ἐπιστήμης καὶ τῶν προτέρων τὰς δοξασίας ἀνασκευάζοντες, οὕτως οἱ ἀρχαιότεροι ἐκεῖνοι πιθανὸν εἶναι ὅτι μέρος τῆς μουσικῆς ἀναλαβόντες μάλιστα ἐπεξειργάσθησαν, τὴν δὲ μελοποιΐαν ὡς τὰ πολλὰ παρέλειψαν. Ταύτην δὲ τὴν εἰκασίαν ἐπικυροῖ αὐτὸς ὁ Ἀριστόξενος. Διότι οὗτος ἐνῷ ἐκ τῆς λαμπρότητος τοῦ ὀνόματος αὐτοῦ μεγίστην ἀπέκτησε φήμην, ὥστε καὶ γενεᾶς μουσικῶν ἐγείνεν ἐπώνυμος, τοσοῦτον ἠμαύρωσε τῶν προτέρων τὴν δόξαν, ὥστε, ἐὰν δοθῇ πίστις εἰς τοὺς λόγους αὐτοῦ, τὰ τῆς μουσικῆς μόνον οὐχὶ πάντα ὀφείλονται εἰς αὐτόν. Διότι ἰσχυρίζεται ὅτι οἱ πρὸ αὐτοῦ μουσικοδιδάσκαλοι ἢ παρέλειψαν τὰ σπουδαιότατα ἢ ὡς τὰ πολλὰ ἐδίδαξαν ψευδῆ· οὕτως εἰς ἓν γένος (τὸ ἐναρμόνιον) καὶ εἰς ἓν σύστημα (τὸ διὰ πασῶν) ἀσχολούμενοι ἐκόπίασαν οἱ πλεῖστοι, τὰ δὲ λοιπὰ δὲν ἔθιξαν· περὶ φθόγγου κατὰ διαστήματα διακρινομένου καὶ τῆς τῶν φθόγγων διαφορᾶς δὲν συνεζήτησαν. Λάσος καί τινες τῶν Ἐπιγονίων ψευδῆ περὶ τῆς φύσεως τῶν φθόγγων παρέδωκαν· περὶ ἐπιτάσεως, ἀνέσεως, ὀξύτητος, βαρύτητος, τάσεως, περὶ συνεχοῦς σειρᾶς φθόγγων καὶ ἀκολουθίας, περὶ διαφορᾶς διαστημάτων, συστημάτων, γενῶν ἢ οὐδὲν ἢ συγκεχυμένα τινὰ ἐξέθηκαν· μόνος ὁ Ἐρατοκλῆς ἀνήνεγκέ τινα πρὸς τοὺς μαθητὰς αὐτοῦ περὶ συνθέτων καὶ ἀσυνθέτων διαστημάτων, καὶ ταῦτα ὀλίγα· ὥστε μέγα τεκμήριον ἔπρεπε νὰ ἦναι τὸ ὅτι καὶ οἱ ἀρχαιότεροι μουσικοὶ συνεφώνησαν τῷ Ἀριστοξένῳ κατ' ἐξοχὴν ἐν ταῖς ἀρχαῖς τῆς θεωρίας καὶ τὴν διδασκαλίαν ἐξέθηκαν «τῇ τε τάξει πρώτην οὖσαν ἔχουσάν τε δύναμιν στοιχειώδη». Διὰ τοῦτο ὅμως δὲν ἤθελον εἰπεῖ ἐγὼ ὅτι οὐδὲν ἐκεῖνοι παρέδωκαν ἱκανὸν εἰς ἐξάσκησιν τῆς τέχνης. Ἀλλ' ὅ,τι παρὰ Βιτρουβίῳ οὐχὶ σπανίως ἀπαντᾶται, τὰ μὲν πρόδηλα νὰ ἑρμηνεύωνται, τὰ δὲ σκοτεινὰ καὶ ἄτινα πλεῖστον ἐνδιαφέρονται οἱ καθ' ἡμᾶς νὰ γνωρίζωσι, νὰ παρατρέχωνται ἐν σιωπῇ (περὶ οὗ πολλάκις βλέπομεν παραπονουμένους τοὺς ἀρχιτέκτονας), τοῦτο αὐτὸ συμβαίνει εἰς τοὺς μουσικοὺς ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον. Καὶ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ φαίνηται θαυμαστόν. Διότι καθὼς ὁ θεωρῶν παλαιὰν ζωγραφίαν πολλάκις νομίζει ὅτι βλέπει περισσότερα παρ' ὅσα ζωγράφος θέλει ὅτι ἐνυπάρχουσιν, οὕτως ἐξ ἐναντίας ὁ τὴν τέχνην ἐπιστάμενος ἀποφασίσας νὰ διδάξῃ αὐτὴν πολλάκις δίδει ὀλιγώτερα παραγγέλματα παρ' ὅσα ἄλλος ἤθελε περιμένει. Ἐνταῦθα δὲν πρέπει νὰ παρασιωπηθῇ ὅτι τοσαύτη ὑπῆρξε τῶν νεωτέρων μάλιστα συγγραφέων ἡ κουφότης, ὥστε ἱκανὸν ἐνόμισαν τὸ ὅτι ἀντέγραψαν τὰς γνώμας τῶν πρὸ αὐτῶν περὶ μουσικῆς γραψάντων, ἐνῷ οὐδὲν μέγα συνεισήνεγκον εἰς διαφώτισιν τῆς ὑποθέσεως. Καίτοι ἔχει τοῦτο τὴν ὑπεραπολογίαν. Διότι συμφωνοῦσιν οἱ πλεῖστοι τῶν συγγραφέων, ὅτι ὁ Πυθαγόρας οὐ μόνον τοῦ συστήματος τὸν

λόγον κάλλιον κατέστησεν, ἀλλὰ καὶ τῶν συμφωνιῶν τὰ διαστήματα πρῶτος ἐστερέωσε. Ταύτην δὲ τὴν διδασκαλίαν γινώσκομεν ὅτι διεπόνησαν μὲν οἱ Πυθαγόρειοι, ηὔξησαν δὲ πρὸ πάντων Εὐκλείδης, Νικόμαχος, Πτολεμαῖος, Βοήθιος. Πόσον δ' ἐμπαθῶς ἐπεμελήθησαν τὰς μελέτας ταύτας, δυνάμεθα νὰ μάθωμεν ἐκ τῶν γενεῶν τῶν μουσικῶν. Διότι ὁ Πορφύριος διηγεῖται ὅτι πολλαὶ καὶ πρὸ τοῦ Ἀριστοξένου ἤκμασαν γενεαὶ μουσικῶν, ὡς ἡ Ἐπιγονεία, ἡ Δαμωνεία, ἡ Πρατοκλεία, ἡ Ἀγνωρεία, καὶ μετὰ Ἀριστόξενον οὐχ ἧττον, ὡς ἡ Ἀργιστρατεία, ἡ Ἀγωνεία, Φιλισκεία, Ἐρμιππεία· ἀλλὰ δύο ὑπερῆραν τὰς ἄλλας κατὰ τὴν φήμην, ἡ Πυθαγορική, καὶ ἡ Ἀριστοξένειος. Ὅτι δὲ ποικίλαι ὑπῆρξαν ἐν ἑκατέρᾳ τῇ μερίδι τῶν λογίων ἀνδρῶν αἱ γνῶμαι, μαρτυροῦσι τὰ παρὰ τοῦ Πορφυρίου ἐπιφερόμενα ἀποσπάσματα. Ὅθεν ἡ γνωστὴ ἐκείνη διαφορὰ τῶν μουσικῶν τῶν τε ὀργανικῶν καὶ ἁρμονικῶν, ὅτι ἐκεῖνοι μὲν ἢ οὐδὲν ἢ ὀλίγα ἀπέδιδον εἰς τὴν νόησιν καὶ τὸν λόγον, οὗτοι δὲ οὕτω παρεχώρουν τὰ πρωτεῖα εἰς τὸν λόγον, ὥστε ἐνόμιζον ὅτι οὐδὲν εἰμὴ πλάναι προέρχονται ἐκ τῶν αἰσθήσεων. Καὶ τὸν μὲν Ἀριστόξενον βλέπομεν οὐχὶ παντελῶς ἀποκλείοντα τὸν λόγον, ἀλλ' ὅμως πολὺ ἄλλως ὁρίζοντα τὰ πράγματα ἢ οἱ Πυθαγόρειοι. Διότι θέλει ὅτι διὰ μὲν τῆς ἀκοῆς κρίνονται τὰ μεγέθη τῶν διαστημάτων, διὰ δὲ τοῦ λόγου σταθμίζονται αἱ ποικίλαι δυνάμεις ῥθόγγων τε καὶ διαστημάτων. Καὶ τοῦτον σχεδὸν ἀκολουθοῦσιν οἱ πολλοὶ πάντες ὅσοι πρὸ τοῦ Πτολεμαίου ἔγραψαν περὶ μουσικῆς. Νικόμαχος δὲ τὴν πυθαγορικὴν ἀσπάζεται διδασκαλίαν. Τὴν ἔριν ἀνέλαβε νὰ διακρίνῃ ὁ Πτολεμαῖος, ἀνὴρ ἀγχινούστατός τε καὶ ἐπιστημονέστατος. Οὕτω δὲ συνῆψε τὰς ἐναντίας τῶν μουσικῶν γνώμας, ὥστε δύο ἔθηκε κριτήρια, τὴν αἴσθησιν καὶ τὸν λόγον, ὧν ἐκείνη μὲν στρέφεται περὶ τὴν ὕλην καὶ τὴν πρᾶξιν, οὗτος δὲ περὶ τὸ εἶδος καὶ τὴν αἰτίαν. Ὥστε ἤδη ἐπειδὴ τὸ μὲν εἶδος ὁρίζει τὴν ὕλην, ἡ δὲ αἰτία τὴν πρᾶξιν, τὰ διὰ τῶν αἰσθήσεων καταλαμβανόμενα πρέπει νὰ ὁρίζωνται διὰ τοῦ κριτηρίου τοῦ λόγου· τῶν δὲ αἰσθήσεων ἴδιον εἶναι τὸ εὑρίσκειν μὲν ὅτι ἀληθὲς καὶ ἀκριβὲς, παραλαμβάνειν δὲ τὸ ἄλλοθεν παραδιδόμενον, τοῦ δὲ λόγου τοὐναντίον τὸ κρίνειν τὸ ἀκριβὲς, καὶ τὸ ἄλλοθεν παραληφθὲν, ὅπερ ἤθελεν ἔχει ἔμφασιν ἀληθείας κτλ. Ἐκ τούτων ἁπάντων συμπεραίνεται τοῦτο ὅπερ θέλομεν, ὅτι δηλ. τοὺς κανόνας τοὺς περὶ πάσης τῆς μουσικῆς τέχνης ἡ διχόνοια τῶν σχολῶν ἢ ἐκ τῆς ἁρμονικῆς γεννηθεῖσα οὕτω σχεδὸν ἀπερρύφησεν, ὥστε ὁτὲ μὲν ἡ θέλησις ἔλειπεν εἰς τοὺς συγγραφεῖς, ὁτὲ δὲ ὁ χρόνος πρὸς ἀνάπτυξιν τῆς μελοποιΐας, καὶ διὰ τοῦτο φαίνονται δεδικαιολογημένοι κατά τινα τρόπον οἱ τὰ συγγράμματα τῶν προτέρων συλήσαντες διὰ τὴν ὀλιγότητα τῶν κανόνων.

Τούτων οὕτω κεφαλαιωδῶς ἐξετασθέντων, μεταβῶμεν εἰς ἄλλα οὐχ ἧττον ἐμποδίζοντα τὴν γνῶσιν τῆς ἀρχαίας μουσικῆς. Τὰ κύρια ἐμπόδια ἐτέθησαν ἐν τοῖς τεχνικοῖς καλουμένοις ὅροις καὶ ἐν τῷ τρόπῳ τῶν ὀργάνων. Διότι ἐνῷ ἡ ἡμετέρα (ἡ εὐρωπαϊκὴ) μουσικὴ φαίνεται γεννηθεῖσα κατὰ μικρὸν ἐκ τῆς ἀρχαίας, τῶν λέξεων ὅμως αὐτῆς ἡ σημασία διέμεινεν ἡ αὐτή. Ὅπερ δὲν θὰ φανῇ θαυμαστὸν, ἐάν τις ἀναλογισθῇ ἐν τίνι ἐποχῇ κατεβλήθησαν τὰ θεμέλια τῆς ἡμετέρας (τῆς εὐρωπαϊκῆς) μουσικῆς. Διότι ὅσοι τὴν τέχνην ἤσκησαν κατὰ τὸν μέσον αἰῶνα, ὅτε καὶ ὄργανα πλεῖστα εἶχον ἐκλείψει καὶ ἡ τέχνη αὐτὴ πρὸ πολλοῦ εἶχε σιωπήσει, τῶν ὀνομάτων τῶν ἐκ τῆς τέχνης ὑπολειφθέντων τοιαύτην ἔκαμαν κατάχρησιν, ὥστε ἐφήρμοσαν αὐτὰ εἰς νέα ἐφευρήματα εἰς οὐδὲν λογισάμενοι τὴν προτέραν σημασίαν· ὥστε ἐκ τούτου οὐ μόνον ἠλλοιώθη ἑκάστης λέξεως ἡ δύναμις, ἀλλὰ καὶ παντελῶς διεστράφη. Καὶ τίς ἀγνοεῖ π. χ. ὅτι μουσικὴ, μελῳδία, ἁρμονία εἰσὶ μὲν λέξεις ἑλληνικαὶ, ἐν δὲ τοῖς νεωτέροις χρόνοις πολὺ διάφορον ἔχουσι σημασίαν παρὰ οἵαν εἶχον ἐν τῇ ἀκμῇ τῆς Ἑλλάδος ἢ καὶ ἐν τῇ παρακμῇ; Κατά τι δὲ καὶ ἐν τοῖς ἀρχαίοις χρόνοις φέρονταί τινα τούτων ἀνακαινισθέντα. Ὥστε μᾶλλον ἐπίφοβός ἐστιν ἡ δοξασία ἐκείνων οἵτινες εἰς τὰ ἤθη τῶν ἡμετέρων χρόνων παιδευθέντες νομίζουσιν ὅτι ἀρκούντως δύνανται νὰ κρίνωσι περὶ τῆς ἀρχαίας ἐκείνης μουσικῆς. Διότι δύσκολον εἶναι ν' ἀπαρνηθῇ τις τὰ συνήθη, νὰ υἱοθετήσῃ δὲ τὰ ἀσυνήθη. Ἐνταῦθα δὲν δυνάμεθα νὰ μὴ μνημονεύσωμεν καὶ τὴν πλάνην νεωτέρων τινῶν μουσικῶν, οἵτινες, πραγματευόμενοι περὶ τῆς ἀρχαίας μουσικῆς, ἐφαρμόζουσι συνήθως τὸν λόγον εἰς τὰ ἤθη, ἐν οἷς ἀνετράφησαν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι· καὶ τοιουτοτρόπως νομίζουσιν ὅτι πραγματεύονται περὶ τῆς παλαιοτάτης μουσικῆς. Τοῦτο ὅπερ, ὅτε ἐν Ῥώμῃ διέτριβον, οὐχὶ ἅπαξ ἠδυνήθην νὰ παρατηρήσω. Ἀλλ' ἂς ἐπανέλθωμεν πάλιν εἰς τὴν ὑπόθεσιν. Ἁρμονία κατὰ τοὺς παλαιοὺς εἶναι ὡρισμένη τις ἀκολουθία ῥθόγγων κατὰ τὸ βαρὺ καὶ ὀξύ· ὅθεν ὅ,τι σχεδὸν ἡμεῖς μελῳδίαν ὀνομάζομεν. Ἂς θεωρήσωμεν ὃν οἱ Ἕλληνες τρόπον καλοῦσιν, ἧς λέξεως ἀρχαιόθεν ἤδη πολλαπλῆ ἐπεκράτησε χοῆσις. Ἁπλῶς τρόπος ἐλέγετο μέτρον τάσεως, εἰς ἣν ἀναφέρεται συνήθως ἡ κλίμαξ. Ὑπῆρξαν δὲ τρόποι τρεῖς, δώριος, φρύγιος, λύδιος, διϊστάμενοι ἕκαστος κατὰ διάστημα τόνου ἀπὸ τοῦ βαρέος ἐπὶ τὸ ὀξύ· εἶτα δύο ἄλλοι παρενεβλήθησαν, ἰόνιος εἴτε ἰάστιος ἀπὸ τοῦ βαρέος, αἰόλιος ἀπὸ τοῦ ὀξέος. Οὗτοι δὲ οἱ πέντε τρόποι διεῖχον ἀπ' ἀλλήλων κατὰ ἡμιτόνιον· ἀλλὰ καίτοι ὁ τόνος οὐδέποτε διεμεριζετο εἰς ἴσα ἡμιτόνια, εἰς τοὺς τρεῖς κυρίους τρόπους διετηρήθη ὁ λόγος τοῦ τόνου. Οἱ δὲ ἄλλοι οἱ παρεντεθειμένοι νέοι ἐνομίζοντο ἐγγύτεροι τῶν παρακειμένων· καὶ ἤθελε συμπεράνει τις ἐκ τοῦ τοναίου χρωματικοῦ ὅτι ὁ ἰόνιος τρόπος ἦτο οἰκειότερος πρὸς τὸν δώριον, ὁ δὲ αἰόλιος πρὸς τὸν φρύγιον. Τούτων δὲ τῶν τρόπων ἡ δύναμις πᾶσα ἔκειτο ἐν τῇ μεταβολῇ. Ἀλλὰ καίτοι ποικιλοτρόπως ἠδύναντο νὰ μεταβάλλωνται, δυσκατανόητον ὅμως εἶναι πῶς ἀπεδίδετο ἑκάστῳ αὐτῶν τοσαύτη δύναμις ὅσην ὕμνησεν ὅλη ἡ ἀρχαιότης. Ἐκ μόνης τῆς τάσεως ἀδύνατον νὰ ἐγίνετο τοῦτο· ἠδύνατο δὲ ἐκ τῆς μελοποιΐας, ἐκ τοῦ ῥυθμοῦ, ἐκ τῆς ἰδιαιτέρας τῶν ῥθόγγων συμφωνίας, ἐκ τῶν γενῶν τῆς ἁρμονίας. Ὅθεν ἐξ ἀνάγκης ὑπῆρχεν ὡρισμένη τις ἁρμονία ἰδία ἑκάστου τῶν τρόπων ἐκείνων. Ἐντεῦθεν δὲ καὶ ὁ τρόπος ἁρμονία ἐκαλεῖτο. Πρῶτος δὲ, καθ' ὅσον ἐγὼ γινώσκω, κατενόησε τοῦτο ὁ Γενέλλιος, ὅστις τὰ

τε ἄλλα ἐπιτηδείως καὶ τοῦτο εὐαρμόστως εἰς τὸν Πλούταρχον ἐξεκάλεσε, πραγματευόμενον περὶ διαιρέσεως τῶν τετραχόρδων ἐν τῷ μιξολυδίῳ τρόπῳ. Ἀλλὰ ταῦτα δὲν εἶναι ἴδιον τῆς παρούσης διατριβῆς νὰ ἐπιδιώξῃ περαιτέρω.

Τί δὲ νὰ εἴπω περὶ τῶν ὀργάνων τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων; Τούτων ἐξ ἅπαντος ἔχει χρείαν ὅστις θέλει νὰ λάβῃ πεῖραν τῆς ἀρχαίας μουσικῆς. Λίαν περίπλοκον εἶναι τὸ εἶδος τῶν ἡμετέρων ὀργάνων. Ἁπλουστέρα δὲ μουσικὴ θέλει καὶ ὄργανα ἁπλούστερα. Ἐὰν δέ τις ἤδη ἐκ τούτων χωρισθῇ, πρέπει νὰ ὑποθέσῃ ὅτι τὸ ἐμπόδιον τῆς μουσικῆς κεῖται εἰς τὸ κῦρος τῶν γραμματικῶν, οἵτινες, τῶν ἀρχαίων ὀργανικῶν οὐχὶ ἀνόμοιοι ὄντες, ἀληθέστατα δύναται νὰ λεχθῇ ὅτι ἐπὶ πραγμάτων ἀορίστων εἰς τὸν ῥυθμὸν προέκριναν πῶν ὕστερον τὴν ὄψιν. Διότι τὸ ἀπειρόκαλον τοῦτο γένος ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον κυβραίνετο εἰς τὰ σχήματα, καὶ περ ὀλίγον συμβάλλοντα εἰς διάγνωσιν τοῦ ῥυθμοῦ. Καὶ πασίγνωστος εἶναι ἡ ἔρις τῶν παλαιῶν μουσικῶν πρὸς τοὺς μετρικούς, γεννηθεῖσα ἴσως ἐκ τούτου, ὅτι τῆς μουσικῆς τὸ πρακτικὸν μέρος πρωΐμως ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐπιπολαίως ἐσυνειθίσθη νὰ πραγματεύωνται. Διότι, ὡς μικρὸν ἀνωτέρω εἰδείξαμεν, οἱ παλαιοὶ πᾶσαν ἐπιμέλειαν καὶ σπουδὴν ἔθεσαν ἐν τῇ ἁρμονικῇ, ἥτις, καὶ τοι παρά τινων λέγεται θεωρητικὴ καὶ πρακτικὴ ἐπιστήμη, ὅμως περὶ τῆς πρακτικῆς ὡς τὰ πολλὰ βαθεῖα ὑπάρχει σιωπή. Ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τοῦ Πλουτάρχου, ὅστις παρατηρεῖται ὅτι ἔπαυσεν ἐκ τῆς χρήσεως τὸ ἐναρμόνιον γένος, φανερὸν εἶναι ὅτι ἡ γνῶσις τοῦ πρακτικοῦ μέρους οὐχ ἧττον ἐλειψεν ἢ ἀπὸ τῶν γραμματικῶν καὶ μετρικῶν ἡ τῆς μουσικῆς συμπάσης. Τοῦτον δὲ τῆς μετρικῆς καὶ μουσικῆς τὸν χωρισμόν, ἐν ᾧ οἱ ἄλλοι ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς χρόνοις βλαβερώτατον ἔκριναν, ὁ Βοίκχιος μόνος τοῦ ἐγκαταλελειμμένου καὶ ἐκ πολλοῦ χρόνου ἠμελημένου μαθήματος τὴν προστασίαν ἀνέλαβε, καὶ ἐν τοῖς εἰς Πίνδαρον ὑπομνήμασι ταύτην ἐπετέλεσεν, ὡς συνειθίζει, ἀκριβέστατα. Καὶ οὐδεμία ἀμφιβολία μήπως τὴν ὁδὸν ταύτην βαδίζοντες δὲν θὰ συνεισφέρωμεν εἰς τὴν ἀνάστασιν τρόπον τινὰ τῆς μουσικῆς τῶν Ἑλλήνων. Ὅτι ὅμως πολλὰ ἔτι βοηθήματα ἐλλείπουσιν, οὐδεὶς ὁ ἀμφιβάλλων. Μακρὸς δὲ ὁ λόγος καὶ πολλοὶ εἶναι οἱ λόγοι δι' ὧν δύναται νὰ καταδειχθῇ ὅτι παρὰ τοῖς παλαιοῖς Ἕλλησιν ἐν τοῖς ἀρχαιοτέροις χρόνοις ἐπὶ πολὺ οὐδάλως ὑπῆρχε μελῳδία· προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου ἀπέβη τελειοτέρα ὅλη αὐτῶν ἡ μουσικὴ διὰ τῆς αὐξήσεως τῶν τετραχόρδων. Διότι κιθάρα, ψαλτήριον, ὕδραυλος Ἀρχιμήδους ἐξ ἀνάγκης προέτρεπον αὐτοὺς ἵνα ἐφεύρωσιν ὁμοιόν τι τῆς παρ' ἡμῶν (τῶν Εὐρωπαίων) νῦν καλουμένης ἁρμονίας. Διότι μάλιστα τῶν πλείοσι φθόγγοις εὐαρμόστων ὀργάνων ἡ φύσις πιθανὴν παρέχει τὴν ὑπόνοιαν, ὅτι ἀδύνατον οἱ παλαιοὶ Ἕλληνες οἱ ἔξοχον ἔχοντες εὐφυΐαν καὶ ὀξυτάτας αἰσθήσεις νὰ μὴ ἐνέπεσαν εἰς εἴδός τι ἁρμονίας, καὶ περ ἁπλούστατον. Οὐδὲ λείπουσιν ἤδη τὰ τεκμήρια, ἐξ ὧν βοηθούμενοι ἠδυνάμεθα νὰ προβῶμεν εἰς τὴν ἀνίχνευσιν. Ἡ μουσικὴ τῶν Ἑλλήνων πρέπει νὰ θεωρηθῇ κατὰ φύσιν ὡσαύτως παραπλησία τῇ πλαστικῇ καθὼς καὶ ἡ ποίησις. Διότι ἑκατέρα αὐτῶν εἶναι μίμησις τῆς φύσεως τῶν ὄντων καὶ τοῦ λόγου αὐτῆς· ἐν δὲ τῇ μιμήσει ταύτῃ βεβαίως ἡ ἡδονὴ καὶ ἡ λύπη οὕτως ἐξεδηλώθησαν, ὥστε νὰ φαίνωνται ὅτι ἀναιροῦσιν ἀμοιβαίως ἀλλήλας. Διότι πᾶσα ἑλληνικὴ τέχνη, ὡς ὁ ἡμέτερος Γοίθης ὑποτοπάζει, ἐναντίον τι τῆς φύσεως ἐξαγγέλλει· καὶ ἐν ᾧ ἡ φύσις ἔχει τὴν δύναμιν τοῦ φθείρειν καὶ ἀναγεννᾶν, ἡ τέχνη κεῖται ἐν τῇ ὁρμῇ τοῦ ἀνθρωπίνου πνεύματος, δι' ἧς τρέπει ἑαυτὸ ἀπέναντι τῆς καταστρεπτικῆς τοῦ σύμπαντος δυνάμεως. Εἰς τὴν φύσιν λοιπὸν αὐτὴν πρέπει νὰ ἀνενεχθῇ τὸ ζήτημα περὶ τῆς μουσικῆς τῶν παλαιῶν Ἑλλήνων, καὶ οὕτω νὰ τεθῇ ὥστε ἐς τὸν θεωροῦντα διὰ τῆς συνεργείας τῶν ἄλλων τεχνῶν καὶ ἐπιστημῶν τὸ βασίλειον τῶν φθόγγων ἐκουσίως νὰ ὑπενδώσῃ καὶ νὰ ἀκολουθήσῃ. Καὶ κατὰ τοῦτο θαρραλεώτερον νομίζομεν ὅτι δυνάμεθα νὰ ἰσχυρισθῶμεν ὅτι ἡμεῖς ἤδη οὕτως ὀφείλομεν νὰ προσερχώμεθα εἰς τὴν σπουδὴν τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν, ὥστε συγχρόνως μιμούμενοι τὰ ὄργανα τῶν παλαιῶν νὰ προσπαθήσωμεν νὰ ἀνακαλέσωμεν αὐτὰ εἰς τὴν ἡμετέραν χρῆσιν. Εἰς τοῦτο ἐθυμοῦμαι πρὸ δέκα ἐτῶν ὅτι, ὅτε ἀπεφάσισα νὰ γράψω διδασκαλίαν μετρικῆς καὶ τὸ ἔργον τοῦτο ἐνόμιζον ὅτι ἠδυνάμην νὰ ἐπιτελέσω καλλίτερον ἐὰν ἐδίδον ἐμαυτὸν εἰς διασκόπησιν τῆς ἑλληνικῆς μουσικῆς, προσθέσας καὶ τὴν ἀκουστικὴν τέχνην, ἐπροχώρησα αἰσίως κατὰ περίστασιν. Ἀλλὰ τότε ἄλλα αἴτια ἀπέτρεψάν με ἐν μέσῳ τοῦ σταδίου. Διότι ὅτε ἠσχολούμην ἐν τῇ ἀναγνώσει τῶν μουσικῶν, παρετήρουν ὅτι ὀλίγον ἠδύνατο ἕκαστος νὰ ὠφεληθῇ, ἐὰν δὲν ἐζήτει τὴν βοήθειαν τῶν χειρογράφων, καὶ πρὶν ἢ σκεφθῶ περὶ τοῦ πράγματος, κατενόουν ὅτι ἔπρεπε νὰ καθαρίσω πρὸ πάντων τὸ κείμενον τῶν συγγραφέων. Ἀλλ' ἂν καὶ οὐκ ὀλίγα ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ταύτῃ ὀφείλομεν εἰς Βυλλίαλδον (Θέων. Σμυρν. ἐκδ. 1644), Μεϊβώμιον (Ἀριστοξ. Εὐκλειδ. Νικομαχ. Γαυδεντ. Βακχ. Ἀριστειδ. Κουϊγατιλ. ἐκδ. Ἀμστελ. 1652), Ὠαλλίσιον (Πτολεμ. ἐκδ. Ὀξων. 1682. Πορφυρ. Βρυεννν. ἐκδ. ἐν συγγραμμ. μαθηματ. τόμ. γ'. ἐν Ὀξων. 1699), ὅμως ἡ κριτικὴ μεθ' ἧς ἐκεῖνοι ἐξέδωκαν τοὺς συγγραφεῖς τούτους ἔβλεπον ὅτι δὲν ἦτο τοιαύτη ὥστε νὰ ἐπαναπαύῃ εὐκόλως ἡμᾶς ἐν αὐτοῖς. Ὅθεν ἀναβαλὼν τὸν πρῶτον σκοπὸν εἰς ἄλλον καιρόν, ἀνεκομβώθην νὰ παρασκευάσω ἔκδοσιν τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν. Εἰς δὲ τὴν πρόθεσίν μου ταύτην ἐστήριζέ με καὶ ἡ ἐλπὶς ὅτι πολλὰ ἐμέλλον νὰ εὑρεθῶσι τὰ ἐπιτήδεια. Καὶ δὲν μετανοῶ διὰ τὸ ἔργον. Διότι πενταετίαν σχεδὸν διερπύσας ἐν ταῖς βιβλιοθήκαις τῆς Ἰταλίας μετὰ μεγίστης παρὰ τῶν ἐπιστατῶν ἐλευθερίας καὶ οὐ μόνον εἰς χειρόγραφα λίαν καλὰ ἐμπεσών, ἀλλὰ καὶ ἄλλα εὑρὼν ἀμοίδια νὰ αὐξήσωσι τὴν συλλογὴν καὶ προαγάγωσι τὴν ἐπιστήμην, ἀπετέλεσα τὸ σῶμα τῶν Ἑλλήνων μουσικῶν. Πρὶν δὲ τοῦτο ἐκδώσω, τυχὼν εὐκαιρίας ἐνόμισα ὅτι πρέπει νὰ ἐκθέσω διὰ βραχέων τὰ περὶ τοῦ νέου ἔργου.

Τοὺς συγγραφεῖς λοιπὸν τῆς μουσικῆς ὁσοιδήποτε διασώζωνται πρὸς τὰ ἄριστα τῶν χειρογράφων παραλαβὼν ἀνεθεώρησα κατὰ ταύτην σχεδὸν διατάξας τὴν τάξιν.

Ἀριστοξένου στοιχεῖα ἁρμονικῆς μετ' ἀποσπάσματος ῥυθμικοῦ.

Εὐκλείδου κατατομὴ κανόνος μετὰ εἰσαγωγῆς ἁρμονικῆς εἰς αὐτὸν ἀποδιδομένης.

Πλουτάρχου περὶ μουσικῆς διάλογος.

Ἀριστείδου Κουϊγατιλιανοῦ τὰ σωζόμενα περὶ μουσικῆς.

Θέωνος Σμυρναίου βιβλίον περὶ μουσικῆς.

Γαυδεντίου εἰσαγωγὴ ἁρμονική.

Ἀλυπίου εἰσαγωγὴ μουσική.

Κλαυδίου Πτολεμαίου ἁρμονικὴ μετὰ ὑπομνήματος Πορφυρίου κλπ.

Νικομάχου ἐγχειρίδιον ἁρμονικῆς.

Βακχίου εἰσαγωγὴ μουσική.

Ψελλοῦ βιβλίον περὶ μουσικῆς.

Μανουὴλ Βρυεννίου εἰσαγωγὴ ἁρμονική. (1).

Τούτοις προσῆψα λατινικὴν μετάφρασιν καὶ τὰς διαφόρους γραφὰς ὑποσυνάψας. Ἐν ἀρχῇ δ' ἑκάστου τῶν βιβλίων ἐσημείωσα διὰ βραχέων, ὅσα περὶ τοῦ βίου ἑκάστου τῶν συγγραφέων τούτων ὁμολογοῦνται. Περὶ δὲ τῶν χειρογράφων τῶν ἐν Ἰταλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ δὲν βλέπω τὸν λόγον, δι' ὃν νῦν πρέπει νὰ εἴπω πλείονα. Καὶ ἱκανὸν θὰ εἶναι ἂν παραθέσω παράδειγμά τι ἐξ οὗ θὰ φανῇ πόσον τὰ χειρόγραφα συνεισέφεραν εἰς ἐπεξεργασίαν τοῦ κειμένου. Ἂς λάβωμεν τὴν ἀρχὴν βιβλίου τινός, οἷον Νικομάχου τοῦ Πυθαγορείου.

« Εἰ καὶ πολύχους καθ' ἑαυτὸν καὶ δυσπερίληπτος » ἐνὶ συμπεραν θῆναι ὑπομνήματι ὁ περὶ τῶν ἐν τοῖς » ἁρμονικοῖς στοιχείοις διαστημάτων τε καὶ σχέσεων » ὑπάρχων λόγος, ἐγώ τε ἄλλως ὑπὸ τῆς ὁδοιπορικῆς » ἀκαταστασίας καὶ συνεπείξεως οὐκ ἀκυμάντῳ, τὸ τοῦ » λόγου, φροντίδι καὶ διανοίᾳ δυνατός εἰμι τῇ περὶ » τούτων ἐπιβαλέσθαι διδασκαλίᾳ μετὰ τῆς προσηκού- » σης σαφηνείας σχολαίου μάλιστα καὶ ἀπερισπάστου » δεομένης καιροῦ τε καὶ συλλογισμοῦ, πᾶσαν ὅμως » ἐπιῤῥωστέον ἐστί μοι σπουδὴν, σοῦ γε κελευούσης, » ἀρίστη καὶ σεμνοτάτη γυναικῶν, κἂν αὐτὰ ψιλὰ τὰ » κεφάλαια χωρὶς κατασκευῆς καὶ ποικίλης ἀποδείξεως » ἐκθέσθαι σοι κατ' ἐπιδρομὴν, ἵν' ὑπὸ μίαν ἔχουσα » αὐτὰ σύνοψιν ἐγχειριδίῳ τε ὡσανεὶ χρωμένη τῇ βρα- » χείᾳ ταύτῃ ὑποσημειώσει ὑπομιμνήσκῃ ἐξ αὐτῆς τῶν » ἐν ἑκάστῳ κεφαλαίῳ κατὰ πλάτος λεγομένων τε » καὶ διδασκομένων. Θεῶν δ' ἐπιτρεπόντων αὐτίκα » μάλα σχολῆς λαβόμενος καὶ τῆς ὁδοιπορίας ἀνάπαυ- » σιν σχὼν συντάξω τέσοι μείζονα καὶ ἀκριβεστέραν εἰ- » σαγωγὴν περὶ αὐτῶν τούτων καὶ πλήρει, τὸ λεγόμε- » νον, συλλογισμῷ διηῤθρωμένην καὶ ἐν πλείοσι βιβλίοις· » καὶ διὰ τῆς πρωτίστης ἀφορμῆς ἀποπέμψω ἔνθα » ἂν διάγειν ὑμᾶς πυνθανώμεθα. Τὴν δὲ ἀρχὴν ἐκεῖθέν » ποθεν ποιήσομαι ῥᾴονος ἕνεκα παρακολουθήσεως, ὅ- » θεν καὶ, ἡνίκα ἐξηγούμην σοι περὶ αὐτῶν τούτων, » τὴν τῆς διδασκαλίας ἐποιησάμην ἀρχήν».

Ἐλήφθη δὲ ἡ ἀρχὴ αὕτη πᾶσα ἐκ τῶν χειρογράφων. Καὶ οὕτως εἰς ἀκέραια ἀποκατασταθέντα ἐν πλείστοις χωρίοις κατανοοῦνται ἤδη τὰ κείμενα τούτων τῶν συγγραφέων, ἐνιαχοῦ δὲ καὶ χάρτα συνεπληρώθησαν ἀκριβέστατα. Τούτου δὲ ἔστω παράδειγμα ἐκ τοῦ Γαυδεντίου σελ. 14, ἐκδ. Μεϊβ. ὅπου ἐν ταῖς λέξεσι « ἀκροὺσας εὑρίσκει συμφωνούσας τὰς χορδὰς» ταῦτα παρέχει τὸ Βατικ. χειρόγραφον.

« κρούσας εὑρίσκει συμφωνούσας [αὐτὰς ἀλλήλαις » κατὰ τὴν διὰ πέντε συμφωνίαν· διπλασίονα δ' ἐπει- » δὴ τὰ βάρη καθῆψε, διὰ πασῶν εὗρε συμφωνούσας] » τὰς χορδὰς κτλ.»

Καὶ σελ. 21 τὸ αὐτὸ χειρόγραφον·

« παραλαβόντες εἰς ἀρχὴν τοῦ συστήματος (προσ- » λαμβανομένῳ τε αὐτῷ χρώμεθα καὶ τὴν τάσιν τοῦ » παντὸς συστήματος) πρὸς τοῦτον ἁρμόζομεν.»

Ἐν τέλει δὲ τοῦ πονήματος ἐσώσευσα ποικίλα ἀποσπάσματα μουσικὰ ἀδέσποτα ὡς τὰ πολλὰ καὶ ἀνέκδοτα (1). Ἐν δὲ τούτοις ὑπάρχει καὶ ἐκεῖνο, οὗτινος νεωστὶ Βελλερμάνος ἐθαυμασίευσε τὴν ἀρχὴν, ἔκδοτος ὢν εἰς τὰς αὐτὰς σπουδάς. Ἐν παραρτήματι δὲ μετὰ τὰ ἀποσπάσματα, ἵνα μή τι ἐλλείπῃ, προσέθηκα Μαρτιανὸν Καπέλλαν καὶ Βοήθιον. Ὅλον δὲ τὸ ἔργον κατὰ τὴν κριτικὴν ἐπεξειργασμένον διαδέχονται τρία βιβλία ἐν ὑπομνήματος τάξει, ἐν οἷς σύμπασαν τὴν Ἑλληνικὴν μουσικὴν ἐξεθήκαμεν στηριζόμενοι καὶ ἐπὶ τῶν βάσεων, ἃς αὐτοὶ ἔθηκαν οἱ ἀρχαῖοι μουσικοὶ, καὶ ἐπὶ τῶν ἡμετέρων πειραμάτων.

Καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτον ἔσωσαν εἰρημένα. Ἔργου δὲ ἐπιπόνου καὶ δυσχεροῦς καταπονεῖ με αὐτὴ ἡ ἀνάμνησις.

Ἂς λάβω λοιπὸν, ἵνα μὴ τὰ σπανιώτερα θηρεύω, ἀπόσπασμά τι εἰς τὴν Κλ. Πτολεμαίου ἁνῆκον ἁρμονικὴν, ἐκ χειρογράφου δὲ Νεαπολιτικοῦ σημειωθὲν, προτάξας τινὰ κατάλληλα εἰς διαφώτισιν τοῦ ζητήματος. Ἐν χειρογρ. Βατικ. 176, σελ. 100, διάγραμμα ὑπάρχει ἁρμονικὸν, ὅπερ ἐνταῦθα οὐκ ἐξετυπώθη. Μετὰ δὲ τὸ διάγραμμα ἀναγινώσκονται ταῦτα.

« Οἱ παλαιοὶ τοὺς ἁρμονικοὺς λόγους τοῦ κοσμικοῦ » τοῦδε παντὸς συστήματος ἐκδηλοτέρους δι' ἀριθμῶν » βουλόμενοι δεῖξαι ἀρχὴν τὸν τῆς ἡμισελήνου ἐποιή- » σαντο Θ)' εἰς ὀκτὼ διελόντες αὐτὸν τμήματα. Εἶτα » καθ' εἱρμὸν ἀνιόντες καὶ τοῖς προσήκουσι λόγοις κα- » τατέμνοντες ἕκαστον Θ)' τῶν ἄλλων ἀστέρων ἄχρι τῆς » ἁπλανοῦς σφαίρας τὸ τοῦ ἁρμοσμένου τέλειον οὕτως » ἐφεῦρόν τε καὶ συνεπλήρωσαν σύστημα, ὅπερ ἡμεῖς » διὰ τῆς παρούσης ἐκθέσεως σαφέστερον πεποιήκαμεν.»

« Φησὶν ὁ Διόδωρος ὁ Σικελιώτης ὅτι ὁ Αἰγύπτιος » Ἑρμῆς πρῶτος λύραν ἐποίησε τρίχορδον, μιμησάμενος » τὰς κατ' ἐνιαυτὸν τρεῖς κράσεις τῶν ὡρῶν, τήν τε » θερμοτάτην καὶ ψυχροτάτην καὶ τὴν εὔκρατον· τρεῖς » οὖν ὑπεστήσατο φθόγγους, ὀξὺν καὶ βαρὺν καὶ μέσον, » ὀξὺν μὲν ἀπὸ τοῦ θέρους, βαρὺν δὲ ἀπὸ τοῦ χειμῶ- » νος, μέσον δὲ ἀπὸ τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ ῥοδινοπώρου.»

Ταῦτα δὲ τὰ χωρία ἐξήχθησαν ἤδη ἐκ τοῦ περὶ ἁρμονικῆς Κλ. Πτολεμαίου βιβλίου, οὗτινος εἰς ἕκαστον

(1) Τὸ βιβλίον τοῦτο ζητήσαντες δὲν εὕρομεν. Ἴσως δὲν ἐξεδόθη. Σ. τ. Μ.

(1) Ἐν τούτοις ἴσως περιλαμβάνονται καὶ τὰ Φιλοδήμου Γαδαρέως Πάππου ἀποσπάσματα περὶ μουσικῆς. Σ. τ. Μ.

στίχον ἐν τῷ χειρογράφῳ τούτῳ πολλαὶ ἐνείρονται σημειώσεις, παρὰ τῆς αὐτῆς γεγραμμέναι χειρὸς, παρ' ἧς μετὰ τὴν ὑπόθεσιν τοῦ πρώτου βιβλίου προσγράφονται τὰ ἑπόμενα.

« Καὶ τὸ παρὸν βιβλίον διωρθώσατο καὶ ἀνεπλήρωσε καὶ ἠρμήνευσεν ὁ φιλόσοφος Νικηφόρος ὁ Γρηγορᾶς· ὁ γὰρ μακρὸς χρόνος φαύλων γραφέων χερσὶν ἐς διαδοχὴν τῆς βίβλου χρησάμενος τὰ μὲν ἐκ τοῦ ἀσφαλοῦς εἰς τὸ σφαλερὸν μετήνεγκε, τὰ δ' ἀμαθῆ διακόψας ἐκ μέσου πεποίηκεν ὡς ἐργῶδες ἐντεῦθεν εἶναι τοῖς μετιοῦσι συνάπτειν τὸν νοῦν· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ὅλα κεφάλαια διέκοψε καὶ ἠφάνισεν, ἃ πάντα φιλοπονίᾳ χρησάμενος οὗτος ἀνεπλήρωσεν· οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ ἅπερ ἐκεῖνος ἐβούλετο μὲν εἰς τέλος ἐκθεῖναι κεφάλαια, ἐκωλύθη δ' ὑπὸ τῆς μεταξὺ γενομένης αὐτῷ τοῦ βίου τελευτῆς, καὶ ταῦτα κατὰ τὰ τὸν ὅμοιον τῆς φιλοπονίας ἀνεπλήρωσε τρόπον. »

Ταύτῃ δὲ τῇ σημειώσει κάλλιστα συνάδουσι τὰ εἰς Πτολεμαίου ἁρμονικὴν III, 14 ἐν δύο Ὀξωνιακοῖς χειρογράφοις προσγεγραμμένα, ἃ ἐσημείωσεν Οὐαλλίσιος.

« Τὸ παρὸν κεφάλαιον καὶ τὰ ἑμξῆς ἰστέον ὡς ἀπὸ πάντων παλαιῶν βιβλίων λείπουσιν, οὐκ οἶδα δι' ἣν αἰτίαν· ὁ μέντοι σοφώτατος Γρηγορᾶς ἐπιστήσας τὸν νοῦν τῇ τῶν κεφαλαίων ἀκολουθίᾳ τὸ ἐνδέον ἀνεπλήρωσε προσηκόντως ἔκ τε τῶν διαφορῶν τῶν ἐμμελειῶν καὶ ἐκ τῶν οὐρανίων κινήσεων. Ἔοικε δὲ ὅτι μέχρι τοῦ παρόντος κεφαλαίου ἐλθὼν ὁ Πτολεμαῖος τέλει τοῦ βίου ἐχρήσατο, πρὶν προσθεῖναι καὶ τὰ ἑφξῆς κεφάλαια ὅσα ἐν τῷ πίνακι προέθετο· ὁποῖον δὲ καὶ Ἀριστείδης ὁ ῥήτωρ ἐπεπόνθει· τὸν γὰρ τελευταῖον τῶν ἱερῶν λόγων αὐτοῦ τελειῶσαι οὐκ ἔφθασεν οὐδ' ἐκεῖνος· ἐτελεύτησε γὰρ πρότερον νόσῳ χρησάμενος ἀπροσδοκήτῳ· ὅπερ δὲ καὶ τῷ μεγάλῳ Βασιλείῳ τὴν ἑξαήμερον γράφοντι συνέβη· πρὶν γὰρ αὐτῇ τὸ κατὰ σκοπὸν ἐπιθεῖναι τέλος ἐτελεύτησε καὶ αὐτός· ἀνεπλήρωσε δὲ αὐτὴν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ὁ Γρηγόριος ὁ Νύσσης· παραπλήσιον δὲ καὶ ὁ Γρηγορᾶς ἐπὶ τοῦ παρόντος πεποίηκε βιβλίου συνθεὶς ἐκ τῆς ἑαυτοῦ διανοίας τὰ λείποντα κεφάλαια τρία ».

Σ. τ. Μ. Ἐνταῦθα προστίθεται ὡς ἐν παραρτήματι ἀνέκδοτον ἀπόσπασμα εἰς τὴν Κλ. Πτολεμαίου ἁρμονικὴν ἡ Βαρλαὰμ μοναχοῦ τοῦ Καλαβροῦ βιβλιάριον, περιέχον « Τὰ ὑπότινων προστεθέντα κεφάλαια ταῖς τρισὶ τελευταίαις ἐπιγραφαῖς τοῦ τρίτου τῶν ἁρμονικῶν Πτολεμαίου, » ἐπιγραφόμενα.

« Κεφάλαιον ιδ'. κατὰ τίνας ἂν πρώτους ἀριθμοὺς παραβληθεῖεν οἱ τοῦ τελείου συστήματος ἑστῶτες ῥόγγοι ταῖς πρώταις τῶν ἐν τῷ κόσμῳ σφαίραις. »

« Κεφάλαιον ιέ. πῶς ἂν λαμβάνοιντο διὰ τῶν ἀριθμῶν οἱ τῶν οἰκείων κινήσεων λόγοι. »

« Κεφάλαιον ις' πῶς ἂν αἱ τῶν πλανωμένων οἰκειώσεις παραβάλοιντο ταῖς τῶν ῥόγγων ».

Ἕπεται δὲ τούτοις « Ἀνασκευὴ εἰς τὰ προστεθέντα τρία κεφάλαια ταῖς ἐπιγραφαῖς τοῦ τρίτου τῶν τοῦ Πτολεμαίου ἁρμονικῶν, » ὀπωσοῦν μακρὰ καὶ οἷα δύναται νὰ καταπονήσῃ καὶ τὸν μᾶλλον χαλκέντερον καὶ ἀκαταπόνητον. Εὗρε δὲ τὸ βιβλιάριον τοῦτο τοῦ Βαρλαὰμ ὁ συγγραφεὺς ἐν χειρογρ. τοῦ Νεαπολ. Μους. *III, C. 3.*

ΠΕΛΑΣΓΙΚΑΙ ΓΛΩΣΣΑΙ.

Ὑπὸ Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΟΥ.

ΤΜΗΜΑ ΠΡΩΤΟΝ.

(Η ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΚΑΙ Η ΛΑΤΙΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ.)

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΟΙ ΠΙΝΑΚΕΣ.

ΠΙΝΑΞ Ι'.

Ὄνυξ (*unguis*) — ἀνκύλος (*uncus*) — ὄγκος (*uncus*) — ὀμφαλὸς (*umbilicus*) — ἄμβων (*umbo*) — ἀλάομαι (*ultor*) — ὠλένη (*ulna*) — ἕλκος (*ulcus*) — ὕδωρ, ὑδαρὸς (*udus*) — οὖθαρ (*uber*) — ὅπου (*ubi*) — Τύρσις (*turris* = πύργος) — τίτθη (*tutor*) — τύρβη (*turba*) — τύμβος (*tumba, tumulus*) — ὖδνος (*tuber*) — τρυτάνη (*trutina*) — τραχὺς (*trux*) — τρύω (*trudo*) — θρίαμβος (*triumphus*) — θρηνῶ, θρῆνος (*tristor, tristis*) — ταρβῶ (*trepido*) — ὄνομα (*nomen*) — χειμὼν (*hiems*) — σφενδόνη (*funda*) — αἴλουρος (*feles*) — χολὴ (*fel*) — θηλὴ, θηλάζω (*fello*) — φάω, φαίνω (*fax*) — βασκαίνω (*fascino*) — φάκελλος (*fascis*) — φάσηλος (*faselus*) — φάρυγξ (*fauces*) — ἄρτος (*fartus* = ὁ κεκομμένος, ὁ τετριμμένος).

ΠΙΝΑΞ ΙΑ'.

Ὅμιλος (*famulus, familia* = πάντες οἱ εἰς τὴν οἰκίαν ἀνήκοντες) — φηγὸς (*fagus*) — ἐκδύω (*exuo*) — ἔξω, ἐκτὸς (*extra, exter*) — λύω (*solvo*) — ἐκκολάπτω (*exculpo*) — ἔξοδος (*exitus*) — καλλιεργῶ (*colo*) — φὼρ (*fur*) — μιμνήσκω, μνάω (*moneo*) — δάκνω (*mordeo, mordax*) — βροτὸς (*mortalis*) — ὄις (*oris*) — ἀμέλγω (*mulgeo*) — ἀμύνω (*munio*) — μύτιλος (*mutilus*) — μυκῶμαι, μύζω (*mutio*) — μυττὸς (*mutus*) — ῥὶς (*naris* = μυκτὴρ) — νήχομαι, νέω (*nato*) — γεννέτειρα (*natura*) — νεκρὸς, νέκυς (*neco*).

ΠΙΝΑΞ ΙΒ'.

Ὀλκὸς, αὖλαξ, αὐλακίζω (*sulcus, suleo*) — ὑποβλὴς (*sublica*) — ἡδὺς, ἁδὺς (*suavis*) — ἀδέω, ἀνδάνω (*suadeo*) — τῦφος = ἔκπληξις (*stupor*) — στρῶμα (*stramen*) — στείβω (*stibo*) — στιζω (*stimulo*) — στάζω, σταλάζω (*stipo*) — πτάρνυμαι (*eternuo*) — στορέννυμι (*sterno*) — στέριφος, στεῖρος (*sterilis*) — σκέλλω (*squaleo*) — σπυρὶς (*sporta*) — σπένδομαι (*spondeo*) — σῦλον (*spolium*) σπῆλυγξ — (*spe-*

lunca) — σπέος (*specus*) — σκοπέω (*specio*) — σπάδων (*spado*) — ὅαρ (*soror*) — ὄρχις (*sorex*) — ὀπός, ὄπιον (*sopor*) — ὅλος (*sollus*, κατὰ τὴν τῶν Ὀσκων διάλεκτον) — ἑκυρός (*socer*) —σίλφιον (*sirpe*) — ἀριστερὸς (*sinister*) — ἀκήρατος (*sincerus*) — ὁμοῦ (*simul*) — ἁπλοῦς (*simplex*) — ὅμοιος (*similis*) — ὕλη (*silva*) — χάλιξ (*silex*) — σιγῶ (*sileo*) — εἰκών, εἰκὸς (*signum*) — εἰ (*si*) — ἕξ (*sex*) — ἐρύω (*servo*) — εἴρω (*sero*) — σειρὰ (*series*) — εἰρμὸς (*sermo*) — εἰρήνη (*serenus*) — ἑπτὰ (*septem*) — ἥμισυς (*semis*) — ἐδώλιον (*sedile*) — ἕδρα (*sedes*) — γῆ (*seges*) — ὀκνὸς (*segnis*) — σάγαρις (*securis*) — ἕπω, ἕπομαι (*sequor*).

ΠΙΝΑΞ Ι΄.

Ἄπτω, ἐπιτήδειος (*aptus, ineptus*) — ἐρωδιὸς (*ardea*) — ἄρω, ἀροτριῶ (*aro*) — ἀρετὴ, ἄρω (*ars*) εἷς (*as* = μονὰς) —ἄζω (*assus*) —αὖρον, ὠρίχαλκος = αὐρίχαλκος (*aurum*) — δοιὸς (*dubius*) — αὐλὼν (*vallis*) — ἔντερον (*venter*) — ἐσθὴς (*vestis*) — ἔτος (*vetus* —παλαιὸς)—βία, βιάζω (*violo*)—φρύγω (*frigo*) — ὦμος (*humeris*) — λιγνὺς (*ignis*) — θέλκτρον, θέλγω (*illicio, illecto*) — μιμοῦμαι, μιμητὴς (*imito, imitator*) μέμνημαι, μνῶμαι (*memoria, memini*) — ἐμπέδω (*impedio*) — ἰνάω (*inanio*) — ἐν (*in*) — ἔγκυος (*inciens*) — ἐνσχίζω (*incido*) — ἀγγοθήκη (*incitega*) — ἐγκλίνω (*inclino*) — κυρτὸς (*curvus*) — κρουσις (*incussus*) — ἐνδογενὴς (*indigena*) — ἔνδυμα (*indumentum*) — ἐνδύω (*induo*) — γλυκὺς (*dulcis*) — ἄνισος (*iniquus*) — ἐνείρω (*insero*) — ἀστασία (*instabilitas*).

ΠΙΝΑΞ ΙΑ΄.

Λιγνὺς (*fuliqo*) — γένος (*gens, genus*) —γόνυ (*genu*) — γεννήτωρ, γενέτωρ (*genitor*) — οἰμώζω (*gemo*) — γένυς (*gena*) — γεννῶ (*gigno*) — ὗσος (*gibba*) — γάλως (*glos*) — γλάμη = λύμη (*gramia*) — αἰὼν (*aevus*) — χαρτὸς, χάρμα (*gratus*) — ἐρείδω (*erigo*) — ἔργον (*ergo*) — βαρὺς (*gravis*) — γαργαρεὼν (*gargulio*) — γεῦσις (*gustus*) — *guberno* (κυβερνῶ) — οὖλον, οὖλα (*gula*) — ἅπτω (*habeo*) — ἱεροσκόπος (*haruspex*) — ἀρύω (*haurio*) — χῆρος (*haeres*) — χθὲς (*hesi, heri*) — ἱλαρὸς (*hilarus*) — χάσκω (*hisco*) — χελιδὼν (*hirando*) — χεὶρ (*hir*) — *hordeum* (χόρτον) —ὀρρέω (*horreo*), — *humilis* (χαμηλὸς, χθαμαλός).

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΘΗΡΑ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ.

Εἴπομεν (*) τίνι τρόπῳ ἐν Ἰνδίᾳ συλλαμβάνονται οἱ ἐλέφαντες· ὑποδείξωμεν ἤδη ὀλίγων καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν ρυεύονται.

Κυνηγός τις ἐθήρευεν εἰς τὰς ἀγρίας τοῦ Σεβαλὶκ φάραγγας, συνοδευόμενος ὑπὸ δύω ἰθαγενῶν Βρινζάρα καὶ ἑνὸς Γοόρκα. « Εἴχομεν ἐπὶ τέλους ἐξαπλωθῆ κατὰ γῆς, ἐξηντλημένοι ὑπὸ τοῦ θάλπους καὶ τῆς ἐλλείψεως τοῦ ὕδατος, ὅπερ λίαν σπανίζει κατὰ τὸ θέρος ἐπὶ τῶν βορείων κλιτύων τῶν ὀρέων τοῦ Σεβαλὶκ, ὅτ' αἴφνης τὴν περὶξ ἡμῶν σιγὴν διέκοψεν ὁ τριγμὸς θραυσθέντος κλάδου. Προὐχωρήσαμεν ἠρέμα καὶ σιωπηλῶς πρὸς τὴν ὑπὸ τοῦ κρότου ὑποδειχθεῖσαν διεύθυνσιν καὶ ἐπέσομεν εἰς ἀγέλην ἑπτὰ μεγάλων καὶ πολλῶν μικρῶν ἐλεφάντων, οἵτινες ἔβοσκον ἐκεῖ. Ὡς μὴ αἰσθανθέντες δ' ἡμᾶς προσεγγίζοντας, ἐξηκολούθουν κατατρώγοντες τὰς θάμνους τῶν ἰνδοκαλάμων καὶ τὰ περὶ αὐτοὺς δένδρα, σείοντες συγχρόνως τὰ εὐρέα των ὦτα. Τοποθετήσας τότε τὸν Βρινζάραν εἰς ἀπόστασιν, ἐξ ἧς δὲν διέτρεχε μέγαν κίνδυνον, καὶ διατάξας τὸν μικρὸν Γοόρκαν νὰ σταθῇ εἴκοσιν ἢ τριάκοντα περίπου μέτρα ὄπισθέν μου μὲ τὸ δίκανον πυροβόλον, ἤρχισα συρόμενος ἢ ὀλισθαίνων ἠρέμα πρὸς τὴν ἀγέλην, κρατῶν μόνον τὴν καραβίναν μου. Αἴφνης μεταβολή τις γενομένη εἰς τὴν διεύθυνσιν τοῦ ἀνέμου ἠνάγκασε ν' ἀνυψωθῶσιν εἰς τὸν ἀέρα ἱκαναὶ προβοσκίδες. Ἡ προβοσκὶς ἔχει ἀξιοπερίεργόν τινα ἔκφυσιν δακτυλοειδῆ, καὶ εἰς διάστημα ἑνὸς δευτερολέπτου ἅπαντες οἱ δάκτυλοι οὗτοι ἐστράφησαν πρὸς τὴν θάμνον, ὄπισθεν τῆς ὁποίας ἤμην χωσμένος, ὡς ἵνα δείξωσιν, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχε κίνδυνος. Τότε ἡ ἀγέλη ἤρξατο βραδέως ἀποχωροῦσα, καθότι αἱ συνεχεῖς συναντήσεις, ἃς ἔκαμνον μετὰ τῶν ὑλοτόμων εἰς τὰς λόχμας, τοὺς συνείθισαν εἰς τὸ νὰ μὴ ἐξαγριῶνται ὅσον ἄλλοτε.

» Ὑπερμεγέθης θῆλυς ἐλέφας ὀλίγον μακρὰν ἐμοῦ κατεγίνετο εἰς τὸ νὰ τρώγῃ τοὺς κλάδους θάμνου τινὸς ἰνδοκαλάμου· προὐχώρησα ὑπὸ τὴν σκιὰν ἡσύχως καὶ, πρὶν ἢ με ἴδῃ, εὑρισκόμην τέσσαρα βήματα μακρὰν αὐτοῦ· ἐσκόπευσα δ' εὐθὺς εἰς τὸν κρόταφον καὶ ἐπυροβόλησα. Εἶχον ἀπόρασιν νὰ ῥιφθῶ κάτω τοῦ μᾶλλον ἀποκρήμνου κλίτους, ὅπερ ἠδυνάμην νὰ εὕρω καθ' ἣν περίπτωσιν τὸ κτύπημα δὲν ἦν θανατηφόρον· ἅμα δὲ πυροβολήσας, ἔδραμον κατ' εὐθεῖαν εἰς τὸ μέρος, ἔνθα εὑρίσκετο ὁ Γοόρκας. Πάταγος τρομερὸς εἰς τὰ δένδρα διεδέχθη τὸν πυροβολισμόν μου, καὶ εἶδον τὸν Βρινζάραν φεύγοντα διὰ τοῦ δάσους μετὰ φρικώδους τρόμου.

» Ἐπειδὴ ὅμως δὲν κατεδιωκόμην, ἐπανῆλθον εἰς τὸ μέρος ἔνθα εἶχον πυροβολήσει, καὶ εἶδον τὸν ἐλέφαντα ἐκτάδην νεκρὸν κείμενον. Ἡ σφαῖρα εἶχε διαπεράσει τὸ

(*) Ἴδε ἀριθμ. 12.

πρανίον, ἀλλὰ μόλις ἤγγισε τὸν ἐγκέφαλον, ἂν καὶ εἶχε βάρος τεσσάρων οὐγγιῶν, ἔχουσα αἰχμὴν χαλυβδίνην, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ἐπλήρωσα τὴν καραβίναν μου μὲ τετραπλασίαν πυρίτιδα παρ' ὅσον κατὰ τὸ σύνηθες».

Ἕτερον παράδειγμα. Ἡ σκηνὴ ἤδη συμβαίνει ἐν τῷ δάσει τῆς Δολεκότης καὶ γίνεται ἡ θήρα καθ' ὁλοκλήρου ἀγέλης ἐλεφάντων. Τὸ σημαντικὸν τοῦ πράγματος εἶναι, ὅτι ὁ θηρευτὴς ἦν ἐπὶ θήλεος ἐλέφαντος, ἐρωδιασμένου δί ἕνος ἐριππείου. Εἶχε δὲ πρόθεσιν νὰ καταβῇ ἐκ τοῦ ἐλέφαντος, διὰ νὰ πολεμήσῃ ἐκ τοῦ συστάδην. Ἀλλ' οὐκ εἰς μακρὰν ἐνόησεν, ὅτι ὁ γηραλέος ἀρχηγέτης τῆς ἀγέλης, ὅστις ἦν ὡπλισμένος διὰ μεγαλοπρεπῶν ὀδόντων, δὲν ἐφαίνετο ἔχων διάθεσιν νὰ περιμείνῃ ἥσυχος τὴν κατάβασιν τοῦ θηρευτοῦ, ἐν ᾧ ἀπ' ἐναντίας ἐθεώρει μετὰ περιεργείας καὶ ἄνευ φόβου τὸν ἐλέφαντα, ἐφ' οὗ ἐπωχεῖτο ὁ θηρευτὴς μετὰ τοῦ ὁδηγοῦ του.

« Ἀπεφάσισα λοιπόν, μ' ὅλας τὰς ἐπιμόνους παρατηρήσεις τοῦ ὁδηγοῦ, ὅστις δὲν ἐπίστευέ ποτε ἂν ἡ καραβίνα μου ἦν ἱκανὴ ν' ἀναχαιτίσῃ τὸν ἐλέφαντα εἰς τὴν καθ' ἡμῶν προσβολήν του, ἀπεφάσισα, λέγω, νὰ διευθυνθῶ κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὸν γηραλέον ἐλέφαντα καὶ νὰ πυροβολήσω ἄνωθεν τοῦ θηλέος μου. Ἡ καραβίνα μου ἦν ἀμερικανικῆς κατασκευῆς καὶ ἀρίστης εὐθυβολίας, καὶ ἐπεθύμουν νὰ δοκιμάσω τὴν δυναμιν αὐτῆς· εἰς ἀπόστασιν δὲ τεσσαράκοντα βημάτων ἐπυροβόλησα εἰς τὸν κρόταφον τοῦ θηρίου. Εἰς τὴν ἀπόστασιν ἐκείνην ἠδυνάμην εὐκολώτατα νὰ συντρίψω τεμάχιον ὑέλου· ὅθεν ἤμην πληρέστατα πεπεισμένος περὶ τῆς ἐπιτυχίας μου· ἀλλὰ τὸ γόμωμα τοῦ ὅπλου εὑρέθη ἀνεπαρκὲς, καὶ ὁ πατριάρχης τῆς ἀγέλης ἀπῆλθε μεγαλοπρεπεῖ βήματι, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τεσσάρων σφαιρων τῆς κανονοστοιχίας μου, ἃς τῷ ἔσυρα ἐπὶ τῇ ματαίᾳ ἐλπίδι τοῦ νὰ τὸν ἀναχαιτίσω. Ἠρχίσαμεν τότε ἰχνηλατοῦντες, βοηθούμενοι τῇδε κἀκεῖσε ὑπὸ σταγόνων τινῶν αἵματος. Μετὰ καταδίωξιν δὲ πέντε μιλλίων, παρετηρήσαμεν ὅτι ἠλλάξαμεν ὁδὸν, ἀφ' οὗ ἐχάσαμεν ἐξ ὄψεως τὸν τραυματισθέντα ἐλέφαντα, καὶ ἐλάβομεν τὴν διεύθυνσιν ἄλλου ἐλέφαντος, ὅστις ἀπολύτως ἀπεμακρύνετο πολὺ τῆς διευθύνσεως, ἣν ἠκολούθησεν ἡ ἀγέλη· ἠκολουθοῦμεν δ' ἤδη τὰ πρόσφατα ἴχνη γηραλέου μ ο ν α ζ ο ν τ ο ς ἐλέφαντος, οὗτινος διεταράξαμεν πρὸ ὀλίγου τὰς μελέτας, δέκα περίπου μίλλια μακρὰν τοῦ μέρους ἔνθα τὸ πρῶτον ἐπυροβόλησα. Εὑρισκόμεθα δὲ εἰς τὸ δάσος τῆς Χοραβάλλης, ὅπου πάντοτε εἶναί τις βέβαιος νὰ εὕρῃ ἐλέφαντα, καθ' ἣν ἐποχὴν ὡριμάζει τὸ ὀρύζιον.

» Κατὰ δυστυχίαν ὅμως ὁ γηραλέος ἐλέφας ἀνεφάνη ἐκ νέου ἀπέναντι ἡμῶν. Τὴν φορὰν ταύτην ἐδοκίμασα νὰ σύρω μίαν βολὴν ἐκ τοῦ ὕψους τοῦ ἐλέφαντός μου εἰς ἀπόστασιν δεκαπέντε περίπου βημάτων· ὁ ὀφθαλμός μου δὲν ἐσκόπευσεν ἐντελῶς, ἀλλ' ὁ γηραλέος ἐλέφας, κτυπηθεὶς, προσέκοψεν, ἐκλονίσθη καὶ ἔπεσεν ἐπὶ τῶν γονάτων, ἢ μᾶλλον ἐπὶ τῶν ἀγκώνων του· ἀλλ' ἐπειδὴ ἐμμανῶς ἐμυκᾶτο, ἦν πρόδηλον, ὅτι ἡ σφαῖρα δὲν διεπέρασε τὸν ἐγκέφαλον. Ἑπομένως, ὀλισθήσας κάτω ἐκ τοῦ ὑποζυγίου μου καὶ πυροβολήσας ἐκ νέου κατὰ τοῦ μετώπου τοῦ ἐλέφαντος εἰς ἀπόστασιν τριῶν βημάτων, τὸν ἐφόνευσα ἐν ἀκαρεῖ, μεθ' ὃ, ἀναρριχηθεὶς ἐπὶ τοῦ ὑπερμεγέθους πτώματός του, ἐκάθησα θριαμβευτικῶς ἐπὶ τοῦ νεκροῦ ἀντιπάλου μου.»

Ἐν Ἀφρικῇ θηρεύεται ὁ ἐλέφας χάριν τῶν ἀμυντήρων αὐτοῦ (ἐλεφαντόδοντος). Ἑπομένως οἱ θηρευταὶ ἐπιδιώκουσιν ἀπολύτως τὸν θάνατόν του, καὶ πρὸς τοῦτο πλεῖστα μέσα προπαρασκευάζουσι. Τοιαύτας σκηνὰς ἀπαντῶμεν ἐν πρώτοις ἐν Νουβίᾳ.

Τὸ πρῶτον τῶν θηρευτῶν πλεονέκτημα εἰς τὴν περίστασιν ταύτην πρέπει νὰ ἦναι ἡ ἀκριβὴς γνῶσις τῶν καθημερινῶν ἕξεων τοῦ ἐλέφαντος καὶ τῶν τόπων, εἰς οὓς συχνάζει. Τούτου ὑπάρχοντος, κρύπτονται εἰς τὰ πυκνὰ φυλλώματα τῶν μεγάλων δένδρων, εἰς τὰ ὁποῖα ἔρχεται ὁ ἐλέφας καὶ βόσκει· οὕτως ἀφανεῖς, περιμένουσι νὰ πλησιάσῃ, καὶ ὅτε τὸ θηρίον, οὐδὲν ὑποπτευόμενον, εὑρίσκεται, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ὑπὸ τὰς χεῖρας αὐτῶν, δραττόμενοι τότε καταλλήλου στιγμῆς, βυθίζουσι τὰς λόγχας των εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς καὶ εἰς τὸ χάσμα, ἤτοι τὸ στόμα τοῦ ἐλέφαντος. Ἡ πρᾶξις αὕτη εἶναι λίαν κινδυνώδης, καθότι, ἂν τὸ θηρίον δὲν φονευθῇ, ἀλλὰ μόνον τραυματισθῇ, πρέπει τὸ δένδρον νὰ ἦναι πολὺ στερεὸν, διὰ μὴ τὸ ἐκριζώσῃ. Δυστυχία δὲ καὶ εἰς τὸν ἄφρονα ἐκεῖνον, ὅστις, κακῶς ὑπολογίζων τὰς ἀποστάσεις, τοποθετηθῇ εἰς κλάδον χαμηλόν. Ἡ προβοσκὶς τότε φθάνει αὐτὸν εὐκόλως, ὁ δὲ ποὺς ἀποτελειόνει ἐν ἀκαρεῖ τὸ θῦμα.

Εἰς τὴν Σενναάρην, ἡ θήρα τοῦ ἐλέφαντος τελεῖται διὰ τοῦ ἀκολούθου τρόπου, ὅστις θέλει διαφωτίσει ἔτι μᾶλλον τὸν ἀναγνώστην.

Δύω ἄνθρωποι ἱππεύουσιν ἐφ' ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ ἵππου, ὁλόγυμνοι, διότι δὲν πρέπει ἔνδυμά τι νὰ τοὺς ἐμπερδεύσῃ εἰς τοὺς κλάδους τῶν δένδρων καὶ τῶν θάμνων, ὁπόταν ἀναγκασθῶσι νὰ φύγωσιν ἐνώπιον τοῦ ἐχθροῦ των. Καὶ ὁ μὲν εἷς τῶν ἱππέων κρατεῖ ῥάβδον μικρὰν διὰ τῆς δεξιᾶς, καὶ διὰ τῆς ἀριστερᾶς κρατεῖ προσεκτικῶς τὸν χαλινόν. Ὁ δὲ σύντροφός του, κεκρυμμένος ὄπισθεν τοῦ πρώτου, φέρει πλατεῖαν μάχαιραν, ἣς τὴν λαβίδα κρατεῖ διὰ τῆς ἀριστερᾶς καὶ κρύπτει τὴν δωδεκαδάκτυλον περίπου λεπίδα διὰ θώμιγγος ἢ σπάγου (λεπτοῦ σχοινίου)· ὅθεν καὶ δύναται νὰ λάβῃ τὴν λεπίδα ταύτην διὰ τῆς δεξιᾶς, χωρὶς νὰ φοβῆται μὴ πληγωθῇ· μ' ὅλον ὅτι δὲ ἡ λεπιδωτὴ αὕτη μάχαιρα εἶναι κοπτερὰ ὡς ξυράφιον, φέρει αὐτὴν ἄνευ τῆς θήκης.

Ἅμ' ἀνακαλυφθέντος τοῦ ἐκεῖ βόσκοντος ζώου, ὁ τὸν ἵππον ὁδηγῶν ἄνθρωπος ὁρμᾷ κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτὸν, κράζων: «Εἶμαι ὁ δεῖνα, ὁ ἵππος μου φέρει τὸ δεῖνα ὄνομα, ἐφόνευσα τὸν πατέρα σου εἰς τὸ δεῖνα μέρος καὶ τὸν πάππον σου εἰς τὸ δεῖνα· ἤδη ἔρχομαι νὰ σε φονεύσω, διότι ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν πατέρα σου δὲν εἶσαι ἢ ὄνος.» Ὁ ἱππεὺς νομίζει τῷ ὄντι, ὅτι ὁ ἐλέφας ἐννοεῖ τοὺς λόγους του, καθότι οὗτος, ἐρεθιζόμενος ἐκ τοῦ θορύβου, ζητεῖ νὰ κτυπήσῃ διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ, ἀντὶ νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς, τρέχει εἰς καταδίωξιν τοῦ ἵππου, ὅστις φρέφεται καὶ περιτρέχει ὁλονὲν περὶ τὸν ἐλέφαντα. Ἐπὶ τέλους, ἐνῷ ὁ ἵππος μετὰ τῶν θηρευτῶν καλπάζει κύκλῳ τοῦ ζώου, ὁ εἷς ὀλι-

σθαίνει ἐκ τοῦ ἵππου καὶ, ἐπωρελούμενος ἐκ τῆς στιγμῆς, καθ' ἣν ὁ ἐλέφας ἐνασχολεῖται διὰ τὸν ἵππον, καταφέρει ἐπιτηδείως διὰ τῆς μαχαίρας ἓν κτύπημα ἄνωθεν τῆς πτέρνης, καὶ κόπτει τὸν μέγαν τένοντα, ὅστις παρὰ τῷ ἀνθρώπῳ καλεῖται «Ἀχίλλειος τένων.»

Εἶναι δὴ ἡ κρίσιμος στιγμὴ, καθότι εὐθὺς ὀφείλει ὁ ἵππεὺς νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τὰ ὀπίσω ὅπως ἐπαναλάβῃ τὸν εἰς τὰ νῶτα τοῦ ἵππου ῥιπτόμενον σύντροφόν του· ὁρμῶσι τότε μετὰ μεγίστης ταχύτητος κατόπιν τῶν λοιπῶν ἐλεφάντων, ἂν κατορθώσωσι νὰ τρέψωσιν εἰς φυγήν τινας ἐκ τῆς ἀγέλης, καὶ ἐνίοτε φονεύουσι δύω καὶ τρεῖς ἐκ τῆς αὐτῆς ἀγέλης. Ἂν ἡ μάχαιρα ἦναι καλὴ, ὁ δὲ θηρευτὴς πλήττῃ διὰ στιβαρᾶς χειρὸς, ὁ τένων κόπτεται καθ' ὁλοκληρίαν· τούτων ὅμως ἐλλειπόντων, τὸ βάρος τοῦ ζώου συντελεῖ εἰς ἀποπεράτωσιν τοῦ ἔργου. Ὁ ἐλέφας, ἀνίκανος πλέον τοῦ νὰ προχωρήσῃ, πίπτει ὑπὸ τὰ λεπτὰ καὶ ὀκρὰ ἀκόντια τῶν ἱππέων καὶ ἐκπνέει ἀπολλύων ὅλον τὸ αἷμα αὐτοῦ.

Ὅσον ἐπιτήδειοι κἂν ὦσιν οἱ θηρευταὶ, ἐνίοτε ὁ ἐλέφας ἁρπάζει αὐτοὺς διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ μονομιᾶς ῥίπτων χαμαὶ ἵππον τε καὶ ἱππέα, ἀποσπᾷ ἓν πρὸς ἓν ὅλα αὐτῶν τὰ μέλη. Πολλοὶ ἀπωλέσθησαν κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον. Πλὴν δὲ τούτου, ἐν καιρῷ τῆς θήρας, ἡ γῆ τοσοῦτῳ αὐχμηρὰ καθίσταται ὑπὸ τοῦ ἡλίου, ὥστε ὑπάρχουσι πολλὰ ῥήγματα καὶ εἶναι κίνδυνος τότε νὰ τρέχῃ τις ἔφιππος.

Πολλὰ ὅμως παραδείγματα ὑπάρχουσι, διὰ τῶν ὁποίων μανθάνομεν, ὅτι καὶ οἱ κίνδυνοι οὗτοι κατερρωνήθησαν· ἀναφέρεται περί τινος ἀνθρώπου, ὅστις κατώρθωσε μόνος ὅ,τι ἤθελε κατορθώσει ἄλλος μεθ' ἵππου καὶ βοηθοῦ. Ἀρίνομεν αὐτὸν τὸν ἴδιον νὰ λαλήσῃ:

« Ἤλειψα τὸ σῶμα μὲ λίπος ἐλέφαντος καὶ ἐκρύβην εἰς τόπον τινὰ, πλησιόθεν τοῦ ὁποίου διέβαιναν συνήθως ἐλέφαντες· παρετήρησα δὲ τούτους μετὰ προσοχῆς καὶ ἰδὼν ἕνα χωρισθέντα ἐκ τῶν συντρόφων του, τὸν ἐπλησίασα μετὰ προφυλάξεως. Ἡ ὀσμὴ, ἥτις ἐκ τοῦ σώματός μου ἀνεδίδετο, ἐκώλυσε τὸ ζῶον τοῦ νὰ προσέξῃ πρὸς ἐμέ. Ἡ αἰχμὴ τῆς μαχαίρας μου ἦν ὀξυτάτη· διὰ στιβαρᾶς λοιπὸν χειρὸς πλήξας τὸν ἐλέφαντα ἐπὶ μιᾶς τῶν ὀπισθίων κνημῶν, ἐγενόμην ἀφανὴς φυγὼν ὀρμαίως ὡς δορκάς. Τὸ αἷμα ἀνεπήδησεν ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ τὸ θηρίον, ἐμμανὲς, ἔβαλλε τρομερὰς κραυγὰς, ἐξ ὧν πτοηθέντες οἱ σύντροφοί του ἐτράπησαν εἰς φυγήν· ἐρεθιζόμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πόνου, ὁ τραυματίας ἐλέφας ἔτυπτε σφοδρῶς τὸ ἔδαφος διὰ τοῦ τετραυματισμένου ποδός του, καὶ οὕτως ἡ πληγὴ, ἔτι μᾶλλον ἀνοιγεῖσα καὶ ἐκταθεῖσα, ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ καταπέσῃ ὑπὸ τὸ ἴδιον αὐτοῦ βάρος, χωρὶς πλέον νὰ δύναται νὰ ἐγερθῇ. Ὁ ἐλέφας ἦν μόνος, καθότι πάντες οἱ ἄλλοι εἶχον ἀπομακρυνθῇ· ἠδυνάθην λοιπὸν τότε νὰ πλησιάσω ἀφόβως· ἱστάμενος δὲ εἰς μέρος ἔνθα δὲν με ἐβλεπεν ἡ προβοσκὶς αὐτοῦ, μοὶ ἦν εὔκολον πλέον νὰ τῷ δώσω τὸν τελευταῖον τῆς χάριτος κτύπον.»

« Πληροφορηθέντες (λέγει ὁ Σπέκης) τὴν εἰς τὰ περίχωρα τοῦ Οὐγκόρου ἐμφάνισιν ἐλεφάντων, ἡτοιμάσθημεν ὁ σύντροφός μου καὶ ἐγὼ καὶ ὁπλισθέντες διὰ πυροβόλων ἐκινήθημεν εἰς θήραν· μετ' οὐ πολὺ ἀνεκαλύψαμεν ἀγέλην ἐξ ἑκατὸν περίπου θηλέων, εἰς πεδίον κατάφυτον ἀπὸ ὑψηλὰ χόρτα καὶ ἔχον τῇδε κἀκεῖσε ὑψώματα, ἐφ' ὧν εὑρίσκοντο μικραί τινες θάμνοι. Ἐπυροβολήσαμεν κατὰ μᾶς δωδεκάδος τοὐλάχιστον, χωρὶς νὰ φονεύσωμεν οὐδὲν ἐκ τῶν ὑπερμεγέθων ἐκείνων θηρίων, ἓν δὲ μόνον ἐφάνη διατεθειμένον ὅπως ἐπιπέσῃ καθ' ἡμῶν. Ἐπωφεληθεὶς ἐκ τῆς πυκνότητος τῶν χόρτων, ἐκρύφθην καὶ εἰς ἀπόστασιν, καθ' ἣν ὀλίγου δεῖν μὲ ἤγγιζεν ἡ προβοσκὶς τοῦ καθ' ἡμῶν ἐφορμήσαντος, ἐπυροβόλησα κατὰ τούτου, ὅπερ ὀπισθοδρόμησε βρωμώμενον. Οἱ δὲ λοιποὶ ἐλέφαντες, συσπειρωθέντες καὶ ἐννοήσαντες ἐκ τῆς ὁρμῆς τῆς πυριτοκόνεως, ὅτι ὁ ἐχθρὸς εὑρίσκετο πλησίον αὐτῶν, ἐπλησίασαν, σείοντες τὰς προβοσκίδας, εἰς τὸ μέρος ἔνθα ἤμην κεκρυμμένος. Ὅτε με ὠσφράνθησαν, ἐστάθησαν καὶ ὑψώσαντες τὴν κεφαλὴν παρετήρουν ἐμὲ καὶ τὸν σύντροφόν μου προσεκτικῶς. Ἡ θέσις μας ἦν κρίσιμος. Μὴ ἀπολέσας ὅμως τὴν τοῦ νοός μου παρουσίαν, ἐπυροβόλησα κατά τινων εἰς τοὺς κροτάφους· μ' ὅλον ὅτι δὲ τὸ κτύπημα δὲν ἦν θανατηφόρον, ἠδυνήθην νὰ τρέψω εἰς φυγὴν ὁλόκληρον τὴν ἀγέλην. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἠδυνάμην ν' ἀποχωρίσω ἐκ τῆς ἀγέλης ὅσους ἐπλήγωσα, μοὶ ἐφάνη σκληρὸν νὰ πληγώσω ἄλλους ἐπὶ ματαίῳ. Ἐπομένως παρητήθην πάσης καταδιώξεως.»

Ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀφρικῇ εἶσιν ἐν χρήσει αἱ παγίδες ἢ δελεάστραι, ὡς ἐν τῇ Ἀσίᾳ. Καλύπτουσι τὰ ὀρύγματα, ἅτινα χρησιμεύουσιν ἀντὶ παγίδων, διὰ κλάδων δένδρου· πολλοὶ ἐν τοσούτῳ ἐλέφαντες, ἀρχηγοῦντες ἀγέλης, ἀνεγείρουσι τὰ ἐπικαλύμματα τῶν λάκκων, ὁ δὲ Λίβιγκστον λέγει, ὅτι εἶδε γεραιοὺς ἐλέφαντας σύροντας τοὺς μικροὺς ἐκ τῶν ὀρυγμάτων, εἰς ἃ ἐνέπεσον. Ἐνίοτε καὶ ταξειδιῶται πίπτουσιν εἰς τοὺς διὰ τοὺς ἐλέφαντας σκαπτομένους λάκκους· ὁ Δεβαλλιὰν, λόγου χάριν, μόλις ἐμπεσὼν κατώρθωσε διὰ πυροβολισμῶν πολλῶν νὰ προσελκύσῃ τὴν προσοχὴν τῶν ἀνθρώπων του, οἵτινες καὶ τὸν ἔσωσαν. Ὁ Κ. Σιαλλιοὺ τὴν αὐτὴν ἔσχε τύχην παρὰ τοῖς Ἀπίγγοις. Ὁ λάκκος εἶχε βάθος δέκα ποδῶν· ἦν νύξ. « Ἤμην πεπεισμένος περὶ τῆς ἀπωλείας μου. Μόνος, ἐγκαταλελειμμένος νύκτωρ ἐντὸς τῆς ἐπαράτου ἐκείνης ὀπῆς, περιέμενον πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ νὰ ἴδω χοῦφόν τινα ὄρνιν πίπτοντα κατὰ τῆς κεφαλῆς μου. Ἔκραξα πάσαις δυνάμεσι, καὶ κατ' εὐτυχίαν ἠκούσθησαν αἱ κραυγαί μου. Ἔφθασαν οἱ ἄνθρωποί μου καὶ μ' ἀνέσυραν τῇ βοηθείᾳ σχοίνων, οὓς ἐξερίζωσαν ἐκ τοῦ δάσους καὶ μοὶ ἔρριψαν.»

ΑΣΜΑ ΕΚΤΑΚΤΟΝ.

Ἄνθη εἰς ἄνοιξιν ζητεῖς, ᾠδὴν εἰς ἀηδόνα
καὶ φλοῖσβον ἱμερόεντα εἰς ῥεῦμα ψιθυρίζον.
πλὴν ἠρεμίαν πῶς ζητεῖς εἰς κῦμα ὀλολύζον
καὶ Ζέφυρον ἐρωτικὸν εἰς ἄγριαν χειμῶνας; . .

Σιγᾷ ὁ ἄνεμος, σιγῶν οἱ πόθοι τῆς ψυχῆς μου
καὶ σβύνονται εἰς τὴν χαρὰν τὴν ἄστατον τοῦ κόσμου.
Ὢ! εἶναι τὸ φθινόπωρον ἀρχὴ τῆς ἐρωτῆς μου
καὶ τοῦ χειμῶνος ἡ σκιὰ ζωογονεῖ τὸ φῶς μου.

Μελαγχολία τὴν φορὰν τῶν μαύρων ἰδεῶν μου
μ' ἀρέσκ' εἰς κόσμον ὄνειρον κ' ἰδανικὸν νὰ φέρῃ,
τὸ τεθλιμμένον βῆμά της νὰ ὁδηγῇ τὸ ὄν μου
μ' ἀρίσκει ὀνειροπολοῦν εἰς τεθλιμμένα μέρη. .
. . . . . .
. . . . . .

Ποσάκις φεῦ! ἐφθόνησα τοῦ ἀετοῦ τὴν πτῆσιν!
ὁπότε πᾶν χαμαίζηλον καταφρονῶν τῆς σφαίρας
ἁψίπταται· καὶ ἔρημον παλῶν ζητεῖ τὴν φύσιν
νὰ θεωρήσῃ ἁλαζὼν ματτίζων τοὺς αἰθέρας.

Μακρὰν τῆς τύρβης καὶ μακρὰν τῆς φαύλης ἠρεμίας,
ἥτις ἐντὸς τῶν σπλάγχνων τις κυφορεῖ τὰ πάθη,
τῆς φύσεως τὴν παιδιὰν παρατηρεῖ τὴν θείαν
μετ' ὧν μ' ἓν βλέμμα του ταχὺ τῶν οὐρανῶν τὰ βάθη.

Καὶ ῥίπτων μίαν του φωνὴν ἠχήεσσαν κλαγγάζει,
ἐνῶ ἐν μέσῳ τῶν νεφῶν ζυγίζετ' ἀμερίμνως.
Κἂν οἶκτον διὰ τοὺς θνητοὺς ὁ φθόγγος του ἐκφράζῃ,
πλὴν εἶναι καὶ τῆς ἀρετῆς ἐξαγνισμένος ὕμνος.

Ὁμοίως ἕκαστον πτηνὸν ἔχει στιγμάς, ὁπότε
πετᾷ περιφρονητικὸν κατὰ τῆς ὕλης βλέμμα,
καὶ τὴν ἰδίαν τοῦ καλοῦ ῥαφῶν ἀθῶων, τότε
τὴν ὑπερτάτην του ἀρχὴν ὑμνολογεῖ ἡρίμα.

Ἐγὼ δὲ τότε τί εἰμι; . . . πτηνόν τι σιγοκλαῖον.
πλὴν μὲ τὰ δάκρυα ζητῶν νὰ πλύνω τὰς κηλίδας
κ' εἰς τῶν δακρύων τὴν ῥοὴν εὑρίσκων καί τι πλέον,
εὑρίσκων τὴν συμπάθειαν, μαντεύω τὰς ἐλπίδας.

Τὸ πᾶν εἶν' ᾄσμα δι' ἐμέ... ἡ κρυοῦσις τῶν στοιχείων
καὶ ὁ σπινθὴρ τῶν κεραυνῶν, κ' ἡ θλῖψις τῆς θαλάσσης,
καὶ αἱ εἰκόνες τῶν θασῶν κ' ἡ ὕψις τῶν πεδίων,
καὶ ἡ γαλήνη κ' ἡ βοὴ τῆς φύσεως ἁπάσης.

Ἀλλὰ τὸ λιγυρότερον ἐξ ὅλων τῶν ᾀσμάτων
εἶναι τὸ πνεῦμα τοῦ βροτοῦ. . . ἐκ αὐτοῦ ἡ μελῳδία
ὑπερτερεῖ τὴν μουσικὴν ἁπάντων τῶν πλασμάτων.
Πλὴν εἶναι ἡ παρέκτροπὴ αὐτοῦ παραφωνία!

Καὶ ἤδη μὲν τῆς ἀρετῆς τὸν θρίαμβον τονίζει
καὶ μὲ ἀνθέων στέμματα ἐκείνην περιβάλλει.
Πρὸ τῆς ἐχθρᾶς της ἔπειτα ὑποχωρῶν ὑβρίζει
τὴν φίλην, νέαν φίλην του μὲ φῦλα βλέπων καλλη.

Ὢ! ἐπεθύμουν εἰς αὐτὸ τ' ἀλίσθημα τῶν χρόνων,
νὰ ἤμην κρήνη ὀροπέδου προκυλινδοῦσα νᾶμα,
καὶ ῥέουσα ὑπὸ σκιὰν πρασινορύλλων κλώνων,
ἓν τέλος νὰ ἐπίθετον γενναῖον εἰς τὸ ᾆσμα.

Ὢ! ἤθελον τοῦ νάματος ἁπάσας τὰς ῥανίδας
νὰ εἶχον ὁρόσον οὐρανοῦ εἰς ὅλους νὰ στράλζῃ
κ' ἐκπλύνουσ' ἀπὸ τῶν ψυχῶν τὰς ἀμαυρὰς κηλίδας
ἀείῤῥοον τῆς ἀρετῆς τὴν ὁρόσον νὰ ἐνστάζω.

Καὶ τότ' οἱ φθόγγοι ὅλων μας τῶν τρυφερῶν ᾀσμάτων
νὰ ἦναι εὐμολπος ᾠδὴ καὶ μουσικὴ ἁγίων,
πρὸς τὸν ῥυθμὸν βαδίζουσα ἐρημάνων ἀθανάτων,
τὸ θεῖον ἔχουσα ἀρχὴν καὶ τέλος της τὸ θεῖον.

Π. ΘΩΜΑ.

ΩΔΗ ΕΙΣ ΤΟΝ ΠΙΝΔΑΡΟΝ.

Στεφάνους ἔπλεκε λαμπροὺς μὲ ἄνθη, τὰ ὁποῖα
ἀρθόνως τῷ ἐπέχειρεν ἡ θεία Πιερία·
καὶ κρούων τὰς χορδὰς αὐτοῦ μ' Ἀπόλλωνος ῥακτίλους
εἰς τὰ τερπνά του ᾄσματα ἐνδόξους ὕμνει φίλους.

Αἱ Μοῦσαι ἓν ἐζήλευσαν τὴν ἠχηρὰν φωνήν του·
ἀλλ' ἄνωθεν ἀνοίγουσαι ἡσύχως τὰ πτερά των,
μὲ οὐρανόφλεκτον πυρὰν ἀνῆπτον τὴν ψυχήν του,
κ' ἐφύσων αὖραν εἰς αὐτὸν γενναίων αἰσθημάτων.

Εἰς τὰς χορδὰς καθήμεναι τῆς εὐγενοῦς του λύρας
διηύθυνον αἱ ἴδιαι τὰς εὐκλεεῖς του χεῖρας·
καὶ ἠκροῶντο οἱ θνηταὶ μὲ θάμβος εἰς ἐκείνας
τὰς μελῳδίας τῶν θεῶν, οὐχὶ τὰς ἀνθρωπίνας.

Ἂν ὁ Ἀπόλλων ἤθελε τὸν ἥρωα νὰ ψάλῃ
καὶ μὲ δαφνῶν συμπλέγματα αὐτὸν νὰ περιβάλῃ,
ἡ θεία των ἂν θέλησις εἶχεν ἐπιθυμήσει
μὲ ὕμνον ἐναρμόνιον τὸν φίλον νὰ τιμήσῃ.

Τὸν Πίνδαρον ἐνέπνευσε... τὸν ποιητὴν ἐκεῖνον,
εἰς τῶν ἐπαίνων του τὸν ῥοῦν ἀκράτητον ἀφῆνον·
τὸν ἥρωά του ἔλουεν ὑπὸ ἀσμάτων ῥεῖθρα
κ' ἡ λύρα τοῦ Πινδάρου ἦν ἐπαίνων κολυμβήθρα.

Ἔπτο τιμὴ εἰς τὸν θεὸν τὸν Πίνδαρον ν' ἀκούῃ,
ἠχὼ τοιούτου ποιητοῦ τὰ ὠτά του νὰ κρούῃ.

Εἰς τοῦ Πινδάρου τὰς ᾠδὰς συγχωρημένον ἦτον
νὰ ἀντιχῇ καὶ ἡ φωνὴ τῶν εὐγενῶν χαρίτων.

Φίλος ἀ θρώπων εἰς τὴν γῆν καὶ φίλος ἡγεμόνων,
πλὴν φίλος εἰς τὸν Ὄλυμπον καὶ τῶν Οὐρανιώνων·
κατακλήσας τοὺς θνητοὺς ἐδῶ μὲ τ' ἄσματά του,
πρὸς τοὺς θεοὺς νῶν ἔστρεψε τὰ θεῖα βήματά του.

Κ εἰς χώραν ὅπου ἵστανται ἐπάνω τοῦ αἰθέρος
ὡς ποικιλόπτερα πτηνὰ οἱ ὕμνοι ἐλευθέρως,
καὶ εἰς τὸν θρόνον τοῦ Διὸς τὰ βήματά του στήνουν,
ἐν ᾧ θειλῶς τὸ βλίμμα των πρὸς τὸν θεὸν ἐκτείνουν.

Ἐκεῖ γλαμύδα πάντοτε ὁλόχρυσον φοροῦσα
ὡς βασιλὶς των ἵσταται ἡ τοῦ Πινδάρου Μοῦσα·
καὶ βλέμμα ἐκτινάσσουσα εἰς χώρας ἐπιγείας
μ' ἀρχαίας τοὺς ἐκγόνους της φλογίζει ἐμπνοίας.

Π. ΘΩΜΑ.

ΕΙΣ ΤΟ ΕΑΡ.

(Ἐκ τῶν τοῦ **Lebrun**).

Σὺ, ὅπερ ἔρχεται φαιδρὸν ἐπὶ πτερῶν ζεφύρου
καὶ πανταχοῦ τοῦ ἔρωτος σκορπίζεις τὴν γαλήνην,
φέρον ἡμέρας καλλονῆς καὶ νύκτας ὅλας μύρτου,
καὶ δὲν μοὶ φέρεις, ἄσπλαγχνον, τὴν προσφιλῆ ἐκείνην·

Ἔαρ ὀλόθριον, λαβὲ τὰ ῥόδα τοῦ ζεφύρου
ὀπίσω, καὶ τοῦ ἔρωτος μάκρυνε τὴν γαλήνην,
καὶ κρύψε τὰς ἡμέρας σου, τὰς νύκτας τὰς ἐκ μύρου.
Τί θὰ τὰ κάμω, ἔαρ μου, μακρὰν χωρὶς ἐκείνην;

* * *

ΠΟΙΜΕΝΙΚΟΝ ΑΣΜΑΤΙΟΝ.

Κατὰ μίμησιν τοῦ *MONTE - MAYOR*.

(Ἐκ τῶν τοῦ **Florian**).

Χθὲς ὑπὸ τὴν σκιὰν δενδρίνων κλώνων,
ποιμὴν τις νέος καὶ ὡραῖος
τὸν ψυχικόν του διηγεῖτο πόνον
εἰς τὴν ἡδὺ δάσους εὐρύος.
« Εὐδαίμων εἶναι ὅστις ἀγαπᾶται,
» ἀλλ' ἀκολούθως οἷα λύπη!
» πρὸς τί τόσον ἀργὰ καθεὶς ἐρᾶται,
» καὶ τάχιστα ὁ ἔρως λείπει;

» Ἡ ποιμενίς μου μ' ἔχει λησμονήσει
» ὦ! ν' ἀποθάνω, ἔρως, θέλω,
» φορτίον ἡ ζωὴ θὰ καταντήσῃ
» ἂν νὰ μὴ μ' ἀγαπῶσι μέλλω.
» Εὐδαίμων εἶναι ὅστις ἀγαπᾶται,
» ἀλλ' ἀ ολούθως οἷα λύπη!
» Πρὸς τί τόσον ἀργὰ καθεὶς ἐρᾶται
» καὶ τάχιστα ὁ ἔρως λείπει;»

* * *

ΕΡΓΑ ΚΑΙ ΗΜΕΡΑΙ.

Ὑπεσχέθην εἰς τοὺς ἀναγνώστας ἓν μυθιστόρημα, ἂν ἐνθυμῶνται. Πλὴν φεῦ! ἐκινδύνευσα παρ' ὀλίγον νὰ φανῶ πολὺ φιλόφρων, ἵνα μὴ εἴπω πολὺ κοῦρος, κατ' ἐκείνην τὴν περίστασιν, καθ' ὅσον ἔδιδον ὑπόσχεσιν, ἡ αἱ συνέπειαι ἔμελλον νά με θέτωσιν ὑπὸ τρομερὰν δοκιμασίαν· διότι πᾶς ἄνθρωπος, ἀναλαβὼν ἅπαξ ὑποχρέωσίν τινα, προσπαθεῖ ἐν πάσῃ θυσίᾳ νὰ φανῇ συνεπὴς τῇ ὑποχρεώσει του καὶ, ἐν ἀνάγκῃ, νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὰ καλὰ καὶ εἰς τὰ κακὰ ἀποτελέσματα τὰ ἐκ τῆς ἐκτελέσεως τῆς ὑποσχέσεως αὐτοῦ προερχόμενα. Κατὰ δυστυχίαν, εἰς ἐμὲ συνέβη τὸ τελευταῖον. Τί ποιητέον ὅμως; ὑπεσχέθην· καὶ ἐγὼ μὲν θὰ δοκιμάσω νὰ διηγηθῶ τὰ πράγματα ὅπως συνέβησαν, οἱ δὲ καλοὶ ἀναγνῶσται, πρὸ πάντων δ' αἱ εὐαίσθητοι ἀναγνώστριαι ἂς διατρέξωσιν αὐτὰ μετὰ καρτερίας.

Πρὸ ἡμερῶν τεσσάρων καὶ δέκα μετέβην εἰς Φ * * *, ἔνθα ἀπεφάσισα νὰ διατρίψω ἐπί τινας ἡμέρας· — ἂν μετέβην δι' ἀτμοπλοίου, ἢ διὰ σιδηροδρόμου, πολὺ πολὺ, νομίζω, δὲν ἐνδιαφέρει ὑμᾶς· — συνωδευόμην δὲ ὑπὸ παιδικοῦ τινος φίλου μου, Ἀθηναίου τὴν καταγωγὴν καὶ πρὸ δύω περίπου ἐτῶν ἐλθόντος καὶ ἀποκατασταθέντος ἐνταῦθα, συνεπείᾳ αἰτιῶν, αἵτινες μετ' ὀλίγον γενήσονται ὑμῖν γνωσταί.

Καὶ πρῶτον δέον ἵνα σημειώσω, ὅτι ἡ ἑορτὴ τῶν Ἀναργύρων παρῆλθεν ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει, καὶ ἠθανόμεθα ὁ,τε φίλος μου καὶ ἐγὼ ἠρῶν τὸ βαλάντιόν μας . . . μεταξὺ ἀέρος καὶ παρᾶ. Εἴχομεν λοιπὸν ἀπόφασιν ἐξ ἅπαντος νὰ διέλθωμεν τὰς ὀλίγας ἐκείνας ἡμέρας εἰς Φ * * * ἐν πλήρει εὐθυμίᾳ, καὶ ν' ἀναχωρήσωμεν τότε μόνον ὅτε ἤθελον ἀναφανῇ τὰ κόκκαλα τοῦ βαλαντίου μας. Ἐνοικιάσαμεν δύω δωμάτια, ἐπὶ τῇ ἁδρᾷ τιμῇ μιᾶς καὶ ἡμισείας λίρας διὰ μίαν δεκαπενθημερίαν καὶ ἐγκαθιδρύθημεν ἐν αὐτοῖς μεθ' ὅλης τῆς μεγαλειότητος Συβαρίτου. Ἀνὸ Θεὸς τοῦ Πλούτου μᾶς κύνοι ἔτι μᾶλλον . . . αἴ! νομίζω, ὅτι θ' ἀφίναμεν τὰς ὑποθέσεις μας νὰ ναυσιπορῶν κατὰ τὴν πνοὴν τοῦ ἀνέμου. Πλὴν, «ἔχει ὁ Θεὸς καὶ δι' ἄλλοτε» εἰπόντες, ἐξήλθομεν εἰς τὴν ἐκδρομήν μας.

Ἦν ἐννάτη ὥρα καὶ ἡμίσεια μ. μ., τὸ δὲ ἑορτάσιμον τῆς ἤδη ληξάσης ἡμέρας, συνενούμενον μετὰ τῆς

τερπνότητος τοῦ καιροῦ, καθίστα ὅλων τὰ πρόσωπα γελόεντα καὶ γλυκαζόμενα. Τὸ χωρίον ὁλόκληρον ἦν ἐπὶ ποδὸς, καθότι ἓν τῶν κατοικούντων αὐτὸ φύλων ἦν εἰς κίνησιν. Ἐγώθημεν λοιπὸν καὶ ἡμεῖς εἰς τὸ μέσον καὶ συνανερίχθημεν εἰς τὴν διασκέδασιν. Ἦν τερπνὸς καὶ ἥσυχος περίπατος κατὰ μακρόν τινα καὶ εὐθὺν δρόμον, τὸν ὁποῖον ἠδυνάμεθα νὰ παρομοιάσωμεν πρὸς βουλεβάρτον τῶν Παρισίων, (ἐκεῖ δὲν ὑπῆγα, ἀλλ' ὁ Δουμᾶς μοι τὰ παρέστησε κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον), καθ' ὅσον ἀφ' ἑνὸς μὲν τὸν ἐστόλιζον δένδρα εὔσκια, ἀφ' ἑτέρου δὲ τὸν ὑπερήσπιζε τεῖχος.

Μεταξὺ τῶν ἐκεῖ περιδιαβαζόντων νέων καὶ νεανίδων, ἐντύπωσιν πρὸ πάντων μᾶς ἔκαμεν ἓν ζεῦγος ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Καὶ ὁ μὲν ἀνὴρ ἐφαίνετο τὴν ἡλικίαν εἰκοσιοκταέτης. Τὸ πρόσωπον αὐτοῦ ἦν λεπτόν πως καὶ ὠχρόν, τὰ δὲ χαρακτηριστικά του εὐγενῆ καὶ τὸ ἦθός του εὐσυμπερίφορον καὶ χαρίεν, ἂν καὶ πολλαχοῦ τῶν κινημάτων του διέκρινες ἐλευθερίαν τινά, οὐχὶ τόσῳ καλὰ ἐγγύα παρέχουσαν περὶ τοῦ ἠθικοῦ τοῦ νέου. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὴν γυναῖκα, δὲν ἠδυνάμεθα κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν νὰ ἐξακριβώσωμεν τοὺς χαρακτῆράς της, καθότι ἦν ἐπιμελῶς κεκαλυμμένη διὰ πέπλου καὶ ἐφαίνετο ἐπιμόνως ἀποφεύγουσα πᾶσαν περίστασιν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἠδύναντο νὰ ῥιφθῶσιν ἐπὶ τοῦ προσώπου της αἱ ἀκτῖνες τῶν φώτων. Μ' ὅλον ὅτι δὲ κατὰ κρόταφον μόνον ἐβλέπομεν αὐτὴν, ἐμαντεύομεν ὅτι ἡ γυνὴ αὕτη ἦν νέα καὶ ὡραία, (ὡς γνωρίζουσιν αἱ ἀναγνώστριαι, ὡραία σημαίνει: τῆς ὥρας), ὅπερ βεβαίως θὰ ἔκαμνε τὸ πρόσωπον τοῦ νέου ὑπὸ χαρᾶς καὶ ἡδυπαθείας ν' ἀπαστράπτῃ.

Ἡ εὐκαιρία ἦν κατάλληλος· ἐξήλθομεν εἰς τὴν ἐκδρομὴν, ἵνα συνθέσωμεν μυθιστόρημα, καὶ ὡς ἐξ ἐνστίκτου ὅ τε φίλος μου καὶ ἐγὼ ἠσθανόμεθα, ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἡ διὰ τὸ μυθιστόρημά μας ὕλη. Πόσον ἠπατώμεθα! ἢ μᾶλλον πόσον πικρὰ ἀντημείφθημεν δι' αὐτὴν τὴν περιέργειάν μας!

« Ἀκολουθῶμεν κατὰ πόδας » μοὶ εἶπεν ὁ σύντροφός μου βαιᾷ τῇ φωνῇ.

« Δρόμον » εἶπον κἀγὼ, στρεφόμενος εἰς τὰ βήματά μου.

Καὶ ἠκολουθήσαμεν τὸ ζεῦγός μας, ὅπερ, μηδόλως ὑποπτευθὲν τὴν ἐγκληματικὴν κατασκοπείαν ἡμῶν, ἐξηκολούθει τὸν διάλογόν του. Ἀκριβῶς ὁ διάλογος μᾶς ἐχρειάζετο· ἐστήσαμεν τὰ ὦτά μας ὡς τὰ τοῦ μυθολογουμένου Μίδα· ἠκούομεν χωρὶς σχεδὸν ν' ἀναπνέωμεν.

« Ναὶ » ἔλεγεν ὁ νέος ζέντλημαν, κλίνων τὸ ἐπιχάριτον πρόσωπόν του πρὸς τὴν πεπλοφόρον τῆς συντρόφου του κεφαλήν· « ἀπό τινος παρατηρῶ, ὅτι ὁ πρὸς ἐμὲ τρόπος σου ἤλλαξε κατά τι· εὑρίσκεσαι ὡσὰν ἀμηχανοῦσα καὶ περιπεπλεγμένη, ὁσάκις λαλοῦμεν περὶ τοῦ παρελθόντος· ὁποῖον ἀρά γε σ' ἐπασχολεῖ ἀντικείμενον; Μήπως δέν σε ἱκανοποιεῖ ὅσον σοι προσφέρω λατρείας θυμίαμα;

« Δὲν ἔχω τίποτε, Πέτρε, δὲν ἔχω τίποτε » ἀπήντησε στοναχίσασα ἡ νεαρὰ γυνή.

« Δὲν ἔχεις τίποτε. . . καὶ ἐν τούτοις ἀναστενάζεις· κάτι μοι κρύπτεις »,

« Καὶ μήπως μέχρι τοῦδε ἔκρυψα τίποτε ἀπὸ σέ; Σὲ ἐπαναλαμβάνω, ὅτι δὲν ἔχω τίποτε, Πέτρε· εἰμὶ ὑπὲρ τὸ δέον εὐχαριστημένη ἀπὸ τὰς περιποιήσεις σου. Μὴ ἀνησυχεῖς. »

« Ὦ! πόσον με καθησυχάζεις μὲ τὴν διαβεβαίωσίν σου! » εἶπεν ἐνθέρμως ὁ νέος· « ἠδυνάμην ἀρά γε νὰ σοι ἀντιμετρήσω ἴσην ἐκ μέρους μου εὐδαιμονίαν; Εἶσαι ὡραία, Εὐρυδίκη μου, ὦ! ὡραία, ὡς ἡ ὁμώνυμός σου Ἑλληνὶς, καὶ ὁ ἔρως σου μὲ καθιστᾷ εὐδαίμονα! »

Ὅτε ἐπροφέρθη τὸ ὄνομα Εὐρυδίκη, ὁ σύντροφός μου ἐκινήθη ἀποτόμως καὶ ἔστησε τὰ ὦτα προσεκτικώτερον. Ἠθέλησα νὰ κρατήσω τὸ ἀσύνετον κίνημά του.

« Θέλω νὰ ἴδω· ἐλθὲ » μοὶ εἶπεν ἀποφασιστικῶς.

Καὶ ἐκόντα ἄκοντα μ' ἔσυρε. Τὸ βῆμά του ἦν πυρετῶδες· ἠσθανόμην τὸν βραχίονά του τρέμοντα ὑπὸ τὸν ἰδικόν μου.

Ἡ σύνεσίς μου κατ' οὐδὲν ἠδυνήθη νὰ ὠφελήσῃ, καθότι τὸ ζεῦγος, αἰσθανθὲν ὅτι κατεδιώκετο, ἐστράφη ἐξ αὐτομάτου, ἡ δὲ γυνὴ ἔτι μᾶλλον ἔκυψε τὴν κεφαλὴν καὶ συνεσφίγχθη εἰς τὸν βραχίονα τοῦ ἐραστοῦ της.

Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ, κατὰ φρικώδη σύμπτωσιν, εὑρέθημεν ἀπέναντι τοῦ φωτός. . . .

Ἠθέλησα νὰ σύρω τὸν φίλον μου· ἀλλ' ἦν ἀργά. Ἓν ἄχ! ἠκούσθη, καὶ ἡ γυνὴ ἔπεσε λειποθυμοῦσα εἰς τὰς ἀγκάλας τοῦ συντρόφου της. Εἶχε κυριευθῇ ὑπὸ σπασμῶν· ἀλλ' ἐπελθούσης τῆς λειποθυμίας, ἡ κρίσις δὲν ἠδύνατο νὰ ᾖ αι τοσούτῳ κινδυνώδης, ἐκτὸς ἂν ἡ προσβολὴ ἦν οὕτω καιρία, ὥστε ἡ κραυγὴ ἐκείνη νὰ ᾖ αι ἡ τελευταία.

Παραχρῆμα τὸ ζεῦγος περιεστοιχίσθη ὑπὸ τοῦ πλήθους, παντοῖα τῇ γυναικὶ ἐπιδαψιλεύοντος βοηθήματα. Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ἀὴρ καθίστατο οὕτω πνιγηρότερος καὶ ὑπῆρχε φόβος μὴ τοῦτο βλάψῃ τὴν λειποθυμήσασαν, ἐκρίθη ἀναγκαῖον νὰ μετενεχθῇ αὕτη εἰς τὴν πλησιεστέραν οἰκίαν.

Ἐν τῷ μέσῳ τῆς ταραχῆς ἔχασα τὸν σύντροφόν μου.

Κατελήφθην ὑπ' ἀνησυχίας. Μήπως εἶχε καὶ αὐτὸς τῷ ὄντι πρόσωπον εἰς τὸ δρᾶμα τοῦτο; μήπως ἡ ἐπιφώνησις τῆς γυναικὸς ἀπεστείνετο πραγματικῶς πρὸς αὐτόν; Μήπως, οὕτως ἐγόντων τῶν πραγμάτων, συνέβη ὅ,τι πολλάκις συμβαίνει εἰς τοὺς ὑπὸ αἰφνιδίας προσβολῆς πληττομένους;

Οἱ ἀναγνῶσται βιβλίων εἶναι περίεργοι νὰ μάθωσι διά τίνων ἀρά γε περιπετειῶν ἐχρειάζετο τοσούτῳ στενῶς ὁ νέος φίλος μου μετὰ τῆς ἀγνώστου; Ἡ ἱστορία δὲν εἶναι παλαιὰ, καὶ ἀναμφιβόλως πᾶς τις θέλει ἀκούσει αὐτὴν ὡς μίαν τῶν ἐποχῶν ἐκείνων τῆς ζωῆς τοῦ ἀνθρώπου, αἵτινες, ἀπ' εὐδαιμονίας ἀρχόμεναι, ποτίζουσι τελευταῖον αὐτὸν διὰ δεινοῦ δηλητηρίου.

Ἔρως τρυφερὸς ἔφλεγε τὰς καρδίας τοῦ Χαριλάου καὶ τῆς Εὐρυδίκης, καὶ ἀμφοτέρων ὁ βίος, ὑπὸ τὸν τερπνὸν καὶ καλλίχρουν ὁρίζοντα τῶν Ἀθηνῶν, ἦν τὸ ἄνθος τῆς εὐδαιμονίας, ὅτε ὁ νέος ἠναγκάσθη δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις ν' ἀφήσῃ τὴν πατρίδα καὶ τὴν ἐρωμένην διά τινα χρόνον. Μετὰ ψυχικῆς λύπης καὶ καρτερίας ἀπεχαιρέτισε τὴν ἐρωμένην του, ἠσπάσθη τοὺς

γονεῖς του, οἵτινες αὐτὸν μόνην εἶχον παρηγορίαν, καὶ ἐπέβη εἰς τὸ πλοῖον, ὅπερ ἔμελλεν ἐκ Πειραιῶς νὰ μεταφέρῃ αὐτὸν εἰς Καλκοῦτταν. Οἱ δύω νέοι νοερῶς ἦσαν πάντοτε συνηνωμένοι, καὶ τριακονθήμερον δὲν παρήρχετο, χωρὶς νὰ ἔχωσιν ἀμφότεροι ἀριερωμένην μίαν τοὐλάχιστον νύκτα, διὰ ν' ἀναγράφωσιν εἰς τρία καὶ τέσσαρα φύλλα χάρτου τὰς ἐντυπώσεις, τὰς ἀναμνήσεις καὶ τὰς γηθοσύνας, ἃς εἶχον, ὁ μὲν ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βραχμάνων, ἡ δὲ ἐν τῇ ἀγλαῇ πόλει τοῦ Περικλέους. Ἀλλὰ πόσης ἀγαλλιάσεως κατενέπλησε τῆς τε Εὐρυδίκης τὴν καρδίαν καὶ τὴν οἰκογένειαν τοῦ Χαριλάου, ὅτε, μετὰ παρέλευσιν ἑνὸς ἔτους καὶ ἡμίσεος, ὁ τελευταῖος ταχυδρόμος ἔφερε τὴν χαριτόσυνον ἀγγελίαν, ὅτι προσήγγιζεν ἡ ἐποχὴ τῆς ἐλεύσεως τοῦ Χαριλάου! Ὁ ἐραστὴς ἔμελλε νὰ ἐπανέλθῃ ἀποκαταστημένος, ἀκμαῖος, ζωηρὸς, καὶ ἡ νέα Εὐρυδίκη προητοίμαζεν αὐτῷ θέλγητρα νεότητος καὶ καλλονῆς, ἅτινα ἤθελον ἀναδείξει λαμπρὸν καὶ αἰγλήεντα τὸν ὑμέναιον! — Αἴφνης ἀπαισία εἴδησις ἔπληξε τὰς δύω οἰκογενείας. Πλοῖόν τι, ἐξ Ἰνδίας προερχόμενον πλῆρες ἐμπορευμάτων καὶ ἐπιβατῶν, κατελήφθη παρὰ τῷ πορθμῷ τοῦ Ἀδὲν ὑπὸ σφοδρᾶς τρικυμίας καὶ κατεβυθίσθη αὐτανδρον. Ἔκτοτε δὲν ἐλήφθησαν εἰδήσεις περὶ τοῦ Χαριλάου εἰς πὰς Ἀθήνας. Ἡ οἰκογένειά του ἐδόθη ὅλη εἰς πένθος μέγα, ὅπερ εἰς βραχυχρόνιον διάστημα ἔρριψεν εἰς τὸν τάφον τὸν πατέρα. Ἀλλὰ πῶς νὰ παραστήσωμεν τὴν θλῖψιν τῆς Εὐρυδίκης; Ἡ ταλαίπωρος νέα εὑρέθη εἰς τὴν κρίσιν ἐκείνην, ἥτις εἰς πάντα φέρει σπαραγμὸν καρδίας. Τὸ πρόσωπον αὐτῆς κατέστη μετ' ὀλίγον κατεσκληκὸς, χλωμὸν, καὶ βλέπων τις αὐτὴν, δυσκόλως ἤθελεν ἀναγνωρίσει ἐκείνην ἐφ' ἧς ἔλαμπεν ἄλλοτε ἡ καλλονὴ, ἡ ἀνθηρότης καὶ ἡ αἴγλη. Ἡ μήτηρ της δὲν ἔπαυσεν ἐπιδαψιλεύουσα αὐτῇ πάσας τὰς θεραπείας, ἃς μητρικὴ στοργὴ ἐμπνέει εἰς τρυφερὰς καὶ εὐαισθήτους καρδίας· ἐνεκρίθη δὲ ὑπὸ τῶν ἰατρῶν ἡ ἀλλαγὴ τοῦ ἀέρος. Τότε ἡ Εὐρυδίκη μετὰ τῆς μητρὸς αὐτῆς ἀπεχαιρέτισαν τὴν πάτριον γῆν καὶ ἀνεχώρησαν διὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν. Ἔκτοτε οὐδὲν περὶ αὐτῶν ἠκούσθη εἰς Ἀθήνας.

Παρῆλθον δύω σχεδὸν ἔτη ἀπὸ τῶν γεγονότων τούτων, ὅτε ἐξ ἀπροόπτου συνήντησα ἐνταῦθα τὸν θρηνούμενον καὶ πολυπόθητον φίλον! Φαντάσθητε τὴν χαρὰν συνάμα καὶ τὴν συντριβήν μου, ὅτε εἶδον ζῶντα τὸν Χαρίλαον καὶ ἀνεμνήσθην τὰ ἄλλοτε ὄνειρα τῆς εὐδαιμονίας. Μοὶ διηγήθη μετὰ καρτερίας τὰ συμβάντα του· πῶς, ἐνῷ περιεπλανᾶτο ἐν τῇ θαλάσσῃ δύω ἡμέρας ἄσιτος ἐπὶ ξύλου καὶ ἠσθάνετο ἐκλειπούσας τὰς δυνάμεις του, ἀνειλκύσθη λειποψυχῶν καὶ ἀναισθητῶν ὑπὸ ἀτμοπλοίου, ὅπερ, θεία συνάρσει, παρήρχετο ἐκεῖθεν, διευθυνόμενον εἰς τὴν Σουμάτραν· πῶς ἐκεῖ περιεποιήθησαν καὶ περιέθαλψαν αὐτὸν συμπαθεῖς τινες ἄνθρωποι· πῶς ἐκεῖ διέμεινεν ὑπὲρ τοὺς ἓξ μῆνας ἐν πλήρει μετὰ τοῦ λοιποῦ κόσμου χωρισμῷ· πῶς τέλος πάντων, ἐρρωδιασθεὶς διὰ τῶν ἀναγκαιούντων μέσων, ἐπέβη εἰς πλοῖον καὶ κατέπλευσε τὸν ἀπρίλιον 1865 εἰς Σουέζ, ὁπόθεν μετέβη εἰς τὴν γενέθλιον αὐτοῦ πατρίδα. Ἡ ἀπελπισία του ἐκορυφώθη, ὁπότε ἐπανεῦρε τὴν οἰκογένειαν αὐτοῦ βεβυθισμένην εἰς πένθος ἀπαρηγόρητον. Ἀλλ' ἡ Εὐρυδίκη! . . . Ἡ καρδία του ἐσπαράχθη· ἀηδίασε τὸν κόσμον, ἀηδίασε τὴν ζωὴν, ἀηδίασε τὰ πάντα· ἀλλ' ἡ ἀναμνησις τῆς ἐρωμένης του διέρλεγε τὴν καρδίαν του. Ἱσπάσθη κλαίων τὴν μητέρα καὶ τὴν ἀδελφήν του, ἥτις ἐξετέλει χρέη οἰκοδιδασκαλίσσης παρὰ πλουσία τινὶ οἰκογενείᾳ, καὶ κατηυθύνθη εἰς τὴν πόλιν μας, ζητῶν τὴν ἐρωμένην του.

Ἀλλ' αἱ ἔρευναι αὐτοῦ ἀπέβησαν μάταιαι. Ἡ Εὐρυδίκη δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπανευρεθῇ ὑπὸ τοῦ Ὀρφέως της.

Εἰς τοιαύτην κατάστασιν εὑρίσκοντο τὰ πράγματα, ὅτε εἰσήλθομεν μετὰ σοῦ εἰς τὴν σκηνὴν, φίλε ἀναγνῶστα!

Ὡς εἶπον, εἶχον ἀπολέσει τὸν Χαρίλαον ἐξ ὄψεως.

Ἡ περίστασις ἦν δεινή. Ὁ τρομερὸς τυναγμὸς, ὃν ἐδοκίμασεν ὁ νέος εἰς τὴν θέαν τῆς ἐρωμένης του, ἤδη ἀπίστου, ἐπιλήσμονος, ἐπήνεγκε κλονισμὸν εἰς τὸ πνεῦμά του. Ἐροβήθην· πᾶσα ὀλεθρία ἀπόφασις ἐκ μέρους τοῦ ἀπηλπισμένου νέου ἦν ἐνδεχομένη. Ὥρμησα λοιπὸν πρὸς μίαν διεύθυνσιν καὶ ἔρθασα εἰς τὴν οἰκίαν. Ἀλλ' ἐως οὗ ρθάσω, παρῆλθεν ἤδη ἡμίσεια ὥρα.

Εἰσῆλθον.

Καὶ εἶδον θέαμα φρικτὸν, σκηνὴν σπαραξικάρδιον!

Ὁ Χαρίλαος ἔκειτο ὕπτιος ἐπὶ τοῦ ἀνακλίντρου. Τὸ πρόσωπον του ἦν κεκαλυμμένον διὰ πελιδνῆς ὠχρότητος· τὰ χείλη του ἦσαν συνεσταλμένα καὶ κατάλευκα, οἱ ὀδόντες συνεσφιγμένοι, τὰ δὲ μῆλα τῶν παρειῶν του τοσοῦτῳ εἶχον ἀλλοιωθῇ, ὥστε βλέπων τις αὐτὸν θὰ ἐνόμιζεν, ὅτι ἦν φάσμα ἀρτίως ἐκ τῆς γῆς ἐξελθόν.

Πλησίον αὐτοῦ, ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἔκειτο ποτήριον, οὗτινος τὸ ὑπόστημα ἐδωκέ μοι νὰ ἐννοήσω τὴν φρικώδη πραγματικότητα! Εἶχε δηλητηριασθῇ. Τοσούτῳ μεγάλη ἐγένετο ἡ δόσις, ὥστε ὁ θάνατος δὲν θὰ ἐβράδυνε πλέον τῶν πέντε λεπτῶν.

Λευκὸν τμῆμα χάρτου ἔκειτο ἠνεῳγμένον παρὰ τῷ ποτηρίῳ, ἔχον ἐπ' αὐτοῦ κεχαραγμένας ἐν τάχει τὰς ἑπομένας ὀλίγας γραμμάς·

« Ὅταν, φιλτατέ μοι, θ' ἀναγινώσκῃς τὴν παροῦσαν, ἡ ψυχή μου θὰ εἶναι μακράν.

» Ἔχεις ἐνώπιόν σου σεσωματωμένην τὴν εἰκόνα τῆς δυσμοιρίας καὶ τῆς ἀθλιότητος.

» Ἡ εἱμαρμένη με κατεδίωξεν ἐν τῷ προσώπῳ γυναικός.

« Συγχώρει λοιπὸν τὸν αὐτοκτονούμενον φίλον σου. Εἰς ὀλιγώτερον θὰ βαρύνῃ τοῦ λοιποῦ τὴν γῆν.

» Ἐνταφίασόν με ἀθορύβως.

» Ὅταν μεταβῇς εἰς τὴν πατρίδα μου, ἀσπάσθητι τὴν μητέρα καὶ ἀδελφήν μου. Ταλαίπωροι! . . . »

Ἐνταῦθα ἡ ἐπιστολὴ ἦν διακεκομμένη, ἀκουσίως καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα.

Δάκρυα ἦλθον εἰς τοὺς ὀφθαλμούς μου. Ἔκυψα τὴν κεφαλὴν καὶ ἐναγκαλισθεὶς τὸν ταλαίπωρον φίλον, ἠσπάσθην αὐτὸν εἰς τὸ μέτωπον. . . .

Ἐθρήνησα πικρῶς τὸν πλήρη ἐλπίδων καὶ μέλλοντος ἐκεῖνον νέον, ὃν φύσημα ἓν τῆς παλιντραπέλου μοίρας ἤρκεσε νὰ καταρρίψῃ ἐκ τοῦ ὕψους τῆς εὐδαιμονίας, ἐν ᾗ εὑρίσκετο, εἰς τὴν χειροτέραν τοῦ κόσμου

συμφοράν. Ὦ κόσμε, κόσμε! πάντοτε λοιπὸν ἐπὶ σὲ ἡ κακοδαιμονία! πάντοτε ὁ φρικώδης Χάρων θέλει σε κατανικᾷ, πλήττων τοὺς βλασπούς σου πρωΐμως διὰ τοῦ δρεπάνου του! . . . . . .
. . . . . .

Μετὰ τρεῖς ἡμέρας ἀφῆκα τὸ Φ***. Εἶχον ἀποστραφῇ τὸ χωρίον τοῦτο.

Τί ἀπεγένετο ἡ Εὐρυδίκη; θὰ μ' ἐρωτήσητε.

Οὐδὲν ἄλλο γνωρίζω, παρ' ὅτι ἀνέγνων πρὸ ὀλίγων ἡμερῶν κατὰ τύχην εἰς χεῖρας φίλου μού τινος προσκλητήριον γάμου ἔχον ὧδέ πως:

« Αὔριον πανηγυρίζονται οἱ γάμοι τοῦ ἀξιοτίμου Κυρίου Πέτρου Λ*** μετὰ τῆς χαριεστάτης Κυρίας Εὐρυδίκης Α***. Παρακαλεῖσθε λοιπὸν ὅπως κτλ. κτλ.»

Ὁ Χαρίλαος ἐλησμονήθη. . . .

ΕΓΘΓΦΡΩΝ.

ΠΟΙΚΙΔΑ.

—

Ἡμέρας τινὰς πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ Φεβρουαρίου, ὁ Λαμαρτῖνος διήρχετο τὰς ὥρας τῆς σχολῆς αὐτοῦ, τερπνῶς παραδιδόμενος εἰς πολλὰς μελέτας καὶ σκέψεις, αἵτινες ἐπανήγαγον αὐτὸν εἰς τὰς ὡραιοτέρας ἡμέρας τῆς ζωῆς του. Αἴφνης ἐδάφιόν τι τῶν ψαλμῶν τοῦ προφητάνακτος τῷ ἔφανη, ὅτι παρεῖχεν αὐτῷ ἱκανὴν ὕλην, ὥστε νὰ ἐρανισθῇ καὶ παραφράσῃ αὐτὸ εἰς γλαφυροὺς στίχους· διὰ νὰ ἐπανεύρῃ δ' ἐν τόπῳ καὶ χρόνῳ τὴν ἔμπνευσίν του, ἔγραψεν ἐντὸς τοῦ σημειωματαρίου του τὴν λέξιν «ΔΑΥΙΔ».

Ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848 ἐρρίψεν αἴφνης τὸν ποιητὴν εἰς τὴν πολιτικὴν τύρβην, καὶ ὁ ἀγνώμων ἀφῆκε τὴν ἁρμονικήν του κινύραν διὰ τὸ νέον αὐτοῦ εἴδωλον. Μετ' οὐ πολὺ περιεστοιχίθη ὑπὸ διαρρόων αἰτήσεων, ἀναφορῶν κλπ. Περιεκυλίσθη ὑπὸ τῶν ἱκετῶν, οἵτινες οὐδέποτε ἐφάνησαν τόσῳ πολυάριθμοι καὶ λιμώττοντες, ὡς τότε. Καὶ ὁ ταχύτερος καὶ ὀργανογρώτερος νοῦς ἤθελεν οὐκ ὀλίγον συγχυσθῇ, διὰ ν' ἀπαντήσῃ πρὸς ὅλας αὐτὰς τὰς αἰτήσεις. Τὰ ὀνόματα λοιπῶν ὑπουργῶν, πρέσβεων, ἐπιτετραμμένων, γραμματέων, προξένων, κλπ., ἅπαντα τὸ ἓν μετὰ τὸ ἄλλο κατεγράφησαν ἀλληλοδιαδόχως ἐν τῷ σημειωματαρίῳ τοῦ Λαμαρτίνου, ἕως οὗ, ἐλθούσης τῆς ἡμέρας τῶν διορισμῶν, ἐγένοντο διπλώματα δι ἕκαστον τῶν ὀνομάτων, ὅσα εὑρίσκοντο ἐν τῷ σημειωματαρίῳ τοῦ πρώην ποιητοῦ.

Ἅπαντα τὰ διπλώματα εὗρον τοὺς κυρίους αὐτῶν, ἐκτὸς ὅμως ἑνός, ὅπερ ἔμεινεν ἐν τῷ γραφείῳ τοῦ πολίτου-διευθυντοῦ τῶν ἐξωτερικῶν· οὐδεὶς ἦλθεν ἵνα τὸ ζητήσῃ ἐπ' ὀνόματί του, καθότι δὲν εἶχε τὴν διεύθυνσιν τοῦ τιτλοφόρου. Μετά τινας δ' ἡμέρας προσέδραμον πρὸς τὸν ὑπουργὸν, ἐρωτῶντες « ποῦ κατῴκει ὁ πολίτης Δαυΐδ, πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Βρέμῃ». Ἡ μνήμη δὲν ἐβοήθησε ποσῶς τὸν Λαμαρτῖνον· ἐξέβαλε λοιπὸν τὸ σημειωματάριόν του, τὸ ἤνοιξεν, ἠρεύνησε καλῶς, καὶ ἐπανευρὼν τὴν λακωνικὴν ἐκείνην σημείωσιν του, ἐνεθυμήθη τὸ περὶ μελέτης ἐπὶ τῶν ψαλμῶν τοῦ Δαυΐδ σχέδιον αὐτοῦ.

« Τί ἐκάμετε; ἀνέκραξεν ἀναγκαγχάσας.

— Ὅπως μᾶς διέταξεν ὁ πολίτης-ὑπουργός.

— Ἀλλὰ, ἄθλιοι! ἐκάμετε πρόξενον τῆς Γαλλίας τὸν βασιλέα Δαυΐδ!

— Ποῖον βασιλέα! ἐτραύλισεν ὁ διευθυντής.

— Ὦ! διάβολε! ἐκεῖνον ὅστις ἐχόρευεν ἐνώπιον τῆς κιβωτοῦ!»

Τῇ ἐπιούσῃ ὁ ἐπίσημος Μηνύτωρ διελάμβανε τὸ ἑπόμενον ἐσωτερικόν· « Ὁ πολίτης Ξ*** διωρίσθη πρόξενος τῆς Γαλλίας ἐν Βρέμῃ ἀντὶ τοῦ ἀποβιώσαντος πολίτου Δαυΐδ.»

*
* *

Κατὰ τὴν « Κοσμοπολιτικὴν Ἐπιθεώρησιν », ἡ τελευταία ἀγορά, ἣν ὁ Μαξιμιλιανὸς διεπραγματεύθη ἐν Εὐρώπῃ, εἶχεν ὅλως διόλου χαρακτῆρα ποιμενικόν. Οὔτε ῥαβδωταὶ τηλεβόλα, οὔτε πυροβόλα τοῦ Σιασσεπώ, καθότι ὁ δυστυχὴς αὐτοκράτωρ δὲν ὠνειροπόλει μάχας καὶ αἷμα, ἀλλὰ προσεδόκα εἰρήνην· βλέπων δὲ μετὰ θλίψεως, ὅτι ὅλως ἄγνωστος ἦν ἐν Μεξικῷ ἡ ἀηδών, παρήγγειλεν ἀπὸ τὸ Τυρόλιον δισχιλίας ἀηδόνας. Ἐπεβιβάζοντο δ' ἐκ τῆς Τεργέστης τὰ ὡραῖα ταῦτα πτηνὰ καθ' ἣν ἡμέραν ἡ θνησιτόκιος μοναρχία ἔπιπτεν εἰς τῶν δημοκρατικῶν τὰς χεῖρας ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ ἀτυχοῦς Μαξιμιλιανοῦ.

*
* *

Ὁ Βίκτωρ Οὐγὼ ἀπηύθυνε πρὸς τὸν πρόεδρον ἐργατικῆς τινος ἑταιρίας τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν·

« Ἄξιέ μου καὶ ἀγαπητὲ συμπολῖτα!

Εἰς σύγγραμμά τι ὅσον οὔπω δημοσιευθησόμενον (πρόλογον εἰς τὸ βιβλίον «Παρίσιοι»), ἐθέμην τὴν συνεταιριστικὴν τῶν ἀνθρώπων τάσιν μεταξὺ τῶν γονίμων ἰδεῶν τοῦ αἰῶνος καὶ ἐξυμνῶ τοὺς ἐργατικοὺς συνεταιρισμούς. Θὰ ἐξακολουθήσω, μὴ ἀμφιβάλλετε. Ἀνέλαβον νὰ θανατώσω τὴν ἀθλιότητα· καταπολεμῶ αὐτὴν σῶμα πρὸς σῶμα ὑφ' ὅλας τὰς μορφὰς: τὴν ἄγνοιαν, τὸν πόλεμον, τὸ ἱκρίωμα, τὸν παρασιτισμόν· οὐδαμῶς θέλω ἐξασθενήσει. Ἐλπίζετε ἐπ' ἐμέ.

» Σφίγγω τὰς στιβαρὰς χεῖρας ὅλων τῶν ἐργατῶν.

»ΒΙΚΤΩΡ ΟΥΓΩ».

*
* *

Νέος τις, ὅστις περιπαθῶς ἠγάπα νεάνιδα, μὴ δυνάμενος νὰ κρατήσῃ τὴν ὁρμὴν τοῦ πάθους του, ἀπεφάσισεν ἐσχάτως νὰ τὴν κλέψῃ. Ἀνέβη λοιπὸν νύκτωρ διὰ κλίμακος εἰς τὸ παράθυρον τοῦ κοιτῶνος, ἐν ᾧ ἐκοιμᾶτο ἡ νεᾶνις, καὶ ἡτοιμάζετο ν' ἁρπάσῃ τὴν λείαν του, ὅτε αὕτη ἀφυπνισθεῖσα ἐκ τοῦ κρότου τοῦ διαρρηχθέντος παραθύρου, ἔβαλε τὰς φωνὰς καὶ ἐξήγειρεν ὁλόκληρον τὸν οἶκον, τὸν φίλον αὐτῆς κλέπτου ὑπολαβοῦσα. Ὁ ταλαίπωρος ἅρπαξ ἠναγκάσθη νὰ τραπῇ εἰς φυγήν· ἀλλ' εἰς τὸ σκότος παραπατήσας κατέπεσε καὶ ἔθραυσε τὸν ἀριστερόν του πόδα. Ὅλοι νομίζουσιν ὅτι ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου. . . .

* *
*

ΒΕΖΥΡΗΣ.— Ἡ ἀραβικὴ λέξις Βεζὺρ σημαίνει ἀχθοφόρος. Ἐμεταφράσθη δὲ τὸ ὄνομα τοῦτο ἀπενεμήθη τῷ ὑπουργῷ, ὅστις εἶναι ἄξιος νὰ φέρῃ τὸ ἄχθος εἴτε τὸ βάρος τῆς κυβερνήσεως. Τῷ 613 Μ. Χ., ὁ Μωάμεθ ἐθεμελίωσε τὸ ὑπούργημα τοῦ Βεζύρου, ἐμπιστευθεὶς αὐτὸ πρὸς τὸν ἀνεψιόν του Ἀλῆ, ὃν προεκήρυξεν ἑαυτοῦ Καλίφην ἢ τοποτηρητήν. Ὁ μέγας Βεζύρης εἶναι γενικὸς τοποτηρητὴς ἢ ἀντιβασιλεὺς τοῦ κράτους, καλούμενος ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν Σαδραζάμης. Τὸ ἀξίωμα δὲ τοῦτο καθίδρυσεν ὁ Ὀρχάν, δεύτερος αὐτοκράτωρ τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας, ἀπονείμας αὐτὸ πρὸς τὸν σοφὸν Ἀλα-ελ-δὶν. Ἐρίκανόν χρόνον, εἷς καὶ μόνος ἔφερεν ἐν τῷ κράτει τὸν τίτλον Βεζύρου· ἀλλ' ἀπὸ τῆς βασιλείας τοῦ Σουλτάνου Ἀπδοὺλ-Μεδζὶτ ἡ βεζυρεία διενεμήθη εἰς πολλοὺς ὑπαλλήλους, ὧν ἕκαστος ἦν ἐπιπερφρτισμένος τὴν διαχείρισιν ἑνὸς ἰδίου ὑπουργικοῦ τμήματος ὑπὸ τὸν τίτλον βεζύρου, ἀλλ' οἱ ὑπάλληλοι οὗτοι ὑπόκεινται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν καὶ τὴν ἐξέλεγξιν τοῦ Σαδραζάμου, ὅστις εἶναι ὁ πράγματι Βεζύρης, πρὸς ὃν ὁ Σουλτάνος αὐτὸς ἀνέθετο τὴν γενικὴν διεύθυνσιν τῆς αὐτοκρατορικῆς κυβερνήσεως, καθὼς καὶ τὴν ἐν ἀπουσίᾳ Αὐτοῦ προεδρείαν τοῦ Ὑπουργικοῦ Συμβουλίου (Διβάν).

* * *

ΕΜΙΡΗΣ. — Ὁ τίτλος οὗτος, ἀραβιστὶ σημαίνων διοικητὴς, ἄρχηγός, ἀπενεμήθη πρὸς τοὺς δύω πρώτους ταρτάρους ἡγεμόνας τῆς ὀθωμανικῆς δυναστείας τῶν Γαζνεβιδῶν. Εἶναι δὲ τιμητικὸς τίτλος, ὃν φέρουσιν ὅσοι ὀθωμανοὶ ἀντιποιοῦνται συγγένειαν αἵματος μετὰ τοῦ προφήτου Μωάμεθ. Ὡς τοιοῦτοι, αὐτοὶ καὶ μόνοι ἔχουσι τὸ δικαίωμα νὰ φέρωσι κίδαριν (καβοῦκι). Ἐμίραι ὀνομάζονται διοικηταὶ ἢ ἡγεμόνες ἀραβικῶν τινων φυλῶν, καθὼς οἱ τῶν Δρούσων τῆς Συρίας. Τοιοῦτος εἶναι καὶ ὁ ἐν Ἀλγερίᾳ Ἐμίρης Ἀβδὲλ Καδέρ.

Ὁ τίτλος «Ἐμὶρ-αλ-Μουμενὶν» (διοικητὴς ἢ ταξιάρχης τῶν πιστῶν) ἐδόθη τῷ 634 πρὸς Ὀμὰρ τὸν Α', δεύτερον Καλίφην τῆς Ἀνατολῆς, διάδοχον τοῦ Ἀβου-Βέκρ. Ἔλαβον δὲ αὐτὸν οἱ πνευματικοὶ καλίφαι, καὶ ἦν κανὼν ὅπως ἀπονέμῃ αὐτοῖς τὸν τίτλον τοῦτον ὅστις ἀπετείνετο πρὸς αὐτοὺς ῥητῶς ἢ δι' ἐπιστολῆς.

Ὁ τίτλος «Ἐμὶρ-αλ-Μοσλεμὶν» (ἀρχηγὸς τῶν Μουσουλμάνων) ἦν κατώτερος τοῦ προηγουμένου. Ἀπενεμήθη δὲ ὡς δεῖγμα διακρίσεως καὶ κολακείας πρὸς τοὺς Ἀλμοραβίδας πρίγκηπας τῆς Ἀφρικῆς καὶ τῆς Ἱσπανίας, ἀναγνωρίζοντας τὴν ὑπεροχὴν τῶν Καλιφῶν τῆς Βαγδάτης.

Οἱ τίτλοι «Ἐμὶρ-αλ-Μὰ» (διοικητὴς τοῦ ὕδατος) καὶ «Ἐμὶρ-αλ-Βάχρ» (διοικητὴς τῆς θαλάσσης=ναύαρχος) ἦσαν ἀπὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐν Κορδύβῃ καλιφείας τὰ διακριτικὰ ὀνόματα, ἅτινα ἀπενέμοντο πρὸς τὸν κυβερνῶντα τὰς ναυτικὰς δυνάμεις καὶ ἔχοντα τὴν διεύθυνσιν τοῦ ὑλικοῦ τῆς ναυτικῆς. Ἀπὸ τοῦ τίτλου «Ἐμὶρ-αλ-Μὰ», ἀκριβῶς παράγεται ἡ γαλλικὴ λέξις "*Amiral*„ (στόλαρχος).

Ὁ τίτλος «Ἐμὶρ-αλ-Χαδζῆ» (ἀρχηγὸς τῶν προσκυνητῶν) ἐδίδετο πρὸς τὸν ὀθωμανὸν ὑπάλληλον, ὃν ἡ Ὑψηλὴ Πύλη διορίζει ὅπως διευθύνῃ εἰς τὴν Μέκκαν τὴν συνοδίαν (καραβὰν) τῶν Χαδζήδων (προσκυνητῶν) ἐκ Δαμασκοῦ, Βαγδάτης καὶ Αἰγύπτου.

ΑΙΝΙΓΜΑΤΑ ΚΥΠΡΙΑΚΑ.

—

Σ τὸ δῶμά σου 'ς τὸ δῶμά μου
κρυμμύδια σκορπισμένα.
(τὰ ἄστρα).

—

Μακρὺς μακρὺς καλόγηρος καὶ πίττα κεφαλή του.
(τὸ πτύον τοῦ κλιβάνου).

—

Μακρὺς μακρὺς καλό(γ)ηρος καὶ 'πίσω τὰ μαλλιά του.
(ὁ σύρτης τοῦ κλιβάνου).

—

Τὸ κουμνί μου τὸ μιτσὶν(1)
ἔχει δυὼ λογιῶν κρασίν.
(τὸ ὠόν).

—

Ἡ αἴγα (2) μου ἡ πυροκόκκινη
ἐφτὰ θαλάσσαις ἔρεξε (3),
τὸ πόδιν της δὲν ἔβρεξε.
(ὁ ἥλιος).

—

Ἀπὸ 'δᾶ βουνί, 'πὸ 'κεῖ βουνί
καὶ μέσα δράκου ἡ φωνή.
(τὸ τουφέκι).

—

Ἀπὸ 'δᾶ βουνί, 'πὸ κεῖ βουνί
καὶ μέσα 'ργὰ ψυχομαχεῖ.
(χάλκωμα τοῦ μαγειρεύματος).

(Ἐκ τῆς Ἐφημ. Φιλομαθῶν).

ΛΥΣΙΣ

Τῶν ἐν τῷ προηγ. φυλλ. αἰνιγμάτων.

Η — Ρ.

---

(1) Τὸ μικρό μου πιθαράκι.
(2) Αἴξ· (3) ἐπίρασε.

ΙΟΥΛΙΟΥ 31. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ ΑΡΙΘΜΟΣ 14.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ.

Καταγωγὴ καὶ πατρὶς τῶν Τούρκων. — Ἱστορία τῶν Ὀγούσων καὶ τῶν Τουρκμάνων, τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας καὶ τοῦ Ῥούμ.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Ν. Ἀργυριάδου).

Λίαν ἀρχαῖον εἶναι τὸ ἔθνος τῶν Τούρκων, εἰς ὃ ὑπάγεται ἡ σήμερον ἄρχουσα φυλὴ τῶν Ὀθωμανῶν. Ὁ Τοῦρκος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου αὐτοὶ ἑαυτοὺς κατάγουσιν οἱ Ὀθωμανοί, εἶναι πιθανώτατα ὁ Ταργίταος τοῦ Ἡροδότου (Δ, 5) καὶ ὁ Θωγαρμὰ τῆς Γραφῆς (Γεν. Ι, 3). Τοῦρκοι ἐπωνομάσθησαν διάφορα ἔθνη, ἐξ ὧν τινα καὶ ὅλως αὐτῶν ὑπῆρξαν πολέμια. Διότι οἱ ἱστορικοί, φέρ' εἰπεῖν, τῆς Ταρταρίας καὶ τῆς Μογγολίας ἐνόμιζον δόξαν τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους τὴν ἀπὸ τοῦ Τούρκου, υἱοῦ Ἰάφεθ, καταγωγὴν τοῦ ἑαυτῶν ἔθνους, εἰς ἑβδόην γενεάν, διὰ τοῦ Τατάρου καὶ Μογγόλου, τοὺς ὁποίους καὶ ἀδελφοὺς λέγουσιν, ἐν ᾧ οἱ Ὀθωμανοί, οἱ γνησίως Τοῦρκοι, νομίζουσι σήμερον ἑαυτοὺς ταπεινυμένους διὰ τῆς ἐπωνυμίας ταύτης, διὰ τῆς ὁποίας ἀποκαλοῦσι ζῶντα νομαδικὰ καὶ λαοὺς βαρβάρους, ὅπως τὸ πάλαι Ἕλληνές τε καὶ Ῥωμαῖοι Σκύθας ἐπωνόμαζον τὰς οὕτω διαβιούσας φυλάς. Ἤδη δὲ ὁ Πλίνιος καὶ ὁ Πομπώνιος Μέλας γινώσκουσι τὴν ἐπωνυμίαν Τοῦρκοι (1), ἐν ᾧ οἱ καλοί μας Βυζαντινοὶ ὁτὲ μὲν Πέρσας, ὁτὲ δὲ Οὔγγρους αὐτοὺς ἀποκαλοῦσι, καί τοι οὐδεμίαν ἔχουσι συγγένειαν οὔτε οἱ Πέρσαι πρὸς τοὺς Τούρκους, οὔτε οἱ Οὔγγροι πρὸς τοὺς Πέρσας. Καὶ ὁ μὲν Χαλκοκανδύλας ἀπορεῖ ποίαν καταγωγὴν νὰ παραδεχθῇ τῶν Τούρκων, τὴν ἀπὸ τῶν Σκυθῶν ἢ τὴν ἀπὸ τῶν Πάρθων· ὁ δὲ Φραντσῆς (Α, 20) πιστεύει τὴν μυθώδη παράδοσιν, τὴν ἐπὶ τοσοῦτον ἀναπαύουσαν τὴν κενοδοξίαν τῶν ἐκδεδιητημένων καὶ ἐκφυλισθέντων Ἑλλήνων τῆς ἐποχῆς του, κατὰ τὴν ὁποίαν παράδοσιν ἡ ἄρχουσα Ὀθωμανικὴ φυλὴ κατήγετο δῆθεν ἀπὸ τοῦ Ἰσαὰκ τοῦ Κομνηνοῦ. Ἐλέγετο δηλονότι ὅτι ὁ ἡγεμὼν οὗτος, εἰς τὸ ἔγκλημα τῆς διπλῆς ἀποστασίας ὑποπεσὼν καὶ τὴν τε θρησκείαν τῶν πατέρων καὶ τὴν ἑαυτοῦ ἀπαρνησάμενος πατρίδα, διὰ βαθείας γνώσεως τῆς Ἀραβικῆς γλώσσης, ἐφείλκυσεν ἐφ' ἑαυτὸν τὴν εὔνοιαν τῶν Περσῶν, τουτέστι τῶν Τούρκων (ἂν καὶ οὗτοι οὔτε Πέρσαι ἦσαν οὔτε τὴν Ἀραβικὴν ἐλάλουν), καὶ πλεῖστα ὅσα συγγράμματα Ῥωμαϊκά τε καὶ Ἑλληνικὰ εἰς τὴν Ἀραβικὴν μεταγλωττίσας, ὡς ἄλλος ἐκλείσθη Μωάμεθ, καὶ ἀπὸ τῆς θυγατρὸς τοῦ Ἐμίρου, ἥτοι ἄρχοντος τῶν Σελδσχούκων, ἐγέννησε Σουλεϊμὰν τὸν πατέρα Ἐρτογρούλου, πατρὸς τοῦ Ὀσμάνου. Ἕτεροι δὲ ἱστορικοί, μὴ Βυζαντινοί, καὶ Τρωϊκὴν ὅλως καταγωγὴν ἐπενόησαν ὑπὲρ τῶν Τούρκων, κατ' εὐθεῖαν αὐτοὺς ἀπὸ τοῦ Τεύκρου καὶ τοῦ Ἕκτορος κατάγοντες (Αἰνείας Σύλβιος, Λεονάρδος Χῖος καὶ ἄλλοι). Παῦλος δὲ ὁ Γιόβιος, συγγραφεὺς τῆς ἱστορίας Καρόλου τοῦ Ε', πιστεύει ἀναμφιλέκτως ὅτι οἱ Τοῦρκοι εἶναι οἱ αὐτοὶ μὲ τοὺς Τατάρους τοῦ Βόλγα, καὶ τέλος πάντων πρὸ μικροῦ καὶ ἀπὸ τοῦ ποταμοῦ Τερὲκ τὴν ἐπωνυμίαν τῶν Τούρκων παράγουν.

Ἔτι δὲ δυσχερεστέρα εἶναι ἡ ἀνεύρεσις τῆς πατρίδος τῶν Τούρκων, τοὺς ὁποίους οἱ Σῖναι ὀνομάζουσι Τουκιού,

(1) *Turcaeque vastas sylvas occupant, lib. 1.* ἐν τέλει.

καὶ οἵτινες καθ' ὅλας τὰς πιθανότητας κατέβησαν ἀπὸ τοῦ ὄρους Ἀλτάϊ (Ἀλτὶν-Τάγ), τουτέστι χρυσοῦ ὄρους, τοῦ ὑπὸ τῶν Βυζαντινῶν Ἐκτὰγ καλουμένου· καὶ καλεῖται δὲ ἡ ἀχανὴς αὕτη ἔκτασις στεππῶν τῆς Ἄνω Ἀσίας Τουρκιστάν, ὁριζομένη πρὸς ἀνατολὰς μὲν ὑπὸ τοῦ Χατάϊ ἢ τῆς βορείου Κίνας, πρὸς δυσμὰς δὲ ὑπὸ τῆς λίμνης Ἀράλ καὶ τῆς χώρας Χουαρέσμ, πρὸς ἄρκτον ὑπὸ τῆς Σιβηρίας, καὶ πρὸς μεσημβρίαν ὑπὸ τοῦ Θιβὲτ καὶ τῆς πέραν τοῦ Ὄξου χώρας, ἢ τῆς μεγάλης Βουχαρίας. Εἶναι δὲ χώρα ἐκπαλαι ὀνομαστὴ διὰ τὰς εὐφόρους νομάς της, τὸν μόσχον τοῦ Ταρὰς, τὰ τόξα τοῦ Τσχάτσχ, τὸ εἶδος τῶν ἵππων καὶ τὰ ἤθη τῶν κατοίκων αὐτῆς, τῶν ὁποίων τὸ κάλλος τῆς συμμετρίας καὶ τὸ ἁρπακτικὸν ἦθος παροιμιώδη κατέστησαν εἰς ὅλην τὴν Ἀνατολήν. Ποιηταὶ Πέρσαι ὕμνησαν διὰ τῶν ἀσμάτων αὐτῶν τὰς κύρας τῶν χωρῶν τούτων, τὰς ὁποίας ἀποκαλοῦσιν εἴδωλα ἢ ἀγάλματα τῆς Τσχιγέλης (μιᾶς ἐκ τῶν πρωτευουσῶν πόλεων τῆς Τουρκιστανίας, τῆς ὁποίας οἱ κάτοικοι ἐλάτρευον τὸν Κάνωβον, τὸν Ὠρίωνα καὶ τὴν Μεγάλην Ἄρκτον, συζευγνύμενοι μὲ τὰς ἀδελφὰς καὶ θυγατέρας αὐτῶν)· ὑμνοῦντες δὲ οἱ ποιηταὶ οὗτοι τὰς ἐρωμένας αὐτῶν, ἀποκαλοῦσιν αὐτὰς ὡραίας ὡς τὰς γυναῖκας τῆς Γατφὰρ, Χότεν, Φαρχὰρ, καὶ Ἰαγμὰ (ὀνομαστῶν πόλεων τῆς Τουρκιστάνης), ἁφαιρούσας τὴν ἀταραξίαν τῆς ψυχῆς, ὅπως οἱ ἁρπαλέοι Τοῦρκοι ἀναπάζουσι τὰ ἐδέσματα ἀπὸ τῆς τραπέζης. Οἱ δὲ ἀρχαῖοι Πέρσαι, καλοῦντες τὴν ἑαυτῶν πατρίδα Ἰράν, ἅπασαν δὲ τὴν ἄλλην γῆν Ἀνιράν, τουτέστι Μὴ Ἰράν, διέκρινον ἰδίως διὰ τῆς ἐπωνυμίας Τουρὰν τὰς πέραν τοῦ Ὄξου ἀνατολικὰς χώρας, ἤτοι τὴν σημερινὴν Τουρκιστάνην· ἡ δὲ ἐπωνυμία Τουράνιοι ἤτοι Τοῦρκοι ἦτο γενικὴ ἐπωνυμία ὡς ἡ τῶν Σκυθῶν, σημαίνουσα τραχύτητα καὶ βαρβαρότητα ἀντιθέτως πρὸς ἐξευγενισμὸν καὶ πολιτισμόν. Ἐκ τούτου μετέπλασαν οἱ Ἕλληνες τὴν λέξιν τύραννος, καὶ σήμερον δὲ εἰσέτι οἱ Ὀθωμανοὶ τὴν λέξιν Τοῦρκος ὡς συνώνυμον τῆς βάρβαρος μεταχειρίζονται.

Οἱ δὲ Οὐϊγοῦροι (ἢ Ἀνατολικοὶ Τοῦρκοι), κατοικοῦντες ἀπὸ Καρακουρούμ μέχρι Τουρφὰν, συγχέονται ὑπὸ τῶν ἀρχαίων ἱστορικῶν καὶ γεωγράφων μετὰ τῶν Οὐϊγούρων τῆς Σιβηρίας παρὰ Βυζαντινοῖς, ὅπως συνέβη καὶ εἰς τοὺς Οὐννίους καὶ Οὔνους. Ἡ γλῶσσα τῶν Οὐϊγούρων εἶναι τὸ ἀρχαιότατον καὶ καθαρώτατον ἰδίωμα τῆς Τουρκικῆς, διακριθεῖσα ἔπειτα διὰ τῆς ἐπωνυμίας Δσχαγατανὴ διάλεκτος ἀπὸ τοῦ Δσχαγατάϊ, υἱοῦ τοῦ Δσεγγισχὰν, δυνάστου τῶν χωρῶν τούτων, τῶν ὁποίων οἱ κάτοικοι ἐκλήθησαν ἔπειτα Οὐσβέγοι ἀπὸ τοῦ Οὐσβὲγ-χάν. Ἡ γλῶσσα τῶν Οὐϊγούρων ἢ Δσχαγατανὴ, καλουμένη ὑπὸ τῶν Ὀθωμανῶν καὶ ἀρχαία Τουρκικὴ, εἶναι πρεσβυτέρα ἀδελφὴ τῆς γεσιηνῆς ἢ Τουρκομανῆς, ἥτις μετέπειτα διεπλάσθη ὡς γλῶσσα τῶν Σελδσχούκων καὶ τῶν Ὀθωμανῶν, καὶ εἶναι ἡ σημερινὴ Τουρκικὴ γλῶσσα.

Περὶ τὰ τέλη τοῦ ΙΕ' αἰῶνος, καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ Ὀθωμανικὴ γλῶσσα ἤρχισε νὰ βαδίζῃ πρὸς τὴν τελειότητα, τὸ Δσχαγατανὸν ἰδίωμα εἶχε φθάσει ἤδη εἰς τὸν ἔσχατον βαθμὸν τῆς μορφώσεώς του, ἔνθα ἔμεινεν ἔκτοτε στάσιμον, ἐν ᾧ ἡ Ὀθωμανικὴ δὲν διέλιπε βαδίζουσα πρὸς τὴν τελειότητα.

Ἦτο δὲ ἀναγκαῖον νὰ διαλάβωμεν οὕτως ἐν ἐκτάσει περὶ τῶν Οὐϊγούρων τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῶν Οὐσβέγων, ἐπειδὴ οὗτοι, εἰ καὶ ἀποκεχωρισμένοι ὑπὸ τῆς Περσίας ἀπὸ τῶν δυτικῶν ἀδελφῶν αὐτῶν (τῶν Ὀθωμανῶν), διατελοῦσιν ὅμως μέχρι τῆς σήμερον εἰς πολιτικὰς σχέσεις καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτούς, πρὸς καταπολέμησιν τῶν κοινῶν καὶ φυσικῶν ἐχθρῶν (τῶν Περσῶν.

Ἤδη θέλομεν διαλάβει τὰ ἀρχαιότατα τῶν περὶ Τούρκων ἱστορουμένων, κατὰ τὰς ἰδίας αὐτῶν παραδόσεις, αἵτινες, ἂν καὶ δὲν ἔχωσιν ἐν παντὶ χαρακτῆρα ἱστορικῆς ἀληθείας, εἶναι ὅμως ἄξιαι τῆς προσοχῆς ἡμῶν.

Κατὰ ἀρχαῖόν τι Τουρκικὸν λόγιον, τοῦ ὁποίου ἴχνη ἀνακαλύπτομεν καὶ εἰς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡροδότου (1) περὶ τῆς καταγωγῆς τῶν Σκυθῶν ἱστορούμενα, ἓξ κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους κάποιος Ὄγους-Χὰν, υἱὸς τοῦ Καρὰ-Χὰν τοῦ θεμελιωτοῦ τῆς δυνάμεως καὶ τοῦ πολιτισμοῦ τῶν Τούρκων διὰ τῶν κατακτήσεων καὶ τῶν νόμων αὐτοῦ. Ἦτο δὲ σύγχρονος τοῦ Ἀβραὰμ, καὶ ὡς θεμελιωτὴς δυναστείας ἔχει πολλὴν ὁμοιότητα πρὸς τὸν Μῆδον Δηϊόκην (τὸν Δσχεμσχὶδ τῶν ἀνατολικῶν ἱστοριογράφων). Ἐγκαταλιπὼν οὗτος τὴν πάτριαν λατρείαν τῶν εἰδώλων καὶ ἀροσιωθεὶς εἰς θρησκείαν ἀνωτέραν καὶ μᾶλλον πνευματικὴν, αἴτιος ἐγένετο ἐμφυλίου θρησκευτικοῦ πολέμου, διαρκέσαντος ἑβδομήκοντα ἔτη. Ἀπὸ τοῦ Καρακούμ, ὅπου ὁ πατὴρ του Καρὰ-Χὰν διέτριβε τὸν χειμῶνα, ἐν ᾧ τὸ θέρος ἀνεπαύετο μεταξὺ τῶν ὀρέων Οὐρτὰγ καὶ Κουρτὰγ, ὁ Ὄγους ἐπορεύθη πρὸς μεσημβρίαν καὶ ἀποκατέστη εἰς Ἰάσσιον (2), πόλιν ἐκ τῶν μάλιστα ὀνομαστῶν τῆς Τουρκιστάνης, ὡς καθέδραν τῆς τε ἀρχαίας καὶ τῆς νέας Τουρκικῆς δυναστείας, καθὼς καὶ τῆς ἀρχαίας καὶ νέας λατρείας· ὡς ἕδραν τοῦ Ὄγους-Χὰν κατὰ τοὺς ἀρχαιοτάτους χρόνους καὶ τοῦ Χάνου τῶν Οὐσβέγων εἰς τοὺς νεωτέρους· ὡς λίκνον καὶ σχολεῖον τοῦ Χότζα Ἀχμὲδ, ἑνὸς τῶν μεγίστων Σεΐχων τοῦ τάγματος τῶν Νακσβενδίδων. Νικήσας δὲ τὸν πατέρα αὐτοῦ ὁ Ὄγους ὑπέταξεν ὑπὸ τὸ κράτος αὐτοῦ ὅλην τὴν Τουρκιστάνην ἀπὸ Ἀρτελὰς καὶ Σιρὲμ μέχρι Βουχάρας. Ἡ παράδοσις τῷ ἀποδίδει ἓξ υἱούς, τοὺς Χάνας τῆς ἡμέρας, τῆς σελήνης, τοῦ ἀστέρος, τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ ὄρους καὶ τῆς θαλάσσης.

Κυνηγὸς ὡς ὁ Νιμρὸδ, καὶ ἄρχων ἔθνους νομαδικοῦ καὶ κυνηγετικοῦ, ἀπέστειλεν ὁ Ὄγους μιᾷ τῶν ἡμερῶν τοὺς ἑαυτοῦ υἱοὺς εἰς τὸ κυνήγιον, ὡς πρὸς ἀνεύρεσιν τῆς μελλούσης αὐτῶν τύχης. Ἐπιστρέψαντες ἔφερον οὗτοι πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν τόξον καὶ τρία βέ-

(1) Οἱ τρεῖς υἱοὶ τοῦ Ταργιτάου παρ' Ἡροδότῳ (Δ, 5) ἐκαλοῦντο Λειποξαΐς, Ἀρποξαΐς καὶ ὁ νεώτατος Κολαξαΐς. Ἡ κατάληξις ξ α ΐ ς, κοινὴ καὶ εἰς τὰ τρία ταῦτα ὀνόματα, φαίνεται νὰ μὴ ἦναί τι ἄλλο εἰμὴ Ὄγους ἢ Ὄγους-Χάν.

(2) Ὑπὸ τὴν 101ον τοῦ μήκους καὶ τὴν 43ον β. πλάτους, πρωτεύουσα τῆς Τουρκιστάνης.

λη, τὰ ὁποῖα κατὰ τύχην εἶχον εὑρεῖ. Ὁ πατὴρ ἔδωκε τὸ μὲν τόξον εἰς τοὺς τρεῖς πρεσβυτέρους, τὰ δὲ τρία βέλη εἰς τοὺς τρεῖς νεωτάτους τῶν υἱῶν αὐτοῦ. Οἱ τελευταῖοι διεμοιράσθησαν τὰ βέλη λαβόντες ἀνὰ ἓν ἕκαστος, ἀλλ' οἱ πρεσβύτεροι, συντρίψαντες τὸ τόξον εἰς τρία τμήματα, ἔλαβον ἕκαστος ἀνὰ ἓν τμῆμα. Ὅθεν ὁ Ὄγους ἐκείνους μὲν ὠνόμασεν Οὐτσγόκ τρία βέλη, τούτους δὲ Μποζούκ συντριπτάς, δοὺς εἰς ἐκείνους μὲν τὸ ἀριστερὸν κέρας τοῦ στρατοῦ, εἰς τούτους δὲ τὸ δεξιόν, καὶ προτιμήσας οὕτω τοὺς συντριπτὰς ἢ καταστροφεῖς.

Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ὄγους διεμοιράσθησαν οἱ υἱοὶ αὐτοῦ τάς τε ἀνατολικὰς καὶ τὰς δυτικὰς χώρας τῆς εὐρυχώρου ἐπικρατείας. Ἔκτοτε τὰ μὲν τρία βέλη ἢ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ ἀριστεροῦ κέρως διεκρίθησαν ὡς Τοῦρκοι Ἀνατολικοί· οἱ δὲ συντριπταὶ ἢ οἱ ἀρχηγοὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως ὡς Δυτικοὶ Τοῦρκοι. Εἰς ἕνα δὲ ἕκαστον τῶν ἓξ τούτων κληρονόμων τοῦ Ὄγους-Χὰν τὸ λόγιον ἀποδίδει τέσσαρας υἱούς, οἵτινες ὑπῆρξαν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν εἴκοσι καὶ τεσσάρων φυλῶν τοῦ Τουρκικοῦ ἔθνους.

Ἤδη δὲ παραλείποντες τοὺς τρεῖς Χάνας τῆς ἀριστερᾶς πτέρυγος καὶ τοὺς ἀπογόνους τῶν τριῶν βελῶν, οἵτινες ἐτράπησαν πρὸς ἀνατολάς, θέλομεν παρακολουθήσει τοὺς ἀπογόνους τῶν τριῶν Χανῶν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος, ἤτοι τῶν συντριπτῶν. Οὗτοι λοιπὸν κατῴκησαν τὸ πρῶτον εἰς τὴν Τουρκιστάνην, ὅθεν εἰσέβαλον εἰς τὴν μεταξὺ τοῦ Σιχοῦν καὶ τοῦ Δσχιχοῦν (Ἰαξάρτου καὶ Ὄξου) κειμένην χώραν, καὶ τελευταῖον ὑπερβάντες καὶ τὰ ἔσχατα ταῦτα ὅρια προέβησαν ὡς κατακτηταὶ καὶ δυνάσται μέχρι Βοσπόρου καὶ Ἴστρου. Οἱ ἀρχαιότεροι ἱστοριογράφοι τῆς φυλῆς τῶν Ὀγούσων, τῶν Σελδσχούκων καὶ τῶν Ὀθωμανῶν γενεαλογοῦσι τοὺς ἄρχοντας καὶ δυνάστας αὐτῶν τῶν φυλῶν κατ' εὐθεῖαν ἀπὸ τῶν τριῶν Χανῶν τῆς δεξιᾶς πτέρυγος· καὶ κατ' αὐτοὺς οἱ μὲν Ὀγοῦσοι κατάγονται ἀπὸ τοῦ Χάνου τοῦ ὄρους (κατῴκουν δὲ ὀρεινὴν χώραν), οἱ δὲ Σελδσχοῦκοι ἀπὸ τοῦ Χάνου τῆς θαλάσσης (πέρας τῆς ἐπικρατείας αὐτῶν ἦτο ἡ Μεσόγειος θάλασσα), καὶ οἱ Ὀθωμανοὶ ἀπὸ τοῦ Χάνου τοῦ οὐρανοῦ.

Πρὶν ὅμως ἀφοσιωθῶμεν καθ' ὁλοκληρίαν εἰς τὴν ἐξιστόρησιν τῶν τελευταίων τούτων, καλὸν εἶναι νὰ διαλάβωμεν πρῶτον τὰ περὶ τῶν διαφόρων κλάδων τῆς φυλῆς ταύτης καὶ τῶν προκατόχων αὐτῶν, διότι ἡ δυναστεία τῶν Ὀθωμανῶν ἀνηγέρθη κυρίως ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς δυναστείας τῶν Σελδσχούκων. Θέλομεν ἐξιστορήσει λοιπὸν ὀλίγα τινὰ πρότερον περὶ τῶν Ὀγούσων· εἶτα δὲ θέλομεν διαλάβει ἐκτενέστερον περὶ τῶν τελευταίων Σελδσχούκων, διότι ἡ ἐξιστόρησις τῆς αὐτῶν πτώσεως συνδέεται στενῶς μὲ τὴν πρώτην ἀκμὴν τῶν Ὀθωμανῶν.

Ἐδυνάστευον λοιπὸν οἱ Ὀγοῦσοι εἰς τὴν Τουρκιστάνην καὶ εἰς τὴν μεταξὺ Ἰαξάρτου καὶ Ὄξου κειμένην χώραν, συχνῶς ἐμπεριπλεκομένην εἰς τοὺς κατὰ τῶν Χοσρόων τῆς Περσίας καὶ τῶν Καλιφῶν τῆς Ἀραβίας πολέμους. Μόλις δὲ περὶ τὸ τριακοστὸν πεντηκοστὸν ἔτος ἀπὸ Μωάμεθ, Σαχοὺρ, ἀπόγονος τοῦ Τὰκ-Χὰν (δυνάστου τοῦ ὄρους), ἠσπάσθη τὸν Ἰσλαμισμὸν μετὰ δισχιλίων οἰκογενειῶν. Διεκρίθη ἔπειτα ὑπὸ τὸ ὄνομα Τσχανὰκ ἢ Καρὰ Χάν, ὅσοι δὲ ἐκ τοῦ ἔθνους του ἐνηγκαλίσθησαν τὴν λατρείαν αὐτοῦ ἐπεκλήθησαν Τουρκμάνοι (ἐκ τοῦ Τοῦρκ καὶ ὠμὰν, τοὐτέστι πιστὸς) πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῶν ἐθνικῶν Τούρκων, καὶ μεταναστεύσαντες κατῴκησαν οἱ μὲν εἰς τὴν δυτικὴν Ἀρμενίαν, οἱ δὲ εἰς τὰς ἀνατολικὰς ἀκτὰς τῆς Κασπίας θαλάσσης· ἐντεῦθεν ἡ διάκρισις ἀνατολικῶν καὶ δυτικῶν Τουρκμάνων, ἡ δὲ χώρα τὴν ὁποίαν κατῴκησαν ὀνομάζεται καὶ τὴν σήμερον ἀκόμη Τουρκμανία.

Μουσᾶς δὲ, υἱὸς τοῦ Τσχανὰκ-Χὰν, συνέλεξε περὶ ἑαυτὸν σοφοὺς ἄνδρας, ἀνήγειρε τεμένη, μοναστήρια καὶ σχολεῖα, καὶ ὁ Βόγρα-χὰν-Ἀροὺν, υἱὸς τοῦ Σουλεϊμὰν, διαδόχου καὶ θείου τοῦ Μουσᾶ, ἐπεξέτεινε τὰ ὅρια τῆς δυναστείας πρὸς ἀνατολὰς, πέραν τοῦ Κασγγὰρ καὶ τοῦ Βαλασγοὺν, μέχρι τῶν ὁρίων τοῦ Σίνα, καὶ κατέκτησεν ἀπὸ τῆς Περσικῆς δυναστείας Σαμὰν τὴν χώραν τῆς Βουχαρίας. Μετ' αὐτὸν δὲ ὁ Ἀχμὲδ-Χὰν-Βὲν-Ἔδου Νάσσερ-Βὲν-Ἀλῆ ἐπέβαλε διὰ τῆς ἰσχύος τῶν ὅπλων καὶ ἐπὶ τοὺς ἔτι ἐθνικοὺς Τούρκους τὴν θρησκείαν τοῦ Μωάμεθ. Ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀρσλὰν-Χὰν-Ἀβοὺλ-Μοσαφὶρ-Βὲν-Ἀλῆ, διακριθεὶς διὰ τῆς ἐπωνυμίας Σχερφεδδελὲτ (ἀγλαΐσμα τοῦ κράτους), κατέκτησεν ἅπασαν τὴν πέραν τοῦ Ὄξου χώραν.

Τούτου δὲ τελευτήσαντος, ὁ Κάδρ-Χὰν-Ἰουσοὺφ, υἱὸς τοῦ Βόγρα-Χὰν, ἐκλείσθη διὰ μεγαλοδωριῶν πρὸς τοὺς εἰς τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ Κορανίου ἀσχολουμένους μεταξὺ τῶν Τούρκων. Ὁ τούτου δὲ υἱὸς Καρὰ-Χὰν-Ὀμὰρ, αἰχμάλωτος γενόμενος τοῦ ἀδελφοῦ του Μαχμοὺδ, συναπέθανεν ὑπὸ δηλητηρίου, καὶ ἡ ἐπικράτεια ὑπέκυψεν ὑπὸ τὴν δυναστείαν τοῦ Τογμάδσχ-Χὰν τῆς Σαμαρκάνδης (1031). Ὁ τούτου δὲ υἱὸς (Σχεμσοὺλ-Μοὺλκ-Βὲν-Ἰλὶκ-Χὰν-Βὲν-Τογμάδσχ) συνήφθη διπλῷ δεσμῷ μετὰ τῆς οἰκογενείας τῶν Σελδσχούκων, τῶν ὁποίων ἡ δυναστεία ὀσημέραι προέβαινεν εἰς ἀκμὴν καὶ δύναμιν, λαβὼν μὲν εἰς σύζυγον τὴν θυγατέρα τοῦ Ἀλπαρσλὰν, δοὺς δὲ τὴν ἰδίαν ἀδελφὴν Τουρκὰν εἰς γυναῖκα τῷ σουλτάνῳ Μελὲκ-Σιὰχ (1069).

Οἱ παῖδες τοῦ Σελδσχοὺκ, ἰσχυρὸς κλάδος τοῦ Τουρκικοῦ ἔθνους καταγόμενος ἀπὸ τοῦ υἱοῦ τοῦ Ὄγους, Χάνου τῆς θαλάσσης, κατῴκησαν, περὶ τὸ τέλος τοῦ Γ' αἰῶνος ἀπὸ Χριστοῦ, παρὰ τὴν Βουχαρίαν, ὅπου ἐβασίλευεν ὁ Βόγρα-Χάν. Τριάκοντα ἔτη μετέπειτα (1034) Μαχμοὺδ, ὁ μέγας δυνάστης τῆς Γάσνας καὶ κατακτητὴς τῶν Ἰνδιῶν, ὡδήγησεν αὐτοὺς πέραν τοῦ Ὄξου εἰς τὸ Χορασάν. Σεβεκτέγινος, πατὴρ τοῦ Μαχμοὺδ, ὅστις ἀπὸ αἰχμαλώτου Τούρκου, δουλεύοντος ὑπὸ στρατηγὸν εἰς ὑπηρεσίαν Περσικῆς ἡγεμονικῆς οἰκογενείας (Σαμὰν), ἐνεδύθη τὴν ἀρχὴν διοικητοῦ τῆς Γάσνας, ἁρπάσεν ἐντὸς ὀλίγου τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν ὅλης τῆς χώρας, ὅπως εἶχον πράξει, κατὰ τοὺς προηγουμένους δύο αἰῶνας, καὶ οἱ αἰχμάλωτοι Τοῦρκοι Τουλοὺν καὶ Ἀκχσχιὰ (1), ἡμφεσμένοι καὶ αὐτοὶ ἀρχὴν διοικητῶν

(1) Ἡ μὲν τοῦ Βενὶ-Τουλοὺν δυναστεία, ἀρξαμένη τὸ 868, διήκεσε μέχρι τοῦ 904· ἡ δὲ τοῦ Βενὶ Ἀκχσιὰ τὸ 934 μέχρι τοῦ 967.

ἐπ' ὀνόματι τῶν Καλιφῶν τῆς Αἰγύπτου. Οἱ Τοῦρκοι οὗτοι ὑπῆρξαν οἱ πρῶτοι μεταλλαξάμενοι τὴν ἐπωνυμίαν δούλων καὶ αἰχμαλώτων πρὸς τὴν ἐπωνυμίαν βασιλεῖς καὶ δυνάσται, ἀφ' οὗ ἀπὸ μέσου τῆς περὶ τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα ἱσταμένης σωματοφυλακῆς ἀνεπήδησαν ἐπὶ τοῦ θρόνου, τοῦ ὁποίου ἦσαν ἐμπεπιστευμένοι φρουροί. Ὁ Μαχμοὺδ ἀντικατέστησε καὶ τὸ τέως ἀσύνηθες ἐπώνυμον Σουλτάνος ἀντὶ τοῦ μέχρις ἐκείνων τῶν χρόνων συνήθους βασιλεύς. Διέμεινε δὲ ἡ ἀνωτάτη ἀρχὴ μόλις ἑκατὸν πεντήκοντα ἔτη εἰς τὴν ἑαυτοῦ οἰκογένειαν, καταναγκασθεῖσαν νὰ ὑποκύψῃ εἰς τὸν κλάδον τῶν Σελδσχούκων, προσκληθέντα μὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τοῦ Μαχμοὺδ εἰς τὴν πέραν τοῦ Ὄξου χώραν, κατακυριεύσαντα δὲ ἐπὶ τρεῖς αἰῶνας ἐν χειρὶ σιδηρᾷ ὅλης τῆς μεταξὺ Κασπίας καὶ Μεσογείου κειμένης χώρας· ἡ σιδηρᾶ αὕτη χεὶρ διὰ πέντε δυναστειῶν Σελδσχουϊκῶν καθυπέβαλεν εἰς τὴν αὔξουσαν αὐτῆς δυναστείαν τὰς ἐπικρατείας τοῦ Φάρσ, τοῦ Κερμὰν, τῆς Δαμασκοῦ, τοῦ Ἀλὲπ καὶ τοῦ Ῥοὺμ ἤτοι τῆς Μικρᾶς Ἀσίας.

Τογρουλβέης, ἔγγονος τοῦ Σελδσχοὺκ, ἁρπάσας τὰς ἡνίας τοῦ κράτους, ἐμπεπιστευμένας ὑπὸ τῶν Καλιφῶν εἰς τὰς ἀνάνδρους χεῖρας τῆς Περσικῆς γενεᾶς τῶν Βυΐων· μετὰ δὲ ταῦτα προσκληθεὶς ὑπὸ τοῦ Καλίφου Καιμβιεμριλλὰχ πρὸς ὑποστήριξίν του ἐξεδικήθη τὴν εἰς τὸν ἀνίσχυρον τοῦτον ἀνώτατον ἄρχοντα γενομένην ὕβριν διὰ τῆς θανατώσεως τοῦ ἀντάρτου δούλου Βεσασιρί. Ὁ Τογρουλ ἔλαβε τότε ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ Καλίφου τὸ ἄξίωμα καὶ τὸ κράτος τοῦ Ἐμιρολουμερὰ (πρίγκιπος τῶν πριγκίπων) εἰς τὴν ἀχανῆ ἔκτασιν τοῦ Καλιφάτου, ἀνωτάτης ἐπωνυμίας, μὲ τὴν ὁποίαν πρὸ αὐτοῦ ἦσαν κεκοσμημένοι οἱ δυνάσται τῆς οἰκογενείας τῶν Βυΐων. Ἡ τελευτὴ τῆς ἐγκαθιδρύσεως εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦτο ἐγένετο ἐν μεγίστῃ πομπῇ, καθ' ἣν ὁ Καλίφης, καθήμενος ἐπὶ τοῦ θρόνου ὄπισθεν μέλανος παραπετάσματος, καὶ ἐνδεδυμένος τὸν μέλανα ἐπενδύτην τοῦ Μωάμεθ (ἀλ Βορδά), ἐκράτει διὰ τῶν χειρῶν αὐτοῦ, ἀντὶ σκήπτρου, τὴν ῥάβδον τοῦ προφήτου. Ὁ Τογρουλ μετὰ ἑδαφιαίαν προσκύνησιν, ἔστη ἐπὶ καιρόν τινα ὄρθιος, εἶτα δὲ ἐκαθέσθη ἐπὶ ἑτέρου θρόνου εἰς τὸ πλευρὸν τοῦ Καλίφου· μετὰ δὲ τὴν ἀνάγνωσιν τοῦ διπλώματος, δι' οὗ καθιδρύετο ἐπίτροπος αὐτοκράτωρ τοῦ Καλίφου καὶ ἀνώτατος ἄρχων ἁπασῶν τῶν ὑπὸ Θεοῦ εἰς τὸν Καλίφην ἐμπεπιστευμένων χωρῶν, καὶ κυβερνήτης ἁπάντων τῶν Μουσουλμάνων, ἐνέδυσαν αὐτὸν ἑπτὰ στολὰς τιμῆς, προτέρων αὐτῷ δώρων ἑπτὰ αἰχμαλώτιδας ἀπὸ τῶν ἑπτὰ βασιλείων, καὶ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ, κεκαλυμμένην ἤδη διὰ χρυσῆς σκέπης μοσχαπνόου, ἔθηκαν δύο διαδήματα (παριστάνοντα τὰ δύο στέμματα τῆς Περσίας καὶ τῆς Ἀραβίας)· μεθ' ὃ ἡσπάσθη δὶς τὴν χεῖρα τοῦ Καλίφου, τῷ περιέζωσαν δύο ῥομφαίας, ὡς δυνάστης Ἀνατολῆς καὶ Δύσεως, καὶ τελευταῖον τὸν ἀνηγόρευσαν ὡς τοιοῦτον δημοσίᾳ.

Ὁ Τογρουλ ἔδωκε τὴν ἀδελφήν του τῷ Καλίφῃ εἰς γυναῖκα, κατορθώσας μετὰ μακρὰς διαπραγματεύσεις νὰ λάβῃ καὶ αὐτὸς εἰς σύζυγον ἑαυτοῦ τὴν τοῦ Καλίφου ἀδελφήν· πλὴν τὴν μεγαλοπρεπεστάτην πομπὴν δι' ἧς ἐώρτασαν τοὺς γάμους διεδέχθη μετ' οὐ πολὺ ἑτέρα πομπή, ἡ τοῦ ἐναριασμοῦ τοῦ ἤδη εἰς ἄκρον γεγηρακότος νυμφίου, τὸν ὁποῖον διεδέχθη ἐπὶ τοῦ θρόνου ὁ ἀνεψιός του Ἀλπαρσλὰν (ῥωμαλέος λέων). Ἀρχηγῶν δὲ οὗτος τοῦ Τουρκικοῦ ἱππικοῦ καὶ διαβὰς τὸν Εὐφράτην, εἰσῆλθε νικητὴς εἰς τὴν μητρόπολιν τῆς Καππαδοκίας Καισάρειαν, ὅπου τὸν προσεκάλουν ἡ φήμη καὶ τὰ πλούτη τῆς ἐκκλησίας τοῦ ἁγίου Βασιλείου, ἀφ' ἧς ἀφῆρεσε τὰς τιμαλφεῖς πύλας. Καθυποτάξας δὲ τὴν Ἀρμενίαν καὶ Γεωργίαν, προέβη μέχρι τῶν ἐνδοτάτων τῆς Φρυγίας κατὰ τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ Διογένους, εἰς τὸν στρατὸν τοῦ ὁποίου στῖφος Μολδαυῶν ἐκ φυλῆς Τουρκικῆς (οἱ Οὔζοι) ἐμάχοντο κατὰ τοῦ Ἀλπαρσλὰν, τοῦ ὁποίου τὴν θυγατέρα εἶχε λάβει εἰς σύζυγον ὁ ἡγεμὼν τῶν Ὀγούσων.

Ἤδη δὲ ὁ τῶν Βυζαντινῶν αὐτοκράτωρ, μετὰ τρεῖς δυσχερεῖς ἐκστρατείας, κατώρθωσε νὰ διώξῃ τοὺς Τούρκους πέραν τοῦ Εὐφράτου καὶ νὰ ἀνακτήσῃ τὴν Μαλασκέρδην, μεθόριόν τι φρούριον, κείμενον μεταξὺ Ἐρσερούμ καὶ Βάν. Ὁ Ἀλπαρσλὰν προσέδραμεν αὐτὸς σπουδαίῳ βήματι μὲ τεσσαράκοντα χιλιάδας ἱππέων ἵνα προστατεύσῃ τὴν ἐπικράτειάν του ἐπαπειλουμένην ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος, ἀρχηγοῦντος στρατοῦ πλέον ἢ ἑκατὸν χιλιάδων. Πλὴν ἡ ἔλλειψις πειθαρχίας εἰς τάγμα μισθοφόρων Εὐρωπαίων ὑπὸ τὰς διαταγὰς τοῦ Οὐρσέλου ἢ Ῥουσσέλου Βαλλιὸτ, συγγενοῦς ἢ γενάρχου τῆς γενεᾶς τῶν βασιλέων τῆς Σκωτίας, καὶ ἡ προδοσία τῶν Οὔζων, αὐτομολησάντων πρὸς τὸν Ἀλπαρσλὰν, ἐματαίου τὴν διὰ τὸ πλῆθος ὑπεροχὴν τῶν αὐτοκρατορικῶν, καὶ ὅμως ἡ ἀλαζονεία τοῦ αὐτοκράτορος ὑπῆρξε τοσοῦτον μεγάλη, ὥστε ἀπήτει εἰς ἐγγύησιν τῆς εἰρήνης τὴν παράδοσιν τῆς πόλεως Ῥέϊ, καθέδρας τοῦ Σουλτάνου. Ὁ Ἀλπαρσλὰν παρεσκευάσθη λοιπὸν εἰς τὴν μάχην, ἀφ' οὗ ἔδεσεν ἰδίαις χερσὶ τὴν οὐρὰν τοῦ ἵππου του, καὶ ἀντὶ τῶν βελῶν καὶ τοῦ τόξου ἔλαβε ῥόπαλον καὶ ῥομφαίαν, καὶ ἐνδυθεὶς λευκὴν στολὴν, ἀλείφθη μὲ μόσχον, ὁρκισθεὶς ὅτι, ἂνίσως ἤθελεν ἡττηθῆ, τὸ πεδίον τῆς μάχης ἔμελλε νὰ ἦναι ὁ τάφος του· ἀλλ' ἐξῆλθε νικηφόρος ἐκ τοῦ ἀγῶνος, καὶ ὁ αὐτοκράτωρ ἐξετέλεσεν ἐνώπιόν του τὴν ἑδαφιαίαν προσκύνησιν ὡς αἰχμαλώτου τοῦ σουλτάνου, ὅστις ἐπέθηκε δὶς ὑπὲρ τὸν πόδα αὐτοῦ ἐπὶ τὴν κεφαλὴν τοῦ αὐτοκράτορος, ὅπως ὀκτὼ αἰῶνας πρότερον ὁ αὐτοκράτωρ τῶν Περσῶν Σχαβοὺρ προσεφέρθη πρὸς τὸν αὐτοκράτορα τῶν Ῥωμαίων Οὐαλεριανόν, καὶ μετὰ τριακόσια τριάκοντα ἔτη ὁ Χὰν τῶν Ταρτάρων Τιμοὺρ ἔθηκεν ὑποπόδιον τῶν ποδῶν του τὸν Σουλτάνον τῶν Ὀθωμανῶν Βαγιεζίτ. Διὰ λύτρων 1,000,000 καὶ ἐτησίου φόρου 160,000 λιτρῶν χρυσοῦ, ἀνέκτησε τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῦ ὁ Ῥωμανὸς Διογένης, πλὴν μόλις ἐπιστρέψας εἰς τὴν ἰδίαν ἐπικράτειαν, ἐξυβρίσθη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατησάντων ὑπηκόων του, ἐβλήθη εἰς εἱρκτὴν καὶ κηρυχθεὶς ἔκπτωτος τοῦ θρόνου ἐθανατώθη. Ἀλλὰ καὶ τοῦ Ἀλπαρσλάνου τὸ νῆμα τῆς ζωῆς ἐκόπη ὑπὸ ξιφιδίου δολοφόνου, τοῦ Ἰουσοὺρ, φρουράρχου τῆς Βερσέμ καὶ καταγομένου ἐκ Χουαρέσμ. Ἐπὶ τοῦ τάφου τῶν Σελδσχούκων ἐν Μέρβῃ τῆς Χορασὰν ἀναγινώσκεται ἡ ἑξῆς ἐπιγραφή· « Σὺ ὅστις εἶδες τὸ μεγαλεῖον τοῦ

Ἀλπάρσλὰν, αἰωρηθὲν μέχρι τῶν οὐρανῶν, ἴδε αὐτὸ ἐνταῦθα τεθαμμένον ὑπὸ τὴν κόνιν. »

Τὸ τιμαλφέστερον ὅμως τῶν ἀγαθῶν, ὅσα ὁ Ἀλπαρσλὰν μετὰ τοῦ κράτους κατέλιπεν εἰς τὸν υἱόν του Μελὲκ Σιὰχ, τὸν μέγιστον μεταξὺ τῶν δυναστῶν τῆς γενεᾶς τῶν Σελδσχούκων, ἦτο ὁ μέγιστος ἁπάντων τῶν μεγάλων βεζυρῶν, ὁ Νισαμοὺλ-Μούλκ. Ὁ μέγας οὗτος ἀνὴρ ἐπὶ τῆς δυναστείας ἤδη τοῦ Τογροὺλ, τοῦ Σανδσχὰρ καὶ τοῦ Ἀλπαρσλὰν εἶχε κυβερνήσει ἐπὶ τριάκοντα ἔτη μὲ ἀπεριόριστον πληρεξουσιότητα τὰς ὑποθέσεις τῆς ἀχανοῦς ἐπικρατείας τῶν Σελδσχούκων, ἥτις ἐξετείνετο ἀφ' ἑνὸς μὲν ἀπὸ τῆς Κασπίας εἰς τὴν Μεσόγειον θάλασσαν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἀπὸ τῆς χώρας τῶν Χασάρων μέχρι τῆς ἄκρας τοῦ Ὑεμέν. Ὁ Μελὲκ-Σιὰχ τεριηγήθη δωδεκάκις τὴν εὐρύχωρον αὐτοῦ ἐπικράτειαν ἀπὸ τοῦ ἑνὸς εἰς τὸ ἕτερον ἄκρον ἐπὶ τῆς εἰκοσαετοῦς δυναστείας του. Ἐν Ἰσραχὰν, Νισχαβοὺρ, Μέρβ, Βάλχ, Ἐρὰτ, Μοσζοὺλ, Βάσρᾳ καὶ Βαγδὰτ εὑρίσκοντο πολυάριθμοι σχολαὶ καὶ ἀκαδημίαι καθιδρυθεῖσαι ὑπὸ τοῦ Νισαμοὺλ-Μούλκ, καὶ πλουσίως ὑπ' αὐτοῦ προικισθεῖσαι. Ἡ περικλεεστέρα αὐτῶν, ἡ ἐν Βαγδὰτ, Νισαμιὲ ἐπικαλουμένη ἀπὸ τοῦ ἱδρυτοῦ αὐτῆς, ὑπῆρξεν ὑπογραμμὸς ἁπασῶν τῶν ἄλλων σχολῶν τοῦ Ἰσλαμισμοῦ. Τοῦ μεγάλου τούτου βεζύρου συμμαθητὴς ὑπῆρξεν ὁ Χασὰν Σαβὰχ, καθιδρυτὴς τῆς αἱρέσεως καὶ ἑταιρίας τῶν φονέων. Εἰς ταύτην τὴν ἕνωσιν τῆς ἀσεβείας καὶ τοῦ ξίφους ἀντιπαρέταξεν ὁ Νισαμοὺλ-Μούλκ ἐπὶ πολὺν χρόνον τὴν δραστηριότητα τοῦ χαρακτῆρός του καὶ ἅπαν τὸ κράτος τῆς ὑψηλῆς αὐτοῦ θέσεως· πλὴν περὶ τὰ τέλη τοῦ σταδίου αὐτοῦ ἀπολέσας τὴν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου Μελὲκ-Σιὰχ ἔπεσε θῦμα τῶν φονέων, ἀπολιπὼν καὶ μετὰ θάνατον ὄνομα μεγίστου τῶν Βεζυρῶν. Ὁ Μελὲκ-Σιὰχ ἐκλείσθη ὡς ὁ μέγιστος τῶν Σελδσχούκων δυναστῶν, καθιδρυτὴς νέας χρονολογίας (τῆς δσχελαλιδικῆς) καὶ προστάτης τῶν σοφῶν καὶ μάλιστα τῶν ποιητῶν. Εἰς τὰς πρὸς τοὺς ποιητὰς μεγαλοδωρίας διημφισβήτει τὰ πρωτεῖα πρὸς τὸν Χισρ-Χὰν, υἱὸν τοῦ Τογμάδσχ, ἀδελφὸν καὶ διάδοχον τοῦ Ἰλὶκ-Χὰν, δυνάστου τῶν Ὀγούσων εἰς τὰς πέραν τοῦ Ὄξου χώρας, καὶ τοῦ ὁποίου τὴν ἀδελφὴν (Τουρκὰν) εἶχε λάβει εἰς σύζυγον. Ὁ Μελὲκ-Σιὰχ ἐζήτησε σύζυγον καὶ ἐκ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ οἴκου τῶν Κομνηνῶν, ἀλλ' ὁ αὐτοκράτωρ Ἀλέξιος δὲν ἔστερξεν. Αὐτὸς δὲ ὁ Μελὲκ ἔδωκε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ εἰς τὸν Καλίφην Μοκταδὶ, ἀλλ' ἐπὶ τῇ αὐστηρᾷ ἐν τῇ ἀνατολῇ συνθήκῃ νὰ ἀπαρνηθῇ ὅλας τὰς ἄλλας γυναῖκας καὶ παλλακίδας, ἵνα συζήτῃ ἀποκλειστικῶς μετὰ τῆς νέας συζύγου. Δεκαοκτὼ δὲ ἐνιαυτοὺς πρὸ τοῦ θανάτου αὐτοῦ ὁ Μελὲκ-Σιὰχ εἶχε παραχωρήσει εἰς τὸν ἐξάδελφόν του Σουλεϋμὰν, ἀπέγγονον τοῦ Σελδσχούκ, τὴν κυριαρχίαν ἁπασῶν τῶν πέραν τῆς Ἀντιοχείας κειμένων χωρῶν, ἤτοι τῆς ἐπικρατείας Ρούμ ἢ Μικρᾶς Ἀσίας. Ὅλα χρέος μας ἦτο νὰ μεταβῶμεν ἤδη καὶ εἰς τὰ περὶ τούτου ἱστορούμενα, πλὴν πρὸς πλειοτέραν σαφήνειαν, ἀφ' οὗ διελάβομεν περὶ τῶν τριῶν πρώτων δυναστῶν τῆς γενεᾶς τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας (Τογρουλβὲκ, Ἀλπαρσλὰν καὶ Μελὲκ-Σιὰχ), ἐκρίναμεν εὔλογον νὰ εἴπωμεν ὀλίγα καὶ περὶ τῶν τριῶν αὐτῶν ἀμέσων διαδόχων ἐκ τῆς αὐτῆς γενεᾶς, ἤτοι περὶ Βαρκιαρὸκ, Μοχαμμὲδ-Σιὰχ καὶ Σανδσχὰρ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐξέλιπε τὸ μεγαλεῖον τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας.

Τέσσαρας υἱοὺς κατέλιπεν ὁ Μελὲκ-Σιὰχ, ἤτοι Βαρκιαρὸκ, Σανδσχὰρ, Μοχαμμὲδ καὶ Μαχμοὺδ. Ἡ μήτηρ αὐτῶν (Τουρκὰν-Χατοὺν), ἥτις διὰ τῶν ῥαδιουργιῶν της εἶχεν ἤδη κρημνίσει τὸν μέγαν Νισαμοὺλ-Μούλκ, ἤθελε, παραγκωνίζουσα τὸν πρεσβύτερον, νὰ ἀναβιβάσῃ τὸν νεώτατον τῶν υἱῶν της εἰς τὸν θρόνον, τὸ ὁποῖον καὶ ἤθελεν ἴσως κατορθώσει, ἂν ὀξεῖά τις νόσος δὲν ἔρριπτεν εἰς τὸν τάφον τὸν νέον τοῦτον βασιλόπαιδα, ὅστις παρεῖχε χρηστοτάτας ἐλπίδας.

Ὁ Βαρκιαρὸκ, πολεμηθεὶς ὑπὸ δύο θείων του, τοὺς ἐνίκησε καὶ τὸν μὲν Τεκὲσχ ἢ Τουκοσὺχ ἀποτυφλώσας ἔκλεισεν εἰς δεσμωτήριον ἐν Τατρίκ· ὁ δὲ ἕτερος Τετέσχ ἢ Τουτοὺσχ ἐπνίγη. Τρίτον δὲ θεῖόν του (τὸν Ἀρσλὰν-Ἀργοὺν-Βὲν-Ἀλπαρσλὰν) διοικητὴν τοῦ Χορασὰν καὶ τῆς Γάσνας ἐφόνευσαν διὰ τραγικοῦ θανάτου οἱ ὑπηρέται αὐτοῦ, μὴ φέροντες τὴν τυραννίαν του.

Ὁ Βαρκιαρὸκ παρεχώρησε τὴν διοίκησιν τοῦ Χορασὰν εἰς τὸν ἀδελφόν του Σανδσχὰρ, τὴν δὲ τοῦ Χαρὲσμ εἰς τὸν Μοχάμμεδ-Βὲν-Νουσχτεγὶν-Γάρδσχα, καθιδρυτὴν τῆς δυναστείας τῶν Σιάχων τῆς Χουαρέσμης. Πολεμηθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀδελφοῦ του Μοχάμμεδ ὁ Βαρκιαρὸκ ἔκλεισε μετ' αὐτοῦ συνθήκην εἰρήνης, καθ' ἣν παρεχώρει μὲν τὰς ἀνατολικὰς χώρας τοῦ κράτους (Ἀσερβεϊδσχὰν καὶ Ἰρὰκ), πλὴν ἐπὶ τῷ ὅρῳ ὥστε καθ' ὅλην τὴν διάρκειαν τῆς βασιλείας τοῦ Σανδσχὰρ εἰς τὸ Χορασὰν νὰ μὴ προφέρωσιν ἄλλο ὄνομα παρὰ τὸ τοῦ Βαρκιαρὸκ εἰς ἁπάσας τὰς ἐν τῷ ναῷ δημοσίας δεήσεις. Ὁ μέγας Βεζὺρης Νισαμοὺλ-Μούλκ κατέλιπε τέσσαρας υἱοὺς, τὸν Ἀσοὺλ-Μούλκ (τιμὴ τοῦ κράτους), Σιαμοὺλ-Μούλ (ἀγλάϊσμα τοῦ κράτους), Μοζιδοὺλ-Μούλκ (εὐτυχία τοῦ κράτους) καὶ Φαχροὺλ-Μούλκ (δόξα τοῦ κράτους), οἵτινες διεδέχθησαν τὸν πατέρα εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου Βεζύρου· πλὴν ὁ μὲν πρῶτος δὲν ἔμεινεν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν εἰ μὴ ὀλίγας μόνον ἡμέρας, φανεὶς ἀνάξιος τῆς αὐτῷ ἐμπιστευθείσης ἀνωτάτης ταύτης ἀρχῆς διὰ τὰς ἀσωτείας αὐτοῦ· ὁ δὲ ἀδελφὸς καὶ διάδοχος αὐτοῦ Μοεϊζιδοὺλ-Μούλκ, ἔνοχος ἀποδειχθεὶς προδοσίας πρὸς τὸν Βαρκιαρὸκ, ὡς προτρέψας τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Μοχάμμεδ εἰς ἀνταρσίαν, ἐρρίφθη εἰς τὰ δεσμὰ, καὶ ἀνακληθεὶς ἐν εὐνοίᾳ τὸ δεύτερον εἰς τὴν αὐλὴν ἀπεκεφαλίσθη μετὰ παρέλευσιν καιροῦ τινος διὰ χειρὸς αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου. Ὁ δὲ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν τοῦ Νισαμοὺλ-Μούλκ, Φαχροὺλ-Μούλκ, διὰ τὴν πρὸς τὸν ἡγεμόνα καὶ τὴν θρησκευτικὴν αὐτοῦ πεποίθησιν πίστιν ἔπεσε θῦμα τοῦ ξιφιδίου τῶν φονέων ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μοχαμμεδ-Σιὰχ, ἀδελφοῦ καὶ διαδόχου τοῦ Βαρκιαρόκ. Διὰ χιλίων ἐτῶν τετράκις μόνον βλέπομεν πολλὰ μέλη τῆς αὐτῆς οἰκογενείας νὰ κατέχωσιν ἀλληλοδιαδόχως τὴν ἀνωτάτην ἀρχὴν τοῦ μεγάλου Βεζύρου, δηλαδὴ τοὺς Βαρμέκας πρὸ τῶν υἱῶν τοῦ Νισαμοὺλ-Μούλκ ἐπὶ τῶν Ἀβασσιδῶν, τοὺς Ἀσχενδεριλίους μετὰ τοὺς υἱοὺς τοῦ Νισαμοὺλ-Μούλκ, καὶ τέλος τοὺς Κοπριλίους ἐπὶ τῆς Ὀθωμανικῆς δυναστείας. Ὁ δὲ τρίτος τῶν υἱῶν τοῦ Νισα-

Μούλ-Μούλκ, Σιαούλ-Μούλκ (ἀγλάϊσμα τοῦ κράτους), ὑψώθη εἰς τὸ ἀξίωμα τοῦ μεγάλου Βεζύρου ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Μοχαμμεδ-Σιάχ, ἐνῶσαντος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἀδελφοῦ του Βαρκιαρὸκ ὑπὸ τὰ σκῆπτρα αὐτοῦ ἁπάσας τὰς χώρας τῆς δυναστείας τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας, πλὴν τοῦ Χορασὰν, ἔνθα ἐβασίλευεν ὁ ἀδελφός του Σανδσχάρ. Ἀλλ' ὁ Σιαούλ-Μούλκ δὲν διεδέχθη εὐθὺς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φαχρούλ Μούλκ, ἀλλ' ἕτερον μέγαν Βεζύρην ἐξ ἄλλης οἰκογενείας, τὸν Σεαδούλ-Μούλκ (εἰμοιρία τοῦ κράτους), ὅστις συνεννοηθεὶς μετὰ τῆς αἱρέσεως τῶν φονέων συνώμοσεν εἰς δηλητηριασμὸν τοῦ Σουλτάνου, πλὴν φωραθεὶς καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ ἐκτελεσθῇ τὸ στυγερὸν κακούργημα ἐθανατώθη μετὰ τῶν συνενόχων, διὰ τὴν ὁποίαν ἀποτυχίαν ὅμως ἐξεδικήθησαν οἱ φονεῖς φονεύσαντες καὶ τὸν Σιαούλ-Μούλκ. Τότε πλέον ὁ Σουλτάνος διέταξε τὴν κατεδάφισιν τινῶν ἐκ τῶν ὀρυρίων τῆς ἑταιρίας ταύτης ἐν Ὑρὰκ. Οὕτω λοιπὸν ὁ Νισαμούλ-Μούλκ καὶ δύο ἐκ τῶν υἱῶν του ἔπεσον θύματα τοῦ ξιφιδίου τῶν φονέων ἕνεκα τῆς πιστῆς αὐτῶν ἀφοσιώσεως πρὸς τὸν ἡγεμόνα· ὁ δὲ τρίτος τῶν υἱῶν τοῦ Νισαμούλ-Μούλκ, Μεζιδούλ-Μούλκ, ἀπεκεφαλίσθη ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Σουλτάνου ἕνεκα τῆς προδοσίας αὐτοῦ, ἐν ᾧ ὁ τέταρτος, Ἀσούλ-Μούλκ, διεσώθη μόνον διὰ τὴν ἀναξιότητά του. Ὁ δὲ Μοχάμμεδ-Σιὰχ ἐπολέμησε καὶ τὸν ἱερὸν πόλεμον ἐν μὲν Συρίᾳ κατὰ τῶν σταυροφόρων, ἐν δὲ τῇ Ἰνδικῇ κατὰ τῶν εἰδωλολατρῶν, ἀπὸ τῶν ὁποίων ἁρπάσας κολοσσόν τι εἴδωλον τὸ ἔθηκεν ὡς κατώφλιον τῆς πύλης τῆς ἀκαδημίας τοῦ Ἰσραχὰν, θέλων ὥστε ὁ ἀληθὴς πιστὸς νὰ μὴ εἰσέρχηται εἰς τὸ ἱερὸν τῶν ἐπιστημῶν εἰμὴ καταπατῶν ὑπὸ τοὺς πόδας αὐτοῦ τὰ εἴδωλα. Ὁ ἡγεμὼν οὗτος, συγκαταλεγόμενος καὶ αὐτὸς μεταξὺ τῶν ποιητῶν, ὑπῆρξε προστάτης μεγαλόδωρος τῶν περὶ τὴν ποίησιν ἀσχολουμένων.

(ἀκολουθεῖ).

ΠΕΡΙ ΣΕΙΣΜΩΝ.

ΠΑΡΕΡΓΟΣ ΚΑΙ ΣΥΝΤΟΜΟΣ ΔΙΑΤΡΙΒΗ.

Αἱ μᾶλλον ἢ ἧττον ἐπαισθηταὶ καὶ ἄπαξ ἢ ἐπανειλημμένως ἐπανερχόμεναι δονήσεις κατὰ τὸ ἄνω μέρος τοῦ φλοιοῦ τῆς γῆς καλοῦνται σεισμοί. Αἱ δυνήσεις δὲ αὗται γίνονται τετραχῶς, δηλ. καθέτως, κατὰ ὀξείας γωνίας, δηλονότι δεξιόθεν καὶ ἀριστερόθεν ἢ κλιματίας σεισμὸς κατ' Ἀριστοτέλην, ὁριζοντίως καὶ κυκλοειδῶς. Πολλάκις ὅμως κατὰ τὸν αὐτὸν σεισμὸν συμβαίνουσιν αἱ δονήσεις κατὰ διαφόρους ἐκ τῶν εἰρημένων τρόπων.

Καθ' ὅσον δὲ φαίνεται, οἱ σεισμοὶ εἶναι ἀλληλένδετοι πρὸς τὰς ἠφαιστείους χώρας ἢ ἀλλαχοῦ· τούτου ἕνεκα ὑπόκεινται εἰς σεισμοὺς τὰ μεσημβρινὰ μέρη τῆς Ἰταλίας, ἡ Ἰσλανδία, αἱ Κανάριαι νῆσοι, Ἀντίλλαι, Περουβία κτλ.

Δύο εἰδῶν σεισμοὺς συνήθως διακρίνομεν, δηλονότι τοὺς μερικοὺς ἢ τοὺς περιοριζομένους εἰς ἠφαίστειον ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστόν τινα χώραν, ὁποῖοι ὑπῆρξαν οἱ πρὸ δύο ἐτῶν τῆς Ῥόδου κλπ., καὶ τοὺς γενικοὺς λεγομένους, ἢ τοὺς ἐκτεινομένους εἰς μεγάλας διαστάσεις καὶ μετὰ τοσαύτης ταχύτητος, ὥστε εἰς καὶ ὁ αὐτὸς σεισμὸς γίνεται συγχρόνως ἐπαισθητὸς εἰς χώρας πλέον τῶν χιλίων μιλίων ἀλλήλων ἀπεχούσας.

Ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ αἱ δονήσεις διαδίδονται κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν ἢ κυματωδῶς, κατ' ἀναλογίαν 4 ἢ 5 μυριαμέτρων κατὰ λεπτὸν τῆς ὥρας. Ἄλλοτε ἐπεκτείνονται ἐν εἴδει θαλασσίων κυμάτων· καὶ ἐνίοτε ἀρχόμεναι ὡς ἀπό τινος κέντρου· καὶ ἡ διπλῆ αὕτη ἐνέργεια ἢ καθιστᾷ ἰσχυροτέρας καὶ ἐπαισθητοτέρας τὰς δονήσεις, ἢ ἀπεναντίας τὰς καθιστᾷ ἀτονωτέρας καὶ σχεδὸν ἀνεπαισθήτους ὡς ἐκ τῆς ἀντιδράσεως τῆς μιᾶς ἐπὶ τῆς ἑτέρας τῶν ἐνεργουσῶν δυνάμεων. Αἱ κυκλικαὶ δονήσεις εἰσὶ μὲν σπανιώτεραι, ἀλλὰ καὶ ἐπικινδυνωδέστεραι, καθότι πολλάκις τοῖχοι εὐθύγραμμοι, δενδροστοιχίαι κλ. λαμβάνουν κυκλικὸν σχῆμα, καὶ πεδιάδες ὁλόκληροι ἐκτοπίζονται, ὡς συνέβη ἐν Κυΐτῳ κατὰ τὸν μέγαν σεισμὸν τῆς 28 Φεβρ. τοῦ 1797 ἔτους, καὶ ἐν Καλαυρίᾳ κατὰ τὸν σεισμὸν τῆς 28 Μαρτ. τοῦ 1783 ἔτους.

Αἱ οὕτως ἐκτοπισθεῖσαι γαῖαι λαμβάνουσι τοιαύτην τινὰ κίνησιν εἰς τὰ τῆς ἐπιφανείας αὐτῶν στρώματα, εἰς τρόπον, ὥστε φαίνεται ὅτι τὰ διάφορα αὐτῶν μέρη συγχωνεύονται ἀλλήλοις ἀπαραλλάκτως ὡς τὰ μόρια τῶν περιστρεφομένων ὑγρῶν, διὸ κατὰ τὸν προειρημένον ἐν Κυΐτῳ σεισμὸν ἔπιπλά τινα ἐμπεριεχόμενα πρὸ τοῦ σεισμοῦ ἔν τινι οἰκίᾳ μετηνέχθησαν διὰ τῆς κινήσεως τοῦ σεισμοῦ ἐντὸς τῶν ἐρειπίων καὶ ὑπ' αὐτὰ ἑτέρας οἰκίας εἰς ἱκανὴν ἀπόστασιν μάλιστα ἀπὸ τῆς πρώτης κειμένης.

Αἱ δὲ κάθετοι δονήσεις ἐπέφερον εἰς Ριοβάμβην ἐν ἔτει 1797 ἀποτελέσματα ὅμοια τῆς τῶν ὑπονόμων ἐνεργείας, καθότι τὰ πτώματα πολλῶν ἐκ τῶν φονευθέντων κατοίκων ἐξηκοντίσθησαν πέραν τοῦ Σηκουάνα ποταμοῦ ἢ ἐπὶ τοῦ ὄρους Κύλλα.

Τοὺς σεισμοὺς ἀποδίδουν τινὲς εἰς τὰς ἀτμοσφαιρικὰς ἢ μετεωρολογικὰς μεταβολάς· τὸ βέβαιον ὅμως εἶναι ὅτι ἐνίοτε περιστάσεις τινὲς τείνουν πρὸς ὑποστήριξιν τῆς δοξασίας ταύτης· οὕτως ὁ Ὑμβόλδος διηγεῖται, ὅτι τὴν 4 νοεμβρίου 1797 ἐπῆλθε σεισμὸς ἅμα μετὰ τὸν κρότον ἰσχυρᾶς βροντῆς· ἔτι κατὰ τοὺς σεισμοὺς τοὺς ἐπισυμβάντας ἐν Πιγνερόχῃ τὴν 17 μαΐου τοῦ 1808 ἔτους φυσιοδίφης τις παρετήρησε μεγίστην κίνησιν εἰς τὴν βελόνην τοῦ Βολτιανοῦ ἠλεκτρομέτρου. Ἄλλοτε παρετήρησαν σεισμοὺς μετὰ πυκνῆς ὁμίχλης, ἢ σφοδροῦ ἀνέμου, ὡς συνέβη ἐν Θήρᾳ κατὰ τὸν σεισμὸν τῆς 30 7βρ. τοῦ 1856 ἔτους. Ἐν Νέᾳ Γάλλῃ κατὰ τὸ 1829 ἔτος, σὺν τῷ σεισμῷ σφοδρὰ λαῖλαψ κατεδάφισε τὰ δένδρα καὶ τὰς οἰκοδομάς. Πλὴν τὰ μετεωρολογικὰ ταῦτα φαινόμενα οὔτε προηγοῦνται τῶν σεισμῶν οὔτε συνυπάρχουν πάντοτε αὐτοῖς, ὡς ἀπεδείχθη ἐκ πλείστων παρατηρήσεων γενομένων εἰς διάφορα τῆς ὑφηλίου μέρη, ἰδίως δὲ εἰς τὰ μέρη καθ' ἃ συμβαίνουν συνεχέστερον οἱ σεισμοί, οἷον ἐν Κυΐτῳ, Περουβίᾳ, Χιλίῳ, Καναδᾷ,

Ἰταλίᾳ, Ἰσλανδίᾳ κτλ. « Ἀλλὰ καίτοι βέβαιον, λέγει ὁ Ὑμβόλδος, ὅτι οἱ σεισμοὶ δὲν προέρχονται ἐκ μετεωρολογικῶν μεταβολῶν, δὲν πρέπει ὅμως νὰ περιφρονῶμεν τὴν γνώμην τοῦ λαοῦ, φρονοῦντος ὅτι αἱ ὧραι τοῦ ἔτους ἔχουν ἐπιρροήν τινα ἐπὶ τῶν σεισμῶν καὶ ἐπομένως ὅτι ἐπισυμβαίνουν συνεχέστερον κατὰ τὰς ἰσημερίας τοῦ ἔαρος καὶ τοῦ φθινοπώρου, τὰς ἀρχὰς τῶν ὁμβρίων ὡρῶν, καὶ ἐν τοῖς τροπικοῖς κατὰ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνομβρίας, ἢ πνεόντων τῶν ἐτησίων, διότι ὡς ἐκ τῆς παρούσης ἡμῶν ἀγνοίας δὲν γνωρίζομεν ὁποία τις σχέσις δύναται νὰ ὑπάρχῃ μεταξὺ τῶν μετεωρολογικῶν καὶ τῶν ὑποχθονίων φαινομένων. Διάφοροι ἐπὶ τούτῳ παρατηρήσεις καὶ σημειώσεις ἐγένοντο ἰδίως ὑπὸ τῶν ΚΚ. Δὲ Χόρου, Π. Μαριάνου καὶ Φρεδ. Ὀρμάννου, ἐξ ὧν ἐξάγεται ὅτι οἱ σεισμοὶ συμβαίνουσι συνεχέστερον κατὰ τὰς ἐποχὰς τῆς ἰσημερίας. Παρετηρήθη ὡσαύτως ὅτι ἡ ἠλεκτρικὴ τῆς ἀτμοσφαίρας κατάστασις ἀλλοιοῦται ἐνίοτε μὲν πρὸ τῶν σεισμῶν, ἄλλοτε δὲ διαρκουσῶν τῶν δονήσεων ἢ μετὰ τὴν παῦσιν αὐτῶν. »

Πολλάκις ὑποχθόνιός τις κρότος, ἐπεκτεινόμενος ἄνευ ὡρισμένης τινὸς διευθύνσεως, προηγεῖται τῶν σεισμῶν. Οὕτως ἐν ἔτει **1746** τοιοῦτός τις κρότος προανήγγειλε τὴν καταστροφὴν τῆς Λίμας, ἐπομένως οἱ κάτοικοι κατανοήσαντες τὸν ἐπικείμενον αὐτοῖς κίνδυνον διεσώθησαν εἰς τοὺς παρακειμένους ἀγρούς. Ὁμοίως ὡσαύτως κρότος προανήγγειλε, κατὰ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Σ. Παλατσάνου, τὸν σεισμὸν τὸν ἐν ἔτει **1755** καταστρέψαντα τὴν πόλιν τῆς ἐν Σικελίᾳ Μεσσήνης.

Ὁ ὑποχθόνιος δὲ οὗτος κρότος οὐδεμίαν ἀναλογίαν φαίνεται νὰ ἔχῃ πρὸς τὴν ἐπίτασιν τῶν δονήσεων, καθότι ἐνίοτε μὲν κρότος λίαν ἰσχυρὸς προηγεῖται ἢ ἕπεται ἐλαφροτάταις δονήσεσιν, ἄλλοτε δὲ συμβαίνουσι δονήσεις ἰσχυρόταται ἄνευ ἐλαχίστου κρότου, ὡς κατὰ τὸν ἐν Ῥιομβάβῃ ἐπισυμβάντα ἐν ἔτει **1797** φοβερὸν σεισμόν· εἰς δὲ τὸν σεισμὸν τὸν ἐν Νέᾳ Γρενάδᾳ συμβάντα ἐν ἔτει **1827** ἠκούσθη, μετὰ παρέλευσιν ἱκανῆς ὥρας, κρότος ἰσχυρότατος ὅμοιος πυροβολισμῷ καὶ ἀνὰ πᾶν λεπτὸν τῆς ὥρας ἐπαναλαμβανόμενος. Ἀπεναντίας εἰς τὴν ἐν Δαλματίᾳ νῆσον Μοδέλην ὁ ἐπισυμβὰς κατὰ τὸν Μάρτιον τοῦ ἔτους **1822** κρότος ἐξηκολούθησε σχεδὸν ἀδιακόπως μέχρι τοῦ Σεπτεμβρίου τοῦ **1824**, καί τοι τῶν σεισμῶν σπανίως καὶ ἐκ διαλειμμάτων μόνον γενομένων.

Οἱ τοιοῦτοι ὑποχθόνιοι κρότοι διαφέρουσι πολὺ ἀπ' ἀλλήλων κατὰ τὸν ἦχον, διότι ἐνίοτε μὲν βομβοῦν, ἄλλοτε ἀντηχοῦν ὡς κρότος ἀλύσεων, καὶ ἄλλοτε πάλιν φαίνεται ὡσανεὶ ἐπήγαζον ἐκ κυλιομένων πραγμάτων, ἢ ἐκ βροντῆς οὐ μακρὰν κροτούσης, ἢ ἠχοῦν τελευταῖον ἐν εἴδει κλαγγῆς ὡσανεὶ συνετρίβοντο κρυσταλλώδεις βράχοι ἐν ὑπογείοις ἄντροις. Οὗτοι πολλάκις ἀκούονται, καὶ εἰς μεγάλας μάλιστα διαστάσεις, ἄνευ οὐδεμιᾶς τῆς γῆς σείσεως· οὕτω ἐν ἔτει **1744** ὅτε συνέβη ἡ μεγάλη τοῦ Κοτοπαξίου ἔκρηξις ἠκούσθη ὑποχθόνιος κρότος ἄνευ σεισμοῦ ἐν Χόνδῃ παρὰ τὰς ὄχθας τῆς Μαγδαληνῆς, δηλαδὴ εἰς ἀπόστασιν 81 περίπου μυριομέτρων. Ἔτι δὲ κατὰ τὸν Φεβρουάριον μῆνα τοῦ **1835** ἔτους κατὰ τὸν μέγαν σεισμὸν τὸν ἐν Νέᾳ Γρενάδᾳ ἐσείσθησαν αἱ χῶραι Ποκοῦάνου, Βογάθης, Ἁγίας Μάρθης καὶ Καρακάστου, ὅπου ὁ ὑποχθόνιος κρότος διήρκεσε ὑπὲρ τὰς ἑπτὰ κατὰ συνέχειαν ὥρας· εἰς δὲ τὴν Χαΐτην, Ἰαμαϊκὴν καὶ τὰς ὄχθας τῆς λίμνης Νικαραγούας ἠκούσθη ὁ κρότος ἄνευ δονήσεως τῆς γῆς. Οὐδὲν ἧττον καὶ μόνος ὁ κρότος ἐμπνέει πολλάκις πολὺν τρόμον· οὕτως ἐν ἔτει **1784** ἀκούετο ἐπὶ ἱκανὰς ἡμέρας ἐν τῇ πόλει Τυαναζάτῃ τῆς Ἀμερικῆς ὑποχθόνιός τις διαρρόων εἴδῶν καὶ ποτὲ μὲν ἐντονώτερος ποτὲ δὲ ἀτονώτερος κρότος, ὥστε ἠναγκάσθησαν οἱ κάτοικοι ἐγκαταλιμπάνοντες τὴν πόλιν ν' ἀναχωρήσωσιν εἰς τὴν πεδιάδα, ἰδίως δὲ κατεροβήθησαν οἱ ἐν τοῖς ὀρυκτωρυχείοις εἰς βάθος 500 περίπου μέτρων ἀπὸ τῆς ἐπιφανείας τῆς γῆς διατελοῦντες, καθότι ὁ ἐκεῖ κρότος ἦτο καὶ ἰσχυρότερος καὶ φοβερώτερος.

Ὁ εἰς μίαν χώραν γινόμενος σεισμὸς ἐπεκτείνεται πολλάκις εἰς ἀποστάσεις μεγάλας· οὕτως ὁ ἐν ἔτει **1755** ἐπισυμβὰς ἐν Λισβώνῃ σεισμὸς ἐπεξετάθη μέχρι τῶν Ἄλπεων, τῆς Τυριγγίας, τῆς Βαλτικῆς, τῶν παραλίων τῆς Σουηδίας, τῶν Ἀντιλλῶν νήσων καὶ τοῦ Καναδᾶ· ὥστε πολλοὶ ἐκ τῶν καίτοι ἀπωτάτων ποταμῶν ἀπεξηράνθησαν ἢ ἤλλαξαν διεύθυνσιν· οἱ δὲ ἐν Τοιπλίτσῃ θερμοπηγαὶ κατ' ἀρχὴν μὲν εἶχον ἀποξηρανθῇ, ἀκολούθως δὲ ἐχρωματίσθησαν καὶ ἐρρευσαν εἰς τόσην ἀφθονίαν, ὥστε κατεπλημμύρησαν ἅπασαν τὴν πόλιν· εἰς δὲ τὰ Γάδειρα ἡ θάλασσα ἀνυψώθη 20 μέτρα ἄνω τῆς συνήθους αὐτῆς ἐπιφανείας· καὶ εἰς τὰς μικρὰς Ἀντίλλας, ὅπου ἡ θάλασσα ἔχει μόλις βάθος 7,075 ἑκατοστὰ μέτρου ἀνυψώθη ὑπὲρ τὰ ἑπτὰ μέτρα καὶ κατέστη μελανωτέρα κατὰ τὸ χρῶμα καὶ αὐτοῦ τοῦ μέλανος (μελάνι). Κατὰ τοὺς γινομένους ὑπολογισμοὺς ἡ ἐνέργεια τοῦ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν σεισμοῦ ἐπεξετάθη εἰς διάστημα γῆς τετράκις μεγαλειτέρας ὁλοκλήρου τῆς Εὐρώπης.

Πολλάκις αἱ δονήσεις διαρκοῦν ἀδιακόπως ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας· καὶ τὸ τοιοῦτον ἰδίως συμβαίνει εἰς τὰ τῶν Ἀνδέων τῆς μεσημβρινῆς Ἀμερικῆς ὄρη. Ἐνίοτε πάλιν αἱ δονήσεις ἐπαναλαμβάνονται καθ' ὥραν ἢ συνεχέστερον καὶ πολλάκις τῆς ἡμέρας ἐπὶ ἱκανῶν μηνῶν διαστήματι, καὶ τόδε μάλιστα συμβαίνει εἰς χώρας καθ' ἃς οὐχ ὑπάρχουσιν ἠφαίστεια ἐν ἐνεργείᾳ. Τοιοῦτός τις σεισμὸς συνέβη ἐν ἔτει **1808** εἰς Σκότον παρὰ τὸ ὄρος Κένιον τῆς Ἀμερικῆς καὶ ἐν ἔτει **1811** καὶ **1812** εἰς Νέαν Μαδρίτην καὶ Λίτλην· καὶ εἰς Ἀλέπιον ἐν ἔτει **1822**· καὶ ἐν ἔτει **1836** ἐν Ὕδρᾳ. Οἱ σεισμοὶ τῆς Καλαυρίας κατὰ τὴν παρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα διήρκεσαν ἐπὶ πλεῖστα συνεχῶς ἔτη· περὶ δὲ τὰ πρόσθορρα τῆς Ἰρλανδίας μέρη ὑπάρχει θέσις ὅπου καθ' ἑκάστην ἐπαναλαμβάνεται τὸ αὐτὸ φαινόμενον.

Ἐνίοτε ὡς ἐκ τῶν σεισμῶν γεννῶνται ἠφαίστειαι ἐκρήξεις ἢ σχηματίζονται νῆσοι καὶ ὄρη, ὡς αἱ νῆσοι Καμμέναι ἐν Θήρᾳ, καὶ τὸ ἐν Ἀμερικῇ πυρίπνουν ὄρος Τορύλλιν, ὃ ἀνεφάνη τὴν 29 Σεπτεμβρίου τοῦ **1759** ἔτους μετὰ 90 ἡμερῶν ἀδιακόπους σεισμούς, καὶ ἀνυψώθη ὑπὲρ τὰ 160 μέτρα ἄνω τῆς ἐπιφανείας τοῦ ἐδάφους· οὕτω καὶ ἐν ἔτει **1538** ἐν τοῖς περιχώροις τοῦ Ποτιόλου μετὰ πολλοὺς καὶ ἀλληλοδιαδόχως ἐπὶ δύο ἔτη

γινομένους σεισμοὺς διερράγη τὸ ἔδαφος, ἐπῆλθεν ἔκρηξις καὶ ἐσχηματίσθη λόφος 142 μέτρων ὕψος ἔχων, ὥστε καὶ Νέον ὄρος ἀκολούθως ἐπεκλήθη.

Ἴσως ἂν ἦτο γνωστὸν, λέγει ὁ Ὑμβόλδος, τὸ τί συμβαίνει καθ' ἑκάστην εἰς ἅπασαν τὴν ὑφήλιον, ἠθέλαμεν γνωρίζει ὅτι καθ' ἑκάστην σείεται ἔν τι μέρος αὐτῆς· ἑπομένως, προστίθησιν ὁ Βαβινος, ἡ ἄσυνος κίνησις εἶναι ἡ φυσικὴ, οὕτως εἰπεῖν, κατάστασις τῆς ἐπιφανείας τῆς ὑδρογείου σφαίρας καὶ ἴσως, ἂν εἴχομεν ὄργανα ὀξύτερα, ἐβλέπομεν τὴν γῆν ἀκαταπαύστως δονουμένην.

Φαίνεται ὅτι ἡ φύσις τοῦ ἐδάφους οὐδεμίαν ἐπιρροὴν ἔχει ἐπὶ τοῦ φαινομένου τῶν σεισμῶν, καθότι οὗτοι συμβαίνουν εἰς ἔδαφη παντὸς εἴδους, δηλαδὴ τιτανώδη, σχιστώδη, κοκκώδη, εἰς τὰ ἐκ προσχώσεων, κ. λ. ἴσως νὰ ἔχῃ μόνον ἐπιρροήν τινα ὡς πρὸς τὴν διάδοσιν τῶν δονισμῶν ἡ μηχανικὴ ὑφὴ τῶν διαφόρων γαιῶν, διότι ἐν Ἀμερικῇ ὑπάρχουν μέρη τινὰ ὅπου, ὡς λέγουν, οὐδέποτε ἠκούσθη σεισμὸς, εἰ καὶ ἑκατέρωθεν τῶν μερῶν τούτων συμβαίνουν πολλάκις ἐπαισθητοὶ μάλιστα σεισμοί.

Ἐνίοτε αἱ δονήσεις τῶν σεισμῶν γίνονται ἐπαισθηταὶ μόνον ὑπὸ τὸ ἔδαφος καὶ οὐχὶ ἐν τῇ ἐπιφανείᾳ τῆς γῆς, ἢ τ' ἀνάπαλιν. Οὕτω κατὰ τὰς ἀρχὰς τῆς παρούσης ἑκατονταετηρίδος οἱ ἐν τοῖς ὀρυκτωρυχείοις τῆς Σαξωνίας ἐργάται ᾐσθάνθησαν τοσοῦτον ἰσχυρὰς τῆς γῆς δονήσεις, ὥστε ἔντρομοι ἀνέβησαν κατεσπευσμένως ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας, ὅπου οὐδ' ἡ ἐλαχίστη δόνησις εἶχε συμβῆ. Ἀπεναντίας πάλιν, ἐνῷ ἐν ἔτει 1823 εἶχε συμβῆ ἐπαισθητότατος σεισμὸς ἐν Φολύνῃ καὶ Περσβέργῃ, ἐν τοῖς ὀρυκτωρυχείοις αὐτῶν οὐδεμίαν ᾐσθάνθησαν δόνησιν.

Ι. ΔΕΚΙΓΑΛΑΑΣ.

ΠΕΡΙ ΓΑΜΩΝ ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΜΑΪΟΝ.

Ἡ πρόληψις ὅτι ὁ λαὸς θεωρεῖ ἀπαίσιον τὸν μῆνα Μάϊον διὰ τοὺς γάμους (1) ἐπικρατεῖ τῷ ὄντι παρά τισι, δὲν εἶναι ὅμως ἑλληνικὴ, ἀλλὰ ῥωμαϊκὴ δωροφορία. Οἱ Ἕλληνες, ὑποτελεῖς τοῖς Ῥωμαίοις γενόμενοι, πολλὰ καὶ καλὰ ἐδίδαξαν τοὺς ἑαυτῶν δεσπότας, ἀλλὰ καὶ ἔμαθον παρ' αὐτῶν οὐκ ὀλίγα κακὰ, καὶ εἰς τὰ κακὰ ταῦτα τακτέα εἶναι καὶ ἡ περὶ ἧς ὁ λόγος πρόληψις.

Ὅτι οἱ Ῥωμαῖοι ἐπίστευον ὅτι ἡμέραι τινὲς ἦσαν ἀπαίσιοι εἰς τέλεσιν γάμου, τὸ μαρτυρεῖ διαῤῥήδην ὁ ἐκείνων Ὀβίδιος, καὶ ὁ ἡμέτερος Πλούταρχος καὶ ἄλλοι. Καὶ ὁ μὲν Ὀβίδιος λέγει ὅτι « αἱ χῆραι καὶ αἱ παρθένοι δὲν πρέπει νὰ ἐκλέγωσι τὴν ἐποχὴν ταύτην ἵνα ἀνάπτωσι τοῦ ὑμεναίου τὰς λαμπάδας, αἱ οὕτω δὲ ποιοῦσαι δὲν θὰ ζήσωσι πολὺ, καὶ ἐκ τούτου προέκυψεν ἡ παροιμία, αἱ κακαὶ γυναῖκες τὸν Μάϊον ὑπανδρευθήτωσαν. » Ὁ δὲ Πλούταρχος λέγει ἐν τοῖς Ῥωμαϊκοῖς τῶν «Κεφαλαίων Κατα γραφῶν» τάδε· « Διὰ τί τοῦ Μαΐου μηνὸς οὐκ ἄγονται γυναῖκας; » καὶ ἐπιφέρει διαφόρους τῆς συνηθείας ταύτης λόγους.

Ὡς ἀκαταλλήλους εἰς γάμον ἡμέρας ἐνόμιζον οἱ Ῥωμαῖοι καὶ τὰς Καλένδας, τὰς Νώνας καὶ τὰς Εἰδοὺς ἑκάστου μηνὸς καὶ ἀκόμη τὸν Φεβρουάριον καὶ πολλὰς ἡμέρας, καθ' ἃς ἦγοντο ἑορταί τινες. Καὶ οὐ μόνον εἰς γάμους, ἀλλὰ καὶ εἰς ἄλλα ἔργα προσεῖχον τὰς ἡμέρας οἱ Ῥωμαῖοι, διακρίνοντες αὐτὰς εἰς αἰδίας καὶ ἀπαισίας, ἀποφράδας καὶ εὐόδους (*fasti* καὶ *nefasti*).

Περὶ τῆς μαϊκῆς ἀγαμίας φέρονται κατ' εἰκασίαν αἱ ἑξῆς λύσεις, ἀλλὰ καὶ αὗται δὲν φαίνονται ὡρισμέναι, ὥστε μένει πάντοτε διαπορουμένη ἡ τῆς προλήψεως αἰτία.

1) Ὁ Μάϊος εἶναι μέσος τοῦ Ἀπριλίου καὶ Ἰουνίου, ἐπειδὴ δὲ ὁ μὲν Ἀπρίλιος ἦτο τῆς Ἀφροδίτης, ὁ δὲ Ἰούνιος τῆς Ἥρας, θεῶν γαμηλίων, ἐνομίζετο ἱερὸν νὰ προλαμβάνωσι μικρὸν πρὸ τοῦ Μαΐου ἢ νὰ περιμένωσι τὰ ἔξόδια αὐτοῦ, ποιοῦντες τοὺς γάμους ἐν τῷ ἑτέρῳ τῶν εἰρημένων ἱερῶν ταῖς θεαῖς αὐταῖς μηνῶν, ἤτοι τῷ Ἀπριλίῳ ἢ τῷ Ἰουνίῳ.

2) Ὁ Μάϊος ἦτο ὁ μὴν καθ' ὃν ἐποιοῦντο οἱ Ῥωμαῖοι τὸν μέγιστον τῶν καθαρμῶν· δὲν ἤθελον δὲ ἐν μηνὶ σκυθρωπῷ καὶ σοβαρῷ διὰ τὰς τελετὰς ταύτας νὰ ποιῶσι γάμους, ὅπως καὶ πᾶν ἔθνος εὐσεβὲς ἐν ἡμέραις εὐπροσδέκτοις εἰς μετάνοιαν, ἐν ἡμέραις νηστείας, δὲν τελεῖ γάμους, διότι νομίζεται ὅτι ἡ χαρὰ τῶν ἀνθρώπων παροργίζει τὸ θεῖον.

3) Τὸν Μάϊον οἱ πολλοὶ τῶν Λατίνων ἐνήγιζον τοῖς κατοιχομένοις, δηλαδὴ ἐτέλουν τὰ εἰς τοὺς νεκροὺς νόμιμα, ἔκαιναν τὰ ψυχικὰ τῶν κοιμηθέντων καὶ διὰ τοῦτο καὶ ἐν τῷ μηνὶ αὐτῷ καὶ τὸν Ἑρμῆν, τὸν ψυχοπομπὸν, περιεποιοῦντο. Λέγουσι μάλιστα ὅτι καὶ ὠνομάσθη Μάϊος ὁ μὲν εἰς τιμὴν τῆς μητρὸς τοῦ Ἑρμοῦ εὐπλοκάμου Μαίας, τῆς πρεσβυτάτης τῶν Πλειάδων, ἣν ἐργολάβησεν ὁ ὑπνοβάτης Ζεὺς ἐν τινι σπηλαίῳ τοῦ ἐν Ἀρκαδίᾳ ὄρους Κυλλήνης, καθ' Ὅμηρον·

. . . . . νυκτὸς ἀμολγῷ
ὅππα κατὰ γλυκὺς ὕπνος ἔχοι λευκώλενον Ἥρην,
λήθων ἀθανάτους τε θεοὺς, θνητούς τ' ἀνθρώπους.

Ἐκ τῆς ἐργολαβίας δὲ ταύτης ἐκαρποφορήθη ὁ σφηνοπώγων Ἑρμῆς. Ἡ Μαῖα ἐλατρεύετο ἐν Ῥώμῃ ὀνομαζομένη καὶ μεγαλειότης (*Majesta*). Φαίνεται δὲ ὅτι καὶ ὁ Πραίστος, καί τοι χωλὸς, κατώρθωσε νὰ εὐνοηθῇ παρ' αὐτῆς, καὶ καλῶς ἄρα λέγεται ὅτι καὶ οἱ χωλοὶ καὶ οἱ ὑποσκάζοντες εἶναι θαυματουργοὶ πρὸς τὰς Μαίας· ὅθεν καὶ ἡ παροιμία «ἄριστα χωλὸς οἰρεῖ» (Διογέν. Β. 2).

4) Λέγουσιν ἔνιοι ὅτι ὁ Μάϊος δὲν ὠνομάσθη οὕτως ἀπὸ τοῦ ὀνόματος τῆς Κυρίας τοῦ ἐν Κυλλήνῃ σπηλαίου, ἀλλὰ εἰς τιμὴν τῶν *Majorum* ἢ *Maiorum* τῆς συγκλήτου τοῦ πρωτογενοῦς πολιτεύματος τῆς Ῥώμης, καὶ ὅτι ὁ Ἰούνιος ὠνομάσθη εἰς τιμὴν τῶν ὑποδεεστέρων κλάδων τῆς Ῥωμαϊκῆς νομοθεσίας, ἢ κατ' ἄλλους ὁ

(1) Ἴδε Ἀλήθειαν 1 μαΐου 1867.

Μάϊος ὠνομάσθη ἀπὸ τῆς πρεσβυτέρας ἡλικίας, ὁ δὲ Ἰούνιος ἀπὸ τῆς νεωτέρας, ὅθεν ἐθεωρεῖτο ἁρμοδιώτερος τῷ γάμῳ τῶν νέων· λέγει δὲ ὁ Εὐριπίδης·

Ἀλλ' ἢ τὸ γῆρας τὴν Κύπριν χαίρειν ἐᾷ
Ἢ τ' Ἀφροδίτη τοῖς γέρουσιν ἄχθεται.

Διὰ τοῦτο εἰκάζεται ὅτι καὶ δὲν γίνονται γάμοι κατὰ τὸν μῆνα τῶν γ ε ρ ό ν τ ω ν Μάϊον, ἀλλὰ κατὰ τὸν μῆνα ἡ μ ῶ ν τ ῶ ν ν έ ω ν, τουτέστι τὸν Ἰούνιον· (ἴδε Πλουτ. Ῥωμ. Κεφ.).

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ Ο Α'.

ΙΣΤΟΡΙΚΗ ΣΚΙΑΓΡΑΦΙΑ.

Ὁπότε ὁ Ναπολέων, ὑπὸ τὸ ἁπλοῦν καὶ ὀλίγον ἀριστοκρατικὸν ὄνομα τοῦ Βοναπάρτου, ἔκρυπτε τὴν μεγάλην ἐκείνην ψυχήν, ἥτις μετ' οὐ πολὺ ἔμελλε νὰ καταστήσῃ αὐτὸν ἄξιον τῆς ἐπωνυμίας « Μέγας » καὶ νὰ κλείσῃ τὴν Γαλλίαν· αὕτη ὑρίστατο τὸν ζωηρὸν ἐκεῖνον βρασμόν, ὃν ἔχει τὸ μέλλον νὰ ἐκραγῇ ἡφαίστειον, ἢ ὃν δοκιμάζει ἡ μέλλουσα νὰ γαληνιάσῃ θάλασσα. Ἡ ἐντὸς τῶν σπλάγχνων αὐτῆς γεννηθεῖσα ἐπανάστασις, ἀνατροπὴν ἐπενεγκοῦσα τῶν καθεστώτων, ἄτινα καὶ πολιτικῶς, καὶ στρατιωτικῶς, καὶ φιλολογικῶς μετερρύθμισεν, ἓν τῶν δύω ἔπρεπε νὰ παραγάγῃ· ἢ ἀμέσως νὰ ἐπιφέρῃ καταστροφὴν τῆς ἀπολυταρχίας καὶ τῆς ἀνθρωπίνης θελήσεως, ἡ, ἄφνης, ν' ἀναρπασθῇ ὑπὸ χειρὸς στιβαρᾶς, ἥτις ν' ἀναχαιτίσῃ τὴν ὁρμὴν αὐτῆς.

Ἡ χεὶρ αὕτη ἦν ὁ Ναπολέων.

Ὁ στρατιώτης τῆς Βανδέας, ὁ πυροβολιστὴς τῆς Τουλῶνος, ὁ ἀρχηγὸς τοῦ διὰ τὴν κοινὴν εὐταξίαν ἐπιτελείου, ὁ στρατηγὸς τῆς εἰς Αἴγυπτον ἐκστρατείας, ὁ νικητὴς τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Αὐστρίας, ἅπαντας τοὺς βαθμοὺς τούτους τῆς ὑπηρεσίας διατρέχων καὶ ἕνεκα τῆς τυχοδιωκτικῆς, τολμῶμεν εἰπεῖν, ζωῆς αὐτοῦ ἀπὸ μιᾶς εἰς ἄλλην χώραν ἐν μέσῳ δαφνῶν καὶ στεφάνων μεταβαίνων, ἐφαίνετο, θεία μοῖρα, ἑλκόμενος ὡς ὑπὸ μαγνήτου πρὸς ἓν ἄστρον τοῦ ἐπιγείου πανδαιμονίου: τὴν Γαλλίαν. Πλεονεκτημάτων στρατηγικῶν δὲν ἐστερεῖτο· πολιτικὴν ἱκανότητα εἶχεν οὐ τὴν τυχοῦσαν· ἡ δὲ φυσικὴ αὐτοῦ εὐφυΐα καὶ ἀγχίνοια τοσοῦτῳ αὐτὸν διέκρινον μεταξὺ τῆς ἀπείρου ἐκείνης τύρβης, ἐν ᾗ ὑπὸ τὸ ἁπλοῦν τοῦ «πολίτου» ὄνομα συνεχέετο ὁ στρατάρχης μετὰ τοῦ στρατιώτου καὶ ὁ ὅλβιος ἐργοστασιάρχης μετὰ τοῦ ἀφανοῦς ὑποδηματοποιοῦ, ὥστε, ὁπότε προὐτάθη ἡ ἐκλογὴ Ὑπάτων, κατὰ τὸ σύνημα τῆς παλαιᾶς δημοκρατίας, ἡ τοῦ πρώτου Ὑπάτου ψῆφος ἔπεσεν ἀνέκκλητος ἐπὶ τοῦ Ναπολέοντος. Φεῦ! ποῦ ἐγνώριζεν ὁ λαὸς ἐκεῖνος, ὅστις οὕτως εὐχερῶς καθῄρει βασιλεῖς καὶ διώριζεν ὑπάτους, ὅτι ὁ πρῶτος ἐκεῖνος ὕπατος ἔμελλε νὰ καταστῇ ἀληθὴς αὐτοῦ δεσπότης καὶ ἄρχων;

Τὸ ἡφαίστειον ἐξερράγη· ἡ Γαλλία εἶχε σωθῇ. Τὸ τύμπανον καὶ τὸ τηλεβόλον ἐκρότησαν· ἐπήρχετο ἡ ἀνάπαυλα καὶ ἡσυχία. Οἱ τρεῖς ὕπατοι, ὧν προεξῆρχεν ὁ Ναπολέων, ἐπιδοθέντες εἰς τὸ ἀνατεθὲν αὐτοῖς ἔργον, ἤρξαντο φροντίζοντες περὶ τῆς ὅσον ἔνεστι καλλιτέρας καὶ τελειοτέρας αὐτοῦ ἐκπληρώσεως. Ἀλλὰ τοῦ ἀγρύπνου Ναπολέοντος τὸ ὄμμα, ὅπερ, ἐν ὅσῳ εὑρίσκετο ἐν ἀπωτάταις χώραις, ἐστρέφετο πρὸς τὸ γόητρον τῆς Γαλλίας, ἤδη εἱλκύετο ὑπὸ τοῦ ἀκαταμαχήτου θελγήτρου, ὅπερ ἐνεῖχεν ἕδρα κενὴ καὶ (ἴσως αὐτὸς οὕτω διενοεῖτο) κινδυνεύουσα νὰ καταπέσῃ ἕνεκα σήψεως, ἐὰν χεὶρ κραταιὰ, ὡς ἡ ἰδική του, δὲν ἐβάσταζεν αὐτήν.

Πρὸς τί νὰ μακρολογῶμεν; Ἐν μιᾷ νυκτὶ αἴφνης ἀπεστάλη πρὸς τὸν πρῶτον ὕπατον τὸ ἔγγραφον, δι' οὗ ἐλέῳ Θεοῦ καὶ τῇ φωνῇ τοῦ λαοῦ ἀνεκηρύσσετο Αὐτοκράτωρ τῶν Γάλλων!

Νέον στάδιον βίου ἠνεῴχθη διὰ τὸν Ναπολέοντα. Αὐτοκράτορες καὶ βασιλεῖς, ὧν τὰ μέτωπα προηγουμένως ἐταπείνωσεν, ἔσπευσαν ἤδη κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον προθυμοποιούμενοι νὰ δεξιωθῶσιν αὐτὸν, χλαμύδα περιβεβλημένον καὶ τὸ σκῆπτρον τῆς παγκοσμίου εἰρήνης ἀνὰ χεῖρας κρατοῦντα.

Ἐπὶ τοῦ αὐτοκρατορικοῦ ἀναβὰς θρόνου, δὲν εὗρε λαὸν ἄγριον, ἀφρνιακότα, δυσπειθῆ καὶ ἀχαλίνωτον, ἀλλ' ἥμερον, πειθήνιον καὶ σφριγῶντα, λαὸν, ὅστις ἐκ τῶν προτέρων ἐγνώριζε τὴν βαρύτητα τῆς χειρὸς, τῆς ἀναλαβούσης τὰς ἡνίας τοῦ ἅρματος, ἐφ' οὗ ἐπωχεῖτο. Βεβαίως δὲν ἦν ὀλίγης ἀπορίας ἄξιον νὰ βλέπῃ τις λαὸν, βασιλεύσαντα συρφετωδῶς ὑπὸ τὸν ἐρυθρὸν σκοῦφον καὶ τὴν καρμανιόλαν, ἀναγορεύοντα ἤδη αὐτοκράτορα ἕνα ἐκ τῶν στρατιωτῶν του, νὰ περιβάλῃ αὐτὸν πορφύραν καὶ ἐπιθέσῃ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ τὸ διάδημα. Ἀλλ' ἡ μοῖρα οὕτως ἤθελε, καὶ ὁ λαὸς τῆς Γαλλίας εἵλκετο ὑπὸ ἀκαταμαχήτου γοητείας.

Ὁ Ναπολέων ἐχρειάζετο διάδημα· ὁ αὐτοκράτωρ ἐχρειάζετο χεῖρα ἐπίσημον ἵνα τὸν στέψῃ. Καὶ εἰς τοῦτο ἡ εὐτυχία τοῦ αὐτοκράτορος δὲν ἦν ὑποδεεστέρα τῆς εὐτυχίας, ἣν εἶχεν ὁ ἁπλοῦς Ναπολέων. Μόνον τὸ ὄνομα αὐτοῦ ἤρκεσεν ἵνα ὁ πάπας Πίος ὁ Ζ', ὁ ἄλλοτε ὑπ' αὐτοῦ ταπεινωθεὶς ἱερεὺς κατὰ τὴν εἰς Ἰταλίαν ἐκστρατείαν, σπεύσῃ νὰ παρέξῃ τὴν ἁγίαν αὐτοῦ χεῖρα, ὅπως στέψῃ τὴν μέλλουσαν νὰ κυβερνήσῃ τὴν τύχην μεγάλου λαοῦ κεφαλήν.

Ὁλόκληρος ὁ βίος τοῦ Ναπολέοντος εἶναι σειρὰ δραμάτων. Ἁπλοῦς στρατιώτης, ἔτρεχεν εἰς τὰς τάξεις τῶν συστρατιωτῶν, ἀμιλλώμενος περὶ τῆς δόξης. Ἀξιωματικὸς, ἔτρεχε πάλιν εἰς τὰς τάξεις τῶν στρατιωτῶν, παρρῶν τοῦ βαθμοῦ του τὴν σοβαρότητα καὶ προσπαθῶν νὰ τοὺς ἀνακουφίσῃ ἐκ τοῦ ἀνατεθέντος εἰς αὐτοὺς βάρους. Αὐτοκράτωρ, εἶχεν ἓν πρᾶγμα εἰς τὸν νοῦν του, ὅτι ὤφειλε νὰ ᾖ βασιλεὺς, στρατηγὸς καὶ στρατιώτης. Ἰδοὺ λοιπὸν ἡ μεγάλη ἀλήθεια, ἥτις περιστοιχεῖ τὸ εἴδωλον τοῦ Ναπολέοντος, καὶ ἧς ἡ ἔλλειψις ἀναμφρίστως ἐστὶ παραίτιος τῆς κακοδαιμονίας τῶν λαῶν. Ἐκ κοιλίας μητρὸς ἐξῆλθεν ὁ Ναπολέων ἄτρωτος, ἵνα πολεμήσῃ ὡς στρατιώτης, ἀγχίνους, ἵνα πολεμήσῃ ὡς στρα-

τηγὸς, ἰσχυρὸς, ἵνα πολεμήσῃ ὡς βασιλεύς! Καὶ ἦν λοιπὸν βασιλεὺς, στρατηγὸς καὶ στρατιώτης!

Τοιοῦτος ὢν, ὁ Ναπολέων δὲν ἠδύνατο ἅμ' ἀναβὰς τὸν θρόνον, νὰ λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὸ σκῆπτρον καὶ νὰ πέμψῃ ἀντὶ ἑαυτοῦ στρατηγόντινα εἰς πόλεμον. Τοῦτο ἐδήλου δυσπιστίαν; ἴσως· ἀλλὰ τὸ βέβαιον εἶναι, ὅτι ἐδήλου πεποίθησιν εἰς ἑαυτόν. Ἐγνώριζε τὴν χεῖρά του, ἐγνώριζε τὸ στιβαρὸν τῆς σπάθης του, καὶ ἡ σπάθη του αὕτη ἦν ἱερὰ, καθιερωμένη, διότι ἡ μήτηρ του, φέρουσα ἔτι αὐτὸν ἐν τῇ κοιλίᾳ, ἐπολέμει.

Ἡ ἀπ' ἀρχῆς τοῦ στρατιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τοῦ Ναπολέοντος περιβάλλουσα αὐτὸν δόξα ἴσως πηγὴν εἶχε ἀστέρα τινὰ οὐράνιον, μακρὰν ἔχοντα τὴν περίοδον. Πανταχοῦ ἐρέρετο ὑπὸ τοῦ ἀστέρος τούτου τροπαιοῦχος καὶ νικητής. Ἐπῆλθεν ὅμως ἐποχὴ, καθ' ἣν ὁ Ναπολέων ἔκλινε τὸ μέτωπον ὑπέκυψεν· ὁ ἀστὴρ συνηντήθη πρὸς ἕτερον ὄγκον, συνεκρούσθη μετ' αὐτοῦ βιαίως καὶ εὑρεθεὶς ἀσθενέστερος ἀπῆλθεν εἰς τὰ ὀπίσω συναπολέσας μέρος τῆς λάμψεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἀκτῖνος. Τοιοῦτό τι βλέπομεν παθόντα τὸν Ναπολέοντα κατὰ τὴν φοβερὰν ἐκείνην ἐκστρατείαν τοῦ 1812. Ἐξεστράτευσε κατὰ τῆς Ρωσσίας μετὰ φοβεροῦ στρατοῦ· ἡ Ἄρκτος τὸν περιέμενεν, ἑτοίμους ἔχουσα τοὺς ὄνυχας αὐτῆς. Ἐκεῖ νικᾶται κατὰ κράτος, μόλις προφθάνει νὰ συλλέξῃ τὰ ἐπίλοιπα τοῦ στρατοῦ, ὀπισθοδρομεῖ πρὸς τὴν Γαλλίαν, ἀλλ' ἡ παρὰ πόδας καταδιώκουσα αὐτὸν εἱμαρμένη δὲν ἀφίνει αὐτὸν ἥσυχον. Οἰκτρῶς ἀπόλλυνται καὶ τὰ λείψανα τοῦ στρατοῦ του εἰς τὴν ἀπαισίαν ἐκείνην τοῦ Βερεζίνα τραγῳδίαν!

Ἀλλὰ τὴν ἦτταν ταύτην τοῦ Ναπολέοντος ἀπεκαθάρισεν ἡ ἀξιομνημόνευτος ἐκστρατεία τοῦ 1813. Κατὰ τὴν περίστασιν ταύτην ἀπεζημιώθη οὐ μικρὸν ὁ Ναπολέων καὶ ἐπληρώθη ἀγαλλιάσεως, ἐπανευρὼν εἰς τοὺς νέους καὶ σφριγῶντας αὐτοῦ στρατιώτας ἅπασαν τὴν ἀξίαν τῶν παλαιῶν αὐτοῦ συστρατιωτῶν. Τότε, ἐν τῇ ἐκχύσει ἐκείνῃ τῆς ζωηρᾶς καὶ ἐνδομύχου εὐχαριστήσεως εὑρισκόμενος: «Ἀπὸ εἰκοσαετίας, εἶπε, κυβερνῶ γαλλικὸν στρατόν· δὲν εἶδον εἰσέτι παρομοίαν ἀνδρίαν καὶ ἀρσιόσιν». Ὁ μέγας στρατὸς ἀνεγεννήθη, ὅπως ἐκβάλῃ τῆς ἀπάτης ἐκείνους, οἵτινες τὸν ὑπέθετον ὡς διὰ παντὸς ταφέντα εἰς τὰς ἐρήμους τῆς Ἄρκτου. Καὶ μ' ὅλα ταῦτα τοσαύτη ἐπιτυχία δὲν ἠδύνατο νὰ χαρακτηρίσῃ ἄλλον παρὰ τὸν Ναπολέοντα· τοῦτο δὲ συμπεραίνει τις ἐκ τῆς στρατηγικῆς ἱκανότητος, ἣν ἐπέδειξε, καὶ ἐκ τῆς ἐπισήμου ἐκθέσεως, ἥτις ἐπέμφθη μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ ἐν ᾗ ὁ μεγαλεπήβολος μονάρχης καὶ στρατηγὸς ἔγραφεν: «Ἐὰν ὅλοι οἱ μονάρχαι καὶ οἱ ὑπουργοί, ὅσοι κυβερνῶσι τὰ ἀνακτοβούλια αὐτῶν, παρευρίσκοντο ἐπὶ τοῦ πεδίου τῆς μάχης ταύτης, θ' ἀπέβαλον τὴν ἐλπίδα τοῦ ν' ἀναγκάσωσι τὸν ἀστέρα τῆς Γαλλίας ὅπως παλινδρομήσῃ».

Ἀλλ' ἡ μοῖρα ἔσπρωξεν αὖθις τὸν Ναπολέοντα πρὸς τὰ ὀπίσω. Ἐφαίνετο παραδόξως καταδιώκουσα καὶ ὑπερασπιζομένη αὐτὸν ἀμοιβαδόν. Τὸ 1814 ἐπῆλθε κατὰ τοῦ Ναπολέοντος ἀνηλεὲς, οἱ δὲ σύμμαχοι εἰσέβαλον εἰς τοὺς Παρισίους καὶ τροπαιοῦχοι ἀνέλαβον ν' ἀπορασίσωσι περὶ τῆς τύχης τοῦ μεγάλου ἀνδρός. Ἡ Ἔλβα ὡρίσθη ὡς ἡ μέλλουσα αὐτοῦ διαμονή.

Τὸν ἀστέρα ἐπεπρόσθησε σκότος.

Ἀλλὰ θριαμβεύων ὑπέρ ποτε ἐπανέρχεται ὁ ἀετὸς τῆς Γαλλίας ἐπὶ κεφαλῆς τῶν παλαιῶν του στρατιωτῶν καὶ εἰσέρχεται εἰς Παρισίους ἐν μέσῳ γενικῆς ἀγαλλιάσεως καὶ χαρᾶς.

Εἶναι ἀπερίγραπτος ὁ ἐνθουσιασμὸς, ὅστις κατεκυρίευσε τότε τὸν λαὸν, ὁπότε ὑπεδέχετο τὸν ἐκ τῆς ἐξορίας ἐπανερχόμενον κύριον αὐτοῦ.

Ἡ κάθοδος τοῦ ἅρπαγος, τοῦ ἀνθρωποφάγου τῆς Κορσικῆς, ὡς ἐκάλει τὸν Ναπολέοντα ἡ χυδαία τοῦ ὄχλου γλῶσσα, ἀπεδίωξε τὸν νόμιμον ἡγεμόνα Λουδοβῖκον τὸν ΙΗ' ἐκ τοῦ θρόνου. Ὁ διωγμὸς ἦν οἰκογενειακός. Λουδοβῖκος ὁ ΙΣ' ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς λαιμητόμου· ἡ Μαρία Ἀντωνιέττα ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς λαιμητόμου· ὁ υἱὸς αὐτῶν, ὁ δυστυχὴς δελφῖνος, ἀπέθανεν ἀθλίως παραδοθεὶς εἰς τὰς χεῖρας βδελυροῦ σκυτοτόμου. Ὅτε ἀπεβιβάσθην κατὰ πρῶτον εἰς Κάνναις (ἔλεγεν ὁ Ναπολέων ἐν τῇ Ἀγ. Ἑλένῃ), αἱ ἐφημερίδες ἤρχισαν νὰ ἐκτοξεύωσι τὰ βέλη των κατὰ τῆς «ἀνταρσίας τοῦ Βοναπάρτου»· μετὰ πέντε ἡμέρας ἔγραφον: «ὁ στρατηγὸς Βοναπάρτης εἰσῆλθεν εἰς Γρενόβλην»· μετὰ ἔνδεκα: «ὁ Ναπολέων ἀφίκετο εἰς Λούγδουνον»· μετὰ εἴκοσιν: «ὁ Αὐτοκράτωρ εἰσῆλθεν εἰς τὸν Κεραμεικόν!»

Φεῦ! ἡ ἀνθρωπότης ἐδείχθη ἆρά γε ἀγνώμων πρὸς τὸν μέγαν ἄνδρα; Αὐτὸ διασαφηνίζουσι τὰ τελευταῖα αὐτοῦ ἔτη.

Ἡ μεγάλη ἧττα, ἣν ἔπαθεν ὁ μεγαλεπήβολος ἀνὴρ κατὰ τὸ 1812, δὲν ἦν ἄλλο ἢ προοίμιον τῆς προσεχοῦς αὐτοῦ πτώσεως. Καὶ τῷ ὄντι, τὸ σμῆνος τῶν συμμάχων ἐπέπεσε τῷ 1815 κατὰ τοῦ Ναπολέοντος. Εἰς τὸ ἀξιομνημόνευτον Βατερλὼ, ἔνθα διεκυβεύθη, ὡς οὔτως εἰπεῖν, ἡ τύχη ὁλοκλήρου τῆς Γαλλίας, ἓν σφάλμα στρατηγικὸν, εἰς ὃ ὑπέπεσεν εἷς ἐκ τῶν στρατηγῶν τοῦ Ναπολέοντος, ἤρκεσεν ὅπως ῥίψῃ τοῦτον εἰς τὸ βάραθρον, ὅπερ προητοίμαζεν ἡ ἄπιστος Ἀγγλία εἰς τὸν λέοντα τῆς Κορσικῆς!

Ἡ Ἀγ. Ἑλένη ὡρίσθη ὡς ἡ τελευταία αὐτοῦ κατοικία καὶ . . . δεινὸν εἰπεῖν! ὁ τάφος του!

Ἐξ ἔτη μακρὰ καὶ ἐπώδυνα διῆλθεν ἐκεῖ ἐξορίας ὁ Ναπολέων· ἓξ ἔτη! καθ' ἃ δὲν εἶχε νὰ ἐξαγνίσῃ ἁμαρτίας, δὲν εἶχε νὰ ἐκκαθαρίσῃ ῥύπους καὶ πλημμελήματα, ἀλλὰ μόνον νὰ εὐθυμῆται τὴν παλαιὰν αὐτοῦ δόξαν καὶ νὰ ζῇ ἐντὸς τῶν ἀναμνήσεων αὐτοῦ, τῶν μεμιγμένων πάντοτε μετ' ἔργων ἐπιεικείας, ἀγαθότητος, ὑπολήψεως.

Αὐτὸς καθ' ἑαυτὸν ὁ Ναπολέων ἐκπροσωπεῖ μίαν ἀλήθειαν: ὅτι δὲν κατέστρεψε τὴν ἐλευθερίαν, ἀλλ' οὔτε κατήργησε τὴν ἀπολυταρχίαν· δὲν κατέστρεψε τὸ σύνταγμα, ἀλλ' οὔτε εἰσήγαγε τὴν τυραννίαν. Ἦν ἄρχων κρατῶν διὰ τῆς μιᾶς τὴν ἐλευθεροφροσύνην καὶ διὰ τῆς ἑτέρας τὸ σκῆπτρον τοῦ δεσποτισμοῦ.

Γ. Α. Ξ.

ΜΑΡΚΟΣ ΡΗΓΟΥΛΟΣ.

ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ ΑΡΕΤΗΣ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ.

Πάντες οἱ τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας ἀναδιφήσαντες ἐνθυμοῦνται τοὺς αἱματηροὺς ἐκείνους μεταξὺ Ρωμαίων καὶ Καρχηδονίων πολέμους, οἵτινες Λιβυκοὶ παρὰ τῶν ἱστοριογράφων ἐπεκλήθησαν. Τῶν πολέμων τούτων ἀληθὴς αἰτία ὑπῆρξεν ἡ ἐκ τῶν ἀλληλοδιαδόχων, ἔν τε Σικελίᾳ καὶ Ἀφρικῇ, νικῶν τῶν Καρχηδονίων ὀσημέραι αὐξάνουσα ἰσχὺς αὐτῶν, ἥτις φόβον, ὡς εἰκός, ἐνεποίει τῇ ρωμαϊκῇ δημοκρατίᾳ.

Διαρκοῦντος τοῦ πρώτου λιβυκοῦ πολέμου, ἡ ἀφορμὴ τοῦ ὁποίου ὑπῆρξεν ἀσήμαντος, Μάρκος ὁ Ρηγοῦλος, ὕπατος τότε τῆς Ῥώμης ὢν (256 π. Χ.), ἐξεστράτευσεν εἰς τὴν Ἀφρικὴν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ ρωμαϊκοῦ στρατοῦ. Ἡ περὶ τὰ στρατιωτικὰ ἐμπειρία τοῦ ἀνδρὸς, ὑπὸ γενναίας στρατιᾶς βοηθουμένη, δὲν ἐβράδυνεν ὅπως κερδίσῃ αὐτῷ νίκας εἰς διαφόρους μάχας. Οἱ Ῥωμαῖοι, μὴ θέλοντες νὰ διακόψωσι τὴν σειρὰν τῶν νικῶν τούτων, διέταξαν τὸν Ῥηγοῦλον νὰ μείνῃ ἐν Ἀφρικῇ ὡς ἀνθύπατος· ἀλλ' ἡ εἰς Ῥώμην παρουσία αὐτοῦ ἦν ἀναγκαία κατὰ πολλὰ, καθ' ὅσον οἰκογενειακαὶ ὑποθέσεις ἐκάλουν αὐτὸν ἐκεῖσε· διὸ καὶ παρεκάλεσεν ἐπιμόνως τὴν γερουσίαν ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῆς διοικήσεως τοῦ στρατοῦ, ἀλλ' ἐκείνη οὐδόλως εἰς τοῦτο συγκατένευσεν.

Ὁ Ῥηγοῦλος, ὀδεύων ἀπὸ νίκης εἰς νίκην καὶ δάφναις περιστεφόμενος, ἐκυρίευσε μετ' οὐ πολὺ τὴν Τύνιδα· οἱ δὲ Καρχηδόνιοι, φοβούμενοι μὴ ἡ τῆς ῥηθείσης πόλεως ἅλωσις συνεπαγάγῃ καὶ τὴν τῆς Καρχηδόνος, προέτειναν εἰρήνην. Ἀλλ' ὁ δαφνοστεφὴς στρατηλάτης τοσούτῳ σκληρὰς προτάσεις προέβαλεν, ὥστε ἠνάγκασεν αὐτοὺς ἄκοντας νὰ ἐξακολουθήσωσι τὸν πόλεμον. Ἐν καιρῷ τῶν διαπραγματεύσεων τούτων, Λακεδαιμόνιός τις, Ξάνθιππος καλούμενος, ἦλθεν ἵνα βραδύνῃ τὴν πτῶσιν τῆς Καρχηδόνος, μεταβάλλων τὴν φορὰν τῶν πραγμάτων. Ὁ ἀνὴρ οὗτος, ἐκλεχθεὶς παρὰ τῶν Καρχηδόνων ἀρχηγὸς, συγκροτεῖ μάχην ὑπὸ τὰ τείχη τῆς Τύνιδος, καταστρέφει τὸν ρωμαϊκὸν στρατὸν, αἰχμαλωτίζει τὸν Ῥηγοῦλον μετὰ πεντακοσίων ἄλλων Ῥωμαίων καὶ ἀναχωρεῖ ὅθεν ἦλθεν ἄγνωστος, χωρὶς ν' ἀφήσῃ ἕτερα ἴχνη περὶ αὐτοῦ ἐν τῇ ἱστορίᾳ.

Ὁ ἀτυχὴς Ῥηγοῦλος, ὁδηγηθεὶς εἰς Καρχηδόνα, ὑπέφερε τοσαύτας τραχείας βασάνους, ὥστε ἐλησμόνησεν ἐν ὀλιγοχρονίῳ διαστήματι τοὺς λαμπροὺς καὶ μεγαλοπρεπεῖς θριάμβους τῆς πατρίδος αὐτοῦ. Ἀλλ' ἡ τύχη ἐφάνη καὶ πάλιν εὐνοϊκὴ πρὸς τοὺς Ῥωμαίους· καθότι οἱ Καρχηδόνιοι, ἡττηθέντες ὑπὸ τοῦ Μετέλλου, ἀπεφάσισαν νὰ ζητήσωσι διὰ δευτέραν φορὰν τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων. Ἔπεμψαν δὲ πρέσβεις εἰς Ἰταλίαν, μετ' αὐτῶν δὲ καὶ τὸν Ῥηγοῦλον, διότι ἤλπιζον ὅτι οὗτος, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ τῶν δεσμῶν του, ἤθελεν ἀγορεύσει ὑπὲρ τῆς εἰρήνης· ἔλαβον ὅμως παρ' αὐτοῦ ὑπόσχεσιν, ὅτι ἤθελεν ἐπανέλθει καὶ αὖθις εἰς τὴν αἰχμαλωσίαν, ἐὰν αἱ διαπραγματεύσεις δὲν ἐλάμβανον αἴσιον πέρας.

Φθάσας ὁ Ῥηγοῦλος μετὰ τῶν λοιπῶν πρέσβεων εἰς τὰς πύλας τῆς Ῥώμης, ἠνώχθη νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν πόλιν ὡς ἀπεσταλμένος τῶν Καρχηδονίων, ἐκπληρῶν οὕτως ἀρχαῖόν τινα ῥωμαϊκὸν νόμον, ὅστις ἀπηγόρευεν εἰς πάντα ξένον νὰ παρουσιάσῃ εἰς τὴν γερουσίαν τοὺς πρέσβεις ἐχθρικοῦ λαοῦ· ὅθεν οἱ γερουσιασταὶ συνῆλθον ἔξω τῶν τειχῶν τοῦ ἄστεως. Ὁ Ῥηγοῦλος, ἀφ' οὗ παρουσίασε τοὺς Καρχηδονίους πρέσβεις εἰς τὴν γερουσίαν, ἐδηλοποίησεν αὐτῇ, ὅτι ἦρχετο ἐκ μέρους τῶν Καρχηδονίων ἵνα ζητήσῃ παρὰ τοῦ ρωμαϊκοῦ λαοῦ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἀνταλλαγὴν τῶν αἰχμαλώτων. Ἡ γερουσία παρεκάλεσεν αὐτὸν νὰ μείνῃ καὶ ν' ἀκούσῃ τὴν ἀπόφασιν αὐτῆς, ὅπως ἐπιφέρῃ ἀκολούθως καὶ αὐτὸς ὡς Ῥωμαῖος πολίτης τὴν γνώμην του. Τότε ἐκεῖνος, ἐγερθείς, τῶν Καρχηδονίων πρέσβεων καὶ αὐτῶν τῶν Ῥωμαίων τὰ μάλα ἐκπλησσομένων, ἀντὶ νὰ ὑποστηρίξῃ τὰς καρχηδονικὰς προτάσεις, κατεπολέμησεν ἐνθέρμως αὐτὰς, ὡς ἀντιβαινούσας εἰς τὰ ἀληθῆ τῆς Ῥώμης συμφέροντα, καὶ παρέστησε πάντας τοὺς ἰσχυροὺς λόγους, οὓς εἶχεν ἡ δημοκρατία ἐξακολουθοῦσα τὸν πόλεμον. Θυσιάζων δ' οὕτως ἐνώπιον τοῦ ἱεροῦ τῆς πατρίδος αὐτοῦ ἔρωτος πᾶν ἀτομικὸν αὐτοῦ συμφέρον, ἐφαίνετο εὐσταθὴς καὶ γαλήνιος.

Οἱ δὲ γερουσιασταὶ, πεισθέντες ὑπὸ τῆς ὀρθῆς κρίσεως τοῦ φιλοπάτριδος Ῥηγούλου, ἀπέῤῥιψαν τὰς προτάσεις τῶν Καρχηδονίων καὶ προέτειναν τὴν ἐξακολούθησιν τοῦ πολέμου. Οἱ φίλοι αὐτοῦ ὅμως, θαυμάζοντες τὴν εὐστάθειάν του, ἐπεθύμουν νὰ σώσωσι τοιοῦτον πολίτην· ἐνθαῤῥυνόμενοι μάλιστα ὑπὸ τοῦ Μεγάλου ἀρχιερέως, ὅστις ὑπεστήριζεν ὅτι ἠδύνατο ν' ἀπαλλάξῃ αὐτὸν τῶν ὅρκων, οὓς ἐν Καρχηδόνι εἶχε δώσει, προσεπάθησαν πολὺ νὰ κρατήσωσιν αὐτὸν εἰς Ῥώμην. Ἀλλ' ὁ Ῥηγοῦλος, ἐγερθείς, εἶπεν ῥῆμα· « Μή με οἰκτείρετε, ἄνδρες βουλευταί! καλῶς διέθεσα ἐμαυτόν· οὐδὲν δύναται νὰ μεταβάλῃ τὴν ἀπόφασίν μου. Ἐπιστρέφω εἰς Καρχηδόνα διὰ νὰ πράξω τὸ χρέος μου. » Καὶ ταῦτα εἰπὼν, ἀπεμακρύνθη τῆς Ῥώμης, τοὺς ὀφθαλμοὺς νεύων πρὸς τὴν γῆν καὶ ἀπωθῶν τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, εἴτε διότι ἐφοβεῖτο μὴ συγκινηθῇ, εἴτε διότι ὡς καρχηδόνιος αἰχμάλωτος εὗρεν ἑαυτὸν ἀνάξιον τοῦ περιπτυγμοῦ καὶ τῶν θωπειῶν Ῥωμαίας γυναικός!

Ὁ Ῥηγοῦλος, φιλόπατρις ὢν, ἀναγκαίως ἦν καὶ ἐνάρετος καὶ ἐπομένως φίλος τῆς τιμῆς καὶ τῶν ὑποχρεώσεών του ἀκριβέστατος τηρητής. Μὴ θελήσας νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὰς προτροπὰς τῶν συμπολιτῶν του, ἐπανῆλθε μετὰ τῶν λοιπῶν πρέσβεων εἰς Καρχηδόνα, ὅπου μαρτυρικῶς ἐξεμέτρησε τὸ ζῆν ἐντὸς σκοτεινῆς καὶ καθύγρου εἱρκτῆς, ἐν ᾗ ἐπὶ μακρὸν φρικωδῶς ὑπὸ τῶν δημίων αὐτοῦ ἐβασανίζετο. Ὑπῆρξεν ἀξιομνημόνευτον παράδειγμα τῆς θρησκείας, τοῦ ὅρκου καὶ τῆς φιλοπατρίας, ἅτινα ἐπὶ γενναίας μόνον ψυχῆς δύνανται νὰ συνυπάρχωσι.

Τοιοῦτος ἦν ὁ πατριωτισμὸς τοῦ μεγάλου ἐκείνου ἀνδρός. Ἂν καὶ κατὰ τὸν Εὐριπίδην «μόχθων οὐκ ἄλ-

λος ὑπερθεν ἢ γᾶς πατρίας στέρεσθαι», ὁ Ῥηγοῦλος διὰ τὴν ἀγάπην τῆς Ῥώμης ἐθυσίασε τὴν γλυκυτάτην ταύτην μακαριότητα, καὶ ἐκουσίως ὑπεβλήθη εἰς μαρτυρικώτατον θάνατον, ὅστις ἐπεσφράγισε τὸν βίον τοῦ ἐνδόξου ἐκείνου πολίτου τῆς ἀρχαίας Ῥώμης.

Γ. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΘΗΡΑ ΕΛΕΦΑΝΤΟΣ(*).

Ἐν τῇ Νοτίῳ Ἀφρικῇ εὑρίσκομεν καὶ ἰδιάζοντά τινα τρόπον τοῦ φρονεύειν τοὺς ἐλέφαντας. «Οἱ αὐτόχθονες, ἅμ' ἀνακαλύπτοντες βοσκότοπόν τινα, ἐκ τοῦ ὁποίου μετ' οὐ πολὺ μέλλει ὁ ἐλέφας νὰ διέλθῃ εἴτε ἀγεληδόν, εἴτε μόνος, ἑροδιάζονται διὰ χονδροῦ τμήματος βαρυτάτου τινὸς ξύλου, ὅπερ οἱ Βακαλαῖοι ὀνομάζουσιν ἀ μ ό ν ι ο ν, καὶ ἀναρτῶσιν αὐτὸ εἰς ὑψηλὸν δένδρον· τὸ ξύλον ἔχει αἰχμὴν σιδηρᾶν, ἥτις βλέπει πρὸς τὴν γῆν· ὁ δὲ εἰς τὸ δένδρον προσδέων τὸ ὅπλον σχοῖνος εἶναι οὕτω πως διατεθειμένος, ὥστε, ἐὰν ὁ ἐλέφας ἐγγίσῃ αὐτὸν κατὰ τύχην, ὅπερ πάντοτε συμβαίνει κατὰ τὴν ὑπὸ τὸ ἀμόνιον διάβασίν του, τὸ ἀπολυόμενον βάρος ἐμπήγνυται εἰς τὴν σάρκα του, ἡ δὲ βαρύτης τοῦ ὅπλου συντρίβει τὰ νεφρά του.»

Οἱ παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ζαμπὲζ κατοικοῦντες Βατόγγα καὶ Βανυάϊ μεταχειρίζονται τὸν ἑπόμενον τρόπον·

« Ἀνεγείρουσιν ἱκρίωμα ἢ πῆγμα ἐπὶ ὑψηλῶν δένδρων, ὧν οἱ κλάδοι ἐκτείνονται ἄνωθεν τῶν ὁδῶν, ἐκ τῶν ὁποίων διέρχονται οἱ ἐλέφαντες, καὶ ὁπλίζονται διὰ λόγχης, τῆς ὁποίας ὁ σίδηρος ἔχει μῆκος πεντήκοντα ἑκατοστομέτρων καὶ πλάτος πέντε· τὸ δὲ δόρυ τῆς λόγχης ἔχει μῆκος ἑνὸς μέτρου καὶ πεντήκοντα ἑκατοστομέτρων. Ὁπόταν λοιπὸν τὸ θηρίον διέλθῃ κάτωθεν αὐτῶν, οἱ θηρευταὶ ῥίπτουσι τὴν λόγχην μεταξὺ τῶν πλευρῶν· ἐκ τῆς σφοδρότητος τοῦ κτύπου καὶ τῶν κινήσεων τῶν προξενουμένων εἰς τὴν λόγχην ἐκ τῶν δένδρων, κατὰ τῶν ὁποίων κτυπᾷ εἰς τὴν φυγὴν αὐτοῦ ὁ ἐλέφας, εἰς τὸ σῶμα αὐτοῦ γίνονται φοβεραὶ πληγαί, αἵτινες μετ' οὐ πολὺ ἐπιφέρουσι τὸν θάνατον. Ὡσαύτως μεταχειρίζονται λόγχην κεχωσμένην ἐντὸς δοκοῦ, τὴν ὁποίαν ἀναρτῶσιν εἰς κλάδον τινὰ τῇ βοηθείᾳ σχοινίου, δεδεμένου εἰς εἶδος πτηνοπαγίδος (*trébuchet*) ἐπὶ τῆς ὁδοῦ τοῦ ἐλέφαντος· ἐνῷ δὲ ὁ ποὺς τοῦ ζώου, ἐγγίζων τὴν παγίδα, ῥίπτει τὴν δοκόν, ὁ φαρμακερὸς σίδηρος ἐπιφέρει πληγὴν πάντοτε θανατηφόρον.»

« Οἱ ἔμπειροι θηρευταὶ μεταχειρίζονται ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον εἰς τὰ ἀνοικτὰ πεδία τὴν διὰ τοῦ ἀκοντίου προσβολήν. Τοιούτου εἴδους θήραν διηγεῖται ὁ Λίβιγκστον, ὅστις ἐθεᾶτο αὐτὴν διὰ τοῦ τηλεσκοπίου, καθήμενος ἐπὶ τῆς κλιτύος λόφου. Θῆλυς ἐλέφας μετὰ τοῦ σκύμνου του ἦν τὸ σημεῖον, πρὸς ὃ ὅλων τῶν θηρευτῶν ἡ προσοχὴ ἐστρέφετο. Ὁ ἐλέφας οὗτος ἵστατο ἀεριζόμενος διὰ τῶν μεγάλων αὐτοῦ ὤτων, ἐνῷ ὁ ἐλεφαντιδεὺς ἔπαιζε περιχαρῶς ἀναπηδῶν κύκλωθεν τῆς μητρός του. Ἀμφότερα τὰ ζῶα δὲν ὑπωπτεύθησαν τὴν προσέγγισιν τῶν θηρευτῶν, οἵτινες ἐβάδιζον ἐν σιωπῇ ὁ εἷς κατόπιν τοῦ ἄλλου. Καθ' ἣν στιγμὴν ἐπλησίαζον, ὁ σκύμνος τοῦ ἐλέφαντος, παύσας τὰ παιγνίδιά του, ἤρχισε νὰ θηλάζῃ. Ἐφαίνετο ὡσεὶ διετής. Μετὰ ταῦτα ἥ τε μήτηρ καὶ τὸ τέκνον εἰσῆλθον ὁμοῦ εἰς λάκκον πλήρη ἰλύος καὶ κατεκαλύφθησαν ὑπὸ βορβόρου· ὁ μικρὸς ἐλέφας ἐκυλίετο σκιρτῶν, ἔσειε τὰ ὦτα καὶ ἐκίνει τὴν προβοσκίδα του κατὰ τὸν τρόπον τῶν ἐλεφάντων· ἀφ' ἑτέρου δὲ ἡ μήτηρ του ἔσειε τὴν οὐρὰν καὶ τὰ ὦτα πρὸς δήλωσιν τῆς χαρᾶς της. Αἴφνης ἀντήχησαν οἱ συριγμοὶ τῶν θηρευτῶν, ἐξ ὧν οἱ μὲν ἐφύσων ἐντὸς σωλῆνος, οἱ δὲ ἐντὸς τῶν χειρῶν αὐτῶν συνηνωμένων, ὅλοι δ' ἀνεκραύγαζον, ὅπως ἐπισύρωσι τὴν προσοχὴν τοῦ ζώου·

« Ἀρχηγέ! ἤλθομεν νά σε φονεύσωμεν.

» Ἀρχηγέ! θ' ἀποθάνῃς, καθ' ὃν τρόπον ἀπέθανον καὶ τόσοι ἄλλοι.

» Οἱ θεοὶ εἶπον τοῦτο, κτλ. κτλ.»

Οἱ ἐλέφαντες ἀνήγειραν τὰ ὦτα, ἤκουσαν τὴν παράδοξον ἐκείνην βοὴν καὶ ἐξῆλθον τοῦ λάκκου καθ' ὃν χρόνον ὥρμων πρὸς αὐτοὺς οἱ θηρευταί. Ὁ μικρὸς ἐλέφας ἠθέλησε νὰ φύγῃ· ἀλλ' ἰδὼν τοὺς θηρευτάς, ἐπανῆλθε πλησίον τῆς μητρός του, ἥτις ἐτοποθετήθη μεταξὺ αὐτοῦ καὶ τῶν προσβολέων καὶ πολλάκις ἐθώπευσεν αὐτὸν διὰ τῆς προβοσκίδος ὡς ἵνα τὸν ἐνθαρρύνῃ. Μακρυνόμενον πάντοτε, τὸ ἄθλιον ζῶον ἵστατο διὰ νὰ παρατηρήσῃ τοὺς ἐχθρούς του καὶ ἐστρέφετο εὐθὺς πρὸς τὸ τέκνον του καὶ ἐβάδιζε παρ' αὐτῷ ὡσεὶ ὑφιστάμενον τὴν ἀνάγκην ἀφ' ἑνὸς μὲν νὰ προστατεύσῃ τὸ τέκνον του, ἀφ' ἑτέρου δὲ νὰ τιμωρήσῃ τοὺς διώκτας του. Οὗτοι εὑρίσκοντο περὶ τὰ ἑκατὸν βήματα ὄπισθεν αὐτοῦ, μέχρις οὗ ὁ ἐλέφας ἠναγκάσθη νὰ διέλθῃ ἕνα ῥύακα. Τοῦτο ὠφέλησε τοὺς θηρευτάς, κερδίσαντας καιρὸν ἐκ τῆς βραδύτητος, μεθ' ἧς τὸ ζεῦγος τῶν ἐλεφάντων διήρχετο τὸν ῥύακα· ὅτε δὲ εὑρέθησαν εἴκοσι βήματα μόνον μακρὰν, ἐρρίψαν τὰ ἀκόντια κατὰ τοῦ μεγάλου ἐλέφαντος. Ἡ τραυματισθεῖσα μήτηρ, ἐκ τῶν πληγῶν τῆς ὁποίας ἄφθονον ἔρρεε τὸ αἷμα, ἐτράπη εἰς φυγὴν χωρὶς νὰ φροντίσῃ περὶ τοῦ μικροῦ. «Ἔπεμψα (λέγει ὁ Λίβιγκστον) τὸν Σεκουέβον πρὸς τοὺς θηρευτὰς, διατάττων αὐτοὺς νὰ μὴ κτυπήσωσι τὸν μικρὸν ἐλέφαντα. Τὸ πτωχὸν ζῶον ἔτρεχεν ὅσον τάχος· δὲν εἶχε δὲ φθάσει εἰσέτι ὁ Σεκουέβος, ὅτε ὁ μικρὸς ἐλέφας εἶχεν ἤδη καταφύγει εἰς τὸ ὕδωρ καὶ ἐκεῖ ἐφονεύθη ὑπὸ τῶν ἀνθρώπων μου. Τὸ βῆμα τῆς μητρὸς ἐγένετο βραδύτερον· μετ' ὀλίγον δὲ στραφεῖσα μὲ λύσσης κραυγὴν, ἐπέπεσε κατὰ τῶν θηρευτῶν, οἵτινες διεσκορπίσθησαν, διαφόρους λαβόντες διευθύνσεις· ἠκολούθησεν εὐθεῖαν γραμμὴν καὶ διῆλθεν ἐκ μέσης τῆς διασκεδασθείσης συμμορίας, διευθυνομένη μόνον πρὸς ἄνθρωπόν τινα, ὑφάσματος τμῆμα ἔχοντα ἐπὶ τῶν ὤμων (τὰ πολὺ ἀνοικτοῦ χρώματος ἐνδύματα εἶναι εἰς τοιαύτας περιστάσεις λίαν κινδυνώδη).

(*) Συνέχεια καὶ τέλος τῶν ἀριθμ. 13.

Διαβᾶσα δὲ ῥύακά τινα ἐστάθη πολλάκις διὰ νὰ πρατηρήσῃ τοὺς θηρευτάς, ἂν καὶ οὗτοι δὲν ἔπαυον ἀποστέλλοντες κατ' αὐτῆς ἀκόντια· τέλος πάντων, ἀπολέσασα πλείστην αἵματος ποσότητα, ἔκαμε τελευταίαν προσβολὴν, ἐστράφη ἐφ' ἑαυτῆς κλονουμένη καὶ ἐξέψυξε γονυπετήσασα.»

Εἰς τὰ δάση, ἐν οἷς ὑπάρχει πλῆθος ἐγκισσευομένων καὶ πολυετῶν φυτῶν ἀπὸ δένδρου εἰς δένδρον διαδεδομένων καὶ μέχρι τῆς κορυφῆς αὐτῶν ἀναβαινόντων, οἱ θηρευταὶ συναθροίζουσι τοὺς σχοινους τούτους καὶ συμπλέκουσιν αὐτοὺς εἰς τρόπον ὥστε σχηματίζουσιν εἴδη δικτυωτῶν, ἅτινα δὲν εἶναι μὲν τόσῳ δυνατὰ ὥστε ν' ἀναχαιτίσωσι τὸν ἐλέφαντα, ἀλλ' εἶναι ἱκανὰ νὰ βραδύνωσι τὴν φυγήν του· πολλὰ δὲ τῶν ὁδοφραγμάτων τούτων εἰσὶν ἄλλως τε διατεθειμένα κλιμακηδὸν καὶ κατ' ἀποστάσεις, ὥστε τὸ ζῶον, ἐὰν διασπάσῃ τὰ πρῶτα, ν' ἀναχαιτίζηται πάντοτε ὑπὸ τῶν ἄλλων εἰς τὴν φυγήν του.

Τούτων οὕτως ἐχόντων, πρόκειται νὰ πέσῃ τὸ ζῶον εἰς τὴν παγίδα. Περιηγητής τις παρευρέθη εἰς τοιοῦτο εἶδος θήρας, ἥτις ἦν μάχη καθ' ὅλην τὴν τάξιν, καθότι πεντακόσιοι ἄνδρες ἔλαβον εἰς αὐτὴν μέρος.

« Ἅμα ἀκουσθέντος τοῦ ἤχου θηρευτικῆς τινος σάλπιγγος, ἤρξατο ἡ καταδίωξις· πολλοὶ τῶν ἡμετέρων ἐτοποθετήθησαν εἰς διάφορα μέρη ἑνὸς ὁδοφράγματος, μεγάλην κατέχοντος ἔκτασιν· οἱ δὲ λοιποὶ ὠλίσθαινον ἐν σιγῇ διὰ τῶν δασῶν, καιροφυλακτοῦντες τὴν λείαν των.

» Εὐθὺς ὡς παρατηρήσωσιν οἱ θηρευταὶ ἐλέφαντα, πλησιάζουσιν αὐτὸν μετὰ προφυλάξεως, σκοπὸν ἔχοντες νὰ ἐξαγριώσωσι καὶ ῥίψωσιν αὐτὸν εἰς μέρος τι τοῦ πλησιεστέρου ὁδοφράγματος. Πρὸς κατόρθωσιν δὲ τούτου, ἐρπουσιν ἐπὶ τῆς κοιλίας ὡς οἱ ὄφεις μετὰ θαυμαστῆς εὐκινησίας.

» Ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τὸ ζῶον τρέπεται εἰς φυγήν· ὁρμᾷ εἰς τὰ πρόσω, σχεδὸν ὡς τυφλόν, καὶ ῥίπτεται εἰς τὸ ἐκ σχοινίων ὁδόφραγμα· ἐρεθισθὲν καὶ ἔτι μᾶλλον ἐπτοημένον, σχίζει τὰ ἐπὶ τῶν ποδῶν του κείμενα προσκόμματα διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ τῶν ποδῶν καὶ κτυπᾷ πανταχοῦ τὸ ἔδαφος· ἀλλ' ὅσῳ ταράσσεται, τόσῳ καὶ περιπλέκεται καὶ ἀμηχανεῖ.

» Ἐν τοσούτῳ, ἅμα ὡς ὁ ἐλέφας συνταραχθῇ, παραχρῆμα περιστοιχεῖται ὑπὸ τῶν θηρευτῶν καὶ, ἐνῷ ἀσπαίρει καὶ ἐξαντλεῖ τὰς ἑαυτοῦ δυνάμεις, πανταχόθεν, ὡς καὶ ἐκ τοῦ ὕψους τῶν δένδρων, ῥίπτονται κατ' αὐτοῦ ἀκόντια, εἰς τρόπον ὥστε τὸ δυστυχὲς ζῶον, κατατραυματισθὲν, ὁμοιάζει πρὸς ὑπερμεγέθη ἀκανθόχοιρον. Παύουσι δὲ τότε μόνον ἀκοντίζοντες κατ' αὐτοῦ, μέχρις οὗ πέσῃ νεκρόν.»

Ἐν περιπτώσει καθ' ἣν ὁ ἐλέφας δὲν φροντίζει περὶ τῶν πληγῶν, ἀλλ' ὁρμᾷ μανιωδῶς κατὰ τοῦ θηρευτοῦ, οὗτος μόνον μέσον πρὸς σωτηρίαν ἔχει ν' ἀναρριχηθῇ εἰς στερεόν τι δένδρον, ἂν εὕρῃ τοιοῦτον ἐπὶ τῆς ὁδοῦ του, καὶ ν' ἀναβῇ ἐπάνω ὅσον τάχος. Ἐνίοτε οἱ θηρευταὶ ἐμπίπτουσιν εἰς τὰς διὰ τοὺς ἐλέφαντας προωρισμένας παγίδας, ὅπερ εἰς αὐτοὺς εἶναι κινδυνωδέστατον.

Μ' ὅλον ὅτι δὲ τὸ πυροβόλον εἶναι κατὰ πολὺ ἀνώτερον τῶν λοιπῶν ὅπλων, οὐχ ἧττον ὅμως ἡ δι' αὐτοῦ θήρα ἔχει πλείστους κινδύνους. Ὡς παράδειγμα φέρομεν τὸν Λεβαλλιὰν, ὅστις εἰς τοιαύτην τινὰ θέσιν εὑρέθη κατὰ τὴν πρώτην αὐτοῦ κατὰ τοῦ ἐλέφαντος θήραν.

Τὸ ζῶον εἶχε λάβει δεκαπέντε βολὰς, καὶ ἡ λύσσα του ἦν ὑπερβολική. Ἔφερε δὲ τοὺς θηρευτὰς εἰς ὑψηλὰς θάμνους, μεταξὺ τῶν ὁποίων εὑρίσκοντο διεσπαρμένα φύρδην μίγδην στελέχη δένδρων ἐκριζωθέντων ἢ ἀνατραπέντων. Ὅτε ὁ ἐλέφας εὑρέθη 25 βήματα μακρὰν τοῦ ἡμετέρου περιηγητοῦ, ἐπέπεσε καὶ ἔτρεψε τοῦτον εἰς φυγήν. Τὸ ζῶον, ὁλονὲν τρέχον, ἐκινδύνευε νὰ φθάσῃ τὸν ἄνθρωπον. «Νεκρὸς μᾶλλον ἢ ζῶν, ἄλλην ἀπόφασιν δὲν εἶχον νὰ λάβω ἢ νὰ κρυφθῶ ὑπὸ χονδρὸν στέλεχος ἀνατετραμμένου δένδρου· μόλις δ' ἔπραξα τοῦτο, καὶ τὸ ζῶον ἔρθασε καὶ ὑπερέβη τὸ πρόσκομμα· ἀλλὰ πτοηθὲν καὶ αὐτὸ ἐκ τοῦ θορύβου, ὃν ἔκαμνον οἱ ἄνθρωποί μου, ἐστάθη καὶ ἤκουεν. Εἰς ἣν εὑρισκόμην θέσιν, ἠδυνάμην κάλλιστα νὰ πυροβολήσω κατ' αὐτοῦ· εὐτυχῶς δὲ τὸ πυροβόλον μου ἦν πλῆρες. Ἐπειδὴ δὲ τὸ ζῶον οὐδόλως ἐπηρεάσθη σχεδὸν ὑπὸ τοσούτων κτυπημάτων, ἀπηλπίσθην νὰ τὸ καταβάλω διὰ μιᾶς βολῆς καὶ ἔμεινα ἀκίνητος περιμένων τὴν τύχην μου. Ἐν τούτοις τὸ παρετήρουν, ἀπόφασιν ἔχων νὰ τῷ πωλήσω ἀκριβὰ τὴν ζωήν μου, ἂν τὸ ἔβλεπον ἐπανερχόμενον πρός με. Οἱ περὶ ἐμὲ, ἀνήσυχοι διὰ τὸν κύριόν των, μ' ἐκάλουν πανταχόθεν· ἀλλ' ἐγὼ ἐκράτουν σφιγκτὰ τὸ στόμα μου. Καταπεισθέντες λοιπὸν ἐκεῖνοι, ὅτι ἐξ ἅπαντος ἀπωλέσθην, ἐδιπλασίασαν τὰς κραυγὰς αὐτῶν. Ὁ ἐλέφας, ἐπτοημένος, ὠπισθοδρόμησε πάραυτα καὶ ἐκ δευτέρου ἐπήδησε τὸ στέλεχος χωρὶς νά με παρατηρήσῃ. Τότε δὲ, θέλων νὰ δώσω πρὸς τοὺς Ὁτεντότους μου σημεῖον ζωῆς, ἐπυροβόλησα καὶ ἐπέτυχον τὸ ζῶον εἰς τοὺς γλουτούς. Ἐγένετο δ' ἐξ ὁλοκλήρου ἀφανὲς ἐκ τῶν βλεμμάτων μου, ἀφὲν πανταχοῦ ἐπὶ τῆς διαβάσεώς του ἴχνη τῆς ἀθλίας καταστάσεως, εἰς ἣν εἴχομεν ῥίψει αὐτό.»

Ὁ Κ. Ὄσβελ, καταδιωχθεὶς ὑπὸ ἐλέφαντος κατὰ τὰς ὄχθας τοῦ Ζόγγα, ἔπεσεν ἐκ τοῦ ἵππου ἐν μέσῳ πυκνῶν χαμοκλάδων· εἶχε δὲ τὸ πρόσωπον ἐστραμμένον πρὸς τὸν πλησιάζοντα ἐλέφαντα καὶ ἠδύνατο νὰ βλέπῃ τὸν κολοσσιαῖον πόδα τοῦ ζώου ἕτοιμον νὰ τὸν καταπατήσῃ. Συνέστελλεν ὁλονὲν τὰς κνήμας του. . . Ἀλλὰ τὸ ζῶον παρῆλθε χωρὶς νὰ τὸν ἴδῃ, χωρὶς νὰ τὸν ἐγγίσῃ.

Δύω ἄποικοι, ἰδόντες ἕνα ἐλέφαντα, ἀπεφάσισαν νὰ τὸν καταδιώξωσιν. Οὐδόλως ἐγνώριζον τὴν θήραν ταύτην, καθ' ὅσον καὶ πρώτην φορὰν ἔβλεπον τοιούτου εἴδους ζῶον. Ὡσαύτως δὲ καὶ οἱ ἵπποι ἦσαν ἄπειροι τοῦ πράγματος· μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἐδειλίασαν. Ἐπλησίασαν ἐξήκοντα περίπου βήματα μακρὰν τοῦ ἐλέφαντος, χωρὶς οὗτος νὰ φανῇ ὅτι προσέσχεν εἰς αὐτούς. Τότε μόνον ἀπεμακρύνθη, ἀλλὰ βραδεῖ βήματι, καὶ οὕτως ἐδιπλασιάσθη ἡ ἀπόστασις. Εἷς τῶν ἀποίκων ἀφίππευσε τότε καὶ κλίνας τὸ γόνυ ἐπυροβόλησεν. Ἔλαβε δὲ μόλις καιρὸν νὰ ἱππεύσῃ ἐκ νέου καὶ νὰ τραπῇ εἰς φυγήν, διότι ὁ κολοσσὸς ἔδραμεν εἰς καταδίωξιν αὐτοῦ, ῥήξας διάτορον κραυγήν, ἥτις διεπέρασε τὸν θηρευτὴν μέχρι

μυελοῦ τῶν ὀστέων. Εὐτυχῶς τῷ ἐπῆλθεν ἡ ἰδέα νὰ διευθυνθῇ εἰς ἐπικλινές τι μέρος, οὗ τινος ἡ ἀνάβασις ἐβράδυνε τὴν πορείαν τοῦ ἐλέραντος. Ἐπωφεληθεὶς δὲ τῆς εὐκαιρίας, ὁ ἕτερος θηρευτὴς ἀφίππευσε καὶ αὐτὸς, ἐπυροβόλησεν, ἵππευσεν ἐκ νέου καὶ ἔφυγεν ἐν καλπασμῷ, ἀκολουθούμενος κατὰ πόδας ὑπὸ τοῦ φοβεροῦ θηράματος· ἐσώθη δὲ καθ' ὃν τρόπον καὶ ὁ σύντροφος αὐτοῦ. Ὁ ἐλέρας ἔπεσε νεκρὸς εἰς τὴν ὀγδόην βολήν.

Ἕτερος ἄποικος, ὁ Κλάας Οὐόλκ, κεκρυμμένος ὄπισθεν πυκνῶν καὶ ἀκανθωδῶν θάμνων, ἔχαιρεν ἐπὶ τῷ ὅτι κατέλαβεν ἐπ' αὐτοφώρῳ ἐλέραντα βόσκοντα. Τὸ ζῶον ὡσφράνθη τὴν παρουσίαν του, τὸν κατεδίωξε καὶ λαβὸν αὐτὸν διὰ τῆς προβοσκίδος τὸν ἔθραυσεν ὑπὸ τοὺς πόδας του.

Σημαντικὸς στρατὸς θηρευτῶν κατέλαβε δύω ἐλέραντας, ἄρρενα καὶ θῆλυν, εἰς ἀνοικτὸν πεδίον, ἔνθα παρέκειντο πυκναὶ καὶ ἀκανθώδεις θάμνοι. Τὰ ζῶα ἤρχισαν νὰ τρέχωσι πρὸς τὰ χαμόκλαδα, καὶ τὸ ἄρρεν ἦν μετ' οὐ πολὺ ἐκτὸς κινδύνου· ἀλλὰ τὸ θῆλυ, τραυματισθὲν, δὲν ἠδύνατο νὰ τρέχῃ μετὰ τῆς αὐτῆς ταχύτητος. Οἱ θηρευταὶ λοιπὸν, κόψαντες πᾶσαν πρὸς φυγὴν διεύθυνσιν, ἡτοιμάζοντο νὰ τὸ φονεύσωσιν, ὅτ' αἴφνης τὸ ἄρρεν, ἀναπηδῆσαν μανιωδῶς ἐκ τοῦ ἀσύλου του καὶ φοβερὰς βάλλον κραυγὰς, ἐπέπεσε κατ' αὐτῶν. Ἡ ὄψις του τοσούτου φόβου ἐνέπλησε τοὺς θηρευτὰς, ὥστε, αὐθωρεὶ ἱππεύσαντες, ἐτράπησαν εἰς φυγὴν ὅπως ἕκαστος σώσῃ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ ζωὴν, ἐκτὸς τοῦ Κόβου Κλόππερ, τοῦ τὸν θῆλυν ἐλέραντα πληγώσαντος, ὅστις, ὄρθιος καὶ τὸν χαλινὸν τοῦ ἵππου ἔχων τετυλιγμένον εἰς τὸν βραχίονά του, ἐγέμιζεν ἐκ νέου τὸ ὅπλον του καθ' ἣν στιγμὴν τὸ ζῶον ἐξῆλθε τῆς λόχμης. Ὁ ἐλέρας διηυθύνθη κατ' εὐθεῖαν πρὸς αὐτὸν καὶ, ἀφ' οὗ τὸν κατεπάτησε διὰ τῶν ποδῶν, ἥρπασεν αὐτὸν διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ τὸν ἐρρίψεν εἰς φοβερὸν ὕψος. Κορεσθείσης οὕτω τῆς ἐκδικήσεώς του, ἐπέστρεψε πρὸς τὸν θῆλυν ἐλέραντα, ἐθώπευσε τοῦτον φιλοστόργως διὰ τῆς προβοσκίδος καὶ, βοηθήσας αὐτὸν ἵν' ἀνεγερθῇ, χωρὶς νὰ προσέχῃ εἰς τοὺς μακρινοὺς τῶν θηρευτῶν πυροβολισμοὺς, εἰσέδυσεν, ὑποστηρίζων πάντοτε τὸν θῆλυν σύντροφόν του, εἰς τὰ ἀδιάβατα μέρη τοῦ δάσους.

Ὁ Κοῦπερ Ῥόζης συνήντησεν ἡμέραν τινὰ εἰς τὰς περιηγήσεις του ξένον τινὰ θηρευτήν· ἦν δὲ οὗτος ἀνὴρ ἰσχνὸς καὶ ζωηρὸς, μὲ πρόσωπον ἡλιοκαὲς καὶ βλέμμα διαπεραστικὸν, δηλοῦν τὸ ῥιψοκίνδυνον τοῦ ἀνθρώπου· ἡ δὲ συμπεριφορά του ἦν ἐλευθερία καὶ τολμηρά. Ἡ πυριτυθήκη του ἐκρέματο εἰς εὐρὺν καὶ μέλανα ἀορτῆρα δερμάτινον, ἐξ οὗ ἀνήρτητο ἐπίσης καὶ τὸ βαλάντιόν του· ὁ ἵππος, ὃν ἀνέβαινεν, ἦτο λίαν ζωηρός· ἠκολουθεῖτο δὲ ὑπὸ ἐννέα κυνῶν διαφόρου εἴδους.

Ἡ δι' ἧς ἐβάδιζον χώρα ἦν καθ' ὁλοκληρίαν ἀγρία· οἱ ἐλέραντες μόνοι εἶχον διαχαράξει τὰς ἀτραπούς, καὶ ἦν ἡ πρώτη φορὰ, καθ' ἣν ἐπάτει τὰ μέρη ἐκεῖνα ἄνθρωπινος πούς, σκοπὸν τὸν ὄλεθρον.

Ἠκολούθουν ἐν σιγῇ τὴν ὁδὸν τῶν ἐλεράντων, ἐπὶ τῶν ὀρέων καὶ τῶν φαράγγων. Εἰς τοιαύτην ὁδοιπορίαν μὴ ὢν ἐξοικειωμένος, ὁ Κοῦπερ Ῥόζης ἤρξατο μετ' ὀλίγον αἰσθανόμενος κόπωσιν. « Ἐντὸς ὀλίγου θὰ εὑρεθῶμεν πλησίον τῶν ἐλεφάντων, εἶπεν ὁ ξένος θηρευτὴς, καὶ τότε δυνάμεθα νὰ καθήσωμεν καὶ νὰ καιροφυλακτήσωμεν. » Ἐβάδισαν δ' οὕτως ἓν μέρος τῆς ἡμέρας. Ἤρξαντο δὲ ἀπελπιζόμενοι, ὁπότε ὁ ὁδηγὸς, τὰ βλέμματα ἔχων προσηλωμένα ἐπὶ μεμακρυσμένου λόφου, ἀνήγγειλεν, ὅτι ἔβοσκεν ἐκεῖ ἐλεφάντων ἀγέλη. Τὸ θάρρος τῆς συνοδίας ἀνεζωπυρήθη, καὶ αὕτη ἐξηκολούθησε μετὰ νέας δυνάμεως τὴν ὁδοιπορίαν αὐτῆς. Στενὴ ἀτραπὸς ὡδήγησεν αὐτοὺς πλησιέστατα τοῦ μέρους, εἰς τὸ ὁποῖον ἔβοσκον τὰ ζῶα. Ὁ ὁδηγὸς ἐστάθη, καὶ ὁ θηρευτὴς ἔδωκε τοῖς συνοδίταις αὐτοῦ ἀνημμένας δᾷδας καὶ τοῖς ἔδειξε τοὺς τόπους κατὰ τοὺς ὁποίους ὤφειλον νὰ πυρπολήσωσι τὰς θάμνους καὶ τὰ χόρτα, ὅπως ἐξασφαλίσωσιν ἑαυτοῖς τὴν ἀποχώρησιν, ἂν κατὰ τύχην οἱ ἐλέραντες ἐπεθύμουν νὰ πολεμήσωσιν. Ἔτρωγον οὗτοι ἐν πλήρει ἡσυχίᾳ, πλήττοντες τὰς παρειὰς διὰ τῶν εὐρέων αὐτῶν ὤτων καὶ μεθ' ἡδυπαθείας ἐντρυφῶντες εἰς τὰ ἀγαθὰ τῆς βοσκῆς αὐτῶν. Τῇ στιγμῇ ἐκείνῃ, ἀντήχησαν οἱ πυροβολισμοὶ, καὶ εἰς ἐλέρας ἔπεσεν. Ἡ ἀγέλη ἐτράπη εἰς φυγὴν, μετὰ τῆς χαρακτηριζούσης τοὺς ἐλέραντας ταχύτητος, ἀνατρέπουσα πᾶν τὸ προστυχὸν, θραύουσα τὰ παχέα καὶ ὑψηλὰ δένδρα ὡς νέα δενδρύλλια. Μετ' οὐ πολὺ ἔπεσον καὶ τρεῖς μικροὶ ἐλέραντες, θανατηφόρως τραυματισθέντες, ἐξ ὧν ὁ παχύτερος εἶχε μόλις τριῶν ποδῶν ὕψος.

Ὁ Ῥόζης ἔκαμε τὸν παρατήρησιν, ὅτι, κατὰ τὴν πληθὺν τῶν ἀπαντωμένων ἰχνῶν, ὁ τόπος ἔβριθε βεβαίως ἐλεράντων· ὁ θηρευτὴς τῷ ἀπήντησεν, ὅτι δὲν ἠπατᾶτο, καθότι πρὸ τριετίας ἀπήντησεν ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους ἐλέραντας ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τοῦ ποταμοῦ, ἀλλ' ἔκτοτε ἐξωλόθρευσαν παμπόλλους ἐξ αὐτῶν.

Ὁ δὲ ἡμέτερος περιηγητὴς, ἐνδυνόμενος εἰς τὴν ῥιψοκίνδυνον ταύτην ζωὴν, ἐκπλάγη ἀκούων τὸν θηρευτὴν λέγοντα, ὅτι πολὺ ἐπεθύμει νὰ ἐγκαταλίπῃ τὸν πλάνητα τοῦτον βίον καὶ ν' ἀναπαυθῇ ἥσυχα ἥσυχα εἰς τὴν ἔπαυλίν του.

« Νομίζω, τῷ εἶπεν ὁ Ῥόζης, ὅτι ἡ ἀναπαυτικὴ ζωὴ θὰ σᾶς φανῇ πολὺ μονότονος μετὰ τοιαύτας καθημερινὰς συγκινήσεις.

— Ὄχι, τῇ ἀληθείᾳ, ἀπήντησεν ὁ θηρευτής· εἶμαι σύζυγος καὶ πατὴρ καὶ ἠναγκάσθην νὰ πράξω ὅ,τι ἔπραξα ἕνεκα τῆς ἀνάγκης καὶ τῶν χρεῶν, τὰ ὁποῖα ὤφειλον νὰ ἐξοφλήσω. Μετ' οὐ πολὺ ὅλαι αἱ δυσκολίαι θέλουν ἐξαλειφθῆ· ἐντὸς εἴκοσι μηνῶν ἐφόνευσα ὀκτακοσίους ἐλέραντας. Τετρακοσίους κατέβαλε τὸ καλὸν τοῦτο πυροβόλον, τὸ ὁποῖον εἰσέτι φέρω, ἀλλὰ θέλω τὸ ἀφήσει εὐχαρίστως. Ποσάκις δὲν εὑρέθην συμμαζευμένος ἐν βήματι μακρὰν ἐλέραντος, ζητοῦντος νὰ ἐκδικηθῇ διότι τὸν ἐκτύπησα! Μίαν ἡμέραν ἐπυροβόλησα κατὰ πολυαρίθμου ἀγέλης· ἐπειδὴ ὁ κρότος ἐπανελήφθη ἐκ τοῦ ἀντίπεραν μέρους διὰ τῆς ἠχοῦς, οἱ ἐλέραντες ἀπατηθέντες ἤρχισαν νὰ φεύγωσι, διαβάντες πλησιέστατα τοῦ μέρους ἔνθα ἐκρυπτόμην μετὰ τῶν Ὁτεντότων μου. Καὶ ὁ ἀτρόμητος θηρευτὴς ὑποκύπτει

πολλάκις. Πρό τινος καιροῦ, καταδιωχθεὶς ὑπὸ ῥινοκέρου, ἀναγκάσθην νὰ πηδήσω εἰς βάραθρον, οὗτινος ἠγνόουν τὸ βάθος. Ἀηδίασα, κύριε, τὴν κυβυνώδη ταύτην ζωήν. Πιστεύετε, ὅτι μίαν ἡμέραν ἔφαγον τὰ δερμάτινα πέδιλά μου, ἐπειδὴ δὲν εἶχον τροφήν;»

ΜΕ ΠΕΡΙΜΕΝΕΙ!...

Ἐκεῖ ποῦ ῥεῦμα χίει τὰ διαυγῆ νερά του,
Κ' ἤχεῖ ὁ μόρμυρός των εἰς τ' ἄνθη τοῦ λειμῶνος,
Ἐκεῖ π' ἀνθεῖ ὁ κρίνος, ἀγνώστου διαβάτου
Παρηγορίας ἄνθος, ἐνῶν τὸν κάλυκά του
Εἰς κάλυκας ἰάσμου, εἴτε αὐξάνων μόνος·

Ἐκεῖ πυκνὸ ὄγκοι μαῦροι πλατάνων δασυφύλλων
Πρὸς τὴν γελῶσαν ὄχθην γείτωσι καὶ κυρτοῦνται,
Καὶ μεταξὺ τῶν κλώνων καὶ τῶν πρασίνων φύλλων
Αἱ ἀηδόνες ψάλλουν ἓν ᾆσμα ἐρωτύλον,
Ἐνῷ εὐώδεις αὖραι μ' ἄνθους γλυκοφιλοῦνται·

Ἐκεῖ ὦ! φέρετέ με σεῖς, πνεύματα ζεφύρων,
Τὴν τέρψιν ν' ἀπολαύσω καρδίας ἀγαπώσης,
Νὰ πληρωθῇ τὸ ὄναρ τῶν τόσων μου ὀνείρων,
Νὰ τὴν ἰδῶ καὶ πάλιν ἐν μέσ' ἀνθῶν ἀπείρων,
Αὐτὴν πρὸς ἣν τὰ πάντα ἀγάπης μου τῆς τόσης!

Ἐκεῖ νῦν φέρετέ με, ὦ ζέφυροι δροσώδεις!
« Ἐκεῖ, — ἐχθὲς μοὶ εἶπε γλυκὰ προσμειδιῶσα —
Ὅταν ὁ Φοῖβος δύσῃ λαμπρὸς, χρυσοῦς, φλογώδης,
Εἰς τοὺς χλωροὺς πλατάνους, τοὺς κρίνους τοὺς εὐώδεις,
Θὰ σὲ προσμένω, φίλε, ἐκεῖ ἀγωνιῶσα. »

Ἰδού, ἰδοὺ ὁ Φοῖβος λαμπὸς τὴν γῆν ἀφίνει,
Ἰδοὺ τῶν λόφων πῦρα πορφύρα χρυσωμένη·
Τὸ πᾶν ἐντὸς ὀλίγου τὴν κεφαλὴν θὰ κλίνῃ,
Τὰ χόρτα τοὺς κορμοὺς των, τοὺς κάλυκας οἱ κρίνοι,
Ἡ φύσις σιωπῶσα, ἡ πλάσις νεκρωμένη.

Βραδέως ἡ ἑσπέρα δειλὸν τὸ βῆμα τείνει,
Τοὺς πέπλους της ἠρέμα ἐπὶ τὸ πᾶν ἁπλοῦσα,
Ἐντὸς μικροῦ θὰ λάμψῃ ἡ χαρωπὴ σελήνη,
Τὰς ἄκρας τῶν πλατάνων γελῶσα θὰ καλλύνῃ,
Εἰς τὰ νερὰ τὸν δίσκον αὐτῆς ὡσεὶ ὠθοῦσα.

Ἐκεῖ τὴν ὥραν ταύτην, μὲ στόνους ἀγωνίας,
Ἡ πεφιλημένη νία ἐμὲ θὰ περιμένῃ...
Προσφέρονταί μοι τέρψεις πανευτυχοῦς καρδίας,
Κυμαίνομαι ἐν μέσῳ χαρᾶς παμμακαρίας,
Θὰ τὴν ἰδῶ καὶ πάλιν... — στιγμὴ εὐλογημένη!

Λοιπὸν θὰ ἴδω πάλιν τὴν ῥαδινὴν μορφήν της·
Τὸ πᾶν σκιρτᾷ· τὸ σῦμπαν, χαρμόσυνα ἐνδύτου...
Ὦ! ναί, θ' ἀκούσω πάλιν τὴν γλυκερὰν φωνήν της·
Θαυμάζων πανευδαίμων τὴν θείαν καλλονήν της
Ἐστολισμένην μ' ἄνθη, μὲ λάμψεις παραδείσου.

Ἐκεῖ εἰς τὰς σκιάδας πλατάνων γηραλέων,
Εἰς τὰ νερὰ τὰ λεῖα, ὅπου γελᾷ γαλήνη,
Ἐκεῖ νῦν φέρετέ με, ὦ ζέφυροι, δρομαῖον,
Ἐκεῖ ἀφήσατέ με ἐν μέσῳ τῶν ἀνθέων,
Ὁ οὐρανὸς μαζύ μου, μὲ περιμένῃ ἐκείνη!

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

Η ΗΧΩ ΕΙΣ ΤΗΝ ΣΙΓΗΝ.

Ὅταν ὁ ἄνεμος σιγᾷ κ' ἐκπνέῃ πᾶσα ταραχὴ
καὶ μυστικὴ τις σιωπὴ τὸ πᾶν περικαλύπτῃ,
ὅταν τὰ θεῖά της πτερὰ τῆς φύσεως ἡ προσευχὴ
τανύουσα, μυστήριον ἐπὶ τῆς γῆς μας ῥίπτῃ,

Τότ' ἐκ τοῦ βάθους τῶν δασῶν φωνὴ ἀκούετ' ἀμυδρὰ
κ' εἰς τὰς ἐκστάσεις ἀντιχεῖ τῆς συμπαθοῦς καρδίας,
καὶ ὡς σπινθὴρ φωσφολῶν τὴν σιωπὴν διαπερᾷ
καὶ λάμπει ἔμβλημα πιστὸν ζωῆς προαιωνίας.

Εἴτε ἠχὼ τῶν οὐρανῶν, εἴτε τῆς σφαίρας ταύτης θροῦν,
εἴτε τῶν φύλλων ἀσπασμὸν καὶ φλοῖσβον τ' ὀνομάσῃς,
εἴτε τι πνεῦμα ἔμψυχον διὰ τῆς φύσεως χωροῦν,
ἐμφύτου εἶναι ἡδονῆς κ' ἐκστάσεως ἐκφράσεις.

. . . . . .

Λάμπ' εἰς τὸ σύμπαν ἀάστῃρ, λάμπ' εἰς τὴν σφαῖραν μας [τὸ φῶς
κ' ἐνέργειά τις μυστικὴ τὸ πᾶν κινεῖ ἡσύχως,
κ' ἐνῷ εἰς τὴν ἀνεύρεσιν αὐτῆς τὸ πνεῦμα κεκυφὸς
κλίνει, ὀπίσω εἰς τὴν γῆν ἕλκει αὐτὸ εἰς ἦχος.

Εἶναι ὁ ἦχος ἡ ζωὴ τῆς ἐρημίας τῶν δασῶν,
εἶναι τὸ ᾆσμα τὸ γλυκὺ πνευμάτων ἐπιγείων·
ὅπου τὴν θείαν των μορφὴν ὑπὸ φυλλώματος κροσσὸν
κρύπτοντα, μέλπουν σιγηλῶς τὸν ἁγιόν των βίον.

Καὶ πρὸ τοῦ ὄασους ὁ θνητὸς τὸ πλάνον βῆμα σταματᾷ
πρὸς τὴν ἠχὼ τὴν ἱερὰν τὸ οὖς του προσηλόνει,
καὶ πρὸς στιγμὴν τῆς σιωπῆς τὴν εὐχαρίστησιν ζητῶν
τὸ βλέμμα καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ πρὸς οὐρανὸν ὑψόνει.

. . . Λόφος ἐκεῖ ἀνθοστεφὴς κλίνει ἠρέμα τὰ πλευρὰ
καὶ ὡς προσέχουσ' ἀκοὴ τὸν φλοῖσβον ἀκροᾶται,

ὃν χύνει πέριξ εὐωδῶν ἀνθέων κρήνη ὁροσερά,
καὶ αὖρα εἰς τοὺς κόλπους του μυρίπνοος κοιμᾶται.

Ἐκ' εἰς τὸ βάθος ἀηδὼν ὑπὸ στεφάνων παρυφήν,
εἰς κεκρυμμένον φύλλωμα τὴν κεφαλήν της κλίνει,
καὶ παύουσα τὸ ᾆσμά της ζητεῖ ἀμόλυντον τρυφὴν
εἰς τὴν σιγὴν, ὅπου πνοὴ καμμία δὲν μολύνει

Πλὴν ὅταν Ζέφυρος ἁγνὸς ἢ ὅταν Μοῦσα ποιητοῦ
τὴν συμπαθῆ πορείαν της πρὸ τῆς γαλήνης στήσῃ,
ἡ ἀνεξάντλητος ἠχὼ φλογίζει τὴν ψυχὴν αὐτοῦ
καὶ τὰ τερπνά της θέλγητρα ζητεῖ νὰ ἐξυμνήσῃ.

Π. ΘΩΜΑ.

ΤΟ ΒΑΛΑΝΤΙΟΝ.

(ΔΙΗΓΗΜΑ).

Ὑπὸ

BALZAC.

Α'.

Αἱ θυμήρεις, τρυφεραὶ καὶ νεαραὶ καρδίαι ἔχουσιν ἠδεῖάν τινα ὥραν, ἥτις ἀφικνεῖται καθ' ἣν στιγμὴν δὲν εἶναι ἔτι νύξ, οὐδὲ ἡμέρα πλέον. Τὸ λυκόφως ῥίπτει τὰς μαλακὰς ἀκτῖνας καὶ τὰς ἀλλοκότους αὐτοῦ ἀντανακλάσεις ἐφ' ὅλων τῶν ἀντικειμένων, καὶ τότε γλυκεῖαι ὀνειροπολήσεις γεννῶνται μεταξὺ τῆς διαμάχης τοῦ φωτὸς καὶ τοῦ σκότους. Ἡ σχεδὸν πάντοτε ἐπικαλύπτουσα τὴν εἰς ἐμπνεύσεις γόνιμον ταύτην στιγμὴν σιγὴ καθίστησιν αὐτὴν παθεινοτέραν πρὸς τοὺς καλλιτέχνας, τοὺς ζωγράφους καὶ τοὺς ἀγαλματοποιούς. Τότε οὗτοι συνέρχονται εἰς ἑαυτούς, ἵστανται δέκα βήματα μακρὰν τῶν ἔργων αὐτῶν καὶ, μὴ δυνάμενοι πλέον νὰ ἐξακολουθήσωσι τὴν ἐπ' αὐτῶν ἐργασίαν των, κρίνουσιν αὐτὰ μεθύσκοντες ἐξ ἡδονῆς ἐκ τῆς θεωρίας τῶν ἀντικειμένων αὐτῶν τούτων.

Κατὰ τὴν γοητευτικὴν λοιπὸν ταύτην ὥραν, νέος τις ζωγράφος, ἔξοχος καὶ ἐν τῇ ἐπιστήμῃ ἐνορῶν αὐτὴν τὴν ἐπιστήμην, ἀνέβη ἐπὶ τοῦ διβάθμου, ὅπερ μετεχειρίζετο ζωγραφίζων εἰκόνα ἐπὶ μεγάλου καὶ μακροῦ ὑφάσματος ἤδη κεκαλυμμένου διὰ λαμπρῶν καὶ ποικίλων χρωμάτων. Ἐκεῖ, ἐπιῤῥίνων, θαυμάζων ἑαυτὸν μετ' εὐσυνειδησίας ἐπὶ τοῖς ἔργοις του, κολυμβῶν εἰς τὸν ῥοῦν τῶν ἰδεῶν του, κατεβυθίσθη εἰς μελέτην, ἐξ ἐκείνων αἵτινες καταθέλγουσι καὶ ἐξαίρουσι τὴν ψυχὴν, θωπεύουσαι καὶ παρημυθούμεναι αὐτήν. Ἔμεινε δὲ ἐπὶ πολὺ ἐν τῇ ῥεμβώδει ταύτῃ καταστάσει, μέχρις οὗ ἐπῆλθεν ἡ νύξ· εἴτε δὲ διότι ἠθέλησε νὰ καταβῇ ἐκ τῆς θέσεως, ἐφ' ἧς εὑρίσκετο, εἴτε διότι ἔκαμεν ἀσύνετόν τι κίνημα νομίζων ἑαυτὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους — καθότι τὸ πάθημά του δὲν τῷ ἐπέτρεψεν ἀκολούθως νὰ ἐνθυμηθῇ ἀκριβῶς τὰς αἰτίας—ἔπεσεν. Ἐπειδὴ δ' ἐν τῇ πτώσει ταύτῃ ἡ κεφαλή του ἐκτύπησεν ἐπί τινος ξυλίνου σκίμποδος, ἀπώλεσε τὰς αἰσθήσεις καὶ ἔμεινεν ἀκίνητος ἐπί τι διάστημα χρόνου, οὗτινος δὲν ἠδυνήθη νὰ προσδιορίσῃ τὴν διάρκειαν.

Ἐκ τῆς ναρκώσεως, ἐν ᾗ ἦτο βεβυθισμένος, ἀπέσπασεν αὐτὸν φωνὴ γλυκεῖα· καὶ ὅτε ἤνοιξε τοὺς ὀφθαλμοὺς, ἡ θέα ζωηροῦ φωτὸς ἠνάγκασεν αὐτὸν νὰ τοὺς ἐπανακλείσῃ ταχέως. Τότε δὲ, διὰ μέσου τοῦ τὰς αἰσθήσεις αὐτοῦ ἐπικαλύπτοντος πέπλου, ἤκουσε τὸν ψίθυρον δύω γυναικῶν καὶ ᾐσθάνθη τὴν ἐπαφὴν τῶν τρυφερῶν καὶ δειλῶν χειρῶν, ἐν αἷς ἀνεπαύετο ἡ κεφαλή του. Τέλος πάντων ἀνακτήσας τὴν χρῆσιν τῶν αἰσθήσεων αὐτοῦ, ἠδυνήθη, τῇ βοηθείᾳ μιᾶς τῶν διῳώτων λεγομένων ἐκείνων λυχνιῶν, να ἴδῃ θελκτικωτάτην νεάνιδος κεφαλὴν, ἐξ ἐκείνων ἃς πολλάκις ὁ καλλιτέχνης λαμβάνει ἐξ ἰδιοτροπίας ὡς πρότυπον, ἀλλ' ἥτις ἐξ ἀπροόπτου ἐπραγματοποίει δι' αὐτὸν τὰς θεωρίας τοῦ ὡραίου αὐτοῦ ἐνδάλματος· ἕκαστος καλλιτέχνης κέκτηται ἓν τοιοῦτον, ὅθεν ἐκπηγάζει καὶ τὸ προτέρημα, εἴτε ἡ τέχνη του.

Τὸ πρόσωπον τῆς ἀγνώστου ἦν λεπτὸν ἅμα καὶ κομψὸν, κατέχον περὶ πλέον τὴν φανταστικὴν ἐκείνην ποίησιν, δι' ἧς ὁ Γιροδέτος ἠρέσκετο νὰ περιβάλλῃ τὰς εἰκόνας του. Ἡ λευκότης τῶν κροτάφων, ἡ κανονικότης τῶν ὀῤῥύων, ἡ καθαρότης τῶν χαρακτηριστικῶν καὶ ἡ ἐφ' ὅλης τῆς φυσιογνωμίας αὐτῆς ἐντετυπωμένη παρθενία ἀπετέλουν τὴν νεάνιδα τέλειον ὄντως πλάσμα. Τὸ ἀνάστημα αὐτῆς ἦν λιγυρὸν καὶ εὔκαμπτον· τὰ δὲ ἐνδύματα αὐτῆς, εἰ καὶ ἁπλᾶ καὶ καθάρια, δὲν ἐδείκνυον οὔτε ὄλβον, οὔτε πάλιν ἀθλιότητα.

Κύριος ἑαυτοῦ γενόμενος, ὁ νέος ζωγράφος ἐδήλωσε δι' ἐκπλήκτου βλέμματος τὸν θαυμασμόν του καὶ ἐτραύλισε συγκεχυμένας τινὰς φράσεις διὰ νὰ φανερώσῃ τὴν εὐγνωμοσύνην του. Εὗρε τὸ μέτωπόν του περιδεδεμένον διὰ ῥινομάκτρου καὶ ὡσφράνθη τὴν ἰσχυρὰν τοῦ αἰθέρος ὀσμὴν, ἣν ἀναμφιβόλως μετεχειρίσθησαν ὅπως ἐξαγάγωσιν αὐτὸν τῆς λειποθυμίας του. Εἶτα παρετήρησε γραΐδάν τινα, πολὺ ὁμοιάζουσαν πρὸς ἀρχαίας μαρκισίας, ἥτις ἐκράτει τὴν λυχνίαν, δίδουσα ὁδηγίας τῇ νεάνιδι.

— Κύριε, ἀπεκρίθη αὕτη πρὸς μίαν τὸν ἐρωτήσεων, ἃς ἔκαμεν ὁ ζωγράφος καθ' ἣν στιγμὴν εὑρίσκετο ἔρμαιον τῆς ἐκ τῆς πτώσεως αὐτοῦ συγχύσεως τῶν ἰδεῶν του· ἡ μήτηρ μου καὶ ἐγὼ ἠκούσαμεν τὸν βαρὺν κρότον τῆς πτώσεώς σας, ἔπειτα ἕνα στεναγμόν· μὴ ἀκούσασαι δὲ ἀκολούθως τίποτε, ἐφοβήθημεν καὶ ἐσπεύσαμεν ν' ἀναβῶμεν. Εὑροῦσαι δὲ τὴν κλεῖδα ἐπὶ τῆς θύρας, ἐτολμήσαμεν νὰ εἰσέλθωμεν καὶ σᾶς εἴδομεν ἐξηπλωμένον κατὰ γῆς ἀκίνητον. Καὶ κατὰ πρῶτον ἐφοβήθημεν πολὺ τῷ ὄντι . . . Ἡ μήτηρ μου λοιπὸν ἔτρεξε νὰ ζητήσῃ τὰ ἀναγκαῖα διὰ νὰ ἐπιθέσῃ ἓν κατάπλασμα καὶ νὰ σᾶς ἀναζωογονήσῃ. . Ἐπληγώθητε εἰς τὸ μέτωπον . . . ἐδῶ . . . αἰσθάνεσθε πόνον;

— Ναὶ, ναί . . . πλὴν . . . εἶπεν ἐκεῖνος ἀμηχανῶν.

— Ὦ! νομίζω νὰ μὴ ἦναι τίποτε, ὑπέλαβεν ἡ μήτηρ. Ἡ κεφαλή σας ἔπεσε κατ' εὐτυχίαν εἰς αὐτὸ τὸ νευρόσπαστον (*manneguin*).

— Τώρα εἶμαι πολὺ καλλίτερα! ἀπεκρίθη ὁ ζωγράφος· ἔγω δὲ μόνον ἀνάγκην ἀμάξης διὰ νὰ ἐπιστρέψω εἰς τὸ δωμάτιόν μου. Ὁ θυρωρὸς θὰ ὑπάγει νὰ ζητήσῃ μίαν . . .

Ἠθέλησε νὰ ἐπαναλάβῃ τὰς εὐχαριστίας του πρὸς τὰς δύω ἀγνώστους, ἀλλ' εἰς ἑκάστην φράσιν ἡ γραῖα διέκοπτεν αὐτὸν λέγουσα:

— Αὔριον, κύριε, φροντίσατε νὰ βάλητε βδέλλας ἢ ν' ἀφαιμαχθῆτε· λάβετε ὀλίγην ἀρνίκην (*arnica*) ἢ σπαθόχορτον . . .

Ἡ νεᾶνις ἐσίγα καὶ ἐθεώρει κρύφα τὸν ζωγράφον καὶ τὰς εἰκόνας τοῦ ἐργοστασίου· ἀλλ' εἰς τὸ ἦθος καὶ τὸ βλέμμα αὐτῆς ἐνυπῆρχεν ἐντελὴς εὐσχημοσύνη. Ἡ περιέργεια αὐτῆς ὡμοίαζε πρὸς ῥεμβασμὸν, οἱ δὲ ὀρθαλμοί της ἐφαίνοντο ἐκφράζοντες τὸ ἐνδιαφέρον ἐκεῖνον, ὅπερ αἱ γυναῖκες κινοῦσιν, ἔχοντες τὸ πλῆρες χάριτος ἐκεῖνο αὐτόματον πρὸς πᾶσαν ἡμῶν δυστυχίαν.

Ἀφ' οὗ δ' αἱ δύω γυναῖκες ἡσύχασαν ὀπωσοῦν διὰ τὴν κατάστασιν τοῦ πάσχοντος, ἐξῆλθον ἡσύχως χωρὶς νὰ τῷ ἀποτείνωσιν ἀδιακρίτους ἐρωτήσεις, ἢ νὰ τῷ ἐμπνεύσωσι τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ νὰ γνωρίσῃ αὐτάς. Ὅτε δ' ἔφθασαν εἰς τὸ πάτωμα, ἄνωθεν τοῦ ὁποίου ἔκειτο τὸ ἐργοστάσιον τοῦ ζωγράφου, ἡ γραῖα εἶπε πρὸς τὴν θυγατέρα της μετὰ γλυκείας ἐπιπλήξεως:

— Ἀδελαΐς, ἄφηκες τὴν θύραν ἀνοικτήν!

— Τὸ ἔπραξε διὰ νά με βοηθήσῃ, ἀπήντησεν ὁ νέος ζωγράφος μετὰ μειδιάματος εὐγνωμοσύνης.

— Μῆτέρ μου, ἐξήλθομεν μὲ τόσην βίαν! προσέθετο ἐρυθριῶσα ἡ νεᾶνις.

— Θέλετε νὰ σᾶς συνοδεύσωμεν ἕως κάτω; εἶπεν ἡ μήτηρ πρὸς τὸν ζωγράφον· ἡ κλίμαξ εἶναι σκοτεινή.

— Σᾶς εὐχαριστῶ, κυρία. . . Εἶμαι καλλίτερα.

— Κρατεῖτε καλὰ τὴν κιγκλίδα! . . .

Ἵνα ἐννοήσῃ ὁ ἀναγνώστης διὰ τίνος τύχης ἡ συμπτώσεως ὁ νέος ζωγράφος ἀπήλαυσε τὴν εὐτυχίαν τοῦ νὰ ἴδῃ τὰς δύω ἀγνώστους, πρέπει νὰ εἴπωμεν ὅτι ἀπό τινων μόλις ἡμερῶν εἶχεν ἐγκαθιδρύσει τὸ ἐργοστάσιόν του ἐν τῇ ἀνωτέρᾳ ὀροφῇ τῆς οἰκίας ταύτης, κειμένης κατὰ τὸ σκοτεινότερον καὶ βορβορωδέστερον μέρος τῆς ὁδοῦ Σουρέσνης, σχεδὸν ἀπέναντι τῆς ἐκκλησίας τῆς Μαγδαληνῆς καὶ κατὰ δύω βήματα μακρὰν τῆς οἰκίας του, εὑρισκομένης εἰς τὴν ὁδὸν τῶν Ἠλυσίων.

Ἡ φήμη, ἣν ἀπέκτησεν ὡς ἐκ τῆς τέχνης του, κατέστησεν αὐτὸν περισπούδαστον μεταξὺ τῶν τῆς Γαλλίας ζωγράφων. Οὐχ ἧττον ὅμως, μ' ὅλον τὸ ἐνδιαφέρον, ὅπερ ἐλάμβανε πᾶς ὅστις ἐγνώριζεν αὐτὸν, ὁ Ἰούλιος Σχίνερ εἰς οὐδένα ἐνεπιστεύετο τὰ μυστικὰ τῆς ζωῆς του.

Ἦν τὸ εἴδωλον πτωχῆς μητρὸς, ἥτις ἐγέννησε καὶ ἀνέθρεψεν αὐτὸν ἐν μέσῳ σκληροτάτων στερήσεων, θῦμα καταστᾶσα τῆς ἀπάτης πλουσίου τινὸς καὶ ἀναισθήτου ἀνθρώπου, οὗτινος ἀποποιηθεῖσα τὰς ἐλεημοσύνας, ἀπεχωρίσθη τοῦ κόσμου καὶ ἐρρίφθη ὅλη ἐν τῇ μητρικῇ στοργῇ, ἀντὶ ὅλων τῶν κοσμικῶν ἀπολαύσεων ζητοῦσα τὰς ἀπορρήτους ἡδονὰς ἡσύχου καὶ ἀγνώστου βίου. Ὁ ἐν τῇ ἀρετῇ ἀνατραφεὶς υἱὸς αὐτῆς ἐποίησε μεγίστας προόδους εἰς ἣν ἐπεδόθη τέχνην· ἐν τῇ τελευταίᾳ ἐκθέσει ἔλαβε τὸν σταυρὸν τῆς Λεγεῶνος τῆς Τιμῆς, αἱ δὲ ἐφημερίδες ὁμοθυμαδὸν ἀπένειμαν πρὸς αὐτὸν τοὺς εἰλικρινεῖς ἐπαίνους των. Καὶ αὐτοὶ οἱ καλλιτέχναι ἀνεγνώριζον τὸν Σχίνερ ὡς διδάσκαλον.

Εἶχε δὲ καὶ φυσικὰ πλεονεκτήματα ὁ Ἰούλιος οὐκ εὐκαταφρόνητα. Ἦν ὡραῖος, μέτριος· ἡ φωνή του ἀργυρόηχος. Βλέπων δέ τις αὐτὸν, ἠσθάνετο ἀκαταμάχητον ἕλξιν, ἐξ ἐκείνων ἃς οἱ σοφοὶ, εὐτυχῶς, δὲν γνωρίζουσιν ἔτι πῶς ν' ἀναλύσωσι, διότι ἤθελον εὑρεῖ ἐν αὐταῖς γαλβανισμοῦ τι φαινόμενον ἢ τὸ παίγνιον ῥευστοῦ τινος, καὶ ἤθελον ὑποτυπώσει τὰ αἰσθήματα ἡμῶν δι' ἀναλογιῶν ὀξυγόνου καὶ ἠλεκτρικοῦ ῥευστοῦ.

Αἱ λεπτομέρειαι αὗται θέλουσιν ἐξηγήσει πρὸς τὸν ἀναγνώστην τὴν αἰτίαν, δι' ἣν ὁ Ἰούλιος Σχίνερ, κατὰ τὴν τοῦ θυρωροῦ ἀπουσίαν, σταλέντος δι' ἄμαξαν μέχρι τῆς Ὁδοῦ τῆς Μαγδαληνῆς, δὲν ἀπηύθυνεν οὐδεμίαν ἐρώτησιν πρὸς τὴν θυρωρὸν περὶ τῶν δύο προσώπων, ὧν πρὸ μικροῦ εἶδε τὴν ἀγαθὴν καρδίαν. Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ λάλος αὕτη γυνὴ δὲν ἀφῆκε νὰ τὴν διαφύγῃ ἡ εὐκαιρία τοῦ ν' ἀναπτύξῃ τὴν εὐγλωττίαν της, ὁμιλοῦσα περὶ τῶν κατοίκων τῆς τετάρτης ὀροφῆς.

— Ἄ! εἶπεν, εἶναι βέβαια ἡ δεσποσύνη Λεσενὲρ μὲ τὴν μητέρα της . . . Κατοικοῦν ἐδῶ τέσσαρα τώρα ἔτη, χωρὶς νὰ ἠξεύρῃ κανεὶς τί κάμνουν. Μόνον ἀπὸ τὸ πρωὶ ἕως τὸ μεσημέρι μία γραῖα, ἡλικιωμένη καὶ κωφάλαλος ὡσὰν τὸν τοῖχον, ἔρχεται καὶ ταῖς ὑπηρετεῖ· ἔπειτα, τὸ βράδυ, δύω τρεῖς γηραλέοι καὶ καλοφορεμένοι κύριοι, ὡσὰν τὴν εὐγενείαν σας, ἀπὸ τοὺς ὁποίους ὁ ἕνας ἔχει εἰσόδημα πενῆντα χιλιάδες λίρας κ' ἔχει ἁμάξι καὶ ὑπηρέτας, ἔρχονται 'ς τὸ σπίτι των καὶ μένουν συχνὰ πολὺ ἀργά. . . Τέλος πάντων εἶναι πολὺ ἥσυχοι ἐνοικάτορες, ὡς σεῖς, εἶναι ἡ ἀλήθεια· ὅμως εἶναι οἰκονόμοι· ζοῦν ἀπὸ τίποτε. . . Πλὴν τὸ παράξενον εἶναι, ὅτι μητέρα καὶ κόρη δὲν ἔχουν τὸ ἴδιον ὄνομα . . . Ἄ! ἀλήθεια· ὅταν πηγαίνουν 'ς τὸν Κεραμεικὸν, ἡ μικρὴ στολίζεται εὔμορφα· καὶ ὅταν εὐγαίνῃ, τὴν ἀκολουθοῦν καὶ μερικοὶ νέοι, ἀλλ' αὐτὴ οὔτε κἂν γυρνᾷ νὰ τοὺς κυττάξῃ... Καὶ ὁ ἰδιοκτήτης ὅμως δὲν θὰ ὑπέφερε νὰ . . .

Τῆς ἁμάξης ἀφιχθείσης κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, ὁ Ἰούλιος δὲν ἤκουσε περισσότερα καὶ ἐτανήλθεν οἴκαδε. Ἡ μήτηρ του μετὰ πολλῆς μερίμνης ἔσπευσε νὰ τῷ ἐπιδαψιλεύσῃ τὰς περιποιήσεις της, ἤλλαξεν ἐκ νέου τὸ κατάπλασμα τῆς πληγῆς καὶ δὲν τῷ συνεχώρησε νὰ ὑπάγῃ τῇ ἐπιούσῃ εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του. Συμβουλῇ δὲ καὶ τοῦ προσκληθέντος ἰατροῦ, ὁ Ἰούλιος ἔμεινε δύω ἡμέρας κατ' οἶκον.

Ἐν τῷ καταναγκαστικῷ τούτῳ διατελῶν περιορισμῷ, ὁ Ἰούλιος ἀνεμιμνήσκετο ζωηρῶς τὴν σκηνὴν τῆς προτεραίας· ἡ φαντασία του ἀναπαρίστα πρὸ τῶν ὀμμάτων του τὴν νεάνιδα ἐκείνην, ἥτις δίκην νύμφης τινὸς μυθικῆς κατεπλήρωσε θυμηδίας τὴν καρδίαν του.

Οὕτω τῇ ἐπιούσῃ, ὅτε ἐπέστρεψεν ἐνωρὶς εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του, ἡ ἐπίσκεψις, ἣν ἀναμφισβητήτως ὥ-

φειλε νὰ κάμῃ εἰς τὰς γείτονας αὐτοῦ, ἦν ἡ ἀληθὴς αἰτία τῆς σπουδῆς του, καὶ οὐχὶ αἱ ἡμιτελεῖς εἰκόνες του, ἃς ἄλλως τε ἐλησμόνησεν ὁλοτελῶς. Ἕκαστος δ' ἐννοεῖ εὐκόλως τὴν συγκίνησιν τοῦ ζωγράφου καὶ τοὺς παλμούς, οὓς ὑφίστατο ἡ καρδία του, καθ' ἣν στιγμὴν ἀνέβαινε βραδέως τὰς βαθμῖδας τῆς τετάρτης ὀροφῆς καὶ εἶδε τὴν φαιὰν θύραν τοῦ μετρίου οἰκήματος, ὅπερ κατῴκει ἡ δεσποσύνη Λεσενιέρ. Ἀφ' οὗ δ' ἔμεινεν ἀρχὰ ἐν τῷ ἐργαστασίῳ καὶ ἐγευμάτισεν ἐκεῖ, κατέβη εἰς τὸ οἴκημα τῶν δύω γυναικῶν.

(Ἕπεται συνέχεια)

ΤΟ ΚΑΤΟΠΤΡΟΝ ΤΟΥ ΒΙΟΥ.

Ὁ ἄνθρωπος ἐγεννήθη φύσει θηρευτής, τουτέστιν ἔχει ἀνάγκην πάντοτε νὰ τρέχῃ κατόπιν ἄλλου ἀνθρώπου ἢ πράγματος.

Δυνάμεθα μάλιστα νὰ διαιρέσωμεν τοὺς ἀνθρώπους εἰς ἡδονοθήρας, ἤτοι φίλους τῶν ἡδονῶν, τιμηθήρας, ἤτοι ἐπιδιώκοντας τὰς τιμάς, θεσιθήρας ἢ ἀρχοθήρας, ἤτοι θηρεύοντας θέσεις, καὶ πλουτοθήρας ἢ κληρονομοθήρας, ἤτοι ζητοῦντας πλοῦτον ἢ ἀπόλαυσιν κληρονομίας (*).

Ὁ ἡδονοθήρας μόνον σκοπὸν ἔχει τὴν φωσφόρον ἀτμῖδα τῶν ἀπολαύσεων· αἱ ἡμέραι τοῦ θέρους αὐτοῦ εἶναι βραχύταται· αἱ ἐπιθυμίαι αὐτοῦ σβέννυνται· ὑρίσταται δὲ μόνον ἀηδίαν, ἀποστροφὴν καὶ κόπωσιν.

Ὁ τιμηθήρας εἶναι παρεμφερὴς πρὸς τὰ ἑρπετά. Ἕρπει ἐπὶ τὰ ἴχνη τῶν ἄλλων καὶ ζητεῖ μάτην ν' ἀκολουθήσῃ τὴν χρυσαλλίδα εἰς τὴν πτῆσιν αὐτῆς.

Ἓν τῶν τοιούτων ἑρπετῶν εἶναι καὶ ὁ τραπεζίτης Ξ * * *, ὅστις εἰσήχθη ἐπ' ἐσχάτων παρὰ τῇ λαΐδι Λ * * *.

Ἐνίοτε εἶναι ὡς ὁ ὀχληρὸς σκνὶψ ἢ ὁ κώνωψ, ὅστις, ἑλκυόμενος ὑπὸ τῆς λάμψεως τῆς δυνάμεως ἢ τῆς δόξης, ἔρχεται καὶ κατακαίει τὰς πτέρυγάς του καὶ καταστρέφει καθ' ὁλοκληρίαν τὴν ζωήν του, γινόμενος παρανάλωμα τοῦ πυρὸς τοῦ πάθους.

Ἀλλὰ τὸ περιεργότερον ζῶν τοῦ εἴδους τούτου εἶναι ἀναμφρίστως ὁ πλουτοθήρας.

Τὸ στάδιον ἤδη εἶναι μακρότερον καὶ ἀπαιτεῖ πλείονα δραστηριότητα καὶ ἐνεργητικότητα.

Ἰσχυρόν τι συμφέρον, γλίσχρα τις φιλοκέρδεια ἢ ἐπιθυμία κρατοῦσιν αὐτὸν πάντοτε ἔξυπνον. Αὐτὸς θηρεύει ἐν οὐσιώδες ὑλικὸν ἀντικείμενον.

Δὲν τρέχει κατὰ τὴν φορὰν τῆς τύχης· εἶναι θηρευτὴς ἐλλοχεύων καὶ καιροφυλακτῶν τὴν λείαν του. Εἶναι ψυχρὸς, δόλιος, ὑπομονητικὸς, ῥαδιουργος.

Ὀλίγην ἐπιῤῥοὴν ἔχει ἐπὶ τῆς καρδίας αὐτοῦ ἡ καλλονή· οὐδὲν θέλγητρον δύναται νὰ τὸν ἐπασχολήσῃ. Ἐνώπιον αὐτοῦ τὸ ὡραιότερον πρόσωπον εἶναι μηδέν.

Τὴν εἰκόνα ταύτην χαράττοντες, ἐνθυμούμεθα ὀψίπλουτόν τινα, γνωστότατον ἐν τῇ ἀγορᾷ, ὡς λέγουσιν ἐν τῷ Χρηματιστηρίῳ, τὸν ὁποῖον θέλομεν ὀνομάσει Κ. Φόπλιγγ.

Ὁ Κ. Φόπλιγγ εἶναι κύριος ἑαυτοῦ, χαλιναγωγεῖ τὰ πάθη του, δὲν ἐκθαμβοῦται οὔτε ὑπὸ τῆς λάμψεως, οὔτε ὑπὸ τοῦ συρμοῦ· ἔχει τὸν νοῦν προσηλωμένον ἐπὶ μόνου τοῦ σταθεροῦ καὶ δὲν μεριμνᾷ οὔτε περὶ τῆς ἀσχημίας, οὔτε περὶ τῆς ἐκπτώσεως τοῦ βαθμοῦ.

Δὲν δυνάμεθα νὰ σχηματίσωμεν ἰδέαν περὶ χαρακτῆρος μᾶλλον ἐξηχρειωμένου καὶ ἀξιοκαταρρονήτου, καὶ ἐν τούτοις παρατηροῦμεν ἐν τῷ μεγάλῳ κόσμῳ πλείστους ὅσους τοιούτους πλουτοθήρας, οἵτινες εἶναι γνωστοὶ εἰς τὸ δημόσιον ὡς εὑρισκόμενοι εἰς τὰ ἴχνη πλουσίας τινὸς γυναικὸς, ἢ ὡς θεραπεύοντες ἀλληλοδιαδόχως ἁπάσας τὰς ἐπικλήρους νέας, κολακεύοντες καὶ ἐξαπατῶντες αὐτὰς, μέχρις οὗ μία ἐξ αὐτῶν πέσῃ εἰς τὰ δίκτυά των.

Ἀρκετοὺς Φόπλιγγ ἔχομεν ἐν μέσῳ ἡμῶν!

Οὗτος ὁ Κ. Φόπλιγγ, κατεξοδεύσας ἀσώτως τὴν περιουσίαν του, ἠκολούθησε τὸ ἀνωτέρω ἐπάγγελμα ἐπὶ ὅλην δεκαετίαν καὶ ἔσχε τὸ εὐτύχημα νὰ θάψῃ κατὰ σειρὰν δύω πλουσίας γυναῖκας.

Ἂν καὶ δὲν εἶναι νέος, οὔτε ὡραῖος, ζητεῖ τώρα καὶ τρίτην.

Περίεργόν τι καὶ ἀστεῖον περιστατικὸν κυκλοφορεῖ περὶ αὐτοῦ ἐν Λονδίνῳ.

Ὁ Κ. Φόπλιγγ ἔκαμε περιήγησίν τινα ἀνακαλύψεων ὡς οἱ ζητοῦντες νὰ εὕρωσι χρυσωρυχεῖον.

Μαθὼν ὅτι εἰς Χάμπτον εὑρίσκετο πλουσία τις κληρονόμος (ἂς παρασιωπῶμεν τὸ ὄνομα), ἔχουσα ὡραίαν ἔπαυλιν, κτήματα πολλὰ καὶ σημαντικὰ κεφάλαια, κατώρθωσε νὰ σχετισθῇ μετὰ τῆς οἰκογενείας της, ἐρρίψε πάραυτα τὰ δίκτυά του καὶ ἐπίστευσεν ὅτι συνέλαβε τὸ θηρευόμενον πτηνόν.

Ἠκολούθει αὐτὴν εἰς ὅλους τοὺς χοροὺς καὶ τοὺς περιπάτους της, ἐστέναζεν ὄπισθέν της καὶ τῇ ἔπεμπεν ἐρωτικοὺς στίχους.

Ἔκαμνεν εἰς αὐτὴν τὸν ἔρωτα, τὴν αὐλὴν, καθ' ὅλους τοὺς κανόνας.

Εἰς τὰς θεραπείας καὶ τὰς περιποιήσεις αὐτοῦ ἦν

(*) Αἰτοῦμεν συγγνώμην παρὰ τοῦ συγγραφέως τοῦ παρόντος ἀρθριδίου, ἀλλὰ τὴν προσοχὴν αὐτοῦ, φαίνεται, διέφυγον οἱ μαλακοθῆραι. Ἀπὸ τὴν ἐπωνυμίαν δὲ ταύτην ἐννοοῦμεν ἡμιμαθεῖς τινας ἀνθρώπους, οἵτινες, τὰ μαλακὰ καὶ τὰ κοῦφα θηρεύοντες, δυσκόλως ἢ μᾶλλον δυσκολώτατα δύνανται νὰ εὐχαριστηθῶσιν ἔκ τινος πράγματος· δότε αὐτοῖς ἓν βιβλίον πραγματευόμενον περὶ μουσικῆς, περὶ ποιήσεως, ἢ πραγματείαν τινὰ φυσιολογικὴν κλπ., καὶ θέλουσι σᾶς εἰπεῖ ἀδιστάκτως: «τὸ βιβλίον αὐτὸ ἢ ἡ πραγματεία αὐτὴ δὲν ἀξίζει,» καὶ οὐχὶ ὅτι «δὲν μᾶς ἀρέσει, διότι δὲν τὸ ἐννοοῦμεν.» Συνήντησα ἐσχάτως ἕνα τοιοῦτον, ὅστις, ἀγοράσας (διὰ περιέργειαν) τὴν «Νέαν Ἑλοΐζαν» τοῦ Ῥουσσὼ καὶ ἐρωτηθεὶς τί φρονεῖ περὶ τοῦ βιβλίου, ἀπήντησεν ὅτι δὲν εὗρε τίποτε οὐσιῶδες· καὶ ἐν τούτοις τὰ φύλλα τοῦ βιβλίου ἦσαν εἰσέτι ἄκοπα!! Ἂν ὑπάρξῃ χειροτέρα ἀβελτηρία!

Σημ. Μεταφρ.

ἀκάματος· περιέμενε δὲ ἀκριβεστέρας περὶ τοῦ πλούτου της πληροφορίας διὰ νὰ ζητήσῃ αὐτὴν εἰς γάμον.

Ἐγνώριζε κάλλιστα τὴν τέχνην τῆς κολακείας· ἀκαταπαύστως ἐξύμνει τὴν νεαρὰν κληρονόμον διὰ τὰ θέλγητρά της, ἔλεγε πρὸς αὐτὴν ὅτι μία ξανθὴ ἦν τὸ εἴδωλόν του, ὅτι γαλανοὶ ὀφθαλμοί, ὡς οἱ ἰδικοί της, ἤξιζον ἓν ὅλον βασίλειον.

Τέλος πάντων, αἱ τοσοῦτῳ ἀνυπομόνως περιμενόμεναι πληροφορίαι ἔφθασαν!

Οὐδόλως πλέον ἀμφιβάλλων περὶ τοῦ βαθμοῦ τῆς περιουσίας αὐτῆς, ἀπεφάσισε νὰ κάμῃ τὸ μέγα βῆμα.

Ἡμέραν τινὰ, καθ' ἣν ἐπεριδιάβαζε μετ' αὐτῆς, ἀφ' οὗ ἐνέπλησεν αὐτὴν μὲ τοὺς συνήθεις ἐπαίνους του, καὶ μάλιστα ἐπῄνεσε καὶ τὸν ἵππον της ἀκόμη, τῇ εἶπεν, ὅτι εἶδε τὴν ἔπαυλίν της, ὅτι αὐτὴ μόνη ἦν ἀξία νὰ τὴν κατοικῇ, ὅτι θὰ εὑρίσκετο εἰς τὸ ἄωτον τῆς εὐδαιμονίας αὐτοῦ ἐὰν ἐγίνετο βοσκός της, διὰ νὰ διέλθῃ τὴν ζωήν του ἐν τῷ ἀναχωρητηρίῳ μετὰ τῆς λατρευτῆς τῆς καρδίας του.

Ἡ ὁμολογία αὕτη ἐφάνη ἐμποιήσασα ἔκπληξιν μᾶλλον ἢ ἀμηχανίαν εἰς τὴν νεάνιδα.

— Τὴν ἔπαυλίν μου! εἶπεν ἀτενίζουσα πρὸς αὐτὸν μετὰ θαυμασμοῦ· τί ἐννοεῖτε;

— Τὴν ἔπαυλίν σας, μάλιστα· δὲν ὁμιλῶ καθαρά; εἶπεν ὁ Κ. Φόπλιγγ.

— Ἀλλ' ἐγὼ δὲν ἔχω ἔπαυλιν!

— Πῶς! δὲν ἔχετε ἔπαυλιν; ἀνεκραύγασε κεραυνόπληκτος ὁ Κ. Φόπλιγγ· δὲν ἔχετε ἰδιοκτησίας εἰς τὴν κομητείαν τοῦ * * * ;

— Οὐδέποτε εἶχον τοιαύτας.

— Ἀλλὰ τότε ἡ ἔπαυλις τοῦ Φόρεστ-Χίλλ;

— Ἄ! τώρα καταλαμβάνω, ἀνέκραξεν ἀνακαγχάσασα ἡ νεᾶνις. Ὢ! ὁποία ἀπάτη! . . .

— Καὶ λοιπόν! αὐτὴ ἡ ἔπαυλις! . . .

— Ἀνήκει εἰς μίαν ἐξαδέλφην μου, φέρουσαν τὸ αὐτὸ μ' ἐμὲ ὄνομα.

— Εἶναι δυνατόν! ἐψιθύρισεν ὁ πλουτοθήρας, ζητῶν νὰ κρύψῃ τὴν ἐκ τῆς ψεύσεως τῶν ἐλπίδων ἀπελπισίαν του.

— Ὡς πρὸς ἐμὲ, ἀγαπητέ μοι Κ. Φόπλιγγ, ἐξηκολούθησεν ἡ νεᾶνις γελῶσα ἔτι μᾶλλον θορυβωδῶς, δὲν ἔχω ὑπὸ τὴν κατοχήν μου οὔτε σπιθαμὴν γῆς.

Ὁ Κ. Φόπλιγγ ἔμεινεν ἐννεός.

Ἐτραύλισε λέξεις τινὰς συγγνώμης, ἐμπερδεύθη, καὶ τέλος εὗρε πρόφασίν τινα διὰ ν' ἀφήσῃ τὴν νεάνιδα.

Τῇ ἐπιούσῃ ἔγραψεν ἐπιστολὴν, διὰ τῆς ὁποίας ἀνήγγελλεν, ὅτι θεῖός τις αὐτοῦ, πνέων τὰ λοίσθια, τὸν ἐζήτει εἴς τινα κωμόπολιν τῆς Γερμανίας.

Ἴσως γελᾶτε διὰ τὴν εὐήθειαν τοῦ ἥρωός μας.

Ἀλλὰ σφάλλετε. Ἕνα μῆνα μετὰ τὴν συνδιάλεξιν αὐτοῦ μετὰ τῆς νεάνιδος ἐνυμφεύετο τὴν ἐξαδέλφην, πλάσμα ἀσχημότατον, μελαγχροινὸν εἰς τὸ ἄκρον, μὲ μικρὰ μαῦρα ματάκια!

Ἡ τελευταία αὕτη ἔπεσεν εὐκόλως εἰς τὴν παγίδα, μ' ὅλον ὅτι ἦν προειδοποιημένη ὑπὸ τῆς ἐξαδέλφης της.

Κατ' ἔτος τὸ εὐτυχές μας ζεῦγος διαχειμάζει ἐν Λονδίνῳ, ἔνθα ἔχει καὶ θεωρεῖον εἰς τὸ θέατρον. Ζῇ ἀπολαῦον παρὰ πάντων τιμῆς καὶ ὑπολήψεως. Ὁ Κ. Φόπλιγγ θεωρεῖται ὡς ἀνὴρ ἔμπειρος εἰς τὴν τέχνην τοῦ ἀρέσκειν.

Διὰ νὰ δικαιολογήσῃ τὸν τρίτον αὐτοῦ τοῦτον γάμον, λέγει, ὅτι ἠράσθη τῆς κυρίας τῆς ἐπαύλεως ἑλκυσθεὶς ἐκ τῆς δυνάμεως τοῦ πνεύματός της.

(L' International).

Γ. Α. Ξ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΒΙΘΥΝΙΚΑ.

Ἡ συγγραφὴ βιβλίου διασαφηνίζοντος τὴν ἱστορίαν τῶν μερῶν, ἅτινα σημαντικὸν χῶρον ἐκράτησαν εἰς τὸ ἡμέτερον ἔθνος, καὶ ἡ ἐνδελεχὴς σπουδὴ τῶν ἐν αὐτοῖς διαδραματισθέντων συγκροτοῦσι δύω τῶν ἀπαραιτήτων στοιχείων, ἅτινα ὀφείλει νὰ ἐπιδιώξῃ πᾶς τοῦ ἔθνους ἡμῶν βλαστὸς πρὸς συμπλήρωσιν ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, αὔξησιν τῆς ὅλης αὐτοῦ ἱστορίας. Ἡ ἔκδοσις τῆς ἀρτίως ἐκ τῶν πιεστηρίων ἐξελθούσης Μονογραφίας τῆς Βιθυνίας καὶ τῶν πόλεων αὐτῆς μεγίστην τῷ ὄντι περιποιεῖ τιμὴν πρὸς τοὺς φιλοτίμως περὶ αὐτὴν μογήσαντας κκ. Μ. Κλεώνυμον καὶ Χρ. Παπαδόπουλον, καθότι εἰς τὴν πραγματείαν ταύτην οὐδενὸς ἐφείσαντο κόπου ὅπως καταζήτωσιν, ὅσον οἷόν τε, εὐκρινῆ τὴν τε ἱστορίαν καὶ τὴν ἀρχαιολογίαν τῆς παραποντίου ταύτης χώρας. Προτρέπομεν ὅθεν τοὺς ὁμογενεῖς ὅπως σπεύσωσι νὰ προμηθευθῶσι τὸ βιβλίον τοῦτο, ὅπερ, συγκείμενον ἐκ 12 τυπογραφικῶν φύλλων καὶ τιμώμενον ἀντὶ 10 γρος., εὑρίσκεται παρὰ τοῖς ἐκδόταις καὶ ἐν τῷ ἡμετέρῳ γραφείῳ.

ΠΟΙΚΙΔΑ.

Περὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ ἔτους 1594, ἀνηγγέλθη πρὸς τὸν βασιλέα Ἑρρῖκον τὸν Δ', ὅτι δὲν εἶχον πλέον μὲ τί νὰ διαθρέψωσι τοὺς ἵππους του. Ὁ βασιλεὺς ἀπετάθη τότε πρὸς τὸν Κ. Ὼ καὶ ἠρώτησεν αὐτὸν πόθεν ἆρά γε προήρχετο τοῦτο. «Μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ αὐλικὸς, δὲν ὑπάρχουσι χρήματα. — Τί ἀθλία εἶναι ἡ κατάστασίς μου! εἶπεν ὁ βασιλεύς· μετ' οὐ πολὺ θὰ γένῃ χρεία νὰ περιπατῶ γυμνὸς καὶ πεζός.» Καὶ στραφεὶς πρός τινα θαλαμηπόλον του, τὸν ἠρώτησε πόσα εἶχεν ὑποκάμισα. «Ἕως δώδεκα, μεγαλειότατε, ἀπήντησεν ὁ θαλαμηπόλος· εἶναι καὶ μερικὰ σχισμένα. — Καὶ ῥινόμακτρα, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, ἔχω ἕως ὀκτὼ, νομίζω; — Κατὰ ταύτην τὴν ὥραν ἡ Γ. Μ. ἔχει μόνον πέντε ῥινόμακτρα.» Ἀλλὰ τότε ὁ Κ. Ὼ εἶπεν, ὅτι εἶχε πα-

ραγγείλει εἰς τὴν Φλάνδραν ὕρασμα ἀντὶ τοῦ ποσοῦ ἑξακισχιλίων σκούδων διὰ ῥινόμακτρα. «Ἔχει καλῶς, εἶπεν ὁ βασιλεύς· θέλουν νά με κάμουν νὰ ὁμοιάσω μὲ τοὺς σπουδαστάς, οἱ ὁποῖοι, ἂν καὶ ἔχουν διφθερωμένα τὰ φορέματά των εἰς τὴν πατρίδα των, ἐν τοσούτῳ ἀποθνήσκουν ἐδῶ ἀπὸ τὸ ψῦχος.»

* * *

Ὁ Δουγάϊ-Τρουὲν διηγήθη ποτὲ πρὸς Λουδοβῖκον τὸν ΙΔ' μίαν ἀπὸ τὰς ἐνδοξοτέρας αὐτοῦ μάχας. Μεταξὺ τῶν συγκροτούντων τὸν στόλον αὐτοῦ πλοίων, εὑρίσκετο καὶ μία φρεγάτα, φέρουσα τὸ ὄνομα Δ ό ξ α. «Διέταξα (εἶπεν ὁ ναύαρχος κατὰ τὴν διήγησιν αὐτοῦ) τὴν Δ ό ξ α ν νά με ἀκολουθήσῃ. . . — Καὶ σᾶς ὑπήκουσε, διέκοψεν εἰπὼν Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ'.»

* * *

Ὁ Καρδινάλιος Μαζαρῖνος δὲν ἐθεωρεῖτο ὡς ἔχων ἀσθενῆ τὴν συνείδησιν· οὐχ ἧττον ὅμως οἱ ἐνδοιασμοί του ἠύξανον καθ' ὅσον προσήγγιζεν εἰς τὸν θάνατον. Ὁ πνευματικός του τῷ εἶπε καθαρὰ ὅτι ἔμελλε νὰ καταδικασθῇ εἰς τὸ πῦρ τὸ ἐξώτερον ἂν δὲν ἀπέδιδε τὸν κακῶς ἀποκτηθέντα πλοῦτόν του. « Οἴμοι! εἶπεν ὁ ὑπουργός, ἔχω εἰς χεῖράς μου μόνα τὰ εὐεργετήματα τοῦ βασιλέως μου. — Ἀλλὰ, ὑπέλαβεν ὁ ἱερεύς, πρέπει νὰ κάμητε διάκρισιν μεταξὺ ἐκείνων τὰ ὁποῖα σᾶς ἔδωκεν ὁ βασιλεύς, καὶ ἐκείνων τὰ ὁποῖα ἐλάβετε μόνος σας. — Ἄ! ἂν ἔχῃ οὕτως, εἶπεν ὁ Μαζαρῖνος, πρέπει ν' ἀποδοθοῦν ὅλα.»

* * *

Ἐρρῖκος ὁ Δ' εἶχε τὰς ἀδυναμίας του ὡς πᾶς ἄνθρωπος. Ἠράσθη τῆς δουκίσσης Βωφὸρ καὶ ἤθελεν ἀφεύκτως νὰ τὴν νυμφευθῇ. Πρὸς τοῦτο διέταξε τὸν εἰς Ῥώμην πρέσβυν του Κ. Σανσὺ νὰ μεσιτεύσῃ παρὰ τῷ Πάπᾳ ὅπως ἐκδώσῃ οὗτος διαζύγιον τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης Μαργαρίτας, ὡς κακὴν δῆθεν ἐχούσης τὴν διαγωγήν· ἀλλ' ὁ Σανσὺ δὲν ἠθέλησε ν' ἀναλάβῃ τὴν ἐντολὴν ταύτην. «Μεγαλειότατε, τῷ εἶπε μετ' εἰλικρινείας παλαιοῦ Γαλάτου· προκειμένου περὶ παλλακίδος, φύλαξον αὐτὴν τὴν ὁποίαν ἔχεις· αὕτη τοὐλάχιστον κατάγεται ἀπὸ καλὴν γενεάν.»

* * *

Οἱ ΚΚ. Μορτεμὰρ καὶ Διαγκοὺρ δὲν ἦσαν εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸν καρδινάλιον Μαζαρῖνον καὶ ἐπομένως οὐδεμίαν ἐκ τῶν νενομισμένων τιμῶν ἀπένεμον πρὸς αὐτόν. Μ' ὅλα ταῦτα, μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, ὁ Κ. Διαγκοὺρ, εὐγενέστερος ὢν τοῦ Κ. Μορτεμὰρ, προέτεινεν εἰς τοῦτον νὰ κάμωσι μίαν ἐπίσκεψιν εἰς τὸν καρδινάλιον διὰ νὰ προσφέρωσι τὰ συλλυπητήρια αὐτῶν. «Εἶναι πολὺ τεθλιμμένος, τῷ εἶπε.— Καὶ ἔχει δίκαιον, ἀπήντησεν ὁ Μορτεμάρ· διότι ἀπέθανεν ὁ μόνος ἄνθρωπος ἴσως, τὸν ὁποῖον δὲν θὰ κληρονομήσῃ».

* * *

Ἐν ᾧ μίαν ἡμέραν Ἐρρῖκος ὁ Δ' ἡτοιμάζετο νὰ γευματίσῃ εἰς τὸ παλάτιόν του, εἷς ῥήτωρ ἐπαρουσιάσθη καὶ ἤρξατο τὴν δημηγορίαν διὰ τῶν λέξεων: «Ὁ Ἀγησίλαος, μεγαλειότατε, βασιλεὺς τῆς Σπάρτης . . .» Ὁ δὲ βασιλεὺς, ὑποπτευόμενος ὅτι ὁ λόγος τοῦ ῥήτορος ἔμελλε νὰ διαρκέσῃ πολὺ, διέκοψεν αὐτὸν λέγων: «Μὰ τὴν ἀλήθειαν! ἤκουσα πολλὰ περὶ αὐτοῦ τοῦ Ἀγησιλάου· ἀλλ' αὐτὸς εἶχε γευματίσει, ἐν ᾧ ἐγὼ ἀκόμη δὲν ἐγευμάτισα.»

* * *

Κρόμβελλ, ὁ δικτάτωρ τῆς Ἀγγλίας, πρὶν ἔτι εἰσέλθῃ εἰς τὴν ἀγωνίαν τοῦ θανάτου, ἀφ' οὗ διεβεβαίωσε πάντας ὅτι δὲν ἔμελλε ν' ἀποθάνῃ καὶ ὅτι ὁ Θεὸς ἀνεκοίνου αὐτῷ τὸ μέλλον, ὡμολόγει τὴν ἀπάτην πρὸς τοὺς ἰδιαιτέρους φίλους του καὶ τοῖς ἔλεγεν: « Ἐὰν θεραπευθῶ, ἰδοὺ ἐγὼ προφήτης· ἂν ἀποθάνω, τί μοι μέλει ἂν με νομίσουν ἀπατεῶνα;»

* * *

ΣΙΕΡΙΦ.— Ἡ λέξις αὕτη εἶναι ἀραβικὴ, σημαίνουσα «εὐγενὴς κατ' ἐξοχὴν». Εἶναι δὲ τίτλος τιμητικὸς, ἀπονεμόμενος πρὸς τοὺς καταγομένους ἀπὸ τοῦ προφήτου Μωάμεθ διὰ τῆς θυγατρός του Φατιμᾶς καὶ τοῦ γαμβροῦ του Ἀλῆ. Ὁ διοικητὴς τῆς Μέκκας φέρει τὸν τίτλον τοῦτον, ὡς καὶ οἱ ἀνώτεροι διοικηταὶ τῶν ἐπαρχιῶν Ταφιλὲτ, Φὲζ καὶ Μαρόκ. Ὁ αὐτοκράτωρ τοῦ Μαρόκ φέρει τὸν τίτλον «σιερὶφ-ἐσιουρρᾶ» (ὁ σιερὶφ τῶν σιερὶφ). Ἄλλοτε ἡ λέξις αὕτη χρησιμεύει ὡς ἐπίθετον καὶ σημαίνει «σεβαστὸς», ὡς εἰς τὰς λέξεις «Χάττι-σιερὶφ» δηλονότι αὐτοκρατορικὰ διατάγματα, ὑπογεγραμμένα διὰ χειρὸς τοῦ Σουλτάνου.

* * *

ΠΑΣΣΑ. — Ἡ λέξις αὕτη εἶναι σύνθετος ἐκ τῆς περσικῆς λέξεως π α (ποῦς) καὶ σ ᾶ (βασιλεὺς), τουτέστι «στήριγμα τοῦ ἡγεμόνος». Κατ' ἄλλους παράγεται ἐκ τῆς τουρκικῆς λέξεως μ π ᾶ ς (κεφαλὴ, ἀρχηγός). — Ἤδη δὲ ἀπονέμεται πρὸς τοὺς ὑπαλλήλους, τοὺς πολιτικοὺς καὶ στρατιωτικοὺς διοικητάς. Εἶναι τρεῖς τάξεις πασάδων, αἵτινες εἰς τὸν στρατὸν εἶναι μᾶλλον διακεκριμέναι. Οὕτως ὁ Λιβᾶς (ἐνωμοτάρχης) εἶναι πασᾶς γ' τάξεως, ὁ Φερὶκ (μοίραρχος) εἶναι πασᾶς β' τάξεως, ὁ Μουσὶρ (στρατάρχης) πασᾶς α' τάξεως. Ἄλλοτε τὸ διακριτικὸν σημεῖον τῶν πασάδων α' τάξεως ἦσαν τρεῖς οὐραὶ ἵππου (θύσανοι) κυμαινόμεναι εἰς τὴν αἰχμὴν λόγχης, ἄνωθεν τῆς ὁποίας ἔκειτο σρατῖρα κεχρυσωμένη. Οἱ πασάδες β' τάξεως εἶχον δύω θυσάνους, οἱ δὲ τῆς γ' τάξεως ἕνα μόνον.

ΣΠΟΓΔΑΙΟΝ ΠΑΡΟΡΑΜΑ.—Ἐν σελ. 269, στίχ. κάτω. 3, ἐγράφη κατὰ παραδρομὴν «τριακοστὸν» ἀντὶ τ ρ ι α κ ο σ ι ο σ τ ό ν.

ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 15. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 15.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ.

Καταγωγὴ καὶ πατρὶς τῶν Τούρκων. — Ἱστορία τῶν Ὀγούσων καὶ τῶν Τουρκμάνων, τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας καὶ τοῦ Ῥούμ.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Ν. Ἀργυριάδου).

(Συνέχ. ἀπὸ τοῦ παρελθ. φυλλ.)

Ὁ Σανδσχὰρ, υἱὸς τοῦ Μελὲκ-Σιὰχ, ζώντων μὲν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ Βαρκιαρὸκ καὶ Μοχάμμεδ, ἐκυρίευε μέρους τῶν χωρῶν τῆς δυναστείας τῶν Σελδσχούκων, μετὰ δὲ τὸν θάνατον τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ αὐτὸς μόνος διέμεινε κυριάρχης ἁπάσης ταύτης τῆς εὐρυχώρου ἐπικρατείας καὶ θησαυρῶν ἀπείρων ἐπαυξηθέντων καὶ διὰ τῆς κατακτήσεως τῆς Γάσνης (1114). Εἰς τὴν καθέδραν ταύτην τοῦ ἐκ μητρὸς θείου του Ὑρσλὰν-Ἀργοὺν-Βὲν-Ἀλπαρσλὰν κατέσχεν ὅλους τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἐπισωρευθέντας ὑπὸ τοῦ κατακτητοῦ τῶν Ἰδιῶν Σουλτὰν Μαχμούδ. Ἐκεῖ ἔβλεπέ τις πέντε στέμματα, ἕκαστον ἀξίας ἑκατομμυρίου φλωρίων, δεκαὲξ χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς θρόνους, χίλια τριακόσια κειμήλια χρυσᾶ ἀδαμαντοστόλιστα, καὶ χιλίους τριακοσίους χρυσοῦς καὶ ἀργυροῦς ὁπλισμοὺς ὁπλιτῶν καὶ ἵππων.

Κατὰ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ γενομένην διανομὴν τῆς ἐπικρατείας εἰς τὰς ἐν τῷ ναῷ δεήσεις, ὁ μὲν Μοχάμμεδ ἐτιτλοφορεῖτο Σιὰχ, ὁ δὲ Σανδσχὰρ Σουλτάνος τῶν Σουλτάνων. Ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Βαρκιαρὸκ καὶ τοῦ Μοχάμμεδ ὁ Σανδσχὰρ εἶχε κυβερνήσει ἐπὶ εἰκοσαετίαν τὸ Χορασάν· μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δευτέρου ἀνέβη μόνος ἐπὶ τοῦ θρόνου, βασιλεύσας εἰκοσιτέσσαρα ἔτη, ἔσχατος μέγας δυνάστης τῶν ἐν Περσίᾳ Σελδσχούκων ἀπὸ Κασγγὰρ μέχρι Ἀντιοχείας καὶ ἀπὸ Κασπίας θαλάσσης μέχρι τοῦ ποταμοῦ τοῦ Βαβολμανδέπ. Ἡ διάρκεια τῆς βασιλείας του ὑπῆρξεν ἀνάλογος τῆς μεγάλης ἐκτάσεως τῆς ἐπικρατείας καὶ τῆς ἰσχύος του, πλὴν χωρὶς νὰ χαίρῃ σταθερὰν εὐτυχίαν. Ἐπολέμησε δεκαεννέα πολέμους καὶ ἐθριάμβευσε δεκαεπτὰ φορὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν του· ἀλλ' εἰς ἐκστρατείαν τινὰ πέραν τοῦ Ὄξου (1140) νικηθεὶς ὑπὸ Κουρχάνου, δυνάστου τοῦ Καραχαταΐ, μόλις ἐσώθη αὐτὸς μετά τινων ὀπαδῶν διὰ σπουδαίας φυγῆς, καταλιπὼν τὸ στρατόπεδον καὶ τὸ χαρέμιόν του. Τὸ δὲ 1156 νικηθεὶς ἐσυλλήφθη ὑπὸ τῶν ὑπηκόων του Γούσων, ἐπαναστατησάντων.

Ἡ εἰς τὸ Χορασὰν εἰσβολὴ αὕτη τῶν Ὀγούσων εἶναι τὸ δεύτερον μέγα μεταναστευτικὸν κίνημα τῶν λαῶν τούτων, ἀπ' ἀνατολῶν πρὸς δυσμάς, μνημονευόμενον ὑπὸ τῶν Μουσουλμάνων ἱστοριογράφων. Εἴπομεν ἤδη περὶ τῆς πρώτης μεταναστεύσεως ὀλίγων χιλιάδων οἰκογενειῶν ἐπὶ τοῦ Καρὰ-Χὰν, δύο αἰῶνας πρότερον, ὅτε αὗται κατῴκησαν ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς καὶ δυτικῆς ὄχθης τῆς Κασπίας θαλάσσης ὑπὸ τὸ ὄνομα Τουρκμάνοι. Ταύτην τὴν φορὰν αἱ φυλαὶ αὗται ἐμφανίζονται εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστοριογράφους ὑπὸ τὸ ὄνομα Γοῦσοι ἢ Οὖσοι, συγκαταριθμουμένων εἰς τὴν φυλὴν ταύτην καὶ τῶν Κουμάνων, καὶ τῶν Πετσχενεγούων ἢ Καγγλίων (1). Οἱ ἡγεμόνες τοῦ Καραχαταΐ μετεχειρίσθησαν τοὺς λαοὺς

(1) Κατὰ πᾶσαν πιθανότητα πρέπει νὰ συγκαταριθμηθῶσιν εἰς τὰς Τουρκικὰς φυλὰς, πλὴν τῶν Πετσχενεγούων καὶ Κου-

τούτους ὡς ὁρουροὺς τῶν μεθορίων κατὰ ἐνδεχομένων εἰσδρομῶν ἀπὸ μεσημβρίας, πληρόνοντες εἰς αὐτοὺς ἐπὶ τούτῳ μισθόν τινα ἐτήσιον. Ὁ Ἀρσλὰν-Χὰν, προκάτοχος τοῦ Κοὺρ-Χὰν, κυρίαρχος τοῦ Καραχατάϊ (τῆς μικρᾶς Βουχαρίας), δυσαρεστηθεὶς κατ' αὐτῶν, οὐχὶ μόνον τοῖς ἠνύθη τὸν ἐτήσιον μισθὸν, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἁρπάσασι τὰς γυναῖκας, θέλων οὕτω νὰ ἀφανίσῃ τὴν ἀπειθῆ ταύτην γενεάν. Μὴ ἔχοντες ἰδέαν τινὰ τοῦ κόσμου πέραν τῶν στεππῶν των, συνέλαβον τοὺς ἐμπόρους, τοὺς ὁποίους ἡ φιλοκέρδεια εἶχεν ἑλκύσει ἐκεῖ, καὶ ἔδειξαν αὐτοὺς ὁδηγοὺς πρὸς ἄλλην εὔορον χώραν. Τὰς χεῖρας ὄπισθεν τῶν νώτων ἔχοντες δεδεμένας οἱ ἔμποροι τοὺς ὡδήγησαν εἰς Βαλασγοὺν, ὅπου οἱ φυγάδες ὑπὸ τρόμου ἔτι συνεσχέθησαν ὑπὸ τὸ κράτος τοῦ Ἀρσλὰν-Χάν. Πλὴν ἐπὶ τοῦ διαδόχου του Κοὺρ-Χὰν τοῖς παρεχωρήθη ἄδεια νὰ ἐκτανθῶσιν εἰς τὴν Τουρκιστανίαν, πληρόνοντες ὡς φόρον ἓν φλωρίον ἀνὰ πᾶσαν οἰκογένειαν.

Ὁ Κοὺρ-Χὰν, ἐπιθυμῶν νὰ συνδέσῃ σχέσεις φιλίας πρὸς τὸν Σανδσχὰρ, κυρίαρχον τῆς πέραν τοῦ Ὄξου καὶ τοῦ Χορασὰν, τῷ ἀπηύθυνεν ἐπιστολὴν φιλοφρονεστάτην καὶ ὑποκλινεστάτην ἐν ταὐτῷ, ἀλλ' ὁ Σανδσχὰρ τῷ ἀπήντησε διὰ πρεσβείας, προσκαλούσης αὐτὸν εἰς τὸν Ἰσλαμισμὸν, εἰ δὲ μὴ ἡ ἀλαζονικὴ ἐπιστολὴ τοῦ Σουλτάνου ἠπείλει τὸν Κοὺρ-Χὰν δι' ἀναριθμήτων στρατῶν, τῶν ὁποίων οἱ τοξόται ἦσαν ἱκανοὶ νὰ διατρυπήσωσι διὰ τῶν βελῶν των καὶ αὐτὴν τὴν τρίχα. Ὁ Κοὺρ-Χὰν, ἀποκόψας τὴν γενειάδα τῶν πρέσβεων καὶ δοὺς αὐτοῖς εἰς μὲν τὴν μίαν χεῖρα τὴν γενειάδα, εἰς δὲ τὴν ἄλλην βελόνην: «Ὅταν δὲν δύνασθε, εἶπε, νὰ διαχωρίσητε αὐτὰς τὰς τρίχας τῶν γενείων διὰ βελόνης, πῶς θέλετε διατρυπήσει διὰ τῶν βελῶν σας τὰς ἔτι λεπτοτέρας τρίχας;» Συβαρωτέρα δὲ ἀπάντησις ὑπῆρξε παρασκευὴ κραταιὰ, τὴν ὁποίαν ἐπηκολούθησεν ἡ καταστροφὴ τοῦ Σανδσχὰρ, μεθ' ἣν οἱ διοικηταὶ τοῦ Χουαρὲσμ καὶ τοῦ Γοὺρ, Ἰστὶρ καὶ Χουσεῖν, ἤρχισαν καὶ αὐτοὶ νὰ ὑψῶσιν ὑπερήφανον κεφαλὴν ἀνταρσίας καὶ ἀνεξαρτησίας, διατάξαντες νὰ γίνηται μνεία αὐτῶν εἰς τὰς ἐν τῷ ναῷ δεήσεις, ἕως οὗ ὁ Σανδσχὰρ, συναθροίσας τὰς δυνάμεις αὐτοῦ, ἐπανέφερεν εἰς τὴν ὑποταγὴν τοὺς ἀντάρτας διοικητὰς, καὶ τοὺς Γούσους, οἵτινες εἶχον κατοικήσει εἰς τὸ Χορασὰν καὶ εἰς τὰ πέριξ τοῦ Βὰλχ, ἔνθα ὤφειλον νὰ διαμένωσιν εἰρηνικοὶ καὶ φόρου ὑποτελεῖς, ἐπιτετραμμένοι τὴν προμήθειαν τοῦ κρέατος διὰ τὸ βασιλικὸν μαγειρεῖον. Μιᾷ ὅμως τῶν ἡμερῶν ἐφόνευσαν τὸν ἀξιωματικὸν, ὅστις συνέλεγε τὸν φόρον τοῦτον μετὰ πολλῆς αὐστηρότητος, καὶ ὁ Ἐμὶρ Καμάδσχ, διοικητὴς τοῦ Βὰλχ, θελήσας νὰ τοὺς τιμωρήσῃ διὰ τῶν ὅπλων διὰ τὸ ἔγκλημα τοῦτο, ἐφανεύθη εἰς τὸ πεδίον τῆς μάχης αὐτός τε καὶ ὁ υἱός. Τότε ὁ Σουλτάνος ἐπῆλθεν αὐτοπροσώπως μετὰ ἑκατὸν χιλιάδων ἱππέων. Οἱ Γοῦσοι ἀπέστειλαν κατ' ἀρχὰς πρὸς αὐτὸν ἀντιπροσώπους των ἵνα δικαιολογηθῶσιν, ἐξαιτούμενοι τὴν ἄφεσιν καὶ προσφέροντες ἑκατὸν αἰχμαλωτίδας τοῦ Χατάϊ ὡς τιμὴν τοῦ αἵματος τοῦ Καμὰδσχ, καὶ δύο λίτρας χρυσοῦ ἀνὰ πᾶσαν οἰκογένειαν· ἀλλ' ἐπειδὴ οἱ Ἐμίριδες δὲν ἠδυνήθησαν νὰ συμφωνήσωσιν, ἐκ τῶν διαπραγματεύσεων ἔδραμον εἰς τὰ ὅπλα, καὶ ὁ μέγας τῶν Σελδσχούκων δυνάστης εἶδεν ἑαυτὸν αἰχμάλωτον τῶν Γούσων.

Οὕτω λοιπὸν Οὔσων ἀποστασία ἔφερε τὸν αὐτοκράτορα τοῦ Βυζαντίου Ῥωμανὸν Διογένην ὑπὸ τοὺς πόδας τοῦ Ἀλπαρσλὰν, καὶ Γούσων ἀνταρσία αἰχμάλωτον αὐτῶν ἀποκατέστησε τὸν ἔγγονον τοῦ Ἀλπαρσλὰν Σανδσχάρ. Καὶ τὸ μὲν πρῶτον οἱ Ἐμίριδες τῶν Γούσων ἐπλησίασαν εἰς τὸν Σανδσχὰρ μὲ ἐδαφιαίας προσκυνήσεις καὶ μὲ ὅλον τὸν σεβασμὸν τὸν ὀφειλόμενον εἰς μέγαν δυνάστην, ὑπὸ τοῦ ὁποίου τοὺς νόμους ὑπήγοντο πρότερον· ἀφ' οὗ ὅμως εἶδον τὴν ἀμετάθετον αὐτοῦ ἄρνησιν νὰ τοὺς παραχωρήσῃ τὴν χώραν Μέρβην, ἥτις ἦτο ἡ καθέδρα αὐτοῦ, μετεχειρίσθησαν περιφρονήσεις καὶ ὕβρεις· ἐντεῦθεν ἐρρέθη περὶ αὐτοῦ πρῶτον ὁ περὶ σιδηροῦ κλωβίου μῦθος, τὸν ὁποῖον ἀνενέωσαν ἔπειτα ἐξιστοροῦντες τὰ κατὰ τὸν Βαγιαζίτ. Ἐπέπεσον δὲ οἱ Γοῦσοι ὡς χείμαρρος κατὰ τοῦ Χορασὰν, ἠρήμωσαν τὸ Νισχαβοὺρ, ἐπυρπόλησαν τὰ τεμένη, κατέσφαξαν τοὺς σοφοὺς μετὰ μυρίας βασάνους, καὶ ἐπεχείρησαν διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου νὰ ἐπαναφέρωσι τοὺς Μουσουλμάνους ἀπὸ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ εἰς τὴν τῶν εἰδώλων λατρείαν. Μετὰ δὲ τετραετῆ αἰχμαλωσίαν ὁ Σανδσχὰρ διαφυγὼν εἰς κυνήγιόν τι καὶ βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἄρχοντος τοῦ Τερμεδ κατώρθωσε νὰ διαβῇ τὸν Ὄξον, οἱ δὲ Γοῦσοι ἀποθανόντος ὀλίγον ἔπειτα τοῦ ἡγεμόνος αὐτῶν ὑπετάγησαν πάλιν ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Σανδσχὰρ, μετὰ τοῦ ὁποίου ἐξέλιπεν ἡ μεγάλη ἐν Περσίᾳ Σελδσχουκικὴ δυναστεία (1157). Ἐπωνομάσθη δὲ ὑπὸ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ ὁ Σανδσχὰρ δεύτερος Ἀλέξανδρος, ἕνεκα τῶν κατακτήσεων αὐτοῦ· βασιλεῖς ἦσαν οἱ ἀξιωματικοὶ τῆς αὐλῆς του, καὶ οἱ Σουλτάνοι Κοτβεδὶν καὶ Ἴτσις, υἱὸς καὶ ἔγγονος τοῦ Νουσχτεγίνου, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Βαρκιαρὸκ εἶχε παραχωρήσει τὴν διοίκησιν τοῦ Χουαρὲσμ, ὑπῆρξαν ὁ εἷς μετὰ τὸν ἄλλον οἰνοχόοι τοῦ Σανδσχάρ· ποιηταὶ δὲ καὶ σοφοὶ διακεκριμένοι ἐλάμπρυναν τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, καὶ πανηγυρισταὶ αὐτοῦ ὑπῆρξαν Ἐνβέριος, ὁ μέγιστος τῶν ῥητόρων τῆς Περσίας, καὶ ὁ Ἀβδολβάσιος· Σαμαχσχάριος δὲ, ὁ κλεινὸς ὑπομνηματιστὴς τοῦ Κορανίου, καὶ οὐχ ἧττον κλεινὸς φιλολόγος, καὶ Νεσέφιος, τοῦ ὁποίου ἡ δογματικὴ καὶ σήμερον ἀκόμη ἀποτελεῖ τὴν βάσιν τῆς τῶν Σουννιτῶν πίστεως, ἀπέθανον ἀμφότεροι τὸ πρῶτον ἔτος μετὰ τὴν μεγάλην ἥτταν ἀπέναντι τῆς στρατιᾶς τοῦ Χὰρ-Χὰν (1142—1143). Καὶ ὁ Ἀρίριος δὲ, ἀπὸ πολλοῦ γνωστὸς εἰς τὴν δύσιν ὅπως καὶ εἰς τὴν ἀνατολὴν, διὰ τὸ ἀριστούργημά του τῆς Ἀραβικῆς ῥητορικῆς (τὴν Μακαμὰτ), ἀφιέρωσε τὸ σύγγραμμα τοῦτο εἰς τὸν προστάτην αὐτοῦ Σχερεφεδδὶν-Χαλεβ, μέγαν βεζύρην τοῦ Μοχάμμεδ, υἱοῦ τοῦ Μελὲκ-Σιὰχ, εἰς τὸν ὁποῖον ὁ Σανεσχὰρ- Ἀσερβεϊδσχὰν εἶχεν ἐμπιστευθῆ τὴν κυβέρνησιν τοῦ Ἰρὰκ καὶ τοῦ Φὰρς.

Ἐν ᾧ δὲ οἱ ἀπόγονοι τοῦ Μοχάμμεδ-Σιὰχ, υἱοῦ τοῦ Μελὲκ-Σιὰχ, κυριάρχου τοῦ Ἰρὰκ, μετὰ τῶν Σιάχων

μάνων, καὶ οἱ Ἰάξυγες καὶ Ἴασοι, ἐπειδὴ τὰ ὀνόματα ταῦτα δεικνύουσιν ἀρχαίαν αὐτῶν κατοικίαν πέραν τοῦ Ὄξου, ἐν τῇ ἀρχαίᾳ πόλει Ἰάς.

τοῦ Χουαρὲσμ., τῶν ἡγεμόνων τῶν Γουριδῶν καὶ τῶν τεσσάρων κλάδων τῶν Ἀταβέηδων, διεμερίζοντο τὰ λείψανα τοῦ ἀνατολικοῦ Κράτους τῶν Σελδσχούκων, ἐν τῇ δύσει, ἤτοι ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, καθιδρύετο ἑτέρα ἰσχυρὰ δυναστεία Σελδσχουκική. Εἰς ταύτην θέλομεν ἀφοσιώσει ἤδη τὴν προσοχήν μας, διότι ἐπὶ τῶν ἐρειπίων αὐτῆς ἀνηγέρθη ἡ Ὀθωμανικὴ δυναστεία. Καί τοι δὲ πολλαὶ ὑπῆρξαν αἱ σχέσεις τῶν Σελδσχούκων τοῦ Ἰκονίου πρὸς τοὺς σταυροφόρους καὶ μέγας ὁ σύνδεσμος τῶν δύο ἱστοριῶν, οἱ σύγχρονοι ὅμως ἱστορικοὶ τῶν σταυροφοριῶν, καθὼς καὶ οἱ Βυζαντινοὶ ἱστοριογράφοι, ἀτελεῖς μόνον μᾶς παρέδωκαν εἰδήσεις περὶ τῶν ἡγεμόνων τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Κρίνομεν λοιπὸν χρέος ἡμέτερον νὰ πληρώσωμεν τὸ χάσμα τοῦτο δι' ἱστορημάτων μέχρι τοῦδε ἀγνώστων, καὶ ἂν ὁ στενὸς σύνδεσμος τῶν τυχῶν τῶν ἐσχάτων Σελδσχούκων δυναστῶν πρὸς τὰς τῶν πρώτων Ὀσμάνων δὲν μᾶς ἐπέβαλλε τὸ ἀπαραίτητον καθῆκον νὰ διασαφηνίζωμεν ταύτας δι' ἐκείνων.

Κουτουλμὶσχ, υἱὸς Ἰσραὶλ, υἱοῦ Σελδσχοὺκ, ἐπὶ τῆς βασιλείας ἤδη τοῦ Ἀλπαρσλὰν ἐν Ῥούμ., ἤτοι ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ, εἶχεν ἀποπειραθῆ διὰ στρατιᾶς Τουρκμάνων σπουδαίως συλλεγείσης νὰ καταστήσῃ ἰδίαν ἑαυτοῦ καὶ ἀνεξάρτητον ἡγεμονίαν, πλὴν νικηθεὶς καὶ τραπεὶς εἰς φυγὴν καὶ πεσὼν ἀπὸ τοῦ ἵππου ἀπέθανεν. Ὁ πρεσβύτερος τῶν υἱῶν του, Μανσοὺρ, ὑπῆρξε καιρόν τινα ὑποτελὴς τοῦ Ἀλπαρσλὰν καὶ τοῦ διαδόχου αὐτοῦ Μελὲκ-Σιὰχ, εἶτα δὲ κατὰ διαταγὴν τοῦ δευτέρου, πολεμηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἐμίρου Πουρσὰκ καὶ νικηθεὶς ἐφονεύθη. Ἡ αὐτὴ μοῖρα ἐπεφυλάττετο καὶ εἰς τὸν νεώτατον ἀδελφόν του Σουλεϊμάνον, ἔτι ἀνήλικα, διότι ὁ Μελὲκ-Σιὰχ εἶχεν ἀποφασίσει νὰ ἐξολοθρεύσῃ τοὺς βλαστούς, ὅσοι ἠδύναντο νὰ ἐπισκιάσωσι τὸν πρωτεύοντα κλάδον τῆς ἐν Περσίᾳ δυναστευούσης οἰκογενείας. Διὰ ἀντιπαραστάσεων ὅμως καὶ ἱκεσιῶν τοῦ μεγάλου Βεζύρου Νισαμοὺλ-Μοὺλκ, ἡ ζωὴ ἐχαρίσθη εἰς τὸν Σουλεϊμάνον, καὶ τῷ ἐνεπιστεύθη ἡ ἀρχηγία τῶν ἐν Ῥούμ. Σελδσχουκικῶν δυνάμεων. Τότε ἀφηρπάγη, τετάρτην ἤδη φορὰν ἀπὸ τῆς αὐτοκρατορίας τῶν Βυζαντινῶν κατακτηθεῖσα ὑπὸ Ἀσιανῶν κατακτητῶν, ἡ βασιλεύουσα τῶν ἐν Συρίᾳ πόλεων, ἡ ὑπερήφανος Ἀντιόχεια, τὴν ὁποίαν δὶς μὲν εἶχον καθυποτάξει πρότερον οἱ Χοσρόαι τῆς Περσίας, Σχαβοὺρ καὶ Νουσχιρβὰν, οἱ δὲ Ἄραβες τὸ τέταρτον ἔτος μετὰ τὸν θάνατον τοῦ Μωάμεθ, καὶ ἤδη οἱ Τοῦρκοι ὑπὸ τὸν Σουλεϊμάνον μὲ διακοσίους ὀγδοήκοντα ἱππεῖς διὰ προδοσίας τοῦ υἱοῦ τοῦ διοικητοῦ τῆς Ἀντιοχείας Φιλαρέτου. Ἐκυβέρνων δὲ τότε τὴν Συρίαν δύο τοποτηρηταὶ τοῦ Μελὲκ-Σιὰχ, ἤτοι ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Τουτοὺσχ, καθιδρυτὴς τῆς ἐν Συρίᾳ Σελδσχουκικῆς δυναστείας ἐν Δαμασκῷ, καὶ Μοσλὶμ υἱὸς Κορεὶσχ, ἐκ τῆς γενεᾶς Ὀκαΐλ, ἐν Ἀλέπ. Οὗτος λοιπὸν ἀπήτησε παρὰ τοῦ Σουλεϊμάνου τὸν φόρον τῆς Ἀντιοχείας, καὶ μὴ λαβὼν καὶ ἐκστρατεύσας ἵνα τὸν καταναγκάσῃ διὰ τῶν ὅπλων ἐφονεύθη ἐπὶ τοῦ ἀγῶνος τούτου (1085). Ὁ δὲ Σουλεϊμάνος ἡττηθεὶς καὶ αὐτὸς ὑπὸ Τουτοὺσχ αὐτοχειριάσθη ἵνα διαφύγῃ τὴν αἰχμαλωσίαν (1086).

Τοῦ Σουλεϊμάνου οἱ υἱοὶ, Δαβὶδ καὶ Κιλιδσαρσλὰν, προσήχθησαν εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μελὲκ-Σιὰχ, καὶ μετὰ τὸν θάνατον τοῦ δυνάστου ὁ Δαβὶδ καθίδρυσεν ἐν Κονίᾳ καθέδραν ἀνεξαρτήτου ἡγεμονίας, τὴν ὁποίαν διετήρησεν ἔπειτα ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ. Οὗτος ἀφήρπασεν ἀπὸ τῶν Δανισμένδων, τῶν ἡγεμόνων τῆς Καππαδοκίας, τὴν πρωτεύουσαν αὐτῶν Μαλατίαν καὶ τὴν Καραμανίαν, ἔδραν τῆς δυναστείας αὐτῶν, καὶ νικήσας τοὺς σταυροφόρους τοὺς καθυποτάξαντας τὴν Νίκαιαν δέκα ἔτη μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του, καὶ κυριεύσας τὴν Μοσζοὺλ, καὶ καταπολεμήσας τὸν Ἐμὶρ Δσχεβαλὶ, ἀπέθανεν εἰς τὰ ὕδατα τοῦ Χαβορὰς ἤτοι κατὰ συμβεβηκὸς, ἢ καὶ πνιγεὶς ὑπὸ προδοτῶν, οἵτινες βιαίως τὸν ἐκράτουν ὑπὸ τὰ ὕδατα, κολυμβῶντα. Ἐκ τῶν δύο υἱῶν αὐτοῦ ὁ Μελὲκ-Σιὰχ ἔλαβε τὴν ἀρχὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας, παρευρεθεὶς ἐκεῖ κατὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του· ὁ δὲ ἕτερος, ὁ Μεσοὺδ, τὸν ὁποῖον ὁ Κιλιδσ-αρσλὰν εἶχεν ἐπιστήσει πρὸ πολλοῦ ἤδη κυβερνήτην τοῦ Μοσχοὺλ, καὶ ὅστις μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἀπεστάλη ὑπὸ τοῦ Ἐμὶρ Δσχεβαλὶ, τοῦ νικήσαντος τὸν ἡγεμόνα τοῦτον, εἰς τὴν αὐλὴν τοῦ Μοχάμμεδ-Σιὰχ, δυνάστου Σελδσχούκου ἐν Περσίᾳ, ἀποκατέστη πάλιν ὑπὸ τοῦ Μοχάμμεδ εἰς τὴν κυβέρνησιν τῆς πατρικῆς του κληρονομίας, ἥτις, ἀποθανόντος τοῦ Μελὲκ-Σιὰχ, συμπεριέλαβεν ἅπασαν τὴν ἔκτασιν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας. Ὑπῆρξε δὲ ὁ Μεσοὺδ ἡγεμὼν δίκαιος καὶ εὐσεβὴς, καθιδρυτὴς μοναστηρίων καὶ τεμενῶν. Ἔκτισε δὲ πλησίον τῆς Ἀμασίας τὴν Σαμάραν, ἐν ᾗ βλέπει τις τὸ μνημεῖον αὐτοῦ θολοσκέπαστον. Ἐκυβέρνησεν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ ἐνιαυτούς.

Τούτου δὲ ὁ υἱὸς καὶ διάδοχος, Ἀσεδδὶν-Κιλιδσαρσλὰν (τιμὴ τῆς πίστεως, λέων ξιφηφόρος) ὑπάνδρευσε τὴν θυγατέρα του Σελδσχούκ-Χατοὺμ μὲ τὸν Καλίφην Νασζὶρ-Λιδιναλλὰχ, ἐξαναεκυρίευσε τὴν Μαλατίαν, τὸ πάλαι ἁρπαγεῖσαν ὑπὸ τοῦ πάππου του ἀπὸ τῶν Δανισχμένδων (1171), ἐπώλησεν εἰς αὐτοὺς τὸ δεύτερον τὴν θέσιν ταύτην διὰ μεσιτείας Νουρεδδίνου, τοῦ μεγίστου τῶν Ἀταβέηδων τῆς Συρίας, πλὴν μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἡγεμόνος τούτου κατέκτησεν ἐκ νέου τὴν Μαλατίαν, ἔτι δὲ τὴν Σιβὰς καὶ τὴν Καισάρειαν (1172), καὶ τέλος, θανατώσας διὰ δηλητηρίου τὸν ἔσχατον ἡγεμόνα τῶν Δανισχμένδων, συνήνωσε μὲ τὸ κράτος του τὰς εὐρυχώρους τῶν Δανισχμένδων κτήσεις. Πλὴν ἐν ᾧ ἐξωτερικῶς ἐμεγάλυνε τὴν αὐτοκρατορίαν, ἐσωτερικῶς τὴν ἐξησθένιζε διανείμας αὐτὴν εἰς τοὺς δέκα υἱούς του εὐθὺς μετέπειτα (1188), ὥστε εὐκόλως ἠδυνήθησαν οἱ σταυροφόροι, ἀρχηγούμενοι ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Φρειδερίκου Βαρβερούσα (ἐρυθροπώγωνος), νὰ κυριεύσωσι τὸ Ἰκόνιον, τὸ ὁποῖον παρέδωκεν ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσεδδίνου Κατεδδῖνος. Ὁ Φρειδερῖκος ἔλαβε μεθ' ἑαυτοῦ εἴκοσιν ὁμήρους, καὶ ἐπροχώρησε διὰ Ταρσοῦ πρὸς τὴν Μασζίσσαν (Μοψουεστίαν), ἔνθα ἀπέθανεν ἐν Σελεύκῃ ἐν Καλυκάδνῳ (1190), ἧττον εὐτυχὴς παρὰ τὸν Ἀλέξανδρον, ὅστις ἐσώθη ἀπὸ τῶν ψυχρῶν ὑδάτων τοῦ πλησιοχώρου Κύδνου ἀφ' οὗ ἐπέσυρεν ἐφ' ἑαυτὸν μόνον πυρετόν. Βραδέως ἤδη ὁ Κιλιδσ-αρσλὰν μετεμελήθη διὰ τὸν καταμελισμὸν τῆς

ἐπικρατείας, καὶ ἀποφασίσας νὰ συνενώσῃ ἐκ νέου εἰς ἓν τὰ διεσπασμένα ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Κατβεδδίνου, ἐζήτησεν ἐπὶ τούτῳ ὑπὲρ τοῦ ἡγεμόνος τούτου τὴν θυγατέρα τοῦ μεγάλου Σαλαχεδδίνου· πλὴν τότε ἐπανέστησαν πάντες οἱ ἄλλοι υἱοὶ κατὰ τοῦ πατρὸς, ὅστις συνηθάνθη ἤδη ὅτι ἅπασα ἡ προτέρα αὐτοῦ ἰσχὺς τὸν ἐγκατέλιπεν. Ἐζήτει λοιπὸν καταφύγιον καὶ ὑποστήριγμα πλησίον τοῦ ἑνὸς κατὰ τῶν ἄλλων, καὶ οὕτω Μαχμοὺδ, ὁ μᾶλλον εἰς αὐτὸν ἀφωσιωμένος, ἀντιπαρετάχθη κατὰ τοῦ Χοσρὲβ, τοῦ βιαιοτέρου ἀπάντων τῶν ἄλλων. Διαρκούντων τῶν μεταξὺ τῶν υἱῶν ἀγώνων, ὁ πατὴρ νοσήσας ἀπέθανε μετὰ βασιλείαν εἴκοσι καὶ ἑνέα ἐτῶν (1193) ἐπὶ τῆς ὁποίας ἔκτισε τὴν πόλιν Ἀκσεράϊον. Μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρὸς ὁ μεταξὺ τῶν ἀδελφῶν πόλεμος ἀνερλέχθη ἐπὶ μᾶλλον ὑπὲρ τῆς ἀπεριορίστου μονοκρατορίας. Καὶ κατ' ἀρχὰς ἐκτυπήθησαν ὁ Μαχμοὺδ καὶ ὁ Κοϊβεδδῖνος, καὶ μετ' ὀλίγον ἀπέθανεν ὁ τελευταῖος, ἀφ' οὗ δολίως ὑποκριθεὶς φιλίαν ἐφείλκυσε τὸν ἐχθρόν του εἰς παγίδα φόνου. Μετ' αὐτοὺς ἐξεδύθησαν πάραυτα εἰς τὸ κυριώτερον στάδιον τοῦ αἱματηροῦ τούτου ἀνταγωνισμοῦ ὁ Κεϊχόσρεβος, ἡγεμὼν τοῦ Ἰκονίου, καὶ ὁ Ῥοκνεδδῖνος Σουλεϊμὰν, ἡγεμὼν τοῦ Τοκὰτ, ὅστις ἐκυρίευσε τὸ Σιβὰς καὶ τὴν Καισάρειαν, ἀπεδίωξε τὸν Κεϊχόσρεβον ἀπὸ τοῦ Ἰκονίου, δοὺς ἔπειτα εἰς αὐτὸν πρὸς ἀποζημίωσιν τὸ Ἐλβιστάν, τὸ ὁποῖον εἶχεν ἁρπάσει ἀπὸ τὸν ἀδελφόν του Μογαϊτζεδδῖνον, καὶ βαθμηδὸν συνήνωσεν ὑπὸ τὸ σκῆπτρον αὐτοῦ τὴν ὑπὸ τοῦ πατρὸς διαμελισθεῖσαν ἐπικράτειαν. Ὁ Κεϊχόσρεβος κατέφυγεν ἐξ Ἐλβιστὰν παρὰ τὸν ἡγεμόνα τοῦ Ἀλέπ, καὶ ἐκεῖθεν παρὰ τὸν Λέοντα, βασιλέα τῆς Ἀρμενίας, καὶ ἐντεῦθεν εἰς Τραπεζοῦντα καὶ τέλος εἰς Κωνσταντινούπολιν, ἔνθα μετὰ τῶν υἱῶν του Ἀλαϊδδὶν-Κεϊκοβάδου καὶ Ἀσεδὶν-Κεϊκάβου διέμενεν ἔνδεκα ἔτη μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ῥοκνεδδίνου, ὅστις ἐν τῷ κρυπτῷ εἶχεν ἀσπασθῆ τὴν ἀσεβῆ αἵρεσιν τῶν Ἰσμαηλιτῶν. Μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐν τῇ αὐλῇ τοῦ Ῥοκνεδδίνου καὶ παρόντος αὐτοῦ διεριλονείκουν φιλόσοφος πρὸς δερβίσην· ὁ δερβίσης ἡττηθεὶς ὑπὸ τῶν ἐπιχειρημάτων τοῦ ἀντιπάλου κατέφυγεν εἰς τὴν βίαν, καὶ παρεξετράπη ἕως καὶ νὰ ῥαπίσῃ τὸν φιλόσοφον κατὰ πρόσωπον, χωρὶς ὁ Σουλτάνος νὰ κινηθῇ τὸ ἐλάχιστον ἵνα παρεμποδίσῃ τοιαύτην σκηνήν. Ἀπελθόντος τοῦ δερβίσου ὁ φιλόσοφος παρεπονέθη διότι ὁ Ῥοκνεδδῖνος ὑπέφερε νὰ τὸν ἐξυβρίσωσιν οὕτως. « Ἀνίσως, ἀπήντησεν ὁ Σουλτάνος, ἤθελον ὑπερασπισθῆ δημοσίως τὰ δόγματα τῶν φιλοσόφων κατὰ τῶν δερβισῶν, σύ τε κἀγὼ ἠθέλομεν καταπεσῆ ὑπὸ τοῦ λαοῦ.» Ὁ Ῥοκνεδδῖνος ἔλαβε παρὰ τοῦ Καλίφου τῆς Αἰγύπτου τὸν ἔντιμον τίτλον ἐς-Σουλτὰν ἐλ Καχίρ, δηλονότι κραταιὸς καὶ ἐκδικητὴς, καὶ διὰ τῶν σκληροτήτων αὐτοῦ ἀπεδείχθη ἄξιος τῆς ἐπωνυμίας ταύτης. Οὕτω λόγου χάριν διέταξε νὰ τρυπήσωσι τὴν γαστέρα τοῦ ἀγαπητοῦ του ἑταίρου, τοῦ ὡραίου Ἀϊᾶς, διότι ἔφαγε δίχα πληρωμῆς τὸ ξυνόγαλα μιᾶς πτωχῆς πρατρίας. Ἀπογυμνώσας δὲ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ τῆς πατρικῆς των κληρονομίας, ἀπήντησεν ἰσχυρὰν ἀντίστασιν εἰς τὸν ἀνεψιόν του, υἱὸν τοῦ Μοχιεδδὶν, ἡγεμόνα τῆς Ἀγκύρας, ἀνθιστάμενον πρὸς αὐτὸν τρεῖς ὅλους ἐνιαυτοὺς ἐντὸς τοῦ φρουρίου κειμένου ἐπὶ ἀποτόμου βράχου. Τέλος ἐβιάσθη νὰ ὑποσχεθῇ ἐλευθέραν ἔξοδον εἰς τοὺς πολιορκουμένους, πλὴν καταπατήσας τὴν δοθεῖσαν ὑπόσχεσιν ἐθυσίασε τὸν ἀνεψιὸν καὶ ὅλην αὐτοῦ τὴν οἰκογένειαν. Ἀλλὰ πέντε ἡμέρας μετέπειτα ὁ θάνατος κατέλαβε τὸν φονέα, καὶ ὁ μόλις ἑνδεκαετὴς υἱός του, Ἀσεδδὶν-Κιλιδσ-ἀρσλὰν, ἐβασίλευσε μόνον πέντε μῆνας.

Τότε ὁ Γαϊασζεδδὶν-Κεϊχοσρὲβ, προσδραμὼν ἐκ Κωνσταντινουπόλεως μετὰ τὴν εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ ἀδελφοῦ του, ἡττήθη μὲν τὸ πρῶτον ὑπὸ τῶν δυνάμεων τοῦ ἀνεψιοῦ του, πλὴν εὐθὺς μετέπειτα, τῶν κατοίκων τοῦ Ἀκσεράϊου καὶ τῆς Κόνιας κηρυχθέντων ὑπὲρ αὐτοῦ, ἀνεκηρύχθη ὑπ' αὐτῶν Σουλτάνος, καὶ συλλαβὼν τὸν ἀνεψιόν του καὶ πάντας τοὺς Ἐμίρας αὐτοῦ ἀνεγνωρίσθη δυνάστης καὶ κυρίαρχος καὶ ὑπὸ τοῦ Μελὲκ-Ἐφδχὰλ λ' Ἐϋουβίδ, ἡγεμόνος τῶν Σαμοσάτων, καὶ ὑπὸ τοῦ Νισαμεδδίνου, ἄρχοντος τοῦ Χαρπουρτ (1203). Ὁ τελευταῖος οὗτος συνθλιβόμενος ὑπὸ τῶν δυνάμεων τοῦ δυνάστου τοῦ Ἀμὶδ, Νασιρεδδὶν-Μαχμοὺδ, καὶ τοῦ Μελὲκ Ἐσχρὲτ, ἐπεκαλέσθη τὴν ἀντίληψιν τοῦ Κεϊχοσρέβου, ὅστις ἀπέστειλεν εἰς ὑποστήριξίν του τὸν Μελὲκ-Ἐρδχὰλ μετὰ στρατοῦ. Ὁ ἡγεμὼν τοῦ Ἀμὶδ κατέλιπε τὸ Χαρποὺρτ, καὶ ὁ Κεϊχοσρὲβ ἐξεστράτευσεν ἵνα πολιορκήσῃ τὴν Ἀττάλειαν ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ τῆς Κιλικίας. Οἱ Γραικοὶ προσεκάλεσαν βοηθοὺς τοὺς Φράγκους τῆς Κύπρου, πλὴν, μὴ δυνάμενοι νὰ συμβιβασθῶσι πρὸς αὐτοὺς παρέδωκαν τὸ φρούριον εἰς τὸν Σουλτάνον. Εὐθὺς μετέπειτα ὁ Κεϊχοσρὲβ ἐπέπεσε κατὰ τῆς Ἀρμενίας καὶ κυρίευσε τὴν Κάρακον (1206), πλὴν ἀφ' οὗ κατετρόπωσε τὸν Λάσκαριν πλησίον τοῦ Ἀμουρίου (1208), ἐφονεύθη ἐξαπιναίως ὑπὸ ἑνὸς Φράγκου (1211), καὶ τὸν θάνατον αὐτοῦ ἐθρήνησε δι' ἐλεγείου Ἀραβικοῦ πλήρους χαρίτων καὶ πόθου ὁ Μελὲκ-Ἐρδχὰλ, ἡγεμὼν τῶν Σαμοσάτων.

Ἀλαϊδδὶν-Κεϊκαβος, πρεσβύτερος υἱὸς τοῦ Κεϊχοσρέβου, νέος καὶ ὡραῖος καὶ πεπαιδευμένος καὶ ἀνδρεῖος βασιλόπαις, ἐδέχθη τὴν προσκύνησιν τῶν ἡγεμόνων τοῦ Ἀμὶδ, τοῦ Χοσζὶν Κεϊφα, τοῦ Μαρδὶν, τοῦ Χαρπουρτ καὶ τῶν Σαμοσάτων, οἵτινες ἐχάραξαν νομίσματα ἐν ὀνόματί του καὶ εἰς τὰς ἐν τῷ ναῷ ἐπικλήσεις ἀνεκήρυττον τὸ ὄνομα αὐτοῦ. Ἀλλ' ἐν τῇ ἰδίᾳ αὐτοῦ οἰκογενείᾳ ὁ νέος δυνάστης ὤρειλε νὰ καταβάλῃ τὰς ἀντιποιήσεις τοῦ θείου του Τογρουλ-Βὲν-Κιλιδζ-Ἀρσλὰν, ἄρχοντος τοῦ Ἐρσερούμ, καὶ τοῦ νεωτέρου ἀδελφοῦ του, Ἀλαϊδδὶν-Κεϊκοβάδου. Ὁ Τογρουὶ ἐπολιόρκησε τὸν Σουλτάνον ἐν τῇ Σιβὰς, καὶ μόλις ἀπεσύρθη ὅταν εἶδεν ἐπερχόμενον τὸν Μελὲκ-Ἐσχρὰτ, προσκληθέντα ἐκ Συρίας πρὸς ὑπεράσπισιν τῆς Σιβὰς. Βραδύτερον ὅμως ὁ Τογρουὶ συλληφθεὶς ὑπὸ τοῦ ἀνεψιοῦ του ἀπηγχονίσθη μεθ' ὅλων τῶν Ἐμιρῶν αὐτοῦ (1213). Τὸν δὲ ἀδελφὸν Κεϊκόβαδον πολιορκήσας ὁ Σουλτάνος ἐν τῇ Ἀγκύρᾳ καὶ αἰχμαλωτίσας αὐτὸν τὸν ἀπέστειλε διδηροδέσμιον εἰς Μαλατίαν. Τοὺς δὲ Ἐμίρας τοῦ ἀντάρτου βασιλόπαιδος ὁ Κεϊκαβος ἀποκόψας τὴν γενειάδα αὐτῶν διέταξε νὰ τοὺς περιφέρωσιν ἐπὶ ὄνων καθημένους διὰ τοῦ στρατοπέδου, κράζοντος τοῦ κήρυκος ὅτι τοιαύτη εἶναι ἡ ποινὴ

τῶν πρώτων κατὰ τῶν ἡγεμόνων αὐτῶν. Καὶ ὁ Λάσκαρις δὲ δὲν ἀπέφυγε τὴν ἐκδίκησιν, τὴν ὁποίαν ἐσκόπει νὰ ἐκτελέσῃ κατ' αὐτοῦ ὁ Σουλτάνος διὰ τὸν φόνον τοῦ πατρός του, εἰμὴ παραδιδοὺς εἰς τὸν Σουλτάνον πλεῖστα πόλεων καὶ φρουρίων. Καὶ ἀπὸ τοὺς Φράγκους δὲ τῆς Κύπρου ὁ Κεϊκαῦος ἀφήρπασε τὴν πόλιν Ἀττάλειαν, τὴν ὁποίαν εἶχον κυριεύσει (1214)· ἐκυρίευσε δὲ καὶ τὸ φρούριον Λουλούην ἐν Ἀρμενίᾳ καὶ τὴν Σινώπην εἰς τὰ παράλια τοῦ Εὐξείνου Πόντου (1215). Μετὰ δὲ τὸν θάνατον τοῦ Ταχίρ, υἱοῦ τοῦ Σαλαχεδδίνου, ἡγεμόνος τοῦ Ἀλέπ, ἠθέλησε νὰ ἁρπάσῃ τὴν πόλιν ταύτην, ἀλλ' ἠναγκάσθη νὰ ἀποσυρθῇ, καὶ ἀποδιδοὺς τὴν αἰτίαν τῆς ἀποτυχίας ταύτης εἰς τοὺς στρατηγούς του, τοὺς ἔκλεισεν εἰς οἰκίαν, εἰς ἣν ἔβαλον πῦρ, καὶ οὕτω τοὺς ἀπώλεσεν ἐν πυρί. Πλὴν οὐχ ἧττον ἀπέτυχε καὶ εἰς τὴν κατὰ τοῦ Μελὲκ-Ὀλεσχρὲφ-Μουσᾶ, ἡγεμόνος τῆς Μεσοποταμίας, ἐκστρατείαν αὐτοῦ, καὶ εἰς τὴν ἐπάνοδόν του νοσήσας ἀπέθανεν ἐν Σιβᾶς (1220), ὅπου κεῖται ὑπὸ μαυσωλεῖον ἀνεγερθὲν πλησίον τοῦ ὑπ' αὐτοῦ κτισθέντος νοσοκομείου.

Τότε ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, Ἀλαιδδὶν-Κεϊκόβαδος, ἀπὸ τοῦ δεσμωτηρίου ἀνεπήδησεν εἰς τὸν θρόνον. Δεσμὰ πεντεκαίδεκα ἔτη, διαμονὴ ἐνδεκαετὴς ἐν γῇ ἀλλοδαπῇ (ἐν Κωνσταντινουπόλει) τῷ ἐχορήγησαν ἄδειαν σκέψεως καὶ τὴν ἀπὸ τῶν δυστυχημάτων ἐμπειρίαν, καταλλήλους εἰς τὸ νὰ ἀναπτύξωσι τὰ μεγάλα προτερήματα, δι' ὧν τὸν εἶχε προικίσει ἡ φύσις. Ἐπὶ δεκαπέντε ἐνιαυτοὺς τὴν ἀνωτάτην περιβεβλημένος ἀρχὴν ἀνεδείχθη ὁ μέγιστος τῶν ἐν Μικρᾷ Ἀσίᾳ δυνάστης τῶν Σελδσχρούκων, κατέχων τὴν ἀξιολογωτάτην θέσιν ἐν τῇ ἱστορίᾳ αὐτῶν καὶ μάλιστα ἐν τῇ τῶν Ὀθωμανῶν· διότι ἐπ' αὐτοῦ αὕτη ἐρεγαλύνθη καὶ εἰς μεγάλην προέβη ἐπισημότητα. Ἐπὶ τῶν πρώτων ἐνιαυτῶν τῆς βασιλείας αὐτοῦ, ἐποχῆς συγχρόνου τῆς τοῦ Δσεγγισχὰν, ἡ Ὀθωμανικὴ φυλὴ διὰ Σουλεϊμάνου, πατρὸς Τογρούλου καὶ πάππου τοῦ Ὀσμάνου, ἐπιπλέει ὑπεράνω τοῦ κατακλυσμοῦ τῆς Μογγολικῆς κατακτήσεως, μετέπειτα καθίσταται ἀφανὴς ἐπὶ ἡμίσειαν ἑκατονταετηρίδα κατακαλυφθεῖσα ὑπὸ τοῦ χειμάρρου τῶν μεγάλων συμβεβηκότων, μέχρις ὅτου ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Γ' καὶ τελευταίου Ἀλαιδδίνου, ἀναφαίνεται ὑπὸ νέαν λάμψιν, καὶ τέως ἠρεμοῦσα καθιδρύει τὸν θρόνον αὐτῆς ἐπὶ τοῦ ἱστορικοῦ θεάτρου. Ἵνα μὴ διακόψωμεν τὴν συνάφειαν τῶν Ὀθωμανικῶν πράξεων, ὀφείλομεν νὰ ἐνδιατρίψωμεν εἰσέτι περὶ τὴν ἐξιστόρησιν τῶν κατὰ τοὺς Σελδσχούκους τοῦ Ἰκονίου συμβάντων, ἐπακολουθοῦντες τὰς αὐτῶν τύχας μέχρι τῆς καταλύσεως τῆς αὐτῶν αὐτοκρατορίας διὰ τῶν ὑπολειπομένων ἑπτὰ ἡγεμόνων ἀπὸ τοῦ μεγίστου ἁπάντων, Ἀλαιδδίνου τοῦ Α' μέχρι τοῦ ἀσθενεστάτου καὶ ἀσημοτάτου ἁπάντων, Ἀλαιδδίνου τοῦ Γ', ἐξιστορροῦντες τὰ συμβαίνοντα, ὡς ἐπράξαμεν καὶ μέχρι τοῦδε, συντόμως καὶ ἐπιτροχάδην. Εὐθὺς μετὰ τὴν εἰς τὸν θρόνον ἐγκαθίδρυσίν του Ἀλαιδδῖνος ὁ μέγας συνέθετο εἰρήνην καὶ φιλίαν μετὰ τοῦ Μελὲκ-Ἐσχρὲφ, δυνάστου τῆς Ἀρμενίας, ἀφήρπασεν ἀπὸ τοῦ ἡγεμόνος τῆς Μεσοποταμίας, Μελὲκ-Καμὶλ-Μοχάμμεδ, φρούριά τινα (1225), ἐκυρίευσε τὸ ἐπιὸν ἔτος καὶ δύο φρούρια τοῦ ἡγεμόνος τοῦ Ἀμιδ, Μελὲκ-Μεσοὺλ-Βὲν-Σαλὶχ, ἐκ τῆς οἰκογενείας Ὀρτόκ (1226), καὶ κατετρόπωσε τὸν ἀντίπαλον τοῦτον διὰ τῆς συμπράξεως τοῦ συμμάχου του Μελὲκ-Ἐσχρέφ.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

(Συγγράμματα ἐκδοθέντα ὑπὸ Ν. Ἀργυριάδου).

1. ΠΕΡΙΚΛΗΣ ἢ Σκηναὶ ἐκ τοῦ ἰδιωτικοῦ καὶ πολιτικοῦ βίου τῶν ἀρχαίων Ἀθηνῶν, εἰς τόμους δύο. Α' ἔκδοσις 1863. Β' ἔκδοσις 1865. Τιμᾶται ἑνὸς ἀργυροῦ μεδζιδιέ.

2. Η ΦΩΝΗ ΤΗΣ ΠΑΤΡΙΔΟΣ, (φυλλάδιον) 1863· τιμᾶται γρ. 2.

3. ΤΑ ΠΡΟΓΑΜΙΑΙΑ, διήγημα ἀλληγορικὸν, φυλλάδιον. 1863. Τιμᾶται γρ. 2.

4. ΕΥΡΙΠΙΔΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΣ, μεταφρασθεὶς εἰς τὴν καθομιλουμένην διάλεκτον. 1865. Τιμᾶται γρ. 5.

5. ΤΑ ΧΡΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΔΙΑΒΟΛΟΥ, δρᾶμα εἰς πράξεις τρεῖς. 1865. Τιμ. γρ. 5.

6. ΘΩΜΑΣ ΣΙΑΤΕΡΤΩΝ, ἢ Μεγαλοφυΐα καὶ τῆς τύχης δυσμένεια. Δρᾶμα εἰς τέσσαρας πράξεις. 1866. Τιμ. γρ. 5.

7. ΟΥΑΤΙΚΑΝΟΥ ΑΠΟΚΡΥΦΑ, ἢ Τὰ κρύφια καὶ φανερὰ ἐγκλήματα τοῦ Παπισμοῦ· εἰς τόμους τρεῖς. 1867. Τιμ. δύο ἀργυρῶν μεδζιδιέδων· (ὑπὸ τὰ πιεστήρια εἰσέτι· ἐξεδόθησαν δὲ ἤδη τρία φυλλάδια).

Μόνον ἐκ τῶν ἁπλῶν ἐπιγραφῶν τῶν ἀνωτέρω συγγραμμάτων θέλει πεισθῇ, ὡς ἐλπίζομεν, ἕκαστος ἀναγνώστης τῆς «Ν. Ἑπταλόφου», ὅτι ὁ Κ. Ν. Ἀργυριάδης εἶναι λίαν ἀξιέπαινος, κατορθώσας τὴν ἔκδοσιν τοσούτων σπουδαίων φιλοπονημάτων εἰς ἐποχὴν, καθ' ἣν μόνον τὰ μυθιστορήματα τιμῶνται καὶ ἐπιζητοῦνται. Πολὺ ὅμως πλειότερον θέλει τιμήσει τὸν Κ. Ν. Ἀργυριάδην ὅστις μετὰ προσοχῆς ἀναγνώσῃ τὰ φιλοπονήματά του. Ἐπιφυλαττόμενοι νὰ κάμωμεν τὴν ἀναλυτικὴν ἔκθεσιν ἑνὸς ἑκάστου τῶν ἀνωτέρω συγγραμμάτων πρὸς γνῶσιν καὶ τῶν εἰς τὰς ἐπαρχίας καὶ τὸ ἐξωτερικὸν συνδρομητῶν μας, ἐπιχειροῦμεν ἤδη νὰ δώσωμεν ἰδέαν τινὰ τῆς μεταφράσεως τοῦ Εὐριπιδείου Ἱππολύτου, ὡς δεῖγμα τῶν μεθερμηνεύσεων, ἃς ὑπεσχέθημεν νὰ ἐκδώσωμεν περιοδικῶς ἐν τῇ «Ἑλληνικῇ Βιβλιοθήκῃ».

«Ἀφίνω εἰς ἕκαστον ἀναγνώστην νὰ ἀναλογισθῇ (λέγει ἐν τῷ προλόγῳ ὁ Κ. Ν. Ἀργυριάδης) πόσον εἶναι λυπηρὸν πρᾶγμα, Γάλλοι καὶ Ἄγγλοι καὶ Γερμανοὶ καὶ πᾶσα φυλὴ Εὐρωπαίων νὰ ἀναγινώσκωσιν εἰς τὴν μητρικὴν αὐτῶν γλῶσσαν τὸν ΟΜΗΡΟΝ, τὸν ΠΙΝ-

ΔΑΡΟΝ, τὸν ΣΟΦΟΚΛΕΑ καὶ ΕΥΡΙΠΙΔΗΝ, ἡμεῖς δὲ οἱ τούτων ἀπόγονοι, προφασιζόμενοι ὅτι ἔχομεν τὰ πρωτότυπα (ὡς ἐκεῖνοι νὰ μὴ τὰ ἔχωσι), νὰ γνωρίζωμεν ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον ἐκ φήμης μόνον τοὺς κλεινούς μας τούτους προγόνους! Πόσοι ἐξ ἡμῶν, καὶ ἐκ τοῦ συλλόγου τῶν διδασκάλων, ἀποδειλιῶντες ἐκ τῶν ἀπείρων δυσχερειῶν, τὰς ὁποίας παριστάνει ἡ μελέτη τοῦ Πινδάρου, φέρ' εἰπεῖν, καὶ τῶν τραγικῶν, μόλις ἀξιούμεθα νὰ μελετήσωμεν μὲ πολλοὺς μόχθους, τῇ βοηθείᾳ λεξικῶν καὶ σημειώσεων καὶ σχολίων, μικρά τινα τεμάχια τοῦ Πινδάρου, τὰ δὲ λοιπὰ μένουσι δι' ἡμᾶς χῶραι ἀκατοίκητοι καὶ ἄγριαι καὶ ἄγνωστοι ὡς αἱ τοῦ παγωμένου πόλου ἢ τῆς κεντρικῆς Ἀφρικῆς! Ὅταν δὲ διδάσκαλοι πάσχωσι ταῦτα, πῶς καὶ πόθεν θέλει γνωρίσει τὰ περὶ ὧν ὁ λόγος κειμήλια τὸ ἐπίλοιπον μέρος τοῦ ἔθνους;

Καὶ δὲν πάσχει, δόξα τῷ Θεῷ, τὸ ἔθνος ἡμῶν ἐλλειψιν λογίων, ἱκανῶν νὰ ἐπιχειρήσωσι καὶ φέρωσιν εἰς αἴσιον πέρας τοιαύτην κοινωφελεστάτην ἐπιχείρησιν, κατὰ κακὴν ὅμως μοῖραν (διὰ τί νὰ τὸ κρύψωμεν;) ὀλίγοι ὑπάρχουσιν, οἵτινες προθυμοποιοῦνται νὰ συνδράμωσι χρηματικῶς τοὺς τὰ τοιαῦτα ἐπιχειροῦντας. Ζ ω σ ι μ ά δ α ι καὶ Κ α π λ ά ν α ι, ὀλίγιστοι μὲν ἀκούονται, οὐδεὶς δὲ φαίνεται. Οἱ πλεῖστοι, ἅμα ἐκδοθῇ τι, ἔστω καὶ τὸ χρησιμώτατον βιβλίον, δοξάζουσι τὸν Θεόν, διότι εὑρέθη μωρός τις νὰ τὸ φιλοπονήσῃ καὶ νὰ τὸ ἐκδώσῃ, ὅσον δὲ διὰ νὰ τὸ ἀναγνώσωσι, καὶ μάλιστα διὰ νὰ τὸ ἀγοράσωσι, δὲν εἶναι κἀμμία βία, ἠμποροῦσι νὰ τὸ πράξωσιν, ὁπότ' ἂν σὺν Θεῷ θελήσωσιν, ἀφοῦ ἄπαξ ὑπάρχει ἐκδεδομένον.

Δὲν εἶναι λοιπὸν διόλου παράξενον, ἀφοῦ τοσαύτη ὑπάρχει ἀδιαφορία ἐκ μέρους τῶν δυναμένων νὰ συνδράμωσι καὶ ὑποβοηθήσωσι τὰς τοιαύτας ἐπιχειρήσεις, ὅτι οἱ λόγιοι τοῦ ἔθνους ἡμῶν προτιμῶσι νὰ πορίζωνται ἄλλως πως τὰ πρὸς τὸν βίον ἐπιτήδεια, ἢ νὰ διατρίβωσί τινες τὸν καιρόν των καὶ εἰς τὰ καφενεῖα, ἀντὶ νὰ ἀσχολῶνται εἰς συγγραφὴν φιλοπονημάτων, μεγίστην καὶ τιμὴν καὶ ὠφέλειαν προξενούντων εἰς τὸ ἔθνος.»

Ἀλλ' ἠθέλομεν ἀδικήσει τὰ μέγιστα τοὺς μὴ εὐτυχήσαντας νὰ ἀναγνώσωσι τὴν ὑπὸ τοῦ Κ. Ν. Ἀργυριάδου μετάφρασιν τοῦ Εὐριπιδείου Ἱππολύτου, ἐὰν δὲν παρελαμβάνομεν ἐνταῦθα πλήρη τὴν ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ βιβλίου «ὑπόθεσιν τῆς τραγῳδίας καὶ τὰς ἐπ' αὐτῆς κρίσεις.» Ἰδοὺ δὲ αὐτά.

ΥΠΟΘΕΣΙΣ ΤΟΥ ΙΠΠΟΛΥΤΟΥ
ΚΑΙ ΚΡΙΣΕΙΣ ΕΠΙ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ ΤΑΥΤΗΣ

Ἡ τραγῳδία ἄρχεται διὰ προλόγου ἐξ ἰαμβικῶν στίχων, ὥσπερ συνειθίζει ὁ Εὐριπίδης.

Ἡ Ἀφροδίτη παρουσιάζεται ἀναπτύσσουσα εἰς τοὺς ἀκροατὰς τὸ πρὸ τῶν ὀφθαλμῶν των παρασταθησόμενον δρᾶμα, ἤτοι τὸν ἀνόσιον ἔρωτα τῆς Φαίδρας καὶ τὸν ἐπικείμενον ἐλεεινὸν θάνατον τοῦ Ἱππολύτου, ὡς ποινὴν τῆς ἀλαζονείας τοῦ ὑψηλόφρονος νεανίου καὶ ἱκανοποίησιν τῆς θεᾶς διὰ τὰς πρὸς αὐτὴν περιφρονήσεις ἐκείνου. Εὐθὺς μετὰ τὴν ἀνάληψιν τῆς θεᾶς, παρουσιάζεται ὁ Ἱππόλυτος ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ κυνηγίου καὶ παρακολουθούμενος ὑπὸ ὁμίλου θεραπόντων, ἐν χορῷ ψαλλόντων ὕμνον εἰς τιμὴν τῆς Ἀρτέμιδος. Αὐτὸς δὲ, προσερχόμενος πρὸς τὸ πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἀνακτόρων καθιδρυμένον ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος, ἀναθέτει ἐπὶ τῆς κεφαλῆς αὐτοῦ στέφανον ἐκ φύλλων καὶ ἀνθέων, ἐξυμνῶν καὶ ἐγκωμιάζων τὴν Σωφροσύνην καὶ Αἰδώ. Ἀλλ' εἷς τῶν θεραπόντων, δεικνύων αὐτῷ καὶ τὸ ἐπίσης ἐκεῖ ἀνιδρυμένον ἄγαλμα τῆς Ἀφροδίτης, νουθετεῖ αὐτὸν, ὅτι οἱ θνητοὶ ὀφείλουσι νὰ προσφέρωσι τὰς καθιερωμένας τιμὰς πρὸς πάντας ἐπίσης τοὺς θεούς. Ὁ Ἱππόλυτος ἀπαντᾷ ὑψηλοφρόνως καὶ λέγων, ὅτι οὐδέποτε θέλει προσφέρει αὐτὸς λατρείαν πρὸς θεὰν, τῆς ὁποίας τὰ ἔργα τελοῦνται εἰς τὰ σκότη τῆς νυκτός. Ἀπελθόντος τοῦ Ἱππολύτου, ὁ εὐσεβὴς θεράπων δέεται τῆς θεᾶς νὰ μὴ συνερισθῇ τοὺς ἀπερισκέπτους καὶ ὑπεροπτικοὺς λόγους τοῦ νεανίου δεσπότου του.

Μεθ' ὃ ἐμφανίζεται ἡ Φαίδρα, εἰς ἐλεεινὴν καταντήσασα κατάστασιν, καταβεβλημένη ὑπὸ τοῦ δεινοῦ πάθους της καὶ στηριζομένη ὑπὸ τῆς τροφοῦ. Ἀνακλιντήριόν τι εὑρίσκεται τοποθετημένον πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἀνακτόρων, ὅπως ἐπαναπαυθῇ ἐπ' αὐτοῦ. Ἐμφανέθη, τὰ σπλάγχνα αὐτῆς καταβιβρώσκει μυστηριώδες τι καὶ ἀκατανόητον νόσημα· μόλις δύναται νὰ κρατηθῇ εἰς τοὺς πόδας της, μὴ δυναμένη δὲ νὰ ὑποφέρῃ πλέον τὴν ἐν τοῖς θαλάμοις εἱρκτὴν, εἶχε ζητήσει ἐπιμόνως ἐν τῇ ἀσταθείᾳ τῶν ἐπιθυμιῶν της, νὰ τὴν ἐκφέρωσιν ἐπὶ ὀλίγας στιγμὰς εἰς τὸ ὕπαιθρον, ὅπως ἀναπνεύσῃ καθαρὸν ἀέρα καὶ ἴδῃ τὸ λαμπρὸν τῆς ἡμέρας φῶς. Ἀλλ' ἀδημονοῦσα, καὶ ἐν ἀδιαλείπτῳ στενοχωρίᾳ καὶ ταραχῇ, δὲν δύναται νὰ ἡσυχάσῃ εἰς μίαν θέσιν, μεταστρέφεται δὲ συχνὰ καὶ πολλὰς ἀλλάσσει τὰς θέσεις· αἴφνης τὴν κυριεύει παραφορά τις καὶ εἴδός τι μανίας καὶ ἀτόπων ἐπιθυμιῶν, ἐπιθυμεῖ νὰ εὑρεθῇ εἰς τὰ ὄρη, νὰ κυνηγῇ ἄγρια θηρία, νὰ ἡνιοχῇ καὶ νὰ διοικῇ ὄχημα, συρόμενον ὑπὸ σφριγώντων καὶ ἀτιθάσσων ἵππων, εἰς τὸ ἱερὸν τῆς Ἀρτέμιδος στάδιον τῶν ἱππικῶν γυμνασμάτων. Ἀλλ' εὐθὺς πάλιν συνερχομένη κυριεύεται ὑπὸ μεταμελείας καὶ αἰσχύνης διὰ τὰς ἀτόπους ἐπιθυμίας, ἃς ἐν τῇ μανίᾳ της ἐξέφρασε, καὶ αἵτινες ἐν τῇ συνειδήσει αὐτῆς ἠδύναντο νὰ καταπροδώσωσι τὸ μυστικόν της. Παρακαλεῖ λοιπὸν τὴν τροφὸν νὰ τῆς σκεπάσῃ τὸ πρόσωπον ὡς αἰσχυνομένη νὰ βλέπῃ τὸ φῶς. Καὶ τοιαύτη μὲν ἡ τῆς Φαίδρας κατάστασις.

Ὁ δὲ ἐκ γυναικῶν Τροιζηνίων συγκείμενος χορὸς, ὅστις, ἀκούσας τὸ παράδοξον νόσημα τῆς βασιλίσσης, χωρὶς ὅμως νὰ γινώσκῃ τι περὶ τῆς αἰτίας τοῦ πάθους, εἶχε προσέλθει ὅπως προσφέρῃ αὐτῇ τὰ σεβάσματα καὶ τὰς ὑπηρεσίας του πρὸς ἀνακούρισίν της, ἐρωτᾷ τὴν τροφὸν, ἀλλ' οὐδ' ἀπὸ ταύτης δύναται νὰ πληροφορηθῇ τι πλειότερον, εἰμὴ ὅτι πάσχει δεινῶς, ἀπὸ ἡμερῶν μένει ἄσιτος, καὶ τὰ τοιαῦτα. Θέλω ὅμως, λέγει ἡ τροφὸς πρὸς τὸν χορὸν, νὰ καταβάλω καὶ ἐνώπιον ὑμῶν πάσας μου τὰς προσπαθείας· ἴσως τὴν πείσω νὰ ξεμυ-

ρευθῇ τὸ πάθος της καὶ νὰ δεχθῇ ἰατρικόν τι πρὸς ἀνακούφισίν της.

Ταῦτο εἰποῦσα ἡ πολύπειρος γηραιὰ εἰς τὸ τρόπον τινὰ συγγενικὸν τοῦτο παρὰ τὴν κλίνην τοῦ πάσχοντος συμβούλιον, προσέρχεται πάλιν διὰ νὰ ἀποτείνῃ τὰς νουθεσίας καὶ τὰς ἐρωτήσεις της πρὸς τὴν πάσχουσαν, ἐλπίζουσα, ἴσως κατορθώσῃ νὰ ἀνακαλύψῃ τι, ἢ θέλουσα τέλος πάντων νὰ ἔχῃ καὶ μάρτυρας τὸν χορὸν περὶ τοῦ ὅτι ἐξετέλεσε πᾶν τὸ καθῆκόν της. Τέλος δὲ πάντων τῆς ἐκφεύγει τὸ ὄνομα τοῦ Ἱππολύτου, ὄνομα τὸ ὁποῖον ἀντήχησεν εἰς τὰ ὦτα καὶ εἰς τὰ ἐνδότατα σπλάγχνα τῆς καρδίας τῆς Φαίδρας, ὡς ὁ φοβερὸς ἦχος τῆς σάλπιγγος τοῦ ἀγγέλου, ὁ προσκαλῶν τοὺς ἁμαρτωλοὺς εἰς τὸ φοβερὸν δικαστήριον τῆς δευτέρας παρουσίας. Ἡ Φαίδρα φρίττει εἰς τὸ ἄκουσμα τοῦ ὀνόματος τούτου, τὸ ὁποῖον ὡς δίστομος μάχαιρα διαπερᾷ τὴν καρδίαν της, καὶ τὸ ὁποῖον ἀκούσασα ἔρριξεν, ὡς ἐὰν ὅλος ὁ κόσμος διελάλει καὶ ἀνεκήρυττε τὴν αἰσχύνην της. Σώφρων οὖσα ἡ δύστηνος γυνὴ, καὶ μόνον ἕνεκα τοῦ εἰμαρμένου καὶ ἐξ ἀκαταμαχήτου θείας ἐπιδράσεως ἐμπεσοῦσα εἰς τὸ δεινὸν τοῦτο καὶ ἀνόσιον νόσημα, ἐπιτάσσει τὴν τροφὸν νὰ μὴ προφέρῃ πλέον τὸ ὄνομα τοῦτο. Λύτη δὲ, μηδόλως βεβαίως δυναμένη νὰ ὑποπτεύσῃ ἕτερόν τι, φρονεῖ ὅτι εὗρε πλέον τὴν αἰτίαν τοῦ νοσήματος, ἥτις δὲν δύναται νὰ ἦναι ἕτερόν τι, παρὰ τὸ ἄσπονδον μῖσος τὸ ὁποῖον ἡ Φαίδρα τρέφει πρὸς τὸν νόθον τοῦτον τοῦ Θησέως υἱὸν, καὶ ἡ μέριμνα αὐτῆς μήπως χάριν αὐτοῦ ἀδικηθῶσί ποτε τὰ ἴδια ἑαυτῆς παρὰ τοῦ Θησέως τέκνα. Ἀλλὰ δὲν ἀργεῖ νὰ ἐννοήσῃ τὴν πλάνην της, βιάσασα διὰ περαιτέρω ἐκλιπαρήσεών της τὴν Φαίδραν νὰ τῇ ὑπαινιχθῇ ἄκουσα καὶ στένουσα τὴν ἀληθῆ τοῦ νοσήματος πηγήν.

Εἰς τὴν ἀνέλπιστον ταύτην ἀνακάλυψιν τροφός τε καὶ χορὸς γυναικῶν περιπαθέστατα ἐκφράζουσι τὴν ἀλγεινὴν αὐτῶν ἔκπληξιν καὶ φρίκην. Ἡ Φαίδρα ὁμολογεῖ ἐνώπιόν των, ὅτι, ἀποβαλοῦσα πλέον πᾶσαν ἐλπίδα νὰ νικήσῃ τὸ πάθος της, ἀπεφάσισε νὰ φονευθῇ διὰ νὰ σώσῃ τὴν τιμήν της. Τότε ἡ τροφὸς, κυριευθεῖσα ὑπὸ φρίκης διὰ τὴν φοβερὰν ταύτην ἀπελπισίαν καὶ ἐλπίζουσα ἴσως ἀνακούφισιν τοῦ πάθους αὐτῆς μὲ τὸν καιρὸν καὶ μὲ τὴν ὑπομονὴν, δίδει αὐτὴ συμβουλὰς ἀξιομέμπτους, τὰς ὁποίας μόνον μιαρὰ καὶ διεφθαρμένη καρδία δύναται νὰ ἐπιδοκιμάσῃ, καὶ τῇ προτείνει νὰ κοινοποιήσῃ τὸν ἔνοχον ἔρωτα εἰς τὸν ἐρώμενον, ἐπὶ τῇ ἐλπίδι νὰ μαλάξῃ τὴν σκληρὰν αὐτοῦ καρδίαν. Ἡ Φαίδρα ἀνθίσταται, καὶ ἡ τροφὸς ἀπελπισθεῖσα νὰ λάβῃ τὴν συγκατάθεσίν της ὑποκρίνεται, ὅτι σκοπεῖ νὰ μεταχειρισθῇ πρὸς ἴασιν τοῦ πάθους αὐτῆς γοητείας τινὰς καὶ γυναικείας μαγγανείας, πρὸς τὰς ὁποίας ὅμως ἔχει ἀνάγκην νὰ λάβῃ καί τινα λόγον ἢ σημεῖον ἀπὸ τὸν ἐρώμενον. Ἀποφασίσασα λοιπὸν καὶ ἄνευ τῆς συγκαταθέσεως τῆς Φαίδρας καὶ ἐν ἀγνοίᾳ αὐτῆς νὰ ἐκμυστηρευθῇ τὸ πάθος τῆς βασιλίσσης πρὸς τὸν Ἱππόλυτον καὶ νὰ προσπαθήσῃ νὰ διαφθείρῃ τὴν ἀγνὴν του ψυχὴν, ἐπικαλεῖται τὴν ἀντίληψιν τῆς Ἀφροδίτης καὶ μεταβαίνει εἰς τοὺς θαλάμους τοῦ Ἱππολύτου, ἐλπίζουσα νὰ κάμψῃ αὐτὸν διὰ τῶν παρακλήσεών της.

Ἀλλ' ἡ καρδία τοῦ Ἱππολύτου, ὁποίαν τὴν ἐγέννησαν καὶ τὴν ἐμόρφωσαν οἱ ἡρωϊκοὶ χρόνοι τῆς λαμπρᾶς Ἑλλάδος, τοῦ πιστοῦ λάτριος τῆς παρθενικῆς Ἀρτέμιδος Ἱππολύτου, ὁποίαν ἀντελήφθη καὶ ἐνόησεν αὐτὴν ἡ σεμνὴ καρδία τοῦ φιλοσόφου ποιητοῦ Εὐριπίδου, καὶ οὐχὶ οἵαν τὴν ἐφαντάσθη ὁ Γάλλος ποιητὴς Ῥακίνας, δὲν ἦτο ἀπὸ τὰς ἐκδεδιητημένας ἐκείνας καρδίας τῶν νεανίσκων, οἵτινες διαπρέπουσιν ἐν ταῖς αἰθούσαις τοῦ Γαλλικοῦ πολιτισμοῦ. Καὶ ἡ τροφὸς τοῦτο τοὐλάχιστον ἐμηχανεύθη λίαν συνετὸν, νὰ προλάβῃ δηλονότι νὰ δεσμεύσῃ τὴν γλῶσσαν τοῦ Ἱππολύτου διὰ δεσμῶν φοβερῶν ὅρκων ἐχεμυθίας, πρὶν ἢ ἀποκαλύψῃ αὐτῷ τὸ ἔνοχον αἴσθημα τῆς Φαίδρας. Μαίνεται ὑπ' ὀργῆς ὁ ἁγνὸς νεανίσκος, καὶ νομίζει ἑαυτὸν μιανθέντα καὶ διὰ μόνης τῆς ἀκοῆς τῶν ἀπαισίων τῆς τροφοῦ λόγων, καὶ εὐθὺς ὁποῦ ἤκουσεν ὅ,τι ἐκείνη ἀπετόλμησε νὰ τῷ ἐκστομίσῃ, ἤρξατο ὀνειδίζων καὶ ἐλέγχων αὐτὴν δι' ὑβριστικῶν λόγων, καὶ καταρώμενος αὐτήν τε καὶ σύμπαν τὸ τῶν γυναικῶν γένος, δι' ὑπερβολικῶν ἐν μέρει αἰτιάσεων, δικαιολογουμένων ὅμως διά τε τὴν σκληρὰν ψυχικὴν κατάστασιν, εἰς ἣν περιέστη αἴφνης ὁ σώφρων καὶ ἁγνὸς νεανίσκος, καὶ διὰ τὴν γνωστὴν πρὸς τὰς γυναῖκας ἀπέχθειαν τοῦ ποιητοῦ Εὐριπίδου. Αἱ κραυγαὶ τοῦ Ἱππολύτου διαπερῶσαι τοὺς θαλάμους αὐτοῦ ἐφθασαν μέχρι τῶν ὠτων τῆς Φαίδρας, ἐξηπλωμένης ἐπὶ τῆς ἐλεεινῆς κλίνης τοῦ ἄλγους καὶ τῶν βασάνων της. Βλέπουσα ὅτι τὸ μυστικόν της κατεπροδόθη, ῥρίσσει ἀναλογιζομένη, ὅτι ὁ Ἱππόλυτος θέλει ἀποκαλύψει τὸ ἔγκλημά της εἰς τὸν Θησέα, καὶ ὅτι τὸ αἴσχός της θέλει διαιωνισθῇ ἐπὶ τῆς μνήμης αὐτῆς καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τῶν ἑαυτῆς τέκνων, καὶ ἐν τῇ ὡς ἐκ τῆς ἀπελπισίας της ταύτης μανίᾳ ἀποφασίζει, στηριζομένη ἐπὶ τῶν διασωθέντων ἔτι λειψάνων τῆς τιμῆς της, νὰ θανατώσῃ, νὰ ἐξολοθρεύσῃ ἐκεῖνον, τὸν ὁποῖον ἡ καρδία της ἀγαπᾷ· ἀλλὰ συγχρόνως θέλει νὰ τιμωρήσῃ καὶ ἑαυτὴν, καὶ οὕτως ἐξαρτᾷ ἀπὸ τῆς στέγης τῶν νυμφικῶν της θαλάμων τὴν μέλλουσαν νὰ κόψῃ τὸ νῆμα τῆς ζωῆς της ἀγχόνην, ἀφοῦ προηγουμένως ἐσφράγισεν ἰδιόχειρόν της ἐπιστολὴν πρὸς τὸν Θησέα, συκοφαντοῦσαν τὸν Ἱππόλυτον ὡς ἀποπειραθέντα νὰ βιάσῃ τὴν τιμήν της· «Κύπριδος δ' ἐτελείετο βουλή.»

Μόλις ἀνακαλύπτουσιν οἱ ὑπηρέται τῶν ἀνακτόρων τὴν δι' ἀγχόνης αὐτοχειρίασιν τῆς Φαίδρας, καὶ καταβιβάσαντες τὸ νεκρὸν αὐτῆς πτῶμα τὸ πλαγιάζουσιν εἰς προσήκουσαν κλίνην, καὶ ὁ δυστυχὴς Θησεὺς ἐμφανίζεται ἐνώπιον τῆς πόλης τῶν ἀνακτόρων... Ἐπιστρέφει ἐξ ἀποδημίας, καὶ ἀκούει θόρυβον καὶ ταραχὴν ἐν τοῖς ἀνακτόροις· καὶ ὁ θόρυβος οὗτος ἔχει τι τὸ θρηνῶδες καὶ κατηφές· ἐπανέρχεται, καὶ ἐπανέρχεται ἐστεμμένος μὲ στέμματα νίκης καὶ μὲ ἀγαλλιάσεως σημεῖα· ἐπανέρχεται θεωρὸς ἐκ τοῦ τῶν Δελφῶν μαντείου, ὅθεν φέρει χρησμοὺς ἐπαγγελλομένους αὐτῷ εὐτυχίαν, ὡς τοὺς ἐξήγησεν ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ, καὶ τὴν διαβεβαίωσιν, ὅτι ὁ προπάτωρ αὐτοῦ Ποσειδῶν τῷ ἐδώρησε τὸ μέγα δώρημα, νὰ εἰσακούσῃ τρεῖς αὐτοῦ οἱασδήποτε εὐχάς. Εἴτε ὅμως ἐκ Δελφῶν εἴτε ἐκ τῆς εἰς

τὸν Ἅδην περιηγήσεώς του ἐπανερχόμενος, ἤλπιζε νὰ εὕρῃ τοὺς πάντας ἀγαλλομένους ἐπὶ τῇ ἐπανόδῳ του, νὰ ἴδῃ τὰς πύλας τῶν ἀνακτόρων ἀνοιγομένας ἐν θριάμβῳ πρὸς ὑποδοχήν του, ἅπασαν δὲ αὐτοῦ τὴν οἰκογένειαν τρέχουσαν ἐν ἀγαλλιάσει νὰ τὸν ἀσπασθῶσιν· ἀλλ' αἱ πύλαι τῶν ἀνακτόρων μένουσι κεκλεισμέναι, καὶ οἱονεὶ θρῆνοι προσβάλλουσι τὰς ἀκοάς του. Ὁμολογητέον, ὅτι αὕτη καὶ μόνη ἡ σκηνὴ ἤρκει νὰ καταστήσῃ τραγικωτάτην τὴν τραγῳδίαν ταύτην τοῦ Εὐριπίδου. Ὁποία ἐναργὴς συναίσθησις τῶν νόμων τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας! Καὶ τῆς τροφοῦ δὲ οὐδὲν ἴχνος φαίνεται πλέον παρ' Εὐριπίδῃ. Δὲν ἤξιζε τὸν κόπον νὰ ἀναφέρῃ τις πλέον περὶ αὐτῆς. Ἦτο ἀδύνατον καὶ μίαν μόνην στιγμὴν νὰ ἐπιζήσῃ· ἔγεινε λοιπὸν ἀνάρπαστος, οὕτως εἰπεῖν, ἄγρα τῆς Ἄτης καὶ τῶν Ἁρπυιῶν.

Καὶ ἤθελε μέν τις νομίσει, ὅτι τὸ δρᾶμα παύει ἐνταῦθα· ἀλλ' ὁ Εὐριπίδης δὲν εἶναι Ῥακίνας· ὁ ἥρως τοῦ Εὐριπιδείου δράματος εἶναι ὁ Ἱππόλυτος, ἡ δὲ Φαίδρα καὶ ὁ ἔρως αὐτῆς εἶναι μόνον τὸ μοιραῖον κακόν, ὁ ὄφις τοῦ παραδείσου, ὁ πρόξενος ὀλέθρου εἰς τοὺς πρωτοπλάστους. Ἐντεῦθεν λοιπὸν ἄρχεται τὸ δεύτερον μὲν τῇ τάξει, πρῶτον δὲ τῇ ἀξίᾳ μέρος τοῦ δράματος, ἡ πολυστένακτος δηλονότι συμφορὰ τοῦ πάντῃ ἀθώου, τοῦ εὐσεβοῦς, τοῦ ἁγνοῦ, τοῦ ἀναξιοπαθοῦντος Ἱππολύτου.

Ὁ Θησεύς, μαθὼν τὸν ἀλγεινότατον αὐτῷ θάνατον τῆς ἀγαπωμένης συζύγου του, ἀνακουρίζει τὸ πανάθλιόν του στῆθος διὰ μακρῶν θρήνων καὶ στεναγμῶν, καὶ ὁ χορὸς τῶν Τροιζηνίων γυναικῶν, ἐκθειαζουσῶν τὰς ἀρετὰς τῆς μακαρίτιδος, ἐπαυξάνει τὴν συγκίνησιν, καὶ ἐκσπᾷ ἄφθονα δάκρυα ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν τοῦ Θησέως καὶ σύμπαντος τοῦ ἀκροατηρίου. Τέλος δὲ ὁ Θησεύς, πλησιάζων εἰς τὸ λείψανον, ἀνακαλύπτει ἐξηρτημένην ἀπὸ τῶν χειρῶν τῆς Φαίδρας τὴν φοβερὰν ἐκείνην διαθήκην, τὴν καταμηνύουσαν τὸν Ἱππόλυτον ὡς ἔνοχον τοῦ μιαρωτάτου τῶν ἐγκλημάτων κατὰ τοῦ γεννήσαντος αὐτὸν πατρός. Τὴν στιγμὴν ταύτην προσέρχεται καὶ ὁ δυστυχὴς Ἱππόλυτος, ἀγνοῶν τὴν αἰτίαν τῶν θρήνων καὶ τῶν κραυγῶν τοῦ πατρός του· διότι ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης τοῦ φρικτοῦ ἀκούσματος εἶχε φύγει ἀπὸ τῶν ἀνακτόρων, ὅπως μὴ ἐπιστρέψῃ πρότερον, μηδὲ μείνῃ ὑπὸ τὴν αὐτὴν στέγην μὲ τοὺς ἀσεβεῖς, πρὶν ἡ μάθῃ τὴν αἰσίαν ἐπάνοδον τοῦ σεβαστοῦ πατρός του. Καὶ ἐνῷ ἐλπίζει νὰ τὸν δεχθῇ ὁ πατήρ του εἰς τὰς πατρικάς του ἀγκάλας καὶ νὰ τῷ γνωστοποιήσῃ τὴν αἰτίαν τοῦ ἄλγους του, τὰ ἄγρια βλέμματά του καὶ αἱ θανάτου πικρότεραι βλασφημίαι του τὸν ἀπωθοῦσιν ὡς βέβηλον καὶ ἀνόσιον, καὶ ἐπικατάρατον ἐγκληματίαν! Καὶ ὅμως οἱ ὅρκοι του δεσμεύουσι τὴν γλῶσσάν του· δὲν δύναται νὰ δικαιολογηθῇ ἄλλως πως εἰμὴ διὰ γενικῶν διαβεβαιώσεων περὶ τῆς ἔκπαλαι σωφροσύνης του, ἥτις ὅμως εἰς τὰ ὄμματα τοῦ προκατειλημμένου πατρός του φαίνεται ἤδη αἰσχρὰ καὶ ἀναιδὴς ὑποκρισία, καὶ δι' ἑτέρων ὅρκων ὅτι εἶναι ἀθῶος. Τέλος ὅμως ἀναγκάζεται νὰ ἀναχωρήσῃ, ἐπιφορτισμένος μὲ φρικτὰς ἀρὰς τοῦ πατρός του, καταδικασθεὶς εἰς ἀειφυγίαν ὡς αἰσχρὸς ἐγκληματίας, καὶ παραδεδομένος εἰς τὴν ἐκδίκησιν καὶ τιμωρίαν τοῦ θεοῦ Ποσειδῶνος, αὐτὸς, ὁ πάγκαλος καὶ σώφρων Ἰωσὴφ τῆς Ἑλληνικῆς ἀρχαιότητος.

Ἀποχαιρετᾷ διὰ συγκινητικωτάτων λόγων τὰς κλεινὰς Ἀθήνας καὶ τὴν πεφιλημένην καὶ λαμπρὰν τῆς πατρίδος του γῆν, καὶ δακρύων καὶ προπεμπόμενος ὑπὸ μυρίων θρηνολογούντων φίλων συνηλικιωτῶν του βαδίζει τὸ ἐλεεινὸν βάδισμα τοῦ ἐξορίστου, ἀγνοῶν τίς τίμιος φίλος δύναταί ποτε νὰ φιλοξενήσῃ εἰς τὴν οἰκίαν του αὐτὸν τὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀπόβλητον, ὡς ἔνοχον τοῦ μιαρωτάτου τῶν ἐγκλημάτων!

Ὁ θάνατος ἦτο μυριάκις προκριτώτερος παρὰ τοιοῦτον ἀβίωτον βίον. Ἀλλ' ὁ θάνατος οὗτος ἔμελλε νὰ ἐπέλθῃ αὐτῷ οὕτωσὶ ἀλγεινὸς καὶ ἀποτρόπαιος, ὡσανεὶ ἐφιλοτιμήθη νὰ φανῇ φρικτότερος καὶ τῆς κακοδαιμονεστάτης ὑπάρξεως. Ὀργὴ θεία, ἀξία ποινὴ τοῦ τὰ μάλιστα ἀλάστορος κακούργου, τέρας φρικτὸν καὶ ἀποτρόπαιον, ἄγριος ταῦρος, ἐκτειναχθεὶς ἐκ τῶν ἐγκάτων πελωρίου κύματος οὐρανομήκους, κύματος θαλάσσης μυκωμένης ἀγρίως, ὅσον νὰ σείηται ἡ γῆ καὶ νὰ τρέμῃ ὁ οὐρανὸς, ἐφορμᾷ κατὰ τῶν γεναίων ἵππων τῶν συρόντων τὸ ὄχημα, τὸ ὁποῖον ἔφερε τὸν δυστυχῆ Ἱππόλυτον διὰ κρημνώδους αἰγιαλοῦ πρὸς τὸ Ἄργος καὶ τὴν Ἐπίδαυρον, καὶ οἱ τέως πειθήνιοι ἵπποι τῆς φάτνης τοῦ Ἱππολύτου, εἰς τοὺς ὁποίους μὲ τὰς ἰδίας του χεῖρας προσέφερε πάντοτε τὴν τροφὴν ὁ τῆς Ἀμαζόνος καὶ τοῦ Θησέως υἱός, μανέντες ὑπὸ τῆς φρίκης τοῦ τέρατος, τὸ ὁποῖον ἡ ὀργὴ τοῦ ποντομέδοντος εἶχεν ἐξαποστείλει Ποσειδῶνος, καὶ ἀείποτε διωκόμενοι ὑπὸ τοῦ δεινοῦ τέρατος, μυκωμένου καὶ φοβερὰ συρίζοντος, κατὰ πετρῶν καὶ βράχων καὶ ἀποκρήμνων ὀρέων ἐλεεινῶς καὶ ἀγρίως ἕλκοντες τὸ ὄχημα εἰς μυρία ἐκσφενδονίζουσιν αὐτὸ συντρίμματα, ὁ δὲ ἐλεεινὸς νεανίσκος, καταπεσὼν ἀθλίως, ἐμπεπλεγμένος εἰς τὰς ἡνίας, ὡσανεὶ ἀλύτοις δεσμοῖς χεῖρας καὶ πόδας δεδεμένος, ἐλεεινότατον ἰδεῖν θέαμα, ἐλεεινῶς κατασυντρίβεται τὴν κεφαλὴν καὶ τὰ μέλη, καὶ καταξαίνεται τὸ σῶμα, μυρίας ἔχων τὰς πληγὰς καὶ τὰ τραύματα. Μόλις δὲ, πάντων ἤδη τετελεσμένων τῶν τῆς φρικτῆς ἀρᾶς δεινῶν παθημάτων, λύουσιν οἱ κλαίοντες ὑπηρέται τοῦ δυστυχοῦς Ἱππολύτου τὸ πανάθλιον σῶμα ἀπὸ τὰ ἀποκοπέντα λωρία τῶν ἡνιῶν, ἐλεεινὸν καὶ τοῖς μισοῦσιν ἰδεῖν θέαμα· τὸ πανάθλιον σῶμα τοῦ Ἱππολύτου, ὅστις μόλις ἀναπνέει· καὶ ἀναπνέει τὰ λοίσθια, χωρὶς κἂν νὰ ἔχῃ ἐλπίδα, ὅτι μετὰ θάνατον οὕτως ἐλεεινὸν θέλει γνωσθῇ ἡ ἀθωότης του, διότι αὐτὸς βέβαια, καὶ τοιαῦτα ἀναξιοπαθήσας, οὐδέποτε ἤθελε λύσει τοὺς ὅρκους του, διὰ νὰ κηρύξῃ τὴν ἀθωότητά του.

Ἀλλ' ἡ θεὰ Ἄρτεμις, ἡ θεὰ τὴν ὁποίαν ἡ καρδία καὶ ὁ νοῦς του ἀείποτε εἶχον οὐτωσὶ δὴ εὐσεβῶς καὶ ἁγνῶς λατρεύσει, ποῦ ἦν ἄρα, τοιαῦτα πάσχοντος τοῦ φιλτάτου της, καὶ διὰ τί φεῦ! οὐτωσὶ ἀπροστάτευτον κατέλιπε τὸν λάτριντης; Δὲν θέλει τώρα κἂν ἔλθῃ πρὸς παρηγορίαν αὐτοῦ καὶ σωτηρίαν;

Ἀλλὰ τῶν ἀγαθῶν καὶ δικαίων τὰ ἀγνὰ πνεύματα, εἴμαρτο νὰ πάσχωσι καὶ νὰ βασανίζωνται πολλάκις ἐν

τῇ κοιλάδι ταύτῃ τοῦ κλαυθμῶνος. Ἡ ἄτεγκτος δὲ καὶ ἄφευκτος μοῖρα καὶ εἰς τοὺς θεοὺς αὐτοὺς ἐπιβάλλει τοὺς σκληρούς της νόμους. Ἡ Ἀφροδίτη ὤφειλε νὰ λάβῃ τὴν ἐκδίκησίν της, καὶ ὁ ἄλλως ἁγνὸς Ἱππόλυτος μίαν ἥμαρτεν ἴσως ἁμαρτίαν, τὴν ἄτοπον καὶ ὑπερβολικὴν πρὸς τὴν θεὰν ταύτην ὑπεροψίαν καὶ ὕβριν, Ζεὺς δὲ ὁ πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε τοιαύτην εἶχεν ἐκδώσει τὴν μοιραίαν ἀπόφασίν του, εἰς τὴν ὁποίαν ὤφειλε νὰ ὑποκύψῃ καὶ ἄκουσα ἡ Ἄρτεμις, ἄλλην ἐπιφυλαξαμένη ἑαυτῇ ἐκδίκησιν κατὰ τῆς Κύπριδος, κατάλληλον δὲ τῇ ἀρετῇ τοῦ Ἱππολύτου παρέξουσα ἀνταμοιβὴν τὸ μετὰ θάνατον κλέος καὶ τὴν ἐν τῷ μέλλοντι βίῳ εὐδαιμονίαν.

Εἷς τῶν θεραπόντων τοῦ Ἱππολύτου ἔρχεται δρομαῖος εἰς τὸν Θησέα καὶ ἀναγγέλλει τὸ λυπηρὸν τέλος τῆς ζωῆς τοῦ υἱοῦ του, προσθέτων ὅτι αὐτὸς, καί τοι ἁπλοῦς δοῦλος, οὐδέποτε ὅμως θὰ ἐπίστευεν ἔνοχον τὸν Ἱππόλυτον, καὶ ἐὰν ὅλαι αἱ γυναῖκες ἀπηγχόνιζον ἑαυτὰς, καὶ ἐὰν σύμπαν τὸ δάσος τῆς Ἴδης μετεβάλλετο εἰς γραμμάτια συκοφαντοῦντα τὸν Ἱππόλυτον, διὸ προτρέπει τὸν Θησέα νὰ μὴ φανῇ σκληρὸς καὶ πρὸς τὸν θνήσκοντα ἤδη υἱόν του. Ὁ δυστυχὴς πατὴρ μόλις ἐνδίδει εἰς τὸ νὰ παρουσιάσωσιν ἐνώπιόν του τὸ σῶμα τοῦ ἐκπνέοντος υἱοῦ του, φανταζόμενος ἐν τῇ ἀξιοθρηνήτῳ προκαταλήψει τοῦ νοός του, ὅτι τώρα τοὐλάχιστον θὰ ὁμολογήσει τὸ ἔγκλημά του, ἀφοῦ καὶ ἡ παρὰ τοῦ Ποσειδῶνος ἐπιβληθεῖσα αὐτῷ ποινὴ τὸν καταμηνύει ἔνοχον. Ἐν τῷ μεταξὺ ὅμως, ὅπως ἡ Ἀφροδίτη ἐν τῷ προλόγῳ προαναγγείλε τὴν τοῦ δράματος δέσιν, οὕτω καὶ ἡ Ἄρτεμις, παρουσιαζομένη ἤδη ἐν νεφέλαις, ἀναγγέλλει τὴν λύσιν, ἀνακαλύπτει τὰ μηχανήματα τῆς Κύπριδος, τὴν ἐνοχὴν τῆς Φαίδρας, τὴν ἀθωότητα τοῦ Ἱππολύτου εἰς τὸν ἔκπληκτον καὶ ἤδη πρῶτον πᾶσαν τὴν ἔκτασιν τῆς δυστυχίας αὐτοῦ συναισθανόμενον Θησέα, καὶ οὕτω τραγικωτάτην ἐμποιεῖ τὴν ἐκ τοῦ δράματος συγκίνησιν, ἐνῷ οἱ ὑπηρέται προσάγουσι τὸ ἐλεεινὸν τοῦ Ἱππολύτου πτῶμα, παλαίοντος πρὸς ἀλγεινότατον θάνατον. Κάλαμος καὶ γλῶσσα δὲν δύνανται νὰ ἐκφράσωσι τὴν ἄφατον συγκίνησιν, ἣν αἰσθάνεται πᾶσα εὐαίσθητος καρδία ἐκ τῶν ἐλεεινολογημάτων τοῦ ἀλγεινότατα αἰσθανομένου ἄλγη Ἱππολύτου, κατὰ πᾶσαν βιαίαν κίνησιν καὶ ὥθησιν τῶν φερόντων τὸ πτῶμα αὐτοῦ ὑπηρετῶν, καὶ ἐκ τῆς θρησκευτικῆς ἐκείνης καὶ θείας ἀνατριχιάσεως, ἣν ἐμποιοῦσιν οἱ λόγοι αὐτοῦ, ὅταν ᾐσθάνθη ἐκ τῆς θείας ὁδμῆς τὴν παρουσίαν τῆς φιλτάτης αὐτῷ θεᾶς Ἀρτέμιδος, καὶ οἱ πόνοι τοῦ σώματός του ἀνεκουφίσθησαν διὰ μόνης τῆς θείας ἐπιφοιτήσεώς της. Τίνος δὲ ἄλλου παρὰ τὸν Εὐριπίδην ποιητοῦ καρδία καὶ νοῦς ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ λαμπροτέραν τὴν συνδιάλεξιν αὐτοῦ μετὰ τῆς θεᾶς κατὰ τὰς τελευταίας ταύτας στιγμὰς τοῦ βίου του, ἢ συγκινητικώτερον ἄλλο, ἢ μᾶλλον χαρακτηρίζον τὴν ἀγαθὴν καὶ ὄντως ἁγίαν τοῦ Ἱππολύτου ψυχὴν, παρὰ τὸν ἕνα μόνον τοῦτον στίχον, ὃν ἐκφωνεῖ ὁ Ἱππόλυτος καὶ πρὶν ἔτι κατ' ἐπιταγὴν τῆς Ἀρτέμιδος ἐξιλεωθῇ ἐντελῶς μετὰ τοῦ πατρός του, « ὤμοξα τοίνυν καὶ πατρὸς δυσπραξίας », « Καλὰ λέγεις· θρηνῶ καὶ διὰ τὸν δυστυχῆ μου πατέρα » ;

Ὅταν δὲ ὁ θνήσκων Ἱππόλυτος, ἐξιλεωθεὶς ἤδη ἐξ ὁλοκλήρου ἐν τῇ καρδίᾳ αὐτοῦ μετὰ τοῦ ἀτυχοῦς πατρός του, μόλις ἀποχαιρετήσας τὴν εἰς οὐρανοὺς ἁρπταμένην θεὰν, καὶ αἰσθανθεὶς τὴν παρουσίαν τοῦ ἐπιστάντος θανάτου του, πρὸς οὐδένα ἄλλον στρέφῃ τὸν λόγον του εἰμὴ πρὸς τὸν ἀκούσιον αἴτιον τοῦ θανάτου του πατέρα αὐτοῦ τὸν Θησέα, καὶ ὡς νὰ ῥίπτηται εἰς τὰς πατρικάς του ἀγκάλας, ἀνακράζῃ· « Λαβοῦ, πάτερ μου, καὶ κατόρθωσον δέμας » ἤτοι « Πιασέ με, πάτερ μου, καὶ ἀνασήκωσέ μου τὸ σῶμα », καὶ τὸ προτελευταῖον ἐκεῖνο· « ὦ χαῖρε καὶ σὺ, χαῖρε πολλά μοι, πάτερ » καὶ τὸ πανύστατον ἐκεῖνο « ὅλωλα γάρ, πάτερ· κρύψον δέ μου πρόσωπον ἐς τάχος πέπλοις ». Ὅταν τῶν λόγων τούτων τὴν δύναμιν καὶ τὸ εὐγενὲς τῶν αἰσθημάτων καλῶς κατανοήσωμεν, ὦ φίλτατε ἀναγνῶστα, τότε ὀφείλομεν καὶ δικαιούμεθα ὄντως νὰ καυχώμεθα ὅτι προγόνους ἔσχομεν τὸν Ἱππόλυτον καὶ τὸν Εὐριπίδην, οἵτινες οὕτως εἶχον εὐγενῆ τὴν ψυχὴν καὶ τὴν καρδίαν, ὥστε ὁ μὲν νὰ ἦναι ἄξιος νὰ εἴπῃ, ὁ δὲ νὰ ἐπινοήσῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ τοιούτους μαργαρίτας εὐγενῶν αἰσθημάτων, προαπαύγασμα ὄντας, οὕτως εἰπεῖν, τῆς θείας ἐκείνης λάμψεως τοῦ ἀνεσπέρου φωτὸς, τοῦ τὸν σύμπαντα φωτίσαντος κόσμον, ὅταν ἐπὶ τοῦ Γολγοθᾶ οἱ θεῖοι ἐκεῖνοι ἤχησαν λόγοι· « Πάτερ, ἄφες αὐτοῖς· οὐ γὰρ οἴδασι τί ποιοῦσι ».

Ναί, φίλτατέ μου ἀναγνῶστα, διὰ νὰ εἴπω μετὰ τοῦ τῆς Γερμανίας Εὐριπίδου, τοῦ εὐαισθήτου ποιητοῦ Σχιλλέρου, εὐγενέστερον ἡμῶν γένος ἀνθρώπων ἔζησάν ποτε ἐπὶ τῆς γῆς τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος· τὸ δὲ κλέος τῶν ἀνδρῶν ἐκείνων, καὶ ἂν ὅλος ὁ παρίστριος κόσμος ἐκ θρόνου τὸ ἀποσιωπήσῃ, θέλουσι τὸ ἀνακηρύττει μὲ μυρίας γλώσσας λίθοι, ἐκ τῶν σπλάγχνων τῆς γῆς ἀνορυττόμενοι, λίθοι ὅμως, οἵτινες πολλάκις, ὁμολογητέον, πλειότερόν τι λέγουσιν, ἢ ἡμεῖς οἱ ὄντως λίθοι ὄντες ἔνιοι, καὶ ὡς λίθοι τῆς μητρός μας βαρυθλίβοντες τὰ στήθη.

Ἀλλ' ἤδη ἐπανερχόμεθα, ὅπως εἴπωμεν εἰσέτι ὀλίγα τινὰ περὶ τῶν προτερημάτων τῆς ἀνὰ χεῖρας τραγῳδίας, ἥτις ἐπιγράφεται « Ἱππόλυτος στεφανηφόρος », ἐκ τῆς ἀρχῆς αὐτῆς, καθ' ἣν ὁ Ἱππόλυτος, φέρων ἀνὰ χεῖρας στέφανον, προσέρχεται, ἐπιστέψων δι' αὐτοῦ τὸ ἄγαλμα τῆς θεᾶς Ἀρτέμιδος, ἐπιστρέφων ἐκ τοῦ κυνηγίου μετὰ τῶν θεραπόντων· καὶ πρὸς διάκρισιν ἀπὸ τῆς προτέρας τραγῳδίας τοῦ Εὐριπίδου, ἥτις ἐπεγράφετο « Ἱππόλυτος ὁ καλυπτόμενος » καὶ ἦτο ἡ πρώτη οὕτως εἰπεῖν ἔκδοσις, ἐν τῇ ὁποίᾳ παρίστατο ἡ Φαίδρα ἐκμυστηρευομένη μόνη τὸν ἔρωτά της εἰς τὸν ἐρώμενον, ὅστις ἀκούων τοὺς ἀνοσίους λόγους ἐκάλυπτεν ὑπ' αἰσχύνης τὸ πρόσωπόν του. Τοιαύτην δὲ παρέστησε καὶ ὁ Γάλλος Ῥακίνας τὴν Φαίδραν του, ἀλλ' οἱ εὐαίσθητοι καὶ ἄριστοι γνώμονες τῶν κανόνων τοῦ ὡραίου σύγχρονοι τοῦ Εὐριπίδου Ἀθηναῖοι, οἱ παρευρεθέντες εἰς τὴν παράστασιν τῆς πρώτης ἐκείνης ἐκδόσεως οὕτως εἰπεῖν τῆς Εὐριπιδείου τραγῳδίας, ἀπεδοκίμασαν ὡς φορτικὸν καὶ λίαν χαμαίζηλον τὸ τοιοῦτο, καὶ ὁ Εὐριπίδης, συνιδὼν τὸ σφάλμα, εἰς ὃ ὑπέπεσεν, ἐπανώρθωσε τὸ λάθος του διὰ τῆς δευτέρας ταύτης πλείστας ὅσας τὰς μεταβολὰς καὶ μετα-

σκευασίας λαβούσης τραγῳδίας, ἥτις καὶ παρεστάθη τὸ πρῶτον ἐνώπιον τῶν ἀρίστων περὶ τὰ τοιαῦτα κριτῶν τῆς οἰκουμένης, εἰς τὸ ἐνδοξότερον τῶν θεάτρων τοῦ κόσμου, ὑπὸ τῶν ἀρίστων ἠθοποιῶν, ὅσοι ἔζησάν ποτε εἰς τὸν κόσμον, εἰς τὰς κλεινὰς Ἀθήνας, τὸ Δ' ἔτος τῆς ΠΖ' Ὀλυμπιάδος, ἤτοι τὸ 429 Π. Χ. ἔτος, τὸ ἔτος τοῦ θανάτου τοῦ κλεινοῦ οἰακοστρόφου τῆς τῶν Ἀθηναίων πολιτείας Περικλέους, καὶ τὸ διὰ τὸν θάνατον τοῦτον πένθος, λέγουσιν οἱ κριτικοί, ἠθέλησεν ὁ φίλος καὶ θαυμαστὴς τοῦ Περικλέους Εὐριπίδης νὰ ὑπαινιχθῇ διὰ τῶν τελευταίων στίχων, δι' ὧν Θησεύς τε καὶ Χορὸς θρηνοῦσι τὴν τοῦ Ἱππολύτου στέρησιν. Ἐνίκησε δὲ ἐν τῇ παραστάσει ταύτῃ ὁ Εὐριπίδης δύο ἀνταγωνιστάς του ποιητάς, τὸν Ἰοφῶντα καὶ Ἴωνα. Ἐν τῇ προτέρᾳ ἐκδόσει τῆς τραγῳδίας του παριστάνετο καὶ ὁ Θησεὺς ἐπανερχόμενος, οὐχὶ ἐκ τοῦ Δελφικοῦ μαντείου ὡς θεωρός, ἀλλ' ἐκ τῆς εἰς τὸν Ἅδην καθόδου, ἣν εἶχεν ἐπιχειρήσει ὁμοῦ μὲ τὸν Πειρίθοον.

Ἐὰν ἤδη ἐξετάσωμεν τὸν τρόπον, καθ' ὃν ἐπραγματεύθη ὁ Εὐριπίδης τὴν ὑπόθεσιν τῆς τραγῳδίας του, θαυμάζομεν πρῶτον καὶ κύριον τὴν μεγάλην ἁπλότητα καὶ ἀφέλειαν τοῦ σχεδίου του, συννενωμένην μετὰ ἰσχυρᾶς δέσεως. Μία μόνη καὶ ἁπλῆ τηρεῖται ἡ πρᾶξις δι' ὅλης τῆς τραγῳδίας, βαίνουσα, οὕτως εἰπεῖν, ὁρμητικῶς καὶ ταχέως ἐπὶ μιᾶς καὶ τῆς αὐτῆς γραμμῆς, ἄνευ παρεμπιπτόντων κωλυμάτων, χωρὶς ἐπεισοδίων. «Τὸ δρᾶμα, λέγει ὁ Βατταί, προβαίνει δραματουργούμενον ἐν τῇ ἀνὰ χεῖρας τραγῳδίᾳ δι' αἰτίων οἰκείων καὶ πραγματικῶν, προβιβάζεται διὰ φυσικῶν βαθμίδων, ἀναπτύσσεται καὶ ἀναπηδῶσιν ἐξ αὐτοῦ αἱ ἐντυπώσεις, οἱ σπινθῆρες, οἱ κεραυνοί, ἀναγκαίως καὶ οὐχὶ πιθανῶς μόνον. Τὰ μέρη τοῦ ὅλου, ὁμογενῆ ὄντα, συμπλέκονται, τοποθετοῦνται, χωρὶς νὰ φανῇ τέχνη τις ἡ ἐπιτήδευσις συναρμολογοῦσα καὶ καταναγκάζουσα αὐτὰ εἰς σύστασιν. Ὁ θεατὴς οὐδένα αἰσθάνεται κόπον, οὐδὲν ἔχει νὰ πράξῃ ἀφ' ἑαυτοῦ, ἀρκεῖ μόνον νὰ βλέπῃ, νὰ ἀκούῃ καὶ νὰ αἰσθάνηται.» Τοιαῦτα εἶναι τὰ ἔργα τῶν ἀριστοτεχνῶν τῆς καλλιτεχνίας· τοιαῦτα τὰ ἀριστουργήματα τῶν ὄντως μεγαλοφυῶν ἀνδρῶν· τοσοῦτον ἁφελῆ, τοσοῦτον ἁπλᾶ, καὶ συγχρόνως τοσοῦτον σεμνά, τοσοῦτον λεπτουργῆ, τοσοῦτον εὐγενῆ, τοσοῦτον θελκτικὰ καὶ ἐκμαγεύοντα. Ὅστις τὰ ἴδῃ ἢ τὰ ἀκούσῃ τὸ πρῶτον, νομίζει, ὅτι καὶ αὐτὸς ῥᾳδίως δύναται νὰ ποιήσῃ παρόμοια. Ἂν ὅμως τὸ ἐπιχειρισθῇ, εἶπε προσφυέστατα καὶ ὁ Ὁράτιος, θὰ ἱδρώσει ὁ τάλας καὶ θὰ πεισθῇ, ὅτι τὸ τοιοῦτον κάρυον δὲν εἶναι διὰ τοὺς ὀδόντας του. Εἰς τοὺς νεωτέρους ἡμᾶς, εἰς τοὺς θαυμάζοντας τὸν ῥομαντισμόν, εἰς τοὺς θηλάσαντας τὸ γάλα τῶν μυθιστορημάτων, εἰς τοὺς συμπροπηλακισθέντας μετὰ τῶν θεραπαινίδων, εἰς ἡμᾶς μόνον εἶναι ἀκατάληπτος ἡ καλλονὴ καὶ ἀκατανόητον τὸ μεγαλεῖον τῆς σώφρονος καὶ μὴ καλλωπιστρίας Πηνελόπης, τῆς σεβασμίας δεσποίνης, τῆς Ἀθηνᾶς, τῆς Ἀρτέμιδος. Ζωγράφος, ἀδέξιος, ἀμαθὴς καὶ ἀναίσθητος, ζητεῖ νὰ καταπλήξῃ, νὰ θέλξῃ, δι' ἐπιχύσεως ἀρθόνων καὶ λίαν ἀποστιλβόντων χρωματισμῶν. Μουσικός, ἀγράμματος καὶ ἄμουσος, ἀγωνίζεται νὰ ἐπιδείξῃ βροντώδη καὶ ὑψιφωνοτάτην φωνήν. Ἡ Φρύνη καὶ τὸ σμῆνος τῶν ἑταιρῶν ἐνδύονται χρυσᾶ, ἀποστίλβοντα, προσκαλοῦντα τὰς ἀγέλας τῶν λατρευτῶν κοσμήματα καὶ χρώματα· ἀλλ' ἡ γυνὴ τοῦ Φωκίωνος, αἱ Πηνελόπαι καὶ αἱ Ἀσπασίαι, σεμνὸν καὶ σώφρονα ἐνεδύθησαν ἀείποτε πέπλον Ἀθηνᾶς καὶ Ἀρτέμιδος.

Ἐκ τῆς αὐστηρᾶς ταύτης ἑνότητος τῆς πράξεως ἀπορρέει φυσικώτατα καὶ τὸ ἰσχυρὸν ἐνδιαφέρον, δι' οὗ ὁ ἀκροατὴς ἕλκεται πάντοτε πρὸς τὸ κυριεῦον πρόσωπον τῆς τραγῳδίας, τὸν Ἱππόλυτον. Ὅσον καὶ ἂν θέλγῃ ἡμᾶς, καὶ ἐπισύρῃ τὴν προσοχήν μας, κατ' ἀρχὰς τῆς τραγῳδίας, ἡ κατάστασις τῆς Φαίδρας, τρωθείσης ὑπὸ ἐνόχου ἔρωτος, τὸν ὁποῖον τῇ ἐνέβαλεν ἡ Ἀφροδίτη, ὅσον καὶ ἂν ἐφελκύῃ τὴν συμπάθειάν μας ἡ πάλη τῆς βασιλίσσης κατὰ μοίρας ἀφύκτου καὶ ἀκαταμαχήτου, ἡ Φαίδρα τὴν δευτερεύουσαν μόνον κατέχει θέσιν, καὶ ἅμα καταστῇ περιττὴ πρὸς τὴν πραγματοποίησιν τῶν σχεδίων τῆς Κύπριδος, ἐκλείπει ἀπὸ τῆς σκηνῆς καὶ τὴν διαδέχεται ὁ ἐχθρός της, τοῦ ὁποίου τὸν ὄλεθρον ἠθέλησεν ἡ τῶν πάντων κυρίαρχος, κατὰ τὸν παρ' Εὐριπίδῃ χορὸν τῶν Τροιζηνίων γυναικῶν, μήτηρ τοῦ Ἔρωτος.

Τὴν ἐναντίαν ὁδὸν, ἣν ὁ Εὐριπίδης, ἐβάδισε καὶ ὡς πρὸς τοῦτο ὁ Γάλλος Ῥακίνας, διότι καὶ οἱ ἀκροαταί του ἦσαν ἄλλοι παρὰ τοὺς δαιμονίους ἐκείνους Ἀθηναίους, ὁ δὲ πολιτισμὸς τῶν Παρισίων δὲν εἶναι ἀκραιφνὴς ὁ πολιτισμὸς τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Λυπούμεθα, ἂν τινες ἡμῶν, ἐπτοημένοι πρὸς πᾶν ὅ,τι Παρισιανόν, ἀναίσθητοι πρὸς τὸ ἀκραιφνὲς καὶ ἁπλοῦν καὶ ἀφελὲς μεγαλεῖον τοῦ Ἑλληνικοῦ κάλλους, ἀρέσκωνται εἰς ποικιλόχρουν καλλονὴν, καὶ θαυμάζουσι ποιητὴν, ὅστις ἠναγκάσθη, χάριν τῶν ἐκδεδιητημένων ἀκροατῶν του, νὰ θυσιάσῃ τὸ ἀληθὲς μεγαλεῖον καὶ τὸ σφοδρὸν ἐνδιαφέρον τῆς Φαίδρας, πασχούσης ἐκ θείας ἐπιδράσεως καὶ μέχρι τελευταίας ἀναπνοῆς της συναισθανομένης τὸ ἐγκληματικὸν καὶ ἔνοχον τοῦ πάθους της, καὶ νὰ παραστήσῃ τὸν ἁγνὸν τῆς Ἀρτέμιδος λάτριν Ἱππόλυτον ἐρῶντα καὶ αὐτὸν ἄλλης παρὰ τὴν Φαίδραν, καὶ τοῦτο διότι οἱ ἀκροαταί του, ἐκ τῶν οἰκείων, ὡς φαίνεται, κρίνοντες τὰ ἀλλότρια, ποτὲ δὲν θὰ ἐπίστευον δυνατὸν, ἄνευ τῆς βοηθείας ἑτέρου ἔρωτος, νὰ ἀντιστῇ ὁ Ἱππόλυτος εἰς τὰς ἐκμαυλίσεις καὶ τὰς κολακείας τῆς ὑπηρετούσης εἰς τὸν ἀνόσιον ἔρωτα τῆς Φαίδρας τροφοῦ. Παρὰ τῷ Ῥακίνᾳ δὲ πρὸς τούτοις ἅπαν τὸ ἐνδιαφέρον ἐφελκύει ἡ ἔνοχος Φαίδρα, οὐχὶ ὁ ἁγνὸς Ἱππόλυτος. Τὸ δὲ πρᾶγμα τοῦτο, μονονουχὶ κραυγάζον, χαρακτηρίζει ἄριστα τούς τε Γάλλους καὶ γαλλίζοντας, καὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ ἀκραιφνῶς ἑλληνίζοντας.

Ἂς ἀκούσωμεν δὲ ἤδη πῶς κρίνουσι περὶ τούτων καὶ αὐτοὶ οἱ τῶν Ἑλληνικῶν χαρίτων γευσάμενοι ἑλληνισταὶ Γάλλοι. Ἐν τῇ ἀναλύσει τῆς ἀνὰ χεῖρας τραγῳδίας, τῇ προκειμένῃ τῆς ἐκδόσεως τῆς βιβλιοθήκης τῶν Ἑλλήνων συγγραφέων, ἣν μελετῶσιν οἱ φοιτηταὶ τῶν Γαλλικῶν γυμνασίων ἐν Παρισίοις, καὶ ἥτις ἐπέχουσα τὴν θέσιν τῆς παρ' ἡμῖν Ἕλλην. Χρηστομαθείας τοῦ Κ. Ἀλεξάνδρου Ῥαγγαβῆ ἐκδίδεται παρὰ *Hachette* ὑπὸ συλλόγου καθηγητῶν καὶ ἑλληνιστῶν, ἀναγινώσκομεν τὰ ἑξῆς. « Ἐν τῇ Γαλλικῇ τραγῳδίᾳ, ἡ Φαί-

δρα παύει τοῦ νὰ ἦναι Ἕλληνις, ὁ δὲ Ἱππόλυτος, μεταβληθεὶς εἰς κομψὸν, ἐρωτόληπτον καὶ πολιτικίζοντα νεανίσκον, οὐδὲν ἔχει κοινὸν πρὸς τὸν ἥρωα νεανίσκον τῆς ἐποχῆς, εἰς ἣν μᾶς μεταθέτουσι τὰ ὀνόματα τῶν προσώπων καὶ τὰ ἐξιστορούμενα πράγματα. Σύμπασα ἡ ἔννοια τοῦ δράματος μεταλλάσσεται, καὶ ἐὰν, ἐπιχειρῶν τις νὰ κρίνῃ τὸ ἔργον τοῦ Ῥακίνα, ὁρμηθῇ ἀπὸ μόνης τῆς ἀγνῆς ἀντιλήψεως τοῦ Ἑλληνικοῦ πνεύματος καὶ τῶν ἠθῶν τῶν ἡρωϊκῶν χρόνων, βεβαίως θέλει ἐκπλαγῇ διὰ τὴν ἀλλοίωσιν τῶν χαρακτήρων, καὶ θέλει αἰσθανθῇ ὕφος, αἰσθήματα καὶ σκέψεις, κατοπτρίζοντα ἐν παντὶ τὴν εἰκόνα κοινωνίας τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων.»

Ἀλλ' ὁ μὲν Γάλλος Ῥακίνας δικαιολογεῖται ἴσως, ἂν τοῦτο εἶναι δικαιολογία, διότι διὰ νὰ ἀρέσῃ εἰς τοὺς συγχρόνους ἑαυτοῦ Γάλλους, ἀντὶ νὰ πλάσῃ ἄλλην τινὰ ἰδίαν τῆς τραγῳδίας αὐτοῦ ὑπόθεσιν, παρεμόρφωσε τὰ ἑλληνικὰ πρόσωπα τῶν ἀρχαίων ἡρωϊκῶν χρόνων εἰς προσωπιδοφόρους τῶν Παρισιανῶν αἰθουσῶν, μὴ στέργων νὰ στερηθῇ τῆς δόξης, ὅτι εἰσάγει κατὰ φαντασίαν κἂν εἰς τὸ Γαλλικὸν θέατρον τὰ ἔξοχα ἐκεῖνα πρόσωπα τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος. Ὅστις ὅμως Ἕλλην ἤθελεν ἀρέσκεσθαι εἰς γελοιογραφίας καὶ παρῳδίας τῶν ἑλληνικῶν χαρακτήρων, μηδόλως συναισθανόμενος τὸ μεγαλεῖον τῶν μεγάλων ἐκείνων ἑλληνικῶν πρωτοτύπων, εἰς αὐτοῦ τὰς φλέβας ἀμφιβάλλομεν ἂν ῥέῃ αἷμα Ἑλληνικὸν, καὶ δὲν πιστεύομεν νὰ τὸν ἐγέννησεν Ἑλληνὶς μήτηρ.

ΠΡΟΣΦΩΝΗΣΙΣ ΦΙΛΙΠΠΟΥ ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΚΑΤΑΒΟΛΗΝ ΤΟΥ ΘΕΜΕΛΙΟΥ ΛΙΘΟΥ ΤΟΥ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΟΥ ΜΟΥΣΕΙΟΥ.

—

Μεγαλειότατε βασιλεῦ!

« Θνήσκουσι καὶ πόλεις ὡς ἄνθρωποι, εἶπε πάλαι ποτὲ ὁ Θεολόγος Γρηγόριος. Ναὶ βέβαια· θνήσκουσι καὶ πόλεις ὡς ἄνθρωποι. Ἀλλ' ὁ μὲν ἄνθρωπος τελευτήσας τὸν βίον ἐκλείπει εἰσαεὶ ἀπὸ τοῦ προσώπου τῆς γῆς, ζῶν μόνον ἐν τῇ μνήμῃ τῶν ἄλλων διὰ τῶν πράξεών του, ἢ διὰ τῶν ἐπιδιαμενόντων προϊόντων τῆς ἐπιστημονικῆς ἢ καλλιτεχνικῆς ἐνεργείας του· αἱ δὲ θανοῦσαι πόλεις ἀνεγείρονται πολλάκις ἀπὸ τῆς τέφρας αὐτῶν καὶ λαμβάνουσαι νέαν ζωὴν ἀναφαίνονται εἰς τὸ παγκόσμιον θέατρον μὲ νέας πράξεις καὶ νέας τύχας, ἐλκουσαι πάλιν ἐφ' ἑαυτὰς τῶν ἀνθρώπων τὰ βλέμματα. Πολλὰ παραδείγματα ἐπικυροῦντα τὸ λεγόμενον παρέχει ἡ ἱστορία· ἀλλ' οὐδὲν ἴσως τόσον ἄξιον προσοχῆς καὶ μελέτης, ὅσον τὸ τῶν κλεινῶν Ἀθηνῶν, τῆς μητροπόλεως ταύτης τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Τίς ἀγνοεῖ τὴν πάλαι τῆς πόλεως δύναμιν καὶ τὴν ὑπέροχον ἐν τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ λαμπρότητα, δι' ἣν εὐλόγως ὠνομάσθη τῆς Ἑλλάδος Ἑλλάς; Τίνα λανθάνουσιν αἱ ἀρχαῖαι μεγάλαι αὐτῆς πρὸς τὴν ἀνθρωπότητα ὑπουργίαι, δι' ἃς τὸ ὄνομα αὐτῆς προφέρεται παρὰ πάντων τῶν καὶ μικρὸν ἀπογευθέντων παιδείας μετὰ σεβασμοῦ καὶ ἀγάπης; Κατά τινα μῦθον πανάρχαιον εἰς τὸ γειτονεῦον τῆς Ἐλευσῖνος πεδίον ἐσπάρη πρῶτον τὸ ζειδωρον καὶ καλλίκαρπον τῆς Δήμητρος φυτὸν, οὗτινος ἡ καλλιέργεια, διαδοθεῖσα κατὰ μικρὸν εἰς τοὺς διαφόρους τῆς οἰκουμένης λαοὺς, ἐπλήθυνε καὶ ἠσφάλισε τὰ ἀναγκαῖα τῆς φυσικῆς ὑπάρξεως μέσα, ἔστησε τὴν πρότερον ἄστατον καὶ ἀπὸ τόπου εἰς τόπον συχνὰ μεταφερομένην κατοικίαν αὐτῶν καὶ ἔγεινε κυριωτάτη αἰτία τῆς πολιτικῆς τῶν ἀνθρώπων ζωῆς. Ὅτι τὸ Ῥάριον πεδίον ὑπῆρξε κατὰ τὸν μῦθον πρὸς τὴν σωματικὴν τῶν λαῶν βρῶσιν, τοῦτο κατὰ τὴν ἱστορίαν ἐδείχθησαν αἱ Ἀθῆναι πρὸς τὴν πνευματικὴν τῶν ἀνθρώπων τροφήν. Ἡ πόλις αὕτη ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος ἐπιτήδειος πνευματικὸς ἀγρὸς, ἐν ᾧ ὁ θεῖος τῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης σπόρος, ὑπ' ἀνδρῶν δαιμονίων καταβληθείς, ἐβλάστησε γενναίως, ἐκαρποφόρησε θαυμασίως καὶ διέθρεψεν αἰῶνας πολλοὺς τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα. Οὐδεὶς μὲν ἀρνεῖται, ὅτι ὑπῆρξε καὶ πρὸ τῆς ἀττικῆς τέχνης τέχνη καὶ πρὸ τῆς ἀθηναϊκῆς σοφίας σοφία· ἀλλ' ὁμοίαζον τὴν τροφὴν, ἣν οἱ ἄνθρωποι εἶχον, κατὰ τὸν μῦθον, πρὸ τῆς σιτοφορίας τοῦ Ῥαρίου πεδίου, παραμυθοῦντες τὴν πεῖναν αὐτῶν ἐκ θήρας καὶ ἁλιείας, ἐκ ῥιζῶν καὶ λαχάνων καὶ ἀκροδρύων. Οὐ μόνον δὲ διὰ τῆς τέχνης καὶ ἐπιστήμης, ἀλλὰ καὶ διὰ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς, διὰ τοῦ φιλελευθέρου καὶ φιλανθρώπου τῶν κατοίκων της χαρακτῆρος διέπρεψε καὶ ἐλαμπρύνθη τὸ πάλαι ἡ πόλις τῶν Ἀθηνῶν. Καὶ ἀληθεύει μὲν, ὅτι τὰ ῥηθέντα πλεονεκτήματα δὲν ἦσαν καθαρὰ ἐλαττωμάτων καὶ ἄμικτα, ὅτι, κατὰ δυστυχίαν, μετὰ τῆς πολιτικῆς ἀρετῆς συνῴκει ἐνίοτε πολιτικὴ φαυλότης, ὅτι ἡ πολεμικὴ ἀνδρεία ἐξετρέπετο συχνὰ εἰς θρασύτητα καὶ ὑπεροψίαν, εἰς καταφρόνησιν τῶν ἀσθενεστέρων, εἰς ὠμότητα κατὰ τῶν νικωμένων, ὅτι ἡ φιλοπατρία ἐξέπιπτεν εἰς πολιτικὸν ἐγωϊσμὸν, ἡ φιλελευθερία ἐξωλίσθαινε πολλάκις εἰς ἀκολασίαν, παραπλανωμένη ὑπὸ τῆς θρασυγλώσσου ὀχλοκοπίας, τῆς συνιστώσης εἰς τὴν λατρείαν τοῦ ὄχλου οὐχὶ τὴν ἀληθῆ ἐλευθερίαν, τὴν σεμνὴν καὶ σώφρονα τοῦ Διὸς κόρην, ἀλλὰ τὴν ἀσελγῆ σοβάδα, τὴν θυγατέρα τοῦ φθόνου καὶ τῆς αὐθαδείας, τὴν τρόφιμον τῆς πολιτικῆς μέθης καὶ τῶν ἀγενεστέρων παθῶν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας· ἀλλ' ὅμως ἡ ζωτικὴ τῆς πόλεως δύναμις ἀντεῖχεν ἐπὶ μακρὸν πρὸς τὰ ὀλέθρια ταῦτα νοσήματα· πρὶν δὲ ἡ σῆψις καταλάβῃ τὸ πολιτικὸν σκάφος καὶ κατασαθρώσῃ τὴν τρόπιν, καὶ βαπτιζόμενον τοῦτο συχνὰ εἰς τὰ ἐπάλληλα τῆς πολιτικῆς ζάλης κύματα ἀνέδυνε πάλιν καὶ ἔπλεεν ἐπὶ τῆς ἐπιφανείας τοῦ ὕδατος. Οὕτως ἠλήθευσεν ἐπ' αἰῶνας ὅτι ἡ Σίβυλλα εἶχε πάλαι ποτὲ ἀποφοιβάσῃ, κατὰ τὸν Πλούταρχον, πρὸς τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν: « Ἀσκὸς βαπτίζῃ· δῦναι δέ τοι οὐθέμις ἐστίν ».

Οὔτε ἄκαιρον, οὔτε τῆς παρούσης προθέσεως εἶναι ἡ διεξήγησις τῶν μεγαλείων καὶ τῶν πολλῶν περιπετειῶν τοῦ ἀρχαίου βίου τῶν Ἀθηνῶν· ἡ ἱστορία διηγεῖται αὐτὰ τρανῶς, τὰ δὲ σωζόμενα μέχρι τοῦδε μνημεῖα κηρύσσουσιν αὐτὰ ἐν τῇ μεγαλοπρεπεῖ των σιγῇ. Ἐνώπιον τῶν σεμνῶν τούτων λειψάνων τῆς ἀρχαιότητος

ἀναζωγραφεῖται ζωηρότερον ἐν τῇ φαντασίᾳ ἡμῶν ὁ ἀρχαῖος τῶν Ἀθηνῶν βίος καὶ αἱ διάφοροι φάσεις αὐτοῦ. Τὰ μὲν αὐτῶν ἀνάγουσι τὸ ἡμέτερον πνεῦμα εἰς τὴν πρώτην τῆς πόλεως ἡλικίαν, καθ' ἣν ἄμορφος ἔτι καὶ ἀσυμπαγὴς καὶ ἀσθενὴς διετυποῦτο βαθμηδὸν διὰ προσφόρου νομοθεσίας, ἐπαγιοῦτο καὶ ἐκρατύνετο διὰ τῆς πολεμικῆς ἀρετῆς τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν κατοίκων της· τὰ δὲ παριστῶσι τὴν πολιτικὴν αὐτῆς ἀκμὴν, ὅτε κίνδυνοι ἐξωτερικοὶ ἐξήγειραν τὴν τέως κοιμωμένην ἐν αὐτῇ τεραστίαν ἐκείνην δύναμιν, δι' ἧς κατὰ γῆν καὶ θάλασσαν τὰς ὑπερόγκους τῶν βαρβάρων δυνάμεις κατέβαλε καὶ τῆς Ἑλλάδος τὴν ἡγεμονίαν κατέκτησε· τὰ δὲ ἀνατυποῦσι τὴν μακροχρόνιον τῶν Ἀθηνῶν ἐν τέχνῃ καὶ ἐπιστήμῃ πρωτείαν, ὅτε ἡ πόλις αὕτη ἐπεγινώσκετο ἑστία τῶν φώτων καὶ τοῦ πολιτισμοῦ καὶ εἵλκυε πανταχόθεν εἰς ἑαυτὴν τοὺς ἐραστὰς τῆς σοφίας, ἐκοσμεῖτο δὲ διὰ δημιουργημάτων τῆς τέχνης καὶ καθίστατο ὕλη ἐξαίρετον τῆς καλλιτεχνίας Μουσεῖον· τὰ δὲ μαρτυροῦσι τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν πρόοδον τῆς ἔπειτα πολιτικῆς αὐτῆς παρακμῆς, ὅτε καὶ ἀποκλίνουσα εἰς τὸ γῆρας ἀπῆλαυεν ὅμως ἔτι τῆς προσηκούσης εἰς τὸ ἀξίωμα καὶ τὴν ἔξοχον αὐτῆς σοφίαν τιμῆς, θεραπευομένη ὑπό τε ἰδιωτῶν ἐπισήμων καὶ βασιλέων, προθυμουμένων νὰ ἀγλαΐσωσιν αὐτὴν διὰ λαμπρῶν οἰκοδομῶν καὶ ἀναθημάτων· ὅτε καὶ νενικημένη ἐτιμᾶτο ὅμως ὑπὸ τῶν νικητῶν, δυσωπουμένων τὸ ἀρχαῖον αὐτῆς μεγαλεῖον, καὶ εὐεργετεῖτο ὑπ' αὐτῶν πολυτρόπως, θρευόντων τῆς εὐγλώττου ἀθηναίας Μούσης τὸν ἔπαινον καὶ φιλοτιμουμένων νὰ προσθέσωσιν εἰς τοὺς ἐνδόξους των τίτλους καὶ τὴν τοῦ φιλαθηναίου ἐπωνυμίαν. Ἂς ἀποστρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἀπὸ δύω ἢ τριῶν ἄλλων μικρῶν μνημείων, σωζομένων ἔτι ἐν τῇ πόλει ταύτῃ, ὧν ὁ ξένος καὶ ἄχαρις ῥυθμὸς ἐνθυμίζει ἡμᾶς τὸν πολιτικὸν θάνατον καὶ τὴν μακρὰν τῆς πόλεως νέκρωσιν. Ναί· ἂς ἀποστρέψωμεν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἡμῶν ἀπ' αὐτῶν. Ἡ χαρμόσυνος αὕτη ἡμέρα, καθ' ἣν ἡ Σὴ Μεγαλειότης καταβάλλει ἐν τῇ παλιγγενεῖ πόλει τῶν Ἀθηνῶν τὸν θεμέλιον λίθον λαμπροῦ δημοσίου οἰκοδομήματος, δὲν πρέπει νὰ συννεφωθῇ διὰ τῆς ἀναμνήσεως τῶν παρελθόντων τοῦ Ἔθνους δυστυχημάτων, οὔτε σκυθρωποὶ λογισμοὶ νὰ ἀποσοβήσωσιν ἀπὸ τοῦ ἡμετέρου προσώπου τὴν εἰς τὴν τελετὴν ταύτην ἁρμόζουσαν ἱλαρότητα. Ἂς ἔχῃ δόξαν ὁ Ὕψιστος! Αἱ Ἀθῆναι ἀνέστησαν πάλιν μετὰ τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους εἰς νέαν πολιτικὴν ζωήν, ἣν οἰωνιζόμεθα ὑπὸ τὸ σκῆπτρον Βασιλείας κραταιᾶς, συνετῆς καὶ δικαίας διαρκεστέραν καὶ εὐημερεστέραν τῆς ἀρχαίας ἐκείνης. Ἰδοὺ ἡ νέα πόλις, ἀνορθωθεῖσα ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς παλαιᾶς, βασιλεύει τῆς νέας Ἑλλάδος καὶ κοσμεῖται μὲ νέας δημοσίας οἰκοδομὰς καὶ ἀγλαΐζεται μὲ νέα παιδαγωγικὰ, ἐπιστημονικὰ καὶ καλλιτεχνικὰ καθιδρύματα. Ἀληθεύει μὲν, ὅτι παλίζωος πόλις δὲν ἔχει ἐν τῇ παρούσῃ αὐτῆς ἡλικίᾳ τὸ κράτος καὶ τὴν ἰσχὺν τῆς ἀρχαίας· δὲν ἐκπέμπει, ὡς τὸ πάλαι, ἐκ τῶν τειχῶν της ἐπὶ στρατείαν ὑπὲρ τοὺς τριακοντακισχιλίους πολεμιστὰς, οὔτε ἐκ τῶν λιμένων της ὑπὲρ τὰς τριακοσίας καλῶς ὡπλισμένας καὶ πεπληρωμένας τριήρεις· δὲν εἶναι πλέον, ὡς ἐκείνη, διδάσκαλος τῆς ἀνθρωπότητος καὶ πρωτεύουσα τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ οἰκουμένῃ.

Κατὰ τὰς παραδόξους περιπετείας τοῦ παγκοσμίου δράματος, οὗτινος, τὴν ἀνεξερεύνητον οἰκονομίαν μόνος γινώσκει ὁ πάνσοφος αὐτοῦ ποιητὴς, ἄλλαι πόλεις καὶ ἄλλα ἔθνη παρίστανται νῦν ἐπὶ τῆς σκηνῆς πρωτεύοντα κατὰ τὴν πολιτικὴν δύναμιν, τὴν ἐπιστήμην, τὴν καλλιτεχνίαν, τὴν βιομηχανίαν καὶ καθόλου κατὰ τὸν πολιτισμόν· ἀλλ' ὅμως, ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσιν ἐκ δυσμενείας οἱ ἔχοντες συμφέρον νὰ μέμφωνται τὰ ἡμέτερα, ὅ,τι καὶ ἂν λέγωσιν ἐξ ἀγνοίας οἱ μὴ ἰδόντες τὴν κατάστασιν τοῦ τόπου ἐν δυσχερέσει καιροῖς καὶ διὰ τοῦτο μὴ δυνάμενοι νὰ συγκρίνωσι τοὺς χρόνους καὶ κρίνωσιν ὀρθῶς περὶ τῆς γενομένης ἐν τῷ μεταξὺ προόδου, πᾶς εὐσυνείδητος καὶ φιλαλήθης κριτὴς, γινώσκων τὰς περιστάσεις τοῦ ἔθνους, θέλει ὁμολογήσει, ὅτι αἱ νέαι Ἀθῆναι, γενόμεναι ἀπὸ τριάκοντα καὶ τριῶν ἐτῶν τοῦ νεοϊδρύτου Ἑλληνικοῦ βασιλείου πόλις πρωτεύουσα, χώρας μικρᾶς καὶ ὀρεινῆς καὶ ὑπὸ δεκαετοῦς ἐξολοθρευτικοῦ πολέμου ἐρημωθείσης, ἔλαβε καὶ λαμβάνει καθ' ἡμέραν τοιαύτην ἐπίδοσιν, ὥστε δὲν εἶναι κίνδυνος μὴ ψευσθῶσιν αἱ τῶν τοῦ ἑλληνικοῦ γένους φίλων καὶ προστατῶν προσδοκίαι. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι πλάναι πολιτικαὶ, ὡς μὴ ὤφειλον, διαταράσσουσιν ἐκ διαλειμμάτων τὴν πολιτικὴν τοῦ ἔθνους ἡμῶν πορείαν καὶ διακωλύουσιν ἐπί τινα χρόνον τὴν πνευματικὴν καὶ ὑλικὴν ἡμῶν πρόοδον· ἀλλ' αἱ πλάναι αὗται εἶναι ἁμαρτίαι νεότητος καὶ ἀγνοίας τοῦ ἔθνους, ἐπιτήδειαι νὰ διδάξωσι καὶ συνετίσωσιν ἡμᾶς, οὐχὶ δὲ νὰ ἀπελπίσωσιν ἡμᾶς ἢ τοὺς φίλους ἡμῶν. Ναὶ βέβαια! τὰ ἡμέτερα εἶναι ἀκόμη μικρὰ καὶ ταπεινὰ πρὸς τὰ ἀρχαῖα παραβαλλόμενα· δὲν ἠχεῖ νῦν, ὡς τὸ πάλαι, παρὰ τὸν Κηφισὸν εἰς τοὺς συνηρεφεῖς χώρους τῆς εὐσκίου Ἀκαδημίας ἡ θεία ρωμὴ τοῦ Πλάτωνος καὶ τῶν διαδόχων του, δὲν φαίνονται νῦν οἱ ἀριστοτελικοὶ περίπατοι εἰς τὸ Λύκειον, δὲν ἀκούεται νῦν εἰς νέαν τινὰ ποικίλην στοὰν ἡ αὐστηρὰ καὶ ἄκαμπτος ἠθικὴ φιλοσοφία τοῦ Ζήνωνος καὶ τῶν ὀπαδῶν του, οὐδὲ παρίστανταί που εἰς τὰ ὅμματα ἡμῶν τὰ ἐργαστήρια τοῦ Φειδίου, τοῦ Ἀγοράκριτου, τοῦ Ἀλκαμένους, τῶν ἐχόντων τὴν θαυμασίαν τέχνην νὰ ἐμψυχώσι τοὺς λίθους. Ἀλλ' ὅμως, κύκλῳ περισκοποῦντες, βλέπομεν ὑπὸ τοὺς πρόποδας τοῦ Λυκαβηττοῦ τὸ Πανεπιστήμιον, εἰς ὃ πανταχόθεν φοιτῶντες οἱ νέοι Ἕλληνες μυοῦνται τὰ τῆς ἐπιστήμης μυστήρια· ἐγγὺς δὲ αὐτοῦ βλέπομεν τὸ Νοσοκομεῖον, τὸ Ὀφθαλμιατρεῖον καὶ τὴν νῦν οἰκοδομουμένην Σηναίαν Ἀκαδημίαν· κατωτέρω δὲ τὸ Ἀρσάκειον καὶ τὸ ἀπέναντι αὐτοῦ ἐγειρόμενον σχολεῖον τῶν κορασίων, καὶ πρὸς τὰ δυσμικώτερα τὸ Βαρβάκειον. Ἀπωτέρω δὲ ἐπὶ μὲν τοῦ λόφου τῶν Νυμφῶν βλέπομεν, οἷον στέφανον ἐπικείμενον, τὸ δαπάνῃ τοῦ ἀειμνήστου Γ. Σίνα ἀνεγερθὲν Ἀστεροσκοπεῖον· κατὰ δὲ τὸν Κεραμεικὸν, τὸ Ὀρφανοτροφεῖον Χ. Κώνστα· παρὰ δὲ τὸν Ἰλισσὸν ἐγγὺς τοῦ ἀρχαίου Λυκείου, τὸ Ῥιζάρειον ἐκκλησιαστικὸν σχολεῖον καὶ τὸ Ἀμαλίειον Ὀρφανοτροφεῖον· ἐνταῦθα δὲ πλησίον ἡμῶν, τὸ δαπάνῃ τῶν ἀειμνήστων

Μ. Τσίτσα καὶ Ν. Στουρνάρη μεγαλοπρεπῶς οἰκοδομούμενον Πολυτεχνεῖον, ὡρισμένον εἰς διδασκαλίαν τῶν καλῶν τεχνῶν ἐν Ἑλλάδι. Τὰ δημόσια ταῦτα παιδαγωγικά, ἐπιστημονικά, καλλιτεχνικὰ καὶ φιλανθρωπικὰ καθιδρύματα, ἐν βραχεῖ χρόνῳ ἐπὶ τῆς πρώην βασιλείας ἀνεγερθέντα, ἢ νῦν ἐπὶ τῆς Σῆς ἀνεγειρόμενα, τὰ μὲν ἰδίᾳ δαπάνῃ γενναιοφρόνων τῆς Ἑλλάδος τέκνων, τὰ δὲ διὰ προθύμων συνεισφορῶν ἀνθρώπων ἐξελθόντων γυμνῶν ἐκ πολυετοῦς πολέμου ὡς ἐκ κοινοῦ ναυαγίου, μαρτυροῦσιν, ὅτι εἰς τὰς καρδίας τῶν νέων Ἑλλήνων διασώζεται ἔτι θερμὴ ἡ φιλοπατρία καὶ δὲν ἐσβέσθη τῆς παιδείας καὶ ἐπιστήμης ὁ ἔρως, οὔτε ἡ φιλανθρωπία ἀπεψυχράνθη· παρέχουσι δ' εἰς ἡμᾶς ἐλπίδα παρήγορον, ὅτι τὸ μέλλον θέλει εἶναι συμφωνότερον πρὸς τὰς κοινὰς ἡμῶν αὐτῶν εὐχὰς καὶ τὰς προσδοκίας τῶν φιλελλήνων.

Εἰς τὰ ῥηθέντα νέα δημόσια οἰκοδομήματα, δι' ὧν κοσμεῖται ἡ νέα πόλις τῶν Ἀθηνῶν, προστίθεται σήμερον καὶ τὸ Ἀρχαιολογικὸν Μουσεῖον, οὗτινος ἡ Σὴ Μεγαλειότης καταβάλλει νῦν ἐνταῦθα ἐπ' αἰσίοις τὸν πρῶτον θεμέλιον λίθον. Ἡ ἔλλειψις τοιούτου οἰκοδομήματος ἦτο ἀπὸ χρόνου πολλοῦ λίαν εἰς ἡμᾶς αἰσθητὴ καὶ ἀπὸ πολλοῦ χρόνου ἀπήτει τὴν ἀνέγερσιν αὐτοῦ πρῶτον μὲν μεγάλη ἐπιστημονικὴ χρεία, δεύτερον δὲ ὁ παρ' ἡμῶν ὀφειλόμενος πρὸς τοὺς προγόνους ἡμῶν καὶ τὰ προϊόντα τοῦ βίου αὐτῶν σεβασμός. Ναί, Βασιλεῦ! μεγάλη χρεία ἐπιστημονικὴ ἀπήτει τὴν ταχεῖαν οἰκοδομὴν Ἀρχαιολογικοῦ ἐν Ἀθήναις Μουσείου. Ἡ Ἀρχαιολογία, κατ' ἐκείνην τῆς λέξεως τὴν σημασίαν λαμβανομένη, καθ' ἣν ἐρευνᾷ τὰ ὁρατὰ καὶ ἁπτὰ προϊόντα πάσης βιωτικῆς ἐνεργείας, μάλιστα δὲ τῆς τέχνης τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, εἶναι τῆς Ἱστορίας ἀναγκαία συνεργάτις καὶ ἀχώριστος ἀδελφή· αὐτὴ ἀνοίγει εἰς ἡμᾶς τὴν ὁδὸν εἰς πληρεστέραν γνῶσιν τοῦ βίου τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν, ἅτινα ἔθεσαν τὰς βάσεις τῆς ἐπιστήμης καὶ τοῦ πολιτισμοῦ· αὐτὴ πρώτη εἰσέρχεται εἰς τοὺς ἀρωτίστους ἔτι μυχοὺς τοῦ σκοτεινοῦ λαβυρίνθου τῶν ἀρχαίων αἰώνων καὶ παρέχει εἰς ἀκριβεστέρας ἱστορικὰς ἐρεύνας τὸν ἀριάδνειον μίτον. Ἀλλ' ἡ ἀρχαιολογία δὲν συμπληροῖ μόνον τὴν ἱστορίαν, καὶ ἑπομένως τὴν εἰκόνα τοῦ ἀρχαίου τῆς ἀνθρωπότητος βίου· αὐτὴ συντελεῖ τὰ μέγιστα καὶ εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς τοῦ καλοῦ αἰσθήσεως, τῆς μητρὸς πάσης καλλιτεχνίας, καὶ προσέτι καθίσταται ἀξιόλογος τῆς Φιλολογίας βοηθός, παρέχουσα ἱκανὰ μέσα εἰς ὀρθοτέραν καὶ ἀκριβεστέραν κατάληψιν τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν καὶ εἰς πληρεστέραν αὐτῶν ἀπόλαυσιν. Διὸ καὶ παρὰ πᾶσι τοῖς πεπολιτισμένοις ἔθνεσι μεγάλως ἡ Ἀρχαιολογία τιμᾶται καὶ πολλὴ εἰσφέρεται παρ' αὐτῶν εἰς ἀρχαιολογικὰς ἐρεύνας σπουδή. Πολλὰ μὲν δαπανῶνται εἰς διατήρησιν ἀρχαίων μνημείων καὶ εἰς ἀνεύρεσιν ἢ ἀγορὰν προϊόντων τῆς ἀρχαίας τέχνης· πολὺς δὲ καταβάλλεται πόνος εἰς περιγραφὴν αὐτῶν καὶ ἐξήγησιν· λαμπρὰ δὲ οἰκοδομοῦνται Μουσεῖα εἰς συλλογὴν αὐτῶν καὶ ἀρμοδίαν κατάταξιν. Τῷ ὄντι, αἱ ἀρχαιολογικαὶ συλλογαί, ἐν αἷς εὑρίσκονται προσηκόντως τεταγμένα ἔργα τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας, ἀγάλματα καὶ ἀνάγλυφα καὶ εἰκόνες καὶ κοσμήματα ἀρχιτεκτονικά, καὶ πρὸς τούτοις ὅπλα καὶ σκεύη καὶ ἔπιπλα καὶ ποικίλα ἄλλα προϊόντα τῆς ἀρχαίας τέχνης καὶ βιομηχανίας, φωτίζουσι τὸ πνεῦμα ἡμῶν, διαλύουσι πολλὰς περὶ τοῦ ἀρχαίου δημοσίου καὶ οἰκιακοῦ βίου ἀμφιβολίας, διδάσκουσι καὶ ἐμπνέουσι τὸν καλλιτέχνην, ἀναπτύσσουσαι ἐν αὐτῷ τὴν αἴσθησιν τοῦ καλοῦ, ὁδηγοῦσι δὲ καὶ τοῦ φιλολόγου τὴν διάνοιαν εἰς εὕρεσιν τῆς ὅλως ἀγνώστου ἢ ἀμφιβόλου ἔτι σημασίας πολλῶν λέξεων καὶ ῥάσεων ἀρχαίων, εἰς τὴν διάκρισιν πολλῶν νομιζομένων συνωνύμων, ἑπομένως εἰς ἀκριβεστέραν κατανόησιν πολλῶν χωρίων τῶν ἀρχαίων συγγραφέων καὶ ποιητῶν καὶ εἰς ἀφθονωτέραν πνευματικὴν ἐξ αὐτῶν καρπολογίαν. Εἶναι γνωστόν, πόσον ὠφελήθη ἡ Φιλολογία καὶ ἡ Καλλιτεχνία ἐκ τῶν προϊόντων τῆς ἀρχαίας τέχνης, ἅτινα πολλαχοῦ ἐν Ἰταλίᾳ, μάλιστα δὲ ἐν Πομπηΐᾳ καὶ Ἡρκουλάνῳ ἀπὸ τοῦ τέλους τοῦ ιζ' αἰῶνος μέχρι τοῦδε ἀνεκαλύφθησαν· ἀλλά, ἐξαιρουμένης ἴσως τῆς Ἰταλίας, τίς ἄλλη χώρα παρὰ τὴν Ἑλλάδα περιέχει εἰς τοὺς κόλπους της πλειότερα καὶ ἀξιολογώτερα τῆς ἀρχαίας καλλιτεχνίας λείψανα; εἰς τίνας δὲ προσήκει μᾶλλον ἡ περὶ ταῦτα σπουδὴ καὶ προξενεῖ πλειοτέραν αἰσχύνην ἡ ἄγνοια ἢ ὀλιγωρία, παρὰ εἰς τοὺς Ἕλληνας; Ἰδού, Βασιλεῦ, διατί ἡ ἀνέγερσις Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου ἦτο, ὡς εἶπον, μεγάλη παρ' ἡμῖν ἐπιστημονικὴ χρεία.

Οὐχὶ δὲ μόνον ἡ ἐπιστήμη, ἀλλὰ καὶ ὁ ὀφειλόμενος παρ' ἡμῶν πρὸς τοὺς ἡμετέρους προγόνους καὶ τὰ λείψανα τοῦ βίου αὐτῶν σεβασμὸς ἀπήτει τὴν παρ' ἡμῖν οἰκοδόμησιν ἀξιοπρεποῦς Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. Ἔθος ἐπαινετὸν καὶ καλῶς ἔχον ἐπικρατεῖ πανταχοῦ ἐν Εὐρώπῃ, καθ' ὃ αἱ οἰκογένειαι ἐκείνων, ὅσοι ποτὲ διεκρίθησαν ἐν πολιτικῇ τινι ἢ στρατιωτικῇ ὑπηρεσίᾳ, ἢ ἐν τινι τέχνῃ ἢ ἐπιστήμῃ, τηροῦσι μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας ὡς πολύτιμα κειμήλια καὶ σέβονται τὰ μνημεῖα τῆς ἀρετῆς ἐκείνων· ἐπιδεικνύουσι δ' αὐτὰ μάλιστα εἰς τὰ τέκνα των, ἵνα ἐμπνέωσιν εἰς αὐτὰ φιλοτιμίαν οἰκογενειακὴν καὶ ζῆλον τῆς ἀρετῆς τῶν οἰκείων των. Ἡ τήρησις ἔθους ὁμοίου, εὐσεβὲς ἔχοντος τὸ ψυχολογικὸν ἐλατήριον καὶ ἐπαινετὸν τὸν σκοπόν, ἁρμόζει εἰς ἡμᾶς τόσον μᾶλλον, ὅσον μεγαλειτέρας ὑπηρεσίας οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι παρέσχον ποτὲ εἰς τὴν τέχνην καὶ ἐπιστήμην καὶ καθόλου εἰς τὴν ἀνθρωπότητα, ὅσον δικαιοτέρα εἶναι ἡ ἀπονεμομένη εἰς αὐτοὺς παρὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τιμή, διδακτικώτερα δὲ καὶ διατηρήσεως καὶ σεβασμοῦ ἀξιώτερα τὰ περιλειπόμενα μνημεῖα τοῦ βίου αὐτῶν. Ὀφείλομεν δὲ νὰ σεβώμεθα καὶ τηρῶμεν ὡς πολύτιμα κειμήλια τὰ μαρτύρια ταῦτα τῆς ζωῆς καὶ ἐνεργείας τῶν προπατόρων ἡμῶν, οὐχὶ ἵνα κομπάζωμεν ἐπ' αὐτοῖς ἀπειροκάλως καὶ διεγείρωμεν διὰ τῆς ἀνδοὺς ἐπὶ πατραγαθίᾳ καυχήσεως τὴν δικαίαν παρὰ τῶν ἀλλοεθνῶν χλεύην, ἀλλ' ἵνα μυωπιζώμεθα δι' αὐτῶν διηνεκῶς πρὸς τὴν δυνατὴν τῶν ἐκείνων προτερημάτων μίμησιν, ἵνα διεγείρηται ἡ φιλοτιμία ἡμῶν πρὸς πᾶν ἀγαθὸν καὶ καλὸν καὶ τίμιον, ἵνα αἰσχυνώμεθα δεικνύμενοι διὰ τῆς ἡμετέρας διαγωγῆς ἀνάξιοι τῆς ἡμετέρας καταγωγῆς. Ἡ τῶν τέκνων πρὸς τοὺς γονεῖς εὐ-

τέβεια εἶναι ψευδὴς, ὅταν ἐπιδεικνύηται μόνον ἐξωτερικῶς, περιοριζομένη εἰς τὸ κοσμεῖν καὶ ἐπιστέφειν τὸν τάφον ἐκείνων, εἰς τὸ τηρεῖν τεθησαυρισμένα ἐπιμελῶς τὰ κληρονομηθέντα ἐξ ἐκείνων κειμήλια καὶ διηγεῖσθαι μετὰ στόμφου τὰ μεγάλα ἐκείνων ἔργα· ἀληθὴς δὲ εἶναι ἡ πρὸς τοὺς πατέρας εὐσέβεια, ὅταν ἐμφωλεύῃ ἐν τῇ καρδίᾳ τῶν τέκνων καὶ θερμαίνῃ αὐτὴν πρὸς μίμησιν ἐκείνων, ῥυθμίζουσα τὸν βίον αὐτῶν οὕτως, ὥστε μηδὲν μηδέποτε νὰ πράσσωσι τοῦ γένους ἀνάξιον.

Ὅ,τι κατὰ τὰ ῥηθέντα καὶ μεγάλη ἐπιστημονικὴ χρεία καὶ ὁ ὀφειλόμενος παρ' ἡμῶν σεβασμὸς πρὸς τὰ λείψανα τοῦ βίου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀπήτει, τοῦτο καὶ κοινὴ ἦτο εὐχὴ πάντων τῶν φιλαρχαίων καὶ φιλοτίμων Ἑλλήνων, μάλιστα δὲ τῶν μελῶν τῆς Ἀρχαιολογικῆς Ἑταιρίας, ἧς ἔχω τὴν τιμὴν μέχρι τοῦδε νὰ προεδρεύω. Τῆς εὐχῆς ταύτης ἡ πλήρωσις ἄρχεται σήμερον, Βασιλεῦ, διὰ τῆς ἐνταῦθα ὑπὸ τῆς Σῆς Μεγαλειότητος καταβολῆς τοῦ πρώτου θεμελίου λίθου Ἀρχαιολογικοῦ Μουσείου. Κατέστησε δὲ αὐτὴν εἰς τὰς παρούσας οἰκονομικὰς τῆς Κυβερνήσεως δυσχερείας δυνατὴν ἡ θερμὴ καὶ λίαν ἀξιέπαινος φιλοπατρία δύω ἀγαθῶν τῆς Ἑλλάδος τέκνων· τοῦ ἐν Πετρουπόλει φιλογενεστάτου Κ. Δημητρίου Μπεναρδάκη καὶ τῆς πρὸ μικροῦ ἐν Ἀθήναις ἀπὸ τῆς προσκαίρου εἰς τὴν αἰώνιον ζωὴν μεταβάσης καὶ παρὰ πάντων πενθουμένης εὐσεβοῦς Ἑλληνίδος Ἑλένης Τοσίτσα. Ὁ μὲν Κ. Δ. Μπεναρδάκης, γνωστὸς καὶ ἀγαπητὸς εἰς τὸ Πανελλήνιον καὶ ἐξ ἄλλων πολλῶν γενναίων πρὸς τὴν πατρίδα αὐτοῦ εὐεργετημάτων, ἅμα πληροφορηθεὶς ὑπὸ τῆς Κυβερνήσεως τοῦ προκατόχου Σου βασιλέως περὶ τῆς χρείας ἀνεγέρσεως Μουσείου Ἀρχαιολογικοῦ ἐν Ἀθήναις, ἐφιλοτιμήθη νὰ προσενέγκῃ πρὸς τοῦτο 200,000 δραχμῶν, αἵτινες, κατατεθεῖσαι ἔκτοτε εἰς τὴν ἐνταῦθα Ἐθνικὴν Τράπεζαν, ηὐξήνθησαν οὐκ ὀλίγον διὰ τοῦ τόκου καὶ χρησιμεύουσι νῦν ὡς πρῶτον ἕτοιμον κεφάλαιον εἰς τὴν προκειμένην οἰκοδομήν. Ἡ δὲ ἀείμνηστος Ἑλένη Τοσίτσα, ὡς ἀξία σύζυγος καὶ κληρονόμος καὶ πιστὴ ἐκτελέστρια τῶν κοινωφελῶν διατάξεων τοῦ φιλογενεστάτου συζύγου της, ἅμα μαθοῦσα, ὅτι ἡ ἀνέγερσις τοῦ ῥηθέντος Μουσείου βραδύνει ἕνεκα ἐλλείψεως τόπου εὐρυχώρου καὶ ἐπιτηδείου εἰς τοιαύτην οἰκοδομήν, προεθυμήθη νὰ ἄρῃ τὸ ἐμπόδιον τοῦτο, προσενεγκοῦσα εἰς τὸ ἔθνος γενναῖον δῶρον τὸν προκείμενον ἁρμόδιον τόπον. Διὸ χάρις καὶ ἐθνικὴ εὐγνωμοσύνη ὀφείλεται εἰς τὰ ῥηθέντα δύο ἀγαθὰ καὶ φιλόστοργα τῆς πατρίδος τέκνα, ἅτινα τόσον γενναίως καὶ φιλοτίμως συνέδραμον εἰς τὴν πλήρωσιν τῆς κοινῆς ἡμῶν εὐχῆς καὶ ἐπιθυμίας, εἰς τὴν κόσμησιν τῶν νέων Ἀθηνῶν διὰ νέας οἰκοδομῆς μεγαλοπρεποῦς καὶ λίαν κοινωφελοῦς. Τὰ ὀνόματα αὐτῶν θέλουσι μνημονεύεσθαι παρ' ἡμῖν ἀείποτε μετ' εὐγνωμοσύνης, συνημμένα μετὰ τῶν ὀνομάτων τῶν εὐεργετῶν καὶ κοσμητῶν τῆς νέας τῶν Ἀθηνῶν πόλεως· τοῦ Γεωργίου καὶ τοῦ Σίμωνος Σίνα, τοῦ Βαρβάκη, τοῦ Ἀρσάκη, τοῦ Ῥιζάρη, τοῦ Μ. Τοσίτσα, τοῦ Ν. Στουρνάρη καὶ Χ. Κώνστα.

Εἴθε, Μεγαλειότατε, ἡ μεγαλόδωρος φιλοπατρία τῶν ῥηθέντων εὐγενῶν τῆς Ἑλλάδος τέκνων εὕρῃ καὶ ἄλλους πολλοὺς ἐν ἡμῖν μιμητὰς, προθύμους νὰ συνδράμωσι φιλοτίμως εἰς τὴν πλήρωσιν τοσούτων ἄλλων ἐπιστημονικῶν χρειῶν τοῦ ἡμετέρου γένους! Εἴθε ὅμοιος ὑπὲρ παντὸς κοινωφελοῦς καὶ καλοῦ ζῆλος μὴ διαλίπῃ ποτὲ θερμαίνων πάντων τῶν Ἑλλήνων τὰς καρδίας καὶ καθιστῶν εἰς τὴν Σὴν Μεγαλειότητα καὶ εὐχερέστερον καὶ ἡδύτερον τὸ μέγα ἔργον τῆς στερεώσεως καὶ κραταιώσεως τοῦ νεοπαγοῦς βασιλείου, ἐφ' οὗ ἐκλήθης νὰ βασιλεύσῃς! Εἴθε δυνηθῇς νὰ προαγάγῃς ὡς προσωτάτω τὸ βασιλικὸν τοῦτο ἔργον, ῥοῥοῥούμενος ἀεὶ καὶ ἐνισχυόμενος ὑπὸ τῆς θείας χάριτος, καὶ ὁδηγούμενος ὑπ' αὐτῆς πρὸς πᾶν ὅ,τι συντελεστικὸν εἰς τὴν ἀληθῆ εὐημερίαν τῶν ὑπηκόων Σου, εἰς τὴν τιμὴν καὶ δόξαν τῆς Ἑλλάδος, τῆς νέας ταύτης πατρίδος Σου!

ΤΟ ΒΑΛΑΝΤΙΟΝ.

(ΔΙΗΓΗΜΑ).

Ὑπὸ

BALZAC.

(Συνέχ. ἀπὸ τοῦ παρελθ. φυλλ.)

Β'.

Ἡ δεσποσύνη Λεσενὶερ ἦλθε ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν. Ἰδοῦσα δὲ τὸν νέον ζωγράφον, τὸν ἐχαιρέτισε καὶ, μετὰ τῆς παρισιανῆς ἐκείνης ἐπιδεξιότητος καὶ τῆς τοῦ νοὸς παρουσίας, ἣν δίδει ἡ αἰδημοσύνη, ἐσράφη καὶ ἔκλεισε τὴν θύραν ὑελωτοῦ τινος διαφράγματος, διὰ μέσου τοῦ ὁποίου ὁ Ἰούλιος ἠδύνατο νὰ ἴδῃ ὑφάσματά τινα ἐπὶ σχοινίων ἐρριμμένα ὑπεράνω τῶν οἰκονομικῶν ἐσχαρῶν (*fourneau*)· παλαιάν τινα κλίνην, στάκτην, ἄνθρακας, σίδηρα, διαθητικὴν πηγὴν, καὶ τέλος τὰ ἐπιτραπέζια σκεύη καὶ τὰ ἰδιαίτερα τῶν μικρῶν οἰκιῶν ἐργαλεῖα. Παραπετάσματα ἐκ βαμβακηροῦ (μουσσελίνης) ἀρκούντως καθαρὰ ἔκρυπτον ἐπιμελῶς τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ χημικοῦ ἐργαστηρίου (*capharnaüm*), ὅπερ ἐφωτίζετο διὰ θυρίδων βλεπουσῶν πρὸς παρακειμένην αὐλήν.

Μετὰ τοῦ διορατικοῦ καὶ τῆς ὀξυδερκείας καλλιτέχνου, ὁ Ἰούλιος εἶδε τὴν διευθέτησιν, τὰ ἔπιπλα, τὸ σύνολον καὶ τὴν κατάστασιν τοῦ πρώτου τούτου διαιτήματος, ὅπερ διῃρεῖτο εἰς δύω.

Τὸ ἐπίσημον μέρος, ὅπερ ἐχρησίμευεν ὡς ἀντιθάλαμος ἐνταῦθα καὶ ὡς ἐστιατόριον, ἦν ἐστρωμένον διὰ παλαιοῦ τινος χάρτου, χρώματος ἀνοικτοῦ, μὲ γύρους ὁμοιάζοντας βελοῦδον, καὶ τοῦ ὁποίου αἱ ὀπαὶ ἢ αἱ κηλίδες εἶχον χρισθῇ ἢ καλυφθῇ ἐπιμελῶς δι' ἱσπανικοῦ κηροῦ. Χαλκογραφίαι, παριστῶσαι τὰς μάχας τοῦ Α-

λεξάνδρου ὑπὸ Λεβρύνου, ἀλλ' ἔχουσαι ἀχρόους ἤδη τὰς στεφάνας, ἐστόλιζον συμμετρικῶς τοὺς τοίχους.

Ἐν μέσῳ τοῦ δωματίου τούτου ἦν τράπεζα, ὅλη ἐξ ἀνακάρδου, ἀρχαίας κατασκευῆς καὶ πεπαλαιωμένη. Ἐν τῇ ἑστίᾳ ὑπῆρχε μικρὰ θερμάστρα, ἧς ἡ γωνία ἐστήριζε μίαν σκευοθήκην. Δύ ἕδραι παρουσίαζον παραδόξως πως ἴχνη παρελθούσης λαμπρότητος· ἦσαν ἐξ ἀνακάρδου κομψῶς γεγλυμμένου, ἀλλὰ τὸ ἐρυθρὸν μαροκῖνον τῆς καθέδρας, οἱ κεχρυσωμένοι ἦλοι καὶ τὰ χρυσώματα εἶχον πολυπληθεῖς οὐλάς, ὡς παλαιοὶ στρατιῶται τῆς φρουρᾶς. Ὡραιότατον τηλεσκόπιον ἐκρέματο ὑπεράνω τοῦ μικροῦ πρασινωποῦ κατόπτρου, ὅπερ ἐκόσμει τὴν ἑστίαν. Τέλος, πρὸς ἀπαρτισμὸν τῶν ἀλλοκότων τούτων ἐπίπλων, μεταξὺ τῆς ἑστίας καὶ τοῦ διαρράγματος ὑπῆρχεν ἄθλιόν τι κυλικεῖον κεχρωματισμένον, ἐξ ἀνακάρδου. Ἀλλὰ τὸ ἐρυθρὸν καὶ ὀλισθηρὸν ἔδαφος, οἱ παλαιοὶ μικροὶ τάπητες, οἱ ἐνώπιον τῶν ἑδρῶν τεθειμένοι, τὰ ἔπιπλα, πάντα τέλος ἔλαμπον διὰ τῆς τετριμμένης ἐκείνης καθαριότητος, ἥτις δίδει πλαστόν τι στίλβωμα εἰς τὰ παλαιὰ ἔπιπλα καὶ ὑποδεικνύει τὰς ἐλλείψεις, τὴν ἡλικίαν καὶ τὰς μακρὰς αὐτῶν χρήσεις.

Τὸ δωμάτιον τοῦτο ἀνέδιδεν ἀνεξήγητόν τινα ὀσμήν, ἥτις ἀναμφιβόλως προήρχετο ἐκ τῶν ἀναθυμιάσεων τοῦ χημικοῦ ἐργοστασίου, μεμιγμένων μετὰ τῶν τοῦ ἑστιατορίου καὶ τῆς κλίμακος. Ἐν τούτοις τὸ παράθυρον ἦν ἡμιάνοικτον, καὶ ὁ ἔξωθεν ἐρχόμενος ἀὴρ ἔσειε τὰ ἐπιμελῶς κρεμάμενα βαμβάκινα παραπετάσματα, εἰς τρόπον ὥστε νὰ κρύπτωσιν ἀνοιγμάτι, δι' οὗ πάντες οἱ προγενέστεροι κάτοικοι ἐδήλωσαν τὴν ἑαυτῶν παρουσίαν διὰ διαφόρων ἐμπασμάτων, οἰκιακὰς ἐμφαινόντων ζωγραφίας.

Ἡ Ἀδελαΐς ἤνοιξε προθύμως τὴν θύραν τοῦ ἑτέρου δωματίου καὶ εἰσήγαγε τὸν νέον ζωγράφον μετά τινος εὐαρεσκείας. Ὁ δὲ Ἰούλιος, εἰς τὴν θέαν τῆς πενιχρότητος τοῦ δωματίου, οὔτε πορφύρωσιν ᾐσθάνθη, οὔτε ὑπερηφάνειαν, καθότι εἰς τὸν νοῦν αὐτοῦ παρέστη ἡ ἔνδεια, ἣν ἄλλοτε ἔβλεπε παρὰ τῇ μητρὶ αὐτοῦ.

— Ἐλπίζω, κύριε, ὅτι ἡ πληγή σας ἰατρεύθη, τῷ εἶπεν ἡ γραῖα ἐγειρομένη ἐκ παλαιοῦ τινος σκίμποδος, ἐν τῇ γωνίᾳ τῆς ἑστίας τεθειμένου, καὶ παρουσιάζουσα αὐτῷ μίαν ἕδραν.

— Μάλιστα, κυρία, καὶ ἔρχομαι νὰ σᾶς εὐχαριστήσω διὰ τὰς περὶ ἐμοῦ φροντίδας σας, πρὸ πάντων δὲ τὴν δεσποσύνην, ἥτις με ἤκουσε πίπτοντα. . .

Λέγων ταῦτα μὲ τὴν ἀφέλειαν ἐκείνην, ἣν δίδουσιν εἰς τὴν καρδίαν οἱ πρῶτοι παλμοὶ τῆς συμπαθείας καὶ (πρὸς τί νὰ τὸ κρύψωμεν;) τοῦ ἔρωτος, ὁ Ἰούλιος ἠτένιζε πρὸς τὴν νεάνιδα· ἀλλ' ἡ Ἀδελαΐς κατεγίνετο κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν εἰς τὸ ν' ἀνάψῃ τὴν λυχνίαν καὶ δὲν παρετήρησε τὴν προσοχήν, ἧς ἀντικείμενον ἐγίνετο.

Μεταβᾶσα εἰς τὸν ἀντιθάλαμον ὅπως λάβῃ μέγα τι χαλκοῦν κηροπήγιον, ἔθηκε τὴν λυχνίαν ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἐκάθησε παρὰ τῇ μητρὶ αὐτῆς, μικρόν τι ὄπισθεν τοῦ ζωγράφου, διὰ νὰ δύναται νὰ θεωρῇ τοῦτον ἀνέτως. Ἀλλ', ὡς εἴπομεν, ὑπῆρχε μέγα τι κάτοπτρον ἐπὶ τῆς τραπέζης, τοῦ δὲ Ἰουλίου ῥίψαντος ταχέως τὰ ὄμματα ἐπ' αὐτοῦ διὰ νὰ ἴδῃ τὴν Ἀδελαΐδα, ὁ μικρὸς οὗτος δόλος τῆς νεάνιδος ἔκαμεν ἀμφοτέρους ν' ἀμηχανήσωσι.

Συνομιλῶν μετὰ τῆς Κυρίας Λεσενὲρ (διότι ὁ νέος ζωγράφος τῇ ἔδωκε τὸ ὄνομα τοῦτο διὰ πᾶν ἐνδεχόμενον), ὁ Ἰούλιος ἐξήτασε τὸ δωμάτιον, ἀλλ' εὐσχήμως καὶ κρυφίως. Ἡ ἑστία ἦν πλήρης στάκτης, καὶ σιδηρῶν πυριστατῶν (πυρεστιῶν) αἰγυπτιακῆς κατασκευῆς· δύω δαυλοὶ προσεπάθουν νὰ συνενωθῶσιν ἐνώπιον γαιάνθρακος, τεθαμμένου τόσῳ ἐπιμελῶς ὅσῳ καὶ ὁ θησαυρὸς φιλαργύρου. Παλαιὸς τάπης, καλῶς μὲν ἐπεσκευασμένος, ἀλλ' ἄχρους, τετριμμένος ὡς τὸ φόρεμα ἀπομάχου, ἔκειτο ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, οὗ τὴν ψυχρότητα διεσκέδαζε. Οἱ τοῖχοι εἶχον ὡς στολισμὸν ἐρυθρωπὸν χάρτην, ἐφ' οὗ ἐβλέποντο κίτριναι ἰχνογραφίαι. Ἐν μέσῳ δὲ τοῦ μεσοτοίχου, τοῦ ἀντικειμένου εἰς τὰ παράθυρα, ὁ Ἰούλιος εἶδε σχισμήν τινα καὶ τὰς πτυχὰς τὰς γενομένας ὑπὸ τῶν δύω θυρῶν ἑνὸς παστοῦ, ἔνθα ἀναμφιβόλως εὑρίσκετο ἡ κλίνη τῆς Κ. Λεσενὲρ. Ἀνάκλιντρόν τι, πρὸ τοῦ ἀνοίγματος τούτου τεθειμένον, ἔκρυπτεν αὐτὸν ἀτελῶς. Ἀπέναντι τῆς ἑστίας ὑπῆρχεν ὡραία τράπεζα (σκρῖνον) ἐξ ἀνακάρδου, πλουσίως καὶ κομψῶς ἐστολισμένη· εἰκὼν δὲ ἐκρέματο ἄνωθεν, παριστῶσα στρατιωτικὸν ὑψηλοῦ βαθμοῦ· ἀλλὰ τὸ ὀλίγον φῶς δὲν ἐπέτρεψε τῷ ζωγράφῳ νὰ διακρίνῃ εἰς ποίαν ἀνῆκε σημαίαν. Ἄλλως τε, ἦν ἀθλία τις ζωγραφία, γενομένη μᾶλλον ἐν Κίνᾳ ἢ ἐν Παρισίοις. Τὰ παραπετάσματα τῶν παραθύρων ἦσαν ἐξ ἐρυθροῦ ὁλοσηρικοῦ, ἀλλ' ἄχροα ὡς καὶ οἱ τάπητες τοῦ δωματίου. Ἐπὶ τοῦ μαρμάρου τῆς τραπέζης πολύτιμος δίσκος ἐκ πρασίνου μαλαχίτου ἔφερε περὶ τὰς δώδεκα κύμβας (φλυζάνια) μὲ ὡραίας εἰκόνας, ἀναμφιβόλως κατασκευασθείσας εἰς Σέβρας· εἶτα ἐπὶ τῆς ἑστίας ὑπῆρχεν εἷς πολεμιστὴς ὁδηγῶν τοὺς τέσσαρας ἵππους ἅρματος, οὗτινος ἑκάστη ἀκτὶς τοῦ τροχοῦ ἔφερε τὸν ἀριθμὸν μιᾶς ὥρας. Τὰ κηρία τῶν λυχνιῶν εἶχον κιτρινίσει ὑπὸ τοῦ καπνοῦ, καὶ εἰς πᾶσαν γωνίαν τῆς στεφάνης τῆς ἑστίας ὑψοῦτο ἓν δοχεῖον ἐκ σινικοῦ, ἐν ᾧ εὑρίσκετο τεχνητὴ ἀνθοδέσμη, πλήρης κονιορτοῦ καὶ βρυόφυτος. Ἐν τῷ μέσῳ τοῦ δωματίου, ὁ Ἰούλιος παρετήρησε τράπεζαν τοῦ παιγνιδίου ἀνοικτὴν καὶ καινουργῆ παιγνιόχαρτα.

Δι' ἕνα παρατηρητήν, κἄπως ἀφόρητον ἦν τὸ θέαμα τῆς ἀθλιότητος ἐκείνης, οἱονεὶ ἐψιμυθιωμένης ὡς γραῖα πέρπερος. Ἐν τῷ θεάματι τούτῳ πᾶς εὐαίσθητος ἤθελε προβάλει ἑαυτῷ ἐκ πρώτης ἀφετηρίας τὸ εἶδος τοῦτο τοῦ διλήμματος· ἢ αἱ δύω αὗται γυναῖκες εἶναι τὸ πρότυπον τῆς τιμιότητος, ἢ ζῶσι διὰ σκευωριῶν καὶ παιγνίων· ἀλλὰ βλέπων τὴν Ἀδελαΐδα, νέος τις, ὡς ὁ Ἰούλιος, ὤφειλε νὰ πιστεύσῃ ὅτι ἐκεῖ ὑπῆρχεν ἐντελεστάτη ἀθωότης καὶ ν' ἀποδώσῃ εἰς τὸ ἀσυνάρτητον τῶν ἐπίπλων ἐκείνων τοὺς μᾶλλον ἀξιοσεβάσους λόγους.

— Κόρη μου, εἶπε πρὸς τὴν νεάνιδα ἡ γραῖα μήτηρ, κρυόνω· ἄναψόν μας ὀλίγον πῦρ καὶ δός μοι τὸ σαλιόν μου.

Ἡ Ἀδελαΐς ἐξεπλήρωσεν ἐν τάχει καὶ μὲ μεγίστην προθυμίαν τὰς παραγγελίας τῆς μητρὸς αὐτῆς. Μετ-

ὀλίγον τὸ πῦρ ἐλαμπύριζεν εἰς τὴν θερμάστραν, καὶ ἡ Κ. Λεσενὶὲρ εἶχε περιτυλιχθῆ διὰ τοῦ παλαιοῦ μὲν πλὴν ὡραίου ἐκ κασιμήρης σαλίου, ὅπερ τὸ πάλαι θὰ εἶχε βασιλικὴν ἀξίαν.

Αἱ δύω γυναῖκες ὡμίλησαν ἐν πρώτοις περὶ ζωγραφικῆς, καθότι αἱ γυναῖκες μαντεύουσι κάλλιστα τὴν κρυφίαν ἀμηχανίαν, ἣν προζενεῖ πρώτη τις ἐπίσκεψις, ἴσως διότι καὶ αὗται τὴν δοκιμάζουσιν, ἡ δὲ φύσις τοῦ πνεύματος αὐτῶν ταῖς προμηθεύει μυρίους ὅσους τρόπους ὅπως ἐξαλείψωσι τὴν ἀμηχανίαν ταύτην. Ἐρωτῶσαι τὸν νέον περὶ τῆς τέχνης, περὶ τῶν σπουδῶν του, ἡ Ἀδελαὶς καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς ἠδυνήθησαν νὰ ἐνθαρρύνωσιν αὐτὸν πρὸς συνδιάλεξιν· τὰ δὲ μικροῦ λόγου ἄξια τῆς συνδιαλέξεως αὐτῶν τὸν ἕρερον φυσικώτατα εἰς παρατηρήσεις καὶ σκέψεις, αἵτινες ἐζωγράριζον τὴν φύσιν τῶν ἠθῶν καὶ τῆς ψυχῆς αὐτοῦ.

Ἡ γραῖα ἀναμριβόλως ὑπῆρξεν ὡραία, ἀλλὰ μυστικαὶ θλίψεις ἐμάραναν καὶ ἐρρύτίδωσαν παρακαίρως τὸ πρόσωπον αὐτῆς· ἐνὶ δὲ λόγῳ τὸ σῶμά της ὡμοίαζε πρὸς σκελετὸν, οὗτινος τὸ σύνολον ἐδείκνυε μεγάλην λεπτότητα, πλείστας ὅσας χάριτας εἰς τὸν σκαρδαμυγμὸν τῶν ὀφθαλμῶν, καὶ ὅστις εἶχε τὴν ἰδιάζουσαν ἐκείνην ἔκφρασιν τῶν τῆς παλαιᾶς αὐλῆς γυναικῶν, ἣν οὐδὲν δύναται ἴνα ὁρίσῃ. Ἀλλὰ τὸ σύνολον τῶν τοσούτῳ ὡραίων καὶ λεπτῶν ἐκείνων χαρακτήρων ἠδύνατο ἐπίσης νὰ φανερώσῃ κακὰ αἰσθήματα καὶ δώσῃ ὑπονοίας περὶ γυναικείας δολιότητος καὶ πονηρίας εἰς ὕψιστον βαθμὸν διαφθορᾶς. Τῷ ὄντι, τὸ πρόσωπον τῆς γυναικὸς ἔχει τοῦτο ἀμήχανον διὰ τοὺς κοινοὺς παρατηρητὰς, ὅτι μεταξὺ τῆς εἰλικρινείας καὶ τῆς πλάνου ὑποκρισίας, τοῦ πνεύματος τῆς σκευωρίας καὶ τοῦ τῆς καρδίας ὑπάρχουσα διαφορὰ εἶναι εἰς αὐτὸ ἀνεπαίσθητος. Πρέπει νὰ δυνάμεθα νὰ μαντεύωμεν τὰς ἀκαταλήπτους ταύτας παραλλαγάς. Ὁτὲμὲν εἶναι γραμμή τις μᾶλλον ἢ ἧττον καμπύλη, αὖλάξ τις μᾶλλον ἢ ἔλασσον ἐσκαμμένη, ἐξοχή τις μᾶλλον ἢ μεῖον ἐξωγκωμένη ἢ προέχουσα· ἡ δ' ἐκτίμησις τῶν διαγνωστικῶν τούτων σημείων ὑπάγεται ὁλοσχερῶς εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς ὁράσεως· μόνοι οἱ ὀφθαλμοὶ δύνανται νὰ μᾶς ἀποκαλύψωσι πᾶν ὅ,τι ἕκαστος ζητεῖ νὰ κρύψῃ, καὶ ἡ τέχνη τοῦ παρατηρητοῦ ἔγκειται ἐν τῇ ὀξείᾳ διορατικότητι τοῦ βλέμματός του.

Ὅθεν ὅ,τι εἴδομεν εἰς τὸ ὑπὸ τῆς γραίας κατοικούμενον δωμάτιον, τὸ αὐτὸ βλέπομεν καὶ εἰς τὸ πρόσωπον αὐτῆς. Τόσῳ δὲ δύσκολον ἐφαίνετο νὰ γνωρίσῃ τις ἂν ἡ ἀθλιότης ἐκείνη ἐκάλυπτεν ἐλαττώματα ἢ μεγάλην τιμιότητα, ὅσῳ καὶ νὰ ἐννοήσῃ ἂν ἡ μήτηρ τῆς Ἀδελαΐδος ἦν ἀρχαία τις φιλάρεσκος, εἰθισμένη τὰ πάντα νὰ ζυγίζῃ, τὰ πάντα νὰ ὑπολογίζῃ καὶ τὰ πάντα νὰ πωλῇ, ἢ γυνή τις ἐρωτύλη, ἀσθενὴς, χαρίεσσα καὶ ἀβρόφρων. Ἀλλ' ἐν τῇ ἡλικίᾳ τοῦ Ἰουλίου Σχίνερ, τὸ πρῶτον τῆς καρδίας κίνημα εἶναι πίστις εἰς τὸ ἀγαθόν. Οὕτω, θαυμάζων τὸ εὐγενὲς καὶ ὑπεροπτικὸν σχεδὸν μέτωπον τῆς Ἀδελαΐδος, θεωρῶν τοὺς ζωηροὺς καὶ ἀγχίνοας αὐτῆς ὀφθαλμοὺς, ἀνέπνευσεν, ὡς οὕτως εἰπεῖν, τὰ ἡδύπνοα καὶ κόσμια ἀρώματα τῆς ἀρετῆς.

Ἐν μέσῳ τῆς συνδιαλέξεως ἐδράζατο τῆς εὐκαιρίας ὅπως λαλήσῃ γενικῶς περὶ εἰκόνων, διὰ νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἐπὶ τοῦ τοίχου κρεμαμένην εἰκόνα τοῦ πατρὸς τῆς Ἀδελαΐδος, ἧς πάντες οἱ χρωματισμοὶ εἶχον ὠχριάσει ἢ ἐξασθενήσει.

—Σᾶς ἀρέσκει βεβαίως ἡ εἰκὼν αὕτη διὰ τὴν ὁμοιότητα, κυρία, διότι τὸ πραγματικὸν σχέδιον εἶναι ἄθλιον, εἶπε παρατηρῶν τὴν Ἀδελαΐδα.

— Ἐζωγραφίσθη εἰς Καλκοῦτταν μὲ μεγάλην βίαν, ἀπεκρίθη ἡ μήτηρ συγκεκινημένη τῇ φωνῇ.

Καὶ ἐθεώρησε τὸ ἄμορφον σχέδιον μετὰ τῆς ἀρελείας ἐκείνης, ἣν παρέχουσιν αἱ ἀναμνήσεις τῆς εὐτυχίας, ὅταν διεγείρωνται πᾶσαι ἀμέσως καὶ ὅταν πίπτωσιν ἐπὶ τῆς καρδίας, οἷα δρόσος εὐεργετικὴ, εἰς τῆς ὁποίας τὰς γλυκείας καὶ δροσερὰς ἐντυπώσεις ἀγαπῶσι νὰ ἐγκαταλείπωνται· ἀλλ' ὑπῆρχον ἐπίσης ἐν τῇ ἐκφράσει τοῦ προσώπου τῆς γραίας τὰ ἴχνη αἰωνίου πένθους, ἢ τοὐλάχιστον ὁ ζωγράφος οὕτως ἐνόησε τὴν θέσιν καὶ φυσιογνωμίαν τῆς γείτονός του. Τότε ἦλθε καὶ ἐκάθησε παρ' αὐτῇ καὶ τῇ εἶπε μετὰ φιλικῆς φωνῆς:

— Κυρία, μετ' ὀλίγον χρόνον τὰ χρώματα τῆς εἰκόνος ταύτης θέλουσιν ἐξαφανισθῆ, τὸ δὲ ἀπεικόνισμα μόνον εἰς τὴν μνήμην σας θὰ ὑπάρχει πλέον· καὶ ἐκεῖ ὅπου θέλετε βλέπει σεῖς ἓν πρόσωπον, τὸ ὁποῖον σᾶς εἶναι ποθητόν, οἱ ἄλλοι δὲν θὰ δύνανται οὐδὲν πλέον νὰ παρατηρήσωσι. . . Μοὶ δίδετε τὴν ἄδειαν νὰ μεταφέρω τὴν ὁμοιότητα ταύτην ἐπὶ τοῦ ὑφάσματος; θὰ εἶναι στερεώτερον ἐντετυπωμένη εἰς αὐτὸ παρὰ εἰς τοῦτον τὸν χάρτην. Δότε μοι, χάριν τῆς φιλίας μας, τὴν εὐχαρίστησιν τοῦ νὰ σὰς προσφέρω ταύτην τὴν ἐκδούλευσιν . . . Ὑπάρχουσιν ὧραι, καθ' ἃς εἰς καλλιτέχνης ἀγαπᾷ ν' ἀναπαύηται ἐκ τῶν μεγάλων αὐτοῦ συνθέσεων δι' ἐργασιῶν ὀλιγωτέρου κόπου . . . Τὸ νὰ ἐπαναζωγραφίσω ταύτην τὴν κεφαλὴν θὰ εἶναι δι' ἐμὲ διασκέδασις . . .

Ἡ γραῖα ἀνεσκίρτησεν ἀκούουσα τοὺς λόγους τούτους, ἡ δὲ Ἀδελαὶς ἔρριψεν ἐπὶ τοῦ ζωγράφου κρυφίως ἓν τῶν συνεσταλμένων ἐκείνων βλεμμάτων, ἅτινα ὁμοιάζουσι πρός τινα βολὴν τῆς ψυχῆς.

Ὁ Ἰούλιος ἤθελε νὰ συνδέηται μετὰ τῶν δύω ἐκείνων γυναικῶν διά τινος δεσμοῦ καὶ νὰ κατακτήσῃ τὸ δικαίωμα τοῦ ν' ἀναμιγνύηται εἰς τὴν ζωὴν αὐτῶν· ἡ προσφορὰ λοιπὸν, ἣν ἐποίει, ἀπευθυνόμενος πρὸς τὴν τρυφερωτέραν τῆς καρδίας στοργὴν, ἣν ἡ μόνη ἦν ἠδύνατο νὰ κάμῃ καὶ ἱκανοποίει τὴν καλλιτεχνικὴν αὐτοῦ ὑπερηφάνειαν, οὐδὲν προσβλητικὸν ἔχουσα διὰ τὰς δύω γυναῖκας.

Ἡ Κ. Λεσενὶὲρ ἐδέχθη.

— Μοὶ φαίνεται, εἶπεν ὁ Ἰούλιος, ὅτι ἡ στολὴ αὕτη εἶναι ἀξιωματικοῦ τῆς ναυτικῆς . . .

— Μάλιστα, ἀπεκρίθη ἐκείνη· εἶναι πλοιάρχου. Ὁ Κ. δε-Ρουβὶλ, ὁ σύζυγός μου, πληγωθεὶς εἰς μάχην κατά τινος πλοίου, ἀπέθανεν εἰς Βαταβίαν. Ὅτε δ' ἐγὼ ἐπέστρεψα εἰς τὴν Γαλλίαν, ὁ Βοναπάρτης δὲν ἦτο ἀκόμη αὐτοκράτωρ· ἐπομένως δέν μοι ἐδόθη σύνταξις· Ἀλλ' ἐγὼ, ζητοῦσα τὴν σύνταξιν ταύτην, δὲν τὴν ἐζήτουν δι' ἄλλο, παρὰ διὰ τὴν Ἀδελαΐδα μου. . . . Τὸ κατ' ἐμὲ, μετὰ δυσαρεσκείας ἔτεινα τὴν χεῖρα ἐν ὀνόματι θλίψεως, ἥτις οὔτε δύναμιν, οὔτε φωνὴν ἀφίνει εἰς τὴν γυναῖκα . . . Δὲν ἀγαπῶ τὴν χρηματικὴν

ταύτην ἐκτίμησιν αἵματος, ὅπερ ματαίως ἐχύθη . . .

— Μῆτέρ μου, αὐτὴ ἡ ὁμιλία σᾶς βλάπτει πάντοτε . . .

Εἰς τὰς λέξεις ταύτας τῆς Ἀδελαΐδος, ὁ βαρόνη δε-Ῥουβίλ ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ ἐσιώπησεν.

Ὁ κρότος ὀχήματος, σταματήσαντος πρὸ τῆς ἐξωθύρας, ἐξήγειρεν ἅπαντας ἐκ τοῦ ῥεμβασμοῦ αὐτῶν. Ἡ Ἀδελαΐς μετέβη εἰς τὸ δωμάτιον αὐτῆς καὶ μετ' ὀλίγον ἐπανῆλθε κρατοῦσα δύω κεκρυσωμένα κηροπήγια, ἅτινα ἥναψε ταχέως καὶ ἔθηκε τὸ ἓν εἰς τὸ πρῶτον δωμάτιον, χωρὶς νὰ περιμείνῃ τὸν ἦχον τοῦ κώδωνος. Κρότος ἀνταλλαχθέντος φιλήματος ἀντήχησεν εἰς τὰ μυχαίτατα τῆς καρδίας τοῦ Ἰουλίου . . .

(Ἕπεται συνέχεια).

Η ΠΑΡΑΜΟΝΗ ΤΗΣ ΕΝ ΙΕΝΑ ΜΑΧΗΣ.

Κατὰ τὴν νύκτα τῆς 13 πρὸς τὴν 14 ὀκτωβρίου 1806, πολλὴ πάχνη ἐκάλυπτε τὸ ἔδαφος, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ πυκνοτάτης ὁμίχλης. Τὸ εὐρὺ ὀροπέδιον, ἐφ' οὗ εὑρίσκετο ὁ γαλλικὸς στρατὸς, ἀπεῖχε μόλις διακοσίους πήχεις ἀπὸ τὸ στρατόπεδον τῶν Πρώσσων, ὁ δὲ Ναπολέων ἠθέλησε νὰ κάμῃ τελευταίαν τινὰ ἐπιθεώρησιν τῶν πλησιεστέρων εἰς τὴν σκηνὴν αὐτοῦ προφυλακῶν καὶ προὐχώρησε μόνος εἰς τὸ σκότος. Οἱ σκοποὶ μόλις διέκρινον τὰ ἀντικείμενα εἰς ἀπόστασιν δέκα βημάτων· ἑπομένως ὁ πρῶτος σκοπὸς, ἀκούσας κρότον βημάτων ἐν τῇ σκιᾷ πλησιάζοντα ὀλίγον κατ' ὀλίγον, ἐφώνησε δίς: «Τίς εἶ;» ἑτοιμαζόμενος νὰ πυροβολήσῃ ἅμα τῇ τρίτῃ ἐπερωτήσει. Ὁ Ναπολέων, ὑπὸ σπουδαίων σκέψεων ἐπασχολούμενος, δὲν ἔδωκεν ἀπάντησιν. Παραχρῆμα δὲ σφαῖρα, συρίξασα εἰς τὰ ὦτά του, ἐξήγαγεν αὐτὸν τοῦ ῥεμβασμοῦ του.

Ἰδὼν τὸν ἐπαπειλοῦντα αὐτὸν κίνδυνον, ὁ Αὐτοκράτωρ ἐξεπλώθη εὐθὺς κατὰ γῆς. Ἡ προφύλαξις αὕτη ἦν συνετή· διότι, μόλις ἔμεινε δευτερόλεπτά τινα εἰς τὴν θέσιν ταύτην, καὶ ἤκουσε καὶ ἄλλας σφαίρας συριζούσας ὑπὲρ τὴν κεφαλήν του.

Τοῦ πρώτου πυρὸς παρελθόντος, ὁ Ναπολέων ἀνηγέρθη καὶ διηυθύνθη πρὸς τὸν πλησιέστερον σταθμὸν, ἔνθα εὐκόλως ἀνεγνωρίσθη. Εὑρίσκετο δ' ἐκεῖ εἰσέτι, ὅτε ἔφθασε καὶ ὁ κατὰ πρῶτον ἐπ' αὐτοῦ πυροβολήσας στρατιώτης, ὅστις ἦν εὔζωνος τοῦ 12ου τάγματος τῆς γραμμῆς. Ὁ Ναπολέων τὸν ἐκάλεσε πλησίον του καὶ σύρων αὐτὸν ἐκ τοῦ ὠτός:

« Τὸ ὄνομά σου; ἠρώτησε.

— Φραγκῖσκος Μοριασσὼ, ἀπήντησεν ὁ στρατιώτης ἔκθαμβος, διότι ἀνεγνώρισε τὸν Αὐτοκράτορα.

— Πῶς! ἀνόητε, μ' ἐξέλαβες ὡς Πρῶσσον;»

Καὶ ἀποταθεὶς πρὸς τοὺς περιστοιχοῦντας αὐτὸν στρατιώτας, προσέθετο μειδιῶν:

« Ὁ Κ. Μοριασσὼ, καθὼς φαίνεται, δὲν ἐξοδεύει τὴν πυρίτιδά του εἰς μάτην· πυροβολεῖ μόνον ἐπάνω εἰς αὐτοκράτορας».

Ὁ δ' εὔζωνος τοσοῦτῳ ἐθορυβήθη ἐκ τῆς ἰδέας, ὅτι ἠδύνατο νὰ φονεύσῃ τὸν μικρὸν δεκανέα (ὡς ἐκάλουν οἱ στρατιῶται τὸν Ναπολέοντα), ὥστε μετὰ κόπου κατώρθωσε νὰ τραυλίσῃ τὰς ἑπομένας λέξεις·

« Μεγαλειότατε . . . συγχωρήσατέ μοι! . . . ἦτον ἡ διαταγή . . . Ἂν δὲν ἀπεκρίθητε, δὲν ἔπταια ἐγώ . . . Τοὐλάχιστον ἂς ἐλέγετε ὅτι δὲν ἠθέλετε ν' ἀποκριθῆτε».

Ὁ Ναπολέων τὸν ἐνεθάρρυνε καὶ τῷ εἶπεν ἀναχωρῶν·

« Μοριασσὼ, ἐγὼ ἔσφαλα, καὶ ὄχι σύ. Ἄλλως τε, βλέπω καὶ σημαδεύεις καλὰ εἰς τὰ σκοτεινά· ἀλλ' ἄκουσον· ἐντὸς ὀλίγων ὡρῶν ἐξημερόνει· σημάδευε καλλίτερον, καὶ θά σοι ἀποδείξω, ὅτι δὲν μνησικακῶ».

Ὁ νέος Φραγκῖσκος Μοριασσὼ τοῦ 1806 ἦν αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ Φραγκῖσκος Μοριασσὼ, ὅστις ἐγένετο στρατάρχης τῷ 1830.

ΝΑΠΟΛΕΩΝ Ο Α' ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΖΩΝ.

Τῆς ἀρχαίας Ἑλλάδος οὐ μόνον τὸν ὑλικὸν πλοῦτον, ἀλλὰ καὶ τὸν πνευματικὸν νοσφισάμενα τῆς δύσεως τὰ ἔθνη, εἶπον τῇ Ἑλλάδι τὸ τοῦ ψαλμῳδοῦ « ἐκληρονόμησα τὰ μαρτύριά σου εἰς τὸν αἰῶνα, ὅτι ἀγαλλίαμα τῆς καρδίας μου εἰσίν ». Φιλότιμοι ἡμεῖς, ἀνάγκη ν' ἀγωνιζώμεθα ὅπως βαθμηδὸν καὶ κατ' ὀλίγον ἀναλαμβάνωμεν τὰ ἡμέτερα ὅπως δυνάμεθα, ἕως οὗ εὐδοκήσῃ ὁ Κύριος νὰ ἐφαρμόσῃ καὶ εἰς ἡμᾶς τὴν ἐπαγγελίαν του: « ἐπιστρέψω καὶ ἐλεήσω αὐτοὺς, καὶ κατοικιῶ αὐτοὺς, ἕκαστον εἰς τὴν κληρονομίαν αὐτοῦ, καὶ ἕκαστον εἰς τὴν γῆν αὐτοῦ »· εἶπε δὲ τάδε ὁ Κύριος « περὶ πάντων τῶν γειτόνων τῶν σκληρῶν τῶν ἁπτομένων τῆς κληρονομίας » τῶν γειτόνων των.

Ἐν τούτοις δὲν πρόκειται τώρα περὶ τῆς τοιαύτης χωρικῆς κληρονομίας, ἀλλὰ περὶ πνευματικῆς, εἰς κατοχὴν ἄλλου περιελθούσης. Δημοσιεύει ἡ «Μέριμνα» ὅτι ὁ πρῶτος τῶν Γάλλων ὕπατος, Ναπολέων ὁ Α', πληροφορηθεὶς ὅτι ὁ ἀξιωματικὸς τῶν ἐπιλέκτων Γομπαὶν αὐτοχειριάσθη ἐξ ἐρωτικῆς ἀπελπισίας, ἐξέδωκε προκήρυξιν πρὸς τὸν στρατὸν, ἐν ᾗ λέγει καὶ ὅτι «ἀνδρεῖος λέγεται καὶ ὁ ἀγογγύστως ὑπομένων τοὺς πόνους τῆς ψυχῆς καὶ τὰς ἀλγηδόνας . . Ὁ ἄνευ ἀμύνης ὑπὸ τῆς λύπης ἡττώμενος, ὁ αὐτοκτονῶν ἵν' ἀποφύγῃ τὰς ὀδύνας τοῦ κόσμου, αὐτομολεῖ ἐκ τοῦ πεδίου τῆς μάχης πρὶν ἢ νικήσῃ ».

Ἡ ὡραία αὕτη ἰδέα εἶναι Ἑλληνική· τὴν εἶπεν ὁ Ἀριστοτέλης 2175 ἔτη πρὸ τοῦ Ναπολέοντος, οὑτωσί· « Τὸ δ' ἀποθνήσκειν φεύγοντα πενίαν ἢ ἔρωτα ἤ τι λυπηρὸν, οὐκ ἀνδρείου, ἀλλὰ μᾶλλον δειλοῦ· μαλακία γὰρ τὸ φεύγειν τὰ ἐπίπονα· καὶ οὐχ ὅτι καλὸν, ὑπομένει, ἀλλὰ φεύγων κακόν » Ἠθικ. Νικομ. Γ. Χ. §. 13.

Παρεκτὸς τῆς οἰκειοποιήσεως τῶν ἡμετέρων διδα-

σκόμεθα ἐκ τῆς σημειώσεως ταύτης, ὅτι οἱ τφόντι μεγάλοι ἄνδρες εἶχον καὶ ἔχουσι πάντοτε ὑπὸ τὸ προσκεφάλαιον οὐ μόνον τὸν Ὅμηρον, ἀλλὰ καὶ πάντας τοὺς μεγάλους συγγραφεῖς τῆς πάλαι Ἑλλάδος. Τοῦτο δυνατὸν καὶ νὰ ἐξηγήσῃ διὰ τί δὲν ἔχομεν ἡμεῖς μεγάλους ἄνδρας, οὐ μόνον ἐξ οὗ ἑρμητικῶς κατεκλείσθη ἡ ἐθνικὴ βιβλιοθήκη, ἀλλὰ καὶ πρότερον ὅτε οἱ μεγάλοι συγγραφεῖς ἠδύναντο νὰ ταξειδεύωσιν ἐκτὸς αὐτῆς καὶ ἀνεπιστρεπτὶ μάλιστα πολλάκις. Εἶναι καὶ ἀλήθεια, ὅτι αἱ τοιαῦται συνταγαὶ δὲν δύνανται μόναι νὰ δημιουργήσωσι μεγάλους ἄνδρας, ἂν μὴ ἦναι καὶ εὖ πεφυκότες εἰς τοῦτο, ἀλλ' ὅπως δήποτε ἠδύνατο ἡ χρῆσις αὐτῶν κἄπως νὰ βελτιώσῃ τινὰς κακεκτικοὺς δημοσίους ἀνθρώπους καὶ καταστήσῃ αὐτοὺς ὁπωσοῦν ἄνδρας. Ἴσως γίνῃ τοῦτο νῦν, ὅτε ἡ βιβλιοθήκη, μετὰ ἐνιαυσίαν κάθαρσιν ἐκχολερισθεῖσα, ἔλαβεν ἐλευθέραν κοινωνίαν, ὅπως διεκήρυξεν ὁ σφόδρα ζηλωτὴς καὶ τῶν πόνων της ἰατρὸς ἔφορος αὐτῆς.

Δ. Π.

Η ΑΣΚΗΤΡΙΑ.

ΑΠΟΣΠΑΣΜΑ ΕΚ ΤΩΝ « ΘΥΜΑΤΩΝ »

ΤΟΥ Χ. ΣΑΜΑΡΤΣΙΔΟΥ.

Πάθος ἀνίατον ἐντὸς τοῦ στήθους
ἡ κόρη κρύπτουσα μελαγχολεῖ·
φέρει τὰ βήματα μακρὰν τοῦ πλήθους·
ἡ φαντασία της εἶναι θολή.

Θέλει εἰς ἔρημον, μακρὰν τῶν δόλων,
ἡ κόρη φεύγουσα ν' ἀποσυρθῇ,
ὅπως τοῦ βίου της τὸ νῆμα ὅλον
ἐκεῖσε ἄγνωστον ἐκμετρηθῇ.

Κρυφίως τήκεται, κρυφίως κλαίει
καὶ ἡ καρδία της ἡ τρυφερὰ,
σφοδρῶς σαλεύεται, ὀγκοῦται, καίει
καὶ πόνου θάλλοντος εἶναι βορά.

Ἀ! τὴν ἠπάτησε τὴν Εὐρυδίκην
ὁ ἀσυνείδητος νέος Ἐδμών·
οὐδ' ἐνθυμήθη κἂν τὴν θείαν δίκην
ἀστάτων ἔμπλεως αὐτὸς ὁρμῶν.

* * *

Τὴν μητέρα της κοιμωμένην ἠσπάσθη,
πρωΐαν μίαν, ἡ νέα κόρη·
ἡ καρδία της, ραγισθεῖσα, ἐθλάσθη
καὶ ἐξελθοῦσα γοργῶς ἐχώρει.

Τὴν ἀνθόσπαρτον διαβᾶσα κοιλάδα,
ὀρέων πέραν κρατεῖ τὸ βῆμα·
καὶ εἰς σπήλαιον, χόρτων θεῖσα στιβάδα,
αὐτὴν ὁρίζει στρῶμα καὶ μνῆμα.

Μέλι ἄγριον ἡ παρθένος καὶ ῥίζας
εἶχε τροφήν της, λιτῶς βιοῦσα·
καὶ ἀνέφλεγε κορμοὺς δένδρων καὶ σχίζας,
ψύχη χιόνων ἀποσοβοῦσα.

Ἔσχεν ὄνομα εἰς τὰ πέριξ ἁγίας
καὶ πλεῖστοι ὅσοι ἄρτους καὶ δῶρα
τῇ προσέφερον, εὐχὴν ὅπως ὑγείας
τοῖς ἀναγνώσῃ ἐν πένθους ὥρᾳ.

Ἦν ἀγνώριστος ἡ παρθένος ἐκείνη,
δέρμα φοροῦσα λευκοῦ πρυβάτου.
κατεμάρανε τὴν μορφήν της ὀδύνη
καὶ ἡ ἀνάμνησις τοῦ ἀστάτου.

* * *

Ἦν ἀσυγχώρητος,
Ἐδμών, ἡ πρᾶξίς σου ἐκείνη
καὶ ἀτιμώρητος
ἦτο ἀδύνατον νὰ μείνῃ.

* * *

Ἔξωθεν δάσους πυκνοῦ ὑπὸ βράχον πορώδη,
ἔνθα ἡ χλόη ἀνθεῖ, καὶ τὰ σπάρτα εὐώδη
χέουσι μύρα, πολλοὶ κυνηγοὶ εὐθυμοῦσιν
(εἷν' ὁ Ἐδμὼν μετ' αὐτῶν)· τὰ δὲ ὅπλα ἠχοῦσιν.
Αἴφνης ἓν ὅπλον, ῥαγὲν, τὸν Ἐδμῶνα πατάσσει.
Χαίνει τὸ στῆθος πληγέν· καὶ τὸ θάμβος ἀνάσσει.
Κλαίουσι φίλοι ἐκεῖ· καὶ ὁ ἄστατος κλαίει
εἶναι καιρία πληγή· δυσχερῶς ἀναπνέει.
Ἦλθον ἐκεῖ αὐθωρεὶ συγγενεῖς καὶ οἰκεῖοι.
Ἦλθεν ἡ μήτηρ ἐκεῖ καὶ πενθοῦσα δακρύει.

* * *

Καὶ εἰς τὰ λοίσθια τοῦ βίου ἤδη
λόγον παρήγορον αὐτὸς ζητεῖ·
τὴν ἀσκητεύουσαν ζητεῖ νὰ ἴδῃ
ἴσως τὸ βάλσαμον αὐτὴ κρατεῖ.

Φεῦ! ἡ συνείδησις βαρέως τύπτει
τὸν ἐπιθάνατον· ποῦ νὰ στραφῇ;
Τοῦ νοῦ τὰ βλέμματα ὀπίσω ῥίπτει·
ἄνοιξον, ἄνοιξον, γῆ, νὰ ταφῇ.

Καὶ τὸν προσάγουσιν οἱ συγγενεῖς του·
ἡ ἀσκητεύουσα τὸν θεωρεῖ·
ὁ τόνος ἄγνωστος φεῦ! τῆς φωνῆς του
δὲν εἶναι· ἵσταται καὶ ἀπορεῖ.

* * *

— Ἐξομολόγησιν ποθεῖς, ὦ ξένε;
— « Ἐξομολόγησιν, ἁγία, ναί!»
— Ἐντὸς, ὦ τέκνον μου, λοιπὸν σὺ μένε!
« Οἱ ἄλλοι φύγετε!... ὦ οὐρανέ!

Ἀπεμονώθησαν.— Τὸ ὄνομά σου;
— « Ἐδμών!» (Ἐστέναξεν ἡ μοναχή).
— Ποῖον, ὦ τέκνον μου, τὸ ἔγκλημά σου;
(καὶ τὴν κατέβαλεν ἡ ταραχή.)

* * *

— « Φεῦ ἠγάπησα, ὦ ἁγία, παρθένον
« ἁγνὴν, ἀθῶαν, σεμνὴν τὰ ἤθη·
« καὶ τῇ ἤναψα, διαρκῶς ἐπιμένων,
« ἐρώτων φλόγα εἰς νέα στήθη.

« Μὲ ἠγάπησε τρυφερῶς, καὶ ἐνίκων·
« ἡ νέα κόρη ἀφωσιώθη·
« πλὴν ὁ ἄστατος, λησμονῶν τὸ καθῆκον,
« αὐτὴν παρήτουν ἀφοῦ ἐτρώθη·

« Ὅλως ἄπελπις, ἀπωλέσθη ἐκείνη·
« ἐξηφανίσθη μιᾷ ἡμέρᾳ
(καὶ θερμότατον ὁ Ἐδμὼν δάκρυ χύνει)
« ἄπελπιν λείπουσα τὴν μητέρα.

« Πλὴν αἰσθάνομαι τοῦ θανάτου τὰ ῥίγη!
« Γυνὴ ἁγία, βάλσαμον δός μου!»
Ἡ ἀσκήτρια εἰς λυγμοὺς κατεπίγη.
— Ἐδμών! Ἐδμών μου! σὺ ὁ πιστός μου!

« Σ' ἐσυγχώρησα!» Ὁ Ἐδμὼν ἀποθνήσκων
εἶπε, τὴν κόρην ἐνῶ ἐφίλει·
— « Νῦν ἀπέρχομαι εὐτυχὴς ἀνευρίσκων
σὲ συγχωροῦσαν, τάλαινα φίλη!»

Η ΑΡΕΤΗ.

Ἐκεῖ 'ς τὴν ἄκρα τοῦ βουνοῦ κοντὰ 'ς τὸ κυπαρίσσι,
'ποῦ μουρμουρίζει σιγανὰ ἡ κρουσταλλένια βρύσι
καὶ τὸ χορτάρι δέχεται τὰ δάκρυα ποῦ τοῦ χύνει
καὶ σὰν ἐρώμενο κι' αὐτὸ ἀχόρταγο τὰ πίνει·
ἐκεῖ 'π' ἀνθίζ' ὁ μήκωνας κ' ἡ χλόη πρασινίζει
καὶ τὸ ἀέρι τὸ λεπτὸ μὲ χάρι ψιθυρίζει·
ἐκεῖ τὴν πρωταπάντησα τὴν Ἀρετὴ μονάχη,
καὶ μόνοι σύντροφοι πιστοὶ ἦταν οἱ γύρω βράχοι.
Ῥίχνω 'ματιά μου φλογερὴ, τὴν Ἀρετὴ κυττάζω,
καὶ τοῦ λευκοῦ προσώπου της τὴν εὐμορφιὰ θαυμάζω·
λυπητερὰ καθιόντανε κ' εἶχ' ἓν ἀρνὶ ἐμπρός της,
καὶ στυλωμένο φαίνουνταν ἐπάνω του τὸ φῶς της.
Τῷ Ἔλεγε λόγια τρυφερὰ, τῷ Ἔκαμνε χάδια χίλια·
— ἄχ! πῶς τὸ μαῦρο αἷμά μου ἐπάγον' ἀπὸ ζήλια —
καὶ μ' ἕνα χέρι ἁπαλὸ κι' ἀφράτο 'σὰν τὸ γάλα
ἕνα πρὸς ἕνα ἔσιαζε τὰ ὁλόλευκα μαλλιά του·
ἐνῶ τὸ μαῦρο 'στύλονε τὰ 'ματια τὰ μεγάλα,
κ' ἐθάῤῥιες πῶς ἤθελε νὰ 'βγαλῃ τὴ λαλιά του.
Μὰ τὸ πτωχὸ δὲν τῷ Ἔδινε γλυκιὰ λαλιὰ ἡ φύσι,
τὴν πικραμμένη Ἀρετὴ νὰ τὴν παρηγορήσῃ.
Ἄχ! νἄβλεπες τὴν δύστυχη πῶς ἤτανε γυρμένη...
καὶ φαίνονταν πικρὴ φωτιὰ νὰ καίῃ τὴν καϋμένη!
Ἄχ! νἄβλεπες τὰ 'ματια της τὰ μαῦρα τὰ γραμμένα
εἰς ἕνα χρῶμα θλιβερὸ πῶς ἦταν βουτημένα·
πῶς φαίνουνταν ἀθώραστα σὰν μαραμμένα κρίνα·
'ς ἤθελε γείνει ἡ καρδιὰ σὲ μιὰ στιγμὴ κομμάτια
κ' ἤθελαν χύσει ἄφθονα δάκρυα τὰ δύο σου 'ματια.
Τὴν εἶδα κ' ἐραγίσθηκα κ' ἐγὼ 'σὰν τὸ καλάμι
κ' ἔχυσα δάκρυα πικρὰ καὶ δάκρυα ποτάμι.
Καὶ 'θέλησα τ' ἀχεῖλί μου μὲ θλίψι νὰ κινήσω
τὴν πικραμμένη Ἀρετὴ νὰ τὴν παρηγορήσω.
— « Ἔλα, τῆς λέγω, Ἀρετὴ, καὶ παῦσε τὴν καρδιά σου.
ἄχ! πῶς με σφάζει τὴν ψυχὴ ἡ θολερὴ 'ματιά σου!
τέτοια 'ματάκια ἔπρεπε νᾶναι χαρὰ γεμάτα,
'σὰν τὴν χαρούμενη Αὐγὴ νᾶναι κι' αὐτὰ δροσάτα.
« Ἔλα, τῆς λέγω, Ἀρετὴ, καὶ κύτταξε τ' ἀρνάκι
πῶς τὸ ποτίζει τὸ φτωχὸ ἡ λόπη σου φαρμάκι,
ὦ! γύρνα, γύρνα μιὰ φορὰ χαρούμενη κ' ἰδέ το
καὶ τὸ ἀθῶο κούτελο τὸ μαῦρο φίλησέ το.
« Πές μου τί θέλεις, τί ζητεῖς τὰ δάκρυα νὰ σφογγίσῃς
καὶ μὲ τριαντάφυλλα χαρᾶς τὰ 'ματια νὰ στολίσῃς;
« Ἂν θὲς τραγούδι λιγερὸ ἐγὼ νὰ τραγουδήσω,
ἂν τὴν καρδιά σου μετ' αὐτὸ 'μπορέσω νὰ γυρίσω,
ἂν ἦν μ' αὐτὸ τὴ θλίψι σου τὴν δύστυνη νὰ 'βγάλω,
ξέρω τραγούδια γλυκερά· ὦ! πές μου νά σου ψάλλω!
« Ἂν θὲς λουλούδια 'πέ μού το, ἔχουν πολλὰ οἱ κάμποι·
καὶ τὸ καθ' ἕνα ἀπ' αὐτὰ ὡσὰν ἀστέρι λάμπει.
Ἂν θέλῃς, Ἀρετοῦλά μου, πετῶ καὶ συναθροίζω,
καὶ τὸ λευκό σου κούτελο μ' ἐκεῖνα τὸ στολίζω.
« Ἂν θὲς ἀγάπη, Ἀρετὴ, σὲ δίνω τὴν καρδιά μου
— ἄχ! γνώρισε πῶς σὲ μιλεῖ μὲ πόνον ἡ λαλιά μου!—
Διὲ τὰ λουλούδια πῶς κι αὐτὰ τὰ μοσχομυρισμένα,
ὅπου ποτέ τους δὲν ἀνθοῦν 'ς τοὺς κάμπους χωρισμένα.
Διὲ τα κι' αὐτὰ πῶς μὲ χαρὰ παντοτεινὴ ἀγαπιοῦνται
καὶ χύνουν μύρα ἐρωτικὰ καὶ γέρνουν καὶ φιλιοῦνται.
« Διὲ τὸ τρυγόνι πῶς κι' αὐτὸ ἐδῶ σ' αὐτὰ τὰ μέρη
ὅταν πετάῃ ἐπάνω μας μὲ τὸ χρυσό του τέρι
ποτὲ δὲν εἶναι θλιβερὸ, οὔτε καὶ λυπημένο,
καὶ μόνο κλαίει καὶ θρηνεῖ 'σὰν εἶναι μενωμένο.
« Ἐλ', Ἀρετή μου, μὴ γυρνᾷς 'ς ταῖς ἐρημιαῖς μοναχή·
εἶν' τὰ λειβάδια θλιβερὰ καὶ ἄγριοι οἱ βράχοι,
καὶ κλαίει μέσ' τὴν μοναξιὰ τὸ ἀφρισμένο κῦμα.
Ἐλ', Ἀρετή μου, μὴ γυρνᾷς μονάχη κ' εἶσαι κρῖμα!...
« Ἡ νέα θέλει συντροφιὰ καὶ θέλει ν' ἀγαπᾷ...
Ἂν θὲς καὶ σέν' ἡ νιότη σου, ψυχή μου, νὰ γελᾷ,
μὲ τὸν ἀνθὸ τοῦ ἔρωτος ἀρκεῖ νὰ τὴν στολίσῃς,
καὶ τὸ τραγούδι τ' οὐρανοῦ 'ς τὴν γῆ νὰ τραγουδήσῃς.
« Ὦ! πίστευσέ μου, Ἀρετὴ, καὶ πάρε με μαζῆ σου
καὶ 'σὰν ἀδέλφια ἀγαπητὰ θὰ βόσκουμε τ' ἀρνί σου ».

Π. ΘΩΜΑ.

ΤΟ ΑΗΔΟΝΙ ΚΑΙ ΤΟ ΚΑΝΑΡΙ.

Ἐν ἀηδονάκι τρυφερὸ κ' ἕνα χρυσὸ καναρι
ἐκάθουνταν ἀντικρυστὰ εἰς ὑψηλὸ κλωνάρι,
καὶ ἔψαλλαν ἐρωτικὰ τῆς εὐμορφης τὰ κάλλη
καὶ γλυκοσυνερίζουνταν ποιὸ καλλιο νὰ τὰ ψάλῃ.

— σ' Ἄφες ἐμένα (φώναζε τὸ θλιβερὸ ἀηδόνι) . . .
νὰ τραγῳδῇ ταῖς εὐμορφαις εἶν' ἡ φωνή μου μόνη,
καὶ μόν' ἡ λύρα μου 'μπορεῖ 'σὲ χόρδαις χρυσωμέναις
νὰ μελῳδῇ ἐρωτικὰ καρδιαῖς ἐρωτευμέναις.

» Μόνον ἐγὼ εἰμ' ἄξιο νὰ ψάλλω θεῖο δάκρυ
καὶ νὰ ὑμνήσω βλέμματος ἀγαπητοῦ τὴν ἄκρη,
καὶ τῆς καρδιᾶς τὸ κτύπημα καὶ τῆς ψυχῆς τὴ ζάλη,
καὶ τὸν ἀνθὸ τὸν τρυφερὸ 'ποῦ 'ς τὴν ἀγάπη θάλλει».

—« Ἐσὺ καὶ ποῦ τὴν 'γνώρισες (τῷ λέγει τὸ καναρι)
μὲ ὅλην τὴν λαμπρότητα τοῦ ἔρωτα τὴν χάρι ;
Πήγαινε, ψάλλε 'ς τὰ βουνὰ 'σὲ θρήνου μελῳδία
τὴν ἄγριά τους εὐμορφιὰ 'ς τὴν μαύρη μοναξία.

» Ἐγὼ γνωρίζω τί θὰ 'πῇ τραγοῦδι μυρωμένο
καὶ πῶς ἁρμόζει νὰ ψαλῇ φιλὶ ἐρωτευμένο·
μὲ τί ὁροσιὰ ποτίζεται τὸ τρυφερὸ λουλοῦδι . . .
καὶ πῶς περνᾷ τὴ νιότη του τῆς γῆς τὸ ἀγγελοῦδι.

» Εἶδα καὶ 'μάτια γαλανὰ, εἶδα καὶ 'μάτια μαῦρα,
κ' ἐπέταξα εἰς τῆς καρδιᾶς ὁλόγυρα τὴν λαύρα,
καὶ ἄκουσα τὸν στεναγμὸ καρδίας πληγωμένης,
καὶ τὴν πλεξοῦδα 'φίλησα ξανθούλας πλουμισμένης.

» Εἶδα τὴν τρυφερότητα πῶχει τὸ περιστέρι,
καὶ 'σὰν αὐτὸ ἐλάτρευσα 'ς τὸν κόσμον ἓν ἀστέρι,
καὶ τώρα ἂν 'ς ταῖς ἐρημιαῖς περίλυπο γυρίζω,
πλὴν πάλιν κάλλη τρυφερὰ νὰ τραγουδῶ γνωρίζω. »

Π. ΘΩΜΑ.

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

Ὁ ἁπλούστερος στολισμὸς εἶναι ὁ κάλλιον ἁρμόζων τῇ ὡραιότητι· εἰ δὲ καὶ ὁ συρμὸς ἄλλως ἀπαιτεῖ, πέπεισμαι ὅμως ὅτι τὰ ἄνθη συμφωνοῦσιν ἁρμονικώτερον πρὸς τὰ πρόσωπα τῶν γυναικῶν, ἢ οἱ μαργαρίται καὶ οἱ ἀδάμαντες.

Bernardin de Saint-Pierre.

* * *

Ἡ γυνὴ εἶναι ἄνθος, ἐν τῇ σκιᾷ μόνον ἐκχέον τὴν εὐωδίαν αὐτοῦ.

Λαμενναί.

* * *

Εὐκολώτατον νὰ ἐκλάβῃ τις τὸν γνωρίζοντα νὰ κολακεύῃ ὡς πνευματώδη. Ὡς πρὸς τοῦτο αἱ γυναῖκες ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν ἀπατῶνται.

* * *

Οἱ ἐκτιμῶντες ὀλιγώτερον τὰς γυναῖκας εἶναι οἱ κολακεύοντες αὐτὰς πλειότερον.

* * *

Αἱ γυναῖκες ἐπὶ τοσοῦτον ἀρέσκονται τὴν κολακείαν, ὥστε οὐδόλως ἀδύνατον καὶ τὴν ἀσχημοτέραν καὶ δυστροπωτέραν νὰ καταπείσητε ὅτι εἶναι γλυκεῖα καὶ εὔμορφος.

* * *

Τὸ πρῶτον ὅπερ κάμνουσι δύο νέαι γυναῖκες συναντώμεναι εἶναι νὰ ζητήσωσι νὰ εὕρωσί τι γελοῖον ἡ μία τῇ ἄλλῃ, τὸ δεύτερον δὲ τίνας κολακείας ν' ἀποτείνῃ ἡ μία τῇ ἄλλῃ.

* * *

Αἱ χάριτες δὲν καταστρέφονται ὡς ἡ ὡραιότης, ἔχουσι ζωὴν, ἀνανεοῦνται ἀκαταπαύστως· καὶ, μετὰ τριάκοντα ἔτη γάμου, τιμία γυνὴ καὶ ἔχουσα χάριτας ἀρέσκει τῷ συζύγῳ αὐτῆς ὡς τὴν πρώτην ἡμέραν.

Ἰ. Ἰ. Ῥουσσώ.

* * *

Ἡ χάρις εἶναι ἡ ἐξωτερικὴ τοῦ κάλλους ψυχή.

* * *

Καλλονὴ ἄνευ χάριτος εἶναι ὡς ἄγκιστρον ἄνευ δελέατος.

* * *

Εἶναι ἀδυναμία ν' ἀγαπήσῃ τις· συχνάκις εἶναι ἀδυναμία ἐπίσης νὰ ἰαθῇ.— Ἰαίνεταί τις ὡς παρηγορεῖται· δὲν ἔχει τις πάντοτε ἐν τῇ καρδίᾳ τὸ κάμνον αὐτὸν ν' ἀγαπᾷ πάντοτε καὶ πάντοτε νὰ κλαίῃ.

La Bruyère.

ΑΙΝΙΓΜΑ.

Τῶν περικλεῶν Ῥωμαίων μέγας ἦμην στρατηγὸς,
ὕπατος αὐτῶν γενναῖος καὶ δικτάτωρ συνετός·
νικητὴς τῆς Μικρασίας, πορθητὴς τῶν Ἀθηνῶν,
καὶ βαρβάρως πλὴν συλήσας ἀναθήματα θεῶν·
τὰ δυὼ τρία ἑνὸς ζώου αἴρω ἐπὶ κεφαλῆς·
παρανάλωμα δὲ νόσου . . . Πλὴν ἀκόμη ἀπορεῖς;

Δ. Κ. Ε.

Αἴνιγμα
Μαῦρον εἶναι τὸ ὡρῶτον μου
τὸ δευτερον μου γράμμα
ὡ τὰ γραμμὰ δηλησι
νὰ μ' εὕρῃς ἐν τῷ ἄγρα

Λύσις
μελάνη

ΑΥΓΟΥΣΤΟΥ 31. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 16.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ.

Ἱστορία τῶν Ὀγούσων καὶ τῶν Τουρκμάνων, τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας καὶ τοῦ Ῥούμ.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Ν. Ἀργυριάδου).

(Συνέχ. ἀπὸ τοῦ παρελθ. φυλλ.)

Τὸ ἕβδομον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Ἀλαιδδίνου, ἤρξατο ὁ ἑπταετὴς πόλεμος κατὰ τοῦ Δσχελαλεδδίνου, τοῦ μεγίστου τῶν δυναστῶν τῆς Χουαρέσμης (1229), ὅστις ἐν τῇ ἱστορίᾳ τοῦ Δσεγγὶς-Χὰν τοσοῦτον ἐφημίσθη ὡς ἀντιτάξας εἰς τὴν καταπλημμύρησιν τῶν Μογγολικῶν φυλῶν πρόχωμα ἐπὶ πολὺ ἀδιάσειστον καὶ ἀνυπέρβατον, τὸ ὁποῖον καταπεσὸν τέλος πάντων διέσεισεν ἅπασαν τὴν περιῤ χώραν. Ἐπειδὴ δέ τινες τῶν Εὐρωπαίων ἱστοριογράφων συγχέουσι τοὺς Ὀθωμανοὺς μὲ τοὺς Χουαρεσμίους, ἐπειδὴ ὁ ἀρχηγὸς αὐτῶν Σουλεϊμάνος, ὀλίγους ἐνιαυτοὺς πρὸ τῆς πτώσεως τοῦ Δσχελαλεδίνου, ἐνεφανίσθη ἐπὶ τῶν μεθορίων τῆς Ἀρμενίας, ἵνα ἀναιρέσωμεν τὴν πλάνην ταύτην, εἶναι ἀναγκαῖον νὰ διαλάβωμεν ἐνταῦθα βραχέα τινὰ περὶ τῆς Χουαρέσμης καὶ τῶν κατοίκων αὐτῆς, διασαφηνίζοντες τὰ πράγματα ἀπὸ ἀρχαίων ἀνατολικῶν πηγῶν. Ἡ Χουαρέσμη εἶναι ἡ στενὴ ἐκείνη ταινία γῆς μεταξὺ τοῦ Ὄξου πρὸς ἀνατολὰς καὶ τῆς Κασπίας θαλάσσης πρὸς δυσμάς, ὁριζομένη ἐκ μὲν μεσημβρίας ὑπὸ τοῦ Χορασὰν, ἐκ δὲ βορρᾶ ὑπὸ τῆς χώρας τῶν Τουρκμάνων. Οἱ κάτοικοι, συμμιγάδες τινὲς διακρίνονται διὰ ἰδιαζόντων ἠθῶν, καὶ ἡ γλῶσσά των διαφέρει τῆς τε Τουρκικῆς καὶ τῆς καθαρᾶς Περσικῆς. Αἱ πρωτεύουσαι πόλεις εἶναι Κουρκένδζ ἢ Δσχορδσχανία ἐπὶ τῆς δυτικῆς, καὶ Κὰτ ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς ὄχθης τοῦ Ὄξου. Ἡ πρώτη φέρει καὶ τὸ ὄνομα τῆς χώρας Χουαρέσμ, καὶ ἦτο ἡ καθέδρα τῶν Σιάχων. Μέγα εἶναι τὸ κλέος αὐτῆς ὡς πατρίδος πολλῶν σοφῶν καὶ ὅμως τὸ χωρίον Σαμαχσχὰρ διαμφισβητεῖ πρὸς αὐτὴν τὰ πρωτεῖα, διότι ἐν αὐτῷ ἐγεννήθη ὁ ὕπατος τῶν φιλολόφων Ἀράβων Σαμαξάριος.

Βαρκιαρὸκ καὶ Σανδσχὰρ, οἱ μέγιστοι Σουλτάνοι τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας, ἔσχον σινοχόους τὸν Κουτβεδδῖνον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰτσὶρ, τῶν ὁποίων ἐκεῖνος μὲν μόνον διοικητὴς, οὗτος δὲ εὐθὺς μετέπειτα ἡγεμὼν ἀνεξάρτητος τῆς Χουαρέσμης ὑπῆρξε. Πατὴρ τοῦ Κοτβεδδίνου ἦτο ὁ Τοῦρκος Νουσχτεγὶν, δοῦλος τοῦ οἰνοχόου ἑνὸς τῶν Σελδσχούκων Ἐμιρῶν. Τὸν Ἰτσὶρ διεδέχθησαν ὁ υἱὸς, ὁ ἔγγονος καὶ ὁ δισέγγονος αὐτοῦ, Ἀλαιδδὶν Τεκὲσχ, πολεμήσας πλείστους πολέμους ἐσωτερικῶς μὲν κατ' ἀδελφῶν καὶ υἱῶν, ἐξωτερικῶς δὲ κατὰ τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας καὶ τῶν ἡγεμόνων τοῦ Καραχατάϊ, καὶ κλεῖσθεὶς διά τε τὴν μεγαλοψυχίαν αὐτοῦ, οὐχ ἧττον ἢ διὰ τὰ κατορθώματα καὶ τὸ φιλόμουσον αὐτοῦ. Αὐτὸς ἔθεσεν ἐπὶ τῶν σημαιῶν καὶ τῶν σκηνῶν του τὸ ἡμισέληνον, τὸ ὁποῖον μετέπειτα ἐν Εὐρώπῃ ἐνομίσθη ὡς ἀποκλειστικῶς τῶν Ὀθωμανῶν παράσημον, μολονότι καὶ πολλῷ ἀκόμη ἀρχαιότερα μετὰ τοῦ τύπου τοῦ ἡλίου ἐκόσμει τὸ στέμμα τῶν Χοσρόων τῆς Περσίας ἐπὶ τῶν νομισμάτων αὐτῶν, ὡς τὸ σύμβολον ἐξουσίας ἐκτεινομένης μέχρι καὶ τοῦ

ἡλίου καὶ τῆς σελήνης. Ἐπὶ τῶν Σελδσγούκων ἡ στρατιωτικὴ μουσικὴ ἔπαιζε καὶ εἰς τὰς πέντε δεήσεις τοῦ ἡμερονυκτίου. Ὁ Ἀλαιδδὶν Μοχάμμεδ, υἱὸς τοῦ Τεκὲσχ, ἄρχων τῆς Χουαρέσμης, διέταξε νὰ παίζῃ διὰ μὲν τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πεντάκις ὡς καὶ πρότερον, δι' αὐτὸν δὲ μόνον δὶς, ἤτοι τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου. Εἰκοσιεπτὰ ἡγεμόνες ὥρειλον νὰ παίζωσι τύμπανα διὰ πλήκτρων χρυσῶν, κεκοσμημένων μὲ μαργαρίτας. Οὗτοι οἱ τυμπανοκροῦσται ἦσαν οἱ υἱοὶ τῶν ὑποτελῶν ἡγεμόνων, Σελδσγούκων καὶ Γουριδῶν, οἱ βασιλεῖς τοῦ Βάλχ, Βαμιὰν, Βουχάρας, καὶ οἱ υἱοὶ αὐτῶν. Ἅπαντα τὰ ἀξιώματα τῆς αὐλῆς κατείχοντο ὑπὸ βασιλέων καὶ ἡγεμόνων. Εἰς τὴν μέθην τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ ἠρέθισεν ὁ Ἀλαιδδῖνος τὸν Δσεγγισ-Χὰν διὰ φόνου Μογγόλων ἐμπόρων ἐν Ὀτρὰρ, καὶ ὁ Μογγολικὸς χειμάρρους ἐξεβράγη ἐπὶ τὴν ἐπικράτειάν του ἐκεῖθεν καὶ ἐντεῦθεν τοῦ Ὄξου κατὰ τῆς Ὀτρὰρ καὶ Νεδσχὲνδ, κατὰ τοῦ Φενακὲτ καὶ Χοδσχὲνδ, κατὰ τῆς Σαμαρκάνδης καὶ τῆς Βουχάρας, καὶ ἐπὶ τῆς μεγάλης καὶ μικρᾶς Κουρκὲνδσχ ἢ Χουαρέσμης.

Ὁ τοῦ Μοχάμμεδ-Σιὰχ υἱὸς, Δσελαλεδδὶν-Μινκβέρνι, ὁ ἔσχατος τῶν Σιάχων τῆς Χουαρέσμης, οὐχὶ μόνον ἐξηκολούθησε τὸν ἐν ἀνατολῇ κατὰ τοῦ Δσεγγισ-Χὰν πόλεμον, τὸν ὁποῖον παρὰ τοῦ πατρὸς ἐκληρονόμησεν, ἀλλὰ καὶ εἰς τὴν δύσιν συνεπλάκη μετὰ τοῦ Ἀλαιδδὶν-Κεϊκοβάδου, τοῦ μεγίστου τῶν ἐν Ρούμ Σελδσγούκων δυναστῶν. Ἀφ' οὗ δὲ ὁ ἀνεψιὸς καὶ τοποτηρητὴς τοῦ Ἀλαιδδίνου ἐν Ἀχλὰτ ὑπετάγη μετὰ τῆς πόλεως ταύτης εἰς τὴν κυριαρχίαν τοῦ θριαμβεύοντος Σιὰχ τῆς Χουαρέσμης, ὁ Ἀλλαιδδὶν Κεϊκόβαδος προσέδραμε μὲ εἴκοσι χιλιάδας ἱππέων, μεθ' ὧν ἠνώθησαν καὶ πεντακισχίλιοι στρατιῶται τοῦ συμμάχου του Μελὲκ Ἐσχρὲφ-Μουσᾶ ἐκ τῆς οἰκογενείας Ἐϋουβίδ, ἄρχοντος τῆς Μεσοποταμίας, καὶ μετὰ μάχην τὴν αἱματωδεστάτην ἀφ' ὅσας ἀναφέρουσι τὰ χρονικὰ τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ἐνίκησε περικλεᾶ νίκην ἐν Νισζι-Τσχεμὲν, πλησίον τῆς Ἐρδενσχὰν (1229), καὶ μετὰ τέσσαρα ἔτη ἀνέκτησε καὶ τὴν Ἀχλὰτ (1233). Ὁ Μελὲκ-Κουμὶλ, δυνάστης Αἰγύπτου, συνήθροισεν ἤδη τὰς δυνάμεις αὐτοῦ κατὰ τοῦ Ἀλαιδδὶν, καὶ δεκαὲξ βασιλεῖς συνηνώθησαν μετ' αὐτοῦ, καὶ μολαταῦτα, καίτοι ἀναρίθμητον ἐπάγων στρατιὰν, δὲν ἐπροχώρει πέραν τῶν ὀχθῶν τοῦ Γοκσοῦ (τοῦ Καλυκάδνου), ὅστις ἦτο τὸ μεθόριον τῆς Συρίας καὶ τοῦ Ρούμ. Ὁ ἡγεμὼν τῆς Χαμὰ, Μελὲκ-Μοσαφὶρ, ἀπεστάλη μετὰ δισχιλίων καὶ πεντακοσίων ἱππέων πέραν τοῦ Εὐφράτου πρὸς τὸ Χαρποῦρτ, πλήν, στενοχωρηθεὶς ὑπὸ τοῦ Ἀλαιδδὶν, παρεδόθη ὑπὸ συνθήκας, καὶ ὁ Σουλτάνος τὸν ἀπέλυσεν ἐνδεδυμένον τιμῆς στολήν. Τὸ ἐπιὸν ἔτος (1234) ὁ Αἰγύπτιος στρατὸς τῶν συμμάχων βασιλέων διελύθη καὶ ὁ Ἀλαιδδὶν ἐκυρίευσε τὴν Χαρρὰν καὶ Ροχά. Ὑπέταξε δὲ καὶ τὴν Ἐρσενδσχὰν, Τσχεμισγὲκ καὶ Ἀλαΐε, ἢ μᾶλλον τὴν ἀρχαίαν Σιδὴν, εἰς τὰ περιξ τῆς ὁποίας ἔκτισε τὴν ὁμώνυμόν του πόλιν Ἀλαΐε, καθὼς καὶ τὴν Κοβαδΐε πλησίον τῆς Ἐρσενδσχάν. Ἐραστὴς τῶν μεγαλοφυῶν οἰκοδομῶν, ὁ Ἀλαιδδὶν καθωράϊσε μὲ τεμένη, μοναστήρια, ἀκαδημίας καὶ καραβανσεράϊα ἐννέα πόλεις τῆς αὐτοκρατορίας του, ἐν αἷς τὴν Σιβὰς, τὴν Ἀμάσειαν, τὸ Ἀναμοὺρ καὶ Κόνιαν τὴν καθέδραν, τὴν ὁποίαν περιετείχισε.

Διὰ νὰ περιφρουρήσῃ δὲ τὰς πόλεις ταύτας ὡς διά τινος ἱεροῦ ἀλεξητηρίου, ἐζήτησατο ἐπιγραφήν τινα παρὰ τοῦ μεγίστου τῶν ποιητῶν τοῦ μυστικισμοῦ, Μεβλανὰ-Δσελαλεδδὶν, ὅστις ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ δυνάστου τούτου ἦλθεν ἐκ Βουχάρας μετὰ τοῦ πατρός του Βεχαιδδὶν καὶ κατῴκησεν εἰς Ρούμ, ἐπονομασθεὶς ἐντεῦθεν Δσελαλεδδὶν-Ρουμί. Ὁ Μεβλανὰς (ὁ διδάσκαλος, ὁ κύριος ἢ φίλος ἡμῶν) ὑπῆρξεν ὁ καθιδρυτὴς τοῦ τάγματος τῶν Δερβισῶν Μεβλεβίδων, ἑνὸς ἐκ τῶν ἐπισημοτέρων ταγμάτων τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, τὸ ὁποῖον ἀκμάζει μέχρι τῆς σήμερον εἰς τὴν ὀθωμανικὴν αὐτοκρατορίαν. Ἡ ἕδρα καὶ αἱ ἀξιολογώτεραι κτήσεις τοῦ τάγματος τούτου εὑρίσκονται εἰς τὸ Ἰκόνιον, προσκύνημα ὑπὸ πολλῶν ἐπισκεπτόμενον, ὡς περιέχον τοὺς τάφους τῆς οἰκογενείας τοῦ Δσελαλεδδίνου, τοῦ ὁποίου ὅ,τε πατὴρ καὶ ὁ υἱὸς συμμερίζονται μετ' αὐτοῦ τὴν ἔνδοξον ἐπωνυμίαν τοῦ Σουλτάνου ἐν τῷ κράτει τῆς ἁγιότητος καὶ τῶν γνώσεων τοῦ μυστικισμοῦ. Οὕτως ὁ πατὴρ του Βεχαιδδὶν φέρει τὴν ἐπωνυμίαν Σουλτάνος ἐν τοῖς Οὐλεμάσι, ὁ δὲ υἱός του τὴν ἐπωνυμίαν Ἐμὶρ Σουλτὰν ἢ Μεβλανὰρ Χουνκιὰ, τουτέστιν αὐτοκράτωρ, ὁ δὲ ἔγγονός του τὴν τοῦ Σουλτάνι-βελεδ ἢ Σουλτὰν παῖς. Ὅτε ὁ Δσεγγισχὰν ἐπῆρχετο ἐρημόνων τὰς ἐντεῦθεν καὶ ἐκεῖθεν τοῦ Ὄξου χώρας, οἱ τῶν μουσῶν λατρευταὶ, διασώζοντες ἑαυτοὺς ἀπὸ τῶν πυρικαύστων λειψάνων τῶν βιβλιοθηκῶν καὶ ἀκαδημιῶν των, κατέφυγον πρὸς τὸ δυτικὸν ἄκρον τῆς Ἀσίας παρὰ τὸν Κεϊκόβαδον, ζητοῦντες παρ' αὐτῷ ἄσυλον καὶ προστασίαν, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ ἀπολαύσωσι παρὰ τῷ Σιὰχ τῆς Χουαρέσμης, καὶ οὕτως ἡ Περσικὴ φιλολογία μετηνάστευσεν ἀπὸ τῶν ὀχθῶν τοῦ Ὄξου εἰς τὰς ἀκτὰς τῆς Ἰωνικῆς θαλάσσης, ὅπως δύο αἰῶνας βραδύτερον ἡ Ἑλληνικὴ φιλολογία μετηνέχθη ἀπὸ τοῦ Βοσπόρου παρὰ τὰς ὄχθας τοῦ Τιβέριος καὶ τοῦ Ἄρνου. Ὁ Καλίφης Νασζὶρ-Λὶ-Δινιλλὰχ (στήριγμα τῆς θρησκείας ἐξ ἀγάπης Θεοῦ) ἀπέστειλεν ὡς πρεσβευτὴν πρὸς τὸν Κεϊκόβαδον τὸν μέγιστον τῶν νομομαθῶν τῆς ἐποχῆς ἐκείνης Σχεχαβεδδὶν-Σχρβέρδιον, ὅστις τῷ ἐνεχείρισε δίπλωμα τοῦ Καλίφου μὲ τὴν ἔντιμον ἐπωνυμίαν Μεγάλου Σουλτάνου. Δεκαπέντε χιλιάδες ἱππέων Οὐλεμάδων ἢ Σεϊχων προεξῆλθον εἰς προϋπάντησιν τοῦ Σχεχαβεδδὶν, καὶ ὁ σοφὸς πρεσβευτὴς, ὑπὸ ἔρωτος τῶν ἐπιστημῶν ἢ εὐγνωμοσύνης ἕνεκεν διὰ τὰς τοσαύτας αὐτῷ γενομένας τιμὰς, ἐπεθεώρησε κλεινόν τι σύγγραμμα περὶ ἠθικῆς, Μιρσαδολιβὰδ ἐπονομαζόμενον, ἀφιερωθὲν ὑπὸ τοῦ Σεϊχ-Νεδσχ-Μεδδὶν τῷ Σουλτάνῳ Ἀλαιδδίνῳ. Ὁ κραταιὸς οὗτος δυνάστης ἐδείχθη ἄξιος τῶν σεβασμάτων τὰ ὁποῖα τῷ προσέφερον οἱ σοφοὶ, διὰ τῆς προστασίας τὴν ὁποίαν ἐξέτεινεν ἐπ' αὐτοὺς, καὶ διὰ τοῦ ζήλου μὲ τὸν ὁποῖον αὐτὸς ὁ ἴδιος ἐνησχολεῖτο εἰς τὰς ἐπιστήμας. Διῄρει καὶ τὴν νύκτα ὡς καὶ τὴν ἡμέραν εἰς τρία τμήματα μετὰ πολλῆς τάξεως διευθετημένα. Ἓν τμῆμα τῆς ἡμέρας ἦτο ἀφωσιωμένον εἰς τὰς ὑποθέσεις τοῦ κράτους, ἕτερον εἰς τὰς μετὰ τῶν σοφῶν καὶ τῶν Σεϊχων συνεντεύξεις, καὶ τὸ τρίτον εἰς τὴν σπουδὴν τῆς ἱστο-

ρίας. Ἦν μόνον τριτημόριον τῆς νυκτὸς ἀριέρονεν εἰς τὸν ὕπνον· τὸ δὲ ἐπίλοιπον ἀφωσιοῦτο εἰς ἀσκήσεις εὐλαβείας καὶ εἰς ἀνάγνωσιν συγγραμμάτων ἠθικῆς. Οἱ δύο μεγάλοι αὐτοῦ ὑπογραμμοὶ ἦσαν Μαχμοὺδ-Λε-Γασνεβίδος, ὡς κατακτητὴς, καὶ Καβοὺς ὁ τοῦ Βεσχμγὶρ, ὡς ἡγεμὼν εὐγενὴς, γενναιόφρων καὶ περιωτισμένος. Κατώρθωσε νὰ συνενώσῃ ἐν ἑαυτῷ τὰς ἀρετὰς ἀμφοτέρων τούτων, καὶ τὰ πολυάριθμα μνημεῖα τοῦ ἔρωτός του πρὸς τὰς τέχνας καὶ ἐπιστήμας ἐξ ἑνὸς, ἐξ ἄλλου δὲ ἡ μεγάλη ἔκτασις τῆς ἐπικρατείας του μαρτυροῦσι περί τε τοῦ ἠθικοῦ μεγαλείου καὶ περὶ τῆς δυνάμεώς του. Διὰ δεκαεπτὰ ἐτῶν ὑπῆρξεν ὁ μέγιστος καὶ εὐδαιμονέστατος τῶν Σελδσχούκων δυναστῶν, καὶ ἡ δυστυχία δὲν εὗρεν αὐτὸν εἰμὴ μόνον τὴν ὥραν τοῦ θανάτου. Ἐτελεύτησεν ἐν τοῖς ἀνακτόροις, τὰ ὁποῖα εἶχεν ἀνεγείρει πλησίον τοῦ Ἐρσερούμ, κληθέντα ἀπὸ τοῦ ὀνόματός του Κοβαδίε (1237), δηλητηριασθεὶς ὑπὸ τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ.

Ὁ υἱὸς οὗτος ἦτο ὁ Γαϊασζεδδὶν-Κεϊχοσρὲβ ὁ Β΄. Ἂν ἡ φρονὴ τοῦ τερατώδους ἀνοσιουργήματός του δὲν τὸν κατέφθασεν οὕτω ταχέως ὅσον ἄλλους πατροκτόνους, τῶν ὁποίων τὰ ὀνόματα κηλιδοῦσι τὴν ἱστορίαν τῶν Χοσρόων καὶ Καλιφῶν, ἐπῆλθεν ὅμως τρομερὰ, ἀνελεήμων, καὶ τὸν κατέλαβε μεταξὺ τῶν ἀπολαύσεων τῆς ἀσωτείας καὶ τῆς μέθης τῶν παχυλῶν ἡδονῶν, ὑπὸ τὰς ὁποίας διετέλει βασιλεύων. Μόλις ἀναβὰς εἰς τὸν θρόνον, ἐώρτασε τοὺς γάμους τῆς ἀδελφῆς του μετὰ τοῦ Μελὲκ-Ἄσις, ἡγεμόνος τοῦ Ἀλὲπ, ὅστις ἔδωκεν αὐτῷ εἰς σύζυγον τὴν ἰδίαν του θυγατέρα, καὶ διέταξε νὰ μνημονεύηται τὸ ὄνομα τοῦ γαμβροῦ του εἰς τὰς δημοσίας δεήσεις. Αἱ παρὰ τοῦ πατρὸς τιμαὶ δὲν ἠδυνήθησαν νὰ ἐξασφαλίσωσιν εἰς τὴν θυγατέρα τὴν εὔνοιαν τοῦ συζύγου της, ἀποκλειστικῶς παραδεδομένου εἰς τὴν λατρείαν τῆς δευτέρας γυναικός του, θυγατρὸς τοῦ ἡγεμόνος τῆς Γεωργίας. Ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως αὐτοῦ τοσοῦτον ὑπῆρξε σφοδρὸς, ὥστε ἠθέλησε νὰ διαιωνίσῃ τὸ ὄνομα τῆς ἡγεμονίδος ταύτης, ἐγχαράσσων αὐτὸ ἐπὶ τῶν νομισμάτων ἡνωμένον μὲ τὸ ἰδικόν του, καὶ ἐπειδὴ οἱ μεγιστάνες τῆς αὐτοκρατορίας ἀνθίσταντο, μὴ συγχωροῦντες τὴν φανερὰν ταύτην παράβασιν τῶν θεμελιωδῶν νόμων τοῦ Ἰσλαμισμοῦ, ἐπενόησε συμβολικὴν παράστασιν τῆς ἰδέας αὐτοῦ. Ὁ λέων εἶναι ἡ εἰκὼν τοῦ Σουλτάνου, ὁ δὲ ἥλιος ἡ εἰκὼν τῆς Σουλτάνας· ἀντὶ νὰ χαραχθῇ λοιπὸν ἡ προτομὴ αὐτοῦ ἀπέναντι τῆς προτομῆς τῆς ἡγεμονίδος, ἐχαράχθη λέων τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ περιελάμπετο ὑπὸ τῶν ἀκτίνων τοῦ ὄπισθεν ἱσταμένου δίσκου τοῦ ἡλίου. Τὰ νομίσματα τὰ ἔχοντα ἐγκεχαραγμένην τὴν κομψὴν ταύτην καὶ φιλάρεσκον ἐφαρμογὴν τοῦ ἀρχαίου ἀστρονομικοῦ ἱερογλυφήματος, τοῦ ἡλίου ἐν τῷ λέοντι, διεσώθησαν καὶ μέχρι τῆς σήμερον, καὶ ὡς μνημεῖον τοῦ μεσαιῶνος τοποθετοῦνται μεταξὺ τῶν ἀρχαίων Περσικῶν νομισμάτων, ἐν οἷς παριστάνεται ὁ ἥλιος μετὰ τοῦ λέοντος, καὶ τοῦ νεωτάτου παρασήμου τοῦ Περσικοῦ τάγματος τοῦ Ἡλίου.

Ἡ εἰρήνη τῆς βασιλείας τοῦ Γαϊασζεδδὶν διεταράχθη ἐν πρώτοις διὰ τῆς ἀνταρσίας τῶν Δερβισῶν, ἀρχηγοῦντος Σέϊχου τινὸς, τοῦ Βαβὰ-Ἐλιὰς, ὅστις ὑπὸ τὸ πρόσχημα τῆς ἁγιότητος ἠρέθισε τὸν λαὸν εἰς ἐπανάστασιν. Τὰ στίφη τῶν ἀνταρτῶν διεσκόρπισαν οἱ στρατοὶ τοῦ Σουλτάνου, καὶ ὁ Βαβᾶς συνελήφθη μετὰ τοῦ Ἰσὰκ, τοῦ συνεργοῦ εἰς τὰς θρησκομανεῖς καὶ πολιτικὰς ἀγυρτείας του. Πλὴν ὁ ἡττηθεὶς κατεκυρίευσεν ἐντὸς ὀλίγου τὸ πνεῦμα τοῦ νικητοῦ, καὶ τοσοῦτον ἐστηρίχθη εἰς τὴν εὔνοιαν τοῦ Σουλτάνου, ὥστε ὁ Μεβλανὰ-Δσχελαλεδδὶν καὶ οἱ συνεταῖροί του, οἱ εὐσεβεῖς Σέϊχαι Μεβλεβίδαι, ὁλοκλήρως ἀπεμακρύνθησαν. Τὸ ἕβδομον ἔτος τῆς βασιλείας τοῦ Γαϊασζεδδὶν (1243), εἰσέβαλον οἱ Μογγόλοι εἰς τὰ μεθόρια τοῦ Ῥούμ. Ὁ Σουλτάνος συνηντήθη μετ' αὐτῶν πλησίον τοῦ Ἐρσενδσχὰν, πλὴν πανικὸς φόβος κατέλαβε τὸν στρατόν του, ὅστις καὶ πάραυτα ἐτράπη εἰς φυγὴν, καὶ οἱ μὲν Μογγόλοι ἐκυρίευσαν τὸ Ἀχλαὶ καὶ Ἀμὶδ, ὁ δὲ Κεϊχοσρὲβ κατέφυγεν εἰς φρούριόν τι, καὶ ἐκεῖθεν ἀπέστειλε πρεσβείαν φέρουσαν τὴν ὑποταγὴν αὐτοῦ εἰς τὰς ἐπιταγὰς τοῦ Χάν. Οὕτω λοιπὸν κατεστράφη ἡ ἀνεξαρτησία τῆς ἐν τῇ Μικρᾷ Ἀσίᾳ δυναστείας τῶν Σελδσχούκων. Οἱ Ἐμίραι, δυσανασχετοῦντες διὰ τὴν προδοσίαν τοῦ πατροκτόνου, αὐτὸν μὲν ἀπαγχονίζουσιν, ἐπὶ δὲ τοῦ θρόνου ἀναβιβάζουσι τοὺς δύο αὐτοῦ ἀνήλικας υἱοὺς, Ῥοκνεδδὶν-Κιλιδσχαρσλὰν καὶ Ἀσεδδὶν-Κεϊκαβὸν, μετὰ τῶν ὁποίων συνεμερίσθη μετέπειτα τὴν κυριαρχίαν ὁ Ἀλαιδδῖνος.

Μετὰ τὴν κατάκτησιν τοῦ Βαγδὰτ, ὁ Ῥοκνεδδὶν καὶ Ἀσεδδὶν ἦλθον πρὸς τὸν Ὁλακοὺ ἵνα προσκυνήσωσιν αὐτὸν, ὅστις ἐκράτησεν αὐτοὺς καιρόν τινα πλησίον του, ἔπειτα δὲ τοὺς ἀπέλυσεν, ἐγκαταστήσας ὡς κυβερνήτορα παρ' αὐτοῖς τὸν Βεζύρην αὐτοῦ Σουλεϊμὰν Περβάνην. Ὀλίγας δὲ μόνον ἡμέρας ἐβασίλευσαν ὁμοῦ οἱ δύο ἀδελφοὶ, διότι ἐντὸς ὀλίγου ὁ Ῥοκνεδδὶν ἥρπασεν ἀποκλειστικῶς τὴν ἀρχὴν, καὶ ὁ Ἀσεδδὶν ἐδραπέτευσε διὰ Ἀλαΐε εἰς Κωνσταντινούπολιν. Θεόδωρος ὁ Λάσκαρις, αὐτοκράτωρ τοῦ Βυζαντίου ἐδρεύων ἐν Νικαίᾳ, ἐξέθηκεν εἰς μακρὸν λόγον εἰς τὸν πρόσφυγα Σελδσχοῦκον τοὺς λόγους δι' οὓς ἠναγκάζετο νὰ ἐπιθυμῇ τὴν ἀπομάκρυνσίν του. Ὀλιγωτέραν δὲ εὗρε χάριν παρὰ τῷ Μιχαὴλ Παλαιολόγῳ, ὅστις ὑπάνδρευσε τὴν θυγατέρα του Μαρίαν, μεμνηστευμένην πρὶν τῷ Ὁλακοὺ, μὲ τὸν ἀδελφὸν καὶ διάδοχον τοῦ δυνάστου τούτου Ἀβακαχάν. Εἰς μάτην ὁ Ἀσεδδὶν, τοῦ ὁποίου ἡ μήτηρ ὑπῆρξε Χριστιανὴ, ἐδείχθη πάντοτε οὕτως εὐδιάθετος πρὸς τὸν χριστιανισμὸν, ὥστε ὁ Βυζαντινὸς ἱστοριογράφος Παχυμέρης κλίνει νὰ τὸν ἀναγνωρίσῃ ὡς γνησίως Χριστιανόν. Εἰς μάτην ὑπεκρίθη βαθύτατον σεβασμὸν πρὸς τὰ μικρὰ εἰκονίσματα ἁγίων καὶ τὰ ἅγια λείψανα, τὰ ὁποῖα ἐξῃτήσατο παρὰ τοῦ Πατριάρχου. Οἱ εὐνοϊκοὶ στοχασμοὶ, τοὺς ὁποίους ἠδύνατο νὰ ἐμπνεύσῃ εἰς αὐτοκράτορα ἀφωσιωμένον τῇ τοῦ Χριστοῦ λατρείᾳ ἡγεμὼν Τοῦρκος ἀσπαζόμενος τὴν Χριστιανικὴν πίστιν, κατεπνίγοντο ὑπὸ τοῦ ἀπὸ τῶν Μογγόλων τρόμου. Ὁ Ἀσεδδὶν κατεκλείσθη μετὰ τῆς οἰκογενείας του εἰς τὸ φρούριον τῆς Αἴνου, καὶ ὁ Μιχαὴλ δικαιοῦται διὰ ταύτην τὴν καταπάτησιν τῶν καθηκόντως τῆς φιλοξενίας, ἀνίσως ἦναι ἀληθὲς ὅτι ἱστοροῦσιν οἱ ἱστοριογράφοι τῶν Σελδσχούκων χωρὶς νὰ γίνηται μνεία τούτου εἰς τοὺς Βυζαντινοὺς ἱστορικοὺς, ὅτι

δηλονότι ὁ Ἀσεδδὶν μετὰ τοῦ στρατηγοῦ του Βεχαδὶρ-Ἀλῆ καὶ τοῦ ἀρχιϊππικόμου καὶ ὑπασπιστοῦ Ὀγουσλιδὲγ ἐπεχείρησε συνωμοσίαν ἵνα ἁρπάσῃ τὸν θρόνον τοῦ Βυζαντίου. Ἐτύφλωσαν τὸν ἱππικόμον διὰ ζέοντος ὄξους, ἐφόνευσαν τὸν στρατηγόν, καὶ ὁ Ἀσεδδὶν ἐτηρεῖτο ὑπὸ αὐστηρὰν περιφρούρησιν, μέχρι τῆς ἐλεύσεως τοῦ λυτρωτοῦ του Βερκε-Χὰν, υἱοῦ Τούσχι, υἱοῦ Δτεγγὶς Χὰν, μεγάλου ἄρχοντος τῶν Ταταρων τοῦ Κιπτσχὰκ καὶ τῆς Κριμαίας. Ὠφελούμενος ὑπὸ δριμυτάτου χειμῶνος, ὁ Βερκε-Χὰν διέβη τὸν Δανούβιον ἐπὶ τοῦ πάγου, ἐπῆλθεν ἐρημόνων μέχρι τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἀπήγαγε μεθ' ἑαυτοῦ εἰς Κριμαίαν τὸν δυνάστην Σελδσχοῦκον, διαφυγόντα ἐξ Αἴνου, συνεπάγων ἐν ταὐτῷ καὶ τὴν Τουρκικὴν ἀποικίαν, τὴν ἀποκατασταθεῖσαν ἐπὶ Σαλτουκδεδὲ εἰς τὴν Δοβρουζικὴν Ταταρίαν ἐν τῇ δυτικῇ ἀκτῇ τοῦ Εὐξείνου Πόντου, καὶ ὑπάνδρευσε τὴν θυγατέρα αὐτοῦ μετὰ τοῦ Ἀσεδδὶν, δοὺς αὐτῷ ὡς φεουδαλικὸν κληρούχημα τὰς ἐπαρχίας Σολδσχὰδ καὶ Σουδάκ. Ἡ πρώτη σύζυγος τοῦ Ἀσεδδὶν ἔμεινεν εἰς τὸ Βυζαντινὸν κράτος ἐν Βεροίᾳ, ἔνθα καὶ μέχρι τῆς σήμερον πύλη τις ὀνομάζεται Ἀνὰ-Καπουσὶ (πύλη τῆς μητρὸς ἢ Ἀννὰ), διότι δῆθεν ἡ ἡγεμονὶς αὐτὴ, εὑρισκομένη ἐπὶ τοῦ παρὰ τὴ πύλη πύργου καθ' ἣν στιγμὴν ἔλαβε τὴν ψευδῆ εἴδησιν τοῦ θανάτου τοῦ συζύγου της, κατακρημνίσασα ἑαυτὴν ἐφονεύθη (1268). Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσεδδὶν, παρὰ τῇ μητρὶ ὢν, βαπτισθεὶς ἐκλήθη Κωνσταντῖνος. Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ δυνάστης τοῦ Ἰκονίου καὶ ἀδελφὸς τοῦ Ἀσεδδὶν, Ῥοκνεδδὶν-Κιλιδσχαρλὰν, ἐπνίγη ὑπὸ τοῦ κυβερνήτορος Μογγόλου Περβάνη, κατὰ διαταγὴν τοῦ Ἀβακαχὰν (1267), καὶ ἀντ' αὐτοῦ καθίδρυσαν ἐπὶ τοῦ θρόνου τὸν υἱὸν τοῦ Ῥοκνεδδὶν, Γαϊασζεδδὶν-Κεϊχοσρὲδ τὸν Γ', μόλις τετραετῆ, ὡς τύπον τῆς ἀνωτάτης ἀρχῆς. Πραγματικῶς δὲ ἡ κυριαρχία συνεκεντροῦτο εἰς τὰς χεῖρας τοῦ πενθεροῦ του, συζύγου τῆς χήρας τοῦ ἀπαγχονισθέντος δυνάστου, ὅστις καὶ ἐκυβέρνησεν ἐπὶ δέκα ἔτη μετὰ συνέσεως κατ' ἀρέσκειαν τῶν Μογγόλων, μέχρις ὅτου ἠττηθεὶς ὑπὸ τοῦ Σουλτάνου τῆς Αἰγύπτου Κιλαοὺν, διαδόχου τοῦ Βιβὰρ-Βανδοκδαρὶ, ἐνομίσθη ὑπὸ τοῦ Ἀβακὰ-Χὰν ὕποπτος συνεννοήσεως μετὰ τοῦ ἐχθροῦ του Σουλτάνου, τὸν ὁποῖον ἐμνημόνευον ἤδη εἰς τὰς δημοσίους δεήσεις ἐν Τλβεστὰν καὶ Καιλζαρῖε. Τὴν ὑποψίαν διεδέχθη πάραυτα ἡ θανάτωσις τοῦ ἡγεμόνος, καὶ μεγάλαι ἀναστατώσεις συνετάραξαν τὸ Σελδσχουκικὸν Κράτος.

Μοχαμμεδ-Βέης, υἱὸς τοῦ Καραμὰν, καθιδρυτοῦ τῆς δυναστείας τῶν Καραμάνων, ἀνεγερθείσης ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τῆς Σελδσχουκικῆς συγχρόνως μὲ τὴν τῶν Ὀθωμανῶν, πρὸς τὴν ὁποίαν ὑπῆρξεν ἐπικίνδυνος ἀντίζηλος διὰ δύο αἰώνων, καθ' οὓς διήρκεσε, προβάλλων Τοῦρκον τινὰ ἐκ τῶν τοῦ ὄχλου ὡς υἱὸν τοῦ Ἀσεδδὶν, ἀποθανόντος ἐν Σεραΐῳ τῆς Κριμαίας, ἤρπασεν ἐν ὀνόματι τοῦ ψευδωνύμου τούτου πρίγγιπος τὴν καθέδραν μετὰ τῆς ἐπικρατείας. Ἀλλαχοῦ θέλει μᾶς παρουσιασθῇ καταλληλότερα εὐκαιρία ἵνα διαλάβωμεν περὶ τῆς καθιδρύσεως τοῦ κράτους τῶν Καραμάνων καὶ περὶ τῶν ἀξιολογωτέρων ἡγεμόνων τῆς δυναστείας ταύτης· ἐνταῦθα δὲ ἀρκούμεθα νὰ παρατηρήσωμεν, ὅτι ἐπὶ τῆς αὐλικῆς ταύτης μεταβολῆς ὁ Μοχαμμεδ-Καραμὰν εἰσήγαγεν οὐσιώδη τροποποίησιν εἰς τὴν καταγραφὴν τῶν φόρων. Οἱ κατάλογοι οὗτοι κατεγράφοντο μέχρι τοῦδε καθ' ὅλην τὴν Σελδσχουκικὴν ἐπικράτειαν Περσιστί. Πρῶτος ὁ Μοχαμμεδ-Καραμὰν ἀνέμιξε τὴν Τουρκικὴν μετὰ τῆς Περσικῆς, εἰσαγαγὼν εἰς τὴν καταστιχογραφίαν τὸν τρόπον καθ' ὃν μέχρι τῆς σήμερον συνθέτονται τὰ βιβλία τῶν καταλόγων τῶν φόρων εἰς τὸ τῶν οἰκονομικῶν ὑπουργεῖον τοῦ Ὀθωμανικοῦ κράτους. Ὁ Χὰν τῶν Μογγόλων Ἀβάκας, τοῦ ὁποίου συγχρόνως ἐπεκαλέσθησαν τὴν ἀντίληψιν ἀμφότεροι οἱ Σελδσχουκίδαι ἡγεμόνες, ὅ,τε Γαϊασζεδδὶν-Κεϊχοσρὲδ δηλονότι, τὸν ὁποῖον ὁ ψευδώνυμος υἱὸς τοῦ Ἀσεδδὶν εἶχεν ἐκδιώξει ἀπὸ τῆς καθέδρας αὐτοῦ, καὶ ὁ γνήσιος υἱὸς τοῦ Ἀσεδδὶν τοῦ ἀποθανόντος ἐν Κριμαίᾳ, Μασοὺδ, ἀπέστειλε κατὰ τοῦ ἅρπαγος Τούρκου καὶ τοῦ ὑποστηρίζοντος αὐτὸν Καραμάνου τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ὀγους-Χὰν μετὰ τοῦ Βεζύρου του Φαχρεδδὶν-Ἀλῆ-Σιὰχ, οἵτινες ἀπεδίωξαν τὸν ἅρπαγα, φονεύσαντες τὸν Μοχάμμεδ-Βὲγ-Καραμὰν μεθ' ὅλων τῶν ἀδελφῶν του. Τότε ὁ Χὰν τῶν Μογγόλων διένειμε τὸ κράτος τῶν Σελδσχούκων εἰς τοὺς δύο ἐξαδέλφους, ὥστε ὁ μὲν Κεϊχοσρὲδ ἐβασίλευε τῆς δυτικῆς μερίδος μὲ καθέδραν τὸ Ἰκόνιον, ὁ δὲ Μασοὺδ ἐκυρίευε τῶν ἀνατολικῶν χωρῶν μὲ τὰς πρωτευούσας Ἐρσενδσχὰν, Σεβὰς καὶ Μαλατίαν. Ἀλλ' ὁ Ἀργοὺν-Χὰν ἐθανάτωσε τὸν πρῶτον (1283), ὑποπτεύσας αὐτὸν συνεννοήσεως μετὰ τῶν ἐχθρῶν του Ταταρων, τουτέστι τῶν Τούρκων τῆς Κριμαίας κατὰ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ τῶν Μογγόλων τῆς Περσίας.

Ὁ υἱὸς τοῦ Ἀσεδδὶν Μοσοὺδ ἀπελείφθη λοιπὸν ὀνόματι μονάρχης ὅλου τοῦ κράτους, τὸ ὁποῖον πραγματικῶς διεσπαράσσετο παντοιοτρόπως ὑπὸ ἀνταρτῶν κυβερνητῶν καὶ ὑπὸ ἀντιποιουμένων τὴν βασιλικὴν ἀξίαν, οἱ ὁποῖοι τυχαίως ἢ ὑπὸ κενοδοξίας ὁρμώμενοι ἐνεφανίζοντο πανταχόθεν. Μὴ ἀπολαύσας λοιπὸν διὰ δεκαπέντε ἐτῶν εἰμὴ τὰς πικρίας τῆς ἀρχῆς, ἐτελεύτησε τέλος (1297). Ὅτε μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πατρός του ἐπανῆλθε διὰ Καστελορίζου, ἔνθα ἐπὶ καιρόν τινα διημφισβήτει ἐνόπλως τὴν ἀρχὴν πρὸς τὸν Οὐμουρβέην, διαβαίνων εἰς τὴν Μικρὰν Ἀσίαν διὰ Κωνσταντινουπόλεως ἄφησεν ὁμήρους παρὰ τῷ Βυζαντινῷ αὐτοκράτορι τὴν σύζυγον μετὰ τῆς θυγατρός του. Ἡ μὲν σύζυγος τῷ ἀπεδόθη, ἀλλ' ἡ θυγάτηρ του ἐκρατήθη ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ἀνδρονίκου, ὅστις ὑπεσχέθη αὐτὴν εἰς σύζυγον τῷ Ἰσὰκ, ἄρχοντι τῶν Τουρκοπόλων, ὑποσχεθέντι εἰς ἀνταμοιβὴν νὰ ἀποχωρισθῇ ἀπὸ τῶν Ἀλμογαβάρων, ἐχθρῶν τοῦ Βυζαντίου. Ὁ Ἰσὰκ ἐζήτει συγχρόνως ἵνα ὁ αὐτοκράτωρ ἀναγορεύσῃ Σουλτάνον τὸν ἀδελφὸν τοῦ Μασοὺδ, ὅστις βαπτισθεὶς εἶχεν ὀνομασθῆ Κωνσταντῖνος. Εἰς τὴν αἴτησιν ταύτην ἐπροκάλει καὶ ἡ ἀσθένεια τοῦ ἐν Ἰκονίῳ Σουλτάνου, πλὴν ὁ Βυζαντινὸς Αὐτοκράτωρ, ἔτι ἀσθενέστερος ὤν, δὲν ἀπετόλμα νὰ τὴν ἐκτελέσῃ. Οἱ Ἀλμογάβαροι, ἢ Καταλάνοι, ἀνακαλύψαντες τὴν προδοσίαν τὴν ὁποίαν ὁ δόλιος ἄρχων τῶν Τουρκοπόλων ἐμελέτα κατ' αὐτῶν, τὸν ἐθανάτωσαν καθ' ἣν στιγμὴν ἔμελλε νὰ ἐπιβιβασθῇ διὰ τὴν Ἀσίαν μετὰ τοῦ νεοφωτίστου Μελὲκ-Κων-

σταντίνου, ἀδελφοῦ τοῦ πενθεροῦ του, τοῦ προταθέντος ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸν αὐτοκράτορα διὰ τὸν θρόνον τοῦ Ἰκονίου. Ἐκτὸς δὲ τοῦ Κωνσταντίνου, ὅστις τῇ ἀντιλήψει τοῦ Ἰσὰκ καὶ τοῦ αὐτοκράτορος ἤλπισε νὰ βασιλεύσῃ εἰς τὸ Ἰκόνιον, καὶ τοῦ Μεσοὺδ, ὅστις ὀνόματι ἐκάθητο ἐπὶ τοῦ θρόνου τοῦ Ἰκονίου, ὑπῆρχε καὶ τρίτος ἀδελφός, Φιραμοὺρς ὀνομαζόμενος, υἱὸς τοῦ Ἀσεδδίν. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Μεσοὺδ ὁ υἱὸς τούτου τοῦ Φιραμοὺρς, Ἀλαιδδὶν ὁ Γ', ὑπῆρξεν ὁ τελευταῖος Σελδσχοῦκος, ἀναβὰς ἐπὶ τοῦ προγονικοῦ θρόνου καὶ ἀποδοὺς εἰς αὐτὸν μέρος τῆς ἀρχαίας λαμπρότητος. Οἱ Βέηδες Τουρκμάνοι, Καραμὰν, Κερμιὰν, Μεντέσχε καὶ Ὀσμὰν, προσφέροντες εἰς τὸ φαινόμενον ὑποταγήν τινα πρὸς τὸν ἀνώτατον ἄρχοντα, τὸν Ἀλαιδδὶν, ἀντεποιοῦντο ὅμως ἀνεξάρτητον ἀρχὴν εἰς τὰ κυβερνεῖα τοῦ κράτους, τὰ ὁποῖα βραδύτερον ἐπωνομάσθησαν ἀπ' αὐτῶν· πλὴν εἰς τὸν τρίτον Ἀλαιδδῖνον ἀνερλέχθη ἐπὶ μικρὸν ἡ δραστηριότης, ἡ λαμπρύνασα Ἀλαιδδῖνον τὸν πρῶτον, καὶ ἡ δυναστεία πρὶν ἢ ἀποσβεσθῇ διὰ παντὸς ἀνέδωκεν ἀκόμη ζωηρὰν λάμψιν. Βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ Ὀσμὰν ὁ Ἀλαιδδὶν ἐκέρδισε νίκας τινὰς κατὰ τῶν ἀνταρτῶν Τουρκμάνων καὶ τῶν στρατῶν τῶν Μογγόλων, μέχρις οὗ ὁ Γασὰν-Χὰν παροξυνθεὶς ἐπέφερε τὸν θάνατον τοῦ Ἀλαιδδὶν καὶ τὴν κατάλυσιν τῆς Σελδσχουκικῆς δυναστείας (1307). Ὁ Γαϊασζεδδὶν, υἱὸς τοῦ Ἀλαιδδὶν, ἡγεμὼν σκληρὸς καὶ ὀξύχολος, ἐστραγγουλίσθη ὑπὸ τῶν Μογγόλων, ἡμέρας τινὰς μετὰ τὸν πατέρα του, τοῦ ὁποίου ὁ ἀνεψιὸς Γαζὶ-Τσελεπὶ, υἱὸς τοῦ Μεσοὺδ, διατηρηθεὶς ἐπὶ ἥμισυ αἰῶνα ἀκόμη ὡς ἄρχων Καστεμουνίου καὶ Σινώπης, δὲν ὑπῆρξεν ὀνομαστὸς εἰμὴ διὰ πειρατειῶν κατὰ τῶν Γενουηνσίων καὶ Βυζαντινῶν (1356).

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΔΡΑΜΑΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ *ΑΝΤΙΓΟΝΗ.*

Ἓν τῶν διακριτικωτέρων τῆς πανευκλεοῦς προγονικῆς ἡμῶν ἀρχαιότητος γνωρισμάτων εἶναι, ὅτι τὰ ἀθάνατα κειμήλια, ὅσα ἐκληροδότησεν ἀπάσῃ σχεδὸν τῇ ἀνθρωπότητι, διατελοῦσιν ὄντα ὡς πολυχεύμων πηγὴ, ἐξ ἧς πᾶς λαὸς καὶ πᾶν ἔθνος ἠρύσθη καὶ ἀρύεται τὰ ζωηρύτατα τοῦ πολιτισμοῦ αὐτοῦ νάματα.

Ἅπασαι αἱ ἐπιστῆμαι καὶ αἱ τέχναι ἀνάγουσι τὰς ἀρχὰς αὐτῶν εἰς τὴν ἑλληνικὴν ἀρχαιότητα.

Ἡ Φιλοσοφία, ἡ πρώτη τῶν ἐπιστημῶν, ἡ Ἀστρονομία, ἡ Φυσιολογία, ἡ Ποίησις, ἡ Μουσικὴ, ἡ Ζωγραφικὴ, ἡ Γλυπτικὴ, ἡ Ἀρχιτεκτονικὴ, πατέρας ἔχουσι τοὺς ἡμετέρους προγόνους.

Οἱ Ὅμηροι, οἱ Πλάτωνες, οἱ Ἀριστοτέλεις, οἱ Ἀναξαγόραι, οἱ Μέτωνες, οἱ Σοφοκλεῖς, οἱ Αἰσχύλοι, οἱ Εὐριπίδαι, οἱ Ἀρχιμήδαι, οἱ Φειδίαι, οἱ Πραξιτέλεις, οἱ Τέρπανδροι, ἅπαντες οὗτοι, ὧν τὰ ὀνόματα μονονουχὶ εἰς τὸ ἀναρίθμητον περιέρχονται, δὲν εἶχον ἄλλην πατρίδα ἢ τὴν καλλίπαιδα καὶ καλλίτεκνον Ἑλλάδα.

Τὰ ἀθάνατα τούτων συγγράμματα ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων συνετέλεσαν εἰς τὴν μόρφωσιν ἁπασῶν τῶν ἐπιστημῶν καὶ τεχνῶν καὶ συντελέσουσιν εἰς τὴν τελειοποίησιν αὐτῶν.

Τὴν σήμερον ἔτι λαμβάνει τις ἀνὰ χεῖρας ἀστρονομικόν τι, φέρ' εἰπεῖν, σύγγραμμα· ἀναγινώσκει τὰς ἐν αὐτῷ ἀναπτυσσομένας θεωρίας τῆς ἱερωτάτης τῶν ἐπιστημῶν ἀστρονομίας καὶ οὐδὲν ἕτερον βλέπει, ἢ ὅτι ἡ θεωρία αὕτη οὕτω πως ὑπὸ τοῦ Ἀναξαγόρου ἐρρέθη, ὅτι ἐκείνη τὴν ἀρχὴν αὐτῆς ἔχει παρὰ τοῖς κλεινοῖς προγόνοις· καὶ οὕτως ἀφικνεῖται εἰς τὸ τέλος τοῦ ἀνὰ χεῖρας ἀστρονομικοῦ συγγράμματος, ἀφ' ἑνὸς μὲν θαυμάζων τὸ πανεπιστῆμον τῶν ἡμετέρων προγόνων, ἀφ' ἑτέρου δὲ σχηματίζων εὐκρινῆ καὶ σαφῆ ἰδέαν περὶ τῶν ἀνωτέρω λεχθέντων, ὅτι δηλ. οἱ ἡμέτεροι πρόγονοί εἰσιν οἱ δημιουργοὶ τοῦ σημερινοῦ πολιτισμοῦ.

Τὴν σήμερον οἱ ἀγῶνες καὶ αἱ διηνεκεῖς ἁπάντων προσπάθειαι περὶ ἕνα μόνον ἄξονα περιστρέφονται· πῶς νὰ προσεγγίσωσι τὸν βίον, τὰς ἰδέας, τὰ ἤθη καὶ τὰ ἔθιμα αὐτῶν εἰς τὰ τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων. Δὲν ζητοῦσι νὰ μορφώσωσι νέον βίον, οὔτε νέαν κοινωνίαν, ἀπάδουσαν ὅλως πρὸς τὴν τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων, ἀλλὰ ν' ἀνθολογήσωσι πᾶν ἐκ τοῦ τῶν ἀρχαίων βίου καλὸν σύστημα καὶ ἐπ' αὐτοῦ νὰ ἐποικοδομήσωσι τὰ νεώτερα.

Ὥστε, ταῦτά τις ἀναλογιζόμενος πάντα, σχηματίζει τὴν ἰδέαν, ὅτι ἅπας ὁ νεώτερος πολιτισμὸς—δι' ὃν καυχῶνται οἱ Εὐρωπαῖοι ἐπὶ παραγωγῇ (!)—δὲν εἶναι ἄλλο ἢ ἀνάπτυξις καὶ ἐπέκτασις τοῦ ἀρχαίου.

Ἐκεῖνοι ἔσπειραν, καὶ ἡμεῖς ἤδη θερίζομεν. Ἐκεῖνοί εἰσιν οἱ σπορεῖς, ἡμεῖς δὲ οἱ καλλιεργηταί. Ἐκεῖνοι συνοπτικῶς πως ἐξέθεντο τὰς τοῦ πολιτισμοῦ ἀρχὰς, ἡμεῖς δὲ ἀνεπτύξαμεν αὐτὰς καὶ ἐπεξετείναμεν καὶ ἐξακολουθοῦμεν καλλιεργοῦντες αὐτὰς, χωρὶς ποσῶς νὰ παρεκτρεπώμεθα τούτων.

Ἰδοὺ ἡ σχέσις τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ πρὸς τὸν νεώτερον.

Ὑπὸ τοιούτων ἰδεῶν ἐμφορούμενοι καὶ καλῶς εἰδότες, ὅτι ὅσον τις ἐπιστημονικώτερον τὰ τῶν ἀρχαίων συγγράμματα μελετᾷ, τοσοῦτον περισσοτέρους ἀθάμαντας ἀνακαλύπτει καὶ τοσοῦτον ὀρθοτέρας καὶ ὑψηλοτέρας ἰδέας ἀνευρίσκει, ἀπεφασίσαμεν ν' ἀναλύσωμεν μίαν τῶν καλλίστων τοῦ ἡδυμόλπου τῆς Ἀττικῆς κύκνου, τοῦ Σοφοκλέους, τραγῳδιῶν, ἤ, ἵνα ὀρθότερον εἴπωμεν, τὸ κάλλιστον τοῦ Σοφοκλέους ἀριστούργημα, ὅπερ—καθ' ἡμᾶς τοὐλάχιστον—εἶναι τὸ ἄκρον ἄωτον ἁπάντων τῶν σοφοκλείων δραμάτων, ἐν τῇ ποιήσει τοῦ ὁποίου ἡ σοφοκλεία μοῦσα ἐμετεωρίσθη εἰς τὴν ἐνθεωτέραν αὐτῆς ἐπίπνοιαν καὶ τὸν ποιητικώτερον οἶστρον.

Πρὶν ἢ ἡ καλλίτεχνος Μοῦσα λάβῃ ἀνὰ χεῖρας τὸν ποιητικὸν αὐτῆς κάλαμον, ἀπέπτη ἐπὶ στιγμάς τινας εἰς οὐρανὸν, ἀνέγνω τὰς ὡραιοτέρας καὶ ἀριπρεπεστέρας τῆς οὐρανίου βίβλου σελίδας, καὶ καταβᾶσα ἐπὶ τῆς

γῆς ἐποίησε τὸ θεσπέσιον πόλημα, τὴν θελξινοστάτην καὶ μαγευτικῶν θελγήτρων κατάμεστον Ἀντιγόνην.

Εἴπομεν ἐν ἑαυτοῖς· Πᾶς Ἕλλην μέγα δὲν ἔχει καθῆκον ὅπως ἐγκύψῃ εἰς τὴν μελέτην τοιούτου ἐνθέου ποιήματος, παρ' οὗ τὰ κοινωνικώτερα δύναται ν' ἀρυσθῇ μαθήματα; Εἰς τὴν ἐμβριθῆ τῶν ἡρωϊκῶν τῆς ἡρωΐνης Ἀντιγόνης πράξεων μελέτην δὲν ἔχει ἄρα πᾶσα ἀφαιρῆς καὶ τὴν εὐγενῆ αὐτῆς συναισθανομένη καταγωγὴν Ἑλληνὶς, δὲν ἔχει, λέγω, ἐθνικὸν καθῆκον μετ' ἐνθέρμου προθυμίας καὶ φλογώδους ζήλου ν' ἀφοσιωθῇ; Μὴ μόνη ἡ ἁπλῆ ἀναγνωσις τοῦ ἀριστουργήματος τούτου δὲν ἦναι ἱκανὴ ὅπως μορφώσῃ τὴν νεαρὰν αὐτῆς καρδίαν καὶ τὰ εὐγενέστερα εἰς αὐτὴν ἐμφυτεύσῃ αἰσθήματα;

Τοιούτων τινῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ νοὶ ἀνακυκλουμένων ἰδεῶν, ἀπεφασίσαμεν ὅπως παράσχωμεν τοῖς φίλοις ἀναγνώσταις τῆς «Νέας Ἑπταλόφου» καὶ πρὸ πάντων ταῖς εὐγενέσιν ἀναγνωστρίαις αὐτῆς μικρόν τι τῶν ἡμετέρων ἀσθενῶν δυνάμεων πρὸϊόν, ἤτοι τῆς Ἀντιγόνης ἀνάλυσιν.

Καὶ πρῶτον μὲν, διαιροῦντες τὴν τραγῳδίαν εἰς πράξεις πέντε, θέλομεν ἀναλύσει ἑκάστην τούτων φιλολογικῶς, προσηλοῦντες συνάμα τὴν προσοχὴν τοῦ ἀναγνώστου εἰς ἑκάστην φιλοσοφικὴν τοῦ ἀνὰ χεῖρας δράματος γνώμην καὶ τὰ δέοντα ἐν τῇ ἀναπτύξει αὐτῆς ἐκ μέρους ἡμῶν λέγοντες· δεύτερον, θέλομεν προσπαθήσει νὰ ἁρμόσωμεν ἅπαντας τοὺς Ἀριστοτέλους τοὺς κανόνας ἐπὶ τῆς καλλίστης ταύτης τῶν τοῦ Σοφοκλέους τραγῳδιῶν, ἀποδεικνύοντες διὰ τοῦ τρόπου τούτου, κατὰ τὸ ἐνὸν, ὅτι τὸ δρᾶμα τοῦτο συνάδει καθ' ἅπαντα πρὸς τοὺς κανόνας καὶ τὰς διατάξεις ἁπάσης τῆς καλλιτεχνικῆς εὐαισθησίας καὶ λεπτότητος· καὶ τελευταῖον, συνειδότες ὅτι ξηρὰ ἀνάλυσις οὐδὲν τὸ σκόπιμον καὶ τὸ τελεσφόρον ἔχει καὶ πάντῃ ἀλυσιτελῶς ἐξαντλεῖ τὴν τοῦ ἀναγνώστου ὑπομονὴν, θέλομεν καταδείξει, ἐν τέλει τῆς παρούσης πραγματείας, καὶ τὰ πολύτιμα συμπεράσματα, ὅσα δύναταί τις νὰ πορισθῇ ἐκ τοῦ ἀνὰ χεῖρας τούτου δράματος.

Καὶ δὴ ἀρχόμεθα πρῶτον ἀπὸ τῆς φιλολογικῆς τοῦ δράματος ἀναλύσεως.

—o—

Α'.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΗ ΤΗΣ ΤΡΑΓΩΔΙΑΣ ΑΝΑΛΥΣΙΣ.

—

Πρᾶξις πρώτη.

Παρουσιάζονται ἡ Ἰσμήνη καὶ ἡ Ἀντιγόνη, αἱ δύω τοῦ πάνυ ἐλεεινῶς τὸ ζῆν ἐκμετρήσαντος Οἰδίποδος θυγατέρες, διαλεγόμεναι πρὸς ἀλλήλας καὶ ἐξηγοῦσαι τὴν ὑπόθεσιν τοῦ παρασταθησομένου δράματος, ἤτοι τὸ ἀπηνὲς καὶ ἀτέραμνον τοῦ Κρέοντος διάταγμα καὶ τὴν εὐθαρσῆ καὶ ἀνδρείαν τῆς Ἀντιγόνης ἀπόφασιν, ἀποτολμησάσης ἵνα κρύβδην καὶ λαθραδὸν τὸ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτῆς σῶμα ἐνταφιάσῃ, ἵνα μὴ ἀσεβὴς καὶ ἀτάσθαλος πρὸς τὰ θεῖα προστάγματα γένηται, ὑστέρα δὲ τῶν πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὀφειλομένων καθηκόντων φανῇ.

Τὸ ἐρεθιστικὸν ἐνταῦθα τὴν προσοχὴν εἶναι ἡ πάνυ ἐντέχνως διασκευαζομένη ἀντιπαράθεσις τῶν δύω ἐρατεινῶν δεσποινῶν.

Ὁ διακριτικώτερος χαρακτὴρ τῆς Ἀντιγόνης εἶναι ἡ ὑπὸ ἐξάλλου ἐνθουσιασμοῦ διεγειρομένη γενναιότης.

Τῆς δὲ Ἰσμήνης, ἡ δειλία καὶ τὸ ἀναποφάσιστον ὑπὸ ψυχρᾶς συνωδευμένον φρονήσεως.

Ἐκείνη μὲν, φύσει ἀνδρώα καὶ ἀρρενωπὴ, ὑπὸ ἐξάλλου περιφλεγομένη ἐνθουσιασμοῦ, τοῦ ἐν ταῖς γενναίαις καὶ ὑπεραν θρώποις ἐκείναις ψυχαῖς ἐνοικοῦντος, ταῖς μετὰ θάρρους καὶ γενναιοφροσύνης περιφρονούσαις τὸν κίνδυνον καὶ τὰς ἀπειλὰς καὶ μόνῃ τῇ δίκην σαλπιγκτοφόρου ἀγγέλου προσκαλούσῃ αὐτὰς ἐνθουμύχῳ φωνῇ ὑπενδιδούσαις, ἀνδρίζεται, κραταιοῦται, καὶ σφριγῶσα ἐπιμένει εἰς τὴν ἀπ' ἀρχῆς συλληφθεῖσαν ἀπόφασιν.

Ἡ δὲ Ἰσμήνη, ψυχρὰ καὶ σκεπτικὴ οὖσα καὶ μᾶλλον τῷ ἡγεμόνι λόγῳ ὑπείκουσα ἢ τῷ ὁρμητικῶς κυλίζοντι αἰσθήματι, ἔτι δὲ προνοητικωτέρα τῆς Ἀντιγόνης οὖσα, φαίνεται ὑπείκουσα μᾶλλον τοῖς κειμένοις νόμοις καὶ προσφωνεῖ (Ἀντιγ. 78)·

. . . . . τὸ δὲ
βί᾽ πολιτῶν δρᾶν ἔρυν ἀμήχανος·

καὶ οὕτως αὕτη ὀρθωδεῖ, ἀγωνιᾷ, τρέμει, ἀσπαίρει.

Ἐν μὲν τῇ Ἀντιγόνῃ ἐμφωλεύει τὸ θάρρος, ἐκεῖνο ὅπερ δὲν σκέπτεται, δὲν περιμένει, δὲν ἀναβάλλει, ἀλλ' ἐπιμένει εἰς τὴν ἅπαξ συλληφθεῖσαν ἰδέαν μετ' ἰσχυρογνωμοσύνης καὶ πεισμονῆς καὶ, ἀνεπηρέαστον πρὸς πᾶσαν παραίνεσιν καὶ προτροπὴν, ἐκτελεῖ καὶ πραγματοποιεῖ ὅ,τι κατ' ἀρχὰς ἀπεράσισε.

Τοὐναντίον ἡ Ἰσμήνη λαμβάνει πρῶτον ὑπ' ὄψιν τὴν ἀπόφασιν, ἐξετάζει τὴν φύσιν καὶ τὸν χαρακτῆρα αὐτῆς, σκέπτεται περὶ τῶν συνεπειῶν αὐτῆς, βασανίζει καὶ ζυγίζει αὐτὴν διαφροτρόπως, ἀνευρίσκει τὰ τρωτὰ αὐτῆς μέρη, καὶ ἐὰν μὲν συνάδουσαν πρὸς τὸν ὀρθὸν λόγον εὑρίσκῃ αὐτὴν, τὴν παραδέχεται, καὶ τὴν ἀποῤῥίπτει εἰς ἐναντίαν περίστασιν.

Ἡ ἀρετὴ καὶ εἰς τὰς δύω ὑπάρχει. Ἀμφότεραι σέβονται τὴν ἱερὰν τοῦ τεθνεῶτος ἀδελφοῦ μνήμην. Ἀμφότεραι ἀποδοκιμάζουσι τὸ ὠμὸν τοῦ Κρέοντος διάταγμα. Ἀμφότεραι, τέλος, θεωροῦσιν ἀσεβὲς τὸ ἐγκαταλειφθῆναι τὸν ἑαυτῶν ἀδελφὸν ἄκλαυστον, ἄταφον, οἰωνοῖς γλυκὺν θησαυρὸν, εἰσορμῶσι πρὸς χάριν βορᾶς. Ἀλλ' ἐν ἐκείνῃ μὲν (τῇ Ἀντιγόνῃ) ἡ ἀρετὴ, συνοδευομένη καὶ ὑπὸ τοῦ ἀχωρίστου αὐτῆς συντρόφου, τῆς γενναιότητος, ἐκτελεῖται, πραγματοποιεῖται, βάλλεται εἰς ἐνέργειαν· διότι ἡ ἀρετὴ ἀπαιτεῖ μεγάλους ἀγῶνας, μεγάλοι δ' ἀγῶνες ἀπαιτοῦσι θάρσος. Ἐν δὲ τῇ Ἰσμήνῃ ὑπάρχει μὲν ἡ ἀρετὴ, ἀλλὰ πρὸς τῇ ἀρετῇ ὑπάρχει καὶ τὸ ἀναπορασιστον (ἵνα μὴ εἴπωμεν ἡ δειλία), ὅπερ παρακωλύει τὴν πραγματοποίησιν τῶν τῆς ἀρετῆς διατάξεων.

Ἰδοὺ ἡ τὰς δύω ἀδελφὰς διαχωρίζουσα γραμμή. Διὰ πολλῶν λεπτοτήτων ὁ ἡμέτερος Σοφοκλῆς ζωηροῖς χρώμασιν ἐξεικονίζει τὴν ἐνυπάρχουσαν διαφορὰν μεταξὺ τῶν δύω ἀδελφῶν, αἵτινες τὰ κυριώτερα ἐν τῷ δράματι παίζουσι πρόσωπα.

Τῷ ἑαυτῆς ἀναποφασίστῳ λοιπὸν ἡ Ἰσμήνη ὑπείκου-

σα, δὲν συγκατανεύει εἰς τὴν τῆς Ἀντιγόνης ἀπόφασιν. Διὰ πολλῶν αὕτη λόγων προσπαθεῖ ν' ἀποτρέψῃ καὶ τὴν Ἀντιγόνην ἀπὸ τῶν κινδυνωδῶν αὐτῆς σχεδίων. προβάλλει αὐτῇ, ὅτι ἡ ἐπιχείρησίς της αὕτη νέον ἐπιπροστίθησι δυστύχημα τοῖς τόσοις καὶ τόσοις πάθεσιν αὐτῶν· ὅτι πολλοὺς μέλλει νὰ διατρέξῃ κινδύνους· ὅτι αὐτὴν τὴν ζωήν της διακινδυνεύει.

Ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ σκιὰ ὑποχωρεῖ εἰς τὸ φῶς, καὶ τὸ ἀμυδρὸν τῶν ἀστέρων φῶς εἰς τὴν φωτοβόλον τοῦ γίγαντος ἡλίου ἑστίαν. Καὶ ἡ ἀρρενωπὴ Ἀντιγόνη οὐδόλως ὑπὸ τῶν τοιούτων πτοεῖται· οὐδαμῶς ἡ ἀπόφασις αὐτῆς μετατρέπεται.

Ἡ γενναιόφρων Ἑλληνὶς, ἡ ἑλληνικὸν ὄντως θάρσος ἐν τοῖς στέρνεσιν αὐτῆς ἐμπεριλείουσα, αἰσθάνεται τοῦτο ἔτι μᾶλλον ἐνισχυόμενον· καὶ λοιπὸν αὕτη, τὸν σιδηροῦν τῆς ἀνδρίας θώρακα περιβαλλομένη, τῆς ἀνδρίας ἐκείνης τῆς πάντα κίνδυνον περιφρονούσης καὶ πᾶν πρόσκομμα ὑπερπηδώσης, τῆς παρὰ μόνοις τοῖς εὐκλεέσιν ἡμῶν διακρινομένης προγόνοις, ὧν ὁ στέφανος οὔ ποτε φθίνει καὶ μαραίνεται, ἀλλ' ἀείποτε νεάζει καὶ θάλλει, χωρεῖ στερρῷ τῷ ποδὶ καὶ γενναίοις τοῖς βήμασι πρὸς τὴν τῶν γενναίων αὐτῆς σχεδίων πραγματοποίησιν.

Ὅταν ἡμεῖς οἱ ταύτης ἀπόγονοι τὴν ὑπεράνθρωπον αὐτῆς γενναιότητα ἀναλογισθῶμεν, τότε ὄντως ὀφείλομεν καὶ δικαιούμεθα νὰ μεγαλαυχῶμεν, ἀγέρωχον ὑψοῦντες τὴν κεφαλὴν ἐπὶ τῷ ὅτι ἐσμὲν ἀπόγονοι τῆς Ἀντιγόνης καὶ τοῦ Σοφοκλέους, τῆς μὲν οὕτως ἀξίας νὰ εἴπῃ καὶ νὰ πράξῃ, τοῦ δὲ νὰ ἐπινοήσῃ καὶ νὰ ἐκφράσῃ τοιούτους μαργαρίτας εὐγενῶν αἰσθημάτων, ὧν ἡ ἀναζωπύρησις ἀληθεῖς διαμορφοῖ Ἕλληνας.

Τῆς Α' πράξεως τὸ τέλος προσημαίνεται δι' ὡραίου λυρικοῦ τεμαχίου ὑπὸ τοῦ Χοροῦ ψαλλομένου.

—=—

Πρᾶξις δευτέρα.

Πρῶτος ἐν τῇ σκηνῇ ὁ βασιλεὺς Κρέων παρουσιάζεται μεθ' ὅλου τοῦ αὐστηροῦ καὶ αὐθεκάστου αὐτοῦ ἤθους. Λαλεῖ πρὸς τὴν ἐκεῖ τῶν Θηβαίων γερόντων χορείαν μεθ' ὅλης τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὸν μεγαλητορίας καὶ διαγράφει τὴν πολιτικήν, ἣν ἐν τῷ κράτει αὐτοῦ μέλλει ν' ἀκολουθήσῃ. Καὶ κακίζει μὲν τοὺς τὰ σκάφη τῶν πόλεων πηδαλιουχοῦντας, ἐκείνους οἵτινες δὲν κυβερνῶσιν ἐξ ἀρίστης γνώμης, ἀλλ' ὑπὸ φόβου κινούμενοι ὑπερρῶσι καὶ καταραυλίζουσι τὰ τῇ πόλει συμφέροντα· ὑπισχνεῖται δὲ τοῖς τὰν Χορὸν ἀπαρτίζουσι δημογέρουσιν, ὅτι οὗτος οὐδὲ πρὸς τὰς πολιτῶν δυσπραγίας καὶ δυσημερίας ἀκηδὴς καὶ ἄρροντις ἔσται, οὐδὲ πρὲς τοὺς κακεντρεχεῖς καὶ φαύλους τῆς πόλεως ἐχθροὺς πρᾶος καὶ συγκαταβατικός· ἀλλ' ὅτι καὶ ἐν εὐτυχίαις ἔσται μέτριος καὶ ἐν δυστυχίαις ἀτρόμητος καὶ πρὸς τοὺς φίλους αὐστηρὸς καὶ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ἀμείλικτος· καὶ τοιούτοις νόμοις χρώμενος, εὐημερίαν καὶ ὄλβον θέλει ἐπιδαψιλεύσει τῇ πόλει.

Μετὰ τὰς ὁμολογίας ταύτας, ὁ Κρέων, ἐπὶ τοῦ προκειμένου ἐρχόμενος, διακηρύττει, ὅτι τῷ μὲν Ἐτεοκλεῖ πάντα τὰ τοῖς ἀρίστοις τῶν νεκρῶν νομιζόμενα τελεστέον ὑπὲρ πατρίδος πεσόντι καὶ πάντ' ἀριστεύσαντι δόρυ. Τὸν δὲ Πολυνείκην ὡς καταπροδόντα καὶ γῆν τὴν πατρῴαν καὶ θεοὺς τοὺς ἐγγενεῖς ἐᾶν ἄθαπτον καὶ πρὸς οἰωνῶν δέμας καὶ προσκυνῶν ἐδεστὸν αἰκισθέντ' ἰδεῖν· δεινὴν δ' ὅτι ἐπιφυλάσσεται τὴν τιμωρίαν πρὸς τοὺς τοῦ διατάγματος αὐτοῦ παραβάτας.

Ὁ δὲ Χορὸς, τῷ τῆς αὐλοκολακείας ῥεύματι ὑπείκων, κλίνει τὴν κεφαλὴν μεστὸς χαμαιζήλων αἰσθημάτων καὶ ἀναιδοῦς ὑποκρισίας.

Τούτων πρὸς ἀλλήλους διαλεγομένων, ἰδοὺ ἔρχεται φύλαξ τις, ἐκ τῶν τὸ σῶμα τοῦ Πολυνείκους φυλασσόντων, ἀσθμαίνων καὶ πνευστιῶν, ἀπειρηκὼς καὶ ἐκλελυμένος, μυρίας ἐν τῷ νοῒ αὐτοῦ ἀνακυκλῶν σκέψεις, μεταξὺ δύω ἀντιθέτων σκέψεων ταλαντευόμενος καὶ ταῦτα πρὸς ἑαυτὸν προσφωνῶν· « Ἄθλιε! ποῦ τρέχεις; ποῦ πορεύεσαι; πῶς αὐτόματος τὸν ὄλεθρόν σου προετοιμάζεις; πῶς ἑκούσιος διὰ τῶν χειρῶν σου τὰ σπλάγχνα διαῤῥηγνύεις...; » Καὶ πάλιν· « Τί ἵστασαι; τί μένεις; διατί δὲν βαδίζεις; μήπως ἐξ ἄλλου ἀνδρὸς ὁ Κρέων δὲν θέλει πληροφορηθῇ τὸ γεγονὸς καὶ ἕτερος ἐπὶ τῆς κεφαλῆς σου κίνδυνος ἐπισκήψῃ; » Οὕτως, ἐν μέσῳ δύω ἀντιθέτων ὁδῶν εὑρισκόμενος, ὑποτάσσεται εἰς τὴν ἕλκουσαν αὐτὸν δύναμιν καὶ ἔρχεται εἰς τὰ τοῦ Κρέοντος ἀνάκτορα μετὰ φόβου ἐν τῇ ψυχῇ ἀπλήστου, μετὰ κεφαλῆς κεκυφίας, μετ' ὄψεως ὠχρᾶς, μὴ τολμῶν ν' ἀτενίσῃ τῷ Κρέοντι καὶ τὰ πεπραγμένα ν' ἀρνηθῇ, ἀλλ' ἐπιθυμῶν πρότερον ἵνα λάβῃ στερρὰν πεποίθησιν καὶ ἀκράδαντον, ὅτι οὐδὲν κακὸν ὁ Κρέων ποιήσει αὐτῷ. Ἀλλ' ἐκεῖνος, ἀνυπόμονος καὶ ἀκαρτέρητος καὶ ὑπ' ἀλγεινοῦ καταληφθεὶς προαισθήματος, ἐπιτάσσει πρὸς τὸν φύλακα ἵνα παραχρῆμα τὰ γεγονότα διηγηθῇ, καὶ οὗτος, ἀδυνατῶν ν' ἀντιστῇ πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἐπιταγὴν, λέγει αὐτῷ, ὅτι εὗρον τὸν νεκρὸν τεθαμμένον.

Τότε ὁ Κρέων ἀγανακτεῖ, δυσῤῥοεῖ, βαρυμηνιᾷ... μαινόμενος ὁμιλεῖ καὶ ὁμιλῶν μαίνεται.

Ὁ Χορὸς, εἴτε ἐξ ἀφελείας, εἴτε ἐξ ὑποκρισίας, εἴτε ἐξ ἄλλης αἰτίας, ἀποδίδωσι τὸ πρᾶγμα εἰς τὸν θεόν.

Ὁ Κρέων ὅμως, πειραματικώτερος καὶ σκεπτικώτερος ὤν, οὐδόλως τῇ τοῦ Χοροῦ γνώμῃ καταπείθεται, ἀλλ' ἀποδίδωσι τὸ πρᾶγμα πρὸς τοὺς μισθάρνους ἐκείνους, οἵτινες, ὑπὸ τῆς τοῦ χρυσοῦ αἴγλης δελεαζόμενοι,

οὐδὲν γὰρ ἀνθρώποισιν, οἷον ἄργυρος,
κακὸν νόμισμ' ἔβλαστε,

θυσιάζουσι καὶ κινδύνους καὶ ζωήν, τούτου μόνον ἕνεκα. Οὕτως ἀπέρχεται ὅ τε Κρέων καὶ ὁ φύλαξ.

Τότε ὁ Χορὸς ὑψηλὸν λυρικὸν ᾄδει ᾆσμα, ἔνθα τὸν ἄνθρωπον θαυμαστότερον πάντων τῶν ὄντων ἀποκαλῶν, ἐγκωμιάζει καὶ δι' εὑρήκου γλώττης ἄγει τὸ ὑπερφυὲς καὶ δαιμόνιον τοῦ ἐξαισίου καὶ τερατουργοῦ ἀνθρώπου, καὶ φιλοσοφικῶς πως διακηρύττει διαπρυσίως, ὅτι ὁ ἄνθρωπος, εἰ καὶ πεπερασμένος, ἐν τούτοις ἐστὶν ἀρμοῖωμα ἐκείνου ὅσπερ ἐστὶν Ὂν ἄπειρον, πάνσοφον καὶ αἰώνιον, καὶ κατὰ συνέπειαν ὁ θνητὸς ἄνθρωπος

πλεῖσθ' ὅσα ἐτερατούργησε θαυμαστὰ καὶ ἐξαίσια· οἷον τὸ δεινὸν καὶ ὄντως τερατουργὸν τῆς θαλάσσης θηρίον, οὗ μόνη ἡ θέα ἀρκεῖ νὰ καταπλήξῃ πᾶν ὄν, οὗτος ὅμως τὸ ἐνίκησε, τὸ κατέβαλε καὶ διὰ τεσσάρων ξύλων διαπερᾷ αὐτὸ καὶ χειμερίου νότου πνέοντος· καὶ τὴν γῆν ὑπὸ τὸ ἄροτρον αὐτοῦ ἀροτριᾷ καὶ τιτραίνει καὶ τὰ ἄγρια κτήνη σαγηνεύει καὶ τὸν ὑψαύχενα ἵππον, ὡς καὶ τὸν ἀδάμαστον καὶ ὀρεσίτροφον ταῦρον, τιθασσεύει· καὶ γλῶσσαν δ' ἐξεῦρε καὶ γνῶσιν τῶν μετεώρων ἐκτήσατο· καὶ τὰ τῆς βροχῆς βέλη ἀπέφυγε, καὶ τὰς τῆς ἀτμοσφαίρας ἐπηρείας ἀπεσόβησε. Τελευτῶν δὲ λέγει, ὅτι τοιοῦτος ὢν ὁ ἄνθρωπος ἐνίοτε ῥέπει πρὸς τὸ κακὸν καὶ τῶν θετικῶν νόμων παραβάτης γίγνεται.

Ἀλλ' ἐνῷ τοιαύτας ἰδέας καὶ σκέψεις ἐν τῷ νοΐ του ἀνακυκλεῖ, αἴφνης καὶ παρ' ἐλπίδα δεινὸν ἰδεῖν καὶ οἰκτρότατον θέαμα τοὺς μέχρι τοῦδε γαληνιῶντας ὀφθαλμούς του προσβάλλει, θέαμα ὅπερ ποταμοὺς θαλερωτάτων δακρύων τῶν ὀφθαλμῶν του ἐκσπᾷ, θέαμα ὅπερ τῶν μὲν οἰκείων τὴν καρδίαν ἀνηλεῶς σπαράσσει, τοὺς δὲ φίλους συγκινεῖ καὶ εἰς οἶκτον καὶ ἔλεον τὴν ψυχὴν αὐτῶν διατίθησι, καὶ πρὸς αὐτοὺς δὲ φεῦ! τοὺς ἐχθροὺς οὐκ ὀλίγους σπαραγμοὺς καὶ συγκινήσεις προξενεῖ. . .

Καὶ τὸ θέαμα τοῦτό ἐστιν ἡ ἡγεμονόπαις Ἀντιγόνη, ὡσεὶ κατάδικος ὑπὸ τῶν βασιλικῶν δορυφόρων ἀπαγομένη.

Ἐκπλήσσεται ὁ Χορὸς, νομίζει ἑαυτὸν εἰς ἔκστασιν περιελθόντα, φοβεῖται μὴ ὑπὸ φρεναπάτης κατελήφθη, τρίβει τοὺς ὀφθαλμοὺς, μὴ ἡ ὅρασις τὸν ἀπατᾷ· ἀλλὰ δὲν εἶναι ἀπάτη. Ἦν ἡ ἡρωὶς Ἀντιγόνη, ἡ ἀποτολμήσασα τὸ τοῦ ἀδελφοῦ νὰ θάψῃ σῶμα, ἡ θελήσασα ὅσια νὰ πράξῃ καὶ οὐχὶ ἄνοικτος καὶ ἀσεβὴς πρὸς τὸν ἑαυτῆς ἀδελφὸν νὰ φανῇ, ἡ προτιμήσασα τοῖς θεοῖς νὰ ὑπακούσῃ μᾶλλον ἢ τοῖς ἰσχυροῖς τῆς γῆς, διότι «κρεῖσσον ἐᾷ βουλεύεσθαι ἢ ἀνθρώποις» καὶ καθ' Ὅμηρον

ὅς κε θεοῖς ἐπιπείθηται, μάλα τ' ἔκλυον αὐτοῦ,

ἡ ὀλιγωρήσασα καὶ ζωῆς καὶ δόξης καὶ κινδύνων καὶ ἐρωμένου.

Ἡ Ἀντιγόνη λοιπὸν ἀπάγεται ἐνώπιον τοῦ Κρέοντος ὡς παραβᾶτις τοῦ διατάγματος αὐτοῦ.

Ἴσως ἤλπιζεν ὁ Κρέων, ὅτι αἱ ἀπειλαὶ καὶ τὰ φόβητρα ἤθελον μετατρέψει τὴν ἀκλόνητον αὐτῆς γνώμην, ἵνα ἐξαιτήσῃ παρ' αὐτοῦ ἔλεον καὶ συγγνώμην. Ἀλλ' εἰς μάτην. Ἡ Ἀντιγόνη τὰ πάντα ἐθυσίαζε μόνον καὶ μόνον ἵνα τηρήσῃ καὶ διαφυλάξῃ καθαρὰν καὶ ἀκηλίδωτον τὴν ἠθικὴν αὐτῆς ἀξιοπρέπειαν. Ἡ Ἀντιγόνη, ὡς Ἑλληνὶς, δὲν ἐπτοεῖτο ὑπὸ δυστυχιῶν, ἀπειλῶν καὶ φοβήτρων· δὲν ἔκυπτε τὸν ὑπερήφανον αὐτῆς αὐχένα ὑπὸ τὸν βαρὺν τῆς ἰσχύος ζυγόν.

Ἐπομένως, μεθ' ὅλης τῆς χαρακτηριζούσης αὐτὴν ἀταραξίας ἐν ταῖς συμφοραῖς καὶ τοῖς κινδύνοις, ἀπολογουμένη, ἀποκρίνεται τῷ ἀπηνεῖ Κρέοντι λέγουσα, ὅτι δικαίως τὸ διάταγμα αὐτοῦ ἠθέτησε, διότι ἦν ἀνθρώπινον καὶ δὲν ἐκηρύχθη ὑπὸ τοῦ Διὸς καὶ τῆς ξυνοίκου Δίκης· μεθ' ὃ, τοῦ τῆς αἰωνιότητος ζητήματος ἀκροθιγῶς πως ἁπτομένη, προστίθησιν, ὅτι τὰ τῶν θεῶν προστάγματα οὐχὶ μόνον νῦν κἀχθὲς, ἀλλ' ἀείποτε ζῇ ταῦτά· καὶ ὅτι ὁ θάνατος παρ' αὐτῇ κέρδος μέγα ἐστὶν, οὐχὶ δὲ ζημία καὶ ὄλεθρος.

Πόσον τῇ ἀληθείᾳ κατανύσσεταί τις ἐκ τῆς φιλοσοφικῆς ταύτης ὁμιλίας τῆς φιλοσόφῳ ὄμματι τὸν ἀνθρώπινον βίον παρατηρούσης Ἀντιγόνης, ἐν ᾗ τρανὰς περὶ αἰωνιότητος μαρτυρίας ἀπαντᾷ! εἰς ποῖον ἔξαλλον, φίλε ἀναγνῶστα, ἐνθουσιασμὸν μετεωρίζεταί τις καὶ πόσον εὐκόλως καταπείθεται, ὅτι μεγάλην ὁ ἑλληνισμὸς προελέανε καὶ προδιεχάραξε τὴν ὁδὸν τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ μεγάλως αὐτὸν προητοίμασεν! Ὁποία ἠθικὴ εὐαγγελικὴ διαζωγραφεῖται ἐν τῇ νεάνιδι ταύτῃ, ἥτις δὲν πτοεῖται ὑπὸ τῶν μυσαρῶν καὶ ἀποτροπαίων τυραννιῶν, ὅσας αὐτῇ ὁ Κρέων προετοιμάζει, ἀλλὰ μετὰ χριστιανικῆς τῷ ὄντι αὐταπαρνήσεως διδάσκει τῷ Κρέοντι τοιαῦτα ἠθικὰ καὶ φιλοσοφικὸν νέκταρ ἀποστάζοντα μαθήματα!

Ὁ Κρέων ὅμως, φύσει σκληρὸς, ἀτέραμνος καὶ ἀπηνὴν ὤν, σκληρυνθεὶς δὲ καὶ ἐκ τῆς ἀγερώχου καὶ ὑψηρήμονος ὑπερηφανείας, μεθ' ἧς αὐτῷ ὡμίλησεν ἡ Ἀντιγόνη, μὴ θέλων δὲ αὐτὸς ἀνὴρ ὢν νὰ φανῇ κατώτερος τῆς Ἀντιγόνης, θυσιάζει καὶ φίλτρον καὶ στοργὴν καὶ ἀγάπην καὶ συγγένειαν καὶ ἀποφασίζει νὰ ἐκδικηθῇ τὰ ἑαυτῆς καθήκοντα καὶ — σκληρὸν εἰπεῖν! — νὰ τὴν φονεύσῃ!

Ζητεῖ ὁ ἀρπαλέος οὗτος γῦψ νὰ δικαιολογήσῃ τὸ διάταγμά του καὶ χροιὰν δικαίου εἰς αὐτὸ νὰ δώσῃ, λέγων, ὅτι οἱ δυσσεβεῖς δὲν πρέπει νὰ τιμῶνται, ὅτι οἱ κακοὶ καὶ φαυλόβιοι δὲν πρέπει νὰ τυγχάνωσιν ὁμοίας μετὰ τῶν χρηστῶν τιμῆς. Ἀλλ' ἐκείνη, ὅλως ἀντίθετον τῇ τοῦ Κρέοντος γνώμην ἔχουσα, ἀναιρεῖ μετ' εὐγλώττου καὶ στωμύλου πειθοῦς ὅσα ἐκεῖνος τῇ λέγει, ἀντιπροβάλλουσα αὐτῷ, ὅτι οὐδαμῶς ἐστιν αἰσχρὸν τὸ τοὺς ὁμοσπλάγχνους σέβεσθαι καὶ τιμᾷ· ὅτι ὁ ἀδελφός της δὲν ἀπέθανε δοῦλος, ἀλλ' ἐλεύθερος· ὅτι ὁ Ἅδης τοὺς νόμους του εἰς πάντας ἴσους διανέμει.

Ἀλλ' ἐκεῖ ἔνθα ἡ καρδία ἐπωρώθη, ἡ δὲ συνείδησις ἐκαυτηριάσθη, ψιλαὶ ταῦτα δὲν εἶναι λέξεις;

Δὲν καταπείθεται λοιπὸν εἰς ταῦτα ὁ ὠμὸς Κρέων, ἀλλὰ διὰ θανατικῆς ποινῆς νὰ ἐκδικηθῇ αὐτὴν ἀποφασίζει. Ἡ δὲ Ἀντιγόνη οὐδὲν εἰς τὸ φοβερὸν τοῦτο ἄκουσμα δάκρυ χύνει, ἀλλὰ δεύτερος σχεδὸν Σωκράτης γιγνομένη, πεποιθυῖα εἰς τὴν μέλλουσαν ζωὴν, πεποιθυῖα εἰς τὸ ἄφθαρτον καὶ ἀθάνατον ταύτης, τὴν χεῖρα φέρουσα ἐπὶ τῆς καρδίας, ἐπαναπαύεται ἐπὶ τῆς ὑψηλῆς ἰδέας, ὅτι καθαρὰν καὶ ἄδολον τὴν ἑαυτῆς συνείδησιν ἔχει, ὅτι πιστῶς ἐξετέλεσε τὰ πρὸς τὸν ἀδελφὸν ὀφειλόμενα καθήκοντα καὶ ὅτι ἀπέρχεται εἰς τὸ φοβερὸν τοῦ Ἅδου κατοικητήριον, πιστῶς καὶ ἀπαραγράπτως τὰ ἑαυτῆς καθήκοντα ἐκπληρώσασα.

Τὴν δευτέραν πρᾶξιν ἐπισφραγίζει λυρικὸν καὶ πάλιν τεμάχιον ὑπὸ τοῦ Χοροῦ ψαλλόμενον.

(Ἕπεται συνέχεια).

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΕΡΥΘΡΟΥ.

Διὰ ὑπαινιγμοῦ πρὸς τὸ εἰς τὰς μάχας χεόμενον αἷμα, τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ἦν πάντοτε τὸ σύμβολον τοῦ πολέμου. Εἰς τῶν ἀγρίων τοὺς ὀφθαλμοὺς τὸ ἐρυθρὸν εἶναι τὸ ὡραιότατον τῶν χρωμάτων· ἡ προτίμησις δὲ αὕτη πηγάζει ἐκ τῆς διαρκοῦς καταστάσεως τοῦ πολέμου, ἐν ᾗ διάγουσιν οὗτοι οἱ ἄνθρωποι ζῶντες μόνον ἐκ τῆς λείας ἢ ἐκ τῆς θήρας.

Οἱ μάχιμοι τῶν Ταρτάρων, τῶν Ἰνδῶν καὶ ἄλλων τῆς Ἀσίας λαῶν ἡγεμόνες ἔφερον σημεῖα διακριτικὰ τοῦ ἑαυτῶν κράτους πτερὰ ἐρυθρά.

Εἰς τὸ Περοῦ ἡ Ἱστορία καὶ ἡ Χρονολογία ἐγράφετο διὰ νήματος κεχρωματισμένου καὶ δεδεμένου μὲ ἰδιαίτερόν τινα τρόπον. Ὅθεν εἰς τὰ μοναδικὰ ταῦτα ἱερογλυφήματα, ἅπερ ἐκαλοῦντο *quipos* τὰ κόκκινα νήματα παριστῶν γεγονότα πολέμων, νίκας, ἢ πολεμιστὰς ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν οἰκογενειῶν.

Ἔνιαι τῶν τῆς Ἀσίας καὶ Ἀφρικῆς φυλῶν ἐβάπτοντο τὸ πρόσωπον δι' ἐρυθροῦ, ἵνα ὑποδείξωσιν ὅτι πολεμοῦσιν. Ἐν Ῥώμῃ δὲ ἐρυθρὰ σημαία, ἐπὶ τοῦ Καπιτωλίου ἀναπεπταμένη, ἀνήγγελλεν ὅτι ἡ Δημοκρατία ἦγε πόλεμον· ἐπίσης κοκκίνη σημαία, ἐπὶ τῆς κορυφῆς τῆς σκηνῆς τοῦ Πραίτορος, ἐδήλου τοῖς στρατιώταις, ὅτι μάχη γενήσεται. Εἰς τὴν Σπάρτην, ὁ στρατιώτης πορευόμενος εἰς ἐκστρατείαν ἐνεδύετο ἐρυθρὰν στολήν. Ὁ δὲ Λυκοῦργος, καίπερ διατάξας οἱ νεκροὶ νὰ θάπτωνται γυμνοί, νόμον ἔθηκεν ὅμως οἱ στρατιῶται νὰ ἐνταφιάζωνται εἰς ἐρυθρὸν ἐντάφιον.

Παρὰ τοῖς Γαλάταις τὸ ἐρυθρὸν ἦν τὸ ἀγαπητὸν χρῶμα τῶν στρατιωτῶν καὶ τῶν παίδων.

Ἀκολουθοῦντες τὴν αὐτὴν σειρὰν τῶν ἰδεῶν, θὰ ἴδωμεν τὸ ἐρυθρὸν σημαῖνον ἀνδρίαν· ὅθεν ὁ Γοδοφρεῖδος, ἵνα ἐπαινέσῃ τὴν ἡρωϊκὴν ἀνδρίαν τῶν εὐπατριδῶν τοῦ Δελφινάτου, ὀνομάζει αὐτοὺς «τὸ Ὑγιγνον τῆς Γαλλίας». Οἱ εὐγενεῖς οὗτοι, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, ἐμάχοντο ὑπὸ τὴν σημαίαν τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἥτις ἦν ἐρυθρά.

Ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν θεωρούμενον, τὸ ἐρυθρὸν εἶναι χρῶμα τῶν ἡγεμόνων. Τῶν πρώτων βασιλέων ἢ ἡγεμόνων χώρας τινός, πολεμιστῶν ἢ κατακτητῶν ὄντων, τὸ ἐρυθρὸν κατέστη σύμβολον τῆς ὑπερτάτης ἰσχύος. Ἡ ἐσθὴς τῶν βασιλέων τῆς Αἰγύπτου ἦν πορφυρᾶ, καθὼς καὶ τῶν Ἑλλήνων καὶ Καρχηδονίων καὶ ἁπάντων ἐν γένει τῶν ἀρχαίων λαῶν.

Τὸ κόκκινον, ὅπερ ἦν χρῶμα τῶν στρατηγῶν, τῶν πατρικίων, τῶν βασιλέων, ἐγένετο ἔπειτα καὶ τῶν αὐτοκρατόρων μέχρι τῆς πτώσεως τῆς αὐτοκρατορίας, ἡ δὲ ἔκφρασις «περιβάλλεσθαι πορφύραν» ἐσήμαινεν ἀναβαίνειν ἐπὶ τοῦ θρόνου. Οἱ αὐτοκράτορες τῆς Ῥώμης ὑπέγραφον τὰ αὐτῶν δόγματα κοκκίνοις γράμμασι καὶ ἐσφράγιζον κηρῷ κοκκίνῳ. Τὸ ἐρυθρὸν τοσοῦτο προνομιοῦχον ἦν, ὥστε βάρβαρός τις διάταξις τοῦ Ἰουστινιανείου Κώδικος ἐζημίου θανάτῳ πάντα ἀγοράζοντα ἢ πωλοῦντα πορφυροῦν ὕφασμα.

Ἐν τῇ θρησκείᾳ τὸ ἐρυθρὸν ἦν σχεδὸν παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς χρῶμα ἱερόν. Λί κλίναι τῶν εἰς τὰ Ἐλευσίνεια μυστήρια μεμυημένων εἶχον περιεμμένας ταινίας τινὰς ἐρυθράς. Ἡ ἐσθὴς τῶν ἱερέων καὶ ἱερειῶν τῆς Δήμητρος ἦν πεποικιλμένη δι' ἐρυθρῶν ῥαβδώσεων, καὶ ἡ πορφυρᾶ καλύπτρα ἦν τὸ χαρακτηριστικὸν σημεῖον τῶν μεμυημένων εἰς τὰ μεγάλα τῶν Ἑλλήνων μυστήρια.

Οἱ οἰωνοσκόποι ἐν Ῥώμῃ ἔφερον λευκὸν ἱμάτιον ἔχον περιεμμένας ἐρυθρὰς ταινίας· αἴτιον δὲ, δι' ὃ οἱ πατρίκιοι ἐφόρουν τὴν πορφύραν, ἦν ὅτι οἱ οἰκογενειάρχαι ἦσαν ἐξ ἀρχῆς βασιλεῖς καὶ ποντίφηκες ἐν ταῖς οἰκογενείαις αὐτῶν.

Ἐν Κίνᾳ, κατὰ τὰς θρησκευτικὰς τελετὰς, τὰ ἀγάλματα τῶν θεῶν ἐπομπεύοντο ἔχοντα τὸ πρόσωπον βεβαμμένον υἱὲ ἐρυθρόν.

Ἐξετάζοντες τὸ Χριστιανικὸν θρήσκευμα, ἐνορῶμεν, ὅτι ἡ σημαία ἢ ὁ φαινόλης τῶν μαρτύρων εἶναι ἐρυθρὸς, τοῦθ' ὅπερ δηλοῖ τὸ διὰ τὴν ὁμολογίαν τῆς χριστιανικῆς πίστεως χυθὲν αἷμα· ἄλλοτε πάλιν, κατὰ τὰς πρὸς μνήμην τῶν μαρτύρων ἱερουργίας, ὅτι οἱ ἱερεῖς εἷς τε τὴν Ἀνατολὴν καὶ Δύσιν ἐνεδύοντο μὲ κόκκινα ἄμφια. Τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ἀπαξαπλῶς ἀνῆκε τῇ ἀγωνιζομένῃ Ἐκκλησίᾳ, διότι καὶ οἱ πρῶτοι σταυροφόροι ἔφερον ἐρυθρὸν σταυρὸν καὶ οἱ καλούμενοι Ναΐται, καθὼς καὶ πάντες οἱ πολεμικοὶ καὶ θρησκευτικοὶ ἱππόται. Ἐὰν δὲ οἱ τῆς Ἐκκλησίας ἀρχηγοὶ φέρωσι τὴν τιάραν καὶ τὴν πορφύραν, αἴτιον εἶναι, καὶ διότι σήμερον θεωροῦνται ὡς οἱ κληρονόμοι τοῦ συμβόλου τῆς ἡγεμονείας τῶν αὐτοκρατόρων, καὶ διὰ τὴν ἱερὰν αὐτῶν ἀποστολήν, ἅτε τῆς πορφύρας τῶν βασιλέων οὔσης τὸ ἔμβλημα τοῦ θείου δικαίου.

Ἐν τῇ Πολιτείᾳ τὸ ἐρυθρὸν εἶναι τὸ ἐθνικὸν χρῶμα τῶν Ἄγγλων, ἐπειδὴ καὶ ἡ σημαία τοῦ Δουκὸς τῆς Νορμανδίας ὡς καὶ ἡ τοῦ τῆς Γουγιέννης ἦσαν ἐρυθραί. Ἡ νίκη τοῦ ἐρυθροῦ ῥόδου κατὰ τοῦ λευκοῦ ῥόδου, τοῦ σφετερισμοῦ δηλονότι κατὰ τῆς νομιμότητος, καθιέρωσε τὴν τοῦ ἐρυθροῦ ἐθνικότητα διὰ τοὺς λαοὺς τῆς μεγάλης Βρεττανίας. Οὐχ ἧττον δὲ δὲν πρέπει νὰ λησμονήσωμεν ὅτι πρὸ τῆς ἐπαναστάσεως Ἐρρίκου τοῦ Η' κατὰ τοῦ Πάπα ἡ θρησκευτικὴ τῶν Ἄγγλων σημαία ἦν ἡ τοῦ Ἁγίου Γεωργίου, ἥτις εἶναι ἐρυθρά.

Τὸ ἐρυθρὸν ἐν Γαλλίᾳ ἦν μὲν χρῶμα θεοσεβείας, οὐδέποτε ὅμως τῆς μοναρχίας, ἥκιστα δὲ ἐθνικόν. Οὕτως, ἐὰν ἡ φοινικὶς ὑπῆρξε κοκκίνη, αἴτιον εἶναι ὅτι εἶχε τὴν ἀρχὴν ἐκ τῆς σημαίας ἢ τῆς φαινόλης τοῦ μάρτυρος ἁγίου Διονυσίου, κοκκίνης οὔσης· ὁ δὲ σταυρὸς τῆς Βουργονδίας ἦν ἐρυθρὸς, ὡς ἀνήκων τῷ μάρτυρι Ἀνδρέᾳ, καθὼς καὶ ἡ τῶν Δελφίνων *Viennois* σημαία ἦν κοκκίνη, ἐπειδὴ καὶ ἀνῆκε τῷ προστάτῃ αὐτῶν ἁγίῳ Γεωργίῳ· διὰ τὸν αὐτὸν λόγον καὶ οἱ κόμητες τῆς Ὠβέργνης ἀνεπέτασαν τὴν σημαίαν τοῦ ἁγίου Ἰουλιανοῦ τῆς *Brionde*. Δύναταί τις εἰπεῖν ὅτι τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ἦν πολέμιον τῇ Γαλλίᾳ, διότι δι' αὐτοῦ εἰς τὰς προσποιητὰς μάχας, τὰς πρὸς τέρψιν γινομένας, ἀπεικόνιζοντο οἱ ἐχθροὶ ἀγωνιζόμενοι ἐν κοκκίνοις σημαίοις. Τελευτῶντες δὲ λέγομεν, ὅτι τὸ ἐρυθρὸν χρῶμα ἐν γένει θεωρούμενον εἶναι ἀπαίσιον.

Κατὰ τὴν ἀρχαιότητα καὶ τὸν μεσαίωνα τὸ ἐρυθρὸν ἦν χρῶμα θανατηφόρον· παρ' Ὁμήρῳ ὁ θάνατος ἐν τισι περι-

τάσσειν ἀποκαλεῖται πορφυροῦς, εἰς δὲ τοὺς τάφους ἐπὶ ἱκανὸν χρόνον ἐν Ἑλλάδι καὶ Αἰγύπτῳ καὶ ἀλλαχοῦ ἐρρίπτουν ἄνθη κόκκινα. Οἱ υἱοὶ τῶν βασιλέων τῆς Γαλλίας τὴν ἡμέραν τῆς ἀποθιώσεως τοῦ βασιλέως πατρός των ὤφειλον φέρειν, ὡς σημεῖον πένθους, ἐρυθρὰ φορέματα. Οἱ μάντεις, ἱεροφάνται, μάγοι, ἀστρολόγοι, πάντες ἐνὶ λόγῳ οἱ ἀξιοῦντες ὅτι προλέγουσι τὸ μέλλον ἢ ἐξηγοῦνται τὰ ὄνειρα, ἀπέδοσαν ὀλεθρίαν σημασίαν εἰς τὸ ἐρυθρὸν καὶ ἐνεδύοντο ἐρυθρά.

Οἱ ζωγράφοι, οἱ συγγραφεῖς μυθιστοριῶν, πάντοτε παρίστων τὸ πνεῦμα τοῦ σκότους ἐρυθρόν· οἱ πεπολιτισμένοι λαοὶ ἀποδίδουσιν ἐπίσης ἀπαίσιον ἰδέαν εἰς τὴν ἐρυθρὰν σημαίαν, θεωροῦντες αὐτὴν ὡς τὸ σύμβολον τῆς σκληρότητος καὶ αἱματοχυσίας. Τὴν κοκκίνην σημαίαν ἀναπετάσας ὁ Σαπὼρ ἔδωκε τὸ σύνθημα τῆς ἑρόδου κατὰ τῆς Συγγάρας ἐν Ἀραβίᾳ. Ἡ κοκκίνη σημαία τοῦ Ταμερλάνου ἦν θανατικὴ καταδίκη ἀνέκκλητος, ἦν ἐπίσης ἡ τῶν αἱμοχαρῶν φατριῶν ἐπὶ Καρόλου Γ' καὶ Καρόλου Ζ', καὶ ἡ μενάλα δεινὰ προξενήσασα κατὰ τοὺς χρόνους τῆς Γαλλικῆς ἐπαναστάσεως.

Ἡ θέα τοῦ ἐρυθροῦ χρώματος εἶναι ἐπίφοβος καὶ εἴς τινα ζῶα. Τελευταῖον διά τινος παραδόξου ἀντιθέσεως βλέπομεν, ὅτι μορφοῦται ἡ περὶ τοῦ χρώματος τούτου γενικὴ ἰδέα, ὅπερ ἐστὶ σημεῖον ὑπερτάτης δόξης καὶ τὸ ἔβλημα ἔτι τῆς ποταπωτάτης ἀτιμώσεως. Οἱ ἡγεμόνες καὶ οἱ δαίμονες ἐνεδύοντο ἐρυθρά· καὶ καθ' ἡμᾶς ἔτι τὸ ἐρυθρὸν εἶναι ὁ ἰματισμὸς τοῦ κακουργήματος.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ).

Κ. ΠΑΘΩΝΙΔΗΣ.

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ (*).

Α'.

Πρὸ παντὸς ἄλλου, ὀφείλομεν ν' ἀπορρίψωμεν τὴν παλαιὰν ἐκείνην πρόληψιν, ὅτι ἐκ πάντων τῶν λαῶν ὁ Γάλλος μόνος ἀγαπᾷ καὶ σέβεται τὰς γυναῖκας περισσότερον. Εἶναι ἀληθές, ὅτι ἔχει εὐγένειαν, ὅτι δίδει αὐταῖς ἑκουσίως τὴν προτίμησιν καὶ τὴν ὑπεροχήν· προσφέρει αὐταῖς τὸν βραχίονα διὰ νὰ τὰς ὁδηγήσῃ ἀπὸ τὸ σαλῶνι εἰς τὸ ἑστιατόριον καὶ τἀνάπαλιν· τὰς χαιρετίζει ὑποκλινέστατα, κρατεῖ ἀνὰ χεῖρας τὸν πῖλον ὅταν ταῖς ὁμιλῇ, καὶ μεταβαίνει μὲ μεγάλην του εὐχαρίστησιν καὶ πρὸς χάριν αὐτῶν νὰ ζητήσῃ ἄνθη, χειρόκτια, ἢ διόπτρας· ἵσταται εἰς τὴν δευτέραν θέσιν τοῦ θεωρείου καὶ κάμνει ὅλους τοὺς μορφασμούς, οὓς κατέστησεν ἀναγκαίους ὁ συρμός· ἀλλὰ νὰ θυσιάσῃ πρὸς αὐτὰς τὰς κλίσεις, τὰς διασκεδάσεις του, ἢ νὰ ταῖς ὁμιλῇ περὶ σπουδαίων, ὄχι!

Ἄλλως τε, περὶ τίνος νὰ ὁμιλήσῃ; Περὶ θρησκείας; Ὀλίγα γνωρίζει περὶ τούτου τοῦ θέματος. Περὶ φιλοσοφίας; Ἐκεῖναι οὐδὲν ἐννοοῦσι. Περὶ πολιτικῶν; Ἐκεῖναι ἄλλο δὲν γνωρίζουν, παρὰ βιβλία ἐξυφασμένα ὑπὸ τῶν ἰησουϊτῶν. Αἱ περινούστεραι καὶ σοφώτεραι αὐτῶν ἐδιδάχθησαν τὴν γαλλικὴν ἱστορίαν εἰς τὰς μυθιστορίας τοῦ Ἀλεξάνδρου Δυμᾶ καὶ γνωρίζουσι κάλλιστα, ὅτι ὁ Ἀρταναὰν (ἥρως τις τοῦ Δυμᾶ) ἔσωσε τρὶς καὶ τετράκις τὸν θρόνον καὶ τὴν ζωὴν Λουδοβίκου τοῦ ΙΔ'. Τινὲς αὐτῶν, ἀναγνοῦσαι τὴν «Λαλιάνν» καὶ τὴν «Βαλεντίνην», ἠθέλησαν νὰ εὕρωσιν ἐκ τῶν βιβλίων τούτων κανόνα τινὰ διαγωγῆς. (Εὐτυχῶς τὰ τοιαῦτα εἴδη ἐκλείπουσιν ὁσημέραι).

Περὶ τίνος λοιπὸν δύναταί τις νὰ λαλήσῃ πρὸς τὰς γυναῖκας; καθότι τέλος πάντων οἱ Γάλλοι δὲν ἔχουσι τὴν ἰδιοσυγκρασίαν τῆς μαρκισίας Ἀλμεράνας, ἥτις ἔλεγεν, ὅτι ἔτρεφε βαθυτάτην περιφρόνησιν πρὸς πάντα εὐπατρίδην ὅστις ἤθελε συνομιλήσει μετ' αὐτῆς ἐπὶ δέκα λεπτὰ χωρὶς νὰ τῇ κάμῃ ἐρωτικὰς παρακλήσεις! Βεβαίως ὁ ἔρως εἶναι λαμπρὸν πρᾶγμα καὶ ὡραῖον· ἀλλὰ καὶ τόσον πάλιν!.. Καὶ τέλος πάντων, ὑποτεθείσθω, ὅτι αἱ Γαλλίδες ὅλαι ἀγαπῶνται ἐρωτικῶς ἀπὸ τῆς δεκαπενταετοῦς μέχρι τῆς τεσσαρακονταετοῦς ἡλικίας· τί γίνεται ἀφ' οὗ παρέλθωσι καὶ τὰ τεσσαράκοντα;

Θὰ ὑπανδρεύσουν τὰς θυγατέρας των, θὰ εἴπητε. — Καλῶς! τοῦτο δύναται εἰσέτι νὰ διαρκέσῃ τέσσαρα ἢ πέντε ἔτη· ἄλλ' ἔπειτα; Ὑπάρχει τι οἰκτρότερον τύχης γηραιᾶς γυναικός, ἥτις καθ' ἅπαντα αὐτῆς τὸν βίον ἄλλο δὲν ἔκαμεν ἢ νὰ ἐνδύηται, νὰ ἐκδύηται καὶ νὰ ρλυαρῇ (*s'habiller, se déshabiller et babiller*), ὡς εἶπε δὲν ἐνθυμοῦμαι τίς ἀνάτριχος φιλόσοφος;

Θὰ γένωσι μάμμαι; Καλὸν τοῦτο, ἀλλ' ἡ γυνὴ πρέπει νὰ ὑπάρξῃ προηγουμένως μήτηρ καὶ σύζυγος συνετὴ καὶ σώφρων, διὰ νὰ τὴν σέβωνται μάμμην.

Ἂν δὲν δύνανται νὰ διδάξωσι τὰ μικρὰ παιδία (τὰ ἔκγονα) ἄλλο παρὰ φλυαρίας καὶ τὸν τρόπον τοῦ νὰ ψελλίζωσι τὰς λέξεις, καθίστανται μετ' οὐ πολὺ παίγνιον αὐτῶν.

Ὁ ἀνὴρ, γηράσκων, δύναται ν' ἀντικαταστήσῃ διὰ τῆς φιλοδοξίας ἢ τῆς φιλαργυρίας τὰ ἕτερα ἀποσβεσθέντα πάθη· ἀλλ' ἡ γυνή;

Ἐλπίζω, ὅτι δὲν θὰ κακοφανῇ εἰς κανένα ἡ εἰλικρινειά μου. Τὸ ποτήριον τῆς ἀληθείας εἶναι πικρόν. Εἰς τὴν ἐπιφάνειαν εὕρηται ἡ ἄψινθος, ἀλλ' εἰς τὸν πυθμένα εἶναι τὸ μέλι. Ἄλλως τε, ἂν ἐπεθύμουν νὰ λαλήσω περὶ τῶν ἀνδρῶν, ἠδυνάμην καὶ εἶχον πολλὰ καὶ μάλιστα δριμύτερα νὰ εἴπω.

Ἀλλὰ καθὲν ἔχει τὴν σειράν του, καὶ καθὼς λέγει ὁ ἀοίδιμος Σάγχο-Πάνσας, δὲν πρέπει νὰ θέσωμεν τὸ ἅ-

(*) Τὴν περίεργον ταύτην κοινωνικὴν μελέτην συνιστῶμεν πρὸς τοὺς ἀναγνώστας, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὰς ἀναγνωστρίας τῆς «Νέας Ἑπταλόφου», καθότι ἐστὶν ἀποκύημα ἑνὸς τῶν εὐφυεστέρων τέκνων τῆς συγχρόνου Γαλλίας. Μ' ὅλον ὅτι δὲ ὁ συγγραφεὺς δείκνυται λίαν θρασὺς εἰς τὸ περὶ τῆς γυναικὸς τοῦτο δοκίμιόν του (πρὸ πάντων εἰς τὸ Β' κεφάλαιον, ὅπερ θέλομεν δημοσιεύσει εἰς τὸ ἑπόμενον φυλλάδιον), οὐχ ἧττον ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν τὴν ὀρθότητα τῶν σκέψεών του, διὰ τὸν ἁπλούστατον λόγον, ὅτι ἔγραψεν ἐν Γαλλίᾳ.

Σημ. Ἑπταλ.

ρατρον πρὸ τῶν βοῶν, οὔτε δύω λαγωοὺς νὰ κυνηγῶμεν συγχρόνως.

Αἱ γυναῖκες λοιπὸν — εἴτε αὐταὶ πταίουν εἰς τοῦτο, εἴτε ἡμεῖς, — δὲν ἔχουσι πλέον εἰς τὴν Γαλλίαν ὃν καὶ ἄλλοτε εἶχον βαθμόν. Μόλις ζητεῖταί ποτε ἡ γνώμη των· λόγος δὲ μόνον γίνεται περὶ τῶν ἐσθήτων, τῶν ἀδαμάντων, τῶν κρινολίνων, τῶν ἰδιοτροπιῶν ἢ τῶν κακιῶν αὐτῶν. Δὲν ἐμπνέουσι πλέον αὐταὶ τὰς γεναίας πράξεις· δὲν κινοῦσι πλέον τὸν ἡρωϊσμόν· ἡ δὲ ψῆφός των οὐδεμίαν ἔχει ἀξίαν. Οἵα πτῶσις καὶ παρακμή!

Ἐνθυμεῖσθε ἆρά γε τὸ μέγα ἐκεῖνο λόγιον τοῦ κόμητος Εὐσταθίου, ἀδελφοῦ τοῦ Γοδεφρείδου Βουλλιών; Ὅταν ἡ ὡραία Ἀρμίδη ἔρχηται ἱκέτις εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν σταυροφόρων, ἐπικαλουμένη τὴν βοήθειαν αὐτῶν, καὶ ὁ φρόνιμος Γοδεφρεῖδος, τὴν παγίδα ὑπονοῶν, δὲν θέλῃ ν' ἀφήσῃ ὅπως ἀναχωρήσωσιν οἱ ἱππόται του: «Τί θὰ εἴπουν περὶ ἡμῶν εἰς τὴν γαλλικὴν αὐλὴν, ἀνακράζει ὁ Εὐστάθιος, ὅταν μάθουν, ὅτι ἠρνήθημεν νὰ ξιφουλκήσωμεν ὑπὲρ μιᾶς γυναικός;» Ὁ λόγος οὗτος χαρακτηρίζει τὴν ἱπποτικὴν Γαλλίαν τοῦ μεσαίωνος, ἄξιος τῷ ὄντι τῆς παλαιᾶς Γαλατίας. Ἐπὶ τῆς ἐποχῆς Βελλέδης, τῆς τῶν Κελτῶν ἱερείας, αἱ γυναῖκες ἀπεφάσιζον περὶ εἰρήνης καὶ πολέμου, μία δὲ ἔνθους χωρικὴ, ἡ Ἰωάννα δ'-Ἀρκ, ἔσωσε τὴν Γαλλίαν, ἣν ἐγκατέλιπον ὁ στρατὸς, οἱ πολιτικοὶ ἄνδρες καὶ οἱ οἰκονομολόγοι.

Κατὰ δυστυχίαν, παρελθόντος τοῦ ἡρωϊκοῦ καὶ ἱπποτικοῦ ἐκείνου αἰῶνος, ἡ Ἑλλὰς καὶ ἡ Ἰταλία εἰσέβαλον εἰς τὴν Γαλλίαν κατὰ τὸν ΙΣ' αἰῶνα. Ἤρξαντο πάντες τότε ἀναγινώσκοντες τὸν Βοκκάτσον καὶ τοὺς Ἕλληνας καὶ Ῥωμαίους ποιητάς. Ὁ Ῥαβελαὶ, ὅπως εὐχαριστήσῃ εἰς βασιλέα ἄσωτον καὶ ἀκόλαστον, ὅστις ἠδύνατο καὶ νὰ τὸν ἀπαγχονίσῃ ὡς αἱρετικὸν, μετέφρασε πρῶτος εἰς τὴν γαλλίδα φωνὴν τὰς χονδρὰς τῶν Ἰταλῶν ὕβρεις· ὁ ἐκλελαϊκευμένος ἐκεῖνος μοναχὸς ἔκαμε καὶ ἐγέλασεν ὁλόκληρος ἡ αὐλὴ Φραγκίσκου τοῦ Α' μὲ τὸν περίφημον περὶ γάμου διάλογον Πανούργη καὶ Πανταγρουέλ'— Νυμφεύσου, λέγει ὁ Πανταγρουέλ. — Ναὶ, ἀλλ' ἐὰν νυμφευθῶ, θὰ .... — Λοιπὸν μὴ νυμφεύσαι.

Ὁ κυνικὸς οὗτος διάλογος παρήγαγε πικροτάτους καρπούς. Ἡ γαλλικὴ φιλολογία ἐμολύνθη ἐξ αὐτοῦ ἀπὸ τριῶν ἤδη αἰώνων. Ἐντεῦθεν προῆλθεν ὁ Μολιέρος ὁλόκληρος· ἐντεῦθεν ὁ Γεώργιος Δανδῖνος, ἤτοι ὁ ἀπατώμενος, ὁ ὑβριζόμενος καὶ ὁ μὴ τολμῶν νὰ ἐκδικηθῇ σύζυγος· ἐντεῦθεν ὁ Ἀμφιτρύων καὶ ὁ εὐγενὴς λόγος, ἐν ᾧ συμπεριλείεται ἡ ἠθικὴ τοῦ δράματος:

Un partage avec Jupiter
n'a rien du tout qui déshonore.

Ἐντεῦθεν προῆλθον ὅλαι αἱ αἰσχρολογίαι, αἵτινες παρεισέφρησαν εἰς τὸ θέατρον τοῦ Μολιέρου, διότι ὁ σύζυγος τῆς Κ. Ἀρμάνδης Βεζὰρ, ἀπατηθεὶς ὑπὸ ταύτης, ὡς καὶ τῷ ἔπρεπεν (ὑπῆρξεν ἐραστὴς τῆς μητρὸς), ἤθελε νὰ ἐκδικηθῇ καθ' ὁλοκλήρου τοῦ φύλου διὰ τὸ συμβάν του. Ἡ δ' εὐφυΐα του, ἣν ἐπαινοῦσιν ὡς ὁμοίαν ἢ καὶ ὑπερτέραν ἔτι τῆς τοῦ Ἀριστοφάνους, ἐταπείνωσε καὶ ἐξέῤῥιψε παρὰ πολὺ τὰς γυναῖκας.

Ἐντεῦθεν, διὰ τοῦ Μολιέρου, οὗτινος ἡ ἐπιῤῥοὴ τοσούτῳ μεγάλη καὶ ὀλεθρία ὑπῆρξε διὰ τὰ γαλλικὰ ἤθη, ἐντεῦθεν προῆλθεν ἡ οἰκτρὰ παρακμὴ τῶν γυναικῶν τοῦ παρελθόντος αἰῶνος.

Τίνας βλέπετε ἐν τῷ καταλόγῳ τῶν διασήμων γυναικῶν κατὰ τὸ 1650; Τὴν Κ. Σεβινὲ, τὴν Κ. Λογγεβίλλ, τὴν Κ. Λαφαγέττ, τὴν δεσποσύνην Σκουδερῦ, τὴν πριγκίπισσαν Παλατίναν, καὶ εἴκοσιν ἄλλας τοιαύτας. Ἡ Κ. Σεβινὲ ἀνεγίνωσκε τὴν λατινικὴν καὶ διεχειρίζετο ἡ ἰδία τὴν περιουσίαν της. Ἡ θυγάτηρ αὐτῆς, δεσποσύνη Γρινιὰν, ἀνεγίνωσκε μόνον τὸν Καρτέσιον καὶ τὸν Μαλεμβράγγιον. Ἡ φίλη της, Κ. Λαφαγέττ, ἦν τῆς Γαλλίας ἡ σοφωτέρα καὶ ἐπεραστοτέρα γυνή. Ἡ Κ. Λογγεβίλλ, ἀδελφὴ τοῦ μεγάλου Κονδὲ, ἦν ὁ ἄριστος τῶν βιβλίων κριτὴς, χωρὶς αὐτὴ νὰ γράψῃ οὐδέν· ἔλεγε πρὸς τὸν ἀδελφόν της κατά τινα ἀνάγνωσιν τῆς παρθένου τοῦ Σιαπελαὶν (τοῦ Βίκτορος Οὐγὼ τῆς ἐποχῆς ἐκείνης!): «Εἶναι ὡραῖον· ἀλλ' ὁμολογήσατε, δὲν εἶναι τῷ ὄντι ὀχληρόν;» Καὶ οἱ μεταγενέστεροι ἐπεκύρωσαν τὴν γνώμην.

Ὁ Μολιέρος, οὗ τὸν ἀγροῖκον χαρακτῆρα ἐμίσουν αἱ γυναῖκες αὗται, τὰς ἐχλεύασε, καὶ τότε ἐγράφησαν αἱ Γελοῖαι πέρπεροι (*les Précieuses ridicules*).

Ἕνα αἰῶνα βραδύτερον ἤκμαζεν ἡ Κ. Δεφφὰνδ, γυνὴ ἐκδεδιηγημένη καὶ τὸν σύζυγον αὐτῆς διαζευχθεῖσα. Εἰκοσαετὴς τὴν ἡλικίαν, ἦν ἐρωμένη τοῦ ἀντιβασιλέως. Ὀγδοηκοντοῦτις, ἔκαμνεν ὁμολογίας πρὸς τὸν Ἄγγλον Οὐαλπόλ. Πῶς σᾶς φαίνεται; Δὲν μετεχειρίσθη κάλλιστα τὴν ζωήν της; Παρ' αὐτῇ ἡ ξηρὰ Κ. Ζιορφεῖν ἐκράτει ἀντίπαλον ἐργαστήριον, καὶ ἀμφότεραι, διὰ νὰ προσελκύωσι τὸ δημόσιον εἰς τὰς οἰκίας των, ἐδίδον δεῖπνα ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν.

Εἰλικρινῶς εἰπεῖν, προτιμῶ ἐγὼ τὴν Κ. Λαφαγέττ καὶ τὴν Κ. Σεβινὲ, καὶ αὐτὴν ἔτι τὴν Κ. Λογγεβίλλ, εἰ καὶ ὀλίγον τι εὐμετάβολον.

Ποῖον νὰ κατηγορήσωμεν διὰ τὴν παρακμὴν ταύτην; Τὸν Μολιέρον μόνον; Ἀλλ' ὁ Λαφονταὶν εἶπε περίπου τὰ ἴδια καὶ ἔτι περισσότερα. Καὶ οὗτος ἐπίσης διεφθάρη ὑπὸ τῆς ἀναγνώσεως τοῦ Ῥαβελαὶ καὶ τῶν Ἰταλῶν. Καὶ ὁ Βολταῖρος ὡσαύτως εἶναι συνένοχος, καὶ ὁ Ρουσσὼ ἀκόμη—οὗτος ὅμως διεῖδέ πως τὴν ἀλήθειαν· ἀλλ' ἔχυσε καὶ αὐτὸς ῥανίδα μίαν εἰς τὸ κοινὸν ποτήριον, κηρύττων τὴν ἀρετὴν μετ' ἐμφάσεως.

Μετὰ τριακόσια συνεχῶν ἀγώνων καὶ προσπαθειῶν ἔτη, κατωρθώθη τέλος ν' ἀηδιάσωσιν αἱ γυναῖκες ἀπὸ τὴν ἐπιστήμην καὶ τὴν μάθησιν· μετὰ ταῦτα ἀπέστρεψαν οἱ ἄνδρες ἀπ' αὐτὰς τὸ πρόσωπον, αἱ δὲ νεάνιδες, αἵτινες δὲν εἶχον τὸ ἐλεύθερον νὰ ἐξέρχωνται ἄλλοτε εἰ μὴ τὸ ἑσπέρας μετὰ τὴν δύσιν τοῦ ἡλίου, ἤδη ἀπαντῶνται πλειστάκις τὴν ἡμέραν ἐπὶ τοῦ λιθοστρώτου καὶ πληροῦσι τὰ θέατρα καὶ τὰ βουλεβάρτα!

Δικαία τῆς μωρίας ἡμῶν ἀμοιβή!

ALFRED ASSOLANT.

ΤΟ ΒΑΛΑΝΤΙΟΝ.

(ΔΙΗΓΗΜΑ).

Ὑπὸ

BALZAC.

(Συνέχ. ἀπὸ τοῦ παρελθ. φυλλ.)

Γ.

Ἡ ἀνυπομονησία τοῦ νέου, ὅπως ἴδῃ ἐκεῖνον ὅστις τόσῳ οἰκείως πρὸς τὴν Ἀδελαΐδα προσηνέχθη, δὲν ἠκανοποιήθη ταχέως, διότι οἱ νεοελθόντες συνδιελέχθησαν μετὰ τῆς νεάνιδος βαιᾷ τῇ φωνῇ ἐπ' ὀλίγον, ὅπερ αὐτὸς αἰῶνα ἐνόμισε. Τέλος ἡ νεᾶνις ἀνεράνη, ἀκολουθουμένη ὑπὸ δύω ἀτόμων, ὧν ἡ ἐνδυμασία, ἡ φυσιογνωμία καὶ ἡ θέα ἦσαν ὁλόκληρος ἱστορία.

Ὁ πρῶτος, ἀνὴρ ἑξηκοντούτης περίπου, ἔρερεν ἓν τῶν ἐνδυμάτων ἐκείνων, τῶν ἐρευρεθέντων (νομίζω) διὰ Λουδοβίκον τὸν ΙΗ', τότε βασιλεύοντα, καὶ εἰς τὰ ὁποῖα εἶχε λυθῆ τὸ δυσκολώτερον ἐνδυματικὸν πρόβλημα ὑπό τινος ῥάπτου, ὅστις ἔμελλε ν' ἀπαθανατισθῇ. Ὁ καλλιτέχνης οὗτος ἐγίνωσκε βεβαίως τὴν τέχνην τῶν διαφόρων μεταβάσεων καὶ παραλλαγῶν, εἰς ἣν ἅπαν συνίστατο τὸ πνεῦμα τῆς εὐμεταβλήτου ἐκείνης ὡς πρὸς τὰ πολιτικὰ ἐποχῆς· εἶναι τῷ ὄντι σπανιωτάτη ἱκανότης καὶ ἀξία νὰ γνωρίζῃ τις νὰ κρίνῃ τὴν ἐποχήν του. Τὸ ἔνδυμα λοιπὸν ἐκεῖνο, ὅπερ ὀλίγοι νέοι δὲν ἐνθυμοῦνται, δὲν ἦτο οὔτε πολιτικὸν οὔτε στρατιωτικόν, καὶ ἠδύνατο νὰ ἐκληρθῇ ὡς στρατιωτικὸν καὶ πολιτικὸν συνάμα. Ῥαφιδωτὰ ἀνθόκρινα ἐκόσμουν τὰς πτυχὰς τῶν δύω ὀπισθίων ἄκρων· τὰ ἐπίχρυσα κομβία ἦσαν ἐπίσης ἐστολισμένα διὰ κρίνων· ὑπῆρχον δ' ἐπὶ τῶν ὤμων δύω κεναὶ θέσεις, αἵτινες ἐζήτουν δύω ἀπούσας ἐπωμίδας· — τὰ δύω ταῦτα στρατιωτικὰ συμπτώματα ἦσαν ὡς ἀναφορά τις ἄνευ ὑστερογράφου. . . Ἀνωρελὲς κρίνομεν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι ἡ περισκελὶς καὶ τὸ φόρεμα τοῦ γέροντος ἦσαν κυανᾶ, ὅτι εἶχεν ἐπὶ τῆς κομβιοδόχης αὐτοῦ τὸν σταυρὸν τοῦ Ἁγ. Λουδοβίκου, ὅτι ἐβάδιζεν ἀσκεπής, φέρων εἰς τὴν χεῖρα πῖλον τρίκωχον, πεποικιλμένον διὰ χρυσῆς ταινίας, καὶ ὅτι ἡ κόμη του ἦν κεκαλυμμένη διὰ παιπάλης, ὅτι τέλος ἐραίνετο ὡσεὶ πεντηκοντούτης καὶ ὅτι ἀπήλαυεν ἐξαιρέτου ὑγείας. Ἡ φυσιογνωμία αὐτοῦ, ὑφ' ἣν ὑπενεφαίνετο ὁ τίμιος καὶ ἄδολος χαρακτὴρ τῶν παλαιῶν μεταναστῶν, ἐδήλου συνάμα τὰ ἐλεύθερα καὶ εὔκολα ἤθη, τὰ ῥαιδρὰ πάθη καὶ τὴν ἀκηδίαν τῶν ἱππότων ἐκείνων, οἵτινες τοσούτῳ ἔξοχοι ἦσαν ἄλλοτε εἰς τὰς ἐπιδείξεις τῆς φιλαρεσκείας καὶ τῆς κομψότητος. Αἱ χειρονομίαι, τὸ βάδισμα καὶ οἱ τρόποι του ἀνήγγελλον, ὅτι δὲν εἶχεν ἔτι παραιτηθῆ τῶν ἀξιώσεων τῆς νεότητός του καὶ ὅτι ἀπεφάσισε νὰ μὴ διορθωθῇ μήτε ὡς πρὸς τὴν βασιλοφροσύνην του, μήτε ὡς πρὸς τὴν θρησκείαν του, μήτε ὡς πρὸς τοὺς ἐρωτάς του.

Μορφὴ ὅλως φανταστικὴ ἠκολούθει αὐτόν, καὶ θεωροῦμεν ἀναγκαῖον νὰ περιγράψωμεν αὐτήν, εἰ καὶ ἐπουσιώδη εἰς τὴν ἡμετέραν ἱστορίαν.

Φαντάσθητε ἄνδρα ξηρὸν καὶ ἰσχνόν, ἐνδεδυμένον ὡς καὶ ὁ πρῶτος, ἀλλὰ χρησιμεύοντα μόνον ὡς ἀντανάκλασιν, οὕτως εἰπεῖν, καὶ σκιὰν αὐτοῦ· τὸ φόρεμα, ὅπερ εἰς τὸν πρῶτον ἦν νέον, εἰς τὸν δεύτερον ἦν παλαιὸν καὶ τετριμμένον, ἡ δὲ τῆς κόμης παιπάλη ἦτον λευκή· τὸ χρυσοῦν τῶν ἀνθοκρίνων οὐχὶ τόσῳ λαμπρόν, αἱ κεναὶ θέσεις τῶν ἐπωμίδων μᾶλλον ἀπηλπισμέναι, ἡ ὀξυδέρκεια ἀσθενεστέρα, ἡ ζωὴ μᾶλλον προκεχωρηκυῖα πρὸς τὸ ἀλέθριον τέρμα, παρ' ὅσον εἰς τὸν πρῶτον. Ἐπραγματοποίει τέλος λίαν θαυμασίως τὴν φράσιν ἐκείνην τοῦ Ῥιβαρὸλ περὶ τοῦ Σιαμψενέτς: «Εἶναι τὸ τῆς σελήνης φῶς μου. . .»

Ὁ ἄφωνος οὗτος γέρων ἐγένετο μυστήριον διὰ τὸν ζωγράφον καὶ ἔμεινε διαρκῶς μυστήριον, διότι οὐδὲ λέξιν ἐξέφερέ τινα, καὶ οὐδεὶς ὡμίλησε περὶ αὐτοῦ. Ἦν φίλος; . . . Πτωχός τις συγγενὴς ἴσως; . . . Ἦ ἄνθρωπος διατελῶν παρὰ τῷ γηραιῷ φιλαρέσκῳ ὡς συνοδίτις κόρη παρά τινι γραίᾳ; Ἐκράτει τὸ μέσον μεταξὺ τοῦ κυνὸς, τοῦ ψιττακοῦ καὶ τοῦ φίλου; . . . Μήτι ἔσωσέ ποτε τὴν περιουσίαν ἢ καὶ μόνην τὴν ζωὴν τοῦ εὐεργέτου αὐτοῦ; Ἦν ὁ ἄγγελος ἑτέρου Τωβίας; . . Ἄλλως τε, οὐ μόνον εἰς τὴν οἰκίαν τῆς βαρόνης δε-Ῥουβὶλ, ἀλλὰ καὶ ἀλλαχοῦ διήγειρε τὴν περιέργειαν, χωρὶς ποτε νὰ εὐχαριστήσῃ αὐτήν.

Ὁ νεώτερος τῶν δύω ἀνδρῶν προυχώρησε μετ' εὐγενείας πρὸς τὴν βαρόνην δε-Ῥουβὶλ, ἠσπάσθη τὴν χεῖρά της καὶ ἐκάθησε παρ' αὐτῇ· ὁ ἕτερος ἐχαιρέτισε μόνον αὐτὴν καὶ ἐκάθησε πλησίον τοῦ προηγουμένου εἰς τόσην ἀπόστασιν, ὅσην ἠδύναντο νὰ κρατήσωσι δύω ἕδραι.

Ἡ Ἀδελαΐς ἐστήριζε τοὺς ἀγκῶνάς της ἐπὶ τοῦ ἐρεισινώτου τοῦ ὑπὸ τοῦ γέροντος εὐπατρίδου κατεχομένου σκιμπόδου, λαβοῦσα θέσιν θελκτικωτάτην, ἣν ἤθελε ζηλεύσει ζωγράφος.

Ἡ οἰκειότης τοῦ εὐπατρίδου ἦν ἀδελφική, καὶ ἐρέρετο ἐλευθέρως πως πρὸς τὴν Ἀδελαΐδα, ἥτις πρὸς στιγμὴν ἐφάνη δυσαρεστηθεῖσα.

— Μπᾶ! μὲ μαλώνεις; . . . εἶπεν ἐκεῖνος.

Καὶ μεταξὺ λόγων ἔῤῥιπτεν ἐπὶ τοῦ Ἰουλίου Σχίνερ βλέμματα λοξὰ, πλήρη ἀγχινοίας καὶ πονηρίας, βλέμματα διπλωματικὰ, ὧν ἡ ἔκφρασις προδίδει πάντοτε συνετὴν ἀνησυχίαν.

— Εἶναι ὁ γείτων μας, τῷ εἶπεν ἡ γραῖα δεικνύουσα τὸν Ἰούλιον Σχίνερ. Ὁ κύριος εἶναι εἷς ζωγράφος ἔξοχος, τοῦ ὁποίου πρέπει νὰ σᾶς ἦναι γνωστὸν τὸ ὄνομα, ἂν καὶ δὲν ἔχητε τόσην κλίσιν πρὸς τὰς τέχνας...

Ὁ δ' εὐπατρίδης, ἐννοήσας τὴν κακεντρέχειαν τῆς γραίας αὐτοῦ φίλης, ἥτις παρέλειψε τὸ ὄνομα, ἐχαιρέτισε τὸν νέον.

— Βέβαια! εἶπεν· ἤκουσα πολλὰ περὶ τῶν εἰκόνων του... Τὸ προτέρημα ἔχει λαμπρὰ προνόμια, κύριε, προσέθετο παρατηρῶν τὴν ἐρυθρὰν ταινίαν, ἣν ὁ Ἰούλιος ἔφερε· τὴν διάκρισιν, τὴν ὁποίαν πρέπει ν' ἀπο-

κτήσωμεν μὲ τὸ αἷμά 'μας καὶ μὲ μακρὰς ὑπηρεσίας, τὴν κατέχετε σεῖς νέος . . . ἀλλ' ὅλαι αἱ δόξαι εἰσὶν ἀδελφαί . . .

Καὶ ὁ εὐπατρίδης ἔφερε τὰς χεῖρας εἰς τὸν ἐπὶ τοῦ στήθους του σταυρὸν τοῦ Ἁγ. Λουδοβίκου.

Ὁ Ἰούλιος ἐτραύλισεν εὐχαριστηρίους τινὰς φράσεις καὶ ἐπανῆλθεν εἰς τὴν σιγὴν αὐτοῦ, εὐχαριστούμενος εἰς τὸ νὰ θαυμάζῃ μετ' αὔξοντος ἐνθουσιασμοῦ τὴν ὡραίαν κεφαλὴν τῆς νεάνιδος, ἥτις κατέθελγε καὶ κατεκήλει αὐτόν. Μετ' οὐ πολὺ ἐβυθίσθη εἰς τὸν θαυμασμὸν τοῦτον, λησμονῶν τὴν βαθεῖαν ἀθλιότητα τοῦ οἰκήματος, διότι δι' αὐτὸν τὸ πρόσωπον τῆς Ἀδελαΐδος μετεφέρετο εἴς τινα φωτοσφαῖραν. Ἀπεκρίθη συντόμως εἰς τὰς ἐρωτήσεις, ἃς τῷ ἀπηύθυνον καὶ τὰς ὁποίας ἤκουσεν εὐτυχῶς, χάρις εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ἐκείνην τῆς ψυχῆς ἡμῶν δύναμιν, ἥτις εἴς τινας περιστάσεις φαίνεται διχοτομουμένη. Εἰς τίνα δὲν συνέβη νὰ μείνῃ βεβυθισμένος ἐν ἡδονικῇ τινι ἢ θλιβερᾷ μελέτῃ, ν' ἀκούῃ τὴν φωνὴν αὐτῆς ἐν ἑαυτῷ καὶ συγχρόνως νὰ παρίσταται ἔν τινι συνδιαλέξει ἢ ἀναγνώσει; Θαυμαστὴ διττότης, ἡ ὁποία συνεχῶς προσβοηθεῖ ἡμᾶς ἵνα ὑποφέρωμεν τοὺς ὀχληροὺς μεθ' ὑπομονῆς! Ἡ γόνιμος καὶ γελόεσσα ἐλπὶς ἐνέπνευσεν αὐτῷ ἀπείρους εὐδαιμονίας ἰδέας, οὐδὲν δ' ἠθέλησε νὰ παρατηρήσῃ περὶ αὐτόν, διότι εἶχεν ἔτι καρδίαν παιδικὴν καὶ πλήρη ἐμπιστοσύνης.

Μετ' ὀλίγον παρετήρησε τὴν γραῖαν καὶ τὴν θυγατέρα αὐτῆς παιζούσας μετὰ τοῦ γηραιοῦ εὐπατρίδου. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν δορυφόρον τοῦ τελευταίου, οὗτος, πιστὸς εἰς τὸ νὰ μένῃ ὡς σκιὰ τοῦ φίλου του, ἵστατο ὄρθιος ὄπισθεν τούτου καὶ παρετήρει τὰ παιγνιόχαρτα, ἀποκρινόμενος εἰς τὰς ἀφώνους ἐρωτήσεις, ἃς τῷ ἔκαμνεν ἐνίοτε ὁ παίζων, διὰ μικρῶν ἐπιδοκιμασίας μορφασμῶν, οἵτινες ἐπανελάμβανον τὰ ἐρωτηματικὰ κινήματα τῆς ἑτέρας φυσιογνωμίας.

— Διάβολε! ἔλεγεν ὁ εὐπατρίδης, χάνω πάντοτε...

— Φαίνεται, ὅτι δὲν ἔζωφυλλίζετε καλά! ἀπήντησεν ἡ βαρόνη δε-Ρουβίλ.

— Εἶναι τώρα τρεῖς μῆνες ὁποῦ δὲν δύναμαι νὰ σᾶς κερδίσω οὐδ' ἓν παιγνίδι! ἐπανέλαβεν ἐκεῖνος.

— Ἔχετε τοὺς ἄσσους; ἠρώτησεν ἡ γραῖα.

— Μάλιστα . . . Ὤ! νὰ 'πάρῃ ἡ ὀργή! . . .

— Νὰ καθήσω πλησίον σας διὰ νὰ σᾶς δεικνύω; εἶπεν ἡ Ἀδελαΐς.

— Ὄχι! ὄχι! . . . Μεῖνον ἀπέναντί μου! Τῇ ἀληθείᾳ θὰ χάσω περισσότερα ἂν σ' ἔχω πλησίον μου.

Περαιωθέντος τέλος τοῦ παιγνιδίου, ὁ εὐπατρίδης ἔσυρεν ἐκ τοῦ κόλπου τὸ βαλάντιόν του καὶ ῥίψας δύω λουδοβίκεια ἐπὶ τῆς τραπέζης, οὐχὶ ἄνευ μορφασμοῦ:

— Σωστὰ τεσσαράκοντα φράγκα! εἶπεν. Ἄ! διάβολε! ἑνδεκάτη! . . .

— Ἑνδεκάτη! ἐπανέλαβε τὸ ἄφωνον πρόσωπον προσβλέπον τὸν Ἰούλιον Σχίνερ.

Ὁ νέος, ἀκούσας τὸν λόγον τοῦτον ἔτι εὐκρινέστερον τῶν λοιπῶν, ἐσκέφθη ὅτι ὥρα ἦν ν' ἀποσυρθῇ. Ἐπανελθὼν τότε εἰς τὸν κόσμον τῶν πραγματικοτήτων, εὗρε κοινούς τινας λόγους διὰ νὰ ὁμιλήσῃ, ἐχαιρέτισε τὴν βαρόνην, τὴν θυγατέρα της καὶ τοὺς δύω ἀγνώστους, καὶ ἐξῆλθεν ἔρμαιον τῶν πρώτων ἡδυπαθειῶν τοῦ ἀληθοῦς ἔρωτος, χωρὶς νὰ ζητήσῃ ν' ἀναλύσῃ τὰ μικρὰ περιστατικά, ἅτινα ἐνώπιον αὐτοῦ συνέβησαν κατ' ἐκείνην τὴν ἑφεσπερίδα.

Τῇ ἐπιούσῃ, ὁ νέος ζωγράφος ἐδοκίμασε σφοδροτάτην ἐπιθυμίαν νὰ ἐπανίδῃ τὴν Ἀδελαΐδα· μάλιστα δέ, ἐὰν ἤκουε τὴν φωνὴν τοῦ πάθους του, ἤθελεν εἰσέλθει εἰς τὸ οἴκημα τῶν δύω γυναικῶν ἀπὸ τῆς ἕκτης τῆς πρωΐας, καθ' ἣν ὥραν ἀφικνεῖτο εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του.

Ἐν τούτοις ἔλαβε τὴν ὑπομονὴν νὰ περιμείνῃ μέχρι δείλης· ἀλλ' εὐθὺς ὅτε ἐνόμισε κατάλληλον τὴν ὥραν ἵνα παρουσιασθῇ εἰς τὸ οἴκημα τῆς βαρόνης δε-Ρουβίλ, κατέβη, ἐσήμανε μετὰ παλμῶν, καὶ ἐρυθριῶν ὡς νεᾶνις ἐζήτησε δειλῶς τὴν εἰκόνα τοῦ βαρόνου δε-Ρουβίλ, παρὰ τῆς δεσποσύνης Λεσενὲρ, ἥτις ἦλθε ν' ἀνοίξῃ τὴν θύραν.

— Ἀλλ' εἰσέλθετε λοιπόν! . . . τῷ εἶπεν ἡ Ἀδελαΐς, ἥτις ἤκουσεν ἀναμφιβόλως αὐτὸν καταβαίνοντα ἐκ τοῦ ἐργοστασίου του.

Ὁ δὲ ζωγράφος τὴν ἠκολούθησε μετ' αἰδοῦς καὶ συστολῆς, ἀγνοῶν τί νὰ εἴπῃ· τόσον ἡ εὐτυχία ἀποκαθίστα αὐτὸν εὐήθη. Νὰ βλέπῃ τὴν Ἀδελαΐδα, ν' ἀκούῃ τὸν θροῦν τῆς ἐσθῆτός της, ἀφ' οὗ ἐπεθύμησε καθ' ὅλην τὴν πρωΐαν νὰ ἦναι πλησίον της, ἀφ' οὗ ἠγέρθη ἑκατοντάκις λέγων «καταβαίνω!» καὶ δὲν κατέβη· ταῦτα πάντα ἦσαν δι' αὐτὸν, ὡσανεὶ ἔζη εἰς τόσον ὄλβον, ὥστε τοιαῦτα αἰσθήματα, παρατεινόμενα ἐπὶ πολὺ, ἠδύναντο νὰ βλάψωσι τὴν ψυχήν του. Ἡ καρδία ἔχει τὴν παράδοξον δύναμιν τοῦ νὰ δίδῃ ἀσυνήθη ἀξίαν εἰς μηδαμινὰ πράγματα. Οἵα χαρὰ δι' ὁδοιπόρον νὰ συλλέξῃ χορτάριον, φύλλον τι ἄγνωστον, ἐὰν τὴν ζωὴν αὐτοῦ ἐν τῇ ἐρεύνῃ ταύτῃ διεκινδύνευσεν! Οὕτω καὶ τὰ πάρεργα τοῦ ἔρωτος! . . .

Ἡ γραῖα δὲν ἦτον εἰς τὴν αἴθουσαν. Ὅτε δ' ἡ νεᾶνις εὑρέθη μόνη μετὰ τοῦ ζωγράφου, ἔφερε μίαν ἕδραν, ὅπως, ἐπὶ ταύτης ἀναβᾶσα, λάβῃ τὴν εἰκόνα· ἀλλὰ παρετήρησεν, ὅτι ὤφειλε νὰ θέσῃ τὸν πόδα ἐπὶ τῆς τραπέζης, διὰ νὰ τὴν ἐκκρεμάσῃ· τότε, ἀφ' οὗ ἔκαμε κίνημά τι διὰ ν' ἀναβῇ, ἐστράφη πρὸς τὸν Ἰούλιον καὶ εἶπεν ἐρυθριῶσα.— Τὸ ἀνάστημά μου δὲν φθάνει. . . Λάβετέ την σεῖς! . . .

Ὁ Ἰούλιος, ἐννοήσας τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τῆς ἀποποιήσεως τῆς νεάνιδος, τῇ ἔῤῥιψεν ἓν τῶν νοημόνων ἐκείνων βλεμμάτων ἅτινά εἰσιν ἡ γλυκυτέρα τοῦ ἔρωτος γλῶσσα. Ἡ δὲ Ἀδελαΐς, ἰδοῦσα ὅτι ὁ ζωγράφος τὴν ἐνόησεν, ἐταπείνωσε τοὺς ὀφθαλμούς διὰ κινήματος ὑπερηφανείας, οὗτινος τὸ ἀπόῤῥητον μόναι αἱ νεάνιδες κρατοῦσι.

Σχεδὸν δειλιῶν καὶ μηδὲ λέξιν δυνάμενος ν' ἀρθρώσῃ, ὁ ζωγράφος ἔλαβε τὴν εἰκόνα, τὴν ἐξήτασε σοβαρῶς πλησιάσας αὐτὴν εἰς τὸ φῶς καὶ ἀνεχώρησε, τοὺς ἑξῆς μόνους λόγους εἰπὼν τῇ δεσποσύνῃ Λεσενὲρ· «Μετ' οὐ πολὺ θὰ σᾶς τὴν ἀποδώσω.» Ἀμφότεροι, κατὰ τὸ ἀκριαῖον τοῦτο διάστημα, ἠσθάνθησαν ἕνα τῶν ζωηρῶν ἐκείνων κλονισμῶν, ὧν τὰ ἐν τῇ ψυχῇ ἀποτελέσματα δύνανται νὰ παραβληθῶσι πρὸς ἐκεῖνα ἅτινα παράγει λίθος, εἰς τὸν βυθὸν μιᾶς λίμνης ῥιπτόμενος· γλυκεραὶ

σκέψεις γεννῶνται καὶ διαδέχονται ἀλλήλας ἀόριστοι, πολυπλασιαζόμεναι, ἄνευ τέρματος, κινοῦσαι τὴν καρδίαν ὡς αἱ κυκλοτερεῖς ἀμαρυγαί, αἵτινες κοιλαίνουσι τὸ κῦμα, ἀναχωροῦσαι ἀπὸ τοῦ σημείου εἰς ὃ ἐρρίφθη ὁ λίθος.

Ὁ Ἰούλιος Σχίνερ ἐπέστρεψεν εἰς τὸ ἐργοστάσιον αὐτοῦ, φέρων τὴν εἰκόνα· ἀνωφελὲς δ' εἶναι νὰ εἴπωμεν, ὅτι ὁ ὀκρίβας αὐτοῦ ἦν ἤδη ἐστολισμένος δι' ὑράσματος, ὅτι τὸ πυξίον ἦν πλῆρες χρωμάτων, αἱ γραφίδες καθαραί, ἡ θέσις καὶ τὸ φῶς ἐκλεκτά. Οὕτω μέχρι τῆς ὥρας τοῦ γεύματος εἰργάσθη ἐπὶ τῆς εἰκόνος μετὰ τοῦ ζήλου ἐκείνου ὃν οἱ καλλιτέχναι καταβάλλουσιν εἰς πάσας τὰς ἰδιοτροπίας των.

Τῇ ἑσπέρᾳ ἐπανῆλθεν εἰς τὸ οἴκημα τῆς βαρόνης δε-Ῥουβίλ, ἔμεινεν ἐκεῖ ἀπὸ τῆς ἐννάτης μέχρι τῆς ἑνδεκάτης· καὶ πλὴν τῶν διαφόρων ἀντικειμένων τῆς συνδιαλέξεως, ἡ ἑσπερὶς παρῆλθεν ὅπως καὶ ἡ προτεραία. Οἱ δύω γέροντες ἦλθον κατὰ τὴν αὐτὴν ὥραν, τὸ αὐτὸ παιγνίδιον τοῦ πικέ του ἔλαβε χώραν, αἱ αὐταὶ φράσεις ἐλέχθησαν ὑπὸ τῶν παιζόντων· τὸ ὑπὸ τοῦ φίλου τῆς Ἀδελαΐδος ἀπολεσθὲν ποσὸν ἦν ἐπίσης σημαντικόν, ὡς καὶ τὸ τῆς προτεραίας· μόνον δὲ ὁ Ἰούλιος, κατά τι θαῤῥαλεώτερος, ἐτόλμησεν ὅπως συνομιλήσῃ μετὰ τῆς νεάνιδος.

Ὀκτὼ ἡμέραι οὕτω παρῆλθον, καθ' ἃς τὰ τοῦ ζωγράφου καὶ τῆς Ἀδελαΐδος αἰσθήματα ὑπέστησαν τὰς ἡδονικὰς καὶ ἡδείας μεταμορφώσεις, αἵτινες ὁδηγοῦσι τὰς ψυχὰς εἰς ἐντελῆ τινα συνεννόησιν. Ὅθεν, ἀφ' ἡμέρας εἰς ἡμέραν, τὸ βλέμμα μεθ' οὗ ἡ Ἀδελαΐς ὑπεδέχετο τὸν Ἰούλιον κατέστη εἰλικρινέστερον, ἐμπιστευτικώτερον, φαιδρότερον καὶ ἐλευθεριώτερον, ἡ δὲ φωνὴ καὶ οἱ τρόποι αὐτῆς ἔσχον τι κατανυκτικώτερον καὶ οἰκειότερον. Ἀμφότεροι ἐγέλων, συνωμίλουν, ἀπεκάλυπτον πρὸς ἀλλήλους τὰς ἰδέας αὐτῶν, ἐλάλουν περὶ ἑαυτῶν μετὰ τῆς ἀφελείας δύω παιδίων, ἅτινα ἐν διαστήματι μιᾶς ἡμέρας σχετίζονται, ὡσεὶ ἐβλέποντο ἀπὸ τριῶν ἐτῶν. Ὁ Ἰούλιος ἔπαιζε πικέτον καὶ, ὡς ὁ γέρων, ἔχανε σχεδὸν πάντοτε· διότι, ἀμαθὴς καὶ πρωτόπειρος, ἦν κατώτερος τοῦ ἀνταγωνιστοῦ του καὶ ἀπετύγχανε πάντοτε. Χωρὶς νὰ ἐξομολογηθῶσιν ἔτι ἀλλήλοις τὸν ἔρωτα αὐτῶν, οἱ δύω ἐρασταὶ ἐγνώριζον, ὅτι ἀνῆκον ὁ εἷς εἰς τὸν ἕτερον. Ὁ Ἰούλιος εἶχεν ἐξασκήσει τὴν ἰσχὺν αὐτοῦ μετ' εὐδαιμονίας ἐπὶ τῆς δειλῆς αὐτοῦ φίλης, πλεῖσται δὲ παραχωρήσεις τῷ ἐγένοντο ὑπὸ τῆς Ἀδελαΐδος, ἥτις αἰδήμων καὶ ἀρωσιωμένη, ἦν παίγνιον τῶν ψευδῶν ἐκείνων κακῳωμάτων ἅτινα ὁ ἧττον ἐπιτήδειος ἐραστὴς καὶ ἡ ἀφελεστέρα νεᾶνις ἐννοοῦσι καὶ μεταχειρίζονται ἀκαταπαύστως, ὡς τὰ μαμμόθρεπτα παιδία καταχρῶνται τῆς ἰσχύος ἣν δίδει εἰς αὐτὰ ἡ τῶν μητέρων των στοργή. Πᾶσα λοιπὸν οἰκειότης ἔπαυσε μεταξὺ τοῦ εὐπατρίδου καὶ τῆς Ἀδελαΐδος. Ἡ νεᾶνις, φυσικῷ τῷ λόγῳ, ἐνόησε τὰς θλίψεις τοῦ ζωγράφου καὶ πάσας τὰς ἰδέας αἵτινες ἐκρύπτοντο εἰς τὰς ῥυτίδας τοῦ μετώπου του, ἐν τῷ ἀποτόμῳ τόνῳ τῶν ὀλίγων λέξεων ἃς ἔλεγεν, ὅτε ὁ γέρων ἐφίλει ἐλευθέρως τὰς χεῖρας ἢ τὸν τράχηλον τῆς Ἀδελαΐδος.

Ἀφ' ἑτέρου, ἡ δεσποσύνη Λεσενὲρ ἐζήτει παρὰ τοῦ ἐραστοῦ αὐτῆς αὐστηρὸν λόγον καὶ τῶν ἐλαχίστων αὐτοῦ πράξεων. Τόσῳ δυστυχὴς ἐφαίνετο καὶ ἀνήσυχος, ὅτε ἡ Ἰούλιος δὲν ἤρχετο, τόσῳ καλῶς ἐγνώριζε νὰ τὸν ἐπιπλήττῃ, ὥστε ὁ ζωγράφος ἔπαυσε νὰ βλέπῃ τοὺς φίλους του καὶ νὰ συναναστρέφηται μετ' ἄλλων. Ἡ Ἀδελαΐς συνέλαβε τὴν ἔμφυτον ταῖς γυναιξὶ ζηλοτυπίαν, μανθάνουσα ὅτι, ἐνίοτε, ἐξερχόμενος τῆς οἰκίας τῆς Κ. δε-Ῥουβὶλ κατὰ τὴν ἑνδεκάτην, ὁ Ἰούλιος ἔκαμνεν ἔτι ἐπισκέψεις καὶ διέτρεχε τὰς λαμπροτέρας αἰθούσας τῶν Παρισίων. Ἐν πρώτοις διετείνετο, ὅτι τὸ εἶδος τοῦτο τῆς ζωῆς ἦν κακὸν διὰ τὴν ὑγείαν· εἶτα εὗρε μέσον νὰ εἴπῃ αὐτῷ μετὰ τῆς βαθείας ἐκείνης πεποιθήσεως ἐν ᾗ ὁ τόνος, ἡ χειρονομία καὶ τὸ βλέμμα περιλυμένου προσώπου δίδουσι τοσαύτην ἰσχύν, «ὅτι ἄνθρωπος ἠναγκασμένος νὰ διαμοιράζῃ μεταξὺ τοσούτων γυναικῶν τὸν καιρὸν καὶ τὰς χάριτας τοῦ πνεύματός του δὲν ἠδύνατο νὰ γένῃ ἀντικείμενον ζωηρᾶς ἀγάπης.» Τότε ὁ Ἰούλιος, ὑπείκων εἴς τε τὸν δεσποτισμὸν τοῦ πάθους καὶ εἰς τὰς ἀπαιτήσεις τῆς ἐρωμένης, ἤρξατο ἐκ νέου ζῶν μόνος ἐν τῷ μικρῷ ἐκείνῳ δωματίῳ ἐν ᾧ τὰ πάντα τῷ ἤρεσκον. Ἐν γένει, ποτὲ ἔρως δὲν ὑπῆρξεν οὔτε καθαρώτερος οὔτε θαῤῥαλεώτερος. Ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἡ αὐτὴ πίστις, ἡ αὐτὴ ἀφροσύνη νύξησαν τὸ ἀγνὸν τοῦτο πάθος, ἄνευ τῆς βοηθείας τῶν θυσιῶν ἐκείνων δι' ὧν πλεῖστοι ἄνθρωποι προσπαθοῦσι νὰ δηλώσωσιν ἀλλήλοις τὴν ἀγάπην των. Μεταξὺ αὐτῶν ὑρίστατο συνεχὴς ἀνταλλαγὴ ἡδέων αἰσθημάτων, καὶ ἠγνόουν τίς ἔδιδεν ἢ τίς ἐλάμβανε τὰ περισσότερα· ἀκουσία τις κλίσις ἀποκαθίστα τὸν σύνδεσμον τῶν ψυχῶν αὐτῶν στενότερον.

Ἡ πρόοδος τοῦ ἀληθοῦς τούτου αἰσθήματος ἐγένετο τόσῳ ταχεῖα, ὥστε, εἴκοσιν ἡμέρας μετὰ τὸ συμβεβηκὸς εἰς ὃ ὁ Ἰούλιος ὤφειλε τὴν εὐτυχίαν τῆς μετὰ τῆς Ἀδελαΐδος σχέσεώς του, ἡ ζωὴ αὐτῶν κατέστη μία καὶ ἡ αὐτή. Ἀπὸ πρωΐας, ἡ νεᾶνις, ἀκούουσα τὸ βῆμα τοῦ ζωγράφου, ἠδύνατο νὰ εἴπῃ καθ' ἑαυτήν· «αὐτὸς εἶναι !... » Ὅτε ὁ Ἰούλιος ἐπανήρχετο παρὰ τῇ μητρὶ αὐτοῦ ἐν ὥρᾳ γεύματος, δὲν ἔλειπέ ποτε τοῦ νὰ ἔλθῃ καὶ χαιρετίσῃ τὰς δύω γυναῖκας· τὸ δ' ἑσπέρας ἔτρεχε κατὰ τὴν συνήθη ὥραν μετὰ τῆς ἀκριβείας ἐραστοῦ. Οὕτως, ἡ μᾶλλον τυραννικὴ καὶ φιλόδοξος εἰς τὸν ἔρωτα γυνὴ δὲν ἤθελε δυνηθῇ νὰ κάμῃ πρὸς τὸν νέον ζωγράφον τὴν ἐλαχίστην ἐπίπληξιν. Ὅθεν ἡ Ἀδελαΐς ἐνετρύφα εἰς ἀνέφελον καὶ ἀπεριόριστον εὐδαιμονίαν, βλέπουσα πραγματοποιουμένου ἐν πάσῃ αὐτοῦ τῇ ἐκτάσει τὸ ἴνδαλμα ὅπερ εἶναι τόσῳ φυσικὸν νὰ ὀνειροπολῇ τις ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῆς Ἀδελαΐδος.

Ὁ γέρων εὐπατρίδης σπανίως ἤδη ἤρχετο· ὁ δὲ Ἰούλιος εἰς πολλὰς περιστάσεις ἔπαιζεν ἀντ' αὐτοῦ τὸ ἑσπέρας.

Ἐν τούτοις, ἐν μέσῳ τῆς εὐδαιμονίας του, σκεπτόμενος τὴν θλιβερὰν τῆς Κ. δε-Ῥουβὶλ κατάστασιν—διότι ἐνόησε κάλλιστα τὴν ἔνδειαν αὐτῆς,—δὲν ἠδύνατο ν' ἀποδιώξῃ ὀχληράν τινα ἰδέαν καὶ πολλάκις ἤδη εἶπε καθ' ἑαυτὸν ἀναχωρῶν· «Πῶς! εἴκοσι φράγκα καθ' ἑκά-

στην ἐσπέραν!... » Πλὴν δὲν ἐτόλμα νὰ παραδοθῇ εἰς ὀχληρὰς ὑπονοίας.

Ὁ Ἰούλιος ὁλόκληρον κατηνάλωσε μῆνα ἐπὶ τῆς εἰκόνος. Ἀφ' οὗ δ' ἐτελείωσε καὶ ἐπιχρισθεῖσα ἐβλήθη αὕτη εἰς στερράνην, τὴν ἐθεώρησεν ὡς ἓν τῶν μεγαλειτέρων αὐτοῦ ἔργων. Ἡ βαρόνη δε-Ῥουβὶλ δὲν ἀνέφερέ τι πλέον αὐτῷ περὶ αὐτῆς. Ἦν ἀμερμνησία ταχα ἢ ὑπερηφάνειας ὁ ζωγράφος δὲν ἠθέλησε νὰ ζητήσῃ ἐξήγησιν τῆς σιωπῆς ταύτης. Συνενοήθη μετὰ τῆς Ἀδελαΐδος ὅπως θέσωσι τὴν εἰκόνα εἰς τὴν θέσιν της ἐν ἀπουσίᾳ τῆς Κ. δε-Ῥουβίλ. Ἐξέλεξαν δὲ ὡς κατάλληλον ἡμέραν τὴν 8 ἰουλίου· διαρκοῦντος δὲ τοῦ περιπάτου ὃν ἡ μήτηρ αὐτῆς ἔκαμνε συνήθως εἰς τὸν Κεραμεικόν, ἡ Ἀδελαὶς ἀνέβη μόνη, διὰ πρώτην φοράν, εἰς τὸ ἐργοστάσιον τοῦ Ἰουλίου, προφασισθεῖσα, ὅτι ἤθελε νὰ ἴδῃ τὴν εἰκόνα κατὰ τὴν αἰσίαν τῆς ἀποπερατώσεώς της ἡμέραν.

Ἔμεινεν ἄφωνος καὶ ἀκίνητος, παραδοθεῖσα εἰς ἡδονικὴν θεωρίαν, εἰς ἣν ἐθεμελιοῦντο ἐν ἑνὶ καὶ μόνῳ ἅπαντα τὰ αἰσθήματα τῆς γυναικός, καθότι συγκεφαλαιοῦνται ὅλα εἰς ἕνα καὶ μόνον δίκαιον θαυμασμὸν πρὸς τὸν ἀγαπώμενον ἄνδρα.

Ὅτε δ' ὁ ζωγράφος, ἀνησυχῶν διὰ τὴν σιωπήν της, ἔκυψε διὰ νὰ ἴδῃ τὴν νεάνιδα, αὕτη τῷ ἔτεινε τὴν χεῖρα... μὴ δυναμένη νὰ εἴπῃ λέξιν· ἀλλὰ δύω δάκρυα ἐρρεύσαν ἐκ τῶν ὀφθαλμῶν της. Ὁ Ἰούλιος ἔλαβε τὴν χεῖρά της, κατεκάλυψε ταύτην διὰ φιλημάτων, καὶ ἐπὶ μίαν στιγμὴν συνεθεωροῦντο ἐν σιγῇ, ἀμφότεροι ἐπιθυμοῦντες μὲν νὰ ὁμολογήσωσι τὸν ἔρωτά των, πλὴν μὴ τολμῶντες τοῦτο... Ἐπειδὴ δ' ὁ ζωγράφος ἐκράτει τὴν χεῖρα τῆς Ἀδελαΐδος ἐντὸς τῶν ἰδικῶν του, ἡ αὐτὴ θερμότης, τὸ αὐτὸ κίνημα τοῖς ἔδειξεν, ὅτι ἀμφοτέρων αἱ καρδίαι σφοδρῶς ἔπαλλον. Λίαν συγκεκινημένη, ἡ νεᾶνις ἐμακρύνθη ἠρέμα τοῦ Ἰουλίου καὶ εἶπε ῥίπτουσα αὐτῷ πλῆρες ἀφελείας βλέμμα·

— Θέλετε καταστήσει τὴν μητέρα μου πολὺ εὐτυχῆ!...

— Πῶς! τὴν μητέρα σας μόνον;... ἠρώτησεν ὁ Ἰούλιος.

— Ὦ!... ἐγὼ... εἶμαι ἤδη...

Ὁ ζωγράφος ἔκλινε τὴν κεφαλὴν καὶ διέμεινε σύννους, ἐκπτοηθεὶς ἀπὸ τὴν σφοδρότητα τῶν αἰσθημάτων ἅτινα ὁ τόνος τῆς φράσεως ἐκείνης διήγειρεν ἐν τῇ καρδίᾳ του. Τότε ἀμφότεροι, ἐννοήσαντες τὸν κίνδυνον τῆς τοιαύτης θέσεως, κατέβησαν καὶ ἔθηκαν τὴν εἰκόνα εἰς τὴν θέσιν αὐτῆς.

Ὁ Ἰούλιος ἐγευμάτισε διὰ πρώτην φορὰν μετὰ τῆς βαρόνης καὶ τῆς θυγατρός της. Ἡ δὲ Κ. δε-Ῥουβὶλ ὑπεδέξατο ἅμα καὶ ηὐχαρίστησεν αὐτὸν μετὰ σπανίας ἀγαθότητος. Ἐν τῇ κατανύξει δ' αὐτῆς, καὶ ὅλη οὖσα ἐν δάκρυσιν, ἡ γραῖα ἠθέλησε νὰ τὸν ἀσπασθῇ.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ Α',

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.

. . . Διηγήσομαι μίαν τῶν φρικωδεστέρων πράξεων, ἀφ' ὅσας οἱ ἄνθρωποι διεπράξαντο, ἓν τῶν προμερωτέρων ἐγκλημάτων, ἀφ' ὅσα εἶδεν ὁ ΙΖ' αἰών, καὶ ὅπερ συνέβη ὁπότε ἡ βασίλισσα τῆς Γαλλίας Ἄννα ἡ Αὐστριακὴ ἐνησχολεῖτο εἰς τὴν καθησύχασιν τῆς ἐμφυλίου στάσεως τοῦ κράτους αὐτῆς. Ἡ διήγησις αὕτη ἐκπλήξιν καὶ θαυμασμὸν θέλει ἐμποιήσει εἰς τὰς μελλούσας γενεάς, καὶ ὤφειλε νὰ ἦναι ὡς ἀπαίσιος οἰωνὸς διά τε τὴν βασίλισσαν καὶ τοὺς λαούς, οἵτινες ἔβλεπον, ὅτι ἰδοὺ ἔμελλον νὰ καταπέσωσιν ἐπὶ τῆς ὑφηλίου αἱ βαρεῖαι καὶ ἐκδικητικαὶ τοῦ Θεοῦ χεῖρες, ὅπως τιμωρήσωσιν αὐτὴν ἕνεκα τῆς διὰ τοσούτων ἀσεβημάτων καὶ τοσούτων ἐγκλημάτων διαχυθείσης ἐπ' αὐτῆς ἀδικίας. Ἐνόμιζέ τις, ὅτι ἡ θεία δίκη ἠπείλει ἁπαξάπαντας τοὺς βασιλεῖς τῆς Εὐρώπης, καθότι δὲν ἐφείσθη ἑνὸς τῶν ἀθωοτάτων καὶ ἔπιπτε τότε κατὰ τῆς κεφαλῆς ἑνὸς μεγάλου βασιλέως, ὅστις ἦν ἀγαθὸς ἡγεμὼν καὶ ἀνεπίληπτος καθ' ὅλα, ἐκτὸς τῆς πατροπαραδότου αὐτοῦ αἱρέσεως, ἐξ ἧς, ὡς φαίνεται, ἐπήγασεν ἡ δυστυχία του, ὃν τρόπον πηγὴ αὐτῆς ἦν ἡ ἁμαρτία Ἐρρίκου τοῦ Π'. Ὁ πρὸς τὴν θρησκείαν ζῆλος ἐδείκνυε τὴν πίστιν αὐτοῦ, αἱ δὲ ἀγαθαὶ αὐτοῦ προθέσεις πιθανῶς συνεφείλκυον ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔλεος τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ φῶτα ὧν εἶχε χρείαν ὅπως ἐξέλθῃ τῆς τυφλώσεως ταύτης· πλὴν, ἀκατανοήτῳ τοῦ Ὑψίστου βουλῇ, ἀπέθανε πλήρης ἀρετῶν, ὁ δὲ θάνατος αὐτοῦ θέλει καταδείξει ἡμῖν ἀριδήλως ὁπόσον ὠμὸν θηρίον καὶ τέρας εἶναι ὁ ἄνθρωπος, ὁπόταν δίδωται ὅλος εἰς τὸν ῥοῦν τῶν παθῶν του καὶ δὲν ἔχῃ ὡς κανόνα καὶ ὁδηγὸν τῶν πράξεων αὐτοῦ τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν ἀληθῆ θρησκείαν.

Οὐδέποτε οἰκτροτέρα κατάστασις εὑρέθη παρ' ἐκείνην ἐν ᾗ εὑρίσκετο τότε ὁ μέγας οὗτος βασιλικὸς τῆς Ἀγγλίας οἶκος. Οἱ ὑπήκοοι αὐτοῦ τὸν κατεδίωκον καὶ ὅσοι τὰ πάντα ὤφειλον εἰς αὐτὸν τὸν ἐπρόδιδον· ἐκεῖνοι δὲ παρὰ τῶν ὁποίων δικαίως ὁ οἶκος οὗτος ἔπρεπε νὰ ἐλπίσῃ βοήθειαν, ἐβιάζοντο ἐξ ἀνάγκης νὰ τὸν ἐγκαταλίπωσιν. Ἡ ἐκ τοῦ ἐμφυλίου πολέμου ἀμηχανία τῆς βασιλίσσης ἐκώλυεν αὐτὴν τοῦ νὰ συνδράμῃ τὸν βασιλέα τῆς Ἀγγλίας, πρὸς τὸν ὁποῖον εἶχεν ὑποχρεώσεις καὶ, ὡς ἔλεγεν, ἔτρεφε μεγάλην φιλίαν, ἀλλ' ἡ φιλία αὕτη, πρὸς μεγίστην αὐτῆς θλῖψιν, ἦν ἄκαρπος καὶ προὐξένει ταραχὴν ἅμα καὶ θλῖψιν εἰς μεγάλην βασίλισσαν, ὡς Ἄνναν τὴν Αὐστριακήν, ἧς ἡ ἀγαθὴ θέλησις ἔπρεπε νὰ συνοδεύηται καὶ ὑπὸ ἰσχύος καὶ νὰ φαίνηται μᾶλλον δι' ἔργων ἢ διὰ λόγων. Τότε ὁ μέγας οὗτος βασιλεὺς ἠναγκάσθη νὰ τρίβῃ τὴν ἑαυτοῦ ζωὴν ἀμυνόμενος κατὰ τῶν ὑπηκόων του, ὡς ἤθελε πράξει ὁ χείριστος τοῦ κόσμου ἄνθρωπος. Ἀπήχθη ὑπ' αὐτῶν ἐκ τῆς νήσου Οὐάϊτ εἰς Λονδῖνον, ἔνθα ἐκρατήθη ἐπὶ πολὺ καθειργμένος, ἡ δὲ ἄνω Βουλὴ κατεγίνετο ὅπως δικάσῃ τὸν δύστηνον τοῦτον μοναρχην μετ' ἀναιδοῦς βαρβαρότητος καὶ φανερᾶς ἀδικίας. Ἡ βασίλισσα, περιπεπλεγμέ-

νη οὖσα εἰς τὰς ἰδίας αὐτῆς ὑποθέσεις καὶ οὐχὶ τόσῳ εἰς θέσιν νὰ ἐμποιήσῃ φόβον, ἔπεμψεν ἀντὶ πάσης βοηθείας βασιλικὸν ταχυδρόμον εἰς Ἀγγλίαν, ὅπως καθικετεύσῃ τοὺς ἐπαναστάτας ὑπὲρ τοῦ αἰχμαλώτου· ἀλλ' ἡ πρᾶξις αὕτη τῆς βασιλίσσης τῆς Γαλλίας ἀπέβη ἄκαρπος, διότι, ὅτε ὁ ταχυδρόμος ἀφίκετο εἰς τὴν Ἀγγλίαν, ὁ δυστυχὴς ἡγεμὼν δὲν εἶχε πλέον ἀνάγκην αὐτοῦ.

Ἐν ᾧ οἱ ἐκφαυλισθέντες οὗτοι ἄνθρωποι μετεχειρίζοντο τὸν βασιλέα αὐτῶν ὡς ἐγκληματίαν, ἐν ᾧ κατηγόρουν αὐτὸν ὡς καταπροδόντα τὸ ἔθνος καὶ κατ' αὐτῶν τὸν πόλεμον κινήσαντα, ἡ βασίλισσα καὶ σύζυγος αὐτοῦ, ἡ δυστυχὴς Ἑρριέττα, εὑρίσκετο ἐν Λούβρῳ παντοίας ἀνάγκας πάσχουσα. Εἶχεν ἤδη πωλήσει ὅλους αὐτῆς τοὺς πολυτίμους λίθους διὰ νὰ βοηθήσῃ χρηματικῶς τὸν σύζυγον αὐτῆς, ὃν προσεπάθει νὰ συνδράμῃ δι' ὅλων τῶν δυνατῶν μέσων· τοὺς δ' ἐπιλοίπους τῶν ἀδαμάντων αὐτῆς ἐξώδευσε πρὸς διατροφὴν ἑαυτῆς ἐν Παρισίοις, ἔνθα εὑρέθη πολιορκημένη ὑπὸ τῶν ἐπαναστατῶν. Ἡ βασιλικὴ φατρία ἔτρεφε πρὸς αὐτὴν μεγάλην συμπάθειαν, ἀλλ' ἡ δεινὴ τῶν πραγμάτων τῆς βασιλίσσης Ἄννης τῆς Αὐστριακῆς θέσις ἐστέρει αὐτὴν τῶν βοηθημάτων ἅτινα εἶχε συνειθίσει νὰ λαμβάνῃ παρ' ἐκείνης. Ἐν τοιαύτῃ λοιπὸν εὑρεθεῖσα ἀνάγκῃ, ἠναγκάσθη νὰ ζητήσῃ (ὡς αὐτὴ ἔλεγεν ἡ ἰδία) ἐλεημοσύνην παρὰ τοῦ Κοινοβουλίου· εἰκάζεται δὲ, ὅτι κατώρθωσε νὰ λάβῃ εἴκοσι περίπου χιλιάδας ῥάγκων διὰ τὰ πρὸς ζωάρκειαν. Ἐπειδὴ εἶχον τὴν τιμὴν νὰ βλέπω αὐτὴν συνεχῶς ἐν Λούβρῳ (1), καθότι μοι ἔκαμε τὴν χάριν νά με δέχηται, εἶδον αὐτοῖς ὄμμασι τὴν ἀξιολύπητον κατάστασιν, ἐν ᾗ εὑρίσκετο. Ὅλοι οἱ δυνατοὶ τῆς γῆς, οἵτινες πιστεύουσιν ἑαυτοὺς προωρισμένους νὰ ἔχωσι διαρκῆ ἰσχὺν καὶ φαντάζονται, ὅτι τὸ μεγαλεῖον, αἱ ἡδοναὶ καὶ ἡ ἐξωτερικὴ αὐτῶν δόξα οὐδέποτε θέλουσι λήξει, πρέπει νὰ λάβωσιν ὑπ' ὄψιν καὶ μελετήσωσι ταῦτα, διὰ νὰ γνωρίσωσι τὴν ἑαυτῶν ἀπάτην. Ἡ πενία εἰς ἣν περιῆλθεν ἡ περίδοξος αὕτη ἡγεμονὶς ἦν οἰκτροτάτη· ἀλλὰ δὲν ἠδύνατο νὰ συγκριθῇ πρὸς τὴν δυστυχίαν ἣν ὤφειλε νὰ φοβῆται καὶ ἥτις τῇ συνέβη κατ' ἀπόρασιν θείαν, ὅπως ἐπαισθανθῇ τὴν διαφορὰν τῶν μεγίστων ἀγαθῶν καὶ τῶν μεγίστων κακῶν, ἅτινα δύνανται νὰ ἐπέλθωσιν εἰς τὸν βίον. Δυνάμεθα δ' εἰπεῖν, ὅτι ἀμροτέρων τούτων τῶν καταστάσεων ἀπήλαυσε καθ' ὅλην τὴν ἔκτασιν.

Ἀφ' ὅτου ἐγένετο ἡ πολιορκία τῆς πόλεως τῶν Παρισίων, εὑρίσκετο ἐν μεγίστῃ ἀνησυχίᾳ μὴ λαμβάνουσα εἰδήσεις περὶ τοῦ βασιλέως καὶ συζύγου αὐτῆς, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζεν ὅτι μετήνεγκον εἰς Λονδῖνον, ἔνθα τοσοῦτῳ ἐπιμελῶς ἐκρατεῖτο ὁ δυστυχὴς οὗτος ἡγεμών, ὥστε δὲν ἠδύνατο κατ' οὐδένα τρόπον νὰ τῇ γράψῃ· ἐπειδὴ δ' ἐλπίδες καῦραι διαβουκολοῦσι πολλάκις τοὺς ἀνθρώπους, ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ἐνόμιζεν, ὅτι ὁ πόλεμος καὶ αἱ ταραχαὶ τῆς Γαλλίας ἐκώλυον αὐτὴν τρόπον τινὰ τοῦ νὰ λάβῃ ἐπιστολὰς τοῦ βασιλέως.

Ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ τῆς μεταξὺ τοῦ βασιλέως καὶ τῆς βασιλίσσης σιγῆς, Κάρολος ὁ Α' ἀπεκρίνετο ἐν τῇ ἄνω Βουλῇ τῆς Ἀγγλίας πρὸς τὰς κατ' αὐτοῦ κατηγορίας, αἵτινες συνίσταντο εἰς τὸ ὅτι ἦν προδότης τοῦ Κράτους καὶ ἔσυρε τὸ ξίφος κατὰ τῶν ἰδίων ὑπηκόων. Πρὸς τὰ μυθώδη ταῦτα ἐγκλήματα μὴ ἀπαντῶν, ὁ βασιλεὺς διετείνετο πάντοτε, ὅτι ἡ ἄνω Βουλὴ δὲν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ δικάσῃ βασιλέα καὶ ὅτι, κατά τε τοὺς νόμους καὶ κατὰ τὸν ὀρθὸν λόγον, δὲν ἔπρεπε νὰ μεταχειρίζωνται αὐτὸν κατ' ἐκεῖνον τὸν τρόπον· ἀλλ' ὁ τῆς βουλῆς πρόεδρος, ἐν ᾧ ὁ βασιλεὺς ἐλάλει περὶ νόμων, δικαιοσύνης καὶ ὀρθοῦ λόγου, τῷ ἀπήντησεν, ὅτι δὲν ὑπέρερον ὥστε ἀνὴρ κακοποιὸς καὶ ἐπὶ κακουργήμασιν ἐγκαλούμενος νὰ διαμφισβητῇ τὴν ἁρμοδιότητα τοῦ δικαστηρίου, καὶ ὅτι οὐδόλως τῷ ἐπετρέπετο ἡ περὶ τούτου συζήτησις.

Ὁ δυστυχὴς ἡγεμὼν πολλάκις ἐπαρουσιάσθη ἐνώπιον τῶν ἀδίκων τούτων δικαστῶν καὶ πολλάκις ἀπεπέμφθη καὶ κατεπληρώθη δι' ὕβρεων. Πάντοτε ὅμως ἀπεποιήθη νὰ δεχθῇ τὰς γινομένας αὐτῷ προτάσεις, διότι, κατ' αὐτὸν, προσέτριβον αὗται μῶμον εἰς τὴν θρησκείαν ἣν ἐπρέσβευε. Πρὸς ὑποστήριξιν δὲ τῶν λόγων αὐτοῦ δὲν ἐστερεῖτο οὔτε γεναιοψυχίας, οὔτε πνεύματος· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν εἶχεν ὑπὲρ αὐτοῦ οὔτε δυνάμεις, οὔτε φίλους, οὔτε χρήματα, οὔτε στρατὸν, κατεδικάσθη ἐπὶ τέλους εἰς θάνατον, ἀρνούμενος πάντοτε τὴν ἁρμοδιότητα τῆς βουλῆς, καὶ ταύτης διατεινομένης τὸ ἐναντίον. Διὰ τοιούτων δὲ βδελυρῶν λέξεων ἦν συντεθειμένη ἡ φρικώδης αὕτη ἀπόφασις, ὥστε ἕκαστος ἐνόει, ὅτι ἡ διαγωγὴ τῶν ἀτίμων ἐκείνων δικαστῶν ἦν πλήρης ἀδικίας καὶ κακεντρεχείας. Ὁ πρόεδρος ἀνήγγειλε πανδήμως, ὅτι ἐπειδὴ ὁ Κάρολος Στυάρτης κατηγορεῖτο ἐπὶ διαφόροις ἐγκλήμασι καὶ κακουργήμασιν, ὧν ἀπεδείχθη ἔνοχος, ἡ βουλὴ ἀπεφάσισεν ἵνα ὁ εἰρημένος Κάρολος Στυάρτης, ὡς τύραννος, προδότης, φονεὺς καὶ ἐχθρὸς τοῦ λαοῦ, θανατωθῇ διὰ καρατομίας.

Ἐξενεχθείσης τῆς φρικώδους ἀποφάσεως, ὁ δυστυχὴς βασιλεὺς ἀπήχθη, τῇ 9 φεβρουαρίου 1649 περὶ τὴν δεκάτην ὥραν π. μ., εἰς Ἅγ. Ἰάκωβον πεζῇ, διὰ τοῦ κήπου, ἐν μέσῳ πεζικοῦ τάγματος, κροτούντος τοῦ τυμπάνου καὶ ἀναπεπταμένων τῶν σημαιῶν, μετὰ τῆς συνήθους αὐτοῦ φρουρᾶς δορυφορούσης. Συνώδευον δ' αὐτὸν καί τινες εὐγενεῖς, βαδίζοντες ἀσκεπεῖς τὴν κεφαλὴν πρὸ αὐτοῦ καὶ μετ' αὐτόν. Ἠκολούθουν δὲ ὁ Ἰούξων, ἐπίσκοπος τοῦ Λονδίνου, καὶ ὁ συνταγματάρχης Τόμλινσων, ἀρχηγὸς τῆς σωματοφυλακῆς τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος· ἀμφότεροι συνώδευον καὶ ὡμίλουν μετ' αὐτοῦ ἀσκεπεῖς.

Ἐν τοιαύτῃ παρατάξει ἔφθασεν ὁ βασιλεὺς ἀπὸ τοῦ εἰρημένου κήπου τοῦ Ἁγ. Ἰακώβου διὰ μέσου τῆς στοᾶς τοῦ Γάϊτ-Χάλλ μέχρι τοῦ δωματίου ἐντὸς τοῦ ὁποίου κατελλίνετο συνήθως ἐπὶ τῆς βασιλείας του. Εἶτα εἰσῆλθεν εἰς τι σπουδαστήριον, ὅπερ εἶχεν ἄλλοτε ὡς εὐκτήριον, καὶ ἐπί τινα χρόνον διετέλει προσευχόμενος. Δὲν ἠθέλησε νὰ γευματίσῃ, διότι, κοινωνήσας πρὸ μιᾶς

---

(1) Ἡ παροῦσα πραγματεία εἶναι ἀπόσπασμα ἐκ τῶν ἀπομνημονευμάτων τῆς Κ. δε-Μοττεβίλλ. Σ. Μ.

ὥρας τῶν ἀχράντων μυστηρίων, εἶχε πίει ὀλίγον οἶνον. Ἡ σωματοφυλακὴ καὶ οἱ δορυφόροι ἦσαν παρατεταγμένοι στοιχηδὸν ἀπὸ τοῦ δωματίου αὐτοῦ μέχρι τοῦ ἐσιατορίου· ἔξωθεν δὲ τούτου, ἐπὶ τῆς δημοσίας πλατείας, ἦν ἀνεγηγερμένον τὸ ἀπαίσιον ἱκρίωμα. Ἐν τῷ μέσῳ ἀνυψοῦτο τὸ ἐπίξηνον, καὶ παρὰ τούτῳ ὁ πέλεκυς, ἕτοιμος ἵνα κόψῃ τὴν κεφαλὴν τοῦ δυστυχοῦς τούτου τῶν ἐπαναστατικῶν φατριῶν θύματος. Ἐξ ἀμφοτέρων δὲ τῶν μερῶν τοῦ ἱκριώματος ἦσαν τοποθετημένοι πολλοὶ λόχοι ἱππικοῦ καὶ πεζικοῦ, καὶ πλησίον τούτων τὸ ἄπειρον τοῦ λαοῦ πλῆθος, ὅπερ ἤθελε νὰ παρασταθῇ εἰς τὴν ἀξιομνημόνευτον ταύτην σκηνήν.

Ὅτε ἔφθασεν ἐπὶ τοῦ ἱκριώματος, ὁ βασιλεὺς ἔρριψε προσεκτικὰ βλέμματα ἐπὶ τοῦ πελέκεως καὶ τοῦ ἐπιξήνου καὶ ἠρώτησε τὸν συνταγματάρχην Ἄκκερον ἂν δὲν ὑπῆρχεν ἐκεῖ τούτου ὑψηλότερον. Εἶτα ἐλάλησε πρὸς πάντας μετὰ μεγάλης πνεύματος ἡσυχίας, φέρων ἐπὶ τοῦ προσώπου ὕφος τόσῳ εὐγενὲς καὶ μεγαλοπρεπές, ὥστε, καὶ ἂν εἶχεν ὡς θεατὰς καὶ ἀκροατὰς δολοφόνους καὶ δημίους, ἤθελον συγκινηθῆ. Ὁ λόγος αὐτοῦ εἶναι λαμπρὸς καὶ ἄξιος χριστιανοῦ βασιλέως, ὅστις, ἀπατηθεὶς εἰς τὴν θρησκείαν του, ἐπίστευεν ὅτι ἦν μάρτυς τῆς Ἐκκλησίας αὐτοῦ. Ὁμολογεῖ ἑαυτὸν ἔνοχον τοῦ ἀδίκου θανάτου τοῦ Στράφφορδ, μετανοῶν ὅτι συνήνεσεν εἰς αὐτόν. Ἄγγλος τις, πιστὸς τοῦ βασιλέως θεράπων καὶ καλῶς πληροφορηθεὶς τὰ πράγματα, μοὶ διηγήθη ἁπάσας ταύτας τὰς λεπτομερείας μέχρι τοῦ θανάτου τοῦ Καρόλου, καὶ παρ' αὐτοῦ ἔλαβον τὸ λογύδριον, ὅπερ ὁ δυστυχὴς ἡγεμὼν ἐξεφώνησεν ἐπὶ τοῦ ἱκριώματος πρὸς τὸν λαὸν καὶ πρὸς τὸν συνταγματάρχην Τομλινσῶνα. Ἰδοὺ αὐτό.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΙΓΝΑΤΙΟΣ ΛΟΪΟΛΑΣ

ΙΔΡΥΤΗΣ ΤΟΥ ΤΑΓΜΑΤΟΣ ΤΩΝ ΙΗΣΟΥΪΤΩΝ.

Ὁ Ἰγνάτιος Λοϋόλας, «Ἱσπανὸς στρατιώτης καὶ εὐπατρίδης, ἔχων εἰς τὰς φλέβας αὐτοῦ θερμὸν Βισκάϊον αἷμα», παρὼν εἰς τὸν πρὸς ἄμυναν τῆς Παμπελούνας κατὰ τῶν Γάλλων ἀγῶνα τοῦ 1521 γενναίως ἐμάχετο, ὅτε σφαῖρα τηλεβόλου ἔθραυσε τὸ δεξιὸν αὐτοῦ σκέλος, τοῦ ἀριστεροῦ μικρὸν βλαβέντος. Μετενεχθεὶς δὲ εἰς πλησιόχωρόν τι φρούριον, τοὺς ἀνιαροὺς μῆνας καθ' οὓς κατέκειτο κλινήρης διῆγεν ἀναγινώσκων τοὺς βίους τῶν ἁγίων. Ἦν δὲ τότε τριακοντούτης τὴν ἡλικίαν. Εἶχε θέλησιν ἰσχυράν· διῆγε βίον ἄτακτον καὶ ἀνειμένον, καὶ διαπύρως ἐπεθύμει τὴν στρατιωτικὴν δόξαν. Ἀνικάνου δὲ γενομένου μετὰ τὴν μάχην τῆς Παμπελούνης νὰ ἐξακολουθήσῃ τὸ στρατιωτικὸν στάδιον, ἀνεφύη τὸ ζήτημα, διατί νὰ μὴ γίνῃ ἅγιος, ἐφάμιλλος πρὸς τὸν ἅγιον Φραγκίσκον καὶ ἅγιον Δομίνικον; Ἀπεφάσισε νὰ ἀποπειραθῇ. Ἀποχωρισθεὶς δὲ τῶν συγγενῶν καὶ φίλων, μετέβη εἰς προσκύνησιν τῶν ἁγίων τόπων. Εἰς τὴν ἐν τῷ ὄρει Σερρὰτ ἐκκλησίαν τῆς Παναγίας ἀναρτήσας τὰ ὅπλα αὐτοῦ, ὡμολόγησε σταθερὰν ὑπακοὴν εἰς τὸν Θεὸν καὶ εἰς τὴν ἐκκλησίαν. Ἐνδυθεὶς δὲ πενιχρότατα καὶ μυρίας ὑποστὰς ταλαιπωρίας, ἔφθασεν εἰς Ἱερουσαλὴμ τὴν 4 Σεπτεμβρίου 1523. Ἐπιστρέψας δὲ εἰς Ἱσπανίαν τριάκοντα τριῶν ἐτῶν ὤν, ἐπανέλαβε τὴν ἐκπαίδευσίν του, ἣν εἶχε παραμελήσει παιδιόθεν καὶ ἐπιμελῶς ἐκ τῶν στοιχείων τῆς γραμματικῆς ἀρξάμενος διεπέρανε τὰς σπουδὰς αὐτοῦ μὴ ἀποκρύψας τὴν ἀμάθειάν του. Τὸ 1528 μετέβη εἰς Παρισίους καὶ ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ ἐγνώρισε τοὺς σπουδαστὰς Ξαβιέρον, Φάβερον, Λαινέζον, Βοβαδίλλαν καὶ Ῥοδριγγέζον, εἰς οὓς μετέδωκε τὸν εὐσεβῆ ζῆλον αὐτοῦ. Εἰς ὑπόγειόν τινα ναΐσκον τῆς ἐκκλησίας τῆς Μοντμάρτης τὴν 15 Αὐγούστου 1534, οἱ ἓξ ἐνθουσιασταὶ ὡμολόγησαν ἐπισήμως τὴν τήρησιν τῆς ἁγαμίας, πενίας, καὶ τὴν ἀφοσίωσιν τοῦ βίου αὐτῶν εἰς περίθαλψιν τῶν χριστιανῶν καὶ ἐπιστροφὴν τῶν ἀπίστων. Τοιαύτη δὲ ἦτο ἡ ἀρχὴ τοῦ διαβοήτου τάγματος τῶν Ἰησουϊτῶν.

Τὴν διάταξιν τοῦ νέου τάγματος ὑπέβαλον εἰς τὴν ἔγκρισιν τοῦ Πάπα Παύλου Γ', ὅστις ἐπήγαγεν ἀντιστάσεις τινὰς εἰς ταύτην· ἀλλ' ἐπὶ τῇ ἐγγύῃ ὅτι οἱ Ἰησουῖται ὤφειλον τελείαν ὑπακοὴν εἰς τὴν ἁγίαν ἕδραν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς τὴν σύστασιν τὴν 27 Σεπτεμβρίου 1540. Ὁ Λοϋόλας ἐξελέχθη ἀρχηγὸς καὶ ἐγκατέστη ἐν Ῥώμῃ ὅπως ἐντεῦθεν διευθύνῃ τὰ διαβήματα τοῦ τάγματος. Λίαν ἐγκαίρως οἱ Ἰησουῖται ἐγένοντο ἐπωφελεῖς τῇ παπωσύνῃ. Ἐλεύθεροι τῶν ἐθῶν τῶν ἑτέρων ἐκκλησιαστικῶν ταγμάτων, ἀνέλαβον ὑπηρεσίας δι' ἃς μόνοι αὐτοὶ ἦσαν ἱκανοὶ καὶ ἐγένοντο οἱ ἐπιβλαβέστατοι καὶ ἐπικινδυνωδέστατοι ἀνταγωνισταὶ τῶν διαμαρτυρομένων. Πρὸς τῇ ἐλευθέρᾳ ἐνεργείᾳ ὁ Ἰησουΐτης συνήνου τὰ πλεονεκτήματα τελείας πειθαρχίας· ὑπακοὴ ἦτο τὸ πρώτιστον αὐτοῦ καθῆκον. Πᾶσα δὲ αὐτοῦ ἐνέργεια διείπετο ὑπὸ κεντρικῆς ἐξουσίας καὶ πᾶσα διαταγὴ ἔπρεπε νὰ ἐκτελεσθῇ ὑπ' αὐτοῦ μετὰ τῆς δυνατῆς ἐπιτηδειότητος καὶ δραστηριότητος ἀδιστάκτως καὶ ἀντὶ πάσης θυσίας. Σκοπὸς τοῦ τάγματος ἦτο ν' ἀποκαλύπτῃ τὴν ἰδίαν ἑκάστῳ τῶν μελῶν αὐτοῦ φύσιν καὶ οὕτω νὰ μεταχειρίζηται αὐτὴν πρὸς τὸ μεγαλεῖον τῆς ἐκκλησίας. Ταχέως δὲ ἡ παρουσία τοῦ νέου τάγματος καὶ ἡ φήμη τῶν ἀποστόλων αὐτοῦ διεσπάρη καθ' ὅλην τὴν γῆν, καὶ οἱ κατὰ καιροὺς πάπαι ηὔξανον τὰ μέλη καὶ ἐξέτεινον τὰ προνόμια τοῦ τάγματος. Ὁ Λοϋόλας ἐπέδειξε μᾶλλον προθυμίαν ἢ περίνοιαν περὶ τὴν σύστασιν τοῦ Ἰησουϊτισμοῦ. Ἡ τελειότης τοῦ μηχανισμοῦ αὐτοῦ, ἣν ὁ Καρδινάλιος Ῥιχελιεὺς ἀπεκάλει ἀριστούργημα ἀστυνομίας, ὠφείλετο τῷ Ἰακώβῳ Λαινέζῳ, διαδεχθέντι τὸν Λοϋόλαν εἰς τὴν ἀρχηγίαν. Κεκμηκὼς δὲ ὑπὸ τῶν κόπων καὶ τῶν στερήσεων, ὁ Λοϋόλας ἀπεβίωσε τῇ 31 Ἰουλίου 1556 ἐν ἡλικίᾳ ἑξήκοντα πέντε ἐτῶν. Συγκατετάχθη δὲ εἰς τὸν χορὸν τῶν ἁγίων ὑπὸ τοῦ Πάπα τὸ 1622.

(Ἐκ τοῦ Ἀγγλικοῦ μεταφρ. ὑπὸ Ο.)

ΞΑΝΘΑΙ ΚΑΙ ΜΕΛΑΓΧΡΟΙΝΑΙ.

Μοὶ λέγουν ὅτι ἀγαπῶ ξανθὰς ὑπὲρ τὸ δέον,
Ὅτι μ' ἀρέσκει πάντοτε τὸ γαλανόν των βλέμμα,
Ὅτ' ἂν καὶ εἶμ' ὁ ὕστερος τῶν ἱππότῶν τῶν νέων,
Οὐχὶ μιᾶς ἀλλὰ πολλῶν ξανθῶν φορῶ τὸ στέμμα·

Μοὶ λέγουν ὅτι αἱ ξανθαὶ ψυχραὶ καὶ φλεγματώδεις,
Ὅτ' ἀβρώστοῦν τὸν ἄνθρωπον μ' ἓν ὄχι καὶ μ' ἓν ναί των,
Ὅτ' εἶναι λάθη φύσεως, ὑπάρξεις χιμαιρώδεις,
Ὅτι ἐκπλύματ' ἀληθῆ αἱ ῥαθυναὶ μορφαί των·

Μοὶ λέγουν ὅτ' ἀναίσθητος ὀλίγον τι ὑπάρχω,
Ἀφοῦ περικυκλούμενος ὑπὸ μελανοφθάλμων
Πορευομένων τακτικῶς παρὰ τῷ κανονάρχῃ
Καὶ τακτικῶς ἀκουουσῶν ψαλμῶν καὶ ἐξαψάλμων,

Οὐδὲ κἂν μίαν γόησσαν εὗρον ἄχρι τῆς ὥρας,
Δι' ἣν μικρὰν νὰ αἰσθανθῶ συμπάθειαν κι' ἀγάπην,
Μοὶ λέγουν ὅτι ἐξυπνῶ ἀνάποδα κ' ἐξώρας,
Ὅτι φρικώδης σκόπελος ὁ δρόμος ὃν ἐτράπην. . .

Πᾶ! πᾶ! κομψαί μου δέσποιναι, σταθῆτε δὰ ὀλίγον,
Ὀρκίζομαι πῶς βλάσφημος ἡ λέγουσ' αὐτὰ γλῶσσα,
Ὀρκίζομαι πῶς, τ' ὄμμα μου καὶ κλείων καὶ ἀνοίγων,
θαμάζω τὰς μελαγχροινὰς, τὰ κάλλη των τὰ τόσα.

Πλὴν, πρὸς Θεοῦ! μὴ τὰς ξανθὰς καλεῖτε φλεγματώδεις,
ψυχράς, ἀνόστους, ἄστατον ἐχούσας τὴν καρδίαν...
Πιστεύσατέ με, αἱ ξανθαὶ εἶναι ψυχαὶ φλογώδεις,
Εἶναι γλυκεῖαι, συμπαθεῖς μ' ἀγάπην αἰωνίαν.

Ὢ! ναί, πῶς εἶμ' ὁ ὕστερος τῶν ἱππότῶν τῶν νέων,
Αὐτὸ δὰ εἶναι δυστυχῶς ἀλήθεια μεγάλη·
Πλὴν τί τὰ θέλετ'; ἀγαπῶ ὅπου εὑρῶ τ' ὡραῖον,
Ὅπου εὑρῶ μυρόεντα τὸν νάρκισσον νὰ θάλλῃ.

Μ' ἀρέσκουν αἱ μελαγχροιναὶ καὶ αἱ ξανθαὶ ἐπίσης,
Οἱ γαλανοὶ, οἱ μέλανες ὡραῖοι ὀφθαλμοί των,
Μ' ἀρέσκ' ἡγλυκερὰ αὐγὴ κ' ἡ χρυσωμένη δύσις,
Ἀφοῦ κ' αἱ δύο ἔχουσι τὴν ὁρόσον τῶν χαρίτων.

Ξανθαὶ καὶ μελανόμματοι τῆς Εὔας θυγατέρες,
Δῶρα τοῦ Πλάστου τιμαλφῆ εἰς ταὐτόν μας τὸν κόσμον,
Σεῖς κ' ἐρωμέναι ποθειναὶ καὶ τρυφεραὶ μητέρες,
Σεῖς ῥόδα δι' ἡμᾶς λαμπρὰ ἀνυοδεσμῶν εὐόσμων.

Ἄνευ τῶν μαύρων ὀφθαλμῶν, ἄνευ ξανθῶν μαλλίων,
Ἄνευ τῆς ὀρόσου τῆς μιᾶς καὶ τοῦ πυρὸς τῆς ἄλλης,
Ξανθαί μου καὶ μελαγχροιναὶ, ἄνευ ὑμῶν, τὸν βίον
Θὰ ἔλεγον σειρὰν μακρὰν πεζότητος μεγάλης!

Ἐὰν καλῶν ξανθῶν φορῶ τὸ μυροβόλον στέμμα,
Ἢ ἄσματα φαιδρὰ πολλὰ ταῖς ἔψαλα συχνάκις,
Πλὴν κ' εἰς μελαγχροινὰς, συχνὰ τὸ γόνυ μου ἠρέμα
Προσκλίνων, τὴν καρδίαν μου προσήνεγκον πολλάκις.

Πρὸς τί, ὅταν ἀνθύλλιον ἐμπρός μου ἀπαντήσω
Ἀβρόν, γελάεν, εὔοσμον, τὰ πέριξ του καλλύνον,
Νὰ μὴ τὸ ὀσφρανθῶ, ἀφοῦ ἐγγύς μου τὸ ἐλκύσω,
Πρὸς τί νὰ μὴ τὸ ὀσφρανθῶ καρδίαν καθηδύνων;

Ὁ καλλιτέχνης, ἀπαντῶν ἐξαίσιον, ὡραῖον,
Ἐκβάλλει τὴν γραφίδα του κ' εὐθὺς τ' ἀπεικονίζει,
Ὁ ποιητὴς δὲ, μειδιῶν πρὸς πᾶν τὸ κάλλος πένευ,
Λατρείας ἄσμα συμπαθὲς ἡδέως ψιθυρίζει.

Κ' ἴσως μικρὸν κατὰ μικρὸν θερμαίνεται τὸ ἄσμα,
Καὶ τὴν λατρείαν δέχεται καρδία ἐρωμένη...
Πλὴν ὄχι, εἶναι λόγια, εἶναι τῶν μύθων πλάσμα,
Κ' ἐμπρός σας ἀναμφίλεκτον παράδειγμα ἓν μένει.

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. Π. . .

ΤΗ ***

Τὴν πρώτην ὅτ' ἐφάνης φορὰν 'ς τοὺς ὀφθαλμούς μου,
μορφὴν ἀγγέλου εἶπον τὴν ἐλαράν μορφήν σου,
καὶ λαλιὰν ἀγγέλου τὴν νεαρὰν φωνήν σου,
ὁπόταν πρῶτον αὖτη προσέψαυσε τὸ οὖς μου.

Σὲ μόνον ἐθεώμην, σὲ μόνον ἠκροώμην·
καὶ ὅταν ἓν σου βλέμμα μοι ἔρριπτες τυχαίως
εἰς παίους παραδείσους ὑψούμην στιγμιαίως!
καὶ ὁ θνητὸς εἰς ποίας ἐκστάσεις ἀφινόμην!

Πλὴν ὡς πρωΐας ὄναρ γλυκὺ, ἀκαριαῖον,
ἐνώπιόν μου μόλις μικρὸν ἐνεφανίσθης,
ὑπερηφάνως κάλλος δεικνύουσα τὸ θεῖον,
κ' εὐθὺς ἐξηφανίσθης . . . φεῦ! ὡς ἓν ἄστρον δύον.

Σὺ φεύγεις, σκληρὰ νέα· ἐγὼ παραμυθίαν
εἰς τὸ ἐξῆς θὰ ἔχω τὰ δάκρυά μου μόνα
κι' ὡς μόνον καύχημά μου αὐτὴν σου τὴν εἰκόνα,
ἣν φέρω γεγραμμένην 'ς τὴν νέαν μου καρδίαν.

Σὺ φεύγεις, σκληρὰ νέα· ἀλλὰ τὸ ἴνδαλμά σου
πιστῶς με συνοδεύει καὶ πανταχοῦ μ' εὑρίσκει,
ἀπαύστως τὰς βραχείας στιγμάς μ' ἀναμιμνήσκει
ἐκείνας, καθ' ἃς ἤμην ὑπὸ τὰ βλέμματά σου.

Πλὴν ποίαν εὐτυχίαν ὁ τάλας θὰ ἐλπίσω,
ἐν τῇ ἐμῇ καρδίᾳ τίς ἄλλη θὰ ἐδρεύσῃ,
τὸν νεαρόν μου βίον τίς πλέον θὰ μαγεύσῃ,
ὥστε αὐτὴν νὰ βλέπω καὶ σὲ νὰ λησμονήσω;

Θὰ εἶδες χρυσαλίδα νυκτερινὴν ἁπλήστως
περὶ τὸ φέγγος φέγγος φωτὸς νὰ πτερυγίζῃ
καὶ συνεχῶς εἰς τοῦτο τριγύρω νὰ γυρίζῃ,
τὸν θάνατον συγχρόνως εὑρίσκουσ' ἀγογγύστως.

Ἡ χρυσαλὶς ὑπάρχει εἰκὼν τοῦ μέλλοντός μου·
σὲ μόνον εἰς τὸν βίον ἀπαύστως θὰ ζητήσω,
σὲ μόνον θὰ λατρεύσω, σὲ μόνον θ' ἀγαπήσω,
σὺ εἶσαι ἡ ζωή μου, πλὴν φεῦ! . . . κι' ὁ θάνατός μου!

Καὶ ὅταν μ' ἴδῃς, φίλη, 'ς τὸ μαῦρον φέρετρόν μου,
ἐκδίκησίν σου μόνον παρὰ τῶν ὀφθαλμῶν σου
θερμὸν ἐν δάκρυ θέλω ἐπὶ τῶν παρειῶν σου
νὰ κυλισθῇ καὶ στάξῃ 'ς τὸ κρύον μέτωπόν μου.

* * *

ΙΩΣΗΦ Ο Β' ΚΑΙ Η ΝΕΑΝΙΣ.

Μιᾷ τῶν ἡμερῶν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωσὴφ ὁ Β', περιπατῶν εἰς τὸ Πράτερ μόνος καὶ ἄνευ συνοδίας, καθὼς πολλάκις εἰς αὐτὸν συνέβη, συνήντησε νεάνιδά τινα, ἥτις δὲν τὸν ἐγνώριζε καὶ ἡ ὁποία ἐραίνετο ἄκρως τεθλιμμένη· μάλιστα δὲ ἔκαμε πολλὰ παράπονα πρὸς τὸν αὐτοκράτορα κατὰ τῆς μοίρας της μετὰ πολλῆς πικρίας, χωρὶς ποσῶς νὰ ὑποπτευθῇ τὴν σημαντικότητα τοῦ προσώπου, πρὸς ὃ ἐλάλει. Ὁ Ἰωσὴφ ἐπλησίασε πρὸς αὐτὴν καὶ τὴν ἠρώτησε διὰ ποίαν αἰτίαν κλαίει. Ἡ δὲ νεᾶνις, ἰδοῦσα ἄγνωστον δεικνύοντα αὐτῇ ἐνδιαφέρον καὶ συμπάθειαν, διηγήθη αὐτῷ μετὰ πολλῆς ἀφελείας καὶ πολλοῦ πόνου, ὅτι, ἐπειδὴ ὁ πατήρ της, ἀξιωματικὸς ὢν εἴς τι τάγμα, ἐφονεύθη ὑπηρετῶν τὴν αὐτοκρατορίαν, ἡ μήτηρ αὐτῆς ἐστερεῖτο πόρων καὶ προστασίας καὶ ἔπεσεν εἰς μεγάλην ἀθλιότητα. Προσέθετε δὲ, ὅτι, ἂν καὶ ἄχρις ἡμέρας διετηρήθησαν διὰ τῶν ἐργοχείρων, καὶ οὗτος ὁ πόρος ἔμελλε νὰ ταῖς διαφύγῃ δι' ἔλλειψιν πελατῶν, ὧν ὁ ἀριθμὸς ἠλαττοῦτο καθ' ἑκάστην ἕνεκα τῆς τραχύτητος τοῦ καιροῦ, εἰς τρόπον ὥστε ἔμελλον νὰ περιέλθωσιν ὅσον οὔπω εἰς τὴν ἐσχάτην ἔνδειαν.

Ὁ αὐτοκράτωρ ἠρώτησε τὴν νεάνιδα, ἂν δὲν ἔλαβόν ποτε βοηθήματα παρὰ τῆς κυβερνήσεως.

« Ποτὲ » ἀπήντησεν ἡ κόρη.

Ἠρώτησεν ἀκολούθως, διατί ἡ μήτηρ της δὲν ἱκέτευσε τὸν αὐτοκράτορα, τὸν ὁποῖον τόσῳ εὐκόλως ἠδύνατό τις νὰ πλησιάσῃ.

« Λέγουσιν, ὅτι εἶναι φιλάργυρος, ἀπήντησεν ἐκείνη, καὶ διὰ τοῦτο οὐδέποτε ἀπεπειράθημεν τὸ τοιοῦτον. »

Τὸ μάθημα ἦν ἁρμόδιον διὰ τὸν μονάρχην.

Ἔδωκε δουκάτα τινὰ πρὸς τὴν νεάνιδα μεθ' ἑνὸς δακτυλιδίου. Τῇ εἶπε δὲ, ὅτι ἔμελλε νὰ καταβάλῃ πᾶσαν δυνατὴν προσπάθειαν ὅπως τῇ φανῇ ὠφέλιμος, δυνάμει τῆς ὑπηρεσίας ἣν εἶχε παρὰ τῇ Α. Μεγαλειότητι. Τῇ προσδιώρισε μιαν ἡμέραν καὶ ὥραν, κατὰ τὴν ὁποίαν ἔπρεπε νὰ εὑρεθῇ μετὰ τῆς μητρός της εἰς τὰ δωμάτια τοῦ αὐτοκράτορος, διότι θὰ ἦτον κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν αὐτὸς εἰς ὑπηρεσίαν, καὶ ὅτι ἴσως θὰ τῇ ἔδιδε τότε καλήν τινα εἴδησιν. Προσέθετε δὲ, ὅτι, ἅπαξ παρουσιάσασα τὸ ἐγχειρισθὲν αὐτῇ δακτυλίδιον, ἐγίνετο ἀμέσως δεκτὴ εἰς τὸ δωμάτιον τῆς Αὐτοῦ Μεγαλειότητος, ἔνθα καὶ αὐτὸς θὰ εὑρίσκετο.

Ἡ νεᾶνις ἐπίστευσεν, ὅτι συνήντησε τὸν προστάτην αὐτῆς ἄγγελον, καὶ δὲν ἔσφαλεν. Ἔσπευσε δὲ νὰ κοινοποιήσῃ τῇ μητρὶ αὐτῆς τὴν εὐτυχῆ συνάντησιν.

Ἐν τῷ μεταξὺ ὁ αὐτοκράτωρ, ζητήσας καὶ λαβὼν πληροφορίας περὶ τῆς δυστυχοῦς ἐκείνης δυάδος, καὶ εὑρὼν τὴν διήγησιν τῆς νεάνιδος σύμφωνον τῇ ἀληθείᾳ, περιέμεινε ταύτην κατὰ τὴν προσδιορισθεῖσαν ὥραν εἰς τὸ σπουδαστήριον αὐτοῦ. Καὶ τῷ ὄντι ἥ τε νεᾶνις καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς μετέβησαν εἰς τὰ ἀνάκτορα, ἐπ' ἐλπίδι τοῦ νὰ εὕρωσι τὸν εὐεργέτην αὐτῶν καὶ νὰ τῷ παραδώσωσι τὸ δακτυλίδιόν του. Ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἀμφοτέρων ἡ ἔκπληξις καὶ τὸ θάμβος, ὅτε ἐκ τῶν πρὸς τὸν εὐεργέτην αὐτῶν ἀποδιδομένων τιμῶν καὶ ὑποκλίσεων ἀνεγνώρισαν τὸν αὐτοκράτορα! Ἡ νεᾶνις ἀνεμνήσθη παραχρῆμα ὅσα τῷ εἶχεν εἰπεῖ περὶ φιλαργυρίας καὶ ὠχρίασεν. Ἀλλ' ἡ Α. Μεγαλειότης τὴν ἐνεθάρρυνεν, ἀνήγγειλε πρὸς τὴν μητέρα, ὅτι θὰ εἶχεν εἰς τὸ ἑξῆς σύνταξιν ἐκ τοῦ ἐπὶ τῶν στρατιωτικῶν ὑπουργείου, καὶ εἶπε πρὸς τὴν νεάνιδα τὰς ἑπομένας λέξεις, ἀξίας ἵνα διατηρηθῶσιν εἰς τὰ ἀρχεῖα τῆς ἀνθρωπότητος : « Ἄλλοτε, μὴ ἀπελπίζησαι ἀπὸ καρδίαν ἀγαθὴν καὶ εὐθεῖαν. »

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

Ὁ κολακεύων ἡμᾶς εἶναι ἐχθρὸς ἡμῶν.

* * *

Ἡ κολακεία εἶναι κίβδηλον νόμισμα, ἀξίαν τινὰ ἔχον μόνον, διότι ἡ ματαιοδοξία ἡμῶν προστατεύει αὐτό.

La Rochefoucauld.

* * *

Ἐὰν θέλητε νὰ ἰαθῆτε ἐξ ἔρωτος, ἀποφεύγετε τοὺς ὑπὸ τοῦ ἔρωτος κρατουμένους.

Ὀβίδιος.

* * *

Τὰ κακὰ πάντα, τὰ ὁποῖα αἱ γυναῖκες ἐπροξένησαν ἡμῖν, ἐξ ἡμῶν προέρχονται· τὰ δὲ καλὰ, τὰ ὁποῖα προξενοῦσιν ἡμῖν, προέρχονται ἐξ αὐτῶν.

Aimé Martin.

* * *

Ἡ ἀσθένεια εὐφλογία εἶναι ἡ μάχη τοῦ Βατερλὼ τῶν γυναικῶν. Τὴν ἐπιοῦσαν γνωρίζουσι τοὺς ἀληθῶς ἀγαπῶντας αὐτάς.

Βαλζάκ.

* * *

Ἀδύνατον νὰ παύσῃ τις τὴν περὶ τῶν γυναικῶν ὁμιλίαν, ἀφοῦ στιγμὴ δὲν παρέρχεται χωρὶς νὰ σκερθῶμεν αὐτάς.

* * *

Ὁ πιστεύων ὅτι γνωρίζει τὰς γυναῖκας, ἀνόητος· ὁ κρίνων αὐτὰς, παράφρων· ὁ τολμῶν δὲ νὰ καταδικάσῃ αὐτὰς, σχολαστικὸς, ἂν ὄχι τι χεῖρον.

* * *

Αἱ γυναῖκες, ἐπ' ἀληθείᾳ, εἶναι τὸ ἄγνωστον· δὲν γνωρίζω γοητείαν μεγαλειτέραν.

* * *

Θέλεις νὰ σ' ἀγαπήσωσιν; — Ἀγάπα.

* * *

Ἡ γυνὴ εἶναι δούλη, δούλη ὅμως τῇ ὁποία πρέπει τις νὰ ὑπακούῃ.

* * *

Ἰδοὺ ἡ νεᾶνις.

Βλέπεις αὐτὴν ἐρχομένην, λαμπρὸν ἔχουσαν τὸ ὄμμα καὶ τὴν παρειὰν ἐκ νεότητος πεπορφυρωμένην; Εἰς τὴν ἐλαχίστην πνοὴν τὸ σῶμά της σκιρτᾷ, καὶ εἰς πᾶσαν κίνησίν της, εἰς πάντα βηματισμόν της αἰσθάνεταί τις πάσας τὰς ῥικιάσεις τῆς ζωῆς. Εἶναι ἡ χάρις, εἶναι ἡ αἰδὼς, εἶναι ἡ ποίησις, κ' ἐν τούτοις ἀγνοεῖ τί εἶναι ποίησις, χάρις ἢ αἰδώς. Εἶναι ἡ εὐαισθησία καὶ ἡ τρυφερότης, καὶ δὲν γνωρίζει ἀκόμη τί εἶναι τὸ ἀγαπᾶν, τὸ ἀφοσιοῦσθαι ἢ τὸ ὑποφέρειν.

Τραγῳδεῖ, γελᾷ, ἐκρήγνυται, στενάζει. Τὰ ᾄσματα καὶ ὁ γέλως δὲν δηλοῦσι χαράν, ὡς οἱ κλαυθμοί της δὲν εἶναι θλῖψις· θὰ ἐνηγκαλίζετο ἓν ἄνθος καὶ ἐρᾶται πτίλου πτηνοῦ. Τὸ διαφανὲς βλέμμα της βλέπει, ἀλλὰ δὲν ἐννοεῖ· ἐρωτᾷ, ἀλλ' οὐδὲν ἀποκρίνεται αὐτῷ. Ἔχει ὅλας τὰς προαισθήσεις καὶ ὅλας τὰς ἀγνοίας, καὶ εἰσέρχεται ἐν τῷ κόσμῳ ἐν ᾧ μία λέξις θ' ἀποφασίσῃ περὶ τῆς τύχης αὐτῆς.

* * *

Ὁ ἐν τῇ μάχῃ θάνατος εἶν' ὕπνος τῶν ἀνδρείων.

Σοφοκλῆς.

* * *

Ὁ ἔρως εἶναι αἴνιγμα, καὶ λύσις του τὸ μῖσος.

Σύης.

* * *

Αἱ ἀλύσεις καὶ αἱ μάστιγες τῆς νέας τοῦ κόσμου δουλείας εἶναι ἡ πεῖνα.

Λαμμεναί.

* * *

Τὴν εὐτυχίαν τοῦ θνητοῦ.
Δὲν δίδει τὸ χρυσίον.
Πλὴν εὐτυχῆ χωρὶς αὐτοῦ
Δὲν ἔχομεν τὸν βίον.

Κ. Κοντόπουλος.

* * *

Ἡ κηρήθρα εἶναι οἱ στίχοι, ἀλλὰ τὸ μέλι εἶναι ἡ ποίησις.

Β. Οὐγώ.

ΑΝΘΟΚΛΗΣ.

Πρωΐαν τινὰ, Λουδοβῖκος ὁ ΙΔ' εἶπε πρὸς τὸν στρατάρχην Γραμμών: « Κύριε στρατάρχα, ἀναγνώσατε, σᾶς παρακαλῶ, αὐτὸ τὸ μικρὸν ποιημάτιον καὶ εἰπατέ μοι ἂν εἴδετέ ποτε αὐθαδεστέρους στίχους. Ἐμαθητεύθη ὅτι ἀπό τινος ᾠσθάνθην κλίσιν εἰς τοὺς στίχους· διὰ τοῦτο καὶ πολλοί μοι φέρουν διαφόρων εἰδῶν ποιήματα. » Ὁ δὲ στρατάρχης, ἀναγνοὺς τὸ ποιημάτιον, εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα· « Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης κρίνει ἀκριβέστατα τὰ πράγματα· πραγματικῶς δὲν εἶδόν ποτε ἀνοητοτέρους καὶ γελοιοτέρους στίχους. » Ὁ βασιλεὺς ἤρχισε τότε νὰ γελᾷ. « Δὲν εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ὁ γράψας αὐτοὺς τοὺς στίχους εἶναι εὐήθης; ἠρώτησε τὸν στρατάρχην. — Μεγαλειότατε, τῷ ἁρμόζει κάλλιστα αὐτὸ τὸ ἐπίθετον. — Ὦ! εἶμαι λίαν εὐχαριστημένος, εἶπεν ὁ βασιλεὺς, διότι μοι ὡμιλήσατε μὲ εἰλικρίνειαν. Ἐγὼ τοὺς ἔγραψα. — Ἆ! μεγαλειότατε... ὁποία προδοσία! Δότε μοι, δότε μοι τοὺς στίχους, διότι τοὺς ἀνέγνωσα μὲ βίαν! — Ὄχι Κ. στρατάρχα· τὰ πρῶτα αἰσθήματα εἶναι τὰ φυσικώτερα. » Ὁ βασιλεὺς ἐγέλασε ὑπερβολικὰ δι' αὐτήν του τὴν τρέλλαν, καὶ πάντες πιστεύουσιν, ὅτι δὲν ἠδύνατο σκληρότερον νὰ παιδεύσῃ γέροντα αὐλικόν.

* * *

Γαστρονόμος τις, τοσούτῳ κατεκυριεύθη ὑπὸ τοῦ πάθους του, ὥστε εὑρισκόμενος εἰς τὰ λοίσθια ἔλεγε πρὸς τοὺς περὶ αὐτόν· « Κάμετε τὰ κόλλυβά μου πρὶν ἀποθάνω, διὰ νὰ φάγω καὶ ἐγώ. »

* * *

Γερμανὸς καὶ Γάλλος περιδιαβάζοντες ἡμέραν τινὰ ἀπήντησαν χοιρίδιον, τοῦ ὁποίου αἱ φωναὶ—*oui! oui!*— ἔκαμον τὸν Γερμανὸν νὰ εἴπῃ πρὸς τὸν Γάλλον· « Κύριε, ἰδοὺ χοιρίδιον ὁμιλοῦν τὴν γλῶσσάν σας· χρεωστεῖτε νὰ τῷ ἀποκριθῆτε.—Ναὶ, ἀλλὰ, ἀπεκρίθη ὁ σύντροφός του, τὴν ὁμιλεῖ ἄθλια ὡς πολλοὶ Γερμανοί.»

ΛΥΣΙΣ

τοῦ ἐν τῷ προηγ. φυλλ. αἰνίγματος.

—

Σύλλας.

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 15. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 17.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ.

Ἱστορία τῶν Ὀγούσων καὶ τῶν Τουρκμάνων, τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας καὶ τοῦ Ῥούμ.

(Μετάφρασις ἐκ τοῦ Γερμανικοῦ ὑπὸ Ν. Ἀργυριάδου).

(Συνέχεια ἀπὸ τοῦ παρελθ. φυλλ.)

Ἀλλ' ἡ δυναστεία τῶν ἐν Περσίᾳ Μογγόλων, ἡ καταλύσασα τὴν ἐν Ἰκονίῳ Σελδσχουκικὴν, ἔμελλε καὶ αὕτη ὁσονούπω νὰ ἴδῃ κοπτόμενον τὸ νῆμα τῆς ζωῆς της. Μὴ δυνάμενοι νὰ συγκρατήσωσιν ἡνωμένας τὰς χώρας, τὰς ὁποίας ἐσφετερίσθησαν, ἠναγκάσθησαν νὰ τὰς ἐγκαταλίπωσι λείαν τῶν ἀρχηγῶν τῶν Τουρκμανικῶν στιφῶν. Οὕτω διεμελίσθη τὸ πρὸ πολλοῦ σμικρυνθὲν κράτος τῶν Σελδσχούκων, τὸ ὁποῖον πρὸ 119 ἐτῶν, πολλῷ μᾶλλον εὐρύχωρον ὄν, Κιλιδσχαρσλὰν ὁ Β' εἶχε διανείμει εἰς τοὺς δέκα υἱούς του, καὶ τὸ ὁποῖον μετὰ τὸν θάνατον Ἀλαιδδὶν τοῦ Γ' διεσχίσθη εἰς δέκα τμήματα ἀνεξάρτητα ἀπ' ἀλλήλων, ἵνα ἀνασχηματισθῇ εἰς ἓν ὅλον ὑπὸ τὴν σιδηρᾶν χεῖρα τῆς ὑπερεχούσης δυναστείας, διὰ ἑκατὸν πεντήκοντα ἐτῶν, καὶ τέλος νὰ καταντήσῃ μία μόνον μεγάλη ἐπαρχία τῆς ἀχανοῦς Ὀθωμανικῆς αὐτοκρατορίας. Ἡ Ἀνατολὴ, ἤτοι Μικρὰ Ἀσία, περιεχομένη ἐκ τριῶν πλευρῶν ὑπὸ τῆς θαλάσσης καὶ πρὸς ἀνατολὰς ὑπὸ τοῦ Ἅλυος (τοῦ ἤδη Κισιλίρμαρκ, ἤτοι ἐρυθροῦ ποταμοῦ) καὶ τοῦ Ταύρου, περι[illegible]ει ἅπασαν τὴν ἐπικράτειαν τῶν δέκα ἡγεμόνων, οἵτινες θέλουν ἀναβλαστήσει ὡς παραφυάδες τοῦ καταλυθέντος θρόνου τῶν Σελδσχούκων, καὶ οἵτινες ὑπὸ τῶν ἀσιανῶν ἱστοριογράφων ὠνομάσθησαν βασιλεῖς τῶν ἐθνῶν, ὡς οἱ στρατηγοὶ οἱ μετὰ θάνατον τοῦ Ἀλεξάνδρου διαμερισθέντες τὰ λείψανα τῆς ἐν Ἀσίᾳ καὶ Εὐρώπῃ ἐπικρατείας αὐτοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν αἱ χῶραι αὗται ἐπωνομάζοντο ἐν τῇ ἱστορίᾳ ἀπὸ τῶν κατοικούντων αὐτὰς λαῶν· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ μεσαιῶνος ἐπὶ τῆς Βυζαντινῆς κυριαρχίας διεκρίνοντο ἀπὸ τῶν φρουρούντων αὐτὰς ταγμάτων (θέματα)· μετὰ δὲ τὴν καταστροφὴν τῶν Σελδσχούκων, ἀπὸ τῶν ἡγεμόνων, οἵτινες ἥρπασαν τὰ λείψανα τῆς δυναστείας ἐκείνων, τὰ ὁποῖα ὀνόματα φέρουσι καὶ μέχρι τῆς σήμερον. Ἐπειδὴ ὅμως ἐνταῦθα δὲν πρόκειται οὔτε περὶ τῆς Βυζαντινῆς ἱστορίας, οὔτε περὶ τῆς ἀρχαίας Ἀσίας, ἀλλὰ μόνον περὶ τῶν Ὀθωμανικῶν χρονικῶν, δὲν ὠνομάσαμεν τὰς χώρας κατὰ τὴν διαίρεσιν τῶν ἀρχαίων ἢ νέων Ἑλλήνων, Ἡροδότου καὶ Στράβωνος, Κωνσταντίνου Πορφυρογεννήτου καὶ Διονυσίου τοῦ Περιηγητοῦ· ἀλλὰ μεταχειριζόμενοι τὴν νέαν γεωγραφικὴν διαίρεσιν τὴν ἤδη ἀπὸ πέντε περίπου αἰώνων ἀπὸ τῆς καθιδρύσεως τῆς Ὀθωμανικῆς μοναρχίας ἐν χρήσει, καταφεύγομεν ἐνίοτε εἰς τὰς ἀρχαίας ὀνομασίας πρὸς πλειοτέραν καὶ εὐχερεστέραν διασάφησιν, ὅπως θέλομεν πράξει καὶ ἤδη ἐπιθυμοῦντες νὰ διαγράψωμεν τὴν περιφέρειαν τῶν κτήσεων τῶν δέκα ἡγεμόνων.

Ὅσον μέρος τῆς Μικρᾶς Ἀσίας δύναταί τις διὰ τῆς ὄψεως νὰ συμπεριλάβῃ ἐκ Κωνσταντινουπόλεως, καὶ οὐχί τι πλέον, μέχρι τοῦ Ὀλύμπου δηλονότι, ἰδοὺ τὸ ἐν τῇ Ἀσίᾳ κράτος τῶν αὐτοκρατόρων τοῦ Βυζαντίου. Ἐκεῖθεν δὲ παρὰ τὴν ἀκτὴν παρετάσσοντο αἱ μικραὶ ἀνεξάρτητοι πολιτεῖαι τῶν Τουρκμάνων, νεωστὶ σχημα-

τισθεῖσαι ἀπὸ τῶν ἐρειπίων τῆς μεγάλης Σελδσχουκικῆς Μοναρχίας, κατὰ τὴν ἐρεξῆς τάξιν.

Τῆς Μυσίας ἐβασίλευεν ὁ Καράσιος· τῆς Λυδίας ἡ Μαιονίας ὁ Σαρού-Χὰν καὶ Ἀϊδὶν· ὁ Μεντέσχε ἐκυρίευε τῆς Καρίας· ἡ δὲ Λυκία καὶ ἡ Παμφυλία ἦσαν συνηνωμέναι ὑπὸ τὴν κυριαρχίαν τοῦ Τέκκε. Πρὸς ἄρκτον δὲ αὐτοῦ, πλὴν ἀπωτέρω τῆς θαλάσσης, ὁ Χαμὶδ ἡγεμόνευε τῆς Πισιδίας καὶ Ἰσαυρίας· πρὸς ἄρκτον δὲ τούτου, ἐν τῇ Λυκαονίᾳ, ὁ Καραμὰν εἶχε στήσει τὸν θρόνον τῆς ἐπικρατείας αὐτοῦ, πολλῷ ὑπερεχούσης τὴν ἀπάντων τῶν ἄλλων μικρῶν γειτόνων καὶ συναδελφῶν αὐτοῦ ἡγεμόνων, πρῶτον μὲν ἐν Λαρένδᾳ, εἶτα δὲ ἐν Ἰκονίῳ, τῇ ἀρχαίᾳ καθέδρᾳ καὶ πρωτευούσῃ παντὸς τοῦ Σελδσχουκικοῦ κράτους. Αἱ λίαν ἐκτεταμέναι κτήσεις τοῦ Καραμὰν περιωρίζοντο ἀπὸ μὲν τῶν βορειοδυτικῶν ὑπὸ τῶν κτήσεων τοῦ Κερμιὰν, ἐν τῇ ἀρκτῴᾳ Φρυγίᾳ, αἵτινες μόναι δὲν ἐπωνομάσθησαν ἀπὸ τοῦ ἡγεμονεύοντος, ἀλλ' ἀπὸ τῆς ἀρχαίας πρωτευούσης Κιουτάγιας ἢ Κοτυαίου. Εἰς δὲ τὴν Γαλατίαν καὶ Βιθυνίαν καὶ μέχρι τῶν ὑπωρειῶν τοῦ Ὀλύμπου, καὶ ἑπομένως εἰς ἄμεσον συνάφειαν μετὰ τῶν Βυζαντινῶν, οἱ πρῶτοι Ὀθωμανοὶ ἡγεμόνες διέτριβον τὸν μὲν χειμῶνα εἰς τὰς πόλεις, τὸ δὲ θέρος εἰς τοὺς ἐνδοτάτῳ κόλπους τῶν ὀρέων. Πρὸς ἀνατολὰς καὶ ἄρκτον τῶν Ὀθωμανικῶν κτήσεων, εἰς τὸ Καστέμουνον (Παφλαγονίαν) καὶ εἰς τὴν ἀνατολικὴν γωνίαν τῆς Βιθυνίας, ἐβασίλευσεν ἤμισυν ἔτι αἰῶνα ἐπὶ τῶν παραλίων, ἐν Σινώπῃ καὶ Ἡρακλείᾳ, ὁ ἔσχατος βλαστὸς τῶν Σελδσχούκων, Γαζῆ-Τσελεπί· ἀμέσως δὲ μετ' αὐτὸν καὶ ζῶντος ἔτι αὐτοῦ, οἱ υἱοὶ τοῦ Οὐμούρ-βεη καὶ τοῦ Ἰδρενδιὰρ, ἐπονομαζόμενοι καὶ Κισίλ-Ἀχμεδλὶ (οἱ ἐρυθροὶ Ἀχμέδ), ἦρχον ἐπὶ τῆς χώρας τῶν ἀρχαίων Κνέτων, Καυκόνων καὶ Μαριανδηνῶν.

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟ ΠΑΛΑΙ ΚΑΙ ΝΥΝ.

Λόγος ἐκφωνηθεὶς ὑπὸ τοῦ Κ. Α. Ρ. ΡΑΓΚΑΒΗ, τῇ 26 Ὀκτωβρίου 1866, κατὰ τὴν τελετὴν τῆς ἐγκαθιδρύσεως τῶν νέων ἀκαδημαϊκῶν ἀρχῶν, καὶ ἐνώπιον τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως.

—

Διὰ τῆς ἐπισκοπῆς ἐμπιστοσύνης τῶν συναδέλφων μου καὶ διὰ τῆς βασιλικῆς ἐπινεύσεως κληθεὶς νὰ διαδεχθῶ εἰς τὴν Πρυτανείαν ἄνδρα διακεκριμένως αὐτὴν διεξαγαγόντα, μετὰ συγκινήσεως ἀναλαμβάνω τὴν ἐνιαύσιον διοίκησιν τοῦ ἀνωτάτου τούτου παιδευτηρίου, εἰς οὗ τὴν ἔδρυσιν μέγα καύχημα τοῦ βίου μου θεωρῶ, ὅτι εἰργάσθην εἷς ἐκ τῶν πρώτων, ἤδη πρὸ τριακονταετίας, καὶ εἷς ὁ πρὸ εἰκοσιδύο ἐτῶν ἐλάχιστος χρισθεὶς λειτουργὸς, οὐδ' ὑπὸ τῶν σπουδαιοτέρων τῆς πολιτείας ὑπηρεσιῶν ἐπὶ στιγμὴν κἂν ἠνέχθην ν' ἀποτραπῶ τῆς ἐκπληρώσεως τῶν πρὸς αὐτὸ καθηκόντων μου· διότι τὸ Πανεπιστήμιον εἶναι τῶν ἐθνικῶν ἡμῶν ἐλπίδων ἡ κιβωτὸς, καὶ τὸ ἔρεισμα συγχρόνως καὶ τὸ κορύφωμα τοῦ οἰκοδομήματος τῆς ἡμετέρας αὐτονομίας.

Καὶ δειλίαν μέν μοι ἐμποιεῖ ἡ συναίσθησις τοῦ καθήκοντος καὶ τῆς εὐθύνης τοῦ νὰ παραδώσω αὐτὸ εἰς τοὺς διαδεξομένους με ὡς τὸ παρέλαβον παρὰ τοῦ προκατόχου μου, ἀμείωτον, καὶ εἴ που ἔνεστι καὶ προσηυξημένον διὰ τῶν προσπαθειῶν μου. Ἀλλὰ τὸ ἐμψυχοῦν με εἶναι ἡ, ὡς πέποιθα, οὐδέποτε διαψευσθησομένη μέριμνα τῆς βασιλικῆς κυβερνήσεως ὑπὲρ τοῦ παλαυγοῦς τούτου φάρου τοῦ πολιτισμοῦ ἐν τῇ ἀνατολῇ· ἡ εἰς αὐτὸ θερμὴ καὶ δεδοκιμασμένη ἀφοσίωσις, ὡς καὶ ἡ βαθεῖα πολυμάθεια τῶν πρὸ ἑνὸς τρίτου ἑκατονταετηρίδος ἐντεῦθεν ἐπὶ πᾶν τὸ Ἑλληνικὸν τὰς ἀκτῖνας τῆς σοφίας διαχεόντων καθηγητῶν· καὶ τέλος καὶ πρὸ πάντων ἡ τῆς παιδείας δίψα καὶ τὸ ἑλληνοπρεπὲς φρόνημα τῆς εἰς τὸ ἐθνικὸν τοῦτο φυτώριον τὴν καρδίαν καὶ τὴν διάνοιαν αὐτῆς καλλιεργούσης Ἑλληνικῆς νεολαίας. Πλὴν τῆς τῶν σπορέων ἐπιμελείας καὶ τῆς τοῦ σπέρματος ἐκλογῆς, γενναῖον εἶναι καὶ τὸ ἔδαφος, ἐφ' ὃ αὐτὸ ῥίπτεται, καὶ διὰ ταῦτο πλουσίαν ἐγγυᾶται τὴν συγκομιδήν. Οἱ ἐνταῦθα συρρέοντες νέοι Ἕλληνες πέπεισμαι ὅτι καταναοῦσι τί ὀφείλουσιν εἰς ἑαυτοὺς, τί εἰς τὸν ἀνοιγόμενον αὐτοῖς διανοητικὸν τοῦτον ξενῶνα, καὶ τί εἰς τὴν αὐτοῖς ἐνατενίζουσαν πατρίδα ἐν γένει. Καὶ περὶ μὲν τοῦ πατριωτισμοῦ αὐτῶν, τοῦ πρωτοβλάστου τούτου ἄνθους τῶν νέων εὐγενῶν καρδιῶν, εἰς οὐδένα ἐπιτρέπεται ν' ἀμφιβάλλῃ. Ἐλπίζω δὲ, ὅτι καὶ ἡ κρίσις αὐτῶν εἶναι ἱκανῶς ἀνδρικὴ, ὥστε νὰ κατανοῶσιν, ὅτι οὐχὶ διὰ πατάγου λόγων, οὐχὶ δι' ἀπερισκέπτων ὁρμῶν ἐκδηλοῦσι τὴν πρὸς τὴν πατρίδα στοργὴν, ἀλλὰ διὰ τῆς ἀγρύπνου φροντίσεως, διὰ τῆς καλλιεργείας καὶ διὰ τῆς αὐξήσεως τῆς ἀξίας τοῦ πολιτιμοτέρου αὐτῆς θησαυροῦ, ὅστις εἶναι αὐτοὶ οἱ ἴδιοι. Οἱ υἱοὶ τῆς Ἑλλάδος, οἱ ἀποδυόμενοι εἰς τὸ στάδιον τῆς ἀνωτέρας παιδείας, ἔσονται οἱ ἐργάται τῆς μελλούσης αὐτῆς ἐπιδόσεως· καὶ ἂν ἐνταῦθα, ὅπου ἔχουσι πᾶν τὸ ἐνδόσιμον ὅπως προαλειφθῶσιν εἰς τὸν ἀγῶνα τοῦ βίου, ἐνστερνισθῶσιν ἀρετὴν καὶ ἐμφορηθῶσι παιδείαν, οὐδείς ἐστι λόγος ὅπως μὴ ἀναβιβάσωσιν ἑαυτοὺς τὴν πατρίδα εἰς τὴν περιωπὴν, ἀφ' ἧς εἶχεν ἐκπέσει, ἡ ἡ ὁδὸς ὅμως κατεκτήθη αὖθις καὶ διεκοσμήθη. Οὗτός ἐστιν ὁ ὕψιστος καὶ εὐγενέστατος σκοπὸς, ᾧ νέοι, τῆς ὑμετέρας διαίτης ἐν τούτῳ τῷ σεμνῷ πανελληνίῳ ἱδρύματι. Θαῤῥοῦντως χωρεῖτε πρὸς αὐτὸν καὶ μὴ δειλιᾶτε, ἐκλαμβάνοντες αὐτὸν ὡς ἀνέρικτον. Τὰ ὑπὲρ πᾶν ἔθνος ὑψώσαντα τοὺς μεγάλους ἡμῶν προπάτορας, ἦσαν ἡ ἀνδρία, ἡ εὐγενὴς προσέτι τοῦ ἔθνους φύσις, ἡ ἰσορρόπουσα ζωηρὰν αἴσθησιν μετὰ λαμπρᾶς εὐρυΐας, καὶ τέλος ἡ ἀγωγὴ καὶ παίδευσις τῶν ἀρίστων, ἡ τὴν Ἑλλάδα παρασκευάσασα εἰς πρωτοστάτιν τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ. Καὶ τὸ μὲν αἴσθημα ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας καὶ ἡ ὑπ' αὐτοῦ ἐκκαιομένη ἀνδρία εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι δὲν ἐσβέσθησαν. Ἡ δ' εὐγενὴς φύσις τοῦ ἔθνους, δῶρον θεόσδοτον, οὐδόλως ὑπὸ τῶν συμφορῶν αὐτοῦ ἠλλοιώθη· καὶ ἡ παιδεία τέλος, διὰ τοὺς θέλοντας σπουδαίως εἰς αὐτὴν νὰ ἐπιδοθῶσι, κατ' οὐδὲν ἐλαττοῦται σήμερον τῆς ἀρχαίας, ὡς θέλω προσπαθήσει νὰ δείξω διὰ βραχέων.

«Λέξω τοίνυν τὴν ἀρχαίαν παιδείαν ὡς διέκειτο.»

Ἡ ἀγωγὴ τῶν παίδων παρὰ τοῖς πάλαι σκοπὸν μάλιστα εἶχε τὴν πόλιν· διότι ἐπεκράτει παρ' αὐτοῖς ἡ ἀρχή, ἣν ἐκφράζει ὁ Ἀριστοτέλης, ὅτι «οὐ χρὴ νομίζειν αὐτὸν αὑτοῦ τινα εἶναι τῶν πολιτῶν· ἀλλὰ πάντας τῆ πόλεως». Καί, κατὰ Δημοσθένην· «Ἡγεῖτο ἕκαστος οὐ τῷ πατρὶ ἢ τῇ μητρὶ μόνον γεγονέναι, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίδι.» Καὶ εἶν' εὐνόητον, ὅτι ἐν δημοκρατίαις, ἐν αἷς ἄρχων ἦν ὁ ὑπὸ τοῦ κλήρου ἀναδεικνύμενος, καὶ νομοθέτης ἦν πᾶς πολίτης, ἔπρεπε πάντες νὰ παρασκευάζωνται πρὸς σκόπιμον καὶ ἀκίνδυνον ἐξάσκησιν τῶν μεγάλων τούτων ἀστυκῶν καθηκόντων· ἔπρεπε πᾶν παιδίον ν' ἀνατραφῇ ὡς μέλλων πολιτευόμενος. Δι' ὃ καὶ αἱ «μᾶλλον εὐημεροῦσαι» τῶν πόλεων, κατ' Ἀριστοτέλην, περὶ πλείστου ποιούμεναι τὴν ἠθικὴν τῶν πολιτῶν ἀγωγήν, εἶχον δημοσίους ἐπιμελητὰς τῶν ἐφήβων, καὶ παιδονόμους, καὶ κοσμητὰς, καὶ σωφρονιστὰς· καὶ περὶ Σπάρτης, ὅπου οἱ τοιοῦτοι ἄρχοντες ἐκαλοῦντο Βιδιαῖοι, λέγει ὁ Ξενοφῶν, ὅτι «Οὐδέποτε ἐκεῖ οἱ παῖδες ἔρημοι ἄρχοντός εἰσιν».

Ἦν δ' ἔργον τῶν ἀρχόντων τούτων νὰ ἐπιτηρῶσι καὶ ῥυθμίζωσι τῶν νέων τὰ ἤθη, καὶ νὰ ἐνασκῶσιν αὐτοὺς, ὡς εἰς πρώτην τοῦ χρηστοῦ ἀνδρὸς ἀρετὴν, εἰς κοσμιότητα καὶ εἰς σωφροσύνην, καὶ νὰ τρέφωσιν αὐτοὺς εἰς σέβας πρὸς τὸ ἠθικῶς ἀγαθὸν, καὶ μάλιστα εἰς σέβας πρὸς ἑαυτούς. Ὥστε ἔλεγε Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, «Τοὺς νέους δεῖν ἐπὶ μὲν τῆς οἰκίας τοὺς γονεῖς αἰδεῖσθαι, ἐν δὲ ταῖς ὁδοῖς τοὺς ἀπαντῶντας, ἐν δὲ ταῖς ἐρημίαις ἑαυτούς.» Διὰ τοῦτο ἐπετήρουν αὐτῶν καὶ τὸ ἦθος, καὶ τὸν τρόπον, καὶ τὴν ἀναβολὴν, καὶ τὸ βάδισμα, καὶ ἀπεῖργον αὐτοὺς συχνῆς φοιτήσεως εἰς δημόσια μέρη, εἰς δικαστήρια, βουλευτήρια καὶ τὴν ἀγορὰν, καὶ τοσοῦτον πάσης πολιτικῆς πολυπραγμοσύνης μεμακρυσμένους ἐπαιδοκόμουν αὐτοὺς, ὥστε περὶ Θεμιστοκλέους, προσήκοντος ἤδη ὄντος, ὅταν οἱ Τριάκοντα ἐθανάτωσαν τὸν πατέρα του, ὁ Λυσίας λέγει, ὅτι «ταύτην ἔχων τὴν ἡλικίαν, οὐδ' εἰ ἔστιν ὀλιγαρχία ἠπίστατο.»

Τὸ δ' ἐλατήριον ταύτης τῆς ἀγωγῆς, ἥτις διέπλαττε τοὺς ἀτρομήτους τῆς ἀρχαιότητος ἥρωας, ἴσως ξενήκουστον φανῇ ὅτι ἦτον ὁ «φόβος,» ὃν ὅμως ἐταύτιζον οἱ ἀρχαῖοι μετὰ τῆς αἰδοῦς. «Ἡ γὰρ τῶν ἀρχόντων παρουσία,» λέγει ὁ Ἀριστοτέλης, «ἐμποιεῖ τὴν ἀληθινὴν αἰδὼ καὶ τὸν τῶν ἐλευθέρων φόβον.» Ἀλλὰ τὸν φόβον τοῦτον ἐνεποίουν καὶ δι' ὑλικῶν προσέτι τιμωριῶν κατὰ τῶν ἀπειθούντων, αὐτοὺς «ὥσπερ ξύλον διεστραμμένον καὶ καμπτόμενον εὐθύνοντες ἀπειλαῖς καὶ πληγαῖς,» κατὰ Πλάτωνα· καὶ οἱ δυσήνιοι «ἐτραχηλίζοντο καὶ ἐμαστιγοῦντο» διὰ τοῦ «νάρθηκος», ὃν σχολιαστής τις ἐτυμολογεῖ ἀπὸ τοῦ «νεαροὺς θήγειν, ἤτοι τοὺς παῖδας ἀκονᾶν καὶ ὁρμᾶν πρὸς τὰ μαθήματα», ὡς καὶ ὁ κωμικὸς Μένανδρος φρονεῖ, ὅτι «ὁ μὴ δαρεὶς ἄνθρωπος οὐ παιδεύεται.»

Οὕτως ἐπαιδαγωγοῦντο εἰς αὐστηρὰν πειθαρχίαν, εἰς συστολὴν καὶ αἰδὼ, εἰς ὑποταγὴν εἰς τοὺς νόμους καὶ εἰς ἀποχὴν ἀπὸ ἀώρου εἰς τὰ δημόσια ἀναμίξεως, ὑποβαλλόμενοι ἀγογγύστως καὶ εἰς σωματικὰς πολλάκις ποινὰς οἱ μεγαλόφρονες νεανίαι, ἄνευ ταπεινώσεως τῆς φιλοτιμίας αὐτῶν, διότι ταπεινωτικὴν ἐθεώρουν οὐχὶ τὴν κόλασιν, ἀλλὰ τὴν κολάσιμον πρᾶξιν. Καὶ αὐτοὶ τῆς Σπάρτης οἱ ἀδάμαστοι μαχηταὶ οὕτως ἀνετρέφοντο ἐν τῇ πρώτῃ ἡλικίᾳ, ὥστε ὁ Ξενοφῶν λέγει περὶ αὐτῶν· «Ἐκείνων γοῦν ἧττον μὲν ἂν φωνὴν ἀκούσαις ἢ τῶν λίθινων, ἧττον δ' ἂν ὄμματα μεταστρέψαις ἢ τῶν χαλκῶν, αἰδημονεστέρους δ' ἂν αὐτοὺς ἡγήσαιο τῶν ἐν τοῖς θαλάμοις παρθένων.» Οὕτω δὲ παιδευόμενοι εἰς σεμνότητα καὶ εἰς πειθαρχίαν, ἤυξανον εἰς σπουδαιότητα καὶ εἰς γνῶσιν τοῦ καθήκοντος, ἱκανοὶ νὰ ἄρχωσι, καθὸ μαθόντες νὰ ἄρχωνται. «Τὸν γὰρ μέλλοντα καλῶς ἄρχειν, ἀρχθῆναι δεῖν πρότερον», λέγει ὀρθῶς ὁ Ἀριστοτέλης.

Καθωδήγουν δὲ τῶν εὐπορωτέρων νέων τὴν ἀνατροφὴν καὶ κατ' οἶκον παιδαγωγοὶ, παραλαμβάνοντες αὐτοὺς, κατὰ τὸ ἕκτον περίπου ἔτος, ἀπὸ τῶν τροφῶν, ἐνίοτε μὲν μισθωτοὶ, ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον δὲ θεράποντες, ἢ καὶ δοῦλοι. Καὶ εἶχον μὲν πᾶσαν ἐπ' αὐτῶν πειθαρχικὴν ἐξουσίαν· ἀλλὰ δὲν ἦσαν διδάσκαλοι, συνώδευον δὲ μόνον τοὺς παῖδας εἰς τοῦ διδασκάλου καὶ ἐπετήρουν αὐτῶν τὴν συμπεριφοράν· διὸ καὶ παρ' αὐτῶν παιδεία κυρίως δὲν ἀπητεῖτο· πολλάκις μάλιστα ὑπὸ τῶν συγγραφέων ψέγονται οἱ γονεῖς, ὅτι παρέδιδον τὰ τέκνα των εἰς χεῖρας ἀνθρώπων ἀμαθῶν καὶ βαρβαριζόντων, καὶ εἰς πᾶν ἄλλο ὡς ἀχρήστων θεωρουμένων. «Ὅ,τι δ' ἂν εὕρωσιν ἀνδράποδον οἰνόληπτον», λέγει ὁ Πλούταρχος, «καὶ λίχνον, πᾶσαν πραγματείαν ἄχρηστον, τούτῳ φέροντες ὑποβάλλουσι τοὺς υἱούς.»

Ἀλλ' ἐν ᾧ τὴν ἠθικὴν ἀγωγὴν, καθὸ συμβάλλουσαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῶν πολιτικῶν ἀρετῶν, ἐθεώρουν ὡς δημοσίας ἐπιμελείας ἀξίαν, οἱ ἀρχαῖοι δὲν φαίνονται τὴν αὐτὴν πεποίθησιν ἔχοντες καὶ περὶ τῆς κυρίως ἐκπαιδεύσεως, ἣν αἱ «πλεῖσται πόλεις» κατέλειπον μᾶλλον εἰς τὴν διάκρισιν ἑνὸς ἑκάστου, «ἀρεῖσαι παιδεύειν ὅπως τις ἐθέλει τοὺς ἑαυτῶν παῖδας,» ὡς ὁ Ξενοφῶν μαρτυρεῖ. Καὶ ἀναφέρει μὲν ὁ Αἰσχίνης Σολωνίους τινὰς νόμους περὶ ἐκπαιδεύσεως ἐν Ἀθήναις, ἀλλ' αὐτοὶ περιστρέφονται εἰς τὴν ἀστυνομίαν τῶν διδασκαλείων, κανονίζοντες, ὑπὲρ τῶν ἠθῶν, τὰς ὥρας τῆς ἀνοίξεως αὐτῶν καὶ τῆς κλείσεως, καὶ τὸν ἀριθμὸν καὶ τὰ προσόντα τῶν εἰς οὓς ἡ εἴσοδος ἐπετρέπετο. Καὶ ὁ Πλάτων ὁμιλεῖ περὶ νόμου, παραγγέλλοντος νὰ διδάσκηται τοῖς παιδίοις ἡ μουσικὴ καὶ ἡ γυμναστική· καὶ ἀλλαχοῦ μνημονεύεται κείμενον ἴσως τοῦ αὐτοῦ νόμου, λέγον· «Τοὺς παῖδας διδάσκεσθαι πρῶτον νεῖν τε (δηλαδὴ κολυμβᾶν) καὶ γράμματα.» Ἀλλὰ ταῦτα ἦσαν παραγγελίαι καὶ νουθεσίαι μᾶλλον ἢ διαταγαὶ τοῦ νομοθέτου, δημοσίως ἐπιβαλλόμεναι. Οὔτε δ' ἡ ὑπὸ τῶν Τροιζηνίων ἐπὶ τῶν Μηδικῶν ψηφισθεῖσα δημόσιος μισθοδοσία τῶν διδασκάλων, πρὸς ἐκπαίδευσιν τῶν παρ' αὐτοῖς προσφυγόντων Ἀθηναίων, ἦτον ἄλλο ἢ φιλόξενος καὶ φιλάδελφος ἐλευθεριότης ἐν περιστάσει ἐκτάκτῳ, οὐχὶ δ' ἀπόδειξις δημοσίως ὠργανισμένης παιδεύσεως. Ὁ Χαιρώνδας μόνος λέγεται νομοθετήσας τοῖς Ἐπιζεφυρίοις Λοκροῖς «τῶν πολιτῶν τοὺς υἱεῖς ἅπαντας μανθάνειν γράμματα, χορηγούσης τῆς πόλεως τοὺς μισθοὺς τοῖς διδασκάλοις.» Ἀλλὰ τῶν νόμων τούτων ἡ γνησιότης ἠμφισβητήθη. Ἐπὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς δὲ τὸ πρῶτον

ἐποχῆς ἀπαντᾶται παράδειγμα στρατηγοῦ διενεργήσαντος ἐξετάσεις μαθητῶν καὶ διδασκάλων, καὶ πρὸς ἐμψύχωσιν τοὺς εὐδοκιμωτέρους εἰς δεῖπνον καλέσαντος.

Ἐλεύθερος ἦν ἕκαστος ἐπομένως νὰ παιδευθῇ ὡς καὶ ὅσον ἤθελε· δι' ὃ καὶ ἐν Ἀθήναις, λέγει ὁ Πλάτων, ὅτι μόνοι οἱ παῖδες τῶν «καλῶν κἀγαθῶν» ἐπαιδεύοντο. Ἐγίνετο δ' ἐκπαίδευσις οὐχὶ κατ' οἶκον, ἀλλ' εἰς διδασκαλεῖα, ἅτινα ἦσαν ἰδιωτικαὶ ἐπιχειρήσεις διδασκάλων, μισθὸν πραττόντων παρὰ τῶν μαθητῶν αὐτῶν, καὶ εἰς ἃ προσήρχοντο, ἢ ἔπρεπε νὰ προσέρχωνται οὗτοι, κατὰ τὴν γνώμην τοῦ Πλάτωνος, περὶ τὸ δέκατον ἔτος τῆς ἡλικίας των.

Κατ' ἔθος ὅμως πανταχοῦ σχεδὸν τῆς Ἑλλάδος, ἐν ταῖς ἐπισημοτέραις πόλεσι καὶ κατὰ τοὺς ἀρίστους καιροὺς, ἦν ὁμοιόμορφος «ἡ ἐγκύκλιος παιδεία, πάντων τῶν Ἑλλήνων ὁμοίως παιδευομένων,» κατὰ Θεόφραστον, καὶ περιελάμβανε πρωτίστως τρία τινά, τὴν γραμματικήν, τὴν μουσικὴν καὶ τὴν γυμναστικήν. Περὶ τῶν Ἀθηναίων ἰδίως λέγει ὁ Πλάτων· «Ὁρῶντες γράμματα καὶ μουσικὴν καὶ γυμναστικὴν ὑμᾶς τε αὐτοὺς καὶ παῖδας ὑμῶν ἱκανῶς μεμαθηκότας, ἃ δὴ παιδείαν ἀρετῆς τελέαν εἶναι ἡγεῖσθε..» Καὶ περὶ τῶν ἄλλων Ἑλλήνων, πλὴν τῶν Σπαρτιατῶν, ὁ Ξενοφῶν· «Τῶν μὲν τοίνυν ἄλλων Ἑλλήνων, οἳ φαίνονται κάλλιστα τοὺς υἱεῖς παιδεύειν... πέμπουσιν εἰς διδασκάλων μαθησομένους καὶ γράμματα καὶ μουσικὴν καὶ τὰ ἐν παλαίστρᾳ.»

Ἦν δ' ἡ Γραμματικὴ ἡ ἐμπειρία τοῦ ἀναγινώσκειν καὶ γράφειν, καὶ τὰ πάθη τῶν λέξεων διακρίνειν, τέχνη εὔκολος, ἣν ταπεινοὶ πολλάκις ἐδίδασκον βιομήχανοι, ὑπὸ τοῦ Λουκιανοῦ σκωπτικῶς μετ' ἀνδρῶν ταριχοπωλῶν καταριθμούμενοι, ἐν ταῖς τριόδοις οὐ σπανίως μετὰ τῶν μαθητῶν των καθήμενοι, «χαμαιδιδάσκαλοι,» ὡς τοὺς καλεῖ ὁ Ἱεροκλῆς, ἀπὸ λυπροῦ μισθαρίου ἀποζῶντες, καὶ αὐτοῦ ἔστιν ὅτε ἀνάξιοι διὰ τὴν ἀμάθειάν των ὡς ἐκεῖνος πρὸς ὃν προσελθὼν ὁ Θεόκριτος, καὶ ἀκούσας αὐτὸν φαύλως ἀναγινώσκοντα, τὸν ἠρώτησε: «Διατί γεωμετρεῖν οὐ διδάσκεις; Τοῦ δ' εἰπόντος, ὅτι οὐκ οἶδα· καὶ τί τοῦτ'; εἶπεν, οὐδὲ γὰρ ἀναγινώσκειν.»

Ἀλλὰ τὴν στοιχειωδεστάτην ταύτην γνῶσιν τῆς γραμματικῆς ἀνεδείκνυε σπουδαίαν διὰ τὴν διάπλασιν καὶ ἐκπαίδευσιν τῆς Ἑλληνικῆς νεολαίας ἡ περίστασις, ὅτι τὸ πάγκοινον βιβλίον ἐξ οὗ ἐδιδάσκοντο τὴν ἀνάγνωσιν, καὶ ὃ ἠναγκάζοντο ν' ἀντιγράφωσι καὶ ν' ἀποστηθίζωσιν, ἦν ἡ ποιητικὴ ἐγκυκλοπαιδεία πασῶν τῶν θρησκευτικῶν, ἠθικῶν, πολιτικῶν καὶ πολεμικῶν γνώσεων τῶν ἀρχαίων, ἦν ὁ Ὅμηρος. Τούτου, κατὰ Ξενοφῶντα, ὁ πατὴρ ἠνάγκαζε τὸν υἱόν του «πάντα τὰ ἔπη μαθεῖν, ὅπως ἀνὴρ ἀγαθὸς γένηται». Καὶ μετὰ τοῦ Ὁμήρου συνεδιδάσκοντο «οὐ ψυχαγωγίας χάριν, ἀλλὰ σωφρονισμοῦ», κατὰ Στράβωνα, καὶ ἄλλοι τινὲς ποιηταί, συναπεργαζόμενοι τῆς διανοίας τὸν ἐξευγενισμόν, ὡς καὶ ὁ Πλάτων λέγει: «Παρατιθέασιν αὐτοῖς ἐπὶ τῶν βάθρων ἀναγινώσκειν ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα, ἐν οἷς πολλαὶ μὲν νουθετήσεις ἔνεισι, πολλαὶ δὲ διέξοδοι καὶ ἔπαινοι καὶ ἐγκώμια παλαιῶν ἀνδρῶν ἀγαθῶν, ἵνα ὁ παῖς ζηλῶν μιμῆται καὶ ὀρέγηται τοιοῦτος γενέσθαι». Καὶ τ' αὐτὰ πρεσβεύει καὶ ὁ Αἰσχίνης· «Διὰ τοῦτο γάρ, οἶμαι, ἡμᾶς παῖδας ὄντας τὰς τῶν ποιητῶν ἐκμανθάνειν γνώμας, ἵν' ἄνδρες ὄντες αὐταῖς χρώμεθα». Ὥστε τοὺς ποιητὰς, καθὸ ταμίας πάσης τῆς ἀρχαίας σοφίας, αἰνίττεται καὶ ὁ Ἰσοκράτης ὅταν λέγῃ περὶ τῶν γραμμάτων ἐν γένει: «Τοὺς ἐπισταμένους καὶ ὀρθῶς χρωμένους αὐτοῖς μὴ μόνον ἐμπείρους γενέσθαι τῶν ἐπὶ τῆς ἡλικίας τῆς αὐτῶν πραχθέντων, ἀλλὰ καὶ τῶν πώποτε γιγνομένων.»

Ἡ δὲ Μουσικὴ, εἰ καὶ ὁ Ἀριστοτέλης διατείνεται ὅτι «ἡδονῆς χάριν οἱ πλεῖστοι μετέχουσιν αὐτῆς,» ἦν ὅμως τέχνη θεωρουμένη ὡς ἐπίσης ἀπαραίτητος εἰς πάντας τοὺς ἐλευθερίως τεθραμμένους, καθὸ ῥυθμίζουσα αὐτῶν τὴν ψυχήν. «Πᾶς γὰρ ὁ βίος τοῦ ἀνθρώπου εὐρυθμίας τε καὶ εὐαρμοστίας δεῖται,» κατὰ Πλάτωνα, ὅστις καὶ συνεχομένην αὐτὴν θεωρεῖ μετὰ πάσης τῆς ἠθικῆς τῶν λαῶν ὑπάρξεως· δι' ὃ καὶ φρονεῖ μετὰ τοῦ Δάμωνος, ὅτι «οὐδαμοῦ κινοῦνται μουσικῆς τρόποι ἄνευ πολιτικῶν νόμων τῶν μεγίστων». Καὶ μικρᾶς μὲν ἀπελαμβάνε τιμῆς ἡ μουσικὴ, ὅταν ἦν ἁπλῆ βιοποριστικὴ «χειρουργία», ὡς ἐχλεύαζεν ὁ Ἀλκιβιάδης τῶν Θηβαίων τὴν ἔξοχον περὶ τὸ αὐλεῖν δεξιότητα, λέγων: «Αὐλήτωσαν οὖν Θηβαίων παῖδες· οὐ γὰρ ἴσασι διαλέγεσθαι.» Καὶ οἱ Ἀθηναῖοι, εἰς τὴν αὐλητικὴν κατ' ἀρχὰς ζήλῳ τῶν Θηβαίων ἐπιδοθέντες, ἀπέῤῥιψαν εἶτα αὐτὴν, ὡς καὶ ἡ θέα των εἶχε ῥίψει τοὺς αὐλοὺς εἰς τὸν δύσμορφον Μαρσύαν. Ἀλλ' ἐκείνη μὲν φιλαρέσκως εἶχεν ἀρνηθῆ τὴν τέχνην τοῦ αὐλεῖν, ὡς τὸ πρόσωπον διαστρέφουσαν, οὗτος δὲ, κατ' Ἀριστοτέλην, ὡς μὴ συντείνουσαν πρὸς ἀρετήν. Ἠθοποιητικὴν δὲ μᾶλλον ἐῤῥόνουν τὴν λύραν καὶ τὴν κιθάραν, οὐ μόνον ὡς τὴν ψυχὴν εἰς καθαρωτέραν ἐντεινούσας ἁρμονίαν, ἀλλὰ καὶ διότι πρὸς αὐτὰς ἐψάλλοντο αἱ μεγάλων καὶ εὐγενῶν πράξεων ποιητικαὶ διηγήσεις. «Πρὸς δὲ τούτοις ἐπειδὰν κιθαρίζειν μάθωσι», λέγει ὁ Πλάτων, «ἄλλων αὖ ποιητῶν ἀγαθῶν ποιήματα διδάσκουσι μελοποιῶν, εἰς τὰ κιθαρίσματα ἐντείνοντες, καὶ τοὺς ῥυθμούς τε καὶ τὰς ἁρμονίας ἀναγκάζουσιν οἰκειοῦσθαι ταῖς ψυχαῖς τῶν παίδων, ἵνα ἡμερώτεροί τε ὦσι, καὶ εὐρυθμότεροι καὶ εὐαρμοστότεροι γιγνόμενοι, χρήσιμοι ὦσιν εἰς τὸ λέγειν τε καὶ πράττειν». Τοσοῦτον δὲ σπουδαῖον μέρος τῆς ἀγωγῆς ἐθεωρεῖτο μετὰ τῶν γραμμάτων καὶ ἡ μουσικὴ, ὥστε, κατ' Αἰλιανὸν, οἱ Μιτυληναῖοι ἀτιμωτικὴν ποινὴν ἐπέβαλλον εἰ; τοὺς ἀφισταμένους τῶν συμμάχων τὴν ἀπαγόρευσιν τοῦ διδάσκεσθαι γράμματα καὶ μουσικὴν, «πασῶν κολάσεων ἡγησάμενοι βαρυτάτην εἶναι ταύτην, ἐν ἀμαθίᾳ καὶ ἀμουσίᾳ καταβιῶναι.» Ἤρχιζε δ' ἡ διδασκαλία τῆς μουσικῆς, κατὰ Πλάτωνα, ἀπὸ τοῦ ιγ' ἔτους τῆς ἡλικίας.

Ἡ δὲ Γυμναστικὴ, ὑπὸ γυμναστῶν καὶ παιδοτριβῶν εἰς τὰ γυμνάσια ἐνασκουμένη καὶ διδασκομένη ἐν ταῖς παλαίστραις, σκοπὸν εἶχε τὴν ἀνάπτυξιν ἰσχυροῦ σώματος καὶ καθ' ἑαυτὸ χρησίμου εἰς τῆς πατρίδος τὴν ὑπηρεσίαν, καὶ μόνου καταλλήλου ἵνα στέγῃ ψυχὴν ἰσχυράν. Περιελάμβανε δὲ πάσας τὰς ἀσκήσεις τοῦ σώματος, καὶ προσέτι καὶ τὴν ὁπλομαχίαν καὶ τὴν ἱππικὴν, ἀρχομένη μὲν ἀπὸ τῆς παιδικῆς ἡλικίας, χωροῦσα δὲ μετὰ τῶν ἐπιπονωτέρων γυμνασμάτων, μέ-

χρι τοῦ δεκάτου ὀγδόου ἔτους, ἢ τοῦ τέλους τῆς ἡβῆς. Καὶ, κατὰ Πλάτωνα, ἔπρεπε νὰ συμβαδίζωσι μουσικὴ καὶ γυμναστική, ἰσορρόπως τὸ φιλόσοφον καὶ τὸ θυμοειδὲς ἀναπτύσσουσαι τῆς ψυχῆς. «Τὸν κάλλιστ' ἄρα μουσικῇ γυμναστικὴν κεραννύντα, καὶ μετριώτατα τῇ ψυχῇ προσφέροντα τοῦτον, ὀρθότατ' ἂν φαῖμεν εἶναι τελέως μουσικώτατον καὶ εὐαρμοστότατον.»

Ἀλλ' ὁ τοσοῦτον στενὸς κύκλος παιδείας δὲν ἠδύνατο ν' ἀρκέσῃ ἐπὶ πολὺ εἰς διάνοιαν ὡς τὴν Ἑλληνικήν. Ἐν δημοκρατουμέναις πολιτείαις ἡ περὶ τὸ λέγειν εὐχέρεια ἦν ἓν τῶν ἀναγκαιοτάτων προτερημάτων. Καὶ ἡ μὲν κατάχρησις αὐτῆς παρήγαγε τὴν ἀδολεσχίαν, περὶ ἧς παραπονεῖται ὁ Ἀριστοφάνης, ὅτι «ανεανίσκων ἀεὶ δι' ἡμέρας λαλούντων πλῆρες τὸ βαλανεῖον ποιεῖ, κενὰς δὲ τὰς παλαίστρας.» Ἐκ δὲ τῆς ὑπὸ μεγαλοφυῶν ἀνδρῶν καλλιεργείας αὐτῆς ἐβλάστησεν ἡ ῥητορική, ἣν ὡς τέχνην ἐδίδαξε πρῶτος ὁ Λυσίας, μετὰ τὰ Πελοποννησιακά, καὶ μετ' αὐτὸν ἕτεροι, παρὰ τῶν ἐθελόντων ἀκροατῶν μισθὸν πράττοντες οὐχὶ ἐλάσσονα τῶν χιλίων δραχμῶν. Καὶ ὁ Ἰσοκράτης εἰς τὸν Δημοσθένην, θελήσαντα νὰ δώσῃ 200 μόνον δραχμὰς, ὅπως μάθῃ τὸ πέμπτον τῆς τέχνης: «Οὐ τεμα» χίζομεν, ὦ Δημόσθενες, εἶπε, τὴν πραγματείαν. Ὥς» περ δὲ τοὺς καλοὺς ἰχθῦς ὅλους πωλοῦμεν, οὕτω » κἀγώ σοι, εἰ βούλοιο μαθητεύειν, ὁλόκληρον ἀποδώ» σομαι τὴν τέχνην ». Καὶ γνωστοί εἰσιν οἱ Κλεάνθαι, οἱ Μένανδροι καὶ οἱ Ἀσκληπιάδαι, οἵτινες φρεαντλοῦντες καὶ κηπουροῦντες κατώρθουν ν' ἀποτίσωσι τὰ διὰ τοὺς τότε χρόνους βαρύτατα ταῦτα δίδακτρα.

Ἀλλ' ἡ τέχνη τοῦ λέγειν προϋποτίθησι τὴν τοῦ νοεῖν καὶ διαλογίζεσθαι, ἧς ἡ κατάχρησις καὶ διαστροφὴ ἦν ἡ παιδαριώδης σοφιστική. « Καὶ γὰρ, ὥσπερ ἐκ τύχης, τότε φορὰ γενέσθαι συνέβη σοφιστῶν ἐν τῇ Ἑλλάδι, λέγει ὁ Πλούταρχος, καὶ τούτους οἱ νέοι, πολὺ τελοῦντες ἀργύριον, οἰήματος ἐπληροῦντο καὶ δοξοσοφίας καὶ λόγων ἐζήλουν σχολὰς καὶ διατριβὰς ἀπράκτους ἐν ἔρισι καὶ φιλοτιμίαις· καλὸν δὲ καὶ χρήσιμον αὐδ' ὁτιοῦν». Ἀλλ' ἀνὴρ δαιμόνιος, ὁ Σωκράτης, τῶν ματαιοσχόλων τούτων συζητήσεων ἐπωφεληθείς, ἔτρεψεν αὐτὰς πρὸς τὴν εὕρεσιν τοῦ ἀληθοῦς καὶ τοῦ ἀγαθοῦ καὶ ἐσκέδασε μεταξὺ τῶν ἀνθρώπων τὸ πρὶν παρ' ὀλίγοις ἐν κρυπτῷ αὐγάζον οὐράνιον φῶς τῆς φιλοσοφίας, ἧς πρώτην σχολὴν ἵδρυσεν ὁ θεσπέσιος αὐτῆς μαθητὴς, ὁ Πλάτων, τὴν Ἀκαδημίαν.

Ἡ φιλοσοφία ὅμως μικρὸν θὰ διέφερε τῆς σοφιστικῆς, ἂν δὲν ἐστηρίζετο καὶ ἐπὶ γνώσεων ἐπιστημονικῶν, ὧν αἱ δημωδέστεραι καὶ τοῖς ἀνωτέρας παιδείας ἐφιεμένοις κοινότερον διδασκόμεναι, ἦσαν ἡ ἀριθμητική, ἡ γεωμετρία καὶ ἡ ἀστρονομία. Καὶ ὁ μὲν Σωκράτης διδακτέα ἐφρόνει μόνα τὰ στοιχειωδέστερα καὶ κοινωνικῶς χρησιμώτερα τούτων μέρη. Ὁ Ἰσοκράτης ὅμως καί τοι λέγων, ὅτι «οἱ πλεῖστοι τῶν ἀνθρώπων ὑπειλήφασιν ἀδολεσχίαν καὶ μακρολογίαν εἶναι τὰ τοιαῦτα τῶν μαθημάτων», οὐχ ἧττον ὑπερασπίζεται τὴν σπουδὴν αὐτῶν ὡς οὐχὶ ὅλως ἀνωφελῆ. Ὁ δὲ Πλάτων ἤδη λέγει: «Ἔτι δὲ τοίνυν τοῖς ἐλευθέροις ἔστι τρία μαθήματα, λογισμὸν μὲν καὶ τὰ περὶ ἀριθμοὺς ἓν μάθημα, μετρικὴν δὲ μήκους καὶ ἐπιπέδου καὶ βάθους ὡς ἓν αὖ δεύτερον, τρίτον δὲ τῆς τῶν ἄστρων περιόδου πρὸς ἄλληλα ὡς πέφυκε πορεύεσθαι.» Ἐδιδάσκοντο δ' αἱ πρῶται ἀρχαὶ τῆς ἀριθμητικῆς ὁμοῦ μετὰ τῶν γραμμάτων. Καὶ μόνον ἐν μεταγενεστέροις χρόνοις, καὶ μάλιστα ἐπὶ τῶν Ῥωμαίων, αἱ ἐπιστῆμαι αὗται μετὰ τῆς φιλοσοφίας (ἢ διαλεκτικῆς) καὶ τῆς ῥητορικῆς, τῆς γραμματικῆς καὶ τῆς μουσικῆς ἀπετέλεσαν τὸν κύκλον τῶν ἑπτὰ ἐπιστημῶν, αἵτινες περιελάμβανον κατὰ τοὺς τότε πάσας τὰς τῇ ἐλευθερίᾳ ἀγωγῇ πρεπούσας γνώσεις. Εἰς ταύτας δέ τινες προσέθεντο καὶ τὴν ἰατρικὴν, ἄλλοι δὲ καὶ τὴν καλλιτεχνίαν, ἤτοι τὴν ἀρχιτεκτονικὴν, τὴν γλυπτικὴν καὶ τὴν γραφικήν.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

(ΝΕΑ ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ).

ΔΡΑΜΑΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ.

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ *ΑΝΤΙΓΟΝΗ.*

Πρᾶξις τρίτη.

Ὑπάρχει στιγμὴ ἔν τε τῇ γυναικὶ καὶ τῷ ἀνδρὶ, καθ ἣν ὁ ἔρως, ἡ εὐγενὴς αὕτη τῶν δύω ἑτερογενῶν ὄντων ὁρμὴ, λαμβάνει τὴν πλήρη αὐτοῦ ἔκφρασιν ὡς ἄνθος ζωηρὸν, εὔοσμον καὶ ποικιλόχρουν, ἐν θαλερῷ λειμῶνι ἀναπτυσσόμενον.

Ὑπάρχει στιγμὴ, καθ' ἣν τὰ δύω ἑτερογενῆ ὄντα οὕτωσὶ δὴ συνηνωμένα νομίζονται, ὥστε, ἐὰν ἀφέλῃς τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν, τὸ ἕτερον οὐχ ὑπάρχει πλέον.

Ὑπάρχει στιγμὴ, καθ' ἣν τὸ μὲν ἄρρεν νομίζει ὅτι ἡ ζωὴ αὐτοῦ καὶ ἡ εὐδαιμονία ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ θήλεος· τὸ δὲ θῆλυ, ὅτι ἐξαρτᾶται ἀπὸ τοῦ ἄρρενος.

Ἡ εὐδαίμων δὲ αὕτη στιγμὴ ἔρχεται καθ' ἣν ἡμέραν ὁ προσφιλὴς Γμέναιος στέφανον ἀειθαλῆ καὶ ἀμάραντον ἐπὶ τῶν κεφαλῶν αὐτῶν θέλει θέσει καὶ τὴν προσφιλῆ ταύτην δυάδα δι' ἑνιαίας μονάδος ἀντικαταστήσει καὶ ὁλοσχερῆ τὴν εὐδαιμονίαν των συμπληρώσει. Δὲν ὑπάρχει στιγμὴ γλυκυτέρα καὶ εὐδαιμονεστέρα ταύτης, ἐὰν πᾶσαν τὴν ἀκόλουθον τούτων ζωὴν ἀναλύσωμεν. Ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ τὸ μέλλον τοῖς ἀναπαρίσταται χρυσοῦν καὶ ὄλβιον· τὰ γλυκύτερα καὶ θυμηρέστερα ὀνειροπολοῦσιν ὄνειρα καὶ ἐν γαληνιώδει γλυκυθύμων ἡδονῶν θαλάσσῃ ἐπιπλέουσιν.

Ἐν τῇ στιγμῇ ταύτῃ ὑπῆρχε καὶ ἡ ἀχώριστος καὶ παμφιλτάτη δυὰς τοῦ Αἵμονος καὶ τῆς Ἀντιγόνης.

Ἀλλὰ τὴν ἐπωάζουσαν ὄρνιν ἁρπαλέον πολλάκις ὄρνεον ταράσσει καὶ τοὺς φιλτάτους νεοσσοὺς ἀπ' αὐτῆς ἁφαιρεῖ.

Καὶ ὁ ἀπηνὴς λοιπὸν καὶ ἀτέραμνος Κρέων, ὁ γὺψ οὗτος ὁ ῥικαλέος, ὁ διὰ τῶν γαμψῶν αὐτοῦ ὀνύχων τὸ προσφιλέστατον τοῦ Αἵμονος καὶ τῆς Ἀντιγόνης ζεῦγος κατασπαράξας καὶ μὴ συγχωρήσας τὴν πρὸ πολλοῦ

προπαρεσκευασμένην ποθητὴν αὐτῶν ἕνωσιν, ἐξαγριωθεὶς ἐκ τῆς ὑψηλοφροσύνης καὶ ὑπερηφανείας μεθ' ἧς ἡ Ἀντιγόνη αὐτῷ ὡμίλησεν ἀπ' ἐναντίας τῶν μαλακῶν αὐτοῦ ἐλπίδων, ἐξέδωκε τὴν φοβερὰν καὶ φρικαλέαν ἐκείνην ἀπόφασιν, τὴν ἐπονειδιστον θάνατον τῇ ταλαίνῃ Ἀντιγόνῃ ἐπιβάλλουσαν.

Καὶ ἤδη τίνος ψυχὴ, ὅσον ψυχὴ καὶ ἂν ᾖ, δύναται νὰ ὑποφέρῃ τὸ φρικτὸν τοῦτο ἄκουσμα καὶ τὴν ἀδικαιολόγητον νὰ δικαιολογήσῃ τοῦ Κρέοντος ἀπόφασιν; Καὶ τίνος συνείδησις δύναται νὰ μένῃ ἥσυχος καὶ γαληνιῶσα, ὅταν βλέπῃ τὴν Δικαιοσύνην οὕτως παραβιαζομένην καὶ ὑπὸ αἱμοβόρου τυράννου τυραννουμένην; Ἐὰν δὲ τοιαῦται σκηναὶ τραγικαὶ διαδραματίζωνται ἐν τῇ καρδίᾳ ξένου καὶ ὅλως ἀλλοτρίου πρὸς τοὺς δύω ἥρωας τῆς διαδραματιζομένης τραγῳδίας, ὁποία ἄραγε γοώδης ἀνία, ὁποῖον κατώδυνον ἄλγος ὑπὸ τρομεροῦ φιλεκδίκου ἰσχυροποιούμενον δύναται νὰ λάβῃ χώραν ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκείνου ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἔμελλε νὰ ἴδῃ τὴν πόλιν ἅπασαν πανηγυρίζουσαν ἐπὶ τοῖς γάμοις αὐτοῦ, ἐν τῇ καρδίᾳ ἐκείνου ὅστις μετ' οὐ πολὺ ἔμελλε νὰ περικοσμῆται ὑπὸ τῆς ταλανιζομένης ταύτης παρθένου, ἤδη δὲ τοιοῦτο φρικτὸν ἄκουσμα τὰς ἀκοάς του προσέβαλλε;

Μέλεε καὶ οἰζυρὲ Αἷμον! Δύσποτμε καὶ κακοδαίμων νεανία! Δυσδαίμων καὶ ταλάντατε μνηστήρ! Οἷον δεινὸν καὶ φρικτὸν ἀκοῦσαι ἄκουσμα τὰς ἀκοάς σου προσέβαλεν; Οἵα συγχάζουσα καὶ περιαλγὴς ἀθυμία τὴν ψυχήν σου κατέλαβε! Πῶς σὺ, ὅστις μετ' ὀλίγον ἔμελλες νὰ σφίγξῃς ἐν ταῖς ἀγκάλαις σου τὴν ὡραίαν ταύτην καὶ εὐειδεστάτην νεάνιδα, σὺ ὅστις ἔμελλες διὰ τῆς προσκτήσεως τοιαύτης ἀγνῆς καὶ χαριτοβρύτου νεάνιδος νὰ θέσῃς ἐπὶ τοῦ σφριγῶντος στήθους σου ἄνθος εὔοσμον, ῥοδόχρουν καὶ αἰώνια ἀνθοῦν καὶ νεάζον, σὺ ὅστις ἔμελλες εἰς τοιοῦτον πέλαγος ἡδονῶν νὰ βυθισθῇς καὶ εἰς τοιαύτας εὐτυχίας νὰ ἐπιπλεύσῃς, πῶς, λέγω, σὺ ἠδύνασο νὰ ὑπομένῃς τοιαύτην δύσμοιρον συμφορὰν χωρὶς νὰ ἐξεμέσῃς τὰς ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας σου κοχλαζούσας ἐκδικήσεις! Ἐλθὲ λοιπὸν, ἐλθὲ πρὸς τὰ πάτριά σου δώματα, προσκλαύθητι πρὸς τὸν πατέρα σου, ἐξέρευξαι τὰ σφοδρὰ καὶ τρικυμιώδη πάθη σου, ἀπολογήθητι ὑπὲρ τῆς ἀδικουμένης μελλονύμφου σου καὶ δικαίωσον κατὰ τὸ ἐνόν σοι αὐτήν.

Ὁ Αἷμων παρουσιάζεται ἐνώπιον τοῦ πατρός του.

Προκαταληφθεὶς ὁ λίθου ψυχροτέραν καρδίαν ἔχων πατὴρ ὑπὸ δεινοῦ προαισθήματος, καὶ ὑπὸ τῆς συνειδήσεως βεβαίως τυπτόμενος, προνοεῖ περὶ τοῦ σκοποῦ τῆς τοῦ υἱοῦ του ἐλεύσεως καὶ εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ἐρωτᾷ αὐτὸν ἂν ἦλθεν ἵνα καταμερμηρῇ αὐτοῦ ἐπὶ τῇ ἀποφάσει ἣν κατὰ τῆς μεμνησευμένης του ἐξέδωκεν, ἢ ἂν τῷ ἀρέσκωσιν ὅσα ἐκεῖνος ἐνομοθέτησεν· ὁ δ' Αἷμων ἁπλῶς λέγει, ὅτι πείθεται τῷ πατρί.

Χαρὰν δὲ ὑπερβολικωτάτην αἰσθάνεται ὁ Κρέων ἐπὶ τῷ ἀκούσματι τούτῳ, καὶ ἔρχεται οὗτος ἐκτενῶς ἀπολογούμενος ἐπὶ τῇ δικαίᾳ αὐτοῦ ἀποφάσει, ὑπερεκθειάζων τὸν παῖδα ἐπὶ τῇ ὑπακοῇ αὐτοῦ καὶ συμβουλεύων αὐτὸν ἵν' ἀποπτύσῃ τὴν νεάνιδα καὶ ἀφήσῃ αὐτὴν ὅπως ἐν τῷ Ἅιδῃ ζητήσῃ ἕτερον νυμφίον, διότι μάνη αὕτη ἀπώθησε καὶ δὲν ἐσεβάσθη τὸ πάνδημον κήρυγμά του.

Ἀναρχίας γὰρ μεῖζον οὐκ ἔστι κακόν.
Αὕτη πόλεις ὄλλυσιν, ἥδ' ἀναστάτους
οἴκους τίθησιν, ἥδε σὺν μάχῃ δορὸς
τροπὰς καταῤῥήγνυσι· τῶν δὲ ὀρθουμένων
σώζει τὰ πολλὰ σώματ' ἡ πειθαρχία.
(Ἀντιγ. 656—661).

Ἀλλ' ὁ Αἷμων, τοῦ πατρὸς τὰ τοιαῦτα ληρήματα ἀκούσας, ἐπαξίως ἀπαντᾷ πρὸς αὐτόν· καὶ μετὰ μικράν τινα ἀξίαν λόγου προεισαγωγὴν ἔρχεται ἐπὶ τοῦ προκειμένου, λέγων αὐτῷ, ὅτι πολλὰ κατ' αὐτοῦ ψιθυρίζονται· ὅτι πολλοὺς κατ' αὐτοῦ προπηλακισμοὺς ἐκτοξεύουσιν· ὅτι μεγάλως τὴν νεάνιδα κατοικτείρουσιν ἐπὶ ταῖς δειναῖς αὐτῆς συμφοραῖς, καὶ συμβουλεύει αὐτὸν ὅπως ἀρῇ τὸ αὐθέκαστον ἦθός του.

Ὅστις γὰρ αὐτὸς ἢ φρονεῖν μόνος δοκεῖ,
ἢ γλῶσσαν, ἣν οὐκ ἄλλος, ἢ ψυχὴν ἔχειν,
οὗτοι διαπτυχθέντες, ὤφθησαν κενοί.
(στ. 702—705).

Ἀλλ' ἀποδέδεικται ἤδη τὸ γαῦρον καὶ ἀγέρωχον τοῦ ἤθους τοῦ Κρέοντος, μυσαρᾶς ὑπερηφανείας καὶ ὄγκου ἀπόζον, ὥστε περιττὸν ἤδη νομίζομεν ἵνα τὸν τοῦ Κρέοντος κότον ἐπὶ ταῖς τοῦ υἱοῦ του συμβουλαῖς περιγράψωμεν.

Ἠδύνατό ποτε, ἐν ὅλῳ αὐτοῦ τῷ κομπασμῷ, νὰ ἐξευτελισθῇ ἐνώπιον τοῦ υἱοῦ του καὶ κατώτερος τὸν νοῦν καὶ τὴν κρίσιν νὰ φανῇ; Ἐν ᾧ ἐγαυρία καὶ ἐβρενθύετο, ὅτι δίκαιος ἦν καὶ τῆς Δικαιοσύνης ἱερεὺς καὶ λάτρις, πῶς ἠδύνατο ἤδη νὰ ὑπομείνῃ τὰς κατ' αὐτοῦ δεινὰς κατακραυγάς; Τραχύνεται λοιπὸν ὁ Κρέων καὶ χαλεπαίνει ἐπὶ τῇ τοῦ υἱοῦ του ἀῤῥοσύνῃ, ὅστις, τηλικοῦτος ὢν τὴν ἡλικίαν, ζητεῖ αὐτὸν νὰ συμβουλεύσῃ.

Ἐκεῖνος ὅμως λέγει εὐσταθῶς πρὸς τὸν πατέρα του, ὅτι οὐχὶ πρὸς τὸν χρόνον καὶ τὴν ἡλικίαν ἀποβλέπειν δεῖ, ἀλλὰ πρὸς τοὺς λόγους καὶ τὰ ἔργα.

Ὡραία ἰδέα! ὀρθοτάτη κρίσις! διότι βεβαίως ἡ ἀρετὴ καὶ τὸ ὀρθὸν καὶ ὑγιὲς τῆς κρίσεως δὲν διακρίνει οὐδ' ἡλικίαν, οὐδ' ἀξιώματα, οὐδὲ προνόμια. Ἡ πολιὰ πεῖρα ἀπέδειξεν, ὅτι πολλάκις αἱ κατώτεραι τῆς κοινωνίας τάξεις διδάσκαλοι τῶν ἀνωτάτων καὶ τῶν ὑψίστης περιωπῆς τάξεων ὑπῆρξαν· ὅτι πολλάκις οἱ νεώτεροι διεκρίθησαν ὡς σωφρονέστεροι καὶ ὑγιέστεροι τὸν νοῦν ἢ οἱ πρεσβύτεροι· καὶ ὅτι πολλάκις πατέρες πολιοκρόταφοι καὶ λευκοπώγωνες, τὸν παλαιὸν τῆς πείρας περιβεβλημένοι χιτῶνα, σωτηριώδεις παρὰ τῶν υἱῶν αὐτῶν ἔλαβον συμβουλὰς καὶ ὑψηλῆς ὠφελείας μαθήματα.

Εἰπόντος δ' εἶτα τοῦ Αἵμονος, ὅτι πάντες οἱ τῆς πόλεως κάτοικοι ἀποδοκιμάζουσι τὸ ὠμὸν διάταγμά του, ὁ Κρέων ἀποκρίνεται διὰ τοῦ τολμηροῦ ἐκείνου λόγου καὶ ἀῤῥημένου νοὸς ἀποκυήματος·

ἄλλῳ γάρ, ἢ μοὶ χρή γε τῇδ' ἄρχειν χθονός;
(στίχ. 731).

Εἰς ταύτην δὲ τὴν τοῦ Κρέοντος ἄκριτον ἀκρισίαν ἰδοὺ τί ὁ Αἷμων ἀνταπαντᾷ·

πόλις γὰρ οὐκ ἔσθ', ἥτις ἀνδρὸς ἐσθ' ἑνός.
(στίχ. 732).

Ἰδοὺ τὸ θέμεθλον τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος, τοῦ ἱεροῦ τούτου τοῦ οὐρανοῦ δώρου! Κολακευθῶμεν καὶ πάλιν, φίλε ἀναγνῶστα, καὶ ἀγέρωχον τὴν κεφαλὴν διὰ τοῦτο ἄρωμεν καὶ μετ' εὐγενοῦς ὑπερηφανείας εἴπωμεν τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν· Ἰδοὺ τίνες ὑπῆρξαν οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι! Ἡ ὑψηλὴ τοῦ συνταγματικοῦ πολιτεύματος ἰδέα, τὸ ὁποῖον εἰσέτι ὑμεῖς δὲν ἠδυνήθητε γενικῶς ἐν τοῖς ὑμετέροις κράτεσι νὰ εἰσαγάγητε, ὑπῆρξε πρὸ τοσούτων αἰώνων ἐν τῷ νοῒ τῶν ὑμετέρων μεγατίμων προγόνων! Ἄρατε τὸν πέπλον τὸν διαχωρίζοντα τὴν ἀρχαιότητα ἀπὸ τοῦ καθ' ἡμᾶς αἰῶνος, καὶ μετὰ θαυμασμοῦ θεωρήσατε τὸν ἀστέρα τοῦ συντάγματος φωτοβολοῦντα καὶ μαρμαίροντα ἐν τῇ γῇ ἐκείνῃ, ἣν Ἑλλάδα ἀποκαλοῦσι καὶ ἥτις ὑπῆρξεν ἡ μήτηρ τῶν μεγάλων ἰδεῶν καὶ τῶν μεγάλων ἔργων. Παρὰ τοῖς τέκνοις τῆς μεγαλουργοῦ ταύτης γῆς, ἡ ἰδέα συνελαμβάνετο ἐν τῷ νοῒ αὐτῶν καὶ εὐθέως ἐβάλλετο εἰς πρᾶξιν καὶ ὁ λόγος σὰρξ ἐγίγνετο, κατὰ τὸ «ἅμ' ἔπος, ἅμ' ἔργον». Δὲν ἠρκοῦντο ἐκεῖνοι εἰς κενας μόνον θεωρίας· ἐζήτουν τὴν θεωρίαν νὰ συγκεράσωσι μετὰ τῆς πράξεως.

Ἀλλὰ στραρῶμεν πρὸς τὰ τοῦ Κρέοντος δώματα, καθότι ἡ μεταξὺ πατρὸς καὶ υἱοῦ φιλονεικία πλείονα ἔντασιν λαμβάνει, τούτου μὲν υἱοῦ ἀπειθοῦς καὶ ὑβριστοῦ γιγνομένου, ἐκείνου δὲ ὠμοῦ, σκληροῦ καὶ ἀπηνοῦς.

Μετὰ δριμὺν τέλος καὶ ὑπὸ σφοδρῶν παθῶν κινούμενον διάλογον, ὁ Αἵμων διακρύσσει τὴν ἀπελπιστικὴν αὐτοῦ ἀπόφασιν διὰ τῶν ἑξῆς·

Ἤδ' οὖν θανεῖται καὶ θανοῦς ὀλεῖ τινα.
(στίχ. 746).

Ἀλλ' ἐπειδὴ ὁ ὀργιζόμενος χρόνῳ μόνον τοῦ μαινομένου διαφέρει, ἀναισθητεῖ πρὸς τὴν φρικαλέαν ταύτην τοῦ υἱοῦ του διαθήλωσιν, ἀλλὰ σταθερὸς εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτοῦ μένει, διατάσσων τὴν ἐν ἄντρῳ ζοφώδει κατάκλεισιν τῆς περιλήπτου Ἀντιγόνης, τῆς τοῦ δυστυχοῦς Αἵμονος παμφιλτάτης μνηστῆς.

Ὁ δὲ Χορὸς, ἄδων ἀσμάτι, ἔνθα τὸ μέγα τοῦ Ἔρωτος περιγράφει κράτος, αἴρνης εἰς δάκρυα ἀναλύεται βλέπων τὸ θαλερὸν τῆς Ἀντιγόνης ἄνθος, τέως ἀνθοῦν καὶ νεάζον, ἤδη δὲ ὑπὸ τοῦ ῥαγδαίου τοῦ ἀπαισίου καὶ μαύρου Ἀχέροντος ῥεύματος παρασυρόμενον καὶ πρόῤῥιζα ἐκσπώμενον.

Ἀλλὰ μάταιος μὲν ὁ κόσμος καὶ ἐφήμερος καὶ ματαιοτήτων ἔμπλεως! Ὀχληρὰ καὶ δυσβάστακτος ἡ ἐν αὐτῷ τοῦ ἀνθρώπου διατριβή! Ποσάκις ἐν τοῖς δεινοῖς τοῦ ἐφημέρου τούτου ξενῶνος περισπασμοῖς θερμαὶ ἐπικλήσεις πρὸς τὸν Χάρωνα ἀκούονται! Ἀλλὰ πρὸς τούτοις τρομερὰ καὶ φρικώδης τοῦ θανάτου ἡ τελευταία σιγμή! Ἐκεῖ δεινὸν προαίσθημα τὸν ἄνθρωπον καταλαμβάνει· δεινὴ ἐκεῖ ἰλιγγίασις αὐτὸν κατέχει· ἐκεῖ γλυκὺ καὶ ποθεινὸν τοῦ κόσμου φάσμα παρουσιάζεται! Οἱ ὀφθαλμοὶ τοῦ ἀνθρώπου θολοῦνται· πάσχει ὑπὸ τρομερᾶς σκοτοδίνης· ἀλγεινοὶ σπαραγμοὶ τὸν κατατρύχουσι. Μυρίαι ἰδέαι καὶ μυρίαι ὀνειροπολήσεις ἐπισκοτάζουσι τὸν νοῦν αὐτοῦ. Καὶ αὐτὸς ὁ Σωτὴρ ἡμῶν ἀνεφώνησε κατὰ τὴν ὥραν τοῦ θανάτου· «Πάτερ, εἰ δυνατὸν, παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτο!»

Καὶ αὐτὴ λοιπὸν ἡ Ἀντιγόνη, ἡ τοσαύτην ἡρωϊκότητα ἐν τοῖς προτέροις δείξασα καὶ τοσαύτην πρὸς τοὺς κινδύνους καὶ τὰ δεινὰ περιφρόνησιν, ἤδη ὅμως κλίνει τὸν αὐχένα πρὸς τὸ φυσικὸν τοῦτο τῶν ἀνθρώπων ἔνστικτον, πρὸς τὴν φυσικὴν ταύτην ἐν ὥρᾳ θανάτου θλῖψιν καὶ ἀθυμίαν· συγκυκᾶται ὅλη, ὅλη ταράσσεται καὶ σπαράσσει ἐνώπιον τοῦ δηλητηριώδους τοῦ θανάτου ποτηρίου· ἀποχαιρετίζει τὰς κλεινὰς Θήβας, τὴν ἐκθρέψασαν αὐτὴν πατρίδα, ἣν τὸ ὕστατον ἤδη βλέπει· ἀνυψοῖ τὸ βλέμμα πρὸς τὸν οὐράνιον θόλον, καὶ ὀδύναι ἀλγειναὶ καταλαμβάνουσιν αὐτὴν, σκεπτομένην, ὅτι τοῦ λοιποῦ σπήλαιον ζοφῶδες τὸν γραφικώτατον οὐρανὸν ἀντικαταστήσει· ὅτι εἰς τὰ μέλανα τῆς γῆς σπλάγχνα θέλει ῥιφθῆ. Τὸ ὄμμα πρὸς τὸν ἄνακτα ἥλιον στρέφει, τὸ αἰγλῆεν καὶ φωτοβολοῦν αὐτοῦ φῶς καθορᾷ, καὶ δριμεῖς πόνοι κυριεύουσιν αὐτὴν, στοχαζομένην, ὅτι αἱ εὐεργετικαὶ καὶ ζωοποιοὶ αὐτοῦ ἀκτῖνες ὑστάτην ταύτην φορὰν ἐπ' αὐτὴν ῥίπτονται· διαλογίζεται, ὅτι εἰς τὰς μαύρας τοῦ μαύρου Ἀχέροντος ἀκτὰς διαπορεύεται ἄκλαυστος, ἄφιλος, ἀνυμέναιος, ταλαίφρων· βλέπει, ὅτι ἐντὸς ὀλίγου μέλλει νὰ δύσῃ ὁ ἄλλοτε φωτοβόλος ἀστὴρ της, ὅτι τὰ ὄμματα αὐτῆς μετ' οὐ πολὺ θὰ κλεισθῶσι, χωρὶς φεῦ! ἐνώπιον αὐτῶν νὰ ὑπάρχῃ ἓν ποθητὸν ὄν, ἓν προσφιλὲς ἀντικείμενον, ἓν τέλος πύρινον δάκρυ δι' αὐτὴν ἐκχεόμενον!

Λυρικὴ ᾠδὴ δίδωσι τέλος εἰς τὴν τρίτην ταύτην πρᾶξιν, τὴν καὶ συγκινητικωτέραν πασῶν, ἐν ᾗ τῆς Ἀντιγόνης τὰ ἀλγεινὰ πάθη εἴδομεν.

—=—

Πρᾶξις τετάρτη.

Ὀπισθοδρομοῦντες πρὸς τὴν ἀρχαιότητα, ἀπαντῶμεν ἐν τῇ παλαιᾷ ἐποχῇ τῶν ἀρχαίων ποιητῶν μάντεις τινὰς καὶ οἰωνοσκόπους, προφήτας καὶ διερμηνεῖς τοῦ σκοτεινοῦ καὶ ἀβεβαίου μέλλοντος καὶ ἐκ σημείων τινῶν συμπεράσματα περὶ αὐτοῦ ἐξάγοντας.

Δὲν προτιθέμεθα ἐνταῦθα, εἰς τὸν ἐσώτερον τοῦ ἀρχαίου τούτου δόγματος πυρῆνα εἰσδύοντες, ν' ἀποφανθῶμεν περὶ τῆς φύσεως καὶ τῆς ἀρχῆς αὐτοῦ, καὶ κριτικῶς πως συλλογιζόμενοι διαφόρους ἐπ' αὐτοῦ κρίσεις νὰ ἐπενέγκωμεν. Ἀφιστάμεθα. Ἄλλοις περὶ αὐτοῦ μελέτω.

Ἡμεῖς ἁπλοῖ τῶν συμβαινόντων ἀφηγηταὶ λέγομεν, ὅτι εἰς τὴν ἰδιαιτέραν ταύτην τάξιν ἀνῆκε καὶ ὁ γέρων Τειρεσίας,

ὃς ἤδη τά τ' ἐόντα τά τ' ἐσσόμενα πρό τ' ἐόντα.

Οὗτος ὁ Τειρεσίας, προσκμάνας ἐκ τῆς οἰωνοσκοπίας του τὴν πανέστιον τοῦ Κρέοντος καταστροφὴν, ἔρχεται ὅπως ἀναγγείλῃ αὐτῷ ταύτην· ἔρχεται ὠχρὸς, κεκυφὼς, ἔχων ἐπὶ τοῦ προσώπου του κατήφειαν καὶ θλῖψιν ἐζωγραφημένην, ἣν ἔχει ὁ μέλλων ἀπαισίους ν' ἀναγγείλῃ ἀγγελίας· καὶ λέγει (Ἀντιγ. 981)·

Φρόνει βεβὼς αὖ νῦν ἐπὶ ξυροῦ τύχης·
τὸ ἄκουσμα τοῦ ὁποίου φρικίασιν καὶ τρόμον εἰς τὸν Κρέοντα προξενεῖ.

Ὁ μάντις Τειρεσίας, ἀφ' οὗ τῷ ἐξήγησε τὰ τῆς οἰωνοσκοπίας αὐτοῦ, προστίθησι καὶ τὰς ἑξῆς πολλοῦ λόγου ἀξίας συμβουλάς· «Σκέφθητι λοιπὸν ταῦτα, ὦ Κρέων, καὶ φρόνησον· διότι κοινὸν μέν ἐστι τοῖς πᾶσι τὸ ἁμαρτάνειν. Ἀλλὰ τὸ νὰ μὴ θέλῃ τις ν' ἀνεύρῃ τὴν αἰτίαν καὶ τὴν ἴασιν τῶν ἁμαρτιῶν του, τοῦτο εἶναι μωρία καὶ ὑπερτάτη συμφορά· μεγαλειτέρα ταύτης σκαιότης δὲν δύναται νὰ ὑπάρξῃ. Ἀφήσας λοιπὸν τοὺς ἀποθανόντας, θάψον αὐτοὺς καὶ παράδος εἰς τὴν μητέρα των τὴν γῆν, καὶ μὴ ματαίως κέντα ἐκεῖνον ὅστις, ἀναίσθητος ὤν, δὲν κεντᾶται πλέον. Ἐρωτῶ σε· δύναταί τις νὰ φονεύσῃ τὸν ἄπαξ φονευθέντα; Φρόνησον λοιπὸν καὶ τὰς συμβουλάς μου ἀσπάσθητι. Καλὸν δὲ εἶναι καὶ ἄριστον τὸ μανθάνειν, ὅταν ἐξ αὐτοῦ μέγα τις κέρδος ἀρύεται καὶ ὠφέλειαν οὐ σμικράν.»

Ἐν τῷ θαυμαστῷ τούτῳ καὶ ἔμφρονι τοῦ Τειρεσίου λόγῳ δὲν εὑρίσκομεν πλέον δολίαν καὶ πανοῦργον ὑποκρισίαν· δὲν εὑρίσκομεν αὐλοκολακείαν, δεσμεύουσαν τὸ ἱερὸν τῆς ἀληθείας στόμα, οἷα ἐν τῷ προσώπῳ τοῦ Χοροῦ διακρίνεται, ἀλλὰ λόγους εἰλικρινεῖς καὶ ἀδόλους, ἀληθεῖς καὶ ἀψευδεστάτους, τῆς ἱερᾶς δικαιοσύνης ἀποκυήματα. Μετὰ πόσης εὐσεβείας ὁ τὸν παλαιὸν τῆς πείρας τρίβωνα ἐνδεδυμένος μάντις Τειρεσίας ἀναπτύσσει τὸ περὶ ἁμαρτίας καὶ μετανοίας δόγμα! Μετὰ πόσης εὐαγγελικῆς ἀληθῶς ἠθικότητος λέγει, ὅτι δὲν εἶναι τόσῳ κατακριτέος ὁ πράττων τὴν ἁμαρτίαν, ὅσον ἐκεῖνος ὅστις, πράξας τὴν ἁμαρτίαν, δὲν προθυμοποιεῖται ν' ἀποπλύνῃ τὸν ἠθικὸν αὐτοῦ ῥύπον διὰ τῆς μετανοίας, τοῦ δραστικοῦ τούτου φαρμάκου!

Ἀλλ' ὁ Κρέων, μωρίᾳ συνεχόμενος, κωφεύει καὶ πρὸς αὐτὰς τοῦ Τειρεσίου τὰς μαντείας· αὐθάδη δ' ὕβριν καὶ κατ' αὐτοῦ τοῦ Διὸς ἐκτοξεύει, εἰπών·

. . . τάφῳ δ' ἐκεῖνον οὐχὶ κρύψετε,
οὐδ' εἰ θέλουσ' οἱ Ζηνὸς αἰετοὶ βορὰν
φέρειν νιν ἁρπάζοντες ἐς Διὸς θρόνους,
οὐδ' ὡς, μίασμα τοῦτο μὴ τρέσας ἐγὼ,
θάπτειν παρήσω κεῖνον· εὖ γὰρ οἶδ' ὅτι
θεοὺς μιαίνειν οὔτις ἀνθρώπων σθένει.

(Ἀντιγ. 1025—1030).

τοῦθ' ὅπερ σημαίνει, ὅτι οὐδ' εἰς τὸν Δία ὑποταχθήσεται, ἐὰν κἀκεῖνος τὴν τοῦ Πολυνείκους ταφὴν ἐπιτάξῃ. Ἀλλ' ὁ Τειρεσίας, ἐκ τῶν ἀλλεπαλλήλων τούτων ὕβρεων παροξυνθείς, δὲν κρύπτει πλέον τὰς ἐπελευσομένας τῷ Κρέοντι συμφορὰς, ἤτοι τὸν θάνατον τοῦ ριλτάτου αὐτῷ Αἵμονος καὶ τὴν πανέστιον αὐτοῦ καταστροφήν· καὶ ταῦτα εἰπὼν ἀναχωρεῖ.

Ὁ Χορὸς, ῥοθηθεὶς τὴν τῶν μαντειῶν ἐπαλήθευσιν, προτρέπει τὸν Κρέοντα ὅπως τοῦ Τειρεσίου τὰς συμβουλὰς ἐκπληρώσῃ. Ἤδη πείθεται καὶ αὐτός· ἀλλ' εἰς μάτην! ὀψὲ πλέον. Ὁ καλὸς ἰατρὸς δὲν περιμένει τὴν ἐμφάνισιν τῆς νόσου, ἀλλὰ προσπαθεῖ τὰς αἰτίας αὐτῆς νὰ εὕρῃ, καὶ ν' ἀποτρέψῃ, εἰ δυνατὸν, αὐτὴν ἀπὸ τοῦ ἀσθενοῦς.

—=—

Πρᾶξις πέμπτη.

Περὶ τὸ τέλος τῆς τετάρτης πράξεως ἐλπίς τις, γλυκεῖα μὲν ἀλλὰ λίαν ἀμυδρὰ, εἰσέρχεται εἰς τὴν καρδίαν τοῦ ἀκροατοῦ ἢ τοῦ θεατοῦ, καὶ τοιοῦτοί τινες συλλογισμοὶ γεννῶνται ἐν τῷ πνεύματι αὐτοῦ· Ἆρά γε ὁ Κρέων θέλει προλάβει τὸ κακὸν καὶ ἄρει ἀπὸ τῆς καρδίας πάντων τὸ ἄλγος; ἆρά γε θέλει εὑρεῖ ζῶσαν ἐν τῷ ζοφερῷ ὑπογείῳ τὴν Ἀντιγόνην καὶ ἀπαλλάξει αὐτὴν ἀπὸ τοιούτου ἀκλεοῦς καὶ βδελυροτάτου θανάτου; ἆρά γε ἡ ἡρωὶς Ἀντιγόνη θὰ ἐπανίδῃ τὸ καθαρὸν τοῦ ἡλίου φῶς; θ' ἀξιωθῇ τὰ προνόμια τοῦ ὑμεναίου καὶ τῆς μητρότητος; θὰ ἴδῃ τέλος ἐκπληρουμένην τὴν σφοδρὰν αὐτῆς ἐπιθυμίαν, ἕνεκα τῆς ὁποίας περιεῤῥόνησε τοὺς κινδύνους καὶ ἐκοῦσα τὸν θάνατον ἐζήτησεν; Ἢ ἐν τῷ ὑπογείῳ πτῶμα μόνον ἄπνουν καὶ ἄλαλον θέλει εὑρεῖ; Ἢ θέλει ἐπισῳραγίσει τὰς θλίψεις αὐτοῦ ὁ θεατὴς διὰ νέας θλίψεως, τοῦ τῆς Ἀντιγόνης θανάτου;

Ἀλλ', ὦ ψυχή! ἀπόβαλε καὶ τὴν ἀμυδρὰν ἐκείνην τῆς ἐλπίδος ἀκτῖνα καὶ εἴσδυσον εἰς τὸ δνοφερὸν καὶ ζοφῶδες τῶν μαύρων ἀλγηδόνων χάος, ἔνθα δεινὰς ἐξακόντισον ἀρὰς κατὰ τῆς σκληρᾶς καὶ ἀπηνοῦς τυραννίας, τῆς ὅλως ἀδίκως καὶ ἀναιτίως καλλίῤῥυλλον μαρανάσης ῥόδον, τῆς ὅλως ἀγρίως σφριγῶσαν δολοφονησάσης νεότητα, ἥτις μετ' ὀλίγον ἔμελλε νὰ ὑψωθῇ εἰς τὴν κορυφὴν τῶν εὐῤῥοσύνων τρυφῶν, τρυφῶν τοῦ Ὑμεναίου καὶ τῆς μητρότητος· ἐκτόξευσον ἐκεῖ, ψυχὴ, τὰ ἐχεπευκῆ σου βέλη κατὰ τῆς βδελυρᾶς καὶ αἱμοδιψοῦς τυραννίας, τῆς ἀτέραμνον κλοιὸν διαπερώσης εἰς τὸν μαλακὸν τῆς δικαιοσύνης τράχηλον καὶ ἀῤῥήκτοις δεσμοῖς τὸ ἱερὸν τῆς ἀληθείας στόμα δεσμευούσης. Κλαῦσον, ψυχὴ, κλαῦσον, θρήνησον καὶ οἰκτισον τὴν ἀμφιταλαντευομένην τῆς ἀνθρωπότητος τύχην καὶ ἀναφώνησον μετὰ τοῦ Μασιλλῶνος· «ὁ κόσμος εἶναι γῆ τῆς κατάρας, ἐν ᾗ μετὰ τῶν ἡδονῶν συναυξάνουσιν ἄκανθαι καὶ πικρίαι» (*).

Ἰδέ, ἰδὲ τὸν ἀπαίσιον κήρυκα, τὸν μετὰ τρεμούσης φωνῆς τὸν θάνατον τῆς Ἀντιγόνης καὶ τοῦ Αἵμονος ἀναγγέλλοντα.

Οἱ θρηνώδεις τοῦ ἀγγέλου λόγοι, τὰ φρικτὰ ταῦτα καὶ στυγνάζοντα τοῦ θανάτου τοῦ Αἵμονος προαγγέλματα πλήττουσι τὰς ἀκοὰς τῆς ταλαίνης αὐτοῦ μητρὸς, τῆς Εὐρυδίκης, ἥτις ἀπέρχεται σιωπηλῶς εἰς τὰ ἑαυτῆς δώματα.

Παρομοίαν εἰκόνα ἔχομεν καὶ ἐν Οἰδίποδι Τυράννῳ. Ἡ τάλαινα Ἰοκάστη, ἀνευροῦσα τὸ αἰσχρὸν καὶ μιαρώτατον ἀνοσιούργημα ὅπερ ἀκουσίως ἑαυτῆς διεπράξατο, ἀναφωνεῖ τὸ πανύστατον αὐτῆς λόγιον·

ἰοὺ, ἰού, δύστηνε· τοῦτο γάρ σ' ἔχω
μόνον προσειπεῖν, ἄλλο δ' οὔποθ' ὕστερον·

(Οἰδ. Τυρ. 1061—1063)

καὶ ἀναχωρεῖ εἰς τὸν νυμφικὸν αὐτῆς θάλαμον, ἔνθα ἀγχόνῃ τὸ τῆς ζωῆς αὐτῆς ἀποκόπτει νῆμα.

(*) *Le monde? c'est une terre de malédiction, où les plaisirs mêmes portent avec eux leurs épines et leur amertume.*

Συνδιαλεγομένων δὲ τοῦ Χοροῦ καὶ τοῦ ἀγγέλου καὶ τὴν σιωπηλὴν τῆς Εὐρυδίκης ἀναχώρησιν σχολιαζόντων, ἰδοὺ ἔρχεται ὁ Κρέων, ὅστις τὸ πρῶτον ἤδη πᾶσαν τῶν συμφορῶν του τὴν ἔντασιν θέλει ἰδεῖ καὶ τὸ ὅλως ἄφρον καὶ μωρὸν τῶν πράξεών του θέλει καταναοήσει. Ἤδη οὗτος ἀνακτᾶται τὰς φρένας καὶ ἤδη δύσβουλον ὀνομάζει ἑαυτὸν καὶ μωρόν. Ἀλλ' ἀργὰ πλέον!

Ἡ οἰκτρὰ καὶ φρικαλέα ἀπόγνωσις τοῦ Κρέοντος ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ προσφιλοῦς υἱοῦ του, ὃν ὁ ἴδιος διὰ τῆς κακοβουλίας αὐτοῦ ἐδολοφόνησε, φθάνει ἤδη εἰς τὸ ἔπακρον αὐτῆς διὰ τῆς νέας φρικτοτέρας ἀγγελίας, τοῦ ἀπαγχονισμοῦ τῆς Εὐρυδίκης.

Ἡ πεισμονὴ τοῦ Κρέοντος, τὸ τυραννόφρον τοῦ χαρακτῆρός του, ἡ ὠμότης αὐτοῦ, ἡ ἀδάμαντος σκληροτέρα καρδία του συνέτειναν εἰς τὸν τοῦ ἀξιαγάστου Αἵμονος φρικαλέον θάνατον· συνέπεια δὲ τοῦ θανάτου τούτου ὑπῆρξεν ὁ ἀπαγχονισμὸς τῆς εὐαισθήτου Εὐρυδίκης, τῆς προτιμησάσης τὸν θάνατον ἢ τοιαῦτα στονόεντα πάθη καὶ ἀλγεινοτάτας συμφοράς.

Τετέλεσται! Ὁ Κρέων πανέστιος κατεστράφη! αἱ συμφοραί του ἐκορυφώθησαν! Τὸ φῶς τῶν ὀφθαλμῶν του ἀμαυροῦται. Θρηνεῖ. . . ὁ δὲ Χορὸς διατάσσει τοὺς δορυφόρους ν' ἀπαγάγωσιν αὐτὸν εἰς τὰ ἀνάκτορα.

Καὶ ἤδη, πρὶν ἢ δώσωμεν πέρας εἰς τὴν τοῦ δράματος ἀνάλυσιν, ἀναφωνήσωμεν μετὰ τοῦ Χοροῦ·

Πολλῷ τὸ φρονεῖν εὐδαιμονίας
πρῶτον ὑπάρχει· χρὴ δὲ τά γ' ἐς θεοὺς
μηδὲν ἀσεπτεῖν· μεγάλοι δὲ λόγοι
μεγάλας πληγὰς τῶν ὑπεραύχων
ἀποτίσαντες
γήρᾳ τὸ φρονεῖν ἐδίδαξαν.

(Ἕπεται τὸ τέλος).

ΙΣΤΟΡΙΑ ΟΤΥ ΛΕΥΚΟΥ.

Πάντοτε καὶ παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς τὸ λευκὸν ἦν σύμβολον τῆς ἁγνότητος, τῆς ἐντελεχείας ἐν τῇ ἠθικῇ τάξει, θρησκευτικῇ ἢ πολιτικῇ, ὡς εἶναι τὸ κατ' ἐξοχὴν χρῶμα ἐν τῇ φυσικῇ τάξει. Ἐν τῇ ἠθικῇ τάξει εἶναι τὸ ἔμβλημα τῆς χαρᾶς, τῆς ἀγαθότητος, τῆς εὐθύτητος, τῆς ἀθωότητος. Εἰς τοὺς Θρᾷκας καὶ Κρῆτας αἱ εὐτυχεῖς ἡμέραι ἐσημειοῦντο διὰ τῆς κρητίδος. *Nota cressa*, λέγουσιν ὁ Ὁράτιος, ὁ Πλαῦτος, ὁ Πέρσης, ὁ Ἰουβενάλιος κτλ. Ἐν τῇ θεογονίᾳ τῶν εἰδωλολατρῶν τὰ γελόεντα ὄνειρα ἐξήρχοντο ἐκ τῆς ἐλεφαντίνης πύλης.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις λαοῖς, ἐν οἷς οἱ διορισμοὶ εἰς τὰ δημόσια ὑπουργήματα ἐξηρτῶντο ἐκ τοῦ λαοῦ, ὁ πολίτης ὁ ἔχων ἀξιώσεις ὤφειλε νὰ μένῃ ἐπὶ δύω ἔτη λευκοενδεδυμένος, ἵνα οὕτω καταφανῇ ποιῇ τὴν νομιμότητα τῶν ἑαυτοῦ ἀξιώσεων. Τὸ λευκὸν ἦν χρῶμα τῶν καλῶν οἰωνῶν. Ἡ λευκὴ περιστερὰ ἦν καλὸς οἰωνός, κατὰ δὲ τὰς χαρμοσύνους ἡμέρας τὰ εἰς θυσίαν ἀγόμενα θύματα ἦσαν λευκά. Ὁ Ῥαβελαὶ λέγει, βίβλιον Ἀον κεφάλαιον 9ον. «Τὸ λευκὸν λοιπὸν σημαίνει χαράν, ἀνακούφισιν καὶ ἀνάπαυλαν καὶ οὐκ ἀσκόπως ὑπεμφαίνει τοῦτο. . .» Διὰ τοῦ λευκοῦ μὲ τὰ αὐτὰ φυσικὰ ἀποτελέσματα ἅπαντες ἠννόουν χαράν, ἀνάπαυλαν, ἀνακούφισιν, τέρψιν.

Ἐν τῇ θρησκευτικῇ τάξει ἦν πανταχοῦ καὶ πάντοτε χρῶμα ἱερόν.

Ὁ Ἀαρών, ἅμα ἐν τῷ θυσιαστηρίῳ εἰσερχόμενος, ἔπρεπε νὰ ἐνδυθῇ λευκὰ ἱμάτια. Ἡ Βίβλος, περὶ τῶν ἀγγέλων τὸν λόγον ποιουμένη, λέγει: «Τὰ ἱμάτια αὐτῶν λευκὰ εἰσιν ὡς τὸ φῶς». Τὸ ἔνδυμα τῶν Λευϊτῶν, τὸ τῶν ἱερέων τοῦ ἡλίου, ἦν λευκόν. Λευκὴ ἦν ἡ ἐσθὴς τῶν Ἐστιάδων, ἡ τῶν Δρυϊδίδων, τῶν Δρυΐδων καὶ τῶν θυτῶν Ἰνδῶν.

Ἵνα μὴ ἀναφέρω περιπλέον ἢ περὶ τῆς χριστιανικῆς θρησκείας, τὸ λευκὸν σύμβολόν ἐστιν ἐν αὐτῇ τῆς ἁγνότητος καὶ ἁγιότητος. Κατὰ τὸν ἅγιον Ἱερώνυμον, τὸ λευκὸν ἐν γένει ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ σύμβολον τῆς εὐτυχίας καὶ ἁγνότητος. Ὁ Ἅγιος Γρηγόριος ὁ Ναζιανζοῦ λέγει ὅτι κατὰ τὸν τέταρτον αἰῶνα τῆς καθ' ἡμᾶς χρονολογίας ἡ Ἐκκλησία κατεκόσμει διὰ τοῦ λευκοῦ τὰς τελετὰς, τὰς δὲ ἀρετὰς, ἃς ἤθελε νὰ προσωποποιήσῃ, λευκῷ ἐνέδυε, τοῦθ' ὅπερ ἔτι καὶ νῦν γίνεται.

Ἡ ἔκφρασις «ἡ λευκὴ ἐσθὴς τῆς Ἐκκλησίας» εἶναι ἐν χρήσει, ἵνα παραστήσῃ τὴν ἁγιότητα τῆς οἰκουμενικῆς Ἐκκλησίας.

Ἐπὶ πολὺν χρόνον τὸ βάπτισμα ἀπενέμετο τὸ σάββατον τοῦ Πάσχα, ὅτε οἱ μέλλοντες βαπτισθῆναι ὤφειλον νὰ παρουσιάζωνται λευκοῖς ἐνδεδυμένοι ἱματίοις, ἅπερ ἐφύλαττον μέχρι τῆς μετὰ τὸ Πάσχα Κυριακῆς ἀποκλειστικῶς. «Ἐπεκόσμησαν τὴν Ἐκκλησίαν λευκῷ κατὰ τὴν ἡμέραν τοῦ βαπτίσματος τοῦ Κλοβίου, πρὸς παράστασιν τῆς χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης διὰ τὴν Ἐκκλησίαν» λέγει ὁ Γρηγόριος δὲ Τσώρ. Ὥσπερ ἐν τῇ ἀρχαιότητι οἱ ἐλευθερούμενοι δοῦλοι ἐλάμβανον λευκὴν ἐσθῆτα, ὁμοίως καὶ τὰ εἰς τὸ βάπτισμα τέκνα ὤφειλον νὰ ὦσι λευκοενδεδυμένα. Ἡ λευκὴ ἐσθὴς, ὡς εἶναι ὁ στολισμὸς διὰ τὴν μεταλαμβάνουσαν τῶν θείων μυστηρίων, οὕτως εἶναι καὶ διὰ τὴν ἀγομένην εἰς τὸ θυσιαστήριον τοῦ ὑμεναίου παρθένον. Τὸ λευκὸν εἶναι τὸ χρῶμα τῆς Θεομήτορος. Τελευταῖον, τὸ λευκὸν εἶναι τὸ χρῶμα τοῦ Πάπα, ἀρχηγοῦ τῆς νέας Ἐκκλησίας, ὡς ἦτο τοῦ ὑπερτάτου ποντίφηκος τοῦ ἀρχαίου νόμου. Ὁ Πατριάρχης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας (1), ὁ ἱερεὺς τῆς Ῥωσσικῆς Ἐκκλησίας, φέρουσιν ἐπίσης τὴν λευκὴν ἐσθῆτα.

Ἐὰν μεταβῶμεν εἰς τὴν πολιτικὴν καὶ πολεμικὴν τάξιν, παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς καὶ ἰδίᾳ ἐν Γαλλίᾳ, εὑρίσκομεν ὅτι τὸ λευκὸν ὑπερέχει τῶν ἄλλων χρωμάτων, σημαῖνον ἀνδρίαν, εὐθύτητα νομιμότητα, τιμὴν, εἰρήνην, ἐπιείκειαν, πίστιν κτλ. Εἶναι τὸ γαλλικὸν χρῶμα.

Ὅταν ὁ Καμίλλος ἐνίκησε τοὺς Γαλάτας, ἔζευξεν εἰς τὸ ἅρμα του λευκοὺς ἵππους, καὶ μετ' αὐτὸν ἅπαντες οἱ νικηταὶ ἔπραττον τὸ αὐτό.

(1) Ἐν τῷ ναῷ ὁ Πατριάρχης τῆς Ἑλληνικῆς Ἐκκλησίας δὲν φέρει, ὡς φρονεῖ ὁ Σφενδόνης τοῦ ἄρθρου, λευκὴν ἐσθῆτα, ἀλλὰ κεχρυσωμένον σάκον, διάφορα ἔχοντα χρώματα.

Ἵνα περὶ Γαλλίας δὲ μόνον τὸν λόγον ποιήσωμεν, ἀναφέρομεν ἐν πρώτοις ὅτι οἱ πατέρες ἡμῶν ὀφείλουσι τὴν προσωνυμίαν αὐτῶν «Γαλάται» εἰς τὴν λευκότητα τοῦ δέρματός των. Πρὸ τῆς ἀφίξεως τῶν Φράγκων, ἡ Γαλατία ὡς σημεῖον διακριτικὸν ἔφερεν ἓν λείριον, καὶ ἡ κελτικὴ λέξις *li*, ἡ ὁποία σημαίνει τὸ λευκόν, φαίνεται ὅτι κατάγεται ἐκ τοῦ ὀνόματος τοῦ θελκτικοῦ καὶ μεγαλοπρεποῦς τούτου ἄνθους. Κατὰ διαφόρους συγγραφεῖς, τὸ ὄνομα τοῦ Λουτεκίου (*Lutece*) παράγεται ἀπὸ τὸ: λευκόϊα=λευκὰ ἴα.

Ὁ Βιλλαρδουΐνος, ὅστις ἔγραφε καθ' οὓς χρόνους τὸ κράτος τοῦ κυανοῦ τοῦ ἁγίου Μαρτίνου ἐξέλειπε, καὶ τὸ τοῦ ἐρυθροῦ τῆς φοινικίδος ἦν εἰς τὴν μεγαλειτέραν αὐτοῦ ὑπόληψιν (1200), λέγει « Πάντοτε τοῦτο τὸ ἡμέτερον λευκὸν χρῶμα ἦν σημεῖον καὶ πρότυπον ἐλευθερίας.

Ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης, εἰ καὶ αἰχμάλωτος, εἰσῆλθεν ὅμως εἰς τὸν Λονδῖνον ἱππεύων λευκὸν ἵππον, καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Ἀγγλίας μέλανα (1356). Ὁμοίως καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Κάρολος Δ' εἰσερχόμενος εἰς Παρισίους (1378) καὶ ὁ βασιλεὺς τῆς Γαλλίας ἀνέβαινον λευκοὺς ἵππους. Τὸ λευκὸν ἦν σημεῖον στρατηγίας ἐν Γαλλίᾳ, καὶ διότι αὕτη ἦν περιβεβλημένη τὴν ἀνωτάτην διοίκησιν καὶ διότι ἀντεπροσώπευε τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ὃν ἡ Ἰωάννα δ'- Ἄρκ διέταξε νὰ εἰσέλθῃ εἰς Ὀρλεάνην ἵππον ἱππεύων.

Ὡς ὁ Κάρολος ὁ Ζ' κατὰ τὸ **1437**, οὕτω καὶ ὁ Λουδοβῖκος ΙΑ' κατὰ τὸ **1461**, εἰσερχόμενος εἰς Παρισίους μετὰ τὴν στέψιν του, ἦν ἐπί τινος λευκοῦ ἵππου, σημεῖον τοῦ ὅτι ἦν Βασιλεύς, κατὰ τὸν Δονκλερούν.

Κατὰ τὸ **1448**, ἑξακόσιοι πολεμισταί, αὐλικοὶ Ἄγγλοι, οἵτινες ἦλθον ἵνα ἀποθέσωσι τὸν ἐρυθρὸν σταυρὸν τῆς Ἀγγλίας, καὶ προσφέρωσιν αὐτὸν ὡς σημεῖον εὐγνωμοσύνης εἰς τὸν βασιλέα τῆς Γαλλίας, ἐπιστρέφουσι μὲ τὸν λευκὸν σταυρόν. Κατὰ τὴν πολιορκίαν τῆς Βαϋόννης τὸ **1451**, κατὰ τὸν *Héraut de Berry*, λευκὸς σταυρὸς ἐφάνη ἐν οὐρανῷ, ὃν ἰδόντες οἱ πολιορκούμενοι ἀνέκραζαν: «Ὁ Θεὸς θέλει ὅπως ὦμεν Γάλλοι καὶ φέρωμεν τὸν λευκὸν σταυρόν». Καὶ τῷόντι προευθέντες ἐγκατέλειψαν τὸν ἐρυθρὸν σταυρὸν τῆς Ἀγγλίας καὶ ἔλαβον τὸν λευκόν. Ἐπὶ πολὺν χρόνον οἱ βασιλεῖς τῆς Γαλλίας ἐσφράγιζον τὰ δόγματα αὐτῶν λευκῷ κηρῷ. Ἐπίσης κατὰ τὸν δὸν *de Vaines* αἱ σφραγῖδες τῶν βασιλέων μεροβιγκίων, καρλοβιγκίων καὶ τῶν πρώτων ἀρχηγῶν ἦσαν λευκαί. Ὡς ἡ ἐθνικὴ σημαία καὶ ὁ σταυρός, οὕτω καὶ ἡ γαλλικὴ ταινία ἦν λευκὴ τὸ χρῶμα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς Φιλίππου τοῦ Καλοῦ κατὰ τὸ **1304**. Ἅπας ὁ τοῦ Ἐρρίκου Δ' στρατὸς ἔφερε τὴν λευκὴν ταινίαν (**1594**). «Καὶ εἰσῆλθον μετὰ τῆς Α. Μεγαλειότητος χίλιοι πεντακόσιοι εὐπατρίδαι βαρέως ὡπλισμένοι μετὰ σημαίας καὶ ταινιῶν λευκῶν,» κατὰ τὸν Π. *de l'Estoile*. Μέχρι τοῦ **1789** ἅπαντες οἱ περίδεσμοι τῶν σημαιῶν ἦσαν λευκοί, καίτοι ὑπῆρχον σημαῖαι (*cornettes*) κυαναῖ, πράσιναι καὶ κίτριναι.

Ἠδυνάμεθα νὰ ἀναφέρωμεν πλεῖστα παραδείγματα, ἀλλ' ὅτι ἤδη εἴπομεν ἱκανὸν εἶναι διὰ νὰ ὑποδείξῃ, ὅτι τὸ λευκὸν σύμβολον τῆς νομιμότητος, τῆς εὐτολμίας, τῆς ἀγνότητος, τῆς τιμῆς καὶ τῆς πίστεως, ὑπῆρξε πάντοτε τὸ κυρίως ἐθνικὸν τῆς Γαλλίας χρῶμα ἀπὸ τῆς ἐποχῆς τῶν Γαλατῶν μέχρι τοῦ **1789**. Διὰ τὸν αὐτὸν λόγον εἰσέτι λίαν ἁρμοδίως παρίσταται σήμερον εἰς τὴν τρίχρουν σημαίαν.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ) Κ. ΠΑΘΩΝΙΔΗΣ.

ΤΟ ΒΑΛΑΝΤΙΟΝ.

(ΔΙΗΓΗΜΑ).

Ὑπὸ

BALZAC.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Δ'.

Τῇ ἐσπέρᾳ—τῆς εὐτυχοῦς ἐκείνης καὶ εὐδαίμονος διὰ τὸν Ἰούλιον ἡμέρας, καθ' ἣν ἡ Ἀδελαΐς ὡμολόγησε τέλος τὸν πρὸς αὐτὸν ἔρωτά της—ὁ γέρων μετανάστης, ὁ ἀρχαῖος συστρατιώτης τοῦ βαρόνου δε-Ρουβίλ, μεθ' οὗ εἶχε ζήσει ἀδελφικῶς, ἐπεσκέφθη τὰς δύω αὐτοῦ φίλας διὰ ν' ἀναγγείλῃ πρὸς αὐτὰς, ὅτι πρὸ ὀλίγου διωρίσθη ἀντιναύαρχος, ἀφ' οὗ αἱ κατὰ τὰ γερμανικὰ καὶ τὰ ῥωσσικὰ ὕδατα θαλασσοπλοΐαι του ἐθεωρήθησαν ὡς ναυτικαὶ ἐκστρατεῖαι. Ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς εἰκόνος, ἔσφιγξεν ἐγκαρδίως τὴν χεῖρα τοῦ ζωγράφου, ἀναφωνήσας·

— Μὰ τὴν πίστιν μου! μ' ὅλον ὅτι τὸ κορμί μου δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸ βλέπῃ τις, θὰ ἔδιδα ὅμως πεντακοσίας πιστόλας, διὰ νὰ ἴδω τὸν ἑαυτόν του οὕτως ὁμοιάζοντα, ὅπως εἶναι ὁ γερο-Ρουβίλ.

Ὁ θαυμασμὸς τοῦ γέροντος ἦν εἰλικρινής. Ἡ βαρόνη δε-Ρουβίλ ἐμειδίασεν ἀπὸ εὐχαρίστησιν.

Ὁ Ἰούλιος ἔμεινε πλησίον τῆς Ἀδελαΐδος, ἥτις τῷ ἐπρότεινε νὰ παίξωσιν ἓν παιγνίδιον, ὅπερ καὶ ἐδέχθη ὁ νέος. Ὁ ζωγράφος παρετήρησεν, ὅτι ἡ Κ. δε-Ρουβίλ ἔπαιζε μετὰ ζέσεως, ἥτις ἐξέπληξεν αὐτὸν, διότι ποτὲ δὲν εἶδεν αὐτὴν δεικνύουσαν τοσαύτην πρὸς τὸ κέρδος ἐπιθυμίαν. Κατὰ τὴν ἑσπέραν ταύτην, κακαὶ ὑπόνοιαι διετάραξαν τὴν εὐτυχίαν τοῦ Ἰουλίου καὶ τῷ ἔδωκαν δυσπιστίαν. Μὴ ἡ Κ. δε-Ρουβίλ ἔζη ἐκ τοῦ παιγνιδίου; Μὴ ἔπαιζε κατὰ ταύτην τὴν στιγμὴν ὅπως ἐξοφλήσῃ χρέη τινά, ἢ ὠθεῖτο ὑπό τινος ἀνάγκης; Ἡ δὲν ἐπλήρωσε τὸ μηνιαῖον αὐτῆς ἐνοίκιον;.. Ἡ πονηρία τοῦ γέροντος ἐκείνου ἐδείκνυεν, ὅτι δὲν ἔδιδεν οὕτως ἀπὸ σκοποῦ τὸ ἀργύριόν του... Ποῖον λοιπὸν συμφέρον ἔφερεν εἰς τὴν πενιχρὰν ταύτην οἰκίαν αὐτὸν πλούσιον ὄντα; Διατί πρότερον ἐφέρετο τοσούτῳ οἰκείως πρὸς τὴν Ἀδελαΐδα, καὶ διατί αἴφνης ἀφῆκεν οἰκειότητα ἐπίκτητον ἢ καὶ ὀφειλομένην ὅσως!

Πᾶσαι αἱ σκέψεις αὗται τῷ ἦλθον ἀκουσίως καὶ τὸν παρεκίνησαν νὰ ἐξετάσῃ μετὰ νέας προσοχῆς τὸν γέροντα καὶ τὴν βαρόνην. Δυσηρεστάθη διότι ἔβλεπεν αὐτοὺς τρόπον τινὰ συνεννοουμένους καὶ λοξὰ ῥίπτοντας βλέμματα ἐπὶ τῆς Ἀδελαΐδος καὶ αὐτοῦ.

«Νὰ μὲ ἀπατῶσιν ἆρά γε;» ὑπῆρξε διὰ τὸν Ἰούλιον τελευταία ἰδέα, τρομερά, φρικώδης, ὑφ' ἧς κατετρύχετο τοῦ λοιποῦ.

Ἔμεινε τελευταῖος. Ἀπολέσας ἑκατὸν σολδία, ἔσυρε τὸ βαλάντιόν του διὰ νὰ πληρώσῃ τὴν Ἀδελαΐδα· κατ' ἐκείνην τὴν στιγμὴν, παρασυρόμενος ὑπὸ τῶν δρυμειῶν αὐτοῦ σκέψεων, ἔθεσε τὸ βαλάντιον ἐπὶ τῆς τραπέζης καὶ ἔπεσεν εἰς ὀνειροπόλησιν, ἥτις διήρκεσε μὲν μικρὸν, τὸν ἔκαμεν ὅμως νὰ αἰσχυνθῇ διὰ τὴν σιωπήν του. Τότε, μὴ σκεπτόμενος πλέον διὰ τὸ βαλάντιόν του, ἠγέρθη, ἀπεκρίθη εἴς τινα τετριμμένην ἐρώτησιν τῆς Κ. δε Ρουβίλ, καὶ ἦλθε πλησίον αὐτῆς εἰς τρόπον ὥστε συνομιλῶν νὰ ἐξετάσῃ ἐκ τοῦ σύνεγγυς κάλλιον τὸ γραλέον ἐκεῖνο πρόσωπον. Ἐξῆλθε παραδεδομένος εἰς μυρίας ἀβεβαιότητας· ἀλλὰ μόλις κατέβη βαθμίδας τινὰς τῆς κλίμακος, καὶ, ἐνθυμηθεὶς ὅτι ἐλησμόνησε τὸ βαλάντιόν του ἐπὶ τῆς τραπέζης, ἐπανῆλθεν ἐκ νέου.

— Ἀρῆκα τὸ βαλάντιόν μου. . . εἶπε τῇ Ἀδελαΐδι.

— Ὄχι . . . ἀπεκρίθη ἐκείνη ἐρυθριῶσα.

— Ἐνόμιζον ὅτι ἦτον ἐδῶ! . . .

Καὶ ἐδείκνυε τὴν τράπεζαν τοῦ παιγνιδίου· ἀλλ' ἐπειδὴ δὲν ἔβλεπεν αὐτὸ, ἐθεώρησε τὴν νεάνιδα καὶ τὴν βαρόνην δι' ὕφους ἠλιθίου, ὅπερ προὐξένησεν αὐταῖς γέλωτα, καὶ αἰσχυνόμενος διότι ἐγένετο ἀντικείμενον γέλωτος, ὠχρίασε καὶ ἐπανέλαβεν·

— Ἀλλ' ὄχι! ἠπατήθην . . . τὸ ἔχω εἰς τὸ θυλάκιόν μου.

Καὶ, χαιρετίσας τὰς δύω γυναῖκας δι' ἐλαφρᾶς κλίσεως τῆς κεφαλῆς, ἀπῆλθε.

Τὸ βαλάντιον ἐκεῖνο ἐμπεριεῖχε τριακόσια φράγκα εἰς χρυσὸν καὶ λεπτά τινα νομίσματα. Ἡ κλοπὴ ἦν τοσούτῳ πρόδηλος καὶ τόσῳ ἀναισχύντως ἠρνήθησαν αὐτὴν, ὥστε ὁ Ἰούλιος δὲν ἀμφέβαλλε πλέον ὡς πρὸς τὴν ἠθικότητα τῶν γειτόνων του. Ἐστάθη ἐπὶ τῆς κλίμακος, κατέβη αὐτὴν μετὰ κόπου, αἱ κνῆμαί του ἔτρεμον, ἐσκοτοδινία, ἴδρωνεν, ἐρρίγα μὴ ἔχων τὴν δύναμιν νὰ βαδίσῃ, ἢ νὰ κρατήσῃ τὴν δεινὴν ταραχὴν τὴν προξενηθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἀνατροπῆς ὅλων τῶν ἐλπίδων του.

Ἀπὸ τῆς στιγμῆς ἐκείνης ἐπανεῦρεν ἐν τῇ μνήμῃ του πλῆθος παρατηρήσεων, αἵτινες ἦσαν μὲν ἐλαφραὶ τὸ φαινόμενον, ἀλλ' ἐνίσχυον ἔτι μᾶλλον τὰς φρικτὰς ὑπονοίας ὧν ἔρμαιον ἦν, καὶ αἵτινες, ἀποδεικνύουσαι αὐτῷ τὴν πραγματικότητα τοῦ γεγονότος τούτου, ἤνοιγον τοὺς ὀφθαλμούς του ἐπὶ τοῦ χαρακτῆρος καὶ τῆς ζωῆς τῶν δύω ἐκείνων γυναικῶν. Εἶχον λοιπὸν περιμείνει ὅπως τελειώσῃ καὶ ἀποδοθῇ ἡ εἰκὼν διὰ νὰ κλέψωσι τὸ βαλάντιον τοῦτο; . . . Τότε ἡ κλοπὴ ἦν μυσαρωτέρα.

Ὁ ζωγράφος ἀνεμνήσθη πρὸς δυστυχίαν του ὅτι, ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων ἑφεσπερίδων, ἡ Ἀδελαΐς, φαινομένη ὅτι ἐξήταζε μετὰ περιεργείας νεάνιδος τὴν ἰδιαιτέραν ἐργασίαν τοῦ δικτύου τοῦ κατειργασμένου ὑφάσματος, ἐξήταζε πιθανώτατα τὸ εἰς τὸ βαλάντιον ἐκεῖνο περιεχόμενον ἀργύριον, κάμνουσα ἀθώους τὸ φαινόμενον ἀστεϊσμούς· ἀλλ' οἱ ἀστεϊσμοὶ οὗτοι ἀναμφιβόλως σκοπὸν εἶχον νὰ καιροφυλακτήσωσι τὴν στιγμὴν καθ' ἣν τὸ ποσὸν ἤθελεν εἶναι ἱκανῶς μέγα ὥστε νὰ ἔχῃ τὴν ἀξίαν νὰ κλαπῇ.

«Ὁ γέρων ναύαρχος ἔχει ἴσως καλοὺς λόγους ὅπως μὴ νυμφευθῇ τὴν Ἀδελαΐδα, καὶ τότε ἡ βαρόνη προσπαθεῖ νά με. . .» Ἐπὶ τῆς ὑποθέσεως ταύτης ἐσταμάτησε, μὴ τελειόνων μάλιστα τὴν ἰδέαν του, διότι αὕτη κατεστράφη ὑπὸ ἑτέρας ὀρθῆς σκέψεως. «Ἐὰν ἡ βαρόνη, ἐσκέφθη, ἐλπίζῃ νά μοι δώσῃ τὴν θυγατέρα της, δὲν ἤθελον κλέψει τὰ χρήματα μου.» Καὶ προσεπάθησε νὰ μὴ χωρισθῇ τῶν ὀνειροπολήσεών του καὶ τοῦ τόσῳ ἰσχυρῶς ἤδη ἐρριζωθέντος ἔρωτος αὐτοῦ, ἀλλὰ νὰ ζητήσῃ δικαιολόγησιν εἰς τὴν τύχην. «Τὸ βαλάντιόν μου θὰ ἔπεσε κατὰ γῆς, εἶπε καθ' ἑαυτὸν, θὰ ἔμεινεν ἐπὶ τοῦ καθίσματος. Τὸ ἔχω ἴσως καὶ δὲν τὸ εὑρίσκω, διότι εἶμαι τόσῳ ῥεμβώδης . . .» Καὶ ἔψαξεν ἑαυτὸν διὰ ταχέων κινημάτων, πλὴν δὲν ἐπανεῦρε τὸ καταραμένον βαλάντιον. Ἡ σκληρὰ αὐτοῦ μνήμη τῷ ἀνεπόλει πάντοτε τὴν ὁλεθρίαν ἀλήθειαν· ἔβλεπεν εὐκρινῶς τὸ βαλάντιόν του κείμενον ἐπὶ τῆς τραπέζης· καὶ τότε, μὴ ἀμφιβάλλων πλέον περὶ τῆς κλοπῆς, συνεχώρει τὴν Ἀδελαΐδα, λέγων καθ' ἑαυτὸν, ὅτι δὲν ἔπρεπε νὰ κρίνῃ τόσῳ ταχέως τοὺς δυστυχεῖς, καὶ ὅτι ἀναμφιβόλως ἐνυπῆρχε μυστήριόν τι ἐν τῇ πράξει ταύτῃ, τῇ τοσοῦτον ἐξευτελεστικῇ τὸ φαινόμενον. Δὲν ἠδύνατο νὰ πιστεύσῃ, ὅτι τὸ ὑπερήφανον ἐκεῖνο καὶ εὐγενὲς πρόσωπον εἶπεν ἓν ψεῦδος . . . Ἐν τούτοις, τὸ ἄθλιον ἐκεῖνο αἴκημα τῷ ἐφάνη στερούμενον τῶν ποιήσεων τοῦ ἔρωτος, ὅστις καθωραΐζει πάντα· καὶ τότε εἶδεν αὐτὸ ῥυπαρὸν καὶ παλαιὸν, καὶ ἐθεώρησεν αὐτὸ ὡς παράστασιν ζωῆς τινος ἐσωτερικῆς ἀγενοῦς, ἀδρανοῦς καὶ αἰσχρᾶς, διότι τὰ αἰσθήματα ἡμῶν εἰσι γεγραμμένα, ὡς οὕτως εἰπεῖν, ἐπὶ τῶν περιστοιχούντων ἡμᾶς πραγμάτων.

Τῇ ἐπαύριον ἐξηγέρθη χωρὶς διάλου νὰ κοιμηθῇ τὴν νύκτα· ὁ πόνος τῆς καρδίας, ἡ βαρεῖα αὕτη ἠθικὴ νόσος ἔκαμεν εἰς αὐτὸν μεγάλας προόδους. Ν' ἀπολέσῃ εὐδαιμονίαν ὀνειροπολουμένην, ν' ἀφήσῃ ὁλόκληρον μέλλον, εἶναι βάσανος ὀξυτέρα ἐκείνης ἣν φέρει καταστροφὴ εὐδαιμονίας, ἣν ᾐσθάνθη τις, ὅσον ἐντελὴς καὶ ἂν ἦν αὕτη. Τότε αἱ σκέψεις, εἰς ἃς πίπτει αἴφνης ἡ ψυχὴ ἡμῶν, ὁμοιάζουσι πρὸς θάλασσαν ἄνευ παραλίας, ἐν τῷ κόλπῳ τῆς ὁποίας δυνάμεθα πρὸς στιγμὴν νὰ πλεύσωμεν, ἀλλ' ὅπου δέον ὅπως ὁ ἔρως ἡμῶν βυθισθῇ καὶ πνιγῇ· καὶ τοῦτο εἶναι τρομερὸς θάνατος. Ἐκ τοῦ μερικοῦ τούτου θανάτου ἐπισυμβαίνουσι παρά τισι λεπτοῖς ἢ ἰσχυροῖς ὀργανισμοῖς αἱ μεγάλαι καταστροφαὶ, αἱ παραγόμεναι ἐκ τῶν ἀπογοητεύσεων, τῶν ἐλπίδων καὶ τῶν ἀπατηθέντων παθῶν. Τοιοῦτόν τι συνέβη καὶ εἰς τὸν Ἰούλιον.

Ἐξῆλθε λίαν ἐνωρὶς, καὶ ὑπῆγε νὰ κάμῃ ἕνα περίπατον ὑπὸ τὰς δροσερὰς σκιὰς τῶν δένδρων τοῦ Κεραμεικοῦ, βεβυθισμένος εἰς τὰς σκέψεις αὐτοῦ καὶ λησμονῶν τὰ πάντα ἐν τῷ κόσμῳ. Ἐκεῖ τυχαίως ἀπήντησεν ἕνα τῶν στενοτέρων αὐτοῦ φίλων, ὅστις ὑπῆρξε συμ-

μαθητής του εἰς τὸ σχολεῖον καὶ σύντροφος εἰς τὸ ἐργοστάσιον, καὶ μεθ' οὗ συνέζησεν ἀδελφικώτατα.

— Τί ἔχεις δὰ, Ἰούλιε; τῷ εἶπεν ὁ Δανιὴλ Βαλλιὲρ, νέος γλύπτης, ὅστις κερδίσας νεωστὶ τὸ μέγα βραβεῖον, ἔμελλε μετ' οὐ πολὺ ν' ἀπέλθῃ εἰς τὴν Ἰταλίαν.

— Εἶμαι ὁ δυστυχέστατος τῶν ἀνθρώπων . . ἀπεκρίθη ὁ Ἰούλιος σοβαρῶς.

— Ἓν μόνον πρᾶγμα δύναται νά σε λυπήσῃ . . . ἠξεύρεις. Χρήματα, δόξα, ὑπόληψις, οὐδέν σοι λείπει! . . .

Ἀνεπαισθήτως ἤρξαντο αἱ ἐκμυστηρεύσεις, καὶ ὁ ζωγράφος ὡμολόγησε τὸν ἔρωτά του. Καθ' ἣν στιγμὴν ὁ Ἰούλιος ὡμίλησε περὶ τῆς ὁ̓οῦ Σουρέσνης καὶ περὶ νεάνιδός τινος κατοικούσης εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα τῆς οἰκίας·

— Στάσου! . . . ἀνεφώνησε φαιδρῶς ὁ Δανιήλ. Εἶναι μία μικρὰ κόρη, τὴν ὁποίαν ἔρχομαι καὶ βλέπω καθ' ἑκάστην πρωΐαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως καὶ μὲ τὴν ὁποίαν κάμνω τὸν ἔρωτα. Ἀλλὰ, φίλτατέ μου, τὴν γνωρίζομεν ὅλοι . . . Ἡ μήτηρ εἶναι βαρόνη . . . Πιστεύεις σὺ εἰς βαρόνας κατοικούσας εἰς τὸ τέταρτον πάτωμα; Ἄ! καλὰ, εἶσαι ἄνθρωπος τοῦ χρυσοῦ αἰῶνος! Καθ' ἑκάστην βλέπομεν ἐδῶ, ὑπὸ ταύτην τὴν δενδροστοιχίαν, τὴν γραῖαν μητέρα· ἀλλ' ἔχει ἓν πρόσωπον, μίαν στάσιν ἡ ὁποία λέγει ὅλα . . . Πῶς! δὲν ἐμάντευσας τί εἶναι ἐκ τοῦ τρόπου καθ' ὃν κρατεῖ τὸν σάκκον της;

Οἱ δύω φίλοι περιεπάτησαν ἐφ' ἱκανόν· πολλοὶ δὲ νέοι, οἵτινες ἐγνώριζον τὸν Δανιὴλ ἢ τὸν Ἰούλιον, ἠνώθησαν μετ' αὐτῶν. Τὸ συμβὰν τοῦ ζωγράφου, κριθὲν ὡς μικροῦ λόγου ἄξιον, διεκοινώθη αὐτοῖς παρὰ τοῦ γλύπτου.

— Καὶ αὐτὸς ἐπίσης (ἔλεγεν) εἶδε τὴν μικρὰν ἐκείνην . . .

Καὶ ἅπαντες οἱ νέοι ἐκεῖνοι ἔκαμον παρατηρήσεις, γέλωτας, χλευασμοὺς μὲ τρόπον ἀθῶον καὶ μὲ φαιδρότητα. Ὁ Ἰούλιος ὑπέφερε τρομερά· αἰδώς τις τῆς ψυχῆς κατηνώχλει αὐτὸν, βλέποντα ὅτι τόσον ἐλαφρῶς ἦγον καὶ ἔφερον τὸ μυστικὸν τῆς καρδίας του, ὅτι προσέβαλλον τὸ πάθος του, καὶ ὅτι νεᾶνις ἄγνωστος, ἧς ἡ ζωὴ ἐφαίνετο τοσούτῳ μετρία, ὑπεβλήθη εἰς κρίσεις ἀληθεῖς ἢ ψευδεῖς, γενομένας μετ' ἀκηδίας. Τότε, ἵνα πλήρης γένηται ἡ ἀντίφασις, ἐζήτησε σπουδαίως παρ' ἑκάστου ἀποδείξεις τῶν λόγων των· καὶ ἰδοὺ νέοι πάλιν ἀστεῖσμοί.

— Ἀλλὰ, φίλε μου, εἶδες τὸ σάλιον τῆς βαρόνης; ἔλεγεν ὁ εἷς.

— Ἠκολούθησας τὴν μικρὰν, ὅταν πηγαίνῃ τὴν πρωΐαν εἰς τὸν ναὸν τῆς Κοιμήσεως; ἔλεγεν ἕτερος.

— Ἄ! ἡ μήτηρ ἔχει μεταξὺ ἄλλων καὶ μίαν λευκόραιον ἐσθῆτα, τὴν ὁποίαν θεωρῶ ὡς τύπον . . .

Ὁ Ἰούλιος κατέλιπε τοὺς φίλους του, παραδεδομένους εἰς τὰ μᾶλλον ἐναντία αἰσθήματα. Ἡ Ἀδελαΐς καὶ ἡ μήτηρ αὐτῆς τῷ ἐφαίνοντο οὖσαι ἀνάξιαι τῶν κατηγοριῶν τούτων· ἐδοκίμαζε δ' ἐν τῷ μυχῷ τῆς καρδίας του τὴν τύψιν τοῦ συνειδότος, διότι συνέλαβεν ὑπονοίας περὶ τῆς νεάνιδος ἐκείνης τῆς τόσῳ ὡραίας καὶ ἀρέλοῦς.

Ἦλθεν εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του, διῆλθεν ἔμπροσθεν τῆς θύρας τοῦ οἰκήματος ἐν ᾧ εὑρίσκετο ἡ Ἀδελαΐς, καὶ ἠσθάνθη ἐν ἑαυτῷ ἐσωτερικὴν θλῖψιν. Ἠγάπα τὴν δεσποσύνην δε-Ῥουβὶλ περιπαθῶς, καὶ μ' ὅλην τὴν κλοπὴν τοῦ βαλαντίου, ἐλάτρευεν ἔτι αὐτήν. Ὁ ἔρως αὐτοῦ ὡμοίαζε πρὸς τὸν τοῦ ἱππότου Δεγριὼ, ὅστις ἐξήγνιζε καὶ ἐθαύμαζε τὴν ἐρωμένην του μέχρι τῆς ἁμάξης ἥτις φέρει εἰς εἰρκτὴν τὰς διεφθαρμένας γυναῖκας.

«Διατί ὁ ἔρως μου νὰ μὴ τὴν καταστήσῃ καθαρωτέραν ὅλων τῶν γυναικῶν; Διατί νὰ τὴν ἐγκαταλείψω εἰς τὴν κακίαν καὶ τὸ ἔγκλημα, χωρὶς νὰ τείνω πρὸς αὐτὴν φιλικὴν χεῖρα;»

Ὁ σκοπὸς οὗτος τῷ ἐφάνη καλὸς, καθότι ὁ ἔρως ὠφελεῖται ἐκ πάντων· οὐδὲν δελεάζει τόσον ἕνα νέον, παρ' ὅσον τὸ νὰ φανῇ ἀντιλήπτωρ γυναικός. Ὑπάρχει τι μυθιστορικὸν ἐν τῇ ἐπιχειρήσει ταύτῃ, ὅπερ τόσον καλῶς ἁρμόζει εἰς τὰ ἐξημμένα πνεύματα, καὶ τοῦτο εἶναι ζωηροτάτη καὶ εὐγενεστάτη ἀφορμὴ· τοσοῦτο μεγαλεῖον ὑπάρχει εἰς τὸ νὰ γινώσκῃ τις ὅτι ἀγαπᾷ τόσον γυναῖκά τινα, ὥστε νὰ αἰσθάνηται τὸν ἔρωτα, ἐν ᾧ ὁ πρὸς ταύτην ἔρως τῶν ἄλλων σβέννυται καὶ θνήσκει. Ὅθεν ὁ Ἰούλιος ἔμεινεν εἰς τὸ ἐργοστάσιόν του, ὅπως ἀποτελειώσῃ μίαν εἰκόνα. Ἐκάθισε λοιπὸν καὶ ἐθεώρει τὴν εἰκόνα του χωρὶς νὰ ποιήσῃ οὐδὲν ἐν αὐτῇ· ἔβλεπε μόνον αὐτὴν διὰ μέσου δακρύων τινῶν, ἅτινα κατέκλυζον τοὺς ὀφθαλμούς του, ἐκράτει πάντοτε τὴν γλυπίδα εἰς τὴν χεῖρα, ἔκυπτεν εἰς τὸ ὕφασμα ὡς ἵνα λεπτύνῃ χρωματισμόν τινα, ἀλλὰ δὲν ἤγγιζεν αὐτό.

Ἡ νὺξ κατέλαβεν αὐτὸν ἐν τῇ στάσει ἐκείνῃ, καὶ ἀποσπασθεὶς τῶν ὀνειροπολήσεών του ὑπὸ τοῦ σκότους, ἠγέρθη καὶ κατέβη εὐθύς. Ἐπὶ τῆς κλίμακος συνήντησε τὸν γέροντα ἀντιναύαρχον, ἐχαιρέτισεν αὐτὸν σκυθρωπῶς καὶ ἔφυγε. Προὐτίθετο νὰ εἰσέλθῃ εἰς τὸ οἴκημα τῶν δύω γυναικῶν, ἀλλ' ἡ θέα τοῦ προστάτου τῆς Ἀδελαΐδος ἐπάγωσε τὴν καρδίαν του καὶ τῷ ἀφῄρεσε τὴν ἀπόφασιν. Ἐκατοντάκις ἠρώτησεν ἑαυτὸν, ὁποῖον συμφέρον ἠδύνατο νὰ φέρῃ τὸν εὐκατάστατον ἐκεῖνον γέροντα εἰς τὸ τέταρτον τοῦτο πάτωμα, ὅπου ἔχανεν ἀπὸ δέκα ἕως εἴκοσι φράγκα τὴν ἑσπέραν, καὶ τὸ συμφέρον ἐκεῖνο τὸ ἐμάντευε! . . .

Τῇ ἐπαύριον καὶ ταῖς ἐπιούσαις ἡμέραις, ὁ Ἰούλιος ἐρρίφθη εἰς τὴν ἐργασίαν προσπαθῶν νὰ καταβάλῃ τὸ πάθος του διὰ τῆς ἕλξεως τῶν ἰδεῶν καὶ τῆς ὁρμῆς τῆς συλλήψεως. Ἐπέτυχεν ἐξ ἡμισείας· ἡ σπουδὴ τὸν παρηγόρησε μὲν, ἀλλὰ δὲν κατέπνιξε τὰς ἀναμνήσεις τόσῳ κολακευτικῶν ὡρῶν, ἃς διῆλθε πλησίον τῆς Ἀ-, δελαΐδος.

Ἐσπέραν τινὰ, καταβαίνων ἐκ τοῦ ἐργοστασίου του εὗρε τὴν θύραν τοῦ οἰκήματος τῶν δύω γυναικῶν ἡμιάνοικτον· ἄνθρωπός τις ἵστατο ἐκεῖ ὄρθιος εἰς τὸ ἄνοιγμα τοῦ παραθύρου· ἡ θέσις τῆς θύρας καὶ τῆς κλίμακος δὲν συνεχώρει τῷ Ἰουλίῳ ὅπως διέλθῃ χωρὶς νὰ ἴδῃ τὴν Ἀδελαΐδα. Τὴν ἐχαιρέτισε ψυχρῶς, ἀπευθύνων αὐτῇ βλέμμα ἀδιαφορίας· ἀλλ' ἐννοῶν τοὺς πόνους τῆς νεάνιδος ἀπὸ τοὺς ἰδικούς του, ἔσχεν ἐσωτερικόν τι ῥῖγος, ἀναλογιζόμενος πᾶσαν τὴν πικρίαν ἣν τὸ βλέμ-

μα ἐκεῖνο καὶ ἡ ψυχρότης ἔμελλον νὰ ῥίψωσιν εἰς ἐρῶσαν καρδίαν.

Νὰ στέψῃ τὰς ὡραιοτέρας ἑορτὰς, αἵτινες ἐχαροποίησάν ποτε δύω καθαρὰς ψυχὰς, δι' ὑπεροψίας ὀκταημέρου καὶ ὁλοσχεροῦς περιφρονήσεως! . . Οἷον φρικῶδες τέλος! . . .

Ἴσως τὸ βαλάντιον ἀνευρέθη, ἴσως καθ' ἑκάστην ἐσπέραν ἡ Ἀδελαΐς περιέμενε τὸν φίλον της! Ἡ τοσοῦτῳ ἀφελὴς καὶ φυσικὴ αὕτη ἰδέα ἐνεποίησε νέας τύψεις τῷ Ἰουλίῳ, ὅστις ἠρώτησεν ἑαυτὸν ἐὰν τὰ δείγματα τῆς τρυφερότητος καὶ ἀφοσιώσεως, ἅτινα ἡ νεᾶνις τῷ ἔδωκεν, ἐὰν αἱ τερψίθυμοι καὶ ἐρωτικαὶ μετ' αὐτῆς συνδιαλέξεις δὲν ἤξιζον δικαιολογίαν τινά! . . .

Τότε, αἰσχυνόμενος διότι ἀντέστη ἐπὶ μίαν ἑβδομάδα εἰς τοὺς πόθους τῆς καρδίας του, καὶ εὑρίσκων ἑαυτὸν ἔνοχον διὰ τὴν πάλην ταύτην, ἦλθε τὸ αὐτὸ ἑσπέρας μάλιστα εἰς τὸ οἴκημα τῆς Κ. δε-Ῥουβίλ. Πᾶσαι αἱ ὑπόνοιαι καὶ αἱ κακαὶ αὐτοῦ ἰδέαι ἐξέλιπον ἐπὶ τῇ θέᾳ τῆς ὠχρᾶς καὶ ἤδη κατίσχνου νεάνιδος.

— Καλὲ Θεέ μου! τί ἔχετε; τῇ εἶπεν ἀφ' οὗ ἐχαιρέτισε τὴν βαρόνην.

Ἡ Ἀδελαΐς δὲν ἀπεκρίθη, ἀλλ' ἔῤῥιψε πρὸς αὐτὸν βλέμμα πλῆρες μελαγχολίας, θλίψεως καὶ ἀθυμίας, ὅπερ διέσχισε τὴν καρδίαν του.

— Εἰργάσθητε ἀναμριβόλως πολὺ, τῷ εἶπεν ἡ γραῖα διότι ἤλλαξεν ἡ φυσιογνωμία σας· ἡμεῖς εἴμεθα τὸ αἴτιον τοῦ περιορισμοῦ σας. Ἡ εἰκὼν αὕτη θὰ ἐβράδυνεν ἴσως ἄλλας εἰκόνας, σημαντικὰς διὰ τὴν φήμην σας.

Ὁ Ἰούλιος ὑπῆρξεν εὐτυχὴς εὑρίσκων τόσῳ καλὴν δικαιολογίαν εἰς τὴν σκαιότητά του.

— Ναὶ, εἶπεν, ἤμην πολὺ ἐνησχολημένος, ἀλλ' ὑπέρφερα ὡσαύτως . . .

Τὰς λέξεις ταύτας ἀκούσασα, ἡ Ἀδελαΐς ὕψωσε τὴν κεφαλὴν καὶ προσέβλεψε τὸν Ἰούλιον, οἱ δὲ ἀνήσυχοι αὐτῆς ὀφθαλμοὶ ἐφαίνοντο πλήρεις ἀδόλου ἀγνότητος.

— Μᾶς ὑπεθέσατε λοιπὸν πολὺ ἀδιαφόρους εἰς ὅ,τι εὐτυχὲς ἢ δυστυχὲς δύναται νὰ σᾶς συμβῇ; εἶπεν ἡ γραῖα.

— Εἶχον ἄδικον, ὑπέλαβεν ὁ Ἰούλιος· ἀλλ' ἐν τοσούτῳ ὑπάρχουσι πόνοι τινὲς τοὺς ὁποίους δὲν δύναταί τις νὰ ἐμπιστευθῇ, οὔτε ἀκόμη εἰς αἴσθημα ὀλιγώτερον νέον παρ' ἐκεῖνο δι' οὗ μὲ τιμᾶτε . . .

— Ἡ εἰλικρίνεια καὶ ἡ δύναμις τῆς φιλίας δὲν πρέπει νὰ καταμετρῶνται κατὰ τὸν καιρόν. Ὑπάρχουσι φίλοι γηραιοὶ, οἵτινες οὐδὲ ἓν δάκρυ ἤθελον χύσει εἰς τὴν δυστυχίαν . . εἶπεν ἡ βαρόνη τὴν κεφαλὴν κινοῦσα.

— Ἀλλὰ τί ἔχετε τέλος πάντων; ἠρώτησεν ἐκ δευτέρου ὁ Ἰούλιος τὴν Ἀδελαΐδα.

— Ὦ! τίποτε, εἶπεν αὕτη.

— Διῆλθε μερικὰς νύκτας διὰ νὰ τελειώσῃ ἓν ἐργόχειρον, καὶ δὲν ἠθέλησε νά με ἀκούσῃ ὅταν τῇ ἔλεγον ὅτι μία ἡμέρα περισσότερον ἢ ὀλιγώτερον ὀλίγον ἐνδιέφερεν. . .

Ὁ Ἰούλιος δὲν ἤκουε. Βλέπων τὰ δύω ἐκεῖνα πρόσωπα, τὰ τόσῳ εὐγενῆ καὶ γαλήνια, ἠσχύνετο διὰ τὰς ὑπονοίας του καὶ ἀπέδιδε τὴν ἀπώλειαν τοῦ βαλαντίου του εἰς ἄγνωστόν τινα τύχην.

Ἡ ἑσπέρα ἐκείνη ὑπῆρξε τερπνὴ δι' αὐτὸν, ἴσως δὲ καὶ διὰ τὴν Ἀδελαΐδα.

Ὑπάρχουσι μυστικά τινα, τὰ ὁποῖα αἱ νεαραὶ ψυχαὶ ἐννοοῦσι τόσῳ καλῶς!

Ἡ Ἀδελαΐς ἐμάντευε τὰς σκέψεις τοῦ Ἰουλίου. Χωρὶς νὰ θέλῃ νὰ ὁμολογήσῃ τὰ σφάλματά του, ὁ νέος ζωγράφος, ἀναγνωρίζων αὐτὰ, ἐπανήρχετο πρὸς τὴν ἐρωμένην του περιπαθέστερος καὶ ἐρωτυλότερος προσπαθῶν οὕτω νὰ ἐπιτύχῃ σιωπηλὴς συγγνώμης, καὶ ἡ νεᾶνις ἐνετρύφα ἐντὸς τοσούτῳ ἐντελοῦς καὶ γλυκείας χαρᾶς, ὥστε αἱ ὀδύναι της δὲν τῇ ἐφαίνοντο πολὺ ἀκριβὰ πληρωθεῖσαι δι' ὅλης τῆς δυστυχίας ὑφ' ἧς ὁ ἔρως αὐτῆς τοσούτῳ σκληρῶς προσεβλήθη. Οὐχ ἧττον ὅμως ἡ τόσον ἀληθὴς συμφωνία τῶν καρδιῶν αὐτῶν, αἱ πλήρεις μαγείας ἐκεῖναι στιγμαί των διεταράχθησαν ὑπὸ μιᾶς φράσεως τῆς βαρόνης δε-Ῥουβίλ.

— Κάμνομεν ἓν παιγνίδιον, εἶπεν αὕτη τῷ Ἰουλίῳ· Ἡ φράσις αὕτη διήγειρεν ὅλους τοὺς φόβους τοῦ νέου ζωγράφου, καὶ τότε ἠρυθρίασε, παρατηρῶν τὴν μητέρα τῆς Ἀδελαΐδος· ἀλλ' ἐπὶ τοῦ προσώπου της εἶδε μόνον τὴν ἔκφρασιν ἀδόλου ἁπλότητος· οὐδεμία ὀπισθοβουλία ἠράνιζε τὸ θέλγητρόν του, ἡ λεπτότης αὐτοῦ δὲν ἐνέπνεε δυσπιστίαν, ἡ κακεντρέχειά του ἐφαίνετο γλυκεῖα, οὐδεμία δὲ τύψις ἠλλοίου τὴν ἀταραξίαν αὐτοῦ. Ὅθεν ὁ Ἰούλιος ἐκάθισεν εἰς τὴν τράπεζαν τοῦ παιγνιδίου, καὶ ἡ Ἀδελαΐς ἠθέλησεν ὅπως συμμεθέξῃ τῆς τύχης τοῦ ζωγράφου, διατεινομένη ὅτι δὲν ἐγνώριζε τὸ πικέτον καὶ εἶχεν ἀνάγκην συντρόφου. Ἡ Κ. δε-Ῥουβὶλ καὶ ἡ θυγάτηρ της ἔκαμνον διαρκοῦντος τοῦ παιγνιδίου σημεῖα συνεννοήσεως, ἅτινα ἀνησύχησαν τόσον μᾶλλον τὸν Ἰούλιον, καθ' ὅσον ἐκέρδαινεν· ἀλλ' ἐν τέλει τελευταία τις βολὴ κατέστησε τοὺς δύω ἐραστὰς ὀφειλέτας τῆς βαρόνης· καὶ ὁ ζωγράφος, θέλων νὰ ζητήσῃ νομίσματα ἐν τῷ θυλακίῳ του, ἀπέσυρε τὰς χεῖρας ἐκ τῆς τραπέζης· τότε δὲ παρετήρησεν ἐνώπιον αὐτοῦ βαλάντιόν τι, ὅπερ ἡ Ἀδελαΐς παρενέβαλε, χωρὶς νὰ παρατηρηθῇ ὑπ' αὐτοῦ, καὶ, κρατοῦσα τὸ παλαιὸν, ἐνησχολεῖτο εἰς τὸ νὰ ζητῇ ἐν αὐτῷ χρήματα ὅπως πληρώσῃ τὴν μητέρα της. Ἅπαν τὸ αἷμα τοῦ Ἰουλίου συνέῤῥευσε τόσῳ ζωηρῶς εἰς τὴν καρδίαν του, ὥστε μικρὸν ἐδέησε ν' ἀπολέσῃ τὰς αἰσθήσεις. Τὸ καινουργὲς βαλάντιον, τὸ ἀντικαταστῆσαν τὸ ἰδικόν του, περιεῖχε τὰ χρήματά του· ἦτο κεντημένον διὰ χρυσῶν μαργαριτῶν, ἡ δὲ ἔντως τεχνικὴ ἐργασία του ἐμαρτύρει τὴν φιλοκαλίαν τῆς Ἀδελαΐδος. Ἦν ἁπλούστατα ἓν κομψὸν δῶρον τῆς νεάνιδος. Ἀδύνατον ἦτο νὰ δείξῃ αὕτη μετὰ πλείονος ὀξυνοίας, ὅτι τὸ δῶρον τοῦτο μόνον δι' ἑνὸς δείγματος τρυφερότητος ἠδύνατο νἀνταμειφθῇ παρὰ τοῦ ζωγράφου.

Ὅτε ὁ Ἰούλιος, κολυμβῶν ἐντὸς πελάγους εὐδαιμονίας, ἔστρεψε τὰ ὄμματα πρὸς τὴν Ἀδελαΐδα καὶ τὴν βαρόνην, εἶδεν αὐτὰς τρεμούσας ὑφ' ἡδονῆς καὶ εὐχαριστημένας ἐκ τοῦ εἴδους τούτου τοῦ δόλου. Τότε εὗρεν ἑαυτὸν μικρὸν, εὐτελῆ καὶ σκαιόν· ἐπεθύμει νὰ ἦτον ἱκανὸς ὅπως τιμωρήσῃ ἑαυτὸν διαῤῥήγνυων τὴν καρδίαν του ἐνώπιον ἐκείνων· ἀλλὰ δάκρυα κατέκλυσαν τοὺς ὀφθαλμούς του, καὶ ἐγερθεὶς δι' ἀκαταμαχήτου τινὸς κινήματος, ἔλαβε τὴν Ἀδελαΐδα

(ΝΕΑ ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ).

εἰς τὰς ἀγκάλας του, ἔθλιψεν αὐτὴν ἐπὶ τῆς καρδίας του, ἐπέθεσεν ἡχηρὸν φίλημα ἐπὶ τῶν παρειῶν της, καὶ μετὰ τῆς ἀφελείας καλλιτέχνου θεωρῶν τὴν βαρόνην ἐφώνησε·

— Σᾶς ζητῶ τὴν χεῖρά της!

Ἡ Ἀδελαὶς ἔρριπτεν ἐπὶ τοῦ ζωγράφου ἡμιπαρωργισμένα βλέμματα, ἡ δὲ βαρόνη, μικρὸν καταπλαγεῖσα, ἐζήτει ἀπάντησιν, ὅτε ἡ σκηνὴ αὕτη διεκόπη ἠχήσαντος τοῦ κώδωνος. Ἦν ὁ γέρων ἀντιναύαρχος, ἀκολουθούμενος ὑπὸ τῆς σκιᾶς του καὶ τῆς Κ. Σχίνερ.

Ἡ μήτηρ τοῦ Ἰουλίου, μαντεύσασα τὴν αἰτίαν τῶν θλίψεων ἃς ὁ υἱός της ματαίως προσεπάθει νὰ τῇ κρύψῃ, ἔλαβε πληροφορίας παρά τινων φίλων του περὶ τῆς νεάνιδος ἣν ἠγάπα, καὶ τότε, δικαίως θορυβηθεῖσα ἐκ τῶν διαβολῶν ὧν ἀντικείμενον ἦν ἡ Ἀδελαΐς, μετέβη καὶ διηγήθη αὐτὰς πρὸς τὸν γέροντα μετανάστην, ὅστις ἐν τῇ ὀργῇ του «ἤθελεν, ὡς ἔλεγε, νὰ κόψῃ τὰ ὦτα τῶν ἀθλίων ἐκείνων». Ἐρεθισθεὶς δὲ ὑπὸ τῆς ὀργῆς του, διηγήθη τῇ Κ. Σχίνερ τὸ μυστικὸν τῶν θεληματικῶν ἀπωλειῶν ἃς ἔκαμνεν ἐν τῷ χαρτοπαιγνίῳ, ἐπειδὴ, ὡς ἐκ τῆς ὑπερηφανείας τῆς βαρόνης, δὲν ἠδύνατο ἄλλως νὰ τὴν συνδράμῃ.

Ὅτε ἡ Κ. Σχίνερ ἐχαιρέτισε τὴν βαρόνην δε-Ρουβίλ, αὕτη, προσβλέπουσα τὸν ἀντιναύαρχον, τὴν Ἀδελαΐδα καὶ τὸν Ἰούλιον, εἶπεν ἐπιχαρίτως·

— Μοὶ φαίνεται, ὅτι εὑρέθα ἐν πλήρει οἰκογενείᾳ ταύτην τὴν ἑσπέραν!... (*)

(Κατὰ τὸ Γαλλικὸν)

Γ. Μ. ΟΙΚΟΝΟΜΙΔΗΣ.

(*) Ὡς γνωστόν, ὁ σύγχρονος ἡμῶν μυθιστοριογράφος Βαλζὰκ δὲν ἀκολουθεῖ τὸ σύστημα τῶν λοιπῶν τῆς ἐποχῆς ἡμῶν περιωνύμων μυθιστοριαγράφων. Γενικῶς εἰπεῖν, ἀγαπᾷ ν' ἀποβαίνῃ σχοινοτενὴς ὡς ἐπὶ τὸ πολύ, καὶ ἐνιαχοῦ στρυφνὸς, οὐκ ὀλιγάκις δὲ καὶ δυσνόητος καὶ ἀνιαρὸς τοῖς μὴ γευσαμένοις τὸ γλυκὺ τῶν ψυχολογικῶν ἰδεῶν. Τούτου ἕνεκα, οὐκ ἀπὸ σκοποῦ, καθ' ἡμᾶς, νὰ γίγνωνται τοῦ ἀνδρὸς τούτου τὰ συγγράμματα προσγειότερα τῷ ἀναγιγνώσκοντι, διὰ τῆς ἀποτομῆς, ὅπου ἂν ἐφικτὸν εἴη, τῶν δυσκαταλήπτων καὶ μᾶλλον ἀσχέτων χωρίων ὡς ἐν τῷ ἀνὰ χεῖρας πάνυ ἁρμοδίως τοῦτο ἐγένετο. Τοιούτῳ, δὲ τρόπῳ προσιτότερα γενήσεται πρὸς τὸν λαὸν ἡ ἀνάγνωσις τῶν σπουδαίων τοῦ Βαλζὰκ φιλοπονημάτων, ἐν οἷς τοσαῦται λαμπραὶ καὶ θελξίθυμοι ἀπαντῶνται σκηναί, οἷον εἰς τὰς σκηνὰς τοῦ ἰδιωτικοῦ βίου, ἐξ ὧν ἀπεσπάσθη καὶ τὸ Βαλάντιον τοῦτο. Μιᾶς τοιαύτης, δραματικωτάτης μάλιστα, Σκηνῆς μετάφρασις ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ Β' ἔτει τῆς Ν. ΕΠΤΑΛΟΦΟΥ ὑπὸ τὸν τίτλον Τὸ Πεπρωμένον.

Σημ. Ἑπταλ.

ΘΑΝΑΤΟΣ ΚΑΡΟΛΟΥ ΤΟΥ Α',

ΒΑΣΙΛΕΩΣ ΤΗΣ ΑΓΓΛΙΑΣ.

(Συνέχεια καὶ τέλος.)

Ἀπὸ τοῦ ἐκριώματος ἀποτεινόμενος πρὸς τὸν λαόν, ἰδίᾳ δὲ πρὸς τὸν συνταγματάρχην Τομλινσῶμα, ὁ βασιλεὺς ἐλάλησεν ὧδέ πως·

« Ὀλίγα ἔχω νὰ εἴπω· ἀλλὰ τὰ ὀλίγα ταῦτα κρίνω ἀναγκαῖα, ὅπως δικαιολογηθῶ καὶ ὡς καλὸς χριστιανὸς, καὶ ὡς καλὸς βασιλεὺς, καὶ τέλος ὡς ἀγαθὸς ἄνθρωπος· τοῦτο δὲ πράττων, ἐκπληρῶ ἓν καθῆκον πρός τε τὸν Θεὸν καὶ πρὸς τὴν πατρίδα μου.

» Καὶ πρῶτον θὰ λαλήσω περὶ τῆς ἀθωότητός μου, καὶ τῇ ἀληθείᾳ δὲν φρονῶ ἀναγκαῖον νὰ σᾶς ὁμιλήσω διεξοδικῶς περὶ τούτου τοῦ ἀντικειμένου. Πάντες γνωρίζουσιν, ὅτι οὐδέποτε ἤρχισα τὸν πόλεμον πρὸς τὰς δύω βουλὰς, καὶ ἐπικαλοῦμαι μάρτυρα τὸν Θεὸν, πρὸς τὸν ὁποῖον μετ' ὀλίγας στιγμὰς θέλω δώσει λόγον τῶν πράξεών μου, ὅτι οὐδέποτε διῆλθε τὸν νοῦν μου ἡ ἰδέα νὰ καταχρασθῶ τῶν προνομίων των. Τοὐναντίον ἡ ἀρχὴ ἐδόθη παρ' αὐτῶν τῶν ἀντιπάλων, οἵτινες ἔλαβον διὰ τῆς βίας κατοχὴν τῶν ὁπλοστασίων· ὁμολογοῦσιν, ὅτι ἀνήκουσιν εἰς ἐμὲ, ἀλλ' ἔκριναν ὅτι ἔπρεπε νά μοι τὰ ἀφαιρέσωσιν. Ἐνὶ δὲ λόγῳ, αἱ ἀταξίαι προὐξενήθησαν ἐξ αὐτῶν καὶ οὐχὶ ἐξ ἐμοῦ· εἰς τρόπον ὥστε ἐλπίζω, ὅτι ὁ Θεὸς θέλει ἐκδικήσει τὴν ἀθωότητά μου. Οὐδόλως ὅμως μέμφομαι τὰς δύω βουλάς! Ἐλπίζω, ὅτι αὗταί εἰσιν ἀνεπίληπτοι τοῦ ἐγκλήματος τούτου, διότι πιστεύω, ὅτι οἱ ἄθλιοι ὑπουργοὶ ὑπῆρξαν οἱ αἴτιοι ὅλης ταύτης τῆς αἱμοχυσίας. Μ' ὅλα ταῦτα ὁμολογῶ, ὅτι αἱ τοῦ Θεοῦ κρίσεις εἰσὶ δίκαιαι πρὸς ἐμέ! καθότι πολλάκις τιμωρεῖ δικαίως δι' ἀδίκου ἀποφάσεως, ὡς συνήθως βλέπομεν. Ἡ ἄδικος ἀπόφασις ἥτις τῇ συναινέσει μου ἐξετελέσθη κατὰ τοῦ Στράφφορδ τιμωρεῖται ἤδη δι' ἑτέρας ἀδίκου ἀποφάσεως, ἐκδοθείσας κατ' ἐμοῦ.

» Ἵνα δὲ ἀποδείξω ὑμῖν, ὅτι εἶμαι καλὸς χριστιανὸς, ἰδοὺ εἷς τίμιος ἀνὴρ (καὶ ἐδακτυλοδείκτησε τὸν ἐπίσκοπον Ἰούξωνα), ὅστις θὰ μαρτυρήσῃ, ὅτι συνεχώρησα ὅλους τοὺς ἀνθρώπους καὶ ἰδίᾳ τοὺς αἰτίους τοῦ θανάτου μου. Κύριος οἶδε ποῖοί εἰσιν οὗτοι· οὐδόλως ἐπιθυμῶ νὰ τοὺς γνωρίσω. Παρακαλῶ τὸν Θεὸν νὰ τοὺς συγχωρήσῃ. Εὔχομαι νὰ μετανοήσωσι, καθότι ἀληθῶς μέγα διεπράξαντο ἁμάρτημα κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν. Δέομαι τοῦ Θεοῦ νὰ μὴ τοὺς τιμωρήσῃ, ἀλλὰ νὰ δυνηθῶσι νὰ βαδίσωσι τὴν πρὸς τὴν εἰρήνην τοῦ βασιλείου ἄγουσαν ὁδόν.

» Ἡ κακὴ ὁδὸς, ἣν ἀναμφισβητήτως βαδίζει ὁ λαὸς, μοὶ ἐπιβάλλει τὸ καθῆκον ὅπως καὶ ἐπὶ τούτου τὸν λόγον φέρω. Ὅτι, κύριοι, ἐπράξατε κατωρθώθη διὰ τῆς κατακτητικῆς ὁδοῦ, καὶ βεβαίως ἡ ὁδὸς αὕτη δὲν εἶναι ὀρθή· διότι ἡ κατάκτησις, κύριοι, οὐδέποτε εἶναι καλὴ, ἂν δὲν ἔχῃ αἰτίαν νόμιμον καὶ καλὴν, εἴτε δι' ἀδικίαν, εἴτε ἐπὶ ἐννόμῳ δικαιώματι. Ἐκ τῆς στρεβλῆς ταύτης ὁδοῦ οὐδέποτε θέλετε μετατραπῆ εἰς τὴν

εὐθεῖαν, ἐὰν μὴ δώσητε τὰ τοῦ Θεοῦ τῷ Θεῷ, τὰ τοῦ βασιλέως τῷ βασιλεῖ (ἤτοι τοῖς διαδόχοις μου) καὶ τὰ τοῦ λαοῦ τῷ λαῷ· διότι ἀγαπῶ τὸν λαὸν ὅσον οὐδεὶς ἐξ ὑμῶν. Καὶ πρὸς μὲν τὸν Θεὸν θέλετε ἀποδώσει τὰ ἀνήκοντα αὐτῷ ῥυθμίζοντες τὴν Ἐκκλησίαν αὐτοῦ κατὰ τὴν Ἱερὰν Γραφήν, ἥτις ἤδη εὕρηται ἐν ἀταξίᾳ. Ὀφείλετε, κατ' ἐμὴν ἰδέαν, νὰ συγκαλέσητε ἐθνικὴν σύνοδον, ἐν τῇ ὁποίᾳ ἕκαστος νὰ ἔχῃ τὸ δικαίωμα νὰ συζητῇ μετὰ πάσης ἐλευθερίας καὶ ν' ἀκολουθῶνται αἱ ὀρθαὶ γνῶμαι. Καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν βασιλέα... (καὶ ὁ κατάδικος διεκόπη, ἵνα εἴπῃ πρός τινα εὐπατρίδην, ὅστις ἤγγισε διὰ τῆς χειρὸς τὸν πέλεκυν: «Μὴ ἐγγίζε τὸν πέλεκυν!»)· καθ' ὅσον δ' ἀφορᾷ τὸν βασιλέα, οἱ νόμοι τοῦ βασιλείου θέλουσι διαφωτίσει ὑμᾶς ἔτι μᾶλλον. Ὡς πρὸς δὲ τὸν λαόν, ἐπιθυμῶ οὗτος νὰ ἔχῃ τὴν ἀπαιτουμένην ἐλευθερίαν, ταύτην ὅμως διατηρουμένην ὑπὸ τῶν νόμων, διὰ τῶν ὁποίων νὰ ὦσιν ἐξησφαλισμέναι ἥ τε ζωὴ καὶ ἡ περιουσία αὐτοῦ. Ὁ λαὸς δὲν πρέπει νὰ λαμβάνῃ μέρος εἰς τὰ τῆς κυβερνήσεως. Ἡγεμὼν καὶ ὑπήκοος διαφέρουσιν οὐσιωδῶς ἀπ' ἀλλήλων, διότι ὁ μὲν εἶναι ἡ κεφαλή, ὁ δὲ τὸ μέλος.

» Δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν, κύριοι, εὑρίσκομαι ἐνταῦθα. Ἂν ἤθελον νὰ δείξω αὐθαιρεσίαν, διὰ νὰ μετατρέψω τοὺς νόμους κατὰ τὴν ἰσχὺν τῆς ῥομφαίας, ἠδυνάμην ν' ἀποφύγω τοῦτο. Ἑπομένως εὔχομαι ἵνα ὁ Θεὸς ἀποστρέψῃ τὴν τιμωρίαν τοῦ ἐγκλήματος ἀπὸ τῆς κεφαλῆς σας, διότι μαρτυρῶ ὑπὲρ τοῦ λαοῦ. Ἠδυνάμην, κύριοι, νὰ ζητήσω παρ' ὑμῶν ὀλίγον καιρὸν εἰσέτι ἵνα τακτοποιήσω κάλλιον τὰ πράγματα· ἀλλ' ἐλπίζω, ὅτι θέλετέ με συγχωρήσει. Ἀνεκούφισα τὴν συνείδησίν μου. Δέομαι τοῦ Θεοῦ ὅπως βαδίσητε τὴν πρὸς τὸ καλὸν τοῦ βασιλείου καὶ τὴν ὑμετέραν εὐημερίαν ὁδόν.»

Τότε ὁ ἐπίσκοπος Ἰούξων εἶπε πρὸς τὸν βασιλέα· «Ἡ Ὑμετέρα Μεγαλειότης, μ' ὅλην τὴν γνωστὴν πρὸς τὴν θρησκείαν ἀγάπην Της, δὲν θέλει νὰ εἴπῃ ὀλίγας λέξεις πρὸς ἱκανοποίησιν τοῦ λαοῦς»

Ὁ δὲ βασιλεὺς ἀπεκρίνατο λέγων· «Σᾶς εὐχαριστῶ ἐξ ὅλης καρδίας, Πανιερώτατε, διότι ἔμελλον νὰ λησμονήσω ὅ,τι προὐτιθέμην νὰ εἴπω.»

Καὶ στραφεὶς πρὸς τὸν λαόν:

« Κύριοι, εἶπε, νομίζω, ὅτι πάντες γνωρίζετε κάλλιστα τὴν συνείδησιν καὶ τὴν πίστιν μου, καὶ ἐν τούτοις διακηρύττω ἐνώπιον ὅλων, ὅτι ἀποθνήσκω χριστιανός, πρεσβεύων τὴν θρησκείαν τῆς ἀγγλικανικῆς Ἐκκλησίας, εἰς ἣν κατάστασιν ἀφῆκεν αὐτὴν ὁ πατήρ μου, καὶ πιστεύω, ὅτι ὁ τίμιος οὗτος ἀνὴρ (καὶ ἔδειξε τὸν ἐπίσκοπον Ἰούξωνα) θέλει ὁμολογήσει τοῦτο.»

Εἶτα, στρεφόμενος πρὸς τοὺς ἀξιωματικούς, εἶπε· «Συγχωρήσατέ με, κύριοι, ὡς πρὸς τοῦτο· θεωρῶ ἐμαυτὸν ἔχοντα δίκαιον, καὶ ὁ Θεὸς εἶναι ἀγαθός· περισσότερα δὲν λέγω.» Μεθ' ὃ εἶπε πρὸς τὸν συνταγματάρχην Ἄκκερον· « Φροντίσατε, παρακαλῶ, νὰ μὴ με τυραννίσουν». Καὶ ἐπειδὴ ἄνθρωπός τις ἐπλησίασε τὸν πέλεκυν, ὁ βασιλεὺς τῷ εἶπε μετά τινος φρίκης· «Προσέχετε τὸν πέλεκυν, σᾶς παρακαλῶ· προσέχετε τὸν πέλεκυν!» Εἶτα δὲ, πρὸς τὸν δήμιον ἀποτεινόμενος: «Θὰ προσευχηθῶ συντόμως, εἶπε· καὶ ὅταν ἐκτείνω τὰς χεῖρας ...»

Ἐζήτησε τότε παρὰ τοῦ Ἰούξωνος τὸν νυκτικὸν σκοῦφόν του καὶ, θεὶς αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς του, εἶπε πρὸς τὸν δήμιον· «Ἡ κόμη μου σ' ἐνοχλεῖ;» ὁ δὲ δήμιος ἀπήντησεν, ὅτι ἔπρεπε νὰ τὴν θέσῃ ὑπὸ τὸν σκοῦφον, ὅπερ ὁ βασιλεὺς ἔπραξε βοηθούμενος ὑπὸ τοῦ ἐπισκόπου καὶ τοῦ δημίου. Στραφεὶς δ' ἐκ δευτέρου πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, τῷ εἶπεν αὖθις· «Ἔχω ὑπὲρ ἐμοῦ τὸ δίκαιον καὶ Θεὸν οἰκτίρμονα.» Ὁ δὲ Ἰούξων ἀπήντησεν· «Ἓν μόνον βῆμα μένει νὰ κάμητε, μεγαλειότατε, ἐπώδυνον μὲν, πλὴν βραχύ, ὅπερ θέλει ταχέως φέρει Ὑμᾶς ἐκ τῆς γῆς εἰς τὸν οὐρανόν, ἔνθα θέλετε εὑρεῖ τὴν αἰωνίαν χαράν.» Καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπήντησεν· «Ἀφίνω βασιλείαν φθαρτὴν καὶ μεταβαίνω εἰς ἄφθαρτον, ἔνθα οὐδένα θέλω ἔχει φόβον ἢ τρόμον.»—«Μάλιστα, εἶπεν ὁ ἐπίσκοπος Ἰούξων, ἀνταλλάσσετε στέμμα ἐπίκαιρον ἀντὶ αἰωνίου.»

Μετὰ δὲ ταῦτα στραφεὶς πρὸς τὸν δήμιον: «Ἡ κόμη μου εἶναι τώρα καλὰ τοποθετημένη;» ἠρώτησε. Καὶ ἐκβαλὼν τὸν μανδύαν του, ἐνεχείρισε τὸ παράσημον τῆς Περικνημῖδος πρὸς τὸν ἐπίσκοπον, εἰπών· "*Remember*„(*), καὶ ἀποτελειώσας τοὺς ἐπιλοίπους αὐτοῦ λόγους βαιᾷ τῇ φωνῇ. Εἶτα ἐξεδύθη τὸ κολόβιόν του καὶ, μείνας μὲ μόνον τὸ ἐσωκάρδιον, ἐπανέρριψε τὸν μανδύαν ἐπ' ὤμων. Καὶ παρατηρῶν τὸ ἐπίζηνον, εἶπε πρὸς τὸν δήμιον· «Πρέπει νὰ τὸ τοποθετήσῃς στερεά.—Εἶναι στερεὸν» ἀπήντησεν ὁ δήμιος.—«Ἠδύνατο νὰ τεθῇ ὑψηλότερα» εἶπεν ὁ βασιλεύς.—«Ὅπως εὑρίσκεται, μεγαλειότατε, εἶναι πολὺ καλὰ» ἀπεκρίθη ὁ δήμιος. Μεθ' ὃ προσέθετο ὁ βασιλεύς· «Ὅταν ἐκτείνω τὰς χεῖρας ...» Εἰπὼν δὲ δύω ἢ τρεῖς λέξεις χαμηλοφώνως καὶ ἐπὶ ποδὸς, ἔχων τάς τε χεῖρας καὶ τὰ ὄμματα πρὸς οὐρανὸν ἀνυψωμένα, ἐγονυπέτησε καὶ ἔθηκε τὸν λαιμὸν αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ ἐπιζήνου· τότε δὲ, ἐπειδὴ ὁ δήμιος ἠθέλησε νὰ τακτοποιήσῃ κάλλιον τὴν κόμην ὑπὸ τὸ κάλυμμα, ὁ βασιλεὺς τῷ εἶπε, νομίσας ὅτι ἔμελλε νὰ κτυπήσῃ· «Περίμεινον τὸ σημεῖον».—«Θὰ περιμείνω, μεγαλειότατε» ἀπήντησεν ἐκεῖνος.

Μετ' ὀλίγων στιγμῶν ἀνάπαυσιν, ὁ βασιλεὺς ἐξέτεινε τὰς χεῖρας, ὁ δὲ δήμιος δι' ἑνὸς καὶ μόνου κτύπου ἀπεχώρισε τὴν κεφαλὴν ἐκ τοῦ κορμοῦ. Ἀποτμηθείσης τῆς κεφαλῆς, ὁ δήμιος ἔλαβεν αὐτὴν καὶ ἔδειξε τῷ λαῷ· ἐτέθη δὲ τὸ σῶμα εἰς κιβώτιον, ἐπὶ τούτῳ καλυφθὲν διὰ μαύρου βελούδου.

Sic transit gloria mundi.

Ὀλίγας ἡμέρας μετὰ τὴν φρικτὴν ταύτην βασιλοκτονίαν, ἡ βασίλισσα τῆς Ἀγγλίας ἔλαβε τὴν ψευδῆ εἴδησιν, ὅτι ὁ βασιλεὺς καὶ σύζυγος αὐτῆς ἦχθη ἐκ τῆς εἱρκτῆς εἰς τὸ ἱκρίωμα, ὅτι ἔμελλε ν' ἀποτμηθῇ τὴν κε-

(*) Οἱ ἱστοριογράφοι οὐδεμίαν διασάφησιν ἐπαρκῆ προσθέτουσι περὶ τοῦ προσώπου πρὸς ὃ ἀπετείνετο ἡ λέξις αὕτη (ἐνθυμοῦ). Οὐχ ἧττον ὅμως ὁ περιώνυμος ἐκ τῶν νεωτέρων μυθιστοριογράφων Ἀ. Δουμᾶς εὗρεν ἀρκετὴν ὕλην, ὥστε νὰ δημιουργήσῃ τὸ τερπνὸν μυθιστόρημα: «Μετὰ εἴκοσιν ἔτη».

Σ. τ. Μ.

φαλὴν, ἀλλ' ὁ λαὸς ἀντέστη εἰς τοῦτο ἐπιμόνως. Ὡς φαίνεται, ὁ λόρδος Ζέρμαν, ὁ ὑπουργὸς τοῦ βασιλέως, ὅστις ἐγνώριζε τὴν ἀθλίαν τῶν πραγμάτων κατάστασιν, ἤθελε διὰ τοῦ μύθου τούτου νὰ προπαρασκευάσῃ τὴν δυστυχῆ βασίλισσαν εἰς τὸ φοβερὸν ἄκουσμα· μ' ὅλον ὅτι δ' αὐτὴ διεῖδεν ἐξ ἡμισείας μόνον τὸ δυστύχημα, μᾶς διηγεῖτο τὸ οἰκτρὸν τοῦτο γεγονὸς κρουνοὺς χέουσα δακρύων· ἐπαρηγορεῖτο ὅμως ἐπὶ τῇ ἐλπίδι, ὅτι ὁ λαὸς ἤθελε σώσει τὸν σύζυγον αὐτῆς, ἀφ' οὗ ἤρξατο ἤδη συγκινούμενος διὰ τὰ παθήματά του.

Τέλος τῇ 19 τοῦ μηνὸς ἔλαβε τὴν ἀληθῆ καὶ φρικαλέαν εἴδησιν, διότι δὲν ἠδύναντο πλέον νὰ τῇ κρύψωσι τοῦτο. Τὸ μέγα, φοβερὸν καὶ φρικτὸν ἐκεῖνο ἄκουσμα παρήγαγεν ἐν αὐτῇ ὅλα τὰ ἀλγεινὰ καὶ ὀδυνηρὰ αἰσθήματα, ἅτινα ἠδύνατο ἡ τάλαινα γυνὴ νὰ αἰσθανθῇ. Ἡ θλῖψις αὐτῆς ἦν ἀπαραμύθητος· ἀλλ' εἰ καὶ τὸ τραῦμα ἦν καίριον, δὲν ἀπέθανεν ὅμως, καὶ κατὰ ταύτην τὴν περίστασιν δὲν ἀπῆλαυσε τὸ μόνον ἰατρικὸν τοῦ πόνου της,

porque jamais muere un triste
cuando convienne que muera (*).

Πολλάκις μοι ἐξεφράσθη μετέπειτα τὴν ἔκπληξίν της, πῶς δὲν τὴν ἔρριψε ἡ δυστυχία ἐκείνη εἰς τὸν τάφον. Ἐγνώριζεν, ὅτι ἡ ζωὴ δὲν ἠδύνατο πλέον κατ' οὐδένα τρόπον νὰ τῇ φανῇ εὐάρεστος. Ἔχανε στέμμα· ἀλλ' ὅπερ ἐθλίβεν αὐτὴν τὰ μάλιστα ἦν, ὅτι ἔχανε σύζυγον ἀγαθὸν, δίκαιον, ἔμφρονα, ἄξιον τῆς φιλίας καὶ τῆς ἀγάπης τῶν ὑπηκόων του. Ἔπεσεν εἰς ἀξιοθρήνητον κατάστασιν· τὸ μέλλον τῇ ἐπαρουσιάζετο ὡς συνεχὴς ἀλληλουχία ἀθλιοτήτων καὶ βασάνων, ἅτινα ἔμελλον φρίκην καὶ τρόμον νὰ ἐμποιήσωσιν αὐτῇ. Εἶχε γνώσεις πολλὰς καὶ εὐγενῆ αἰσθήματα, κατὰ συνέπειαν δὲ ἠδύνατο κάλλιστα νὰ ἐννοήσῃ τί ἔχανε καὶ τί ἐχρεώστει εἰς τὴν μνήμην τοῦ βασιλέως, ὅστις σφόδρα ἠγάπα αὐτὴν, ὅστις εἶχεν εἰς αὐτὴν πλήρη ἐμπιστοσύνην καὶ ὅστις πάντοτε ὑπελήπτετο καὶ ἐτίμα αὐτὴν τὰ μέγιστα. Συνεμερίσθη τὸ μεγαλεῖον καὶ τὰ πλούτη του μετ' αὐτῆς· δίκαιον ἑπομένως ἦν ὅπως αὕτη λάβῃ μέγα μέρος εἰς τὰς πικρίας ἐκείνου καὶ ν' ἀποθνήσκῃ καθ' ἑκάστην, ἐὰν ἐκεῖνος ἀπέθνησκε ἅπαξ μόνον.

Κατὰ τὴν πρώτην ἡμέραν τοῦ πένθους της, δὲν ἔλαβον τὴν τιμὴν νὰ τὴν ἰδω, καθότι ἡ σφοδρότης τοῦ πόνου κατέστησεν αὐτὴν ἀόρατον· ἀλλὰ τῇ ἐπιούσῃ, ἐπιτυχοῦσα διὰ τῶν φίλων μου τὸ μέσον νὰ εὕρω τὴν βασίλισσαν εἰς Ἀγ. Γερμανὸν, μετέβην νὰ τὴν ἐπισκεφθῶ.

Εὐθὺς ὡς με εἶδε, μὲ παρεκάλεσε νὰ γονυπετήσω πλησίον τῆς κλίνης της καὶ τείνασά μοι τὴν χεῖρα, ἐν μέσῳ τῶν διακοπτόντων τοὺς λόγους αὐτῆς λυγμῶν, μὲ παρήγγειλε νὰ πληροφορήσω τὴν βασίλισσαν περὶ τῆς καταστάσεώς της, νὰ τῇ εἴπω δ' ἐκ μέρους της, ὅτι ὁ βασιλεὺς, οὗ ὁ θάνατος καθίστα αὐτὴν τὴν δυστυχεστέραν τῶν γυναικῶν, ἀπωλέσθη μόνον διότι δὲν ἠδυνήθη νὰ γνωρίσῃ τὴν ἀλήθειαν· ὅτι τὴν συνεβούλευε νὰ μὴ παροργίσῃ ποτὲ τὸν λαόν της, ἐκτὸς ἂν εἶχε τὴν δύναμιν νὰ τὸν καταδαμάσῃ ἐξ ὁλοκλήρου· ὅτι ὁ λαὸς ἦν ἄγριον θηρίον οὐδέποτε ἐξημερούμενον· ὅτι ὁ βασιλεὺς καὶ σύζυγός της τὸν ἐδοκίμασε, καὶ ὅτι ηὔχετο ἵνα ἔχῃ πλείονα εὐτυχίαν ἐν Γαλλίᾳ παρ' ὅσην αὐτοὶ εἶχον ἐν Ἀγγλίᾳ· πρὸ πάντων ὅμως συνεβούλευεν αὐτὴν ν' ἀκούῃ ἐκείνους οἵτινες τῇ ἔλεγον τὴν ἀλήθειαν, νὰ κοπιᾷ καὶ νὰ ἐργάζηται πρὸς ἀνακάλυψιν τῆς ἀληθείας, καὶ νὰ πιστεύῃ, ὅτι τὸ μεγαλείτερον εἰς τοὺς βασιλεῖς συμβαῖνον κακὸν καὶ τὸ μόνον τὰ κράτη αὐτῶν καταστρέφον ἦν, ὅτι ἠγνόουν τὴν ἀλήθειαν· ὅτι, ἐὰν ἤμην πιστὴ πρὸς τὴν βασίλισσαν, ὤφειλον νὰ τῇ εἴπω ταῦτα καὶ νὰ τῇ λαλήσω σαφῶς περὶ τῶν ἀφορώντων αὐτὴν, ἐπειδὴ τοῦτο ἦν ἡ μεγίστη ἣν ἠδυνάμην νὰ τῇ κάμω ὑπηρεσία· ἐπὶ τέλους δὲ ἀπηύθυνε πρὸς τὴν βασίλισσαν μίαν φιλοφροσύνην, μετά τινων πρὸς ἐμὲ παραγγελιῶν, ἀποβλεπουσῶν τὰ συμφέροντα τοῦ πρίγκιπος Οὐαλλίας, ὅστις κατέστη βασιλεὺς ἄνευ βασιλείου διὰ τοῦ θανάτου τοῦ βασιλέως πατρός του. Ὁ δεύτερος αὐτῆς υἱὸς, δοὺξ Γόρκης, μόλις δεκαπενταέτης, δραπετεύσας ἐξ Ἀγγλίας, εἶχεν ἀπό τινος ἀναχωρήσει ἐξ Ὁλλανδίας καὶ διέμενε παρ' αὐτῇ. Ἡ Ἐρριέττα ἐπεθύμει ὥστε ὁ βασιλεὺς καὶ ἡ βασίλισσα ν' ἀναγνωρίσωσιν ἐν Γαλλίᾳ τὸν πρίγκιπα Οὐαλλίας ὡς βασιλέα τῆς Ἀγγλίας καὶ νὰ μεταχειρισθῶσι τὸν δευτερότοκον ὃν τρόπον καὶ τὸν πρωτότοκον ἀδελφόν του. Ἀφ' οὗ δὲ καὶ πάλιν μοι ἐσύστησε νὰ εἴπω πάντα ταῦτα πρὸς τὴν βασίλισσαν ἐκ μέρους της, ἐθλιψε τὴν χεῖρά μου καί μοι εἶπε μετὰ πικροτάτης θλίψεως, ὅτι ἔχανε βασιλέα, σύζυγον καὶ φίλον, δι' οὗ τὴν ἀπώλειαν οὐδέποτε ἤθελε δυνηθῇ νὰ κλαύσῃ ἐπαξίως.

Ὁμολογῶ, ὅτι τὰ δάκρυα καὶ οἱ λόγοι τῆς ἡγεμονίδος ταύτης μὲ συνεκίνησαν ζωηρῶς. Ἐκτὸς τοῦ ὅτι συνεμεριζόμην τοὺς πόνους αὐτῆς, ὁ νοῦς μου ἐξεπλάγη διὰ τοὺς λόγους οὓς μοι παρήγγειλε νὰ μεταβιβάσω πρὸς τὴν βασίλισσαν, καὶ διὰ τὰς δυστυχίας ἃς μ' ἔκαμε νὰ φοβηθῶ διὰ ταύτην. Ἡ κατάστασις εἰς ἣν ἐνόμιζον αὐτὴν εὑρισκομένην, καὶ ἐκείνη εἰς ἣν εὑρίσκετο ἡ Γαλλία, ἰσχυράν μοι ἐνεποίησαν ἐντύπωσιν, καὶ οὐδέποτε τῆς μνήμης μου θέλουσιν ἐκφύγει οἱ φρόνιμοι λόγοι τῆς βασιλίσσης ταύτης, ἥτις, διδαχθεῖσα ἐξ ἰδίας πείρας, ἐφαίνετο προαισθανιζομένη ἡμῖν μεγάλας δυστυχίας. Ὁ Θεὸς ἠθέλησε νὰ μᾶς διαφυλάξῃ, καὶ διὰ τοῦτο πρέπει ν' ἀπονείμωμεν αὐτῷ χάριτας διὰ τὸ ἔλεος αὐτοῦ καὶ νὰ μὴ λησμονήσωμεν τὸ λαμπρὸν τοῦτο διὰ τοὺς βασιλεῖς καὶ αὐτοὺς ἔτι τοὺς ἰδιώτας μάθημα: ὅτι ἡ γνῶσις τῆς ἀληθείας ἐστὶν ἀναγκαιοτάτη διὰ τὸν βίον τῶν ἀνθρώπων, εἰς ὁποιανδήποτε κοινωνικὴν τάξιν καὶ ἂν εὑρίσκωνται οὗτοι.

Σημ. Μεταφρ. Οὐδὲν ἔτι ἐναπολείπεται ἡμῖν νὰ προσθέσωμεν ἄλλο, ἢ νὰ θαυμάσωμεν τὴν παθητικότητα μεθ' ἧς ἡ συγγραφεὺς διαζωγραφεῖ τὴν ὄντως παθητικὴν ταύτην τῆς ἱστορίας σκηνήν· ἀκριβῶς δὲ κατὰ τοῦτο διαφέρει τοῦ ἱστοριογράφου Γυιζώτου, ὅστις, εἰς τὴν περιγραφὴν τῆς ὑποθέσεως, μετεχειρίσθη τὴν ἱστορικὴν ἐκείνην ἀπάθειαν ἥτις χαρακτηρίζει τοὺς ἀληθεῖς ἱστο-

(*) Δηλ. οὐδέποτε ὁ δυστυχὴς ἄνθρωπος ἀποθνήσκει ὁπόταν πρέπῃ.

ριογράφους. Δὲν κρίνομεν δ' ἀπὸ σκοποῦ, μετὰ τὴν ἀνάγνωσιν τῆς ἀνωτέρω πραγματείας, νὰ συστήσωμεν πρὸς τὸν ἀναγνώστην καὶ ἓν θαυμάσιον τοῦ νοὸς δημιούργημα, ὁποῖον μόνον ἔξαλλος φαντασία ἠδύνατο νὰ ἐπινοήσῃ, ὅπως περιβάλῃ τὴν καθ' αὐτὸ ἱστορικὴν σκηνὴν διὰ ῥομαντικῆς χροιᾶς καὶ καλλύνῃ αὐτὴν διὰ μυθιστορικῶν σκηνῶν, αἵτινες συγκινοῦσι τὰ μάλα καὶ ἐξεγείρουσι τὴν καρδίαν. Ἐννοοῦμεν τὸ «Μετὰ εἴκοσιν Ἔτη» τοῦ Α. Δουμᾶ.

Γ. Λ. Ξ.

ΕΡΩΣ.

—

Α'.

Δὲν θέλω κάλλος αὔθαδες παρθένου ἁλαζόνος,
Θρησείας ἐκ τῆς καλλονῆς, ψυχρᾶς ἐκ θωπευμάτων·
Βλέμμα δὲν ἔῤῥιψα ποτὲ εἰς πτέρυγας ταῶνος,
Οὐδ' εἰς φιάλην στίλβουσαν, πλὴν στείραν ἀρωμάτων.
Δὲν θέλω ὄψιν φλογερὰν, δὲν θέλω ῥόδου στόμα·
Εἶναι ἐξίτηλος σαρκὸς τὸ πορφυροῦς χρῶμα.

Τὴν θέλω ἀσθενῆ ἐγὼ τὴν φίλην μου, ταχεῖαν,
Ὠχρὰν τὴν θέλω, καὶ λευκὴν, ὡς νεκρικὴν σινδόνην.
Μὲ εἴκοσι ῥθινόπωρα, μὲ ἄνοιξιν καμμίαν,
Μ' ὀλίγον σῶμα — ἄνεμον σχεδὸν — ὀλίγην κόνιν.
Τὴν θέλω ἐπιθάνατον μ' ἀθανασίας μῦρον,
Κόρην καὶ φάσμα, σάβανον ἀντὶ ἐσθῆτος σῦρον

Τὴν δυστυχῆ! λειποθύμων τὴν θέλω, πάντῃ μόνην.
Ἄνευ μητρὸς ἢ ἀδελφοῦ, αὐτὴ καὶ ὁ Θεός της.
Εἰς πεδιάδα ἔρημον τὴν θέλω ἀνεμώνην
Κ' ἐγὼ νὰ ἦμαι μήτηρ της, ἐγὼ καὶ ἀδελφός της.
Ἀργὰ νὰ τὴν χειραγωγῶ τὴν κόρην εἰς πᾶν βῆμα,
Καὶ νὰ προσκρούσωμεν ὁμοῦ εἰς τὸ πλησίον μνῆμα.

Δὲν θέλω οὔτε ἄψυχον, οὔτε ἔμψυχον κἀνένα
Νὰ ἀγαπᾷ, οὐδὲ πτηνὰ, οὐδ' ἄνθη, οὐδ' ἀστέρας·
Ὅ,τι δὲν εἶμαι δι' αὐτὴν νὰ ἦναι ὅλα ξένα,
Καὶ νὰ κατίχω ὅλας της τὰς νύκτας καὶ ἡμέρας.
Κ' εἰς ὕπνον ὅταν κλείωσι γλυκὺν οἱ ὀφθαλμοί της,
Εἰς ὄναρ νὰ μὲ θεωρῇ ἀγάπης ἡ ψυχή της.

Δὲν ἀγαπῶ αἰσθήματα ὅλου μοιρασμένα,
Ἀγάπην ἧτις δίδεται κ' εἰς ἄλλους ἐξαντλεῖται.
Ὅστις τὰ πάντα ἀγαπᾷ δὲν ἀγαπᾷ οὐδένα. . .
Ἐκ τούτου ἴσως παρ' ἐμοῦ ὁ ἥλιος μισεῖται,
Διότ' εἰς ὅλους τὰς γρυσᾶς ἀκτῖνάς του χαρίζει,
Κ' ἐπίσης ὡς τὸν Βύρωνα τὸν πίθηκον φωτίζει.....

Θέλω τὸ σύμπαν εἰς τὸ ἓν κ' ἐμὲ εἰς τ' ἄλλο μέρος,
Καὶ νὰ ἐκλέξῃ!— Ἀγνοῶ τί ἄλλο θέλω ἔτι.
Πλὴν θέλω! τόσος δὲν ἀρκεῖ εἰς τὴν ψυχήν μου ἔρως,
Ἀκόμη ἡ καρδία μου καὶ πλάττει καὶ προσθέτει.
Πρόσθετε, πρόσθετε μωρὰ καὶ ἄσωτος καρδία·
Θὰ ἔλθῃ κ' ἡ ἀφαίρεσις, θὰ ἔλθῃ κ' ἡ πενία. . . .

Θέλω τὴν φίλην μου ὡδὴν ἐλλείπουσαν ῥήμα·
Ἀθανασίας βλέπουσαν ὄζον εἰς τάφου στόμα,
Καλὴν καὶ μελαγχολικὴν, μὲ ἦμερον τὸ βλέμμα,
Μὲ φυομένην πτέρυγα εἰς καταῤῥέον σῶμα.
Τὴν θέλω κόρην, ἀδελφὴν καὶ φίλην μου ἁγίαν,
Ἀλλ' ὄχι καὶ νυμφίαν μου, ἀλλὰ ποτὲ νυμφίαν!

Ὦ, πῶς θὰ ἐνοστάλευον τὴν κόρην τελευτῶσαν!
Μὲ ποίαν, ποίαν ἄφωνον στοργὴν θὰ τὴν προσεῖχα·
Θὰ εἶχε προσκεφάλαιον καρδίαν ἀγαπῶσαν,
Καὶ μόνον μου ἀντίζηλον τὸν θάνατον θὰ εἶχα.
Ὦ, πῶς θὰ ἐνοστάλευον τὴν ἀσθενῆ παρθένον·
Ὠχρὸς, συνέχων τὴν πνοὴν καὶ ἄγρυπνος προσμένων!

Β'.

Πολλάκις εἰς τοὺς ὕπνους μου ἡ ἀσθενής μου φθάνει,
Ὡραία ὡς ἡ φθίνουσα χειμερινὴ σελήνη.
Μὲ λέγει, ὅταν πέσωσι τὰ φύλλα θ' ἀποθάνῃ,
Καὶ τὸ ἀγνόν της μέτωπον εἰς ἀσπασμὸν μὲ τείνει,
Πολλάκις καὶ μὲ ἀνοικτὸν τὴν διακρίνω ὄμμα,
Ἄλλοτε κάτω, ἄλλοτε εἰς τ' οὐρανοῦ τὸ ὠῶμα,

Πολλάκις γράφων δι' αὐτὴν μίαν ὠδὴν, ἓν ᾆσμα,
Ἀπέναντί μου φιλικῶς τὴν θεωρῶ νὰ νεύῃ
Καὶ κλίνον εἰς τὸ στῆθός μου τὸ πεφιλημένον φάσμα,
Βραδέως τὴν ἰδίαν της ὠδὴν μ' ὑπαγορεύει.
Πολλάκις μόνος, ἀγρυπνῶν εἰς νύκτα τριημίας,
Εἰς τὴν λευκὴν ἀναλαμπὴν τὴν βλέπω τῆς ἑστίας.

Καὶ ἄλλοτε πλανώμενος εἰς χιονώδη ὄρη,
Τὴν βλέπω εἰς τὴν στίλβουσαν χιόνα ν' ἀποθνήσκῃ,
Καὶ νὰ συναποθνήσκωμεν μὲ προσκαλεῖ ἡ κόρη.
Καὶ ἄλλοτε τὸ βλέμμα μου ἐξαίφνης τὴν εὑρίσκει,
Μὲ μέτωπον ἀστεριῶπον ἐντὸς κοιμητηρίου,
Στηριζομένην νωχελῶς ἐπὶ σταυροῦ μνημείου.

Παντοῦ, παντοῦ τὴν ἀπαντῶ· εἰς συντριμμένην στήλην,
Εἰς δάσος ἔρημον ναὸν, εἰς ὠχριῶντα κρῖνα·
Παντοῦ, παντοῦ τὴν ἀπαντῶ τὴν ἀσθενῆ μου φίλην,
Ἀλλὰ ποτὲ εἰς φῶς Θεοῦ, ποτὲ ὑπὸ ἀκτῖνα, . . .
Τὴν βλέπω εἰς νεάνιδος συντετριμμένης σχῆμα,
Καὶ ὡς ἀγγέλου λείψανον φερόμενον εἰς μνῆμα!

Ὦ, πόσας δὲν ἠτένισα νεάνιδας θακρύων,
Διότι ἦσαν κάτωχροι κ' εἶχον μορφὴν νοσοῦσαν.

Ὦ, πόσας ἐπυνόδευσα νεκρὰς εἰς τὸ μνημεῖον,
Νομίζων πῶς ἀκολουθῶ τὴν φίλην μου θανοῦσαν.
Ποσάκις εἶδον ν' ἀνοιχθῇ νεκρᾶς ἀγνώστου στόμα,
Καὶ μ' εἶπεν «ἀκολούθει με, ἐγὼ εἶμαι τὸ πτῶμα.»

Τὴν νύκτα χθὲς εἶχα πολλὴν, πολλὴν ϐαρυθυμίαν·
Καὶ ἦλθεν· εἰς τὸ στῆθός της προσέκλινα ἐπάνω,
Καὶ σκυθρωπὸς τῆς ἔλεγον καὶ μὲ φωνὴν ϐραδεῖαν,
«Ὅταν τὰ φύλλα πέσωσι, μαζύ σου θ' ἀποθάνω».
Καὶ μειδιῶσα μ' ἤκουε, σιγῶσα μ' ἐθεώρει,
Καὶ τὸ κοινὸν μνημεῖόν μας ἐρρέμϐαζεν ἡ κόρη.

ΑΧΙΛΛΕΥΣ ΠΑΡΑΣΧΟΣ.

ΕΝ ΝΥΚΤΙ ΕΑΡΟΣ.

Κ' ὑπῆρξεν εἰς ἔρως μου
Ὀδύνης τροφός!..
ΖΑΛΑΚΩΣΤΑΣ.

(Ἐκ τῆς συλλογῆς «τὰ Δάκρυα τοῦ Φίλωνος».)

Εἶναι νὺξ γλυκερὰ, ἐρωτύλη,
εἶναι ἔαρος νὺξ προσφιλὴς...
Εὐτυχὴς ἂν ἐν τέρψει φιλῇ·
φίλης ῥόδινα χείλη!

Λαμπρὰ μειδιᾷ ἡ σελήνη
πρὸς ἀπείρους σκιρτῶντας ἀστέρας,
καὶ ζεφύρου πνοὴ, τοὺς αἰθέρας
περιτρέχουσα, ὁρόσον ἀρίνει.

Πανταχοῦ σιωπὴ βασιλεύει
καὶ τὸ πᾶν ἡρεμεῖ ἐν σιγῇ·
εἰκὼν εἶναι θαλάσσης ἡ γῆ,
ἣν πνοὴ δὲν σαλεύει.

Κάπου, κάπου οἱ θάμνοι ϐροοῦσι,
καὶ κινοῦνται τὰ φύλλα τῶν κλάδων,
καὶ πτηνόν τι ἀκούεται ᾄδον
κάπου, κάπου ἐν λόχμῃ ἀνθούσῃ.

Εἶναι νὺξ γλυκυτάτων ἐρώτων,
εἶναι ἔαρος νὺξ προσφιλὴς·
εὐτυχὴς ἂν εἰς φίλην λαλῇς
ἐρωμένος τὸ πρῶτον.

Μόνος εἶμαι, λαμπρά μου σελήνη,
τρέχω μόνος εἰς ταῦτα τὰ ϐάση,
σκληρὸς πόνος ἐντὸς μὲ σπαράσσει,
φεῦ! ἐγγύς μου δὲν εἶναι ἐκείνη!

Φεῦ, μακρὰν ὡς πνοὴ πεταθεῖσα,
μὲ ἀφῆκε πικρὰ νὰ θρηνῶ,
τ' ὄνομά της παντοῦ ἐκφωνῶ
ὡς ψυχὴ κολασθεῖσα.

Μάτην πλὴν ἐκφωνῶ τ' ὄνομά της,
μάτην ματαίως ζητῶ τὴν μορφήν της...
Ἄλλος ἔχει τὴν θείαν μολπήν της
καὶ τὰ κάλλη καὶ τὰ θέλγητρά της!

Ὦ! ποσάκις δὲν ἦλθα μαζύ της
πρὸ τῆς φίλης σου λαμποδολῆς!
μ' ἦτο τότε ἡ νὺξ προσφιλὴς,
κ' ἦτο ϕῶς ἡ μορφή της...

Φῶς γλυκὺ, τῆς ψυχῆς μου λατρεία,
τῆς καρδίας μου πόθος ὁ μόνος,
μία λέξις της ἄσμ' ἀηδόνος,
ἓν της βλέμμα ἐλπὶς, γοητεία!

Ὦ! ποσάκις, σελήνη, δὲν μ' εἶδες
εἰς τὸ γόνυ της πανευτυχῆ...
Μ' ἐμὲ τώρ' ὀδυνῶν στοναχὴ,
ἐνῷ τότε ἐλπίδες!

Δυστυχὴς, ἂν μακρὰν ἡ φιλτάτη,
ἂν εἰς ἄλλον τὸν ἔρωτα φέρῃ,
ἂν ἐκείνη εὐφρόσυνος χαίρῃ,
σὲ δὲ πόνος φλογώδης σπαράττει.

Ἦτο νὺξ γλυκερὰ, ἐρωτύλη,
ὅτ' ἐμὲ πλὴν οὐχὶ προσφιλής...
δυστυχὴς, ἂν ἐνῷ τὴν καλεῖς
θέλγῃ ἄλλον ἡ φίλη!

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

Η ΖΗΛΟΤΥΠΙΑ.

Ἡ Ζηλοτυπία εἶναι παραρυὰς τῆς περιφιλαυτίας, ἔχουσα ϐάσιν τὸ αἴσθημα τῆς τιμῆς, καὶ ϕύεται ἰδίως παρὰ τὸν ἔρωτα, ὡς ἡ ἄκανθα παρὰ τὸ ῥόδον. Ἐνυπάρχει δὲ εἰς πάντα ἐρώμενον, καὶ μέχρι τινὸς δικαιολογεῖται ὑπὸ τοῦ ϕόϐου τῆς ἀπωλείας τοῦ ὄντος ἐκείνου, τοῦ ἀποτελοῦντος τὴν εὐδαιμονίαν ἡμῶν, ἣν μάλιστα τότε αἰσθανόμεθα, ὅτε βλέπομεν ἐκφεύγουσαν.

Ἐνόσῳ πάλαι ποτὲ, εἰς τὸν χρυσοῦν πιθανὸν αἰῶνα, ἡ γυνὴ ἐθεωρεῖτο ὡς ὂν ὑποδεέστερον, ἡ ζηλοτυπία ἐθράυετο εἰς τὸν ϑώρακα τῆς ἀδιαφορίας τοῦ ἀνδρός· ἀλλ' ὅτε ἡ γυνὴ κατώρθωσε δι' ἀδιοράτων ἀλλὰ στερρῶν δεσμῶν νὰ παρασύρῃ τὸν ἄνδρα δεσμώτην παρὰ τὴν καλλονὴν αὐτῆς, ὅτε ὁ ἀνὴρ ἀντήλλαξε ϑρόνον ἀντὶ ἀσπασμοῦ, καὶ ὁ Ἀντώνιος προέπιε τὴν Ῥώμην εἰς τὴν τράπεζαν τῆς Κλεοπάτρας, ἡ ζηλοτυπία ἀνεπήδησεν εἰρωνικῶς μειδιῶσα ἐν τῷ μέσῳ τῆς κοινωνίας· καὶ δανεισθεῖσα παρὰ τοῦ ἔρωτος τὰ ϐέλη αὐτῆς, ἔϐαψεν αὐτὰ εἰς τὸ ϐραδὺ ἀλλ' ὀδυγηρὸν δηλητήριον καὶ παρεκάθησε μεταξὺ τῶν ἄλλων ϑεῶν.

Ἡ ζηλοτυπία εἶναι πάθος ἔμφυτον, κοινὸν εἴς τε τοὺς ἀνθρώπους, τὰ ζῶα καὶ τὰ πτηνά. Καὶ λέγουσι μέν

τινες ὅτι τὸ πάθος τοῦτο γεννᾶται ἐκ τῆς συνειδήσεως τῆς ἰδίας ἀνικανότητος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸ πάντων οἱ γέροντες ῥέπουσι πρὸς αὐτὸ, ἀλλὰ βεβαίως λησμονοῦσι τὸν ἀλέκτορα. Ὁ ἱπποτικὸς οὗτος ὄρνις, ὁ Δὸν Ζουὰν τῶν πτηνῶν, καί τοι ἔχων πληρεστάτην τὴν συνείδησιν τῆς ἰδίας ἰσχύος, οὐχ ἧττον συναισθάνεται ὅτι καὶ ἡ καρδία τῶν ὀρνίθων, ὡς ὁ πίθος τῶν Δαναΐδων, οὐδέποτε πληροῦται, καὶ ἀνεγείρει τὸν λόφον αὐτοῦ, συστέλλει τὸ σῶμα, ἁπλοῖ τὰς πτέρυγας, ῥίσσει καὶ ὁρμᾷ κατὰ τοῦ διαταράσσοντος τὴν οἰκιακὴν εἰρήνην καὶ εὐδαιμονίαν. Εὐγενέστερος μάλιστα ζηλοτύπων τινῶν ἀνθρώπων, οἵτινες ἐκδικοῦνται κατὰ τῆς γυναικὸς καὶ ταύτην βασανίζουσιν, ὁ ἀλέκτωρ μόνον κατὰ τῶν ἀντιπάλων ὀργίζεται καὶ τοῦτον καταπολεμεῖ.

Ἀλλ' ἂν ἡ φύσις ᾖναι ἡ μήτηρ τῆς ζηλοτυπίας, οὐχ ἧττον ἡ ἀνατροφὴ καὶ ἡ κοινωνία περιστέλλουσιν ἢ προάγουσι τὸ πάθος τοῦτο. Ὁ γέρων Κονφούκιος, ἀκούσας τὴν ἰδίαν σύζυγον ὑποσχομένην νὰ δώσῃ μετὰ τὸν θάνατον αὐτοῦ τὰ πρωτεῖα εἴς τινα Ἰνδὸν νεανίσκον, διέταξε νὰ καίωνται αἱ σύζυγοι μετὰ τοῦ σώματος τοῦ ἀνδρός. Τοιαῦται νομοθεσίαι, παρέχουσαι τροφὴν εἰς τὸ καὶ ἄλλως σφοδρὸν καὶ βαθὺ τοῦτο πάθος, παρήγαγον τὰς οἰκτρὰς ἐκείνας θηριωδίας, αἵτινες τοσοῦτον συγκινοῦσι τὰς Εὐρωπαίας γυναῖκας. Παρ' Ἰνδοῖς ἡ ζηλοτυπία δὲν εἶναι τὸ ἀδελφὸν τοῦ ἔρωτος πάθος· εἶναι ἕξις ἢ καθῆκον, ἐπιβαλλόμενον αὐτοῖς ὑπὸ τῆς θρησκείας καὶ τῆς νομοθεσίας.

Πολλοὶ μισοῦσι μᾶλλον τὸν ἀντίζηλον ἢ ἀγαπῶσι τὴν ἐρωμένην. Ἄλλοι ὅμως προβλέποντες ἀντίπαλον διπλασιάζουσι τὰς περιποιήσεις καὶ τὰς θωπείας αὐτῶν πρὸς τὴν ἐρωμένην, καθίστανται περιπαθέστεραι, καὶ καταβάλλουσι τὸν ἀντίπαλον ἀναδεικνυόμενοι ὑπέρτεροι αὐτοῦ. Διὰ τοῦτο ἡ γυναικεία φύσις μεταχειρίζεται τὸ πάθος τοῦτο πρὸς ἀναζωπύρησιν παρακμάζοντος καὶ μαραινομένου ἔρωτος.

Ὁ ζηλότυπος τὰ πάντα φοβεῖται καὶ πανταχοῦ βλέπει ἀντεραστάς· ὁ διαβάτης, ὅστις πτερνίζεται, ἢ βήχει, ἢ σταματᾷ διότι ἐσκέφθη τι· ὁ ἔμπορος, ὅστις εἰσέρχεται ἐν τῇ οἰκίᾳ ἵνα πωλήσῃ ἐμπορεύματα· ἡ φίλη, ἥτις ἔρχεται πρὸς ἐπίσκεψιν, πάντες πλέκουσι συνωμοσίαν κατὰ τοῦ ζηλοτύπου. Καὶ τοῦτο δὲν ἀρκεῖ· ἐὰν ὁ ἄνεμος ὠθήσῃ τὸ παράθυρον, ἐὰν ἡ θύρα τρίξῃ, ἐὰν ὁ κύων ὑλακτήσῃ, ἀντεραστὴς πλησιάζει. Ἐξέρχεται καὶ ἰδοὺ πληθὺς πολεμίων· πάντες οἱ περιδιαβάζοντες ἐπιβουλεύονται τὸν θησαυρὸν τοῦ ζηλοτύπου· καὶ ὁ θησαυρὸς ἐκεῖνος εἶναι συνήθως ἄνθρακες. Ὅπως δήποτε ἡ τοιαύτη ζηλοτυπία, καὶ μάλιστα ἐν τῷ γάμῳ, ὅπου ἡ πίστις ἐπιβάλλεται ὑπὸ τοῦ καθήκοντος καὶ δὲν ἀπορρέει πλέον ἀπὸ τῆς καρδίας, εἶναι δηνεκὴς κατὰ τῆς γυναικὸς ὕβρις, ἀγενεῖς ὑπόνοιαι καὶ ἀδιάκοπος βάσανος, εἰς πλεῖστα ἄτοπα ὠθοῦσα.

Ἀλλὰ πάλιν δὲν εἶναι ζηλοτυπία ἡ λατρεία τῆς ἐρήμου φύσεως, πρὸς ἣν φέρονται οἱ ἐρῶντες. Ἡ ἐρημία εἶναι ἡ μήτηρ καὶ τροφὸς τοῦ ἔρωτος, διότι ἐν αὐτῇ αἰσθανόμεθα μᾶλλον τὴν ἀνάγκην τοῦ ἐρᾶν. Καὶ λέγουσι μὲν ὅτι ἡ ἐρημία τρέφει τὸν ἔρωτα ὡς ἡ ἀεργία· ἀλλὰ τοῦτο εἶναι συκοφαντία. Ἡ μόνωσις ἐγείρει ἐν τῇ ψυχῇ τὴν μυστηριώδη ἐκείνην ὁρμὴν πρὸς τὸ ἄγνωστον, τοὺς ἀορίστους πόθους, τὰς γλυκείας καὶ περιπαθεῖς συγκινήσεις, αἵτινες συγκεντροῦνται καὶ λαμβάνουσι σάρκα εἰς ἓν αἴσθημα βαθὺ καὶ ἀπέραντον, διὰ τοῦ ὁποίου ἀνοίγεται τὸ παραπέτασμα τοῦ οὐρανοῦ καὶ τὸ ὁποῖον διαλύεται εἰς πομφόλυγα. Ἐκτὸς τούτου ὁ ἔρως τὰς περιπαθεστέρας αὐτοῦ διαχύσεις κρύπτει ἀπὸ τοῦ κόσμου· καὶ ὁ Ζεὺς, ἀσπαζόμενος τὴν Ἥραν, περικαλύπτεται διὰ νέφους. Τοῦτο δὲ οὐχὶ διότι αἰσχύνεται τὸ φῶς, ἄπαγε· ἀλλὰ διότι καὶ αὐτὴν τὴν ἄψυχον ζηλοτυπεῖ φύσιν, ἥτις δύναται νὰ μεθέξῃ τοῦ συμποσίου ἐκείνου. Φαντάσθητε ἄνθρωπον καθήμενον πλησίον τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ ἐν ὡραίᾳ νυκτί· ἐδῶ τὰ ὄρη ὑπὸ τὸ μυστήριον τοῦ σκότους, ἐκεῖ τὸ ἄπειρον τῆς θαλάσσης, ἐμψυχούμενον, οὕτως εἰπεῖν, καὶ ψιθυρίζον διὰ τοῦ θραυομένου κύματος, καὶ ἄνω ὁ οὐρανὸς, οὗτινος ἡ διηνεκὴς σιωπὴ καταπλήσσει. Ἰδοὺ ἐκείνη ἀποθαυμάζουσα μᾶλλον τὸν οὐρανὸν, τὴν θάλασσαν, τὴν νύκτα, καὶ λησμονοῦσα σχεδὸν τὸν ἔρωτα ἕνεκα τοῦ μεγαλείου τῆς φύσεως. Τῷόντι προκύπτει πολέμιος μέγας, ἰσχυρὸς, ἀντίζηλος, ἄδηλος, ἀλλ' ἀκαταμάχητος, ἀμφισβητῶν ἕνα πρὸς ἕνα τοὺς παλμοὺς τῆς καρδίας καὶ κατακτῶν αὐτούς. Ἡ σελήνη, ὁ οὐρανὸς, τὰ ἄνθη, ἡ φύσις πᾶσα εἶναι ἀντίζηλος τῶν ἐρώντων, καὶ ἰδοὺ διατί ὁ ἔρως ἀγαπᾷ τὸ βαθὺ σκότος.

Ἡ ζηλοτυπία, μεταμορφωθεῖσα εἰς εὐνοῦχον, φυλάττει τὰ χαρέμια τῶν πλουσίων ὀθωμανῶν· αὕτη ἐνέπνευσεν εἰς τοὺς ἄνδρας τὴν ἰδέαν νὰ περικαλύπτωσι τὸ πρόσωπον τῆς γυναικός. Οἱ ταλαίπωροι! ἐλησμόνησαν τοὺς ὀφθαλμοὺς ἀκαλύπτους· καὶ οἱ ὀφθαλμοὶ ἐκεῖνοι, συγκεντροῦντες ἐν ἑαυτοῖς πᾶν τὸ κάλλος καὶ πᾶσαν τὴν εὐγλωττίαν, λαλοῦσι ζωηρότερον περὶ τοῦ ἔρωτος καὶ διεγείρουσιν εὐχερέστερον τὴν καρδίαν. Ἡ ζηλοτυπία ἐνέπνευσε βεβαίως εἰς τὸν Ἀδὰμ τὴν συμβουλὴν ἣν ἔδωκε πρὸς τὴν Εὔαν, νὰ καλύψῃ τὴν γυμνότητα αὐτῆς μὲ φύλλα συκῆς· ἦτο μόνος, ἀλλ' ἐφοβήθη τὴν σκιὰν αὐτοῦ.

Πλεῖσται κωμῳδίαι ἔχουσι θέμα τὸ πάθος τοῦτο· καὶ ὅμως ἂν παρέχῃ κωμικὴν ἔποψιν, οὐχ ἧττον πολλάκις λήγει εἰς τραγῳδίαν. Ὁ Ἱσπανὸς δολοφονεῖ τὸν ἀντίζηλον, καὶ ἡ Ἱσπανὶς μετὰ τοῦ ἀντιζήλου καὶ τὸν ἐρωμένον αὐτῆς. Εὐτυχῶς δὲν ἔχουσι πάντες τὴν τόλμην νὰ μεταχειρισθῶσι τὸ δραστήριον τοῦτο μέτρον, καὶ οἱ πλεῖστοι, ἴσως οἱ λογικώτεροι, ἀπολαμβάνουσι τὰς στιγμὰς τῆς εὐδαιμονίας, οὐδέποτε πεποιθότες εἰς τὴν πίστιν τῆς ἀνθρωπίνης καρδίας, οὐδέποτε ζηλοτυποῦντες, ἀλλὰ ζητοῦντες νέαν φιάλην οἴνου ὅταν κενωθῇ ἡ πρώτη.

Δ. ΠΑΠΑΡΡΗΓΟΠΟΥΛΟΣ.

ΠΟΙΚΙΔΑ.

Μικρὰ ἑξαέτις κόρη ἐκάθητο ἐπὶ τῶν γονάτων τοῦ πατρός της ἀσπαζομένου αὐτήν. Αἰφνιδίως ἡ μικρὰ γίνεται σκεπτικὴ καὶ λέγει χαριέντως συνοφρυουμένη.

— Ἀληθινὰ, μ' ἀγαπᾷς, πατέρα;

— Ναὶ, ναὶ, ἄγγελέ μου!

— Ὄχι τόσον ὅσον σ' ἀγαπῶ ἐγώ.

— Καὶ διατί αὐτὸ, κόρη μου;

— Θεέ μου! ἀπεκρίθη τὸ θυγάτριον μετροῦν ἐπὶ τῶν δακτύλων του, σὺ ἔχεις ἓν, δύω, τρία τέκνα, ἐνῷ ἐγὼ δὲν ἔχω παρὰ ἕνα πατέρα.

* * *

Ὁμοιάζομεν καθ' ὅλα τοὺς ἁμαξηλάτας, ἔλεγεν ἰατρός τις· γνωρίζομεν καλῶς τὰς ὁδοὺς, ἀλλ' ἀγνοοῦμεν τί συμβαίνει ἐντὸς τῶν οἰκιῶν.

* * *

Ἡμέραν τινὰ θερινὴν, Τυρέννιος, ὁ διάσημος στρατηγὸς τῆς Γαλλίας, ἐνδεδυμένος λεπτὸν ἔνδυμα λευκὸν, ἀνέπνεε τὸν δροσερὸν ἀέρα, στηριζόμενος ἐπὶ τοῦ ἐξώστου, ὅτε εἷς ὑπηρέτης, ἐκλαβὼν αὐτὸν ὡς ἕνα τῶν συντρόφων του, πλησιάζει ἀκροποδητὶ καὶ τῷ καταφέρει δυνατὸν κτύπημα εἰς τὰ ὀπίσθια. Ὁ στρατηγὸς στρέφει. Τότε ὁ ὑπηρέτης ταραχθεὶς πίπτει εἰς τοὺς πόδας του.— Ἄχ, αὐθέντα, ἀνακράζει, ἐνόμιζα ὅτι ἦτον ὁ Γεώργιος.— Ἀλλὰ καὶ ὁ Γεώργιος ἂν ἦταν, εἶπεν ὁ Τυρέννιος, δὲν ἔπρεπε νὰ τὸν κτυπήσῃς τόσῳ δυνατά.

* * *

Ἐσχάτως νὺτοχειριάσθη ἐν Χαβάνῃ νέα τις Ἀμερικανὶς εἰς περιστάσεις αἵτινες ἐμποιοῦσι πολλὴν ἐντύπωσιν. Ἐκαλεῖτο Ἰωσηφίνα Στούαρτ. Γεννηθεῖσα ἐν Κεντουκίῳ ἐκ γονέων Γερμανῶν, ἔζη παιδιόθεν ζωὴν φανταστώδη ὅλως καὶ παράδοξον· ἀφ' οὗ περιεπλέχθη εἰς πολλὰ συμβεβηκότα, ὧν κατέστη ἡ ἡρωΐνη, μετέβη εἰς Χαβάνην, ἔνθα ἡ καλλονὴ, τὰ θέλγητρα, ὁ καλλωπισμὸς αὐτῆς κατέστησαν πολύκροτα.

Παρασκευήν τινα, προσεκάλεσεν εἰς συμπόσιον πολλοὺς καὶ πολλὰς τῶν φίλων της. Ἡ Ἰωσηφίνα εἶχεν ὑπέρμετρον φαιδρότητα.

Εἰς τὰ ἐπιδόρπια, ἔλαβε διὰ τῆς ἀριστερᾶς χειρὸς ἓν ποτήριον καὶ ἀνυψώσασα τοῦτο ὡς εἰς πρόποσιν, ἀνεφώνησε: «Προπίνω εἰς ὑγείαν τῶν ἐρώτων μας!» Συγχρόνως δὲ, ταχεῖα ὡς ὁ λογισμὸς, ἐξέβαλεν ἐκ τοῦ κόλπου της μικρὸν ῥιβόλβερ, τὸ ἐστήριξεν ὑπὸ τὴν σιαγόνα της καὶ ἐπυροβόλησε. Τὰ μόρια τοῦ ἐγκεφάλου, τὰ αἱμοσταγῆ τμήματα τῆς σαρκὸς ἐπήδησαν εἰς τὴν ἐπιτραπέζιον ὀθόνην καὶ τὰς παροψίδας τῶν προσκεκλημένων. Ἡ Ἰωσηφίνα ἐξέψυξεν ὡς κεραυνοβοληθεῖσα.

* * *

Εἷς ζουάβος εἶχε μικρὰν γαλῆν, τὴν ὁποίαν ὑπερηγάπα. Εἶχε φέρει αὐτὴν ἐξ Ἀφρικῆς ἢ ἐκ Γαλλίας ἴσως ἐκ τῆς πατρικῆς οἰκίας. Ὅθεν ἡ μικρὰ γαλῆ ἐγένετο ὁ ἀχώριστος σύντροφος τοῦ φαιδροῦ στρατιώτου. Ἐν ὥρᾳ ἀναπαύσεως ἡ μικρὰ γαλῆ ἐκοιμᾶτο πλησίον τοῦ κυρίου της· συνεμερίζετο τὸν ζωμόν του, καὶ ἐν καιρῷ ὁδοιπορίας ἐπήδα ἐπὶ τοῦ σάκκου τοῦ στρατιώτου, οὗτινος τὸν κόπον ἐπλήρονε διὰ μυρίων θωπειῶν εἰς τὴν ὥραν τοῦ σταθμοῦ. Ἀλλ' ἐπειδὴ ἡ σφαῖρά μας γυρίζει, καὶ ὁ κόσμος ἔχει τὰς συμφοράς του, ἦλθέ ποτε μάχης ἡμέρα δεινή. Εὑρίσκοντο κατὰ πρόσωπον τῶν Ῥώσσων εἰς Ἄλμαν. Ἡ σάλπιγξ ἠχεῖ· ὁ ζουάβος τρέχει εἰς τὰ ὅπλα καὶ τίθεται εἰς τὴν τάξιν του· ἡ γαλῆ εἶναι εἰς τὴν θέσιν της! Τὸ πυροβόλον κροτεῖ· ἡ γαλῆ δὲν φοβεῖται. Ὁ στρατιώτης ὁρμᾷ πρὸς τὸν ἐχθρὸν, ὡς λέων πολεμᾷ, ἀλλ' ἡ ἡμέρα ἐκείνη ἦν ἀποφρὰς δι' αὐτὸν, καθότι σφαῖρα ἐχθρικὴ τὸν προσέβαλε καὶ τὸν ἔῤῥιψε χαμαὶ, εἰς τὸ αἷμά του κολυμβῶντα. Ἡ γαλῆ, τοῦτο ἰδοῦσα, ἔδραμε πάραυτα πρὸς αὐτὸν, εἶδε τὸ μέρος τῆς πληγῆς καὶ ἤρχισε νὰ λήχῃ ἡσύχως αὐτήν. Διὰ τῆς πράξεως ταύτης ἡ αἱμορροΐα ἐσταμάτησε, καὶ ἔλαβε καιρὸν ὁ ἰατρὸς νὰ ἔλθῃ ὅπως ἐπιθέσῃ τὸ κατάλληλον φάρμακον εἰς τὴν πληγήν.

Ἡ ἱστορία τῆς μικρᾶς γαλῆς ἐγένετο γνωστή. Ὅθεν, ὅτε ὁ κύριός της μετεκομίσθη εἰς τὸ νοσοκομεῖον τῆς Κωνσταντινουπόλεως, ἔκαμον ἐξαίρεσιν τοῦ ἀμεταβλήτου κανόνος τοῦ νοσοκομείου καὶ παρεδέχθησαν τὴν μικρὰν σύντροφον μετὰ τοῦ κυρίου της, ὅστις δὲν θέλει πλέον νὰ τὴν ἀποχωρισθῇ.

* * *

Ἐκ τῶν ὑπολογισμῶν τοῦ Κ. Σαῤῥοὺβ δημοσιευθέντων εἰς τὸν Βέλγον Οἰκονομολόγον, φαίνεται ὅτι ἡ Γαλλία μόνον, κατὰ τοὺς Εὐρωπαϊκοὺς πολέμους ἀπὸ τοῦ ἔτους 1791 μέχρι τοῦ 1814, ἔθυσε τῷ Ἄρει 4, 556,000 ἄνδρας ἐκτὸς τῶν Βέλγων, Ἰταλῶν, Γερμανῶν καὶ ἄλλων, οὓς ὁ Ναπολέων μετεχειρίσθη κατὰ τῆς Ἀγγλίας, Αὐστρίας, Ῥωσσίας καὶ Πρωσσίας.

* * *

Στενοχωρούμενος ὁ μυλόρδος Σαλβορούγ μεταξὺ ἐρωμένης ἣν ἠγάπα, ἀλλ' εἰς τὴν ὁποίαν οὐδὲν ὑπεσχέθη, καὶ γυναικὸς ἣν ὑπελήφθετο, ἀλλὰ τὴν ὁποίαν ὑπεσχέθη νὰ νυμφευθῇ, νὺτοκτονήθη διὰ νὰ ἐξέλθῃ τῆς δυσκολίας.

* * *

Παράδοξος ἐπιθυμία.— Γυνή τις ἐν Καρολοστόνῃ διατηρεῖ πλῆθος φρύνων ἐν τῇ αὐλῇ αὐτῆς. Οὗτοι δὲ γνωρίζουσι τὴν κυρίαν των, πηδῶσιν εἰς τὰ γόνατα αὐτῆς ὅπως λάβωσι τροφὴν καὶ ἅμα τῷ προστάγματι αὐτῆς περιστοιχίζουσιν ἐν τελείῳ κύκλῳ τοὺς πόδας της.

* * *

Ἱεροκήρυξ τις ὡμίλει περὶ τῆς δευτέρας παρουσίας, μελλούσης νὰ λάβῃ χώραν εἰς τὴν κοιλάδα τοῦ Ἰωσαφάτ. Ἄνθρωπός τις, ἐπισκεφθεὶς τὴν κοιλάδα ἐκείνην, ἠθέλησε νὰ ἀποδείξῃ εἰς τὸν ἱερέα, ὅτι ἡ θέσις ἦτο πολὺ μικρά. «Παντάπασιν, ἀπεκρίθη ὁ ἱερεὺς, διότι ὅσοι δὲν δυνηθῶσι νὰ εἰσέλθωσι θὰ μείνωσιν ἔξω.»

ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 30. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 18.

ΠΕΡΙ ΠΑΙΔΕΙΑΣ ΤΟ ΠΑΛΑΙ ΚΑΙ ΝΥΝ.

(Συνέχεια ἀπὸ παρελθ. φυλλ. καὶ τέλος.)

Τοιαύτη, ἐν βραχεῖ, τῶν ἀρχαίων ἡ ἀγωγὴ καὶ παιδεία. Ἂν δ' ἐκεῖθεν εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς στρέψωμεν τὸ βλέμμα, εὑρήσομεν, ὅτι ἡ πρώτη ἀγωγὴ στερεῖται μὲν νῦν δημοσίας ἐπιμελείας καὶ διευθύνσεως, ἵδρυται ὅμως ἐπὶ βάσεως ὀρθοτέρας, τῆς ἠθικῆς τοῦ Χριστιανισμοῦ, καὶ ἐπιβάλλεται, οὐχὶ διὰ μαστιγώσεων καὶ πληγῶν, ἀλλὰ διὰ τῆς γνησίας φιλοτιμίας, καὶ διὰ τῆς ἐνασκήσεως τῶν ἀρχῶν, εἰς ἃς πᾶς γονεὺς ὑποχρεοῦται ὑπὸ τῆς θρησκείας νὰ ἀνατρέφῃ ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων τὰ τέκνα αὐτοῦ.

Ἐξ ἐναντίας δὲ ἡ κυρίως ἐκπαίδευσις, ἡ δημοτικὴ καλουμένη, διατάσσεται παρ' ἡμῖν ὑπὸ τοῦ νόμου πολὺ ὑποχρεωτικώτερον ἢ παρὰ τοῖς ἀρχαίοις. Λαὸς ἐλεύθερος πρέπει νὰ ἦναι λαὸς πεπαιδευμένος. Ἡ ἐξάσκησις τῶν πολιτικῶν δικαιωμάτων ἀπαιτεῖ γνώσεών τινων δόσιν, καὶ περὶ τῆς χορηγίας αὐτῶν μεριμνᾷ παρ' ἡμῖν ὁ νόμος, διδασκάλους παιδεύων, καὶ δημοτικὰ καὶ ἑλληνικὰ σχολεῖα πανταχοῦ τοῦ κράτους δημοσίᾳ δαπάνῃ διατηρῶν.

Ἡ δὲ τῆς ἀνωτέρας παιδεύσεως ἀνάγκη οὐδ' ἡ αὐτὴ εἶναι, οὐδ' ἐκ τῆς αὐτῆς πηγάζει θεωρίας, ὡς ἡ τῆς κατωτέρας. Καὶ πᾶσα μὲν ἐξηυγενισμένη πολιτεία καὶ ἐνδιαφέρεται, καὶ ἀνάγκην ἔχει, καὶ καύχημα ἑαυτῆς θεωρεῖ νὰ περιέχῃ ἐν τοῖς κόλποις της ἄνδρας πολυμαθεῖς, οἵτινες ἀξίως νὰ τὴν ὑπηρετῶσι καὶ νὰ τὴν δοξάζωσιν· ἀλλ' οὐδὲ δύναται, οὐδ' ἀνάγκην ἔχει ν' ἀπαιτῇ ἵνα ὦσι πάντες αὐτῆς οἱ πολῖται σοφοί, ὡς ἀξιοῖ νὰ ἐχωσι πάντες τὴν δημοτικὴν προπαίδειαν. Παρασκευάζει ἑπομένως διδασκτήρια, εἰς ἃ νὰ εὑρίσκωσιν ἀφορμὴν καὶ εὐκολίαν νὰ γίνωνται μέτοχοι τῆς ἀνωτάτης παιδείας οἱ βουλόμενοι καὶ δυνάμενοι, αὐταφαρούσα ὅμως τίνες ἔσονται οὗτοι, καὶ πεπεισμένη ὅτι, ἐν λαῷ φιλοτίμῳ καὶ νοήμονι ὡς τῷ Ἑλληνικῷ, οὐδέποτε αἱ τάξεις αὐτῶν ἔσονται λειψανδροῦσαι καὶ ἀραιαί, τὰ δὲ τῶν ἀπολειπομένων κενὰ προθύμως ἀναπληρωθήσονται πάντοτε ὑπὸ πλειόνων, ἢ ὅσους ἀπαιτεῖ ἡ δημοσία ἀνάγκη, ὑπὸ τῶν κατανοούντων, ὅτι αὐτοὶ ἔχουσι πρῶτον καὶ μέγιστον καὶ ἠθικὸν καὶ ὑλικὸν συμφέρον νὰ ἐκπαιδευθῶσι.

Καὶ ὅμως ἐλευθεριώτερος παρ' ἡμῖν σήμερον ὁ νόμος τοῦ ὅσον αὐστηρῶς ἀπαιτοῦσιν αἱ τῆς πολιτείας ἀνάγκαι, καὶ τοῦ ὅσον εἶναι παρ' οἵῳ δήποτε ἄλλῳ ἔθνει, ἀφορῶν δ' εἰς τὴν ταχίστην ἐπανόρθωσιν τῆς ἐπὶ τῶν δουλικῶν αἰώνων ἐπενεχθείσης ἠθικῆς ζημίας, παρέχει ἄρισθον οὐ μόνον τὴν κατωτάτην, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν τὴν ἀνωτάτην ἐκπαίδευσιν, ἥτις καὶ παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν διὰ μεγάλων δαπανῶν, καὶ παρὰ τοῖς πλείστοις τῶν συγχρόνων δι' ἀδρῶν χορηγεῖται διδάκτρων· διότι καὶ παρ' ἐκείνοις, ὡς καὶ παρά τισι τούτων, ἐπιπολάζει ἡ δόξα, ὅτι ἡ ἀνωτέρα παίδευσις ἄνευ τῆς ἀνωτέρας ἠθικῆς ἀγωγῆς εἶναι ὅπλον ἐπικίνδυνον μᾶλλον ἢ ἐπωφελές, ὡς ἐν ἄλλοις ἐπρέσβευεν ὁ Σωκράτης, ὅστις «Τοὺς, ἄνευ σωφρονεῖν, ταῦτα δυναμένους, ἀδικωτέρους τε, καὶ δυνατωτέρους κακουργεῖν ἐνόμιζεν εἶναι».

Καὶ γενικῶς μὲν πεπαιδευμένους ἄνδρας καταρτίζουσι παρ' ἡμῖν τὰ Γυμνάσια· τὴν δὲ εἰδικὴν καὶ ἐπαγγελματικὴν παιδείαν παρέχει, μετὰ τὴν ἐν ἐκείνοις προπαρασκευήν, τὸ Πανεπιστήμιον, οὗ τὴν ἀνωτάτην διανοητικὴν ἑνότητα ἀποτελεῖ ἡ φιλοσοφία, εἰς πάσας τὰς ἐπιστημονικὰς γνώσεις τὴν ζωογόνον αὐτῆς ἰκμάδα διακλαδεύουσα, καὶ πᾶσαν τὴν ἀνθρωπίνην διάνοιαν

διὰ τοῦ φωτὸς αὐτῆς καταυγάζουσα. Ταύτην κεχρισμένοι στρατιῶται οἱ εἰς τὸ στάδιον τῆς πανεπιστημονικῆς παιδεύσεως ἀλειφόμενοι, τάττονται μὲν πάντες ὑπὸ τὴν ἀκτινοβόλον αὐτῆς σημαίαν, ἀλλ' εἰς τέσσαρας διαγέλλονται λόχους, ἀπὸ τῆς αὐτῆς ὁρμωμένους ἀρετηρίας, πρὸς διάφορα δὲ τέρματα διευθυνομένους.

Καὶ πρωτοστάτης μὲν χωρεῖ ὁ τῆς Θεολογίας, ἥτις εἶναι αὐτὴ ἡ φιλοσοφία, οὐρανίῳ φωτὶ περιαυγαζομένη. Εἶναι αὐτὴ ἡ ἀλήθεια,—διότι δύο ἀλήθειαι δὲν ὑπάρχουσι,—θεόθεν λαβοῦσα τὸ βέβαιον κῦρος, ὃ ἀτελῶς μόνον καὶ ἀμφιβόλως δύνανται νὰ χορηγήσωσιν αὐτῇ αἱ σφαλλόμεναι σκέψεις τοῦ ἀνθρωπίνου πεπερασμένου νοός. Ἡ θεολογία εἶναι φιλοσοφία ἀποκεκαλυμμένη. Οἱ δ' ἐν αὐτῇ διδασκόμενοι τὰς τὸν ἄνθρωπον μᾶλλον ἐνδιαφερούσας ὑψίστας ἀληθείας, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῶν πηγάζοντας ἠθικοὺς τῆς διαγωγῆς κανόνας, καὶ τὰ ἱστορικὰς περιπετείας δι' ὧν τὰ δόγματα διεκριθησαν καὶ ἱδρύθη ἀπ' αἰώνων ἡ ἱερὰ ἡμῶν Ἐκκλησία, καὶ τὰ καθήκοντα τῶν εἰς ὑπηρεσίαν αὐτῆς καθιερουμένων, ἂν ἔχωσιν ἐμβριθῆ τὸν νοῦν καὶ εὐσεβῆ καὶ θερμῶς πατριωτικὴν τὴν καρδίαν, πρέπει νὰ συναισθάνωνται τῆς κλήσεως αὐτῶν τὴν σεβαρότητα καὶ τὸ ὕψος, ὅτι αὐτοὶ ἔσονται οἱ λαμπτῆρες τοῦ ἐν σκότει χωροῦντος λαοῦ, οἱ ἠθοποιοὶ τοῦ ἔθνους, οἱ παρήγοροι τῶν πασχόντων, οἱ ἔχοντες τὴν κληρονομίαν καὶ παρακαταθήκην τοῦ ἱεροῦ πυρὸς, ὃ κατέλιπον αὐτοῖς οἱ Βασίλειοι καὶ Χρυσόστομοι, καὶ εἰς οὗ τὴν θέρμην διετηρήθη ζῶν, καὶ ἐξ οὗ ἐξέλαμψεν αὖθις ὁ Ἑλληνικὸς ἐθνισμός. Ἀναλογιζόμενοι πρὸς τίνα ἀγῶνα ἀποδύονται, οὕτως ὀφείλουσι νὰ παρασκευάζωσι τὴν διάνοιαν καὶ τὸ ἦθος αὐτῶν· καὶ ὁ ἑαυτὸν αἰσθανόμενος οὐχὶ τεθωρακισμένον πρὸς τὴν ἁγίαν κλῆσιν, καὶ τὴν καρδίαν αὐτοῦ οὐχὶ καθαρὰν, ὡς πρέπει τῷ προσερχομένῳ εἰς τὸ θυσιαστήριον, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ οὐχὶ ἀπηλλαγμένην τοῦ ζιζανίου τῆς ἀμφιβολίας, οἷα πρέπει νὰ ἦναι ἡ τοῦ στρατιώτου τῆς Ἀληθείας, ἂς ἀπέχῃ μᾶλλον ἐπαγγέλματος, δι' ὃ πρῶτος πρέπει νὰ θεωρῇ ἑαυτὸν ἀνάξιον, ἂν ὑπὸ τὴν ἱερὰν ἀναβολὴν κρύπτῃ ὑπόκρισιν ἢ χαλαρὰν πίστιν.

Οἱ δ' ἐν τοῖς φιλολόγοις ταττόμενοι, εἰδικωτέραν μὲν ἴσως ἔχουσιν ἐντολὴν, ἀλλὰ καὶ ταύτην μεγάλην καὶ περισπούδαστον· διότι εἰς τούτων τὰς χεῖρας παραδοθήσονταί ποτε τῶν Ἑλλήνων τὰ τέκνα, ὅπως μορφωθῶσιν εἰς ἄνδρας χρηστοὺς καὶ πεπαιδευμένους. Ἡ Ἑλλὰς τοῦ μέλλοντος ἔσται ὅ,τι αὐτοὶ τὴν πλάσωσι. Μεγάλη εἶναι ἡ εὐθύνη, καὶ πρέπει ἐν συναισθήσει αὐτῆς νὰ παρασκευάζωνται· προσέτι δὲ νὰ μὴ λησμονῶσιν, ὅτι εἰς διδασκάλους προορίζόμενοι, Ἕλληνες Ἑλλήνων ἑρμηνευταί, καὶ τοὺς ἀπογόνους εἰς τὰ τῶν προγόνων μυοῦντες, ὑποδύονται ὑποχρεώσεις ἀνωτέρας ἢ οἱ φιλόλογοι πάντων τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ ὅτι ἡ ἐν τούτοις ἡμιμάθεια ἧττον αὐτοῖς παραβλέπεται· ὡς καὶ εἰς οὐδένα πεπαιδευμένον Ἕλληνα ἐπιτρέπεται νὰ μὴ ἦναι, πλὴν τῆς εἰδικῆς ἐπιστήμης του, καὶ τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας μέχρι τινὸς ἐγκρατής.

Σπανιωτέρα εἶναι εἰσέτι ἡ παρ' ἡμῖν ἐφαρμογὴ τῶν λοιπῶν ἐπιστημῶν, ὅσαι ἐν τῇ αὐτῇ σχολῇ καὶ εἰς ἰδιαίτερον τμῆμα περιελήφθησαν. Αὗται, τροφὴν θετικῶν γνώσεων προσάγουσαι εἰς τὴν πεπαιδευμένην διάνοιαν, εἰσὶ πρὸ πάντων χρήσιμοι εἰς τῆς ὑλικῆς εὐημερίας τῶν ἐθνῶν τὴν ἀνάπτυξιν, καὶ εἰς τὴν ἐξάσκησιν προσέτι τῆς μεγάλης βιομηχανίας, εἰς ἣν ἂν καθυστερῇ σήμερον, πρέπει ὅμως νὰ προαλειφθῇ καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος, ὅπως μὴ μείνῃ ἐστερημένον τῶν πλεονεκτημάτων, ἃ δαψιλεύει ἡ μεγάλη αὕτη εὐεργέτις καὶ τροφὸς τῶν λαῶν.

Οἱ δὲ τοῦ Ἀσκληπιοῦ ὀπαδοὶ καταναοῦσι βεβαίως εἰς ποίαν ἐπίσημον λειτουργίαν παρασκευάζονται. Ζωὴ ἀνθρώπων ἔσται εἰς χεῖρας αὐτῶν. Ἐπὶ τὸν τολμῶντα νὰ θίξῃ αὐτὴν ἄνευ τῶν ἀναγκαίων γνώσεων καὶ ἄνευ τῆς πείρας, ἥτις εἶναι τὸ ἔρμα τῶν γνώσεων, ἡ συνείδησίς του, ἂν ἔχῃ συνείδησιν, θέλει προσάπτει τοῦτο ὡς ὀλορονίαν. Ἡ σπουδὴ τοῦ ἀνθρωπίνου ὀργανισμοῦ καὶ τῶν ἀλλοιώσεων αὐτοῦ, καὶ τῶν ἐπ' αὐτοῦ ἐπιβλαβῶς ἢ σωτηρίως ἐπενεργούντων σωμάτων, ἡ ἐκ τῶν προτέρων καὶ τῶν ὑστέρων, ἐκ τῆς θεωρίας καὶ ἐκ τῆς πείρας τῶν αἰώνων πηγάζουσα γνῶσις τῶν θεραπευτικῶν μεθόδων, εἰσὶ τ' ἀντικείμενα εἰς ἃ περιστρέφεται ἡ ἀνθρωποσώτειρα αὕτη ἐπιστήμη, ἥτις σήμερα μὲν πλουτίζεται καὶ ἐκτείνεται, ἀλλὰ καὶ μεγάλας εἰς τοὺς δαιμονίους ἡμῶν προπάτορας ὀφείλει ἀνακαλύψεις.

Ὡς δ' οἱ ἰατροὶ διαθέτουν τὴν ζωὴν, οὕτως οἱ ὑπηρέται τῆς Θέμιδος ἔχουσιν οὐμόνον αὐτῆς, ἀλλὰ καὶ τῆς τιμῆς καὶ τῆς ἰδιοκτησίας τὴν πολύτιμον παρακαταθήκην, προσέτι δὲ καὶ αὐτῆς τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς σωτηρίας τῆς πολιτείας. Καὶ ὅμως ὁ Σωκράτης ἔλεγεν ἄλλοτε· «Ὡς θαυμαστὸν εἴη, τὸ, εἰ μέν τις βούλοιτο « σκυτέα διδάξασθαι τινα, ἢ τέκτονα, ἢ χαλκέα ἢ ἱπ« πέα, μὴ ἀπορεῖν ὅποι ἂν πέμψας τούτου τύχοι· ἐὰν « δέ τις βούληται ἢ αὐτὸς μαθεῖν τὸ δίκαιον, ἢ υἱὸν « ἢ οἰκέτην διδάξασθαι, μὴ εἰδέναι ὅπως ἂν ἐλθὼν τύ« χοι τούτου.» Ἤδη δὲ οἶδεν, « ὅπως ἂν ἐλθὼν τύχοι, » διότι ἡ νομικὴ σχολὴ διδάσκει τὸ δίκαιον καὶ τὸ νόμιμον, καὶ τὰς βάσεις ἐφ' ὧν αἱ πολιτεῖαι στηρίζονται, καὶ τοὺς θετικοὺς νόμους τοὺς διέποντας τὰς σχέσεις μεταξὺ πολιτῶν· καὶ ἐν αὐτῇ καταρτίζεται ὁ ἀδέκαστος δικαστὴς, καὶ ὁ τῆς δικαιοσύνης φιλαλήθης συνήγορος, καὶ ὁ ἐν τῇ διοικήσει μέλλων τῶν νόμων ἐφαρμοστής. Εἰς ταύτην ἀφορᾷ ἡ πατρὶς, ὅπως ἐσαεὶ, κενοδόξων ἀνικανοτήτων ἀπηλλαγμένη, ἐμπιστεύηται τὰ ἀνώτατα αὐτῆς συμφέροντα μόνον εἰς ἄνδρας ἐν γνώσει καὶ παιδείᾳ τὸν νοῦν τῶν μορφώσαντας.

Τοιαύτη ἐν συνόψει σήμερον ἡ ἐκπαίδευσις· εὐρυτέρα τῆς ἀρχαίας, καὶ εἰς βεβαιοτέρας βάσεις στηριζομένη, καὶ συχνοτέρων πλουτοῦσα βοηθημάτων, δύναται ἴσως καὶ γενναιοτέρους νὰ ἀποφέρῃ καρποὺς, ἂν μόνον ἡξεύρωμεν νὰ τοὺς καλλιεργήσωμεν, καὶ ἂν προθυμώμεθα νὰ τοὺς συγκομίσωμεν. Ἀνώτερά εἰσι τὰ παρ' ἡμῖν ἢ παρὰ τοῖς προγόνοις ἡμῶν περὶ παιδείας νενομισμένα. Οἱ πρόγονοι ὅμως ἡμῶν, οἱ Ἀθηναῖοι μάλιστα, ἦσαν πάντων ἀνώτατοι, καὶ ὑπὲρ πάντας ὑψώθησαν, διότι ἐν συνέσει ἐπειθάρχουν τοῖς νόμοις, ἐν ὅσῳ ἦσαν, καὶ οἱοιδήποτε καὶ ἂν ἦσαν, καὶ ἐξετέλουν αὐτοὺς μετὰ θρησκευτικῆς εὐλαβείας. « Συνέσει γὰρ οἰκεία τὸ Ἑλληνι-

κὸν ὑπερεβάλλοντο, καὶ νόμοις τοῖς καθεστηκόσιν ἐλάχιστα ἠπείθουν, » ὡς ἐν τοῖς ἔπειτα χρόνοις μαρτυρεῖ ὁ Παυσανίας περὶ αὐτῶν.

Ἤκουσα αὐτοῖς ὡσὶν ἄλλοτε ξένους ἐπαινοῦντας καὶ μακαρίζοντας τὴν Ἑλλάδα, διότι ἡ νεολαία αὐτῆς, ἐν τῇ ἡλικίᾳ τῆς σπουδῆς, μετ' ἐμβριθοῦς καὶ ἀπερισπάστου φρενὸς ἐσπούδαζε, καὶ ἐταμίευε γνώσεις διὰ τὴν ἡλικίαν τῆς ἐνεργείας. Τὸν ἔπαινον τοῦτον μὴ παύεσθε ἐπιδιώκοντες, ὦ τρόφιμοι τῆς παιδείας, διότι ἐν αὐτῷ κεῖται ἡ ἐπιτυχία ὑμῶν καὶ ἡ ἐλπὶς τῆς πατρίδος. Στάδιον ὑμῶν εἶναι τὸ μέλλον, ἀνθόστρωτον ὑπὸ ἐλπίδων. Εὐτυχεῖς ὑμεῖς, ὅτι εἶσθε τὸ μέλλον! Μὴ σπεύδετε νὰ τὸ ἀνταλλάξητε πρὸς τὸ παρὸν, τὸ ἐστρωμένον πικρίας, καὶ πρὸς τὸ παρελθὸν, τὸ ἐστρωμένον ἐρείπια. Μὴ ἀνυπομονῆτε πρὸς τὸν ἀγῶνα πρὶν ἐντελῶς καὶ ἀξίως αὐτοῦ ἀλειφθῆτε. Τοὺς ἀνέτοιμον τὴν χεῖρα ὀρέγοντας πρὸς τὸν στέφανον διαφεύγει ὁ στέφανος. Πρὶν παιδευθῆτε καὶ πειραθῆτε, δυσπιστεῖτε πρὸς ὑμᾶς αὐτούς. Εἶτι σᾶς φαίνεται μὴ κατ' αἶσαν χωροῦν ἐν τοῖς δημοσίοις, πείθεσθε μετριοφρόνως, ὅτι εἰσὶν ἕτεροι ἐμπειρότεροι καὶ ἀρχαιότεροι νὰ τὸ διορθώσωσιν. «Οὐκοῦν, ὅτι μὲν πρεσβυτέρους τοὺς ἄρχοντας » δεῖ εἶναι, νεωτέρους δὲ τοὺς ἀρχομένους, δῆλον », σᾶς φωνάζει ὁ Πλάτων, ὁ φιλόσοφος τῆς πολιτικῆς, ὁ πεπειραμένος πολίτης τῆς τῶν Ἀθηνῶν ἀκράτου δημοκρατίας. Ἡ ἀνάμιξις ὑμῶν εἰς ἀλλότρια ταῖς ἡμετέραις σπουδαῖς πολλαχῶς θὰ σᾶς ἐζημίου, τὸ ἀποτέλεσμα ἔχουσα τοῦ νὰ μηκύνῃ τὸν χρόνον καθ' ὃν δύνασθε νὰ γίνητε τοιαύτης ἀναμίξεως ἄξιοι. Ἂν δέ ποτέ τις ὑμᾶς προτρέπῃ εἰς ταύτην, κωφεύετε, ὑποπτεύοντες, ὅτι πρὸς ἴδιαν ὄφελος σᾶς στερεῖ τοῦ μεγαλητέρου ὑμῶν θησαυροῦ, τοῦ καιροῦ τῶν σπουδῶν σας. Ἀντὶ νὰ γίνησθε ξένων κρίσεων ἑτεροκίνητα ὄργανα, σπεύδετε μᾶλλον νὰ ἐρματίζητε διὰ γνώσεων τὴν ἰδίαν κρίσιν ὑμῶν· καὶ δι' ὅσα ὑπολαμβάνετε κακῶς ἔχοντα ἐκ τῶν περὶ ὑμᾶς πραττομένων, παρηγορεῖσθε ὡς ὁ Ἀλέξανδρος, ὅτι οἱ πατέρες ὑμῶν σᾶς κατέλιπόν τι νὰ ἐπανορθώσητε, ὅταν γίνητε ἱκανοὶ νὰ πράξητε τοῦτο ἐπ' ἀγαθῷ τῆς πατρίδος. Ἑκάστη ἐποχὴ καὶ ἑκάστη γενεὰ ἔχει τὸ ἔργον καὶ τὴν εὐθύνην της. Ἂν δὲ φρονῆτε, ὅτι περιττὴ ἡ παιδεία ὅπως κρίνητε καὶ πράττητε τὰ ἀνώτατα, τότε καταδικάζετε ὑμᾶς αὐτοὺς, καὶ τὰς προσπαθείας ὑμῶν ὅπως ἐκπαιδευθῆτε.

Ἀλλὰ καὶ ἐν αὐτῷ τῷ καταστήματι, οὗ τὰς πύλας φιλοξένως ἀνοίγει ὑμῖν ἡ πατρὶς, φροντίζετε πῶς νὰ ὠφεληθῆσθε ἐκ τῶν ἐνόντων, μηδὲ πολυπραγμονῆτε πῶς νὰ ῥυθμίζητε τὰ ἴσως καθ' ὑμετέραν δόξαν χωλαίνοντα, συνετῶς καὶ μετριοφρόνως ἀναγνωρίζοντες ὅτι τοῦτο οὐκ ἔστι τῶν ἐν ὑμῖν· μηδ' ἀξιοῖτε νὰ γίνησθε κριταὶ αὐτῶν ἐκείνων ἃ ὁμολογεῖτε ὅτι ἀγνοεῖτε, διότι ἦλθετε ὅπως τὰ μάθητε. Τὸν ἐπιστήμονα ὁ ἐπιστημονέστερος αὐτοῦ δύναται μόνος νὰ ἐπικρίνῃ, οὐχὶ δ' ὁ δεόμενος νὰ διδαχθῇ ὑπ' αὐτοῦ. Ὁ μέγας τῆς ἐλευθερίας διδάσκαλος Πλάτων λέγει καταστρεφομένην καὶ πόλιν καὶ ἐλευθερίαν, ὅπου «διδάσκαλός τε φοιτητὰς φοβεῖται καὶ θωπεύει, φοιτηταί τε διδασκάλων ὀλιγωροῦσιν, οὕτω δὲ καὶ παιδαγωγῶν.» Ἄλλως τε ὅμως ὁ δυσμενεστῶν πρὸς τὰ κείμενα, καὶ τὴν διανοητικὴν ἑστίασιν, εἰς ἣν φιλοφρόνως καὶ ἄνευ οὐδεμιᾶς ἀρ' ἑαυτοῦ συμβολῆς προσεκλήθη, εἰς ἓν μόνον δικαιοῦται εὐλόγως, εἰς τὸ ν' ἀπέχῃ αὐτῆς, οὐχὶ δὲ καὶ ν' ἀξιῇ νὰ διαττάτῃ αὐτὴν κατ' ἀρέσκειαν, πρόσκομμα γινόμενος τῆς ἐμβριθεστέρας καὶ σπουδαιοτέρας τῶν παιδευομένων.

Ἐπανερχόμενοι λοιπὸν λέγομεν, ὅτι δὲν εἶναι ἡ νέα παιδεία κατωτέρα τῆς τῶν ἀρχαίων· καὶ ἂν ἡ εἰς αὐτὴν ἐπιδιδομένη νεολαία φέρῃ, ὡς ἐλπίζω, ἴσον ζῆλον εἰς τὸ νὰ διδαχθῇ, πρὸς ὃν φέρουσιν οἱ καθηγηταὶ αὐτῆς εἰς τὸ νὰ τὴν διδάξωσιν, ἂν φέρῃ διάθεσιν ἐμβριθῆ, καὶ προσέτι ἀπόφασιν στερεὰν οὐδεμίαν τῶν ὀλίγων στιγμῶν ὅσαι δέδονται αὐτῇ πρὸς συγκομιδὴν τῶν ἐφοδίων τοῦ μέλλοντος νὰ σπαταλᾷ εἰς ἀνοίκεια καὶ εἰς ξένα, τότε δύναμαι νὰ ἐγγυηθῶ τῇ πατρίδι υἱοὺς ἀνταξίους τῶν μεγάλων αὐτῆς πρωτοτόκων, καὶ τύχας μὴ ἐλαττουμένας τῆς προτέρας εὐημερίας αὐτῆς, καὶ νὰ συγχαρῶ ἐμαυτὸν, ὅτι καὶ ἐπ' ὀλίγον ἐκάθισα εἰς τὸ πηδάλιον τοῦ δαφνοστεφοῦς τούτου σκάφους, τοῦ φέροντος εἰς τοὺς κόλπους του τῆς Ἑλλάδος τὸ μέλλον καὶ τὴν ἐλπίδα.

Η ΔΗΜΟΣΙΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ
ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ ΚΑΙ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ.

Ὁ μελετῶν τὴν δημοσιογραφίαν τῶν λαῶν ἀνερευνᾷ τὴν φύσιν τοῦ πνεύματος καὶ τὸν ἐθνικὸν αὐτῶν χαρακτῆρα. Ἀναμφισβήτητον ὑπάρχει σήμερον ὅτι διὰ τοῦ περιοδικοῦ τύπου ἐκδηλοῦνται τὰ κατ' ἐξοχὴν ἰδιάζοντα ἑκάστῃ φυλῇ. Ἐν τῷ καταρτισμῷ, τῇ συντάξει, τῇ ἐκδόσει καὶ τῇ διαχειρίσει τῶν ἐφημερίδων ἐσοπτρίζονται μέχρι τινὸς τὰ πλεονεκτήματα καὶ τὰ ἐλλείμματα τοῦ ἔθνους, τὰ ἤθη αὐτοῦ καὶ τὰ ἔθιμα καὶ ὁ τρόπος καθ' ὃν αὐτὸ σκέπτεται περί τε τῶν καθόλου καὶ περὶ τῶν τῆς πατρίδος πραγμάτων. Περὶ τῆς δημοσιογραφίας τοῦ παλαιοῦ καὶ τοῦ νέου κόσμου πολλὰ ἔγραψεν ἐσχάτως ὁ Γάλλος Εὐγένιος Χατὶν, περίεργα μὲν καὶ ἀξιοσπούδαστα, ἀλλὰ καὶ ἐλλιπῆ, ἐπειδὴ, φιλοτιμηθεὶς νὰ ἀναθράμῃ εἰς τὰς πρώτας αὐτῆς ἀρχὰς, ἐδημιούργησεν ὁλόκληρον σύστημα μύθων καὶ ὑποθέσεων, παρέλιπε δὲ ἄλλα ἱστορικὰ γεγονότα. Προσπαθήσαντες νὰ ἐπανορθώσωμεν τὰ παρ' αὐτῷ ἡμαρτημένα καὶ εἰς μόνον τὰ βέβαια περιοριζόμενοι, ἐπιχειροῦμεν νὰ ἐξιστορίσωμεν διὰ βραχέων τὰ κατὰ τὴν ἀγγλικὴν καὶ γαλλικὴν δημοσιογραφίαν.

Ἐν τῷ ἡνωμένῳ βασιλείῳ τῆς Μ. Βρεττανίας καὶ Ἰρλανδίας ἐκδίδονται σήμερον 1257 περιοδικὰ φύλλα, τουτέστι 226 ἐν μόνῃ τῇ πρωτευούσῃ τοῦ Λονδίνου, 707 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, 43 ἐν ταῖς Οὐαλλικαῖς χώραις, 130 ἐν Σκωτίᾳ, 128 ἐν Ἰρλανδίᾳ καὶ 14 ἐν ταῖς διαφόροις νήσοις.

Τῷ 1864 ἐκ τῶν ἑξάκις τῆς ἑβδομάδος ἐκδιδομένων ἐν Λονδίνῳ περιοδικῶν συγγραμμάτων ἐξετυποῦντο καθ' ἑκάστην μὲν ἡμέραν πλὴν τῆς κυριακῆς 248,000 φύλλων, καθ' ἑκάστην δὲ ἑβδομάδα 1,488,000 καὶ καθ' ἕκαστον ἔτος 77,376,000.

Ἐκ τῶν ἅπαξ τῆς ἑβδομάδος δημοσιευομένων ἐφημερίδων ἐξετυποῦντο καθ' ἑκάστην μὲν ἑβδομάδα 2,263,000 ἀντιτύπων, καθ' ἕκαστον δὲ ἔτος 117,686,400.

Τὸ σύνολον τῶν ἑβδομαδιαίων καὶ τῶν ἡμερησίων ἐφημερίδων ἦτο λοιπὸν 195,062,400. Σημειωτέον ὅμως ὅτι ἐν τῷ ἀριθμῷ τούτῳ δὲν συμπεριλαμβάνονται οὔτε αἱ «Ἐπιθεωρήσεις», οὔτε αἱ ἀοριστως δημοσιευόμεναι «Ἀγγελίαι καὶ Δηλοποιήσεις», οὔτε αἱ ἐν ταῖς κομητείαις τῆς Ἀγγλίας συντασσόμεναι καὶ ἐν Λονδίνῳ ἐκτυπούμεναι 400 μικραὶ ἐφημερίδες.

Ἐκ τῶν 2,263,000 ἑβδομαδιαίων ἀντιτύπων, ἀσχολοῦνται εἰς τὴν σύγχρονον πολιτικὴν 1,149,000, — εἰς τὴν μετ' εἰκονογραφιῶν διδασκαλίαν 510,400 — εἰς ἁπλῆν τέρψιν καὶ διάχυσιν 252,500, — εἰς γεωργίαν καὶ κηπωρικὴν 47,000, — εἰς τὴν ἀρχιτεκτονικήν, τὴν μηχανικὴν καὶ τὴν κατασκευὴν σιδηροδρόμων 44,000, — εἰς τὴν φιλολογίαν, ἐπιστήμην καὶ τέχνην 40,750, —εἰς ἰατρικὴν καὶ χειρουργικὴν 15,300, — εἰς τὴν νομολογίαν 12,000, — εἰς τὴν μουσικὴν 8,500, — εἰς τὴν θεολογίαν 183,700.

Κατὰ τοὺς ἀκριβεστέρους ὑπολογισμοὺς ἕκαστον φύλλον ἐν Ἀγγλίᾳ ἀναλογεῖ πρὸς 20,000 κατοίκων. Τῷ 1850, ὅτε δηλαδὴ ἦσαν ὑπέρογκα ἐν Ἀγγλίᾳ τὰ τέλη τῆς σημάνσεως, ἐσφραγίζοντο κατ' ἔτος 19,000,000 ἀντιτύπων, ἐξ ὧν τὰ 12,000,000 ἦσαν ἀντίτυπα τοῦ «Χρόνου». Παρὰ τῆς ἐφημερίδος ταύτης εἰσέπραττε κατ' ἔτος ἡ κυβέρνησις 2,570,000, ἤτοι 500,000 εἰς Δηλοποιήσεις καὶ Ἀγγελίας καὶ 1,670,000 εἰς τὴν ἐπισφράγισιν. Αἱ ἐτήσιαι δαπάναι τῆς συνθέσεως συμποσοῦνται εἰς 325,000 ταλήρων ἱσπανικῶν. Ἕκαστος ἀνταποκριτὴς τοῦ «Χρόνου» ἐν Βερολίνῳ, ἐν Βιέννῃ, ἐν Νεαπόλει, ἐν Ῥώμῃ καὶ ἐν Μαδρίτῃ λαμβάνει τακτικὸν μισθὸν 1200—1500 ταλήρων. Ὁ ἐκ Παρισίων ἀνταποκριτὴς ἔχει κατ' ἔτος 7500 τάλιρα. Πολλῷ πλείονα ὅμως δαπανῶνται ἐκτάκτως χάριν ἀνταποκριτῶν, οἵτινες ἐν καιρῷ πολέμου ἀποστέλλονται εἰς ἑκάτερον τῶν διαμαχομένων μερῶν. Ὁ ἀρχισυντάκτης τοῦ «Χρόνου» ἔχει μισθὸν 8000 ταλήρων, ὁ δεύτερος συντάκτης 4000, οἱ ἄλλοι συνεργάται 2000. Παρεκτὸς τούτων δαπανᾷ ἡ διεύθυνσις 33,000 ταλήρων εἰς τοὺς τακτικοὺς στενογράφους καὶ 2500 εἰς τὸν συντάκτην τοῦ ἐμπορικοῦ μέρους.

Ὁποία δὲ ἐφημερὶς εἶναι «ὁ Χρόνος»; Ἂς ἐνδιατρίψωμεν ἐπὶ μικρὸν εἰς τὸ ἐξωτερικὸν αὐτῆς σχῆμα. «Τὸ κατ' ἐμὲ (γράφει ὁ Κ. Εὐγένιος Χατὶν) δὲν δύναμαι νὰ κρύψω τὸν θαυμασμόν μου ὁσάκις λαμβάνω ἀνὰ χεῖρας μίαν μεγάλην ἀγγλικὴν ἐφημερίδα. Ἡ δι' ἡνεκοῦς αὔξησις τῶν ἐφημερίδων πολλῷ μᾶλλον ἢ ὁ πολλαπλασιασμὸς αὐτῶν μαρτυρεῖ ὁπόσον ἐνδιαφέρεται τὸ ἐν Ἀγγλίᾳ δημόσιον εἰς τὰς παντοίας ποικιλωτάτας εἰδήσεις, καὶ ὁπόσον ἰσχυροτέρα ἀποβαίνει ἀπὸ ἔτους εἰς ἔτος ἡ δύναμις τῆς δημοσιογραφίας, καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς ἐκδηλώσεως τῆς δημοσίας γνώμης».

Τὸ ἑωθινὸν φύλλον τοῦ «Χρόνου» σύγκειται ἐξ ὀκτὼ μεγάλων σελίδων, ἢ τεσσαράκοντα ὀκτὼ στηλῶν· εἶναι διπλάσιον τῶν ἄλλων εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων, μᾶλλον δ' εἰπεῖν τριπλάσιον καὶ τετραπλάσιον ἕνεκα τῶν μικρῶν χαρακτήρων. Ἕκαστον φύλλον τοῦ «Χρόνου» ἰσοδυναμεῖ πρὸς βίβλον ἐχούσαν σχῆμα ὀγδόου καὶ τριακοσίας σελίδας· σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ λεβιαθὰν οὗτος τῆς ἀγγλικῆς δημοσιογραφίας συνοδεύεται καθ' ἑκάστην καὶ ἐκ παραρτημάτων συγκειμένων ἀπὸ 8—12 σελίδων.

Ἡ πρώτη καὶ τελευταία σελὶς, τουτέστι τὸ ἐξώφυλλον τῆς ἐφημερίδος, περιέχουσι δηλοποιήσεις καὶ ἀγγελίας, ἡ δευτέρα καὶ ἡ τρίτη, συζητήσεις τοῦ Κοινοβουλίου, ἢ, σχολαζουσῶν τῶν Βουλῶν, ἐκθέσεις δικαστηρίων, συζητήσεις καὶ ἀποφάσεις τῶν ἐπὶ τῶν σιδηροδρόμων ἑταιριῶν, καὶ ἐκθέσεις βιομηχανικῶν καὶ ἐμπορικῶν ἐπιχειρήσεων, αἵτινες ἄλλως δημοσιεύονται ἐν τῇ ἕκτῃ σελίδι. Αἱ σπουδαιότεραι τῶν πολιτικῶν εἰδήσεων φαίνονται ἐν τῇ τετάρτῃ καὶ πέμπτῃ σελίδι, τουτέστι ἐν τῇ ἐσωτερικῇ ἐπιφανείᾳ τῆς ἐφημερίδος. Ἐν τῇ τετάρτῃ σελίδι ἀναγινώσκονται πρὸς τούτοις εἰδοποιήσεις περὶ θεάτρων καὶ ὅσα ἀντικείμενα πρόκεινται νὰ συζητηθῶσιν ἐν τῇ Ἄνω καὶ Κάτω Βουλῇ. Ἐν τῇ πέμπτῃ σελίδι δημοσιεύονται τὰ νέα τῆς ἡμέρας, τὰ δελτία τῆς αὐλῆς καὶ αἱ δηλοποιήσεις περὶ ἀκροάσεων παρὰ τοῖς διαφόροις ὑπουργοῖς. Ἡ ἕκτη σελὶς εἶναι πάντοτε ἀφιερωμένη εἰς τὰς συνήθεις ἀνταποκρίσεις ἐκ τῆς ἀλλοδαπῆς, εἰς τὰς εἰδήσεις τῶν χρημάτων ἱστηρίων καὶ τῶν βιβλιοπωλείων. Ἡ ἑβδόμη σελὶς περιλαμβάνει σύνοψιν παντοίων δικαστικῶν ἀντικειμένων. Τὸ κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον μέγα ἀρχικὸν γράμμα ἑκάστου σπουδαίου ἄρθρου ἡ ἑκάστης ἀξιολόγου εἰδοποιήσεως ἑλκύει ἐκ πρώτης ὄψεως τὴν προσοχὴν τοῦ ἀκροατοῦ.

Τοιαύτης ἐφημερίδος ἡ ἔκδοσις ἀπαιτεῖ ὁμολογουμένως πολλὰς δυνάμεις ὑλικάς τε καὶ διανοητικάς. Πᾶσα ἑωθινὴ ἐφημερὶς ἐν Ἀγγλίᾳ ἔχει ἕνα ἀρχισυντάκτην, ἕνα συντάκτην καὶ ἕνα διατάκτην τῆς ποικιλωτάτης ὕλης, τρεῖς πρώτους καὶ τρεῖς δευτέρους διορθωτὰς, πεντήκοντα στοιχειοθέτας μετ' ἄλλων δέκα βοηθῶν, ἕνα πρῶτον καὶ ἕνα δεύτερον μηχανικὸν καὶ 15—20 ἄνδρας ἐργαζομένους ἐν ταῖς μηχαναῖς τοῦ ἀτμοῦ καὶ τοῦ τύπου. Πολυαριθμότεροι ὅμως εἶναι οἱ εἰς τὸν «Χρόνον» ἀσχολούμενοι ὑπάλληλοι. Οἱ συνθέται τοῦ «Χρόνου» εἶναι κατὰ τὰς περιστάσεις 125 ἢ καὶ 150· πάντες δ' οὗτοι, πρὶν διορισθῶσιν, ὑφίστανται ἐξέτασιν, καθ' ἣν πρέπει νὰ δείξωσιν ὅτι δύνανται ἐν μιᾷ μόνῃ ὥρᾳ νὰ στοιχειοθετήσωσι τοὐλάχιστον τεσσαράκοντα σελίδας, συγκειμένας ἑκάστην ἐκ πεντήκοντα ἓξ γραμμάτων, ἤτοι 2240 χαρακτῆρας ἐν συνόλῳ. Ὑπάρχουσι δὲ καὶ εἴκοσι τέσσαρες διορθωταὶ, ἐξ ὧν ἀδιαλείπτως ἐργάζονται δώδεκα ἐν καιρῷ ἡμέρας καὶ οἱ ἄλλοι δώδεκα ἐν καιρῷ νυκτός.

Πρὸ μιᾶς πεντηκονταετηρίδος αἱ ἐν τῷ τυπογραφείῳ τοῦ «Χρόνου» μηχαναὶ ἐκινοῦντο διὰ τῶν χειρῶν· ἐξήρχοντο δὲ ἀνὰ πᾶσαν ὥραν ἐκ τῶν πιεστηρίων 200—300 φύλλα, τετυπωμένα ἐξ ἑνὸς μόνου μέρους. Ἀπὸ τῆς 29 νοεμβρίου 1814 εἰσήχθησαν αἱ παρὰ τῶν Γερμανῶν *König* καὶ *Bauer* ἐπινοηθεῖσαι μηχαναὶ δι' ὧν ἐξετυποῦντο κατ' ἀρχὰς μὲν 1200—1300 σελίδες, ἀκολούθως δὲ 2,000—2500, καὶ τῷ 1827, 4000—

5000 ἀνὰ πᾶσαν ὥραν. Τῷ 1828 ὁ ἀγγίνους Ἀπλεγὰθ κατεσκεύασε κάθετον μηχανὴν, δι' ἧς ἐξετυποῦντο ἀνὰ πᾶσαν ὥραν 10,000. Σήμερον ἐργάζονται διὰ μιᾶς ἄλλης ὁριζοντείου μηχανῆς, διὰ τῆς ὁποίας τυποῦνται 12,500 τὴν ὥραν. Ἀμφότεραι αἱ μηχαναὶ κινούμεναι ἀποτελοῦσι μέγιστον θόρυβον, ἔχουσι δύναμιν 45 ἵππων καὶ δύνανται νὰ σταθῶσι διὰ μιᾶς. Ὁ «Ἡμερήσιος Τηλέγραφος» ἔχει μηχανὰς, ἐν αἷς τυποῦνται 10 φύλλα συγχρόνως, καὶ 25,000 ἀνὰ πᾶσα ὥραν.

Καὶ ἡ διάδοσις τῶν ἐφημερίδων ἐν Ἀγγλίᾳ εἶναι ὑπερβολική. Ἐκ τῶν «Εἰκονογραφουμένων Λονδινείων Νέων» πωλοῦνται κατ' ἔτος 100,000 ἀντιτύπων· ἐκ τῆς ἐφημερίδος «*Penny Magazine*» 500,000· ἐκ τῆς ἑκκαιδεκασελίδου «Λονδινείου Ἐφημερίδος», ἥτις γέμει εἰκονογραφιῶν καὶ τιμᾶται ἀντὶ 15 δηναρίων, πωλοῦνται περὶ τὰς 800,000.

Πρώτη ἡ Ἀγγλία εἰσήγαγε καὶ τὰς ἑσπερινὰς ἐφημερίδας. Εἰς Λονδῖνον καταφθάνουσι καὶ ἀναχωροῦσι τὰ ταχυδρομεῖα ἔτι καὶ νῦν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ ἐν καιρῷ ἑσπέρας. Κατὰ φυσικὸν λόγον λοιπὸν συνέλαβέ τις κερδοσκόπος τὴν ἰδέαν καὶ ἐκδίδει τὴν ἐφημερίδα του ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ, ὥστε ὑγρὰν ἔτι οὖσαν νὰ ἀποστέλλῃ αὐτὴν ὀλίγα λεπτὰ πρὸ τῆς ἀναχωρήσεως τοῦ ταχυδρομείου. Τοῦτο συνέβη πρῶτον τῷ 1727· ἐπειδὴ δὲ τότε τοὺς μόνον τῆς ἑβδομάδος ἀνεχώρουν τὰ ταχυδρομεῖα, ἐξεδίδοντο καὶ αἱ ἑσπεριναὶ ἐφημερίδες τρὶς τῆς ἑβδομάδος. Ὅτε ἀπεφασίσθη νὰ ἀναχωρῶσι τὰ ταχυδρομεῖα καθ' ἑκάστην ἑσπέραν, πρώτη ἑσπερινὴ ἐφημερὶς καθ' ἑκάστην ἐκδιδομένη ὑπῆρξεν ἡ «*Par*».

Ἡ δραστηριωτέρα τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων εἶναι ὁ «Ἥλιος». Χάρις εἰς τὴν ἱκανότητα τῶν στενογράφων της καὶ τὴν ταχύτητα τῶν συνθετῶν της, δύναται ἡ ἐφημερὶς αὕτη νὰ διαδοθῇ εἰς ὅλας τὰς ἀγγλικὰς ἐπαρχίας εἴκοσι λεπτὰ μετὰ τὴν παράδοσιν τῆς τελευταίας στενογραφικῆς ἐκθέσεως ἐκ τοῦ Κοινοβουλίου! Ἐν καιρῷ ἀνάγκης ἐκδίδεται πλεονάκις τῆς ἡμέρας, καὶ δὴ καὶ μέχρι τῆς 10 ὥρας τῆς νυκτός.

Οἱ σιδηρόδρομοι ἐζημίωσαν τοὺς διὰ τῶν ἑσπερινῶν ἐφημερίδων κερδοσκοποῦντας. Πρότερον τὸ ἑσπερινὸν ταχυδρομεῖον παρελάμβανεν οὐ μόνον τὰς ἑσπερινὰς, ἀλλὰ καὶ τὰς προεκδοθείσας καὶ ἑπομένως παλαιωθείσας ἑωθινάς. Ἡ σύγχρονος ὅμως ἀποστολὴ αὕτη ἐπαύσατο ἅμα τῇ ἐφαρμογῇ τῶν σιδηροδρόμων, ὁπότε τὰ ἑωθινὰ φύλλα προετιμήθησαν πάλιν ἐν ὅλαις ταῖς ἐπαρχίαις.

Τὰ ἀγγλικὰ περιοδικὰ συγγράμματα διανέμονται ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ διὰ τῶν πολυαριθμων γραφείων καὶ ὑποκαταστημάτων τῶν ἐφημερίδων. Τὸ τυπογραφεῖον πωλεῖ εἰς ἕκαστον τῶν γραφείων δέματα, περιέχοντα ἕκαστον 27 ἀντίτυπα, εἰσέτι ὑγρὰ καὶ ἀδίπλωτα, ἀντὶ τριῶν τεταρτημορίων τῆς ὡρισμένης τιμῆς. Τὸ γραφεῖον λοιπὸν κερδαίνει 25 ἐπὶ τοῖς ἑκατόν· ὀφείλει ὅμως νὰ διπλώσῃ καὶ διασταυρώσῃ ἕκαστον φύλλον καὶ νὰ τὸ στείλῃ παραχρῆμα εἰς τὸ ταχυδρομεῖον καὶ εἰς τοὺς διαφόρους σταθμοὺς τῶν σιδηροδρόμων. Ἐπὶ πολλὰ ἔτη ὁ «Χρόνος» ἐπώλει εἰς ἓν τοιοῦτον γραφεῖον 30,000 ἀντιτύπων καθ' ἑκάστην ἡμέραν, τοῦθ' ὅπερ δὲν πρέπει νὰ φανῇ τὸ παράπαν θαυμαστὸν εἰς τοὺς ἀναλογιζομένους ὅτι ὁ «Χρόνος» ὑπάρχει ὁ ἀδιαφιλονείκητος βασιλεὺς τῆς ἀγγλικῆς δημοσιογραφίας, ἡ πραγματικὴ δύναμις ἐν τῇ πολιτείᾳ, ὁ ἀληθὴς Πρωτεὺς τῆς δημοσίας γνώμης καθ' ὅλας τὰς φάσεις καὶ μεταβολὰς αὐτῆς. Ὁ «Χρόνος» πολλάκις ἐκακολογήθη ἐπ' ἀσταθείᾳ, ἐπὶ ἐλλείψει στερεῶν ἀρχῶν καὶ ἐπὶ ῥευστότητι ἤθους καὶ χαρακτῆρος, νομισθεὶς ὡς πολιτικὸς μεταπράτης, ἀφορῶν πρὸς μόνον τὸ εὐτελὲς καθημερινὸν κέρδος. Τῷ ὄντι ὁ «Χρόνος» οὐδέποτε ἐνεκολπώθη ὑψηλὰς θεωρίας καὶ ὑψηλὰς τάσεις πολιτικάς· ἐξετάζει ἀείποτε τὰ πράγματα ἐκ τῆς πρακτικῆς ἀπόψεως τῶν βρεττανικῶν συμφερόντων καὶ δεικνύει ὁποῦ εἶναι καθόλου τὸ φρόνημα τοῦ ἀγγλικοῦ ἔθνους ἐν πάσῃ περιπτώσει καὶ μεταβολῇ.

Ἐν ὅλῃ τῇ ἀγγλικῇ δημοσιογραφίᾳ ἐπικρατεῖ τὸ πρακτικὸν καὶ τὸ ἰδιοτελές. Ἐν οὐδεμιᾷ ἄλλῃ δημοσιογραφίᾳ, πλὴν τῆς ἀμερικανικῆς ἴσως, καταλαμβάνουσιν αἱ δηλοποιήσεις τὸν μέγιστον τόπον, ἢ ἐν τῇ ἀγγλικῇ. Ἡ δημοσία «δηλοποίησις» εἶναι ἐπινόημα τῶν Ἀγγλων· πρῶτος εἰσήγαγεν αὐτὴν τῇ 12 ἀπριλίου 1649 εὐγενής τις ἐν τῇ κομητείᾳ Σουφόλκ, δημοσίᾳ ἐν τῷ ἑβδόμῳ τῆς "*Impartial Intelligence*„ ὑποσχόμενος μεγάλην ἀνταμοιβὴν εἰς τὸν βουλόμενον νὰ συνεργήσῃ μετ' αὐτοῦ πρὸς ἀνεύρεσιν λῃστῶν, οἵτινες εἶχον κλέψει δύο ὡραίους ἵππους του. Τὸ ἔμβρυον ἐκεῖνο κατέστη σήμερον Γολιάθ.

Πᾶσα ἀγγλικὴ ἐφημερὶς διαπρέπει ἐπὶ τῇ εἰδικότητι τῶν δηλοποιήσεων. Ἡ "*Public Ledger*„ ἀγγέλλει ἀποκλειστικῶς πᾶν ὅ,τι ἀναφέρεται εἰς τὴν ναυτιλίαν καὶ εἰς τὴν πώλησιν τῶν ἐμπορευμάτων τῆς ἀλλοδαπῆς· ὁ «Ἑωθινὸς Ταχυδρόμος» ἀγγέλλει πάντοτε τὰ περὶ ἵππων καὶ ἀμαξῶν· τὰ «Ἑωθινὰ Χρονικὰ» περιέχουσι δηλοποιήσεις βιβλίων, βιβλιοπωλείων καὶ ἐκδοτῶν· ὁ «Ἑωθινὸς Κήρυξ» καὶ ὁ «Χρόνος» δημοσιεύουσι τὰς δικαστικὰς ἀποφάσεις περὶ ἀκινήτων ἀγαθῶν. Ὁ «Χρόνος ὅμως ἔχει καὶ δύο ἄλλας εἰδικότητας· ἡ μονοπώλια. Εἰς τοῦτον ἀποτείνονται πρῶτον μὲν οἱ θηρεύοντες μίαν θέσιν καὶ οἱ ζητοῦντες ὑπάλληλόν τινα ἢ ὑπηρέτην, εἶτα δὲ πάντες οἱ ἀνωνύμως ἐκφράζοντες τρυφερόν τινα στεναγμὸν ἢ πικρὰν ἐπίπληξιν. Ἐν ἑκάστῳ φύλλῳ τοῦ «Χρόνου» παρίστανται γυνὴ ἐγκαταλελειμμένη, προσκαλοῦσα τὸν πατέρα τῶν τέκνων της νὰ ἐπανέλθῃ εἰς τοὺς κόλπους τῆς ἀθώας οἰκογενείας του, ἢ ζηλότυπος ἀνὴρ, παραινῶν τὴν γυναῖκά του νὰ μὴ προσβάλῃ τὴν τιμὴν αὐτοῦ. Ὅλα τὰ γράμματα τοῦ ἀγγλικοῦ ἀλφαβήτου διαβιβάζουσιν ἀλλήλοις ἀδιακόπως παρακλήσεις, νουθεσίας ἢ ἀπειλάς. Τὸ τέταρτον μέρος τῶν ἀγγλικῶν ἐφημερίδων καὶ ὅλα τὰ παραρτήματα εἶναι ἀφιερωμένα εἰς τὰς δηλοποιήσεις, ἐν ταῖς ὁποίαις ὑπάρχει θαυμασία τάξις καὶ κανονικώτατον σύστημα. Ἐν τῷ ἀχανεῖ τούτῳ πελάγει τῶν μικροσκοπικῶν γραμμῶν καὶ τῶν διὰ τὴν σμικρότητα δυσαναγνώστων γραμμάτων ἀνευρίσκει ὁ ἄγγλος ἀναγνώστης ἐν ῥοπῇ ὀφθαλμοῦ πᾶν ὅ,τι ἔχει συμφέρον νὰ ἀναγνώσῃ. Πρὸς τούτοις ἡ ἀγγλικὴ δημοσιογραφία καθιέρωσε καὶ τὴν ἰσότητα τῶν δηλοποιήσεων. Παντοῦ ἀναφαίνεται ἡ αὐτὴ γραφὴ καὶ τὸ αὐτὸ ἐξωτερικὸν εἶδος. Παρεκτὸς τῶν ἐφημερίδων

περιλαμβάνουσι καὶ αἱ διάφοροι «Ἐπιθεωρήσεις» 80—100 σελίδας, γεμούσας δηλοποιήσεων, ἐξ ὧν κερδαίνουσιν οὐ μόνον τὴν δαπάνην τοῦ τύπου, ἀλλὰ καὶ πολλὰς χιλιάδας λιρῶν στερλινῶν.

Μεταβαίνομεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν τῆς Γαλλίας. Ἐν ταῖς γαλλικαῖς ἐφημερίσιν αἱ δηλοποιήσεις δὲν ἔφθασαν εἰς τὴν αὐτὴν σπουδαιότητα καὶ περιωπὴν ὡς ἐν Ἀγγλίᾳ, καίπερ ἀναντιρρήτου ὄντος, ὅτι ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Φιλίππου ἐφημερίδες ὀκτακισχιλίους καὶ δεκακισχιλίους ἔχουσαι συνδρομητάς, λ. χ. ἡ τῶν «Συζητήσεων» καὶ ἡ «Ἐφημερὶς τῆς Γαλλίας», ἐκέρδαινον διὰ τῶν δηλοποιήσεων πεντήκοντα καὶ ἑξήκοντα χιλιάδας ταλήρων κατ' ἔτος. Ἐντεῦθεν ὁρμηθέντες κερδοσκόποι τινὲς συνέστησαν τῷ 1845 ἐν Παρισίοις ἑταιρίαν, μισθώσασαν ἀντὶ 80,000 ταλήρων τὴν τετάρτην σελίδα τῶν ἀξιολογωτέρων παρισιανῶν ἐφημερίδων, τῆς « τῶν Συζητήσεων », τῆς « Συνταγματικῆς », τοῦ «Αἰῶνος» καὶ τοῦ «Τύπου». Ἡ ἑταιρία αὕτη εἶχεν ἐν Παρισίοις διακόσια ὑποκαταστήματα, μέλλοντα νὰ παραδέχωνται, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ διὰ παντοίων μέσων νὰ προκαλῶσι κατὰ τὸ δυνατὸν πλείονας δηλοποιήσεις καὶ ἀγγελίας. Μεθ' ὅλην ὅμως τὴν δραστηριότητα τῶν ἄνω καὶ κάτω τρεχόντων πρακτόρων της, τὰ κέρδη ὑπῆρξαν μετριώτατα· θὰ διελύετο δὲ καὶ αὐτὴ ἡ ἑταιρία βαθμηδόν, ἐὰν μὴ προφθάσα κατέφερεν αὐτῆς τὸ καίριον τραῦμα ἡ ἐπανάστασις τοῦ 1848. Ἐσχάτως πάλιν ἐπολλαπλασιάσθησαν αἱ δηλοποιήσεις ἐν ταῖς γαλλικαῖς ἐφημερίσιν, ἀλλὰ δὲν ἀπορέρουσιν οὐδὲ τὸ ἑκατοστημόριον τοῦ ἐν Ἀγγλίᾳ εἰσπραττομένου κέρδους. Τὰ γαλλικὰ φύλλα ὅμως ἀνεκάλυψαν ἄλλην πλούτου πηγήν, πάντῃ ἄγνωστον τοῖς βρεττανοῖς δημοσιογράφοις, τὴν ε π ι φ υ λ λ ί δ α.

Αἱ ἀρχαὶ καὶ οἱ πρόδρομοι τῆς γαλλικῆς ἐπιφυλλίδος φθάνουσιν εἰς τοὺς χρόνους τῶν Λουδοβίκων. Διεπλάσθησαν δὲ καὶ εἰσήχθησαν κυρίως τῷ 1800 πρῶτον εἰς τὴν «Ἐφημερίδα τῶν Συζητήσεων», περιέχουσαι ἀποκλειστικῶς ἐπικρίσεις φιλολογικὰς καὶ καλλιτεχνικάς. Τὰ μυθιστορήματα καὶ αἱ τὴν ἁπλῆν διάχυσιν καὶ τέρψιν ἐπιδιώκουσαι ἀναγνώσεις ἐδημοσιεύθησαν ἐν εἴδει ἐπιφυλλίδος πρῶτον τῷ 1836, ἔκτοτε δὲ ἔλαβον τὴν μεγάλην σημασίαν, ἣν καὶ σήμερον ἀπολαύουσι πανταχοῦ τῆς Εὐρώπης. Αἱ ἐπιφυλλίδες κατ' ἀρχὰς ἐτυποῦντο ὁτὲ μὲν ἄνωθεν, ὁτὲ δὲ κάτωθεν, ὁτὲ δὲ ἐν τοῖς πλαγίοις τῶν ἐφημερίδων καὶ ἄλλοτε πάλιν ἐν ἰδιαιτέροις φυλλαδίοις ἢ βιβλίοις· πρῶτοι οἱ συντάκται τοῦ «Τύπου» ἠύξησαν τὸ φύλλον καὶ κατεχώρισαν ἐν τῷ κάτω μέρει αὐτοῦ τὰς ἐπιστημονικὰς διατριβὰς καὶ τὰ μυθιστορήματα. Ἐπί τινα χρόνον αἱ παρισιαναὶ ἐπιφυλλίδες εἶχον ἑλκύσει εἰς ἑαυτὰς ὅλης τῆς Εὐρώπης τὴν προσοχήν, ἐπειδὴ συνετάσσοντο ὑπὸ τῶν ἀρίστων συγγραφέων τῆς Γαλλίας, Ἀλεξάνδρου Δουμᾶ, Εὐγενίου Σύη, Σὰνδ, Βαλζὰκ, Σουλιὲ, Σουβέστρου, καὶ τῆς κυρίας Γιραρδίνου. Τῆς γραμματολογικῆς ταύτης λεγεῶνος τῆς τιμῆς κορυφαῖοι ἦσαν ὁ Ἰούλιος Ἰανῖνος καὶ ὁ Ἀλφόνσος Κάρ.

Ἡ γαλλικὴ δημοσιογραφία, καθόλου εἰπεῖν, ἤρξατο παρακμάζουσα· εἰς τὸν κολοφῶνά της ἔφθασεν αὐτὴ ἐπὶ τῆς βασιλείας τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου· ἡ δευτέρα ὅμως αὐτοκρατορία ἀπέβη εἰς αὐτὴν ὀλεθριωτάτη καὶ κατὰ πολλοὺς ἄλλους τρόπους καὶ ὡς προαγαγοῦσα καὶ προστατεύουσα τὴν λεγομένην «μικρὰν δημοσιογραφίαν», ἥτις δημοσιεύει ἁπλῶς τὰ πολιτικὰ συμβάντα ἄνευ τινὸς ἐπικρίσεως, καὶ παντοῖα ἄλλα ἀνέκδοτα ἀστυκὰ καὶ ἀγροτικά. Καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐλαττοῦται ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀναγινωσκόντων τὰς μεγάλας ἐφημερίδας, πολλαπλασιάζεται δὲ ὁ τῶν ἀναγινωσκόντων τὰς μικράς. Ἐν μιᾷ πενταετίᾳ οἱ συνδρομηταὶ τῆς «Πατρίδος» ἀπὸ 32,000 κατήντησαν εἰς 16,000· οἱ τῆς «Συνταγματικῆς» ἀπὸ 24,000 εἰς 13,000· οἱ τοῦ «Τύπου» ἀπὸ 25,000 εἰς 15,000· οἱ τοῦ «Αἰῶνος» ἀπὸ 55,000 εἰς 25,000· οἱ τῆς «Ἐθνικῆς Γνώμης» ἀπὸ 18,000 εἰς 15,000, καὶ οἱ τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων» ἀπὸ 12,000 εἰς 9,000. Αἱ μικραὶ ἐφημερίδες τοὐναντίον πολλαπλασιάζονται παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν. Τῷ 1860 ἐξεδίδοντο ἐν Παρισίοις 500, τῷ 1866, 800!

Μέχρι τῆς πρώτης ἀπριλίου 1865 ἐδημοσιεύοντο ἐν ὅλῃ τῇ Γαλλίᾳ 1098 ἐφημερίδες, ἐξ ὧν 337 πολιτικαὶ (63 ἐν Παρισίοις καὶ 274 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις) καὶ 761 ὁλίγον ἢ οὐδὲν κοινὸν ἔχουσαι πρὸς τὰ πολιτικὰ (511 ἐν Παρισίοις καὶ 250 ἐν ταῖς ἐπαρχίαις). Τῇ πρώτῃ ἰανουαρ. 1866 τὸ σύνολον ὅλων τῶν περιοδικῶν ἐφημερίδων συνεποσοῦτο μὲν εἰς 1637, ἐκ τούτων ὅμως πολιτικαὶ ἦσαν μόνον 330· ἐν διαστήματι λοιπὸν ἑνὸς ἐνιαυτοῦ ἐξέλιπον ἑπτὰ πολιτικαὶ ἐν ταῖς ἐπαρχίαις, ἀντικατασταθεῖσαι ὑπὸ ἄλλων μικρῶν μὴ πολιτικῶν, ἐπειδὴ ἐν μὲν ταῖς ἐπαρχίαις ἐξεδίδοντο 604 φιλολογικαὶ καὶ ἐμπορικαί, ἐν δὲ τῇ πρωτευούσῃ 600. Κατὰ τὰς ἐπισήμους ἐκθέσεις μέχρι τῆς πρώτης μαρτίου 1866 διενέμοντο ἐν Παρισίοις, καθ' ἑκάστην ἡμέραν, 350000 φύλλων πολιτικῶν, καὶ 800000 μὴ πολιτικῶν.

Αἱ μικραὶ λοιπὸν ἐφημερίδες ὑπερίσχυσαν τῶν μεγάλων, οὐ μόνον διὰ τὸ εὐωνότερον, ἀλλὰ διότι ἀπολαύουσιν ὅλων τῶν προνομίων τῆς μεγάλης δημοσιογραφίας, πλὴν τῶν κυρίων ἄρθρων καὶ τῶν ὑψηλοτέρων σκοπῶν, ἐφ' οἷς διακρίνονται αἱ μεγάλαι, αἵτινες ὅμως, διὰ τοῦτον τὸν λόγον, καταβαρύνονται πολυτρόπως ὑπὸ τῆς κυβερνήσεως διὰ πολλῶν φόρων, καὶ ἀναχαιτίζονται εἰς τὴν πορείαν των διὰ πολλῶν προσκομμάτων.

(Ἕπεται τὸ τέλος)

ΔΡΑΜΑΤΙΚΑΙ ΜΕΛΕΤΑΙ

ΣΟΦΟΚΛΕΟΥΣ *ΑΝΤΙΓΟΝΗ*.

Β'.

ΕΦΑΡΜΟΓΗ ΤΩΝ ΑΡΙΣΤΟΤΕΛΙΚΩΝ ΚΑΝΟΝΩΝ.

Πρώτη τῶν δραματικῶν ἀρετῶν, ἃς ὥρισεν ὁ Ἀριστοτέλης βασιζόμενος ἐπὶ τῶν διανοητικῶν τῶν προγόνων ἡμῶν πρώτων, ἐστὶν ἡ π ι θ α ν ό τ η ς.

Παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ὡς καὶ παρ' ἡμῖν, ἐθεωρεῖτο πάνυ ἄτιμον καὶ ἀσεβὲς τὸ ν' ἀφεθῇ νεκρὸς ἄταφος, καὶ τούτου τρανωτάτην ἀπόδειξιν ἔχομεν, ὅτι ἦν καὶ ποινὴ μάλιστα κατὰ τῶν ἐγκληματιῶν ν' ἀφίνωσιν αὐτῶν τὰ σώματα ἄταφα ἢ καὶ ἔξω τῆς πόλεως τὰ ὁποῖα αὐτῶν νὰ ῥίπτωσιν· ἡ ποινὴ δ' αὕτη ἦν ἴση τῷ νὰ καταδικασθῇ ὁ ἐγκληματίας ὅπως ἐπὶ ἑκατὸν ἔτη πλανᾶται ἡ ψυχὴ αὐτοῦ εἰς τὰς ὄχθας τῆς Στυγὸς, ὡς τοῦτο βεβαιοῖ καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Νέου Ἀναχάρσιδος», ὅστις μετὰ τοσαύτης χάριτος καὶ λεπτότητος περιγράφει τὰ περὶ ἐνταφιασμοῦ καὶ κηδείας τῶν νεκρῶν ἔθιμα τῶν Ἀθηναίων (*). Ὥστε ὑπῆρχε καθῆκον ἱερὸν καὶ ἀπαραβίαστον, ὑπό τε τῆς φύσεως καὶ τῆς θρησκείας ὑπαγορευόμενον, οἱ συγγενεῖς καὶ φίλοι περὶ πολλοῦ νὰ ποιῶνται τὰ νεκρὰ τῶν ἀποθανόντων σώματα. Ἀρκεῖ δὲ τὰ λεγόμενα νὰ σαφηνίσῃ τοῦ Πριάμου τὸ παράδειγμα, διὰ τοσούτων λύτρων ἐξαγοράσαντος τὸ τοῦ υἱοῦ του σῶμα καὶ αὐτὴν δὲ τοῦ Ἀχιλλέως ῥιλήσαντος τὴν χεῖρα.

Τοὺς δ' ἔλαθ' εἰσελθὼν Πρίαμος μέγας, ἄγχι δ' ἄρα στὰς
χερσὶν Ἀχιλλῆος λάβε γούνατα καὶ κύσε χεῖρας
δεινὰς ἀνδροφόνους, αἳ οἱ πολέας κτάνον υἷας.
(Ἰλ. Ω, 477—480).

Τὴν πιθανότητα λοιπὸν παρατηροῦμεν ἐν πρώτοις εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Ἀντιγόνης.

Ὑπάρχει ὅμως καὶ ἄλλο τι, μᾶλλον πιθανολογοῦν τὴν τολμηρὰν τῆς Ἀντιγόνης ἀπόφασιν, τοῦτο δὲ εἶναι ἡ φρικώδης ἀπελπισία, ὑφ' ἧς κατελήφθη διὰ τὰ ἀλλεπάλληλα δεινά, τὰ ἐπὶ τῆς ἡρωϊκῆς αὐτῆς κεφαλῆς ἐπισκήψαντα. Ἐκλιδώθη, πρῶτον, ἡ οἰκογένεια αὐτῆς ὑπὸ τῶν μυσαρῶν καὶ ἀποτροπαίων τοῦ Οἰδίποδος ἀνοσιουργημάτων· ναὶ μὲν, ἀθῷος ἦν οὗτος καὶ πάντη ἀναίτιος· πλὴν φόνος πατρὸς καὶ παραβίασις μητρός!... Ἄλλως τε παρὰ τοῖς ἀρχαίοις, ἀνοσιούργημα, ὑπὸ τοῦ τῆς οἰκογενείας πατριάρχου διαπραχθὲν, ἦν κακὸν εἰς ἅπαντας αὐτοῦ τοὺς ἀπογόνους. Ὥστε ἡ Ἀντιγόνη, πρὸς τοῖς ἐπὶ τῇ ἀπωλείᾳ τοῦ πατρὸς στονόεσσιν ἄλγεσιν, εἶχε καὶ τὸν οἰκογενειακὸν ἐκεῖνον ῥύπον. Πλὴν τῶν ἔνεκα τοῦ πατρὸς κατωδύνων ἀλγῶν, ἡ Ἀντιγόνη, δεύτερον, εἶδε τὴν ἑαυτῆς μητέρα π λ ε κ τ α ῖ ς ἀ ρ τ ά ν α ι σ ι ν ἀπαγχονισθεῖσαν, εἶδε τουτέστιν ἑαυτὴν ἀπορφανισθεῖσαν πατρὸς καὶ μητρός, ζωῆς δηλ. καὶ εὐδαιμονίας. Μετὰ τοσαῦτα δεινὰ, ἔρχεται καὶ τρίτον, μετ' ἐκείνων ἰσοφαρίζον, ὁ θάνατος τοῦ Αἵμονος.

Πόθεν λοιπὸν ὁρμώμενος ὁ περιπαθῶς τὴν Ἀντιγόνην ἀγαπῶν Αἵμων ηὐτοκτονήθη; Πῶς ὁ Σοφοκλῆς δικαιολογεῖται διὰ τὴν τοῦ Αἵμονος ταύτην αὐτοχειρίαν; Ἀπαιτεῖ ἆρά γε αὐτὴν ἡ φύσις τῆς τραγῳδίας πρὸς καλλωπισμόν;

Ἐὰν, ἀποφεύγοντες τοῦ νὰ εἰσδύσωμεν εἰς μεταφυσικὰς περὶ ἔρωτος θεωρίας, ῥίψωμεν ἐπιπόλαιον βλέμμα εἰς τὴν ἀρχαίαν μυθολογίαν, ἧς ἡ μελέτη πολλὰς ἡμῖν ἀληθείας ἀνακαλύπτει, βλέπομεν ἐκεῖ τὸν νεφεληγερέτην Δία κυριευόμενον ὑπὸ τῶν φλογερῶν τοῦ ἔρωτος γοήτρων, περιπίπτοντα εἰς τὰς παγίδας τοῦ δολεροῦ τῆς Ἀφροδίτης παιδὸς, καὶ προσκολλώμενον, κόλακος δίκην, τῇ χαριέσσῃ καὶ ῥοδοσφύρῳ Δανάῃ καὶ ταπεινῶς ἐκλιπαροῦντα αὐτὴν. Ἐκεῖ βλέπομεν διεγειρόμενον μέγαν καὶ φονικώτατον πόλεμον, σμήνη Ἑλλήνων, ἐγκαταλιμπανόντων μετὰ ζήλου καὶ προθυμίας τὴν παμφιλτάτην αὐτῶν πατρίδα, τὰς περιλημένας συζύγους των καὶ τὰ ἐρατεινά των τέκνα, καὶ μυρία ὑφισταμένων δεινὰ, χάριν μιᾶς γυναικὸς, τῆς πολυθέλκτρου Ἑλένης· Ἐκεῖ, τέλος, βλέπομεν τὸν ἀτρόμητον καὶ θαρσαλέον Ἡρακλῆν, ὃν οὐδ' αὐτὰ τὰ ἀγριώτερα καὶ δεινὰ τὴν ὄψιν θηρία κατεπτόουν, δαμασθέντα ὑπὸ τῶν μαγνητικῶν τοῦ ἔρωτος γοήτρων, ὑπὸ μιᾶς καὶ μόνης γυναικός.

Εἰς τὸ αὐτὸ λοιπὸν πάθος καὶ ὁ Αἵμων ὑπείκων, βλέπων τὴν νεαρὰν αὐτοῦ μελλόνυμφον εἰς τοιαύτην ἄτιμον καταδικαζομένην καταδίκην, βλέπων τῆς ἀπωλείας της αἴτιον αὐτὸν τὸν πατέρα του, βλέπων αὐτὸν ἀναίσθητον καὶ ἀκινητοῦντα εἰς τὴν φρικώδη ἀπειλὴν, ἣν τῷ ἔκαμεν, ηὐτοκτονήθη ἐν ταῖς ἀγκάλαις τῆς μελλονύμφου αὐτοῦ. Ἄλλως τε, ἡ τοῦ Αἵμονος αὐτοχειρία οὐδόλως ἀπίθανος πρέπει νὰ φαίνηται παρ' ἡμῖν, διότι καθ' ἑκάστην τοιούτων σκηνῶν τραγικῶν ἀκούσματα πλήττουσι τὰς ἀκοὰς ἡμῶν.

Μετὰ τὴν αὐτοχειρίαν τοῦ Αἵμονος ἐπέρχεται ὁ ἀπαγχονισμὸς τῆς Εὐρυδίκης, ὅστις οὐδὲν ἦν ἄλλο ἢ φυσικωτάτη καὶ πιθανωτάτη συνέπεια τοῦ θανάτου προσφιλοῦς υἱοῦ καὶ τῆς Ἀντιγόνης.

Μᾶλλον ἡ καλλικέλαδος τῆς Ἀττικῆς ἀηδὼν, ὁ μελιεπὴς Σοφοκλῆς, κηλίδα ἤθελε προστρίψει τῷ μεγαλοφυεῖ τούτῳ τῆς φαντασίας αὐτοῦ προϊόντι, ἐὰν ἄφινε ζῶσαν τὴν Εὐρυδίκην μετὰ τὴν θέαν τοιούτων αἱματορύρτων σκηνῶν. Μᾶλλον ὁ μέγας οὗτος ποιητὴς ἤθελε φανῇ ἐπιπόλαιος τῆς συνειδήσεως τοῦ ἀνθρώπου ἐξεταστὴς, ἐὰν παρίστα τὴν Εὐρυδίκην μηδόλως ταραχθεῖσαν ὑπὸ τῆς ἐλεεινῆς τοῦ υἱοῦ της καταστροφῆς καὶ οὕτω ὑπ' αὐτῆς ἐπηρεασθεῖσαν. Ναί! αὐτὴ τοῦ ἀνθρώπου ἡ φύσις ἀπῄτει τὴν αὐτοχειρίαν τῆς Εὐρυδίκης.

Ὑπὸ πάντων ἀποδείκνυται, ὅτι ἡ φιλοστοργία, τὸ ἱερὸν τοῦτο καὶ ὑπερέχον τῆς μητρότητος αἴσθημα, εἰς πολὺ μεγαλείτερον βαθμὸν ἐντάσεως διακρίνεται ἐν τῇ γυναικὶ παρὰ ἐν τῷ ἀνδρί. Ἡ γυνὴ, ὅσον δειλὴ καὶ ἂν φαίνηται, ὅσον καὶ αὐτὴν τὴν σκιάν της καὶ ἂν δεικνυται φοβουμένη, ἀλλ' ὅμως καὶ εἰς αὐτὸ τὸ πῦρ τολμᾷ νὰ εἰσδύσῃ, ὅπως σώσῃ, εἰ δυνατὸν, τὸ ἑαυτῆς τέκνον,

(*) *Voyages d' Anacharsis, Chap. VII (Lycées, Gymnases. Palestres. Funérailles des Athéniens).*

θυσιάζεται διὰ τὸ στλάγχνον αὐτῆς καὶ ὁλοκαύτωμα διὰ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ προσφέρεται. Κατὰ συνέπειαν δὲ οὐδόλως ἄπορον εἶναι, ἂν ἡ Εὐρυδίκη μετὰ τὴν τοῦ τέκνου αὐτῆς αὐτοχειρίαν, προέκρινε νὰ μὴ ἐπιζήσῃ, ὡς ἀπολέσασα τὴν μόνην αὐτῆς ἐλπίδα.

Μετὰ τὴν π ι θ α ν ό τ η τ α, ὀφείλομεν νὰ ἐξετάσωμεν ἂν τηρῶνται αἱ τρεῖς τοῦ δράματος ἑνότητες: ἡ ἑνότης τῆς π ρ ά ξ ε ω ς, ἡ ἑνότης τοῦ τ ό π ο υ, ἡ ἑνότης τοῦ χ ρ ό ν ο υ.

Καὶ ἡ μὲν π ρ ᾶ ξ ι ς εἶναι μία, καθότι ἅπασα στρέφεται εἰς τὸ πρὸς ἐνταφιασμὸν τοῦ ἀδελφοῦ της τόλμημα τῆς Ἀντιγόνης. Ἡ Ἀντιγόνη καὶ ἡ Ἰσμήνη αὐτὸ συζητοῦσιν. Ὁ Κρέων καὶ ὁ Χορὸς περὶ αὐτοῦ συσκέπτονται. Φύλαξ εἰς τὴν σκηνὴν παρίσταται, αὐτὸ ἀναγγέλλει. Ὁ Αἵμων ἐπὶ τῆς σκηνῆς ἀναβαίνει, περὶ αὐτοῦ μετὰ τοῦ πατρὸς συνερίζει. Τὰ δύο δ' ἐπεισόδια: ἡ αὐτοχειρία τοῦ Αἵμονος καὶ ὁ θάνατος τῆς Εὐρυδίκης, εἰσὶ λίαν, ὡς εἰκός, ἀναγκαῖα εἰς τὴν τοῦ δράματος ἑνότητα.

Ὁ δὲ τόπος τοῦ δράματος εἶναι εἷς, τὰ ἀνάκτορα ἤτοι τοῦ Κρέοντος.—Ἡ Ἀντιγόνη διαμυστηρεύεται τὴν τολμηρὰν ἀπόφασίν της ἔξω τοῦ μελάθρου τῶν ἀνακτόρων. Ὁ Χορὸς ἐν τοῖς ἀνακτόροις ἐδρεύει. Ὁ φύλαξ εἰς τὰ ἀνάκτορα ἔρχεται. Ὁ Αἵμων ἐπίσης, καθὼς καὶ ἡ Εὐρυδίκη.

Καὶ ὁ χ ρ ό ν ο ς δὲ τοῦ δράματος εἶναι ὁ ἐν τῇ τραγῳδίᾳ ἀπαιτούμενος.

Εἶναι δὲ σ π ο υ δ α ί α ἡ πρᾶξις καὶ τ ε λ ε ί α;

Ἡ σπουδαιότης τῆς πράξεως ἀποδείκνυται ἐκ τούτου, ὅτι, ἐκτὸς τῶν δρώντων ἐν αὐτῇ προσώπων, τῶν πλείστων ἐκ τῆς βασιλικῆς ὄντων οἰκογενείας, καὶ ἡ ὑπόθεσις εἶναι σπουδαιοτάτη: ἡ Ἀντιγόνη παραβαίνει τὸ βασιλικὸν διάταγμα, ὑπακούουσα εἴς τε τὴν φύσιν καὶ τὴν θρησκείαν.

Καὶ τελεία δ' ἔτι ἐστὶν, ἔχουσα ἀρχὴν μὲν τὴν τῆς Ἀντιγόνης ἀπόφασιν, ὅπως ἐνταφιάσῃ τὸν ἀδελφόν της· μέσην δὲ, τὴν σύλληψιν αὐτῆς ὑπὸ τῶν φυλάκων, καὶ τὴν ὑπὸ τοῦ Κρέοντος ἀποφασισθεῖσαν καταδίκην της· καὶ τέλος, τὴν ἀπαγχόνισιν τῆς Ἀντιγόνης καὶ τῆς Εὐρυδίκης καὶ τὴν τοῦ Αἵμονος αὐτοχειρίαν.

Τὸ ἡ ρ ω ϊ κ ὸ ν δ' ἐν τῇ πράξει καταραίνεται, ἐν αὐτῇ τῇ Ἀντιγόνῃ ἀριδήλως ἐξεικονιζόμενον, καταφρονούσῃ τὸν θάνατον καὶ μόνον τὸ ἑαυτῆς καθῆκον, χάριν ἀσπίλου εὐδαιμονίας, θελούσῃ νὰ ἐκπληρώσῃ. Ἐὰν δὲ κατέλθωμεν μίαν βαθμίδα κατωτέραν ἐκείνης, εἰς ἣν ἡ Ἀντιγόνη ἀνέβη, θέλομεν εὑρεῖ τὸν μὲν Κρέοντα ἡρωϊκῶς φερόμενον, καὶ θυσιάζοντα τὴν συγγένειαν τῆς Ἀντιγόνης, ὅπως μὴ αὐτὸς τοῦ ἑαυτοῦ διατάγματος γένηται παραβάτης. Τὸν δ' Αἵμονα δεύτερον μετὰ τὴν Ἀντιγόνην ἥρωα ἀποκαλέσωμεν, διότι οὗτος ἀπεράσισε ν' αὐτοχειριασθῇ μᾶλλον πλησίον τῆς ἐρωμένης αὐτοῦ, καὶ προὐτίμησε τὸν θάνατον, ἢ νὰ ὑπακούσῃ εἰς τὸ σκληρὸν τοῦ σκληροῦ πατρός του διάταγμα. Καὶ τὴν Εὐρυδίκην δὲ ἡρωϊκῶς κατὰ τὴν περίστασιν φερομένην εὑρήσομεν, ὡς μὴ ἀνεχθεῖσαν πλέον νὰ ἐπιζήσῃ, ἀροῦ ἀγαπητῆς δυάδος τὸ ῥῶς σβεννύμενον εἶδεν.

Ἡ συγκίνησις λοιπὸν τῶν θεατῶν ἐν τῇ παραστάσει τῆς τραγῳδίας ταύτης εἶναι ἀναμφισβήτητος. « Τρεῖς θεατῶν μυριάδες εἰς δάκρυα, θρήνους καὶ οἰμωγὰς ἀναλυομένων, ἐδιπλασίαζον τὰς συγκινήσεις μου καὶ τὴν παραφοράν μου », λέγει καὶ ὁ συγγραφεὺς τοῦ «Νέου Ἀναχάρσιδος» (*).

Ὁ δὲ μῦθος εἶναι σ υ μ π ε π λ ε γ μ έ ν ο ς, ὡς παραγγέλλει ὁ Ἀριστοτέλης· « Δεῖ τὴν σύνθεσιν τῆς καλλίστης τραγῳδίας μὴ ἁπλῆν εἶναι, ἀλλὰ συμπεπλεγμένην » (Πολ. 2). Εἶναι δὲ συμπεπλεγμένος ἐκ περιπετείας· διότι ἡ Ἀντιγόνη, καίπερ οὖσα ἡγεμονὶς, καίπερ οὖσα εὐτυχὴς, ἤχθη ἐν τούτοις εἰς σπήλαιον, ἔνθα δεινῶς τὸ ζῆν ἐξεμέτρησε.

Καὶ τὰ ἤθη δὲ τῶν τοῦ δράματος προσώπων εἰσὶ τοιαῦτα, οἷα ὑπὸ τοῦ Ἀριστοτέλους περιγράφονται· ἤτοι:

Χ ρ η σ τ ά. Ἡ Ἀντιγόνη, ὅσον καὶ ἂν φαίνηται γενναία καὶ ὑπερτέρα τῶν ἀνθρωπίνων ἀδυναμιῶν, ἐν τούτοις, ἀπαγομένη ὑπὸ τῶν βαρβάρων τοῦ Κρέοντος δορυφόρων, κλίνει τὸν ἀγέρωχον αὐτῆς αὐχένα, καὶ ῥίπτει ἀπελπιστικὸν ἐπὶ τῆς θλιβερᾶς καταστάσεώς της βλέμμα. Ὁ Αἵμων ἀποτροπιάζεται τὴν σκληρότητα καὶ τὴν ἀδικίαν, τὴν ἀφροσύνην καὶ τὴν ἀσέβειαν, ἂν καὶ δείκνυται κατά τι ἀπειθὴς τῷ πατρί. Ἡ Ἰσμήνη, ἂν καὶ φαίνηται ἐκ τῶν συνήθων γυναικῶν, δειλὴ καὶ ἄνανδρος οὖσα, καὶ κλίνουσα τὸν αὐχένα ὑπὸ τὸν σκληρὸν τῆς τυραννίας ζυγὸν, διασώζει ὅμως καὶ τὸ εὐγενὲς ἐκεῖνο ἦθος, τὸ χαρακτηρίζον τοὺς Λαΐαδας, τρέφει ἐν τοῖς στέρνεσιν αὐτῆς τὸ ἀδελφικὸν φίλτρον, σφριγῶν καὶ ἀκμαῖον· καὶ ἐπομένως δὲν συγκατανεύει μὲν τὸ κατ' ἀρχὰς εἰς τὴν γενναίαν τῆς Ἀντιγόνης ἀπόφασιν, ἀλλ' ὅταν ἐμφανίζηται ἐνώπιον τοῦ Κρέοντος, καίτοι ἀθῴα, λέγει ὅμως, ὅτι καὶ αὕτη ἦν ἐν γνώσει τῶν διαπραχθέντων.

Ὁ Κρέων τέλος φαίνεται μὲν ὠμὸς, ἀπηνὴς, σκληροκάρδιος, ἄτεγκτος, ψυχρὸς, ἀλλὰ τί ποιητέον, ἐνόσῳ δὲν θέλει νὰ φανῇ ἀσυνεπὴς πρὸς τὰς ἀρχάς του; νὰ κηρύξῃ ὁ ἴδιος τὸ διάταγμά του, καὶ ὁ ἴδιος νὰ τὸ παραβῇ; Ὑπερησπίσθη λοιπὸν τὴν δικαιοσύνην, ἀλλ' ὅτε ἰδίοις ὄμμασιν εἶδε τὸν υἱόν του αὐτοχειριαζόμενον, ἡ φύσις ὑπερίσχυσεν· ἤρχισε νὰ ὀδύρηται καὶ νὰ θρηνῇ.

Ἁ ρ μ ό ζ ο ν τ α· διότι εἰσὶ σύμφωνα πρός τε τὴν ἡλικίαν καὶ τὸν αἰῶνα· ἥ τε Ἀντιγόνη καὶ ὁ Αἵμων κυτοκτονήθησαν, ὑπείκοντες εἰς τὸ αἴσθημα αὐτῶν τὸ ἐθνικὸν, τῆς ἡλικίας καὶ τοῦ αἰῶνος, καθ' ὃν ἔζων. Καὶ ἡ μὲν Ἀντιγόνη ἔχει ἰδιάζοντας χαρακτῆρας τὴν γενναιότητα, τὴν τόλμην, τὴν ἀγερωχίαν, τὸ ἀῤῥενωπὸν, τὴν ὑπερηφάνειαν. Ἡ δὲ Ἰσμήνη, τὸ ἀναποράσιστον, τὴν ψυχρὰν σκέψιν, τὴν δειλίαν. Ὁ Κρέων τὸ δεσποτόῤῥον, τὴν τυραννίαν, τὴν σκληρότητα, τὸ μετ' ἀπηνείας συγκεκραμμένον φιλοδίκαιον. Ὁ δὲ Χορὸς τὸ συμβιβαστικὸν ἦθος, τὴν χαμερπῆ κολακείαν καὶ τὴν θρησκευτικὴν δεισιδαιμονίαν.

Ἡ δὲ ὁ μ α λ ό τ η ς καὶ ἡ π ο ι κ ι λ ί α ἐμφαίνονται ἄριστα ἐν τῷ δράματι.

(*) *Trente mille spectateurs fondant en larmes redoublaient mes émotions et mon ivresse (Voyage d' Anacharsis Chap. XI).*

Γ'.

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ.

Ἠθέλομεν σφόδρα ἀδικήσει τὸν ἡμέτερον ποιητήν, ἐὰν, ἀναλύοντες τὸ ἐξαίρετον τοῦτο τῆς μεγαλοφυΐας του προϊόν, καὶ εὑρόντες αὐτὸ κατὰ πάντα σύμφωνον πρὸς τοὺς σοφοὺς τοῦ Ἀριστοτέλους κανόνας, δὲν ἀπεπειρώμεθα, τό γ' ἐφ' ἡμῖν, νὰ ἴδωμεν καὶ ποῖα συμπεράσματα δύναται ν' ἀρυσθῇ ὁ εἰς τὴν μελέτην τῆς τραγῳδίας ταύτης ἐγκύπτων.

Τὰ συμπεράσματα ταῦτα περιστρέφονται εἰς τρία τὰ πρώτιστα καὶ οὐσιωδέστατα.

Καὶ πρῶτον ὁ ἡμέτερος ποιητὴς ἐμιμήθη τελείως τὴν φύσιν, καὶ ἐπὶ τοσοῦτο μάλιστα, ὥστε ἅπασα ἡ νεωτέρα γενεὰ σχεδὸν αὐτὸν ἔλαβεν ὁδηγὸν εἰς τὰς τοιαύτας μιμήσεις. Ἡ φαντασία αὐτοῦ ἦν ζῶσα, πλήρης ὄίστου καὶ αὐτεπινοίας. Ἐξελέξατο δὲ λίαν καταλλήλως τὴν ὑπόθεσιν, τὰς ἐννοίας, τὰς ἐκφράσεις, τοὺς χαρακτῆρας, καὶ, τέλος, τὰς λέξεις.

Ἐπικρατεῖ δ' ἐν τῷ δράματι ἄκρος ἐνθουσιασμός, μέγα σέβας πρὸς τὴν θρησκείαν, μέγα σέβας πρὸς τὴν φύσιν καὶ τὰ καθήκοντα αὐτῆς, σέβας πρὸς τὴν πάτνιαν καὶ μεγαλουργὸν ἐλευθερίαν, ἄσπονδον κατὰ τοῦ δεσποτισμοῦ καὶ τῆς τυραννίας μῖσος, ἀδιάλλακτος πρὸς τὴν ἀναιδῆ καὶ κτηνώδη ὑποκρισίαν ἀπέχθεια, σέβας τέλος πρὸς τὸν ἔρωτα ἐκεῖνον, ὅστις δὲν εἶναι ἔρως κτηνώδης καὶ ποταπὸς, ἀλλ' ἔρως θεῖος, ἱερὸς, εὐγενὴς, ἑλληνικός!

Διακρίνεται δ' ἐν αὐτῷ πορεία εὔκολος καὶ φυσική, λέξεις ζῶσαι, γλαφυραὶ καὶ ἀρώματα ἐνθουσιασμοῦ φέρουσαι, ἔννοιαι ἐναργεῖς καὶ σαφεῖς, εὐγλωττία στωμύλη καὶ ἀπαράμιλλος, γλῶσσα δὲ μέλιτος γλυκίων.

Ἐφαρμόζονται δὲ ὅλοι οἱ κανόνες τῆς ῥητορικῆς, ὅλα τὰ ῥητορικὰ σχήματα, ὅλαι αἱ τελειότητες τοῦ ὕρους, ὅλα τέλος τὰ κάλλη ἐκεῖνα, δι' ὧν ὁ λόγος γίγνεται ἡδὺς, θελκτικὸς καὶ μαγευτικός.

Ἐν γένει δὲ συγκιρνᾶται ἐν τῷ δράματι τούτῳ τὸ ἡδὺ μετὰ τοῦ ὠφελίμου εἰς τὸν τελειότατον βαθμόν.

Διότι πᾶς ὁ ἀναγινώσκων αὐτὸ ἐπὶ τοσοῦτον θέλγεται, εἰς τοιοῦτον ὕψος ἐνθουσιασμοῦ μεταιωρίζεται, εἰς τοιοῦτον βαθμὸν ἐξάλλος γίγνεται, ὥστε προσηλοῦται, ὡς οὕτως εἰπεῖν, καὶ προσπατταλεύεται εἰς αὐτό. Ἐν ἑκάστῃ νέᾳ ἀναγνώσει νέα θαλερὰ λείβομεν δάκρυα, καὶ συγκινήσεις τὴν καρδίαν ἡμῶν καταλαμβάνουσι, καὶ νέον διάφορον πρὸς τὴν παρθένον Ἀντιγόνην αἰσθανόμεθα. Ἀλλὰ πρὸς ταῖς θελκτηρίοις τούτοις μαγεύμασιν, ὑφ' ὧν καθηδυνόμεθα, καὶ οὐ σμικρὰν ὠφέλειαν ἀρυόμεθα. Ἐὰν ἡ Ἀντιγόνη (λέγομεν), γυνὴ οὖσα, τὰ πάντα περιεφρόνησε, καὶ ἀπεφάσισε τοσαῦτα νὰ ὑποστῇ παθήματα, τοσαῦτα νὰ ὑποφέρῃ μαρτύρια, μόνον καὶ μόνον ὅπως μείνῃ πιστὴ εἰς τὰ καθήκοντα τῆς τε φύσεως καὶ τῆς θρησκείας, πόσῳ ἀναιδεῖς ἐσόμεθα ἡμεῖς, οἵτινες ἐναβρυνόμεθα, ὅτι ἐσμὲν ἀπόγονοι ἐκείνης, καὶ μετὰ στομφορρήμοσύνης ἀναφωνοῦμεν: «Ἐσμὲν Ἕλληνες», πόσῳ μᾶλλον, λέγομεν, ἐσόμεθα ἀναιδεῖς καὶ μιαροί, ὅταν δὲν προσπαθῶμεν νὰ φανῶμεν πιστοὶ εἰς τὰ καθήκοντα ἡμῶν, πιστοὶ εἰς τὰς ἠθικὰς ὑποχρεώσεις, ὅσας ἐπιβάλλει ἡμῖν ἥ τε φύσις καὶ ἡ θρησκεία, πιστοὶ ἐκτελεσταὶ τῶν μεγάλων ἔργων, ὅσα ὑπαγορεύει ἡμῖν ἡ διπλῆ ἡμῶν εὐγενὴς καὶ ἀξιοζήλευτος καταγωγὴ, ἡ ἑλληνικὴ καὶ ἡ χριστιανική!

Τὸ πρῶτον λοιπὸν συμπέρασμα εἶναι ἡ τοῦ δράματος τελειότης, ἣν διὰ τῶν ἀνωτέρω σαφῶς ἀπεδείξαμεν.

Δεύτερον δὲ συμπέρασμα εἶναι, ὅτι ἡ καλλικέλαδος τῆς Ἀττικῆς ἀηδὼν ἠθέλησε, λιγυροφωνοῦσα, νὰ ψάλῃ τὸ πρότυπον γυναικείας ἀρετῆς καὶ ἀνδρίας.

Ὁ μέγας ἡμῶν ποιητὴς ἐξήγαγε τὴν γυναῖκα ἐκ τοῦ στενοῦ τῆς οἰκογενείας κύκλου, καὶ εἰσήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν εὐρὺν καὶ μεγαλοπρεπῆ καὶ πλατύστοον τῆς κοινωνίας περίβολον.

Ἐγένετο ὁ ἱερὸς τῆς γυναικὸς ἀνάδοχος, ὁ ἀναδεξάμενος αὐτὴν ἐν τῇ ἱερᾷ τῆς παλιγγενεσίας κολυμβήθρᾳ.

Συνησθάνθη τὸν ἄδικον τοῦ ἀνδρὸς ἐγωϊσμὸν, ὅστις ἠθέλησε νὰ καταβιβάσῃ τὴν γυναῖκα ἀπὸ τοῦ ὕψους εἰς ὃ ἄνωθεν ἦν ὡρισμένη, καὶ προσδιώρισε τὰ ὑψηλὰ τοῦ ἀνθρώπου καθήκοντα καὶ τὰς ὑψηλὰς ἐνεργείας.

Ἐνεφύτευσε, τέλος, ἐν τῇ γυναικείᾳ καρδίᾳ τὰ εὐγενέστερα αἰσθήματα, καὶ τὸν φλογερώτερον πρὸς τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν ἀνδρίαν ἔρωτα.

Ὥσπερ ὁ τυφλὸς τῆς εὐάνδρου Ἰωνίας ἀοιδὸς ἐν μὲν τῷ προσώπῳ τῆς Πηνελόπης ἐξεικόνισε σταθερὰν πρὸς τὸν σύζυγον πίστιν, ἐν δὲ τῷ προσώπῳ τῆς Ἀνδρομάχης δύω ἀγλαὰ αἰσθήματα: πιστῆς καὶ ἀφωσιωμένης συζύγου καὶ μητρότητος· οὕτω καὶ ὁ Σοφοκλῆς ἐζωγράφησεν ἐν τῷ προσώπῳ τῆς Ἀντιγόνης τὴν γυναικείαν ἀρετὴν καὶ ἀνδρίαν.

Εὐγενεῖς δέσποιναι! πρὸς ὑμᾶς τὸν λόγον στρέφω.

Μελετήσατε ἐπισταμένως τὸν χαρακτῆρα τῆς Ἀντιγόνης, καὶ ἐν τῇ μελέτῃ ταύτῃ εὑρήσετε τὴν ἀσφαλῆ ὑμῶν σωτηρίαν.

Παραβάλετε τὸν ὑμέτερον χαρακτῆρα πρὸς τὸν τῆς Ἀντιγόνης, καὶ ἐν τῇ παραβολῇ ταύτῃ ἐν θαλερὸν χύσατε δάκρυ· καθότι εἰς τὸ δάκρυ τοῦτο ἐμπεριλαμβάνεται συλλήβδην ἡ σωτηρία σας, ἡ παλιγγενεσία σας, ἡ ἀπελευθέρωσίς σας, ἡ ἐκπλήρωσις τοῦ προορισμοῦ σας, ἡ ἀληθὴς ζωή σας, ὁ ἀληθὴς χαρακτὴρ σας, ἡ ἀληθὴς ἀποστολή σας.

Παρατηρήσατε τὴν Ἀντιγόνην, ὅταν, τὸ βλέμμα πρὸς οὐρανὸν ἀνυψοῦσα, λέγῃ·

> Τί χρή με τὴν δύστηνον ἐς θεοὺς ἔτι
> βλέπειν; τίν' αὐδᾶν ξύμμαχον, ἐπεί γε δὴ
> τὴν δυσσέβειαν εὐσεβοῦσ' ἐκτησάμην;
> ἀλλ' εἰ μὲν οὖν τάδ' ἐστὶν ἐν θεοῖς καλά,
> παθόντες ἂν ξυγγνοῖμεν ἡμαρτηκότες·
> εἰ δ' οἵδ' ἁμαρτάνουσι, μὴ πλείω κακὰ
> πάθοιεν, ἢ καὶ δρῶσιν ἐνδίκως ἐμέ.
>
> (στίχ. 922—928).

Παρατηρήσατε αὐτὴν, ὅταν, ἐνώπιον τοῦ Κρέοντος παρισταμένη, ἀπολογῆται καὶ ἀναιρῇ μετ' ἐλευθερόφρονος παῤῥησίας ὅσα ἐκεῖνος τῇ λέγει, καὶ ἐξομολογῆται τὸ διαπραχθὲν πραξικόπημά της μετ' ὄψεως ἐρυθρᾶς, μετ' ὀφθαλμῶν σπινθηροβολούντων καὶ μετὰ καρδίας παλλούσης.

Τότε παράφορος ἀγαλλίασις κυριεύει ὑμᾶς, καὶ ἐν τῇ ἀγαλλιάσει ταύτῃ, συναισθανθεῖσαι τὸ ἀληθὲς ὑμῶν μεγαλεῖον, ἀγέρωχον πρὸς τὸν ἐγωϊστὴν ἄνδρα θέλετε ὑψώσει κεφαλήν, λέγουσαι αὐτῷ: Μὴ ἐπὶ πλέον σφετερίζου τὰ δικαιώματά μας· μὴ ζήτει ὅπως τὴν ἀληθῆ ἡμῶν καταπνίξῃς ἀξίαν· μὴ πλέον καταχρᾶσαι τὰ ὑψηλὰ ἡμῶν προνόμια· ἡμεῖς ἐρωτίσθημεν πλέον καὶ ἀνεγνωρίσαμεν τί ἐσμέν.

Ἤλθωμεν εἰς τὸ τρίτον καὶ τελευταῖον συμπέρασμα.

Ἀφοῦ ἐν τῇ ἀναλύσει τῆς Ἀντιγόνης τοιαύτας ὑψηλὰς ἰδέας καὶ λυσιτελεστάτας διδασκαλίας ἀνεύρομεν, πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν διαῤῥήδην, ὅτι, ὅπως συνηθῶμεν νὰ μορῥώσωμεν ἑαυτούς, ἀνάγκη ἀπαραίτητός ἐστιν ὅπως ἀείποτ' ἐν χερσὶ κρατῶμεν τὰ τῶν ἡμετέρων προγόνων συγγράμματα. Ἀφοῦ οἱ ἀλλογενεῖς πρῶτον μέλημα ἑαυτῶν θεωροῦσι τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς σοφίας, καὶ ἀπὸ ταύτης ζητοῦσι ν' ἀρυσθῶσι τὰ πρῶτα ζωογόνα τῆς πνευματικῆς αὐτῶν ζωῆς νάματα, πολλῷ μᾶλλον ἡμεῖς ὀφείλομεν νὰ ἐγκύπτωμεν ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς εἰς τὴν μετὰ προσοχῆς μελέτην αὐτῶν.

Ὅπως κατορθωθῇ ἡ μόρφωσις τοῦ νέου Ἕλληνος, ὅπως ἀναγεννηθῇ τὸ ἑλληνικὸν ἔθνος, ὅπως ὁ Ἕλλην βαπτισθῇ ἐν τῇ κολυμβήθρᾳ τοῦ πολιτισμοῦ τοῦ ἐννεακαιδεκάτου αἰῶνος, ὅπως ἄξιος, τέλος, ἀπόγονος κληθῇ τῶν ἀρχαίων ἐκείνων Ἑλλήνων, τῶν ἅπασι τοῖς ἔθνεσιν ἀθάνατον κληροδοτησάντων κληρονομίαν, ἀνάγκη, καὶ ἀνάγκη μάλιστα ἀπαραίτητος, νὰ εἰσαχθῇ ἡ ἀνάγνωσις τῶν Ἑλληνικῶν συγγραμμάτων εἰς τὸν λαόν. Ναί! εἰς τὸν λαόν· διότι ψυχὴ τοῦ ἔθνους ἐστὶν ὁ λαός.

Τὴν μεγάλην ταύτην τοῦ λαοῦ παλιγγενεσίαν ὑπόσχεται ἡ πρὸ τριῶν καὶ ἐπέκεινα μηνῶν ἀναγγελθεῖσα ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΘΗΚΗ.

Ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη εἶναι τὸ σελασφόρον μετέωρον, ὅπερ μέλλει νὰ περικοσμήσῃ τὸν φιλολογικὸν ὁρίζοντα.

Ἡ Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη ὑπόσχεται πολλὰ καὶ καλά· ὑπόσχεται νὰ εἰσαγάγῃ παρὰ τῷ λαῷ τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἑλληνικῶν συγγραφῶν, καὶ ἐνταῦτῳ ν' ἀναγεννήσῃ αὐτόν, νὰ τὸν ἐξαγάγῃ τοῦ ζόφου τῆς ἀμαθείας, καὶ νὰ καταχύσῃ αὐτὸν σοφὸν καὶ πεφωτισμένον.

Οἱ φιλόκαλοι ἅμα καὶ φιλόμουσοι ἐκδόται αὐτῆς εἰσι τοσούτῳ μᾶλλον ἀξιέπαινοι, καθόσον ἡ ἐπιτυχία τοιούτου κολοσσαίου ἔργου συνεῤέλκεται δαπάνας ὑπερόγκους καὶ ἀκαταλογίστους.

Φίλτατοι συμπατριῶται, τί περμένομεν; μὴ ἀναβολὰς πλέον, διότι τὸ ῥωμαϊκὸν λόγιον γεγωνυίᾳ κράζει: *periculum in mora* (ἐν τῇ ἀναβολῇ ὁ κίνδυνος). Μὴ πλέον λόγους ξηροὺς, μὴ κενὰς θεωρίας, διότι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη χρόνου κατασωτευόμεθα εἰς κενὰς, φρούδας καὶ ἀγόνους στιγμάς, χωρὶς οὐδὲν νὰ κατορθώμεν. Ὑποστηρίζωμεν πάντες ὁμοθυμαδὸν τὴν Ἑλληνικὴν Βιβλιοθήκην, καὶ ἐπισπεύσωμεν τὴν ἀνατολὴν τοιούτου ἡλίου, οὗ τὸ ζωογόνον ῥῶς τροφὴν πνευματικὴν, ὑγιεινὴν καὶ σωτήριον θέλει παράσχει ἡμῖν, καὶ φωτίσει τὰς φῶς διψώσας ψυχὰς ἡμῶν, καὶ τὴν ἄνομον ἡμῶν γλῶσσαν δροσίσει.

Honni soit qui mal y pense!

Ἴσως παρεξετράπημεν τοῦ κυρίου ἡμῶν θέματος. Ἀλλ' ἡ φορὰ πρῶτον τοῦ λόγου, καὶ τὸ καθῆκον ὃ εἴχομεν, δεύτερον, ὅπως εἴπωμεν δύο τοὐλάχιστον λέξεις περὶ τοῦ κοινωφελεστάτου τούτου συγγράμματος, παρεκίνησεν ἡμᾶς εἰς τοῦτο (α).

Καὶ ἤδη, πρὶν ἢ καταθῶμεν τὸν κάλαμον, ὀφείλομεν νὰ ὁμολογήσωμεν ἀνερυθριάστως, ὅτι ἴσως πολλῶν ἐλλείπει ἡ ἀσθενὴς ἡμῶν αὕτη ἀνάλυσις. Πρὸς τοῦτο δὲ ζητοῦμεν τὴν τοῦ ἀναγνώστου συγγνώμην.

Β. ΓΑΒΡΙΗΛ.

ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΕΚ ΓΕΡΜΑΝΙΑΣ.

ΚΑΡΛΣΡΟΥΗ, ΛΟΥΔΟΒΙΚΣΒΟΥΡΓΗ, ΕΙΔΕΛΒΕΡΓΗ, ΔΑΡΜΣΤΑΔΗ, ΚΙΣΣΙΓΚΕΝ.

[Ἐκ τῆς Γαλλικῆς ἐφημερίδος «Ἐλευθερία»]. (β)

—o—

Λουτρὰ τοῦ Κίσσιγκεν. Ἰούλιος.

Πατῶ ἐπὶ τέλους τὴν γῆν τῆς φιλτάτης καὶ ποθητῆς ἀπὸ τοσούτου χρόνου Γερμανίας. Ἀδύνατόν μοι ἔτι νὰ σᾶς εἴπω, ἐὰν ἀνταποκρίνηται καλῶς εἰς τὰ ὡραῖα ὄνειρα δι' ὧν ἡ φαντασία μου κατεβαυκαλήθη· ἀλλ' ὁπωσδήποτε, μοὶ ἔδωκεν ἤδη ὅτι ματαίως ἐζήτησα ὑπὸ τὸν ὡραῖον οὐρανὸν ὃν ἐπὶ τοσοῦτον ἀγαπᾶτε: τὴν ἀνάπαυσιν, τὴν γαλήνην καὶ τὴν ὑγείαν.

Ἡ Ἰταλία ὑπάρχει διὰ τοὺς εὐτυχεῖς. Ἐν τῇ μεθυσκούσῃ αὐτῆς καὶ μυριπνόῳ ἀτμοσφαίρᾳ, τὰ δάκρυα εἶναι πικρότερα, θλιβερώτερα δὲ ἡ μοναξία. Τὸ πᾶν ᾄδει καὶ τὸ πᾶν μειδιᾷ, ἡ θάλασσα ὡς ὁ οὐρανός· τὸ πᾶν εἶναι μία θάμβωσις, μία λαμπηδὼν ζωῆς καὶ ὡραιότητος, μαγεύουσα καὶ εἰς ἔκστασιν ἐμβάλλουσα τοὺς ὀφθαλμούς· τὸ πᾶν εἶναι, τολμῶ εἰπεῖν, μία ἔκρηξις γέλωτος τῆς ὡραίας καὶ περιχαροῦς ῥύσεως. Ἀλλ' ἡ ψυχὴ μεταξὺ τῶν τέρψεων τούτων οὐδὲ συνέρχεται, οὐδὲ καταπραΰνεται, καὶ — γνωρίζετε τοῦτο ὡς τὸ γνωρίζω—ἐν μέσῳ τῶν εὐωδῶν τούτων

(α) Ὅτι τῆς «Ἑλληνικῆς Βιβλιοθήκης» ἡ ἔκδοσις ὑποτίθησι σκοπὸν κοινωφελῆ καὶ ἐθνικὸν, τοῦτο δὲν εἶνε χρεία ἐνταῦθα νὰ ὑπομνήσωμεν τοῖς ἡμετέροις ἀναγνώσταις, καθότι ἀρκετὰ σαφῶς ἐξεθέμεθα τοῦτο ἐν τῇ πρὸ τεσσάρων μηνῶν δημοσιευθείσῃ ἀγγελίᾳ ἡμῶν. Ἑπομένως πάντῃ περιττὸν ἠθέλομεν θεωρήσει νὰ ἐπαναλάβωμεν τὴν σύστασιν τοῦ ἔργου, ἂν δὲν ἐγνωρίζομεν ὅτι καθῆκον ἡμῶν ἦν νὰ μεθερμηνεύσωμεν τοιαῦτα φιλομουσίας καὶ φιλογενείας ἀκραιφνοῦς αἰσθήματα, ἐπιθυμοῦντες ἵνα τοιοῦτοι σπινθῆρες μὴ παύσωσιν ἀναφαινόμενοι μεταξὺ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους. Τούτου δ' ἕνεκα ἐκφράζομεν καὶ δημοσίᾳ πρὸς τὸν ἡμέτερον ἀρθογράφον τὴν εἰλικρινῆ ἡμῶν εὐγνωμοσύνην. (Σημ. Ἑπταλ.)

(β) Τὴν ἐπιστολὴν ταύτην φαίνεται γράφουσα ἡ κυρία *Jeanne de Moncel* πρὸς τὴν κόμησσαν *d' Agoult*.

πορτοκαλλεῶν, οἱ πάσχοντες καὶ ῥεμβάζοντες οὐδόλως εὑρίσκουσιν ὅ,τι ζητοῦσιν, οὔτε ἡσυχίαν, οὔτε γαλήνην. Τὸ τεταραγμένον πνεῦμα τοῦ Δάντου πλανᾶται εἰσέτι ἐπὶ τῆς φλογώδους ταύτης χώρας, ἴσως ὅπως ζωογονήσῃ αὐτήν.

Ἡ Γερμανία, ἧττον γελαστή, ἧττον διαλάμπουσα, ἀρέσκει πλειότερον τῇ καρδίᾳ μου· ἔχει γοητείαν σοβαράν, καταθέλγουσάν με. Ὁ ψίθυρος τῶν βαθέων της ὑδάτων, τὰ μυστηριώδη ἄσματα τῶν ὑψηλῶν καὶ σκυθρωπῶν αὐτῆς δασῶν, ἐγένοντο διὰ τὴν ἀκοήν μου, ἀκούω δ'αὐτὰ καὶ τὰ ἐννοῶ. Ὁ οὐρανὸς αὐτῆς ἀβεβαίου καὶ ὠχροῦ κυανοῦ, οἱ λειμῶνες αὐτῆς οἱ ἀνθοβόλοι καὶ χλοεροί, ἀναπαύουσι τοὺς ὀφθαλμούς μου καὶ προσκολλῶσιν αὐτοὺς ἐπ'αὐτῶν. Τὰ φανταστικά της ἐρείπια, αἱ σιωπηλαὶ αὐτῆς κοιλάδες, οἱ βράχοι αὐτῆς οἱ ἀναφυόμενοι φύρδην μίγδην ἐπὶ τῶν ὀχθῶν τῶν ποταμῶν, ῥίπτοντες δὲ τὰς μεγάλας σκιάς των ἐπὶ τῶν ὑδάτων· τὰ βουνά της τὰ ἔχοντα σπήλαια ἀδιαπέραστα καὶ σκοτεινά. . . ταῦτα πάντα ὁμιλοῦσι τῇ διανοίᾳ μου, καὶ μοὶ δίδουσι ῥεμβασμοὺς καὶ ζωήν. . . Ἀλλὰ δὲν εἶναι τὸ αὐτὸ πρᾶγμα;

Τῇ ἀληθείᾳ, δὲν ἐνομιζόμην ἐπὶ τοσοῦτον γερμανίς. Ἡ φύσις αὐτὴ εἶναι ἰδική μου, μοὶ ἀνήκει, εἶναι ἡ πατρίς μου, τὸ αἰσθάνομαι. Θὰ κατάγωμαι ἐκ Φράγκου τινός, ὅστις, καίτοι πατῶν ὑπερηφάνως τὴν γῆν τῆς κατακτήσεως, διεφύλαξεν ἐν τῷ βάθει τῆς καρδίας αὐτοῦ τὴν λύπην καὶ τὴν μνήμην τῆς ἀκριβοῦς αὐτῷ Γερμανίας, τῆς πρώτης αὐτοῦ πατρίδος. Γελᾶτε!

« Οἱ Γερμανοί, θὰ μοὶ εἴπητε, εἶναι λοιπὸν ἀδελφοί » σας ἐπίσης; »

Ἡ ἀπάντησις ζητεῖ σκέψιν, ἀφοῦ μέχρις ὥρας— νὰ σᾶς τὸ ὁμολογήσω—ὡς ἐχθρὰν μόνον μ'ἐμεταχειρίσθησαν· τὸ βαλάντιόν μου εἶναι ἐδῶ ἐμπρὸς ὡς τρομερὸς μάρτυς· ἡ φιλοξενία δὲν δίδεται ἐνταῦθα, πληρώνεται ἀκριβώτατα.

Μετὰ τὸ Στρασβοῦργον ἡμῶν, ὅπερ ἀνωφελῶς κάμνει ὅ,τι δύναται, ὅπως φανῇ πόλις γαλλική, εἰ καὶ εἶναι τοιαύτη εἰς ὅλας αὐτῆς τὰς ἴνας, πρώτη πόλις ἀληθῶς γερμανικὴ εἶναι τὸ φρούριον τῆς Ραστάδτης, οὗτινος ἡ φρουρὰ θὰ ἦναι ὡραιοτάτη ἐν καιρῷ πολέμου. Θεέ μου! πόσα στόματα τηλεβόλων! ὁποῖα τείχη καὶ ὁποῖαι πύλαι! Ἀλλ' εὐλογήσωμεν αὐτήν, ὁπωσδήποτε, ἀφοῦ ὑπὸ τὰ τείχη της τῷ 1714 ὑπεγράφη ἡ εἰρήνη μεταξὺ τοῦ στρατάρχου μας *Villars* καὶ τοῦ πρίγκηπος Εὐγενίου, ἡ εἰρήνη, ἡ δώσασα τῇ Γαλλίᾳ ὁριστικῶς τὴν Ἀλσατίαν, τὴν Ἀλσατίαν ταύτην, ἥτις ὑπῆρξεν ἄλλοτε τὸ φραγκικὸν βασίλειον τῆς Αὐστρασίας —χώρας ἀνδρῶν ἀνδρείων καὶ γυναικῶν περικαλλῶν —Αὐτὰ τοὐλάχιστον διηγοῦνται αἱ γηραιαὶ ἀλιεῖς τῶν ὀχθῶν τοῦ Ῥήνου, τῶν ὁποίων αἱ ἀφηγήσεις τὴν αὐτὴν ἔχουσι κάποτε ἀξίαν—τῶν τῆς ἱστορίας—εἶναι ἡ ποίησις τῶν παλαιῶν χρόνων.

Ἡ Καρλσρούη, νέα, λευκὴ, ὡραία καὶ ψυχρά, ἐπομένως πεπλυμένη καὶ πλήττουσα πόλις, οὐδόλως ἐπισύρει τὰ βλέμματά μου· εἶναι ἐν τούτοις πρωτεύουσα καὶ κατοικία τοῦ μεγάλου δουκὸς τῆς Βάδης καὶ ὅλων τῶν χρυσοχόων, τῶν κατασκευαζόντων τὰ περίφημα ἐκεῖνα χρυσοχοϊκὰ ἔργα, τὰ καθ' ὅλην τὴν Γερμανίαν ἐν ἀφθονίᾳ διεσκορπισμένα. Ἐκεῖ, τῳόντι, ἀγοράζονται τὰ μεγάλα ἐκεῖνα δακτυλίδια, μίγματος ἐν ᾧ ὁ χρυσὸς ἐπὶ τοσοῦτον εἰσέρχεται, ὥστε δὲν ἀξίζει τὸν κόπον νὰ τὸ μνημονεύσῃ τις, τὰ ὁποῖα πᾶς τις, σεβόμενος ἑαυτὸν δὲν δύναται ἢ νὰ φέρῃ, ἀπὸ τοῦ κέλνερ (ὑπηρέτου τοῦ ξενοδοχείου), τοῦ ὑπηρετοῦντος τὸ πρόγευμά σας, μέχρι τοῦ ἀστοῦ, τοῦ ἔχοντος οἶκον παρὰ τὴν ὁδόν.

Ἡ Καρλσρούη (ἀνάπαυσις τοῦ Καρόλου) ἐκτίσθη κατὰ τὸν δέκατον ὄγδοον αἰῶνα ὑπὸ τοῦ μαργράβου Καρόλου Γουλιέλμου, ἐκδικουμένου τοὺς κατοίκους τῆς Δυρλάχης, τῆς πρωτευούσης αὐτοῦ, τοὺς ἐπιμένοντας νὰ μὴ θέλωσι παντάπασι νὰ παραχωρήσωσι τὴν γῆν των, μηδὲ νὰ κρημνίσωσι τὰς οἰκίας των πρὸς κατασκευὴν νέας πόλεως. Ἐσκόπει δὲ νὰ κτίσῃ αὐτὴν ἐν σχήματι ῥιπιδίου· ἆρά γε ἐξ ἔρωτος πρὸς ἡγεμονίδα τινὰ ἱσπανίδα, ἢ πρὸς ὡραίαν τῆς αὐλῆς τῆς Γαλλίας κυρίαν, ἥτις, εἰς τοὺς ἀξιομνημονεύτους ἐκείνους χρόνους, ἐκίνει ἐπίσης καλῶς τὸ ῥιπίδιον ὡς αἱ σεν ό ρ α ι τοῦ βασιλείου τῶν Ἱσπανιῶν; Οὐδεὶς ἠδυνήθη νὰ μάθῃ τοῦτο· ἀλλ' ὁ Κάρολος Γουλιέλμος ἔρυγεν εἰς τὰ βάθη τῶν δασῶν, ἀκολουθούμενος ὑπὸ λεγεῶνος ἐρατῶν, καὶ ἡ Καρλσρούη ἔλαμψεν ἐντὸς ὀλίγου, ἐξετάθη ὡς ῥιπίδιον καὶ ὠνομάσθη πρωτεύουσα. Ἔκτοτε ἡ ἀνδρεία καὶ ἀνεξάρτητος Δυρλάχη ἀπέθανεν ἐξ ἐγκαταλείψεως. Ἰδιοτροπία βασιλέως.

Ὀλίγον μακρὰν τῆς πόλεως ταύτης, ἐπὶ τῆς πρὸς τὴν Στουτγάρδην ὁδοῦ, κεῖται ἄλλη βασιλικὴ παραῤῥοσύνη, αἱ Βερσαλλίαι τῆς Γερμανίας, ὁ πύργος τοῦ Λουδοβικσβούργου, ὃν ὁ Ἐβερχάρδος, δοὺξ τῆς Βυρτεμβέργης, ἀνήγειρε δι' ἄλλην Μοντεσπάν (α), λέγουσιν. Ὁμιλῶ περὶ τοῦ Λουδοβικσβούργου, οὐχὶ ἕνεκα τούτου, ἀλλὰ διότι παρὰ τὸ ῥοῦριον τοῦτο, εἰς τὴν σκιὰν τοῦ πύργου, ἐπὶ τοῦ γηραιοῦ ἐλάφρους τῆς Σουάβης, πατρίδος τῶν Μιννέσιγκερ (β), ἔζησεν ἐν τῇ νεότητί του ὁ μέγας Σχίλλερος. Ἐκεῖ ἐσπούδασε κατὰ πρῶτον παρὰ τραχεῖ διδασκάλῳ, εὐαρεστηθέντι νὰ προσβάλλῃ καὶ ταπεινοῖ τὴν νέαν καὶ ὑπεκκαίουσαν ψυχὴν τοῦ ποιητοῦ, ὅπερ οὐδέποτε ἐλησμόνησεν οὗτος· κατόπιν, ὁρισθεὶς ὑπὸ τοῦ Δουκὸς Καρόλου Εὐγενίου, εἰσῆλθεν εἰς τὴν νέαν σχολήν, ἣν ἐσχημάτισεν ὁ μεταγνοὺς οὗτος ἁμαρτωλὸς ἐν τῷ πύργῳ του τῆς Μοναξίας (1770), ὃν βραδύτερον μετήγαγεν εἰς Στουτγάρδην.

Εἰς τὴν *Karlsschule* (σχολὴν τοῦ Καρόλου) ἐδιδάσκοντο ἡ στρατιωτικὴ ἐπιστήμη, αἱ ὡραῖαι τέχναι, αἱ ἐπιστῆμαι, τὸ δίκαιον, ἡ ἰατρικὴ καὶ... ἡ χορογραφία. Ἡ μεγαλειτέρα ἰσότης ἐβασίλευε μεταξὺ τῶν μαθητῶν, κατ' ἐξαίρεσιν μόνον ὅτι οἱ εὐγενεῖς ἦσαν λευκῇ κόνει πεπασμένοι (*poudrés*), οἱ δὲ ἀστοὶ δὲν ἦσαν τοιοῦτοι.

Ὁ Σχίλλερος, πρὸς δυστυχίαν του, εἶχεν ἐρυθρὰν τὴν κόμην, ὅπερ παραδόξως πως ἀπεστρέφετο ὁ λεπτοφυὴς

(α) Μία τῶν πολλῶν ἐρωμένων τοῦ Λουδοβίκου ΙΔ' τῆς Γαλλίας.

(β) Οἱ ἐν Γερμανίᾳ ῥαψῳδοὶ τοῦ λαοῦ. Σ. Μ.

Κάρολος-Εὐγένιος, καταδικάσας αὐτὸν εἰς τὴν παιπάλην (poudre) ὡς εὐγενῆ, ἵνα μὴ προσβάλληται ὑπὸ τοῦ ζωηροῦ ἐκείνου χρώματος, ὅπερ δὲν ἐσκέπτοντο ἔτι τότε νὰ καταστήσωσι τοῦ συρμοῦ. Μεγάλη εὔνοια, δι' ἣν ὤφειλεν ἐπὶ πολὺν χρόνον ν' ἀγανακτῇ ὁ μικρὸς ἀστός!

Ὁ Σχίλλερος δὲν εἶχε καλλονὴν προσώπου, ἐκέκτητο ὅμως τὴν καλλονὴν τῆς μεγαλοφυΐας. Ἡ κεφαλή του ὡμοίαζε πολὺ τὴν τοῦ Πασχάλ (α)· ὀφθαλμοὶ πυρός, μεγάλη ῥὶς ἀρκούντως γαμψή, στόμα χονδροειδές, μέτωπον στενὸν καὶ ἀξιοπαρατηρήτως ὑψηλόν, ἐκ προτέρων τῇ ποιήσει ὡρισμένον· τὸ ὀπισθεν τῆς κεφαλῆς πεπιεσμένον, ἢ μᾶλλον σχεδὸν μὴ ὑπάρχον. « Τὸ πᾶν εὐγενές », θὰ ἔλεγεν ὁ δόκτωρ Γάλλ, σπουδάζων τὴν κεφαλὴν ταύτην· αἱ κακαὶ ῥοπαὶ οὐδεμίαν ἠδυνήθησαν νὰ εὕρωσι θέσιν. Ἡ ἰδία κατασκευὴ παρατηρεῖται, εὐδιακριτωτέρα μάλιστα, εἰς τὴν κεφαλὴν τοῦ Πασχάλ.

Μεγάλα ὀνόματα ἐξῆλθον τῆς σχολῆς τοῦ Καρόλου· ὁ Σχίλλερος ἐν ἀρχῇ, κατόπιν Δαννέκερ, ὁ μέγας γλύπτης, ἐργάτης τῆς Ἀριάδνης ἐκείνης, ἣν ὁ πάππος σας τῆς Φραγκφόρτης, Φίλιπ, πρῶτος ἐξετίμησεν ὡς ἔργον μεγαλοφυΐας, καὶ δι' ὃ ἔδωκεν 25,000 φρ. τῷ μεγάλῳ, πλὴν δυστυχοῦντι καλλιτέχνῃ· ὁ Ζουμστοὺγ, ποιητὴς ἀγαπώμενος ἐν Γερμανίᾳ· οἱ στρατηγοὶ Φοὺλλ, ὁ φίλος τοῦ Ἀλεξάνδρου, καὶ ὁ Πρῶσσος Βολζόγλερ· ἐπὶ τέλους ὁ Κυβιέρος, ὁ σοφὸς ἡμῶν Κυβιέρος, ἔστι, τέκνον τοῦ Μοντβελιάρδου, ἀνῆκεν ἀκόμη τῷ 1769 εἰς τὸν οἶκον τῆς Βυρτεμβέργης.

Φθάνω εἰς Εἰδελβέργην, τὴν πτωχὴν καὶ εὐγενῆ πόλιν, τὴν ἀπὸ τῆς θεμελιώσεώς της εἰς τὰς δυστυχίας ἀριερωθεῖσαν. Πολλάκις ἐλεηλατήθη καὶ διεπάσθη ὑπὸ τῶν αὐτοκρατορικῶν, καὶ ὑπ' αὐτῶν δὲ τῶν στρατιωτῶν τοῦ μεγάλου βασιλέως Λουδοβίκου ΙΔ'—ὦ αἰσχύνη!—ἐπυρπολήθη. Ἡ ὡραιότης, ἡ ἀνδρία, ἡ ἱστορία αὐτῆς οὐδόλως ἐκάστοτε ἴσχυσαν ὅπως σώσωσιν αὐτήν.

Σήμερον εἶναι νέα καὶ καινή, ἀλλὰ τὰς γηραιὰς πόλεις ἀγαπῶ μόνον. Τὸ πανεπιστήμιόν της ὁπωσδήποτε δίδει χάριν τινὰ εἰς τὰς λευκὰς, νέας καὶ καθαρὰς οἰκίας της.

Οἱ σπουδασταὶ τῆς Εἰδελβέργης εἶναι σοβαροὶ ὡς οὐδαμοῦ ἄλλοθι, ἴσως δὲ καὶ εὐγενέστεροι· διότι, λέγεται, ὅτι ἐν Εἰδελβέργῃ συρρέει ἡ νέα ἀριστοκρατία καὶ αὐτόθι ὑπάρχει ἡ ἑστία ἐν ᾗ ὑποθάλπονται καὶ συγκεντροῦνται αἱ ἰδέαι τῆς γηραιᾶς Γερμανίας. Μὴ μ' ἐρωτᾶτε ἂν ἦναι Πρῶσσοι! Βλέπων τις αὐτοὺς περιπατοῦντας κατὰ θιάσους ἐπὶ τῆς πλευρᾶς τοῦ ἐπαγωγοῦ ἐκείνου βουνοῦ, τοῦ ὑπερκειμένου τῆς πόλεως, σοβαρῶς συζητοῦντας περὶ τοῦ πολέμου ἢ τῆς εἰρήνης, δὲν δύναται ἢ νὰ συγκινηθῇ, ἢ νὰ ταραχθῇ, σκεπτόμενος ὅτι ἡ νέα αὕτη γενεά, ἡ εὐρώστως καὶ ἰσχυρῶς, ἡ σπουδαίως καὶ φιλελευθέρως ἀνατρεφομένη, ἀναμφιβόλως προωρίσθη νὰ ἐκδικηθῇ ἡμέραν τινὰ τοὺς δεδουλωμένους τῆς σήμερον ἢ νὰ καθιερώσῃ δι' ἐπισήμων πράξεων τὴν ἑνότητα τῆς πρωσσικῆς Γερμανίας. *Chi lo sa!*—Τίς γνωρίζει τοῦτο!—λέγουσιν οἱ Ἰταλοί. Δικαιοσύνη καὶ εἰρήνη! λέγει ἡ καρδία μου.

Τὸ ἐξ ἐρυθροῦ ἀμμολίθου γηραιὸν ἀνάκτορον εἶναι, αὐτὸ μόνον, μία σελὶς ἱστορίας· τὰ ἴχνη τῶν πολέμων καὶ τῶν ἐφόδων πανταχοῦ φαίνονται· πύργοι κατατετμημένοι, ἀγάλματα συντετριμμένα ὑπὸ συντριμμάτων βομβῶν, τείχη ἑτοιμόῤῥοπα βρυοσκεπῆ, αὐλαὶ ἐκ πετρῶν περραγμέναι, ἀγάλματα δ' ἄλλα τοῦ Διὸς, Καρόλου τοῦ Μεγάλου, τῆς Ἀφροδίτης, ὀρθὰ ἀκόμη ἐπὶ τῶν ἐρειπίων τούτων. Ὅλοι οἱ ῥυθμοὶ, ὅλαι αἱ ἐποχαὶ, ὅλαι αἱ ὡραιότητες ἐπισωρεύονται ἐκεῖ ἐν χάριτι καὶ φρίκῃ. Ἡ τολμηροτέρα καὶ ἐξαισιωτέρα τέχνη, ἡ λαμπροτέρα φύσις περιπτύσσονται ἀλλήλας.

Ἀλλ' ὁπόταν ἀπὸ τοῦ θανάτου τούτου καὶ τῆς ἐρημώσεως ἀπομακρυνόμενός τις ἀναβῇ ἐπὶ τοῦ βουνοῦ τοῦ ἄνωθεν τοῦ ὑπερηφάνου ἀνακτόρου, ἀδύνατον νὰ μὴ καταληφθῇ ὑπ' αἰσθήματος εὐγνωμοσύνης πρὸς τὸν Ὕψιστον, τὸν ἐν καλαισθησίᾳ πλάσαντα καὶ διατηρήσαντα ἐκπληκτικὴν ἐπὶ τοσοῦτο καὶ εἰρηνικὴν τοποθεσίαν, ἐκεῖ ὅπου τὸ πῦρ, ὁ σίδηρος, ἡ μανία καὶ ἡ λύσσα τοῦ ἀνθρώπου τὸ πᾶν πρὸ δύο αἰώνων κατέστρεψαν.

Τοιαῦτα θεάματα καθιστῶσιν ἡμᾶς μικροτάτους πρὸ τῆς μεγάλης καὶ αἰωνίας ταύτης φύσεως! Ἀπὸ τῆς κορυφῆς τοῦ Γεϊσβέργ ὁ ὁρίζων εἶναι ἀπέραντος· ἡ πεδιὰς τοῦ Ῥήνου ἐκτείνεται εὐρεῖα καὶ μεγαλοπρεπὴς μετὰ τοῦ σωροῦ τῶν κωμῶν αὐτῆς καὶ τῶν χωρίων, μετὰ τῶν δασῶν αὐτῆς καὶ τῶν πόλεων, ὡς ἡ Μανγάϊμ, Σπίρ, Βόρμς· πρὸς μεσημβρίαν, τὸ σκοτεινὸν τῆς παραπέτασμα, τὸ ὑπερκείμενον τοῦ μακρυνοῦ καὶ ῥοδινοῦ Βογησοῦ (*Vosges*)· νερὰ τρέχοντα καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις καὶ προκαλοῦντα ὁμιλίας, μαρμαίροντα δ' ἐκ τοῦ ἡλίου ὡς βραχώδης κρύσταλλος· πορφυρώδη νέφη· ἠθισμένα καὶ ῥικνιῶντα δένδρα· καθαρὰ καὶ φαιδρὰ ὁσμάτα ἐν τῇ κοιλάδι· αὔρα μεμυρωμένη ἐκ τῶν εὐωδιῶν τῶν φιλυρῶν· ἡ ζωή, ἡ εὐθυμία, ἡ ἐργασία καὶ ἡ ἠρεμία γλυκείας εἰρήνης. Ὀνειροπόλουν πρὸ τοῦ πίνακος τούτου ἑνὸς Κλαυδίου Λορράϊνου (α) τὰς ὡραίας ταύτας λέξεις τοῦ Σχιλλέρου μεταφερομένη εἰς τὸ ἀπαίσιον ἔτος 1693·

« Ἀπειλητικὴ ἡ ἐξέγερσις τοῦ λέοντος, τρομεροὶ δὲ οἱ ὀδόντες τῆς τίγρεως· ἀλλ' ὅ,τι φρικωδέστερον καὶ μᾶλλον κινδυνώδες, εἶναι ὁ ἄνθρωπος ἐν τῇ παραφορᾷ τῶν παθῶν αὐτοῦ. Δυστυχία εἰς τοὺς δανείζοντας εἰς τὸν αἰώνιον τοῦτον τυρλὸν τὴν δᾴδα, τὸ φῶς τοῦ οὐρανοῦ! δὲν τὸν φωτίζει· δύναται ὅμως εἰς τὰς χεῖράς του νὰ πυρακτώσῃ τὰς πόλεις, νὰ ἐρημώσῃ τοὺς ἀγρούς . . . »

Ἡ Δαρμστάδτη εἶναι μία ἐξ ἐκείνων τῶν πόλεων, ὧν διῆλθεν ὁ λοιμός. Ὁποῖος καλὸς πρὸς κυβέρνησιν τόπος! Ἐκεῖ ἀναμφιβόλως δὲν ὑπάρχουσιν οὐδ' ἀντιπολίτευσις, οὐδὲ πρωθυπουργός· οἱ Ῥουὲ καὶ οἱ Αἰμίλιοι Ὀλιβιὲ καὶ οἱ Ἰούλιοι Φάβροι εἶναι ἄγνωστοι, ὡς ἡ εὐγλωττία καὶ ἡ ἐλευθερία κηρύσσονται βεβαίως ἀνωφελεῖς. Εἶναι εὐτυχεῖς, τί νὰ ἐπιθυμήσωσι πλέον; Ὁ μέγας δοὺξ, ἄλλως τε, εἶναι καλὸς ἡγεμών·

(α) Γάλλος ἠθικολόγος τοῦ ΙΖ' αἰῶνος. Σ. Μ.

(α) Διάσημος γάλλος ῥωπογράφος. Σ. Μ.

κυνηγεῖ ὅλαν τὴν ἡμέραν ἐντὸς τῶν δασῶν αὐτοῦ, ἀκροᾶται τὴν ἑσπέραν, ἀποκοιμώμενος, καλλίστης μουσικῆς, καὶ κατέχει τὴν ὑπερτάτην τέχνην νὰ λησμονῇ τοὺς ὑπηκόους αὐτοῦ. Βεβαίως ῥίγη τινὰ διέρχονται ἐπὶ τῆς ἄβρᾶς ἐπιδερμίδος τῆς ὡραίας Ἐσσικῆς πόλεως, ὅταν κατὰ τύχην προφέρηται τὸ πρωσσικὸν ὄνομα, ἀλλ' ἡ γαλήνη ταχέως ἀνακτᾶται, τῆς ἐμπιστοσύνης — ἢ κατ' ἄλλους τῆς ἀμεριμνίας—οὔσης ἡ γλυκεῖα ἀρετὴ ἡ ὑπὸ τῆς εὐμενοῦς φύσεως χορηγηθεῖσα εἰς τοὺς κατοίκους τῆς ὡραίας ταύτης χώρας. Νομίζω ὅτι ἀγνοοῦσιν ἐν Δαρμσάδτῃ τὰ μακρύτερον δέκα χιλιόμετρα συμβαίνοντα. Δὲν μ' ἐχρειάσθη νὰ συμβουλευθῶ τοὺς σοβαροὺς ἄρχοντας τῆς πόλεως, τοὺς ἐν τῇ αἰθούσῃ τοῦ σταθμοῦ τοῦ σιδηροδρόμου συνηθροισμένους, τῇ εἰς καρενεῖον μετεσχηματισμένῃ, κατὰ τὸν γερμανικὸν συρμόν, μόνον καὶ μόνον ἵνα γνωρίσω διὰ ποίας ὁδοῦ διευθύνεταί τις πρὸς τὰ νερὰ τοῦ Κίσσιγκεν!

Οὐδὲν περιεργότερον Ἐσσικοῦ ἢ Βαυαρικοῦ σιδηροδρόμου· σπεύδω νὰ εἴπω ὅτι εἶναι κομψὸς καὶ ἀναπαυτικός.—«Εἰς τὰς πρώτας τάξεις, λέγουσιν οἱ ἐντόπιοι, λόρδους μόνον ἢ ἀνοήτους ἀπαντᾷ τις».—Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ δεύτεραι εἶναι ὡραῖαι πρῶται γαλλικαί. Ἄλλως τε ἡ ἀτμάμαξα σταματᾷ καθ' ὁδὸν ὁσάκις τοῦτο εὐχαριστῇ τὸν ἀρχηγὸν τῆς συνοδίας. Πρέπει ν' ἀνάψῃ τὴν πίπαν του, ἔχει νὰ ἴδῃ ὡραίαν τινὰ κόρην, νὰ συνομιλήσῃ μετά τινος περῶντος φίλου, ἡ συνοδία σταματᾷ ἐν τῷ ἄμα, ἐν μέσῃ πεδιάδι, κατὰ προτίμησιν ὅμως ἐν μέσῳ τῶν χωρίων, ὅπου εὑρίσκεται καλὸς καὶ ὡραῖος ζύθος, ὅστις, μετὰ τὴν πίπαν, εἶναι τὸ ἄκρον ἀγαθὸν τοῦ Βαυαροῦ.

Οὐδὲν διάφραγμα ἐμποδίζει τοὺς περιέργους καὶ τοὺς ἀρρωνας· ὡς ἐν Ἀμερικῇ, τὰ παιδία παίζουσιν ἐπὶ τοῦ σιδηροδρόμου, αἱ γυναῖκες ἐργάζονται, οἱ δ' ἄνδρες ἀναπαύονται καπνίζοντες. Ὁποῖον φλέγμα! Ὁ βίος θὰ ἦναι αὐτοῖς γλυκύτατος, ἀφοῦ δὲν βιάζονται ν' ἀλλάξωσι καὶ νὰ ῥθάσωσι! Πῶς θέλετε νὰ πιστεύω ὅτι οἱ κατακτήσαντες τὴν Σαξωνίαν, τὴν Βοημίαν καὶ τὴν Αὐστρίαν εἰς ὀκτὼ ἡμέρας εἶναι τῆς αὐτῆς φυλῆς μετὰ τῶν εὐγενῶν τούτων ἀκνηρῶν τῶν ἀρεσκομένων νὰ αἰσθάνωνται τὸν βίον αὐτῶν ἡδέως ῥέοντα σταγόνα πρὸς σταγόνα, τῆς φυλῆς ταύτης τῶν καλλιτεχνῶν καὶ τῶν ποιητῶν τῆς δούσης ἡμῖν τὸν Γαίτην καὶ τὸν Σχίλλερον, τὸν Μοζάρτον καὶ τὸν Ἄϋδν; Ὄχι, ὄχι, μὴ νομίζετε ἕνα λαὸν τοὺς τολμηροὺς ἐκείνους φιλοσόφους τοῦ Βορρᾶ καὶ τοὺς ῥεμβώδεις τούτους τῆς Μεσημβρίας· ἡ ἑνότης δὲν θὰ ὑπῆρχεν, ἡ διαφωνία τοὐναντίον θὰ ἐβασίλευε. Μεταφέρετε τὰ κλήματα τῶν ὀχθῶν τοῦ Ῥήνου ἐπὶ τῶν κλιτύων τῶν παραγουσῶν τὸν οἶνον τοῦ Τοκαΐ (α), ἤ, ἔτι δυσκολώτερον, τὰ κλήματα τοῦ Τοκαΐ εἰς τὰς ὄχθας τῆς Μοσέλλης (β). Ὄχι, θὰ ἀπέθνησκον· εἰς τὰ μὲν ἀναγκαῖος ὁ καίων καὶ ῥύγων (καβουρδίζων) ἥλιος, εἰς τὰ δὲ αἱ δριμεῖαι καὶ ὑγραὶ αὖραι τῶν μεγάλων ποταμῶν.

Διατί λοιπὸν οἱ λαοὶ νὰ μὴ ὦσι τεταγμένοι κατὰ τοὺς αὐτοὺς νόμους; Διατί ἡ πολιτικὴ νὰ ζητῇ νὰ ἐξομοιοῖ ὅτι ἡ φύσις καὶ ὁ Πλάστης διήρεσαν καὶ ἐχώρισαν; Ἡ πτῶσις τῶν μεγάλων κρατῶν τῆς ἀρχαιότητος οὐδέποτε θὰ χρησιμεύσῃ ὡς μάθημα εἰς τοὺς φιλοδόξους τῆς σήμερον! Σιωπῶ, διότι ἄλλως θὰ σᾶς παρώργιζον, ὡς γνωρίζετε νὰ ὀργίζησθε, γλυκὰ, γλυκὰ καὶ σοβαρὰ, πεῖθουσά με ὅτι ἔχω ἄδικον. Μ' ὅλον τοῦτο δὲν θέλω νὰ καταπεισθῶ ἀκόμη· ἀδυνατῶ νὰ πιστεύσω, βλέπουσα ὅτι βλέπω, ὅτι ἡ ἐλευθερία, ἡ ὑπερήφανος αὕτη θεὰ ἣν λατρεύετε, θὰ ἐξέλθῃ θριαμβεύουσα ἐκ ταύτης τῆς πάλης τῆς ἰσχύος κατὰ τῆς ἀδυναμίας . . . Ὁπόσων ἐτῶν δεσποτισμοῦ ἔχει ἀνάγκην ἡ θεμελιουμένη αὕτη μεγάλη αὐτοκρατορία πρὶν ἢ ἀφήσῃ κυματίζοντας τοὺς χαλινοὺς ἐπὶ τοῦ ἵππου τούτου, τοῦ τεθορυβημένου ἐξ ἰσχύος καὶ δυνάμεως, ὃν γερμανικὸν λαὸν θὰ ὀνομάσωσι! Τὰ μικρὰ κράτη εἶχον πλειοτέραν τὴν ἀξίαν· ὁποία ὡραία ἐποχὴ ἐκείνη καθ' ἣν οἱ ἑπτὰ ἐκλέκτορες ὠνόμαζον τὸν αὐτοκράτορά των, ὃν ἐδικαιοῦντο ἐπίσης νὰ παύσωσι τῆς ἀρχῆς! . . . Διὰ τὴν Γαλλίαν πρὸ πάντων ὁποία διαφορά! Ἀλλὰ γίνομαι ἐγωϊστής.

Ἰδοὺ ἐγὼ εἰς Κίσσιγκεν. Σᾶς γράφω ταῦτα εἰς τὸν θόρυβον τῶν μορμυρούντων αὐτοῦ ὑδάτων, καὶ ὑμᾶς σκέπτομαι πρὸ τῶν χαριέντων τούτων λόφων, ἐν τῇ σκιᾷ τῶν ὡραίων τούτων δένδρων τῶν πεπληρωμένων ἐκ φαιδρῶν κελαδημάτων. Ἐς ὀλίγον!

ΚΑΛΑΝΘΗΣ Ι. Π. . .

ΤΟ ΔΙΚΑΙΟΝ ΤΩΝ ΓΥΝΑΙΚΩΝ (*).

Β'.

Η ΧΗΡΑ.

Εἶναι χήρα ἀπὸ ἓξ ἤδη μηνῶν, ἄνευ περιουσίας, ἀλλ' οὐχὶ καὶ ἄνευ οἰκογενείας. Ἔχει δύω τέκνα, ἄῤῥεν καὶ θῆλυ, τὸ μὲν δεκαετὲς, τὸ δὲ πενταετές. Ἡ μήτηρ εἶναι εἰκοσιοκταετής.

Ὁ μακαρίτης εἶχε θέσιν εἰσπράκτορος εἰς Κρασνὰ-ἐπὶ-Λειγηρος, πλησίον τοῦ Νεβέρ. Ἦν δ' ἀγαθὸς νέος, εὔθυμος, χαρωπὸς, ἀγαπῶν τὴν εὐζωΐαν, φιλήδονος ὀλίγον, ἄρροντις διὰ τὸ μέλλον, καὶ ὅλως διόλου ξένος πρὸς τὰ πολιτικὰ, τὰ θρησκευτικὰ, τὰ διοικητικὰ, τὰ μεταφυσικὰ, ἢ τὰ αἰσθητικά.

Ὁ πατὴρ αὐτοῦ, παλαιὸς τοῦ πεζικοῦ λοχαγὸς, ἀφ' οὗ κατέτριψε καὶ κατέφαγε τὰ ὑποθήματά του εἰς Ἱσπανίαν (ἀπὸ 1810—1814), εἰς Πελοπόννησον μετὰ τὴν μάχην τοῦ Ναυαρίνου, ἀκολούθως ἐν Ἀλγερίᾳ, ἔφασε μίαν σφαῖραν εἰς τὸ γόνυ τῷ 1833, καὶ, ἀπο-

(α) Μέρος ἐν Οὐγγαρίᾳ παράγον διαπρέποντα ἐν Εὐρώπῃ οἶνον.

(β) Ποταμὸς ἐν Γαλλίᾳ. Σ. Μ.

(*) Ὅρα φυλλάδ. 16.

μαχος γενόμενος, διωρίσθη εἰσπράκτωρ τῆς Κρουνὸ-ἐπὶ-Λείγηρος. Τὰ χίλια ὀκτακόσια φράγκα τῆς εἰσπράξεως καὶ μία σύνταξις ἐκ χιλίων φράγκων ἦσαν ἀξιόλογος περιουσία διὰ τὸν γηραιὸν στρατιώτην, ὅστις ἔκτοτε ἀπέκτησε τὴν καλὴν συνήθειαν ν' ἀνάπτῃ τὴν πίπαν του κατὰ τὰ χαράγματα, νὰ σκάπτῃ καὶ νὰ σκαλίζῃ τὴν γῆν, νὰ σπείρῃ εἰς τὸν κῆπόν του μεταξὺ τῆς πέπτης πρωϊνῆς ὥρας καὶ τῆς ἐννάτης, ν' ἀνοίγῃ τὸ γραφεῖόν του μεταξὺ τῆς ἐννάτης καὶ τῆς δωδεκάτης, νὰ γευματίζῃ μεταξὺ τῆς δωδεκάτης καὶ τῆς πρώτης μ.μ., ν' ἀναγινώσκῃ τὴν Συνταγματικὴν καὶ νὰ παίζῃ τὸ δόμινόν του εἰς τὸ καφενεῖον Μαγαδὼρ μετὰ τοῦ ὑπολογαγοῦ Σκουριᾶ (τάγμα. τῶν δημαχῶν τῆς Μαρίας-Λουΐζης) μεταξὺ τῆς πρώτης μ.μ. καὶ τῆς τρίτης, ν' ἀνοίγῃ πάλιν τὸ γραφεῖόν του ἐπὶ μίαν ὥραν καὶ νὰ κλείῃ αὐτὸ ὁριστικῶς κατὰ τὴν τετάρτην ὥραν, νὰ κάμνῃ ἕνα περίπατον εἰς τὰ προχώματα τοῦ Λείγηρος μέχρι τῆς ἑβδόμης ὥρας, καὶ νὰ κατακλίνηται κατὰ τὴν ὀγδόην καὶ τέταρτον ἀνὰ πᾶσαν ἑσπέραν.

Κατὰ τῷ **1856**, αἰσθανθεὶς τὴν χεῖρά του τρέμουσαν καὶ μόλις δυναμένην πλέον νὰ ὑπογράψῃ, ἐπέτυχε νὰ μεταδώσῃ κληρονομικῶς τὴν θέσιν αὐτοῦ εἰς τὸν υἱόν του καὶ ἀπέθανε τῷ **1863**, κληροδοτήσας εἰς τὸν ἀξιόλογον τοῦτον νέον τὴν ἀνάμνησιν τῆς δόξης του, κῆπον μικρότατον μὲν, πλὴν ἄριστα καλλιεργημένον, καὶ τὴν καλλίστην τοῦ τόπου πίπαν.

Οἱ σιρωνισταὶ, ὧν ἐρ' ἱκανὸν χρόνον ἐχρημάτισε λοχαγὸς, τὸν ἠκολούθησαν ἐν μεγάλῃ στολῇ μέχρι τῆς ὁδοῦ τῆς τελευταίας αὐτοῦ κατοικίας, ἔρριψαν ἐπὶ τοῦ λάκκου κανονοβολισμοὺς ἀποχαιρετισμοῦ καὶ παρεχώρησαν τὴν θέσιν πρὸς τὸν ὑπολογαγὸν Σκουριᾶν (τῶν δημαχῶν τῆς Αὐτοκρατείρας), ὅστις, μὲ φωνὴν ὑπὸ λυγμῶν διακοπτομένην, ἀπήγγειλε τὸν ἐπιτάφιον λόγον οὕτω πως. . . .

Ἀλλὰ λησμονῶ "τὴν ὑπόθεσίν μου. Δὲν ἤθελον νὰ σᾶς ὁμιλήσω περὶ τοῦ λοχαγοῦ, ἀλλὰ περὶ τῆς χήρας τοῦ υἱοῦ του.

Ἂν προὔκειτο ἐνταῦθα λόγος νὰ γράψωμεν μυθιστόρημα ἢ ἱστορίαν κατά τι ῥομαντικὴν, ἡ περίστασις θὰ ἦτο καλὴ διὰ νὰ συγκρίνωμεν τὴν κυρίαν ταύτην πρὸς τὰς γυναῖκας τοῦ Τιτιανοῦ· ἀλλ' ἀρκεῖ νὰ εἴπωμεν τὴν ἁπλῆν ἀλήθειαν. Ἡ χήρα, φέρουσα τὴν πένθιμον αὐτῆς ἐνδυμασίαν, εἶναι θελκτικωτάτη. Ὁλόκληρος ἡ Κρουνὸ-ἐπὶ-Λείγηρος τὴν θαυμάζει.

Κατὰ δυστυχίαν, πρέπει τις νὰ ζήσῃ, καὶ ὁ μακαρίτης δὲν ἄφησε πλείονα τῶν ἑξακοσίων φράγκων περιουσίαν. Ἡ τε οἰκία καὶ ὁ κῆπός του ὑποθηκεύονται καὶ μέλλουσιν ὅσον οὔπω νὰ ἐκτεθῶσιν εἰς πλειστηριασμόν. Μένει λοιπὸν ἡ χήρα μόνη μετὰ τῶν δύο τέκνων. — Τί ποιητέον;

Οὐδεὶς λόγος περὶ συντάξεως πλέον. Ὀπτωχὸς εἰσπράκτωρ οὐδὲν εἶχε δικαίωμα ἤδη εἰς τὴν προστασίαν τοῦ Κράτους. Εἰσέπραξεν ἐπὶ δεκαετίαν· ἀλλ' ἐπληρώθη ἀξιόλογα. Ἀπεθνήσκει. Τὸ Κράτος οὐδὲν τῷ χρωστεῖ. Ἂς προσπαθήσῃ λοιπὸν ἡ γραῖα νὰ ζήσῃ μὲ τὰ τέκνα της ὅπως δύναται. Ἂν δὲν ἐλάμβανεν ἀνατροφὴν ἐπιλαμπρυνθεῖσαν, οὐδὲν ἁπλούστερον· θὰ ἔπλυνεν ἀσπρόρρουχα, ἢ θὰ ἔρραπτε φορέματα, ἢ θὰ ἐγεώργει, ἢ θὰ ἐγίνετο ὑπηρέτρια καὶ θὰ ἔτρεφεν οὕτω τὰ ὀρφανά μὲ τὸν ἱδρῶτά της. Ἀλλὰ δὲν δύναται. . . διότι δὲν γνωρίζει νὰ ἐργάζηται. Δὲν εἶναι γυνή· εἶναι κυρία.

Βλέπετε τὴν διαφοράν;

Δὲν ἦτο γεννημένη διὰ νὰ ῥάπτῃ, νὰ πλύνῃ καὶ νὰ μαγειρεύῃ. Ὁ πατήρ της ἦτο δικηγόρος ἄνευ πελατῶν, ἡ δὲ μήτηρ της κόρη καλῆς οἰκογενείας. Ἀμφότεροι ἔζων εὐγενῶς. Ἐγέννησαν δὲ θυγατέρα, ἀνατραφεῖσαν ἐν τῇ ἐλπίδι καὶ τῇ βεβαιότητι ἀργίας, καὶ μάλιστα διαπαιδευθεῖσαν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ «Καλοῦ Ποιμένος» τοῦ Νεβὲρ, μεταξὺ τῶν εὐγενῶν δεσποινίδων δύο ἢ τριῶν ἐπαρχιῶν. Οὐδὲν ὑπάρχει μᾶλλον διακεκριμένον καὶ ὀλεθριώτερον. Τί διδάσκεταί τις ἐκεῖ; Τὴν γραφὴν, ὀλίγην ὀρθογραφίαν, ᾄσματα ἢ ὕμνους ἀγνώστων ἀββάδων, ἐρριμοσμένους εἰς ἤχους γνωστοτάτους, τὸν τρόπον τοῦ ὑποκλίνεσθαι καὶ χαιρετίζειν, καὶ τὴν γενεαλογίαν τεσσαράκοντα οἰκογενειῶν τοῦ Νιβερναὶ, αἵτινες δύνανται νὰ ὑπερβῶσιν ὡς πρὸς τὴν ἀρχαιότητα καὶ τοὺς Βουρβόνους καὶ τοὺς Ἀψβούργους.

Ὀλίγην, ἢ οὐδόλως ἀνάγνωσιν. Ἡ Βίβλος εἶναι καλὴ διὰ τοὺς προτεστάντας. Ἡ ἱερὰ ἱστορία, ἐξονυχισθεῖσα, ἐκκαθαρισθεῖσα καὶ ἐπιδιορθωθεῖσα πρὸς χρῆσιν τῶν νέων ὑποτρόφων, εἶναι ἱκανὴ πρὸς διδαχήν. Ἀρκεῖ νὰ γνωρίζωσιν, ὅτι ἡ Εὔα ἐγεύθη τὸ μῆλον καὶ ἀκολούθως ἔδωκεν αὐτὸ πρὸς γεῦσιν καὶ εἰς τὸν ἄνδρα αὐτῆς· ὅτι ὁ Νῶε κατεσκεύασε τὴν κιβωτὸν καὶ ἐπὶ τεσσαράκοντα ἡμέρας περιεπλανήθη μετ' αὐτῆς ἐπὶ τῶν ὑδάτων· ὅτι ὁ Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαὰκ καὶ ἔλαβε τὴν ἐπαγγελίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ, ὅτι οἱ ἀπόγονοί του θὰ ἐγίνοντο ἰσάριθμοι τῶν ἀστέρων τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς ἄμμου τῆς θαλάσσης· ὅτι ὁ Δαυὶδ ἐφόνευσε τὸν Γολιὰθ καὶ ἔπαιζε τὴν κιθάραν πρὸς ἴασιν τοῦ Σαοὺλ· τὰ ἐπίλοιπα εἶναι ἀδιάφορα ἢ, μᾶλλον εἰπεῖν, ἐπικίνδυνα.

Ἐξ ὅλων τῶν ἱερῶν βιβλίων, ἓν μόνον εἶναι παραδεδεγμένον εἰλικρινῶς καὶ σχεδὸν πανταχοῦ συστημένον· ἡ «Μίμησις τοῦ Ἰησοῦ Χριστοῦ». Ἀλλὰ τὸ θαυμάσιον τοῦτο βιβλίον, συνταχθὲν ὑπὸ χριστιανοῦ, ὅστις ἀπέβαλε τὰ τοῦ κόσμου πάντα, ἀρέσκει εἰς τοὺς ἱερεῖς μόνον, διότι κηρύττει τὴν αὐταπάρνησιν, τὴν ἐγκαρτέρησιν καὶ τὴν ὑπακοήν.

Ὅλοι οἱ ἀσεβεῖς συγγραφεῖς εἰσὶν ἐξωρισμένοι τοῦ ἱεροῦ περιβόλου. Μ' ὅλα ταῦτα δὲν ἐκδιώκεται ἡ Ἐσθὴρ καὶ ἡ Ἀθαλία, τραγῳδίαι ἰουδαϊκαὶ ἀνελλιπεῖς καὶ τῆς βραχυῆς ὀχληρότεραι, καὶ αὐτὸς ὁ Τηλέμαχος μετὰ πολλῆς δυσκολίας γίνεται γνωστὸς εἰς τὰς νέας ὑποτρόφους, ἃς ἠδύνατο τὸ ἐπεισόδιον τῆς καλλιπαρείου Εὐχάριδος νὰ ῥίψῃ εἰς γλυκέα ὄνειρα.

Ἀφ' οὗ ἐπὶ πέντε ἔτη διέμεινεν εἰς τὸ μοναστήριον τοῦ «Καλοῦ-Ποιμένος», ἡ χήρα ἐπανέρχεται εἰς τὴν οἰκογένειάν της, ἐφωδιασμένη διὰ τῆς φιλολογικῆς, ἐπιστημονικῆς, φιλοσοφικῆς καὶ θρησκευτικῆς ἀποσκευῆς, ἣν ἄρτι ἐξεθέσαμεν, καὶ ἀνυπόμονος ν' ἀναπετάσῃ τὰς πτέρυγάς της. Ἐν τῷ μεταξὺ ἡ μήτηρ της εἶχεν ἀποθάνει, ὁ δὲ πατήρ της, ὁ δικηγόρος, μόλις εἶχε μικρὰν

τινα πελατείαν, ἐξ ἧς ἐποριζετο τὰ πρὸς ζωάρκειαν. Οὐδεμίαν λοιπὸν προῖκα ἤλπιζεν, καὶ ὁ μόνος αὐτῆς πόρος συνίστατο εἰς τὴν ἐπίχρυσον κόμην, τὴν ὁλόλευκον ἐπιδερμίδα, ἧς πυῤῥαί τινες κηλίδες καθιστῶσιν ἔτι μᾶλλον ἀπαστράπτουσαν τὴν καλλονήν, τοὺς κυανοῦς ὀφθαλμοὺς καὶ τὸ νωχελὲς καὶ χαῦνον αὐτῆς ἦθος.

Ἤρκουν ταῦτα, ἀφοῦ καὶ ὁ εἰσπράκτωρ ηὐχαριστήθη. Ἀλλὰ σήμερον τί ποιητέον;

Δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργασθῇ, καθότι, ὡς εἴπομεν, δὲν ἐγεννήθη διὰ τὴν ἐργασίαν.

Ἀλλὰ τὸ ἐμπόριον; Πολλοὶ ἄνθρωποι ζῶσιν ἐκ τοῦ ἐμπορίου, ὅπερ οὐδόλως αὐτοὺς ἀτιμάζει. Μάλιστα δὲ ὅλος ὁ κόσμος τώρα κάμνει τὸ ἐμπόριον,—ὁ δικηγόρος μὲ τοὺς λόγους του· ὁ ἰδιοκτήτης μὲ τὸν σῖτον καὶ τοὺς ἵππους του· ὁ διογράφος μὲ τὰ διόγραφά του· ὁ ἀξιωματικὸς μὲ τὴν ἀνδρίαν του· ὁ νομάρχης μὲ τὰς ἀποφάσεις του, καὶ ὁ βουλευτὴς μὲ . . . Ὄχι· συγγνώμην, διότι ἔμελλον νὰ εἰπω μίαν ἀνακρίσιαν.

Δύναται λοιπὸν νὰ κάμῃ τὸ ἐμπόριον. Περὶ τούτου δὲν εἶναι βεβαία, καὶ ἀναμφιβόλως οἱ εὐγενεῖς οἵκοι μεθ' ὧν πρότερον συνανεστράφη δὲν ἤθελον παρατηρήσει αὐτὴν μετὰ τοῦ αὐτοῦ βλέμματος, καὶ ἴσως δὲν θὰ τὴν προσεκάλουν πλέον νὰ λάβῃ μετ' αὐτῶν τὸ τέϊον· ἀλλὰ τί ποιητέον; Κάλλιον νὰ στερηθῇ τοῦ τείου, παρὰ ν' ἀποθάνῃ τῆς πείνης.

Δυστυχῶς τὸ ἐμπόριον, ὡς ὁ Ἰανός, δίδω ἔχει τὰς ὄψεις: τὴν πώλησιν καὶ τὴν ἀγοράν. Δὲν πωλεῖ τις πρὶν ἀγοράσῃ. Εἴτε νῆμα εἶναι, εἴτε βελόναι, εἴτε βαμβάκινοι σκοῦροι, ῥινόμακτρα, ὑποκάμισα, ἅλας, πέπερι, οἶνος, γιγγιβέρις, ἢ ἐλεφαντόδους, ἡ ἀγορὰ ἀναγκαίως προηγεῖται τῆς πωλήσεως.

Ἡ χήρα λοιπὸν, μὴ ἔχουσα χρήματα, δὲν ἔχει καὶ πίστωσιν. Ἑπομένως δὲν θ' ἀγοράσῃ, καὶ κατὰ συνέπειαν δὲν θὰ πωλήσῃ. Λοιπὸν πρέπει ν' ἀφήσῃ τὸ ἐμπόριον.

Πλὴν σταθῆτε! Πᾶσα ἐλπὶς δὲν ἀπωλέσθη. Ὁ σύζυγός της εἶχε φίλους. Εἷς πρὸ πάντων ἐκ τούτων εἶναι παιδιόθεν φίλος τοῦ πρωθυπουργοῦ. Συνεχῶς γευματίζει ἐν τῷ Κεραμεικῷ (ὅπως λέγει τουλάχιστον ἐγκαυχώμενος), καὶ ὁ αὐτοκράτωρ, μετὰ τὸ γεῦμα, συνωμίλησε μετ' αὐτοῦ πολλάκις εἰς τὸ ἄνοιγμα τοῦ παραθύρου περὶ πολιτικῶν ὑποθέσεων. Ἄλλως τε, τὸν ὑπελήφθοντο κατὰ πολλὰ ἐν τῇ αὐλῇ. Ἐπὶ Λουδοβίκου Φιλίππου μετέβαινε συνεχῶς εἰς τὰ ἀνάκτορα· ἡ βασίλισσα τὸν ἠρώτα τρὶς τοῦ μηνὸς περὶ τῆς ὑγείας τῆς συζύγου του. Ὁ δοὺξ Νεμοὺρ τὸν ἠρώτα περὶ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν τέκνων του. Ἡ Κ. Ἀδελαΐς μετ' ἐνδιαφέροντος ἐζήτει πληροφορίας περὶ τῶν ἀναγκῶν τοῦ νομοῦ του. Αὐτὸς τέλος πάντων εἶναι ὁ εἰπὼν ποτε πρὸς τὸν βασιλέα τοὺς ἑπομένους ἀξιομνημονεύτους λόγους: « Μεγαλειότατε, οἱ ἀληθεῖς φίλοι κατὰ τὴν δυστυχίαν γνωρίζονται. Ἴσως ποτὲ ἡ μοῖρα Σ' ἐκδιώξῃ τοῦ θρόνου,, καὶ στερούμενος πάντων ἀναγκασθῇς νὰ ἐπαιτῇς εἰς τὴν ξενιτείαν διὰ τὰ πρὸς τὸ ζῆν. Μεγαλειότατε, εἰς τὴν στιγμὴν ἐκείνην θὰ ἐπανεύρῃς τὸν δοῦλόν Σου, πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον ὡς σήμερον. Ἀνάπτυξον τὴν γεωργίαν, ἐμψύχωσον τὸ ἐμπόριον καὶ τὰς τέχνας, πολέμησον τοὺς Ἄγγλους, κατάστησον τὸν λαόν Σου εὐτυχῆ, καὶ περὶ πάντων ἐγγυῶμαι ».

Τοιοῦτος ἀνὴρ ἀναμφιβόλως ἔχει πίστωσιν· δύτι τίς ἄλλος θὰ ἔχει, ἂν ὄχι αὐτός; Ἡ χήρα μετέβη εἰς συνάντησίν του, ἐπικαλουμένη τὴν προστασίαν του, ἀναμιμνήσκουσα αὐτῷ τὴν τοῦ συζύγου της ἀφοσίωσιν, τὰς παλαιὰς ὑποσχέσεις, καὶ ὡμίλοῦσα περὶ τῶν τέκνων της. Σᾶς εἶπον, ὅτι εἶναι ὡραία· πολὺ περισσότερον μάλιστα τούτου, ἐπαφρόδιτος· ὅταν ἐμψυχώνηται, κινεῖ εἰς συμπάθειαν.

Ὁ φίλος ἂν καὶ ἐξηκοντούτης συνεκινήθη. Ἐν ᾧ κατ' ἀρχὰς ἡ ἐπίσκεψις τῷ ἐφάνη ὀχληρὰ, καὶ ἀπεράσιζε ν' ἀπαντήσῃ δι' εὐγενοῦς τινος ἀποποιήσεως, ἐπὶ τέλους ἤρξατο παρατηρῶν. Ἀκολούθως ἠράσθη. Μετέπειτα ἐπλησίασεν ἔτι μᾶλλον τὸν σκίμποδά του, καὶ μὲ πατρικὸν ὕφος ἔλαβεν εἰς τὰς γηραιάς του χεῖρας τὴν λευκὴν καὶ τρυφερὰν τῆς νεαρᾶς γυναικὸς χεῖρα, καὶ τῇ εἶπεν, ὅτι πᾶν διάβημα εἶχε τὰς δυσχερείας του· ὅτι ὁ ὑπουργὸς περιεστοιχεῖτο ὑπὸ ἀναριθμήτων ἱκετῶν, ἀλλ' ὅτι τέλος πάντων διὰ τόσω ὡραίους ὀφθαλμοὺς θὰ ἔκαμνε τὰ ἀδύνατα δυνατά. . . . « Ἀλλὰ τί ἐπιθυμεῖς, ἀγαπητή μοι κόρη; Διεύθυνσιν ταχυδρομείου; ἠκάνεν ἄλλο γραφεῖον;—Ὁποιαδήποτε θέσις καὶ ἂν ἦναι, κύριε, τὴν δέχομαι μετ' εὐχαριστήσεως, διότι ὁ καιρὸς ἐπείγει, καὶ τὰ τέκνα μου . . . — Ἔχεις λοιπὸν τέκνα, κἀνὲν ἄῤῥεν ἴσως; . . . ναί; . . . Λοιπὸν πρέπει νὰ τὸ βάλωμεν εἰς τὸ γυμνάσιον, ἢ νὰ τῷ δώσωμεν κάμμίαν θέσιν· ἐγὼ ἐπιφορτίζομαι περὶ τούτου ». Καὶ συγχρόνως ὁμιλῶν, πλησιάζει ἔτι περισσότερον τὸν σκίμποδά του. Τὸ βλέμμα του καθίσταται σχεδὸν ἀτενές, οἱ ὀδόντες του συσφίγγονται· φαίνεται ὑπὸ μυρίων ἰδεῶν ἐπασχολούμενος. Ἑτοιμάζεται νὰ γονυπετήσῃ . . . Ἀλλ' ἡ χήρα ἐννοεῖ, ἀνορθοῦται ἀποτόμως, ἀνοίγει τὴν θύραν καὶ φεύγει διὰ νὰ μὴ ἐπανέλθῃ πλέον.

Ὅπου καὶ ἂν ὑπάρχῃ, δὲν θέλει τάχα τὰ αὐτὰ ἀπαντήσει προσκόμματα; Ὁ Γάλλος φύσει εἶναι γυναικάρεσκος. Παρηλίξ τις γέρων καὶ δυσειδὴς, μόλις εἰς τοὺς πόδας του στηριζόμενος, ἔχει ὡς πρὸς τὰς γυναῖκας τὰς αὐτὰς ἰδέας ἃς καὶ ἀνὴρ τριακοντούτης. Δι' αὐτὸν ἡ καρδία δὲν ἔχει ἡλικίαν. Αἱ αἰσθήσεις σβέννυνται. Τί δ' ἄλλο μένει; Ἡ ἕξις καὶ ἡ κενοδοξία!

Ἐν Γαλλίᾳ, γυνὴ παρακαλοῦσα καθίσταται παρακαλουμένη αὐτὴ ἡ ἰδία, φθάνει ὀλίγον νὰ ἦναι ὡραία, ἢ νὰ γνωρίζῃ νὰ ἐνδύηται. Δυστυχής τις ἐργάτις, ἥτις θέλει νὰ κερδίζῃ ἓν φράγκον εἴς τι κατάστημα, πολλάκις ἀναγκάζεται νὰ ὑποστῇ τὰς ὑβριστικὰς θωπείας τοῦ προϊσταμένου, καὶ συχνότατα τοῦ ἐπιστάτου. Ἐξ ἀνάγκης ἐνίοτε ὑποχωρεῖ εἰς τὰς προτάσεις. Ὁ ἄρτος μόνον ἐπ' αὐτῇ τῇ τιμῇ ἀποκτᾶται.

Ἐν τούτοις ἡ ἐργάτις δύναται ν' ἀλλάξῃ κατάστημα, νὰ διαφύγῃ τὰς καταδιώξεις, νὰ εἰσχθῇ εἰς οἶκον φιλανθρωπότερον· ἀλλ' ἡ καλοανατεθραμμένη γυνὴ, ἥτις ἔλαβε τὴν ἀστυκὴν ἀνατροφὴν τοῦ μοναστηρίου, καὶ δὲν γνωρίζει τὸ χειρωνακτικὸν ἐπάγγελμα, θὰ συναισθανθῇ ὀδυνηρότερον τὴν ὕβριν καὶ δὲν θὰ ἔχει τοὺς αὐτοὺς πόρους.

Καὶ ἂν ἦτον, οὐχὶ σοφὴ, ἀλλ' ὁπωσοῦν εὐπαίδευτος· ἂν εἶχε πλήρη ἀνατροφὴν, ἓν δίπλωμα, ἠδύνατο καὶ αὐτὴ νὰ διδάξῃ. Ἡ διδαχὴ, ὅσον ἐπίπονος καὶ κακῶς ἀνταμειβομένη καὶ ἂν ἦναι, δύναται νὰ τὴν ἀποσπάσῃ ἐκ τῆς ἀθλιότητος.

Ἀλλὰ τί διετήρησεν αὐτὴ ἐξ ὅλων αὐτῆς τῶν σπουδῶν; Τὴν ἀνάγνωσιν, τὴν γραφὴν, τὴν ὀρθογραφίαν καὶ τὰ τέσσαρα τῆς ἀριθμητικῆς πάθη. Πέραν τούτων, τὰ πάντα σκότος. Ἂν ἦτο μοναχὴ, ἠδύνατο, διὰ συστάσεως τῆς ἡγουμένης, νὰ εἰσαχθῇ εἰς τὸ μοναστήριον· ἀλλὰ καὶ τούτου ὑπάρχοντος, πῶς νὰ εἰσέλθῃ εἰς αὐτὸ μὲ δύω τέκνα;

Οὕτω λοιπὸν ὅλαι αἱ ἔντιμοι θύραι εἶναι δι' αὐτὴν κεκλεισμέναι. Δὲν δύναται νὰ ἐργασθῇ μὲ τὰς χεῖρας, οὔτε διανοητικῶς. Καὶ ἐν τούτοις ἔχει πνεῦμα, εἶναι ὡραία, ἐπιχάριτος· ἀλλ' ἡ ἀβρὰ ἀνατροφή της καθιστᾷ αὐτὴν ὅλως διόλου ἀνίσχυρον πρὸς πᾶν. Κατέχει ὅλας τὰς ἐπιθυμίας πλουσίας γυναικὸς, ἀλλ' οὐδὲν μέσον πρὸς ἱκανοποίησιν αὐτῶν.

Πῶς νὰ ἐξέλθῃ ἐκ τῆς τοιαύτης δυσχεροῦς θέσεως;

Ἔξοδος δὲν ὑπάρχει διὰ τὰς τιμίας γυναῖκας. Ὅσον δ' ἀφορᾷ ἐκείνας ἃς ἡ ὑπερηφάνεια ἢ ἡ ἀρετὴ δὲν δύναται νὰ κρατήσῃ, ἡ ὁδὸς εἶναι ἀνοικτή. . .

ALFRED ASSOLAT.

(Μετάφρασις Γ. Α. Ξ.)

ΔΙΚΑΣΤΙΚΑ ΑΓΓΛΙΑΣ.

Η ΑΠΑΡΗΓΟΡΗΤΟΣ ΧΗΡΑ.

Αἱ Ἰρλανδαὶ εἶναι ἀδιόρθωτοι! Μακρὰν τῆς πατρίδος των οὖσαι, ζητοῦσιν εἰς τὸ ἐθνικὸν ποτὸν νὰ εὕρωσι τῆς πατρίδος αὐτῶν τὴν ἀνάμνησιν. «Τὸ βισκὺ, καὶ μεθ' ἡμᾶς γαῖα μιχθήτω πυρὶ» εἶναι, ὡς φαίνεται, τὸ ἀξίωμά των. Μίαν ἡμέραν καταδικάζονται, τὴν ἄλλην ἐπαναρχίζουσιν, ἀμερυμνῶσαι διὰ τὴν εἱρκτήν. Τοιαύτη ἡ ἕξις! Ἄλλως τε, ἴσως τὸ δεσμωτήριον ἔχει δι' αὐτὰς πλείονα ἢ ἐν τοῖς χλοεροῖς κήποις θέλγητρα. Ἂν μάλιστα περιωρίζοντο μόνον εἰς τὸ πίνειν, τὸ κακὸν θὰ ἦτο μικρότερον· ἀλλὰ νὰ ἐνοχλῶσι τοὺς διαβάτας!

Τούτων οὕτως ἐχόντων, ἡ χήρα Βέττη Μῆρεν παρίσταται εἰς τὰ δικαστήριον, εἰκοστὴν ἴσως ἤδη φορὰν, κατηγορουμένη ἐπὶ μέθῃ καὶ ἀσελγείᾳ.

Ἡ κατηγορουμένη εἶναι γραΐδιον ῥακένδυτον καὶ δυνατῆς ἀποζον ὀσμῆς βισκύ. Ὁδηγηθεῖσα εἰς τὴν ἕδραν τῶν κατηγορουμένων, ἔκαμε πρὸς τὸν δικαστὴν μικράν τινα κλίσιν τῆς κεφαλῆς. Ἦν τοῦ τόπου εἰθισμένη.

— Ἤσουν ἐν πλήρει μέθῃ ὅταν συνελήφθης χθὲς, εἶπεν ὁ δικαστής. Διατί δὲν ἀφίνεις αὐτὴν τὴν κακὴν ζωήν;

— Ἄχ! κὺρ δικαστά μου! ἂν ἠξεύρετε! Ὑπέρερα ἡ καϋμένη! ὑπέρερα! Ἀφ' οὗ τώρα μ' ἄφησε χρόνους ὁ πέμπτος ἄνδρας μου, εἶναι ἀπαρηγόρητος καὶ διὰ νὰ λησμονῶ τοὺς πόνους μου πιαγαίνω καὶ τσουζῶ. Ἄ! ἂν ἤξευρε ἡ ἐντιμότης Σας τί θὰ πῇ νὰ χάσῃ μιὰ γυναῖκα τὸν πέμπτον ἄνδρα της! ἐξακολούθει στοναχίζουσα.

— Δὲν εἶναι τοῦτο λόγος, ἐπανέλαβεν ὁ δικαστὴς, πειρώμενος νὰ τηρήσῃ τὴν σοβαρότητά του. Διατί δὲν ἐργάζεσαι; Διατί δὲν ζητεῖς νὰ κερδίσῃς ἐντίμως τὸ ψωμί σου, χωρὶς νὰ ἐνοχλῇς τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὸν δρόμον;

— Ἄχ! Ἐντιμότατε, κ' ἐγὼ τὸ ἤθελα, ἀλλὰ κάνεις δὲν μ' ἐδέχθηκε!

— Εἶσαι ἀδιόρθωτος. Πόσας φορὰς ἐπαρουσιάσθης ἐμπρός μου;

— Ὦ! Ἐντιμότατε, δὲν ταῖς μετρῶ πλέον, ἀπήντησεν ἡ οἰνομάχλη μετὰ κωμικῆς ἀφελείας.

— Εἶναι λοιπὸν τόσῳ νόστιμον τὸ ποτόν;

— Νόστιμον! ἀκοῦς ἐκεῖ! νόστιμον! Ἀλλὰ δὲν ἠξεύρετε τὸ λοιπὸν τί εἶναι τὸ βισκύ; Ἡ Ἐντιμότης Σας εἶσθε Ἄγγλος καὶ γελᾶτε γιὰ κεῖνα ποῦ βγάζει ὁ τόπος μας! Νὰ μὴ ἀγαπῶ τὸ βισκύ! Ἀμ' αὐτὸ μ' ἀνασταίνει, μὲ τρέρει, μὲ . . . !

— Ἀρκεῖ, διέκοψεν ὁ δικαστὴς, ἐπιθυμῶν νὰ κόψῃ τὸν ἐνθουσιασμὸν τῆς κατηγορουμένης. Καὶ αὐτὴν τὴν φορὰν βλέπω ὅτι θὰ συμβῇ καθὼς καὶ τὰς ἄλλας· θὰ σε καταδικάσω εἰς φυλάκισιν.

— Ὦ! τὰ πόδια σας νὰ φιλήσω, κὺρ δικαστά! λυπηθῆτε μιὰν πτωχὴν Ἰρλανδὴν, ἡ ὁποία ἔχασε τὸν πέμπτον ἄνδρα της! Σᾶς δίδω ὑπόσχεσι, πῶς ὅτι . . .

— Δὲν κρατεῖς τὴν ὑπόσχεσίν σου.

— Στοιχηματίζω ἕνα βωκάλι βισκύ, πῶς . . .

— Εἶναι ἀνωφελὲς, δὲν σὲ πιστεύω πλέον· θὰ φυλακισθῇς ἐπὶ δεκαπέντε ἡμέρας.

Ἡ τάλαινα πεντασύζυγος χήρα ἐκπέμπει βαθὺν στεναγμὸν καὶ ἀπάγεται τοῦ δικαστηρίου, ὁτὲ μὲν κλονουμένη, ὁτὲ δὲ εἰς τὸν τοῖχον στηριζομένη, καὶ ἐκρράζουσα μεγάλῃ τῇ φωνῇ τὴν δυσαρέσκειάν της, ὅτι ἐβλεπε τόσῳ ἀνελεῆ καὶ ἄκαμπτον τὸν παλαιόν της φίλον, τὸν δικαστήν.

(*International*)

ΕΥΘΥΦΡΩΝ.

ΔΟΛΟΡΙΔΑ.

ἢ

ΕΚΔΙΚΗΣΙΣ ΙΣΠΑΝΙΔΟΣ ΓΥΝΑΙΚΟΣ.

ΠΟΙΗΜΑ

ΑΛΦΡΕΔΟΥ ΔΕΒΙΓΝΥ.

Μετάφρασις Ι. ΚΑΡΑΣΟΥΤΣΑ.

Ἀρά γε πρὸς παννυχίδα ἔρωτος εἰς τὸ μονῆρες,
Σιγηλὸν ἐκεῖνο δῶμα γλυκοφέγγουν οἱ λαμπτῆρες;
Διὰ βύσσου καὶ κρυστάλλου στέλλει ἕκαστος τὸ φῶς του,
Ἀνοικτὸν ἐπὶ ὡραίου μαυριτανικοῦ ἐξώστου.
Τὸ παράθυρον τὰς αὔρας δέχεται νυκτὸς αἰθρίας.
Εἶναι θέρος, καὶ μὲ λάμψιν, ὡς αὐγῆς μεσονυκτίας,
Ἡ σελήνη ἐπεφάνη, διὰ τῶν λευκῶν ἀκτίνων,
Τοῦ θαλάμου ἀμαυροῦσα τὸ ροδόχρουν φῶς καὶ φθίνον.

Τὸ διπλοῦν ἐκτείνει φέγγος πανταχοῦ τρυφῆς ἐνέδρας,
Τὰς ἐκ σηρικοῦ χνοώδους θίγει εὐαφῶς καθέδρας,
Τὸν ἀσιανὸν κλιντῆρα μὲ τὸ ἐπ' αὐτοῦ βιβλίον,
Τὸ χρονόμετρον ἐν μέσῳ ὅπο ἐκ χρυσοῦ θηκείου.
Τὴν κατόργυρον Παρθένον εἰς τὰ ῥόδα τεθαμμένην,
Κ' ἐπὶ κλίνης κομψῆς νέαν καλλονὴν ἐξηπλωμένην.

Δὲν ἐφάν' εἰς τὴν Μαδρίτην μέχρι ταύτης τῆς ἡμέρας
Τόση χάρις ἡνωμένη μετὰ τέχνης πλειοτέρας.
Πώποτε, νυκτὸς ἐλθούσης, διὰ πλέον γλυκὺ πλάσμα
Δὲν ἐκρούσθη ἡ κιθάρα, δὲν ἐστέναξε τὸ ᾄσμα.
Ὀφθαλμοὺς ὡραιοτέρους οὐδεὶς εἶδ' ἐντὸς τεμένους
Ἀπὸ τοῦ κομβολογίου πρὸς τὰ ὕψη στρεφομένους.
Καὶ εἰς τοῦ Ἀμφιθεάτρου τὰς βαθμίδας τὰς μυρίας
Δὲν ἐθαύμασέ τις χεῖρας ἀβροτέρους θεσπεσίας,
Ὑπὸ μέλαιναν μαντίλλαν, μὲ τὰς ἐκ χρυσοῦ τρεμουσας,
Πόρρωθεν τὸν ταυρομάχον ἀθλητὴν ἐπικροτούσας.

Ἀλλ' ὦ σεῖς ὅσους κανέν της βλέμμα, μετ' εὐνοίας κλίνον,
Δὲν ἐζήτησ' αἰχμαλώτους ἔνδον τῶν λαμπρῶν ἀκτίνων,
Ἱσπανῶν μελανοφθαλμων νεαρὰ πληθὺς φλογίνη,
Ἂν ὑπὸ τοὺς μαργαρίτας, ὑπὸ τὸν χρυσὸν ἐκείνη
Σᾶς ἐμάγευε, τίς ἄρα (καὶ ἂν τοῦ ἀνδαλουσίου
Ἔμελλε νὰ πέσῃ θῦμα ἔπειτα ἐγχειριδίου)
Τίς δὲν ἤθελε ποθήσει ἐν λατρείᾳ νὰ προσπέσῃ,
Καὶ φιλήματα ἐρώτων φλογερὰ νὰ ἀποθέσῃ
Ἐπ' αὐτοὺς τοὺς γυμνοὺς πόδας, τὸν ἀλάβαστρον αὐχένα,
Στήθη ταῦτα εἰς τὴν αὔραν τῆς νυκτὸς ἀνεῳγμένα,
Καὶ τὴν μαύρην μακρὰν κόμην, πίπτουσαν ἐπὶ τοῦ ὤμου,
Ὅπως ἡ ἐσθὴς ἰτέας καταπίπτει φιλοκάμου;

Διὰ τί ἡ Δολερίδα μόνη τὴν ἐσπέραν ταύτην;
Οὔτε βῆμα θεραπόντων διασπᾷ σιγὴν τοσαύτην,
Οὔτε εἰς τοὺς διαδρόμους τοὺς μακροὺς, πενθίμους ὅλους,
Ν' ἀντιφθέγγωνται ἀκούσεις τὰς γοργὰς θαλαμηπόλους.
Μαλακῶς ἐπὶ τῶν ὀθονῶν ἡ κεφαλή της
Ἀναπαύεται· ἀλλ' εἶναι ἀνοικτοὶ οἱ ὀφθαλμοί της,
Πρὸ πολλοῦ ἀκολουθοῦντες χρόνου μὲ ἀνησυχίαν
Τοῦ δεικνύοντος τὰς ὥρας διαβάτου τὴν πορείαν.
Ὁ ἀνὴρ ὃν περιμένει διὰ τί λοιπὸν βραδύνει;
Δὲν θὰ ἀγαπᾷ βεβαίως ὅπως ἀγαπᾷ ἐκείνη.
Εἰς τὴν παρημελημένην σύζυγόν του τὴν ἀθλίαν
Ἓν αὐτὸς ἀφίνει μόλις φίλημα πᾶσαν πρωΐαν,
Φίλημα ἄνευ ἀγάπης. Ἀλλ' αὐτῆς ὁ βαρὺς ἔρως
Ἀμελούμενος αὐξάνει, φλέγει διακαεστέρως.

Ἴσως εἰς πλευρὸν συζύγου, νέα γύναι, πιστοτέρου,
Σοῦ παρέπειθε τὴν φρένα πόθου λογισμὸς ἑτέρου,
Ὁ τῆς γυναικὸς εἶν' ἔρως ὅμοιος παιδὸς ἀστάτου,
Ὅστις μὲ χαρὰν συντρίβει βαρυνθεὶς τὰ παίγνιά του,
Λακπατεῖ χαμαὶ τὸ ῥόδον τὸ ὁποῖον δὲν σαλεύει,
Καὶ τὸ πτερωτὸν καὶ φεῦγον ἔντομον σπουδῇ θηρεύει.

Ἀλλ' ἰδοὺ σημαίνουν ὥραι τρεῖς μετὰ βραδεῖς δόνου.
Θλιβερὰ εἰς τοὺς ἐρήμους εἶναι ἡ φωνὴ τοῦ χρόνου.
Ηὔξανε τῆς ἀπουσίας ὁ φλογμὸς εἰς πάντα κτύπον.
Ἐτρεμόφεγγεν ὁ λύχνος· τὸ δὲ φῶς αὐτοῦ ἐλλεῖπον,
Εἰς τὴν ἄνισόν του λάμψιν, παρωμοίαζε τὸ δύον
Βλέμμα τὸ ὁποῖον ῥίπτει θνήτων τις ἐπὶ τὸν βίον.
Σκυθρωπὴν λαμβάνουν ὅλα ὄψιν κύκλῳ της· γυρμένος
Ἐπισείει τὸν πυκνόν του ζόφον ὁ Ἐσταυρωμένος.
Μέγα ψῦχος τὴν συνέχει· αἱ μεγάλαι πλὴν ὀδύναι
Δὲν στεναζουν οὐδὲ κλαίουν· σιγηλαὶ, ἀθάκρυτ' εἶναι.
Καὶ αὐτὴ, μ' ἤτυχον ἦθος πλὴν ψυχὴν ὀδυνωμένην,
Δάκνει ἐκ ζηλοτυπίας χεῖρα μὴ αἰσθανομένην.

Πόσον ἡ σιγὴ βαθεῖα! πόσον παρατεταμένη!
Ἀλλ' ἰδοὺ ἠκούσθη βῆμα, ἔρχεται αὐτὸς, ἐμβαίνει.
Ἔρχεται, καὶ τοῦ συζύγου ἡ μορφὴ ἡ ὠχροτάτη,
Συμφοράν τινα δηλοῦσα, δὲν πτοεῖ, δὲν τὴν ταράττει.
Τὸν καλὸν, τὸν τόσον νέον βλέπει δίχως τρόμου σχῆμα
Νὰ βαδίζῃ πρὸς τὴν κλίνην ὡς βαδίζουν πρὸς τὸ μνῆμα.
Ὑπὸ τὸν πτυκτὸν μανδύαν ἀσθενὲς τὸ σῶμα κύπτει.
Τὸ μακρὸν τοῦ εἶναι ξίφος ἄχθος μέγα. Καταπίπτει
Εἰς τὰ γόνατα, καὶ λέγει μὲ φωνὴν ἀσθενεστάτην·

Ἀποθνήσκω· φοβὰν ἤδη σ' ἀποχαιρετῶ ἐσχάτην.
Δολορίδα, ἀποθνήσκω. Φλὸξ ἀπ' ἄγνωστον αἰτίαν
Εἰς τὰς φλέβας μου εἰσδῦσα ἔφθασεν εἰς τὴν καρδίαν.
Θαμβοβλέπω· βάρος ἔχω εἰς τὰ γόνατα καὶ ψῦχος.

Τρεῖς φορὰς ἐδῶ πρὶν ἔλθω ἔπεσα· ἀλλ' ἐνδομύχως
Νὰ σὲ ἰδῶ ἐπεθύμουν, κ' ἐνῷ μ' ἔτρεμον τὰ χείλη,
Τὸ δὲ βῆμα τοῦ θανάτου ὥμαν ὥραν μὲ ἠπείλει,
Ἤθελ', εἶπα, ἀποθνήσκω· ἂς γνωρίσῃ πλὴν σωτόμως
Ἐκ τοῦ τέλους μου κἂν ὅτι καὶ ἀπὸν ἠγάπων ὅλως.
Ἐπιζήτησα ἐξ ὄψους, πουευθεὶς καὶ αὖθις εὗρο,
Ὥραν, δύναμιν ἀλίγην, τὴν οἰκίαν σου νὰ εὕρω.
Τί! πλησίον σου νομίζω πῶς ζωογονοῦμαι πάλιν.

— Ἐδῶ ἦλθες ν' ἀποθάνῃς, ἀφοῦ ἔζησες μὲ ἄλλην;

— Ὦ ἀνήλεής καρδία! ναί, σοὶ ἔπταισα· ἀλλ' ὅμως
Ἴδε τὴν πνοήν μου, ἴδε πολὺς τῶν μελῶν ὁ τρόμος.
Τὸν ψυχρὸν αὐτὸν ἱδρῶτα ἐπὶ τοῦ μετώπου φαῦσε,
Τὸ σβυνόμενόν μου ἴδε ὄμμα, καὶ τὸ μίτος παῦσε.
Δὸς τὴν χεῖρά σου, ἐλθὲ μετ' ὄνομά μου εἰπέ μίαν
Οἴκτου, ἐν ἀγάπης ὄχι, λίξιν πρόφρειε γλυκεῖαν.
Φεῦ! ἐν ὧ ᾳ τοῦ θανάτου σπαθὴς φανῇ, ὦ γύναι!

— Θάνατος, θάνατος οὗτος, ἀλλ' ἐκδίκησις δὲν εἶναι.

— Ὦ θεοί! ὡς λίθος ἦλθ' ἄτεγκτος, καὶ νῦν τόσον!
Πόσον, ν' ἀποθῇς τοιαύτη, θὰ ὑπέφερες, ὦ! πόσον!
Εἰς τοὺς λόγους τοὺς σκληρούς σου ἐνόμῳ τὸ ἔγκλημά μου
Κ' ἡ φυσικὴ ἰσχύς σου φίλη ἀσθένης, κατόρθωμά μου.
Ὅμως ἄκουσον· τὸ θέλω, κ' εἶμαι ἄξιος ν' ἀκούσῃς
Τὰς εὐχὰς ὑστωπηθεῖσα τῆς ψυχῆς μου ἐκτενοὺσης.
Σὲ ὁρίζομαι τὴν ὥραν ταύτην, καὶ τὴν ὑπεράνω
Τῆς σῆς κοίτης ἐρεστῶτα μίτρυια Χριστὸν λαμβάνω,
Ἂν δὲ ἰσχύσῃ αἱ χεῖρες, θὰ τοὺς ὄφεις ὁμνύων
Ἕως εἰς τὸ ῥέον αἷμα τῶν ποδῶν του τῶν ἁγίων,
Ὅτι ὁ κλυδωνισθείς μου ἔρως εἰς παθῶν χειμῶνα
Δὲν ἀπέβαλε, μακρὰν σου, τὴν γλυκεῖάν σου εἰκόνα.
Πλήρεις σοῦ ὑπῆρχον ἔτι κ' αἱ στιγμαὶ τῆς ἀπιστίας.
Σὲ ἐρέμβαζεν ἐπ' ἐλπὶς· ἡ καρδία μου καρδίας,
Θελκτικὴν, ὡραιστέραν ἐν τῷ μέσῳ τῶν ἀκρίων.
Πλανηθεὶς ὑπὸ τοιούτων ἡδονῶν βραχυχρονίων,
Ἔνοχος πολὺ ὑπῆρξα· ἴσως πλὴν μὲ δικαιόνει
Ἡ ἀγνωστος νεότης, φεῦ! κ' οἱ εἰκοσί μου χρόνοι.

— Ὠχριάσαντα ἀφόβε, πῶς ἔχοντα σὲ εἶδ' ἐκείνη;

— Τὶ εἶδ' ἡ ἀπελπὶς της τὰς ἐλπίδας σου ὀδύνη.
Θάῤῥει, ναί! τὴν σιγκινοῦσι τὰ δεινά μου καὶ δεινά σου.
Κλαίουσαν τὴν εἶδα ὅταν ἐκ ἀξα τὸ ὄνομά σου.
Ἐπιθὴ ἀγνῶ πολὺ νόσημα μὲ θανατόνει.
Ὅμως σὺ ὑπῆρξας πρώτη, οὐ ἐπίκλησίς μου μόνη.
Ἔτι μὴ ἀποθάνω παρευθὺς, καὶ δὲν προ ἄδω
Τελευταῖον νά σὲ ἴδω καὶ συγχώρησιν νὰ λάβω.
Ἐθὲ ἡ ψυχή μου φεύγει· στρ φε ἴλεως τὸ ὄμμα·
Τὴν σου βλῆμμα ... Πλὴν τί εἶναι τὸ λανάζον αὐτὸ πόμα,
Ὅπερ ἀμαυτὶ ἐκπίνεις μετὰ ἤθους ἀπαισίου,

— Τὸ λοιπὸν τοῦ σοὶ δοθέντος παρ' ἐμοῦ δηλητηρίου!

ΑΝΘΟΔΕΣΜΗ.

Ἡ γυναικεία καρδία εἶναι πάντοτε εὐγνώμων διὰ τὸν ἔρωτα ὃν ἐμπνέει, καὶ σπανίως δικάζει ὡς ἔγκλημα τὴν τολμὴν τοῦ αἰσθήματος.

Ἀ. Ρ. Ραγκαβῆς.

* * *

Ἡ ἀπάτη εἶναι πιστὴ σύντροφος τῆς γυναικός, ἄνευ τῆς ὁποίας ἡ γυνὴ δὲν ἤθελεν ἔχει θελγητρον.

Κ. Πώπ.

* * *

Τρομερὰ ἡ βιαιότης τῶν κυμάτων τὰ ὁποῖα ἐξεγείρει ἡ μανιώδης θάλασσα, τρομερὰ ἡ πνοὴ τοῦ πυρὸς, τρομερὰ ἡ συστροφὴ τῶν χειμάῤῥων, τρομερὰ ἡ ἔνδεια, τρομεραὶ μυρίαι ἄλλαι μάστιγες· ἐν τούτοις οὐδὲν τρομερότερον τῆς γυναικός. Οὐδὲν χρῶμα δύναται νὰ ἐξεικονίσῃ τὸ καταστρεπτικὸν τοῦτο στοιχεῖον, οὐδεὶς λόγος νὰ δώσῃ αὐτοῦ ἰδέαν. Ἐὰν θεός τις ἐρεῦρε τὴν γυναῖκα, ἂς μάθῃ ὁ θεὸς οὗτος, ὅτι ὑπῆρξε διὰ τὸν ἄνθρωπον ἀπαίσιος δημιουργὸς κακοῦ ὑπερτάτου.

Εὐριπίδης.

* * *

Ἡ γυνὴ εἶναι τὸ ῥιψικινδυνότερον τῶν καλῶν.

Ὁ αὐτός.

* * *

Σὰν ἐκκλησιὰ 'ς τὴν ἐρημιὰ ποὺ δὲν τὴν λειτουργοῦνε,
Ἔτσ' εἶν' κ' ἐκεῖνος π' ἀγαπᾷ καὶ δὲν τὸν ἀγαποῦνε!

Δημώδες.

* * *

Ὦ Μοῦσα! 'ς τὸν αἰῶνα ὁποῦ βρεθήκαμε,
Ἡ βοήθα γιὰ παράδες, ἢ ἐχαθήκαμε!

Α. Τ. Λασκαράτος.

* * *

Εὐτυχία! εὐτυχία! ἀπ' αὐτῆς τῆς στιγμῆς τῆς πλάσεως ὁ ἄνθρωπος σὲ ἀναζήτησεν ἔκτοτε μέχρι σήμερον, μιᾷ φωνῇ, ἐνὶ στεναγμῷ σ' ἐπικαλεῖται ἡ ἀνθρωπότης ..... Σὺ δὲ, σὺ, ὡς πλάνος σκιὰ, ὡς φροῦδον ὄνειρον, φεύγεις ..... φεύγεις πάντοτε καὶ μόνον εἰς τὰ σαῦτα καὶ τὴν ἀταραξίαν τοῦ μνήματος ἐπιραίνεσαι.

Κωνστ. Πώπ.

* * *

Χαϊτωμένη κεραλὴ 'ς τὸ στῆθός μας 'σὰν κλίνῃ,
Γνωρίζω πόσο εὔμορρα πόσο γλυκὰ βαρύνει!

Ἀχιλλεὺς Παράσχος.

* * *

Ὦ, τὴν λυχνίαν κάλλιον τοῦ βίου ἅπαξ σβῦσαι
Ἢ ὅλας τὰς ἡμέρας σου νὰ πάσχῃς, νὰ λυπᾶσαι.

Αἰσχύλος.

* * *

Εἶναι δεινὸν τὸ ν' ἀγαπᾷς, βαρὺ νὰ μὴ ἐρᾶσαι,
Ἀλλ' εἶναι πάντων χείριστον νὰ μὴ ἀνταγαπᾶσαι.

Ἀνακρέων.

* * *

Πλὴν τοῦ χρυσοῦ, μοὶ φαίνεται, τὰ ἄλλα μῦθοι.
Πύθερμος.

* * *

Εἰς νέον ἄνδρα ἄριστον εἶναι νὰ ἦν' ἀκμαῖος.
Τὸ δεύτερον νὰ γεννηθῇ, μοῦ φαίνεται, ὡραῖος·
Τὸ τρίτον εἶναι νὰ πλουτῇ χωρὶς κανένα δόλον·
Καὶ τέταρτον νὰ ἐντρυφᾷ μετὰ τῶν φίλων ὅλων.
Σιμωνίδης.

* * *

Ὦ! τίς δὲν γνωρίζει τὴν μαγικὴν δύναμιν τοῦ ξένου δανρίου τοῦ σταλάζοντος ὑπὲρ τῶν παθημάτων του; Εἶναι βάλσαμον ἰατήριον, εἶναι ἀνταμοιβὴ οὐρανία διὰ τὰ δεινὰ τὰ ἐγκόσμια. Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς.

* * *

Τί γὰρ
Γένοιτ' ἂν ἕλκος μεῖζον ἢ φίλας κακός;
Σοφοκλῆς.

* * *

Ὦ, γαῖαν ἔχε ἐλαφρὰν, πολυθρηνοτάτη φίλη! . . .
(Κἂν οὕτω θά σὲ φάγωσι ταχύτερον οἱ σκύλοι.)
Ἀμμιανός.

* * *

Πᾶσα γυνὴ χόλος ἐστίν· ἔχει δ' ἀγαθὰς δύο ὥρας,
τὴν μίαν ἐν θαλάμῳ, τὴν ἄλλην ἐν θανάτῳ.
Παλλαδᾶς.

* * *

Ὁ ῥυθμὸς ἐστὶ κάκιστος, ἔχει δέ τι καλὸν ἐν αὐτῷ· τύπτει γὰρ ῥυθμερῶν ὄμματα καὶ καρδίαν.
Ἀνώνυμον.

*

ΠΟΙΚΙΛΑ.

—

Βάθη θαλασσῶν. Ἡ Βαλτικὴ θάλασσα, μεταξὺ Γερμανίας καὶ Σουηδίας εἶναι μόνον 120 πόδας βαθεῖα, καὶ ἡ Ἀδριατικὴ, μεταξὺ Βενετίας καὶ Τεργέστης, 130. Τὸ μέγιστον βάθος τοῦ πορθμοῦ μεταξὺ Γαλλίας καὶ Ἀγγλίας δὲν ὑπερβαίνει τοὺς 300, ἐνῷ μεσημβρινοδυτικῶς τῆς Ἰρλανδίας, ἀνοικτοῦ ὄντος τοῦ πελάγους, τὸ βάθος εἶναι πλέον τῶν 3,000 ποδῶν. Αἱ πρὸς μεσημβρίαν τῆς Εὐρώπης θάλασσαι εἶναι βαθύτεραι τῶν πρὸς τὰ ἐνδοτέρω. Ἐν τῷ στενοτάτῳ μέρει τοῦ πορθμοῦ Γιβραλτὰρ, τὸ βάθος εἶναι μόνον 1,000 ποδῶν, ἐνῷ μικρόν τι περαιτέρω πρὸς ἀνατολὰς εἶναι 3,000. Εἰς τὰ παράλια τῆς Ἱσπανίας τὸ βάθος εἶναι 6,000 περίπου· 250 μιλια μεσημβρινῶς τῆς Ναντουκέτης δὲν εὑρέθη πυθμὴν εἰς βάθος 7,800 ποδῶν. Τὰ μέγιστα βάθη εὑρέθησαν εἰς τὸν μεσημβρινὸν ὠκεανόν. Πρὸς δυσμὰς τοῦ ἀκρωτηρίου τῆς Χρηστῆς Ἐλπίδος 16,000 πόδας ἐμετρήθησαν, καὶ πρὸς δυσμὰς τῆς ἁγίας Ἑλένης 28,000. Ὁ Γουὶγ ὑπολογίζει τὸ μέσον βάθος τοῦ Ἀτλαντικοῦ εἰς 26,000 πόδας, καὶ τὸ τοῦ Εἰρηνικοῦ εἰς 20,000

* * *

Ἡ εἰς τὰς μυίας ἐνσκήψασα χολέρα κάμνει σημαντικὰς πρόοδους, λέγει ἡ «Γενικὴ αὐστριακὴ Ἀνταπόκρισις». Καθ' ἑκάστην βλέπει τις εἰς τὰς θυρίδας μυίας, ἐχούσας τὴν κοιλίαν ἐξωγκωμένην, τοὺς πόδας μεμακρυσμένους ἀπ' ἀλλήλων, καὶ διὰ τῶν πτερύγων κρεμαμένας εἰς τὸν τοῖχον. Ἡ νόσος αὕτη ἤρχισεν, ὡς παρετηρήθη, ἀπὸ τοῦ παρελθόντος Ἰουλίου, ἀλλὰ τοῦ χρόνου προϊόντος κατέστη δριμυτέρα. Εἶναι δὲ λίαν ἀξιοπερίεργος ὁ τρόπος καθ' ὃν πλήττονται τὰ δυστυχῆ ταῦτα ἔντομα. Σύσσωμα ὑρίστανται σπασμωδικάς τινας κινήσεις, τρέμουσιν ἐπί τινας στιγμὰς ὅλα αὐτῶν τὰ μέλη, καὶ τελευταῖον πίπτουσιν ἀναίσθητα καὶ νεκρά.

* * *

Ὁ Κ. Βὼρ καὶ (Συντροφία) ἐπέτυχε νὰ κάμῃ συλλογὴν ὅλων τῶν μεταλλικῶν ὑλῶν τῆς Τουρκίας καὶ ἀναλαμβάνει ν' ἀναλύσῃ ὅλας τὰς ὑπ' ὄψιν αὐτοῦ καθυποβαλλομένας μεταλλικὰς ὕλας.

Ἐκτὸς δὲ τούτου, ὁ Κ. Βὼρ ἐνασχολεῖται εἰς πραγματείαν τινὰ περὶ μεταξοσκωλήκων, ὧν ἡ βιομηχανία ἀρκούντως ἀνεπτύχθη ἐν Τουρκίᾳ καὶ κατέστη ἀντικείμενον βαθείας μελέτης εἰς τὸν διάσημον καθηγητὴν Λιεβὶγ ἐν Μονάχῳ.

Ἐπὶ τῆς καλλιεργείας τῶν μεταλλείων καὶ τοῦ μεταξεμπορίου προτίθεται ὁ Κ. Βὼρ νὰ κάμῃ λεπτομερῆ ἐκθεσιν.

* * *

Τὸ ἀκόλουθον περιστατικὸν συνέβη πρό τινος ἐν Παρισίοις.

Νεᾶνις δεκαεπταέτης περίπου, λευχειμονοῦσα ὅλη καὶ ἀνθοδέσμην ῥόδων ἀνὰ χεῖρας κρατοῦσα, ἠρώτα καθ' ὁδὸν τοὺς διαβάτας καὶ τοῖς ἐδείκνυε σχοινίον, τὸ ὁποῖον εἶχε δεδεμένον περὶ τὴν ὀσφύν της, λέγουσα μετὰ γέλωτος παραθόξου: « Πᾶγαίνω νὰ κρεμασθῶ· ὅποιος λοιπὸν θέλει σχοινὶ κρεμασμένης . . . » Τὸ πεπλανημένον ἦθος μεθ' οὗ ἐπρόφερε τοὺς λόγους τούτους, ἡ μέλαινα κόμη ἥτις ἐκυμαίνετο εἰς βοστρύχους ἀτάκτους ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτῆς, ἐφείλκυσαν, ὡς εἰκός, τὸ πλῆθος. Ἀλλ' εἰς τὰς ἐρωτήσεις τῶν ἀνθρώπων, ἐκείνη ἀπεκρίνετο: « Πᾶγαίνω νὰ κρεμασθῶ· θ' ἀσχημαίνω πολὺ, εἶναι ἀλήθεια, πλὴν δὲν μὲ μέλει! ἂν πνιγῶ εἰς τὴν θάλασσαν θ' ἀσχημαίνω περισσότερον.»

Μόλις μετὰ πολλοὺς ἀγῶνας ἐμαθητεύθη ποῦ κατῴκει. Ἡ δυστυχὴς εἶχε παραφρονήσει συνεπείᾳ ἀπιστίας ἐραστοῦ, ὅπερ ἐβεβαιώθη ἔκ τινος ἐπιστολῆς, ἥτις εὑρέθη ἐπ' αὐτῆς, καὶ ἥτις ἀπηυθύνετο πρὸς ἐκεῖνον ὃν ἠγάπα. Ἐλήφθησαν λοιπὸν μέτρα, καὶ ἐστάλη ἡ νεᾶνις αὕτη εἰς φρενοκομεῖον.

Κακομοίρα νέα!

* * *

Ἡ «Πὰλλ-Μὰλλ-Γκαζὲτ» δημοσιεύει τὸ ἑπόμενον ἀνέκδοτον.

Πίος ὁ Θ' πρό τινων ἡμερῶν ἀπῆλθεν εἰς ἐπίσκεψιν μοναστηρίου τινὸς ἐν Ρώμῃ. Ἐν ᾧ δὲ συνωμίλει μετὰ τῆς ἡγουμένης, αὕτη ἀνεβόησε περίτρομος: « Ἅγιε Πάτερ! Ἅγιε Πάτερ! ἂν ὁ Γαριβάλδης ἔλθῃ μέχρι τῆς Ρώμης, τί θ' ἀπογένωμεν ἡμεῖς; — Ὀλιγόπιστε! εἶπεν ἡ Α. Ἁγιότης μειδιῶσα· ἀγνοεῖς λοιπὸν ὅτι οὐδέποτε ὁ Ὕψιστος πέμπει δύω συγχρόνως πληγάς; Ἔχομεν τὴν χολέραν· ἑπομένως δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ἔχωμεν τὸν Γαριβάλδην. » Ἡ ἡγουμένη ἀνέλαβε θάρρος. Εἴτε ἀληθὲς εἶναι τὸ ἀνέκδοτον τοῦτο, εἴτε ψευδές, οὐχ ἧττον δεικνύει, ὅτι ὅ τε Πάπας καὶ οἱ καρδινάλιοι αὐτοῦ μεθ' ἡσυχίας ἐπρόσμενον τῶν σχεδίων τοῦ Γαριβάλδου τὴν ἔκρηξιν.

* * *

Η ΔΙΑΤΡΗΣΙΣ ΤΩΝ ΑΛΠΕΩΝ—Διάφοροι ἑλληνικαὶ ἐφημερίδες ἔγραψαν, ἐρανισθεῖσαι τὴν εἴδησιν ἔκ τινων εὐρωπαϊκῶν ἐφημερίδων, ὅτι κατωρθώθη τέλος ἡ διάτρησις τῶν Ἄλπεων, καὶ διῆλθον διὰ τοῦ ὑπογείου σιδηροδρόμου αἱ πρῶται ἅμαξαι. Ὑπάρχει ἐν τῇ εἰδήσει ταύτῃ δεινὴ παρεννόησις τῆς ἀληθείας. Ἡ διάτρησις τῶν Ἄλπεων μόλις ἀποπερατωθήσεται μετὰ 6 ἔτη· ἀλλ' ἐνῷ ἐξακολουθοῦσιν αἱ ἐργασίαι δραστηρίως, μηχανικός τις ἐπεχείρησε τὴν κατασκευὴν ὑπαιθρίου σιδηροδρόμου, παραλλήλως σχεδὸν πρὸς τὴν ἤδη ὑπάρχουσαν ἁμαξωτὴν ὁδόν, ἑνοῦσαν διὰ τῶν Ἄλπεων τὴν Γαλλίαν μετὰ τῆς Ἰταλίας, καὶ ὑπερνικήσας τὰς μεγάλας διὰ τοὺς σιδηροδρόμους δυσκολίας τῶν στροφῶν καὶ τῆς ἀνόδου καὶ καθόδου, ἔφερεν εἰς πέρας τὸ ἔργον του. Περαιωθέντος τοῦ ΥΠΟ τὰ ὄρη σιδηροδρόμου, ἀφοῦ διὰ τῆς διατρήσεως καταστῇ τοῦτο ἐφικτόν, ὁ ὑπαίθριος σιδηρόδρομος θέλει καταργηθῇ κατὰ φυσικὸν λόγον, τοῦ πρώτου κατ' εὐθεῖαν γραμμὴν φέροντος ἀπὸ τῆς μιᾶς εἰς τὴν ἄλλην ἐπικράτειαν, ἐνῷ ὁ δεύτερος ἐξ ἀνάγκης ἐν περιστροφαῖς διέρχεται τὰς Ἄλπεις.

* * *

ΟΡΕΚΤΙΚΩΝ ΦΑΓΗΤΩΝ ΤΟ ΑΝΑΓΝΩΣΜΑ—Εἰς πολλὰ μέρη τρώγουσι τοὺς μύρμηκας· εἰς τὴν Βρασιλίαν ἀρτύνουσι τοὺς τοῦ μεγαλειτέρου εἴδους ἐξ αὐτῶν μὲ ῥητινώδες τι ἔμβαμμα· εἰς τὴν Ἀφρικὴν τοὺς κάμνουσι στυφάτον μὲ τὸ βούτυρον· εἰς τὰς ἀνατολικὰς Ἰνδίας τοὺς καψαλίζουσιν ἐπιμελῶς ὅπως τὸν καφέν, καὶ τοὺς τρώγουν χάπτοντες. Ὁ κ. Σμίθμαν λέγει· « Οὕτω κατασκευασμένους τοὺς ἔφαγον πολλάκις, καὶ εὑρίσκω ὅτι εἶναι φαγητὸν λεπτόν, θρεπτικὸν καὶ ὑγιεινόν. Εἶναι ὀλίγον γλυκύτεροι, ὡς ἐπίσης οὐχὶ τόσῳ λιπώδεις, οὔτε γλοιώδεις, ὅσον αἱ κάμπαι ἢ τὰ νεογνὰ τῶν κανθάρων, τὰ ὁποῖα προσφέρουσιν ὡς ἐν τῶν μᾶλλον ἐκτιμωμένων λιχνευμάτων εἰς ὅλας τὰς καλὰς τραπέζας τῶν Δυτικῶν Ἰνδιῶν ». Τὰ αὐγὰ τοῦ μύρμηκος εἶναι εἰς τὸ Σιὰμ φαγητὸν περιζήτητον καὶ πολυδάπανον, καὶ εἰς τὸ Μεξικὸν ἀπὸ ἀμνημονεύτων χρόνων τρώγουν τὰ αὐγὰ ἑνὸς ἐνύδρου ζωϋρίου, εὑρισκομένου εἰς τὰ τενάγη τῆς πόλεως ταύτης. Εἰς Κεϋλάναν οἱ κάτοικοι (οἱ ἀχάριστοι!) τρώγουσι τὰς μελίσσας, ἀφοῦ ἀφαιρέσωσιν ἀπ' αὐτὰς τὸ μέλι. Οἱ Βουσχμᾶνοι τῆς Ἀφρικῆς τρώγουσιν ὅσους σκώληκας εὑρίσκουσι· δι' ὃ εἰς Βουσχμᾶνος θὰ ἦναι πολύτιμον κτῆμα δι' ἕνα βαλτωδῶν μερῶν λαχανοκηπουρόν. Οἱ κάτοικοι τῆς Αὐστραλίας εἶναι περίφημοι ὡς ψυχαφάγοι, καὶ οἱ Κινέζοι, οἱ μὴ ἀρίνοντες τίποτε νὰ χαθῇ τρώγουσι τὰς χρυσαλίδας τῶν μεταξοσκωλήκων, ἀφοῦ ἀφαιρέσωσιν ἐκ τῶν κουκουλίων τὴν μέταξαν. Λέγουσιν ὅτι οἱ Ἰνδοὶ τῆς Βορείου Ἀμερικῆς τρώγουσι τὰς ἀκρίδας, καὶ ὅτι οἱ Βουσχμᾶνοι τῆς Ἀφρικῆς καὶ οἱ ἄγριοι τῆς νέας Καληδονίας ὀρέγονται παρὰ πολὺ τὰς καψαλισμένας ἀράχνας!!

ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 15. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 19.

ΚΑΡΟΛΟΥ ΟΔΟΦΡ. ΜΥΛΛΕΡΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΗΣ

ΕΛΛΗΝΙΚΗΣ ΦΙΛΟΛΟΓΙΑΣ.

(ΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ).

—

Τοῖς πᾶσι βεβαίως εἶναι γνωστὸν, ὅτι τὸ καλὸν εἰς ἑκεῖνα ἰδίως τὰ ἀντικείμενα διακρίνεται, ὧν εἷς τῶν ἰδιαιτέρων χαρακτήρων εἶναι καὶ ἡ σπανιότης αὐτῶν. Ἀντικείμενα συνήθη καὶ γνωστὰ ἡμῖν, τὰ ὁποῖα εἰς ἑκάστην στροφὴν τοῦ βλέμματος ἡμῶν βλέπομεν, ἀντικείμενα βεβαίως τοιαῦτα οὐδόλως θέλγουσι τὴν καρδίαν ἡμῶν, οὐδεμίαν ζωηρὰν ἐντύπωσιν ἐν ἡμῖν διεγείρουσιν, οὐδὲ σχηματίζομεν ἐν τῷ πνεύματι ἡμῶν ἰδέας περὶ τῆς ἐν τοιούτοις ἀντικειμένοις ὑπάρξεως τοῦ καλοῦ. Καὶ τοῦτο ἀρχὴν ἔχει νόμον τινὰ τῆς ἡμετέρας φύσεως καθ' ὃν αἱ ἐντυπώσεις ἡμῶν ἐπαναλαμβάνόμεναι ἀμβλύνονται. Μόνον τὰ πρωτοφανῆ ἀντικείμενα διεγείρουσιν ἐν ἡμῖν φλογώδη καὶ ζωηρὰ αἰσθήματα καὶ τὸ κάλλος αὐτῶν μετάρσιον τὸ ἡμέτερον πνεῦμα ποιεῖ. Τοσαύτη δὲ εἶναι ἡ ἰσχὺς τῶν πρωτοφανῶν ἀντικειμένων, ὥστε πολλοὶ φιλόσοφοι ἐθεώρησαν αὐτὰ πηγὴν τοῦ ὡραίου.

Τὸ αὐτὸ συμβαίνει καὶ ἐν τοῖς συγγράμμασιν ἐκείνοις ἅτινα ἐξέρχονται εἰς τὸ φῶς, γεννῶνται καὶ διαδίδονται εἰς τοῦ κοινοῦ τὰς χεῖρας, χωρὶς νὰ ἔχωσι προγόνους καὶ προκατόχους. Τὰ συγγράμματα ταῦτα ἰδίως ἐκτιμῶνται ἐν τῷ φιλολογικῷ κόσμῳ· ταῦτα ἐφιστῶσι πάντων τὴν προσοχήν· ταῦτα μετὰ πλειοτέρας ἐπιμελείας ἀναγινώσκονται· τούτων καὶ αἱ ὑπάρχουσαι ἐλλείψεις εὐκόλως συγχωροῦνται. Ἓν ἐκ τῶν τοιούτων πολλοῦ λόγου ἀξίων συγγραμμάτων εἶναι καὶ ἡ τοῦ Μυλλέρου Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας, ἣν πάνυ ἐπιτυχῶς μετέφρασεν ὁ γυμνασιάρχης τοῦ ἐν Ἀθήναις β. γυμνασίου Κ. Α. Κυπριανός.

Μόνη τοῦ συγγράμματος ἡ ἀγγελία ἤρκεσεν ὅπως σχηματίσῃ τις τὰς περὶ αὐτοῦ πάνυ ὀρθὰς κρίσεις, καὶ ἐνερύτευσεν εἰς ἅπαντας τὴν ἀμετάπειστον πεποίθησιν περὶ τῆς ὑπερτάτης αὐτοῦ ἀναγκαιότητος.

Καὶ τῷ ὄντι, τί καλλίτερον καὶ ὠφελιμώτερον ὑπάρχει δι' ἔθνος τι, οὗ ἡ φιλολογία ὡς ἀγλαοφεγγὴς ἥλιος κατεσελάγισε τὰ ἔθνη καὶ τὰς φῶς διψώσας ψυχὰς αὐτῶν ἐρώτισε, τί, λέγω, ὡραιότερον δι' ἔθνος τοιοῦτον, ἢ τὸ νὰ ἔχῃ τὴν ἱστορίαν τῆς φιλολογίας του ἐν πάσῃ τῇ ἐπιστημονικῇ ἀκριβείᾳ καὶ τῇ ἐριατῇ λεπτομερείᾳ;

Καὶ πάλιν, τί ἐνδοξότερον καὶ κολακευτικώτερον δι' ἔθνος τι, σεμνυνόμενον ἐπὶ τῇ ὑπερτάτῃ τῶν προγόνων του δόξῃ καὶ εὐκλείᾳ, ἢ τὸ νὰ βλέπῃ τὰ μεγαλεῖα τῶν προγόνων του ὀνόματα μετὰ σεβασμοῦ ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων ἀναφερόμενα, καὶ νὰ παρατηρῇ μεθ' ὑπερηφανείας τὴν σμύρναν καὶ τὸν λίβανον ὃν ξένα ἔθνη καίουσιν ἐνώπιον τῶν ἱερῶν σκιῶν τῶν ἡμετέρων ἐνδόξων προγόνων;

Θὰ δυνηθῶμεν ἀρά γε ἐπαξίως καὶ ἐπακριβῶς νὰ περιγράψωμεν τὰς ὑψηλὰς ὠφελείας, ὅσας ν' ἀρυσθῇ πᾶς Ἕλλην δύναται ἐκ τῆς γνώσεως τῆς φιλολογίας τοῦ ἔθνους του; Θὰ δυνηθῶμεν νὰ εὕρωμεν ἀξίας λέξεις καὶ ἐκφράσεις, δι' ὧν ἐναργῶς τὸ ποθούμενον νὰ παραστήσωμεν;

Εἰ καὶ ἀμφιβάλλομεν πραγματικῶς περὶ τούτου, τολμῶμεν ὅμως νὰ εἴπωμεν ὀλίγας περὶ αὐτοῦ λέξεις.

γινώσκοντες μάλιστα ὅτι οὐδεὶς περὶ τοῦ πολλοῦ λόγου ἄξιου συγγράμματος τοῦ Μυλλέρου ἄχρι τοῦδε ὡμίλησε, καὶ ἐπιθυμοῦντες ν' ἀποδώσωμεν τὸν δίκαιον ἔπαινον τῷ μεταφραστῇ τοῦ συγγράμματος, τῷ τοιοῦτον ὑψηλόν, διδακτικὸν καὶ ἐπαγωγὸν ἀνάγνωσμα παρασχόντι τοῖς ὁμογενέσιν αὐτοῦ.

Μόνον τὸ ἡμέτερον ἔθνος ἔσχε τὸ ἀξιοζήλευτον προνόμιον—προνόμιον ὅπερ ἐν οὐδενὶ τῶν ἀρχαίων ἐθνῶν εὑρίσκεται—τοῦ νὰ ἴδῃ πληθὺν σοφῶν ἀνδρῶν, οἵτινες, ἅπασαν τὴν ἑαυτῶν ζωὴν τῷ ἱερῷ τῶν Μουσῶν βωμῷ θυσίαν προσενεγκόντες, ἐμελέτησαν τὴν ἀνθρωπίνην συνείδησιν, ὡς καὶ τὴν ὑλικὴν φύσιν, καὶ κατέλιπον συγγραφὰς πολυτίμους, ὧν ἡ αἴγλη καὶ τὸ γόητρον οὔπω ἠμαυρώθη, οὐδ' ἀμαυρωθήσεταί ποτε, ἐπειδὴ κτῆμα ἐσαεὶ ὑπὸ τῆς θείας προνοίας ὡρίσθησαν. Καὶ Φοίνικες καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Ἄραβες συνέγραψαν καὶ ἐν διαφόροις μελέταις ἐνησχολήθησαν. Ἀλλὰ δειξάτω τις ἡμῖν ἓν ἴχνος τῶν συγγραφῶν των. Ὡς κόνις αἱ συγγραφαί των διεσκορπίσθησαν καὶ ὡς πομφόλυξ διερράγησαν. Ῥίψατε δὲ καὶ ἓν βλέμμα ἐπὶ τῆς πόλεως ἐκείνης ἥτις ἔσχεν εἰς τοὺς κόλπους της τοὺς ἐξοχωτέρους ὅσοι ποτὲ ὑπῆρξαν ἐπὶ τῆς γῆς ἄνδρας, τῆς καλλιτέκνου μητρὸς τῶν ῥώτων καὶ τῆς παιδείας, τῶν Ἀθηνῶν. Ἴδετε . . . κλίνατε τὴν κεφαλὴν ὑμῶν, διότι ἰδοὺ αἱ ἱεραὶ σκιαὶ τῶν Σωκρατῶν, τῶν Αἰσχύλων, τῶν Πλατώνων καὶ τῶν Ἀριστοτελῶν περιεκύκλωσαν ὑμᾶς. . . . Αὐτὸς ὁ ἀὴρ τῶν Ἀθηνῶν εὐωδιᾷ ὑπὸ θείας ὀδμῆς, διότι εἶναι ἀὴρ ὃν ἀνέπνευσαν τοιοῦτοι καὶ τηλικοῦτοι ἄνδρες, οἵτινες ἀνεξίτηλα ἀρῆκαν ἴχνη τῆς διαβάσεώς των· διότι αἱ συγγραφαὶ αὐτῶν, ἀφοῦ ἐρώτισαν τοὺς συγχρόνους των καὶ ἐξήγαγον αὐτοὺς ἐκ τοῦ σκότους καὶ τῆς σοφιστικῆς ἠμιμαθείας καὶ πλάνης, ἐξακολουθοῦσιν εἰσέτι διδάσκουσαι καὶ ἡμᾶς καὶ ὡς πρότυπα τοῦ ἡμετέρου πολιτισμοῦ χρησιμεύουσαι.

Ἀλλ' οἱ εἰς τὰς Μούσας ἀφοσιωθέντες ἡμέτεροι πρόγονοι τόσον πολλοὶ ὑπῆρξαν, καὶ αἱ συγγραφαὶ αὐτῶν τόσον ἀπειράριθμοί εἰσιν, ὥστε συγχύζεταί τις ἐὰν διὰ ζώσης φωνῆς θελήσῃ ν' ἀριθμήσῃ μίαν πρὸς μίαν αὐτὰς, δεικνύων συνάμα καὶ τὸ εἶδος εἰς ὃ ἀνάγονται, καὶ τὴν πιθανὴν ἐποχὴν καθ' ἣν συνεγράφησαν, καὶ τὴν ἀξίαν ἣν, συγκρινόμεναι πρὸς ἀλλήλας, ἔχουσι, καὶ τὰς κρίσεις ἃς διάφοροι κριτικοὶ ἐπ' αὐτῶν ἐπήγγυσι, καὶ τὰς ἐξόχου ὠφελείας διδασκαλίας ὅσας τις ἐξ αὐτῶν ἀρύεται.

Ἐντεῦθεν καταδείκνυται ἡ ἀνάγκη τῆς ὑπάρξεως ἰδιαιτέρας ἐπιστήμης, ἥτις νὰ καθορίζῃ μετὰ πάσης λεπτομερείας καὶ ἀκριβείας τὰ ἔξοχα προϊόντα τῶν ἐξόχων ἐκείνων νόων, τῶν διδασκάλων τῆς οἰκουμένης ἁπάσης. Καὶ τὴν ἐπιστήμην ταύτην συνίστησιν ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας.

Συνέπεια δὲ τῆς πληθύος τῶν συγγραφῶν ἄμεσος ὑπάρχει, ὅτι ὅλως ἀδύνατον καὶ ἀκατόρθωτον εἶναι νὰ διδαχθῇ τις ἐν ταῖς σχολαῖς ἁπάσας, καὶ ὅλων τὰ θέλγητρα ν' ἀπολαύσῃ καὶ τὸ ἡδὺ αὐτῶν νὰ πίῃ νέκταρ.

Τί δὲ τὸ ἀναπληροῦν τὴν ἔλλειψιν ταύτην;

Ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας. Αὕτη, ἐκτιθεῖσα ἡμῖν ἁπάσας ἁπάντων τῶν ἐνδόξων σοφῶν τὰς συγγραφὰς, τὸν βίον αὐτῶν πιστῶς εἰς ἡμᾶς παριστῶσα, τὰ μαγευτικὰ θέλγητρα καὶ τὰς ἀνεκφράστους καλλονὰς τῶν διαφόρων συγγραφῶν περιγράφουσα, παροτρύνει ἡμᾶς καὶ φλογώδη εἰς τὰ στήθη ἡμῶν ἐνσταλάζει ἔρωτα, ἄφατον ἐπιθυμίαν ἐμφυτεύοντα ἡμῖν, ὅπως μελετήσωμεν τὰς προγονικὰς ἡμῶν συγγραφὰς καὶ ἐκ τῆς μελέτης ταύτης φωτισθέντες νὰ κατανοήσωμεν καθ' ἅπασαν τὴν ἔκτασιν τὴν τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀξίαν.

Καὶ ποῖον λοιπὸν ἄλλο ὑψηλότερον τούτου πλεονέκτημα ἠδύνατο νὰ ἔχῃ ἡ Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Φιλολογίας;

Ἐὰν ἐμβάλλῃ ἡμῖν τὸν ἔρωτα τοῦ ἀναγνῶσαι τὴν Ἰλιάδα καὶ Ὀδύσσειαν τοῦ Ὁμήρου, ἐν αἷς νὰ εὕρῃ τις δύναται ὑψηλῆς ὠφελείας διδασκαλίας, γνώσεις ἱστορικὰς, πολιτικὰς καὶ ἐθνογραφικὰς, μαθήματα ἀγνῆς καὶ ἀδόλου ἠθικῆς, ἀρετὰς ἀνεκτιμήτους τῆς ἀνδρίας, τῆς γενναιορροσύνης, τῆς φιλοτιμίας, τῆς εὐγενοῦς ἀμίλλης, τοῦ συζυγικοῦ ἔρωτος, τῆς πρὸς τὸν σύζυγον πιστῆς ἀφοσιώσεως, τῆς φιλοξενείας, τῆς φιλανθρωπίας καὶ ἄλλων· ἐάν, λέγω, ἐμβάλλῃ ἡμῖν τοιαύτην ἀνάγνωσιν, τίνα ἄλλην ὑψηλοτέραν ὠφέλειαν ταύτης δυνάμεθα νὰ ζητήσωμεν παρὰ τῆς ἐν λόγῳ ἐπιστήμης;

Ἐὰν ὑπ' αὐτῆς παροτρυνόμενοι μελετήσωμεν τὴν ἔξοχον τῶν τραγικῶν ποιητῶν τριάδα, ἡ ἡδύλαλος τῶν ὁποίων Μοῦσα τοιαύτας παθητικὰς στροφὰς ᾄδει ἡμῖν, πλήρεις ἐνθουσιασμοῦ ἐξάλλου καὶ ἐπιπνοίας ποιητικῆς, ἥτις τοιαῦτα κοινωνικὰ μαθήματα δεικνύει ἡμῖν καὶ ζωηροῖς χρώμασι τὸν τοῦ κόσμου τροχὸν περιγράφει καὶ τὰς τῆς τύχης περιπετείας ἐκτίθησι, τί ἄλλο δυνάμεθα νὰ ζητήσωμεν ἐκ τῆς Ἱστορίας τῆς Ἑλληνικῆς φιλολογίας;

Ἐὰν αὕτη συμβουλεύῃ ἡμᾶς ὅπως ἐμβριθῶς τὸν Πλάτωνα μελετήσωμεν, τὸν κατ' ἐξοχὴν φιλόσοφον, τὸν ἄξιον τοῦ πατρὸς τῆς φιλοσοφίας Σωκράτους μαθητὴν καὶ διδάσκαλον, ἐν ταῖς συγγραφαῖς τοῦ ὁποίου τὸ ἡδὺ μετὰ τοῦ ὠφελίμου (*utile dulci*) συγκιρνᾶται καὶ τὸ ὑψηλὸν μετὰ τοῦ χαρίεντος συνδυάζεται, ἐν τοῖς διαλόγοις τοῦ ὁποίου, τοῖς ποιητικῇ χάριτι διεσκευασμένοις, ἅπασαν τὴν ὑψηλὴν φιλοσοφίαν ἀναγινώσκομεν, καὶ θαυμάζομεν ἰδέας ὧν τὸ κῦρος ἐσεβάσθη ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη, ἔνθα δυνάμεθα νὰ ἐννοήσωμεν ἅπασαν τὴν φιλοσοφίαν τοῦ θείου Σωκράτους, τοῦ εἰσδύσαντος εἰς τὰ μυχιαίτερα τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως καὶ ἐξερευνήσαντος τὰ μυστήρια αὐτῆς καὶ εὐχερῶς τὸν ὑψηλὸν τοῦ ἀνθρώπου προορισμὸν κατανοήσαντος, πῶς θέλομεν ὁρίσει τὴν ἐπιστήμην ταύτην;

Ἐάν, τέλος, δι' αὐτῆς προθῶμεν ὅπως μελετήσωμεν τοὺς δύο γίγαντας τῆς ἱστοριογραφίας Ἡρόδοτον καὶ Θουκυδίδην, τοὺς μεθ' ἱστορικῆς ἀκριβείας ἐκθέντας οὐ μόνον τὰς πράξεις τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, ἀλλὰ καὶ τὸν βίον καὶ τὰ ἠρωϊκὰ κατορθώματα, τίνα ἄλλην λυσιτελεστέραν τῆς ἐπιστήμης ταύτης θέλομεν ὀνομάσει;

Ἐκ τῶν γενικῶν εἰς τὰ μερικὰ καταβαίνοντες, λέγομεν ὅτι τὸ πρὸ ὀλίγου καιροῦ ἐκδοθὲν σύγγραμμα τοῦ Μυλλέρου πάνυ καταληπτῶς καὶ δι' ἀκριβεστάτης μεθόδου ἐκτίθησι τὴν Ἑλληνικὴν φιλολογίαν, ἀρχόμενον ἀπὸ τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς γλώσσης καὶ μέχρις Προ-

δότου καταλῆγον (τόμος Α'). Ἡ δὲ ἰδιαιτέρα ἀνάπτυξις, ἣν εἰς τὰ οὐσιωδέστερα τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας μέρη ποιεῖται, ἰδιαιτέρας χρήζει σημειώσεως.

Ἰδιαίτερος λοιπὸν χαρακτὴρ τοῦ συγγράμματος τούτου εἶναι, ὅτι, παρορῶν τὰ ἐπουσιώδη, ἰδιαιτέραν εἰς τὰ οὐσιωδέστερα προσοχὴν ἐφίστησι, καὶ οὕτως ἀποφεύγον τὸν σκόπελον τῆς ὀχληρᾶς παλλιλογίας αἰσίως εἰς τὸν ποθούμενον σκοπὸν προσαρμόζεται.

Τοιαῦτά εἰσι τὰ πλεονεκτήματα τοῦ ὑπὸ τὴν κριτικὴν βάσανον τιθεμένου τούτου συγγράμματος. Ἀλλ' ἐπειδὴ τὰ πάντα ἐν τῷ συγγράμματι τούτῳ δὲν κεῖνται ἐπὶ στρωμνῆς ῥόδων, ἐπειδὴ τὰ πάντα ἐν αὐτῷ, ὡς προϊόντι ἀνθρωπίνης διανοίας, δὲν ἀπολαμβάνουσιν ὑψίστης τελειότητος, θέλει ἐπιτρέψει ἡμῖν ὁ μεταφραστὴς ἵνα τῷ κάμωμεν τὴν παρατήρησιν, ὅτι, ἐπειδὴ ὑπάρχουσιν ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Μυλλέρου δόξαι τινὲς ἀντιφάσκουσαι τῇ κριτικῇ ὀρθονοίᾳ, οἷαι αἱ περὶ τῶν συγγραμμάτων τοῦ Ὁμήρου καὶ λοιπαί, καὶ ὅτι ἠδύνατο νὰ ὑπάρξῃ πληρέστερον τούτου σύγγραμμα, ἔπρεπε νὰ μὴ περιορισθῇ μόνον εἰς τὸ τοῦ Μυλλέρου, ἀλλ' ἀνθολογῶν καὶ σταχυολογῶν ἐκ πάντων τῶν περὶ τῆς ἑλληνικῆς φιλολογίας πραγματευομένων συγγραμμάτων, νὰ παραγάγῃ ὅλον τι τέλειον, ἁρμονικὸν καὶ πλειόνων καλλονῶν ἀπολαμβάνον ἢ νῦν.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως τὸ σύγγραμμα εἶναι πολύτιμον, πολυτιμότατον μάλιστα· ὡς ἐκ τούτου δὲν πρέπει νὰ παραμελήσῃ ἕκαστος ὅπως ἀντὶ εὐτελοῦς τιμῆς κοσμήσῃ τὴν βιβλιοθήκην του διὰ τοιούτου ἀξιολόγου συγγράμματος, παρ' οὗ πολλὰς καὶ ποικίλας δύναται ν' ἀρυσθῇ ὠφελείας.

Β. ΓΑΒΡΙΗΛ.

Ἡ ΔΗΜΟΣΙΟΓΡΑΦΙΑ

ΕΝ ΑΓΓΛΙΑ· ΚΑΙ ΕΝ ΓΑΛΛΙΑ·

(Συνέχ. καὶ τέλος)

Αἱ δαπάναι μιᾶς πολιτικῆς ἐφημερίδος εἶναι διτταί, ἀμετάβλητοι καὶ μεταβληταί· αἱ μηδαμῶς ἀπὸ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνδρομητῶν ἐξαρτώμεναι γίνονται χάριν τῆς συντάξεως, τῆς τυπογραφικῆς συνθέσεως, τῆς διαχειρίσεως καὶ τοῦ ἐνοικίου, αἱ δὲ μεταβληταί, αἱ μετὰ τοῦ ἀριθμοῦ τῶν συνδρομητῶν συναυξανόμεναι ἢ συνελαττούμεναι, τελοῦνται εἰς τὴν σήμανσιν, εἰς τὸ ταχυδρομεῖον, εἰς τὸν χάρτην κ. λ. π. Ἡ σήμανσις 360 φύλλων πρὸς 6 ἑκατοστὰ ὁ χάρτης καὶ ὁ τύπος αὐτῶν πρὸς 5 ἑκατοστὰ καὶ ἡ ταχυδρομικὴ ἀποστολὴ των πρὸς ἓν ἑκατοστὸν συναποτελοῦσι κατ' ἔτος 43 φράγκα καὶ 20 ἑκατοστὰ διὰ τὴν πρωτεύουσαν τῶν Παρισίων, διὰ δὲ τὰς ἐπαρχίας· 54 φράγκα, ἐπειδὴ τὰ ταχυδρομικὰ τέλη ἑκάστου φύλλου εἶναι τέσσαρα ἑκατοστά. Κατὰ τὸν ὑπολογισμὸν τοῦτον ἡ ἐφημερὶς δαπανᾷ ἐν μὲν τοῖς Παρισίοις χάριν ἑκάστου συνδρομητοῦ της 43 φράγκα καὶ 20 ἑκατοστὰ, λαμβάνει ὅμως παρ' αὐτοῦ φράγκα 52, διὰ δὲ τὸν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις δαπανᾷ φρ. 54 καὶ εἰσπράττει 64. Κερδαίνει λοιπὸν κατ' ἔτος παρ' ἑκάστου μὲν ἐν Παρισίοις συνδρομητοῦ 8 φράγκα καὶ 80, παρ' ἑκάστου δὲ τῶν ἐν ταῖς ἐπαρχίαις φρ. 10.

Τὰς ἀμεταβλήτους δαπάνας τοῦ «Τύπου» προσδιώρισεν ὁ Αἰμίλιος Γιραρδῖνος ὧδέ πως·

Σύνταξις καὶ ἀλληλογραφία	φρ.	144,000
Τύπος καὶ Χάρτης	»	50,000
Τριβὴ καὶ φθορὰ γραμμάτων	»	25,000
Διαχείρισις, ἐνοίκιον κ.λ.	»	40,000
Ἀπώλεια ἐγγυήσεως	»	3,000
Ἀνταλλαγὴ κ. λ.	»	6,000
Δίκαι καὶ ζημίαι	»	2,000
Διορθώσεις καὶ ἄλλα ἔκτακτα	»	12,000
	φρ.	282,000

Ὅ,τι ὁ «Χρόνος» διὰ τὴν Ἀγγλίαν, τοῦτο διὰ τὴν Γαλλίαν εἶναι ἡ «Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων», ὁ ἡγεμὼν τῆς γαλλικῆς δημοσιογραφίας καὶ ὁ καθηγητὴς τῶν δημοσιογράφων. Τὸ φύλλον τοῦτο, κατ' ἐξοχὴν πραγματικὸν καὶ ἱστορικόν, εἶναι ἀληθὴς εἰκὼν τῶν συμβαινόντων. Ἡ ἱστορία τῆς παρελθούσης τριακονταετηρίδος, καὶ ἂν κατεστρέροντο ὅλα τὰ περὶ αὐτῆς συγγραφέντα, ἠδύνατο πάλιν νὰ συνταχθῇ ἀκριβέστατα, λαμβανομένης ὡς ἱστορικῆς πηγῆς μόνης τῆς «Ἐφημερίδος τῶν Συζητήσεων». Ἐπιστῆμαι, ὑψηλοτέρα γραμματολογία, φιλοσοφία, θέατρον, καλαὶ τέχναι, κριτική, βιομηχανία κ. λ. τὰ πάντα εὑρίσκονται ἐν τῇ «Ἐφημερίδι τῶν Συζητήσεων», ἥτις δικαίως νομίζεται ὡς τὸ τελειότατον καὶ πολυτιμότατον μνημεῖον τῆς καθολικῆς ἱστορίας τῶν ἀνθρωπίνων διανοημάτων. Οὐδεμία ἄλλη ἐφημερὶς, οὐδεμία ἄλλη ἐγκυκλοπαιδεία δύναται νὰ ἔχῃ μείζονας ἀξιώσεις ἐπὶ τοῦ θαυμασμοῦ, τῆς ὑπολήψεως καὶ τῆς εὐγνωμοσύνης τῶν συγχρόνων καὶ τῶν μεταγενεστέρων. Ὑπὸ φιλολογικὴν καὶ ἐπιστημονικὴν ἔποψιν, ἡ τῶν «Συζητήσεων Ἐφημερὶς» εἶναι ὁμολογουμένως καὶ αὐτοῦ τοῦ «Χρόνου» ὑπερτέρα καὶ σπουδαιοτέρα, ἅτε δὴ μετέχουσα γερμανικῆς ἀκριβείας καὶ σπουδαιότητος. Συνέστη καὶ συνηυξήθη μετὰ τῆς μεγάλης γαλλικῆς ἐπαναστάσεως. Ὁ πρῶτος αὐτῆς ἀριθμὸς ἐδημοσιεύθη τῇ 23 αὐγούστου 1789 ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων καὶ τῶν Ψηφισμάτων», μετωνομάσθη δὲ ἐπὶ μὲν τῆς δημοκρατίας «Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων καὶ τῶν θεσμῶν τοῦ Νομοθετικοῦ Σώματος», ἐπὶ δὲ τῆς μοναρχίας τοῦ Ναπολέοντος «Ἐφημερὶς τῆς Αὐτοκρατορίας». Μεθ' ὅλην ταύτην τὴν πομπώδη ὀνομασίαν της, καὶ μεθ' ὅλην τὴν πρὸς τὴν μεγαλοφυΐαν τοῦ Ναπολέοντος Α' ὑπόληψίν της, ἡ ἐφημερὶς αὕτη δὲν ἠδυνήθη πάντοτε νὰ συνεννοηθῇ μετὰ τῆς κυβερνήσεώς του, δι' ἣν αἰτίαν πολλάκις εἰς τὴν ὀργὴν αὐτοῦ περιπεσοῦσα ἐκινδύνευσε νὰ καταστραφῇ, μόλις δὲ ἔλαβεν ἄνεσιν ἐπὶ τῆς παλινορθώσεως τῶν Βουρβώνων, ἀφ' ἧς ἐποχῆς προσέλαβεν ὅπερ καὶ νῦν ἔτι διατηρεῖ ὄνομα «Ἐφημερὶς τῶν πολιτικῶν καὶ τῶν φιλολογικῶν συζητήσεων», καὶ ἀνεδείχθη ἡ πρωτίστη καὶ ἐξοχωτάτη δημοσιογραφικὴ

δύναμις ὅλης τῆς Γαλλίας. Ὁ ἀριθμὸς τῶν συνδρομητῶν της εἶχε φθάσει τότε περὶ τὰς 27,000. Ὁ Σατωβριάνδος, ὁ Κωνστάντ, ὁ Κάρολος Νοδιέρος, ὁ Σαλβανδὺς, ὁ Βιλλεμαῖνος καὶ πολλοὶ ἄλλοι ἐπιφανεῖς ἄνδρες ἐπεμνύοντο ὅτι ἦσαν συνεργάται αὐτῆς. Ἡ φωνή της ἦτο φωνὴ τῆς πρωτευούσης καὶ ὅλων τῶν ἐπαρχιῶν. Ἡ δίκη ἣν Κάρολος ὁ δέκατος ἐκίνησεν ἐναντίον τῆς ἐφημερίδος καὶ ἥτις ἔληξε διὰ τῆς ἀθωώσεως τοῦ κατόχου της Βερτίνου, συνετέλεσεν οὐχὶ μικρὸν εἰς τὴν πτῶσιν τῶν Βουρβώνων. Ἐπὶ τοῦ Λουδοβίκου Φιλίππου τοσοῦτον ἐτήρησε τὴν ὑπόληψιν καὶ τὴν ἠθικήν της δύναμιν, ὥστε ὁ Λαμαρτῖνος εἶπεν, « ὅτι ἡ «Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων» κυβερνᾷ μετὰ τῆς μοναρχίας καὶ εἶναι ἡ δευτέρα δύναμις ἐν τῇ πολιτείᾳ. » Οὐδὲν θαυμαστὸν ἑπομένως ὅτι πεσούσης τῆς μοναρχίας ταύτης ἔπεσε καὶ ἡ ἐφημερίς. Ἡ τοῦ φεβρουαρίου ἐπανάστασις ἀπέβη εἰς αὐτὴν ὀλεθρία, ἐπειδὴ ἔκτοτε ἀπέβαλε τὸ πλεῖστον τῆς δυνάμεως, τῆς λαμπηδόνος καὶ τῆς ὑψηλῆς περιωπῆς της. Πρὸς τὴν δευτέραν αὐτοκρατορίαν φέρεται κατὰ τὸν αὐτὸν τρόπον καθ' ὃν προσηνέχθη καὶ πρὸς τὴν πρώτην. Δὲν καταδιώκει μὲν αὐτὴν ἕως θανάτου, ἀλλὰ δὲν ἐπιδείκνυται καὶ οὐδεμίαν ὑπὲρ αὐτῆς συμπάθειαν. Ἐνομίσθη καὶ εἰσέτι νομίζεται ὡς φύλλον ὀρλεανικὸν, ὡς φύλλον μηδαμῶς δυνάμενον νὰ λησμονήσῃ τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν αὐτὸ ἀπετέλει τότε ἡμερήσιον καὶ τὸ νυκτερινὸν φῶς ἐν τῷ πολιτικῷ, φιλολογικῷ καὶ καλλιτεχνικῷ βίῳ τῆς Γαλλίας. Τὴν ἐποχὴν ἐκείνην ἀναπολῶν κατὰ νοῦν καὶ ποθῶν ὁ Ριγὼ ἔγραφε πρό τινων ἐτῶν ἐν τῇ ἐπιφυλλίδι τάδε. « Σήμερον αἱ ἐφημερίδες εἶναι πραγματικῶς ὄντα ἐφήμερα, γέμοντα »δελτίων καὶ δηλοποιήσεων, μὴ ἀποτελοῦντα πλέον »τὴν κυριωτέραν ἑστίαν καὶ τὸν πυρῆνα τῆς δημοσίας »γνώμης. Σήμερον διεξέρχονται αὐτὰς οἱ πλεῖστοι »ὅπως μάθωσι τὰ συμβάντα τῆς προτεραίας, τὴν κα»τάστασιν τῶν χρηματιστηρίων, καὶ τὰ νέα δράματα »τῶν θεάτρων. Συλλέγουσι περὶ ἑαυτὰς πληθὺν ἀνά»ριθμον ἀνηρῶν καὶ ῥαθύμων ἀνδρῶν, παρατηροῦντων »πῶς διέρχονται τὰ πράγματα ἀνὰ μέσον ἐπικινδύνων »σκοπέλων, καθ' ὃν τρόπον οἱ παρὰ τὸν αἰγιαλὸν ὁδῖται »βλέπουσι πῶς πλέουσιν ἐπὶ τῶν μαινομένων κυμάτων »τὰ ὑπὸ τοῦ χειμῶνος καταληφθέντα πλοιάρια. Ὁ »μόνος ζῆλος, τὸ μόνον διάφορον τὸ ὁριστάμενον μεταξὺ »αὐτῶν καὶ τοῦ θρυαλέου θεάματος εἶναι ἡ περιέργεια. »Δὲν αἰσθάνονται πλέον καθὼς ἄλλοτε ἐν τῷ ἀέρι τὰς »δονήσεις τοῦ πνευματικοῦ ἠλεκτρισμοῦ, δι' ὧν ἀδια»λείπτως ἀνεστρέφοντο καὶ συνωμίλουν μετ' ἀγνώστων »φίλων· τὰ παρ' αὐτῶν σπανίως διδόμενα σημεῖα τῆς »ζωῆς ὁμοιάζουσι πρὸς τὰ σημεῖα τὰ ὁποῖα δίδει ὁ »ὑπωκεάνειος τηλέγραφος μετὰ τὰς πολλὰς ταλαιπω»ρίας του. Μὴ νομίσῃ δέ τις ὅτι αἱ ἐφημερίδες ἐχει»ροτέρευσαν ἢ δὲν λαλοῦσι πλέον· ἐμετρίασαν ἁπλῶς »τὴν φωνήν των ἵνα μὴ τὴν καταστρέψωσι τέλεον· »ἀλλ' ἐπειδὴ κύκλῳ αὐτῶν καὶ παντοχοῦ ἄλλοθι βαθυ»τάτη ἐπικρατεῖ ἡσυχία καὶ σιωπὴ, θὰ ἐπετέλουν καὶ »σήμερον αἰσίως τὸ ἔργον των αἱ ἐφημερίδες, ἐὰν τὸ »δημόσιον τὰς ἀνεγίνωσκε μετὰ τῆς αὐτῆς ὡς πρότερον »συμπαθείας ».

Ἀλλὰ τὸ πρᾶγμα δὲν ἔχει οὕτως· ἡ Γαλλία, πρὸ πολλοῦ ναρκωθεῖσα, φαίνεται πάντῃ ἀδιάφορος πρὸς τὴν ἐκδήλωσιν τῆς δημοσίας γνώμης. Ἡ γλῶσσα τῶν σπουδαίων ποιητῶν καὶ ἀτρομήτων φιλοσόφων, καὶ τῶν εἰλικρινῶν πολιτικῶν κατέστη ἀκατάληπτος· κατέλαβε δὲ τὴν θέσιν αὐτῆς ἄλλη γλῶσσα, ἡ τῆς ἀδιαφορίας, τῆς νωθρότητος καὶ τῆς ἀκαλασίας. Μία ἀναιδὴς καὶ ἀπροκάλυπτος φιλοχρηματία, μία ὑπερβολικὴ λατρεία τοῦ Μαμμωνᾶ χαρακτηρίζει τοὺς Παρισίους καὶ τὴν παρισιανὴν δημοσιογραφίαν, ἥτις ἐλησμόνησε πᾶν ὑψηλὸν καὶ γενναῖον καὶ ἰδεῶδες, πᾶν ὅσιον καὶ ἱερόν. Ἡ παλαιὰ δημοσιογραφία, ἐφ' ὅσον πέπρωται αὐτῇ εἰσέτι νὰ ζήσῃ, ἀναγκάζεται νὰ παλαίσῃ καὶ πρὸς τὰς χείρονας καὶ χαμερπεστέρας ταύτας τοῦ νεωτέρου βίου δυνάμεις.

Οὐχὶ ὀλιγωτέραν ἀδιαφορίαν ἔδειξε τὸ δημόσιον πρὸς τὸν «Τύπον», τὸν συσταθέντα ὑπὸ τοῦ Αἰμιλίου Γιραρδίνου, ὅστις ἔδωκε νέαν καὶ σφοδρὰν ὥθησιν εἰς ὅλην τῆς Γαλλίας τὴν δημοσιογραφίαν. Αἱ ἐπιγραφαὶ τὰς ὁποίας ὁ «Τύπος» εἰσήγαγεν εἰς τὰς στήλας του ἀπέβησαν μετ' ὀλίγον ὁ γνώμων ὅλων τῶν γαλλικῶν ἐφημερίδων. Πᾶσαν κυριακὴν ἐδημοσίευεν ἱστορικὴν ἐπιφυλλίδα τοῦ Ἀλεξάνδρου Δυμᾶ, πᾶσαν τρίτην ἐδημοσίευεν ἄλλην τοῦ Φρερεκίδου Σουλιὲ ἐπιφυλλίδα περὶ θεάτρου, πᾶσαν τετάρτην ἐδημοσίευεν ἐπιφυλλίδα τῆς Ἀκαδημίας τῶν ἐπιστημῶν ὑπὸ τοῦ Λαμβέρτου, πᾶσαν πέμπτην ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν «τοῦ Ταχυδρόμου τῶν Παρισίων» ἐδημοσίευεν ἐπικρίσεις νεωνβιβλίων, συρμῶν, μουσικῶν καὶ ἄλλων καλλιτεχνικῶν ἔργων, πᾶσαν παρασκευὴν ἀνήγγελλε τὰ κατὰ τὴν γεωργίαν, βιομηχανίαν κ.λ., πᾶν σάββατον ὑπὸ τὴν ἐπιγραφὴν τῆς «Ἐπιθεωρήσεως τῆς ἀλλοδαπῆς» ἐδημοσίευεν ἐπιφυλλίδα περιγράφουσαν ξένας χώρας, περιηγήσεις, ἤθη καὶ ἔθιμα καὶ καθόλου τὸν ἐκπολιτευτικὸν βίον τῆς ἀλλοδαπῆς. Ὑπὸ πολιτικὴν ἔποψιν ὁ «Τύπος» ἦτο ἐλευθερόφρων δριμὺς, θρασὺς, προκλητικὸς, ἦτο αὐτὸς ὁ Αἰμίλιος Γεραρδῖνος ὁ ἐρυέστατος καὶ ἀγχινούστατος, ὁ πολλὰ χαρίσματα ἔχων καὶ θαυμασίαν δεξιότητα καὶ παντοχοῦ διεγείρων θόρυβον, κίνησιν καὶ θαυμασμόν. Ἡ δοξομανία ὑπῆρξεν ἀσυγκρίτως μείζων τῆς εὐφυΐας του. Πάντοτε ἠθέλησε νὰ καταπλήξῃ· ὁσάκις δὲν ἠδυνήθη νὰ κατορθώσῃ τοῦτο διὰ τοῦ ὕφους καὶ τῆς λεπτότητος τῶν ἄρθρων του, τὸ κατώρθωσε διὰ γάμου ἢ μονομαχίας. Τὸν Κ. Ἀρμὰνδ Καρρὲλ ἐρύνευσεν ἐν μονομαχίᾳ διὰ πιστολίου μόνον ὅπως δώσῃ ἀφορμὴν νὰ λαλῶσιν οἱ ἄνθρωποι περὶ ἑαυτοῦ· ἐνυμεύθη δὲ καὶ δευτέραν φοράν, μόνον ἐπειδὴ οὐδεὶς ἤλπιζε τὸν δεύτερον γάμον του. Καίπερ νόθος υἱὸς ὤν, ἠνάγκασεν ὅμως τὸν πατέρα του νὰ τῷ δώσῃ τὸ οἰκογενειακὸν αὐτοῦ ὄνομα, εἰσαγαγὼν αὐτὸν εἰς δίκην καὶ ὑπὲρ ἑαυτοῦ συνηγορήσας διὰ τῆς ἐφημερίδος του. Ἐκηρύχθη παλέμιος τῆς δημοκρατίας, ἐπειδὴ ἐδέν τὸν διέπλασεν αὐτός· ἐπετέθη δὲ καὶ κατὰ τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας, ἐπειδὴ αὕτη δὲν ἠσπάσθη τὸ πρόγραμμά του· Παραιτηθεὶς τῷ 1857 ἀπὸ τοῦ «Τύπου» συνέταξεν ἐπιτάφιον λόγον ὅλης τῆς δημοσιογραφίας, ἥτις, κατ' αὐτὸν, δὲν ἦτο πλέον δύναμις, ἀλλ' ἁπλοῦν ἐπιτήδευμα

μηδὲν ἔχον τοῦ λοιποῦ δικαίωμα ὑπάρξεως καὶ ὀφεῖλον νὰ παραχωρήσῃ τὴν θέσιν του εἰς τὰ βιβλία. Τῷ ὄντι ἤρξατο συντάσσων βιβλία· ἀλλ' ἐν τῷ μέσῳ τῆς ἐργασίας τοσαύτην συνηθάνθη ἀηδίαν ὁ φιλόκαινος καὶ ἀψίκορος Γιαρδῖνος, ὥστε πάλιν κατέρυγεν εἰς τὴν δημοσιογραφίαν. Πάλιν ἀνέλαβε τὴν σύνταξιν τοῦ «Τύπου» ὅπως τὴν ἐγκαταλίπῃ ἐκ δευτέρου καὶ ἐκδώσῃ τῷ 1865 τὴν «Ἐλευθερίαν». Διὰ ταύτης ἐπροσπάθησεν ὁ Γιαρδῖνος νὰ συνθηκολογήσῃ εἰρήνην μετὰ τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας. « Ἂς πιστεύσωμεν εἰς τὸ μέλλον (ἀνερώνησε) καὶ ἂς ἀλλάξωμεν τὴν πολιτικὴν τοῦ πένθους ἀντὶ τῆς πολιτικῆς τῶν ἐλπίδων ». Ἡ προσπάθεια τῆς συνδιαλλαγῆς ἐματαιώθη· ὁ Γιαρδῖνος καὶ τὸ νέον αὐτοῦ ὄργανον ἀνήκουσιν εἰς τοὺς «σφενδονητὰς» τῆς αὐτοκρατορικῆς Γαλλίας, ἐνῷ ὁ «Τύπος» καὶ ὁ ἐπὶ τοῖς οἰωνοῖς τῆς συνταγματικῆς ἀντιπολιτεύσεως τῷ 1836 ὑπὸ τοῦ Ἀρμὰνδ Φονταρῦ συστηθεὶς καὶ καθ' ὑπερβολὴν «ὁ Ναπολέων τῆς δημοσιογραφίας» ἐπονομασθεὶς «Αἰὼν» διατηροῦσιν ὁπωσδήποτε σχέσεις τινὰς μετὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ναπολέοντος Γ'.

Ὁ «Αἰὼν» λάβρος ἐπιτίθεται κατὰ τῆς φατρίας τῶν κληρικῶν, ἀποβαίνων αὐτοῖς ἐπικίνδυνος, ἅτε δὴ ἔχων πλείονας συνδρομητὰς παρὰ πᾶσαν ἄλλην γαλλικὴν ἐφημερίδα. Κατόπιν τοῦ «Αἰῶνος» ἔρχεται ἡ «Ἐθνικὴ Γνώμη», συστηθεῖσα τῷ 1859 ἐπὶ τῆς δευτέρας αὐτοκρατορίας χάριν τοῦ ἰταλικοῦ ἀγῶνος, ὅπως ποιήσῃ προσηλύτους ὑπὲρ τοῦ ἰταλικοῦ πολέμου καὶ ἐν γένει ὅπως ἀναγράψῃ ἐν τῇ σημαίᾳ της τὸ δίκαιον τῶν ἐθνικοτήτων. Αἱ τρεῖς αὗται ἐφημερίδες ἀποτελοῦσι κατὰ τὸ μᾶλλον καὶ ἧττον τὴν ἀντιπολίτευσιν κατὰ τῆς κυβερνήσεως τοῦ Ναποτεόντος Γ'· ταύταις δὲ ἀντίκεινται τὰ τρία κυβερνητικὰ φύλλα, ἡ «Πατρὶς», ὁ «Τόπος» καὶ ἡ σπουδαία διὰ τὴν ἱστορίαν της «Συνταγματική».

Ἡ «Συνταγματικὴ» συνέστη τῷ 1815 ἐπὶ τῶν πολυθρυλήτων ἑκατὸν ἡμερῶν ὑπὸ τὴν ἐπωνυμίαν τοῦ «Ἀνεξαρτήτου», καὶ ἐκήρυξε τὸν συνταγματικὸν ναπολεοντισμὸν ὑπὸ τὴν αἰγίδα τοῦ Φουσέ. Συστηθεῖσα ἐπὶ τῶν τελευταίων ἡμερῶν τῆς αὐτοκρατορίας καὶ μηδεμίαν συμπάθειαν ἐκδηλώσασα πρὸς τὴν Παλινόρθωσιν, ἐπαύθη μὲν ὑπὸ ταύτης, ἀνερήνη δὲ μετ' ὀλίγον ὡς «Ἠχὼ τῆς Ἑσπέρας», εἶτα ὡς «Ταχυδρόμος» καὶ ἔπειτα ὡς «Συνταγματική». Τὸν τελευταῖον τοῦτον ἔχουσα τίτλον ἐπαύθη τῷ 1817, ἐπειδὴ ἠγόρευσεν ὑπὲρ τοῦ Ναπολέοντος δευτέρου (τοῦ δρυκὸς τῆς Ρεϊχστάδ). Προσλαβοῦσα ἀκολούθως τὴν ὁνομασίαν «Ἐφημερὶς τοῦ Ἐμπορίου», ἀνεφάνη τελευταῖον αὖθις ὡς «Συνταγματικὴ», διατηροῦσα τὸ ὄνομα τοῦτο ἕως τῆς σήμερον. « Πιστὴ ἐμμείνασα εἰς τὰς πρώτας ἀρχάς της, ἀνεδείχθη βαθμηδὸν ορθρότατος ὑπέρμαχος τῶν Ναπολεοντιδῶν, ἐπειδὴ δεξιῶς συνεχώνευε τὴν ὑπὲρ τῆς δόξης καὶ τῆς δυστυχίας τοῦ μεγάλου αὐτοκράτορος συμπάθειαν μετὰ τῶν φιλελευθέρων ἰδεῶν, τὰς ὁποίας ἐξεθήλωσεν ἐκ διαλειμμάτων λίαν ἐμπαθῶς. Ἐν ταῖς ἡμέραις τῆς ἀκμῆς της κορυφαῖος τῶν συντακτῶν αὐτῆς ἦτο ὁ Ἀδόλφος Θιέρς, οὗτινος τὰ ἄρθρα ἀνεγινώσκοντο ὑπὸ 22,000 συνδρομητῶν. Ὁπότε ὅμως ὁ Θιέρς μετὰ τοῦ φίλου του Ἀρμὰνδ Καρρὲλ συνέστησε τῷ 1830 τὴν «Ἐθνικήν», ἡ «Συνταγματικὴ» κατέστη τοσοῦτον ἀσήμαντος ὥστε τῷ 1843 μόλις εἶχε 3,700 συνδρομητάς. Ταύτην ἀνύψωσεν ἐκ νέου ὁ πρώην διευθυντὴς τοῦ μεγάλου θεάτρου καὶ ὀξυνούστατος κερδοσκόπος Λουδοβῖκος Φερῶν, μεταπείσας καὶ παραλαβὼν συνεργάτην τὸν Θιέρς καὶ κοσμήσας τὴν ἐπιρυλλίδα διὰ τοῦ «Πλανωμένου Ἰουδαίου», ὃν ἠγόρασε παρὰ τοῦ Συγγραφέως Εὐγενίου Σὴ ἀντὶ 25,000 ταλήρων. Χάριν τῆς ἐπιρυλλίδος ταύτης ἐπώλησε μετ' οὐ πολὺ πρὸς τὸν τραπεζίτην Μιρὲς ἀντὶ 835,000 ταλήρων ὅλην τὴν ἐφημερίδα, ἣν αὐτὸς εἶχεν ἀγοράσει κατ' ἀρχὰς ἀντὶ 108,000. Ἡ «Συνταγματικὴ» καὶ σήμερον νομίζεται ἐφημερὶς ἡμιεπίσημος.

Ὁ «Τόπος» ἐξεδόθη τὸ πρῶτον τῷ 1849 ὡς ὄργανον τῶν δημοκρατικῶν· ἐπί τινα χρόνον συνετάσσετο ὑπὸ τοῦ Λαμαρτίνου, ἕως οὗ αἵρης τὐτομόλησε πρὸς τοὺς αὐτοκρατορικούς, προσλαβὼν ἀπὸ τῆς 2 δεκεμβρίου 1852 καὶ δευτερεύουσαν ἐπωνυμίαν «Ἐφημερὶς τῆς Αὐτοκρατορίας» καὶ « προθέμενος νὰ ἐκρράσῃ τὸν ἀδιάρρηκτον τῆς Γαλλίας μετὰ τῆς Αὐτοκρατορίας σύνδεσμον, οὗτινος ἔνδοξος αὐτουργὸς ὑπάρχει ὁ Ναπολέων Γ'». Ὁ «Τόπος» εἶναι ἡ ἐνσαρκος καὶ περωτισμένη ἀγυρτία, ἡ ἀείποτε ἀνὰ στόμα ῥέρουσα τὴν ἀνακατάστασιν τῶν φυσικῶν τῆς Γαλλίας συνόρων. Ἡ προσάρτησις τῶν παραρρηνίων χωρῶν ὁμολογεῖται ὡς ἡ κυριωτέρα τοῦ ῥύλλου τούτου μονομανία, ἀρότου μάλιστα ἔχει ἀρχισυντάκτην τὸν Γρανιὲρ Κασσανιάκ. Καὶ παίζων καὶ σπουδάζων ὁ «Τόπος», καὶ δι' ἱστορικῶν ἐπιχειρημάτων, ἔστιν ὅτε καὶ διὰ τῆς βωμολοχίας τῶν γελωτοποιῶν ἀπαιτεῖ καὶ τὰς χώρας τοῦ Ῥήνου, καὶ τὸ Βέλγιον, καὶ τὸ Λουξεμβοῦργον καὶ ὅ,τι ἂν ἐπέλθῃ αὐτῷ εἰς τὴν διάνοιαν.

Ἡ «Πατρὶς» παρέστη τῷ 1841 εἰς τὸν δημόσιον βίον ἄνευ ῥητῶν καὶ ἀκριβῶς ὡρισμένων ἀρχῶν, ἀλλ' ἐπὶ σκοπῷ χρηματιστικῷ, τὸν ὁποῖον καὶ κατορθοῖ κατ' εὐχήν.

Εἰς τὰς μεγάλας γαλλικὰς ἐφημερίδας ἀνήκουσι πρὸς τούτοις ἡ «Γαλλία», ἡ «Ἐφημερὶς τῆς Γαλλίας» καὶ ὁ «Κόσμος» ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ νομιμόφρονες καὶ κ α θ ο λ ι κ α ὶ τὴν χροιάν—«τὸ Ἐθνικὸν Μέλλον» καὶ ὁ ἀπὸ τοῦ 1861 ἀναφανεὶς «Καιρὸς», ὄργανον τῶν Ἑλσατίων, περιθάλπον τὴν γερμανικὴν τέχνην καὶ ἐπιστήμην, ἀποδοκιμάζον ὅμως τὴν γερμανικὴν ἕνωσιν—ἡ «Σφαῖρα» συστηθεῖσα τῷ 1864, πρεσβεύουσα τὰς ἀρχὰς τοῦ 1789 καὶ ἐπιδιώκουσα εἰλικρινῶς τὴν πρόοδον τῆς ἀνθρωπότητος—καὶ ἡ πρὸ διετίας συστηθεῖσα «Ἐποχὴ» ἀληθὴς κυκεὼν ὅλων τῶν φατριῶν καὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχῶν.

Τελευταῖον ἀναφέρομεν τὸν «Μηνύτορα» ὡς τὸν Ταλλεϋράνδον τῆς δημοσιογραφίας, τουτέστιν ὡς τὸ ὄργανον, τὸ ὁποῖον ὥμοσε πίστιν πρὸς πάντας τοὺς ἡγεμόνας τῆς Γαλλίας καὶ ἀκολούθως ἠθέτησε τοὺς ὅρκους του κατὰ τὰς περιστάσεις. Συνέστη πρῶτον καὶ αὐτὸς τῷ 1789 ὡς ἡ «Ἐφημερὶς τῶν Συζητήσεων», μεθ' ἧς ἀποτελεῖ ἀνεξάντλητον πηγὴν ἱστορικῆς ὕλης διὰ τοὺς νέους ἱστοριογράφους.

Εἰς τὰς μικρὰς ἐφημερίδας ἀνήκουσιν ὁ «μικρὸς Τύπος», ὁ «Φίγαρος», τὸ «Σκριβαρῆ», ὁ «κιτρινόχρους Πυγμαῖος», ὁ «Ἥλιος», ἡ «Σελήνη», ἡ «μικρὰ καθημερινὴ ἐφημερὶς» (μετὰ 200,000 συνδρομητῶν), ἡ «ἐφημερὶς τῶν Παρισίων», ἡ «ἑβδομαδιαία πολιτικὴ ἐφημερὶς», ἡ «ἑβδομαδιαία φιλολογικὴ ἐφημερὶς», ὁ «λαός», ὁ «Παρισιανός», ἡ «μικρὰ ἐφημερὶς», ἡ «διασκεδάζουσα ἐφημερὶς», «le Vert-Vert» κτλ. κτλ. Διὰ τοιούτων σκανδαλωδῶν φληναφων γαργαλίζεται καὶ διαφθείρεται τὸ δημόσιον τῆς Γαλλίας πνεῦμα. Ὁ ἀπαθὴς οὗτος καὶ ἄτολμος μικρὸς τύπος εἶναι κύριοι δι' ὧν ἡ κυβέρνησις τοῦ Ναπολέοντος ὡς ἄλλος Κλέων δελεάζει τὸ «δύσκολον γερόντιον», τὸν κυριοτρῶγα δῆμον τῶν Παρισίων καὶ τῆς Γαλλίας.

Ὅλως ἀντίθετοι εἰς τὰς μικρὰς ἐφημερίδας εἶναι αἱ ἀπὸ τοῦ 1829 διὰ τοῦ Βερῶν εἰσαχθεῖσαι «Ἐπιθεωρήσεις». Ἡ «Ἐπιθεώρησις τῶν Παρισίων» ἤκμασε μέχρι τοῦ 1848, ὁπότε ὑπεχώρησε τὰ πρωτεῖα εἰς τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο κόσμων», ἥτις, καίπερ ἀπὸ τοῦ 1834 συστηθεῖσα, ἐδέησε νὰ περιμείνῃ ὅλην πεντηκονταετηρίδα καὶ νὰ καταδαπανήσῃ 150,000 ταλλήρων ἕως οὗ ῥιζώσῃ εἰς τὴν ἰσορροπίαν τῶν ἀναλωμάτων καὶ τῶν προσόδων. Οἱ συνδρομηταὶ αὐτῆς συμποσοῦνται περὶ τοὺς 12,000. Ποιητικὴ φαντασία, ἐμβριθεστάτη κριτικὴ εἶναι τὰ δύο ἐλατήρια δι' ὧν αὕτη ἐπιδρᾷ πολὺ ἐπὶ τὴν δημοσίαν γνώμην ὅλης τῆς Εὐρώπης. Πρὸ δύο δεκαετηρίδων προσέλαβεν ἀξιώτατον ἀντιπρόσωπον τῶν διανοητικῶν Συμφερόντων τῆς Γερμανίας τὸν Κ. Σαὶν-Ρενὲ Ταλλιανδιέ.

Μετὰ τὴν «Ἐπιθεώρησιν τῶν δύο κόσμων» σπουδαιοτάτην κατέχει θέσιν ἡ λεγομένη «Σύγχρονος ἐπιθεώρησις», ἀρχισυντάκτην ἔχουσα τὸν Καλὼν καὶ συνταττομένη ὑπὸ ἀρίστων καὶ πολυμαθεστάτων ἀνδρῶν. Ἐπί τινα χρόνον ὑπεστηρίχθη παρὰ τῆς κυβερνήσεως· ὕστερον ὅμως ἐγένετο ἀνεξάρτητος, μὴ θελήσασα νὰ δεχθῇ τὴν παρὰ τοῦ ὑπουργείου ἐπιβληθεῖσαν αὐτῇ λογοκριτικὴν ἐπιτροπήν.

Ἡ πρώην μὲν «Γερμανικὴ Ἐπιθεώρησις» νῦν δὲ «Νεωτέρα Ἐπιθεώρησις» καλουμένη συντάσσεται ὑπὸ τῶν Ἑλσατίων Νὲρζερ καὶ Δόλρους καὶ ἐπιδιώκει τὴν ἀδελφοποίησιν τῶν λαῶν διὰ τῆς ἀπὸ κοινοῦ θεραπείας τῶν ἐπιστημῶν, τῶν τεχνῶν, τῆς δικαιοσύνης καὶ τῆς ἐλευθερίας. Εἰς γενικωτέρους σκοποὺς ἀποβλέπουσιν ἡ «Ἐπιθεώρησις τοῦ 19ου αἰῶνος» καὶ ἡ «Ἐθνικὴ καὶ ξένη Ἐπιθεώρησις». Παντελοῦς ἐλευθερίας ἀπολαύουσιν ἐν Γαλλίᾳ μόνον αἱ ἐφημερίδες αἱ ἀσχολούμεναι εἰδικῶς περὶ τὰς φυσικὰς ἐπιστήμας, τὴν βιομηχανίαν, τὴν γεωργίαν, τὴν κηπωρικὴν, τὴν κτηνοτροφίαν κτλ.

(Ἐκ τῆς «Διεθνοῦς Ἐπιθεωρήσεως»
κατὰ μετάφρασιν τῆς «Κλειοῦς»).

ΦΑΙΓΑ ΤΙΝΑ

ΠΕΡΙ ΚΙΝΑ.

Τὸ ἀπέραντον Κινεζικὸν κράτος, ὅπερ περιλαμβάνει ἔκτασιν γῆς ἰσοδυναμοῦσαν πρὸς τὸ δέκατον τῆς ὑφηλίου, ἐν ᾧ ζῶσι 350 ἑκατομμ. ἀνθρώπων ὑπὸ τὸ αὐτὸ σκῆπτρον καὶ τὴν αὐτὴν νομοθεσίαν, τοῦ ὁποίου τὸ ἐξωτερικὸν ἐμπόριον, ἀφ' ὅτου ἡ ἀγγλο-γαλλικὴ ἐκστρατεία ἠνέῳξεν αὐτὸ πρὸς τοὺς ξένους, ἔφθασε τὸ ἀριθμητικὸν κεφάλαιον 1300 ἑκατ., οὗτινος ἡ Ἀγγλία, ἡ Ῥωσσία καὶ αἱ Ἡνωμέναι Πολιτεῖαι ἐνδελεχῶς μελετῶσι τοὺς πόρους, τὸ κράτος τοῦτο εἶναι εἰσέτι ὀλίγον γνωστὸν εἰς τὴν Γαλλίαν. Ἡ ἀρτίως ὑπὸ τοῦ μαρκισίου Κουρσὺ ἐκδοθεῖσα πραγματεία, ὑπὸ τὸν τίτλον *L' empire du milieu*, περιέχει πραγματικὸν ὠφελείας χαρακτῆρα. Ἀφ' οὗ ἐπὶ πολὺν χρόνον διέμεινεν ἐν Κίνᾳ, ἔνθα διεξεπεραίωσε πολλὰς διπλωματικὰς ὑποθέσεις, ὁ Κ. Κουρσὺ συνεκεφαλαίωσεν εἰς τὸ οὐσιῶδες καὶ εὐμέθοδον αὐτοῦ ῥιλοπόνημα, γεγραμμένον ἅλλως τε εἰς καθαρὸν ὕφος καὶ σύντομον ὕφος, τὰς γνώσεις ἃς ἐνδελεχὴς σπουδὴ καὶ μελέτη κατέστησαν αὐτὸν ἱκανὸν ν' ἀρυσθῇ καὶ σταχυολογήσῃ. Ἰδίᾳ δὲ προὐτίθετο νὰ δείξῃ καὶ τὸν τρόπον καθ' ὃν, διὰ τῆς ἐφαρμογῆς τῶν τοσούτῳ πρὸς τοὺς ξένους εὐνοϊκῶν τοῦ 1860 συνθηκῶν, θέλει καταστῆ δυνατὸν τὸ νὰ μὴ προσκρούωνται τὰ αἰσθήματα ἢ οἱ θεσμοὶ τοῦ κινεζικοῦ λαοῦ.

Ἡ κατάστασις τοῦ τόπου ἤλλαξε τῷ ὄντι ἐπαισθητῶς ἀπὸ τοῦ 1860. Οἱ τῶν ξένων δυνάμεων πρέσβεις διαμένουσιν ἐν Πεκίνῳ· αἱ παραχωρηθεῖσαι γαλλικαί, ἀγγλικαὶ, ἀμερικανικαὶ γαῖαι σχηματίζουσι κατὰ μῆκος τῶν παραλιῶν αὐτόχρημα εὐρωπαϊκὰ ἄστη, ὅλως ξένα εἰς τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν κινεζικῶν ἀρχῶν· ξένοι ὑπάλληλοι εἰσάγουσιν εἰς τὰ τελωνεῖα τῆς θαλάσσης τοὺς τρόπους τῆς νεωτέρας διοικήσεως· οἱ γάλλοι ἀξιωματικοὶ μυοῦσι τὸν κινεζικὸν στρατὸν εἰς τὴν εὐρωπαϊκὴν τακτικήν· ἐν ᾧ δὲ ὁ ἔμπορος, ὁ περιηγητὴς ἔχει πᾶσαν τὴν ἐλευθερίαν νὰ περιῤῥέηται εἰς ὅλον τὸ κράτος, ὁ χριστιανὸς ἱεραπόστολος, ὁ ἄλλοτε προγεγραμμένος καὶ ἐξωρισμένος, διδάσκει ἤδη τὸ θρήσκευμά του, χωρὶς νὰ ἐμποδίζῃ αὐτὸν ὁ νόμος, καὶ ἀνεγείρει τὰς ἐκκλησίας του ἐν αὐτῇ τῇ πρωτευούσῃ, ἐγγὺς τῶν τοῦ Βούδδα ναῶν.

Ἐκθέμενος τὰς πολιτικὰς καὶ διοικητικὰς τοῦ κράτους διαιρέσεις καὶ καταδείξας ἀριδήλως τοὺς παντοειδεῖς οὓς ἔχει πόρους πρὸς ἀνάπτυξιν καὶ καλλιέργειαν τοῦ ἐμπορίου ἐν Κίνᾳ, ὁ συγγραφεὺς μεταβαίνει εἰς τὴν ἐξήγησιν τῆς ἐσωτερικῆς διοργανώσεως τῆς κοινωνίας ταύτης, ἥτις τοσούτῳ οὐσιώδη ἔχει τὴν διαφορὰν ἀπὸ τῆς εὐρωπαϊκῆς. Τὸ πρῶτον ὅπερ ἐφελκύει τὴν προσοχὴν εἰς τὸ ὁμοιόμορφον τῶν ἠθῶν, τῶν ἐθίμων καὶ αὐτῶν ἔτι τῶν κτιρίων, ἐστὶν ὁ σεβασμὸς τῶν παραδόσεων, ἡ κατάχρησις τῶν συνεχῶν κανονισμῶν, ἡ ἐλλειψις ἐφευρετικοῦ πνεύματος, συνέπεια ὑπερβαλλούσης συγκεντρώσεως. Καὶ τῷ ὄντι, κυβέρνησις, ἀναπορρὴ,

θρησκεία, πάντα ἐν γένει τὰ συντελοῦντα εἰς διάπλασιν τῶν αἰσθημάτων καὶ τοῦ πνεύματος ἑνὸς λαοῦ, εἶναι οὕτω πως συνδυασμένα, ὥστε νὰ ἐξασφαλίσωσι τὴν ἀκινησίαν τῶν θεσμῶν καὶ νὰ ἐμποδίσωσι πασανδήποτε μεταβολὴν, ἐπιγιγνομένην εἴτε εἰς τὴν ἠθικὴν τάξιν, εἴτε εἰς τὴν ὑλικήν. Μόλις, μετὰ τοσαύτας καταστάσεις καὶ ἐπαναστάσεις, κατωρθώθη ἀπὸ εἴκοσιν ἤδη αἰώνων ἡ προποποίησις τῶν νόμων καὶ τῶν ἐθίμων. Ὁ αὐτοκράτωρ, ὅσον ἀπόλυτος καὶ ἂν ᾖ, δυσκόλως δύναται νὰ εἰσαγάγῃ διὰ μιᾶς καὶ αὐτὰς ἔτι τὰς λυσιτελεστάτας καινοτομίας. Ὁ συγγραφεὺς ἐξεικονίζει αὐτὸν ὡς πανίσχυρον, ἔχοντα ἐν ἑαυτῷ συγκεκεντρωμένας ἁπάσας τὰς δυνάμεις, ἔχοντα τὸ δικαίωμα νὰ διορίζῃ τοὺς ὑπαλλήλους, δυνάμενον διὰ μιᾶς καὶ μόνης λέξεως νὰ ἐκμηδενίσῃ ὅσους ἄλλοτε ἀνύψωσεν ὁ ἴδιος εἰς ὑψηλοὺς βαθμούς. Ὁλόκληρον τὸ ἔθνος, οὔτινος οὐδέποτε ζητεῖ τὴν γνώμην, κύπτει ἐνώπιον αὐτοῦ ἐν πλήρει ὑπακοῇ καὶ εὐπειθείᾳ. Οὐδεμία τάξις (*caste*), οὐδεμία προνομιοῦχος ἀριστοκρατία ἀνορθοῦται, ὃν τρόπον εἰς τὰς πάλαι γερμανικὰς φυλὰς, ὅπως παρεμποδίσῃ τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ ὑπερτάτου αὐτοῦ θελήματος. Οὕτω τὸ Κινεζικὸν κράτος δύναται νὰ παραστήσῃ τὴν εἰκόνα ἰσονομικῆς δημοκρατίας, ὑποδουλωμένης εἰς ἀληθῆ δεσποτισμόν. Αἱ ἐπαναστάσεις καὶ αἱ ἐκ τούτων συμβαίνουσαι μεταῤῥυθμίσεις δύναται νὰ σεβασθῶσι τὴν ἀρχὴν τῆς ἐξουσίας, συντρουμένην ὑπὸ τῶν θρησκευτικῶν θεωριῶν. Πᾶς στασιάρχης, πᾶς θεμελιωτὴς νέας τινὸς δυναστείας, ὅστις, καθὼς ὁ μονάρχης ὃν πολεμεῖ, ἀντιποιεῖται οὐρανίαν καταγωγὴν, ἀπαιτεῖ καὶ αὐτὸς τὴν ἀπόλυτον ὑποταγήν. Ἐν τούτοις, μεταξὺ τῶν ἐν τῷ συγγράμματι τοῦ Κ. Κουρσὺ ἐπιπολαζουσῶν λεπτομερειῶν, δυνάμεθα νὰ διακρίνωμεν, ὅτι ὁ αὐτοκράτωρ εἶναι καθυποβεβλημένος εἰς τὴν τήρησιν κανόνων τινῶν, ὅτι ὀφείλει νὰ λαμβάνῃ ὑπ' ὄψιν τὰς γνώμας τῶν περιστοιχούντων αὐτὸν καὶ νὰ μὴ προσκρούῃ ποτὲ εἰς τὰς προλήψεις. Κατὰ τοὺς τελευταίους χρόνους, τὸ συμβούλιον τῆς ἀντιβασιλείας, ὅπερ κυβερνᾷ τὸ κράτος ἀντὶ τοῦ ἀνηλίκου αὐτοκράτορος, ἐνίοτε μετὰ πολλοῦ κόπου κατέστη σεβαστὸν, πρὸ πάντων εἰς τὰ ἀρῤῥώντα τὴν ἐκτέλεσιν τῶν μετὰ τῶν ξένων δυνάμεων συνομολογηθεισῶν συνθηκῶν, διότι πολλοὶ τῶν ἀνωτέρων ὑπαλλήλων εὑρέθησαν ἐχθρικῶς πρὸς τὰς ξένας δυνάμεις διακείμενοι. Ὁ μονάρχης, ὅταν ἐνηλικιωθῇ καὶ καταστῇ ἕνεκα τῆς ἠθικοτυπίας ἀπρόσιτος εἰς τοὺς ὑπηκόους του, οὐδὲν ἄλλο ἐκ τῶν ἐν τῷ κράτει συμβαινόντων μανθάνει, εἰ μὴ ὅσα οἱ ἀνώτεροι ἀξιωματικοὶ καὶ ὑπάλληλοι δὲν ἔχουσι συμφέρον νὰ κρύψωσιν ἀπ' αὐτοῦ. Τοιούτῳ δὲ τρόπῳ ἡ καταχρήσις τῶν τοῦ δεσποτισμοῦ θεωριῶν καὶ τὸ ὑπερβάλλον σέβας περιορίζουσι πρὸς ὄφελος τῶν ὑπαλλήλων τὴν ἐξάσκησιν τῆς ἀνωτάτης ἐξουσίας.

Ὁ κινεζικὸς λαὸς οὐδόλως φαίνεται ἐστερημένος νοημοσύνης καὶ ἀγχινοίας. Μοναδικὴν ἔχει δύναμιν μιμήσεως καὶ ἐξομοιώσεως. Ἐσῴων εἰς τὸν ἐσωτερικὸν τοῦ λαοῦ τούτου βίον, ὁ Κ. Κουρσὺ ἐξεικονίζει αὐτὸν ὡς πεπροικισμένον μὲ πολλὰς οἰκιακὰς ἀρετὰς, πολέμιον τῶν θορυβωδῶν ἡδονῶν, καὶ ἐκδηλοῦντα, μ' ὅλην τὴν ἀτέλειαν τῶν τῆς ἀγωγῆς αὐτοῦ μέσων, ζωηροτάτην πρὸς τὴν φιλολογίαν, τὰς τέχνας καὶ ἁπάσας ἐν γένει τὰς ὠφελίμους γνώσεις κλίσιν. Πρὸ πάντων δὲ κατὰ τὰ παράλια μέρη, ἀφ' ὧν ἡ ἀπόστασις ἀμβλύνει τὴν ἐπιῤῥοὴν τῆς ἐξουσίας, ἔνθα ἡ ἧττον ἰσχυρὰ συγκέντρωσις παρέχει πλείονα ἐλευθερίαν εἰς τὴν ἀνάπτυξιν τῆς ἰδιωτικῆς πρωτοβουλίας, ἔνθα προσέτι ἡ φιλοκέρδεια, ἐμψυχουμένη καὶ ὑπὸ τῶν εὐκολιῶν τοῦ θαλασσίου ἐμπορίου, καταπολεμεῖ τὴν ἐπιῤῥοὴν τῶν θεσμῶν, ὁ Κινέζος δεικνύει κατά τε τὸ ἐμπόριον καὶ τὴν βιομηχανίαν θαυμαστὴν δραστηριότητα. Αὐτὸς, πρὸ τῆς Εὐρώπης, ὕφαινε μεταξωτὰ καὶ βαμβάκινα ὑράσματα, τὰ ὁποῖα μόλις πρό τινος χρόνου ὑπερέβησαν οἱ Εὐρωπαῖοι κατὰ τὴν ἐντέλειαν· εἶναι γνωστοτάτη ἡ περὶ τὴν γεωργίαν ἱκανότης του· ἐμάντευσε καὶ ἐφήρμοσε τοὺς μεγάλους τῆς πιστώσεως νόμους· πολυάριθμοι ἰδιωτικαὶ τράπεζαι ἐκδίδουσι διὰ τὸ ἐμπόριον τὰ γραμμάτιά των, ἅτινα λίαν εὐκόλως κυκλοφοροῦσιν. Ἄλλως τε, ἀρκούντως ἐράνησαν εἰς τὸ ἔργον οἱ Κινέζοι μετανάσται ἐν Καλλιφορνίᾳ, ἐν Βραζιλίᾳ καὶ ἐν Ἰνδίαις. Αὐτοὶ συνετέλεσαν κατὰ πολλὰ εἰς τὴν πρόοδον καὶ εὐημερίαν τῆς Σιγγαπώρης, καὶ ἐφ' ἱκανὸν χρόνον εἶχον τὸ μονοπώλιον εἰς τὰς ἀγορὰς τῆς Ἰνδοσινικῆς. Ἂν δὲ εἰς Πεκῖνον καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα οἱ κάτοικοι δείκνυνται μᾶλλον νωχελεῖς καὶ ἀδρανεῖς, οὐδὲν ἧττον ὅμως ἐλπίζεται, ὅτι ἡ κυκλοφορία τῶν νεωτέρων ἰδεῶν, ἡ μετὰ τῶν λοιπῶν λαῶν συγκοινωνία καὶ σχέσις θέλουσιν ἐκ νέου δώσει ὤθησιν εἰς τὴν ἐξάσκησιν τῶν δυνάμεων ἃς ἀπέδειξαν, ὁπότε ἐφεῦρον τὴν τυπογραφίαν, τὴν πυξίδα, τὴν ναυτικὴν πυξίδα, ὁπότε ἐπενόησαν τὸν περιοδικὸν τύπον, περιορισθέντα τανῦν εἰς τὴν «Ἐπίσημον τοῦ Πεκίνου Ἐφημερίδα».

Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι θρησκευτικαί τινες ἰδέαι φαίνονται παρακωλύουσαι τὴν πρόοδον. Ἀλλ' ὁ βουδδισμὸς δὲν διδάσκει τὴν μισαλλοθρησκείαν· περιῆλθεν εἰς πολλὰς μεταμορφώσεις ἀπὸ τοῦ ἐπισήμου παλυθεϊσμοῦ, ὅστις παρουσιάζει εἰς τὴν λατρείαν τοῦ λαοῦ τὰ δαιμόνια, τὰ στοιχεῖα, τοὺς μεγάλους ἄνδρας, ἐν οἷς καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ναπολέων ὁ Α' εὑρέ, λέγεται, θέσιν, μέχρι τοῦ ἀπολύτου ὑλισμοῦ, ὅστις ἀρνεῖται τὴν Θεότητα, καὶ μέχρι τῆς λατρείας τοῦ καθαροῦ λόγου, ὅστις καταβυθίζει τὸν ἄνθρωπον καθ' ἑαυτὸν εἰς τὴν λήθην τῶν ἐξωτερικῶν γεγονότων καὶ εἰς τὴν μετὰ θάμβους θεωρίαν τοῦ Ἀπείρου· ὑπερθεν ὅμως τῶν θρησκευτικῶν τύπων, οὓς μετὰ πλείονος ἢ ἥττονος πεποιθήσεως παραδέχεται, ὁ Κινέζος ὑπερτίθησι τὴν λατρείαν τῶν προγόνων, ἀληθῆ θρησκείαν, ἥτις, ὑπερπηδῶσα τὴν πρὸς τὰς ἀποσβεσθείσας γενεὰς ὀφειλομένην αἰδήμονα καὶ δειλὴν ἀνάμνησιν, κατέστη εἰδωλολατρεία τοῦ παρελθόντος, ἀπέχθεια πρὸς πᾶν νέον, καὶ φρίκη πρὸς τὴν μεταβολὴν καὶ τὴν πρόοδον. Τοὺς προγόνους τούτους σεβόμενος καὶ τιμῶν, εἰς λαὸς τά τε ἤθη, τὰ ἔθιμα, τὸν ἰδιωτικὸν βίον, τοὺς νόμους καὶ τὴν κυβέρνησιν αὐτοῦ περικλείει ἐντὸς ἀνυπερβάτου κύκλου παλαιῶν ἐθῶν, ἐκ τοῦ ὁποίου δὲν θέλει πώποτε πλέον ἐξέλθει. Τοσούτῳ δὲ τὰ τοιαῦτα αἰσθήματα διευκολύνουσι τὴς ἐξουσίας τὴν ἐνέργειαν, ὥστε ἅπασα ἡ τῶν ὑπαλλήλων ἰε-

ρχία ἀρέσουσι εἰς ἐνίσχυσιν αὐτῶν. Πᾶσα θρησκεία, ταῦτα σεβομένη καὶ τιμῶσα, δύναται ἀκωλύτως νὰ ζήσῃ πλησίον τῆς ἐπισήμου θρησκείας. Τὴν θρησκείαν ταύτην σεβόμενοι καὶ τιμῶντες, οὐδὲν οὔτε οἱ μουσουλμάνοι, οὔτε οἱ ἰουδαῖοι ἔπαθον, μόνον δὲ οἱ χριστιανοὶ ἱεραπόστολοι, οὓς καλῶς ἄλλοτε ὑπεδέχετο ὁ τόπος, καὶ τῶν ὁποίων αἱ γνώσεις συνετέλεσαν εἰς μεταῤῥύθμισιν τοῦ ἡμερολογίου καὶ ἀνασχηματισμὸν τοῦ τῆς αὐτοκρατορίας χάρτου, προσεγράφησαν καὶ πολλὰ ἔπαθον, ἅμα προσκρούσαντες εἰς τὴν λατρευομένην ταύτην θρησκείαν. Καὶ σήμερον δ' ἔτι, μ' ὅλας τὰς ὑπαρχούσας συνθήκας, ὀρείλουσι ῥᾳδίως καὶ συνετῶς νὰ φέρωνται διὰ νὰ μὴ προσελκύωσιν ἐφ' ἑαυτοὺς ζωηρὰν ἀπέχθειαν.

Τὸ σύγγραμμα τοῦ Κ. Κουρσὺ σκοπὸν προτίθεται ὅπως δώσῃ πρακτικὰς γνώσεις· ἀλλὰ τὰ ἐν αὐτῷ ἐκτιθέμενα γεγονότα παρέχουσιν ἀφορμὴν εἰς πολλὴν ὕλην σκέψεων. Διὰ ποῖον λόγον ὁ χριστιανισμὸς, ὃν παρεδέξατο οὐ μόνον ἡ ἀρελὴς τῶν γερμανικῶν φυλῶν φαντασία, ἀλλὰ καὶ, μ' ὅλας τὰς γνωστὰς τιμωρίας καὶ βασάνους, ἡ παλαιὰ ῥωμαϊκὴ κοινωνία, δὲν ἠδυνήθη ἐξ ἴσου νὰ ἐπιτύχῃ καὶ παρὰ τῷ κινεζικῷ λαῷ; Μήτι τὰ δόγματα, αἱ δόξαι καὶ ἡ ἠθικὴ τούτου τόσῳ προσεγγίζουσι τὸν ἀρχαῖον βουδδισμὸν, ὥστε νὰ μὴ δύνανται νὰ διατηρήσωσι τὸ γοητευτικὸν θέλγητρον τῆς ἀποκαλύψεως; Ὁ παλαιὸς ἐκεῖνος πολιτισμὸς εἶχε τοσοῦτον τὸν σκεπτικισμὸν, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ παραδεχθῇ τὴν τυφλὴν πίστιν; Μήτι, προϋπαρχούσης τῆς ἰσότητος, ὁ χριστιανισμὸς δὲν συνεπέφερεν οὐδεμίαν μεταβολὴν εἰς τὸν κοινωνικὸν διοργανισμόν; ἢ μήπως ἡ πρόοδος παρεκωλύθη ὑπὸ τοῦ τρόπου δι' οὗ εἰσήχθη καὶ ἐδιδάχθη; Πλὴν δὲ τούτων, καὶ ἄλλα ἀντικείμενα κινοῦσι τὴν περιέργειαν. Διὰ τίνος ἀλληλουχίας συμβεβηκότων ἆρά γε ἐσχηματίσθη ἡ ἄπειρος ἐκείνη ἀνθρώπων καὶ γηπέδων ὁμάς; Τίνι τρόπῳ ὁμοιόμορφος χροιὰ διεχύθη ἐπὶ τοῦ εὐρυχώρου ἐκείνου συνόλου καὶ συνέμιξεν αὐτὸ εἰς ἓν πολιτισμὸν, ἀμεταβλητον μείναντα, ἐν ᾧ εἰς τὰ πέριξ κῦμα νέον ἢ κατέῤῥεον κράτη, καὶ καὶ θρησκεῖαι; Ἂν ἦναι ὀρθὸν ἐκεῖνο ὅπερ πλησιάζει νὰ παραδεχθῇ ἡ ἐπιστήμη, ὅτι δηλαδὴ ὅλαι αἱ ἐξ ἑνὸς στελέχους ἐκφῦσαι φυλαὶ κατεῖχον ἐν ἀρχῇ τὰς αὐτὰς δυνάμεις καὶ τὰ αὐτὰ ἔνστικτα, δὲν εἶναι τάχα περίεργον νὰ μάθωμεν τίνι τρόπῳ δημοκρατικοὶ θεσμοὶ, τεθεμελιωμένοι ἐπὶ τῆς ἀνελευθέρου ἰσότητος, κατώρθωσαν νὰ στειροποιήσωσι σημαντικὴν τοῦ ἀνθρωπίνου γένους μερίδα; Ταῦτά εἰσι σοβαρὰ ζητήματα, σχετιζόμενα πρὸς τὴν ἱστορίαν ὅλων τῶν λαῶν, καὶ τῶν ὁποίων λυθέντων δύναται νὰ διαφωτισθῇ τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα εἰς τὴν πορείαν αὐτοῦ.

Revue des deux mondes.

Γ. Α. Ξ.

ΙΣΤΟΡΙΑ ΤΟΥ ΚΥΑΝΟΥ.

Ὀλίγα δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν περὶ τοῦ κυανοῦ ὑπὸ ἐποψιν συμβολικήν.

Ἐν γένει τοῦτο θεωρεῖται ὡς ἔμβλημα τῆς τρυφερότητος τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς ἀναμνήσεως.

Τὸ θελκτικὸν ἄνθος τὸ γνωστὸν διὰ τοῦ ὀνόματος « μὴ μὲ λησμονῇς » εἶναι κυανοῦν.

Ἐν τῇ θρησκευτικῇ τάξει, τὸ κυανοῦν παρ' ἅπασι τοῖς λαοῖς εἶναι σύμβολον τοῦ οὐρανοῦ, τῶν οὐρανίων πραγμάτων, τῶν θείων ἀρχῶν. Παρὰ τοῖς εἰδωλολάτραις π. χ., ὁ Κρόνος, πατὴρ ὅλων τῶν θεῶν, παρίστατο κεκαλυμμένος μὲ μανδύαν κυανοῦν. Οἱ Χριστιανοὶ ζωγράφοι συχνότατα παρέστησαν τὸν κύριον τοῦ οὐρανοῦ καὶ τῆς γῆς ἐνδεδυμένον κυανῆν ἐσθῆτα. Ὁμοίως τοῦτο ἦν χρῶμα τῶν ἁγίων ὁμολογητῶν, ἡ δὲ ῥωμαϊκὴ ἐκκλησία κοσμεῖται διὰ τοῦ χρώματος τούτου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν περὶ οὗ ὁ λόγος ἁγίων.

Ὑπὸ πολιτικὴν ἐποψιν, τὸ κυανοῦν ἦν τὸ βασιλικὸν τῆς Γαλλίας χρῶμα. Τὸ Γαλατικὸν ἔθνος εἶχεν ἰδίαν τινὰ πρὸς τὸ κυανοῦν κλίσιν, οὐ μόνον διὰ τὴν ἡδύτητα, ἣν ἔχει αὕτη ἡ ἀπόχρωσις, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν εὐκολίαν, μεθ' ἧς ἔβαπτον κυανᾶ ὅλα τὰ ὑράσματα. Ἡ κυανῆ βαφὴ τοσοῦτον ἐξηπλωμένη ἦν, ὥστε ἐξ ἀρχῆς οἱ βαφεῖς ἐκαλοῦντο ἰσατίται *guesdiers*, ἐκ τοῦ ἴσατις (*guède* ἢ *guesde*), ὄνομα φυτοῦ βαφικοῦ βάπτοντος εἰς κυανοῦν καὶ ἀναπτυσσομένου μετὰ μεγάλης εὐκολίας. Οἱ Φράγκοι, ἐν τῇ πολιτικῇ ἰδέᾳ τοῦ νὰ γίνωσιν ἀρεστοὶ τοῖς Γαλάταις, προὐτίμησαν ἐπίσης τὸ κυανοῦν χρῶμα. Ἕνεκα δὲ ταύτης τῆς ὑψηλῆς πολιτικῆς ἰδέας, ἧς πλεῖστα εὑρίσκονται ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν νικητῶν καὶ κατακτητῶν λαῶν παραδείγματα, ἀνερχόμεθα εἰς τὴν ἀμνημόνευτον ἀρχὴν τοῦ κυανοῦ, ὡς χρώματος βασιλικοῦ τῆς Γαλλίας. Δὲν εἶναι ἀνωφελὲς νὰ παρατηρήσωμεν ἐνταῦθα, ὅτι ὁ φαινόλης τοῦ ἁγίου Μαρτίνου ἦν κυανοῦς, καὶ ὅτι, ἐπειδὴ ὁ ἐπίσκοπος τῆς *Tours* ὑπῆρξεν ὁ πρῶτος πάτρων τῆς Γαλλίας, ἡ πρώτη ἡμῶν τῆς θεοσεβείας σημαία ἦν κυανῆ. Συμβολικῶς γνωστόν ἐστιν ὅτι κυανοῦν ὀνομάζεται τὸ γαλανὸν (*azur*) καὶ σημαίνει νομιμότητα, σταθερότητα καὶ καλὴν ὑπόληψιν. Ἅμα ὡς λοιπὸν τὰ οἰκόσημα ἀνεφάνησαν, οἱ βασιλεῖς ἡμῶν ἐποίησαν κυανοῦν τὸ ἔδαφος τῶν συμβόλων των. Οἱ ἱστορικοὶ παραδέχονται, καίτοι οὐχὶ ἀναμφρίστως, ὅτι ἐπὶ τοῦ Μεροβαίου κατὰ τὸ 457, ἐποχὴν συμπίπτουσαν μὲ τοὺς χρόνους τοὺς μετὰ τὸν θάνατον τοῦ ἁγίου Μαρτίνου, τὸ κυανοῦν ἦν χρῶμα βασιλικόν. Ἔκτοτε τὸ κυανοῦν ἔμεινε χρῶμα βασιλικὸν, εἴτε μόνον, εἴτε συνδυασμένον μὲ τὸ ἐρυθρὸν ἢ λευκόν. Καθ' ἣν ἐποχὴν ἡ ἐρυθρὰ φοινικὶς σημαία τοῦ μάρτυρος ἁγίου Διονυσίου ἀντικατέστη διὰ τοῦ φαινόλου τοῦ ἁγίου Μαρτίνου, τὸ κυανοῦν ἦν διαρκῶς οὐχ ἧττον τὸ βασιλικὸν χρῶμα, ὅπερ ἀνευρίσκομεν εἴτε εἰς τὸ βασίλειον σημεῖον (*pennon*), εἴτε εἰς τὴν οἰκετικὴν ἐσθῆτα (*la livrée*), εἴτε εἰς τὰ φορέματα τὰ κατὰ τὴν πομπὴν τοῦ βασιλέως.

Ὁ χιτὼν τοῦ Καρολομάγνου, κατὰ τὸν Ἐγγάρδον, ἦν κυανοῦς, ὡς καὶ ὁ μανδύας αὐτοῦ, τρίχινος ὢν κατὰ τὰς δύω ἄκρας. Οἱ καρλοβίγγειοι βασιλεῖς ἔφερον ἐπὶ τῶν πρώτων ἐνδυμάτων των μανδύαν κυανόλευκον, καὶ ἐκ τῶν δύο χρωμάτων τὸ μὲν ἦν τὸ ἀτομικὸν τὸ δ' ἕτερον ἔμβλημα τῆς ἀνεξαρτησίας αὐτῶν. Τὰ κυλικεῖα, τὰ προσευχητάρια, οἱ πίνακες οἱ παριστῶντες τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας, πάντοτε φέρουσι κυανοῦν φόρεμα, ἐσθῆτα, χιτῶνα ἢ μανδύαν. Ὁ Νέος Λουδοβίκος, κατὰ τὸ 1180, προέγραψεν, εἰς τινα διάταξιν εἰδικὴν, ἵνα αἱ ἀρβυλίδες, ἡ ἐσθὴς καὶ ὁ μανδύας, ἅπερ ἔπρεπε νὰ φέρῃ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Φίλιππος ὁ 2ος κατὰ τὴν τελετὴν τῆς στέψεως, ὦσι κυανᾶ.

Ὑπάρχουσιν εἰς τὴν Μητρόπολιν *de Chartres* δύω θέλοι παριστῶσαι τὸν κόμητα τῆς Βολονίας, υἱὸν τοῦ Φιλίππου 2ου. Εἰς τὴν πρώτην, ἡ ἐσθὴς τοῦ υἱοῦ τῆς Γαλλίας, εἶναι κυανῆ, περιημμένη ἄνθεσι λειρίοις· εἰς τὴν ἑτέραν τὰ λείρια ἄνθη τοῦ οἰκοσήμου εἶναι ἐσπαρμένα ἐπὶ πεδίου κυανοῦ.

Εἰς ἅπαντα τὰ ἀπεικονίσματα τοῦ ἁγίου Λουδοβίκου, ἅπερ ὁ χρόνος ἐσεβάσθη, οἱ ὑαλοτέχναι ἐζωγράρισαν τὸν βασιλέα εἴτε περιβεβλημένον μανδύαν κυανοῦν, εἴτε κρατοῦντα τὸ βασίλειον αὐτοῦ, σημεῖον ἐπίσης κυανοῦν, εἴτε κεκοσμημένον μὲ τὸ οἰκόσημόν του ἐπὶ ἐδάφους ὄντος κυανοῦ.

Ὁ βασιλεὺς τῆς Ναβάρρας, μὴ ὢν υἱὸς τῆς Γαλλίας, δὲν ἔφερε τὸ κυανοῦν εἰς τὴν οἰκετικὴν ἐσθῆτα, μήτε εἰς τὰ ἑαυτοῦ ἐνδύματα· ἅμα ὅμως ἐγένετο Ἐρρῖκος Δ' ἔλαβε τοῦτο τὸ χρῶμα, ὡς ἀνῆκον εἰς τοὺς βασιλεῖς τῆς Γαλλίας.

Τὸ κυανοῦν ἦν τοσοῦτο βασιλικὸν, ὥστε ἅπαντες οἱ ἐξαρτώμενοι κατ' εὐθεῖαν ἐκ τοῦ στέμματος κύριοι εἶχον τὸ κυανοῦν εἰς τὴν οἰκετικὴν ἐσθῆτά των, ὡς γνώρισμα ὑποταγῆς καὶ ἐξαρτήσεως.

Μέχρι τοῦ Λουδοβίκου ΙΕ' τὸ κυανοῦν τῆς βασιλικῆς οἰκετικῆς ἐσθῆτος ἦν κυανοῦν γαλανόν, κυανοῦν οὐράνιον· ἀλλ' ἔπειτα κατεσκιάσθη καὶ ἐγένετο τοῦτο τὸ ἄσχημον καὶ σκοτεινὸν κυανοῦν, ὅπερ ὑπάρχει καὶ σήμερον, καθ' ἃ λέγει ἡ μαρκησία δὲ-Κρεκὺ εἰς τὰ ἀπομνημονεύματα αὐτῆς.

Ἡ Γαλλία ἔσχε δύο τάξεις ἱπποτῶν, ὧν ἡ ταινία ἦν κυανῆ· Ἡ τάξις τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, ὑπὸ Ἐρρίκου Γ' κατὰ τὸ 1578 δημιουργηθεῖσα, καὶ ὁ σταυρὸς τοῦ Ἰουλίου· ἡ ταινία τούτου τοῦ τελευταίου σχήματίου ἦν πεποικιλμένη ἐρυθρῷ χρώματι, ἐνῷ ἡ τῆς τάξεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἦν ὅλως κυανῆ.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Κ. ΠΑΠΘΩΝΙΔΗΣ.

ΤΟ

ΜΑΓΕΥΜΕΝΟΝ ΔΑΣΟΣ.

Ἱστορικὸν διήγημα.

Εὑρισκόμεθα τότε εἰς τὸ ἔτος 1845...

Ἐπολεμοῦμεν κινδυνωδεστάτην ἐπανάστασιν, ἧς παρομοίαν οὐδέποτε ἐκίνησαν οἱ Ἄραβες καθ' ἡμῶν.

Ἐπολεμοῦμεν τριάκοντα ἢ τεσσαράκοντα μυριάδας μαχητῶν, οἵτινες εὐτυχῶς εἶχον διασκεδασθῆ ἐν καιρῷ, καὶ ὡς ἐκ τούτου καθίστατο ἀδύνατον πλέον εἰς αὐτοὺς νὰ συνενωθῶσιν ἐπὶ τὸ αὐτό.

Τὰ ἡμέτερα σώματα διπλάκιζον παντοχόθεν τὴν Ἀλγερίαν, φόβον ἐνσπείροντα ἐπὶ τῆς διαβάσεώς των· ἀλλ' ὄπισθεν αὐτῶν, ἡ ἐπανάστασις ἀνηγείρετο ἀπειλητικὴ, καὶ ἅπασαι αἱ συγκοινωνίαι διεκόπησαν μεταξὺ τῶν στρατιωτικῶν ταγμάτων.

Καθίστατο λοιπὸν δυσκολώτατον νὰ ληφθῶσιν ἢ νὰ πεμφθῶσι διαταγαί· ἀνὰ πᾶσαν στιγμὴν οἱ στρατηγοὶ εὑρίσκοντο εἰς θέσεις κρισιμωτάτας.

Μικρὸν σῶμα, εὑρισκόμενον ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ τοῦ Ὀράν, ἦν πρὸ πάντων ἀπειλούμενον. Εἶχε διαταγὴν νὰ κατέλθῃ ἀπὸ Τλέμσεν εἰς τὰς Ἰσσέρας καὶ νὰ περιμείνῃ αὐτόθι μεραρχίαν τινὰ, ἥτις ἤρχετο ἐκ τῆς πρωτευούσης τῆς ἐπαρχίας.

Ὁ ταγματάρχης ὑπῆρχουσε καὶ, μ' ὅλον τὸ πῦρ ὅπερ ἐξακόντιζον τὰ τῶν Ἀράβων στίφη ἐπὶ τοῦ ἀσθενοῦς τούτου ἀποσπάσματος, κατώρθωσε νὰ φθάσῃ εἰς τὰς ὄχθας τοῦ ποταμοῦ καὶ νὰ στρατοπεδεύσῃ.

Ἅπαξ τῆς ἀγρανλίας ἐγκαθιδρυθείσης, ὁ ἐχθρὸς περιφρονεῖται.

Ὁ Ἄραψ ἀδυνατεῖ νὰ λάβῃ θέσιν ἐρόδου.

Ἑπομένως οἱ ἡμέτεροι, ἀφ' οὗ ἀνήγειραν τὰ χαρακώματα τῆς ἐρίππου ἐμπροσθοφυλακῆς, ἐνησχολήθησαν ἡσυχώτατα διὰ τὰς ὑποθέσεις των, σκεφθέντες ὅτι, ὅσοι καὶ ἂν ἦσαν τὸν ἀριθμὸν, οἱ ἐναντίοι δὲν ἤθελον ἐκβιάσει τὸ στρατόπεδον· οὐδὲν ἐφοβοῦντο.

Περιέμειναν.

Παρῆλθε μία ἡμέρα.

Ἡ μεραρχία δὲν ἐφάνη.

Ἀλλὰ μιᾶς ἡμέρας βραδύτης οὐδὲν σημαίνει.

Δύω, τρεῖς καὶ τέσσαρες ἔτι ἡμέραι οὐδόλως ἐτάραξαν τὸ τάγμα, ἀλλ' οἱ ἀρχηγοὶ ἤρξαντο φοβούμενοι καὶ ὑποπτευόμενοι, μήπως συνέβη δυστύχημά τι.

Εἰς τὸ τέλος τῆς ὀκταημερίας, ὁ ταγματάρχης ἀπεράσισε νὰ μάθῃ τὴν αἰτίαν τῆς βραδύτητος ταύτης. Ὅπερ δὲ ἐπησχόλει αὐτὸν ἦν, ὅτι τὰ περιστοιχοῦντα τὸ στρατόπεδον ὄρη ἦσαν ὅλα κατακεκαλυμμένα ὑπὸ τῶν Ἀράβων καὶ τῶν σὺν αὐτοῖς Καβύλων.

Κατὰ τὴν νύκτα, μυρία πυρὰ ἀνέβαινον ἐκ τῶν ὑπωρειῶν πρὸς τὰς κορυφὰς τῶν βουνῶν, ἀναγγέλλοντα πολυαριθμων ἀποσπασμάτων τὴν παρουσίαν.

« Ὅλη ἡ ἐπαρχία εἶναι συγκεντρωμένη ἐκεῖ, » ἔλεγεν ὁ ταγματάρχης.

Οὐδὲν ἐροβεῖτο δι' ἑαυτόν, ἀλλὰ διὰ τὴν τύχην τῆς μεραρχίας.

« Ἐνικήθη, ὡς φαίνεται, ἐσκέπτετο· οἱ πολεμισταὶ τῶν ἀγριοπόλεων μᾶς περιεκύκλωσαν. »

Τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ, ὁ ἐχθρὸς γενικὴν παρεσκεύασε προσβολήν.

« Ἰδοὺ περίστασις, εἶπεν ὁ ταγματάρχης, νὰ στείλω ταχυδρόμον εἰς Ὀρὰν διὰ νὰ λάβω εἰδήσεις. »

Ἐζήτησε τότε μερικοὺς ἐθελοντάς.

Ἐπαρουσιάσθησαν εἴκοσιν ἄνδρες.

Ὁ ταγματάρχης παρετήρησεν αὐτοὺς μὲ ὄμμα ἐμπειρογνώμονα καὶ ἐξελέξατο ἕνα ἐξ αὐτῶν ὡς καταλληλότερον εἰς τὸν σκοπόν του.

Ἦν δ' οὗτος ἐπίλεκτός τις, ἀπόμαχος τοῦ παλαιοῦ ἐκείνου, τοῦ πλήρους ἐνεδρῶν καὶ κινδύνων, πολέμου, κατὰ τὸν ὁποῖον οἱ μαχηταὶ ἦσαν μᾶλλον θηρευταὶ ἢ στρατιῶται.

Ἀπέλυσεν ὅλους, ἐκτὸς τοῦ ἐπιλέκτου.

« Ἔλα μαζῆ μου » τῷ εἶπεν εὐθὺς ὡς ἔμειναν μόνοι.

Καὶ ὡδήγησεν αὐτὸν εἰς τὰς προφυλακὰς ἐπί τινος λόφου.

Ἐκεῖθεν ἔβλεπέ τις στῖφος ἀνθρώπων, ἐκτεινόμενον περὶ τὸ στενῶς ἀποκεκλεισμένον στρατόπεδον.

« Κύτταξε αὐτὴν τὴν ἀραπουριάν, εἶπεν ὁ ταγματάρχης.

— Τὴν βλέπω, ἀπήντησεν ἀταράχως ὁ ἐπίλεκτος.

— Μετ' ὀλίγον θὰ ἔλθουν πρὸς ἡμᾶς.

— Τὸ πιστεύω! ἀπεκρίθη ὁ ἐπίλεκτος μετὰ πεποιθήσεως.

— Πόθεν τὸ ἐμάντευσες; εἶπεν ὁ ταγματάρχης ἐκπεπληγμένος.

— Διότι αὐτοὶ οἱ μαυρομούτσουνοι εἶναι δεισιδαίμονες καὶ πολεμοῦν ὅταν τοὺς ἔλθῃ ὁ ἄνεμος δεξιά. Ἀνάπτουν τότε πῦρ μὲ χλωρὰ ξύλα, καὶ ὅταν ὁ καπνὸς ὑπάγῃ πρὸς τὸ μέρος τοῦ ἐχθροῦ, εἶναι σημεῖον ἐπιτυχίας· βαδίζουν.

— Ἀληθινά! » εἶπεν ὁ ταγματάρχης.

Καὶ ἔλαβεν ὑπὸ σημείωσιν τὴν παρατήρησιν ταύτην, καθότι ὑπῶπτευε τὰ μέλλοντα τοῦ ἐχθροῦ κινήματα κατὰ συνέπειαν ἐκθέσεως ἑνὸς ἀξιωματικοῦ, ὅστις, εὑρισκόμενος εἰς τὴν σκοπιὰν καὶ ἐρωδιασμένος διὰ τηλεσκοπίου, εἶχε παρατηρήσει κίνησιν εἰς τὰς ἀραβικὰς ἀγραυλίας.

« Ἡ ἔροδος θὰ εἶναι φοβερά! εἶπε πάλιν ὁ ἐπίλεκτος σοβαρῶς.

— Λέγεις;

— Εἶμαι βέβαιος. Ὡρίσθησαν νὰ νικήσουν ἢ ν' ἀποθάνουν· αἱ σκηναὶ των μένουν ὄρθιαι.

— Ὅπερ σημαίνει; . . .

— Ὅτι δὲν θὰ ἔχουν χρείαν νὰ σώσουν τὰ ὑπάρχοντά των, ὅταν νικηθοῦν, διότι θὰ εἶναι νεκροί· ἀλλέως θὰ ἐφόρτωναν τοὺς ἡμιόνους των, φοβούμενοι τὴν ἧτταν.

— Ποῦ 'ς τὸν διάβολο ἔμαθες ὅλα ταῦτα, παλληκαρᾶ μου;

— Ὅταν ἤμουν αἰχμάλωτος τοῦ Ἀβδ-ἐλ-Καδὲρ, ἀρχηγέ μου.

— Ὦ! εἶσαι λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος τὸν ὁποῖον ζητῶ!

— Τόσῳ καλλίτερα!

— Χμ! χμ! ἔκαμεν ὁ ταγματάρχης. Μὴ προχωρῇς πολύ. Ἂν ἐγνώριζες ὅτι ἀπὸ σὲ περιμένω . . .

— Τὸ γνωρίζω. »

Ὁ ταγματάρχης προσέβλεψε τὸν ἑτοιμόλογον ἐπίλεκτον.

« Θέλετε νὰ μάθετε τί γίνεται ἡ μεραρχία τὴν ὁποίαν προσμένομεν, αἴ; » ἠρώτησεν οὗτος ἀπαθῶς.

Ὁ ταγματάρχης ἔκλινε τὴν κεφαλήν.

« Καὶ ἐσυλλογίσθητε ὅτι θὰ εὑρεθῇ ἕνας λαγὼς διὰ νὰ περάσῃ ὅλον αὐτὸ τὸ πλῆθος τῶν Βεδουΐνων; »

Νέον σημεῖον καταφάσεως.

« Καὶ ὡς ἀληθινὸς καὶ καλὸς ἀρχηγὸς ὁποῦ εἶσθε, ὑπεθέσατε ὅτι ἡ καταλληλοτέρα εὐκαιρία θὰ εἶναι κατὰ τὴν στιγμὴν τῆς μάχης;

— Μὲ γοητεύεις! » ἀνεφώνησε γελῶν ὁ ταγματάρχης.

Εἶτα μετά τινα παῦσιν:

« Διατί δὲν εἶσαι δεκανεύς; μὰ τὴν ὀξυδέρκειάν σου ἀξίζεις βαθμόν.

— Δὲν εἶμαι γραμματισμένος! εἶπεν ὁ ἐπίλεκτος μὲ ὕφος ἁπλοῦν καὶ ἀφελές.

— Δύνασαι νὰ λάβῃς παράσημον! ἐπανέλαβεν ὁ ταγματάρχης μετ' ἐνδιαφέροντος. Ἐπίτυχε καὶ θὰ ἰδῇς.

— Τότε εἶναι σὰν νὰ εἶχα τὸν σταυρόν, ἀνεφώνησεν ὁ ἀπόμαχος μὲ ἀκτινοβολοῦν πρόσωπον. Ἰδοὺ τὸ σχέδιόν μου, ἐπανέλαβε. Θὰ μεταμφιεσθῶ εἰς Ἄραβα καὶ θὰ προσποιηθῶ τὸν πληγωμένον· θὰ πορευθῶ δὲ συρόμενος καὶ γογγύζων διὰ μέσου τῶν φυγάδων . . . διότι θὰ τοὺς νικήσητε αὐτοὺς τοὺς Βεδουΐνους!

— Καὶ ἂν σοὶ ὁμιλήσουν;

— Θ' ἀπαντήσω. Ὁμιλῶ τὴν γλῶσσαν των περό!

— Ἡ ἰδέα σου εἶναι καλή.

— Ἐξαίρετος. Πρὸς καλλιτέραν ὅμως ἐπιτυχίαν, θά με δανείσουν, πιστεύω, ἕνα ἵππον.

— Πῶς θὰ κάμῃς;

— Θὰ εἰπω, ὅτι ἀνήκω εἰς τοὺς Μελάδας, οἱ ὁποῖοι εὑρίσκονται εἰς τὰ πέριξ τῆς πόλεως, καὶ ὅτι πηγαίνω εἰς τὸ χωρίον μου διὰ νὰ ἐπιμεληθῶ τὴν πληγήν μου.

— Ἀλλ' ἂν θελήσουν νὰ παρατηρήσουν αὐτὴν τὴν πληγήν;

— Θὰ τὴν δείξω. Ἂν δὲν πάρω πολλάς, θὰ κάμω ἀρ' ἑαυτοῦ μου μίαν εἰς τὸ σῶμά μου.

— Εἶσαι ἀνδρεῖος! ἀνέκραξε συγκινηθεὶς ὁ ταγματάρχης. Θὰ διατάξω νὰ σοὶ δώσουν ἓν ἀραβικὸν βουρνούζιον.

— Καλῶς. Δότε μοι δέκα ἀνθρώπους· θὰ λάβω τὸ βουρνούζιον ἐν καιρῷ τῆς μάχης, καὶ ἐγγυῶμαι δι' ὅλα. »

Ὁ ταγματάρχης ἔδωκε τὴν ἄδειαν πρὸς τὸν ἐπίλεκτον νὰ συμπαραλάβῃ δέκα ἔτι συντρόφους.

Ἡ μάχη συνεκροτήθη πεισματώδης· ἀλλ' οἱ Ἄραβες, ποιήσαντες ἔροδον, ἀπεκρούσθησαν μὲ μεγάλην θραῦσιν.

Ὁ ταγματάρχης ἔμαθεν, ὅτι ὁ ἐπίλεκτος μὲ τοὺς συντρόφους του περιεκύκλωσεν ἓν μικρὸν ἐχθρικὸν σῶμα, εἰς τὸ ὁποῖον μεγάλην ἔκαμε φθοράν· ὅτι ὁ ἐπί-

λεκτος ἔρριψεν ἐπ' ὤμων τὰ καθημαγμένα ἐνδύματα νεκροῦ τινος καὶ ἀκολούθως προσεποιήθη ὅτι ἐλειποτάκτησεν ἀπὸ τοὺς Γάλλους, ὑποκρινομένους ὅτι ἐπυροβόλουν κατ' αὐτοῦ.

Ἀκολούθως, οὐδεμία εἴδησις.

Παρῆλθον τρεῖς ἡμέραι· μία νὺξ ἔτι.

Ἀλλὰ πρὸς τὴν δευτέραν ὥραν τῆς πρωΐας, φωνή τις ἀρύπνιζε τὸν ταγματάρχην, ὅστις ἀνεγνώρισε τὸν ἐπίλεκτον ὑπὸ τὸ ἀραβικὸν βουρνούζιον.

« Ὀγρήγορα, εἶπε, διατάξατε τὸ τάγμα νὰ λάβῃ τὰ ὅπλα χωρὶς κάνενα θόρυβον.

— Τί τρέχει λοιπόν;

— Ἔρχονται ἐναντίον μας, εἶπεν ὁ ἐπίλεκτος. Διατάξατε νὰ ὑποχωρήσουν αἱ ἐμπροσθοφυλακαὶ ἐν τάξει διότι θὰ καταληφθοῦν ἔξαφνα.»

Ὁ ταγματάρχης οὐδὲν ἔβλεπεν ὕποπτον· ἀλλὰ δὲν πρέπει νὰ παραβλέπῃ τις τὴν καλὴν γνώμην· ἐπομένως παρεδέχθη ταύτην.

Ὅλον τὸ στρατόπεδον ἐτέθη εἰς θέσιν ἀμύνης, προσμένον ἐν ἡσυχίᾳ καὶ ἄκρα σιγῇ.

« Ἀλλὰ ποῦ εἶναι; » ἠρώτησεν ὁ ταγματάρχης.

Εἶτα, ὡσεὶ μεταμελλόμενος:

« Καὶ ἡ ἀποστολή σου;

— Ἡ μεραρχία θὰ εἶναι αὔριον ἀπὸ πρωΐας ἐδῶ. Οἱ Ἄραβες τὸ γνωρίζουν, καὶ δι' αὐτὸ θέλουν νὰ μᾶς σφάξουν ἀπόψε. Ἡ ἀργοπορία δὲ αὐτὴ ἔγινε, διότι ἐπερίμεναν ἓν πλοῖον μὲ πολεμεφόδια.

— Καὶ δὲν ἀπήντησες κἀμμίαν κακὴν συνοδίαν;

— Ἐρέθησαν εἰς ἐμὲ μὲ μεγάλην εὐγένειαν· ὅταν ὑπήγαινα, μὲ μετεχειρίσθησαν ὡς πληγωμένον· εἰς τὸν ἐρχομόν μου ἐδῶ μὲ ὑπεδέχθησαν ὅλοι ὡς ἐθελοντὴν τοῦ ἱεροῦ πολέμου.

— Τόσῳ καλλίτερα! ἀλλ' ὁ ἐχθρός;

— Ἐλᾶτε, τώρα τὸν βλέπετε ».

Καὶ ὁ ἐπίλεκτος ὡδήγησε τὸν ταγματάρχην εἰς τὰ πρόσω καὶ ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, δεικνύων μικρὸν δάσος.

« Ἰδού! εἶπεν.

— Εἰς τὸ δάσος;

— Εἰς τὸ δάσος· ἀπορεῖτε;

— Τί ἐννοεῖς;

— Αὐτὰ τὰ κτήνη συνέλαβον μίαν λαμπρὰν ἰδέαν».

Καὶ ὁ ἐπίλεκτος ἐμειδίασεν.

« Ἂν δὲν ἤμην ἐδῶ, εἶπεν, αὐτοὶ οἱ λησταὶ θὰ ἔπιπτον ἐπάνω σας ἐξ ἀπροόπτου ».

Ὁ ταγματάρχης ἤκουεν ὡς μὴ ἐννοῶν.

« Δὲν σᾶς φαίνεται τὸ δάσος σήμερον πλησιέστερον παρὰ χθές;

— Τῷ ὄντι!» ἐτονθόρυσεν ὁ ταγματάρχης.

Ὁ ἐπίλεκτος ἐπανέλαβεν·

« Ἰδοὺ τί ἔκαμαν. Ἔκοψαν τὰ μικρὰ δένδρα καὶ ἔδωκαν νὰ τὰ κρατοῦν οἱ ῥωμαλεώτεροι ἀπ' αὐτούς· οἱ δὲ ἄλλοι ἐτοποθετήθησαν ὄπισθεν· ὅσοι κρατοῦν τὰ δένδρα βαδίζουν ἀργά, ἀργά· οἱ ἄλλοι ἀκολουθοῦν. Τοιουτοτρόπως τὸ δάσος βαδίζει!

— Καθὼς εἰς τὸν Σὲξπηρ, ἐψιθύρισεν ὁ ταγματάρχης.

— Τί εἴπετε; . . .

— Τίποτε, παλληκάρι μου· ἀλλὰ νομίζω, ὅτι θὰ γελάσωμεν.

— Καλὴν ἐντάμωσιν λοιπόν, ἀρχηγέ μου.

— Ποῦ πηγαίνεις;

— Νὰ λάβω τὸ πυροβόλον μου.

— Ὕπαγε. Θὰ σ' ἐπανίδω μετὰ τὴν μάχην ».

Ὁ ταγματάρχης εἶχε δίκαιον ὑποθέτων, ὅτι ἔμελλον νὰ γελάσωσιν· ὁ ἐχθρός, ἀντὶ νὰ προσβάλῃ, προσεβλήθη ἐξ ἀπροόπτου αὐτὸς καὶ κατεπυροβολήθη καὶ ἐμυδροβολήθη δεινῶς.

Ἐστράφη λοιπὸν τὸ δάσος εἰς τὰ ὀπίσω! . . .

Τὸ τοιοῦτο μάθημα ἦν σπάνιον εἰς τοὺς Ἄραβας.

Ὁ ταγματάρχης, μετὰ τὴν νίκην ἐζήτησε τὸν ἐπίλεκτόν του.

Ἀλλ' οὗτος εἶχεν ἤδη ῥονευθῆ. . .

(Louis Noir)

Γ. Α. Ξ.

ΠΕΡΙ ΕΝΣΤΙΚΤΟΥ.

Λίαν ἐπισφαλὲς εἶναι τὸ νὰ ὑποδείξωμεν τῷ ἀνθρώπῳ τὴν πρὸς τὰ ζῶα ὁμοιότητα αὐτοῦ, χωρὶς νὰ καταστήσωμεν φανερὰν τὴν ἀπὸ τούτων αὐτοῦ ὑπεροχήν· ὁμοίως ἐπικίνδυνον τὸ νὰ ὑποδείξωμεν τὴν ὑπεροχὴν ταύτην, χωρὶς νὰ τὸν ἐξετελέσωμεν· ἀλλ' ἔτι μᾶλλον ἐπισφαλὲς τὸ ν' ἀγνοῇ ὁ ἄνθρωπος ἀμφότερα ταῦτα.

Pascal

Ἔνστικτον εἶναι ἡ ἄνευ σκέψεως ὁρμή, ἥτις μὲ σταθερὸν χαρακτῆρα ὁρίζει τὰ ἤθη καὶ τὰς ἕξεις τῶν ζώων. Ἕκαστον εἶδος κέκτηται τὸ διακριτικὸν αὐτοῦ ἔνστικτον. Ἀλλὰ τὸ καθαρὸν ἔνστικτον, τὸ ἄνευ σχεδὸν νοημοσύνης, καθαρᾶται μάλιστα ἐν τοῖς ἐντόμοις· διότι, ἐπειδὴ ἡ ζωὴ αὐτῶν εἶναι βραχυτάτη, ὁ χρόνος εἶναι ἀνεπαρκὴς πρὸς διδασκαλίαν των. Διὸ γεννῶνται αὐτοδίδακτα, καὶ, ὡς εἰπεῖν, γιγνώσκοντα τὰ ἑαυτῶν, καὶ οὐδενὸς δεόμενα, οὔτε μαθημάτων, οὔτε παραδειγμάτων, πρὸς ἐκπλήρωσιν τοῦ ἑαυτῶν προορισμοῦ. Βλέπων τοὺς δόλους, τὰ ἔργα, τὰς μάχας, τὴν ἔρριθον, τὴν ἄμυναν τῶν ἀπείρων τούτων στρατειῶν, θαυμάζω ὅτι ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου δημιουργίας ἡ εἰκὼν οὐδόλως παρῆλλαξεν. Ὅλα τὰ εἴδη πολεμοῦσι πρὸς ἄλληλα, καὶ ἐν τούτοις οὐδὲν ὑπερισχύει κατὰ τοῦ ἑτέρου οὕτως, ὥστε νὰ ἐκμηδενίσῃ αὐτό. Εἰς τὸ χάος τῆς συνεχοῦς καταστροφῆς καὶ παραγωγῆς ταύτης, εἰς τὴν ποικιλίαν τῶν δυνάμεων καὶ ἐνστίκτων, ὑπάρχει ἁρμονία τις κυβερνῶσα, νοῦς προνοῶν. Αἰσθάνεταί τις, ὅτι ὅλα τὰ εὐρρόσυνα ἢ λυπηρὰ ταῦτα δράματα συνηρμολογημένα εἰσὶν ὑπὸ τοῦ αὐτοῦ δημιουργοῦ, ὅτι μία μόνον κρατεῖ χεὶρ τὸ νῆμα αὐτῶν καὶ ὅτι ἓν καὶ μόνον ἔργον εἰσίν, οὗ αἱ εἴσοδοι καὶ αἱ ἔξοδοι οὕτως εἰσὶ συνδυασμέναι, ὥστε ἡ ὕπαρξις τούτων νὰ ᾖ αἰωνία· τὸ δὲ ἐνιαῖον τῆς Θεότητος ἀριδήλως καταδείκνυται καὶ ἐν τοῖς θαυμασίοις τοῦ μικροῦ τούτου κόσμου.

Ἐν τῷ αὐτῷ ἐντόμῳ, ἔστιν ὅτε τὸ τοῦ ἐνστίκτου διωρατικὸν διπλοῦν ἐστιν· ἡ κάμπη καταστρέφει τὸ δένδρον, ὅπερ ἀγαπᾷ, ὑφαίνει ἑαυτῇ ἐντάριον, ἔνθα γενομένη χρυσαλὶς περιελίσσεται, ἀλλάσσει μορφήν, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀναφαίνεται ψυχὴ (πεταλοῦδα) μὲ στίλβοντα πτερά. Διαρκούσης δὲ τῆς ναρκώσεως, τὸ πνεῦμα σὺν τῷ σώματι μεταμορφοῦται· ἤθελεν εἰπεῖ τις, ὅτι διδάσκαλός τις ἐν τῷ τάφῳ οὖσαν ἐδίδαξεν αὐτήν· ἄνευ πείρας, μαθητείας καὶ δοκιμῆς τῆς νέας ζωῆς, τὸ ἔντομον τέως ἕρπον καὶ ἀδδηφάγος ἐσθίον, αἴρνης ἐκτείνει τὰ πτερά, ἵπταται, ἐγκαταλείπει τὸ φυτόν, ἐφ' οὗ δὲν θὰ ἠδύνατο νὰ ζήσῃ, ἀποβάλλει τὸ φύλλωμα, τὴν συνήθη τροφήν του, πηδᾷ ἀπὸ ἄνθους εἰς ἄνθος καὶ εὐθὺ πετᾷ ἐπὶ τοῦ νεκταρείου, ἵνα ἀντλήσῃ χυμὸν τέως αὐτῷ ἄγνωστον· ὁ χαρακτὴρ, ἡ ὄρεξις, αἱ ἕξεις του μετεβλήθησαν· ἐνῷ πρότερον εἶχε τὸ ἐνστικτον κάμπης, νῦν διαιτᾶται ὡς μέλισσα, ὡς πτηνόν.

Ὑπάρχουσιν ἐν τῷ αὐτῷ ζώῳ δύο ἐνστικτα; ποῦ ὑρίσταται τὸ μὲν, ἐνεργοῦντος τοῦ ἑτέρου; ἡ ἀλλοίωσις τοῦ ὀργανισμοῦ ἐπάγεται τὴν μεταβολὴν τῶν ἕξεων; Ἀδιάφορον! Τοῦ διττοῦ τούτου φαινομένου ὅλαι αἱ κατὰ τὸ δοκοῦν ἑκάστῳ λύσεις, εἴτε ἠθικαὶ, εἴτε φυσιολογικαὶ, ἀδύνατον νὰ ὑποστηρίξωσιν ἄλλο ἡμόνον τοῦτο, ὅτι ὑπάρχει προορατικόν.

Ἆρα τὸ ἔνστικτόν ἐςι προορατικὸν, μᾶλλον δὲ αἰώνιον προορατικόν. Οἱ ὀφθαλμοὶ τῶν τέκνων ἡμῶν θὰ βλέπωσι τὸ μὲ στίλβον πτέρωμα ἔντομον ἀναθρῶσκον ἐκ τοῦ τάφου του καὶ πρὸς τοὺς οὐρανοὺς πετῶν, ὡς τὸ εἶχεν ἰδεῖ πάλαι ποτὲ ὁ Πλάτων, ὅστις ἐποίησεν αὐτὸ τὸ ἔμβλημα τῆς ἀθανασίας.

Ἀλλὰ τὸ ἔνστικτον ἐπιδείκνυσί τι περισσότερον τῶν δύλων, τῶν πολέμων καὶ τοῦ χαρακτῆρος τῶν ζώων· κέκτηται γενικοὺς νόμους, ἐνεργοῦντας ὁμοιομόρφως ἐφ' ὅλης τῆς ὀργανικῆς ὕλης· οἷόν ἐστιν ὁ μητρικὸς ἔρως, αἴσθημα σφοδρὸν, δύναμις ἀρωγὸς, ἣν τὰ ἀσθενέστατα τῶν ὄντων πανταχόθεν ἐν τῇ γεννήσει περιβάλλονται. Εἶναι ἀληθὲς, ὅτι ὁ νόμος οὗτος, αὐξάνων βαθμηδὸν ἀπὸ τοῦ ἐντόμου εἰς τὸν ἄνθρωπον, ὑπάκειται εἰς τινας ἐξαιρέσεις· ἀλλὰ καὶ αἱ ἐξαιρέσεις αὗται δὲν εἶναι παντελὴς ἐγκατάλειψις· ὅπου ἐλλείπουσιν αἱ μητρικαὶ ὀροντίδες, ἐκεῖ ἀναπληροῦνται ὑπὸ τῆς φύσεως ἄλλως πως. Ἴδετε τοὺς ἰχθῦς· σπείρουσι τὰ ᾠά των κατὰ μυριάδας, ὥσπερ τὰ φυτὰ τοὺς σπόρους των, ὥςε τὸ πλῆθος τῆς γονῆς σώζει τὸ εἶδος ἀντὶ τῆς μητρικῆς μερίμνης. Ἀλλαχοῦ πάλιν βλέπω καταστρεπτικὸν πτηνὸν, οὗ τὴν πολλαπλασίασιν φαίνεται ἡ Πρόνοια θέλουσα νὰ περιορίσῃ. Ἡ κατασκευὴ τοῦ στομάχου αὐτοῦ εἶναι ἀνεπιτήδειος πρὸς ἐπωασμὸν, ἔτι δὲ ἀγνοεῖ νὰ κατασκευάσῃ καλιάν. Οὐχ ἧττον ὅμως δὲν ῥίπτει τυχαίως ἐπὶ τῆς πόας τὸ μόνον ὠὸν ὅπερ ἐγκλείει τοὺς ἀπογόνους αὐτοῦ, ἀλλὰ ζητεῖ ῥωλεὰν, ὡσεὶ ἐγίγνωσκε τὴν χρῆσιν αὐτῆς, καταθέτει ἐν αὐτῇ τὸ ὠὸν, ὡσεὶ πρεσβύρα τῆς ἐπωάσεως τὰς ὀροντίδας. Οἱ ὑπολογισμοὶ οὗτοι δὲν ἀπορρέουσιν ἐξ αὐτοῦ, ἀλλ' εἰσὶν ἐν αὐτῷ καὶ ἀναγεννῶνται ἐν ἑκάστῳ πτηνῷ τοῦ αὐτοῦ γένους· δὲν προέρχονται ἐκ τῆς νοημοσύνης αὐτοῦ, ἀλλ' εἶναι ὁ ὑπέρτατος νοῦς θέλων, τὸ ἔργον του νὰ διαμείνῃ εἰσαεί. Οὕτω λοιπὸν ἡ ἐξαίρεσις βεβαιοῖ τὸν γενικὸν κανόνα καὶ εἰς αὐτὸν ἀναγνωρίζει τις τὴν αὐτὴν ἰδέαν.

Εὐχαριστοῦμαι παρατηρῶν ὁμοίως καὶ τὰ θαυμάσια τοῦ ἐνστίκτου καὶ τὸ μέγα διωρατικὸν, μεθ' οὗ συνδέονται. Τὸ μεμονωμένον ἔνστικτον ἀείποτε θὰ εἶναι ἀνεξήγητον. Ἡ πτῆσις τῆς σκηπὸς, τὸ τεχνούργημα τῆς ἀράχνης, τὰ ἔργα τῆς ὀρνικὸς πρὸς κατασκευὴν ἀσύλου, ὅπερ μέλλει νὰ χρησιμεύσῃ κοιτὶς ἀπογόνων οὓς οὐδέποτε θὰ ἴδῃ, καταπλήσσουσι τὸν ἀνθρώπινον νοῦν. Ἀλλὰ τὸ σύνολον τῶν φαινομένων τούτων, ἡ ἐπίδρασις αὐτῶν ἐπὶ τῆς ἁρμονίας τοῦ Παντὸς, τὸ ἔνστικτον, γενικὸς νόμος τῆς φύσεως, διατηροῦντα τὴν ἰσορροπίαν, ἀσφαλίζοντα τὴν διαιώνισιν, ἀποκαλύπτουσιν αἰτιόν τι νοερὸν· τοῦ αἰτίου τούτου εὑρεθέντος, τὸ πᾶν ἐξηγεῖται.

Αὐτὸ καθ' αὐτὸ τὸ ἔνστικτον, ὥσπερ ἡ βλάστησις, νόμος ἐστὶ τῆς ὕλης, τοῦτο μόνον τὸ διάφορον ἔχων, ὅτι ἐν αὐτῷ ὑπάρχει βαθμὸς ζωῆς μείζων. Τὰ ἔντομα θηρεύουσι τὴν λείαν των, ὡς αἱ ῥίζαι τῶν φυτῶν εἰσδύουσιν εἰς τὴν ἐπιτηδείαν αὐταῖς γῆν· περικαλύπτουσι καὶ διασώζουσι τὰ ᾠά των, ὡς τὸ φυτὸν περικαλύπτει καὶ θερμαίνει τὸν σπόρον του. Ἡ τάσις αὕτη εἶναι ἔμφυτος ἄνευ θελήσεως καὶ συναισθήσεως. Ἀποσπᾷ τις τὸ κέντρον τῆς σφηκὸς, ἀλλ' ὅμως πολὺν χρόνον μετὰ ταῦτα προσπαθεῖ νὰ πλήξῃ· ἐκκόπτεις τὴν χηλὴν τοῦ καρκίνου, ἀλλ' οὐχ ἧττον πολὺν χρόνον ἔπειτα προσπαθεῖ νὰ δήξῃ. Εἶναι πρόδηλον ὅτι ὁ νόμος οὗτος ἐπιβέβληται τῇ ὕλῃ· ἆρα ὁ νόμος οὗτος ἀντικαθίστησι τὴν μητρικὴν μέριμναν διὰ τὸ ἄτομον, ὅπερ ὑπείκει εἰς αὐτὸν πρὸς διατήρησιν τοῦ εἴδους καὶ τὴν τοῦ ὅλου ἁρμονίαν. Τοιουτοτρόπως λοιπὸν θέλων ν' ἀνερευνήσω ἀκριβῶς περὶ τοῦ ἐνστίκτου, ἀνεγνώρισα ταχέως ὅτι δὲν πράκειται περὶ δυνάμεως, ἀλλὰ περὶ νόμου. Ἐκτοτε ἀπεράσισα νὰ ἐγκαταλείψω τὴν ἔρευναν τῶν φαινομένων καὶ ζητήσω τὸν σκοπὸν τοῦ νόμου, ὅπως ἀναδράμω εἰς τὰ αἴτια. Ἰδοὺ ὅ,τι δέδοται ἡμῖν νὰ γνωρίζωμεν περὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου· θέλων δέ τις νὰ μάθῃ τι περισσότερον, ἐμπεριπλέκεται εἰς λαβύρινθον ζητημάτων ἀνωφελῶν καὶ ἀλύτων. Ἅπασαι αἱ μεγαλορρεῖς λύσεις ταπεινοῦνται ἐνώπιον ἑνὸς ἐντόμου· ἅπασαι αἱ δυσχέρειαι τῆς μεταφυσικῆς οὐδὲν σημαίνουσιν ἀπέναντι τοῦ Θεοῦ.

Ὅθεν, ἐὰν τὰ ζῶα εἶχον μόνον ἔνστικτον, ἡ οὐσία τῆς ἡμετέρας ψυχῆς οὐδόλως θὰ ἐκινδύνευεν ἐκ τοῦ ζητήματος, ὅπερ θὰ περιωρίζετο εἰς τὴν ἐξέτασιν νόμου ὑπὲρ τὸν ὁποῖον ὁ ἄνθρωπος εὑρίσκεται, λαχὼν συνειδήσεως, θελήσεως καὶ ἐλευθερίας· ἀλλ' ὑψούμενος ἐπὶ τῆς κλίμακος τῶν ζώων καὶ μεταβαίνων ἐκ τῶν ζώων τῶν ἐχόντων γαγγλιωνικὸν νευρικὸν σύστημα (τῶν ἐντόμων) εἰς τὰ σπονδυλωτὰ (τὰ τετράποδα, τὰ μαστοφόρα κτλ.) ἀπαντῶ τι ἀνώτερον τοῦ ἐνστίκτου. Λί ἐνέργειαι δὲν ἐπιβάλλονται αὐτοῖς· τούναντίον ποικίλλονται, πολλαπλασιάζονται κατὰ τοὺς καιροὺς καὶ τὰς χρείας. Διορῶ ἀντίληψιν, μνήμην, ἰδέας, θέλησιν. Δὲν βλέπω πλέον τὴν ὑφηλὴν, πλὴν ἀναγκαίαν, γεωμετρίαν τῆς ἀράχνης καὶ τῆς μελίσσης, ἀλλὰ διάνοιαν ἐλευθέραν ὄντος νοοῦντος καὶ ἐκλέγοντος.

Σὺν ταῖς δυνάμεσι δὲ καὶ ὁ ὀργανισμὸς μεταβάλλει· ἐν τοῖς ἐντόμοις δὲν ὑπάρχει ἐγκέφαλος, ἀλλ' ἐν τῷ ἵππῳ καὶ κυνὶ ὑπάρχει· ὡς διὰ τὸ ἔνστικτον ὑπάρχει ὄργανον, οὕτω καὶ διὰ τὸν νοῦν. Ἐνταῦθα ἡ δυσκολία καθίσταται ἄνευ ὁρίων. Ὅσῳ εὑρισκον ἐν τῷ ζώῳ μόνον ἔνστικτον, ἡ ψυχή μου ἦν ἥσυχος· ἀλλ' ἐνταῦθα, ἐπειδὴ εὑρίσκω ἐγκέφαλον, αἰσθήσεις, νοῦν, ἡ ψυχή μου ταράττεται, διορᾷ ὅτι τὸ ζήτημα δυνατὸν ν' ἀνυψωθῇ μέχρις αὐτῆς· βαρέως δὲ φέρουσα τοῦτο ἐξετάζει ἑαυτὴν, παραβάλλει, ἀγωνίζεται ν' ἀπεκδυθῇ τὴν μισητὴν ζωότητα· ἀλλ' ἐν τῷ ἐπιμόχθῳ τούτῳ ἀγῶνι τοῦ πνεύματος καὶ τῆς ὕλης, τὸ πνεῦμα ἀναγνωρίζει τέλος τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ, καὶ μάλιστα ἐν τῇ ἡ ὑρίσταται ἀνάγκη τοῦ ἀποχωρισθῆναι τοῦ λοιποῦ τῆς δημιουργίας.

(Ἐκ τοῦ Γαλλικοῦ)

Κ. ΠΑΘΩΝΙΔΗΣ.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΑΡΚΤΟΣ Η ΛΕΥΚΟΦΑΙΑ.

Τὸ ῥοβερώτερον ἐξ ὅλων τῆς Ἀμερικῆς τῶν τετραπόδων εἶναι ἀναμφισβητήτως ἡ λευκοφαία ἄρκτος· διὰ τοῦτο τῶν δυτικῶν μερῶν οἱ κυνηγοὶ εὐχαριστοῦνται πολὺ νὰ ἔχουν θέμα τῶν διηγήσεών των τὰ ἤθη, τὰς ἕξεις καὶ τὰ ἀνδραγαθήματα τοῦ εἰρημένου θηρίου. Ἔχει ἀνάστημα παμμέγεθες, δύναμιν τερατώδη καὶ ὠκυποδίαν πολὺ μεγαλειτέραν τοῦ ἀνθρώπου, ἂν κατὰ δυστυχίαν θελήσῃ οὗτος νὰ διαφύγῃ τοὺς ὄνυχάς της τρέχων. Ἔχει ὄνυχας μακροὺς μέχρις ἐννέα δακτύλων. Μ' ὅλον ὅτι δὲ ἀγαπᾷ ὑπὲρ τὸ δέον τοὺς καρποὺς, τὰς βαλάνους καὶ τὰς ῥίζας, οὐχ ἧττον ὅμως εἶναι καὶ σαρκοφάγος ὅσον καὶ τῶν χόρτων φίλη. Ἐπιπίπτει κατὰ τοῦ βονάσου ἢ ἀγρίου βοὸς, τὸν ὁποῖον καταπατοῦσα σύρει μέχρι τινὸς τόπου, καὶ ἐκεῖ χορτάζει τὴν αἱμοχαρῆ πεῖνάν της. Ἂν ποτε τὴν προσβάλῃ ὁ ἄνθρωπος, αὐτὴ ὀρθοῦται ἐπὶ τῶν ὀπισθίων ποδῶν της καὶ δέχεται τὴν μάχην· μάλιστα δὲ ὅταν βιάζηται καὶ ὑπὸ τῆς πείνης, δὲν εἶναι χρεία νὰ τὴν προσκαλέσῃ ὁ ἄνθρωπος, ἐπιπίπτει αὐτή. Ὅταν πληγωθῇ, λυσσᾷ, καὶ τότε βλέπεις τὸν ἄνθρωπον φεύγοντα ὠκύποδα, καὶ τὴν ἄρκτον τρέχουσαν ἐξοπίσω του μὲ ἀκατάσχετον ὁρμήν. Τὸ πάλαι ἦν γνωστὴ εἰς τὸν Μισσούρην καὶ εἰς τὰς χθαμαλὰς γαίας, ἀλλὰ, καθὼς αἱ φυλαὶ τῶν λειμώνων, ἀπεχώρησε βαθμηδὸν ἐνώπιον τῆς προόδου τοῦ πολιτισμοῦ, καὶ τὴν σήμερον τὴν εὑρίσκομεν μόνον εἰς μέρη ὑψηλὰ, π.χ. εἰς τὰ Βραχώδη ὄρη καὶ εἰς τὰ Μαῦρα-Βουνὰ, τὴν μεγάλην ἐκείνην σειρὰν τῶν ὀρέων, τὴν κειμένην τριάκοντα καὶ τρεῖς λεύγας πρὸς ἀνατολὰς τῶν προηγουμένων. Ἐκεῖ δὲ κρύπτεται, εἴτε εἰς τὰ σπήλαια, εἴτε εἰς ὀπὰς τὰς ὁποίας αὐτὴ σκάπτει, ὑπὸ ῥίζας καὶ στελέχη δένδρων κατα-πεσόντων.

Τὴν θήραν τῆς ἄρκτου θεωροῦσιν οἱ κυνηγοὶ ὡς τὴν ἡρωϊκωτέραν τῶν ἐπὶ τῆς ἀμερικανικῆς ἠπείρου γενομένων· προσβάλλουσι δὲ αὐτὴν κατ' ἐξοχὴν ἔριπποι, καὶ πλησιάζουσι πολλάκις τόσον εἰς αὐτὴν, ὥστε εἶναι πολὺς κίνδυνος νὰ τοὺς ἁρπάσῃ διὰ τῶν ὀνύχων, ἂν εὑρεθῶσι μέχρι τῆς βολῆς τούτων! Πρέπει δὲ νὰ ἔχῃ ὁ ἄνθρωπος τὸν ὀφθαλμὸν καὶ τὴν χεῖρα ἀσφαλῆ, διότι εἶναι δυσκολώτατον νὰ τὴν φονεύσῃ, καὶ σπανίως τὸ κτύπημα εἶναι καίριον, ἂν δὲν διαπεράσῃ τὴν καρδίαν ἢ τὴν κεφαλήν.

Ἀμερικανοί τινες, εὑρισκόμενοι εἰς ἐκδρομὴν δι' ἐμπορικὰς ὑποθέσεις, εἶχον μίαν ἑσπέραν στρατοπεδεύσει εἰς τὰς ὑπωρείας τῶν Μαύρων-Βουνῶν. Μετ' οὐ πολὺ, ἰδόντες πολυάριθμα ἴχνη ἐντετυπωμένα ἐπὶ τοῦ ἐδάφους μεταξὺ τῶν βάτων, ἐνόησαν ὅτι αἱ σκηναὶ των εὑρίσκοντο ἀκριβῶς εἰς τὸ κέντρον ἑνὸς συνεντευκτηρίου λευκοφαίων ἄρκτων. Ἔκτοτε ἡ φαιδρότης των ἐξειλήφθη, καὶ τοῦ στρατοπέδου τὸ θέλγητρον ἐξηφανίσθη. Ἐν τοσούτῳ ἡ νὺξ παρῆλθεν ἡσύχως, ἀλλὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἀπεδείχθη, ὅτι τῆς νυκτὸς οἱ φόβοι καὶ αἱ ὑποψίαι των δὲν ἦσαν ἄδικοι.

Μεταξὺ τῶν ταξειδιωτῶν εὑρίσκετο καί τις Οὐίλλιαμ Καννών, ὅστις ἐχρημάτισε καὶ στρατιώτης εἰς τὰς κατὰ τὰ σύνορα φρουράς. Εἶχε δὲ μεγάλην πεῖραν περὶ τὰ κυνηγετικὰ καὶ πολὺ μικρὰν εἰς τὸ πυροβόλον, ὅπερ τὸν ἔκαμνε καὶ ὑπέπιπτεν ὁ τάλας εἰς τῶν συντρόφων του τοὺς ἐμπαιγμούς. Μ' ὅλον ὅτι δ' ἐρεθιζόμενος ἀπὸ τοὺς ἀστεϊσμούς των ἐδοκίμασε πολλάκις νὰ γυμνασθῇ, ἔχασεν εἰς μάτην τοὺς κόπους του. Μετὰ μεσημβρίαν ἐξῆλθε μόνος καὶ πρὸς μεγάλην του εὐχαρίστησιν ἔλαβε τὴν καλὴν τύχην νὰ φονεύσῃ ἕνα βόνασον· ἐπειδὴ δ' εὑρίσκετο πολὺ μακρὰν τοῦ στρατοπέδου τῶν συντρόφων του, ἔκοψε τὴν γλῶσσαν καί τινα ἐκ τῶν καλλιτέρων τοῦ φονευθέντος ζώου τεμαχίων, περιετύλιξεν ὅλα εἰς μίαν δέσμην καὶ τὰ μετέφερεν ἐπ' ὤμων βοηθούμενος ἀπὸ ἕνα ἱμάντα (λωρίον), τὸν ὁποῖον εἶχε περιστρέψει εἰς τὸ μέτωπόν του, καθ' ὃν τρόπον οἱ ταξειδιῶται μετακομίζουσι τὰς δέσμας τῶν πραγματειῶν, καὶ διηυθύνθη θριαμβεύων εἰς τὸ στρατόπεδον. Λίγνης, ἐν ᾧ διέβαινε στενήν τινα φάραγγα σχηματισθεῖσαν ἀπὸ χείμαρρον, ἤκουσεν ὄπισθεν αὐτοῦ βήματα καὶ στρέψας εἶδε μετὰ θάμβους καὶ φρίκης ἄρκτον λευκοφαίαν, τὴν ὁποίαν βέβαια εἶχε προσελκύσει εἰς τὰ ἐκεῖ τοῦ κρέατος ἡ ὀσμή. Ὁ δυστυχὴς Οὐίλλιαμ, συλλογιζόμενος τὸ ἀδύνατον τοῦ νὰ πληγώσῃ θανασίμως τὸ θηρίον, καθότι πολλάκις ἤκουσε τοῦτο, οὔτε κἂν ἐδοκίμασε νὰ πυροβολήσῃ, ἀλλ' ἐκβαλὼν τὸ δερμάτινον λωρίον ἀπὸ τὸ μέτωπόν του, ἔρριψε κατὰ γῆς τὸ φορτίον του, καὶ ἐτράπη εἰς φυγήν. Πλὴν ἡ ἄρκτος, μὴ εὐχαριστηθεῖσα ὡς φαίνεται ἀπὸ τὰ πεσόντα, δὲν ἔστρεψε νὰ ἴδῃ, ἀλλ' ἐξηκολούθησε καταδιώκουσα τὸν θηρευτήν· ἐπλησίαζε δὲ νὰ τὸν ἁρπάσῃ, ὅτε ὁ Καννὼν ἔρθασε κατ' εὐτυχίαν εἰς ἓν δένδρον, εἰς ὃ καὶ ἀνερρίχηθη μετὰ πάσης σπουδῆς, ἀφ' οὗ ἔρριψε πρῶτον τὸ δι' αὐτὸν ἄχρηστον πυροβόλον του. Μετὰ μίαν στιγμὴν τὸ θηρίον ἦτον εἰς τοὺς πόδας τῆς ἀκροπόλεως! πλὴν, μὴ δυνηθὲν ν' ἀναβῇ εἰς τὸ δένδρον, ἐπειδὴ εἰς τὸ εἰ-

δος τοῦτο δὲν ὑπάρχει—εὐτυχῶς—αὐτὸ τὸ πλεονέκτημα, ἠύχαριστήθη νὰ μεταβάλῃ τὸν διωγμὸν εἰς πολιορκίαν. Ἦλθεν ἡ νύξ· ὁ Καννὼν δὲν ἠδύνατο νὰ ἐννοήσῃ ὡς ἐκ τοῦ σκότους ἂν ὁ ἐχθρός του ἦτον πάντοτε ἐκεῖ, ἀλλ' ὁ τρόμος του τῷ παρίστα διηνεκῶς εἰς τὴν φαντασίαν του τὸν φρουρόν του ἀκάματον· διῆλθε λοιπὸν τὴν νύκτα εἰς τὸ δένδρον, ἔμαινον τῶν φαντασμάτων τὰ ὁποῖα τῷ ἔφερεν ἐνώπιόν του ἡ καταταραγμένη του φαντασία. Περὶ τὴν αὐγὴν ἡ ἄρκτος δὲν εὑρίσκετο πλέον κάτωθεν τοῦ δένδρου, καὶ ὁ Καννὼν κατέβη μετὰ προφυλάξεως, ἔλαβε πάλιν τὸ πυροβόλον του καὶ διηυθύνθη ὅσον τάχος εἰς τὸ στρατόπεδον, χωρὶς νὰ λάβῃ τὴν εὐχαρίστησιν ν' ἀπέλθῃ πρὸς ζήτησιν τοῦ βοναπάρτου του.

Ὁ Τζὼν Δάϋ, παλαιὸς τῆς Βιργινίας θηρευτής, ἠκολούθει μετά τινος πρωτοπείρου νέου τὰ ἴχνη δορκάδος, ὅτε εἰς ἀπόστασιν τριάκοντα μέτρων πελωρία ἄρκτος λευκοραία, ἐξ τινος θάμνου ἐξελθοῦσα, ὠρθώθη ἐπὶ τῶν ὀπισθίων αὐτῆς ποδῶν καὶ ὠρυκαλέον ἀφῆκε βρυχηθμὸν ἔδειξε τοὺς φοβεροὺς της ὀδόντας καὶ τοὺς ὄνυχας. Πρὸς στιγμὴν ὁ νέος ἐχαμήλωσε τὴν καραβίναν του· ἀλλ' ὁ Τζὼν Δάϋ ἔσπευσε νὰ τὸν κρατήσῃ: « Φυλάξου, παλληκάρι, φυλάξου! » ἐμουρμούρισεν ὁ ἀπόμαχος μεταξὺ τῶν ὀδόντων του, ἔχων πάντοτε τοὺς ὀφθαλμοὺς προσηλωμένους εἰς τὴν ἄρκτον.

Οἱ δύω κυνηγοὶ ἔμειναν ἀκίνητοι· τὸ δὲ θηρίον τοὺς παρετήρησεν ἐπί τινα λεπτὰ, ἀλλ' ἐπὶ τέλους ἀπεσύρθη βραδέως μὲ τὴν χρῆσιν καὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν του.

Μετά τινα βήματα ἐπέστρεψεν, ὠρθώθη πάλιν καὶ ἐπανέλαβε τὴν ἀπειλήν. Ἐκ νέου ὁ Δάϋ ἔθηκε τὴν χεῖρά του ἐπὶ τοῦ βραχίονος τοῦ νεανίου, ἐπαναλαμβάνων πρὸς αὐτὸν πάντοτε σιγανῇ τῇ φωνῇ: « Ἥσυχα, παιδί μου· μὴ κινῆσαι, μὴ κινῆσαι, » καὶ ἡ παραγγελία αὕτη δὲν ἦτον πολὺ ἀναγκαία, καθόσον τὸ σφρῖγος τοῦ νέου ἦτον περασμένον.

Ἡ ἄρκτος τέλος πάντων ἐστάθη εἰς τὰ τέσσαρά της, ἐτροχώρησεν ἀκόμη εἴκοσι περίπου βήματα, ἔδειξε τοὺς ὀδόντας της καὶ ἐμούγγρισε πάλιν. Ἡ τελευταία ὅμως αὕτη πρόσκλησις ἤναψε τὸ αἷμα τοῦ Τζὼν Δάϋ. « Μὰ τὸν Δία! ἀνέκραξε, δὲν ὑπορέρω πλέον! » καὶ ἡ σραῖρά του ἐκτύπησε τὸ θηρίον· μ' ὅλον ὅτι δὲ ἡ πληγὴ δὲν ἦτον καιρία, αὐτὸ ἐβιλίασεν, ἀντὶ νὰ ἐρεθισθῇ, καὶ ἐβυθίσθη ἐντὸς τοῦ δρυμῶνος.

Ὁ νέος συνοδοιπόρος τοῦ Δάϋ τὸν ἐπέπληξε τότε, διότι δὲν ἐφύλαξε τὴν ἰδίαν του παραγγελίαν. « Νὰ σὲ εἰπῶ, παλληκάρι μου, εἶπεν ὁ ἀπόμαχος· ἡ φρόνησις εἶναι καλὸν πρᾶγμα· ἀλλ' ἡ πολλὴ προφύλαξις πολλάκις δὲν εἶναι καλή, ἔστω καὶ ὅταν ἦναι ἄρκτος. Ἤθελες νὰ μ' ἔχῃ αὐτὴ ἡ ψεῖρα ὅλην τὴν ἡμέραν καὶ νά με παίζῃ; »

Ἄλλος κυνηγὸς, καταδιώκων μίαν δορκάδα, ἔπεσεν ἐξ ἀπροσεξίας εἴς τι βαθὺ ῥέαρ, ἐξ ἐκείνων τὰ ὁποῖα σχηματίζονται καὶ μένουν εἰς τοὺς λειμῶνας μετὰ τὰς μεγάλας βροχάς· ἀλλ' ὁποία ὑπῆρξεν ἡ φρίκη του, ὅτε, πεσών, εὑρέθη πλησίον ὑπερμεγέθους λευκοραίας ἄρκτου! Τὸ τέρας τὸν ἥρπασε, καὶ τότε πάλη συνέστη δεινή, ὁ δὲ δυστυχὴς θηρευτὴς μόλις καὶ μετὰ βίας, ἀφοῦ ἐδήχθη δεινῶς καὶ κατεπληγώθη οἰκτρῶς τὴν μίαν χεῖρα καὶ τὴν κνήμην, ἐπέτυχε τέλος νὰ καταβάλῃ τὸν φοβερόν του ἀντίπαλον. Ἔμεινε δὲ ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας εἰς τὸ βάθος τοῦ ῥέατος, τρεφόμενος διὰ τοῦ ὠμοῦ τῆς ἄρκτου κρέατος. Τέλος δὲ πάντων, ἀναλαβὼν δυνάμεις ὅσαι ἤρκουν διὰ ν' ἀναρριχηθῇ καὶ ἐξέλθῃ τοῦ ῥέατος, ἔφθασεν ἔρπων χαράδραν τινὰ, τὴν ὁποίαν εἶχε σχηματίσει εἰς ῥύακ σχεδὸν ξηρανθείς, καὶ ἔπιεν ἀπορέστως δροσερὸν ὕδωρ, τὸ ὁποῖον τὸν ἐζωογόνησε· καὶ τότε, ἐξ ἑνὸς εἰς ἄλλον συρόμενος λάκκον, διετηρήθη καὶ διετράφη μὲ μικροὺς ἰχθῦς καὶ βατράχους.—Ἡμέραν τινὰ εἶδεν ἕνα λύκον, ὅστις ἐφόνευσε μίαν δορκάδα εἰς τὸ παρακείμενον λειβάδιον· παρευθὺς εἵρπυσεν ἐκτὸς τῆς φάραγγός του, ἐφόβερισε τὸν λύκον, καὶ, πλαγιάσας πλησίον τῆς δορκάδος, ἔμεινεν ἐκεῖ ἀρκετὰς ἡμέρας ὥστε νὰ γευθῇ πολλὰ εὔχυλα καὶ πολύτροφα κρέατα, τὰ ὁποῖα τῷ ἀπέδωκαν μέρος τῶν δυνάμεών του.

Ἐπανελθὼν δὲ εἰς τὴν φάραγγα, ἠκολούθησε τὸν ῥοῦν ῥυακίου τινὸς, μέχρις ὅτου μετεβάλλετο τοῦτο εἰς ἀρκετὰ ἰσχυρὸν ποταμόν. Κατῆλθε δὲ τὸν ποταμὸν τοῦτον, συρόμενος ἀπὸ τὸ ῥεῦμά του, καὶ, ἀκριβῶς κατὰ τὸ μέρος ὅπου οὗτος διεκλαδίζετο μὲ τὸν Μισσούρην, ἐπέτυχε δένδρον τι ἐρριμμένον, εἰς ὃ καὶ ἀναβὰς ὡς ἐπὶ ἵππου, εἰ καὶ μετὰ μεγάλης δυσκολίας, ἐπέπλευσεν ἐπὶ τοῦ ὕδατος μέχρις ὅτου ἔφθασεν ἀπέναντι τοῦ εἰς Κοννέιλ-Βλοὺρρ φρουρίου. Εὐτυχῶς ἦτον ἡμέρα, διότι ἄλλως δὲν θὰ τὸν ἔβλεπε κανείς. Ἐστάλη λοιπὸν μία λέμβος πρὸς βοήθειάν του, ὁ δὲ δυστυχὴς κολυμβητὴς ἀπεβιβάσθη εἰς τὴν ξηρὰν ἡμιθανὴς, καὶ ἐθεραπεύθη μὲν μετὰ ταῦτα ἐκ τῶν φοβερῶν πληγῶν του, ἀλλὰ πολλαχοῦ τοῦ σώματός του ἔμειναν διάφορα ἴχνη μωλώπων καὶ τραυμάτων, τὰ ὁποῖα δὲν ἠδυνήθη πώποτε νὰ ἐξαλείψῃ.

Προσεχῶς θέλομεν ὁμιλήσει διὰ τὰ δύω ἄλλα εἴδη τῆς ἄρκτου, ἤτοι τῆς φαιᾶς καὶ τῆς λευκῆς.

—=—

Ο ΜΟΣΧΟΒΟΥΣ.

Τὸ ζῶον τοῦτο εὑρίσκεται εἰς τὰ κατεψυγμένα μέρη τῆς βορείου Ἀμερικῆς, ἰδία δὲ, κατὰ τὸν Χέαρν, πέραν τοῦ πολικοῦ κύκλου. Ἐπειδὴ δὲ δὲν ἔχει ῥύγχος ὡς τὰ ἄλλα ζῶα, ὁ Βλανβίλλ διακρίνει αὐτὸ ἐκ τοῦ κυρίως λεγομένου βοὸς ἀποκαλῶν τὸ εἶδος τοῦτο βοῦβαλον. Ἔχει δὲ μικρὸν ἀνάστημα, χαμηλοτάτους πόδας, καὶ τὸ σῶμά του εἶναι κατακεκαλυμμένον ἀπὸ πολλὰς τρίχας καὶ μαλλία βαθυφαίου χρώματος, τὰ ὁποῖα ἐν ὥρᾳ χειμῶνος φθάνουν μέχρι τοῦ ἐδάφους· λευκωπὴ δέ τις θέσις διακρίνεται ἐπὶ τῆς ῥάχεως, ἥτις καλεῖται ἔδρα, ἢ σέλλα κοινῶς. Κέρατα πλατύτατα καὶ ὁμαλὰ κατὰ τὴν βάσιν στολίζουσι τὴν κεφαλήν του ὡς εἶδος περικεφαλαίας· εἶναι δὲ τόσῳ μεγάλα, ὥστε ζυγίζουσιν, ὡς βεβαιοῦται, ἐπέκεινα τῶν 60 λιτρῶν. Τὸ ὄνομα μοσχόβους δίδεται εἰς τὸ ζῶον τοῦτο ἕνεκα τῆς ὀσμῆς ἣν ἀναδίδει ἡ σάρξ του

κατά τινας ἐποχάς, καὶ πρὸ πάντων κατὰ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος, ἡ δὲ ὀσμὴ αὐτὴ εἶναι τόσον δυνατή, ὥστε μεταδίδεται καὶ εἰς τὰς μαχαίρας τὰς ὁποίας μεταχειρίζονται διὰ νὰ κόπτωσι τὸ κρέας του. Ἐκτὸς τῆς ἐποχῆς ταύτης, καὶ ὅταν ὁ βοῦς ἦναι λιπαρός, τὸ κρέας του εἶναι ἐξαίρετον. Καὶ μέρος μὲν τοῦ χρόνου τρέφεται μὲ χόρτα καὶ βρύα, μέρος δὲ μὲ λειχῆνας.

Μ' ὅλον ὅτι, ὡς εἴπομεν, τὰ μέλη του εἶναι βραχέα, τρέχει ὅμως, ἢ μᾶλλον καλπάζει μὲ μεγάλην ταχύτητα, καὶ ἡ εὐκολία μεθ' ἧς διασκελίζει τὰ ὄρη εἶναι παραπλησία ἐκείνης ἣν ἔχει ἡ αἴξ.

Κατὰ τὸν μῆνα σεπτέμβριον τὰ ζῶα ταῦτα συνάζονται ἀγεληδόν, οὐχὶ διὰ νὰ μεταναστεύσωσι, καθότι πολλοὺς ὁ Παρρὺ ἐφώνευσεν εἰς τὴν νῆσον Μελβίλλη, ἀλλὰ πιθανῶς διὰ νὰ ἐνισχύωνται κατὰ τῶν λύκων, οἵτινες εἶναι ἄφθονοι εἰς τὰ μέρη ἐκεῖνα.

Ὁ ὑποπλοίαρχος Ἐ. δε-Βραὶ ἀφηγεῖται ὡς ἑπομένως τὴν θήραν τοῦ μοσχόβους εἴς τινα σημείωσιν, τὴν ὁποίαν ἀπηύθυνεν εἰς τὴν Ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν.

« . . . Ὅταν τὰ ζῶα ταῦτα προσβληθῶσιν ὑπὸ τῶν θηρευτῶν, συναθροίζονται, σχηματίζουσι σύμπυκνον φάλαγγα, θέτοντα τὰ μεταξὺ των νεώτερα εἰς τὸ κέντρον, τῆς ἀπισθίας συνοδίας διευθυνομένης πάντοτε πρὸς τοῦτο τὸ κέντρον καὶ παρουσιαζούσης οὕτω πρὸς τὸν ἐχθρὸν τὸ μέτωπον καθ' ὅλας τὰς διευθύνσεις. Οἱ ἄρρενες σκάπτουσι καὶ κτυπῶσι τὴν γῆν διὰ τῶν κεράτων καὶ τῶν ἐμπροσθίων ποδῶν των, ἑτοιμαζόμενοι οὕτως εἰς τὴν μάχην· εἷς δ' ἐξ αὐτῶν, ὁ καὶ γηραιότερος ἐκ τῆς ἀγέλης, ἵσταται ἔμπρος, ὡς στρατηγὸς ἐπὶ κεφαλῆς τοῦ στρατοῦ, καὶ προχωρεῖ μετὰ προσοχῆς καὶ προφυλάξεως διὰ νὰ κατασκοπεύσῃ τὸν ἐχθρόν, ἐπιτηρῶν ἅμα προσεκτικῶς καὶ τὰ ἐλάχιστα τῶν θηρευτῶν κινήματα.

» Τελεσθείσης τῆς κατασκοπείας, ἐπιστρέφει εἰς τὴν θέσιν του καὶ περιμένει τὴν προσβολήν. Τότε δὴ τὸ ζῶον ἐμφανίζεται μὲ ὅλον τὸ μεγαλοπρεπὲς κάλλος του καὶ ὅστις θηρευτὴς εὑρεθῇ διὰ πρώτην φορὰν ἐνώπιόν του πρέπει νὰ συνάψῃ ὅλην τὴν γενναιότητα καὶ τὸ θάρρος του. Μ' ὅλον ὅτι ὅμως κατὰ τὸ ἦθός των εἶναι φοβερά, τὰ ζῶα ταῦτα, ἐπειδὴ ἔχουν πολλὴν ἐμπιστοσύνην εἰς τὴν δύναμίν των, ἀφίνουσι τὸν ἐχθρὸν νὰ πλησιάσῃ παραπολύ, καὶ ἅμα μὲ τὸν πρῶτον πυροβολισμὸν ἡ ἀγέλη τρέπεται εἰς φυγήν, ἀφίνουσα εἰς τὸ πεδίον τοὺς νεκροὺς καὶ τραυματίας. Πολλάκις εἶδον πέντε ἢ ἓξ θηρευτὰς, οἵτινες κατέβαλον μίαν ἀγέλην ἐξ εἴκοσι ζώων. Ἅπαξ μόνον εἶδον ἓν ζῶον ἐφορμῶν· ἀλλ' ἐπειδὴ τὸ ταλαίπωρον εἶχε δώδεκα σφαῖρας εἰς τὸ σῶμα, μὴ δυνηθὲν νὰ φύγῃ, ἐπροσπάθει νὰ ὑπερασπισθῇ τὸν ἑαυτόν του μέχρι τελευταίας σιγμῆς.»

Τὰ τελευταῖα ὅμως ταῦτα δὲν συμφωνοῦν μὲ ὅσα διηγεῖται ὁ Ῥόσς. Μοσχόβους τις, τοῦ ὁποίου τὸ σῶμα ἔλαβε τρεῖς βολὰς, ἐφώρμησε κατ' αὐτοῦ καὶ ὁ περίφημος ναυτικὸς δὲν ἤθελε σωθῇ, ἂν δὲν ἀπήντα χονδρὸν τμῆμα βράχου, ὄπισθεν τοῦ ὁποίου κατέφυγε καὶ ὠχυρώθη, τὸ δὲ ζῶον ἐπέπεσε μὲ τὴν κεφαλὴν μὲ τεραστίαν ὁρμήν.

Τὸν ἔφαγον δὲ κατόπιν ὡμὸν οἱ Ἐσκιμῶοι, οἵτινες κατ' αὐτὴν τὴν περίστασιν ἔδειξαν ὑπερβολικωτάτην λαιμαργίαν. Πληρωθέντες τὴν γαστέρα, ἀλλ' οὐχὶ καὶ χορτασθέντες, ἐξεπλώθησαν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους, περιμένοντες μὲ πλήρεις κρεάτων τὰς χεῖρας νὰ ἐλαφρυνθῇ ὁ στόμαχός των.

(*Les Grandes Chasses*).

Γ. Α. Ξ.

ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΚΑ.

Ἀξιότιμε κύριε ἐκδότα τῆς «Ν. Ἑπταλόφου»[1].

Πρὸ ὀλίγων ἐτῶν ἐπισκεφθέντες τὴν ἐν Σέρραις κειμένην ἱερὰν Μονὴν τοῦ Τιμίου Προδρόμου, καὶ ἀναδιφήσαντές τινας τῶν ἀρχαίων κωδίκων τῆς αὐτῆς Μονῆς, ἐπετύχομεν πρὸς τοῖς ἄλλοις καὶ τὰς κατωτέρω δύω ἐπιστολὰς, ἑλληνιστὶ γεγραμμένας· τὴν μὲν τοῦ Μητροπολίτου Μελενίκου κυρίου Μεθοδίου πρὸς τὸν Θεοδόσιον μέγαν Πρωτονοτάριον τῆς Μ. τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, τὴν δὲ τοῦ Μαρτίνου Κρουσίου πρὸς τὸν αὐτὸν Μητροπολίτην. Καὶ ἐκ μὲν τῆς πρώτης ἐπιστολῆς δείκνυται ὅτι ὁ Μητροπολίτης Μελενίκου ἐλεεινολογεῖ ἑαυτὸν ὡς οἱονεὶ καταδικασθέντα ἵνα ζῇ μεταξὺ Τριβαλλῶν, καὶ ὑστερημένον πάσης πνευματικῆς τροφῆς, καὶ τῶν γλυκειῶν συνομιλιῶν τῶν σπουδαίων· ἐκ δὲ τῆς δευτέρας, ὅτι ὁ Μ. Κρούσιος, πληροφορηθεὶς παρὰ τοῦ Γερλαχίου περὶ τῆς ἐξόχου παιδείας καὶ ἐξησκημένης ἱκανότητος καὶ ἀρετῆς τοῦ Μελενίκου, γράφει καὶ προτρέπει αὐτὸν ἵνα ποιμαίνῃ τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα ἐκ τῶν σωτηριωδῶν λογίων τοῦ Θεοῦ. Ἀμφότεραι αἱ ἐπιστολαὶ αὗται, τὸ καθ' ἡμᾶς, εἰσὶν οὐ μικροῦ λόγου ἄξιαι διά τε τὸ γλαφυρὸν τῆς φράσεως καὶ τὰς ἐπιχαρίτους ἰδέας, τῷ Ἀττικῷ ἅλατι ἠρτυμέναις· ἐὰν δὲ καὶ ἡ ὑμ. ἐλλογιμότης κρίνῃ αὐτὰς ἀξίας λόγου, δύναται νὰ καταχωρήσῃ εἰς τὸ Περιοδικὸν αὐτῆς «Ν. Ἑπτάλοφος»· ἐπιρωλαττόμεθα δ' ἀκολούθως ἵνα ἀποστείλωμεν πρὸς δημοσίευσιν καὶ ὀλίγας ἐπιγραφὰς Ἑλληνικὰς καὶ Λατινικὰς, τὰς ὁποίας μετὰ πολλοῦ μόχθου καὶ κόπου ἠδυνήθημεν νὰ εὕρωμεν ἐν τῇ ἐπαρχίᾳ Δράμας καὶ ἀνεγράψαμεν ὅσον αἱ ἀσθενεῖς ἡμῶν δυνάμεις ἐπέτρεψαν. Αἱ ἐπιστολαὶ ἔχουσιν οὑτωσί.

Ἐπιστολὴ Α.

« Εὐλαβέστατε καὶ λογιώτατέ μοι κύριε Θεοδόσιε καὶ ἅγιε μέγα Πρωτονοτάριε τῆς τοῦ Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, ἡμέτερε δ' ἐν Χριστῷ ὑπερήδιστε ἀδελφὲ, χαίρων εἶης καὶ εὐφραινόμενος καὶ τῇ παντοκρατορικῇ δεξιᾷ φρουρούμενος. Θέλον παῖς εἶναι καὶ μαθητὴς καὶ πάντοτε σὺν ὑμῖν διατρίβειν, καὶ ἐσκόρον ἀπολαμ-

(1) Σημ. «Ν. Ἑπταλόφου». Τὴν πολλοῦ λόγου ἀξίαν ταύτην διατριβὴν ἀπέστειλεν ἡμῖν ὁ Πανιερώτατος Ἁγ. Χριστουπόλεως Κ. Ταράσιος.

ξάνειν τῶν γλυκειῶν ὑμῶν συνομιλιῶν, καὶ τῶν τῆς εὐδαιμονεστάτης τῶν πόλεων ἀγαθῶν ἐντρυφημάτων· ἀλλ' οὐκ οἶδ' ὅπως ὁ τοῦ Διὸς κύδος πεσὼν ἐρρίψέ με πρὸς Τριβαλλοὺς, γένος ἑτερόγλωσσον, καὶ δυσήνιον, καὶ κωφόν· οὐ γὰρ κάμπτει πειθόμενον λόγῳ ἢ μάστιγι, ἀλλ' οἷά κεν ταύρῳ παρεοικὸς ἀλληναλλως φέρηται. Θαυμάζειν γὰρ ἐπεοίκαμεν πῶς ἡ Εὐδοξία τὴν πικροτάτην ταύτην Κουκουσὸν οὐκ οἶδεν, ἀλλὰ τὴν εἰς Πόντον. Διαβιώοις τοιγαροῦν, ὦ σορῶν ἀνδρῶν σορώτερε, καὶ φίλων πιστοτάτων κλεπτίστατε, τὸν χρυσοῦν ἐντεῦθεν βίον καὶ εὐδαίμονα ἐσκόρον κατατρυφᾶν τῶν ὧν ἐδωρήθης παρὰ Θεοῦ ἀγαθῶν εἰς ἀπείρους λυκάβαντας, καὶ ἡμῖν χαρίζεσθαι σας γλυκερὰς συλλαβάς· μὴ κατόκνει Θεοῦ φρουροῦντός σε, παρακαλῶ, ἐπεὶ διψῶμεν αὐτὰς ὡς ὕδωρ οἱ βάτραχοι· τοῦ γὰρ ἄλγους τῶν ποδῶν ἡ δυνεκὴς τῶν σῶν συλλαβῶν ἀνάγνωσις ἀποβάλλοιεν ἂν τὴν μνήμην. Συγγνωμονητέον, ἀδελφὲ, ὅτι καθ' ὁδὸν ἐν Σιδηροκάστρῳ ἄδωρον τὴν γραφὴν γράψας πέπομφα. Τὸν σορώτατον καὶ λογιώτατόν μοι μέγαν Διερμηνευτὴν τῆς Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας ἀσπάζομαι ἐν Χριστῷ καὶ πάντας τοὺς φίλους.

Ὀκτωβρίου Κ'.

Μελενίκου Μεθόδιος καὶ σὸς κατὰ πάντα.»

Ἐπιγραφὴ

Τῷ εὐλαβεστάτῳ καὶ σοφῷ ἀνδρὶ κυρίῳ Θεοδοσίῳ, τῷ μεγάλῳ Πρωτονοταρίῳ τῆς Χριστοῦ Μεγάλης Ἐκκλησίας, τῷ ἡμετέρῳ κατὰ πάντα, ἐντίμως δοθείη.

Ἐπιστολὴ Β'.

« Τῷ Πανιερωτάτῳ Μελενίκου Μητροπολίτῃ κυρίῳ Μεθοδίῳ ἐν Χριστῷ χαίρειν.

» Ἄλλοις πολλοῖς τῶν Ἑλλήνων, οἵτινες ἀγαθοὶ καὶ πεπαιδευμένοι καὶ φιλόξενοι, ἐπιστεῖλαι θαρσήσας, πῶς οὐκ ἂν καὶ τῇ σῇ ὁσιότητι γράψαι μή; ἐὰν γὰρ καὶ ἀλλογενὴς, οὐδὲ μέγας ἐγὼ, ὅμως εἴπερ τις ἄλλος τὸ Ἑλληνικὸν φιλῶ. Σὺ δὲ, Αἰδεσιμώτατε κύριε Μητροπολίτα Μελενίκου, τῶν φιλοθείᾳ καὶ παιδείᾳ καὶ τρόπων χρηστότητι διαφερόντων τυγχάνεις ὤν, ὥσπερ ἐκ τοῦ ἀγαπητοῦ μου κατὰ πνεῦμα ἀδελφοῦ κυρίου Γερλαχίου ἐπληροφορήθην· οὐχ οἷός τε τοίνυν εἰμὶ, μὴ οὐχὶ καὶ τῇ σῇ εὐλαβείᾳ ἐπιστέλλειν· τί δ' ἐπιστέλλειν; φιλόχριστον μετ' αἰδοῦς ἀσπασμόν. Ὑγιαίνοις οὖν καὶ ἀγαλλιῶο ἐν πνεύματι Κυρίου, καὶ μακρόβιος εἴης, εὐημερῶν κατὰ τὸ ἐν τῇ ἐπιγείῳ ὑπερορίᾳ ἐνόν. Σωτηριωδῶς ἐκ τῶν τοῦ Θεοῦ λογίων τὰ λογικὰ τοῦ Χριστοῦ πρόβατα πρὸς τὴν ζωὴν πομαίνοις· πάντοτε ἐπὶ τῇ διὰ τοῦ Σωτῆρος θείᾳ χάριτι χαίροις· ἀδιαλείπτως τῷ Κυρίῳ προσεύχοιο, ἐν πᾶσιν εὐχαριστοίης, καὶ μετὰ τὰ τῇδε τῆς αἰωνίου καὶ ἀλήκτου ληξεως (ἧς μόνον τὸ τοῦ Χριστοῦ παναρκὲς κατόρθωμα διὰ μόνης εἰς αὐτὸν ζώσης πίστεως ἡμᾶς ἐπιβόλους ποιεῖ) μετὰ πάντων τῶν ἁγίων ἐπιβαίης.

» Ἀπὸ Τυβίγγης, τῇ 15 Ἀπριλίου (ὅτε καὶ ἄλλοις τιμίοις ἀνδράσιν αὐτόσε ἐπέστελλον), ἐν ἔτει τοῦ ἐκ τῆς παναγίας καὶ πανασπίλου Κόρης τεχθέντος παγκοσμίου λυτρωτοῦ ,αροθ'.

» Ὁ τῆς ὁσιότητός σου ἕτοιμος

« Μαρτῖνος Κρούσιος ἐν τῇ τῆς Ἀλλαμανικῆς Τυβίγγης Ἀκαδημίᾳ τῶν ἑκατέρωθεν ῥώμης γλωσσῶν καὶ συγγραφέων κατὰ τὸ ἀσθενές μου διδάσκαλος.

M. CRYSII ΑΠΟΤΑΤ.

Η ΑΘΗΝΗΣΙΝ ΕΝΝΕΑΚΡΟΥΝΟΣ.

Εἶναί τινες τῶν ἀνθρώπων τόσον εὐγενεῖς, τόσον καλοὶ τῶν καρδιῶν ἀγωγοί, ὥστε καὶ αὐτὸς ὁ Διάβολος, ὅστις, κατά τινα τῶν ἐκ φαλάκρας φιλοσόφων, εἶναι ἡ αἰωνία ἄρνησις, ἐνδίδει εἰς τὰς ἀξιώσεις των. Ἐγὼ, ὅστις χωρὶς, πιστεύω, νὰ ἦμαι Διάβολος, συνήθως ἀρνοῦμαι πᾶν ὅ,τι τίς μοι ζητεῖ, καὶ δαψιλῶς παρέχω ὅ,τι δὲν μοι ζητεῖ, δὲν ἠδυνήθην ν' ἀρνηθῶ μικρὰν συμβολὴν εἰς τὸ Ἀττικὸν Ἡμερολόγιον τοῦ Ἀλθώτα, τοῦ εὐφυοῦς αὐτοῦ συγγραφέως αὐτὴν αἰτήσαντος.

Δέν μοι μέλει, ἂν τὴν διατριβήν μου ταύτην κατακρίνωσι πάντες οἱ τοῦ Ἀλθώτα ἀναγνῶσται, πολὺ δὲ θὰ εὐχαριστηθῶ, ἂν εἰς δύω μόνον ἀρέσῃ, καὶ μάλιστα ἂν οἱ δύω αὐτοὶ τύχῃ νὰ ὦσιν ἄνθρωποι, καὶ ἀκόμη μάλιστα ἂν οἱ δύω αὐτοὶ ἄνθρωποι τύχῃ πάλιν νὰ ὦσιν ἐξ ἐκείνων, εἰς ὧν τὸ φύραμα ἐχρησίμευσεν ὡς προζύμη ἡ πλευρὰ τοῦ ἀειμνήστου Ἀδάμ. Εὐχαριστοῦμαι δὲ εἰς τὴν ἔγκρισιν δύω μόνον, διότι γνωρίζω καὶ πιστεύω ὅτι δὲν δύναταί τις, κατὰ τὸ Εὐαγγέλιον, νὰ συλλέξῃ ἐξ ἀκανθῶν σῦκα καὶ ἐκ τριβόλων σταφυλάς.

Δὲν ἐννοῶ ὅτι ἡ κοινωνία ἡμῶν σύγκειται ἐξ ἀκανθῶν καὶ τριβόλων, ἀλλὰ τέλος πάντων δὲν εἶναι καὶ κῆπος χαρίτων, δι' ἐμὲ τουλάχιστον.

Καὶ τῆς ξηρᾶς καὶ τῆς ὑγρᾶς παλαιᾶς Ἑλλάδος ἕκαστον μέρος, ἕκαστος χῶρος εἶχε τὴν μυθολογίαν του, καὶ τὴν ἱστορίαν του. Πανταχοῦ ὑπῆρχε ζωὴ καὶ εὐαισθησία καὶ μόνον ἀναίσθητοι ἦσαν οἱ λεγόμενοι φρόνιμοι γενικῶς καὶ εἰδικώτερον οἱ γυμνασιάρχαι καὶ οἱ ἀλείπται, ὅπως καὶ τώρα περίπου συμβαίνει, ἂν ἐξαιρέσωμεν ἕνα μόνον, τὸν φοιτητὴν τοῦ Ἄντρου τῶν Νυμφῶν.

Εἰς τὴν ἱστορίαν καὶ τὰ μυθεύματα τῆς νερουλῆς Ἑλλάδος μικρὰ καὶ ὀλίγη ἦτο ἡ συμβολὴ τῆς καταξήρου Ἀττικῆς. Μόλις κατώρθουν νὰ βρέχωσιν ἐπιπολαίως τὰ διψασμένα καὶ καίοντα χεῖλη της τὰ σπάνια καὶ γλίσχρα ὕδατα τοῦ ἑνὸς καὶ ἡμίσεως ποταμοῦ της, τοῦ ἀκεραίου δηλαδὴ Κηφισσοῦ καὶ τοῦ ἡμίσεως καὶ περιωνύμου Ἰλισσοῦ, καὶ μόλις παρεῖχε τοῖς Ἀθηναίοις ἰδίως τὸ ἐπιούσιον ὕδωρ αὐτῶν πηγή τις πλησίον τοῦ Ἰλισσοῦ, ἡ μικρὰ καὶ διὰ τοῦτο περιβόητος Καλλιρρόη.

Ὁ Κηφισσός, ὁ Ἀττικὸς δηλονότι Κηφισσός, φαίνεται ὅτι οὐδέποτε κατέστη ναριθμιος ἐν τοῖς κλασικοῖς ποταμοῖς τῆς κλασικῆς Ἑλλάδος ἕνεκα τῆς ἀναισθησίας του· τώρα ἀκούεται περισσότερον, χάρις εἰς τὴν Δημαρχίαν Ἀθηνῶν καὶ τοὺς πολυτρόπους καὶ πολυμηχάνους ἐνοικιαστὰς τῶν ναμάτων του καὶ τοὺς καλουμένους ποταμάρχους.

Ὁ Ἰλισσὸς μόλις μνημονεύεται ὡς λεκάνη, εἰς ἣν ἔπλυνε τοὺς πόδας ἑαυτοῦ ὁ εὐαίσθητος Σωκράτης, οὗ τὴν κεφαλὴν εἶχε τὴν ἀγαθωσύνην νὰ πλύνῃ διὰ καταιονήσεων ἡ εὐγενὴς του κυρία, ἡ λόγου ἀξία Ξανθίππη, ἣν ὅλος ὁ κόσμος διὰ τὴν φροντίδα της ταύτην κατακρίνει καὶ μόνον ἡμεῖς καὶ δύω μωροὶ φίλοι ἡμῶν ἔχομεν τὴν παραξενάδα νὰ ἐπαινῶμεν ὡς καλὴν οἰκοκυράν, ἐπιμελουμένην τῆς οἰκίας της καὶ εἰς τὰ οἰκεῖα καὶ ἁρμόζοντα (κατὰ τὴν γνώμην της, *nota bene*) βαπτίζουσαν νάματα τὴν ἐχθρὰν τῆς οἰκιακῆς εὐεξίας φιλοσοφίαν.

Ἡ Καλλιῤῥόη ἦτο ἀριστερόθεν τοῦ καταῤῥάκτου τοῦ Ἰλισσοῦ, πλησίον τοῦ καταῤῥεύσαντος παρεκκλησίου τῆς ἁγίας Φωτεινῆς καὶ τῆς μεγάλης γεφύρας, ἣν κατὰ τὸ 1852 ὁ τότε Δήμαρχος Ἀθηνῶν Κ. Κόνιαρης ἐδείματο, ἵνα διευκολύνῃ τὴν μετάβασιν τῶν προσωρινῶς ζώντων εἰς τὴν κατοικίαν τῶν αἰωνίως ζώντων νεκρῶν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα καὶ ἐν ταῖς πολλαῖς καὶ ποικίλαις ἐκλογαῖς ἐγειρομένων καὶ ψηφοφορούντων.

Αἱ κόραι τῶν πάλαι Ἀθηναίων δὲν ἐφαίνοντο οὔτε εἰς τὴν λεωφόρον τῶν Πατησίων, οὔτε εἰς τοὺς ἀνακτορικοὺς κήπους, οὔτε εἰς τὰς ἀγυιὰς καὶ τὰς ὁδοὺς καὶ τὰ διαφόρων εἰδῶν καὶ γενῶν κοσμήματων καὶ ἱματισμῶν πρατήρια· ἔμενον οἴκοι, καλῶς μάλιστα φρουρούμεναι εἰς ὀχυροὺς παρθενῶνας, μετέβαινον ὅμως πᾶσαν πρωΐαν συνήθως εἰς τὴν Καλλιῤῥόην ταύτην νὰ παίρνωσιν ὕδωρ· διότι ἐν τοῖς ἁπλοϊκοῖς τῆς ἀρχαιότητος χρόνοις δὲν εἶχον οἱ Ἀθηναῖοι οἰκέτας· φαίνεται δὲ ὅτι καὶ δὲν ἦσαν ἄλλαι παρὰ ταύτην κρῆναι, ἐκτὸς τῆς ἀμφιθόλου οὐσίας κλεψύδρας, παρ' ᾗ πολλὰ λαθρεμπόρια μὴ ἐμπορικοῦ γένους συνέβησαν. Δὲν δύναται εὐκόλα νὰ ἐξηγηθῇ διὰ τί ἐτύχαινε καὶ οἱ νέοι τῆς ἐποχῆς ἐκείνης νὰ φοιτῶσι πολὺ εἰς τὰς παρὰ τὴν Καλλιῤῥόην ὁδούς, καὶ μάλιστα καθ' ἃς ὥρας αἱ ἀβροκόμαι νεάνιδες ἐπὶ ὤμου φέρουσαι τὰς ὑδρίας μετέβαινον ἢ ἐπανήρχοντο ἐκ τῆς Καλλιῤῥόης στερρῷ βήματι καὶ φλογερῷ βλέμματι, ὡς νῦν αἱ κόραι ἐν Σπάτᾳ Κρωπίας ἀπὸ τοῦ κοινοῦ τοῦ χωρίου των ῥέοντος, εἰς οὗ τὴν φιλόσοφον ἐξέτασιν πολὺ ἀσχολεῖται τῶν πανσιωτάτων φίλων μού τις, ὁσάκις μεταβαίνει ἐκεῖ χάριν εὐλογίας ἢ τοῦ τρύγους τῶν ἀμπέλων του.

Ἂν μὴ ἐφοβούμην μὴ μὲ εἴπωσιν οἱ μὲν ποιηταὶ αὐθάδη, οἱ δὲ φιλολόγοι φιλόλογον, ἤθελον διὰ μακρῶν ἐκθέσει πόσοι ἔρωτες ἔλαβον τὴν γένεσιν καὶ ἀρχὴν των ἐν ταῖς πηγαῖς, ταῖς κρήναις καὶ τοῖς φρέασι, χωρὶς νὰ παραλείψω οὔτε τὴν πατρισρχικὴν ἱστορίαν τῆς ὡραίας Ρεβέκκας, οὔτε τῆς Νηρηΐδος Ἀρεθούσης τὰ νάματα, οὔτε τοῦ Ναρκίσσου τὰ πονηρὰ κάτοπτρα, οὔτε τῆς περικαλλοῦς Ἀθηναίας Ὠρειθυίας τὴν ἀπὸ τῶν ῥείθρων τοῦ Ἰλισσοῦ ἁπαγωγὴν ὑπὸ τοῦ ἔρωτι αὐτῆς ληφθέντος Βορέως, οὔτε τὴν εἰς τὸ ἄντρον τῶν Νυμφῶν ἐν τῷ νῦν χρόνῳ συχνὴν φοίτησιν ἑνὸς ἱεροφάντου περγαμηνούχου οἰκματίου καὶ ἁλαζόνος, νέαν τινὰ Ὠρείθυιαν ἱλισσιάδα λατρεύοντος διὰ τῶν κλασικῶν χαρίτων του καὶ ᾄδοντος χαμηλῇ καὶ ἑλληνίδι καὶ μακρονίδι, ὡς εἰκός, τῇ φωνῇ·

Ἔξελθε, φίλον ἦτορ, σὲ γὰρ ἰδεῖν ἐθέλω·
Ἐν γὰρ τῇ θέᾳ σοὶ εἰμι ὡς σκύλαξ ἐν ἀμπέλῳ.

καὶ ἄλλας κλασικὰς μωρολογίας.

Ἡ Ἐννεάκρουνος ἔγεινε καὶ ἀφορμὴ ξενπλασίας, ὡς ἐκ τῶν ἑξῆς γίνεται δῆλον. Εἶναι μακρόν, οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ξένον τῆς ὑποθέσεως τοῦ λόγου τούτου νὰ διαλάβωμεν πῶς εὑρέθησαν ἐν Ἀθήναις Πελασγοί, καὶ οὐ μόνον ταῦτα, ἀλλὰ καὶ σκανδαλώδης εἶναι ἡ ἐξέτασις τοῦ τοιούτου ζητήματος, διότι ὑπάγεται εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῶν ἐκ διόπτρων σορῶν τῆς ἀρχαιότητος ἐρευνητῶν, οἵτινες ὅσον σοφοὶ εἶναι τόσον εἶναι καὶ ζηλότυποι καὶ ξυνοὶ καὶ ξένοι καὶ παράξενοι, ὅταν οἱ ἄνθρωποι ἅπτωνται τῶν ὁσίων αὐτοῖς πραγμάτων. Ἐν τούτοις δεκτέον ἀνεξετάστως καὶ ἀσόρως τὴν διατριβὴν ἐν Ἀθήναις Πελασγῶν, οὓς ἔβαλον οἱ Ἀθηναῖοι καὶ ἔκτισαν τὸ ἀπ' ἐκείνων ὀνομασθὲν Πελασγικὸν τεῖχος τῆς Ἀκροπόλεως· ἀντὶ μισθοῦ δὲ ἔδωσαν εἰς τοὺς ἀστέγους καὶ φερεοίκους Πελασγοὺς τούτους τὴν ὑπὸ τὸν Ὑμηττὸν χώραν, ἵνα κατοικήσωσι καὶ νέμωνται αὐτήν. Φαίνεται ὅμως ὅτι οἱ Πελασγοὶ ἐπεθύμησαν νὰ συμπεθερεύσωσι μὲ τοὺς Ἀθηναίους, καὶ διότι ἠγάπησαν μόνιμον ἀντὶ τοῦ πελαργικοῦ βίον καὶ διότι ἐνοστιμεύοντο κἄπως τὰς γλαυκώπιδας τῆς Παλλάδος θυγατέρας. Δὲν ἀπετόλμησαν ὅμως νὰ κάμωσι τοιαύτην πρότασιν εἰς τοὺς δεσποτικοὺς καὶ ζηλοτύπους Ἀθηναίους, πρὶν ἡ γνωρίσωσι καὶ τὰς περὶ αὐτῶν ἰδέας καὶ τὰ πρὸς αὐτοὺς αἰσθήματα τῶν ἀττικῶν κυριῶν. Ὅθεν οἱ καλοί μας Πελασγοί, ἐρχόμενοι εἰς τὴν πλησίον τῆς χώρας των πηγὴν Καλλιῤῥόην, κατεσκόπουν τὰς καλλισφύρους καὶ λευκωλένους Ἀττικὰς κόρας· βαθμηδὸν δὲ, ὡς εἴθισται ἐν ταῖς ἐρωτουργίαις, ἐζήτησαν καὶ πλειοτέραν πρὸς αὐτὰς οἰκειότητα. Ὅθεν πλησιάζοντες εἰς τὴν Καλλιῤῥόην, ὅταν ὑδρεύοντο αἱ κόραι, ἔκαμνον ἐργολαβείας, τότε δὲ αἱ ἐργολάβειαι δὲν ἦσαν πολὺ θεωρητικαί, ἀλλὰ μᾶλλον καλογηρικαί. Ἰδοὺ τί λέγει ὁ πανάγαθος Ἡρόδοτος. «Κατοικημένους γὰρ τοὺς Πελασγοὺς ὑπὸ τῷ Ὑμηττῷ, ἐντεῦθεν ὁρμεωμένους ἀδικέειν τάδε· ῥοιτᾶν γὰρ αἰεὶ τὰς σφετέρας (τῶν Ἀθηναίων) θυγατέρας τε καὶ τοὺς παῖδας ἐπὶ ὕδωρ ἐπὶ τὴν ἐννεάκρουνον· οὐ γὰρ εἶναι τοῦτον τὸν χρόνον σφίσι κω οὐδὲ τοῖσι ἄλλοισι Ἕλλησι οἰκέτας. Ὅκως δὲ ἔλθοιεν αὗται, τοὺς Πελασγοὺς ὕβριός τε καὶ ὀλιγωρίας βιᾶσθαι σφέας.»

Οἱ Ἀθηναῖοι, θέλοντες δι' ἴδιον λογαριασμὸν τὰς θυγατέρας των, καὶ μὴ νοστιμευόμενοι εἰς ταύτας μεριτας τοὺς Πελασγοὺς, τοὺς ἐδίωξαν ἀπὸ τὰς χώρας των, ἂν καὶ προσθέτουσιν ἄλλοι, ὅτι τοὺς ἐδίωξαν διότι ἐρωτεύθησαν ἐξ ὑπαμοιβῆς καὶ οἱ Ἀθηναῖοι τὴν ὑπὸ τῶν φιλοπόνων Πελασγῶν ἐξημερωθεῖσαν καὶ καλλιεργηθεῖσαν ὑπώρειαν τοῦ Ὑμηττοῦ. Ἴσως αὕτη εἶναι ἡ πρώτη ἱστορικὴ ἀρχὴ τῆς ξενπλασίας, τῆς αὐτοχθο-

νίας καὶ ἑτερογθονίας, τοῦ αἰσχροῦ τούτου κατασκευάσματος, τοῦ εὐτυχῶς νεκροτοκίου γενομένου.

Πρωΐαν τινὰ, ὅτε μόλις αἱ τοῦ ἡλίου ἀκτῖνες εἶχον πέσει ἐπὶ τῆς σεβασμίας φαλάκρας τοῦ Ὑμηττοῦ, οἱ τοῦ Πεισιστράτου υἱοὶ ἐλθόντες εἰς τὴν πλησιεστέραν παρθένων ἐν τοιαύτῃ ὥρᾳ τῆς ἡμέρας Καλλιῤῥόην καὶ ἰδόντες τὰς κόρας τῶν Ἀθηναίων ὡπλισμένας διὰ τῶν ὑδριῶν των, ὡς τὸ τάγμα τοῦ Γυδεὼν, ἐπεθύμησαν νὰ παράσχωσι σουβενίρ εἰς ταύτας, νὰ γίνηται καὶ λόγος περὶ τοῦ ὀνόματός των· ὅθεν τὴν τέως ἀρελῶς καὶ φυσικῶς ῥέουσαν Καλλιῤῥόην καλύψαντες διὰ πλακὸς, ἐτεχνολόγησαν οὕτως ὥστε τὸ ὕδωρ νὰ βλύῃ ἐξ ἐννέα κρουνῶν. Ὅθεν καὶ ἡ τέως Καλλιῤῥόη ὀνομαζομένη πηγὴ μετωνομάσθη ἔκτοτε ἐννεάκρουνος. « Καὶ τῇ κρήνῃ τῇ νῦν μὲν, τῶν τυράννων οὕτω σκευασάντων, ἐννεακρούνῳ καλουμένῃ, τὸ δὲ πάλαι φανερῶν τῶν πηγῶν οὐσῶν, Καλλιῤῥόῃ ὠνομασμένῃ, ἐκείνῃ τε ἐγγὺς οὔσῃ, τὰ πλείστων ἄξια ἐχρῆτο » (Θουκ. Β', 18). Ἐκ τῆς ἐννεακρούνου δὲ ταύτης οὐ μόνον τὸ μόνον τὸ πρὸς πόσιν ὕδωρ ἐλάμβανον, ἀλλὰ καὶ τὸ χρησιμεῦον διὰ τὰ νυμφικὰ λουτρά· « ἔθος (γὰρ) ἦν τοῖς γαμοῦσι λουτρὰ μεταπέμπεσθαι κατὰ τὴν τοῦ γάμου ἡμέραν » τὸ αὐτὸ δὲ ἐποίουν καὶ αἱ νύμφαι, ἐκ τῆς Καλλιῤῥόης τοῦ ὕδατος κομιζομένου. « Καὶ νῦν ἔτι ἀπὸ τοῦ ἀρχαίου πρό τε γαμικῶν ἐς ἄλλα τῶν ἱερῶν νομίζεται τῷ ὕδατι (τῆς Καλλιῤῥόης) χρῆσθαι » (Θουκυδ. Β', 15).

Καὶ ταῦτα μὲν περὶ τῆς ἐν μακαρίᾳ τῇ λήξει Καλλιῤῥόης· ὀλίγα ἐκ πολλῶν ἢ πολλὰ ἐξ ὀλίγων, ἀναλόγως τοῦ χώρου, ὃν ἡ παγκόσμιος ἔκθεσις τοῦ Ἀλθωτικοῦ Καζαμίου παρεχώρησεν ἡμῖν. Ἐκ τούτων βέβαια οὐδὲν νεώτερον ἔχει τις νὰ διδαχθῇ, εἰμὴ τοὺς ἐρωτας τοῦ δυστυχοῦς διδασκάλου τοῦ ἄντρου τῶν Νυμφῶν.

Ἡ ἐννεάκρουνος ταῦτα δὲν ὑπάρχει ἐκεῖ δὲ που πλησίον ἀνηγέρθη παρὰ τὴν ὁδὸν τὴν ἄγουσαν εἰς τὸν κῆπον τῶν νεκρῶν ἀνόητον κυλινδρικὸν οἴκημα, πρωτοτύπου ἀρχιτεκτονικῆς, χρησιμεῦον ὡς γελοιογραφία μεταξὺ τῶν ἐν τῇ περιχώρῳ ἀρχαίων μνημείων. Περὶ τὸ κομψὸν ἀγροικότης οἰκοδόμημα τοῦτο ἐρυτεύθησαν δένδρα, ἴσως νὰ καλύψωσιν ἀπὸ τὰς θέας τῶν ἀνθρώπων τὸ ἀριστούργημα αὐτὸ τῆς στρογγύλης ἀρχιτεκτονικῆς, ὅπερ χρησιμεύει ὡς ταράξιππος τῶν σταδιοδρομούντων κατὰ τὴν ὁδὸν τῆς αἰωνιότητος νεκροφόρων ἁμαξῶν.

Τὰ παιδία τῆς χωρίστρας καὶ τῶν μύρων δὲν δροσίζονται πλέον ἐκ τῶν κρουνῶν τῆς Καλλιῤῥόης, διότι, ὅταν εὐαρεστῆται ὁ Ὑλιστὸς νὰ ὑγραίνηται κατόπιν ὄμβρων μεσοπωρινῶν ἢ ἐαρινῶν, ἔρχονται ὑπὸ τὸν καταῤῥάκτην αὐτοῦ μόνον ἑξηκοντοῦτες μέγαιραι καὶ πλύνουσι τὰς σισύρας τοῦ οἴκου των, αἱ δὲ κόραι, αἱ ἄλλοτε ἐντεῦθεν ὕδωρ ἀντλοῦσαι, ἔθραυσαν τὰς ἑαυτῶν στάμνους εἰς τοῦ πολιτισμοῦ τοὺς βωμοὺς, καὶ οὕτω τὴν ἀρελῆ ῥύσιν καὶ τοὺς ἀγνοὺς ἔρωτας διεδέξατο ἄχαρις τέχνη καὶ ψευδεῖς καὶ κερδοσκοπικαὶ ἀγάπαι.

Δ. ΠΑΝΤΑΖΗΣ.

ΑΦΡΟΔΙΤΗ Η ΜΗΛΙΑ.

Πολλάκις καὶ ἀπὸ παραδόσεως ἀκούσας τὸν πολυμαθῆ τῆς Ἀρχαιολογίας καθηγητὴν Κ. Ἀ. Ῥ. Ῥαγκαβῆν να ἐκφέρῃ τὴν εἰκασίαν, ὅτι δῆθεν ἡ Μηλία Ἀφροδίτη ἦν ἡ εἰς τὴν ἀσπίδα τοῦ Ἄρεως κατοπτριζομένη, οἵα φαίνεται ἐπιτετυπωμένη ἐπὶ νομίσματος Κορινθιακοῦ τῶν Ῥωμαϊκῶν χρόνων, καὶ ἐν τῇ ἐσχάτως δὲ ἐκδοθείσῃ ἱστορίᾳ τῆς Καλλιτεχνίας (τόμ. Α', σελ. 388) τὰ αὐτὰ ἀναγνοὺς, ἔλαβον ἀφορμὴν, μεταβὰς, κατὰ τὰς διακοπὰς τῶν μαθημάτων, εἰς τὴν ἰδιαιτέραν πατρίδα μου Μῆλον, να ἐξετάσω τὸν ἀνευρόντα τὸ ἄγαλμα ἐκεῖνο χωρικὸν, Δημήτριον Κεντρωτᾶν καλούμενον, περὶ τῆς θέσεως καὶ διατηρήσεως τοῦ ἀγάλματος καὶ τὰ κατὰ τὴν εἰς Γαλλίαν ἀπαγωγὴν αὐτοῦ διατρέξαντα.

Ὁ Δημ. Κεντρωτᾶς, γέρων ἁπλοῦς καὶ παντάπασιν ἀγράμματος, ἀλλὰ ζωηρὰν διατηρῶν τὴν μνήμην τῶν τότε διατρεξάντων, μοὶ διηγήθη τὰ ἑξῆς.

Κατὰ τὸ 1819 ὁ ἡγεμὼν Μουρούζης ἐπεσκέρθη τὴν νῆσόν μας· ἀναχωρῶν δὲ παρέλαβε μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὰ ἀρχαιότερα βιβλία τῆς Καντζιλαρίας τῆς νήσου, τὰ ἀπὸ τῆς ἁλώσεως τῆς Κωνσταντινουπόλεως μέχρι τοῦ τοῦ 1710 ἐξικνούμενα, καὶ παρήγγειλεν εἰς τοὺς προϋχοντας τῆς νήσου καὶ εἰς τὸν ἱερέα Οἰκονόμον Βεργῆν ἂν ποτε ἤθελεν εὑρεθῇ ἀρχαῖόν τι νὰ τὸ ἀποστέλλωσι πρὸς αὐτὸν εἰς Βλαχίαν. Ἕν ἔτος μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ Μουρούζη ὁ Δημ. Κεντρωτᾶς, σκάπτων στενόν τι τεμάχιον γῆς εἰς αὐτὸν ἀνῆκον καὶ οὐ μακρὰν τοῦ ἀρχαίου θεάτρου κείμενον, εὗρε τρεῖς στοὰς, ὧν ἡ μεσαία ἦν μείζων τῶν ἑκατέρωθι δύω, ἐπὶ τοῦ τόξου τῆς ὁποίας ἦσαν γράμματα, καὶ ἐντὸς τῆς μεσαίας ταύτης στοᾶς ἦν ἱδρυμένον καὶ ὄρθιον εἰσέτι ἱστάμενον τὸ ἄγαλμα, οὗ ἡ μὲν ἀριστερὰ χεὶρ ἐπέκρυπτε τοὺς μαστοὺς, ἡ δὲ δεξιὰ ἐκράτει μῆλον, παρὰ τὴν βάσιν δὲ τοῦ ἀγάλματος ἦν ἐπιγραφὴ « Ἀφροδίτη Νικηφόρος », καθ' ἃ ὁ Κεντρωτᾶς ἤκουσε νὰ λέγωσιν οἱ ὀπωσοῦν εἰδότες ἀναγινώσκειν· ἐν ταῖς ἑκατέρωθεν δὲ στοαῖς ἦν ἱδρυμένα, ὄρθια καὶ αὐτὰ ἱστάμενα, ἀγάλματα ἀνδρῶν γενειούχων, οἵτινες ὡμοίαζον μὲ παπάδες, κατὰ τὸ λέγειν τοῦ ἁπλοϊκοῦ χωρικοῦ. Ὁ κορμὸς τοῦ ἀγάλματος συνίστατο ἐκ δύω μερῶν, ἅτινα διὰ σιδηρίνης ῥάβδου τετραγώνου ἡσοῦντο κατὰ τὸ ὑπογάστριον, ὅθεν ἄρχεται τὸ πολύπτυχον τοῦ ἀγάλματος περίβλημα· ὅθεν ὁ Κεντρωτᾶς εὐκόλως ἐχώρισεν ἀπ' ἀλλήλων τὰ δύω τοῦ κορμοῦ μέρη καὶ ἐπιθέσας αὐτὰ ἐφ' ἑκάτερον τῶν δύω ἡμιόνων του τὰ μετέφερεν εἰς τὸν ἀχυρῶνά του καὶ πάραυτα ἔσπευσε νὰ εἰδοποιήσῃ περὶ τῆς ἀνακαλύψεώς του ταύτης τὸν τότε δημογέροντα Ἰάκωβον Ταταράκην. Ὁ δημογέρων συνεννοηθεὶς μετὰ τοῦ ἱερέως Βεργῆ ἀπεράσισε νὰ στείλῃ τὸ ἄγαλμα πρὸς τὸν Μουρούζην ἅμα παρουσιασθείσης εὐκαιρίας, διότι ἐνόμισε περιττὸν νὰ ναυλώσῃ πλοῖον ἐξεπίτηδες· ἀλλὰ, πρὶν ἡ παρουσιασθῇ εὐκαιρία τοιαύτη, ὁ ἐν Μήλῳ ὑποπρόξενος τῆς Γαλλίας Λουῒς Βρέστ, πληροφορηθεὶς τὰ περὶ τῆς εὑρέσεως τοῦ ἀγάλματος, ἔγραψε

πάραυτα πρὸς τὴν ἐν Κωνσταντινουπόλει γαλλικὴν πρεσβείαν διά τινος γαλλικοῦ πολεμικοῦ πλοίου, ἐλλιμενισθέντος κατὰ τὰς ἡμέρας ἐκείνας εἰς Μῆλον πρὸς παραλαβὴν ναυαγωγοῦ· ἐν τῷ μεταξὺ τούτῳ ἐλλιμενίσθη εἰς Μῆλον μικρόν τι πλοῖον Γαλαξειδιωτικόν, διευθυνόμενον εἰς Γαλάτσιον· πρὸς τὸν Γαλαξειδιώτην πλοίαρχον ἐπρότεινεν ὁ δημογέρων νὰ παραλάβῃ τὸ ἄγαλμα· ἡ πρότασίς του ἐγένετο δεκτὴ παρὰ τοῦ πλοιάρχου, ἄλλως τε καὶ μεγάλα προσδοκῶντος ἐκ τῆς μεγαλοδωρίας τοῦ ἡγεμόνος. Τὸ ἄγαλμα μετερέρθη εἰς τὸν λιμένα καὶ ἐπεβιβάσθη σῶον, ἐκτὸς μικρῶν τινων βλαβῶν κατὰ τὰς πτυχὰς τοῦ ἐνδύματος. Τὸ πλοῖον ἡτοιμάζετο ν' ἀναχωρήσῃ, ὅτε αἴφνης ἐλλιμενίσθη τὸ αὐτὸ γαλλικὸν πλοῖον, δι' οὗ ὁ ἐν Κωνσταντινουπόλει πρέσβυς τῆς Γαλλίας εἰδοποιήθη τὰ περὶ τοῦ ἀγάλματος, φέρον μεθ' ἑαυτοῦ καὶ ὑπάλληλόν τινα τῆς γαλλικῆς πρεσβείας. Ὁ ἀπεσταλμένος οὗτος τῆς γαλλικῆς πρεσβείας συνεννοήθη μετὰ τοῦ Α. Βρέστ, ν' ἀποσπάσωσι τὸ ἄγαλμα ἀπὸ τὰς χεῖρας τῶν Γαλαξειδιωτῶν καὶ διὰ τῆς βίας, ἐὰν ἡ χρεία τὸ καλέσῃ· ἀλλ' ὁ δημογέρων Ἰάκ. Ταταράκης καὶ ὁ Οἰκονόμος Βεργῆς ἐννοήσαντες ταῦτα κατῆλθον εἰς τὸν λιμένα καὶ παρώτρυνον τὸν Γαλαξειδιώτην πλοίαρχον ν' ἀντιστῇ διὰ πάσης θυσίας· κατῆλθε μετ' ὀλίγον καὶ ὁ Α. Βρέστ μετὰ τοῦ ἀπεσταλμένου τῆς γαλλικῆς πρεσβείας· τότε ὁ δημογέρων καὶ ὁ Οἰκονόμος Βεργῆς ἤρχισαν νὰ ἐρίζωσι σφοδρῶς μετὰ τοῦ Βρέστ μέχρις ὕβρεων προελθόντες, ὅτε ὁ κ. Βρέστ, οὐχὶ βεβαίως τῆς γαλλικῆς ἀβροφροσύνης ἔνθερμος ὀπαδός, ἐκολάφισε τὸν ἱερέα, τότε δὲ ὁ Γάλλος πλοίαρχος διέταξε πάραυτα νὰ ἐξοπλισθῶσι τρεῖς λέμβοι καὶ νὰ ἐπιτεθῶσι κατὰ τῶν Γαλαξειδιωτῶν, οἵτινες ἴσαγτο ἐπὶ τοῦ καταστρώματος τοῦ πλοίου των ἕτοιμοι εἰς ἅμυναν, ἀλλὰ μετ' ὀλίγον ἠναγκάσθησαν νὰ παραδώσωσι τὸ ἄγαλμα, διότι τὸ πλοῖόν των ἐκινδύνευσε νὰ βυθισθῇ ὑπὸ τῶν Γάλλων, ἴσως δὲ τότε, καθὼς καὶ ὁ Κεντρωτᾶς καὶ πάντες οἱ ἐπιζῶντες τῶν συμβεβηκότων ἐκείνων θεαταὶ πιστεύουσιν, ἀπεκόπησαν αἱ χεῖρες τοῦ ἀγάλματος, εἴτε διότι μετὰ πολλῆς βίας καὶ ἀγαγακτήσεως ἀνέσυρον αὐτὸ ἐκ τοῦ ἕρματος οἱ Γαλαξειδιῶται, ὅπου τὸ εἶχον ἐναποθέσει, καὶ τὸ ἐπεβίβασαν εἰς τὴν γαλλικὴν λέμβον, εἴτε καὶ ἐπίτηδες ἀποκόψαντες τὰς χεῖρας αὐτοῦ διὰ νὰ μεταφέρωσιν αὐτὰς πρὸς τὸν Μουρούζην πρὸς πλειοτέραν πίστωσιν τῶν ὅσων ὑπὲρ αὐτοῦ ὑπέφερον. Οἱ Γάλλοι, βεβαίως, μὴ εἰδόντες τὸ ἄγαλμα πρὸ τῆς εἰς τὸ πλοῖόν των ἀποβιβάσεως αὐτοῦ, ἐνόμισαν ὅτι οὕτως ἄνευ χειρῶν εὑρέθη, καὶ ὡς ἐκ τούτου δὲν ἐζήτησαν κατόπιν αὐτάς, ὁ δὲ Βρέστ δὲν ἐπανεῖδε πλέον τὸ ἄγαλμα μετὰ τὴν εἰς τὸ γαλλικὸν πλοῖον ἀποβίβασίν του, ἐπειδὴ τὸ πλοῖον ἀνεχώρησε πάραυτα εἰς Κωνσταντινούπολιν, οἱ δὲ Γαλαξειδιῶται διὰ Γαλάτσιον.

Διὰ νὰ νομιμοποιήσῃ δὲ τὴν ἁρπαγὴν ταύτην, ὁ Βρέστ παρεκάλεσε δύω τῶν τοῦ τόπου προϋχόντων, τὸν Πέτρον Ταταράκην καὶ τὸν Ἰάκωβον Ἀρμένην, νὰ ὑπογράψωσιν ἔγγραφον, ὅπερ αὐτὸς συνέταξε, δι' οὗ ἐπεμαρτύρουν οὗτοι ὅτι τῇ συγκαταθέσει τῶν προϋχόντων παρεδόθη τὸ ἄγαλμα εἰς τοὺς Γάλλους, ὑποσχεθεὶς εἰς αὐτοὺς ὅτι, οἱανδήποτε ζημίαν καὶ ἂν ἤθελον ὑποστῇ παρὰ τῆς τουρκικῆς κυβερνήσεως, ἡ γαλλικὴ κυβέρνησις μέλλει νὰ τοὺς ἀποζημιώσῃ.

Καὶ τῷ ὄντι μετ' ὀλίγον ξένος τις, ἐλθὼν ἐκ Ναυπλίου, εἰς μὲν τὸν Πέτρον Ταταράκην καὶ Ἰωάννην Ἀρμένην ἐπέβαλε πρόστιμον 8,000 γροσίων, ἅπερ ἐπλήρωσαν μὲν οὗτοι, ἀλλ' ἔλαβον αὐτὰ κατόπιν παρὰ τῆς γαλλικῆς κυβερνήσεως, εἰς δὲ τὸν δυστυχῆ Κεντρωτᾶν ἐζήτει νὰ φιλοδωρήσῃ 100 ῥαβδισμούς, ὅστις ὅμως καταφυγὼν εἰς τὸ γαλλικὸν προξενεῖον ἀπέφυγε τὴν φιλόφρονα ταύτην δωρεάν.

Ἐκ τῆς παρὰ πόδας τοῦ ἀγάλματος ἐπιγραφῆς «Ἀφροδίτη Νικηφόρος» εὐκόλως συμπεραίνει τις, ὅτι τὸ ἄγαλμα θὰ παρίστα τὴν καλὴν Ἀφροδίτην τὴν παρὰ Πάριδι κριτῇ τὸ μῆλον τῆς ἔριδος ὡς ἔπαθλον τῆς ὡραιότητός της λαβοῦσαν, καὶ ὅτι ἡ θεὰ ἡ τὸ μῆλον κερδίσασα καὶ ἀνὰ χεῖρας φέρουσα, ἐλατρεύετο εἰς τὴν νῆσον Μῆλον, ἴσως ἴσως καὶ τῆς συνωνυμίας ἕνεκεν, καθὼς δὰ γνωρίζομεν ὅτι καὶ τὸ σύμβολον τῆς νήσου Ῥόδου ἦν τὸ ἄνθος τὸ καλούμενον ῥόδον.

Σημειωτέον δὲ ὅτι ὁ τὰ ἀνωτέρω διηγηθεὶς εἰς ἐμὲ Δ. Κεντρωτᾶς δὲν ὁμοιάζει τοὺς ἐν Ἀθήναις ἀρχαιοφύλακας, οἵτινες πολλὰ καὶ ποικίλα παρὰ πολλῶν σοφῶν τε καὶ ἀσόφων ἀκούοντες περὶ τῶν ὑπ' αὐτῶν φυλαττομένων ἀρχαίων πολλὰ καὶ θαυμαστὰ διηγοῦνται εἰς τὸν παρ' αὐτῶν ὁδηγούμενον, περὶ μὲν τῆς ἀρχαίας στήλης τοῦ Ἀριστοκλέους ὅτι εἶναι ὁ Μαραθωνομάχος ἐκεῖνος ὁ πρῶτος ἀναγγείλας τοῖς Ἀθηναίοις τὴν ἐν Μαραθῶνι νίκην, περὶ δὲ ἀναγλύφου τινὸς παριστάντος ἄνδρα ἐπὶ κλίνης κατακειμένον καὶ σκεῦός τι κρατοῦντα ὅτι εἶναι ὁ Σωκράτης πίνων τὸ κώνειον καὶ περὶ ἄλλων πολλῶν πολλὰ τοιαῦτα μετὰ πολλοῦ θάρρους καὶ εὐγλωττίας διηγοῦνται οἱ γεννάδαι. Τὴν νῆσόν μας δυστυχῶς πολλὰ ὀλίγοι ἀρχαιολόγοι ἐπισκέπτονται, καὶ ἂν Φράγκος τις ποτὲ μᾶς ἐθυμηθῇ, ὁ ὁδηγός του δὲν δύναται ἀπὸ τὴν φραγκικήν του γλῶσσαν νὰ ἐννοήσῃ οὐδὲ γρύ.

ΑΡΙΣΤΕΙΔΗΣ ΤΑΤΑΡΑΚΗΣ φοιτητής.

ΠΟΙΚΙΛΑ.

Λουδοβίκος ὁ ΙΕ', εἰσελθών ποτε εἰς τὸ γραφεῖον τοῦ Κ. Δυβοᾶ, εὗρεν ἐπὶ τῆς τραπέζης ζεῦγος διόπτρων, καὶ εἶπε θεὶς αὐτὰ ἐπὶ τῆς ῥινός του· « Ἂς ἴδωμεν, εἶναι ἆρά γε τόσον καλὰ ὅσον καὶ ἐκεῖνα τὰ ὁποῖα μεταχειρίζομαι ἐγώ; » καὶ ἔλαβε κατὰ τύχην ἓν χαρτίον, τὸ ὁποῖον ὅμως καθ' ὅλα τὰ φαινόμενα εἶχεν εὑρεθῇ ἐκεῖ τεθειμένον ἐπίτηδες· ἦν δὲ τοῦτο ἐπιστολή τις, ἐν ᾗ πομπώδης ἔπαινος ἀπενέμετο εἰς τὸν μονάρχην καὶ τὸν ὑπουργόν του Σμαζέλ. Ἡ Μεγαλειότης Του ἐρύθρυνε τότε μεθ' ὁρμῆς τὰ διόπτρα λέγων· « Τὰ ἰδικά μου εἶναι καλλίτερα· διότι αὐτὰ ἐδῶ δεικνύουν πολὺ μεγάλα τὰ ἀντικείμενα. »

* *

Ὁ Βολταῖρος εὑρίσκετο μίαν ἡμέραν μετὰ τοῦ Κ. Ἀλεμβέρτ καὶ τοῦ Κ. Οὐδέρ. Εἷς ἐκ τούτων ἐπρότεινε τότε νὰ διηγηθῇ ἕκαστος ἀπὸ μίαν ἱστορίαν κλεπτῶν. Καὶ ὁ μὲν Κ. Οὐδὲρ διηγήθη μίαν, τὴν ὁποίαν οἱ δύω ἄλλοι εὗρον λίαν τερπνήν· ἀκολούθως ὁ Κ. Ἀλεμβέρτ διηγήθη μίαν, ἥτις ἐπίσης ἐφάνη τερπνή. Ὅτε ἦλθεν ἡ σειρὰ τοῦ Βολταίρου, οὗτος ἤρχισε κατὰ τὸν ἑξῆς τρόπον· « Ἦτον μιᾷ φορᾷ ἕνας ἀγρονόμος . . . Μὰ τὴν πίστιν μου, ἐλησμόνησα τὰ μετὰ ταῦτα. »

* * *

Τῷ 1748 ὁ Κουὶν ἀπεσύρθη εἰς Βάθην, ἀφοῦ ἦλθεν εἰς φανερὰν διένεξιν καὶ ἀκολούθως ῥῆξιν μετὰ τοῦ διευθυντοῦ Ῥίχη. Μετά τινα καιρὸν θελήσας νὰ συμβιβασθῇ μὲ αὐτὸν, ἀλλὰ μὴ ἐπιθυμῶν νὰ ζητήσῃ ποσῶς συγγνώμην, ἔγραψε πρὸς αὐτὸν τὴν ἑπομένην ἐπιστολήν:

« Εὑρίσκομαι εἰς Βάθην.

» ΚΟΥΪΝ. »

πρὸς ἣν καὶ ἀπήντησεν ὁ Ῥίχης οὕτως·

« Μεῖνον αὐτοῦ ἕως ὅτου ἔλθῃ καὶ σ' ἐπάρῃ ὁ » διάβολος.

ΡΙΧΗΣ. »

* * *

Τὸ ἑξῆς τραγικὸν γεγονὸς δημοσιεύει ὁ « Αἰὼν » τῶν Παρισίων.

« Ἀμαξοπηγός τις τοῦ Ἀρβουϊλλιὲ (Σὲν-έ-Οάζ), Λεροᾶ καλούμενος, ἠπάτησε νεάνιδά τινα δεκατετρακετῆ, τὴν ὁποίαν πάντοτε ἀπεκοίμιζε μ' ἐλπίδας προσεχοῦς καὶ οὐδέποτε ἐρχομένης ἑνώσεως, ὅτε εἰς τὸ τέλος τῶν ἀκτὼ ἐτῶν καὶ αἱ ἐλπίδες αὗται ἔπαυσαν ἐπειδὴ ὁ νέος μας ἤθελε νὰ νυμφευθῇ ἄλλην!

» Ἡ Κελίνα ἦν πτωχὴ—καὶ ἐν τοσούτῳ τὰς μικράς της οἰκονομίας τὰς μετεχειρίζετο ἡ ἀθλία διὰ τὸν ἀχάριστον ἐραστήν της, τὸν ὁποῖον ἐθεώρει ὡς μέλλοντα σύζυγον. Φαίνεται βέβαιον, ὅτι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον εἶχεν ἐξοδεύσει ἐπάνω του πλείονα τῶν 500 φράγκων· ἐπλήρωσεν ἐξ ἰδίων τὰ ἔξοδα ἐπισκέψεώς τινος εἰς τὴν Παγκόσμιον Ἔκθεσιν, διὰ τὸ ὁποῖον ἠναγκάσθη νὰ θέσῃ τὸ ἐπανωφόριόν της ἐνέχυρον εἴς τινα ἐν Παρισίοις Τράπεζαν τῶν Πτωχῶν. Ἡ Κελίνα εἶναι ὡραία καὶ εὔρωστος νεᾶνις, ἔχουσα ὀρθαλμοὺς μέλανας καὶ κόμην ἐβενώδη· ἡ δὲ ἀντεραστρία της ὑπερεῖχεν αὐτῆς μόνον διότι ἦτον πλουσία. Φαντάσθητε λοιπὸν τὴν ἀπελπισίαν καὶ τὴν ὀργὴν τῆς πτωχῆς ἐγκαταλελειμμένης κόρης! εἰς τοιαύτην θέσιν, τί ἠδύνατο νὰ πράξῃ εἰ μὴ νὰ λάβῃ φρικώδη ἀπόφασιν!

» Τῇ 28 σεπτεμβρίου, περὶ τὴν δευτέραν μ.μ. ὥραν, ὁ Λεροᾶ εὑρίσκετο εἰς Σιωμουσσόνην, ὅτε ἡ Κελίνα τὸν πλησιάζει ὠχρὰ, μὲ ὀρθαλμοὺς ἐξαστράπτοντας, καὶ τὸν ἐρωτᾷ ἂν ἦναι ἀληθὲς ὅτι ἔμελλε νὰ νυμφευθῇ ἄλλην. « Μάλιστα, ἀπαντᾷ ἀταράχως ὁ πλάνος.—Μήπως σ' ἔπτοισα εἰς τίποτε; μήπως σ' ἔβλαψα, καὶ θέλεις νὰ μ' ἀφήσῃς ἀτιμασμένην;—Δὲν μ' ἔκαμες τίποτε, εἶναι ἀλήθεια· πλὴν δὲν ἔχεις σολδὲ, καὶ ἐμένα μὲ χρειάζονται τάλληρα! — Τότε λοιπὸν τὸ ἀπεφάσισες! — Πρὸ πολλοῦ. » Μετὰ μιᾶς στιγμῆς σιγὴν, ἡ νεᾶνις ἐπανέλαβε· « Λοιπὸν ἄρες με τοὐλάχιστον νὰ σ' ἐναγκαλισθῶ διὰ τελευταίαν φοράν! »

» Μὲ τὸ μειδίαμα εἰς τὰ χείλη ὁ Λεροᾶ προχωρεῖ διὰ νὰ λάβῃ τὸ φίλημα . . . καὶ τὸ φίλημα τοῦτο ἦσαν τρία κτυπήματα, ἀστραπηδὸν δοθέντα διὰ μαχαιριδίου, ἐξ ὧν τὸ πρῶτον εἰς τὴν κατωτέραν σιαγόνα, τὸ δεύτερον εἰς τὸ μεσαῖον μέρος τοῦ αὐχένος, καὶ τὸ τελευταῖον εἰς τὰ δεξιὰ τοῦ στήθους· μόνον τὸ δεύτερον τραῦμα ἤρκει νὰ ἐπιφέρῃ θάνατον, θάνατον μάλιστα κεραυνοβόλον, διότι εἶχε κοπῇ μία καρωτὶς ἀρτηρία, καὶ ἡ τελευταία τοῦ ἀνθρώπου πνοὴ ἐξῆλθε μὲ τὸ αἷμα τῆς ἐπ' ὀλίγας στιγμὰς χαινούσης πληγῆς.

» Σχεδὸν δὲ τῇ αὐτῇ στιγμῇ ἡ δυστυχὴς νεᾶνις ἐπλήττετο εἰς τὸ στῆθος καὶ τὴν καρδίαν διὰ τοῦ αὐτοῦ ὅπλου, ὅπερ ἐχρησίμευσεν ὡς ὄργανον τῆς ἐκδικήσεώς της, καὶ ἔπιπτεν ἐπὶ τοῦ πτώματος τοῦ ἀνθρώπου ἐκείνου ὃν τόσῳ ἠγάπησεν ἄλλοτε, καὶ πρὸς τὸν ὁποῖον ἔδιδε σήμερον τὸν ἔσχατον ἀσπασμόν.

» Μ' ὅλον ὅτι κατ' ἀρχὰς ὅλοι ἐφρόνουν ὅτι ἡ Κελίνα δὲν ἠδύνατο νὰ ἐπιζήσῃ διὰ τὰς φοβερὰς πληγάς της, οὐχ ἧττον σήμερον εἶναι ἐκτὸς κινδύνου καὶ περιμένει ἐντὸς τῆς εἱρκτῆς τοῦ Ῥαμβουλλιὲ τὴν ὥραν νὰ ἐμφανισθῇ εἰς τὸ κακουργοδικεῖον τοῦ Σὲν-έ-Οάζ. »

ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ 31. ΕΤΟΣ ΤΡΙΤΟΝ. ΑΡΙΘΜΟΣ 20.

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

Ἀνακάλυψις τῶν ἡλιακῶν κηλίδων καὶ ἀπόδειξις τῆς περιστροφῆς τοῦ ἡλίου ὑπὸ Γαλιλαίου.

Ὁ πολυπαθὴς Γαλιλαῖος εἶναι εἷς ἐκ τῶν μεγάλων ἐκείνων ἀνδρῶν οἵτινες, τὴν ζωὴν αὐτῶν εἰς τὸν ἱερὸν τῆς ἐπιστήμης βωμὸν θυσιάσαντες, εἰσέδυσαν εἰς τὰ μυστήρια τῆς φύσεως καὶ ἔλυσαν προβλήματα δυσχερῆ, ἄλλα σριγγὸς αἰνίγματα, ἅτινα ἐπεσκότιζον τὴν ἀνθρωπότητα, μυρίων προλήψεων καὶ δεισιδαιμονιῶν παραίτια γινόμενα.

Πολλὰς ὀφείλει ἡ ἐπιστήμη τῷ Γαλιλαίῳ ἀνακαλύψεις, αἵτινες ἐχρησίμευσαν ὡς ἀφετηρία τῆς γιγαντιαίας αὐτῆς προόδου.

Αὐτὸς, ἐν πρώτοις, ἐφεῦρε τὸ θερμόμετρον, ὅπερ τοσαύτας καὶ τηλικαύτας παρέχει τῇ ἐπιστήμῃ λειτουργίας. Εἰς αὐτὸν ὀφείλεται ἡ τοῦ τηλεσκοπίου ἀνακάλυψις, δι' οὗ ἡ ἱερωτέρα τῶν ἐπιστημῶν Ἀστρονομία, στρέψασα τὸ ὄμμα πρὸς τὰς οὐρανίους ἐκτάσεις, τοσούτους ἀνεκάλυψε κόσμους, ἀσυγκρίτως τοῦ ἡμετέρου τελειοτέρους, ὅστις ὡς κόκκος ἄμμου θεωρεῖται πρὸς τὸ ἄπειρον διάστημα παραβαλλόμενος, τοσαῦτα ἔλυσε μυστήρια, ἀχλὺν ἐπιχέοντα τῷ ἀνθρωπίνῳ πνεύματι καὶ ἰσχυρὰν λαβὴν δίδοντα εἰς τὸ κράτος τῆς δεισιδαιμονίας, τῶν προλήψεων καὶ τοῦ θρησκευτικοῦ φανατισμοῦ. Αὐτὸς ἐφεῦρε τὸ μικροσκόπιον, ὅπερ τοσούτους ἀγνώστους κόσμους ἀνεκάλυψεν ἡμῖν, καὶ δι' οὗ κατεμάθομεν τὴν τοῦ παντὸς οἰκησιμότητα καὶ ἐγνωρίσαμεν, ὅτι καὶ ἐν αὐτοῖς τοῖς μικροτέροις ζωϋρίοις τέλειος ὑπάρχει ὀργανισμὸς καὶ πληρεστάτη ἁρμονία. Αὐτὸς τέλος εὗρεν ὅτι εἰς τὸ φωτοβόλον ἄστρον τῆς ἡμέρας, τὸν μεγαλοπρεπῆ ἥλιον, ὑπάρχουσι μέλαιναι κηλίδες, ἐκ τῆς ὑπάρξεως τῶν ὁποίων ἐνόησεν ὁ ἐπιστημονικὸς κόσμος τὴν φυσικὴν τοῦ ἡλίου σύστασιν καὶ τὴν περὶ τὸν ἄξονα αὐτοῦ ἀνακύκλησιν.

Περὶ τῆς τελευταίας ταύτης τοῦ ἀνδρὸς ἀνακαλύψεως ἔσται ἡμῖν ὁ λόγος.

Ἀφ' οὗ ἅπαξ ὁ Γαλιλαῖος ἀνεκάλυψε τὸ σπουδαιότερον τῆς ἀστρονομίας ὄργανον, τὸ τηλεσκόπιον—περὶ οὗ ἄλλοτε ἴσως θέλομεν ὁμιλήσει—μετὰ ὀλογώδους ζήλου ὁ ἀνὴρ παρεδόθη εἰς τὴν μελέτην τῶν οὐρανῶν, οἵτινες « δόξαν Θεοῦ διηγοῦνται ». Τὸ τηλεσκόπιον ἤνοιγεν εἰς τοὺς ὀφθαλμοὺς τοῦ ἐνδόξου φυσιοδίφου μακρὰν σειρὰν θαυμασίων φαινομένων. Οἱ ἀστέρες δὲν τῷ ἐφαίνοντο πλέον ὡς ἥλιοι χρυσοῖ, εἰς τὸν γλαυκὸν τοῦ οὐρανοῦ θόλον ἐσπαρμένοι, ἢ ὡς φωτεινοὶ λυχνίσκοι, τὰς ἐδενώδεις τῶν βροτῶν νύκτας προωρισμένοι ἵνα φωτίζωσιν. Ὁ ἀγνὸς καὶ ἀκηλίδωτος ἥλιος ἀπώλεσεν εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ τηλεσκοπίου τὴν φυσικὴν ἀγνότητά του· διότι ὁ Γαλιλαῖος μελαίνας κηλίδας ἀνεκάλυψεν ἐπ' αὐτοῦ.

Ἀλλ' εἰς τὸν αἰῶνα τοῦ Γαλιλαίου, καθ' ὃν τὰ πάντα προληπτικῶς καὶ δεισιδαιμονικῶς ἐξηγοῦντο, καὶ ἡ εἰδεχθὴς ἱεροκρατία κημὸν εἰς τὴν θεόσδοτον ἐλευθερίαν ἐπέβαλλε καὶ διὰ πυρὸς καὶ σιδήρου τὴν ἀμάθειαν καὶ τὸ σκότος εἰσῆγε, καταβασανίζουσα τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα διὰ τοῦ ἀποτροπαίου συμβόλου τοῦ « πίστευε

καὶ μὴ ἐρεύνα », εἰς τὸν αἰῶνα, λέγομεν, τοῦτον κακὴν βεβαίως ἐντύπωσιν ἐνεποίησεν εἰς τὰ πνεύματα ἡ τοῦ Γαλιλαίου ἀνακάλυψις.

Καὶ διὰ τοῦτο ὑπῆρξαν γλῶσσαι μυσαραὶ, αἵτινες διεσχυρίσθησαν, ὅτι αἱ κηλῖδες εἰς τὸν ὀφθαλμὸν τοῦ τηλεσκοπίου ἢ εἰς τὸν ἴδιον κάλλιον ὀφθαλμόν του ὑπῆρχον, καὶ ὄχι εἰς τὸν ἥλιον.

Ἐκτὸς τῶν σκοτεινῶν καὶ προληπτικῶν τούτων, ὑπῆρξαν ἄλλοι, οἵτινες παρεδέχθησαν μὲν τὴν ἀνακάλυψιν, ἀλλὰ τὸ τῆς ἀνακαλύψεως προνόμιον αὐτοὶ οἱ ἴδιοι ἠθέλησαν νὰ σφετερισθῶσι.

Τοιοῦτοι ὑπῆρξαν ὁ Σχεῖνερ, καθηγητὴς ἐν Ἰνγολστάδῃ, καὶ ὁ Φαβρίκιος. Ἀμφότεροι οὗτοι, ὑπὸ ἐγωϊσμοῦ καὶ περισιωμένης ὑπερηφανείας ὁρμώμενοι, ἠθέλησαν νὰ σφετερισθῶσι τὸ τοῦ ἐρευρέτου προνόμιον. Ὁ πρῶτος μάλιστα λέγει, ὅτι ἀνεκάλυψε τὸ ἀνήκουστον φαινόμενον μεθ' ἑνὸς φίλου του, χωρὶς οὐδὲ τὸ τοῦ φίλου ὄνομα ν' ἀναφέρῃ, οὐδὲ τὴν ἐποχὴν τῆς ἀνακαλύψεως νὰ ἐξακριβώσῃ.

Ἀλλ' ὁ μετριόφρων Γαλιλαῖος, ὅστις οὐδόλως ἐφρόντιζεν ἂν ἄλλοι ἐζήτουν νὰ τοῦ ἁρπάσωσι τὴν δόξαν, ἠρκέσθη ὅπως καταδείξῃ ἐν τῇ πρώτῃ πρὸς τὸν Οὐέλσερον ἀπαντήσει του (4 μαΐου 1612), ὅτι πρὸ δέκα καὶ ὀκτὼ μηνῶν παρετήρησεν ἐν τῷ ἡλιακῷ δίσκῳ τὰς κηλῖδας, καὶ ὅτι ἐν Ρώμῃ, κατὰ τὸ προηγούμενον ἔτος, ἔδειξε ταύτας εἰς πολλοὺς μεγιστᾶνας καὶ ἄλλας ἐπιστημότητας. Ἐν δὲ τοῖς διαλόγοις τοῦ Γαλιλαίου βλέπομεν, ὅτι πρώτην φορὰν παρετήρησε τὰς κηλῖδας τῷ 1610, ὅτε ἐδίδασκεν ἐν τῷ πανεπιστημείῳ τῆς Παδούης.

Ἐὰν αἱ μαρτυρίαι αὗται τοῦ Γαλιλαίου ἔχωσι κῦρος καὶ αὐθεντικότητα, εἶναι περιττὸν ἵνα τὸ δείξωμεν ἡμεῖς. Ἰδοὺ τί ὁ περιώνυμος ἀστρονόμος Ἀραγὼ λέγει περὶ τούτου. « Τίς ἤθελε τολμήσει ἵνα συλλάβῃ ὑποψίας ἐπὶ μιᾶς οὕτω δὴ εἰλικρινοῦς τοῦ Γαλιλαίου διακηρύξεως, ἐν ταῖς ἑξῆς λέξεσιν ἐμπεριλαμβανομένης: Τὴν δεῖνα ἡμέραν, τῷ 1610, εἶδον κηλῖδα ἐπὶ τῆς ἀνατολικῆς περιφερείας τοῦ ἡλίου κτλ.; »

Πλὴν τῆς μαρτυρίας τοῦ Ἀραγὼ, ἔχομεν καὶ τὴν τοῦ Φουλγεντσίου Μικάνζου, ὅστις τοιαῦτα ἐκ Βιέννης πρὸς τὸν Γαλιλαῖον ἔγραφεν:

« Ἐνθυμοῦμαι ἐντελῶς, ὅτι ἀφ' οὗ κατεσκευάσατε » τὸ πρῶτον τηλεσκόπιόν σας, τὸ πρῶτον πρᾶγμα » ὅπερ παρετηρήσατε ἦσαν αἱ ἡλιακαὶ κηλῖδες. Ἐνθυ» μοῦμαι προσέτι τὰς γενομένας παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ » δυνατοῦ τῆς ὑπάρξεως πλανῶν τινων, προερχομένων » ἐκ τοῦ ὀργάνου, ἢ ἐξ ἀτμῶν παρεμπιπτόντων μεταξὺ » τοῦ ἡλιακοῦ δίσκου καὶ τοῦ ὀφθαλμοῦ τοῦ τηλεσκο» πίου. Νομίζω δὲ ὅτι ὁμιλῶ περὶ πραγμάτων τὰ » ὁποῖα ἐγένοντο χθές. »

Ἐκτὸς τῆς ἐπιστολῆς ταύτης ἔχομεν καὶ τὴν μαρτυρίαν τοῦ Τάννερ, ὅστις, ἐν τῇ Ἱερᾷ Ἀστρολογίᾳ του, ἀπονέμει τῷ Γαλιλαίῳ τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἡλιακῶν κηλίδων, χωρὶς οὐδὲ κἂν νὰ καταδεχθῇ ν' ἀναφέρῃ τὸ τοῦ Σχεῖνερ ὄνομα.

Τὴν ἀνακάλυψιν τῶν ἡλιακῶν κηλίδων ἐπακολούθησεν ἑτέρα σπουδαία ἀνακάλυψις, ἡ περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα ἀνακύκλησις τοῦ ἡλίου.

Ἰδίως αἰτία τῆς ἀνακαλύψεως ταύτης ὑπῆρξεν ἡ παρατήρησις τῆς τῶν ἡλιακῶν κηλίδων κινήσεως. Ἰδοὺ τί ὁ Γαλιλαῖος ἔγραφε τῇ 1 ὀκτωβρίου 1611 πρὸς τὸν Λουδοβίκον Γάρδην Σιγόλην εἰς Ρώμην.

« Εὐχαριστοῦμαι ὅτι ὁ Πασιγνάνος παραδίδεται εἰς » παρατηρήσεις ἐπὶ τοῦ ἡλίου καὶ τῶν περιόδων αὐτοῦ· » ἀλλὰ πρέπει νὰ τὸν εἰδοποιήσῃς ὅτι ἡ ἀναχώρησις » τοῦ ἡλίου εἶναι χαμηλοτέρα πρὸς ἀνατολὰς καὶ » ὑψηλοτέρα πρὸς δυσμάς.

» Τὸ φαινόμενον τοῦτο ἤθελεν ὁδηγήσει αὐτὸν » νὰ πιστεύσῃ, ὅτι ὁ ἥλιος στρέφεται περὶ τὸν ἴδιον » ἄξονά του, τοῦθ' ὅπερ συμπεραίνει τις ἐὰν παρατη» ρήσῃ τὰς διαφόρους κινήσεις τῶν κηλίδων. Ἐπιθυμῶ » πολὺ νὰ γνωρίσω τὰς παρατηρήσεις του ὅπως ἀντι» μετωπίσω αὐτὰς πρὸς τὰς ἰδικάς μου. »

Ἀλλ' ἕνεκα, ὡς ἐλέγομεν ἀνωτέρω, τῆς τότε προκαταλήψεως τῶν πνευμάτων καὶ τῆς ζοφερᾶς τοῦ αἰῶνος ἀχλύος, ὁ Γαλιλαῖος δὲν ἐτόλμα εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς ὅπως διακοινώσῃ τὰς παρατηρήσεις του.

« Προτιμῶ, ἔλεγεν ὁ ἴδιος, νὰ εὑρίσκωμαι τελευταῖος » εἰς τὴν διάδοσιν ἀληθοῦς τινος ἰδέας ἢ νὰ ἐκτεθῶ εἰς » τὸν κίνδυνον, καὶ ὁ ἴδιος τὰς ἀρχάς μου ν' ἀναιρέσω. »

Ἡ ἐποχὴ ἦν τοιαύτη, ὥστε πᾶς ἐρευρέτης σπουδαίας τινὸς ἀνακαλύψεως πολλὰς ἐπιφυλάξεις ἔπρεπε νὰ λάβῃ ὅπως μὴ γένηται θῦμα τῆς βαρβαρότητος καὶ τῶν προλήψεων, καὶ ἀντὶ ἀμοιβῆς διὰ τὴν ἀνακάλυψιν, τὸν διὰ πυρὸς κερδίσῃ θάνατον. Τοιαῦτα αἴσχη, ἄντικρυς κατὰ τῆς ἀνθρωπίνης φύσεως ἀντικείμενα, πολλάκις ἐμόλυναν τὰς σελίδας τῆς ἱστορίας τοῦ Μεσαιῶνος.

Ὅπως δὲ λυθῇ τὸ ζήτημα τῆς περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα ἀνακυκλήσεως τοῦ ἡλίου, ἔπρεπε πρῶτον ἀκριβεῖς νὰ προσκτηθῶσι γνώσεις περὶ τῆς φύσεως, τῆς θέσεως, καὶ τῶν κινήσεων τῶν ἡλιακῶν κηλίδων.

Ἐπὶ τῶν ζητημάτων τούτων ὁ Οὐέλσερος ἐζήτει τοῦ Γαλιλαίου τὴν γνώμην, στέλλων αὐτῷ τὰς ἐπιστολὰς ἐν αἷς ὁ Σχεῖνερ εἶχεν ἐκθέσει τὴν λύσιν κατὰ τὰς ἰδίας παρατηρήσεις του.

Ὁ Σχεῖνερ ἐν τοῖς συμπεράσμασιν αὐτοῦ ἐβεβαίου τὴν περιπατητικὴν τοῦ ἡλίου καθαρότητα καὶ δὲν ὑπηνίττετο τὴν περὶ τὸν ἴδιον ἄξονα ἀνακύκλησιν αὐτοῦ ἢ ὅπως τὴν ἀρνηθῇ τοὐλάχιστον κατὰ τὰς κινήσεις τῶν κηλίδων. Ἀπεραίνετο διὰ τὴν θέσιν τῶν κηλίδων, ὅτι αὗται δὲν ἀνῆκον εἰς τὸν ἥλιον, ἀλλ' ἦσαν ἔξω αὐτοῦ εἰς ὡρισμένην τινὰ ἀπόστασιν, καὶ ὡς πρὸς τὴν φύσιν των, ὅτι ἦσαν σώματα πυκνὰ καὶ μὴ διαφανῆ, προσομοιάζοντα τοὺς ἀστέρας, ὅτι ἐστρέφοντο περὶς τοῦ ἡλίου, ὅτι συνίσταντο ἐκ πλανωμένων ἀστέρων, μεταξὺ τοῦ Ἡλίου καὶ τοῦ Οὐρανοῦ, τοῦ Ἑρμοῦ καὶ τῆς Ἀφροδίτης κινουμένων, καὶ φαινομενώδεις κηλῖδας εἰς τὸν ἥλιον παραγόντων.

Ἀλλὰ πάσας ταύτας τὰς πλάνας εὐγλώττως ὁ Γαλιλαῖος ἀνεσκεύαζεν ἐν ταῖς πρὸς τὸν Οὐέλσερον ἐπιστολαῖς του.

Ἰδοὺ δὲ πῶς συνοψίζει τὰς περὶ τοῦ φαινομένου τούτου δοξασίας του:

« Αἱ σκοτειναὶ κηλῖδες, αἱ ἐν τῷ ἡλιακῷ δίσκῳ διὰ

» τοῦ τηλεσκοπίου ἀνακαλυπτόμεναι, δὲν ἀπομακρύ-
» νονται ἐπαισθητῶς τῆς τοῦ ἡλίου ἐπιφανείας. Αὗται
» πρόκεινται αὐτοῦ, ἢ ἐὰν ὧσι κεχωρισμέναι τὸ διά-
» λειμμα εἶναι ἀνεκτίμητον. Δὲν εἶναι δὲ οὐδ' ἀστέρες
» οὐδὲ σώματα σταθερὰ καὶ μόνιμα· ἀλλ' ὁτὲ μὲν
» παράγονται, ὁτὲ δὲ διαλύονται. Ἡ διάρκεια τῆς
» ὑπάρξεως αὐτῶν ποικίλλεται ἀπὸ 1—3 ἡμερῶν,
» ἀπὸ 10—15 καὶ ἀπὸ 30—40.

» Τὸ σχῆμα αὐτῶν, ἀνωμαλώτατον ὄν, μεταβάλ-
» λεται ἀνεπαισθήτως, ταχέως διὰ τὰς μὲν, βραδέως
» δὲ διὰ τὰς ἄλλας· ἡ ἔντασις τῆς χροιᾶς των αὐξάνει ἢ
» μειοῦται· μεταβάλλουσι δὲ σχῆμα μεγεθύνονται
» ἄλλοτε μὲν εἰς τὸ κέντρον τοῦ δίσκου καὶ ἄλλοτε
» εἰς τὴν περιφέρειαν. Ἀνεξαρτήτως ὅλων τούτων τῶν
» κινήσεων, ἀνωμάλων καὶ μερικῶν, διαιρέσεως καὶ
» μεγεθύνσεως, ἀραιώσεως καὶ συμπυκνώσεως, μετα-
» βολῆς σχήματος, αὗται ὑπόκεινται εἰς κίνησιν με-
» γαλειτέραν καὶ κοινοτέραν, καθ' ἣν, μονοτόνως καὶ
» εἰς παραλλήλους γραμμὰς, διατρέχουσι τὸ σῶμα τοῦ
» ἡλίου. Οἱ δὲ εἰδικοὶ χαρακτῆρες τῆς κινήσεως ταύ-
» της ἀποδεικνύουσι πρῶτον, ὅτι τὸ σῶμα τοῦ ἡλίου
» εἶναι ἀπολύτως σφαιρικόν· δεύτερον, ὅτι τὸ ἄστρον
» τοῦτο ἀνακυκλεῖται περὶ τὸν ἴδιον ἄξονά του, σύρον
» μεθ' ἑαυτοῦ τὰς κηλῖδας εἰς παραλλήλους κύκλους,
» καὶ πραγματοποιοῦν ὁλόκληρον περιστροφὴν ἐν δια-
» στήματι ἑνὸς σεληνιακοῦ μηνὸς περίπου, κατὰ τὴν
» τροχιὰν τῶν πλανητῶν περιστρεφόμενον, ἤτοι ἐκ
» δυσμῶν πρὸς ἀνατολάς ».

Ἐὰν ἐμβριθῶς μελετήσωμεν τὴν ἐπιτομὴν ταύτην τοῦ Γαλιλαίου, θέλομεν ἰδεῖ ὅτι ἡ ἐπιστήμη τοῦ ΙΘ' αἰῶνος ὀφείλεται τῷ Τοσκάνῳ ἀστρονόμῳ τοῦ ΙΖ' αἰῶνος.

Ἐν τῷ μέσῳ λοιπὸν τῶν ἀρνήσεων, τῶν συζητήσεων καὶ τῶν ἀντιλογιῶν, ἡ ἐπιστημονικὴ αὕτη διδασκαλία, μετὰ μακρὰν πάλην καὶ ἀγῶνα, ὑπερίσχυσεν, ἀποδοθεῖσα γενικῶς τῷ ἐνδόξῳ Γαλιλαίῳ. Ὁ δὲ διισχυρισμὸς τοῦ Σχεῖνερ κατέπεσεν ἀφ' ἑαυτοῦ.

Τοιουτοτρόπως ὁ Γαλιλαῖος, ἐνώπιον τοῦ ὁποίου ἡ νεωτέρα ἐπιστήμη κλίνει τὸ γόνυ, ἐγένετο ἑρευρέτης σπουδαιοτάτης ἀνακαλύψεως, ἐξ ἧς προέβησαν εἰς τὸν ὁρισμὸν τῆς φυσικῆς συστάσεως τοῦ ἡλίου, ὅστις ἔπαυσε πλέον νὰ θεωρῆται ὡς λίθος καὶ μύδρος διάπυρος, ἢ ὡς λαμπὰς, πᾶσαν μὲν πρωΐαν ἀνάπτουσα, καὶ σβεννυμένη πᾶσαν ἑσπέραν.

Β. ΓΑΒΡΙΗΛ.

ΑΙ ΠΥΡΑΜΙΔΕΣ

ΚΑΙ Ο ΔΟΥΞ ΔΕ ΠΕΡΣΙΓΝΥ.

Θὰ ἐκπλαγῶσι τῶν ἀναγνωστῶν πολλοὶ, μανθάνοντες ὅτι ὁ ἀρχαῖος ὑπουργὸς, μέλος τοῦ συμβουλίου, καὶ πρώην τῆς Γαλλίας πρεσβευτὴς ἐν Λονδίνῳ, συνέγραψε περὶ τῶν Πυραμίδων τῆς Αἰγύπτου. Οὐδὲν ἐν τοσούτῳ ἀληθέστερον καὶ σπουδαιότερον τούτου. Πολιτικὸς δεσμώτης κατὰ τὸ 1845 εἰς τὸ φρούριον τοῦ Δοῦλλενς, ἕνεκα γεγονότων γνωστῶν, ὁ Κ. δὲ-Περσιγνὺ διεσκέδαζε τὴν τῆς αἰχμαλωσίας αὐτοῦ θλῖψιν διὰ τῶν ἐπιστημονικῶν καὶ ἱστορικῶν μελετῶν. Σπουδάζων ἐπέστησεν ἰδίως τὴν ἑαυτοῦ προσοχὴν εἰς τὰς καταστροφὰς ἃς προξενεῖ τὸ κινητὸν κῦμα τῶν ἄμμων τῆς ἐρήμου. Πόλεις κατακεχωσμέναι, ποταμοὶ πεπληρωμένοι καὶ πεδιάδες ἑρθαρμέναι εἰσὶν αἱ καταστροφαὶ ἃς τὸ παρελθὸν παρουσίαζεν εἰς τὸ μέλλον.

Κατὰ τὰς πρώτας αὐτοῦ ἐρεύνας ὁ πρώην δεσμώτης τοῦ Δοῦλλενς, βραδύτερον δὲ πρέσβυς τῆς ἀρχαίας αὐτοῦ δεσμοφύλακος, τῆς Γαλλίας, προέβη εἰς τὴν ἐξέτασιν τῶν ἀρχαίων τειχῶν, τὰ ὁποῖα αἱ πόλεις τοῦ δυτικοῦ τμήματος τῆς Ἀφρικῆς ἐπειράθησαν ν' ἀντιτάξωσιν εἰς τὰς ἐπιδρομὰς τοῦ Σαχὲλ, χωρὶς νὰ ἐπιτύχωσιν ἐντελῶς, διότι ἡ ἀμμώδης εἰσβολὴ ὑπερέβαινε τὸ πρόσκομμα. Ἐκ τούτου ἐσκέφθη ὁ Κ. Περσιγνὺ, ὅτι χρόνον τινὰ τοὐλάχιστον τὰ τείχη ταῦτα ἐχρησίμευσαν ὡς προφύλαξις, μέχρι τῆς ὑπερπληρώσεως αὐτῶν ὑπὸ τῆς ἄμμου, καὶ ὅτι ἄλλο εἶδος προχωμάτων ἐφαίνετο προτιμότερον, ὡς τὰ μεμονωμένα π. χ. σώματα, ἔχοντα μορφήν τινα ἰδίαν, καλῶς διατεταγμένα καὶ κατά τινα πειραματικὰ διδόμενα διανενεμημένα. Τοῦτο ἤρκει πρὸς ἀμυδρὰν κατανόησιν τοῦ δ υ ν α τ ο ῦ τῶν Πυραμίδων προορισμοῦ.

Ὁ Κ. Περσιγνὺ προέθετο νὰ ἐξετάσῃ τὴν ἠθικὴν ἀξίαν τῆς ὑποθέσεώς του, πρὶν ἡ καταστήσῃ αὐτὴν ἀντικείμενον πραγματικῆς τινος ἐπιστημονικῆς σπουδῆς. Τῳόντι δὲ, ἐν τῷ μυστηρίῳ, ἕνεκα τοῦ ὁποίου τοσαῦται συζητήσεις δὲν ἀνεῦρον τὸν προορισμὸν τῶν κολοσσαίων τούτων μνημείων, παρετηρεῖτο εἰκασία τις μάλιστα ὑπὲρ τῆς νέας ἰδέας, ἣν διέβλεπεν. Εὐθὺς ἐξ ἀρχῆς θὰ ἦν δυνατὸν νὰ κατανοηθῇ ὅτι τοσοῦτον ἕκαστος μάστιξ ἀπήτησε σπουδαίαν θεραπείαν. Ἡ πρώτη αὕτη εἰκασία ἐπαρουσίαζεν ἑτέρας εἰς συζήτησιν, ὁ δὲ Περσιγνὺ ἠσχολήθη μετὰ ζέσεως νοὸς εὐφυοῦς καὶ ἐπιχειρηματικοῦ, βασιζομένου εἰς τὰ ἴχνη μεγάλου μυστικοῦ, ὅπερ ἐπὶ τετρακισχίλια ἔτη ἡ μεγάλη σφὶγξ τῆς ἐρήμου προτείνει ὡς αἴνιγμα εἰς τὰς μελλούσας γενεάς.

Ἡ εἰκασία, εἰς ἣν ὁ συγγραφεὺς ἐθεώρει τὴν ἐπιστήμην στᾶσαν καὶ οἱονεὶ ἀπαυδήσασαν, ἦν ὅτι αἱ Πυραμίδες ἐχρησίμευσαν ὡς τάφοι (*), ὅτι τὰ κατα-

(*) Οἱ παραδεχόμενοι, ὅτι αἱ Πυραμίδες τῳόντι ἐχρησίμευσαν ὡς τάφοι, περαιτέρω χωροῦντες κατασκευάζουσιν ὁλόκληρον φιλοσοφικὸν οἰκοδόμημα, ὅπερ εὐθὺς καταρρέει, ἅμα λάβῃ τις ὑπ' ὄψιν τὴν σπουδαίαν τοῦ Περσιγνὺ ἀνακάλυψιν. Μία πλάνη εἰς πόσας ἄλλας ῥίπτει τὸ ἀνθρώπινον πνεῦμα! Παρατιθέμεθα ἐπίτηδες ὁλόκληρον τεμάχιον τοῦ συγγραφέως Βολνέϊ, ἵνα δείξωμεν ποῦ προέβη παραδεχθεὶς τὴν κοινὴν γνώμην, ὅτι αἱ Πυραμίδες κατεσκευάσθησαν ὅπως χρησιμεύσωσιν εἰς διατήρησιν καὶ φύλαξιν βασιλικῆς τινος μ ο υ μ ι ά ς.

« Ἡ χεὶρ τοῦ χρόνου καὶ ἔτι μᾶλλον ἡ τοῦ ἀνθρώπου, ἡ καταστρέψασα ὅλα τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχαιότητος,

σκευαστὰ ταῦτα ὄρη—τοσοῦτον ὑλικὸν ἀπαιτήσαντα, ἐργασίαν καὶ ἔξοδα, ὅσα δὲν ἀπαιτεῖ ἡ κατασκευὴ τῶν μεγαλειτέρων τῆς νέας ἐποχῆς πόλεων—συνεσωρεύθη-

οὐδὲν ἴσχυσε μέχρι τοῦδε νὰ πράξῃ κατὰ τῶν Πυραμίδων. Ἡ μονιμότης τῆς κατασκευῆς αὐτῶν, καὶ τὸ κολοσσιαῖον τοῦ ὄγκου των διεφύλαξεν αὐτὰς ἀπὸ πᾶσαν προσβολήν, καὶ φαίνεται ὅτι ἐξασφαλίζουσιν αὐταῖς αἰωνίαν διάρκειαν. Ἅπαντες οἱ περιηγηταὶ ἐνθουσιωδῶς περὶ αὐτῶν τὸν λόγον ποιοῦνται, καίτοι ὁ ἐνθουσιασμός των οὔτος δὲν ἦτο παντάπασιν ὑπερβολικός. Ἄρχεταί τις βλέπων ταῦτα τὰ κατασκευαστὰ ὄρη δέκα ὀκτὼ λεύγας μακρὰν, τὰ ὁποῖα, καθόσον πλησιάζει, φαίνονται ὅτι ἀπομακρύνονται· ἔχει τις νὰ διατρέξῃ μίαν ἔτι λεῦγαν, ἀλλ' οὕτω προΐστανται τῆς κεφαλῆς, ὥστε νομίζει ὅτι εὑρίσκεται εἰς τοὺς πρόποδας αὐτῶν. Πλησιάζει τέλος, καὶ ἡ ποικιλία τῶν αἰσθημάτων, ἃ ὑφίσταται, εἶναι ἀνέκφραστος. Τὸ ὕψος τῆς κορυφῆς, τὸ ἀπότομον τῆς κλίσεώς των, ἡ μεγίστη ἔκτασις τῆς ἐπιφανείας των, ὁ ὄγκος τῆς ἕδρας των, ἡ ἀναμνησις τῶν χρόνων, οὓς φέρουσιν, ἡ μεγάλη ἐργασία, ἣν ἀπῄτησαν, καὶ ἡ ἰδέα ὅτι οὗτοι οἱ ἄπειροι βράχοι εἰσὶν ἔργον τοῦ ἀνθρώπου, τοσούτῳ μικροῦ καὶ ἀσθενοῦς, ἐρποντος εἰς τὴν βάσιν των, καταπλήττουσι συγχρόνως τὸ πνεῦμα καὶ τὴν καρδίαν καὶ ἐμπνέουσι τρόμον, ταπεινότητα, θάμβος καὶ σέβας. Πλὴν πρέπει νὰ ὁμολογήσωμεν ὅτι ἄλλο τι αἴσθημα διαδέχεται τὴν πρώτην ταύτην παραφοράν. Ἀφοῦ τις λάβῃ καὶ σχηματίσῃ μεγάλην ἰδέαν περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ ἀνθρώπου, ἅμα μελετήσῃ τὸ ἔργον του, λυπεῖται τότε δι' αὐτὸ, σκεπτόμενος ὅτι, ὅπως οἰκοδομήσῃ μάταιόν τινα τάφον, ἀπαιτεῖται ἐπὶ εἴκοσιν ἔτη νὰ βασανισθῇ ὁλόκληρον ἔθνος, καὶ γογγύζει ἐπὶ ταῖς ἀδικίαις καὶ καταπιέσεσιν, ἃς ἐπροξένησαν αἱ ὀχληραὶ ἀγγαρεῖαι καὶ τῆς μεταφορᾶς καὶ τῆς λιθοτομίας καὶ ἐπισωρεύσεως τοσούτου ὑλικοῦ.

» Ἀγανακτεῖ τις διὰ τὴν μωρίαν τῶν δεσποτῶν, οἵτινες διέταξαν ταῦτα τὰ βάρβαρα ἔργα· τοῦτο τὸ αἴσθημα πάντοτε ἐπανέρχεται ὁσάκις τις διατρέχει τὰ μνημεῖα τῆς Αἰγύπτου· οὗτοι οἱ λαβύρινθοι, οὗτοι οἱ ναοί, αὗται αἱ πυραμίδες, διὰ τῆς ὀγκώδους κατασκευῆς των, πολὺ ὀλιγώτερον δεικνύουσι τὸ πνεῦμα λαοῦ πλουσίου καὶ φίλου τῶν τεχνῶν, ἀλλὰ μᾶλλον τὴν δουλείαν ἔθνους βασανιζομένου ἕνεκα τῆς ἰδιοτροπίας τῶν κυρίων του. Τότε συγχωρεῖ τις τῷ φιλαργύρῳ, ὅστις, παραδιάσας τοὺς τάφους των, ἐματαίωσε τὴν ἐλπίδα των, καὶ ὀλιγώτερον λυπεῖται διὰ ταῦτα τὰ ἐρείπια· ἐνῷ δὲ ὁ ἐραστὴς τῶν τεχνῶν ἀγανακτεῖ βλέπων ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, ὅτι πρινίζουσι τοὺς κίονας τῶν ἀνακτόρων, ὅπως κατασκευάσωσι μύλας μυλῶνος, ὁ φιλόσοφος μετὰ τὴν πρώτην ταύτην συγκίνησιν, ἣν προξενεῖ ἡ ἀπώλεια παντὸς ὡραίου πράγματος, δὲν κωλύεται ἀπὸ τοῦ νὰ γελάσῃ διὰ τὴν μυστικὴν δικαιοσύνην τῆς τύχης, ἥτις ἀποδίδει τῷ λαῷ ὅ,τι ἐνεποίησεν αὐτῷ τοσαῦτα βάσανα, καὶ ὑποτάσσει εἰς τὰς ταπεινοτέρας ἀνάγκας του τὴν ὑπερηφάνειαν ἀνωφελοῦς πολυτελείας.»

(*Volney. Voyage en Égypte*).

σαν, ὅπως φυλάξωσι βασιλικήν τινα μουμίαν κατὰ τῆς καταστροφῆς· « Αἱ Πυραμίδες περικλείουσι νεκρούς· ἄρα εἶναι τάφοι! » Ἀληθῶς εἰπεῖν, ἡ δόξα αὕτη ἐγένετο δεκτὴ, μὴ ὑπαρχούσης ἐλπίδος πρὸς εὕρεσιν τῆς αἰτίας, καὶ ἐλλείψει πηγῶν πρὸς ἀποκάλυψιν μυστικοῦ, εἰς τεσσαράκοντα αἰώνων σιωπὴν καὶ σκότος βεβυθισμένου. Ἀλλὰ σοφοὶ ἔνδοξοι, ἥκιστα εὐχαριστημένοι ἀπὸ τὸ τοιοῦτο, καὶ βλέποντες εἰς τὰ ἐσωτερικὰ κενὰ τῶν Πυραμίδων, τὰ εἰς ταφὴν χρησιμεύοντα, προορισμὸν ὅλως πρόσθετον, ἐδίστασαν σπουδαίως περὶ τοῦ πραγματικοῦ τούτων τῶν κολοσσῶν προορισμοῦ, ἐπειδὴ εἶχον τὴν πεποίθησιν ὅτι ἐμπερικλείουσι μυστήριον μᾶλλον ἐπιστημονικὸν ἢ θρησκευτικόν. Ὁ Διδερῶτος, ὁ Βαλλὺ, ὁ Ζομάρδ καὶ σχεδὸν ὅλα τὰ μέλη τῆς ἀκαδημίας τῆς Αἰγύπτου, τῆς αὐτῆς ὑποψίας εἰσὶν ἢ μᾶλλον πεποιθήσεως, ἀλλ' ἄνευ ἐκθάσεως, ὡς αἱ Πυραμίδες καθ' ἑαυτάς!

Ἡ θέσις λοιπὸν αὕτη τῶν ἰδεῶν παρεκίνησε τὸν Περσιγνὺ, ἵνα ἐπανέλθῃ εἰς τὸ ἐπιστημονικὸν τοῦ μυστηρίου μέρος καὶ ἐπεδόθῃ εἰς αὐτὸ μετὰ τοῦ ἔρωτος ἐκείνου πρὸς τὴν ἠθικὴν καὶ ὑλικὴν τάξιν, ὅστις ἐμψυχόνει καὶ διαρωτίζει ὅλους τοὺς Χριστοφόρους Κολόμβους.

Τὸ πρῶτον ἰδίως ἐμπόδιον ἦν ἐκ φύσεως ἀποθαρρυντικὸν εἰς τὸν δεσμώτην, μὴ γνωρίζοντα τὴν γεωγραφικὴν ἢ μᾶλλον τὴν τοπογραφικὴν θέσιν, ἐφ' οὗ ἐβασίζοντο πᾶσαι αἱ ἔρευναι αὐτοῦ· διότι εἶναι ἀποδεδειγμένον, ὅτι, ἐὰν αἱ Πυραμίδες ἦσαν προωρισμέναι νὰ προφυλάττωσι τὴν πεδιάδα ἀπὸ τὴν ἀμμώδη εἰσβολὴν, ἔπρεπε νὰ προσδιορισθῇ ἀκριβέστατα τὸ μέρος, ἐν ᾧ ἵστανται, καὶ ἡ σχετικὴ πρὸς τοὺς πόλους θεσις των. Οὕτως, ἐπὶ παραδείγματι, ἐπειδὴ ἡ Αἴγυπτος κεῖται μεταξὺ τῶν δύω σειρῶν τῶν ὀρέων (τοῦ Λυβικοῦ καὶ Ἀραβικοῦ), ἅτινα διαχωρίζουσιν αὐτὴν, τὸ μὲν, ἀπὸ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν, τὸ δὲ, ἀπὸ τὴν ἔρημον τῆς Ἀφρικῆς, αἱ Πυραμίδες ἔπρεπε νὰ εὑρίσκωνται εἰς τὴν παράλυσιν τῆς συνεχείας, ἣν κατασκευάζουσι τὰ ὄρη, ὡς πρόχωμα χρησιμεύοντα μερικὸν καὶ φυσικὸν κατὰ τῆς μάστιγος, καὶ ν' ἀναπληρῶσιν οὕτω τὴν γραμμὴν τῆς ὑπερασπίσεως, ἀκριβῶς εἰς τὴν εἴσοδον τῆς διώδου, ἥτις φέρει ἐκ τῆς ἐρήμου εἰς τὴν εὐρύχωρον πεδιάδα τοῦ Νείλου.

Ἐκ τῆς κεφαλαιώδους ταύτης συνθήκης πλῆθος γενᾶται ὑποθέσεων. Ἀλλ' ἐν τῇ ἀπομονώσει τῆς φυλακῆς ἐστερημένος τῶν ἀναγκαίων βοηθημάτων δὲν δύναται νὰ προχωρήσῃ, διότι λέξις τις, βλέμμα τι ἐπὶ τοῦ χάρτου ἠδύναντο νὰ καταστρέψωσιν ὁλόκληρον σύστημα καὶ ν' ἀκυρώσωσιν ἁπάσας τὰς εἰκασίας. Εὐτυχῶς ὅμως περίπτωσίς τις ἰδία παρέσχε τῷ Περσιγνὺ τὸ μέσον τοῦ νὰ ἐξακριβώσῃ αὐτάς. Ἕνεκα ἀσθενείας, ὁ κόμης Δουχατέλης διέταξε τὴν μεταφορὰν τοῦ πολιτικοῦ δεσμώτου εἰς ὑγιεινὴν οἰκίαν εἰς Βερσαλλίας. Αὕτη ἡ νέα κατοικία διηκόλυνε κατὰ φυσικὸν λόγον τὰς ἐρεύνας, ἃς ὁ βαθὺς σκεπτικὸς ἔσπευδε νὰ πραγματοποιήσῃ. Προμηθευθεὶς τὸ ἀναγκαῖον ὑλικὸν, ἀνεκάλυψε χαίρων ὅτι ἡ γεωγραφικὴ θέσις τῶν Πυραμίδων ἀνταπεκρίνετο πληρέστατα εἰς τὰ συμπερασματικὰ διδόμενα τῆς ὑποθέσεώς του.

Τῳόντι, ταῦτα τὰ μυστηριώδη μνημεῖα ἦσαν τεθειμένα εἰς τὴν Λυβικὴν ἔρημον, εἰς τὴν εἴσοδον τῶν διαφόρων ὁδῶν τῶν διόδων τῆς σειρᾶς τῶν ὀρέων, ἐξακολουθοῦντα τεχνικῶς ἐπὶ τῆς ἐπικινδύνου ἄκρας τὸ φυσικὸν τῆς ὑπερασπίσεως σύστημα. Πολλαὶ ἄλλαι δευτερεύουσαι ὑποθέσεις ἐπεβεβαιοῦντο ἐκ πρώτης ὄψεως καὶ ὁ συγγραφεὺς ἠδύνατο λογικῶς νὰ φρονῇ ὅτι εὑρίσκεται εἰς τὴν ὁδὸν μεγάλης ἐπιστημονικῆς καὶ ἱστορικῆς ἀνακαλύψεως.

Ἀπεφάσισε νὰ παρατείνῃ τὰς ἐρεύνας του μέχρι τέλους, ζητῶν ποῖον ἦν τὸ ἀποτέλεσμα τούτων τῶν τεχνητῶν μνημείων, ὅπως κωλύσωσι τὴν ἀμμώδη κίνησιν. Τὸ κάλυμμα τοῦ ἀρχαίου τούτου μυστηρίου, ἀνακαλυφθὲν ἤδη κατά τι, ἠδύνατο νὰ ἐκλείψῃ ὅλως δι' ὅλου διὰ τῆς τριπλῆς ἐρεύνης, τοπογραφικῆς, ἀρχαιολογικῆς καὶ μετεωρολογικῆς . . . τοῦθ' ὅπερ θὰ ἦν ἡ λύσις τοῦ αἰνίγματος τῆς σφιγγός.

Τεθειμέναι ἐπὶ γιγαντιαίων βάσεων καὶ μέχρι τῶν οὐρανῶν ἢ μᾶλλον μέχρι τῶν νερῶν, αἱ Πυραμίδες δὲν ἦσαν ἁπλᾶ δρύφακτα, εἰς τὴν πραγματικὴν τῆς λέξεως σημασίαν. Ἀλλ' ὁ ὄγκος των ἀνταπεκρίνετο πρὸς τὴν ἀνάγκην τῆς αἰωνίου διατηρήσεώς των, σχετικὴν καὶ ἀναπληρωτικὴν τῆς ἀμαθείας τῶν Αἰγυπτίων εἰς τὴν τέχνην τοῦ κατασκευάζειν θόλους. Μέγα δὲ ἄλλως μηχανικὸν πρόβλημα ἔμελλε νὰ προσκολληθῇ εἰς τὸν ὄγκον των. Αὗται αἱ ἄπειροι ἐπιφάνειαι, ἀπέναντι τοῦ ἀνέμου τῆς ἐρήμου, ἔπρεπε ν' ἀντιτάττωσιν ἴσην ἀντίστασιν εἰς τὴν μεγάλην ταχύτητα τοῦ ἀτμοσφαιρικοῦ ῥεύματος, συμπαρασύροντος τὴν ἄμμον, τοῦθ' ὅπερ ἦν τέλος κατὰ τὰς προβλέψεις τοῦ Περσιγνὺ « μεγάλαι ἀεροστατικαὶ μηχαναί, ἰσχυροὶ μετατροπεῖς τῶν μετεωρολογικῶν αἰτιῶν τῆς μάστιγος.»

Αἱ εἰκασίαι δ' οὕτω συνείρονται, τοῦ μυστηρίου τῶν Πυραμίδων μετ' ἄλλων συσχετιζομένου μυστηρίων. Τῳόντι δὲν ἦσαν ἐντελῶς γνωστὰ οὔτε ἡ κίνησις τῆς ἐρήμου, οὔτε οἱ νόμοι τῆς εἰσβολῆς καὶ τῆς ἀντιστάσεως τῶν μέσων, ἰδίως δὲ τῶν ἐλαστικῶν ῥευστῶν. Ὁ ἐξερευνῶν εὕρισκεν εἰς ταύτας τὰς ἀβεβαιότητας εἴδός τι συνακολουθίας πρὸς τὴν τοῦ γενικοῦ μυστικοῦ τῶν Πυραμίδων. Τὸ ἱστορικὸν ζήτημα, τὸ τῆς ἐρήμου καὶ τὸ τῶν ἐλαστικῶν ῥευστῶν—τρία ἄγνωστα ἑνὸς καὶ τοῦ αὐτοῦ προβλήματος—συνέτεινον εἰς τὸ νὰ παρατείνωσι τὰς συζητήσεις καὶ νὰ ἀποπλανήσωσι τὰς προσπαθείας τοῦ ἐξερευνῶντος πνεύματος.

Τὴν 14 ἰουλίου 1845 ὁ Κ. Περσιγνὺ ἐκ τῶν ἐπιπόνων εὑρυῶν μελετῶν του καταρτίσας ὑπόμνημά τι, ἐν ᾧ ἀνεπτύσσετο ὅλον τὸ σύστημα τοῦ πιθανοῦ προορισμοῦ τῶν Πυραμίδων, ἀπηύθυνε πρὸς τὸν διάσημον Φ. Ἀραγῶνα (*Arago*) παρακαλῶν νὰ ὑποβάλῃ αὐτὸ εἰς τὴν ἀκαδημίαν τῶν ἐπιστημῶν. Εἰς τὴν συνεδρίασιν τῆς 5 αὐγούστου ἐγένετο κοινοποίησις σύντομος περὶ τούτου τοῦ ὑπομνήματος εἰς σοροὺς ἀκαδημαϊκούς, οἵτινες ἀπῄρτιζον τοῦτο τὸ ἔνδοξον σῶμα, καὶ διωρίσθη ἐπιτροπή, διαρκῶς συνεδριάζουσα, ἵνα ἐξετάσῃ βαθέως τὸ ὑπόμνημα καὶ δώσῃ λόγον εἰς τὴν ἀκαδημίαν καὶ τὸν τόπον. Αὕτη ἡ ἐπιτροπὴ ἀπηρτίζετο ἐκ τοῦ Κ. Ἀραγῶνος, γραμματέως, Κορδιέρου καὶ Βαβινέτου.

Τούτων γενομένων, ἡ ὑπόθεσις αὕτη προὐξένησε καὶ συνεκίνησε πολλοὺς σοφοὺς καὶ περιέργους. Ἐπιστολαὶ συγχαρητήριοι καὶ κοινοποιήσεις ἄπειροι ἐστάλησαν εἰς τὸν οἶκον τοῦ Περσιγνὺ, καὶ μεταξὺ τούτων, ὑπὸ τοῦ πρίγκιπος Λουδοβίκου Ναπολέοντος, ἐπίσης δεσμώτου καὶ εἰς κοινωνικὰ καὶ ἐπιστημονικὰ ἀσχολουμένου προβλήματα. Ὁ συγγραφεὺς ἔλαβεν ἐπίσης ὠφελίμους κοινοποιήσεις ἀπὸ τὸν Ζομὰρδ, διάσημον τῶν Πυραμίδων ἱστορικὸν, ἀπὸ τὸν Πελκέρον, περίφημον μετεωρολόγον, ἀπὸ τὸν Χυὸτ, σοφὸν διάδοχον τῶν συγγραφῶν τοῦ Μαλτεβρούνου, ἀπὸ τὸν Γλὲτ, καθηγητὴν τῆς φυσικῆς εἰς τὰς Βερσαλλίας, ἀπὸ τὸν Βατάλλ, ἀρχαῖον μαθητὴν τοῦ πολυτεχνικοῦ σχολείου καὶ περίφημον μηχανικὸν, καὶ μετὰ ταῦτα σύμβουλον τῆς ἐπικρατείας, οἵτινες ἅπαντες ἔστερξαν εἰς σύστημα, ὅπερ, ἐκ πρώτης θεωρούμενον ὄψεως, ἦν εὐρυεστάτη ἰδέα, καὶ ἴσως πιθανότης τῆς νεωτέρας ἐπιστήμης.

Ἐνθαῤῥυνθεὶς οὕτως ὁ Περσιγνὺ ἔκ τε τῶν νέων διακοινώσεων καὶ ἐκ τῶν προειρημένων γνώσεων, παρεκάλεσε τὸν Ἀραγῶνα νὰ ἀναβάλῃ τὴν ἐξέτασιν τῆς ἐπιτροπῆς, εἰς ἣν ἐπεθύμει νὰ ὑποβάλῃ ἐργασίαν μᾶλλον ἀνεπτυγμένην. Ἐν ἐδαπάνησεν ἔτος πρὸς τοῦτο, καὶ συνέγραψε τόμον ἐκ 300 σελίδων μετὰ εἰκόνων ἐπιγραφόμενον: Περὶ τοῦ προορισμοῦ καὶ τῆς χρησιμότητος τῶν Πυραμίδων τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Νουβίας κατὰ τῶν ἀμμωδῶν εἰσβολῶν τῆς ἐρήμου. Ἀλλ' ἅμα ὁ συγγραφεὺς, ἤ, κάλλιον εἰπεῖν, ὁ σορὸς ἐπανῆλθε βαρέως, ὡς εἰπεῖν, ὡπλισμένος, ἵνα παρουσιασθῇ ἐνώπιον τοῦ σοροῦ σώματος, τὰ πολιτικὰ γεγονότα, ταχέως ἐπελθόντα, ἀπέσπασαν τὴν προσοχὴν ἀπὸ τὰ ζητήματα τῆς καθαρᾶς ἐπιστήμης, καὶ ἡ ἐπιτροπὴ ἔθεσε τὸν τόμον μεταξὺ τῶν ἐρευνητέων πραγμάτων. Δύο ἔτη βραδύτερον, ἡ Γαλλία, καὶ ἰδίως οἱ σοροί, περὶ ἄλλων μᾶλλον ἠσχολοῦντο ἢ περὶ τοῦ ἂν ὁ Χέοψ ἢ ὁ Χερρὲμ ἐπανεπαύοντο ἐντὸς τῶν Πυραμίδων, ἥκιστα δὲ περὶ τοῦ ἀνέμου τῆς ἐρήμου! Ἕτερος ἄνεμος ἔπνευσεν ἐν Γαλλίᾳ, καὶ ὁ Κ. Περσιγνὺ ἐγένετο βουλευτὴς, ἔπειτα ὑπουργὸς καὶ μετὰ ταῦτα πρέσβυς καὶ δούξ!

Τῳόντι, τὸ ζήτημα ἠδύνατο ν' ἀνανεωθῇ σήμερον, ὅτε ἡ Αἴγυπτος εὑρίσκεται εἰς ἐποχὴν μεγάλης κινήσεως ἰδεῶν καὶ γεγονότων ἕνεκα τῆς διορύξεως τοῦ περιῤῥήμου ἰσθμοῦ τοῦ Σουέζ.

(Ἐκ τοῦ γαλλικοῦ).

Κ. ΠΑΘΩΝΙΔΗΣ.

ΑΔΥΝΑΜΙΑΙ ΜΕΓΑΛΩΝ ΑΝΔΡΩΝ.

Σπουδαῖον κεφάλαιον ἐν τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἐπισήμων ἀνδρῶν ἀποτελοῦσιν αἱ ἀσινεῖς καὶ ἄκακοι ἀδυναμίαι των, εἰς τῶν ὁποίων τὸ ἀλλόκοτον ἔνιοι ἐξ αὐτῶν ὀφείλουσι τὴν μεγάλην δημοτικότητα ἧς ἔτυχον παρὰ τοῖς πολλοῖς. Ὁ τῷ 1850 ἐν Βερολίνῳ τελευτήσας

πρώτιστος τῶν διαμαρτυρομένων θεολόγων Αὔγουστος Νέανδρος, ἦτο πολλάκις τοσοῦτον παράδοξος καὶ ἀπρόσεκτος, ὥστε παρέσχεν ἄρθονον ὕλην ἀνεκδότων. Ἐν μιᾷ τῶν ἡμερῶν ἐφαντάσθη ὅτι ἦτο χωλὸς ἐπειδὴ καθ' ὁδὸν, χωρὶς νὰ τὸ συναισθανθῇ, ἐπάτησε τὸν ἕτερον πόδα ἐπὶ σωλῆνος. Ἐπειδὴ ἡ οἰκία, ἐν ᾗ εἶχε διατρίψῃ ἐπὶ μακρὸν χρόνον, ἀπεῖχε πολὺ ἀπὸ τοῦ πανεπιστημίου, ἐζήτησεν αὐτὸς καὶ εὗρεν ἄλλο οἴκημα ἐγγύτερον καὶ ἀνετώτερον· οὐχ ἧττον ὅμως διέβαινε καθ' ἡμέραν ἐπιμόνως ἀπὸ τῆς παλαιᾶς οἰκίας καὶ περιεπάτει πάντοτε τὴν συνήθη παλαιὰν ὁδόν. Οὐδεμίᾳ ἡμέρᾳ παρήργετο χωρὶς νὰ λησμονήσῃ ὁ Νέανδρος νὰ φορέσῃ ἐν οἱονδήποτε ἔνδυμα ἀπαραίτητον· ἄνευ τῆς ἐπιτηρήσεως τῆς μετ' αὐτοῦ συμβιούσης ἀδελφῆς του, θὰ ἐξῆρχετο πολλάκις ἐνδεδυμένος στολὴν περίεργον καὶ καταγέλαστον.

Ὁ Βουδαῖος, ὃν ὁ Ἐρασμιος ἀπεκάλει τὸ «θαῦμα τῆς Γαλλίας», ὑπῆρξεν ὁ πλέον ἀφηρημένος καὶ ἀσύνους τῶν ἀνθρώπων. Μίαν ἡμέραν ἔδραμε σπουδαίως ὁ ὑπηρέτης αὐτοῦ εἰς τὸ μελετητήριόν του καὶ τῷ ἀνήγγειλεν ὅτι ἐκαίετο ἡ οἰκία· ὁ Βουδαῖος ἀπεκρίνατο «εἰπὲ τὸ πρὸς τὴν σύζυγόν μου· ἐξεύρεις ὅτι ἐγὼ δὲν φροντίζω περὶ οἰκιακῶν ὑποθέσεων».

Ὁ περίφημος Γάλλος μυθοποιὸς Λαφονταῖνος ἐνομίσθη πολλάκις βλὰξ καὶ ἠλίθιος. Πᾶσαν ἡμέραν ἡ ἐλπὶς νὰ φορέσῃ ἓν οἱονδήποτε φόρεμα ἢ ὑπόδημα, ἢ τὸ ἐφόρει ἀντίστροφον. Εἶχεν υἱόν, ὅστις ἀνεστράφη ἐκτὸς τῆς οἰκίας καὶ τὸν ὁποῖον δὲν εἶδεν ἐπὶ πολλὰ ἔτη· τῷ παρήγγειλε λοιπὸν νὰ εὑρεθῇ κατὰ τὴν δεῖνα ἡμέραν καὶ ὥραν εἰς ὡρισμένον τόπον, ὅπως διαλεχθῇ μετ' αὐτοῦ. Φθάσας εἰς τὸ μέρος ἐκεῖνο, ἐλησμόνησε τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεώς του ἐπὶ τοσοῦτον, ὥστε οὐδὲ ἀνεγνώρισε τὸν υἱὸν αὐτοῦ, ἀλλὰ πολλὴν ὥραν μετ' αὐτοῦ συνωμίλησας ἐστράφη πρὸς τοὺς περιεστῶτας καὶ ἐπήνεσε τὴν συμπεριφορὰν καὶ τὰς γνώσεις τοῦ νεανίου. Ἀκούσας δὲ παρὰ τούτων ὅτι ὁ νεανίας ἦτο ὁ ἑαυτοῦ υἱός, εἶπεν «ἔχω μεγάλην εὐχαρίστησιν». Ἄλλην φορὰν ἀπεράσισεν ὁ ποιητὴς νὰ πορευθῇ εἰς τὸ φρούριον Θιαρρὺ, ὅπως διαλλαγῇ μετὰ τῆς ἀπ' αὐτοῦ κεχωρισμένης συζύγου του. Ἀναβαίνει λοιπὸν ἐπὶ τῆς ταχυδρομικῆς ἁμάξης, φθάνει εἰς τὴν πατρίδα του καὶ ἔρχεται εἰς τὴν οἰκίαν τῆς γυναικός του. Ὁ ὑπηρέτης, μὴ γνωρίζων αὐτόν, τῷ λέγει ὅτι ἡ κυρία ὑπῆγε νὰ ἀκούσῃ τὴν λειτουργίαν. Ὁ Λαφονταῖνος, περιμένων τὴν ἐκ τῆς ἐκκλησίας ἐπάνοδόν της, ἔρχεται πρός τινα φίλον, παρ' ᾧ κατέλυσε δύο ἡμέρας καὶ δύο νύκτας, χωρὶς νὰ ἐνθυμηθῇ τὸν σκοπὸν τῆς ἐλεύσεώς του, καὶ τελευταῖον ἐπανέκαμψεν εἰς Παρισίους. Ἐρωτηθεὶς ἐὰν συνδιελλάγη μετὰ τῆς συζύγου του, ἀπεκρίνατο ὡσανεὶ ἐκ τοῦ λήθαργου ἐξυπνήσας «ἡ σύζυγός μου δὲν ἦτο ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἀλλ' ἐν τῇ ἐκκλησίᾳ». Εἷς ἐκ τῶν συγχρόνων συγγραφέων εἶπεν· «ἀναστρεφόμενος μετὰ τῶν ζώων, ὁ Λαφονταῖνος ἦτό τι πλέον ἢ ἄνθρωπος· ἀναστρεφόμενος μετὰ τῶν ὁμοίων του ἀνθρώπων, ἦτό τι κατώτερον τοῦ ἀνθρώπου.»

Σουλλὶς, ὁ ἐπιφανέστερος τῶν ἐν Παρισίοις ὑπουργῶν τοῦ Ἑρρίκου Δ', ἐξίστατο σχεδὸν εἰπεῖν τῶν γενῶν, ὁσάκις ἐνησχολεῖτο πολλὰς ἡμέρας εἰς νέα περὶ πολιτικῶν μεταρρυθμίσεων σχέδια. Πορευόμενός ποτε ἐν ὥρᾳ χειμῶνος εἰς τὴν ἐκκλησίαν, εἶπε πρὸς τὸν συνοδοιπόρον του ὅτι ἠσθάνετο δριμύτατον ψῦχος. «Σήμερον ὁ καιρὸς δὲν εἶναι ψυχρότερος τοῦ συνήθους (ἀπεκρίνατο ἐκεῖνος)· ἴσως ἐνεδύθητε φορέματα ἐλαφρότερα». Τῷ ὄντι ὁ Σουλλὶς ἐφόρει μόνον τὸν ἐπενδύνην του, εἶχε δὲ λησμονήσῃ τὸν ὑπενδύτην καὶ τὰς ἀναξυρίδας του.

Ὁμήρας φυσιοδίφης Βυρὼν κατεγελᾶτο διὰ τὴν πολλὴν φροντίδα καὶ ἀκρίβειαν μεθ' ἧς ἐκαλλωπίζετο ὡς νεᾶνις. Ἐχαιρε φορῶν πολύτιμα ἐνδύματα, ἀδάμαντας καὶ γυναικείους κόσμους. Ἐβοστρύχιζε τὴν κόμην καὶ τὴν περιέθαλπεν, ὁσάκις ἐμελέτα, διὰ χαρτίων, ἀργυρῶν πορπῶν καὶ μικρῶν κτενίων. Ὁ μικρόσωμος ἄγγλος ποιητὴς Πῶπος ὀλίγον διέφερε κεκαλλωπισμένου πιθήκου, ἔχων πυκνοτάτην καὶ μακρὰν κόμην, φορῶν ξίφος καὶ μεγάλας χειρίδας. Καὶ ὁ δυσειδὴς τὴν ὄψιν Βολταῖρος ἐνεδύετο συνήθως πολυτελέστατα καὶ κομψότατα. Ὁ Πετράρχας ἐφόρει δερμάτινον ἐπίβλημα, ἐπὶ τοῦ ὁποίου ἔγραφεν ἐν τοῖς περιπάτοις τὰ ποιήματά του, ὁσάκις εἶχεν ἀπορίαν χάρτου ἢ περγαμηνῆς. Τὸ ἐπίβλημα τοῦτο ἐρύλαττεν ὡς κειμήλιον μέχρι τοῦ 1527 ὁ καρδινάλιος Σαδελέτ.

Ὁ σορώτατος τῶν Γάλλων ἐγκυκλοπαιδικῶν Διδερῶτος διεκρίθη διὰ τὸ λίαν ἀτημέλητον τοῦ τρόπου καὶ τῆς περιβολῆς. Ἐπανῆλθέ ποτε ἐκ Πετρουπόλεως εἰς Παρισίους, φορῶν εὐναῖον χιτῶνα καὶ νυκτερινὸν σκοῦφον καὶ περιπατῶν ἐν τοιαύτῃ στολῇ εἰς τὰς ὁδοὺς τῶν πόλεων διὰ τῶν ὁποίων διέβαινε· τούτου ἕνεκα ἐνομίσθη πολλάκις ὡς πάσχων ὑπὸ μονομανίας. Φίλος τις, ἐπισκεφθεὶς τὸν Διδερῶτον, εὗρεν αὐτὸν χέοντα θερμὰ δάκρυα· «πρὸς Θεοῦ, τί ἔπαθες;» τὸν ἠρώτησεν ἔντρομος. «Κλαίω διὰ μίαν σπαραξικάρδιον ἱστορίαν, τὴν ὁποίαν πρὸ μικροῦ συνέταξα», εἶπεν ὁ Διδερῶτος.

Ἡ εὐφυεστάτη καὶ πολλὰ ἄξια λόγου συγγράψατα Γαλλὶς Μαρία Γουρνάϋ, φίλη καὶ θετὴ θυγάτηρ τοῦ Μονταίγνου, ἅμα ἀποθανόντος τοῦ ἐνδόξου φίλου της, ὑπέλαβε καθῆκον εὐλαβείας, νὰ ἐμμείνῃ πιστὴ οὐ μόνον εἰς τὸ ὕφος αὐτοῦ καὶ εἰς τὸν τρόπον τοῦ γράφειν, ἀλλὰ καὶ εἰς ἣν ἐφόρει στολὴν κατὰ τὴν μετ' ἐκείνου συμβίωσίν της. Ὀγδοηκοντοῦτις οὖσα, ἐνεδύετο κατὰ τὸν αὐτὸν σχῆμα καθ' ὃν καὶ ὁπότε ἦγε τὸ πέμπτον καὶ εἰκοστὸν τῆς ἡλικίας της ἔτος, ὀλίγον φροντίζουσα περὶ τῶν σκωμμάτων τοῦ ἐν Παρισίοις κοινοῦ.

Ὁ προσφιλὴς ταῖς γυναιξὶν Ἰωάννης Παῦλος περιεφέρετο ἐν ταῖς ὁδοῖς, ἔχων τὸ στῆθος ἀνοικτὸν, ἄνευ λαιμοδέτου, ἄνευ πίλου, ξακενδύτης καὶ ἀκάθαρτα πάντοτε φέρων ὑποδήματα. Οἱ ἀστυνομικοὶ κλητῆρες τῆς Βαϋρεύθης ἠθέλησαν ποτε νὰ τὸν κρατήσωσιν ὡς ἄνοητον τυχοδιώκτην· ἔσωσε δ' αὐτὸν ἐκ τῶν χειρῶν των ἡ μεσολάβησις τοῦ διοικητοῦ.

Τὰς «νυκτερινὰς σκέψεις» του συνέταξεν ὁ ποιητὴς Γιούγγ, ἔχων ἐνώπιόν του ἐπὶ τῆς τραπέζης κρανίον νεκροῦ, τὸ ὁποῖον ἐχρησίμευεν αὐτῷ καὶ ὡς λυχνία. Ἐν καιρῷ νυκτὸς περιερέρετο πάντοτε ἐν τοῖς νεκροταφείοις

ὅπως σφοδρότερον ἐξάπτηται ἡ φαντασία του, ἀναπολοῦσα τὸ πρόσκαιρον καὶ τὸ μάταιον τῶν ἀνθρωπίνων. Ὁ ποιητὴς Ζοὺῒ ἐποίησε τὰς πλείστας τῶν τραγῳδιῶν αὐτοῦ ἐν μιᾷ δενδροστοιχίᾳ, εἰς τὴς ὁποίας ἑκάτερον ἄκρον ὑπῆρχε τράπεζα, καὶ ἐφ' ἑκατέρας ἔκειτο χάρτης καὶ μολυβδοκόνδυλα.

Ὁ συγγραφεὺς τοῦ γνωστοῦ μυθιστορήματος «Γίλ-Βλὰς» Λεσαζ εἰργάζετο κάλλιστα ἀπέναντι τοῦ ἡμερησίου φωτὸς, ἐλησμόνει δὲ τὰ πάντα ἅμα τῇ ἑσπέρᾳ. Ἐξηγείρετο τοῦ ὕπνου, ἅμα ἀνατέλλοντος τοῦ ἡλίου· ὅσῳ ὑψηλότερον ἀνέβαινεν εἰς τὸν οὐρανὸν, ὅσῳ λαμπρότερον ἔφεγγε τὸ φαεινὸν ἄστρον, τοσούτῳ πυκνότερα ἀνέβαινον εἰς τὴν καρδίαν του τὰ διανοήματα. Ὅτε ἔδυεν ὁ ἥλιος, ἐξέλειπον παραχρῆμα καὶ αἱ διανοητικαὶ αὐτοῦ δυνάμεις.

Τὸ ἀντίστροφον τούτου ἔπασχεν ὁ Γάλλος ἱστοριογράφος Μεζερέϋς. Οὗτος δὲν ἠδύνατο νὰ ὑποφέρῃ τὸ ἡμερήσιον φῶς· καὶ ἐν καιρῷ ἡμέρας λοιπὸν εἰργάζετο ἔχων ἐνώπιόν του ἀναμμένας λαμπάδας. Ὅλα τῆς οἰκίας του τὰ παράθυρα ἦσαν κεκλεισμένα ἀδιαλείπτως· ὁσάκις τὸν ἐπεσκέπτοντο φίλοι, προέπεμπεν αὐτοὺς μέχρι τῆς θύρας, κρατῶν λυχνίαν ἐν πλήρει μεσημβρίᾳ.

Ὁ Γάλλος ζωγράφος καὶ ποιητὴς Ἄννα Λουδοβῖκος Γιροδὲτ κατελαμβάνετο ὑπὸ ἐνθουσιασμοῦ μόνον τῆς νυκτός. Ἀμέσως ἐξανίστατο τῆς κλίνης, ἀνῆπτε τὴν πολύφωτον λυχνίαν ἐν τῷ ἐργαστηρίῳ του, ἐφόρει τὸν πῖλόν του καὶ ἔγραφε τὰς ἀξιολογωτάτας αὐτοῦ εἰκόνας. Ὁ κωμικὸς Λουδοβῖκος Βενέδικτος Πικάρδος ἐποίει τὰς κωμῳδίας κατακεκλιμένος ἐπὶ τῆς κλίνης. Ὁ δραματικὸς Κάρολος Στέφανος, ὁσάκις κατείχετο ὑπὸ τοῦ ποιητικοῦ οἴστρου, ἔσπευδεν εἰς τὸν οἶκόν του, ἐδίωκε τὴν σύζυγον, τὰ τέκνα καὶ τοὺς ὑπηρέτας του, ἔκλειε τὰς θύρας καὶ τὰ παράθυρα, ἐρρίπτετο εἰς τὴν κλίνην καὶ ἐν πλήρει σκοτίᾳ ἐστιχούργει. Ὁ Κ. Ῥαδκλὶφ συνέτασσε τὰ ῥηθὲν ἐμποιοῦντα μυθιστορήματά του, ἀφ' οὗ ἤθελε δειπνήσει ἡδύοπτον κρέας μετὰ πολλῶν κρομμύων. Ὁ μουσικὸς Γλοὺκ ἔπινεν οἶνον καμπανίτην, ὁσάκις ἐτόνιζε τὰς συμφωνίας του.

Πολλοὶ διάσημοι συγγραφεῖς ἐφευρεύθησαν δυστυχῶς ὑπὸ τοῦ πάθους τῆς οἰνοποσίας. Ὁ Ῥαβελαῖς ἔλεγε «τὸ τρώγειν καὶ τὸ πίνειν εἶναι δι' ἐμὲ ἡ μόνη καὶ ἀληθὴς πηγὴ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ. Ἴδετε τὴν φιάλην ταύτην· εἶναι ὁ Ἑλικών μου, ἐπειδὴ περιέχει τὸ νέκταρ, ὑπὸ τοῦ ὁποίου ἐμπνέομαι. Ἐν ᾧ πίνω σκέπτομαι, καὶ ἐν ᾧ σκέπτομαι πίνω». Πίνοντες οἶνον ὁ Αἰσχύλος καὶ ὁ Κάτων ἐρώτιζον τὴν διάνοιάν των καὶ ἀνεπτέρουν τὴν φαντασίαν των.

Ὁ Γολδσμὶθ συνέγραψε τὸν «Ἐρημίτην τῆς Οὐεκφὶλδης» πίνων οἶνον τῆς Μαδείρας. Περιελθὼν εἰς ἐσχάτην ἀπορίαν, ἐπώλησεν ἀντὶ πολλῶν ἀργυρίων τὸ χειρόγραφόν του πρὸς τὸν φίλον του Ἰάνσωνα· πρώτη δὲ πρᾶξις αὐτοῦ ἦτο νὰ βράσῃ καὶ ροφήσῃ οἰνόπνευμα καὶ νὰ δώσῃ μέρος τούτου εἰς τὴν οἰκοδέσποιναν του. Καὶ πολλοὶ ἄλλοι συγγραφεῖς, καλλιτέχναι καὶ μεγάλοι ἄνδρες ἐζήτησαν ἐν τῇ φιάλῃ ἐνθουσιασμὸν καὶ λησμοσύνην τῶν ἐπιγείων φροντίδων. Ὁ Κυϊνσεῦς καὶ ὁ Κολερίδγης εὗρον ἐν τῷ ὀπίῳ τὴν πηγὴν, ἐξ ἧς ἠρύσαντο τὴν πρόσκαιρον μακαριότητα καὶ τὴν μετὰ ταῦτα ἄφατον δυστυχίαν των.

Ἄλλοι περίφημοι ἄνδρες εὗρον διεγερτικὸν τῆς φαντασίας των μέσον τὸν καπνὸν καὶ τὸν ταμβάκον. Ὁ Σχίλλερος ἐταμβάκιζεν ἐμπαθῶς· Φρειδερῖκος ὁ μέγας μετεχειρίζετο ὡς ταμβακοπυξίδας τοὺς θύλακας ὅλων ἀνεξαιρέτως τῶν φορεμάτων του. Ὁ ἐπίσκοπος Χὰλ, ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ καὶ συγγραφεὺς, ἐκάπνιζε τοσοῦτον, ὥστε οἱ φίλοι του ἐμερίμνων περὶ τῆς ὑγείας καὶ τῆς ζωῆς του. Εἷς τούτων, εὑρὼν αὐτὸν ἐν μιᾷ ἡμέρᾳ ἐν τῷ μέσῳ πυκνοτάτων καπνοῦ νεφῶν, ἠρώτησε «πάλιν λοιπὸν εὑρίσκω σε ἀσχολούμενον περὶ τὸ εἰδωλόν σου»; «Ναὶ (ἀπεκρίνατο ἡσύχως ὁ Χὰλ), ἀσχολοῦμαι ὅπως τὸ κατακαύσω». Ὁ Μίλτων δὲν ἠδύνατο ν' ἀποκοιμηθῇ χωρὶς νὰ καπνίσῃ ἐν τῇ κλίνῃ· ὁ ἄγγλος ποιητὴς Κάρολος Λάμπ διετέλει ὅλην ἔπασχε σφοδροτάτην κεφαλαλγίαν ἕνεκα τοῦ καπνίζειν, ἀλλὰ δὲν ἀπέστη ἀπὸ τῆς κακῆς συνηθείας του. Γράφων πρός τινα φίλον του, ἔλεγε «κατὰ τὴν τελευταίαν πενταετίαν ὁ καπνὸς ὑπῆρξε πρωΐας μὲν ἡ κατάρα μου, ἑσπέρας δὲ τὸ βάλσαμον καὶ ἡ παραμυθία μου». Καὶ ὁ Θωμᾶς Κάρλυλος καπνίζει νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἀδιαλείπτως.

Ὅσον διάφορα καὶ ἰδιόρρυθμα τὰ πνεύματα, τοσοῦτο διάφορα ἐκάστοτε καὶ τὰ μέσα δι' ὧν ἐζήτησαν διάχυσιν καὶ ἄνεσιν ἀπὸ τῶν ἐπιπόνων ἀσχολιῶν των. Οἱ δύο μέγιστοι τῶν κατὰ τὴν προπαρελθοῦσαν ἑκατονταετηρίδα φιλοσόφων: ὁ Λεϊβνίτιος καὶ ὁ Λώκιος, ἐνησμενίζοντο ἐν ὥρᾳ ἀναπαύλας ἐγκύπτοντες κατ' ἔξοχὴν εἰς τὴν μηχανικήν. Πολὺν χρόνον ἐπροσπάθησεν ὁ Λεϊβνίτιος νὰ βελτιώσῃ τὴν κατασκευὴν τῶν ἀμαξῶν, δοὺς οὕτω ἀφορμὴν τοῖς συγχρόνοις του νὰ καταγελῶσιν αὐτοῦ.

Ὁ εὐρραδέστατος ἐκκλησιαστικὸς ῥήτωρ καὶ ἐπίσκοπος Νεμαύσου, Ἐσπρὶ-δὲ-Φλεσιὲ, ἀνεγίνωσκεν ἐμπαθῶς ἀρχαίας γλωσσικὰς παρατηρήσεις, ἱσπανικάς τε καὶ ἰταλικάς, δημώδεις, χυδαίας· καὶ πάντῃ ἀντιθέτους εἰς τὸ κομψὸν καὶ γλαφυρὸν ὕφος τῶν ὁμιλιῶν αὐτοῦ. Τὰς βίβλους ἐκείνας ἀπεκάλει «αὐλικοὺς γελωτοποιούς του», διότι πολὺ συνετέλουν εἰς τὴν καλλιέργειαν τῆς διανοίας του καὶ τῆς αἰσθητικῆς αὐτοῦ κρίσεως.

Ὁ συγγραφεὺς Ἰωνάθαν Σουῒφτ, ὁ τοσοῦτον λεπτὸν ἔχων οὖς, ὥστε ὠργίζετο μέχρι μανίας ὁσάκις ἤκουε κακόῤῥυθμον στίχον, ἐθέλγετο ὑπερβολικῶς ἐπὶ τῷ γλωσσικῷ ἰδιώματι καὶ τῇ συνομιλίᾳ τῶν κατωτέρων τάξεων τοσοῦτον, ὥστε ὁσάκις περιηγεῖτο τὰς κώμας καὶ τὰς πόλεις, κατέλυεν εἰς εὐτελεστάτα πανδοχεῖα, συντρώγων καὶ συμπίνων μετ' ἀχθοφόρων καὶ ἁμαξηλατῶν.

Ὁ πολυμαθέστατος Πέτρος Βαῦλε ἐξίστατο τῶν φρενῶν ὑπὸ τῆς χαρᾶς, θεώμενος μαγγανευτὰς, ἀγύρτας, σχοινοβάτας καὶ θαυματοποιούς. Γέρων ἤδη ὤν, ἐπορεύετο μακρὰν ὁδὸν καὶ ἐστέρητο ὡς μικρὸν παιδίον εἰς τὰς μαγγανείας καὶ τὰ πηδήματα αὐτῶν.

Δεισιδαιμονέστατος πάντων ὑπῆρξεν ὁ μέχρις ἀσεβείας προβὰς Βύρων· ἐπίστευεν εἰς ἐμφανίσεις πνευμάτων, εἰς μορμολύκεια, εἰς προαισθήματα, εἰς οἰωνοὺς καὶ εἰς ἐνύπνια. Ἀπαισιωτάτην καὶ ἀποῤῥαδα ἡμέραν

ὑπέλαβε καθ' ὅλον αὐτοῦ τὸν βίον τὴν παρασκευήν. Ἔρριττεν ἀναλογιζόμενος ὅτι ἔπλευσεν εἰς Ἑλλάδα ἡμέραν παρασκευήν. Ἐν Γενούῃ ἀπέπεμψε διὰ παντὸς τὸν ῥάπτην του, ἐπειδὴ ἐκόμισεν αὐτῷ νέαν ἐνδυμασίαν ἡμέραν παρασκευήν. Ἐν Πίζᾳ ἐξῆλθεν εἰς ζήτησιν ἐξόχου κυρίας, ἣν ἐπεθύμει νὰ γνωρίσῃ· ὀθάσας ὅμως εἰς τὸν οὐδὸν τῆς οἰκίας της, ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ὀπίσω, ἐνθυμηθεὶς ὅτι ἦτο παρασκευή. Ἐν τοῖς συμποσίοις οὔτ' ἔδιδεν εἰς οὐδένα, οὔτ' ἐλάμβανε παρ' οὐδενὸς ἅλας, ἐπειδὴ ἐπίστευεν ὅτι τὸ ἅλας ἦτο ἐπικίνδυνον εἰς τὴν φιλίαν. Ἡ ἀνατροπὴ τοῦ ἁλατοδοχείου, ἡ πτῶσις ψιχίων ἄρτου, κατ' ἐξοχὴν δὲ ἡ θραῦσις κατόπτρου ἐφαίνετο αὐτῷ κάκιστος οἰωνὸς καὶ μέγα δυστύχημα.

Ὁ πολλὰ κατὰ τῆς δεισιδαιμονίας γράψας Βολταῖρος ἔτρεμεν ὅλος, ὁσάκις ἔβλεπε γεράνους πετωμένους ἀριστερόθεν αὐτοῦ. Ὁ Ναπολέων Α' ἐπίστευεν εἰς προφήτας, χαρτοπαίκτας, καὶ εἰς τέρατα αἵσιά τε καὶ μή. Ὁ ἀδελφιδοῦς αὐτοῦ ἐμυήθη παρὰ τοῦ Χύμη τὰ μυστήρια τοῦ ἐκκαλεῖν τὰ φάσματα τῶν νεκρῶν καὶ τοῦ περιστρέφειν χρησμῳδούσας τραπέζας.

Ὁ Ταλλεϋράνδος ὠχρία καὶ ἔπαλλε τὴν καρδίαν, ἅμα ἀκούων τὸ τοῦ «θανάτου» ὄνομα. Οἱ θεράποντες αὐτοῦ δὲν ἐτόλμων οὐδέποτε νὰ τῷ προσφέρωσιν ἐπιστολὴν, ἔχουσαν σφραγῖδα μέλαιναν. Πολλὰ λοιπὸν ἔτη παρῆλθον χωρὶς νὰ μάθῃ τῶν ἐπιστηθίων φίλων του τὸν τελευτήν. Ὅμοιον παιδαριώδη φόβον τοῦ θανάτου ἠσθάνετο ὁ μέγας ὑπουργὸς τῆς Μαρίας Θηρεσίας πρίγκηψ Κάουνιτς, πρὸς τὸν ὁποῖον μετὰ βίας ἠγγέλλοντο εἰδήσεις συνεχόμεναι μετά τινος θανάτου. Ἀσθενῶν βαρέως ὁ Λουδοβίκος ΙΕ' καὶ βλέπων κατηρεῖς τοὺς περὶ αὐτὸν ἰατροὺς, τοῖς εἶπε νὰ μὴ προφέρωσι παράπαν τὸ φοβερὸν ὄνομα· «ἐὰν πέπρωται ν' ἀποθάνω, εἴπατέ μοι ὅτι ὁ καιρὸς εἶναι κακὸς καὶ θὰ νοήσω τὴν καταδίκην μου». Ἐνώπιον τῆς Ἐλισάβετ, βασιλίσσης τῆς Ἀγγλίας, δὲν ἐτόλμα οὐδεὶς νὰ ἐκφέρῃ ἐκ τοῦ στόματος οὔτε τὴν λέξιν «θάνατος», οὔτε τὸ ὄνομα τῆς ὑπ' αὐτῆς εἰς θάνατον καταδικασθείσης Μαρίας Στουάρτης.

Καὶ ὁ Ρουσσὼ δὲν ἦτο ἄμοιρος ἐλλειμμάτων· ἐφοβεῖτο τὴν σκοτίαν· ἡ ἐπερχομένη νὺξ ἦτο δι' αὐτὸν πρᾶγμα φρικαλεώτατον. Ὁ συγγραφεὺς Θωμᾶς Ὄββης ἐγίνετο πραγματικῶς ἐμμανὴς, ὁσάκις ἐν νυκτὶ ἔμενεν ἄνευ φωτὸς μίαν μόνην στιγμήν· ἀνελάμβανε δὲ πάλιν τὰς αἰσθήσεις καὶ τὸ λογικόν του, ὁπόταν ὁ ὑπηρέτης ἐκόμιζε λύχνον ἀνημμένον εἰς τὸ μελετητήριόν του.

Ὁ ἥρως τῆς Βανδέας Λαροσχελακελὲν, ὁ εἰπὼν τοῖς πατριώταις του « ὁπόταν προχωρῶ, ἀκολουθεῖτέ μοι· ἐὰν ὑποχωρήσω, θανατώσατέ με· ἐὰν ἀποθάνω, ἐκδικήθητε τὸν θάνατόν μου », ὠχρίασεν ἰδών ποτε μικρὸν σκίουρον καὶ ἔτρεμεν ὅλος, ὅτε παρεκλήθη ὑπὸ τῶν φίλων του νὰ ἐγγίσῃ τὸ ζῶον τοῦτο. Ὁ τῆς Ἀγγλίας Ἰάκωβος Β' ἐλιποθύμει βλέπων ἁπλῶς ἐν ξίφος· ὁπουδὴς Ἐρασμος κατελαμβάνετο ὑπὸ πυρετοῦ, ὁσφραινόμενος ὀσμὴν ἰχθύων, τοὺς ὁποίους ἐξ ἁπαλῶν ὀνύχων ἀπεστρέφετο. Ὁ τῆς Σαξωνίας Μαυρίκιος ἔφευγε καὶ ἐκρύπτετο, ὁσάκις εἰσήρχετο εἰς τὸν κοιτῶνά του αἴλουρος. Ὁ Γουσταῦος Ἀδόλφος καὶ ὁ στρατάρχης Τουρέννης ἐφρικίων βλέποντες ἀράχνην. Ὁ Τύχων Βράχης ἔτρεμεν ἐπὶ τῇ θέᾳ ἀλώπεκος ἢ λαγωοῦ. Ὁ Βαλενστεῖνος ἐξεπλήττετο ἀκούων τὸ λάλημα ἀλέκτορος. Ὁ σοφώτατος Σκαλίγερος ἔτρεμεν ὅλος ὅτε ἔβλεπε κάρδαμον. Ὁ φιλόσοφος καὶ διαλεκτικὸς Πέτρος Βάϋλε ἐλιποθύμει ἀκούων τὸν θόρυβον πετεινοῦ ταραττομένου ἐν τοῖς ὕδασιν.

Ἡ περίφημος κυρία Στάελ, συνδιαλεγομένη, ἐκράτει πάντοτε καὶ ἔστρεφε μεταξὺ τῶν δακτύλων κλάδον, ἢ ἄνθος, ἢ τεμάχιον χαρτίου. Ἄνευ τούτων ἐλησμόνει τὸ νῆμα τῶν ἰδεῶν της καὶ ἡ πρώην εὐφραδὴς ἔμενεν ὡς ἰχθὺς ἄφωνος. Ὁ ἀστρονόμος Λαπλὰς, ἐργαζόμενος καὶ μελετῶν, ἀκράτει πάντοτε εἰς χεῖρας κυβάριον νήματος, τὸ ὁποῖον προσέφερεν αὐτῷ ἐγκαίρως ὁ ὑπηρέτης του ἵνα παίξῃ. Καὶ ὁ θεολόγος Νέανδρος παρέδιδεν ἐν τῷ πανεπιστημίῳ μετὰ πολλῆς εὐροίας λόγων καὶ χάριτος, ἔχων ἐν χερσὶ καυλὸν πτεροῦ, τὸν ὁποῖον ἔστρεφε καὶ ἔτιλλε διὰ τῶν δακτύλων, ἱστάμενος ὄρθιος καὶ ἐρειδόμενος ἐπὶ τοῦ ἀναλογείου, τὸ ὁποῖον ἔκλινεν ὁτὲ μὲν πρὸς ἑαυτὸν, ὁτὲ δὲ πρὸς τοὺς ἀκροατάς του.

Παραδίδων ἐν τῷ πανεπιστημίῳ τῆς Καινισβέργης ὁ Κάντιος, προσῆλου πάντοτε τὰ ὄμματα εἰς παλαιὸν φοιτητοῦ ἐπενδύτην, ἐκ τοῦ ὁποίου ἔλειπεν ἓν κομβίον. Ὁ φοιτητὴς ἔδωκέ ποτε τὸν ἐπενδύτην εἰς ῥάπτην ἵνα τὸν ἐπιδιορθώσῃ. Τῇ ἐπαύριον ἀρξάμενος τῶν παραδόσεών του ὁ Κάντιος ἔστρεψε τὸ βλέμμα εἰς τὸν φοιτητὴν καὶ ἰδὼν ὅτι δὲν ἔλειπε τὸ κομβίον, τοσοῦτον ἐταράχθη, ὥστε ἐδέησε νὰ διακόψῃ τὸ μάθημα.

Ὁ τῆς Πρωσσίας βασιλεὺς Φρ. Οὐίλλιέλμος Γ' εἶχε συνειθίσει εἰς τὸν ψόφον πηγῆς, τὸν ὁποῖον ἤκουεν ἐκ τοῦ παραθύρου του ἀπὸ πρωΐας μέχρις ἑσπέρας. Μίαν φορὰν ἡ ἀντλία ἐπεσκευάσθη καὶ παραχρῆμα ἐπαύσατο ὁ δυσάρεστος ἦχος. Ὁ βασιλεὺς μὴ ἀκούων τὸν συνήθη ψόφον ἐλυπήθη τοσοῦτον, ὥστε δὲν ἠδύνατο νὰ ἐργασθῇ· ἐδέησε λοιπὸν νὰ ῥθείρωσιν οἱ ἐργάται τὴν ἀντλίαν, ὅπως ἀποδώσῃ ἐκ νέου τὸν ψόφον, δι' οὗ ὁ βασιλεὺς συνέλεγε τὰς ἰδέας του.

Λίαν παράδοξος ὑπῆρξεν ὁ Γάλλος μελοποιὸς Λοῦλλος. Ὁσάκις ἤκουεν ἐν τῷ θεάτρῳ μουσικόν τινα, ἀδεξίως παίζοντα τὰ παρ' αὐτοῦ τονισθέντα μέλη, ἥρπαζε πλήρης ὀργῆς τὸ ὄργανον ἀπὸ τῶν χειρῶν τοῦ δυστυχοῦς καὶ τὸ ἔθραυεν ἐπὶ τῶν ὤμων του. Μετ' ὀλίγον ὅμως μετενόει, παρελάμβανεν εἰς τὴν οἰκίαν του τὸν πλημμελήσαντα, τὸν ἐδίδασκε, τὸν ἐκάλει εἰς δεῖπνον καὶ τῷ ἐριλοδώρει νέον καὶ καλλίτερον ὄργανον. Πολλοὶ μουσικοὶ ὕστερον περιέπιπτον ἐπίτηδες εἰς λάθη, ὅπως δυσαχθῶσι καὶ λάβωσι νέον παρὰ τοῦ μελοποιοῦ ὄργανον.

Ὁ περικλεέστατος τῶν μεταφυσικῶν τῆς Γαλλίας καὶ θεοσεβέστατος Μαλεμβράγιος ἐφαντάσθη ποτὲ ὅτι ἐκφέματο ἀπὸ τῆς ῥινός του σκέλος κριοῦ ἐκτομίου, καὶ παρεπονεῖτο πολλὰ ἔτη διὰ τὴν δυσοσμίαν καὶ τὸ ἀφόρητον βάρος. Συνδιαλεγόμενος πρὸς τοὺς φίλους του, ἴστατο ὀλίγον μακρὰν ἀπ' αὐτῶν ἵνα μὴ τοὺς ἐνοχλήσῃ διὰ τῆς ἀποφορᾶς. Ἰατρός τις φίλος τὸν ἐθεράπευσεν ἀπὸ τῆς μονομανίας ταύτης, πληγώσας αὐτὸν διὰ ξυραφίου εἰς τὴν ἄκραν τῆς ῥινὸς καὶ προσενεγκὼν αὐτῷ φυσικὸν σκέλος κριοῦ, τὸ ὁποῖον εἶχε κεκρυμμένον ὑπὸ

τὸ ἔνδυμά του. « Ἀλλὰ τὸ σκέλος τοῦτο εἶναι ὀπτόν, ἐνῷ τὸ ἐμὸν ἦτο ὠμόν », εἶπε περίφροντις ὁ Μαλεμβράχιος. « Τοῦτο συμβαίνει (εἶπεν ὁ χειρουργός), ἐπειδὴ μυριάκις ἐκάθισας πλησίον τοῦ πυρός ». Ὁ φιλόσοφος ἐκτὸς ἑαυτοῦ ὑπὸ τῆς χαρᾶς δὲν εἶχε λόγους νὰ εὐχαριστήσῃ τῷ ἰατρῷ καὶ νὰ δοξάζῃ τὴν θείαν Πρόνοιαν ὅτι ἀπηλλάγη ἐκ τοῦ ὀχληροῦ σκέλους.

Καὶ ὁ καρδινάλιος Ῥιχελιεὺς ἐφαντάσθη πολλάκις ὅτι ἦτο ἵππος· ἔτρεχε λοιπὸν τετραποδιστὶ ἄνω καὶ κάτω ἐν τῷ κοιτῶνί του, χρεμετίζων καὶ λακτίζων τοὺς ὑπηρέτας αὐτοῦ.

(*"Fremdenblatt"*

κατὰ μετάφρασιν τῆς «Κλειοῦς»).

ΤΟ ΙΕΡΕΞΕΤΑΣΤΗΡΙΟΝ

ΕΝ ΡΩΜΗ.

Πλησίον τῆς ἐν Ῥώμῃ πλατείας τοῦ Οὐατικάνου, μεταξὺ τοῦ ναοῦ τοῦ Ἁγ. Πέτρου καὶ τοῦ ῥρουρίου τοῦ Ἁγ. Ἀγγέλου, ὑπάρχει ὁδός τις, φέρουσα τὸ ἀπαίσιον ὄνομα «Ὁδὸς τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως»· ἐκεῖ εὑρίσκετο τὸ διαβόητον δικαστήριον, τὸ ὁποῖον εἶχε μεταχειρισθῆ τὸν βωμὸν τοῦ ναοῦ ὡς ὑποπόδιον τοῦ ἰκριώματος.

Τῷ 1849, ἡ κυβέρνησις τῆς Ῥωμαϊκῆς Δημοκρατίας, στερουμένη καταλυμάτων, ἠθέλησε νὰ ἑτοιμάσῃ ἱπποστάσια διὰ τὸ ἱππικὸν τῆς ἐθνοφυλακῆς εἴς τι τῶν οἰκημάτων τῆς ἱερᾶς ἐξετάσεως, τουτέστιν ὑπὸ τὴν κλειστὴν σειρὰν τῶν κιόνων τῆς δευτέρας αὐλῆς. Ἐπειδὴ δὲ ἦτον ἀπαραίτητον νὰ διατρυπήσωσι καὶ ἐσωτερικόν τινα τοῖχον, πρὸς τοποθέτησιν τῶν ἵππων, οἱ κτίσται ἀνεκάλυψαν μετ' οὐ πολὺ εἰς τὸ ἐσωτερικὸν τοῦ τοίχου αὐτοῦ κενόν τι, τὸ ὁποῖον ἀνεγνωρίσθη ὅτι ἦτο π α γ ί ς. Ἀφαιρέσαντες τότε τὸν φραγμόν, κατέβησαν εἰς ὑγρόν τι ὑπόγειον, χωρὶς φῶς καὶ χωρὶς ἔξοδον, τοῦ ὁποίου ὡς ἔδαφος ἐχρησίμευε λιπαρὸν καὶ μελανωπὸν ὡς τὸ τῶν κοιμητηρίων χῶμα. Τῇδε κἀκεῖσε ὑπῆρχον διεσκορπισμένα τεμάχια παλαιῶν ἐνδυμασιῶν, τετριμμένων ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἀνῆκον δὲ αἱ ἐνδυμασίαι αὗται εἰς τοὺς δυστυχεῖς· ἐκείνους οἵτινες ἐρρίπτοντο ἐκ τῶν ἄνω καὶ ἀπέθνησκον ἐντὸς τοῦ ὑπογείου ἐκείνου ἀπὸ τὰς πληγάς, τὴν ἀγωνίαν, καὶ τὴν πεῖναν. Νόμισμά τι χαλκοῦν, ἀπὸ τὸν καιρὸν Πίου τοῦ Ζ', εὑρεθὲν μεταξὺ τῶν ἐρθαρμένων καὶ εὐρωτιώντων ἐκείνων ἐνδυμάτων, ἐδείκνυε καθαρώτατα τὴν ἐποχὴν καθ' ἣν δὲν ἦτον ἀκόμη τετειχισμένη ἡ κατοικία ἐκείνη τοῦ σκότους καὶ τῆς ἀπελπισίας. Ἀνακινήσαντες δὲ τὸ λιπαρὸν καὶ ὑγρὸν ἐκεῖνο χῶμα, δὲν ἤργησαν ν' ἀνακαλύψωσι καὶ ἀνθρώπινα ὀστᾶ καὶ λείψανα τριχῶν καὶ μαλλίων, τὰ ὁποῖα χωρὶς ἀμφιβολίαν ἀνῆκον εἰς γυναῖκας· ἔλαβε δ' ἕκαστος τῶν παρευρισκομένων εἰς τὴν ἀνασκαφὴν ταύτην ὀλίγον χῶμα καὶ μερικὰς τρίχας, ὡς τῆς κληρικῆς τυραννίας ἱερὰ λείψανα.

Ἡ παγὶς ἐκείνη κατέπινε τὰ θύματα τὰ ὁποῖα ἐπεθύμει ἡ ἱερὰ ἐξέτασις νὰ ἐξαλείψῃ ἀπὸ τῆς γῆς τὸ πρόσωπον. Ὁ δὲ ὀχετὸς δι' οὗ ἐκρημνίζοντο εἰς τὸ ὑπόγειον ἀνταποκρίνεται μὲ τὸ δεύτερον πάτωμα τοῦ πρώτου κτιρίου καὶ ἀκριβῶς μὲ τὸν πρόθυρον τοῦ δωματίου τοῦ δευτέρου φύλακος, ὅστις ἔφερε κατ' εὐθεῖαν πρὸς τὴν αἴθουσαν τοῦ κριτηρίου.

Πολλὰ μοναχῶν κελλία ἔφερον ζωηρὰ σημεῖα τοῦ εἰδεχθοῦς μυστηρίου· ἐδῶ λ. χ. ἔβλεπες ἓν στρόφιον γυναικὸς, ἐκεῖ ἓν πιλίον, τὸ ὁποῖον ἐφαίνετο ὡς ἐκ τῆς σμικρότητός του ἀνῆκον εἰς δεκαετῆ ἢ δωδεκαετῆ κόρην. Εἰς τὰ ἄλλα κελλία, εὗρον σανδάλια καὶ σειρήτια καλογραιῶν, μικρὰ καλάθια, περιέχοντα μετάλλια καὶ κομβολόγια, περικνημῖδας ἀτελειώτους καὶ εἰσέτι προσηλωμένας εἰς τὰς βελόνας των, καὶ τέλος ἓν ἄθυρμα μὲ παιδικὰ ἐνδύματα. Εἰς ἓν κελλίον, εἰς τὸ ἰσόγειον τοῦ δευτέρου κτιρίου, εὑρέθη κεχωσμένη εἰς τὸ ἔδαφος πλάξ, ὁμοιάζουσα μὲ τὸ σκέπασμα τάφου· ἀνασηκώσαντες δὲ αὐτὴν, ἀνεκάλυψαν ἄνοιγμα, φέρον εἰς κενὸν ὑπόγειον, τὸ ὁποῖον ἐκαλεῖτο, « π ο ρ ε ύ ο υ ε ἰ ς ε ἰ ρ ή ν η ν ». Ἅπαξ τῆς πλακὸς σφραγισθείσης ἐπὶ τῆς κεφαλῆς τοῦ θύματος, οὔτε φῶς πλέον εἰσήρχετο, οὔτε κρότος τις ἔξωθεν· τὸ θῦμα εὑρίσκετο ἐν ε ἰ ρ ή ν ῃ, διότι, ἀφ' οὗ ἐθάπτετο ἐκεῖ ζῶν, ἀπέθνησκε βραδέως ἐκ τῆς πείνης, μεταξὺ τεσσάρων ψυχρῶν καὶ ἀφώνων τοίχων.

Μέρος τῶν ἄλλων ὑπογείων εἶχε κλεισθῆ κατὰ τὸν παρελθόντα αἰῶνα, ὡς ἠδυνήθησαν νὰ ἐννοήσωσιν ἐξετάσαντες τὸν τοῖχον· εἰς τὸ ἓν ἐξ αὐτῶν παλαιὰ ῥατνώματα, τάπητες, ἐκκλησιαστικὰ κοσμήματα ἦσαν σεσωρευμένα ῥύδην μίγδην εἴς τινα γωνίαν· ἀνασηκωθέντων δὲ καὶ τούτων, ἐφάνησαν τὰ ἴχνη λιθακτίστου κλίμακος, κατεσκευασμένης εἰς τὸ πάχος τοῦ τοίχου· δι' αὐτῆς λοιπὸν τῆς κλίμακος κατέβησαν.

Μετὰ τριάκοντα περίπου βαθμῖδας, ἡ κλίμαξ ἀπέληγεν εἰς θαλαμίσκον τινὰ, ὅστις ἐχρησίμευεν ἀντὶ προθύρου εἰς ἄλλους μεγαλειτέρους. — Ἦσαν αἱ ἀληθεῖς Πίου τοῦ Ε' εἱρκταί! — Τὸ χῶμα τοῦ ἐδάφους ἦτον ἀναμεμιγμένον μὲ ἄσβεστον, εἰς δὲ τοὺς τοίχους ἐφαίνοντο εἴδη σηκῶν, κατεσκευασμένων ἀπὸ τὴν πολυμήχανον σκληρότητα τοῦ ἀνδρὸς ἐκείνου. Εἴς τινας τῶν ὑποχθονίων τούτων εἱρκτῶν, οἱ κατάδικοι ἐθάπτοντο ζωντανοί, βυθιζόμενοι μέχρι τῶν ὤμων ἐντὸς τῆς ἀσβεστομιγοῦς γῆς. Ἐσυμπέραιναν δὲ τοῦτο ἀπὸ τὴν θέσιν τῶν πτωμάτων, τὰ ὁποῖα ἐπλημμύρουν ἐντὸς τῆς φρικτῆς ἐκείνης κατοικίας, διότι διέκριναν ἀκόμη τὰς σπασμωδικὰς κινήσεις τὰς ὁποίας ἔκαμνον οἱ δυστυχεῖς κατὰ τὰς τελευταίας στιγμὰς τοῦ βίου, διὰ ν' ἀπαλλαγῶσιν ἀπὸ τὴν κολλώδη ἐπαφὴν τῆς ἀσβέστου, ἥτις συνεπίεζεν ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον τὰ μέλη των. Ἕτερα δὲ πτώματα ἀνευρέθησαν, τεθειμένα κατὰ σειράν, ὁριζοντείως τὸ ἓν πλησίον τοῦ ἄλλου, στερούμενα ὅμως κεφαλῶν, τὰς ὁποίας ἀνεῦρον μετ' ὀλίγων σεσωρευμένας εἴς τινα γωνίαν.

Τῇ 4 ἀπριλίου 1849, ἡ κυβέρνησις τῆς Ῥωμαϊκῆς Δημοκρατίας διέταξε νὰ μεταβληθῶσι τὰ κτίρια τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως εἰς οἰκήματα διὰ πτωχὰς οἰκογενείας αἵτινες δὲν εἶχον εὐρύχωρον ἢ καθαρὰν κατοικίαν. Πλὴν

αἱ περιστάσεις ἐκώλυσαν τὴν ἐκτέλεσιν τοῦ μέτρου τούτου, καὶ τὰ κτίρια ἐκεῖνα μετεσκευάσθησαν εἰς εἰρκτὰς νεωτέρας· ἀλλ' αἱ ἐπὶ τῶν τοίχων ἐζωγραφημέναι εἰκόνες καὶ αἱ ἐξηγοῦσαι αὐτὰς ἐπιγραφαὶ φέρουσιν ἔτι καὶ νῦν τὸν φοβερὸν τύπον τῶν ἄλλοτε ἐκεῖ διαδραματιζομένων. Ἡ ἀδυσώπητος τῆς Ῥώμης αὐλὴ ἐξώρισε τὴν ἄφεσιν εἰς τὸν οὐρανόν. Ἀνὰ πᾶν βῆμα, τὸ ὁποῖον κάμνει τις εἰς τοὺς διαδρόμους, ἄνωθεν ἑκάστης θύρας βλέπει μεγάλην εἰκόνα τοῦ Ἐσταυρωμένου, κεχαραγμένην, οὐχὶ κατὰ τὰς εὐαγγελικὰς παραδόσεις, δηλ. μὲ ἔκφρασιν οἰκτιρμοῦ καὶ ἀγαθότητος, ἀλλὰ κατὰ τὸ σύστημα τῆς Ἱερᾶς Ἐξετάσεως, τουτέστι δεικνύουσαν φοβερὰν καὶ ἀπειλητικὴν ὄψιν ἄνωθεν τοῦ σταυροῦ.— Ἐθνικὴ Γνώμη.

Γ. Α. Ξ.

Ο ΘΑΝΑΤΟΣ

ΚΑΤΑ ΒΥΦΦΩΝΑ.

Διατί τάχα νὰ φοβώμεθα τὸν θάνατον, ἐὰν ὁ ἐνάρετος ἡμῶν βίος οὐδένα περὶ τῶν ἐπακολουθωνάτου μᾶς προξενῇ φόβον; Διατί νὰ τρέμωμεν τὴν στιγμὴν ταύτην, ἐνῷ πλῆθος ἄλλων στιγμῶν τῆς αὐτῆς φύσεως τὴν προητοίμασαν ἤδη, ἐνῷ ὁ θάνατος εἶναι φυσικὸς ὅπως καὶ ἡ ζωή, καὶ ἐνῷ καὶ αὐτὴ καὶ ἐκεῖνος μᾶς ἔρχονται διὰ τοῦ αὐτοῦ τρόπου, χωρὶς νὰ τὸ αἰσθανθῶμεν, χωρὶς νὰ δυνηθῶμεν κἂν νὰ τὸ ἐννοήσωμεν; Ἐρωτήσωμεν τοὺς ἰατροὺς καὶ τοὺς ἐκκλησιαζομένους, οἵτινες εἶναι συνειθισμένοι νὰ παρατηρῶσι τὰς πράξεις τῶν ἀποθνησκόντων καὶ νὰ ὑποδέχωνται τὰ τελευταῖα αὐτῶν αἰσθήματα· θὰ ὁμολογήσωσιν ὅτι, ἐκτὸς ὀλίγων τινῶν ὀδυνηρῶν ἀσθενειῶν, καθ' ἃς ἡ ἀπὸ σπασμωδικὰ κινήματα προερχομένη ταραχὴ φαίνεται διαδηλοῦσα τοὺς πόνους τοῦ ἀσθενοῦς, καθ' ὅλας τὰς ἄλλας ἀποθνήσκουσιν ἡσύχως, εἰρηνικῶς καὶ ἀνωδύνως, καὶ μάλιστα αἱ τρομεραὶ αὗται ἀγωνίαι τρομάζουσι πολὺ περισσότερον τοὺς θεατὰς παρ' ὅσον βασανίζουσι τὸν ἀσθενῆ, διότι πόσους δὲν εἴδομεν, οἵτινες, εὑρεθέντες εἰς τὴν τελευταίαν ταύτην στιγμήν, οὐδόλως ἐνθυμοῦντκι πλέον τὸ παρελθόν, οὐδ' ὅ,τι εἶχον αἰσθανθῆ! εἶχον πραγματικῶς παύσει τοῦ ὑπάρχειν καθ' ὅλον τοῦτο τὸ διάστημα, διότι εἰσὶν ὑπόχρεοι νὰ ἐξαλείψωσιν ἀπὸ τὸν ἀριθμὸν τῶν ἡμερῶν των ὅλας ὅσας διῆλθον ἐν ἐκείνῃ τῇ καταστάσει ἡ οὐδεμία τοῖς ἐναπολείπεται ἰδέα.

Οἱ πλεῖστοι ἄρα τῶν ἀνθρώπων ἀποθνήσκουσι χωρὶς νὰ τὸ ἐξεύρωσιν· ὅστις δὲ διατηρεῖ τὰς αἰσθήσεις του μέχρι τελευταίας πνοῆς, διατηρεῖ ἴσως ἐλπίδα τινὰ, κολακευόμενος συγχρόνως ἀπὸ ἰδέαν τινὰ ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ζωήν· ἡ φύσις, πρὸς εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου, κατέστησε τὸ αἴσθημα τοῦτο ἰσχυρότερον τοῦ λόγου. Ἀσθενές τις, τοῦ ὁποίου τὸ πάθος εἶναι ἀνίατον, ὅστις δύναται νὰ κρίνῃ τὴν κατάστασιν του ἐκ συγχρόνων καὶ ὁμοίων παραδειγμάτων, ὅστις ἐνδοιοποιεῖται περὶ αὐτῆς ἀπὸ τὰς ἀνησύχους κινήσεις τῆς οἰκογενείας του, ἀπὸ τὰ δάκρυα τῶν φίλων του καὶ ἀπὸ τὴν ἐνθάρρυνσιν ἡ ἐγκαταλείψιν τῶν ἰατρῶν, δὲν εἶναι ἐν τοσούτῳ περισσότερον πεπεισμένος ὕστερον ὅλων τούτων ὅτι πλησιάζει εἰς τὴν τελευταίαν του ὥραν· τὸ συμφέρον εἶναι τοσοῦτο μέγα, ὥστε δὲν ἐπαναπαυόμεθα εἰμὴ εἰς ἑαυτούς, δὲν πιστεύομεν τὰς κρίσεις τῶν ἄλλων, ἃς θεωροῦμεν ὡς ἀβασίμους ὑποψίας· ἐν ὅσῳ δ' αἰσθανόμεθα ἑαυτοὺς καὶ νοοῦμεν, δὲν συλλογιζόμεθα εἰμὴ δι' ἡμᾶς αὐτούς· τὸ πᾶν τέλος ἀποθνήσκει, ἐνῷ ἡ ἐλπὶς ζῇ ἐσέτι.

Ῥίψατε τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐπὶ ἀσθενοῦς, ὅστις σᾶς εἶχεν εἰπεῖ χιλιάκις ὅτι αἰσθάνεται τὸ πάθος του ἐπιθάνατον, ὅτι βλέπει καλῶς ἑαυτὸν μὴ δυνάμενον ν' ἀναλάβῃ, ὅτι πλησιάζει νὰ ἐκπνεύσῃ· ἐξετάσατε τί ζωγραφεῖται ἐπὶ τοῦ προσώπου του ὅταν, ἀπὸ ζῆλον εἴτε ἀδιακρισίαν, ἔλθῃ τις ἀναγγέλλων αὐτῷ, ὅτι τὸ τέλος του πραγματικῶς πλησιάζει· θὰ τὸν ἴδητε ἀλλάσσοντα ὄψιν, ὃν τρόπον καὶ ὁ εἰς ὃν ἀναγγέλλεται ἀπροσδόκητός τις εἴδησις. Ὁ ἀσθενὴς οὗτος δὲν πιστεύει λοιπὸν ὅ,τι λέγει αὐτὸς ὁ ἴδιος, εἶναι δὲ ἀληθὲς ὅτι οὐδόλως εἶναι πεπεισμένος περὶ τοῦ θανάτου του· ἔχει μόνον ἐνδοιασμούς τινας, ἢ ἀνησυχίαν τινὰ περὶ τῆς καταστάσεώς του, ἀλλὰ φοβεῖται πάντοτε πολὺ ὀλιγώτερον ἀφ' ὅσον ἐλπίζει, καὶ ἐὰν δὲν διήγειρον τοὺς τρόμους του διὰ τῶν λυπηρῶν ἐκείνων περιποιήσεων καὶ τῆς πενθίμου προπαρασκευῆς, αἵτινες προηγοῦνται τοῦ θανάτου, ποτὲ δὲν ἤθελεν ἰδεῖ αὐτὸν τόσον πλησιάζοντα.

Ὁ θάνατος δὲν εἶναι λοιπὸν πρᾶγμα τοσοῦτο τρομερὸν ὅσῳ τὸν φανταζόμεθα καὶ τὸν κρίνομεν μακρόθεν· εἶναι φάσμα, ὅπερ μᾶς τρομάζει εἰς ἀπόστασίν τινα, τὸ ὁποῖον ὅμως ἐξαλείφεται ὅταν τὸ πλησιάζωμεν. Ἀτελεῖς λοιπὸν ἔχομεν γνώσεις περὶ αὐτοῦ, τὸν θεωροῦμεν ὄχι μόνον ὡς τὸ μεγαλείτερον δυστύχημα, ἀλλὰ καὶ ὡς κακὸν παρακολουθούμενον ὑπὸ τῆς ζωηροτέρας ὀδύνης καὶ τῶν δεινοτέρων ἀγωνιῶν· ἐπειράθημεν μάλιστα νὰ μεγεθύνωμεν ἐν τῇ φαντασίᾳ μας τὰς ἀπαισίους ταύτας εἰκόνας, καὶ σκεπτόμενοι ἐπὶ τῆς φύσεως τῆς ὀδύνης ν' αὐξήσωμεν τοὺς φόβους μας. Πρέπει νὰ ἦναι ὑπερβολικὴ ἡ ὀδύνη αὕτη, εἶπόν τινες, ὅταν ἡ ψυχὴ ἀποχωρίζηται τοῦ σώματος· δύναται δ' ἐπίσης νὰ ἦναι διαρκεστάτη, ἐπειδὴ, τοῦ χρόνου μὴ ἔχοντος ἄλλο μέτρον, εἰμὴ τὴν συνάφειαν τῶν ἰδεῶν μας, μία στιγμὴ ζωηροτάτης ὀδύνης, καθ' ἣν αἱ ἰδέαι αὗται διαδέχονται ἀλλήλας μὲ ταχύτητα ἀνάλογον πρὸς τὴν ὁρμὴν τοῦ πάθους, δύναται νὰ μᾶς φανῇ μακροτέρα αἰῶνος, καθ' ἣν αἱ ἰδέαι διαρρέουσι βραδέως καὶ μὲ ἡσυχίαν σχετικὴν ὡς πρὸς τὰ αἰσθήματα ἅπερ συνήθως μᾶς συγκινοῦσιν. Ὁποία φιλοσοφικὴ ἀπάτη ἐν τῷ συλλογισμῷ τούτῳ! δὲν ἤξιζε νὰ τὸν ἐπανορθώσωμεν ἐὰν δὲν εἶχε συνεπείας· ἀλλ' ἔχει ἐπιρροὴν ἐπὶ τῆς δυστυχίας τοῦ ἀνθρωπίνου γένους, καθιστᾷ τὴν θέαν τοῦ θανάτου χιλιάκις φρικωδεστέραν ἀφ' ὅ,τι πραγματικῶς εἶναι· καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει δὲ ἀκόμη ὅτι μικρότατος εἶναι ὁ ἀριθμὸς τῶν ἀπατηθέντων ἀπὸ τὴν πιθανότητα τῶν ἰδεῶν τούτων, πάλιν ὠφέλιμον θὰ ἦτο νὰ τὰς καταστρέψῃ τις καὶ ἀποδείξῃ τὸ λελανθασμένον αὐτῶν.

Ὅταν ἡ ψυχὴ ἑνοῦται μὲ τὸ σῶμα, αἰσθανόμεθα ἀρά γε ὑπερβολικὴν ἡδονὴν ἢ ζωηρὰν χαράν, ἥτις μᾶς

παραφέρει ἡ μᾶς ἐκπλήττει; Ὄχι· ἡ ἕνωσις αὕτη συμβαίνει ἐν ἀγνοίᾳ ἡμῶν, ὁ χωρισμὸς γίνεται ὡσαύτως χωρὶς οὐδὲν νὰ διεγείρῃ αἴσθημα. Ἐπὶ τίνι λόγῳ πιστεύομεν ὅτι ὁ χωρισμὸς τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος δὲν δύναται νὰ γίνῃ χωρὶς ὑπερμέτρου ὀδύνης; ποῖον αἴτιον δύναται νὰ παραγάγῃ ἢ νὰ προξενήσῃ τὴν ὀδύνην ταύτην; καὶ ποῦ τὴν ὑποθέτουσιν, ἐν τῇ ψυχῇ ἆρά γε ἢ ἐν τῷ σώματι; Ἡ ὀδύνη τῆς ψυχῆς παράγεται μόνον διὰ τῆς ἰδέας, ἡ δὲ τοῦ σώματος εἶναι πάντοτε ἀνάλογος μὲ τὴν δύναμιν ἢ ἀδυναμίαν αὐτοῦ. Ἐν τῇ στιγμῇ τοῦ φυσικοῦ θανάτου, τὸ σῶμα εἶναι ἀδυνατώτερον παρ' ἄλλοτέ ποτε, καὶ ἐπὶ τῇ ὑποθέσει ὅτι ὑποφέρει, δὲν δύναται εἰμὴ νὰ ὑπομείνῃ μικροτάτην ὀδύνην.

Ὑποθέσωμεν ἤδη ἕνα βίαιον θάνατον, ἄνθρωπόν τινα, ἐπὶ παραδείγματι, τοῦ ὁποίου ἡ κεφαλὴ ἀπεσπάσθη ὑπὸ σφαίρας τηλεβόλου· ὑποφέρει ἆρά γε περισσότερον μιᾶς στιγμῆς; ἐν τῷ διαστήματι τούτῳ ἔχει μίαν διαδοχὴν, ἰδεῶν τοσούτῳ ταχεῖαν, ὥστε νὰ τῷ φανῇ ὅτι ἡ ὀδύνη αὕτη διαρκεῖ μίαν ὥραν, μίαν ἡμέραν, ἕνα αἰῶνα;

Ζωηροτάτη τις ὀδύνη, ὅσον ὀλίγον καὶ ἂν διαρκέσῃ, φέρει λειποθυμίαν ἢ θάνατον, τὰ δὲ ὄργανα ἡμῶν, ἔχοντα βαθμόν τινα δυνάμεως, δὲν δύνανται ν' ἀνθέξωσιν εἰμὴ ἐπί τινα μόνον καιρὸν εἰς μικρὰν ὀδύνην· ἐὰν αὕτη καταστῇ ὑπερβολικὴ, παύει, διότι γίνεται τότε δυνατώτερα τοῦ σώματος, τὸ ὁποῖον, μὴ δυνάμενον νὰ τὴν ὑπομείνῃ, δύναται ἔτι ὀλιγώτερον νὰ τὴν μεταδώσῃ εἰς τὴν ψυχὴν, μεθ' ἧς συγκοινωνεῖ μόνον ὅταν τὰ ὄργανα ἐνεργῶσιν. Ἐνταῦθα ἡ ἐνέργεια τῶν ὀργάνων παύει· τὸ ἐσωτερικὸν λοιπὸν αἴσθημα, ὅπερ μεταδίδουσιν εἰς τὴν ψυχὴν, πρέπει ἐπίσης νὰ παύσῃ.

Ὅτι ἤδη εἶπον εἶναι ἴσως περισσότερον τοῦ δέοντος διὰ ν' ἀποδείξῃ, ὅτι ἡ στιγμὴ τοῦ θανάτου οὔτε ὑπὸ ὑπερβολικῆς ὀδύνης εἶναι συνωδευμένη, οὔτε ἐπὶ πολὺ διαρκεῖ· ἀλλὰ διὰ νὰ ἐνθαρρύνωμεν τοὺς ὀλιγοψύχους θὰ προσθέσωμεν ὀλίγας ἔτι λέξεις. Ὑπερβολικὴ ὀδύνη οὐδεμίαν συγχωρεῖ σκέψιν· ἐν τοσούτῳ εἶδον πολλάκις σημεῖα σκέψεως, ἐν τῇ στιγμῇ μάλιστα βιαίου θανάτου. Ὅταν Κάρολος ὁ ΙΒ' ὑπέστη τὴν βολὴν ἥτις ἐν μιᾷ στιγμῇ ἔθεσε πέρας εἴς τε τὰ ἔργα καὶ τὴν ζωήν του, ἔφερε τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ ξίφους του· ἡ θανάσιμος αὕτη ὀδύνη δὲν ἦτο λοιπὸν ὑπέρμετρος, ἐπειδὴ δὲν ἀπέκλειε τὴν σκέψιν· ἠσθάνθη ἑαυτὸν προσβληθέντα, ἐσκέφθη ὅτι ἔπρεπε νὰ ὑπερασπισθῇ, δὲν ὑπέφερε λοιπὸν εἰμὴ ὅσον ὑπορέρει τις ἀπὸ συνήθη προσβολήν· δὲν δυνάμεθα νὰ εἴπωμεν ὅτι αὕτη ἦτον ἀποτέλεσμα μηχανικῆς τινος κινήσεως, διότι ἀποδεδειγμένον εἶναι, ὅτι αἱ κινήσεις τῶν παθῶν, αἱ ταχύτεραι μάλιστα, ἐξαρτῶνται πάντοτε ἀπὸ τὴν σκέψιν καὶ εἶναι ἀεὶποτε ἀποτέλεσμα συνήθους θελήσεως τῆς ψυχῆς.

Ἐξετάσθην κατά τι ἐπὶ τοῦ ἀντικειμένου τούτου, ἐπιθυμῶν νὰ καταστρέψω μίαν πρόληψιν τοσοῦτον ἀντικειμένην εἰς τὴν εὐτυχίαν τοῦ ἀνθρώπου· εἶδον θύματα τῆς προλήψεως ταύτης ἀνθρώπους, τοὺς ὁποίους ὁ τρόμος τοῦ θανάτου ἐρήνευσε πραγματικῶς, γυναῖκας πρὸ πάντων, τὰς ὁποίας ἠράνιζεν ὁ φόβος τῆς ὀδύνης· οἱ τρομεροὶ οὗτοι φόβοι φαίνονται μάλιστα ἐπίτηδες ὄντες διὰ τοὺς μεγάλους ἄνδρας, οἵτινες κατέστησαν διὰ τῆς ἀνατροφῆς των εὐαισθητότεροι τῶν ἄλλων, καθότι οἱ κοινοὶ τῶν ἀνθρώπων, πρὸ πάντων οἱ τῶν ἀγρῶν, βλέπουσι τὸν θάνατον ἀτρόμως.

Ἡ ἀληθὴς φιλοσοφία συνίσταται εἰς τὸ νὰ θεωρῶμεν τὰ πράγματα ὅπως πραγματικῶς εἶναι· τὸ ἐσωτερικὸν αἴσθημα ἤθελε πάντοτε συμφωνεῖ μὲ τὴν φιλοσοφίαν ταύτην, ἐὰν δὲν διεστρέφετο ἀπὸ τὰς πλάνας τῆς φαντασίας ἡμῶν καὶ ἀπὸ τὴν κακὴν συνήθειαν τὴν ὁποίαν ἔχομεν τοῦ νὰ πλάττωμεν χιμαίρας θλίψεως ἢ ἡδονῆς. Οὐδὲν τὸ φοβερὸν καὶ γοητευτικὸν εἰμὴ μακρόθεν· διὰ νὰ βεβαιωθῶμεν ὅμως περὶ αὐτῶν, ἀνάγκη νὰ ἔχωμεν τὸ θάρρος ἢ τὴν ἀπαιτουμένην ῥώμην, ὅπως θεωρήσωμεν ἀμφότερα ἐκ τοῦ πλησίον.

Ο. Γ. ΕΥΘΥΜΟΠΟΥΛΟΣ.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

ΑΡΚΤΟΣ Η ΦΑΙΑ.

Ὁ τρόπος δι' οὗ οἱ Ῥῶσσοι χωρικοὶ κάμνουν τὸ κυνήγιον τοῦτο εἶναι ἄξιος τῷ ὄντι περιεργείας.

Ὡς ὅπλον οἱ Φινλανδοὶ μεταχειρίζονται μίαν λόγχην, τὴν ὁποίαν ἕνα πόδα κάτωθεν τῆς αἰχμῆς διασταυρώνει σίδηροῦς λοστὸς ἢ μοχλός. Τῆς κατασκευῆς ταύτης σκοπὸς εἶναι νὰ ἐμποδισθῇ ὥστε νὰ εἰσχωρήσῃ τὸ ὅπλον πολὺ εἰς τὸ σῶμα τοῦ ζώου, τὸ ὁποῖον ἄλλως τε, καίτοι διαπερᾶται ὑπ' αὐτοῦ, δὲν δύναται κατ' αὐτὸν τὸν τρόπον νὰ πέσῃ ἐπὶ τοῦ θηρευτοῦ.

Ἅμα οὗτος ἀνακαλύψῃ τὸ μέρος ὅπου μέλλει νὰ διαχειμάσῃ ἡ ἄρκτος, τίθεται μετὰ τοῦ κυνός του πλησίον τῆς εἰσόδου. Καὶ ὁ μὲν κύων ὑλακτεῖ, ὁ δὲ ἄνθρωπος κραυγάζει, καὶ ἀμφότεροι ὅσον τὸ δυνατὸν θορυβοποιοῦν καὶ ποδοκροτοῦν, ἕως ὅτου ἐρεθίσωσι τὸ ζῶον καὶ τὸ ἐκβάλωσιν ἀπὸ τὸ σπήλαιόν του.

Ἐπὶ πολὺ ἡ ἄρκτος διστάζει· ἀλλ' ἐπὶ τέλους, ἀπαυδῶσα ἀπὸ ὅλας αὐτὰς τὰς προκλήσεις, λαμβάνει τὴν ἀπόφασίν της καὶ μὲ λύσσαν καὶ ὁρμὴν πετᾷ ἔξω.

Εἰς τὴν θέαν τοῦ χωρικοῦ, ἀναρθοῦται εἰς τοὺς ὀπισθίους πόδας της, καὶ ἐπιπίπτει.

Ἀλλ' ὁ Φινλανδὸς δὲν τὴν περμένει· κρατῶν προτεταμένον τὸν σίδηρον τῆς λόγχης του ἐκ τοῦ πλαγίου τοῦ στήθους του, κρύπτει ὅσον ἔνεστιν ἐπιμελῶς τὴν λαβίδα, διὰ νὰ μὴ διεγείρῃ μὲ τὸ μῆκος τοῦ ὅπλου τὴν δυσπιστίαν τοῦ ζώου, τὸ ὁποῖον ἄλλως δύναται ν' ἀποκρούσῃ μὲ τοὺς πόδας τὴν ὑπὸ τοῦ θηρευτοῦ ἑτοιμαζομένην προσβολήν. Προβαίνει δ' οὗτος κατ' εὐθεῖαν εἰς συνάντησιν τῆς ἄρκτου· ὅταν δὲ ἡ μεταξὺ αὐτῶν ἀπόστασις ἦναι τόσον μικρὰ ὥστε τὸ θηρίον νὰ δυνηθῇ, ἐκτείνον τοὺς ἐμπροσθίους πόδας, νὰ τὸν ἐγγίσῃ, αἴρνης τὸ ὅπλον ἐκτείνεται μὲ ὁρμὴν καὶ, διευθυνόμενον ὑπὸ στιβαρᾶς χειρὸς καὶ ἀσφαλοῦς ὀφθαλμοῦ, διαπερᾷ τὴν καρδίαν τῆς ἄρκτου.

Ἂν δὲν ὑπάρχῃ σταυροειδῶς καὶ ὁ σιδηροῦς λοστὸς, περὶ οὗ ἀνωτέρω εἴπομεν, τὸ ζῶον δύναται νὰ φθάσῃ τὸν ἄνθρωπον, ὅστις τότε δὲν θὰ εὑρίσκετο εἰς εὐάρεστον θέσιν, ἂν καὶ τὸ ζῶον ἦναι τετραυματισμένον. Ἀλλὰ λοιπὸν ἀναχαιτίζει τὴν ὁρμήν του, καὶ μετ' οὐ πολὺ ὁ θηρευτὴς ῥίπτει τὸ ζῶον χαμαί. « Ὅπερ δὲ ἀσύνηθες, λέγει φυσιολόγος τις περιηγητὴς, εἶναι ὅτι ἡ ἄρκτος, ἀντὶ νὰ ζητῇ ν' ἀποσπάσῃ τὴν λόγχην, κρατεῖ αὐτὴν στερεὰ μὲ τοὺς πόδας της καὶ τὴν βυθίζει περισσότερον εἰς τὴν πληγήν της ».

Τὸν θρίαμβον τοῦτον παρακολουθεῖ μικρά τις ἑορτὴ, κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ εὑρεθῇ πάντοτε εἷς ποιητὴς διὰ νὰ ψάλῃ τὴν γενναιότητα τοῦ θηρευτοῦ.

Τὸ δέρμα τῆς ἄρκτου μεταχειρίζονται εἴς τινα μέρη διὰ νὰ κατασκευάζωσι μηλωτὰς· ἰδοὺ δ' ἓν ἐπεισόδιον, ὅπερ συνέβη εἰς τὴν περιήγησιν τοῦ Ἀσέρβη.

Διήρχετο οὗτος ἐπὶ ἑλκήθρου τὸν Φινλανδικὸν κόλπον, ὅστις ἦτον καθ' ὁλοκληρίαν παγωμένος. « Ἤλπιζον (γράφει ὁ περιηγητὴς) νὰ διατρέξω κοιλάδα, ἀπέραντον καὶ μονότονον ἔχουσαν τὴν ὄψιν. Ἀλλ' ὁπόσον ἐξεπλησσόμην καὶ ἠπόρουν καθ' ὅσον ἀπεμακρυνόμεθα ἐκ τοῦ μέρους εἰς ὃ εὑρισκόμεθα τὸ πρῶτον! Ὑπερμεγέθεις πάγοι ἀνυψοῦντο, σεσωρευμένοι οἱ μὲν ἐπὶ τῶν δὲ, ἐν σχήματι βράχων, ἢ ὀξυκορύφων πυραμίδων. Πόσους ἐλιγμοὺς ἔπρεπε νὰ κάμωμεν διὰ ν' ἀπορύγωμεν τοὺς σωροὺς ἐκείνους τῶν πάγων, οἵτινες ἔφραττον τὴν πορείαν μας! Μ' ὅλας ὅμως τὰς προφυλάξεις μας, τὰ ἑλκηθρά μας, ἀνατρεπόμενα ἀλληλοδιαδόχως, ἠνάγκαζον τὴν συνοδίαν νὰ σταματᾷ. Μία δὲ περίστασις, τὴν ὁποίαν δὲν ἠδυνάμεθα νὰ προϊδωμεν, ἦλθε καὶ ἐπηύξησε τοὺς περιστοιχοῦντας ἡμᾶς κινδύνους. Τινὲς τῶν ἵππων μας, ἰδόντες τὰς μακρὰς ἡμῶν σισύρας, αἱ ὁποῖαι ἦσαν κατεσκευασμέναι ἀπὸ δέρματα λύκων ἢ ἄρκτων τῆς Ῥωσσίας, καὶ ὀσφρανθέντες τὴν ὀσμήν των, ἐτρόμαξαν καὶ κατέστησαν μανιώδεις. Ὅτε λοιπὸν ἐγίνετο χρεία νὰ λυτρωθῶμεν ἀπὸ τὰ ἀνατραπέντα ἑλκηθρά μας, οἱ ἵπποι μᾶς παρετήρουν καὶ, ἐκλαμβάνοντες ἡμᾶς ἀντὶ τῶν ζώων τῶν ὁποίων τὰ δέρματα ἐφέρομεν, ἐποδαρότουν καὶ ἀφηνίαζον. Ὁ χωρικὸς, τρέμων μὴ χάσῃ τὸ ἄλογόν του, ἐδεσμένετο, ὡς οὕτως εἰπεῖν, εἰς τὸν χαλινὸν καὶ, μὴ θέλων νὰ τὸν ἀφήσῃ, ἐσύρετο μὲ κίνδυνον τῆς ζωῆς του ἐπὶ τοῦ πάγου, μέχρις ὅτου ἐσταμάτα ὁ ἵππος. Τότε δὲ ἐπανελαμβάνομεν τὴν διὰ τῶν ἑλκήθρων πορείαν, ἐν ᾧ ἀφ' ἑτέρου ὁ ἑλκηθρηγέτης, ἀπὸ τῆς πείρας διδασκόμενος, ἐλάμβανε τὴν πρόνοιαν νὰ δέσῃ τοὺς ὀφθαλμοὺς τῶν ἵππων του.

« Ἐν τούτοις ἓν ἐκ τῶν ζώων τούτων, τὸ ἀγριώτερον καὶ θυμοειδέστερον ἐξ ὅλων, ἐτρόμαξεν ἐπίστης καὶ κατώρθωσε νὰ διαρήγῃ ἐξ ὁλοκλήρου. Ὁ ὁδηγῶν αὐτὸ χωρικὸς, συρθεὶς ἐπὶ πολὺ ὁ τάλας ἐπὶ τοῦ πάγου, ἄφησε τέλος τὸν χαλινόν· τότε δὲ ἀπαλλαχθεὶς ἀπὸ τὰ δεσμά του ὁ ἵππος ἐδιπλασίασε τὴν ταχύτητά του καὶ ἐπήδησεν ὅλους τοὺς ὀραγμούς. Ἂν ἦτον μόνος, τὸ πρᾶγμα δὲν μᾶς ἔβλαπτε τόσον· ἀλλὰ, κατὰ δυστυχίαν, ἔσυρε κατόπιν του καὶ τὸ ἑλκηθρον, τὸ ὁποῖον ὅσον ἐπήδα ἐπὶ τοῦ πάγου τόσον ηὔξανε καὶ τὸν τρόμον τοῦ ἵππου καὶ τῷ ἔδιδε πτερά! Ἠκολουθήσαμεν μὲ τὸν ὀφθαλμὸν τὸν ἵππον καὶ τὸ ἑλκηθρον, τὸ ὁποῖον ἐχάνετο βαθμηδὸν εἰς τὸν ὁρίζοντα μετ' αὐτοῦ· τὸ παρετηροῦμεν δὲ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν ἐπὶ τῶν κορυφῶν τῶν παγωμένων κυμάτων ὡς μελανὸν σημεῖον, ὅπερ ἐσμικρύνετο ἐπαισθητῶς· τέλος ἠφανίσθη καθ' ὁλοκληρίαν. Ἔλαβε τότε ὁ κύριός του ἑλκηθρόν τι, ἔδραμεν ἐξοπίσω τοῦ φυγάδος καὶ ἔλαβε τὴν εὐχαρίστησιν νὰ τὸν ἐπανεύρῃ ἀκολουθῶν τὰ ἴχνη του. Τὸ καθ' ἡμᾶς δὲ, ἠκολουθήσαμεν τὴν ὁδὸν μας πρὸς τὰς νήσους τῆς Ἀλάνδης, λαμβάνοντες καθ' ὅσον τοῦτο μᾶς ἦτον ἐφικτὸν, τὸ μέσον τῶν ὁμαλωτέρων διόδων, χωρὶς μ' ὅλα ταῦτα νὰ μὴ ἀνατρεπώμεθα συνεχῶς, καὶ κινδυνεύοντες νὰ χάσωμεν τὸν ἕνα ἢ τὸν ἕτερον τῶν ἵππων μας, τὸ ὁποῖον θὰ μᾶς ἐβύθιζεν εἰς τὴν ἐσχάτην ἀμηχανίαν. »

—=—

ΑΡΚΤΟΣ Η ΛΕΥΚΗ.

Ἡ λευκὴ ἄρκτος εἶναι ὀνομαστὴ διὰ τὸ ἄγριον καὶ ἀνήμερον αὐτῆς, ὅπερ δὲν εἶναι κατώτερον τοῦ χαρακτῆρος, ὃν ἔχουσι τὰ λοιπὰ τῆς ἄρκτου εἴδη· τῆς θηριωδίας αὐτῆς πλεῖστ' ὅσα ἀναφέρουσιν οἱ περιηγηταὶ, ἐκ τῶν ὁποίων παρατιθέμεθα κατωτέρω τινὰ ἀξιοπερίεργα.

Δύο ναῦται, ἁρπάσαντες τὸ πλοῖον αὐτῶν, ἐπανερχόμενον ἐκ Νέας-Ζεμβλας, ἠγκυροβόλησεν ἔμπροσθεν μιᾶς τῶν κατὰ τὴν εἴσοδον τοῦ πορθμοῦ Οὐαιγάτς κειμένων νήσων, ἐκινήθησαν ὑπὸ περιεργείας ὅπως ἐπισκεφθῶσι τὴν νῆσον ταύτην· περιπατήσαντες λοιπὸν ἐφ' ἱκανὸν χρόνον εἰς τὰ ἐνδότερα, ἐπανέκαμψαν εἰς τὴν παραλίαν καὶ ἐκάθησαν εἰς μέρος τι, ἔνθεν ἐβλέπετο καὶ τὸ πλοῖον αὐτῶν.

Συνδιελέγοντο δὲ ἡσύχως, ὅτ' αἴφνης ὁ εἷς τῶν ναυτῶν ἠσθάνθη ἑαυτὸν ἁρπαζόμενον ἰσχυρῶς ἐκ τῶν ὀπισθίων τοῦ λαιμοῦ. Καὶ κατ' ἀρχὰς μὲν ἐνόμισεν, ὅτι ναύτης τις ἤθελε νὰ τῷ ἀστεϊσθῇ, καὶ ἀνεβόησε· « Τίς με σφίγγει οὕτω πως; » Ἀλλ' ὁ ἕτερος στραφεὶς ἐρρίγησε φρίκης κραυγὴν καὶ· « Ὦ! Θεέ μου! ἄρκτος! ἄρκτος! » ἀνακράξας, ἔφυγε δρομαῖος καὶ ὡς μανιακὸς διὰ νὰ σωθῇ.

Τῷ ὄντι ἦν ὑπερμεγέθης τις λευκὴ ἄρκτος, ἰσχνοτάτη, ἥτις εἶχε κρυφίως πλησιάσει πρὸς τοὺς δύω ναύτας, χωρὶς οὗτοι νὰ παρατηρήσωσι ποσῶς αὐτήν. Στιγμηδὸν τὸ αἱμοβόρον θηρίον διὰ ἑνὸς κτύπου τῶν στιβαρῶν αὐτοῦ ποδῶν μετέβαλε τὸν μείναντα ναύτην εἰς πτῶμα.

Τὰς ἀπελπιστικὰς τοῦ ἑτέρου κραυγὰς ἀκούσαντες, οἱ λοιποὶ ναῦται ὡπλίσθησαν μὲ λόγχας καὶ πυροβόλα, ἐξῆλθον εἰς τὰ μονόξυλα καὶ ἀποβιβασθέντες εἰς τὴν νῆσον διηυθύνθησαν ἀμέσως πρὸς τὴν ἄρκτον, ἥτις λυσσαλέα ἐσπάραττε τὸ θῦμά της.

Τὸ ζῶον εἶδε πλησιάζοντας τοὺς ἐχθροὺς χωρὶς νὰ κινηθῇ, χωρὶς νὰ διακόψῃ τὸ γεῦμά του· ὅτε δὲ τὸ μεταξὺ αὐτῶν διάστημα τὸ ὑπεχρέωσε νὰ ἐνθυμηθῇ τὴν θέσιν του, ἀνωρθώθη φοβερὸν καὶ, ὁρμήσαν κατὰ τῶν ναυτῶν, ἥρπασεν ἕνα τούτων ἐκ μέσου τοῦ σώματος

καὶ ῥῖψαν αὐτὸν χαμαὶ τὸν κατεξέσχισε διὰ τῶν ὀδόντων ἐνώπιον τῶν ἐκθαμβῶν ναυτῶν.

Εἰς τὸ φρικῶδες τοῦτο θέαμα, πανικὸς κατέλαβε φόβος τὸ πλήρωμα· ἕκαστος ἐφρόντιζε πῶς νὰ σωθῇ διὰ τῆς φυγῆς· ὁρμήσαντες λοιπὸν εἰς τὰς λέμβους, ἐπέστρεψαν ἐν πάσῃ σπουδῇ εἰς τὸ πλοῖόν των.

Ἅμα ἰδόντες ἑαυτοὺς ἐκεῖ εἰς ἀσφάλειαν, ᾐσθάνθησαν ἐπανερχόμενον τὸ θάρρος των, ᾐσχύνθησαν διὰ τὴν μικροψυχίαν των καὶ, ἀφοῦ παρώτρυνεν ὁ εἷς τὸν ἄλλον, προὐτάθη νὰ ἐπιστρέψωσι παντστρατιᾷ εἰς τὴν ξηρὰν καὶ νὰ προσβάλωσι τὸ ἄγριον θηρίον, ὅπου κἂν ἤθελον εὑρεῖ αὐτό.

Ἐν τοσούτῳ τινὲς αὐτῶν ἀντέτειναν, οἵτινες παρέστησαν τὴν θλῖψιν, ἥτις ἤθελε κατακυριεύσει αὐτοὺς ὅτε ἔμελλον νὰ ἴδωσι τὰ κατεσπαραγμένα τῶν συντρόφων των μέλη, οὓς ἄλλως τε οὐδεμία ὑπῆρχεν ἐλπὶς νὰ σώσωσι.

Τρεῖς ὅμως ἔμειναν ἄκαμπτοι εἰς τὴν ἀπόφασιν αὐτῶν καὶ αὐθωρεὶ ἀνεχώρησαν πάνοπλοι, πεποιθότες εἰς τὴν ἑαυτῶν γενναιότητα καὶ περιφρονοῦντες τὸν κίνδυνον εἰς ὃν ἐξετίθεντο.

Ἡ ἄρκτος ἦν ἐξηπλωμένη ἐπὶ τῶν δύω πτωμάτων καὶ ἐλάμβανε τὴν ἐπικαρπίαν τῆς νίκης της. Οἱ ναῦται προὐχώρησαν βαθμηδὸν, καὶ ἀφοῦ ἐπυροβόλησαν χωρὶς νὰ τὴν κτυπήσωσιν, εἷς ἐξ αὐτῶν, ὁ μᾶλλον τῶν λοιπῶν γενναιότερος, ἀπεσπάσθη τοῦ συμπλέγματος καὶ, σκοπεύσας ἐκ τοῦ σύνεγγυς τὴν ἄρκτον, ἐπυροβόλησεν· ἡ σφαῖρα, κτυπήσασα τὸ θηρίον ὀλίγον τι ἄνωθεν τοῦ ὀφθαλμοῦ, διεπέρασε τὴν ὀγκώδη του κεφαλήν.

Ἡ ἄρκτος ὅμως δὲν ἔπεσε καὶ οὔτε μάλιστα ἀφῆκε τὴν λείαν της· τοὐναντίον, ἀνεγερθεῖσα, ἐτράπη εἰς φυγὴν, συμπαρασύρουσα καὶ τὸ ἓν πτῶμα, ὅπερ ἥρπασεν εἰς τοὺς ὀδόντας της ἐκ τοῦ λαιμοῦ. Ἀλλὰ μόλις προὐχώρησεν ὀλίγα βήματα καὶ ἐράνη κλονουμένη· ἐπομένως οἱ ναῦται ἔδραμον καὶ προσέβαλον αὐτὴν διὰ ξιφοκοπημάτων. Τὸ φοβερὸν θηρίον κατέπεσεν, ἀλλὰ δὲν ἀφῆκε τὸν ἄνθρωπόν του. Ἐπὶ τέλους, ἐμπήξαντες λόγχην εἰς τὸ στόμα του, ἠδυνήθησαν ν' ἀμβλύνωσι πᾶσαν πρὸς ἀντίστασιν προσπάθειαν.

Τότε οἱ γενναῖοι ναῦται συνέλεξαν τὰ λείψανα τῶν συντρόφων του· ἔθαψαν δὲ αὐτοὺς ἐν τῇ νήσῳ ἐπὶ παρουσίᾳ ὁλοκλήρου τοῦ πληρώματος.

Τὸ δέρμα τῆς ἄρκτου ἐδωρήθη πρὸς ἐκεῖνον ὅστις τὸ πρῶτον ἐκτύπησε τὸ θηρίον· εἶχε δὲ μῆκος 13 ποδῶν.

Εὑρισκόμεθα ἐπί τινος πλοίου, κυβερνωμένου ὑπὸ τοῦ πλοιάρχου Ἰόνζου Κέες. Εἶναι ἐσπέρας· μετὰ πολύωρον κάματον, ὁ πλοίαρχος καὶ οἱ ναῦται, δειπνήσαντες, κατεκλίθησαν· ἔμεινε δ' ἐπὶ τοῦ καταστρώματος ὁ συνήθης σκοπός. Τὸ πλοῖον εὕρητο προσδεδεμένον εἴς τινα ὕφαλον.

Αἴφνης ἐπὶ τῆς ὑφάλου ταύτης, ἥτις ἄλλο δὲν ἦν ἢ πάγος, οἱ τὸν σκοπὸν ἀποτελοῦντες παρετήρησαν ἄρκτον ἐξηπλωμένην καὶ κατὰ πᾶσαν πιθανότητα ἀποκεκοιμημένην. «Ἔλθετε νὰ τὴν πιάσωμεν ἔξαφνα, εἶπον οἱ ναῦται, καὶ φεύγωμεν τὸ γρηγορότερον διὰ νὰ μὴ ἐξυπνήσωμεν κανένα.» Ἀλλὰ, μ' ὅλας τὰς προφυλάξεις των, δὲν ἠδυνήθησαν νὰ μὴ κάμωσι θόρυβόν τινα καθ' ἣν ὥραν ἔλυον τὴν λέμβον. Ὁ πλοίαρχος, ὅστις ἐλαγοκοιμᾶτο, τοὺς ἤκουσε καὶ, ἐπειδὴ ὠνειρεύετο φάλαιναν (ἐκ τοῦ εἴδους τούτου ἄρκετὴν ἄγραν εἶχον κάμει κατὰ τὰς προηγουμένας ἡμέρας), ἐνόμισεν ὅτι ἀνεκαλύφθη τοιοῦτό τι ὄν· ἐγερθεὶς λοιπὸν ἐκ τῆς κλίνης του, ἀνέβη εἰς τὸ κατάστρωμα καὶ ἐπληροφορήθη τὴν ἀληθῆ αἰτίαν τοῦ θορύβου· βεβαιωθεὶς δὲ καὶ διὰ τηλεσκοπίου περὶ τοῦ πράγματος, ἔκρινε καλὸν νὰ ἐκστρατεύσῃ μὲ τοὺς ναύτας του, ὁπλίσας ἀντὶ μιᾶς δύω λέμβους.

Ἡ ἄρκτος εἶδε πλησιάζοντα τὸν μικρὸν στρατὸν χωρὶς νὰ δείξῃ κατ' ἀρχὰς οὐδὲν ἀνησυχίας σημεῖον· πλὴν, ὅτε αἱ λέμβοι ἐπλησίασαν παρὰ πολὺ τὴν ὕφαλον, χωρὶς πλέον νὰ περιμένῃ, ἄφῆκε τὴν θέσιν αὐτῆς καὶ ἐρρίφθη εἰς τὸ ὕδωρ.

Τὴν ἠκολούθησαν δ' ἰσχυρᾶς κωπηλασίας καὶ ἅμα ὡς ὑπερέβησαν αὐτὴν τὴν ταχύτητα, ὁ πλοίαρχος ἔσχε τὴν τιμὴν νὰ δώσῃ ἕνα ἰσχυρὸν κτύπον διὰ τῆς λόγχης καὶ νὰ ἐκρίψῃ ἐκ τῆς σχισθείσης τοῦ ζώου κοιλίας τὰ ἔντερα. Καὶ ἠθέλησαν μὲν νὰ διπλασιάσωσι τοὺς κτύπους, ἀλλ' ἐπειδὴ περὶ πολλοῦ ἐποιοῦντο τὸ δέρμα, ἀπεράσισαν νὰ περιορισθῶσιν ἕως αὐτοῦ, ἀφέντες τὸ θηρίον ν' ἀποθάνῃ ἐκ μόνης τῆς πρώτης πληγῆς, ὅπερ ἔμελλε βεβαίως μετ' οὐ πολὺ νὰ ἐπέλθῃ.

Ἐν τοσούτῳ τὸ θηρίον, νηχόμενον πάντοτε, ἔφθασε πλησίον μικροῦ τινος νησιδίου, ὅπερ εὑρίσκετο πέντε μόνον πόδας ὑπὲρ τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ ὕδατος, καὶ κατώρθωσε ν' ἀναρριχηθῇ εἰς αὐτό, πρὸς μεγάλην ἔκπληξιν τῶν ναυτῶν, οἵτινες δὲν ἤλπιζον αὐτὸ ἱκανὸν νὰ καταβάλῃ τοιοῦτον ἀγῶνα· συνεμαζεύθη δ' ὅλως εἰπεῖν ἐκεῖ, ἔχον τὸ ῥύγχος ἐπὶ τῶν δύω ἐμπροσθίων ποδῶν του.

Ὁ πλοίαρχος ἔχασε τὴν ὑπομονήν. Κατευθύνας λοιπὸν τὰς λέμβους πρὸς τὸ νησίδιον, ἐπήδησεν εἰς αὐτὸ καὶ διὰ λόγχης ἐχούσης μῆκος ἐννέα ὀργυιῶν ἡτοιμάσθη νὰ δώσῃ δεύτερον κτύπον. Ἀλλ' ἡ ἡμιθανὴς νομιζομένη ἄρκτος, μηχυθμὸν ἀφῆσα, ἀνεπήδησε διὰ γιγαντώδους ἅλματος καὶ ἐπιπεσοῦσα κατ' αὐτοῦ ἔθηκε τὸν μὲν ἕνα πόδα ἐπὶ τοῦ πλευροῦ, τὸν δ' ἕτερον ἐπὶ τοῦ στήθους του, καὶ τῷ ἐδείκνυε δύω σειρὰς λευκῶν ὀδόντων.

Ἔμεινε δὲ εἰς τὴν ζωγραφικωτάτην ὄντως θέσιν ταύτην, παρατηροῦσα ἀσκαρδαμυκτὶ τὸν ἄνθρωπον, ἕως εἰ ἤθελε (λέγει ὁ ταῦτα διηγούμενος) νὰ τῷ δώσῃ τὸν καιρὸν νὰ ἐμβλέψῃ εἰς ὅλην τὴν φρίκην τῆς τιμωρίας του καὶ νὰ μακρύνῃ τὴν φοβερὰν αὐτῆς ἐκδίκησιν.

» Τὸ πλήρωμα (ἐξακολουθεῖ ὁ περιηγητὴς), ἅμα ἰδὸν τὸν ἄφευκτον τοῦ πλοιάρχου του κίνδυνον, ἤρχισε . . . νὰ κραυγάζῃ ὅλαις δυνάμεσι πρὸς τὸ πλοῖον, ἐπικαλούμενον βοήθειαν».

Ἀλλὰ ναύτης τις, ὅστις δὲν ἤλπιζε τόσον ὅτι ἡ ἄρκτος ἔμελλε νὰ παρατείνῃ τὴν φιλοφροσύνην αὐτῆς μέχρι τοῦ νὰ περιμείνῃ τὴν ἔλευσιν καὶ ἄλλων ἐχθρῶν, ἀνερριχήθη εἰς τὸ νησίδιον καὶ ὁπλισθεὶς δι' ἁρπάγης (κονταρίου) ἔδραμεν εἰς βοήθειαν τοῦ πλοιάρχου. Τὸ ὅπλον δὲν ἦν τόσῳ κατάλληλον διὰ τὴν προσβολὴν, ἀλλ' εὐτυχῶς ἡ ἄρκτος, ἅμα ἰδοῦσα προσεγγίζοντα τὸν νέον ἐχθρὸν, ἐτράπη εἰς φυγήν. Ὁ πλοίαρχος, ὡς ἐκ θείου θαύματος, οὐδεμίαν πληγὴν ἔλαβε.

(ΝΕΑ ΕΠΤΑΛΟΦΟΣ).

Νέα επιτυχία ἔρθασεν. Ἡ ἄρκτος ἀπῆλθε πάλιν εἰς τὴν πρώτην αὐτῆς θέσιν, τὴν ὕραλον. Μετὰ πολλὰς προσβολὰς, γενομένας διὰ πυροβόλων καὶ λόγχης, ὑπέκυψε τέλος εἰς τὴν ὑπεροχὴν τοῦ ἐχθροῦ. Ἀλλ' ἐχρειάσθη εἰς τὴν πάλην ταύτην ν' ἀναμιχθῇ ὁλόκληρον τὸ πλήρωμα.

(*Les Grandes Chasses*)

Γ. Α. Ξ.

ΙΔΕΑΙ ΝΑΠΟΛΕΟΝΤΟΣ Α'.

ΠΕΡΙ ΙΗΣΟΥ ΧΡΙΣΤΟΥ.

Ἀναφέρεται ὑπὸ τοῦ στρατηγοῦ Μονθολῶνος, ὅτι ἡμέραν τινὰ λόγος μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν στρατηγῶν συνέπεσε περὶ τῆς θεότητος τοῦ Χριστοῦ. Ὁ στρατάρχης Βερτράνδος, στραφεὶς πρὸς τὸν Ναπολέοντα, «Θαυμάζω, τῷ εἶπε, Μεγαλειότατε, πῶς τοιοῦτος μέγας ἀνὴρ εἶναι δυνατὸν νὰ πιστεύσῃ ὅτι τὸ Ὑπέρτατον Ὄν — ὁ Θεὸς — ἐνεφανίσθη εἰς τοὺς ἀνθρώπους, λαβὼν σχῆμα ἀνθρώπινον, μὲ σῶμα, πρόσωπον, στόμα καὶ ὀφθαλμούς. Ὁ Ἰησοῦς ἄλλο δὲν ἦτον εἰμὴ ἁπλοῦς ἄνθρωπος, ὅστις ἐδίδαξε τοὺς μαθητάς του, καὶ παρέσυρε τὸν εὔπιστον λαόν. — Λανθάνεσαι, στρατάρχα, τῷ εἶπεν ὁ Ναπολέων μεθ' ὁρμῆς. Γνωρίζω κάλλιστα τοὺς ἀνθρώπους, καὶ σοὶ λέγω θετικῶς, ὅτι ὁ Ἰησοῦς Χριστὸς δὲν ἦτον ἄνθρωπος. Μεταξὺ τοῦ Χριστιανισμοῦ καὶ ὁποίας δήποτε ἄλλης θρησκείας ἄπειρον εἶναι τὸ διάστημα. Ὁ ἐθνισμός, ναί, εἶναι ἔργον τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ Λυκοῦργος, ὁ Νουμᾶς οὐδὲν ἄλλο ἦσαν ἢ ἁπλοῖ νομοθέται, καὶ κατὰ τοὺς χρόνους καὶ τὴν ἐποχὴν αὐτῶν ἐξετέλεσαν μέγα ἔργον, ὡς καὶ ἐγώ· εἶχον ὅμως καὶ τὰς ἀδυναμίας καὶ τὰς πλάνας των, δι' ὧν καὶ ὁμοιάζουσι φυσικῷ τῷ λόγῳ μὲ ἐμὲ καὶ μὲ τοὺς ἄλλους ἀνθρώπους. Τὸ πρᾶγμα ὅμως δὲν ἔχει οὕτω καὶ μὲ τὸν Χριστόν. Πᾶν ὅ,τι παρατηρῶ εἰς αὐτὸν κινεῖ τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν ἔκπληξίν μου. Τὸ πνεῦμά του μὲ φέρει εἰς ἀπορίαν, καὶ ἡ ἐκπλήρωσις τῆς θελήσεώς του εἰς ἀμηχανίαν. Μεταξὺ αὐτοῦ καὶ ὁποιουδήποτε ἄλλου ἐν τῷ κόσμῳ δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ὑπάρξῃ οὐδεμία σύγκρισις. Εἶναι τῷ ὄντι αὐθύπαρκτον Ὄν. Αἱ ἰδέαι καὶ τὰ αἰσθήματά του, αἱ ἀλήθειαι τὰς ὁποίας ἀναγγέλλει, ὁ ἰδιαίτερος αὐτοῦ τρόπος εἰς τὸ πείθειν, οὔτε ὑπὸ ἀνθρωπίνου διοργανισμοῦ, οὔτε ὑπὸ τῆς φύσεως τῶν πραγμάτων ἐξηγοῦνται. Ἡ γέννησίς του καὶ ἡ ἱστορία τῆς ζωῆς του, τὸ βάθος τῆς διδασκαλίας του, ἥτις συνέχεται μὲν μετὰ ἰσχυροτάτων δυσκολιῶν, τὰς ὁποίας ὅμως αὐτὸ πάλιν διαλύει ἀξιοθαυμάστως, τὸ εὐαγγέλιόν του, ἡ ἐμφάνισίς του, τὸ μέγα κράτος του, ἡ πορεία του διὰ μέσου τῶν αἰώνων καὶ τῶν βασιλείων, πάντα εἰς αὐτὸν ἐν γένει μοὶ φαίνεται τεράστιον, ἀκατανόητον καὶ ἀδιάλυτον μυστήριον, ὅπερ μὲ βυθίζει εἰς βαθυτάτους συλλογισμούς, ἐκ τῶν ὁποίων δὲν δύναμαι νὰ συνέλθω, — μυστήριον, τὸ ὁποῖον μήτε νὰ ἀρνηθῶ μήτε νὰ ἐξηγήσω δύναμαι. Καὶ ἐδῶ τῳόντι βλέπω πράγματα ὑπὲρ ἄνθρωπον.

» Ὀλίγους ἀδυνάτους μαθητὰς ἔχων ὁ Ἰησοῦς κατεδικάσθη εἰς θάνατον. Κατὰ τὴν ὥραν δὲ τοῦ θανάτου του, ὅτε οἱ ἱερεῖς τῶν Ἰουδαίων ἐλύσσων κατ' αὐτοῦ, τὸ ἔθνος του τὸν περιερρόνει, οἱ ἴδιοι μαθηταί του τὸν ἐγκατέλειψαν καὶ ἀπηρνήθησαν, ἐκεῖνος λέγει· «Θὰ μὲ συλλάβωσι καὶ θὰ μὲ σταυρώσωσι· θὰ παραδοθῶ εἰς ἀνόμους, ἀλλ' ἀφοῦ ἡ θεία δικαιοσύνη ἐξιλεωθῇ, καὶ ἡ ἁμαρτία ἀρθῇ διὰ τῶν παθημάτων μου, ὁ ἄνθρωπος θέλει ἐλθεῖ καὶ πάλιν εἰς συνάφειαν μετὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὁ θάνατός μου ἔσται ζωὴ τῶν μαθητῶν μου, οἵτινες καὶ θέλουσι κραταιωθῇ ἐπὶ μᾶλλον ἐν τῇ πίστει ἄνευ ἐμοῦ (παρὰ μετ' ἐμοῦ), βλέποντες τὴν ἀνάστασίν μου. Ἀναβὰς δ' εἰς τὸν οὐρανόν, θέλω πέμψει εἰς αὐτοὺς πνεῦμα, τὸ ὁποῖον θέλει τοὺς καθοδηγήσει. Ναί! Τὸ πνεῦμα τοῦ Σταυροῦ θέλει ἐνισχύσει αὐτοὺς νὰ ἐννοήσωσι τὸ Εὐαγγέλιόν μου. Πιστεύοντες δὲ εἰς αὐτὸ θέλουσι τὸ κηρύξει εἰς ἅπαντας καὶ θέλουσιν ἐπιστρέψει τὸν ὑπὸ τῆς ἀληθείας πεπλανημένον κόσμον.» Καὶ ἡ παράδοξος αὕτη ὑπόσχεσις, τοσοῦτον εὐρυῶς καὶ καταλλήλως καλουμένη ὑπὸ τοῦ Παύλου «Μωρία τοῦ Σταυροῦ», ἡ πρόῤῥησις αὕτη τοῦ ἀθλίως σταυρωθέντος ἐξεπληρώθη ἀκριβέστατα. Τριακόσια ἔτη τὸ αἷμα τῶν Χριστιανῶν ποταμηδὸν ἐχύθη! Πανταχοῦ ὅμως οἱ Χριστιανοὶ ἔπεσον καὶ πανταχοῦ ἐθριάμβευσαν.

» Τί μὲ λέγετε περὶ τοῦ Καίσαρος, περὶ τοῦ Ἀλεξάνδρου, περὶ τῶν κατακτήσεών των, καὶ περὶ τοῦ ἐνθουσιασμοῦ, τὸν ὁποῖον ἤναψαν εἰς τὰ στήθη τῶν στρατιωτῶν; Εἴδετε σεῖς ποτὲ, ὅτι νεκρὸς ἄνθρωπος ἔκαμε κατακτήσεις μὲ στρατὸν, πάντα πιστὸν καὶ ἀφωσιωμένον εἰς τὴν μνήμην του; Ὅλοι οἱ στρατοί μου μὲ ἐγκατέλειψαν, ὡς ὁ Καρχηδόνιος στρατὸς ἐγκατέλειψε τὸν Ἀννίβαν. Τοιαύτη εἶναι ἡ ἰδική μας δύναμις! Μίαν μόνην μάχην ἂν ἀπολέσωμεν, ταπεινούμεθα, καὶ εἰς τὴν συμφορὰν ἡμῶν οἱ φίλοι μας διασκορπίζονται. Ἡ πρόοδος ἀπεναντίας τῆς χριστιανικῆς πίστεως καὶ ἡ κυβέρνησις τῆς ἐκκλησίας εἶναι ἀδιάκοπον θαῦμα. Τὰ ἔθνη παρέρχονται, οἱ θρόνοι κρημνίζονται, ἀλλ' ἡ ἐκκλησία διαμένει ἀκλόνητος. Ὁ Χριστὸς ἔδειξεν ὅτι ἦτον υἱὸς τοῦ Αἰωνίου, διότι πάντοτε ὠλιγώρησε τὸν χρόνον. Ἅπασαι αἱ διδασκαλίαι του εἰς ἓν μόνον καὶ τὸ αὐτὸ πρᾶγμα περιστρέφονται — τὴν Αἰωνιότητα. Τὸ Εὐαγγέλιον δὲν εἶναι βιβλίον, εἶναι ζῶν τι πρᾶγμα, τὸ ὁποῖον ἔχει ἐνέργειαν, ἔχει δύναμιν ἀπορούσαν πᾶν ὅ,τι ἀντίκειται εἰς τὴν ἐπέκτασίν του. Παρατηρήσατέ το ἐπὶ τῆς τραπέζης, τὸ βιβλίον τοῦτο ὑπερτερεῖ πάντα τὰ ἄλλα (καὶ ἔθεσεν εὐσεβάστως τὴν χεῖρα ἐπὶ τοῦ Εὐαγγελίου), καὶ μεγίστην εὐχαριστησιν αἰσθάνομαι καθ' ἑκάστην ἀναγινώσκων αὐτό. Ἡ ψυχὴ οὐδέποτε ἀποπλανᾶται, τοιοῦτον βιβλίον ἔχουσα ὁδηγόν της. Ἀφοῦ δὲ ἅπαξ τοῦτο καθέξῃ τὸ πνεῦμα ἡμῶν, ὁ Θεὸς εἶναι ὁ φίλος μας, ὁ πατήρ μας καὶ τῷ ὄντι ὁ Θεός μας. Ὁ Χριστὸς λαλῶν ἀνάπτει φλόγα ἀγάπης, ἥτις διαλύει τὴν φιλαυτίαν, ἥτις ὑπερτερεῖ πᾶ-

σαν ἄλλην ἀγάπην. Ναί! καὶ ἐγὼ ἐνέπλησα ἐνθουσιασμοῦ τοσαῦτα πλήθη, ὥστε εὐχαρίστως ἔστεργον ν' ἀποθάνωσι δι' ἐμέ· ἀλλ' εἰς ὅλα, εἰς ὅλα ἦτο ἀνάγκη νὰ ἦμαι καὶ ἐγὼ παρών. Τὸ πῦρ τῶν ὀφθαλμῶν μου, ἡ φωνή μου, αἱ ἐκ τοῦ στόματός μου ἐξερχόμεναι λέξεις ἀνέρλεγον τὰ στήθη των. Ὁμολογῶ ὅτι εἶχα τὴν δύναμιν ταύτην, ἀλλ' οὐδέποτε ἠδυνήθην νὰ τὴν μεταδώσω εἰς ἄλλους, καὶ οὐδεὶς ἐκ τῶν στρατηγῶν μου ἔμαθε νὰ τὴν μεταδίδῃ. Καὶ νῦν, ὅτε εἶμαι μόνος ἐπὶ τοῦ βράχου τούτου προσηρτημένος, ποῖος μάχεται καὶ κερδίζει χώρας δι' ἐμέ; Ποῖος ἀγωνίζεται δι' ἐμὲ εἰς τὴν Εὐρώπην; Ποῦ εἶναι οἱ φίλοι μου; Ναί, δύο ἢ τρεῖς, τοὺς ὁποίους ἡ πίστις σας ἀπαθανατίζει, συμμετέχετε μετ' ἐμοῦ τῆς ἐξορίας μου καὶ μὲ παρηγορεῖτε.» Καὶ ἡ φωνὴ τοῦ Αὐτοκράτορος ἔτρεμεν ἐκ τῆς συγκινήσεώς του, καὶ ἐπί τινα στιγμὴν ἔμεινε σιωπῶν· εἶτα δὲ ἐξηκολούθησε λέγων. « Ναί, ἡ ζωή μου ἔλαμπεν ἄλλοτε μὲ πᾶσαν τὴν λάμψιν τοῦ διαδήματος καὶ τοῦ θρόνου, ἀλλὰ τώρα ἀποθνήσκω πρὸ τοῦ καιροῦ μου, καὶ τὸ σῶμά μου μέλλει ὅσον οὔπω νὰ ἐπιστρέψῃ εἰς τὴν γῆν. Ὁποία ἄβυσσος μεταξὺ τῆς ἰδικῆς μου βαρυτάτης συμφορᾶς καὶ τῆς αἰωνίου βασιλείας τοῦ Χριστοῦ, ἥτις ἐκτείνεται ἐπὶ πᾶσαν τὴν γῆν, ἐπὶ μᾶλλον καὶ μᾶλλον ἀγαπωμένη καὶ λατρευομένη! »

ΜΕΤΑ ΜΟΥΣΙΚΗΝ ΑΚΡΟΑΣΙΝ.

L' harmonie est l' âme des cieux.

(Lamartine)

Ὦ πῶς! ὦ πῶς ἠνοίχθησαν τοῦ οὐρανοῦ οἱ θόλοι,
καὶ ἀπ' αὐτῶν ἀντήχησε τὸ ᾄσμα τῶν ἀγγέλων,
καὶ πρὶν ἐνῷ τὴν συμφορὰν ὁ νοῦς μου ἀνεπόλει,
προσμειδιῶν φαντάζεται νῦν καὶ λαμπρὸν τὸ μέλλον.

Ἐνῷ βαυκαλιζόμεθα ὑπὸ ἡδέων ἤχων,
ἔλθετε ν' ἀναπνεύσωμεν ἀθανασίας μέλι,
καὶ, ἀμβροσίαν πνέοντες, ὅσην θεοὶ δὲν εἶχον,
τὸ μέλλον μας νὰ πλάσωμεν, ὅπως καθεὶς τὸ θέλει.

Ἰδὲ ἐκεῖ τὰ τάγματα ἀγγέλων μειδιώντων,
τὰ Χερουβὶμ ἀρίπτανται, τὰ Σεραφὶμ γελῶσι,
καὶ σέβας ἀποπνέοντα πρὸς τὸν Θεὸν τῶν ὄντων
μ' ἐλπιδοφόρους πτέρυγας καὶ μὲ χαρὰν πετῶσι.

Ὦ! ἤρχισα καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν νὰ διακρίνω.
Τί λάμψις τὸν περικυκλοῖ, τί φῶς τὸν περιβάλλει!
Γονυπετὴς τὸ σέβας μου πρὸς τοῦτον θ' ἀπευθύνω. . .
. . . . . .
Τὸν ἔχασα, ὡς ἔπαυσαν τῆς μουσικῆς οἱ σάλοι.

Τί ἐμελέτων! Ὁ θνητὸς νὰ ἴδῃ τὸν Θεόν μου,
ὁ σκώληξ ὁ ὑπὸ τὴν γῆν, τὸ φέγγος τῆς ἡμέρας,
διὰ τῶν μικροσκοπικῶν νὰ ἴδω ὀφθαλμῶν μου
Θεόν, ὅστις δὲν ἔλαβεν ἀρχὴν, οὐδ' ἔχει πέρας.

Μήπως αὐτὸς εἶναι στιγμὴ, τὸ κέντρον τοῦ ἀπείρου;
Μὴ ἴσως εἶναι ὁρατὸς ὁ Πλάστης ἀοράτων,
ὁ κτίστης ὁ τῶν οὐρανῶν, τοῦ κόσμου ὁλοκλήρου,
τὴν φύσιν ὁ διακοσμῶν καὶ πάλιν συνταράττων;

Ὦ! διατί εἰς ἄρατον εὐδαιμονίας ὥραν,
ἐνῷ γλυκεῖα μουσικὴ τὰ ὦτα ἐπλημμύρει,
τοῦ μέλλοντος δὲν ἔβλεπον τὴν ὁμιχλώδη χώραν
νὰ ἴδω ἐὰν ἡδονὴν ἔχῃ νὰ μοὶ ἐγείρῃ!

Νὰ ἴδω ἂν τὰ δάκρυα θὰ εὕρω καὶ τὸν πόνον,
ἂν παίγνιον τῶν συμφορῶν μέλλω νὰ χύσω θρήνους,
ἢ ῥόδα ἄνευ ἀκανθῶν καὶ εὐτυχία μόνον
θὰ μ' ἦναι ὅλη ἡ ζωὴ εἰς κήπους εὐφροσύνους!

Ἀλλὰ τοιοῦτοι εὕμεθα. Ἀκόρεστοι ποθοῦμεν
ἐκεῖνο νὰ ἁρπάσωμεν, ὅπερ δὲν μᾶς ἀνήκει,
καὶ ὕστερον, μετὰ στιγμὰς, μάτην ἀναζητοῦμεν
ἐκεῖνο ὅπερ ἔφυγε, κι' ὁ πόθος του μᾶς τήκει.

ΣΠ. ΛΑΜΠΡΟΣ.

ΕΙΣ ΤΗΝ ΩΡΓΙΣΜΕΝΗΝ ΦΙΛΗΝ ΜΟΥ.

Bella ed anche nell' ira . . .

METASTASIO.

Ψυχή μου, μὴ ἀφήσωμεν
τὰ θέλγητρα ἐκεῖνα·
τὰ νέα μας τὰ κρῖνα
πρὸς τί νὰ μαρανθοῦν;
Ὅταν ἐσὺ ὀργίζεσαι,
κι' ἐγὼ γελῶ μαζύ σου,
ὁ νοῦς μου, ἡ ψυχή σου
πῶς νὰ μὴ πικρανθοῦν;

Ὦ! ἄφες με πλησίον σου
ὡς ἄνθος ν' ἀναθάλλω,
τὰ κάλλη νὰ σοὶ ψάλλω
τῆς νέας μου ζωῆς.
Χαρῶμεν τὴν νεότητα,
ἀμέριμνοι γελῶμεν,
καὶ μή ποτε σκεφθῶμεν
τὴν παῦσιν τῆς πνοῆς.

Φιλτάτη, ὅλα πένθημα
δὲν εἶναι εἰς τὸν βίον·
εἶναι στεγνοὶ δακρύων,
πλὴν εἶναι καὶ χαρᾶς.
Δακρύων, ὅταν ἄπελπιν
καὶ μόνον σ' ἀπαντῶσι,
χαρᾶς, ἂν σ' ἀγαπῶσι,
ἂν εὐτυχῶς ἐρᾷς!

Ἀροῦ τὸ πᾶν σοὶ ἔδωκα
καὶ μ' ἔδωκες τὰ χείλη,
ἀροῦ μὲ θέλγεις, φίλη,
καὶ σ' ἀγαπῶ θερμῶς·
Μακρὰν ἡμῶν τὰ σύννεφα,
αἱ μαῦραι τρικυμίαι,
αἱ νέαι μας καρδίαι
ἂς ἦναι εἰς παλμούς.

Μικρὰ πτηνὰ κ' οἱ δύο μας
ζητῶμεν τὴν γαλήνην,
μὴ θέλωμεν ὀδύνην
ἐν μέσῳ τῆς χαρᾶς·
Ψυχή μου, τὴν νεότητα
χαρῶμεν, καὶ γελῶμεν,
καὶ μή ποτε σκεφθῶμεν
ἐρώτων συμφοράς!

Ὦ! μὴ, ὦ μὴ ὀργίζεσαι,
τὰς λάμψεις μὴ σκιάζῃς,
μὴ δηλητηριάζῃς
στιγμὰς γαρμοσυνῶν.
Ἔχεις γλυκὺ τὸ βλέμμα σου
καρδίας νὰ μαγεύῃς
καὶ ὄχι νὰ τοξεύῃς
θυμὸν φρικτὸν, δεινόν!

ΚΛΕΑΝΘΗΣ Ι. ΠΑΠΠΑΖΟΓΛΟΥ.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ.

ΓΕΡΟΣΤΑΘΗΣ, ἢ Ἀναμνήσεις τῆς παιδικῆς μου ἡλικίας, ὑπὸ Λέοντος Μιλᾶ. Μετάφρασις εἰς τὴν τουρκικὴν ὑπὸ Φ. Π. Γ. Ἀριστοβούλου. Ἐν Ἀθήναις, ἐκ τοῦ τυπογραφείου Ν. Φιλαδελφέως. 1866. Τόμ. Α' καὶ Β'. Τιμᾶται γρσ. 30.

Κοιτὶς τοῦ ἀρχαίου πολιτισμοῦ ὑπῆρξεν ἡ Ἀνατολή. Εἰς αὐτὴν τὸ πρῶτον ἀνέτειλε τῆς παιδείας ὁ φαεσφόρος ἥλιος, ὁ ἐκπέμψας τὰς ἑαυτοῦ ἀκτῖνας ἐφ' ἅπασαν τὴν Δύσιν· αὐτὴ πρώτη διεπαιδαγώγησε τὴν νηπιάζουσαν ἀνθρωπότητα καὶ ἐγαλακτούχησε τὰ εἰς τὸν ζόφον τῆς ἀμαθείας ἐμβεβυθισμένα πνεύματα.

Οἱ Βάκτριοι, οἱ Σῖναι, οἱ Ἰνδοί, οἱ Βαβυλώνιοι, οἱ Φοίνικες, οἱ Αἰγύπτιοι, ὡς οἱ πρῶτοι τῶν ἐθνῶν διδάσκαλοι πιστεύονται.

Ἀλλ' ἡ Ἀνατολὴ, φωτίσασα τὴν ἀνθρωπότητα, ἐστερήθη αὐτὴ φωτὸς καὶ ἀπ' αὐτῆς τῆς ἀρχαιότητος ἐν τῷ σκότει, ἐν τῇ ἀγνοίᾳ καὶ ἐν τῇ πλάνῃ διαμένει. Ἀπορεύγει τὸ φῶς· μισεῖ τὴν πρόοδον· κωφεύει εἰς τὸ αἰώνιον «βάδιζε», ὅπερ ὁ πολιτισμὸς γεγωνοφώνως κραυγάζει αὐτῇ.

Ἀλλὰ καὶ οὕτως ἐν τῷ αἰῶνι τῶν θαυμάτων καὶ τοῦ φωτὸς, τῷ αἰῶνι τῆς προόδου καὶ τοῦ πολιτισμοῦ, ἡ σκοτόμαινα τῆς Ἀνατολῆς ἤρξατο διαλυομένη καὶ ἀμυδράς τινας ἀκτῖνας φωτὸς ἀπολαύουσα. Κυματισμοί τινες διεδόθησαν εἰς τὸν αἰθέρα αὐτῆς· καὶ τὸ φῶς ἤρξατο νὰ προβαίνῃ.

Τὸ οὖς τῆς Ἀνατολῆς ἤρξατο μετριάζον τὴν βαρυκοΐαν του καὶ ἀντιλαμβανόμενον τῶν προσβολῶν ἃς ἐμποιεῖ αὐτῷ τὸ "βάδιζε,, τοῦ ΙΘ' αἰῶνος.

Εἰς τὰ στέρνα τῶν τῆς Ἀνατολῆς τέκνων θεῖος ἐνεσταλάχθη ἔρως, ὁ ἔρως τῶν γραμμάτων. Τρέχουσιν ἀπὸ τῶν σκοτεινῶν πατρίδων των—εἰς ἃς τὸ κατὰ τὸν Ὅμηρον ὁλοὸν καὶ παρηκμακὸς βασιλεύει γῆρας —εἰς τὰ κέντρα τοῦ φωτὸς, καὶ ζητοῦσι νὰ φωτισθῶσιν.

Εἰς τοιοῦτο σημεῖον νοητικῆς ἀναπτύξεως τῆς Ἀνατολῆς, ἀναφαίνεται εἰς τὸν φιλολογικὸν ὁρίζοντα βιβλίον ἀνεκτιμήτου ἀξίας διὰ τοὺς υἱοὺς τῆς Ἀνατολῆς, βιβλίον οὗ προορισμὸς εἶναι ὁ κατὰ τὸ ἑνὸν φωτισμὸς τῆς Ἀνατολῆς.

Καὶ τὸ βιβλίον τοῦτο εἶναι ὁ Γεροστάθης, μεταφρασθεὶς εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν καὶ ἐκτυπωμένος μὲ χαρακτῆρας ἑλληνικούς.

Ὁ Γεροστάθης εἶναι πρακτικὴ φιλοσοφία· εἶναι ἡ φιλοσοφία τοῦ λαοῦ. Εἶναι τὸ διδασκαλεῖον, εἰς ὃ πᾶς ὁ εἰσερχόμενος μορφοῦται ἠθικῶς, μορφοῦται κατὰ τὰς ἀρχὰς τοῦ νεωτέρου πολιτισμοῦ. Ἐν αὐτῷ πληρωροῦσιν αἱ ἠθικαὶ διδασκαλίαι διὰ τοῦ καταληπτοτέρου τρόπου, καὶ ἑκάστη αὐτοῦ σελὶς εἶναι ἱκανὴ τὸν σφοδρότερον πρὸς τὰς θυγατέρας τῆς Μνημοσύνης νὰ ἐνσταλάξῃ ἔρωτα.

Περιττὸν θεωροῦμεν νὰ ἐμμείνωμεν ἀριθμοῦντες ἓν πρὸς ἓν τὰ ἠθικὰ μαθήματα, ὅσα ἐκ τοῦ Γεροστάθου δύναταί τις ν' ἀρυσθῇ. Τὸ βιβλίον εἶναι ἀνεγνωρισμένον πρὸ πολλοῦ, οὐδεὶς δ' ὑπάρχει ὁ μὴ ἀναγνοὺς καὶ ἐννοήσας τὸ ὠφέλιμον αὐτοῦ.

Ὁ Κ. Φίλιππος Ἀριστόβουλος, τοῦ ὁποίου τὸ πρόσωπον εἰς πολλοὺς ἐκ τῶν ὁμογενῶν εἶναι γνωστὸν διὰ τὴν ἐπὶ δέκα ὅλα ἔτη διδασκαλίαν ἐν Νεαπόλει τῆς Καππαδοκίας, ἀνέλαβε, μετὰ μεγάλων θυσιῶν καὶ χωρὶς οὐδὲ σταγόνα φιλοκερδείας νὰ ἔχῃ πρὸ ὀφθαλμῶν, νὰ μεταφράσῃ τὸ λυσιτελέστατον τοῦτο βιβλίον εἰς τὴν τουρκικὴν γλῶσσαν, θελήσας οὕτω διὰ τῆς διανοητικῆς ταύτης πανδαισίας σορὰς διδασκαλίας τοῖς συμπατριώταις αὐτοῦ νὰ μετόχετεύσῃ.

Τὸ φῶς προβαίνει ἀστραπηβόλῳ ταχύτητι. Τὸ φῶς εἶναι ὁ προορισμὸς τοῦ ἀνθρώπου. Ὁ μέγας τῆς Γερμανίας ποιητὴς Γαίτης ἀποθνήσκων "φῶς!„ ἀνέκραξε.

Παῖδες τῆς Ἀνατολῆς! τί περιμένετε; πρὸς τί τὸ φῶς ἀποφεύγετε καὶ παρεικάζετε τῷ τῆς κωμῳδίας γραϊδίῳ, « ἀ, ἀ, μήμοι τὴν δᾷδα πρόσφερε » φωνοῦντι;

Ἐὰν καιρικαὶ περιστάσεις ἐκώλυσαν τὴν πρόοδόν σας, τὴν ἠθικὴν λέγω, ἐπέστη καιρὸς νὰ διαρρήξητε τὸν πέπλον καὶ γονυπετοῦντες εἰς τοὺς ἱεροὺς τῶν Περίδων βωμοὺς νὰ προσφύγητε, ὅπως φῶς αὖται ἐξαποστείλωσιν ὑμῖν.

Λάβετε δὰ ἤδη ἀνὰ χεῖρας τὸν Γεροστάθην, καὶ εὑρήσετε τὸν ἀσφαλῆ τῆς μορφώσεώς σας τρόπον.

Β. Γ.

—=—

ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ, σύγγραμμα ἐκδοθησόμενον ἐν Παρισίοις, ἀνὰ πᾶσαν τριακονθημερίαν, εἰς φυλλάδια ἐκ 32 μεγάλων σελίδων, μὲ εἰκονογραφίας, ὑπὸ Ι. Ι. Σκυλίτση. Τιμὴ ἐτησία διὰ τὴν Τουρκίαν καὶ Αἴγυπτον 4 ὀθωμ. λίρα· διὰ τὴν Ἑλλάδα καὶ Γαλλίαν 22. φρ. διὰ δὲ τὰς Ἡγεμονίας 2 φλ. αὐστριακά.

Κατὰ πόσον τὰ περιοδικὰ συγγράμματα ἐχρησίμευσαν ἀνέκαθεν καὶ χρησιμεύουσι πρὸς ἠθικὴν τοῦ λαοῦ ὠφέλειαν — τῶν δεομένων, λέγω, σοφίας, οὐχὶ δὲ τῶν πολυϊδμόνων! — τοῦτο εἶναι πάντῃ περιττὸν νὰ εἴπωμεν ἐνταῦθα, καθότι πολλοὶ πρὸ ἡμῶν, σοφώτεροι κατὰ πολλά, κατέδειξαν αὐτὸ ἀρκούντως. Διὰ τοῦτο εἰς τὴν ἤδη ἀναγγελθεῖσαν ἔκδοσιν τῶν ΜΥΡΙΩΝ ΟΣΩΝ οὐδὲν ἔχομεν νὰ εἴπωμεν ἄλλο, ἢ νὰ χειροκροτήσωμεν διὰ τὴν πρωτοβουλίαν ταύτην καὶ νὰ ἐπαινέσωμεν τὸν εὐγενῆ ἄνδρα, ὅστις τὸ πολύμοχθον αὐτοῦ στάδιον κατηνάλωσε πρὸς ἠθικὴν ὑπηρεσίαν τοῦ δημοσίου, καὶ τοῦτο ἀρκούντως δεικνύουσι τὰ διάφορα φιλολογικὰ ἔργα, ἅτινα προέκυψαν ἐκ τοῦ δεδοκιμασμένου καὶ γλαφυροτάτου αὐτοῦ καλάμου.

Τὸ δημόσιον ὅμως καὶ ἄλλως ὀφείλει νὰ εὐγνωμονῇ τῷ ἀξιοτίμῳ ἐκδότῃ τῶν ΜΥΡΙΩΝ ΟΣΩΝ, καθότι εἰς τὴν ἐμφάνισιν τοῦ περιοδικοῦ τούτου θέλει χρεωστεῖ τὴν ἀποζημίωσιν δι' ἄλλο κοινωφελέστατον σύγγραμμα, τοῦ ὁποίου ἡ ἀπώλεια τὰ μέγιστα ἐλύπησε—πιστεύομεν — πάντας, ὅσοι φίλοι τῶν καλῶν εἰσιν· ἐννοοῦμεν δὲ τὸν « Βρεττανικὸν Ἀστέρα », ὅστις πρὸ τεσσάρων ἐτῶν, ἄλλου ἀστέρος δίκην, τὰς ἑσπέρας ἡμῶν ἔφεγγε, καὶ κατέθελγεν ἡμᾶς, δι' ἀναγνώσεως σπουδαίων, τερπνῶν καὶ μυρίων ὅσων ἄλλων ἀντικειμένων. Θέλουσι δὲ τὰ ΜΥΡΙΑ ΟΣΑ ἀντικαταστήσει τὸν « Βρεττανικὸν Ἀστέρα » (εἰς τὸ φιλολογικὸν, ἐννοοῦμεν, μέρος), καθότι ὁ πεπειραμένος τοῦ μουσοφιλοῦς ἐκδότου κάλαμος θέλει ἀρυσθῇ τὴν ὕλην αὐτοῦ ἀπὸ τοῦ ἀκενώτου τῆς εὐρωπαϊκῆς σοφίας πλούτου, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὰ καλὰ εὐαισθησίας καὶ τέχνης τοῦ περφωτισμένου κόσμου.

Πεποίθαμεν, ὅτι οἱ φίλοι τῶν καλῶν καὶ τῶν γραμμάτων, θέλουσι σπεύσει νὰ ὑποστηρίξωσι τὸ σύγγραμμα τοῦτο, ὅπερ πολλὰ τὰ ἀγαθὰ ὑπόσχεται τοῖς πᾶσιν, ἰδίᾳ δὲ τοῖς οἰκογενειάρχαις.

Γ. Λ. Ξ.

—=—

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΑ καὶ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ, ὑπὸ Β. Δ. Καλλίφρονος, ἐν Κωνσταντίνου πόλει, τύποις Ἀνατολικοῦ Ἀστέρος, 1867. Σελ. α'—η' 1—304. Τιμῶνται τοῖς μὲν συνδρομ. 3)4 ἀργυροῦ Μετζιτιὲ, τοῖς δὲ μὴ, 1 Μετζιτιέ.

Τὰ Ἐκπαιδευτικὰ περιέχουσι συλλογὴν διαφόρων ἐκθέσεων περὶ δημοσίας Ἐκπαιδεύσεως, περὶ διδακτικῶν βιβλίων, περὶ τῶν ἐν Κωνσταντινουπόλει καὶ ταῖς ἐπαρχίαις τοῦ Ὀθωμανικοῦ Κράτους Ἐκπαιδευτηρίων, μετὰ Στατιστικῆς αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐν Ἑλλάδι.

Τὰ Ἐκκλησιαστικὰ, ὡς ἐν δελτίῳ Ἐκκλησιαστικῷ, περιέχουσι τὴν σύγχρονον ἱστορίαν τῆς ὀρθοδόξου Ἀνατολικῆς Ἐκκλησίας, ἰδίᾳ δὲ τοῦ Οἰκουμενικοῦ τῆς Κωνσταντινουπόλεως θρόνου, ἀπὸ τοῦ ἔτους 1853 μέχρι τῆς 31 Ὀκτωβρίου τοῦ 1866.

ΠΟΙΚΙΔΑ.

Τὴν ἐξῆς περίεργον αὐτοχειρίαν ἀπαντῶμεν εἰς μίαν γαλλικὴν ἐφημερίδα.

« Γυνή τις ἐγκαταλειφθεῖσα ὑπὸ τοῦ συζύγου της καὶ μείνασα ἐν τῇ ἐσχάτῃ ἀπορίᾳ ἀπεφάσισε νὰ δώσῃ τέλος εἰς τὰς ἡμέρας της διὰ τρόπου ὅσον ἠδύνατο ὀδυνηροτέρου καὶ παρατεταμμένου, διότι, ὡς ἐξεφράσθη μόνη εἰς μίαν ἐπιστολήν, ἣν εἶχε γράψει πολὺ πρὸ τοῦ θανάτου της, δὲν εἶχε τὴν τόλμην ν' αὐτοκτονηθῇ διὰ μιᾶς.

» Ἑκάστην πρωΐαν ἐγειρομένη ἐκτύπα μὲ μεγάλην δύναμιν τὴν κεφαλήν της εἰς τὸν τοῖχον δεκάκις. Τοῦτο ἐπανελάμβανε καὶ τὴν μεσημβρίαν καὶ τὸ ἑσπέρας. Ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας ἐξηκολούθει τὴν τακτικὴν αὐτὴν καὶ ἐπὶ τέλους παρεφρόνησεν. Ἐν τῇ παραφροσύνῃ της ἔτρεχεν εἰς τοὺς τοίχους ποτὲ μὲν κατὰ μέτωπον, ποτὲ δὲ μὲ τὴν κεφαλὴν κεκλιμένην εἰς τὰ ἐμπρὸς καὶ ἄλλοτε πλαγίως. Τὸ κρανίον της διερρήχθη καὶ αὐτὴ ἐπέμενε νὰ τὸ κτυπᾷ μετὰ μανίας ἕως οὗ τὸ συνέτριψεν. Ἐνῷ δὲ ἔσπαιρεν ἀπὸ τὰς ὀδύνας δὲν ἔπαυε νὰ κινῇ τὴν κεφαλήν της κατὰ τοῦ ἐδάφους. Ὅταν ἦλθεν ὁ ἰατρὸς, προσκληθεὶς ἀπὸ τοὺς παροίκους, οἵτινες ἀργὰ εἰδοποίησαν αὐτὸν, δὲν ὑπῆρχε πλέον ἐλπίς.

» Ἐπὶ τῆς ἐπιστολῆς ἐσημείου τ' ἀποτελέσματα τῶν κτυπημάτων ἑκάστης ἡμέρας. Τὰς πρώτας ἡμέρας ἠσθάνετο πόνους. Ἔπειτα ἠσθάνετο τὸν ἐγκέφαλόν της κλονισμένον. Προεῖπε τὴν παραφροσύνην της καὶ « φοβοῦμαι (ἔφερε) μήπως παραφρονήσασα δὲν δυνηθῶ ν' ἀποθάνω ὅπως θέλω. » Τέσσαρες ἡμέραι πρὸ τοῦ φοβεροῦ τέλους της δὲν ὑπῆρχον αἱ σημειώσεις τοῦ ἀπαισίου ἡμερολογίου της. »

* * *

Τὸ ἑπόμενον κωμικὸν ἐπεισόδιον μνημονεύεται κατὰ τὴν ὥραν τῆς παραλαβῆς τῶν ἐκτεθειμένων ἀντικειμένων, κατὰ τὸ κλείσιμον τῆς Παγκοσμίου Ἐκθέσεως.

« Ἡ σκηνὴ, λέγει ἡ « Ἐθνικὴ Γνώμη », συμβαίνει ἐντὸς τοῦ ἰταλικοῦ τμήματος. Γιγαντώδης τυρὸς εὑρίσκετο ἐστηριγμένος ἐπὶ τοῦ τοίχου καὶ ἐφαίνετο προκαλῶν διὰ τοῦ μεγέθους του τὸν ἐργάτην ὅστις ἐπεφορτίσθη νὰ θέσῃ αὐτὸν ἐν τῷ κιβωτίῳ. Τὸ μέγεθος τοῦ τυροῦ ἦν

πολύ· ὁ ἐργάτης προσεκάλεσε τοὺς συντρόφους του νὰ τὸν βοηθήσωσιν εἰς τὴν μεταφοράν, διὰ ν' ἀνεγείρωσι τὸν κολοσσόν. Οἱ ἐργάται κύπτουν, συνάπτουν τὰς δυνάμεις των . . . Ἀλλ' ὦ ἔκπληξις! ὁ τυρὸς ἀνεγείρεται ὡσεὶ ἦτον πτερόν. Εἰς μίας, πρὸς πεῖσμα τῶν μυαγρῶν καὶ τῶν παγίδων τὰς ὁποίας εἶχε βάλει ὁ Κ. Λεπλαί, εἰδειοποιήθη ἀπὸ ἓξ ἤδη μηνῶν τὸ μονοπώλιον τοῦ νὰ κλλιεργῇ τὰ ἐντόσθια τοῦ τυροῦ, τὸν ὁποῖον καὶ μετέβαλεν εἰς ὀγκώδες κουράριον. Ἐφαντάσθη ποτὲ κάνεις ζωὴν γλυκυτέραν καὶ πλεον χορτασμένην;»

* * *

Τὸ ἀκόλουθον φρικτὸν τῆς θηριωδίας ἀποτέλεσμα διηγοῦνται αἱ εὐρωπαϊκαὶ ἐφημερίδες.

Ἱσπανός τις ἦλθε μετὰ τῆς γυναικός του εἰς ἔριδα, καὶ οἱ καπνοὶ τοῦ θυμοῦ του τῷ ἐνέπνευσαν τὴν ἀκόλουθον ἐκδίκησιν. Ὁδηγήσας ὑπό τινα πρόφασιν τὴν σύζυγόν του εἰς τὸν ἀγρόν, ἥρπασε καὶ ἔδεσεν αὐτὴν εἰς δένδρον· ἀκολούθως, ἐκγυμνώσας αὐτὴν καθ' ὁλοκληρίαν, ἔλαβε μάστιγα καὶ ἤρχισεν ἀντλεῶς νὰ μαστιγόνῃ τὴν δυστυχῆ γυναῖκα, ἥτις φρικαλέας ἐξέπεμπεν ἐκ πόνου κραυγάς. Ἀλλ' ἡ ἐκδίκησις τοῦ ἐμμανοῦς Ἱσπανοῦ δὲν ἐκορέσθη. Ἐξέβαλε μάχαιραν . . . καὶ μὲ τὴν μεγαλειτέραν ἀναλγησίαν ἀπέκοψε τῆς γυναικὸς ἀμφοτέρους τοὺς μαστούς, καὶ μακρυνθεὶς ἐλιθοβόλει τὴν γυναῖκα —ἀλλ' αὕτη ἦν ἤδη εἰς τὴν αἰωνιότητα.

Αἱ Ἀρχαὶ δὲν ἤργησαν νὰ συλλάβωσι τὸ τέρας τοῦτο.

* * *

Λουδοβίκος ὁ ΙΕ' ἠγάπα νὰ ὁμιλῇ περὶ ἡλικίας. Ἡμέραν τινα εἶπε πρός τινα ἐκ τῶν περὶ αὐτόν. «Μανθάνω, στρατηγέ, ὅτι σᾶς δίδουν περισσότερα τῶν 90 ἐτῶν.—Μοὶ τὰ δίδουν, μεγαλειότατε, ἀλλ' ἐγὼ δὲν τὰ λαμβάνω,» ἀπήντησεν ὁ εὐφυὴς αὐλικός.

* * *

Μεταξὺ πολλῶν ἄλλων περιστάσεων, καθ' ἃς Λουδοβίκος ὁ ΙΕ' εὑρίσκετο εἰς κατάστασιν ἀφρημένου νοός, ἀπαντῶμεν καὶ ταύτην. Ὁ βασιλεὺς οὗτος ἠρώτησεν ἡμέραν τινὰ τὸν πρεσβευτὴν τῆς Ἐνετίας Κ. Γαρδενίγο· «Εἰς τὴν Ἐνετίαν πόσοι ἀποτελοῦν τὸ συμβούλιον τῶν Δέκα;—Τεσσαράκοντα, μεγαλειότατε,» ἀπήντησεν ὁ πρεσβευτής . . . Ἀλλ' ὁ βασιλεὺς τόσην προσοχὴν ἔδωκεν εἰς τὴν ἀπάντησιν, ὅσην καὶ εἰς τὴν ἐρώτησιν.

* * *

Ἡ Κ. Βιλλ-Σαβὲν, ἀπαντήσασα μίαν ἡμέραν τὴν δεσποσύνην Βερὸν ἐξερχομένην ἔκ τινος οἰκίας, εἰς τὴν ὁποίαν αὐτὴ εἰσήρχετο, τὴν ἐνηγκαλίσθη. « Ἄ! ἀγαπητή μου, ἀνάβα, πῶς! φεύγεις, ἐν ᾧ μόλις σε εἶδα!» Ἡ δεσποσύνη Βερὸν, εἰ καὶ ἀποροῦσα, ἠναγκάσθη ν' ἀναβῇ ἐκ νέου. Τότε δὲ ἡ Κ. Βιλλ-Σαβὲν τὴν ἠρώτησε τίς ἦτον. «Διότι (ἐπρόσθεσεν) ἔχω τόσῳ ἄθλιον μνημονικόν! —Εἶναι ἡ δεσποσύνη Βερὸν, τῇ εἶπαν.—Παναγία μου! ἀνέκραξεν ἐκείνη· νὰ λησμονήσω τὴν καλλιτέραν φίλην μου!» Καὶ ὅμως οὐδέποτε τὴν εἶδε.

* * *

Πολλῶν ποιητῶν ἐλάττωμα ὑπάρχει ἡ κενοδοξία. Ἰδοὺ μία, ἀναφερομένη εἰς τὸν Μαλέρβην. Ἡ Κ. πριγκίπισσα Κόντι ἔλεγέ ποτε πρὸς αὐτόν· «Ἐπιθυμῶ νὰ σᾶς δείξω τοὺς ὡραιοτέρους στίχους ἀφ' ὅσους ποτὲ εἴδετε». Ἐκεῖνος δὲ τῇ ἀπεκρίθη ἀποτόμως καὶ μὲ συγκίνησιν· «Συγγνώμην, κυρία μου, τοὺς εἶδον· διότι, ἀφ' οὗ καθὼς εἴπετε εἶναι οἱ ὡραιότεροι τοῦ κόσμου στίχοι, δὲν τοὺς ἔκαμεν ἄλλος ἀπ' ἐμέ.»

* * *

Μέλλων νὰ διέλθῃ τὰς Ἄλπεις, εἷς Ἄγγλος ἐστάθη καιρόν τινα εἰς Φερνὲ διὰ νὰ ἴδῃ τὸν Βολταῖρον. Ὅτε δὲ ἀπεχαιρέτιζε τοῦτον, τῷ ἐζήτησε παραγγελίας, ἂν εἶχε τοιαύτας, διὰ τὴν Ἰταλίαν· ὁ δὲ Βολταῖρος τὸν παρεκάλεσε νὰ τῷ φέρῃ τὰ ὦτα τοῦ μεγάλου ἱερεζεταστοῦ. Ὁ Ἄγγλος μας, φθάσας εἰς τὴν Ῥώμην, ἐλάλησε περὶ τῆς παραδόξου παραγγελίας εἴς τινας συναναστροφὰς, ἕως ὅτου τὸ πρᾶγμα ἔφθασεν εἰς τὰς ἀκοὰς τοῦ Πάπα. Ὅτε δὲ ὁ Ἄγγλος μετέβη καὶ εἰς τὴν ἀκρόασιν τῆς Α. Ἁγ., ὁ Πάπας τὸν ἠρώτησεν ἂν ὁ Βολταῖρος τὸν ἐπερώτησε μὲ κἀμμίαν παραγγελίαν. Ὁ περιηγητὴς ἐνοήσας, ὅτι ὁ Πάπας ἦν πληροφορημένος, ἤρχισε νὰ μειδιᾷ. «Σὲ παρακαλῶ, τῷ εἶπεν ἡ Α. Ἁ., νὰ εἴπῃς εἰς τὸν Κ. Βολταῖρον ὅτι ἀπὸ πολλοῦ ἤδη καιροῦ ἡ Ἱερὰ Ἐξέτασις οὔτε ὀφθαλμοὺς πλέον ἔχει, οὔτε ὦτα.»

* * *

Ἐφημερίς τις, τῆς Νέας Ὑόρκης ἂν καλῶς ἐνθυμώμεθα, εἶχεν ἐσχάτως παρουσιασθῇ εἰς τὰ ὄμματα τῶν ἀναγνωστῶν της μέγα πράξασα ἁμάρτημα—δὲν ἔφερε τὸ ὄνομα τοῦ ἰδιοκτήτου ἐπὶ κεφαλῆς, καθὼς ἄλλοτε στερεοτύπως ἐσυνείθιζε νὰ τὸ ἔχῃ!—Ἰδοὺ λοιπὸν ὅλος ὁ κόσμος λαλῶν περὶ τῆς ἁμαρτωλοῦ! Ἐφημερὶς, τακτικωτάτη καὶ ἐπιμελῶς γραφομένη, νὰ παραβῇ μίαν τάξιν της! ἄρθονος ὕλη διὰ τοὺς ἀργοὺς καὶ μηδὲν ἄλλο φλυαρίας ἀντικείμενον ἔχοντας.

Ἀλλ' ἡ εὐφυΐα τοῦ συντάκτου ἐφεῦρε πῶς ν' ἀποστομώσῃ τοὺς φλυάρους. Μετὰ δύω ἡμέρας, ἀνεγινώσκετο ἐν τῇ πρώτῃ στήλῃ τῆς ἐφημερίδος τὸ ἀκόλουθον ἀνέκδοτον.

« Ἰδών ποτε ὁ Ἀλκιβιάδης, ὅτι ὅλοι τῶν Ἀθηνῶν οἱ πολῖται ὡς μόνον τῶν συνδιαλέξεων των ἀντικείμενον εἶχον αὐτὸν ἐν ἐλλείψει ἄλλου, ἔκοψε μίαν ἡμέραν τὴν οὐρὰν ἑνὸς μεγάλου κυνὸς, τὸν ὁποῖον ἐγνώριζον ὅλοι οἱ Ἀθηναῖοι, καὶ τὸν ἔρριψεν εἰς τὸ μέσον τῆς πλατείας, ὠρυόμενον καὶ ὑλακτοῦντα φρικτὰ—διὰ τὴν στέρησιν τῆς οὐρᾶς του.—Τὸ ὄνομα τότε τοῦ Ἀλκιβιάδου ἔπαυσε τότε νὰ κυκλοφορῇ, διότι τὸν διεδέχθη ὁ κύων ».

Τὸ ἀνωτέρω ἀνέκδοτον, ἐν καιρῷ δημοσιευθὲν ὑπὸ τῆς ἐφημερίδος τῆς Νέας-Ὑόρκης, ἀφῆκε τῷ ὄντι ἀναπολογήτους πάντας. Δυνάμεθα ἀράγε τὴν αὐτὴν ἀπολογίαν νὰ φέρωμεν καὶ διὰ μερικοὺς γνωρίμους, οἵτινες γίνονται πολλάκις τῶν ἐφημερίδων ἄνοστοι ἐπικριταί; Πιστεύομεν ναί.

Γ. Α. Ξ.

ΠΡΟΣ ΤΟ ΔΗΜΟΣΙΟΝ.

Ἡ «Νέα Ἑπτάλοφος», διανύσασα τὸν δέκατον μῆνα τοῦ τρίτου αὐτῆς ἔτους, ὤφειλε, κατὰ τὰ νενομισμένα, νὰ ἐξακολουθήσῃ ἐκδιδομένη μέχρι τῆς 31 δεκεμβρίου (ἔ. ἐ.), πρὸς συμπλήρωσιν τῶν διὰ τὸ τρίτον ἔτος ὑποχρεώσεων αὐτῆς ἀπέναντι τῶν συνδρομητῶν. Λόγοι ὅμως, ἀφορῶντες τὴν βελτίωσιν τοῦ Περιοδικοῦ τούτου, συνέτειναν ὅπως ὑπαγορεύσωσι τῇ Διευθύνσει τὰ ἑξῆς.

1] Τὸ σήμερον διανεμόμενον εἰκοστὸν φυλλάδιον κλείει τὸ τρίτον ἔτος τῆς «Ν. Ἑπταλόφου», καὶ ἀπὸ τῆς 30 νοεμβρίου ἄρχεται τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ Περιοδικοῦ, χωρὶς ἐν τούτοις νὰ ὑποχρεωθῶσιν οἱ τοῦ τρίτου ἔτους συνδρομηταὶ ὅπως πληρώσωσι τὰ μέχρι τῆς 31 δεκεμβρίου ἐκδοθησόμενα φυλλάδια τοῦ τετάρτου ἔτους, ἅτινα ἀποταλήσονται αὐτοῖς δωρεὰν, πρὸς ἱκανοποίησιν τῶν μέχρι τῆς τελευταίας τοῦ δεκεμβρίου ἡμέρας νομίμων αὐτῶν ἀπαιτήσεων. Τὸ τέταρτον ἔτος τοῦ Περιοδικοῦ ἐν τούτοις θέλει λήξει πάλιν τὴν 31 δεκεμβρίου, περιέχον ὅσα ὀλιγώτερα φυλλάδια ἐξεδόθησαν τοῦ τρίτου ἔτους.

2] Ἀπὸ τῆς 30 νοεμβρίου ἡ «Ν. Ἑπτάλοφος» ἐκδοθήσεται ἀνὰ πᾶν σάββατον εἰς σχῆμα μικρότερον τοῦ νῦν, ἑκάστου φυλλαδίου αὐτῆς συνισταμένου ἐκ δύο μὲν τυπογραφικῶν φύλλων, ὕλης ποικίλης, ἡμίσεως τυπογραφικοῦ φύλλου τῆς συνεχείας τοῦ μυθιστορήματος «οἱ Ἄθλιοι τοῦ Λονδίνου» καὶ ἡμίσεως τυπογραφικοῦ φύλλου τῆς συνεχείας τῆς ἐμμέτρου μεταφράσεως τῆς «Αἰνειάδος» τοῦ Βιργιλίου, ἤτοι ἐν ὅλοις ἑκάστου φυλλαδίου συγκειμένου ἐκ τριῶν τυπογραφικῶν φύλλων ἀντὶ τῶν μέχρι τοῦδε διδομένων τεσσάρων ἀνὰ πᾶσαν δεκαπενθημερίαν.

3] Τὸ ἐτήσιον τίμημα τῆς συνδρομῆς διατηρεῖται τὸ αὐτὸ ἔν τε τῷ ἐσωτερικῷ καὶ ἐξωτερικῷ. Αἱ συνδρομαὶ ὅμως ΠΡΟΚΑΤΑΒΑΛΛΟΝΤΑΙ καθ' ὅλην τὴν σημασίαν τῆς λέξεως· οἱ δὲ ἐπιθυμοῦντες ὅπως ἀνανεώσωσι τὰς συνδρομὰς αὐτῶν καὶ διὰ τὸ τέταρτον ἔτος ὀφείλουσι νὰ συμμορφωθῶσι μὲ τὸν ὅρον τοῦτον, ἢ ἄλλως νὰ γνωστοποιήσωσιν εἰς τὴν Διεύθυνσιν ἀπὸ τῆς 15 δεκεμβρίου τὴν παῦσιν τῆς συνδρομῆς των. Οὕτως πως φερόμενοι θέλουσι παρέξει μεγίστην τὴν εὐεργεσίαν τῇ Διευθύνσει, διότι, ἄλλως, ἐγγραφόμενοι καὶ μὴ προκαταβάλλοντες, ἢ ἀτάκτως πληρόνοντες, ἢ καθυστεροῦντες, καθίστανται οἱ ἀσπονδότεροι ἐχθροὶ καὶ οἱ θερμότεροι πολέμιοι τῶν φώτων καὶ τῶν ἐ ἰδρῶτι καταγινομένων ὅπως διατηρήσωσι τὴν ἔκδοσιν πολυδαπάνου περιοδικοῦ. Ἄλλως τε δὲ, ἐπειδὴ ἀπεφασίσαμεν ὅπως εἰς τὸ μέλλον ἀμειλίκτως καταδιώξωμεν καὶ στιγματίσωμεν τοὺς τοιούτου εἴδους συνδρομητὰς, οἵτινες εἶναι λυμεῶνες τοῦ φιλολογικοῦ κόσμου καὶ ὀλέθριοι τῇ πεφωτισμένῃ κοινωνίᾳ, προλαμβάνομεν νὰ τοῖς κοινοποιήσωμεν τὴν ἀπόφασιν ἡμῶν ἐν τῇ παρούσῃ Ἀγγελίᾳ. Εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ὑπάγονται καὶ οἱ νεωστὶ ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ ἀπὸ τῆς 30 νοεμβρίου.

4] Ἡ «Νέα Ἑπτάλοφος» θέλει περιέχει κατὰ τὸ τέταρτον αὐτῆς ἔτος ὕλην τερπνὴν καὶ ποικίλην, πρωτότυπον, προϊὸν τῶν δοκιμωτέρων καὶ γλαφυρωτέρων καλάμων τῆς Ἑλλάδος καὶ Τουρκίας, καὶ τῶν δοκιμωτέρων πεζογράφων καὶ ποιητῶν τῆς νεωτέρας ἑλληνικῆς ἐποχῆς, μεθ' ὧν καὶ συνενοήθη. Ἐκτὸς δὲ τῆς λοιπῆς τερπνῆς ὕλης, δάκτυλος σατυρικὸς κάλαμος θέλει παράσχει τὰς ἑβδομαδιαίας ἐκδουλεύσεις αὐτοῦ τῷ συνδρομητικῷ συλλόγῳ.

5] Παντὶ τῷ νεωστὶ ἐγγραφομένῳ συνδρομητῇ διὰ τὸ νέον ἔτος δωρεῖται τὸ εἰς δύο τόμους μυθιστόρημα «οἱ Ἄθλιοι τοῦ Λονδίνου», ὡς ἐπίσης καὶ τὰ δύο βιβλία τῆς «Αἰνειάδος» τοῦ Βιργιλίου, τῆς μεταφράσεως Ἰ. Ῥ. Ῥαγκαβῆ.

6] Ἀπὸ τῆς 30 νοεμβρίου ἡ «Νέα Ἑπτάλοφος» πωληθήσεται καὶ εἰς τὰς ὁδοὺς, ἑκάστου φυλλαδίου αὐτῆς τιμωμένου ἄνευ τῶν παραρτημάτων χάριν τοῦ λαοῦ ἀντὶ $1\frac{1}{2}$ γροσίου, ἤτοι 60 παράδων· τοῦτο δὲ διότι ἡ Διεύθυνσις αὐτῆς ἐκ πείρας κατενόησεν, ὅτι ἀναγκαῖος εἶναι καὶ ὁ ὀβολὸς τοῦ λαοῦ πρὸς ὑποστήριξιν ἔργων ἐπωφελῶν καὶ πολυδαπάνων, ὡς τὰ Περιοδικὰ καὶ αἱ Ἐφημερίδες, καὶ ὅτι δὲν ἐξαρκεῖ πρὸς τοῦτο μόνη ἡ τῶν εὐπορούντων καὶ τῶν πλουσίων ἀντίληψις, ἥτις μάλιστα καὶ ἄγονος ἀποβαίνει ὁπόταν οἱ τοιοῦτοι δὲν θέλωσι νὰ κατανοήσωσιν ὅτι ἕκαστον φυλλάδιον Περιοδικοῦ ἀπαιτεῖ δαπάνας πλείστας ὅσας πρὸς ἔκδοσιν.

7] Ἐν τέλει, ἡ Διεύθυνσις τῆς «Ν. Ἑπταλόφου», πρὸς πεῖσμα τῶν κ α λ ο θ ε λ η τ ῶ ν αὐτῆς καὶ τῶν φίλων, τῶν φθόνῳ καὶ πάθει ἀδιαλλάκτῳ κατ' αὐτῆς καὶ τοῦ Περιοδικοῦ κινουμένων, διακηρύσσει ὅτι οὐδέποτε ἐλησμόνησε τὰς ἀπέναντι τῶν συνδραμόντων τὸ πρὸς ὑποστήριξιν καὶ βελτίωσιν τῆς «Ν. Ἑπταλόφου» Λαχεῖον ὑποχρεώσεις αὐτῆς. Ἐκ τοῦ Λαχείου ἐκείνου μόνον τὸ ἥμισυ τῶν γραμματίων ἐξεποιήθη καὶ εἰσεπράχθη, ὥστε συνεπῶς μόνον 125–130 λίρας ἐπωφελήθη ἡ Διεύθυνσις καὶ μετεχειρίσθη πρὸς πραγματοποίησιν τῶν βελτιώσεων, ἃς ὑπεσχέθη νὰ ἐπενέγκῃ

καὶ ἐπήνεγκεν εἰς τὸ λῆγον ἔτος τοῦ Περιοδικοῦ, μ' ὅλον ὅτι διπλάσιαι καθυστεροῦνται συνδρομαί. Κατὰ συνέπειαν, ἐν δέοντι χρόνῳ θέλει ὁρίσει τὴν ἡμέραν τῆς τοῦ Λαχείου ἐκκυβεύσεως, ἀναλόγως τοῦ εἰσπραχθέντος ποσοῦ. Ἐλπίζει δὲ ὅτι ἡ ἀναβολὴ αὕτη, ἡ τεινουσα πρὸς διευκόλυνσιν τῆς Διευθύνσεως εἰς τὰς ἐπενεγκομένας βελτιώσεις, οὐδόλως θέλει χαρακτηρισθῆ ὑπὸ τῶν κατόχων τῶν γραμματίων τοῦ Λαχείου ὡς ἐκ κακῆς προθέσεως γιγνομένη, ἀλλ' οὔτε καὶ ἐπιζήμιος αὐτοῖς, ἀφοῦ μάλιστα ὅπως δήποτε ὁ σκοπὸς τοῦ Λαχείου, ὅστις ἦν ἡ ὑποστήριξις τοῦ Συγγράμματος καὶ ἡ βελτίωσις αὐτοῦ τυπογραφικῶς τε καὶ ἠθικῶς, ἐξεπληρώθη σχεδὸν κατὰ τὸ λῆξαν ἔτος.

Ταῦτα ἐνόμισε καλὸν ν' ἀναγγείλῃ ἡ τοῦ Περιοδικοῦ Διεύθυνσις. Ἀγαθῇ τύχῃ.

Ἐν Κωνσταντινουπόλει, τῇ 31 8βρίου 1867.

Η ΔΙΕΥΘΥΝΣΙΣ.

ΤΕΛΟΣ ΤΟΥ ΤΡΙΤΟΥ ΕΤΟΥΣ.

ΣΥΝΤΑΚΤΑΙ ΤΗΣ «Ν. ΕΠΤΑΛΟΦΟΥ»

Κατὰ τὸ τρίτον ἔτος αὐτῆς.

Οἱ ἐν Τουρκίᾳ.

Ι. Δ. Ἀριστοκλῆς.
Ν. Ἀργυριάδης.
Χ. Σαμαρτσίδης.
Κ. Δήμησσας.
Θ. Γεωργιάδης.
Γ. Κ. Μωυσιάδης.
Ῥ. Πυλεκάσης.
Κ. Ι. Παππάζογλου.
Ἀθ. Θεοδωρίδης.
Κ. Πληθωνίδης.
Γ. Α. Ξανθόπουλος.
Ξ. Ῥαφτόπουλος.
Π. Θωμᾶ.
Μ. Μ. Παππᾶς.
Β. Γαβριήλ.
Δ. Εὐθυβούλης.
Γ. Μ. Οἰκονομίδης.
Γ. Αὐγουστίδης.
Ο. Γ. Εὐθυμόπουλος.

Οἱ ἐν Ἑλλάδι καὶ ἀλλαχοῦ.

Ι. Ρ. Ῥαγκαβῆς.
Α. Ρ. Ῥαγκαβῆς.
Φίλιππος Ἰωάννου.
Ι. Καρασούτσας.
Δ. Πανταζῆς.
Α. Παράσχος.
Δ. Παπαῤῥηγόπουλος.
Ι. Π. Πύρλας.
Ι. Γ. Χρυσοβέργης.
Α. Γ. Σκαλίδης.
Σ. Λάμπρος.
Δ. Κ. Κοκίδης.
Α. Δ. Κυριακός.
Ἀρ. Ταταράκης.

Αἱ ἀξιότιμοι κυρίαι.

Εὐφρ. Σαμαρτσίου.
Σαπφὼ Λεοντιάς.

Ὁ Διευθυντὴς Δ. ΝΙΚΟΛΑΪΔΗΣ.

ΠΙΝΑΞ

ΤΩΝ ΕΝ ΤΩ Γ' ΕΤΕΙ ΤΗΣ ΝΕΑΣ ΕΠΤΑΛΟΦΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΩΝ.

Α'.

ΗΘΙΚΟΛΟΓΙΚΑ, ΘΡΗΣΚΕΥΤΙΚΑ ΚΑΙ ΦΙΛΟΣΟΦΙΚΑ.

Σωκράτης καὶ ἡ φιλοσοφία αὐτοῦ, σελ. 1, 23, 43.
Πρὸς τὸ πρωτότοκον τέκνον μου, 20.
Περὶ Ἐντυπώσεως, 41.
Περὶ θετικῆς Φιλοσοφίας, 63.
Φύσις, χαρακτὴρ καὶ ἀληθὴς προορισμὸς τῆς γυναικὸς, 66.
Νέον θρήσκευμα, 67.
Φιλαργυρία, 71.
Ἐπιῤῥοὴ τῆς γυναικὸς ἐν τῇ ἀνθρωπότητι, 83, 103.
Εἰσαγωγὴ εἰς τὸ περὶ θρησκείας τῶν Ἑλλήνων σύγγραμμα τοῦ Γερμανοῦ Φρειδερίκου Ῥιγκίου, 87, 108, 142.
Ἔρως πρὸς τὴν πατρίδα. Καθήκοντα τοῦ ἀνθρώπου πρὸς τὴν πατρίδα αὐτοῦ ἐν καιρῷ εἰρήνης καὶ ἐν καιρῷ πολέμου, 99.
Σκέψεις περὶ Φραμμασονίας, 131.
Ἐλεημοσύνη, 136.
Φιλανθρωπία, 141.
Γνῶθι σαυτόν. Τίμα σαυτόν. Ἔχε καλὴν συνείδησιν. Ἐργάζου χωρὶς κρότον. Μὴ ἔσο προπετὴς εἰς τὰς κρίσεις σου, 162.
Περὶ τῆς ἐξαπλώσεως τοῦ Χριστιανισμοῦ ἐν Δανίᾳ καὶ Σουηδίᾳ, 191.
Περὶ τῆς θρησκευτικῆς τῶν παίδων ἀνατροφῆς, 192.
Περὶ τῆς ποιητικῆς τοῦ καλοῦ δυνάμεως, 247.
Περὶ γάμων κατὰ μάϊον, 274.
Τὸ κάτοπτρον τοῦ βίου, 284.
Προσφώνησις Φιλίππου Ἰωάννου κατὰ τὴν καταβολὴν τοῦ θεμελίου λίθου τοῦ ἀρχαιολογικοῦ μουσείου, 297.
Ναπολέων ὁ Α' ἀριστοτελίζων, 303.
Τὸ δίκαιον τῶν γυναικῶν, 316.
Ἡ Ζηλοτυπία, 344.
Περὶ Ἐνστίκτου, 377.
Ἀδυναμίαι μεγάλων ἀνδρῶν, 391.
Ὁ θάνατος, κατὰ Βυῤῥῶνα, 396.
Ἰδέαι Ναπολέοντος Α' περὶ Ἰησοῦ Χριστοῦ, 400.

Β'.

ΦΥΣΙΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ.

Ἡ πάλαι Ἀβαντία καὶ ἡ νῦν Μεσόγειος θάλασσα, σελ. 47, 163.
Περὶ μετεωρολίθων καὶ ἀερολίθων, 127.
Ὀλίγα περὶ ὑγείας, 146, 166.
Περὶ πολεμικῶν τηλεγράφων, 151.
Περὶ ἐκλείψεων, 229, 234.
Περὶ σεισμῶν, 272.
Ἡλιακαὶ κηλῖδες καὶ περιστροφὴ τοῦ ἡλίου, 388.

Γ'.

ΦΥΣΙΚΗ ΙΣΤΟΡΙΑ.

Περὶ σφηκῶν, σελ. 7.
Ἀνθολογικῆς ἐκδρομῆς μικρὰ βοτανικὴ ἀνθοδέσμη, 183, 206, 227.
Ἐλέφας καὶ θήρα αὐτοῦ, 214, 258, 278.
Ἄρκτος ἡ λευκοραία, 379.
Ὁ μοσχόβους, 380.
Ἄρκτος ἡ φαιὰ, 397.
Ἄρκτος ἡ λευκὴ, 398.

Δ'.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΑ ΚΑΙ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑΙ.

Τὸ Σύμπαν, ἢ τὰ θαυμάσια τοῦ ἀστερόεντος οὐρανοῦ (κριτικὴ μελέτη), σελ. 26.
Πελασγικαὶ γλῶσσαι, 171, 211, 257.
Ἑλληνικὴ Βιβλιοθήκη, 203.
Βιθυνικὰ, ἢ Μονογραφία τῆς Βιθυνίας καὶ τῶν πόλεων αὐτῆς, 285.
Συγγράμματα ἐκδοθέντα ὑπὸ Ν. Ἀργυριάδου, 291.
Ὑπόθεσις Ἱππολύτου καὶ κρίσεις, 292.
Σοφοκλέους Ἀντιγόνη, 311, 331, 353.
Περὶ παιδείας τὸ πάλαι καὶ νῦν, 328, 347.
Ἡ δημοσιογραφία ἐν Ἀγγλίᾳ καὶ Γαλλίᾳ, 349, 367.
Καρόλου Ὀδοφρ. Μυλλέρου Ἱστορ. τῆς Ἑλλ. Φιλολογίας, 367.
Δύω ἐπιστολαὶ εὑρεθεῖσαι ἐν Σέῤῥαις, 381.
Ὁ Γεροστάθης, μεταφρασθεὶς εἰς τὸ τουρκικὸν, 402.

Μυρία Ὅσα, 403.
Ἐκπαιδευτικὰ καὶ Ἐκκλησιαστικὰ, αὐτ.

Ε'.

ΕΘΝΟΓΡΑΦΙΚΑ, ΠΕΡΙΓΡΑΦΙΚΑ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΚΑ.

Ἡ ἀνθρωποθυσία ἐν Ἰνδίᾳ, σελ. 8.
Ἡ μονὴ Ἀρκαδίου, 17.
Συνωμοσία τῆς Πυρίτιδος, 18.
Ὁ Ἑβραῖος λαὸς, 65.
Μετακομιδὴ τοῦ σώματος τοῦ Ἀλεξάνδρου, 72.
Ὁ Νιαγάρας ἐν χειμῶνι, 129.
Ἐσσαῖοι ἢ Ἐσσηνοί, 231.
Περὶ τιμαριωτισμοῦ, 233.
Περὶ τῶν Ἑλλήνων Μουσικῶν, 253.
Καταγωγὴ καὶ πατρὶς τῶν Τούρκων. Ἱστορία τῶν Ὀγούσων καὶ τῶν Τουρκμάνων, τῶν Σελδσχούκων τῆς Περσίας καὶ τοῦ Ῥοὺμ, 267, 287, 307, 327.
Ναπολέων ὁ Α', ἱστορικὴ σκιαγραφία, 275.
Μάρκος Ῥηγοῦλος, ἢ Πολιτικῆς ἀρετῆς παράδειγμα, 277.
Ἱστορία τοῦ ἐρυθροῦ, 315.
Θάνατος Καρόλου τοῦ Α', 321, 340.
Ἱστορία τοῦ λευκοῦ, 335.
Ἐπιστολὴ ἐκ Γερμανίας, 356.
Ὀλίγα τινὰ περὶ Κίνας, 372.
Ἱστορία τοῦ κυανοῦ, 374.
Ἡ Ἀθήνησιν Ἐννεάκρουνος, 382.
Ἀφροδίτη ἡ Μηλία, 384.
Αἱ Πυραμίδες καὶ ὁ δοὺξ δε-Περσιγνὺ, 389.
Τὸ Ἱερεζεταστήριον ἐν Ῥώμῃ, 395.

ΣΤ'.

ΒΙΟΓΡΑΦΙΑΙ.

Ἰ. Ἰάκωβος Ῥουσσὼ (μετ' εἰκόνος), σελ. 9.
Πίος ὁ Θ' (μετ' εἰκόνος), 28.
Ἀβραὰμ Λίγκολν (μετ' εἰκόνος), 52.
Ἀλφόνσος Λαμαρτῖνος (μετ' εἰκόνος), 90.
Ἀλῆ πασᾶς Ἰωαννίνων (μετ' εἰκόνος), 112.
Θιέρσος (μετ' εἰκόνος), 150.
Εὐφροσύνη Σαμαρτσίδου, 212.
Ἰγνάτιος Λοϋόλας, 323.

Ζ'.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ.

Μαγδαληνὴ καὶ Ἄγγελος (δρᾶμα), σελ. 11.
Περιπέτειαι Ἕλληνος ἐμπόρου, 30.
Μένανδρος, 69.
Ἓν λευκὸν τριαντάφυλλον (ἱστορ. ἐπεισόδιον), 73.
Αἰγυπτιακαὶ νύκτες, 92.
Ἡ ἀναφορὰ, 113.
Φιλία καὶ ἔρως, 133.
Ἡ Μαρκισία, ἢ Ἐλάττωμα καὶ Ἀρετὴ, 153.
Μία εὐρεθεῖσα ἐπιστολὴ, 173, 194, 216.
Κάτουλλος, τραγικὴ κωμῳδία, 236.
Τὸ Βαλάντιον, 282, 300, 318, 336.
Τὸ μαγευμένον δάσος, 375.

Η'.

ΠΟΙΗΣΕΙΣ.

Εἰς τὴν ὑπνώττουσαν φίλην μου, σελ. 15.
Ἀνάμνησις ἢ ὁ Ὑμέναιος, 16.
Ἐξομολόγησις, αὐτ..
Τῇ Κ. Μαρίᾳ . . . 17.
Θέων καὶ Μαρία, 36.
Τῇ Γαλατείᾳ, 38.
Τί θέλω, 39.
Ἡ φεύγουσα νεότης, 58.
Ἔκστασις, αὐτ.
Τῇ Μαρίᾳ. . . 59.
Εἰς τὸν ὕπνον της, αὐτ.
Δὲν παραπονοῦμαι, 77.
Εἰς τὴν κόρην τοῦ ποιητοῦ, αὐτ.
Ἡ ῥθισιῶσα νεᾶνις, 78.
Δάφνη καὶ ῥόδον, 97.
Τὸ θῦμα τοῦ Παρνασσοῦ, αὐτ.
Εἰς τὴν νεότητα, 117.
Εἰς τὸν Μάρτιον, αὐτ.
Μή με τυραννῇς, αὐτ.
Εἰς τὸν θάνατον τῆς ἀδελφῆς μου Φωστήρας, 118.
Θρῆνοι καὶ δάκρυα, 137.
Τὸ φίλημα τῆς Πασχαλιᾶς, 141.
Οἱ σεισμοὶ τῆς Σμύρνης, 159.
Ὁ ποντικὸς καὶ ὁ γάτος, 161.
Τῇ δεσποσύνῃ Μαρίᾳ Ι. Φιλήμονος, αὐτ.
Ὁ ἔρως τοῦ Φίλωνος, 178.
Ἡ Σελήνη, αὐτ.
Τοῖς νεονύμφοις Μ. Δ. Σεμελᾷ καὶ Α. Ζ. Φωτιάδου, 179.
Ὠδὴ εἰς τὴν ἀρετὴν, 180.
Ἡ πτωχὴ μουσουργὸς, 199.
Ὁ βίος, 201.
Ἐλεγεῖον εἰς Μ. Εὐαγγελινὸν, αὐτ.
Ὀγάμος, ἢ ἡ ἀληθὴς οἰκογενειακὴ εὐδαιμονία, 223, 242.
Ἄσμα ἔκτακτον, 261.
Ὠδὴ εἰς τὸν Πίνδαρον, αὐτ.
Εἰς τὸ ἔαρ, 262.
Ποιμενικὸν ᾄσμάτιον, αὐτ.
Μὲ περιμένει! . . . 281.
Ἡ Ἠχὼ εἰς τὴν Σιγὴν, αὐτ.
Ἡ Ἀσκήτρια, 304.
Ἡ Ἀρετὴ, 305.
Τὸ ἀηδόνι καὶ τὸ κανάρι, 306.
Ξανθαὶ καὶ μελαγχροιναὶ, 324.
Τῇ ***, αὐτ.
Ἔρως, 343.
Ἐν νυκτὶ ἔαρος, 344.
Δολορίδα, ἢ ἐκδίκησις Ἱσπανίδος γυναικὸς, 363.
Μετὰ μουσικὴν ἀκρόασιν, 401.
Εἰς τὴν ὠργισμένην φίλην μου, αὐτ.

Θ'.

ΔΙΑΦΟΡΑ.

Ἀνθοδέσμαι, σελ. 20, 40, 62, 82, 180, 202, 245, 306, 325, 364, 365.

Μυστικοὶ συνετερισμοί, 21.
Ἡ παρ' ἀρχαίοις ἑορτὴ τῆς Νουμηνίας, αὐτ.
Ἔργα καὶ Ἡμέραι, 22, 41, 225, 262.
Πολιτικὸν δεκαενθήμερον, 39.
Ποικίλα, ἀξιόλογα καὶ ἀνέκδοτα, 40, 80, 81, 82, 102, 122, 142, 182, 202, 226, 244, 265, 285, 326, 346, 65, 385, 403.
Ἐν γαμηλίῳ ὄρει, ἡ Μαρία-Λουΐζα καὶ Ναπολέων, 60.
Περίεργος διαβάτης, 62.
Τί ἐστι διαβάτης 75.
Ἡ κοσμογονία κὰ ὁ κατακλυσμὸς κατὰ Βογούλους, 76.
Ὁ τρισπόστατος ποιητὴς, 79.
Τὸ Φλῆμα, 111
Συνεδρίασις τῶν ἐνόμων, 121.
Αἰνίγματα καὶ λύσεις, 202, 226, 246, 266, 306, 326.
Ἡ Ἀηδών, 240
Ἡ δημοσία ἐκπαίδευσις ἐν ταῖς Ἡνωμέναις Πολιτείαις, 241.
Ἡ παραμονὴ τῆς ἐν Ἴενᾳ μάχης, 303.
Ἰωσὴφ ὁ Β' καὶ ἡ νεᾶνις, 325.
Δικαστικὰ Ἀγγλίας. Ἡ ἀπαρηγόρητος χήρα, 362.
Πρὸς τὸ δημόσιον (Ἀγγελία), 405.
Συντάκται «Ν. Ἑπταλόφου», 406.

Γ.

ΦΙΛΟΛΟΓΙΚΟΝ ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ.

«Αἰνειάδος» Βιργιλίου μετάφρασις. Τόμ. Α' (βιβλ. α' καὶ ε').

ΙΑ'.

ΜΥΘΙΣΤΟΡΙΑ.

«Οἱ Ἄθλιοι τοῦ Λονδίνου». Μέρος Α' (σελ. 49—288), Β' (σελ. 1—80).

SISMANOGLIO